

בעזרת ד' יתברך

אמרי במערבא

ליקוט המחלוקות העיקריות בין הירושלמי לבבלי

לתועלת לומדי הבבלי, לומדי הירושלמי
ולכל המעוניין לדעת את חידושי הירושלמי

ערוך לפי סדר הבבלי והירושלמי במקביל

נלקט ונערך בס"ד
ע"י אחיקם קשת
שנת ה'רנ"ע

בכל ענייני הספר ניתן לפנות לאחיקם קשת 050-4102551 רבי עקיבא 19 נתניה 42447
כמו כן ניתן להשיג את הספר קובץ יסודות וחקירות - ביאור דינים ומושגים גדריהם והחקירות שבהם

© כל הזכויות שמורות לעורך

כללי השימוש בספר

א. הספר מסודר גם לפי סדר הבבלי וגם לפי סדר הירושלמי, במקביל. כך שגם לומדי הבבלי וגם לומדי הירושלמי יכולים לעיין בספר ע"פ סדר לימודם (בסדר המסכתות ישנם הבדלים בודדים בין הבבלי לירושלמי. סידרנו את הספר ע"פ סדר המסכתות המקובל בבבלי, על מנת להקל על הקוראים שרגילים יותר לסדר זה).

ב. הספר נכתב על המסכתות שיש עליהן גם ירושלמי וגם בבלי.

ג. בכל קטע הבאנו את לשון הירושלמי (עם תרגום במקום הצורך) ולאחריה את דעת הבבלי.

ד. מראה-מקום לירושלמי מצוין כך: פ"א ה"ב [ג.], דהיינו: פרק א הלכה ב דף ג עמוד א (כידוע, בירושלמי, שלא כבבלי, ישנם כמה דפוסים שחלוקת העמודים שונה ביניהם. לכן ציינו גם את הפרק וההלכה - שזהים בכל הדפוסים, וגם - בסוגריים מרובעות - את הדף בדפוס פיעטרקוב-וילנא, שזהו הדפוס המצוי ביותר, ובצורתו הדפיסו גם הוצאות רובינשטיין, ספריית בני תורה המרוכזת ומאורי אור. הוספת הציון לדף מקילה מאוד על החיפוש, כמובן).

ה. התוכן המפורט שבתחילת הספר יכול לשמש גם כלקט של תמצית הסוגיות שבירושלמי. הלומד מסכת (או פרק) בבבלי יכול לעיין בתוכן המפורט לאותה מסכת, ולקבל ידיעות כלליות על דעות הירושלמי באותה מסכת.

ו. בתחילת הספר הוספנו פרק "פירוש מילים בירושלמי", שבו הבאנו את פירושהן של המילים השכיחות בלשון הירושלמי. מומלץ לקרוא את רשימה זו לפני שמתחילים בלימוד הירושלמי.

ז. בסוף הספר ישנו מפתח כללי, על מנת להקל את חיפוש הערכים לפי האל"ף בי"ת. פרט למפתח הכללי ישנם עוד כמה וכמה מפתחות לנושאים מסוימים: חידושים בהלכה, חידושים באגדה, דינים להלכה, כללי התלמוד וההלכה, תנ"ך, סדר הדורות ומעשיות, לשונות, מקומות, חכמות הטבע, דינים שאינם בירושלמי.

ח. כדאי לכל קורא לעיין במפתחות "חידושים בהלכה" ו"חידושים באגדה", שמתמציתים את חידושי הירושלמי העיקריים.

ט. כמו כן הוספנו בסוף הספר את הפרק "שיטות הירושלמי והבבלי", שבו דננו בעשרות נושאים שנחלקו בהם הירושלמי והבבלי לשיטתם.

י. כאשר סוגיא נמצאת רק בבבלי ולא בירושלמי, הבאנו את דברי הבבלי, ובכותרת לסוגיא הוספנו "אינו בירושלמי" (את סוגיות אלו הזכרנו גם במפתח מיוחד (בסוף הספר) בשם "מפתח דינים שאינם בירושלמי"). כאשר סוגיא נמצאת רק בירושלמי ולא בבבלי, הבאנו את דברי הירושלמי, וכתבנו "בבבלי לא הובא" (את סוגיות אלו, במקרה שיש בהן חידושים גדולים, הזכרנו גם במפתחות (בסוף הספר) בשם "מפתח לחידושים בהלכה" ו"מפתח לחידושים באגדה").

יא. כאשר אותה סוגיא נמצאת בירושלמי בכמה מקומות, הבאנו את הסוגיא רק במקומה העיקרי (ואם יש כמה מקומות עיקריים - במקומה הראשון), ובשאר המקומות הפנו לשם, כגון: "הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ב ה"א [יח:]; ועיין מה שכתבנו שם".

יב. כאשר הסוגיות המקבילות לא נמצאות בבבלי ובירושלמי באותו הפרק, הבאנו את הסוגיא במקומה בירושלמי, ובמקומה בבבלי הפננו לשם, כגון: "הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [ז.], ועיין מה שכתבנו שם" (כאשר בתוך אותו פרק סדר הסוגיות בירושלמי ובבבלי אינו זהה, לא הוספנו הפניות בתוך הפרק, ולכן לעיתים הציונים בתוך הפרק אינם ע"פ הסדר שבבבלי).

יג. במסכתות שיש עליהן "השמטות מתלמוד ירושלמי" (קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך) - הבאנו אותן בספר לאחר המסכת המתאימה.

תוכן מקוצר

3	כללי השימוש בספר
5	תוכן מקוצר
7	תוכן מפורט
149	מכתבי ברכה
155	הקדמה
159	מבוא לירושלמי
183	פירוש מילים בירושלמי
187	מסכת ברכות
238	מסכת שבת
282	מסכת עירובין
304	מסכת פסחים
332	מסכת יומא
356	מסכת סוכה
369	מסכת ביצה
379	מסכת ראש השנה
392	מסכת תענית
408	מסכת מגילה
426	מסכת מועד קטן
436	מסכת חגיגה
447	מסכת יבמות

493	מסכת כתובות
544	מסכת נדרים
577	מסכת נזיר
601	מסכת סוטה
632	מסכת גיטין
664	מסכת קידושין
690	מסכת בבא קמא
717	מסכת בבא מציעא
739	מסכת בבא בתרא
761	מסכת סנהדרין
808	מסכת מכות
814	מסכת שבועות
831	מסכת עבודה זרה
852	מסכת הוריות
860	מסכת נידה
866	השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות
867	שיטות הירושלמי והבבלי
905	מפתחות

תוכן מפורט

תוכן ותמצית הסוגיות שבירושלמי

כללי השימוש בספר 3

תוכן מקוצר 5

תוכן מפורט..... 7

מכתבי ברכה 149

הקדמה 155

מבוא לירושלמי 159

א. סגנונו של הירושלמי 159

ב. חיבור הירושלמי 163

ג. חלקים שונים מהירושלמי 166

ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות 168

ה. מפרשי הירושלמי 172

ו. דפוסי הירושלמי 173

ז. נוסחאות הירושלמי 175

ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי 178

פירוש מילים בירושלמי 183

מסכת ברכות 187

פרק א – מאימתי 187

פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 187

קריאת שמע בבית הכנסת בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 187

ספק קרא שמע פ"א ה"א [א:] 187

בין השמשות וצאת הכוכבים פ"א ה"א [ב-ג:] 187

בין השמשות תלוי בלבנה פ"א ה"א [ב:] 187

ישור הרגליים בתפילה, למלאכים אין ברכיים בבלי י. • פ"א ה"א [ד:] 188

בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים פ"א ה"א [ד:] 188

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה פ"א ה"א [ד:] 188

גאולת ישראל קמעה קמעה פ"א ה"א [ד:] 188

גודלו של גן עדן, עץ חיים פ"א ה"א [ד:] 188

188	עובי הרקיע..... פ"א ה"א [ה.]
189	כמה אשמורות ביום ובלילה..... בבלי ג: • פ"א ה"א [ה.]
189	דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות..... בבלי ד.
189	אורכם של עונה, עת ורגע..... בבלי ז: • פ"א ה"א [ה.]
189	קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ה:]
189	דרשות "אל תקרי" - אינן בירושלמי..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ה:]
189	לקרוא שמע שוב ושוב..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ו.]
190	תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים ראשונים..... פ"א ה"א [ו.]
190	סמיכת גאולה לתפילה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ו.]
190	שבחי יופיו של רבי יוחנן - אינם בירושלמי..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ו.]
190	המתפלל צריך להסב פניו לכותל..... בבלי ה:
190	הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש..... בבלי ו.
190	הקב"ה מתפלל, בא לבהכ"נ ומניח תפילין - אינו בירושלמי..... בבלי ו-ז: • פ"א ה"א [ו.]
190	מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת..... בבלי ו:
190	צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט ואינם בירושלמי..... בבלי ז: • פ"א ה"א [ו.]
191	להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות..... בבלי ח.
191	התחילו עשרה ויצאו מקצתם..... בבלי ח.
191	לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת..... בבלי ח:
191	לכבד זקן ששכח תלמודו..... בבלי ח:
191	קורא קודם ואחר הנץ - אינו בירושלמי..... בבלי ח: • פ"א ה"א [ו.]
191	להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים..... פ"א ה"א [ו:]
191	תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק..... פ"א ה"א [ז:]
191	קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין..... בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]
192	זמן קריאת שמע עד שלוש שעות בדיעבד..... בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]
192	מצוה לראות מלכים..... בבלי ט:
192	קריאת שמע ותפילה..... פ"א ה"ב [ח.]
192	רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע..... פ"א ה"ב [ח.]
192	פה מיוחד לדברי תורה..... פ"א ה"ב [ח.]
192	ללמוד על מנת לעשות..... פ"א ה"ב [ח.]
192	המחלוקת האם דורשים סמוכים..... בבלי י.
192	תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות..... בבלי י.
192	ויסב חזקיהו אל הקיר..... בבלי י:
192	טבלה של רפואות..... בבלי י:
192	אלישע נקרא קדוש..... בבלי י:
192	גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא..... בבלי י:
192	חביבים דברי סופרים מדברי תורה..... פ"א ה"ד [ח:]
193	נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך..... פ"א ה"ד [ט.]
193	יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... בבלי יא: • פ"א ה"ד [ט.]

מספר הברכות בקריאת שמע	בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט:]	193
עשרת הדברות בקריאת שמע	פ"א ה"ה [ט:]	193
ברכות התורה	בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט:]	193
קד קידה ונעשה צולע	בבלי יב. • פ"א ה"ה [י.]	193
גילו של ראב"ע	בבלי יב. • פ"א ה"ו [יא.]	194

פרק ב – היה קורא.....194

מאריך באחד, אביו של סומכוס	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יב:]	194
הלשון "לויט" - אינה בירושלמי	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יב:]	194
האם תלמיד שואל בשלום רבו	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יג.]	194
האומר דבר בשם אומרו	פ"ב ה"א [יג.]	194
משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה	פ"ב ה"א [יג.]	195
דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית	בבלי יד.	195
דעה שקורא את שמע בלי תפילין	בבלי יד. • פ"ב ה"ג [יג:]	195
מדוע לא מחזיקים בתפילין	פ"ב ה"ג [יג:]	195
אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום	פ"ב ה"ג [יד.]	195
ברכת תפילין	פ"ב ה"ג [יד.]	195
נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא	פ"ב ה"ג [יד:]	196
אלישע בעל כנפיים	פ"ב ה"ג [טו:]	196
איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש	פ"ב ה"ג [טו:]	196
האם מתים יודעים מענייני העולם הזה	פ"ב ה"ג [טו:]	196
ישמיע לאוזניו את התפילה	בבלי טו. • פ"ב ה"ד [טז:]	197
הגייה בתפילה	בבלי טו. • פ"ב ה"ד [יז.]	197
הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים	פ"ב ה"ד [יז.]	197
המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי	בבלי טו.	197
להתיז זי"ן של תזכרו	בבלי טו.	197
קריאה למפרע, ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה	בבלי טז. • פ"ב ה"ד [יז.]	197
שמו של המשיח	פ"ב ה"ד [יז.]	198
חורבן הבית ולידת המשיח	פ"ב ה"ד [יז.]	198
אמוראים שלא כיוונו בתפילה	פ"ב ה"ד [יז:]	198
הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל	פ"ב ה"ה [יח.]	198
לבעול בתולה בשבת	פ"ב ה"ו [יח:]	198
אהבת התלמיד	בבלי טז. • פ"ב ה"ו [כ.]	199
ישראל והאומות, הקב"ה מדבק גרים בישראל	פ"ב ה"ח [כ.]	199
הספד על תלמיד חכם	בבלי טז. • פ"ב ה"ח [כ.]	199
שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"	בבלי טז.	199
ללמוד על מנת לעשות	בבלי יז.	199
יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה	פ"ב ה"ט [כא.]	199

199	הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט	בבלי יז: • פ"ב ה"ט [כא:]
200	תפילה אחר התפילה	בבלי יז:

פרק ג – מי שמתו 200

200	גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין	פ"ג ה"א [כא:]
200	פטור העוסק במת	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]
200	אבילות	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]
200	כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]
200	לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל	פ"ג ה"א [כג:]
201	כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד	פ"ג ה"א [כג:]
201	מצוה לראות מלכים	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כג:]
201	התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא	פ"ג ה"א [כג:]
201	נהוראי הוא גם שם של אישה	פ"ג ה"א [כג:]
201	אין שואלים הלכה לפני המת	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]
201	איסור לועג לרש	בבלי יח:
201	האם מתים יודעים מענייני העולם הזה	בבלי יח:
201	רוחות שמדברות זו עם זו - אינו בירושלמי	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]
201	רימה למת כמחט בשר החי - אינו בירושלמי	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]
202	מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"	בבלי יט:
202	כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]
202	נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל	פ"ג ה"א [כד:]
202	צידוק הדין - אינו בירושלמי	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]
202	אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]
202	עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי	בבלי כ: • פ"ג ה"א [כד:]
202	המקור לברכת המצוות	בבלי כא:
202	ספק קרא שמע	בבלי כא:
203	מחלוקת בנזכר שכבר התפלל	בבלי כא:
203	המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה	בבלי כא: • פ"ג ה"ב [כד:]
203	פסוקים לאשה עבד וקטן, ברה"מ באשה, ג"ש לה לה	בבלי כ: • פ"ג ה"ג [כה:]
203	הרהור בברכות	בבלי כ: • פ"ג ה"ד [כו:]
203	המחלוקת האם דורשים סמוכים	בבלי כא:
203	לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה	בבלי כא:
203	המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו	בבלי כא:
203	שני טעמים לטבילת בעל קרי	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כו:]
204	גם זבות נידות ויולדות מותרות בדברי תורה	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כו:]
204	להתפלל בקול או בלחש	בבלי כד:
204	מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא	בבלי כד: • פ"ג ה"ד [כו:]
204	המחמיר בטבילה מאריכים ימיו בטובה	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כז:]

204	הלשון "מתקיף לה" - אינה בירושלמי.....בבלי כב: • פ"ג ה"ה [כז:]
204	מרחיקים מגללי חמור ותרנגולים אדומים בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כז:]
204	קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין בבלי כה:
205	ליבו רואה את הערווה בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כז:]
205	יריקה לפני התפילה ואחריה בבלי כד: • פ"ג ה"ה [כח:]

פרק ד – תפילת השחר 205.....

205	קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין בבלי כו.
205	להתפלל בקול או בלחש פ"ד ה"א [כט:]
205	הטעם לשלוש תפילות ביום בבלי כו: • פ"ד ה"א [כט:]
205	תפילות לומר בשחר במנחה ובערב בבלי כו. • פ"ד ה"א [כט:]
206	מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות בבלי כז: • פ"ד ה"א [ל:]
206	תפילת נעילה פ"ד ה"א [לא:]
206	תפילת ערבית מבעוד יום בבלי כז: • פ"ד ה"א [לב:]
206	המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית בבלי כז: • פ"ד ה"א [לב:]
207	תפילה לפני ואחרי הלימוד בבלי כח: • פ"ד ה"ב [לג:]
207	בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו בבלי כח:
207	תפילה אחר התפילה פ"ד ה"ב [לג:]
207	המתעורר מברך מחיה המתים פ"ד ה"ב [לג:]
207	קושיא על מספר הברכות בתפילה בבלי כח: • פ"ד ה"ג [לג:]
207	מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה בבלי כח:
208	הוספת "רחם" בתפילה בתשעה באב פ"ד ה"ג [לד:]
208	מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה פ"ד ה"ג [לד:]
208	מחלוקת היכן אומרים יהיו לרצון אמרי פי פ"ד ה"ד [לד:]
208	מחלוקת בנזכר שכבר התפלל פ"ד ה"ד [לד:]
208	דיני טעות בתפילת גשם וטל בבלי כט.
208	מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות בבלי כט.
208	גם בתפילה קצרה מוסיף ברכות ראשונות ואחרונות בבלי ל. • פ"ד ה"ד [לד:]
208	מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת פ"ד ה"ד [לה:]
209	המתפלל צריך להסב פניו לכותל פ"ד ה"ד [לה:]
209	ויסב חזקיהו אל הקיר פ"ד ה"ד [לה:]
209	קודש הקודשים של מעלה ושל מטה בבלי ל. • פ"ד ה"ה [לה:]
209	שיעור הפסק בין תפילות סמוכות ולאחר התפילה בבלי לו: • פ"ד ה"ו [לו:]
209	האל הקדוש ושומע תפילה פ"ד ה"ו [לו:]

פרק ה – אין עומדין 210.....

210	להתפלל ולהיפטר מחבירו מתוך דבר של תורה בבלי לא. • פ"ה ה"א [לו:]
210	העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל בבלי לא. • פ"ה ה"א [לז:]

- 210 הפסוקים ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו', הלשון "חברייא".....פ"ה ה"א [לז:]
- 210 מספר הכוכבים - אינו בירושלמי.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]
- 210 דרשות "אל תקרי" - אינו בירושלמי.....בבלי ל: • פ"ה ה"א [לז:]
- 210 מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה.....בבלי לא.
- 210 להתפלל בקול או בלחש.....בבלי לא.
- 211 ישמיע לאוזניו את התפילה.....בבלי לא.
- 211 למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר.....בבלי לא:
- 211 אסור להתענות בשבת.....בבלי לא:
- 211 לשבת לפני ואחרי התפילה.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]
- 211 ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]
- 211 עדיף להתפלל בביתו.....פ"ה ה"א [לז:]
- 211 הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש.....פ"ה ה"א [לז:]
- 211 להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות.....פ"ה ה"א [לז:]
- 211 היגע בתלמודו לא במהרה משכח.....פ"ה ה"א [לז:]
- 212 יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום - אינה בירושלמי.....פ"ה ה"א [לז:]
- 212 הפסקה בכתיבת השם.....פ"ה ה"א [לז:]
- 212 נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת.....בבלי לג.
- 212 גם בעקרבים אין מעידים שמת.....בבלי לג.
- 212 השטן מרקד - אינו בירושלמי.....בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:]
- 212 המעשה ברבי חנינא בן דוסא שהוכש.....בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:]
- 213 מחלוקת האם הטל נעצר.....פ"ה ה"ב [לח:]
- 213 אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית.....פ"ה ה"ב [לח:]
- 213 דיני טעות בתפילת גשם וטל.....פ"ה ה"ב [לח:]
- 213 ברכת חונן הדעת בשבת.....בבלי לג. • פ"ה ה"ב [לט:]
- 213 מבדיל אפילו עד יום חמישי.....פ"ה ה"ב [לט:]
- 213 לתת עיניהם בכוס ובנר בהבדלה.....בבלי לג. • פ"ה ה"ב [לט:]
- 213 טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור".....בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ:]
- 213 מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד.....בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות.....פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 דברים שרובם ומיעוטם רע, סירוב לעבור לפני התיבה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 סירוב לעבור לפני התיבה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 להיכן חוזר הטועה בתפילה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:]
- 214 אמן אחר ברכת עצמו.....פ"ה ה"ד [מ:]
- 214 ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה.....בבלי לד.
- 214 כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד.....פ"ה ה"ד [מא:]
- 215 ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים.....בבלי לד. • פ"ה ה"ד [מא:]
- 215 מקור להשתחוואה באבות ובמודים.....בבלי לד.

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי. בבלי לד: • פ"ה ה"ה [מא:] 215

פרק ו - כיצד מברכין.....215

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים..... בבלי לה. 215
 מקור לברכות אכילה מפסוק..... בבלי לה. • פ"ו ה"א [מא:] 215
 המקור לברכת המצוות..... פ"ו ה"א [מא:] 215
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן..... בבלי לה: 215
 ברכה אחרונה על בריה..... בבלי לח: • פ"ו ה"א [מא:] 216
 הנוסח של ברכת המוציא לחם..... בבלי לח: • פ"ו ה"א [מג:] 216
 ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה לבטלה..... פ"ו ה"א [מג:] 216
 נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכו"ע..... בבלי מ: • פ"ו ה"א [מד:] 216
 הכניס אוכל לפיו ולא בירך..... פ"ו ה"א [מד:] 216
 ברכת בורא מיני מעדנים, על הארץ ועל מעדניה..... בבלי לז: • פ"ו ה"א [מה:] 217
 נוסח ברכת בורא נפשות עם השם..... בבלי לז: • פ"ו ה"א [מה:] 217
 לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק מה לברך..... פ"ו ה"א [מה:] 217
 ברכה על פת טהורה קודמת..... בבלי לט: • פ"ו ה"א [מה:] 217
 ברכתו של קורא..... בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:] 217
 ברוך שברא את החפץ הזה..... בבלי מ: • פ"ו ה"ב [מו:] 217
 לא לגזול מהמאכל את ברכתו..... בבלי לה: • פ"ו ה"ד [מז:] 217
 לא לשנות מנוסח התפילה..... בבלי מ: 217
 מחלוקת מה מקור השיעורין..... בבלי מא: 217
 פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם לאחריה..... בבלי מא: • פ"ו ה"ה [מז:] 218
 נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה..... פ"ו ה"ו [מח:] 218
 הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון..... בבלי מב: • פ"ו ה"ו [מח:] 218
 תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים ראשונים..... בבלי מב: 218
 ברכת שמן אפרסמון..... בבלי מג: • פ"ו ה"ו [מט:] 218
 גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן..... בבלי מג: 218
 אכל במזרח התאנה ובמערבה..... פ"ו ה"ח [נ:] 218
 נוסח ברכת מוסף של ראש חודש..... בבלי מד: 218
 ברכת תפילין..... בבלי מד: 218
 ברוך שברא מי רפואות..... פ"ו ה"ח [נ:] 218
 צא וראה היאך הציבור נוהג..... בבלי מה: 219

פרק ז - שלושה שאכלו.....219

זימון בשניים או בשלושה - תלוי בדיני ממונות..... בבלי מה: • פ"ז ה"א [נא:] 219
 ענייה לזימון כאשר לא אכל..... בבלי מה: 219
 אמן אחר ברכת עצמו..... בבלי מה: 219
 אמן חטופה קטופה ויתומה..... בבלי מז: 219

- לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו בבלי מז: 219
- מחלוקת במצוה הבאה בעבירה בבלי מז: 219
- אכלו בנפרד ונתערבו, דימוי סוגיות שונות בבלי נ. • פ"ז ה"א [נא:]: 219
- האוכל דמאי, אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי מז. • פ"ז ה"א [נג:]: 220
- מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל בבלי מז: • פ"ז ה"א [נג:]: 220
- גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה בבלי מט: • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
- דעה שקטן צריך לדעת בטיב ברכה בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
- המעשה עם שמעון בן שטח וינאי בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
- מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נד:]: 221
- אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי בבלי מח: 221
- נקדינן הוא לשון גנאי בבלי נ. • פ"ז ה"ג [נד:]: 221
- נוסח ברכת מוסף של ראש חודש בבלי מט. 221
- מקור לעשרה מ"בני ישראל" בבלי מט: • פ"ז ה"ג [נה:]: 221
- שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות למנוחה" בבלי מט. • פ"ז ה"ד [נה:]: 221
- הכניס אוכל לפיו ולא בירך בבלי נ: 221
- השטן מרקד - אינו בירושלמי בבלי נא. 222
- אכל יושב - מיסב ומברך בבלי נא: • פ"ז ה"ה [נו:]: 222
- עייטוף בברכת המזון בבלי נא. • פ"ז ה"ה [נו:]: 222

פרק ח – אלו דברים 222

- קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש פ"ח ה"א [נו:]: 222
- סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש בבלי נב. • פ"ח ה"א [נז:]: 222
- שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים פ"ח ה"ב [נח:]: 222
- חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים פ"ח ה"ב [נח:]: 222
- נטילת ידיים לסעודה בבלי נב. • פ"ח ה"ב [נח:]: 223
- גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן פ"ח ה"ה [ס:]: 223
- איסור להשתמש בכהן פ"ח ה"ה [ס:]: 223
- בורא מאורי האש או "ברא", אש אינה מתחדשת בבלי נב. • פ"ח ה"ה [ס:]: 223
- ערוד הוא עונש על יצירת הפרד, סימני פרד פ"ח ה"ה [ס:]: 223
- חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי פ"ח ה"ה [ס:]: 224
- האש שהדליק אדם הראשון בבלי נג: • פ"ח ה"ה [ס:]: 224
- חילוקים בין גחלת לשלהבת בבלי נג: • פ"ח ה"ו [ס:]: 224
- הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי נג: • פ"ח ה"ו [סא:]: 224
- ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר בבלי נג: 224
- ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"ח ה"ח [סא:]: 224
- אמן חטופה קטופה ויתומה פ"ח ה"ח [סא:]: 225
- עונים אמן אחר גוי בבלי נג: • פ"ח ה"ח [סב:]: 225

פרק ט – הרואה.....225

- 225 ברכה על נס של אדם יחידי בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 נס לשבט..... בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - אינו בירושלמי בבלי נה. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום - אינה בירושלמי בבלי נה:
- 225 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי נה:
- 225 ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ט ה"א [סב.]
- 226 ברכה על נהר פרת בבלי נז: • פ"ט ה"א [סב.]
- 226 מצוה לראות מלכים בבלי נח.
- 226 נוסח הברכות..... פ"ט ה"א [סב:]
- 226 שם השם בברכות פ"ט ה"א [סב:]
- 226 מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"..... בבלי נח:
- 226 תשובות המינים פ"ט ה"א [סב:]
- 227 הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב פ"ט ה"א [סג.]
- 227 כיצד משה ברח מפרעה פ"ט ה"א [סג.]
- 227 הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל פ"ט ה"א [סג.]
- 227 לא להתפלל למלאכים פ"ט ה"א [סג.]
- 227 להיתלות בקב"ה..... פ"ט ה"א [סג.]
- 228 ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים פ"ט ה"א [סג.]
- 228 מעשה בתינוק שהתפלל ונענה פ"ט ה"א [סג:]
- 228 אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג:]
- 228 ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה..... בבלי ס: • פ"ט ה"א [סג:]
- 228 ברכת תפילין בבלי ס:
- 228 פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה בבלי נח. • פ"ט ה"א [סג:]
- 229 שמואל היה בקי בכוכבים בבלי נח: • פ"ט ה"ב [סד.]
- 229 נהר דינור - אינו בירושלמי בבלי נח:
- 229 טעמים לרעידת אדמה בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סד.]
- 229 מטרת השקצים בעולם פ"ט ה"ב [סד.]
- 229 הרוח ביקשה להחריב את העולם פ"ט ה"ב [סד:]
- 229 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלוקלו פ"ט ה"ב [סד:]
- 230 ברכת הרקיע בטהרתו..... בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סה.]
- 230 עד מתי מברך ברכת הלבנה פ"ט ה"ב [סה.]
- 230 נוסח ברכת מוסף של ראש חודש פ"ט ה"ב [סה.]
- 231 מחלוקת בנוסח ברכת הקברות בבלי נח: • פ"ט ה"ב [סה.]
- 231 בימי רשב"י לא היתה קשת, בקעה בקעה המלאי דינרי זהב פ"ט ה"ב [סה.]
- 231 ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים בבלי נט: • פ"ט ה"ג [סה.]
- 231 כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי בבלי ס. • פ"ט ה"ג [סה:]
- 231 ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים בבלי נט: • פ"ט ה"ג [סה:]

231	ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית.....פ"ט ה"ג [סו:]
232	ברכות המילה.....פ"ט ה"ג [סו:]
232	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן.....פ"ט ה"ג [סו:]
232	תפילה על מעוברת שתלד זכר, רחל התפללה על דינה.....פ"ט ה"ג [סו:]
233	הנכנס לכרך של גויים ושל ישראל.....פ"ט ה"ד [סו:]
233	ניתן רשות לרופא לרפא - אינו בירושלמי.....פ"ט ה"ד [סו:]
233	בית דינו של ה'.....פ"ט ה"ה [סז:]
233	בריאת אדם וחווה - אינה בירושלמי.....פ"ט ה"ה [סז:]
233	יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי.....פ"ט ה"ה [סז:]
233	שבעה מיני פרושין.....פ"ט ה"ה [סז:]
234	אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר.....פ"ט ה"ה [סז:]
234	רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה.....פ"ט ה"ה [סז:]
234	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה.....פ"ט ה"ה [סז:]
234	את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה.....פ"ט ה"ה [סז:]
234	בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של מעלה.....פ"ט ה"ה [סז:]
235	כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	אם תעזבני יום - יומיים אעזבך, מגילת חסידים, ציפורין-ציפורי.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	מאה מצוות ביום.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	צניעותו של שאול.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה.....פ"ט ה"ה [סח:]
235	במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש.....פ"ט ה"ה [סח:]
236	כאילו מקבל פני השכינה.....פ"ט ה"ה [סח:]

236.....השמטות מתלמוד ירושלמי

236	אל מלך נאמן.....השמטות ד"ה ה"ה
236	להתיז זי"ן של תזכרו.....בבלי טו: • השמטות ד"ה ה"ד
236	האותיות והתנועות.....השמטות ד"ה ה"ה בפירוש
236	רבי עקיבא בכה בשבת.....השמטות ד"ה ה"ה סוף
236	למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר.....בבלי לא: • השמטות ד"ה ה"ה פ"ד
236	מקור להשתחוואה באבות ובמודים.....בבלי לד: • השמטות ד"ה ה"ה במנהיג
237	מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה.....בבלי כח: • השמטות ד"ה ה"ה ח"ג
237	צריך לעמוד בכל דבר שבקדושה.....השמטות ד"ה ה"ה במרדכי
237	לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת.....בבלי ח: • השמטות ד"ה ה"ה בכל
237	בי"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים.....השמטות ד"ה ה"ה שם יו"ט
237	ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר.....בבלי נג: • השמטות ד"ה ה"ו

- 237 ברכת הלבנה במוצאי שבת.....השמטות ד"ה במנהיג
- 237 עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה.....השמטות ד"ה ה"ג

238 מסכת שבת

238.....פרק א – יציאות השבת

- 238 דלתות היכל שתיים שהן ארבע.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
- 238 הכנסה והוצאה אחת הן.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
- 238 המקור לאיסור הוצאה והכנסה.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
- 238 דינים בשבת שפטור ומותר.....בבלי ג.
- 238 דימוי רשויות לאכילת פרס.....פ"א ה"א [ב.]
- 238 אסור לטלטל אפילו כשל נח על ד' על ד' ואפילו באוויר.....בבלי ד.
- 239 מחלוקת בן עזאי וחכמים במהלך.....בבלי ה: • פ"א ה"א [ג.]
- 239 ידו של אדם יכולה להיות כרמלית.....בבלי ג: • פ"א ה"א [ד:]
- 239 המקור לדין עשרה טפחים.....בבלי ז: • פ"א ה"א [ד:]
- 239 אוויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד.....בבלי ד: • פ"א ה"א [ה.]
- 239 מהן ארבע הרשויות.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה.]
- 240 מדבר הוא רשות הרבים.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה.]
- 240 פירוש המילה כרמלית.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה:]
- 240 המזיק בכרמלית.....בבלי ו.
- 240 לכ"ע מערבין בדבר שהוא שבות.....בבלי ח:
- 240 מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....בבלי ח:
- 240 כל השומע מבן בנו.....פ"א ה"ב [ו:]
- 240 שמועה ממשה עד האמוראים.....פ"א ה"ב [ו:]
- 240 לא לסמוך על עיוורים.....פ"א ה"ב [ו:]
- 240 קריאת שמע ותפילה.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
- 241 רשב"י לא הפסיק אפילו לשמע, לומד על מנת לעשות.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
- 241 פה מיוחד לדברי תורה.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
- 241 לא יפלה כליו שמא יהרוג כינה.....בבלי יב: • פ"א ה"ג [ח:]
- 241 גירסא הפוכה במחלוקת במלילת כינה.....בבלי יב: • פ"א ה"ג [ח:]
- 241 הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים, שדרה-שזרה.....פ"א ה"ג [ח:]
- 242 אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי.....בבלי יב:
- 242 כל "באמת" הלכה למשה מסיני.....פ"א ה"ג [ח:]
- 242 דעה שמותר לזב פרוש לאכול עם זב ע"ה.....בבלי יג: • פ"א ה"ג [ח:]
- 242 זריזות מביאה לידי נקיות.....פ"א ה"ג [ח:]
- 242 הענווה חשובה יותר מהחכמה.....פ"א ה"ג [ח:]
- 242 מעלת ארץ ישראל, לשון הקודש וכו'.....פ"א ה"ג [ט:]
- 243 רימה למת כמחט בבשר החי - אינו בירושלמי.....בבלי יג:

- 243 תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל..... בבלי יז. • פ"א ה"ד [ט:]
- 243 טבול יום הוא מ"ח דבר..... בבלי יד: • פ"א ה"ד [ט:]
- 243 דיני פת גויים..... פ"א ה"ד [ט:]
- 243 לשחד גויים לצורך יתום ואלמנה..... פ"א ה"ד [י:]
- 243 דניאל אסר את השמן של נכרים..... פ"א ה"ד [י:]
- 243 "אכתוב עליך זקן ממרא"..... פ"א ה"ד [י:]
- 243 טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו וייסדוה..... בבלי טו. • פ"א ה"ד [יא:]
- 243 בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות..... בבלי טו.
- 244 מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכס..... פ"א ה"ד [יא:]
- 244 שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי טז:
- 244 מקורות למחלוקת בשביתת כלים..... בבלי יח. • פ"א ה"ה-ה"ו [יא-יב:]
- 244 אין שולחין אגרות אפילו ביום חמישי..... בבלי יט. • פ"א ה"ח [יג:]
- 244 מלחמת רשות בשבת, כיבוש יריחו בשבת..... פ"א ה"ח [יג:]
- 244 מה פירוש רוב היקפה של קורה..... בבלי כ. • פ"א ה"א [יד:]

245..... פרק ב – במה מודליקין

- 245 הטעמים שלא מדליקים בפתילות ושמנים מסוימים..... בבלי כא. • פ"ב ה"א [יד:]
- 245 נס חנוכה - אינו בירושלמי..... בבלי כא: • פ"ב ה"א [יד:]
- 245 ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"..... בבלי כג.
- 245 המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט..... בבלי כד: • פ"ב ה"א [טו:]
- 245 ב"ד התיירו משום פיקו"נ ולא ביטלו את ההיתר..... פ"ב ה"א [טו:]
- 245 האמורא גמליאל זוגא..... פ"ב ה"א [טז:]
- 245 ברכת מעין שבע פטרת מקידוש..... בבלי כד:
- 245 איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה..... בבלי כה:
- 245 תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש..... בבלי כח. • פ"ב ה"ג [יז:]
- 246 לכו"ע מסיקים בכלים..... פ"ב ה"ג [יז:]
- 246 ספק בטעם האיסור להדליק בשפופרת ביצה שמנטפת..... בבלי כט: • פ"ב ה"ד [יז:]
- 246 משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה..... בבלי ל.
- 246 יום מותו של דוד..... בבלי ל.
- 246 מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה..... בבלי ל.
- 246 הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי..... בבלי ל:
- 246 לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה..... בבלי ל:
- 246 דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה..... בבלי לא: • פ"ב ה"ה [יח:]
- 246 חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון..... פ"ב ה"ה [יח:]
- 247 תקע בכלים ושברן..... פ"ב ה"ה [יח:]
- 247 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים..... פ"ב ה"ה [יח:]
- 247 זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים..... פ"ב ה"ה [יט:]
- 247 בית דין של מעלה..... פ"ב ה"ו [יט:]

247	השטן מקטרג בשעת סכנה..... בבלי לב. • פ"ב ה"ו [יט:]
248	הטעם שנידה חלה ונר ניתנו לאשה בבלי לא: • פ"ב ה"ו [כ.]
248	בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב בבלי לב.
248	מיתתו של רבי אליעזר..... פ"ב ה"ז [כ:]
248	תחומין מדאורייתא בבלי לד. • פ"ב ה"ז [כ:]
248	הטעמים שאסור להטמין בבלי לד:
248	בין השמשות תלוי בלבנה בבלי לד:
248	בין השמשות וצאת הכוכבים..... בבלי לה:

פרק ג – כירה.....249

249	המשנה דנה בלהשהות ולא בלהחזיר בבלי לו: • פ"ג ה"א [כא.]
249	החילוק בין תוך הכירה ועל גבה בבלי לז. • פ"ג ה"א [כא.]
249	האם צריך לגרוף ולקטום לגמרי בבלי לז. • פ"ג ה"א [כא.]
249	מה חמור יותר - שבת או שביעית בבלי לח. • פ"ג ה"א [כב.]
249	החזרה לכירה כשתלאן בבלי לח: • פ"ג ה"א [כב:]
249	להקל בגריפה כשהשכנות לא ידעו, מראית העין פ"ג ה"ב [כב:]
250	מחלוקת בתולדות חמה..... בבלי לט. • פ"ג ה"ג [כג:]
250	מחלוקת האם תולדות אש כאש בבלי לט.
250	פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם בירושלמי בבלי לט.
250	התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כג:]
250	הלשון "סבורא" - אמורא פ"ג ה"ג [כד.]
250	מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא בבלי מ: • פ"ג ה"ג [כד.]
250	משל לגזירות דרבנן מסריס..... בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כד.]
251	שיעור ביטול כשאין היד שולטת וכשידו נכווית בבלי מ: • פ"ג ה"ד [כד:]
251	טעם החילוק בין כלי ראשון לכלי שני בבלי מ: • פ"ג ה"ד [כה.]
251	כיבוי גחלת מתכת..... בבלי מב.
251	כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל בבלי מג.
251	הבא מחוץ לתחום מותר בבלי מה:
251	כל הנודרת על דעת בעלה - אינו בירושלמי בבלי מו:
251	הטעם שנותנים כלי תחת הנר לניצוצות בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח.]
251	אסור לתת כלי עם מים תחת הנר - רק לרבי יוסי בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח.]

פרק ד – במה טומנין.....252

252	הטעמים שאסור להטמין, הטמנה בצונן בבלי מז: • פ"ד ה"א [כח:]
252	הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת בבלי מז:
252	הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר אחר בבלי מט. • פ"ד ה"א [כט.]
252	כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל פ"ד ה"ב [כט:]
252	אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי פ"ד ה"ב [כט:]

- 252 אסור לגעת במוקצה פ"ד ה"ב [כט:]
- 253 הוכחה להטמנה משעת הקור בבלי מח. • פ"ד ה"ג [ל:]
- 253 אלישע בעל כנפיים בבלי מט.
- 253 דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות בבלי מט:

פרק ה – במה בהמה.....253

- 253 דינו של גר לובי כגר מצרי בבלי נא: • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 משיכת בהמה עושה חריץ בקרקע בבלי נב. • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 חציצה בטבילה של שיר בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 הגירסא "רבי יהודא" פ"ה ה"ב [לא:]
- 254 עקוד ורגול - פירוש בבלי נד: • פ"ה ה"ג [לב:]
- 254 פירוש "חנונות", קמיע מומחה אסור לבהמה בבלי נג: • פ"ה ה"ד [לב:]
- 254 מזלו של אדם - אינו בירושלמי בבלי נג: • פ"ה ה"ד [לב:]
- 254 "פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו בבלי נד: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 254 "אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 254 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי נה.
- 255 כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה - אינו בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 255 דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל בבלי נה:
- 255 מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים בבלי נו:
- 255 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו בבלי נו:

פרק ו – במה אשה.....255

- 255 חציצה בשערות פ"ו ה"א [לג:]
- 255 הטעם לאיסור תכשיטים בבלי נז: • פ"ו ה"א [לג:]
- 255 התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית פ"ו ה"א [לד:]
- 255 אשת ר"ע מכרה את שיערה בשביל שילמד בבלי נט: • פ"ו ה"א [לד:]
- 256 במה מותר לצאת לחצר בבלי סד: • פ"ו ה"א [לד:]
- 256 טעמים נוספים לאיסור סנדל המסומר בבלי ס: • פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר בבלי ס: • פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 שני סנדלים - אחד לחול ואחד לשבת פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 מדמה דיני הוצאה לדיני טומאה בבלי נט: • פ"ו ה"ג [לו:]
- 257 הלשון "מגדף בה" - אינה בירושלמי בבלי סב: • פ"ו ה"ג [לו:]
- 257 כלי זיין בבלי סג: • פ"ו ה"ד [לו:]
- 257 אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי בבלי סג.
- 257 ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש - אינו בירושלמי בבלי סג.
- 257 הכתב על הציץ בבלי סג:
- 257 מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט בבלי סד:
- 257 מראית העין בחדרי חדרים מותר בבלי סד:

257	שן תותבת מעץ..... בבלי סה. • פ"ו ה"ה [לז:]
257	מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות..... בבלי סה.
257	גירסא הפוכה במחלוקת האם קיטע יוצא בקב..... בבלי סה: • פ"ו ה"ח [לח:]
258	אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי..... בבלי סו: • פ"ו ה"ט [לט:]
258	שינוי השם והמקום גורם..... פ"ו ה"ט [לט:]
258	עתידה בת קול לומר "מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכר"..... פ"ו ה"ט [לט:]

פרק ז - כלל גדול..... 258

258	האומר מותר פטור מקרבן..... בבלי סח:
258	שגגת קרבן שמה שגגה..... בבלי סט.
258	גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית..... בבלי עב: • פ"ז ה"א [מ:]
258	אינו יודע מתי שבת..... בבלי סט: • פ"ז ה"א [מא:]
259	מחלוקת בקידש אשה ואינו יודע מי היא..... פ"ז ה"א [מא:]
259	החילוק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות..... בבלי ע. • פ"ז ה"א [מג:]
259	שגג גם בשבת וגם במלאכות..... בבלי ע: • פ"ז ה"א [מג:]
259	מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת..... פ"ז ה"א [מג:]
259	דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות..... בבלי ע. • פ"ז ה"ב [מד:]
260	שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה..... בבלי עא.
260	צירוף העלם טומאה והעלם מקדש..... בבלי עא.
260	גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלקות..... בבלי עא:
260	ל"ט תולדות לכל אב, מכה בפטיש..... בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד:]
260	מלאכות שחייב משום קוצר..... בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד:]
260	זה לא עבר על פתחה של תורה..... פ"ז ה"ב [מד:]
260	מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי..... בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד:]
261	הבערה ללא יצאת - אינו בירושלמי, אלא לב"ד בשבת..... בבלי ע. • פ"ז ה"ב [מד:]
261	דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים..... פ"ז ה"ב [מד:]
261	האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם..... פ"ז ה"ב [מד:]
261	השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה..... פ"ז ה"ב [מד:]
261	השתחוואה אינה מעשה..... פ"ז ה"ב [מד:]
261	האם דבר שיצא מן הכלל מלמד..... פ"ז ה"ב [מה:]
261	לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין..... פ"ז ה"ב [מו:]
262	השמר ופן הם לא תעשה..... פ"ז ה"ב [מז:]
262	פרטי המלאכות באריכות..... בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מז-נב:]
262	מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך..... פ"ז ה"ב [מז:]
262	דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה..... פ"ז ה"ב [מח:]
262	נטע וזמר בשבת חייב שתיים..... בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מח:]
262	הסרת טיט מבגדיו..... פ"ז ה"ב [מט:]
262	רקק לרוח חייב..... בבלי עד: • פ"ז ה"ב [מט:]

- 262 בישראל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה.....פ"ז ה"ב [נ:]
- 262 הצר צורה בכלי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב-ה"ג [נא,נב:]
- 263 קשירה במשכן היתה במיתרים..... בבלי עד: • פ"ז ה"ב [נא:]
- 263 האם המשכן נחשב לעולם או לשעה..... פ"ז ה"ב [נא:]
- 263 המצוה לחשב תקופות ומזלות - אינה בירושלמי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב [נב:]
- 263 תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש..... פ"ז ה"ב [נב:]
- 263 המעבד והמשרטט הם אותו אב מלאכה..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב [נב:]
- 263 חיובם של המגבן, המחבץ והחולב..... פ"ז ה"ב [נב:]
- 263 אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם חייבים..... פ"ז ה"ב [נב:]
- 263 דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה..... פ"ז ה"ג [נב:]
- 263 גם הושטה היא אב מלאכה..... בבלי עה: • פ"ז ה"ג [נג:]
- 263 הוציא תבן לגדי..... בבלי עו: • פ"ז ה"ה [נג:]

264.....פרק ח – המוציא יין

- 264 שיעורן של כוסות..... בבלי עז: • פ"ח ה"א [נד:]
- 264 מטרת השקצים בעולם..... בבלי עז:
- 264 דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים..... פ"ח ה"א [נד:]
- 264 שתי ד' כוסות בבת אחת..... פ"ח ה"א [נד:]
- 264 ד' כוסות ביין של שביעית..... פ"ח ה"א [נד:]
- 264 שיעור של רביעית..... פ"ח ה"א [נד:]
- 264 דם שרץ - האם מטמא..... פ"ח ה"א [נד:]
- 264 מחלק בין שיעורים של דברים רכים לקשים..... בבלי עה: • פ"ח ה"ב-ה"ג [נה:]
- 265 הטעמים לכך שכוחלת עין אחת..... בבלי פ: • פ"ח ה"ג [נה:]
- 265 החילוק של ג' טפחים בשני חצאי גרוגרת - אינו בירושלמי..... בבלי פ: • פ"ח ה"ג [נו:]
- 265 דברים האסורים לקנח משום כשפים..... בבלי פא: • פ"ח ה"ו [נו:]

265.....פרק ט – אמר רבי עקיבא

- 265 בית שסמוך לבית ע"ז..... בבלי פב:
- 265 דורות הראשונים הריחו את הקרקע - אינו בירושלמי..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נח:]
- 265 המקור לכך שזורעים בערוגה חמישה זרעונים..... בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נח:]
- 266 הזרעים בערוגה הם בארבעה משולשים..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נח:]
- 266 אורכם של עונה, עת ורגע..... בבלי פו:
- 266 שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים..... בבלי פו: • פ"ט ה"ג [נט:]
- 266 אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי..... בבלי פו:פט: • פ"ט ה"ג [נט:]
- 266 הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... בבלי פז:
- 266 מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש..... בבלי פז:
- 266 הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי..... בבלי פח: • פ"ט ה"ג [נט:]
- 266 תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי..... בבלי פח:

- 266 סיכה שאינה של תענוג פ"ט ה"ד [ס:]
- 267 ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון בבלי צ: • פ"ט ה"ז [סא:]

פרק י - המצניע.....267

- 267 כלי שמיטלטל אינו כרמלית פ"י ה"ב [סב:]
- 267 המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב פ"י ה"ב [סב:]
- 267 החילוק של ג' טפחים באגד יד - אינו בירושלמי בבלי צב: • פ"י ה"ב [סב:]
- 267 המקור להוצאה ביד שמאל בבלי צב: • פ"י ה"ג [סב:]
- 267 כל "באמת" הלכה למשה מסיני בבלי צב: • פ"י ה"ד [סג:]
- 267 שניים שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת רבי שמעון בבלי צב: • פ"י ה"ה [סג:]
- 268 שימוש רבו בישיבה ובעמידה פ"י ה"ה [סג:]
- 268 חיובם של גודלת כוחלת ופוקסת בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]
- 268 חיובם של המגבן, המחבץ והחולב בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]
- 268 התולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]

פרק יא - הזורק.....268

- 268 המקור לאיסור הוצאה והכנסה בבלי צו: • פ"א ה"א [סה:]
- 268 מקור איסור העברת ד' אמות מהמשכן בבלי צו: • פ"א ה"א [סה:]
- 268 קלוטה כמי שהונחה בבלי צז: • פ"א ה"ב [סו:]
- 268 אין רשות הרבים מקורה בבלי צח: • פ"א ה"ב [סו:]
- 268 דינים בשבת שפטור ומותר בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 כותל של רה"י דינו כרה"י בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 רואה את הכותל כגמום בבלי ק: • פ"א ה"ג [סז:]
- 269 מחלוקת בשיעור תל המתלקט בבלי ק: • פ"א ה"ג [סז:]
- 269 חילוק בין י' ליותר מ' בסלע שבים בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 269 אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 269 לבוד בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 270 שגגת קרבן שמה שגגה בבלי ק: • פ"א ה"ו [סז:]
- 270 מתעסק בחלבים ועריות חייב בבלי ק: • פ"א ה"ו [סז:]

פרק יב - הבונה.....270

- 270 אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם חייבים בבלי קב: • פ"ב ה"א [סח:]
- 270 דוגמא לכתיבה ביוונית בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 עי"ן שבלוחות עמדה בנס בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 כתב על דבר שאינו של קיימא פטור בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

270	בן סטרא הסית ונסקל..... בבלי קד:
270	דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק..... בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע.]:
271	חוקק על העור - נחשב כתב..... פ"ב ה"ד [ע.]:
271	כתב ע"י הטפת נקודות דיו..... פ"ב ה"ד [ע.]:
271	שפך דיו על כתב שאינו נראה..... בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע.]:
271	הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכר"ע..... בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע.]:
271	מחיקת שם שלא נכתב בקדושה..... בבלי קד: • פ"ב ה"ה [ע.]:

271..... פרק יג – האורג

271	האורג כל שהוא חייב..... בבלי קה. • פ"ג ה"א [עא.]:
271	מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת..... בבלי קה. • פ"ג ה"א [עא.]:
271	חילוק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה..... בבלי קה. • פ"ג ה"ג [עב.]:
272	מחלוקת במצוה הבאה בעבירה..... בבלי קה. • פ"ג ה"ג [עב.]:
272	הדין מתוח על כל משפחת המת..... בבלי קו.
272	מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר..... בבלי קו: • פ"ג ה"ו [עג.]:
272	דינים בשבת שפטור ומותר..... בבלי קז.

272..... פרק יד – שמונה שרצים

272	דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה..... בבלי קז. • פ"ד ה"א [עד.]:
272	כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת..... פ"ד ה"א [עד.]:
272	בני האדם דומים לחולדה..... פ"ד ה"א [עד.]:
273	הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות..... בבלי קח.
273	קריאה בשם של רשע..... פ"ד ה"ב [עד.]:
273	בבבל שכיחה עין רעה..... פ"ד ה"ג [עה.]:
273	באלו מים מותר לרחוץ, ואם מתכוון לרפואה..... בבלי קט. • פ"ד ה"ג [עה.]:
273	רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו..... פ"ד ה"ד [עו.]:
273	לחש לעבודה זרה בשמו של ישו..... פ"ד ה"ד [עו.]:
274	רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה..... פ"ד ה"ד [עז.]:
274	רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא..... בבלי קח: • פ"ד ה"ד [עז.]:

274..... פרק טו – ואלו קשרים

274	קשירה במשכן היתה במיתרים..... בבלי קיא: • פט"ו ה"א [עז.]:
274	האם המשכן נחשב לעולם או לשעה..... פט"ו ה"א [עז.]:
274	מותר לחתוך חותמות שבכלים לכר"ע..... פט"ו ה"ב [עח.]:
274	מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים..... פט"ו ה"ג [עח.]:
274	אין להרבות בדיבור בשבת..... בבלי קיג: • פט"ו ה"ג [עח.]:
275	האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל..... בבלי קיד.
275	מחלוקת האם מבדילים ביו"כ שבמוצ"ש..... בבלי קיד: • פט"ו ה"ג [עח.]:

פרק טז – כל כתבי.....275

- 275 כמה טעויות יהיו בספר תורה כדי שייגנז.....פט"ז ה"א [עט].
- 275 הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן..... בבלי קטז:
- 275 מעשה שקראו איכה בשבת ונענשו..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 275 משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת המשנה..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 275 איסור לימוד אגדה..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 276 תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי..... בבלי קיז:
- 276 טעימת תבשילי שבת..... בבלי קיז:
- 276 עונג שבת - בשינה או בתורה..... בבלי קיח.
- 276 אילו משמרים שבת אחת נגאלים..... בבלי קיח:
- 276 ביאה דרך סדין..... בבלי קיח:
- 276 אסור להכות על הכרס..... בבלי קיח:
- 276 מילתו של אנטונינוס..... בבלי קיח:
- 276 אסור לתת כלי עם מים תחת הנר - רק לרבי יוסי..... פט"ז ה"ו [פא].
- 276 ריב"ז קילל את יושבי הגליל..... פט"ז ה"ח [פא].

פרק יז – כל הכלים.....277

- 277 דווקא בנתפרקו בשבת יותר סברא לאסור..... בבלי קכב: • פ"ז ה"א [פב].
- 277 בראשונה היו כל הכלים ניטלים בשבת..... בבלי קכג: • פ"ז ה"א [פב].
- 277 האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר..... בבלי קכד: • פ"ז ה"ד [פג].
- 277 לכו"ע מסיקים בכלים..... בבלי קכד:

פרק יח – מפנין.....277

- 277 דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים..... פ"ח ה"א [פד].
- 277 מקבל פני רבו וחבירו כאילו מקבל פני השכינה..... בבלי קכז.
- 277 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי קכז:
- 277 טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים..... בבלי קכח: • פ"ח ה"א [פה].
- 278 לא מחלק בין בהמה טהורה לטמאה..... בבלי קכח: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 עושים ליולדת מדורה גם בימות החמה..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 ב"ד של מעלה, זוגות, מאדים ורוח - אינם בירושלמי..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 סומכים על המיילדות בהלכות לידה בשבת..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 קוברים את השליה לתת עירבון לארץ..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פז].

פרק יט – רבי אליעזר דמילה.....279

- 279 מסירות נפש של בית דין..... בבלי קל.
- 279 אלישע בעל כנפיים..... בבלי קל.
- 279 רבי אליעזר שמותי..... בבלי קל:

מחלוקת אם לר"א כל המכשירים דוחים את השבת..... בבלי קלא. • פי"ט ה"א [פז:] 279
הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר פי"ט ה"א [פז:] 279
תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי בבלי קלא: 279
המקור שאין שורפין קודשים ביר"ט..... בבלי קלא. 279
להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים בבלי קלא. 279
המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה בבלי קלא. 279
המקור לפריעה ולציצין המעכבין פי"ט ה"ב [פז:] 279
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פי"ט ה"ב [פז:] 279
התענה על בנו שימות בבלי קלא. • פי"ט ה"ב [פז:] 280
המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת בבלי קלא. • פי"ט ה"ג [פח:] 280
נוסח אחר במשנה "מי שהיו לו שני תינוקות למול" בבלי קלא. • פי"ט ה"ד [פח:] 280
מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי קלא: • פי"ט ה"ו [צ:] 280
ברכות המילה..... בבלי קלא: 280

280.....פרק כ – תולין

המחלוקת אם תורה תשתכח מישראל - אינה בירושלמי..... בבלי קלא: • פ"כ ה"א [צ:] 280
הטעם שאין שפין כרשינים בשבת בבלי קמ. • פ"כ ה"ג [צא:] 280
מותר לחתוך חותמות שבכלים לכר"ע פ"כ ה"ה [צא:] 280

281.....על פרקים כא-כד אין ירושלמי

281.....השמטות מתלמוד ירושלמי

טעימת תבשילי שבת בבלי קיז: • השמטות ד"ה במחזור 281
עונג שבת - בשינה או בתורה בבלי קיח. • השמטות ד"ה פט"ו 281
בנ"י כבשו את הארץ י"ד שנה, ונאסרו בהן ביפת תואר השמטות ד"ה בסמ"ג 281
איסור שתיית מים במוצאי שבת השמטות ד"ה בשו"ת 281

282.....מסכת עירובין

282.....פרק א – מבוי שהוא גבוה

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם פ"א ה"א [א:] 282
אמלתרא היא כלונסאות..... בבלי ג. • פ"א ה"א [ב.] 282
הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות פ"א ה"א [ב.] 282
מחלוקת האם השיעורים להקל או להחמיר..... בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:] 282
מחלוקת בשיעור תל המתלקט פ"א ה"א [ב:] 282
מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי ד: 282
אמלתרא למבוי רחב מעשר בבלי יא. • פ"א ה"א [ג.] 282
מבוי שנפרץ מצידו ומראשו בבלי ו. • פ"א ה"א [ד:] 283

283	גירסא הפוכה במחלוקת בפסי חצר..... בבלי יב. • פ"א ה"א [ה:]
283	כמה חצירות ובתים במבוי..... פ"א ה"א [ה:]
283	שני בתים בשני צידי רשות הרבים..... בבלי ו. • פ"א ה"א [ו:]
283	כיצד מערבין דרך רשות הרבים..... בבלי ו. • פ"א ה"א [ו:]
283	כמה יהיה בין שתי קורות..... בבלי יד. • פ"א ה"ג [ז:]
283	המחלוקת בשיעור לבוד וטעם הדעות..... בבלי ט. • פ"א ה"ג [ז:]
284	נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי..... בבלי ט: • פ"א ה"ו [ח:]
284	ברייתות שאין סומכים עליהן..... פ"א ה"ו [ט:]
284	מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי..... פ"א ה"ז [ט:]
284	מבוי שאורכו כרוחבו..... בבלי יב:
284	צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא..... בבלי יג:
284	המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו..... בבלי יג:
284	תלמיד שידע לטהר את השרץ..... בבלי יג:
284	יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... בבלי יג:
284	הטעם שהלכה כבית הלל..... בבלי יג:
284	צא וראה היאך הציבור נוהג..... בבלי יד:
285	דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל..... בבלי טו: • פ"א ה"ז [ט:]
285	כתיבת גט על ידות אוכלים..... בבלי טו:
285	חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה..... בבלי טו:
285	המקור למעט גט מחובר לקרקע..... בבלי טו: • פ"א ה"ז [ט:]
285	לבוד..... בבלי טז. • פ"א ה"ח [י:]
285	מחלוקת בשיעור מחנה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
285	גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת מצוה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
285	גזל עצים במלחמה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
285	הפטור במחנה הוא גם בחזירתו..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יג:]
286	יש דעה שלוקים על תחומין..... בבלי יז:

פרק ב – עושין פסין..... 286

286	בריאת אדם וחווה - אינה בירושלמי..... בבלי יח.
286	אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו בירושלמי..... בבלי יח: • פ"ב ה"א [יג:]
286	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי יט.
286	פתחיהם של גיהנםם וגן עדן - אינם בירושלמי..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [יג:]
286	דינם של דיומדין בלי בור..... בבלי כ. • פ"ב ה"א [יג:]
286	חיצת הקנים קנה קנה פחות מג' - מועילה כדיומד..... בבלי יט: • פ"ב ה"א [טו:]
286	באו או יבשו מים בשבת..... בבלי כ. • פ"ב ה"א [טו:]
286	האם יש בכלל רשות הרבים..... בבלי כב:
287	חשבון שבעים על שבעים אמה..... בבלי כג: • פ"ב ה"ה [טז:]
287	האם מטלטלים בקרפף שיש בו סאתיים בדיוק..... בבלי כג. • פ"ב ה"ה [יז:]

- גדרי עיר חדשה וישנה..... בבלי כו. 287
 על אלו דינים רבי אלעאי לא מצא חבר..... בבלי כו: • פ"ב ה"ח [יז:]: 287

פרק ג – בכל מערבין..... 287

- טעם נוסף שאין מערבין במים ומלח..... בבלי כו: • פ"ג ה"א [יח:]: 287
 גדר מבושל - שלוק או צלוי..... פ"ג ה"א [יט:]: 287
 יש דעה שבגדרים הלך אחר לשון תורה..... פ"ג ה"א [יט:]: 288
 ברכתו של קורא..... בבלי כח: 288
 הנודר מכיכר מערבין בו..... בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]: 288
 אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם..... בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]: 288
 טעם עירובי חצרות - מפני דרכי שלום..... פ"ג ה"ב [כ:]: 288
 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי לא. 288
 לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות..... בבלי לב: • פ"ג ה"ג [כא:]: 288
 האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר..... בבלי לה. 288
 עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות..... בבלי לה. • פ"ג ה"ד [כב:]: 288
 יש דעה שלוקים על תחומין..... פ"ג ה"ד [כג:]: 289
 התחום מדאורייתא י"ב מיל..... פ"ג ה"ד [כג:]: 289
 נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי..... פ"ג ה"ה [כד:]: 289
 צריך תנאי כפול רק בעריות..... פ"ג ה"ה [כד:]: 289
 האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין..... בבלי לו: • פ"ג ה"ה [כד:]: 289
 שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות..... בבלי לו: • פ"ג ה"ט [כו:]: 289
 מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת..... בבלי מ. 289
 שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או מדרבנן..... בבלי מ: 289

פרק ד – מי שהוציא אוהו..... 290

- המקור לאלפיים אמה..... בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו:]: 290
 אלכסון בארבע אמות..... בבלי מח. • פ"ד ה"א [כז:]: 290
 מהותם של ארבע אמות..... בבלי מח. • פ"ד ה"א [כז:]: 290
 פירות שיצאו חוץ למקומן..... בבלי מא: • פ"ד ה"א [כז:]: 290
 הבא מחוץ לתחום מותר..... בבלי מא: 290
 תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי..... בבלי מג. • פ"ד ה"א [כז:]: 290
 אליהו לא בא בשבת וי"ט..... בבלי מג: 291
 השפופרת של רבן גמליאל..... בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כח:]: 291
 ראייה לר"י מהמעשה ברבי טרפון..... בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כח:]: 291
 האם גר שטובל בשבת קונה שביתה..... בבלי מה. • פ"ד ה"ה [כח:]: 291
 הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות..... בבלי מו. 291
 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו..... בבלי מו: 291
 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע..... בבלי מז. 291

291 התחום מדאורייתא י"ב מיל בבלי נא.

פרק ה – כיצד מעברין 291

291 הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי נג. • פ"ה ה"א [ל:]
 292 גדלות דורו של רבי יוסי בבלי נג.
 292 מקבל פני רבו וחברו כאילו מקבל פני השכינה, אליהו ושמואל פ"ה ה"א [לא].
 292 חש בראשו יעסוק בתורה - אינו בירושלמי בבלי נד. • פ"ה ה"א [לא].
 292 מהיכן מודדים עיר על שפת הנחל בבלי סא. • פ"ה ה"א [לב].
 292 האם המשכן נחשב לעולם או לשעה בבלי נה. • פ"ה ה"א [לב:].
 292 מקום החמה בזמני התקופות, הארון היה מכוון את הרוחות בבלי נו. • פ"ה ה"א [לג].
 292 הלשון "צובה" בבלי נז. • פ"ה ה"ב [לד].
 293 מחלוקת האם מקדרים בהרים בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לה].
 293 מקדרין בחבל של חמישים אמה בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לה].
 293 קבורה בערי הלוויים בבלי נז. • פ"ה ה"ג [לה].
 293 התחום מדאורייתא י"ב מיל פ"ה ה"ד [לה:].
 293 חמישים דיוורין לתחומין צריכים להיות ישראלים בבלי ס. • פ"ה ה"ה [לו].
 293 גדרי עיר חדשה וישנה פ"ה ה"ז [לז].

פרק ו – הדר 293

293 לפטור את כל העולם מהדין - אינו בירושלמי בבלי סה. • פ"ו ה"א [לח].
 293 עבד תושב בבלי סט. • פ"ו ה"ב [לח:].
 294 מחלוקת האם מבטלין וחוזרין ומבטלין בבלי סט. • פ"ו ה"ג [לט].
 294 הטעם שגוי לא מבטל רשות בבלי סב. • פ"ו ה"ג [לט:].
 294 לשכור מהגוי בפחות משווה פרוטה בבלי סב. • פ"ו ה"ג [לט:].
 294 התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס בבלי סד.
 294 אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית בבלי סז.
 294 אין משתתפין בחבית שמא ישתנה בבלי סח.
 294 הלשון "האחין השותפין" בבלי עב. • פ"ו ה"ז [מא:].
 294 גירסא הפוכה במחלוקת מהו מקום דירה בבלי עג. • פ"ו ה"ז [מא:].
 294 מבוי שאורכו כרוחבו פ"ו ה"ח [מג].
 295 גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה פ"ו ה"ח [מג:].
 295 כמה חצירות ובתים במבוי בבלי עד.
 295 חצר ודקה לגוי פ"ו ה"י [מד:].

פרק ז – חלון 295

295 עירוב בחלון שבין שני בתים בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה].
 295 חלון שהיקפו תשעים ושישה טפחים בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה:].
 295 עמודי הסולם משלימים לד' טפחים בבלי עז. • פ"ז ה"א [מו].

295	סולם צריך להיות משוך מהכותל ד' טפחים..... בבלי עח. • פ"ז ה"א [מו:]
296	כותל של רה"י דינו כרה"י..... פ"ז ה"ב [מו:]
296	גובהו ואורכו של הכבש במזבח..... פ"ז ה"ב [מז:]
296	גודל הפרצה בחצר גדולה וקטנה..... בבלי עו: • פ"ז ה"ב [מז:]
296	לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות..... בבלי עח:
296	אין משתתפין בחבית שמא ישתה אותה..... פ"ז ה"ו [מח:]
296	האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור..... פ"ז ה"ו [מח:]
296	בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב..... בבלי פ.
296	רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו..... פ"ז ה"ו [מט:]
297	דין קורה מאשירה ומיכתת שיעוריה - אינו בירושלמי..... בבלי פ: • פ"ז ה"ו [מט:]
297	הגדרת מועטין ומרובין לעירוב..... בבלי פ: • פ"ז ה"ח [מט:]
297	טעם עירובי חצרות - מפני דרכי שלום..... פ"ז ה"ט [מט:]

297..... פרק ח – כיצד משתתפין

297	בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב, הלשון "קולי חומרין"..... פ"ח ה"א [נ:]
297	כמי הלכה בהלך לשבות בעיר אחרת..... בבלי פו: • פ"ח ה"ה [נג:]
297	צורת הפתח מועילה גם במים..... בבלי פז: • פ"ח ה"ז [נג:]
298	אמת המים שרחבה פחות מד' אינה כרמלית..... בבלי פז: • פ"ח ה"ז [נג:]
298	האם יש בכלל רשות הרבים..... פ"ח ה"ח [נד:]
298	מחיצה תלויה בשבת ובסוכה..... בבלי פו: • פ"ח ה"ח [נד:]
298	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה..... בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד:]
298	מראית העין בחדרי חדרים מותר..... פ"ח ה"ט [נה:]

299..... פרק ט – כל גגות

299	גירסא הפוכה במחלוקת האם מטלטלים בגגות..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נו:]
299	היכן היו מטלטלין בשעת הסכנה..... בבלי צא: • פ"ט ה"א [נו:]
299	האם ר"א וחכמים נחלקו על מקום המחיצה..... בבלי צד: • פ"ט ה"ג [נז:]
299	אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם..... פ"ט ה"ד [נח:]
299	גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע..... פ"ט ה"ד [נח:]
300	אין רשות הרבים מקורה..... פ"ט ה"ה [נח:]
300	האם צריך מחיצה בגשרים המפולשים..... בבלי צה: • פ"ט ה"ה [נח:]
300	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה..... בבלי צה.

300..... פרק י – המוצא תפילין

300	המניח תפילין בלילה עובר בעשה..... בבלי צה: • פ"י ה"א [נח:]
300	לדרשה שאינה גמורה מביאים אסמכתאות רבות..... פ"י ה"א [נט:]
300	מקום שמוחו של תינוק רופס..... בבלי צה: • פ"י ה"א [נט:]
300	השמר ופן הם לא תעשה..... בבלי צו.

301	נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא..... בבלי צו.
301	העבד טבי היה מניח תפילין..... בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:].
301	תפילין חדשות לא יכניס שמא הן פסולות..... בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:].
301	מתי צריך לבדוק תפילין..... בבלי צז. • פ"י ה"א [נט:].
301	בדיקת תפילין שנמצאו..... בבלי צז. • פ"י ה"א [נט:].
301	כיסוי תפילין מפני הגשמים..... בבלי צז. • פ"י ה"א [נט:].
301	מותר לערות מים משום שאין בהם ממש..... בבלי צז. • פ"י ה"ב [ס:].
301	מהלך כעומד..... בבלי צח.
301	אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר..... בבלי צח. • פ"י ה"ג [ס:].
302	מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים..... פ"י ה"ד [ס:].
302	אלמלא ניתנה תורה - אינו בירושלמי..... בבלי ק: • פ"י ה"ז [סב:].
302	מותר לפתוח בשבת דלת שיש לה ציר..... בבלי קא. • פ"י ה"ח [סב:].
302	פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה..... פ"י ה"א [סג:].
302	אסור לנקוש על הדלת בשבת..... בבלי קד.
302	מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע..... בבלי קד: • פ"י ה"ד [סה:].
303	מצבת אחת עשו כמה צבתות..... פ"י ה"ד [סה:].

304

מסכת פסחים

304..... פרק א – אור לארבעה עשר

304	מקור מפסוק מבדיקת חמץ..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א:].
304	מקצת היום ככולו הוא דיעבד..... בבלי ד.
304	זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי..... בבלי ד.
304	ספק אם בודק לאור אבוקה..... בבלי ז: • פ"א ה"א [א:].
304	מקורות שבדקים לאור הנר..... בבלי ז: • פ"א ה"א [א:].
304	הנר מאיר בלילה יותר מביום, נח בתיבה..... בבלי ד. • פ"א ה"א [א:].
305	בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית מדרש..... פ"א ה"א [א:].
305	היוצא מביתו ודעתו לחזור אין צריך לבדוק..... בבלי ו. • פ"א ה"א [ב:].
305	נשים עצלניות ואינן בודקות יפה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:].
305	גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו..... בבלי ו.
305	הציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים..... בבלי ו:.
305	לשון ברכת ביעור חמץ..... בבלי ז.
305	ברכת "על מצות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"..... בבלי ז:.
305	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו..... בבלי ז:.
305	שלוחי מצוה אינן ניזוקין - אינו בירושלמי..... בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:].
305	פירושם אחרים בב' שורות על כל המרתף..... בבלי ח: • פ"א ה"א [ג:].
306	דעה שבדקים חמץ שלוש פעמים..... בבלי י: • פ"א ה"ג [ג:].
306	לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש..... בבלי יא:.

306 דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן בבלי ה. • פ"א ה"ד [ד.]
 306 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון בבלי יב.
 306 רבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר בבלי יב:
 306 אליהו לא בא בשבת וי"ט בבלי יג.
 306 סימנים נוספים לזמן איסור חמץ - שני נרות, שני סדינים בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
 306 הלכה כרבן גמליאל, הלכה כדברי המכריע בבלי יג. • פ"א ה"ה [ו.]
 307 סוגיית טומאה וטהרה באריכות בבלי יד-כא. • פ"א ה"ו [ו-י.]
 307 חרב כחלל לא נאמר על כלי שטף בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]
 307 רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא בבלי טו. • פ"א ה"ח [ח.]
 307 היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא פ"א ה"ח [ט:]
 307 מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי בבלי יז.
 307 ריצוי ציץ על טומאת ידיים בבלי יט.
 307 האיסור לגרום מום לבכור - אינו בירושלמי פ"א ה"ח [י.]

פרק ב – כל שעה 308

308 המשנה כרבי מאיר בבלי כא. • פ"ב ה"א [י:]
 308 חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן בבלי כא: • פ"ב ה"א [יא.]
 308 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה בבלי כב:
 308 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג בבלי כה.
 308 הטעם שריב"ז ישב בצל ההיכל בבלי כו.
 308 זה וזה גורם - אינו בירושלמי בבלי כו: • פ"ב ה"א [יב.]
 308 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי כז.
 308 עוד סוגיות שבהן אמרו רבי יהודה "כל דין שאתה דן וכו'" בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב.]
 309 רבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב.]
 309 לשון ביטול חמץ פ"ב ה"ב [יג.]
 309 לשון ברכת ביעור חמץ פ"ב ה"ב [יג.]
 309 כופת שאור שייחדה לשיבה - מה דעת חכמים פ"ב ה"ב [יג.]
 309 מכירת חמץ לגוי פ"ב ה"ב [יג.]
 309 גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו פ"ב ה"ב [יג:]
 309 דעה שחמץ מותר בהנאה - אינה בירושלמי בבלי כח: • פ"ב ה"ב [יד.]
 310 חמץ שהפקירו אינו עובר עליו פ"ב ה"ב [יד:]
 310 לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ בבלי ל:
 310 האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס בבלי לב.
 310 מחלוקת בגזל תרומה מאבי אימו בבלי לב. • פ"ב ה"ג [טז.]
 310 האוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב בתשלומין בבלי לב: • פ"ב ה"ג [טז.]
 310 בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות בבלי לה. • פ"ב ה"ד [יז.]
 310 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי לה:
 310 מצה מתובלת בבלי לו.

- מצה עבה בבלי לז. • פ"ב ה"ד [יח.]. 311
 מצה ישנה בבלי לח. • פ"ב ה"ד [יח.]. 311
 דיני ביטול פסח הם רק לרבי מאיר בבלי מ. • פ"ב ה"ז [יח.]. 311
 מי פירות מחמיצים בבלי מ. • פ"ב ה"ז [יט.]. 311
 ביטול בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה בבלי מא. 311

פרק ג – אלו עוברין 311

- מחלוקת אם תכשיטי נשים או טיפולי נשים בבלי מב. • פ"ג ה"א [יט.]. 311
 מצה מתובלת פ"ג ה"א [יט.]. 311
 לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ פ"ג ה"א [כ.]. 311
 מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור בבלי מד. 312
 כופת שאור שייחדה לשיבה - מה דעת חכמים בבלי מה. 312
 שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם בבלי מה. • פ"ג ה"ב [כ.]. 312
 דינים שונים של חיבור לטומאה ולא להזייה בבלי מה. • פ"ג ה"ב [כא.]. 312
 בצק מחמיץ בארבעה מיל בבלי מו. • פ"ג ה"ב [כא.]. 312
 שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים בבלי מו. 312
 מחלוקת נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע בבלי מט. • פ"ג ה"ג [כב.]. 312
 אליהו לא בא בשבת וי"ט פ"ג ה"ו [כג.]. 312
 גדול השלום שהוקש לפסח ומילה בבלי מט. • פ"ג ה"ז [כג.]. 313
 מילה ופסח - מי קודם פ"ג ה"ז [כג.]. 313
 מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד פ"ג ה"ז [כד.]. 313
 גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה בבלי מט. • פ"ג ה"ח [כד.]. 313
 המעשה שפרחה רוחו וחזר - אינו בירושלמי בבלי נ. • פ"ג ה"ח [כד.]. 314
 השם המפורש היה משתכח מהציבור בבלי נ. 314

פרק ד – מקום שנהגו 314

- מקור מפסוק לאיסור מלאכה בערב פסח אחר חצות בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה.]. 314
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן פ"ד ה"א [כה.]. 314
 אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה.]. 314
 טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה.]. 314
 עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן פ"ד ה"א [כה.]. 315
 המנהגים בסדר הברכות בראש השנה בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו.]. 315
 לא תתגודדו בפורים ב"ד וט"ו פ"ד ה"א [כו.]. 315
 המוליך פירות שביעית - ר"י מיקל בבלי נב. • פ"ד ה"ב [כו.]. 315
 מדבר הקרוב לארץ ישראל פ"ד ה"ג [כו.]. 315
 מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי נג. • פ"ד ה"ג [כז.]. 315
 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים בבלי נג. 315
 החזקת לומדי תורה בבלי נג. 315

315	בבלי נד.	צא וראה היאך הציבור נוהג.
315	בבלי נד. • פ"ד ה"ד [כח:].	שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו בירושלמי.
316	בבלי נד.	האש שהדליק אדם הראשון.
316	בבלי נד.	ערוד הוא עונש על יצירת הפרד.
316	בבלי נד. • פ"ד ה"ד [כח:].	דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה - אינו בירושלמי.
316	בבלי נה.	מקצת היום ככולו הוא דינעבד.
316	בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:].	ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ.
316	בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:].	טעמם של חכמים שלא מתקנים מנעלים במועד.
316	פ"ד ה"ט [ל:].	המשכיר יכול למכור את הבית.
316	בבלי נו.	טבלה של רפואות.
316	בבלי נו: • פ"ד ה"ט [ל:].	השם "בן מביא יין".
316	פ"ד ה"ט [ל:].	מעשה בעניין צדקה.

פרק ה – תמיד נשחט..... 317

317	בבלי נח. • פ"ה ה"א [ל:].	זמן קרבן התמיד.
317	פ"ה ה"א [לא:].	הטעם לשלוש תפילות ביום.
317	בבלי נח. • פ"ה ה"א [לא:].	טעמם של רבי ישמעאל ורבי עקיבא.
317	בבלי נט.	האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר.
317	בבלי סא.	מעלתה של לשון ארמית.
317	בבלי סב: • פ"ה ה"ג [לד:].	ספר יוחסין נקרא ספר אגדה.
318	בבלי סג.	האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים.
318	בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:].	מחלוקת במלק עוף לאחר חצות.
318	פ"ה ה"ד [לו:].	שני חצאי חזית בצק שחוט מחבר ביניהם.
318	בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:].	התראת ספק בספק שיתברר למפרע.
318	בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:].	גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק.
318	פ"ה ה"ד [לו:].	דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן.
318	בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:].	קולו של משה במצרים.
318	בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:].	שורה של זהב כולה זהב מחשש שיגנבו.
318	פ"ה ה"ו [לז:].	שפיכת הדם בבית אחת.
318	פ"ה ה"י [לח:].	אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד.

פרק ו – אלו דברים..... 319

319	בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].	היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת.
319	בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].	שלושה הניחו כתרן.
319	בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].	הטעם שהלל עלה מבבל.
319	בבלי סו:	כיצד מותר להקדיש ביר"ט, האם גזרו שבות בעזרה.
319	בבלי סח. • פ"ו ה"א [מ:].	אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה - אינן בירושלמי.
319	בבלי סח.	אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי.

המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי בבלי סח. 319
 יש דעה שלוקים על תחומין פ"ו ה"א [מא]. 319
 שמחת יום טוב בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מא]: 319
 מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים בבלי סח: 320
 אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ - אינו בירושלמי בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב]. 320
 לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב]. 320
 השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את רבי אליעזר בבלי סח: • פ"ו ה"ג [מב]. 320
 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי סט: 320
 במה מקיים שמחה בשבת בבלי עא. 320

פרק ז - כיצד צולין 320

החילוק בין רימון לשאר העצים בבלי עד. • פ"ז ה"א [מו]. 320
 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים פ"ז ה"א [מז]. 321
 המחלוקת באסכלא תלויה בדין תולדות אש בבלי עה. • פ"ז ה"ב [מז]: 321
 ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי עה. 321
 טומאה דחוייה בציבור לכר"ע בבלי עז. • פ"ז ה"ה [מט]. 321
 הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים פ"ז ה"ו [מט]: 321
 נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא פ"ז ה"ו [נא]. 321
 מתי הציץ מרצה בבלי עז. 321
 הגדרת עם ישראל לדינים שונים בבלי פ. • פ"ז ה"ו [נא]. 321
 כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה פ"ז ה"ו [נא]. 322
 רוב זבים נדחים לפסח שני בבלי פ: 322
 המקור לטומאת התהום מפסוק בבלי פ: • פ"ז ה"ז [נא]. 322
 מחלוקת ר"י ור"ל בעצם שאין עליו בשר כלל בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד]. 322
 השורף עצמות פסח חייב בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד]. 322
 המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט בבלי פג: • פ"ז ה"י [נד]: 322
 נותר טמא משום היסח הדעת בבלי פה. 322
 דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה פ"ז ה"א [נד]: 322
 מחלוקת אם מתחייב כשמוציא את הפסח או כשאוכלו בבלי פה: • פ"ז ה"ג [נז]. 322
 מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי בבלי פו: • פ"ז ה"ג [נז]: 322

פרק ח - האשה 323

קטנה שעברה פ"ח ה"א [נז]: 323
 קטנה שזינתה מותרת לבעלה פ"ח ה"א [נז]: 323
 חרשת שזינתה נאסרת על בעלה פ"ח ה"א [נז]: 323
 חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו פ"ח ה"א [נט]. 323
 נמנה על שני פסחים בבלי פח: • פ"ח ה"ב [נט]: 323
 תנאי בית דין שהמעוות שבידו חולין בבלי פט: • פ"ח ה"ג [ס]. 323

- 323 כיצד מותר להקדיש ביר"ט, האם גזרו שבות בעזרה פ"ח ה"ג [ס:]
- 324 אם הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות בו בבלי פט: • פ"ח ה"ד [ס:]
- 324 בועל נידה אינו כנידה פ"ח ה"ה [סא:]
- 324 חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל בבלי צא: • פ"ח ה"ו [סא:]
- 324 גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח בבלי צא: • פ"ח ה"ז [סב:]
- 324 ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ פ"ח ה"ח [סב:]
- 324 מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ פ"ח ה"ח [סג:]

פרק ט – מי שהיה 325

- 325 רוב זבים נדחים לפסח שני פ"ט ה"א [סג:]
- 325 גולגולתו של ארוונה היבסי נמצאה תחת המזבח בבלי צב: • פ"ט ה"א [סד:]
- 325 טבלה של רפואות פ"ט ה"א [סד:]
- 325 איך דורשים מילה מנוקדת בתורה בבלי צג: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה בבלי צד: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 גודלו של גן עדן, עץ חיים בבלי צד: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 עובי הרקיע בבלי צד: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה בבלי צד: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 מחלוקת אם מומים פוסלים בפסח מצרים פ"ט ה"ה [סה:]
- 326 המשקוף ושתי המזוזות בבלי צו: • פ"ט ה"ה [סה:]
- 326 גם ר"ש סובר שאין מביאים קודשים לבית הפסול בבלי צח: • פ"ט ה"ח [סז:]

פרק י – ערבי פסחים 326

- 326 האוכל מצה בערב פסח בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]
- 326 הסבה לאשה בליל הסדר פ"י ה"א [סח:]
- 326 שמחת נשים וקטנים ברגל בבלי קט: • פ"י ה"א [סח:]
- 326 טעמן של ארבע כוסות בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 כוס חמישי בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש בבלי ק: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 אכל במזרח התאנה ובמערבה בבלי קא: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 סדר ההבדלה ביר"ט שבמוצ"ש בבלי קב: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 איש קודש הקדשים בבלי קד: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 מבדיל אפילו עד יום חמישי בבלי קה, קו: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת" בבלי קו: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים פ"י ה"א [סט:]
- 327 שיעורן של כוסות בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 327 שתה ד' כוסות בבת אחת בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 327 ד' כוסות ביין של שביעית בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 328 שיעור של רביעית בבלי קט: • פ"י ה"א [סט:]

- 328 קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש בבלי קז. • פ"י ה"ב [סט:]
- 328 סוגיית זוגות, כשפים ושדים - אינה בירושלמי בבלי קי-קיב.
- 328 השטן מרקד - אינו בירושלמי בבלי קיב:
- 328 מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי קיג:
- 328 יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה בבלי קיג:
- 328 שני התבשילים בליל הסדר - אינם בירושלמי בבלי קיד. • פ"י ה"ג [סט:]
- 328 לקיחת ביצה זרוע בבלי קיד:
- 328 נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה בבלי קטו.
- 329 נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה בבלי קטו:
- 329 גירסא אחרת ב"מה נשתנה" בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע:]
- 329 גירסא אחרת בארבעת הבנים בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע:]
- 329 גירסא אחרת בלשון ההגדה בבלי קטז: • פ"י ה"ד [ע:]
- 329 גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח בבלי קטז: • פ"י ה"ה [ע:]
- 329 המנהגים בסדר הברכות בראש השנה פ"י ה"ה [עא:]
- 329 לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו פ"י ה"ה [עא:]
- 329 חילוק המילה "הללויה" בבלי קיז.
- 329 הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי קיז.
- 329 שרי ברד ואש, והגויים יביאו דורון למשיח - אינם בירושלמי פ"י ה"ו [עא:]
- 330 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים בבלי קכ.
- 330 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם בבלי קכ.
- 330 נותר טמא משום היסח הדעת בבלי קכא. • פ"י ה"ז [עא:]
- 330 סיום המסכת בבלי קכא: • פ"י ה"ז [עא:]

330..... השמטות מתלמוד ירושלמי

- 330 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג השמטות ד"ה פ"ה
- 330 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש בבלי ק. • השמטות ד"ה פ"י
- 330 כוס חמישי בבלי צט: • השמטות ד"ה שם כנגד
- 331 לקיחת ביצה זרוע בבלי קיד: • השמטות ד"ה בכל
- 331 דצ"ך עד"ש באח"ב השמטות ד"ה בספר
- 331 שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או מדרבנן השמטות ד"ה ה"ה

332 מסכת יומא

332..... פרק א – שבעת ימים

- 332 שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים בבלי ג.
- 332 כשעושים רצונו העבודה על שמם - אינו בירושלמי בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
- 332 מיתתן של צדיקים פ"א ה"א [ב:]
- 332 גירסא הפוכה במחלוקת מה מעכב במילואים, והנפק"מ בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]

- 332 סדר הלבשת הכהנים בימי המילואים בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
- 332 משה ואהרן בימי המילואים בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
- 333 האם לומדים מילואים מקרבנות או מבראשית, יום ולילה בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
- 333 מחלוקת כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן בבלי ד: • פ"א ה"א [ד:]
- 333 בועל נידה אינו כנידה בבלי ו:
- 333 טומאה דחוויה בציבור לכ"ע בבלי ו:
- 333 מקור מפסוק שהלשכה פטורה ממזוזה בבלי י: • פ"א ה"א [ד:]
- 333 כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים גדולים היו בבית שני בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
- 333 מדוע חרבה שילה בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
- 334 ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
- 334 שלוחי מצוה אינן ניזוקים - אינו בירושלמי בבלי יא:
- 334 סיבה ומסובב בכלי שרת בבלי יב:
- 334 כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי בבלי יג: • פ"א ה"א [ד:]
- 334 סתירה האם חוששים למיתה בבלי יג:
- 334 חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג פ"א ה"א [ה:]
- 334 כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו בבלי יב: • פ"א ה"א [ה:]
- 334 האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון פ"א ה"א [ה:]
- 335 איסור לשאת אשה בשבת משום קניין פ"א ה"א [ה:]
- 335 כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי בבלי טו: • פ"א ה"ב [ה:]
- 335 מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה בבלי ז: • פ"א ה"ב [ו:]
- 335 כה"ג צריך להיות גדול במראה בבלי יח: • פ"א ה"ג [ו:]
- 335 הרי ממילא כה"ג לא ראה קרי, ניסים בבלי יח: • פ"א ה"ד [ז:]
- 336 ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו בבלי יט: • פ"א ה"ה [ז:]
- 336 מזבח פגום פ"א ה"ה [ז:]
- 336 אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי בבלי יט: • פ"א ה"ה [ז:]
- 336 משלי ותהילים מעוררים בבלי יט: • פ"א ה"ו [ז:]
- 336 רמיזה בזמן התפילה בבלי יט: • פ"א ה"ו [ז:]
- 336 השטן לא מקטרג ביום כיפור - אינו בירושלמי בבלי כ: • פ"א ה"ז [ז:]
- 337 כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית בבלי כא:
- 337 חמישה דברים חסרו במקדש שני בבלי כא:

337 פרק ב – בראשונה

- 337 האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר פ"ב ה"א [ט:]
- 337 ריצוי ציץ על טומאת ידיים פ"ב ה"א [ט:]
- 337 האם שינה ולינה פוסלות ידיים ורגליים פ"ב ה"א [י:]
- 337 מניית ישראל, שאול, פרנס, נקמת ת"ח - אינם בירושלמי בבלי כב: • פ"ב ה"א [י:]
- 338 הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי בבלי כג:
- 338 האב שדאג לסכין - לגנאי בבלי כג: • פ"ב ה"א [י:]

- 338 מניין הכהנים בפייס - לימין או לשמאל בבלי כה. • פ"ב ה"א [י:]
 338 ממונה על הפתילות במקדש בבלי כג. • פ"ב ה"ב [יא:]
 338 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי כה.
 338 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי כה.
 338 קטורת מעשרת בבלי כו. • פ"ב ה"ג [יב:]
 338 הכתוב לא בא לנעול אלא לפתוח פ"ב ה"ד [יג:]

פרק ג – אמר להם הממונה 339

- 339 נאמנות של נשים, סוסיתה פ"ג ה"א [יג:]
 339 מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות בבלי כח. • פ"ג ה"א [יג:]
 339 זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי בבלי כח:
 339 אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי בבלי כח:
 339 זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה בבלי כט. • פ"ג ה"ב [יד:]
 339 ביאה במקצת - לא שמה ביאה בבלי לא.
 339 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד פ"ג ה"ב [יד:]
 339 מחלוקת האם תולדות אש כאש, כיבוי גחלת מתכת בבלי לד: • פ"ג ה"ה [טז:]
 340 מחלוקת כמה כותנות לכל כהן פ"ג ה"ו [טז:]
 340 מחלוקת אם צריך לשמה במזוזה, אבני קודש ובגדי כהונה פ"ג ה"ו [יז:]
 340 סיבה ומסובב בכלי שרת פ"ג ה"ו [יז:]
 340 הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה פ"ג ה"ו [יז:]
 340 מילא כתונת שקופה במים וכך נסתמה בבלי לה: • פ"ג ה"ו [יז:]
 341 עולה מכפרת על הרהור בבלי לו.
 341 השם המפורש היה משתכח מהציבור פ"ג ה"ז [יח:]
 341 מעשים על הסתרת שם המפורש בבלי לח: • פ"ג ה"ז [יח:]
 341 ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט:]
 341 מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט:]
 342 בריה בלעה את שער ניקנור - אינו בירושלמי בבלי לח. • פ"ג ה"ח [יט:]
 342 דעה שבית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל הדורות בבלי לח. • פ"ג ה"ט [יט:]
 342 אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי בבלי לח: • פ"ג ה"ט [כ:]
 342 קריאה בשם של רשע בבלי לח:
 342 השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמרו בבלי לח:

פרק ד – טרף בקלפי 342

- 342 הגורלות היו חקוקים ולא כתובים פ"ד ה"א [כ:]
 342 הגורל בחלוקת ארץ ישראל פ"ד ה"א [כ:]
 343 אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן בבלי לט:
 343 נתערבו הגורלות בבלי לט: • פ"ד ה"א [כ:]
 343 הכתב על הציץ פ"ד ה"א [כ:]

שעיר מעכב את הפר בבלי מ. • פ"ד ה"א [כא:] 343
 גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידי מעכב בשעיר המשתלח בבלי מ: 343
 שלוש לשונות הן בבלי מא: • פ"ד ה"ב [כב:] 343
 גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר פ"ד ה"ג [כב:] 343
 על מה מכפרים בגדי כה"ג בבלי מד. 344
 כיצד מזקקים זהב בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כב:] 344
 דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כג:] 344
 סוגיית פיטום הקטורת בבלי מג: • פ"ד ה"ה [כג:] 344
 כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי בבלי מה. 344
 טומאה דחוייה בציבור לכר"ע בבלי מו: 344

פרק ה – הוציאו לו 344

הכף היא כלי חול בבלי מז: • פ"ה ה"א [כד:] 344
 צניעותה של קמחית בבלי מז. 345
 מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו פ"ה ה"א [כד:] 345
 חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי בבלי מט. 345
 גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר בבלי מט: 345
 מחלוקת האם היתה פרוכת גם בעלייה בבלי נא: • פ"ה ה"א [כו:] 345
 היכן הלך הכה"ג כשנכנס לקה"ק בבלי נא: • פ"ה ה"ב [כו:] 345
 פסוקים שאין להם הכרע בבלי נב. 345
 הכה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו בבלי נב: • פ"ה ה"ב [כו:] 345
 הכה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה ברגלו בבלי מט: • פ"ה ה"ב [כז:] 345
 תפילת כהן גדול בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז:] 346
 הכה"ג שהארץ בתפילתו הוא שמעון הצדיק בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז:] 346
 אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן פ"ה ה"ב [כז:] 346
 כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי בבלי נח: 346
 מקום ההזאות במקדש בבלי סא: • פ"ה ה"ו [ל:] 346

פרק ו – שני שעירי 347

החצוצרות צריכות להיות שוות בבלי סב: • פ"ו ה"א [לא:] 347
 גירסא הפוכה במחלוקת איזה שעיר קרב בבלי סד: • פ"ו ה"א [לב:] 347
 גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידי מעכב בשעיר המשתלח פ"ו ה"ב [לג:] 347
 האם שעיר לעזאזל שברח מטמא בגדים פ"ו ה"ג [לג:] 347
 השאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' - אינן בירושלמי בבלי סו: • פ"ו ה"ג [לג:] 347
 ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל בבלי סו: 348
 פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור בבלי סז: • פ"ו ה"ד [לד:] 348
 מלאכי החבלה עוזא ועזאל - אינם בירושלמי בבלי סז: • פ"ו ה"ה [לד:] 348
 האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים פ"ו ה"ו [לה:] 348

פרק ז – בא לו כהן גדול..... 348

- 348 ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה בירושלמי בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]
 349 קריאת התורה של כה"ג נקראת שיירי עבודה..... בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]
 349 האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]
 349 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי סט:
 349 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי סט:
 349 הטעם שאין מדלגין בתורה בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
 349 ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו בירושלמי בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
 349 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי סט:
 349 נוסח ברכת על התורה של כה"ג בבלי ע. • פ"ז ה"א [לז:]
 350 הטעם לבגדי לבן בבלי ע. • פ"ז ה"ב [לז:]
 350 הטעם שכה"ג משמש בשמונה בגדים בבלי עא: • פ"ז ה"ג [לח:]
 350 כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים פ"ז ה"ג [לח:]
 350 על מה מכפרים בגדי כה"ג בבלי ע. • פ"ז ה"ג [לח:]
 350 אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות יחד בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]
 350 כיצד היו האורים ותומים משיבים בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]
 350 היה חקוק על האורים ותומים "שבטי ישראל" בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]

פרק ח – יום הכיפורים..... 351

- 351 המקור לשחיטת עוף בבלי עה:
 351 האגדה עם שר פרס וגבריאלי - אינה בירושלמי בבלי עז: • פ"ח ה"א [לח:]
 351 שישה עינויים בבלי עו: • פ"ח ה"א [לט:]
 351 סיכה שאינה של תענוג פ"ח ה"א [לט:]
 351 מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין בבלי עו:
 351 השד שיבתא - אינו בירושלמי בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]
 351 כלה רוחצת מפני איבה בבלי עח: • פ"ח ה"א [לט:]
 352 ממעכים את השיעור בבלי עט: • פ"ח ה"ב [לט:]
 352 מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה בבלי עו: • פ"ח ה"ג [מ:]
 352 מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי פ:
 352 דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה פ"ח ה"ג [מ:]
 352 גירסא הפוכה במחלוקת האם תינוקות משלימים תענית בבלי פב: • פ"ח ה"ג [מ:]
 352 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג בבלי פב:
 352 חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק בבלי פג: • פ"ח ה"ד [מא:]
 353 מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות בבלי פג:
 353 חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים בבלי פג:
 353 כלב שוטה, רוח רעה בבלי פג: • פ"ח ה"ה [מא:]
 353 חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי בבלי פג:
 353 רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו בבלי פד:

353	המקור שפיקר"נ דוחה שבת	בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש	בבלי פד: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	כיצד בודקים אם האדם חי	בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	הדין בשמים, זכויות ועבירות	בבלי פה: פז.
353	חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"כ	בבלי פה: • פ"ח ה"ו [מב.]
354	האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר	בבלי פו: • פ"ח ה"ז [מב.]
354	עולה מכפרת על הרהור	פ"ח ה"ז [מב.]
354	האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה	בבלי פה: • פ"ח ה"ז [מב.]
354	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים	בבלי פו: • פ"ח ה"ז [מב:]
354	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות	פ"ח ה"ז [מב:]
355	המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור	בבלי פו:
355	אין מחילה למוציא שם רע	בבלי פז.
355	נוסח הוידוי	בבלי פז: • פ"ח ה"ז [מב:]
355	תפילת נעילה	בבלי פז:

356 מסכת סוכה

פרק א – סוכה.....356

356	המקור לדין גובה הסוכה	בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
356	השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי	בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
356	בניה של הילני היו תלמידי חכמים	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
356	עשבים לא ממעטים בסוכה	בבלי ד. • פ"א ה"א [ב:]
356	ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם	בבלי ד:
356	המקור לדין עשרה טפחים	בבלי ה. • פ"א ה"א [ב:]
356	הארון היה מכון את הרוחות	פ"א ה"א [ב:]
356	הכתב על הציץ	בבלי ה.
356	מחלוקת מה מקור השיעורין	בבלי ו.
357	טעמים של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות	בבלי ו: • פ"א ה"א [ג.]
357	גם לב"ה צריך לחדש דבר בסוכה ישנה	בבלי ט. • פ"א ה"ב [ד:]
357	מצה ישנה	בבלי ט. • פ"א ה"ב [ד:]
357	ברכה על עשיית סוכה	פ"א ה"ב [ד:]
357	האם קציצתן זוהי עשייתן	בבלי יא. • פ"א ה"ה [ה:]
357	שיעור חבילה	בבלי יב. • פ"א ה"ו [ו.]
358	כתיבת גט על ידות אוכלים	בבלי יג:
358	מחיצה תלויה בשבת ובסוכה	בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]
358	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה	בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]
358	סכך פסול פוסל בארבע אמות	בבלי יז. • פ"א ה"א [ז:]
358	דימוי סוגיות שונות	בבלי יט:

פרק ב – הישן תחת המיטה.....358

- האם העוסק בתורה פטור מהסוכה בבלי כא: • פ"ב ה"א [ח:]: 358
- העבד טבי היה מניח תפילין פ"ב ה"א [ח:]: 358
- דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל בבלי כג: • פ"ב ה"ד [ט:]: 358
- מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי בבלי כג: 358
- כתיבת גט על ידות אוכלים בבלי כד: 359
- חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה בבלי כד: 359
- דעה ששומרי ממון חייבים בסוכה בבלי כו: • פ"ב ה"ה [י:]: 359
- ברכת בורא נפשות על פחות מכשיעור בבלי כו: • פ"ב ה"ו [י:]: 359
- תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל בבלי כח: 359
- עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף בבלי כח: 359
- רבי אליעזר שמותי בבלי כח: • פ"ב ה"ח [יא:]: 359
- הטעם שהלכה כבית הלל בבלי כח: • פ"ב ה"ח [יא:]: 359
- מקפה של גריסים אינה ממהרת להתקלקל בבלי כט: • פ"ב ה"י [יא:]: 360
- סימני ליקוי החמה והלבנה - אינו בירושלמי בבלי כט: • פ"ב ה"י [יא:]: 360

פרק ג – לולב הגזול.....360

- מצוה הבאה בעבירה - אוי לו שנעשה סניגורו קטיגורו בבלי ל: • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- מחלוקת במצוה הבאה בעבירה בבלי ל: 360
- חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז בבלי לא: • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- לולב יבש פסול כי הוא כמת בבלי כט: • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ מהשדרה בבלי לב: • פ"ג ה"א [יג:]: 361
- ברכה על עשיית לולב פ"ג ה"ד [יד:]: 361
- ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה" בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד:]: 361
- פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם בירושלמי בבלי לב: 361
- מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים בבלי לד: 361
- תרגם עקילס בבלי לה: • פ"ג ה"ה [יד:]: 361
- אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי לה: 361
- אתרוג הבא מארץ כוש כשר בבלי לו: • פ"ג ה"ו [טו:]: 361
- ירקק ואדמדם בבלי לה: • פ"ג ה"ו [טו:]: 362
- עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי לז: 362
- נענוע הלולב שלוש פעמים בבלי לז: • פ"ג ה"ח [טו:]: 362
- חילוק המילה "הללויה" פ"ג ה"י [טז:]: 362
- ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"ג ה"י [טז:]: 362
- אמן חטופה קטופה ויתומה פ"ג ה"י [טז:]: 362
- עונים אמן אחר גוי פ"ג ה"י [טז:]: 362
- מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו בבלי לט: 362
- משרה בפירות שביעית בבלי מ: 362

- 362 מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים פ"ג ה"א [טז:]
- 363 האב מלמד את בנו לשון הקודש בבלי מב. • פ"ג ה"ב [יז:]

פרק ד – לולב וערבה.....363

- 363 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי מב:
- 363 בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו. בבלי מג:
- 363 מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים בבלי מד. • פ"ד ה"א [יח:]
- 363 מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכם פ"ד ה"א [יח:]
- 363 מנהגים שעלו מבבל לישראל בבלי מד. • פ"ד ה"א [יח:]
- 364 אני והוא הושיעה נא - באל"ף בבלי מה. • פ"ד ה"ג [יח:]
- 364 מברכים על חביטת הערבה בבלי מד: • פ"ד ה"ג [יח:]
- 364 מקום השכינה בגלות ובגאולה פ"ד ה"ג [יט:]
- 364 ביציאת מצרים לקחו עמהם עבודה זרה פ"ד ה"ג [יט:]
- 364 שיעבוד בבל פ"ד ה"ג [יט:]
- 364 האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" בבלי מה:
- 364 ל' צדיקים בעולם בבלי מה:
- 364 כבוד יו"ט האחרון של סוכות בבלי מח. • פ"ד ה"ה [יט:]
- 364 במה מקיים שמחה בשבת פ"ד ה"ה [יט:]
- 365 שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים בבלי מח.
- 365 זכוית לבנה פ"ד ה"ו [כא:]
- 365 ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו בבלי מח: • פ"ד ה"ו [כא:]
- 365 אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי בבלי מח: • פ"ד ה"ו [כא:]
- 365 מזבח פגום בבלי מט. • פ"ד ה"ו [כא:]
- 365 גירסא הפוכה במחלוקת מדוע מנסכים מכלי חול בבלי נ. • פ"ד ה"ז [כא:]

פרק ה – החליל.....365

- 365 בבית השואבה שואבים רוח הקודש בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
- 366 המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
- 366 מהיכן ומתי היה יונה בן אמיתי פ"ה ה"א [כב:]
- 366 הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
- 366 כמה זהב היה באלכסנדיא בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:]
- 366 לא לשוב למצרים, המעשה בטרומיינוס הרשע בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:]
- 367 כמה ספלים היו בראש כל מנורה בבית השואבה בבלי נא. • פ"ה ה"ב [כג:]
- 367 האם התפללו ולמדו בימי שמחת בית השואבה בבלי נג. • פ"ה ה"ב [כג:]
- 367 צניעותו של שאול פ"ה ה"ד [כד:]
- 367 עונשה של מיכל פ"ה ה"ד [כד:]
- 367 הטעם שלא היה הרדולים במקדש בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה:]
- 368 מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה בבלי נב:

368	הקב"ה ברא והתחרט	בבלי נב:
368	קד קידה ונעשה צולע	בבלי נג.
368	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום	בבלי נג.
368	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי נד:
368	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים	פ"ה ה"ז [כה:]
368	קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]
368	מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]
368	סיום המסכת	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]

369 מסכת ביצה

369.....פרק א – ביצה

369	האם יש את גזירת פירות הנושרים	בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
369	מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר	פ"א ה"א [א.]
369	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	בבלי ו.
369	איסור נבילה לא חל על איסור שקץ	בבלי ו: • פ"א ה"א [ב.]
369	מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך	בבלי יב: • פ"א ה"ג [ג:]
369	הבערה שלא לצורך ביום טוב	בבלי יב:
369	כ"ד חומרי בית הלל	בבלי ב: • פ"א ה"ג [ד.]
370	הכניס עפר לגינתו - אסור לכתחילה לכסות בו	בבלי ח: • פ"א ה"ג [ד:]
370	איסור מלאכה ביר"ט הוא רק לא תעשה	בבלי ח: • פ"א ה"ג [ה.]
370	מראית העין בחדרי חדרים מותר	בבלי ט.
370	מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו	פ"א ה"ג [ה.]
370	רבי אליעזר שמותי	פ"א ה"ד [ה:]
370	סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב - אינה בירושלמי	בבלי י:
370	ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין	בבלי י: • פ"א ה"ה [ו.]
371	עור שיש עליו בשר	בבלי יא: • פ"א ה"ו [ו:]
371	הלשון "תלמיד חכם"	פ"א ה"ז [ז:]
371	המקור שבי"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך	פ"א ה"י [ח:]
371	דין שאין לפרסמו	פ"א ה"א [ט.]
371	שליחת כלים עם כלאיים במועד	בבלי יד: • פ"א ה"ב [ט.]

371.....פרק ב – יום טוב

371	מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים	בבלי טו:
371	כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה - אינו בירושלמי	בבלי טז: • פ"ב ה"א [ט:]
371	מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש	פ"ב ה"א [ט:]
372	המערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא עירב"	בבלי טז: • פ"ב ה"א [י.]
372	כמי הלכה בעירוב תבשילין, האם רבי תלמידו של רשב"א	בבלי יז: • פ"ב ה"א [י.]

- 372 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי..... בבלי יז:
- 372 תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע..... בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יא.]:
- 372 יום מותו של דוד..... פ"ב ה"ד [יא.]:
- 372 בבא בן בוטא קילל את בית שמאי..... בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יא.]:
- 372 משל לגזירות דרבנן מסרים..... פ"ב ה"ה [יא.]:
- 372 מחלוקת ב"ה וב"ש בהטמנת חמין ביר"ט..... בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יב.]:
- 373 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... בבלי כב:
- 373 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים..... בבלי כג. • פ"ב ה"ז [יב.]:
- 373 "פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו..... בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב.]:
- 373 לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש..... בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב.]:
- 373 עגלה אינה נגררת אפילו על כלים..... בבלי כג. • פ"ב ה"י [יג.]:

פרק ג – אין צדין..... 373

- 373 המקור שבי"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך..... בבלי כג:
- 373 הבא מחוץ לתחום מותר..... בבלי כה.
- 373 מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי..... בבלי כה. • פ"ג ה"ג [יד.]:
- 373 ראיית בכור..... בבלי כו. • פ"ג ה"ד [יד.]:
- 374 אסור לשקול מנה כנגד מנה ביר"ט..... בבלי כה. • פ"ג ה"ו [טו.]:
- 374 מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר..... בבלי כו:
- 374 האומר הקב"ה ותרן..... פ"ג ה"ח [טז.]:

פרק ד – המביא..... 374

- 374 המביא כדי יין על כתיפו..... בבלי כט. • פ"ד ה"א [טז.]:
- 374 תנאי ליטול עצים מהסוכה..... בבלי ל. • פ"ד ה"ב [יז.]:
- 374 מותר לחתוך חותמות שבכלים לכר"ע..... בבלי לב.
- 374 לכר"ע מסיקים בכלים..... בבלי לב. • פ"ד ה"ג [יז.]:
- 374 חילוקים בדיני פסיק רישא..... בבלי לא. • פ"ד ה"ג [יז.]:
- 375 רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ שידעה זאת..... בבלי לב. • פ"ד ה"ה [יח.]:

פרק ה – משילין..... 375

- 375 אסור לטלטל פירות מגג לגג שווה..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]:
- 375 כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]:
- 375 אסור לגעת במוקצה..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]:
- 375 אסור לרכוב על בהמה משום שביטת בהמתו..... בבלי לו. • פ"ה ה"ב [כ.]:
- 376 אסור להשיט דבר במים..... פ"ה ה"ב [כ.]:
- 376 מחיאת כף באחורי היד..... בבלי לו. • פ"ה ה"ב [כ.]:
- 376 המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו..... בבלי לו. • פ"ה ה"ב [כ.]:
- 376 גדרי קיפון וריקוד..... בבלי לו. • פ"ה ה"ב [כ.]:

376	אסור לנקוש על הדלת בשבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור להכות על הכרס..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור לדון בערב שבת..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור לארס בערב שבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
377	תפילה להתחתן עם פלונית..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	כיצד מותר להקדיש ביר"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	הבערה שלא לצורך ביום טוב..... פ"ה ה"ב [כא:]
378	כיצד מותר להקדיש ביר"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	אין מועלים בגחלת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כב:]
378	חילוקים בין גחלת לשלהבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כב:]
378	תחום המציאה כרגלי המוצא..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כב:]
378	הבא מחוץ לתחום מותר..... פ"ה ה"ח [כב:]

379 מסכת ראש השנה

379.....פרק א – ארבעה ראשי שנים

379	מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו, מלכויות..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
379	דעה שגם למלכי האומות מונים מניסן..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
379	שנת המבול אינה ממניין חיי נח..... פ"א ה"א [א:]
379	משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה..... פ"א ה"א [ב:]
379	בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיט..... פ"א ה"א [ב:]
379	הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
379	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
379	לאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל רגל..... בבלי ו: • פ"א ה"א [ג:]
380	אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"..... פ"א ה"א [ה:]
380	בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה..... בבלי ח: • פ"א ה"א [ה:]
380	יובל יכול לחול באמצע השמיטה..... בבלי ט: • פ"א ה"א [ה:]
380	ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי..... בבלי יב: • פ"א ה"א [ה:]
380	כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו בירושלמי..... בבלי יג: • פ"א ה"ב [ו:]
380	שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן מבבל..... בבלי ב: • פ"א ה"ב [ו:]
380	הדין בשמים, זכויות ועבירות..... בבלי טו-יח: • פ"א ה"ב [ו:]
380	דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
380	מלך וציבור נידונים בכל יום..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	ועל המדינות בו 'אמר וכו'..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	דין לישראל ולגוים, דין ביום ובלילה..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	לערבב את השטן ע"י התקיעות - אינו בירושלמי..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	השטן נבהל מקול השופר..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]

381	תפילה צדקה ותשובה	בבלי טז:
381	שלוש פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז.].
381	מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז.].
382	מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז.].
382	חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי	בבלי יח.
382	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	בבלי יט:
382	האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"	בבלי יט:
382	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי כ.
382	שש שעות אחר המולד הירח לא נראה	בבלי כ:
382	יום כיפור	בבלי כא: • פ"א ה"ד [ח.].
382	מעשה באחד שצם יומיים מספק ומת	בבלי כא: • פ"א ה"ד [ח.].
382	מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים	בבלי כא: • פ"א ה"ה [ח.].
383	התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן	בבלי כא:
383	דיברה תורה בכל לשון	פ"א ה"ח [ט.].

383.....פרק ב – אם אינן מכירין

383	עד אחד נאמן לקידוש החודש	בבלי כב: • פ"ב ה"א [י.].
383	נאמנות של נשים, סוסיתה	פ"ב ה"א [יא.].
383	מי ביטל את המשואות	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא.].
383	בטבריה לא בטלו המשואות	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא.].
383	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא.].
383	עשרים וארבעה מיני ארזים	בבלי כג.
383	עושה שלום במרומיו - בכוכבים ובמלאכים	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב.].
384	המזלות ברקיע	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב.].
384	החלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב.].
384	גער בירח והוא נעלם	בבלי כה: • פ"ב ה"ד [יב.].
384	הטעם לעיבור השנה	פ"ב ה"ה [יג.].
384	חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי	פ"ב ה"ה [יג.].
385	שש שעות אחר המולד הירח לא נראה	פ"ב ה"ו [יד.].
385	קידוש החודש מועיל אפילו בעדים זוממים	בבלי כה: • פ"ב ה"ז [יד.].
385	זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי	בבלי כה: • פ"ב ה"ח [יד.].

385.....פרק ג – ראוהו בית דין

385	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	פ"ג ה"א [טו.].
385	לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי	בבלי כה: • פ"ג ה"א [טו.].
385	חודש הוא רק כ"ט או ל' יום	פ"ג ה"א [טו.].
386	היה סימן לבי"ד של מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר	פ"ג ה"א [טז.].
386	הרכנת הראש מועילה בעדות החודש	פ"ג ה"א [טז.].

- 386 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... בבלי כו.
- 386 כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים..... בבלי כו.
- 386 אין תוקעים בשל פרה שאין קטיגור מעשה סניגור..... בבלי כו. • פ"ג ה"ב [טז].
- 386 מי גדול - חכמה או שנים..... בבלי כו:
- 386 כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד..... בבלי כז.
- 386 מחלוקת בחיבר שתי תקיעות..... בבלי כז. • פ"ג ה"ג [טז].
- 386 דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר..... פ"ג ה"ה [יז].
- 387 יובל משמט כספים בסופו..... פ"ג ה"ה [יז].
- 387 העומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון..... בבלי כז: • פ"ג ה"ז [יז].
- 387 חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז..... בבלי כח.
- 387 מחלוקת נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע..... בבלי כח:
- 387 ביום שאדם נולד בו - מזלו גובר, מלחמת עמלק..... פ"ג ה"ח [יז].
- 387 ביטול תורה גורם להצלחת מלכות הרשעה..... פ"ג ה"ח [יח].
- 387 מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות..... פ"ג ה"ט [יח].
- 387 נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים..... בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יח].

388.....פרק ד - יום טוב

- 388 מדאורייתא לא תוקעים בשבת..... בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח].
- 388 תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי..... בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח].
- 388 מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים..... פ"ד ה"ג [יט].
- 388 העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי..... בבלי לא.
- 388 עשר מסעות נסעה שכינה - אינו בירושלמי..... בבלי לא. • פ"ד ה"ד [כ].
- 388 נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל..... בבלי לא:
- 389 המנהגים בסדר הברכות בראש השנה..... בבלי לב. • פ"ד ה"ו [יט].
- 389 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... בבלי לב.
- 389 אמר "אדיר המלוכה" במקום האל הקדוש..... פ"ד ה"ו [כ].
- 389 נוסח ברכת האל הקדוש..... פ"ד ה"ו [כ].
- 389 נוסח ברכת בונה ירושלים..... פ"ד ה"ו [כ].
- 389 עשרה מלכויות זכרונות ושופרות - כנגד מה..... בבלי לב. • פ"ד ה"ז [כ].
- 389 פורענות של גויים..... בבלי לב: • פ"ד ה"ז [כ].
- 389 זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ].
- 390 הטעם שלא תוקעים בשחרית..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ].
- 390 מדוע בהלל בשחרית אין חשש מהשונאים..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ].
- 390 הטעם שאין הלל ברה" - אינו בירושלמי..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ].
- 390 מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה..... פ"ד ה"ח [כ].
- 390 מחלוקת בחיבר שתי תקיעות..... פ"ד ה"י [כא].

השמטות מתלמוד ירושלמי..... 390

390 אסור לישון בראש השנה..... השמטות ד"ה בדרכי
391 הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה..... בבלי ד. • השמטות מאירי ד. ד"ה האומר

מסכת תענית 392

פרק א – מאימתי..... 392

392 פתיחת המסכת..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 טעמו של רבי אליעזר בהזכרת גשמים בסוכות..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 הטעם שמתחילים להזכיר גשם במוסף..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים..... בבלי ג.
392 מחלוקת האם הטל נעצר..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
392 אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
392 דיני טעות בהזכרת גשם וטל..... בבלי ב. • פ"א ה"א [ב.]
392 לא לשנות מנוסח התפילה..... פ"א ה"א [ב:]
392 ספק האם הזכיר גשמים..... בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
392 המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה..... פ"א ה"א [ג.]
392 הסיבות שנגאלו ממצרים..... פ"א ה"א [ג.]
392 אילו משמרים שבת אחת נגאלים..... פ"א ה"א [ג:]
392 הלשון "חביבך" - דודך..... פ"א ה"ב [ד.]
392 הירושלמי לא מחלק בין מקדש ראשון לשני לעניין עולי רגלים..... פ"א ה"ב [ד.]
392 לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה..... פ"א ה"ב [ד.]
392 אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי..... בבלי ה:
392 להיתלות בקב"ה..... בבלי ח.
392 אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי..... בבלי ח: • פ"א ה"ב [ד.]
392 נוסח ברכת הגשמים..... בבלי ו: • פ"א ה"ג [ד:]
392 מים עליונים ותחתונים..... בבלי ח: • פ"א ה"ג [ד:]
392 גודלו של גן עדן, עץ חיים..... בבלי י.
392 מספר תעניות היחידים על הגשמים..... בבלי י. • פ"א ה"ד [ה.]
392 אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם..... פ"א ה"ד [ה.]
392 דיני מעוברות ומניקות בתעניות..... בבלי יד. • פ"א ה"ה [ו.]
392 אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש..... פ"א ה"ו [ו.]
392 עצי השיטים שנטע אברהם לצורך המשכן..... פ"א ה"ו [ו.]
392 טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו..... פ"א ה"ו [ו:]
392 תשמיש בשעת צרה..... בבלי יא. • פ"א ה"ו [ז.]
392 "ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני..... בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]
396 רק על גשמים וגובאי מתריעים לאחר י"ג תעניות..... בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]

- 396 פ"א ה"ח [ז:] אסור לארס בערב שבת
 396 פ"א ה"ח [ז:] תפילה להתחתן עם פלונית

פרק ב – סדר תעניות כיצד.....396

- 396 פ"ב ה"א [ח:] חמישה דברים חסרו במקדש שני, שכינה ורוח הקודש
 396 פ"ב ה"א [ח:] תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
 397 פ"ב ה"א [ט:] תשובתם של נינוה היתה רמיות
 397 פ"ב ה"א [ט:] האומר הקב"ה ותן
 397 פ"ב ה"ב [ט:] דיני הזקן שיוורד לפני התיבה בתעניות
 397 פ"ב ה"ב [ט:] קושיא על מספר הברכות בתפילה
 397 פ"ב ה"ב [ט:] ברכה לרבו שתישמע תפילתו
 397 פ"ב ה"ב [י:] מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה
 397 פ"ב ה"ד [י:] זכות עקידת יצחק
 398 פ"ב ה"ה [י:] ארבע כיתות היו על ים סוף
 398 פ"ב ה"ז [יא:] הקב"ה דן את מי שאומר לא חטאתי
 398 פ"ב ה"ה-ט [י-יא:] דן בכל אחד מ"מי שענה" שבברכות התענית
 398 פ"ב ה"ב [יב:] צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות
 398 פ"ב ה"ג [יג:] כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
 399 פ"ב ה"ד [יג:] נפילת אפיים

פרק ג – סדר תעניות אלו.....399

- 399 פ"ג ה"א [יג:] התרעה בשביעית
 399 פ"ג ה"א [יד:] רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית
 399 פ"ג ה"ב [יד:] מתי מתריעים על הגשמים לבורות
 399 פ"ג ה"ג [יד:] הטעמים לירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם
 399 פ"ג ה"ג [יד:] חמישה שמות לענן
 400 פ"ג ה"ד [טו:] הקב"ה ברא והתחרט
 400 פ"ג ה"ד [טו:] אסור להתענות בראש השנה
 400 פ"ג ה"ו [טו:] בהמות שנשכו
 400 פ"ג ה"ח [טז:] מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש, ומתי לא מועילה
 400 פ"ג ה"ט [טז:] הלשון "אבן הטועים"
 400 פ"ג ה"ט [טז:] גם סבו של חוני המעגל ישן שבעים שנה
 401 פ"ג ה"י [טז:] סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא - אינם בירושלמי
 401 פ"ג ה"י [טז:] מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים
 401 פ"ג ה"א [יז:] אסור להתענות בשבת
 401 פ"ג ה"א [יז:] זכויותיו של רב אדא בר אבהה
 401 פ"ג ה"א [יז:] הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון
 401 פ"ג ה"א [יז:] קד קידה ונעשה צולע

עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי כה: 401

פרק ד – בשלושה פרקים 401

מתפללים נעילה בכל התעניות בבלי כו: • פ"ד ה"א [יז:]: 401
 אין נשיאת כפיים בלא תפילה פ"ד ה"א [יז:]: 402
 תפילת נעילה בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:]: 402
 תפילת ערבית מבעוד יום בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:]: 402
 המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית פ"ד ה"א [יט:]: 402
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן פ"ד ה"ב [יט:]: 402
 מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה בבלי כז: • פ"ד ה"ב [כ:]: 402
 הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש פ"ד ה"ב [כ:]: 402
 ר"ש בן חלפתא מעין תינה פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 שינויי גרסאות בתורה פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 מגילת יוחסין פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 סדר קברי האבות במערת המכפלה פ"ד ה"ב [כא:]: 403
 על שלושה דברים העולם עומד פ"ד ה"ב [כא:]: 403
 ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים פ"ד ה"ג [כב:]: 404
 התנדבות עצים למערכה בבלי כח: • פ"ד ה"ד [כב:]: 404
 המקור שאסור לדון אומדות פ"ד ה"ה [כב:]: 404
 הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 גודל הלוחות פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 טעו בתאריך שהובקעה העיר בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 שריפת התורה בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 של מי היה הצלם בהיכל פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 מאור עיניו של אדם פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 בני נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 חטא המרגלים בבלי כט: • פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים פ"ד ה"ה [כד:]: 405
 סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי כט: • פ"ד ה"ה [כד-כה:]: 405
 שבע עבירות עברו בהריגת זכריה פ"ד ה"ה [כה:]: 406
 אסור לארס בערב שבת פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 תפילה להתחתן עם פלונית פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 מחלוקת אם מותר לכבס לאחר תשעה באב בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 אמוראים שצמו תשיעי ועשירי בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 אכילת פת באפר בערב תשעה באב בבלי ל: • פ"ד ה"ו [כו:]: 407
 הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב - אינו בירושלמי בבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407
 דור המדבר מתו בתשעה באב בבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407
 בת מלך שואלת מבת כה"ג בבלי לא: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407

השמטות מתלמוד ירושלמי 407

למעט בלימוד בערב שבת השמטות ד"ה ה"ח 407

מסכת מגילה 408

פרק א – מגילה נקראת 408

- 408 בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים בבלי ב. 408
- 408 המגילה ניתנה להידרש פ"א ה"א [א:] 408
- 408 הטעם שתלו את קריאת המגילה ביהושע בן נון בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 408
- 408 היו שתי בית לחם, חירייה פ"א ה"א [ב:] 408
- 408 גם מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד בבלי ב. • פ"א ה"א [ג.] 408
- 408 עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי פ"א ה"א [ג:] 408
- 408 מקורם של תרגום, טעמים והכרעים בבלי ג. 408
- 408 צריך לקרות לפני קטנים בבלי ד. 408
- 409 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי ד: 409
- 409 מצוה לעשות סעודה בראש חודש בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה.] 409
- 409 המקור שאין קרבן חגיגה בשבת בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:] 409
- 409 הטעם שאין הקהל בשבת בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:] 409
- 409 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"א ה"ד [ו:] 409
- 409 פורים אסור בעשיית מלאכה בבלי ה: 409
- 409 ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי בבלי ו. 409
- 409 מעשה ששלח משלוח מנות מועט בבלי ז. • פ"א ה"ד [ו:] 409
- 409 מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני פ"א ה"ה [ז.] 409
- 410 נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא תיבטל פ"א ה"ה [ז.] 410
- 410 באדר שני כותב ת"ו פ"א ה"ה [ז:] 410
- 410 אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו" בבלי ח. • פ"א ה"ז [ח:] 410
- 410 פרח צרעת בכולו בימי ההסגר פ"א ה"ח [ט:] 410
- 410 מגדל בבל בבלי ח. • פ"א ה"ט [י.] 410
- 410 הטעמים שהתירו לכתוב ס"ת ביוונית בבלי ט. • פ"א ה"ט [י-י:] 410
- 410 מי הם מגוג מדי ויוון פ"א ה"ט [י.] 410
- 411 ארבע לשונות נאים בבלי ט. • פ"א ה"ט [י.] 411
- 411 כתב אשורי ולשון עברי בבלי ט. • פ"א ה"ט [י.] 411
- 411 עי"ן שבלוחות עמדה בנס בבלי ט. • פ"א ה"ט [י:] 411
- 411 בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:] 411
- 411 עקילס הגר הוא אונקלוס בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:] 411
- 412 דיני סת"ם באריכות בבלי ח. • פ"א ה"ט [י-יג.] 412
- 412 נקב בתוך אות בתפילין פ"א ה"ט [יא.] 412
- 412 הכותב ספר תורה וטעה והשמיט את השם פ"א ה"ט [יא.] 412

- ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה פ"א ה"ט [יא:] 412
- אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף פ"א ה"ט [יב:] 412
- הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות פ"א ה"ט [יב:] 412
- עושים עמוד לספר בסופו פ"א ה"ט [יב:] 413
- מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:] 413
- לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:] 413
- אלו שמות ה' קודש ואלו חול פ"א ה"ט [יג:] 413
- חילוק המילה "הללויה" פ"א ה"ט [יג:] 413
- ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"א ה"ט [יג:] 413
- אמן חטופה קטופה ויתומה פ"א ה"ט [יג:] 414
- עונים אמן אחר גוי פ"א ה"ט [יג:] 414
- חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג פ"א ה"י [יג:] 414
- כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו בבלי ט: • פ"א ה"י [יד:] 414
- האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון פ"א ה"י [יד:] 414
- האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים" פ"א ה"א [טו:] 414
- אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור פ"א ה"א [טז:] 414
- דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל בבלי י: 414
- כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית בבלי י: 414
- דרשות על המגילה - אינן בירושלמי בבלי י: • פ"א ה"ב [טז:] 414
- השטן מרקד - אינו בירושלמי בבלי יא: 415
- צריך לומר שירה על ניסים בבלי יד: 415
- ארבע נשים היו ייפיות - אינו בירושלמי בבלי טו: • פ"א ה"ב [טז:] 415
- "אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי בבלי טו: 415
- כתיבת השירות בתורה בבלי טז: 415

פרק ב – הקורא למפרע..... 415

- הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים בבלי יז: • פ"ב ה"א [יח:] 415
- קריאה למפרע בבלי יז: 415
- מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה בבלי יז: 415
- הקורא בלעז ממגילה אשורית יצא בבלי יח: • פ"ב ה"א [יח:] 415
- מי גדול - חכמה או שנים בבלי יח: • פ"ב ה"ב [יט:] 416
- פורים אסור בעשיית מלאכה פ"ב ה"ב [יט:] 416
- אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים ויהודים בבלי יח: • פ"ב ה"ב [יט:] 416
- המעשה שרבי מאיר כתב בעל פה בבלי יח: 416
- תפירות המגילה בבלי יט: • פ"ב ה"ב [יט:] 416
- בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים בבלי יט: • פ"ב ה"ג [כ:] 416
- גם מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד בבלי יט: • פ"ב ה"ג [כ:] 416
- כל התורה ניתנה למשה מסיני בבלי יט: 416

מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני..... בבלי יט: 416
 עקילס אתא נסייא..... פ"ב ה"ד [כ:]: 417
 מקור מפסוק למסכת מגילה..... פ"ב ה"ד [כ:]: 417
 צריך לקרות לפני קטנים..... פ"ב ה"ה [כא]: 417

פרק ג (בבבלי פרק ד) – בני העיר..... 417

קדושתו של הרחוב..... בבלי כו. • פ"ג ה"א [כב:]: 417
 יריקה לפני התפילה ואחריה..... בבלי כז: • פ"ג ה"א [כב:]: 417
 בתי כנסת ובתי ספר בירושלים..... בבלי כז. • פ"ג ה"א [כג:]: 417
 מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו..... בבלי כז: 417
 סיבה ומסובב בכלי שרת..... פ"ג ה"א [כג:]: 417
 הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה..... פ"ג ה"א [כג:]: 418
 קדושת בימה ולוחות שבבית הכנסת..... בבלי לב. • פ"ג ה"א [כג:]: 418
 דיני תורה חסירה..... פ"ג ה"א [כג:]: 418
 האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"..... פ"ג ה"ב [כד:]: 418
 שרטוט בכתיבת פסוקים..... פ"ג ה"ב [כד:]: 418
 גם אוויר בית המדרש אסור בשימוש..... פ"ג ה"ג [כה:]: 418
 במה הארכת ימים - אינו בירושלמי..... בבלי כז: כח. • פ"ג ה"ג [כה:]: 419
 מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו..... בבלי כז: כח. 419
 זכויותיו של רב אדא בר אהבה..... בבלי כח. 419
 ביכנ"ס מותר לתלמידי חכמים, הלשון "מלוכלך בתורה"..... בבלי כח. • פ"ג ה"ג [כה:]: 419
 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי..... פ"ג ה"ד [כה:]: 419
 איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש..... בבלי כט. 419
 הפסקה בארבע הפרשיות..... בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]: 419
 סדר ארבע הפרשיות..... בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]: 420
 על שלושה דברים העולם עומד..... פ"ג ה"ו [כו:]: 420
 הטעמים שאין מפסיקין בקללות בקריאת התורה..... בבלי לא: • פ"ה ה"ז [כו:]: 420
 על אלו פרשיות מברכין..... פ"ג ה"ז [כו:]: 420
 כתיבת השירות בתורה..... פ"ג ה"ז [כז:]: 420
 כתיבת עשרת בני המן..... פ"ג ה"ז [כז:]: 420
 ארור המן..... פ"ג ה"ז [כז:]: 421
 נבוכדנצר שחיק עצמות..... פ"ג ה"ז [כז:]: 421
 מקור מפסוק להגבהת התורה..... בבלי לב. 421

פרק ד (בבבלי פרק ג) – הקורא עומד..... 421

שומע כקורא..... פ"ד ה"א [כז:]: 421
 הטעם שהקורא עומד..... בבלי כא. • פ"ד ה"א [כז:]: 421
 בקריאה בתורה צריך אדם אחר - סרסור..... בבלי כא. • פ"ד ה"א [כז:]: 421

421	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו..... בבלי כא:
421	תורה שבע"פ ושבתב..... פ"ד ה"א [כח:]
422	מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבתב או שבע"פ..... פ"ד ה"א [כח:]
422	כל התורה ניתנה למשה מסיני..... פ"ד ה"א [כח:]
422	קד קידה ונעשה צולע..... בבלי כב:
422	התרגום אינו מעכב..... בבלי כג: • פ"ד ה"א [כח:]
422	מקורם של תרגום, טעמים והכרעים..... פ"ד ה"א [כח:]
422	המעשה שרבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסיא..... פ"ד ה"א [כח:]
422	נוסח הברכה שלאחר המגילה..... בבלי כא: • פ"ד ה"א [כח:]
423	עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי..... פ"ד ה"א [כט:]
423	עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא..... פ"ד ה"א [כט:]
423	מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט..... פ"ד ה"א [כט:]
423	עבד עולה למניין הקרואים..... בבלי כג: • פ"ד ה"ג [ל:]
423	התחילו עשרה ויצאו מקצתם..... בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
423	האם אבלים מן המניין..... בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
423	קידוש החודש בעשרה..... פ"ד ה"ד [ל:]
424	מקור לעשרה מ"בני ישראל"..... בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
424	המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן - ריבוי אחר ריבוי..... בבלי כג: • פ"ד ה"ד [לא:]
424	קורא בתורה ואינו יודע להמשיך..... פ"ד ה"ה [לא:]
424	חזרה על טעות בקריאה..... פ"ד ה"ה [לא:]
424	מקשרים את דין סומא בשמע לסומא בגלות..... בבלי כד: • פ"ד ה"ז [לב:]
425	דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע..... בבלי כד:
425	בית שן..... בבלי כד:
425	הגייה בתפילה..... בבלי כד:
425	כהן שיש מומין בידיו ובפניו, ולא הובא ברגליו..... בבלי כד: • פ"ד ה"ח [לב:]
425	אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים..... בבלי כד: • פ"ד ה"ח [לב:]
425	טעם האיסור לומר "יברכך טובים"..... בבלי כה: • פ"ד ה"י [לב:]
425	טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור"..... בבלי כה: • פ"ד ה"י [לג:]
425	מותר לומד "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד..... בבלי כה: • פ"ד ה"י [לג:]
425	תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף..... בבלי כד: • פ"ד ה"י [לג:]
425	דיני מזוזה..... פ"ד ה"ב [לג:-לד:]

426 מסכת מועד קטן

426	פרק א – משקין בית השלחין.....
426	טעם איסור מלאכה בחול המועד..... בבלי ב.
426	מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים..... בבלי ג:
426	תיקון אמת המים במועד..... בבלי ה: • פ"א ה"ב [ב:]

426	בית עלמא - בית קברות..... פ"א ה"ב [ג.]
426	כמה וכמה דברים שהם צורכי רבים..... בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
426	ציון קברים על אבנים..... בבלי ו. • פ"א ה"ב [ג.]
426	ציון קברים לבשר של מת..... בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
427	אישות היא חולדה..... בבלי ו. • פ"א ה"ד [ג:]
427	הקבורה וליקוט העצמות..... בבלי ח. • פ"א ה"ה [ה.]
427	ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ..... בבלי ח. • פ"א ה"ה [ה.]
427	נשיאת אשה שיש לה בנים..... בבלי ח. • פ"א ה"ה [ה:]
427	הטעמים שאסור לישא אשה במועד..... בבלי ח. • פ"א ה"ז [ו.]
427	מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד..... בבלי ט.
427	מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד..... בבלי ט. • פ"א ה"ז [ו.]
428	תפירה במועד..... בבלי י. • פ"א ה"ח [ו:]
428	תיקון ריחיים במועד..... בבלי י. • פ"א ה"ט [ו:]
428	בניית תנור חדש במועד..... בבלי יא. • פ"א ה"ט [ו:]

פרק ב – מי שהפך..... 428

428	דבר שיש בו אובדן מועט..... בבלי יא. • פ"ב ה"א [ז:]
428	מעשה שהעם קטפו כרם במועד..... בבלי יב. • פ"ב ה"ב [ח.]
428	סחורה נגבית מיתומים קטנים..... פ"ב ה"ג [ח:]
428	טעם איסור שקילת בכור, טעם איסור מלאכה בחול המועד..... פ"ב ה"ג [ט.]
429	לברוח מאנשים חשובים..... פ"ב ה"ג [ט.]
429	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שיירה..... פ"ב ה"ג [ט.]
429	קניית בתים מגוי בשבת..... פ"ב ה"ד [ט.]
429	כיבוש יריחו בשבת..... פ"ב ה"ד [ט:]
429	דיני חול המועד קשים..... פ"ב ה"ה [ט:]
429	כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל..... פ"ב ה"ה [ט:]

פרק ג – ואלו מגלחין..... 429

429	איסור לכהן לצאת לחו"ל..... בבלי יד. • פ"ג ה"א [י.]
430	רצו לנדות את רבי מאיר..... בבלי טו. • פ"ג ה"א [י.]
430	תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות..... פ"ג ה"א [י:]
430	מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"..... בבלי טז. • פ"ג ה"א [י:]
430	תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים..... פ"ג ה"א [י:]
431	לכבד זקן ששכח תלמודו..... פ"ג ה"א [יא.]
431	נידוי לכבוד עצמו לא מועיל..... בבלי טז. • פ"ג ה"א [יא.]
431	מקצת היום ככולו הוא דיעבד..... בבלי טז:
431	רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו..... פ"ג ה"א [יא:]
431	ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי..... בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב.]

431	האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי	בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב:]
431	נוסח גט חליצה	פ"ג ה"ג [יב:]
431	תפילה להתחתן עם פלונית	בבלי יח:
431	טוויית תכלת לציצית במועד	בבלי יח: • פ"ג ה"ד [יב:]
432	כתיבת שטרי אריס וקבלן במועד	בבלי יח: • פ"ג ה"ד [יב:]
432	האם מניחים תפילין בחול המועד	בבלי יט. • פ"ג ה"ד [יב:]
432	אבילות על מי שלא נמצאה גופתו	פ"ג ה"ה [יג:]
432	גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין	בבלי כא. • פ"ג ה"ה [יד:]
432	שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו	בבלי יט. • פ"ג ה"ה [יד:]
432	כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו	בבלי כג. • פ"ג ה"ה [יד:]
432	אבילות כאשר מוליכים מת ממקום למקום, בית שריי	בבלי כב. • פ"ג ה"ה [יד:]
433	דיני אבילות בפינוי מקבר לקבר	בבלי כז. • פ"ג ה"ה [יד:]
433	מקור לאבילות שבעה, אין למדין מקודם מתן תורה	בבלי יט. • פ"ג ה"ה [יד:]
433	יש מנהג שהאבל רוחץ אחר הקבורה	בבלי טו: • פ"ג ה"ה [טו:]
433	מקור מפסוק שאין אבילות בשבת	בבלי כג: • פ"ג ה"ה [טו:]
433	מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה	פ"ג ה"ה [טז:]
434	אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו ללמוד	פ"ג ה"ה [טז:]
434	טעמים נוספים לכפיית המיטה	בבלי טו: • פ"ג ה"ה [טז:]
434	כשם שבחיינו לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותן	בבלי כה:
434	קריעה על גוי שקילל	בבלי כו. • פ"ג ה"ז [יז:]
434	צום ביום שמת בו תלמיד חכם	בבלי כה. • פ"ג ה"ז [יז:]
434	עקילס אתא נסייא	פ"ג ה"ז [יח:]
434	הדין מתוח על כל משפחת המת	פ"ג ה"ז [יח:]
435	שיעור כדי דיבור	פ"ג ה"ז [יח:]
435	האם תלמיד שואל בשלום רבו	פ"ג ה"ז [יח:]
435	משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה	פ"ג ה"ז [יח:]
435	מיתתן של צדיקים	בבלי כח.
435	אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי	בבלי כח.
435	סיום המסכת	בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יט:]

436

מסכת חגיגה

436	פרק א – הכל חייבין	436
436	כולם חייבים בראיית פנים בעזרה	בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
436	לבן עזאי נשים באות לא רק לשמוע	בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
436	"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם	בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
436	מחלוקת כמה כותנות לכל כהן	פ"א ה"א [א:]
436	שוטה מאבד מה שנותר לו	בבלי ג:

436	המקור ששוטה פטור מראייה	בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
436	קטן שהוא חירש	בבלי ו: • פ"א ה"א [ב:]
437	המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת	פ"א ה"א [ג:]
437	המקור שעבדים פטורים מראיה	בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
437	המקור שחולה פטור מראיה	בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
437	הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי	בבלי ה: • פ"א ה"א [ג:]
437	מהיכן בירושלים מודדים להר הבית, נהר השילוח	בבלי ב: • פ"א ה"א [ג:]
437	מי שריחו רע פטור מראיה	בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
437	ג"ש לה לה	בבלי ד:
437	פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים	בבלי ד:
437	דברים שנכתבים לאדם על פנקסו	בבלי ה:
438	מחלוקת מה מקור השיעורין	בבלי ו: • פ"א ה"ב [ד:]
438	במה מקיים שמחה בשבת	פ"א ה"ד [ה:]
438	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים	פ"א ה"ו [ו:]
438	תלמיד חכם שפרש מהתורה	בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו:]
438	לימוד תורה והחזקת הלומדים, אותי עזבו ותורת שמרו	בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו:]
438	מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד	פ"א ה"ז [ו:]
439	הבושה לומר "לא שמעתי" ולומר "שמעתי ושכחתי"	פ"א ה"ח [ז:]
439	התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס	בבלי י: • פ"א ה"ח [ז:]
439	דין שאין יודעים מהו מקורו - הוא הלכה למשה מסיני	בבלי י: • פ"א ה"ח [ז:]
439	מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבכתב או שבע"פ	פ"א ה"ח [ז:]
439	כל התורה ניתנה למשה מסיני	פ"א ה"ח [ז:]
439	מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד	פ"א ה"ח [ז:]
439	אסור לטמא את הטהור	פ"א ה"ח [ח:]
440	ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה	פ"א ה"ח [ח:]

פרק ב - אין דורשין.....440

440	המשנה רק לרבי עקיבא שהפסוק מיותר	בבלי יא: • פ"ב ה"א [ח:]
440	אגדות על בריאת האדם - אינן בירושלמי	בבלי יב:
440	בתחילה העולם היה ממים ומשלג	בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
440	פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים	פ"ב ה"א [ח:]
440	נפרעים מהעבודה זרה	פ"ב ה"א [ח:]
440	דברים שנכתבים לאדם על פנקסו	פ"ב ה"א [ח:]
441	הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על הרוח	בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
441	בתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי	בבלי יג:
441	התורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה	בבלי יג: • פ"ב ה"א [ט:]
441	לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים	בבלי יג:
441	חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם בירושלמי	בבלי יג: • פ"ב ה"א [ט:]

442	תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי.....בבלי יג: • פ"ב ה"א [ט].
442	הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו - אינם בירושלמי..... בבלי יד: • פ"ב ה"א [ט].
442	עיברה ועדיין היא בתולה..... בבלי יד:
442	המעשה באלישע בן אבויה..... בבלי טו: • פ"ב ה"א [ט].
443	המתכבד בקלון חבירו..... פ"ב ה"א [י].
443	העולם נברא באות ב"ת..... בבלי יג: • פ"ב ה"א [י].
443	המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות..... פ"ב ה"ב [יא].
443	אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים..... בבלי טז:
443	דוד מת בשבועות..... בבלי יז: • פ"ב ה"ג [יב].
444	המקור שאין קרבן חגיגה בשבת..... פ"ב ה"ד [יב].
444	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים..... בבלי יז:
444	ביום טבוח - של מי העורות של הקרבנות..... בבלי יז: • פ"ב ה"ד [יב].
444	מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה..... פ"ב ה"ד [יב].
444	טעם איסור מלאכה בחול המועד..... בבלי יח:
444	הטעם לנטילת ידיים לחולין..... פ"ב ה"ה [יב].
444	בגדי קודש מדרס לחטאת - אינו בירושלמי..... בבלי יח: • פ"ב ה"ז [יד].
444	נטילת ידיים לסעודה..... בבלי יח:
444	חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין..... בבלי יט:

פרק ג - חומר בקודש.....444

444	טעם החומר בקודש מבתרומה..... בבלי כ: • פ"ג ה"א [טו].
445	מחלוקת האם יש י"ג מעלות או י"ב..... בבלי כא: • פ"ג ה"א [טו].
445	שימוש רבו בישיבה ובעמידה..... פ"ג ה"א [טו].
445	מהו בית הצביטה..... בבלי כב: • פ"ג ה"א [טו].
445	המעשה שניקבה חבית ופקקה בסנדל..... בבלי כב: • פ"ג ה"א [טז].
445	האם אפשר להקריב קומץ בשני כלים..... פ"ג ה"ב [יז].
445	אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם..... פ"ג ה"ד [כ:].
445	גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע..... פ"ג ה"ד [כ:].
445	המקום "מודיעית" במקום "מודיעין"..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כ:].
445	חבירות למים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ה [כא].
446	המקור לכך שברגל כולם חברים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ו [כא].
446	שבת של אסרו חג דינה כרגל שע"ה נאמנים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ז [כא].
446	מתי מטבילים את השולחן שניטמא..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב].
446	הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על כך..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב].
446	כמה כלים היו בעזרה, והטעם לזה..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב].
446	עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו - אינו בירושלמי..... בבלי כז: • פ"ג ה"ח [כב].
446	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי כז:
446	סיום המסכת..... בבלי כז: • פ"ג ה"ח [כב].

מסכת יבמות

447

פרק א – חמש עשרה נשים.....447

- 447 פתיחת המסכת..... בבלי ב:ג: • פ"א ה"א [א:]
- 447 מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר..... פ"א ה"א [א:]
- 447 ביאה דרך סדין..... פ"א ה"א [א:]
- 447 כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה..... בבלי ג.
- 447 המחלוקת האם דורשים סמוכים - אינה בירושלמי..... בבלי ד. • פ"א ה"א [א:]
- 447 לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה..... בבלי ד.
- 448 המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותרת אביו..... בבלי ד.
- 448 כולכם חייבין בכבודי..... בבלי ו.
- 448 הבערה ללא יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי ו:
- 448 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים..... בבלי ז.
- 448 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם..... בבלי ז.
- 448 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי..... בבלי ח. • פ"א ה"א [ב.]
- 448 בטל הגורם בטל הדבר..... פ"א ה"א [ג.]
- 448 מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות..... בבלי י.
- 448 גירסא הפוכה במחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה..... בבלי י: • פ"א ה"א [ג:]
- 448 האם חליצה היא קניין או פטור..... פ"א ה"א [ד:]
- 449 מותר לישא את אשת בן אחיו..... פ"א ה"א [ה:]
- 449 מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה..... בבלי יא.
- 449 קטנה שעיברה..... בבלי יב: • פ"א ה"ב [ו:]
- 449 בנים אינם כסימנים..... בבלי יב:
- 449 חומרתן של שש העריות..... בבלי יג: • פ"א ה"ה [ז:]
- 449 צרת ערווה שלא במקום יבום..... בבלי ח: • פ"א ה"ה [ז:]
- 449 התקנה שצרות יחלצו..... בבלי יג:
- 449 לא תתגודדו בפורים ב"ד וט"ו..... בבלי יג:
- 449 ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש..... בבלי יד: • פ"א ה"ו [ח:]
- 449 נישואי צרת הבת..... בבלי טו. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 שאלו על צרת הבת, אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכר"ע..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 תדמוריים - תדמוריים, תדמור - תרמוד..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 שר העולם - אינו בירושלמי..... בבלי טז: • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו..... בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]
- 451 יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]

פרק ב – כיצד.....451

- 451 מקור מפסוק לכך שמאמר קונה..... פ"ב ה"א [ט:]

לכ"ע אין זיקה בבלי יז: • פ"ב ה"א [ט:] 451
 שומרת יבם שמתה מותר באימה, אין זיקה בבלי יז: • פ"ב ה"א [י.] 451
 לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות פ"ב ה"ב [י:] 451
 דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז בבלי יט. 451
 המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה בבלי יט: 451
 מצוה מהתורה לשמוע לחכמים בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא:] 451
 כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה בבלי כ. 452
 גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה בירושלמי בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא:] 452
 אלישע נקרא קדוש פ"ב ה"ד [יב.] 452
 לאלו שניות לעריות יש הפסק בבלי כא: • פ"ב ה"ד [יב.] 452
 מחלוקת אם יש יחוס לגוי פ"ב ה"ו [יג.] 452
 הלשון "קוצץ בן קוצץ" פ"ב ה"ו [יג.] 452
 האם יוצא ידי חובת פ"ו בבן ממזר בבלי כב: • פ"ב ה"ו [יג.] 452
 האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן בבלי כב: 453
 אין מלקות מדברי קבלה פ"ב ה"ו [יג.] 453
 קידושין שאין מסורין לביאה בבלי כג: 453
 האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא בבלי כד. 453
 המתגייר לשם סיבות שונות בבלי כד: 453
 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי כד: • פ"ב ה"י [יד.] 453
 מעשי פריצות של האשה בבלי כד: 453
 מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי פ"ב ה"א [יד:] 453
 קיסרין שבקפודקיא בבלי כה: • פ"ב ה"א [טו.] 453
 בממונות בית דין חשודים, ובעריות לא בבלי כה: • פ"ב ה"ב [טו:] 453
 כשנחשדו להתיר אשה היו להן נשים ונתגרשו בבלי כו: • פ"ב ה"ב [טו:] 454

פרק ג - ארבעה אחין 454

האם אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת בבלי כז: • פ"ג ה"א [טז.] 454
 התקנה שצרות יחלצו בבלי כז: • פ"ג ה"א [יז.] 454
 האם קולא היא שבח או גנאי פ"ג ה"א [יז.] 454
 האם חליצה היא קניין או פטור פ"ג ה"א [יח.] 454
 דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז בבלי כח: • פ"ג ה"ג [יט:] 454
 קידושי מאה תופסים פ"ג ה"ד [כ:] 455
 לכ"ע אין זיקה פ"ג ה"ה [כ:] 455
 כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו בירושלמי בבלי כט: 455
 מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין בבלי ל: • פ"ג ה"ט [כא.] 455
 ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם תצא פ"ג ה"ט [כא.] 455
 קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח בבלי לא. 455
 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים בבלי לב: 455

455 זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים בבלי לב: 455
 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת בבלי לג: 456
 קטנה שזינתה מותרת לבעלה בבלי לג: 456
 החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס בבלי לג: 456
 שש עשרה חטאות בבלי לה. • פ"ג הי"ב [כב.] 456
 אנוסה לא ממתינה ג' חודשים בבלי לה. • פ"ג הי"ב [כב.] 456

456..... פרק ד – החולץ ליבמתו

456 הלשון "לא נגע בה חליצה" בבלי לה. • פ"ד ה"א [כב:] 456
 חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא מועילות בבלי לה. • פ"ד ה"א [כב:] 456
 האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה בבלי לז: 456
 מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי בבלי לט: 456
 נוסח גט חליצה בבלי לט: 456
 כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה בבלי מא. • פ"ד ה"א [כב:] 457
 המזכה לעובר פ"ד ה"א [כג.] 457
 גדרי מתנת שכיב מרע פ"ד ה"א [כג.] 457
 האם יאוש מועיל ברשות המתיאש פ"ד ה"א [כג:] 457
 מחלוקת האם חייב אשם תלוי בספק שאפשר לבררו פ"ד ה"ב [כג:] 457
 האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת פ"ד ה"ב [כד.] 457
 האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת פ"ד ה"ב [כד:] 458
 מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל פ"ד ה"ב [כד:] 458
 חליצה וביאה הן פטור פ"ד ה"ז [כה:] 458
 המקור שיבם לא יורש פי שניים בבלי מ. • פ"ד ה"ז [כו:] 458
 האם חליצה היא קניין או פטור פ"ד ה"ט [כו:] 458
 הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע פ"ד ה"א [כז:] 458
 אורך עיבוריהן של בהמה וחיה פ"ד ה"א [כז:] 458
 אנוסה לא ממתינה ג' חודשים פ"ד ה"א [כז:] 459
 גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה פ"ד ה"א [כח.] 459
 מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים פ"ד ה"א [כח.] 459
 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע בבלי מב: 459
 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי מב. • פ"ד ה"א [כח.] 459
 במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש פ"ד ה"ב [כח:] 459
 המקור שיבום אחד פוטר את כל הצרות בבלי מד. • פ"ד ה"ב [כט:] 459
 רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן פ"ד ה"ב [כט:] 460
 המחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה בבלי מד. • פ"ד ה"ג [כט:] 460
 ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות פ"ד ה"טו [כט:] 460
 גר שמל ולא טבל ולהיפך בבלי מו. 460
 המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי בבלי מו. 460

- מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה..... בבלי מז: 460
 מה צריך גר תושב לקבל עליו..... בבלי מח: 460
 דיני גר תושב..... בבלי מח: 460
 מגילת יוחסין..... בבלי מט: 460
 המעשה שמנשה הרג את ישעיה..... בבלי מט: 460
 האם שנה רבי משנה שאינה צריכה..... בבלי נ. • פ"ד הט"ז [ל]: 460

פרק ה – רבן גמליאל..... 461

- מקור מפסוק לכך שמאמר קונה..... בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל]: 461
 המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה..... בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל]: 461
 גדרי מאמר וגט ביבמה..... בבלי נא. • פ"ה ה"א [ל]: 461
 קידושי מאה תופסים..... פ"ה ה"א [לא]: 461
 יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין..... פ"ה ה"ג [לב]: 461
 האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא..... פ"ה ה"ד [לב]: 462
 המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה..... פ"ה ה"ד [לג]: 462
 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול..... פ"ה ה"ו [לג]: 462
 עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו..... בבלי נב: 462

פרק ו – הבא על יבמתו..... 462

- יבום של חרש ושוטה..... בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד]: 462
 ביאה מן הצד..... בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד]: 462
 גדרי ביאה ביבום..... בבלי נד. • פ"ו ה"א [לד]: 462
 העראה בזכר ובבהמה..... בבלי נד: 463
 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי..... בבלי נד: 463
 ערירים - לא מולידים או שקוברים את בניהם..... בבלי נה. 463
 המחלוקת בגדר העראה..... בבלי נה: • פ"ו ה"א [לה]: 463
 המקור שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה..... בבלי נו: • פ"ו ה"ג [לו]: 463
 הלשון "נשבר קל וחומר"..... פ"ו ה"ג [לו]: 463
 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה..... בבלי נז: 463
 מחלוקת מה חמור יותר - מוכת עץ או בוגרת..... בבלי נט. • פ"ו ה"ד [לז]: 463
 נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג..... בבלי נט: 464
 עייתלו..... בבלי נט: 464
 אנוסת ומפותת חבירו לכה"ג..... בבלי נט: • פ"ו ה"ד [לז]: 464
 יהושע בן גמלא הערים להוציא קול שמרתא מקודשת לו..... פ"ו ה"ד [לז]: 464
 האם חליצה היא קניין או פטור..... פ"ו ה"ד [לז]: 464
 דור המבול בעלו שלא לשם בנים..... פ"ו ה"ה [לז]: 464
 כה"ג מותר לקדש בביאה..... בבלי נט. • פ"ו ה"ה [לז]: 464
 לכ"ע אין חלל מחייבי עשה..... בבלי ס. 464

- 464 גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה בירושלמי..... בבלי סא.
- 464 קטנה שזינתה מותרת לבעלה..... בבלי סא:
- 465 המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי..... בבלי סא:
- 465 הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... בבלי סב.
- 465 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי..... בבלי סב. • פ"ו ה"ו [לז:]:
- 465 מחלוקת האם בני בנים הן כבנים..... בבלי סב:
- 465 מחלוקת אם יש יחוס לגוי..... בבלי סב:
- 465 דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה..... בבלי סד.
- 465 חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת ורואה דם..... בבלי סד: • פ"ו ה"ו [לח:].
- 465 המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה..... פ"ו ה"ו [לח:].
- 466 היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה..... בבלי סד. • פ"ו ה"ו [לח:].

פרק ז - אלמנה לכהן גדול.....466

- 466 עבד שקנה עבדים ומת..... בבלי סו. • פ"ז ה"א [לח:]:
- 466 הכניסה לו שני כלים..... בבלי סז. • פ"ז ה"א [לט:]:
- 466 המזכה לעובר..... בבלי סז.
- 466 צא וראה היאך הציבור נוהג..... פ"ז ה"ב [מ:].
- 466 האם אשקלון מארץ ישראל..... פ"ז ה"ב [מא:].
- 466 מחלוקת האם המעשר בימי עזרא היה דאורייתא..... פ"ז ה"ג [מא:].
- 467 האם שייך שאדם יפסול בתרומה ולא יאכיל..... בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מא:]:
- 467 מה הקשר לנפל הבית עליו ועל אימו..... בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מב:].
- 467 ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא..... בבלי סז: • פ"ז ה"ד [מב:].
- 467 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול..... בבלי סח.
- 467 המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה..... בבלי סח.
- 467 המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין..... בבלי סט: • פ"ז ה"ה [מב:].
- 467 אנוסה לא ממתינה ג' חודשים..... פ"ז ה"ה [מב:].
- 467 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע..... פ"ז ה"ה [מב:].
- 468 המחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה..... בבלי סט:
- 468 מחלוקת האם בני בנים הן כבנים..... בבלי ע.
- 468 גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל..... בבלי ע. • פ"ז ה"ו [מג:].

פרק ח - הערל.....468

- 468 מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע..... בבלי עא:
- 468 המקור שטומטום לא אוכל בקודשים..... בבלי עב. • פ"ח ה"א [מג:]:
- 468 דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו..... בבלי ע. • פ"ח ה"א [מג:]:
- 468 מה צריך גר תושב לקבל עליו..... פ"ח ה"א [מד:].
- 469 דיני גר תושב..... פ"ח ה"א [מד:]:
- 469 מחלוקת מדוע המשוך לא אוכל בתרומה..... בבלי עב. • פ"ח ה"א [מד:]:

469 המקור לפריעה ולציצין המעכבין בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
 470 לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
 470 המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת פ"ח ה"א [מה:]
 470 לפני יום שמיני לא נחשב ערל בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
 470 מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
 470 ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא בבלי עג:
 470 מנלן שפצוץ דכא הוא בביצים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
 470 פצוץ דכא ביבשו ביציו בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
 470 בעל ביצה אחת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
 471 מחלוקת בפצוץ דכא בידי שמים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
 471 חילוק בין עטרה עליונה לתחתונה בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
 471 החילוק בין פצוץ דכא לכרות שפכה בבלי עו: • פ"ח ה"ב [מז:]
 471 מחלוקת האם פצוץ דכא מותר בממזרת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מז:]
 471 לכ"ע אין חלל מחייבי עשה פ"ח ה"ב [מח:]
 471 מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות בבלי עו:
 471 יתרא התגיר ונשא את אביגיל בבלי עז: • פ"ח ה"ג [מח:]
 472 מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו בבלי עז: • פ"ח ה"ג [מח:]
 472 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים בבלי עז:
 472 עברת ג' נהרות וטעית פ"ח ה"ג [מח:]
 472 הקב"ה הורג ממזרים בבלי עח: • פ"ח ה"ג [מט:]
 472 סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל בבלי עח: עט:
 472 פירוש המילה "סריס חמה" בבלי עט: • פ"ח ה"ה [נ:]
 472 גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע בבלי פ:
 473 האם המשנה של סריס כר"ע או כחכמים בבלי פ: • פ"ח ה"ה [נ:]
 473 גירסא הפוכה במחלוקת האם אנדרוגינוס מאכיל בתרומה בבלי פא: • פ"ח ה"ו [נ:]
 473 אנדרוגינוס שקידש או נתקדש פ"ח ה"ו [נ:]

473..... פרק ט - יש מותרות

473 תנא ושייר בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא:]
 473 האם הוזהרו כשרות להינשא לפסולים בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא:]
 473 האם יש כתובה לשניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך בבלי פה: • פ"ט ה"ד [נא:]
 474 האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן פ"ט ה"ד [נב:]
 474 בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת כהן בבלי פה: • פ"ט ה"ז [נג:]

474..... פרק י - האשה רבה

474 החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס בבלי פח: • פ"י ה"א [נג:]
 474 קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת בבלי פח: • פ"י ה"א [נג:]
 474 ריח ערווה בבלי פז: • פ"י ה"א [נג:]

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי פח: 474
 אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור בבלי צ: 475
 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי בבלי צ: 475
 האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן בבלי צ: 475
 הטעם שבת לוי נפסלת ממעשר בבלי צא. • פ"י ה"א [נד]: 475
 מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה פ"י ה"א [נה]: 475
 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי צא: 475
 ב"ד שהורו שאשת איש מותרת בבלי צב. • פ"י ה"ב [נה]: 475
 מביא אשם תלוי גם בלי עדים פ"י ה"ג [נו]: 475
 מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר פ"י ה"ד [נו]: 475
 הלשון "זיהום כהונה" פ"י ה"ה [נו]: 475
 המקור שאין קידושין תופסים בעריות פ"י ה"ה [נז]: 475
 הטעם שהנושא את אחות אשתו - אשתו מותרת בבלי צד: • פ"י ה"ו [נז]: 476
 ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי פ"י ה"ז [נח]: 476
 אין יעוד לבן הבן פ"י ה"ז [נח]: 476
 מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון פ"י ה"ז [נח]: 476
 מחלוקת האם מייעד לבנו קטן ושלא לדעת פ"י ה"ז [נח]: 476
 קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע בבלי צו. • פ"י ה"ז [נט]: 476
 הרן הוליד בן שש פ"י ה"ז [נט]: 476
 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול בבלי צו. • פ"י ה"ח [נט]: 477
 האומר דבר בשם אומרו בבלי צז. 477
 גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע פ"י ה"ח [ס]: 477

477 פרק יא – נושאים על האנוסה

היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין פ"א ה"א [סא]: 477
 מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין פ"א ה"א [סב]: 477
 המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותרת אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב]: 477
 ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותרת אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב]: 478
 מחלוקת אם גר חייב על קללת אימו פ"א ה"ב [סב]: 478
 מקום ששמו "חמץ" פ"א ה"ב [סב]: 478
 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים בבלי צח. 478
 גר שנשא אחותו מהאב בבלי צח: • פ"א ה"ב [סב]: 478
 אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר פ"א ה"ב [סג]: 478
 מותר לישא את אשת בן אחיו פ"א ה"ד [סג]: 478
 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו פ"א ה"ו [סד]: 478
 אנוסה לא ממתנה ג' חודשים פ"א ה"ז [סד]: 479
 התראת ספק בספק שיתברר למפרע פ"א ה"ז [סה]: 479
 גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק פ"א ה"ז [סה]: 479

479	אם גיד הנשה בימין או בשמאל..... פ"א ה"ז [סה:]
479	אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי..... בבלי צט:
479	האם שתוקי כשר לכהונה..... בבלי ק:
479	קטנה שעברה..... בבלי ק:

פרק יב - מצות חליצה..... 480

480	מחלוקת האם חליצה בגרים מועילה..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סה:]
480	האם ריב"ב חלץ במנעל או בסנדל..... בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו:]
480	קשירת המנעל לחליצה..... בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו:]
480	חליצה ביד ימין..... בבלי קה. • פ"ב ה"א [סו:]
480	עיקר החליצה הוא התרת המנעל..... בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו:]
480	עיקר חזקה הוא הכנסת פירות..... פ"ב ה"א [סו:]
480	חלץ הוא והתירה היא ולהיפך..... בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו:]
481	אלו מהחליצות הפסולות פסולות על האחים..... פ"ב ה"א [סו:]
481	פירוש "ובשלייתה היוצאת מבין רגליה"..... בבלי קג. • פ"ב ה"א [סז:]
481	הנחש הטיל בחווה זוהמה - אינו בירושלמי..... בבלי קג: • פ"ב ה"א [סז:]
481	חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז..... פ"ב ה"ב [סז:]
481	"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם..... פ"ב ה"ד [סח:]
481	תנא ושייר..... פ"ב ה"ד [סח:]
481	המעשה ששאלו את רבי עקיבא בבית האסורין..... בבלי קד: • פ"ב ה"ה [סח:]
482	המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם..... פ"ב ה"ו [סט:]
482	נוסח גט חליצה..... פ"ב ה"ו [סט:]
482	חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי..... בבלי קה.
482	מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה..... בבלי קה: • פ"ב ה"ו [סט:]
482	המחלוקת מהי חליצה מוטעת..... בבלי קו. • פ"ב ה"ו [סט:]
483	מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי..... פ"ב ה"ו [סט:]

פרק יג - בית שמאי..... 483

483	מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה..... פ"ג ה"א [ע:]
483	ממאנת גם לאחר שילדה, בנים אינם כסימנים..... פ"ג ה"א [ע:]
483	נוסח גט מיאון..... בבלי קז:
483	נוסח מיאון "תלך אמא ותינשא לו"..... בבלי קח. • פ"ג ה"א [ע:]
483	רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה..... בבלי קח. • פ"ג ה"ב [עא:]
484	גירסא הפוכה במחלוקת בתרומת קטן שלא הביא ב"ש..... פ"ג ה"ב [עא:]
484	מהי עכבה מהאיש ומהי עכבה מהאשה..... בבלי קח. • פ"ג ה"ג [עב:]
484	הלשון "זיהום כהונה"..... פ"ג ה"ד [עב:]
484	טעמו של רבי אליעזר ביבום גרושה שהוחזרה..... פ"ג ה"ו [עג:]
484	לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות..... פ"ג ה"ו [עג:]

484 יבום גרושה שהחזירה - הגירסא היא רבי אליעזר.....בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:]
 484 מחלוקת בצרת גרושתו שהחזיר.....בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:]
 485 רבי אליעזר שמותי.....פ"ג ה"ו [עג:]
 485 מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי.....בבלי קט.
 485 הנודר כאילו בנה במה לע"ז.....בבלי קט:
 485 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי.....בבלי קט:
 485 מחלוקת בקידשה סתם וכןסה סתם.....בבלי קי.
 485 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי.....בבלי קי.
 485 פירוש "דרך בקשה".....בבלי קיב.

485.....פרק יד - חרש שנשא

485 קידושי חרש בביאה כן מועילים.....בבלי קיב. • פ"ד ה"א [עה:]
 485 ירושה בנישואי חרש ובנישואי חרשת.....בבלי קיג.
 485 הבא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם תלוי.....בבלי קיג. • פ"ד ה"א [עה:]
 486 מחלוקת האם שוטה לא מתגרשת מדאורייתא או מדרבנן.....בבלי קיג: • פ"ד ה"א [עו].

486.....פרק טו - האשה שלום

486 עד אחד נאמן בזמן מלחמה.....בבלי קטו. • פט"ו ה"א [עז:]
 486 האם אשה נאמנת ע"י מיגו לומר שבעלה מת במלחמה.....בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:]
 486 אמרה שבעלה מת על מיטתו - אינה נאמנת.....בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:]
 486 מחלוקת מהי קטטה, אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי.....בבלי קטו. • פט"ו ה"א [עז:]
 487 קושיא נוספת על בית הלל.....בבלי קטו: • פט"ו ה"ב [עז:]
 487 סברא לשעת הקציר.....בבלי קטו: • פט"ו ה"ב [עז:]
 487 גוג והעולם הבא.....פט"ו ה"ב [עח:]
 487 האם אשה נאמנת שבעלה מת גם לעניין מזון הבנות.....בבלי קטו: • פט"ו ה"ג [עח:]
 487 תנאים שדרשו את לשון הכתובה.....בבלי קיז. • פט"ו ה"ג [עח:]
 487 כדת משה ויהודאי.....פט"ו ה"ג [עח:]
 488 כתובה היא דין דאורייתא.....פט"ו ה"ג [עח:]
 488 מחלוקת האם גם זכרים חשודים לקלקל את העגונה.....בבלי קיז. • פט"ו ה"ד [עט:]
 488 הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול.....פט"ו ה"ד [עט:]
 488 ממזר קמי שמיא.....פט"ו ה"ד [עט:]
 488 יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה.....פט"ו ה"ה [פ:]
 488 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון.....פט"ו ה"ה [פ:]
 488 שתי נשים ואיש כפלאגא ופלאג.....בבלי קיז: • פט"ו ה"ו [פ:]
 488 תמות נפשי עם פלישתים.....בבלי קיח. • פט"ו ה"ז [פ:]
 488 מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה.....בבלי קיח:
 489 שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל.....פט"ו ה"ט [פא:]

פרק טז – האשה בתרא 489

- 489 כי ישבו אחים יחדיו - ודאי ולא ספק. בבלי קיט. • פט"ז ה"א [פב].
- 489 "ספק ספיקא" נקרא "שני ספיקות" פט"ז ה"א [פב].
- 489 חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את צרתה. בבלי קכ. • פט"ז ה"ב [פב].
- 489 תמות נפשי עם פלישתים. בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב].
- 489 אנשי ציפורי הסתתרו מפני המלכות, מרד ציפורי. בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב].
- 490 אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את נשותיהם. בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב].
- 490 על איזה חטא נענש אביה. פט"ז ה"ג [פב].
- 490 מקור אחר למצוות השבת גופו. פט"ז ה"ג [פב].
- 490 שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו. פט"ז ה"ג [פג].
- 490 אין מעידים שהצלב מת, שמא פדאוהו. בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פג].
- 490 נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת. בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 גם בעקרבים אין מעידים שמת. בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 גופה שנשתמרה י"ז יום ע"י צינה. בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 מקרה שמתירים בנפל לים. בבלי קכא. • פט"ז ה"ד [פג].
- 491 מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא". בבלי קכב. • פט"ז ה"ו [פד].
- 491 בן סטרא הסית ונסקל. פט"ז ה"ו [פד].
- 491 שיעור לאלתר במציאת גט שאבד. פט"ז ה"ו [פד].
- 492 האם סומכים על שטר שכתוב בו שפלוני מת. בבלי קכב. • פט"ז ה"ז [פד].
- 492 לא האמינו לפונדקית מדין מסל"ת אלא מדין חיה. בבלי קכב. • פט"ז ה"ט [פה].
- 492 סיום המסכת. בבלי קכב. • פט"ז ה"ט [פה].

מסכת כתובות 493**פרק א – בתולה נישאת 493**

- 493 טעם יום הנישואין משום ברכה. בבלי ה. • פ"א ה"א [א].
- 493 איסור לשאת אשה בשבת משום קניין. פ"א ה"א [א].
- 493 בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות. בבלי ב.
- 493 מחלוקת האם אונס כמאן דעבד. בבלי ב.
- 493 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי. בבלי ג.
- 493 כדת משה ויהודאי. בבלי ג.
- 493 מחמת האונס הוא כשפים. בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
- 493 "ספק ספיקא" נקרא "שתי ספיקות". בבלי ט. • פ"א ה"א [א].
- 494 אם קידשה בחופה אין טענת פתח פתוח לאוסרה. בבלי ט. • פ"א ה"א [א].
- 494 מקום שבת דין קבועים בכל יום. בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
- 494 מחלוקת האם יש את הטעם של טורח הסעודה. בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
- 494 אסור לארס בערב שבת. פ"א ה"א [ב].
- 494 תפילה להתחתן עם פלונית. פ"א ה"א [ב].

494	אסור לדון בערב שבת	פ"א ה"א [ב.]
494	דין בוגרת	פ"א ה"א [ב.]
495	גדול מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי	בבלי ה. • פ"א ה"א [ב.]
495	לבעול בתולה בשבת	בבלי ה.
495	בתולים שנשרו ע"י מדרגות	בבלי י. • פ"א ה"א [ב.]
495	משה תיקן ימי משתה וימי אבל	בבלי ז. • פ"א ה"א [ב:]
495	זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות	פ"א ה"א [ב:]
495	המזכה לעובר	בבלי ז.
495	בריאית אדם וחווה - אינה בירושלמי	בבלי ח.
495	האם אבלים מן המניין	בבלי ח.
495	מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ	בבלי ח.
495	אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי	בבלי ח. • פ"א ה"א [ב:]
495	אבילות	בבלי ח.
496	כתובה היא דין דאורייתא	בבלי י.
496	מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי	בבלי י.
496	אשה שדמיה מועטים, לשון סגי נהור	בבלי י. • פ"א ה"א [ג.]
496	מחלוקת בעניין מאתיים - באיזה מטבע הם	בבלי י. • פ"א ה"ב [ג:]
496	ירושלמי בנישואי חרש ובנישואי חרשת	פ"א ה"ב [ד.]
496	האם לחרשת יש קנס	פ"א ה"ב [ד.]
496	אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתתפה - אין לה כתובה	פ"א ה"ב [ד.]
497	בתולה פחות משלוש שנים	בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד.]
497	בית דין משפיעים על הבתולים	בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד.]
497	גדר קטן וקטנה	בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
497	עיברה ועדיין היא בתולה	בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
497	נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג	בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
497	העראה בזכר ובבהמה	פ"א ה"ג [ה.]
497	הבא על שפחה פטור מקנס	פ"א ה"ד [ה.]
497	הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו	בבלי יב. • פ"א ה"ה [ה:]
498	הסימנים של חתונה וברית לא בטלו	פ"א ה"ה [ה:]
498	כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות	בבלי יב. • פ"א ה"ה [ו.]
498	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע	בבלי יב.
498	מדברת פירושו נבעלת	בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז.]
498	האם כשרים מזנים	בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז.]
499	האם שתוקי כשר לכהונה	בבלי יג. • פ"א ה"ט [ז.]
499	דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם	פ"א ה"ט [ז:]
499	הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש	בבלי טו. • פ"א ה"י [ח.]
499	תינוקת שמושלת באשפה	בבלי יד. • פ"א ה"י [ח:]

פרק ב – האשה שנתארמלה 499

- 499 האם הולכים בנפשות אחר הרוב בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט].
- 500 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע בבלי טז.
- 500 מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה פ"ב ה"א [ט].
- 500 ראשה פרוע במחולות שביום כיפור פ"ב ה"א [ט].
- 500 הסברה שמודה במקצת בשבע - אינה בירושלמי בבלי יח.
- 500 עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו בבלי יח. • פ"ב ה"ג [יא].
- 500 קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח בבלי כ.
- 500 הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא].
- 500 מותר לחתום על שטר אמנה ופסים בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא].
- 500 עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים פ"ב ה"ד [יב].
- 501 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי כא.
- 501 דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים בבלי כא.
- 501 נתגרשתי במקום פלוני ועדים מכחישים אותה בבלי כב. • פ"ב ה"ה [יב].
- 501 אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי בבלי כב.
- 501 בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל בבלי כג. • פ"ב ה"ו [יג].
- 501 תמות נפשי עם פלישתים בבלי כג.
- 501 השם תרשתא, התירו לו לשתות יין של גויים בבלי כד.
- 501 אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי בבלי כח. • פ"ב ה"ז [יג].
- 501 חילוק בין הורהנה לנחבשה בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד].
- 502 בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד].
- 502 המגרש את אשתו לא תדור בשכינתו בבלי כז.
- 502 אפילו קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא נטמאה בבלי כח. • פ"ב ה"ט [יד].
- 502 מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה פ"ב ה"ט [יד].
- 502 עבד עולה למניין הקרואים בבלי כח. • פ"ב ה"י [טו].
- 502 עד זומם הוא חידוש פ"ב ה"י [טו].
- 502 קניין קצצה פ"ב ה"י [טו].
- 502 קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת בבלי כח. • פ"ב ה"י [טו].
- 503 קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד בבלי כח. • פ"ב ה"י [טו].

פרק ג – אלו נערות 503

- 503 הבא על שפחה פטור מקנס בבלי כט. • פ"ג ה"א [טו].
- 503 סוגיית הגבעונים באריכות בבלי כט.
- 503 מקור אחר לקנס בפסולים בבלי כט. • פ"ג ה"א [טו].
- 503 נתינים אינם עבדים בבלי כט. • פ"ג ה"א [טו].
- 503 מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל פ"ג ה"א [טו].
- 503 המקור למלקות בבן סורר פ"ג ה"א [טז].
- 504 מוציא שם רע הוא חידוש פ"ג ה"א [טז].

- 504 שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד..... בבלי ל. • פ"ג ה"א [טז:]
- 504 מהלך כעומד..... בבלי לא:
- 504 מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה..... בבלי לג.
- 504 שלושה מקראות נאמרו במשל..... בבלי לג:
- 504 מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה..... בבלי לג:
- 504 המחלוקת בחיוב ממון לחייבי מלקות שוגגים..... בבלי לד: • פ"ג ה"א [טז:]
- 505 חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון..... בבלי לה. • פ"ג ה"א [טז:]
- 505 חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין..... בבלי לה.
- 505 האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס..... פ"ג ה"א [יז:]
- 505 הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם..... פ"ג ה"א [יז:]
- 505 מקור לשליח לדבר עבירה..... פ"ג ה"א [יז:]
- 505 מחלוקת אם האונס נידה משלם קנס..... בבלי ל. • פ"ג ה"א [יח:]
- 505 האם לוקה כשיש כרת..... פ"ג ה"א [יח:]
- 505 האם לחרשת יש קנס..... בבלי לו.
- 506 אנוסה לא ממתינה ג' חודשים..... בבלי לז.
- 506 גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה..... בבלי לז.
- 506 ברור לו מיתה קלה שבקלות..... בבלי לז:
- 506 קטנה שעבירה..... בבלי לט.
- 506 כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה..... פ"ג ה"ה [כ.]
- 506 אונס שגירש כופין אותו להחזיר..... בבלי לט. • פ"ג ה"ו [כ:]
- 506 מקורו של רבי מאיר שלקטנה אין קנס..... בבלי מז: • פ"ג ה"ט [כב.]
- 506 מוציא שם רע שלא כדרכה חייב..... בבלי מז: • פ"ג ה"ט [כב:]
- 506 האם כל השלושים של עבד הם קנס..... פ"ג ה"י [כב:]
- 506 לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס..... פ"ג ה"י [כג.]
- 507 מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים..... בבלי מא. • פ"ג ה"י [כג.]

פרק ד – נערה שנתפתתה.....507

- 507 הכינוי "שוקד" לשמואל..... בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כד:]
- 507 טעמו של רבי יהודה שכתובתה לאביה..... בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה.]
- 507 טעמו של רבי מאיר שכתובתה לעצמה..... בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה.]
- 507 שני שטרי חוב - האם גובים את שניהם..... בבלי מד.
- 507 מוציא שם רע שלא כדרכה חייב..... בבלי מו: • פ"ד ה"ד [כה:]
- 508 מוציא שם רע במיעדת שומרת יבם וארוסה..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כה:]
- 508 שלושה מקראות נאמרו במשל..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו.]
- 508 עדים זוממים לוקים משום לא תענה..... פ"ד ה"ד [כו:]
- 508 מחלוקת האם התשלומין והסקילה הם דין אחד..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו:]
- 508 מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה..... פ"ד ה"ד [כז:]
- 508 קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא התראה..... בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כז:]

- 508 סרחה ולבסוף בגרה..... בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כז:]
- 509 היכן סוקלים נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב..... בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כז:]
- 509 האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות..... פ"ד ה"ד [כז:]
- 509 מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז..... בבלי מה:
- 509 המקור למלקות בבן סורר..... בבלי מו.
- 509 אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כח:]
- 509 זכאי בביאה - בכסף שהבעל משלם לו..... בבלי מו: • פ"ד ה"ו [כח:]
- 509 הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי מז.
- 509 הבעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסיו אשתו..... בבלי מז: • פ"ד ה"ו [כח:]
- 509 בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותיך..... בבלי מז. • פ"ד ה"ו [כח:]
- 509 מספידים לפי מנהג המדינה..... בבלי מח. • פ"ד ה"ו [כח:]
- 510 דעה שהאומר "אל תקברוני מנכס" נקבר מהצדקה..... בבלי מח.
- 510 גדר חופה..... בבלי מח: • פ"ד ה"ז [כח:]
- 510 לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות רעה..... בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]
- 510 בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו..... בבלי מט: • פ"ד ה"ח [כח:]
- 510 מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי מט: • פ"ד ה"ח [כט:]
- 510 יפריש אדם חומש מנכסיו למצוות..... בבלי נ. • פ"ד ה"ח [כט:]
- 510 תנאים שדרשו את לשון הכתובה..... פ"ד ה"ח [כט:]
- 511 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו..... בבלי נא.
- 511 המשנה שלא כתב לה כתובה - רק כרבי מאיר..... בבלי נא. • פ"ד ה"ט [ל:]
- 511 אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים..... בבלי נא:
- 511 תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך..... בבלי נא:
- 511 סוטה בשוגג מותרת לבעלה..... בבלי נא:
- 511 אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, אסור לגלות ליחיד דינו..... בבלי נב: • פ"ד ה"י [ל:]
- 511 האב חייב בכסות בנותיו..... בבלי נב:
- 511 מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים..... פ"ד ה"ב [ל:]
- 511 כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה..... בבלי נד.
- 511 ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה מזונות..... בבלי נד. • פ"ד ה"ב [לא:]
- 512 המוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת בנין דכרין..... בבלי נג. • פ"ד ה"ב [לא:]
- 512 שוכרים בית לאלמנה..... בבלי נד. • פ"ד ה"ג [לא:]
- 512 אנשי גליל חסו על כבודם ולא על ממונם..... בבלי נב: • פ"ד ה"ד [לא:]

פרק ה - אף על פי..... 512

- 512 כיצד מתחייב תוספת כתובה..... בבלי נד: • פ"ה ה"א [לא:]
- 512 מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית..... בבלי נה.
- 512 הטעם שקונה את התוספת..... בבלי נו. • פ"ה ה"א [לא:]
- 512 המשיא אשה לבנו זכה בבית..... פ"ה ה"א [לב:]
- 513 מתי קונה את התוספת..... בבלי נו. • פ"ה ה"א [לב:]

- 513 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי נו. 513
- 513 החילוק בין אשה לפילגש פ"ה ה"ב [לג:]. 513
- 513 תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה בבנו של ר"ע בבלי נו. • פ"ה ה"ב [לג:]. 513
- 513 בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לד:]. 513
- 513 שלוש דעות בהאכלתה בתרומה ובחולין בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לד:]. 513
- 513 המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל בבלי נז. • פ"ה ה"ד [לד:]. 513
- 514 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי נח: 514
- 514 מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל בבלי נט. • פ"ה ה"ה [לה:]. 514
- 514 המקדיש את עבדו לא יצא לחירות פ"ה ה"ה [לה:]. 514
- 514 קוטע יד עבד של חברו פ"ה ה"ה [לה:]. 514
- 514 מצוה לפרנס עבדים פ"ה ה"ה [לו:]. 514
- 514 יש עוד מלאכות שאשה חייבת בבלי נט: • פ"ה ה"ו [לו:]. 514
- 514 אשה לא חייבת להניק תאומים בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]. 514
- 514 אשה לא חייבת להניק את בן חברו בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]. 514
- 515 תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה שזכר את המיילדת בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]. 515
- 515 זמן פרישת התינוק בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]. 515
- 515 אלמנה, בניה, פועלים, בת - האם עולים עימו בבלי נח. • פ"ה ה"ו [לו:]. 515
- 515 התיר וצם משום שחשש מהיתרו בבלי ס: 515
- 515 אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק בבלי ס: 515
- 515 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע בבלי ס: 515
- 515 מעשים של חיבה, הטעם שמרחצת לו רגליו בבלי סא. • פ"ה ה"ו [לז:]. 515
- 516 ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז:]. 516
- 516 מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד - אינם בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז:]. 516
- 516 החילוקים בחיובי עונה נלמדים מיעקב ועשיו בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז:]. 516
- 516 חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה בבלי סא: 516
- 516 גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם בבלי סא: 516
- 516 עונתם של תלמידי חכמים בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז:]. 516
- 517 המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה בבלי סב: 517
- 517 מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה - כדי שילמדו, דינה ולאח בבלי סג. 517
- 517 מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי בבלי סד. 517
- 517 הטעם שלמורדת פוחתים יותר מלמורד, דלילה ושמשון בבלי סד: • פ"ה ה"ח [לז:]. 517
- 517 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון פ"ה ה"ח [לז:]. 517
- 517 מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה פ"ה ה"ח [לז:]. 517
- 518 הוספת תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה פ"ה ה"ח [לח:]. 518
- 518 נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה בבלי סד: • פ"ה ה"י [לח:]. 518
- 518 לעשירות נותנים יין בבלי סה. • פ"ה ה"א [לח:]. 518
- 518 המעשים בביתו וכלתו של נקדימון בבלי סה. • פ"ה ה"א [לח:]. 518
- 518 מותר בלאות אלמנה שלה בבלי סה: 518

פרק ו – מציאת האשה..... 519

- 519 מחלוקת האם מציאתה לבעלה או לעצמה..... בבלי סה: • פ"ו ה"א [לט:]
- 519 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו..... פ"ו ה"א [לט:]
- 519 טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני..... פ"ו ה"א [לט:]
- 519 הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי סה: • פ"ו ה"א [לט:]
- 519 רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר אבא..... בבלי סז: • פ"ו ה"ג [מ:]
- 519 הלשון "תקשיטים"..... בבלי סו: • פ"ו ה"ג [מ:]
- 519 המעשים בביתו וכלתו של נקדימון..... בבלי סו:
- 519 כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם - אינו בירושלמי..... בבלי סו: • פ"ו ה"ד [מ:]
- 520 דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה..... פ"ו ה"ד [מ:]
- 520 ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה..... בבלי סז:
- 520 תנאי שהדרך להתנות ולא להתכוון לכך..... בבלי סז: • פ"ו ה"ה [מא:]
- 520 האם לוויים לצורך העניים, ומעשה שהשיאו יתומה..... בבלי סז: • פ"ו ה"ה [מא:]
- 520 נותנים לבת השניה רק אם השיאו את הראשונה..... בבלי סח: • פ"ו ה"ו [מא:]
- 520 החשבון של עישור נכסים..... בבלי סח: • פ"ו ה"ו [מא:]
- 521 נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות..... בבלי סח: • פ"ו ה"ו [מא:]
- 521 מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים..... בבלי סח:
- 521 האם צמר בכור בטל ברוב..... פ"ו ה"ז [מב:]
- 521 אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר קרוביו..... פ"ו ה"ז [מב:]

פרק ז – המדיר..... 521

- 521 חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה..... בבלי עא: • פ"ז ה"א [מג:]
- 521 יכול להדירה ממזונות רק לדעה שמזונות דרבנן..... בבלי ע: • פ"ז ה"א [מג:]
- 522 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי ע:
- 522 המדיר את אשתו ימתין ל' יום שמא ימצא פתח..... בבלי ע: • פ"ז ה"א [מג:]
- 522 גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם..... בבלי עא: • פ"ז ה"א [מג:]
- 522 האם נחלקו במשנה רק במדיר כהנת או גם ישראלית..... בבלי עא: • פ"ז ה"א [מג:]
- 522 מדיר אותה רק מפרי אחד..... בבלי ע: • פ"ז ה"ב [מד:]
- 522 אצבעו בין שיניה..... בבלי עא: • פ"ז ה"ב [מד:]
- 522 הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל..... בבלי עא: • פ"ז ה"ד [מד:]
- 523 אסור לצאת בקלתה למבוי..... בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד:]
- 523 הפירוש שתשמיש קשה לה..... בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד:]
- 523 מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה..... בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד:]
- 523 מעשי פריצות של האשה, הלשון "כאור"..... בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מה:]
- 524 בית שן..... פ"ז ה"ז [מה:]
- 524 התנה שאין עליה כל נדר..... בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מה:]
- 524 מחלוקת האם בקידושי תנאי יוצאת בלי גט..... בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]
- 524 מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם..... בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]

524	קידשה בתנאי וכנסה סתם..... בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]
524	המחלוקת מהי חליצה מוטעת..... בבלי עד:
524	סוטה בשוגג מותרת לבעלה..... בבלי עד:
525	נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא..... בבלי עד:
525	נדר של רבים ונדר ברבים..... בבלי עד:
525	קרחת וזקן באשה, דדים באיש..... בבלי עה: • פ"ז ה"ז [מו:]
525	מסיק שמקמץ הוא מקמץ צואה..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז:]
525	פרעה לקה בראתן..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז:]
525	עשרים וארבעה מיני ארזים..... פ"ז ה"ט [מז:]
525	המעשה בריב"ל ומלאך המוות - אינו בירושלמי..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז:]
525	בימי רשב"י לא היתה קשת..... בבלי עז:

פרק ח – האשה שנפלו..... 526

526	קולי בית שמאי וחומרי בית הלל..... בבלי עח: • פ"ח ה"א [מז:]
526	נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה..... פ"ח ה"ב [מח:]
526	גירסא הפוכה במחלוקת מהם נכסים הידועים לבעל..... בבלי עח: • פ"ח ה"ג [מח:]
526	האם רבי מאיר לשיטתו שמחובר כתלוש..... בבלי עט: • פ"ח ה"ד [מח:]
526	עבדים שלא עושים כדי אכילתן..... בבלי עט: • פ"ח ה"ו [מח:]
526	מחלוקת התלמודים האם השדה שלה..... בבלי עט: • פ"ח ה"ז [מט:]
527	מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה..... בבלי פ:
527	בעל חוב מאוחר שקדם וגבה..... פ"ח ה"י [נ:]
527	לפדיון הקדש מספיק להוסיף כל שהוא..... פ"ח ה"י [נ:]
527	שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי פב: • פ"ח ה"א [נ:]
527	מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכס..... פ"ח ה"א [נ:]

פרק ט – הכותב לאשתו..... 527

527	האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"..... פ"ט ה"א [נא:]
528	תנאי על דשב"ל..... פ"ט ה"א [נא:]
528	הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא לאחר מיתה..... בבלי פג: • פ"ט ה"א [נב:]
528	נכסי לך ואחריוך לפלוני ואחריוך לפלוני, ומת השני..... פ"ט ה"א [נג:]
528	המוכר על מנת שאין אונאה..... בבלי פד:
528	היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו..... פ"ט ה"א [נג:]
528	מחלוקת בדיון טועה בדבר משנה..... בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נג:]
529	האם היורשים קונים ברה"ר ובסימטא..... בבלי פד: • פ"ט ה"ג [נד:]
529	עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו..... פ"ט ה"ג [נד:]
529	בעל חוב מאוחר שקדם וגבה..... פ"ט ה"ג [נד:]
529	שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי פה:
529	אין שלום בתוך ביתו לעולם..... בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נד:]

- 529 תיקנו שאשה ששברה את כלי בעלה פטורה.....פ"ט ה"ד [נד:]
- 529 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב.....פ"ט ה"ה [נד:]
- 530 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת.....פ"ט ה"ה [נה:]
- 530 בעל חוב שלא עמד בדין - לא גובים שלא בפניו.....בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]
- 530 חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה.....בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]
- 530 אומולוגי, ספר שכותבים בו שטרות.....בבלי פט: • פ"ט ה"ט [נז:]
- 530 שני שטרי חוב - האם גובים את שניהם.....בבלי פט: • פ"ט ה"י [נז:]

פרק י - מי שהיה נשוי.....531

- 531 לתשלומי מזונות שתי הנשים שוות.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 מי קודם - כתובה, קבורה, מלווה ובנות.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 שתי נשים שאחת נתגרשה.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 כשהמוריש חייב, האם נחשב שיש מותר דינר.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה.....פ"י ה"ג [נט:]
- 531 בעל חוב מאוחר שקדם וגבה.....בבלי צד:
- 531 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה.....בבלי צד: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 השלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הטילו לכיס חולקים בשווה.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הטילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות.....בבלי צג:
- 532 חשבון חלוקת שלוש כתובות.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי.....בבלי צד:
- 532 האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך".....בבלי צה:
- 532 נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני.....בבלי צה:

פרק יא - אלמנה ניזונת.....532

- 532 מותר בלאות אלמנה שלה.....בבלי צה: • פ"א ה"א [סא:]
- 533 מעשים של חיבה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 ספינה נקנית במשיכה לכו"ע.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אלמנה שלא תבעה את מזונותיה.....בבלי צו: • פ"א ה"ב [סב:]
- 533 ספק אם היתומים שילמו לאלמנה את המזונות.....בבלי צו: • פ"א ה"ב [סב:]
- 534 כבוד גרושתו ומעשה על כך.....פ"א ה"ג [סב:]
- 534 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע.....בבלי צט: • פ"א ה"ד [סב:]
- 534 כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא.....פ"א ה"ה [סג:]
- 535 מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט.....בבלי צט: • פ"א ה"ו [סג:]

535	רבי אלעזר בן פרטא.....פ"א ה"ו [סג:]
535	מחלוקת בד"ן טועה בדבר משנה..... בבלי ק.
535	המקדש פסולה כסף קידושיה שלה..... בבלי קא. • פ"א ה"ז [סד:]
535	האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן..... בבלי קא. • פ"א ה"ז [סד:]
535	מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה..... בבלי קא.
535	אנוסה לא ממתינה ג' חודשים..... פ"א ה"ז [סד:]

פרק יב – הנושא את האשה.....535

535	כיצד מתחייב לזון את בת אשתו..... בבלי קא. • פ"ב ה"א [סד:]
535	הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו..... בבלי קא. • פ"ב ה"א [סד:]
536	בת - האם עולה עימו..... פ"ב ה"א [סד:]
536	האב חייב בכסות בנותיו..... פ"ב ה"א [סד:]
536	מעשי בת אשתו לעצמה..... בבלי קא. • פ"ב ה"א [סד:]
536	חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה..... בבלי קא. • פ"ב ה"א [סד:]
536	מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה..... בבלי קא. • פ"ב ה"א [סד:]
536	המשיא אשה לבנו זכה בבית..... פ"ב ה"ב [סה.]
536	צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה.]
536	יוסף חפני ושמעון אפרתי..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה.]
536	אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה.]
537	האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה.]
537	האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה:]
537	הבשורה על מיתת רבי..... בבלי קד. • פ"ב ה"ג [סה:]
537	ביום קבורתו של רבי התאריך היום..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה:]
537	יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ..... פ"ב ה"ג [סה:]
537	רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב הונא..... פ"ב ה"ג [סה:]
538	רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו..... פ"ב ה"ג [סו.]
538	צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא..... פ"ב ה"ג [סו.]
538	אגדות בשבחה של ארץ ישראל..... פ"ב ה"ג [סו-סז:]
538	הלשון "דברים בגב"..... פ"ב ה"ג [סו:]
538	גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים..... פ"ב ה"ג [סו:]
539	שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל..... פ"ב ה"ג [סז:]
539	מניחים עפר על ארונות המתים מח"ל..... פ"ב ה"ג [סז:]
539	הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש..... בבלי קג.
539	כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו בירושלמי..... בבלי קד. • פ"ב ה"ה [סז:]
539	מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית..... פ"ב ה"ה [סז:]

פרק יג – שני דייני.....539

539	בתי כנסת ובתי ספר בירושלים..... בבלי קה. • פ"ג ה"א [סז:]

539	דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל פ"ג ה"א [סח].
539	אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי קז:
540	האומר "ינתנו נכסי לבני" - האם גם לבנותיו פ"ג ה"א [סח]:
540	מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה פ"ג ה"ב [סח]:
540	שילם עבור חובו של חברו - מתי יכול לתובעו בבלי קז: • פ"ג ה"ב [סח]:
540	יש גירסא "ישענו על הפתחים" בבלי קח: • פ"ג ה"ג [ע].
540	האם נחלקו גם בטענו חטים והודה לו בשעורים בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע].
540	נשבע שבועה אחת על כל הטענות פ"ג ה"ד [ע].
540	למה לא שואלים את התובע מה כוונתו בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע]:
541	כאשר אב פסק בלי בתו - חכמים מודים לאדמון בבלי קט: • פ"ג ה"ה [ע]:
541	האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה בבלי קט: • פ"ג ה"ז [עא].
541	סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב בבלי קי: • פ"ג ה"ט [עא]:
541	מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל בבלי קי: • פ"ג ה"י [עב].
541	מקור לכך שהנוהה היפה בודק בבלי קי: • פ"ג ה"י [עב].
541	מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי בבלי קי: • פ"ג ה"י [עב].
542	שלוש השבועות - אינן בירושלמי בבלי קיא: • פ"ג ה"א [עב].
542	איסור לכהן לצאת לחו"ל בבלי קיא.
542	מניחים עפר על ארונות המתים בבלי קיא.
542	גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים בבלי קיא.
542	הלשון "דברים בגב" בבלי קיא.
542	האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים בבלי קיא:
542	לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה בבלי קיא:
542	הבעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא, ולהיפך בבלי קי: • פ"ג ה"א [עב].
543	דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו בירושלמי בבלי קיב: • פ"ג ה"א [עב].
543	אגדות בשבחה של ארץ ישראל בבלי קי-קייב:
543	סיום המסכת בבלי קי-קייב: • פ"ג ה"א [עב].

544

מסכת נדרים

פרק א – כל כינויי 544

544	פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א].
544	מקורות מפסוקים לכינויי נדרים שבועות חרמים ונזירות בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
544	לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"א ה"א [א].
544	מקור לידות נדרים ונזירות - אינו בירושלמי בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
544	אין כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות בבלי ב. • פ"א ה"א [א]:
545	איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק בבלי יב. • פ"א ה"א [א]:
545	האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד פ"א ה"א [ב].
545	מודר אני ממך - שניהם אסורים בבלי ה. • פ"א ה"א [ב].

545	כלוי אני ממך פ"א ה"א [ב.]
545	ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.]
545	החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.]
546	מקור מפסוק ש"מנודה" הוא גם לשון נדר בבלי ז: • פ"א ה"א [ב:]
546	המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור בבלי ז:
546	ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי בבלי ז:
546	נדר תענית עד שיסיים לימודו בבלי ח.
546	שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה בבלי ח.
546	מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור בבלי ח.
546	נידוהו בחלום - אינו בירושלמי בבלי ח. • פ"א ה"א [ב:]
546	אין גיהינם אלא מוציא חמה מנרתיקה - אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]
546	גירסא הפוכה במחלוקת האם טוב לידור בבלי ט. • פ"א ה"א [ב:]
547	כדעת מי המשנה "כנדרי רשעים" בבלי ט. • פ"א ה"א [ב:]
547	שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור בבלי ט: • פ"א ה"א [ג.]
547	הלשון "תילי תילים" לתלתלים בבלי ט: • פ"א ה"א [ג.]
547	קונם מועיל גם לנדרי הקדש בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.]
547	גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים בבלי י. • פ"א ה"ב [ג:]
547	ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק פ"א ה"ב [ג:]
547	מחלוקת מהם כינויי כינויים בבלי י:
547	הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא" בבלי י: • פ"א ה"ג [ד.]
548	הסבר לנדר בלשון "כאימרא" בבלי י: • פ"א ה"ג [ד.]
548	מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה פ"א ה"ג [ד:]
548	האומר כתרומת לחמי תודה בבלי יב:
548	לא קרבן לא אוכל לך בבלי יג. • פ"א ה"ד [ד:]
548	רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן בבלי יא. • פ"א ה"ד [ד:]
548	מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי יג.
548	מקור לכך שנדר הוא כשיש בו ממש בבלי יג: • פ"א ה"ד [ד:]
549	נזירות בדבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי בבלי יג:

פרק ב – ואלו מותרין 549

549	מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי יד. • פ"ב ה"א [ה.]
549	האוסר נכסיו על אחרים ולהיפך פ"ב ה"א [ה.]
549	מחלוקת בקונם איני משמשך, כיכר הזה עלי כאמא בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה:]
549	חשש שיעבור על הנדר למפרע בבלי יד:
549	מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה בבלי יד:
549	שבועה שלא אוכל ג' ימים בבלי טו. • פ"ב ה"א [ה:]
549	המקורות שאין נשבעין לעבור על המצוה בבלי טז: • פ"ב ה"ב [ו.]
550	שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו' פ"ב ה"ג [ו.]

שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה.....פ"ב ה"ג [ו]. 550
 נזיר פעמיים ונשאל על אחת - בטלה השנייה..... בבלי יח. 550
 גם מלוו לשעה נקרא מלוו..... בבלי יח: • פ"ב ה"ד [ז]. 550
 האומר כתורת לחמי תודה..... בבלי יח: • פ"ב ה"ד [ז]. 550
 תירוצים על הסתירה בסתם תרומה וחרם, "חרם עכן"..... בבלי יט: • פ"ב ה"ד [ז]. 550
 מעשה באדם שכל חכם שלחו לחכם אחר..... בבלי כ: • פ"ב ה"ה [ז]. 551
 ביאה דרך סדין..... בבלי כ: 551

פרק ג – ארבעה נדרים..... 551

מחלוקת אם ארבעת הנדרים צריכים שאלה..... בבלי כא: • פ"ג ה"א [ח]. 551
 אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש צריכים היתר..... בבלי כ: • פ"ג ה"א [ח]. 551
 הנודר כאילו בנה במה לע"ז..... בבלי כב. 551
 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות..... בבלי כב: 551
 התנאי מועיל אם זוכרו בשעת הנדר..... בבלי כג: • פ"ג ה"א [ח:]. 551
 אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו..... בבלי כה: • פ"ג ה"א [ח:]. 551
 נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת..... בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט]. 552
 מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים..... בבלי כה: • פ"ג ה"ב [ט]. 552
 אין מרובע בבריות..... פ"ג ה"ב [ט]. 552
 כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד..... פ"ג ה"ב [ט]. 552
 החילוק בין שבועת שווא לשקר..... פ"ג ה"ב [ט:]. 552
 שבועות הבאי..... בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט:]. 553
 שבועות זירוזין מותרות..... בבלי כ: • פ"ג ה"ב [ט:]. 553
 שבועות שגגות אסורות..... בבלי כה: • פ"ג ה"ב [י]. 553
 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי..... בבלי כח: • פ"ג ה"ד [י:]. 553
 יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים..... בבלי כח. 553
 תנאי בלב, דברים שבלב..... בבלי כח. 553
 נשבעין להרגין ולחרמין ולמוכסין..... בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יא]. 553
 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות..... בבלי כח. 553
 האם קדושות למפרע..... בבלי כח: • פ"ג ה"ה [יא]. 554
 הלך אחר לשון בני אדם - אינו בירושלמי..... בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יב]. 554
 עשוי יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם..... בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יב]. 554
 מה חמור יותר: שבת, מילה, עבודה זרה, חילול השם..... בבלי לא: • פ"ג ה"ט [יב:]. 554
 מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו..... פ"ג ה"ט [יג]. 554
 אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ - אינו בירושלמי..... בבלי לב. 554
 השטן לא מקטרג ביום כיפור - אינו בירושלמי..... בבלי לב: 554

פרק ד – אין בין המודר..... 555

מודר הנאת מאכל..... בבלי לג: • פ"ד ה"א [יג]. 555

555	מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה..... בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג:]
555	שילם עבור חובו של חבירו - מתי יכול לתובעו..... בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג:]
555	הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו..... בבלי לו.
555	מקורם של תרגום, טעמים והכרעים..... בבלי לז:
555	גודל הלוחות..... בבלי לח.
555	התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן..... בבלי לח.
555	לא מכל אדם זוכה להתרפא..... בבלי לט. • פ"ד ה"ב [יד:]
555	תנאי על טובת הנאה..... בבלי לו: • פ"ד ה"ג [יד:]
556	מקור מפסוק להיתר לשכר מקרא..... בבלי לט. • פ"ד ה"ג [יד:]
556	שכר בטלה מותר..... בבלי לט. • פ"ד ה"ג [יד:]
556	אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי..... בבלי לט: • פ"ד ה"ד [יד:]
556	הסברא דלא אדריה מן חיותיה - אינה בירושלמי..... בבלי לט. • פ"ד ה"ד [יד:]
556	שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו בירושלמי..... בבלי לט:
556	לרבי מאיר אסור ללמדו אומנות..... בבלי מא: • פ"ד ה"ה [יד:]
556	מחלוקת במודר הנאה בשביעית..... בבלי מב. • פ"ד ה"ו [טו:]
557	מעשה שפרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש..... פ"ד ה"ט [טו:]
557	מחלוקת האם המפקיר יכול לחזור בו..... בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז:]
557	מחלוקת במפקיר לזמן..... בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז:]
557	דעה שהפקר בפני עשרה..... בבלי מה. • פ"ד ה"י [טז:]

פרק ה - השותפין..... 557

557	גדר בעלות בשותפין וברירה..... בבלי מה: • פ"ה ה"א [יז:]
558	חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי חלוקה..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [יז:]
558	ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י..... בבלי מה: • פ"ה ה"א [יז:]
558	כבוד בנות ישראל לכבס בחצר..... פ"ה ה"א [יז:]
558	שותפין חייבים בנזקין בחצר..... פ"ה ה"א [יז:]
558	במדיר אחד מהשוק לא כופין למכור..... בבלי מו. • פ"ה ה"ב [יח:]
558	איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	הנודר מבני העיר ומיושבי העיר..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	נדר של רבים ונדר ברבים..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	רחבה שדרך הרבים מפסקתה..... בבלי מח. • פ"ה ה"ה [יט:]
559	תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל..... פ"ה ה"ו [יט:]
560	אביו של יונתן בן עוזיאל הדירו מנכסיו, שמאי - שמי..... פ"ה ה"ו [יט:]

פרק ו - הנודר מן המבושל..... 560

560	גדר מבושל - שלוק או צלוי..... פ"ו ה"א [יט:]
560	יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה..... בבלי מט. • פ"ו ה"א [כ:]

- מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי בבלי מט: • פ"ו ה"א [כ:] 560
 אין קל וחומר בנדרים פ"ו ה"א [כ:] 560
 מעשים בחכמים שיצאו מביתם ללמוד - אינם בירושלמי בבלי נ. 560
 המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה בבלי נ. 561
 אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל שילמד בבלי נ. 561
 גם מלוח לשעה נקרא מלוח פ"ו ה"ג [כ:] 561
 הנודר מטריט טרופה בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:] 561
 גדר דג קטן בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:] 561
 מחלוקת רבי יוסי וחכמים בקומא דחלבא בבלי נב: • פ"ו ה"ד [כא:] 561
 טבל הוא דבר שיש לו מתיירן פ"ו ה"ד [כא:] 561
 נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא פ"ו ה"ד [כא:] 561
 כללים בדברים שדרכן להאכל בבלי נב: • פ"ו ה"ו [כא:] 561
 שם אביו ושם בנו בנדרים בבלי נג: • פ"ו ה"ז [כא:] 562
 רבי התיר להביא ירק מחו"ל בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב:] 562
 סוגיית עיבור השנה בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב-כג:] 562
 גולגולתו של ארוונה היבוסה נמצאה תחת המזבח פ"ו ה"ח [כב:] 562
 מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה פ"ו ה"ח [כב:] 562
 טבלה של רפואות פ"ו ה"ח [כב:] 563
 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם פ"ו ה"ח [כב:] 563
 טעו בחשבון העיבור פ"ו ה"ח [כג:] 563
 חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק פ"ו ה"ח [כג:] 563
 יושבי ארץ ישראל חביבים יותר פ"ו ה"ח [כג:] 563
 בית דין משפיעים על הבתולים פ"ו ה"ח [כג:] 564
 שם אביו קרוי עליו בנדרים בבלי נג: • פ"ו ה"ט [כג:] 564

פרק ז – הנודר מן הירק..... 564

- סברותיהם של ר"ע וחכמים בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:] 564
 נחלקו גם בממונות, הפקר והקדש בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:] 564
 האם הנודר מבשר מותר בעופות בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:] 564
 מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין פ"ז ה"א [כד:] 564
 האומר פת תורה פ"ז ה"ב [כד:] 565
 הלשון "עניצי פשתן" בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כד:] 565
 כללים בדברים שדרכן להתכסות בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כה:] 565
 חילוק בין עיר לכפר בבלי נו: • פ"ז ה"ד [כה:] 565
 דחיה ללימוד מיריחו שעבורה של עיר כעיר בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:] 565
 מקשה על הדעה שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:] 565
 חשש שיעבור על הנדר למפרע בבלי נז: • פ"ז ה"ו [כה:] 566
 נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא בבלי נט. 566

הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי נט. 566

פרק ח – קונם י"ן 566

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה פ"ח ה"א [כו:] 566
ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי בבלי ס. • פ"ח ה"א [כו:] 566
אסור להתענות בשבת פ"ח ה"א [כו:] 566
נדר תענית עד שיסיים לימודו פ"ח ה"א [כו:] 566
צום ביום שמת בו תלמיד חכם פ"ח ה"א [כו:] 566
שכח ואכל בתענית פ"ח ה"א [כו:] 566
דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית פ"ח ה"א [כו:] 567
צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות פ"ח ה"א [כו:] 567
הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי ס: 567
רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה פ"ח ה"ב [כז:] 567
יובל יכול לחול באמצע השמיטה בבלי סא. 567
דיני נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים בבלי סג. • פ"ח ה"ה [כז:] 567
נדר שנה לאחר שהתעברה בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 567
דימוי דיני נדרים לשכירות בתים בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 567
באדר שני כותב ת"ו בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 568
הנודר הנאה מבת אחותו - היא דעת ר"י בבלי סג: • פ"ח ה"ח [כח:] 568
המשיב עובר ולא המושבע בבלי סג: • פ"ח ה"ט [כח:] 568

פרק ט – רבי אליעזר 568

טעם המחלוקת בכבוד אביו בבלי סד. • פ"ט ה"א [כח:] 568
כבוד רבו בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט:] 568
האם פותחים בנוולד - פירוש "אם כן אין נדרים" בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט:] 568
הנודר כאילו בנה במה לע"ז, השומע ליצרו כאילו עובד ע"ז פ"ט ה"א [כט:] 569
דיין מה שאסרה תורה פ"ט ה"א [כט:] 569
רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו פ"ט ה"א [כט:] 569
ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי בבלי סד: • פ"ט ה"ב [כט:] 569
דעה שרבי אליעזר חזר בו בפתח בנוולד בבלי סד. • פ"ט ה"ב [כט:] 569
ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק פ"ט ה"ב [ל:] 569
האם חכמים מודים לר"מ בדברים שהם כנוולד בבלי סה. • פ"ט ה"ג [ל:] 569
לא תיקום - משל ליד שהכתה את חברתה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 569
מחלוקת מה הכלל הגדול בתורה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 570
מעשה בעשיר שהתגאה וירד מנכסיו בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 570
עין של זהב בבלי סו: • פ"ט ה"ח [לא:] 570
שאלו היה מאכיל ת"ח ומכבדם בבלי סו. • פ"ט ה"ט [לא:] 570
מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ בבלי סו: 570

פרק י – נערה המאורסה 570

- 570 ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם שנתארסה בבלי סז: • פ"י ה"א [לא:]
- 570 מת הבעל, האם האב יכול להפר בבלי סט: • פ"י ה"א [לב:]
- 571 היפר הבעל ולא האב, ולהיפך בבלי סח: • פ"י ה"א [לב:]
- 571 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים בבלי עב:
- 571 הפרה תלויה במזונות, נודרת על דעת בעלה-לא בירושלמי בבלי עג: • פ"י ה"ד [לג:]
- 571 ספיקות מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש, שוטה, גרושי ספק פ"י ה"ה [לג:]
- 571 האם מיפר נדר לשומרת יבם, הלשון "תבוא לרשות הבעל" בבלי עד: • פ"י ה"ו [לד:]
- 572 חכמים השיבו על הק"ו של הפרת נדרים לעתיד בבלי עה: • פ"י ה"ז [לד:]
- 572 נשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול להפר את הנדר בבלי עו: • פ"י ה"ח [לד:]
- 572 היפר והקים לזמן מסוים פ"י ה"ח [לד:]
- 572 ספק האם אפשר להישאל על ההקם בבלי סט: • פ"י ה"ח [לה:]
- 572 התרת נדרים ע"י מתרגם פ"י ה"ח [לה:]
- 572 מחלוקת אם הנשאל על הנדר צריך לשבת בבלי עז: • פ"י ה"ח [לה:]
- 572 השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד פ"י ה"ח [לה:]
- 573 התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס פ"י ה"ח [לה:]

פרק יא – ואלו נדרים 573

- 573 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות פ"א ה"א [לו:]
- 573 איפופי הוא כינוי לאלקים פ"א ה"א [לו:]
- 573 מחלוקת בהפרה כשיגרשנה בבלי עט: • פ"א ה"א [לו:]
- 573 בהמתם וחיי אחרים - אחרים קודמים בבלי פ: • פ"א ה"א [לו:]
- 573 משרה בפירות שביעית פ"א ה"א [לו:]
- 574 אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה - אינו בירושלמי בבלי פא: • פ"א ה"א [לו:]
- 574 למד במערה שלושה ימים בבלי פא: • פ"א ה"א [לו:]
- 574 שני כיכרות ונדר מאחד מהם בבלי פב: • פ"א ה"ב [לז:]
- 574 קונם שאהנה לבריות - האם יכולה להנות ממעשר עני בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
- 574 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי פד:
- 574 מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
- 574 עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות פ"א ה"ג [לח:]
- 575 קיום נדרים בטעות אינו קיום בבלי פו: • פ"א ה"ה [לח:]
- 575 שיעור כדי דיבור בבלי פז:
- 575 ארבע דעות בקיום והפרת מקצת בבלי פז: • פ"א ה"ו [לח:]
- 575 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו פ"א ה"ח [לט:]
- 575 תשעת המקרים בנדרים הם שניים בבלי פט: • פ"א ה"י [לט:]
- 575 איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור בבלי צ:
- 575 פירוש "השמים ביני לבינך" בבלי צ: • פ"א ה"יב [לט:]
- 575 פירוש "דרך בקשה" בבלי צ: • פ"א ה"יב [לט:]

- 576 כלוי אני ממך פ"א ה"ב [לט:]
 576 אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי בבלי צא.
 576 מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי בבלי צא:
 576 סיום המסכת בבלי צא: • פ"א ה"ב [מ].

576..... השמטות מתלמוד ירושלמי

- 576 עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף השמטות ד"ה סוף

577 מסכת נזיר

577..... פרק א – כל כינויי נזירות

- 577 פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א].
 577 למה התכוון כשאמר כינויי נזירות פ"א ה"א [א].
 577 החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי בבלי ב:
 577 האומר נווה (נאה) - מתי הוא נזיר בבלי ב: • פ"א ה"א [א].
 577 גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים פ"א ה"א [א].
 578 מחלוקת מהם כינויי כינויים פ"א ה"א [א].
 578 מתי "הריני כזה" היא לשון נזירות בבלי ג. • פ"א ה"א [ב].
 578 מחלוקת אם עוף טמא נקרא ציפור בבלי ג. • פ"א ה"א [ב].
 578 ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק בבלי ג:
 578 נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים בבלי ג: • פ"א ה"ב [ב].
 578 נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות בבלי ג:
 578 מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור פ"א ה"ב [ב].
 579 נזירים שונים - מי עדיף שיטמא בבלי ד.
 579 כינויים לנזיר שמשון בבלי ד. • פ"א ה"ב [ג].
 579 נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום פ"א ה"ב [ג].
 579 נזירות שמשון לא מפורשת בתורה בבלי ד: • פ"א ה"ב [ד].
 579 מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי ד:
 579 שישה מקורות לכך שסתם נזירות שלוש ימים בבלי ה. • פ"א ה"ג [ד].
 580 מקצת היום ככולו הוא דינעבד בבלי ה:
 580 הריני נזיר מאה שנה בבלי ח: • פ"א ה"ד [ד].
 580 שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור בבלי ד: • פ"א ה"ה [ה].

580..... פרק ב – הריני נזיר

- 580 גרוגרת היא כינויי כינויים בבלי ט. • פ"ב ה"א [ה].
 580 כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבתן פ"ב ה"א [ה].
 580 כינויי ערכין ודמים פ"ב ה"א [ו].
 580 נזירות בלשון זכר ונקבה פ"ב ה"ב [ו].

581 המשנה "אם עומדת הפרה" היא בלשון סגי נהור..... בבלי י. • פ"ב ה"ב [ו:]

581 לשון נזירות לא מועילה במקום נדר..... בבלי יא. • פ"ב ה"ג [ו:]

581 התנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו כפול..... בבלי יא. • פ"ב ה"ד [ז:]

581 על מנת שלא תפרחי באוויר..... פ"ב ה"ד [ז:]

581 יכול להתחייב קרבן על נזירות שעוד לא נדר..... בבלי יא. • פ"ב ה"ה [ז:]

581 קרבן על אדם שעתיד ליזור, תנאי על דשב"ל..... בבלי יא. • פ"ב ה"ה [ז:]

582 מחלוקת בקידש אשה ואינו יודע מי היא..... בבלי יא:

582 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים..... בבלי יב:

582 לא מחלק בין "קרבנות חצי נזיר" ל"חצי קרבנות נזיר"..... בבלי יב: • פ"ב ה"ו [ח:]

582 נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום..... בבלי יד.

582 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות..... פ"ב ה"ט [ט:]

582 חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום..... פ"ב ה"ט [ט:]

582 האם גם תחילת היום ככולו..... בבלי טו. • פ"ב ה"י [ט:]

582 נזיר שגילה בתער - האם סותר הכל..... פ"ב ה"י [י:]

583 האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירות..... פ"ב ה"י [י:]

583..... פרק ג - מי שאמר

583 מקצת היום ככולו הוא דיעבד..... פ"ג ה"א [יא:]

583 נזיר פעמיים ונשאל על אחת - בטלה השנייה..... פ"ג ה"ב [יב:]

583 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות..... פ"ג ה"ג [יב:]

583 מקורו של רבי אליעזר שסותר שבעה..... בבלי טז. • פ"ג ה"ג [יב:]

583 נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת..... בבלי טז: • פ"ג ה"ה [יג:]

583 מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות..... בבלי יז. • פ"ג ה"ה [יד:]

584 בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו..... פ"ג ה"ה [יד:]

584 האם נזירותו ונזירות בנו מצטרפות..... פ"ג ה"ה [יד:]

584 אשם נזיר מעכב..... בבלי יח:

584 עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית שמאי..... בבלי כ. • פ"ג ה"ו [טו:]

584 יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה..... בבלי כ. • פ"ג ה"ז [טו:]

585 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... פ"ג ה"ז [טז:]

585..... פרק ד - מי שאמר

585 ושמע חבירו ואמר "ואנ"י" ו"ואנ"י" - האם צריך ווים..... בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:]

585 מחלוקת האם כל אחד מתפיס בחבירו או בראשון..... בבלי כא. • פ"ד ה"א [טז:]

585 שיעור כדי דיבור..... בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:]

585 שניים שמתפסים באחד ואחד שמתפסים בשניים..... פ"ד ה"א [טז:]

585 נזירות בדבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי..... בבלי כא: • פ"ד ה"א [טז:]

585 בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר..... בבלי כ: • פ"ד ה"ב [טז:]

586 גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה - אינו בירושלמי..... בבלי כג: • פ"ד ה"ג [יז:]

- 586 מניין יש לאשה ממון, אי אפשר להקנות לאשה בבלי כד: • פ"ד ה"ד [יז:]
- 586 מותר קרבנות נזיר פ"ד ה"ד [יח:]
- 586 גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה פ"ד ה"ד [יח:]
- 586 הפריש שור לנזירותו ומת בבלי כו: • פ"ד ה"ד [יח:]
- 586 לא דן במקור שרק האיש מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט:]
- 586 כ"ד חומרי בית הלל פ"ד ה"ו [יט:]
- 586 יש דעה שהאיש לא מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט:]
- 587 לא דן במקור שהאיש מגלח על אביו בבלי ל: • פ"ד ה"ו [יט:]
- 587 בן שנוזר יכול למחות בכל לשון בבלי ל: • פ"ד ה"ו [יט:]
- 587 המקור לשחיטת עוף בבלי כט: • פ"ד ה"ו [יט:]
- 587 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות פ"ד ה"ו [כ:]

פרק ה – בית שמאי 587

- 587 מחלוקת בדין הקדש בטעות לבית שמאי בבלי לא: • פ"ה ה"א [כ:]
- 587 האם חוששים לקנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו פ"ה ה"א [כא:]
- 588 מחלוקת ב"ה וב"ש בנזר ונשאל לחכם בבלי לא: • פ"ה ה"ב [כב:]
- 588 המחלוקת בשאלה למי שעבר על נזירותו בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כב:]
- 588 לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כג:]
- 588 החזירה הגנבים - האם נזיר למפרע בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג:]
- 588 ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג:]
- 589 המעשה עם שמעון בן שטח וינאי פ"ה ה"ג [כג:]
- 589 מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון פ"ה ה"ג [כג:]
- 589 מי שנתקיימו דבריו - בלשון סגי נהור בבלי לב: • פ"ה ה"ד [כד:]
- 589 עשרה נזירים בבלי לד: • פ"ה ה"ד [כד:]

פרק ו – שלושה מינין 589

- 589 גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית פ"ו ה"א [כד:]
- 589 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת פ"ו ה"א [כד:]
- 589 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים פ"ו ה"א [כד:]
- 590 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם בבלי לה: • פ"ו ה"א [כד:]
- 590 השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה פ"ו ה"א [כד:]
- 590 השתחוואה אינה מעשה פ"ו ה"א [כד:]
- 590 איסור עלים ולולבים בנזיר נלמד מכלל ופרט בבלי לד: • פ"ו ה"א [כה:]
- 590 מקור אחר לאיסור אכילת טריפה פ"ו ה"א [כה:]
- 590 מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור בבלי לז: • פ"ו ה"א [כז:]
- 591 ביאור טעם המשנה הראשונה בבלי לח: • פ"ו ה"א [כז:]
- 591 נזיר לוקה גם משום "וכל משרת" בבלי לח: • פ"ו ה"א [כז:]
- 591 כלל ופרט - הכל בכלל בבלי לה: • פ"ו ה"ב [כז:]

- 591 מקור אחר לכך שנזיר צריך לגלח את כולו בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כח:]
- 591 תגלחת כעין תער לא סותרת נזירות בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כח:]
- 591 גילח ונשאר כשיעור פ"ו ה"ג [כט:]
- 592 נזיר סותר על גילוח ג' שערות, הלשון "מלכות" בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כט:]
- 592 דעה שלא לוקה על גילוח שיעור אחת בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כט:]
- 592 חילוקים בדיני פסיק רישא בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כט:]
- 592 נזיר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת פ"ו ה"ד [כט:]
- 592 התראה אחת לכמה עבירות בבלי מב. • פ"ו ה"ד [כט:]
- 592 נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות פ"ו ה"ה [כט:]
- 592 גדר מבושל - שלוק או צלוי פ"ו ה"ט [לא:]
- 592 יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה פ"ו ה"ט [לא:]
- 593 כיצד חותך את הזרוע מן האיל פ"ו ה"ט [לא:]
- 593 שיעור איסור בתערובת בנותן טעם, הלשון טבל-תבלין פ"ו ה"ט [לא:]
- 593 רבי אליעזר שמותי פ"ו ה"א [לב:]
- 593 גירסא הפוכה במחלוקת על נזיר ממורט בבלי מו. • פ"ו ה"א [לב:]

פרק ז - כהן גדול 593

- 593 במשנה בירושלמי לא מפורש שנטמאים למת מצוה בבלי מז. • פ"ז ה"א [לב:]
- 594 כה"ג בכלל כהן הדיוט בבלי מז. • פ"ז ה"א [לב:]
- 594 כמה מקורות לטומאה למת מצוה בבלי מז.מח. • פ"ז ה"א [לב:]
- 594 אבר מת מצוה בבלי מז. • פ"ז ה"א [לג:]
- 594 מעשה שחתכו את רגלו ודן בדיני טומאה פ"ז ה"א [לג:]
- 594 לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל פ"ז ה"א [לג:]
- 594 התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא פ"ז ה"א [לג:]
- 594 כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא פ"ז ה"א [לד:]
- 595 נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל פ"ז ה"א [לד:]
- 595 המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה פ"ז ה"א [לד:]
- 595 נזירים שונים - מי עדיף שיטמא בבלי מז. • פ"ז ה"א [לד:]
- 595 נפל שאין בו כזית בשר - ודאי שלא נתקשרו אבריו בבלי נ. • פ"ז ה"ב [לה:]
- 595 שרץ מטמא בכעדשה משום שזו תחילת ברייתו פ"ז ה"ב [לה:]
- 595 קברו של אדם הראשון בבלי נד. • פ"ז ה"ב [לה:]
- 595 האדם נברא ממקום המזבח פ"ז ה"ב [לה:]
- 596 לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרווד רקב בבלי נא. • פ"ז ה"ב [לה:]
- 596 שיעור מלא תרווד בבלי נ. • פ"ז ה"ב [לה:]
- 596 לא מגלח על רוב בניין ומניין בבלי נ. • פ"ז ה"ג [לז:]
- 596 כל "באמת" הלכה למשה מסיני פ"ז ה"ג [לז:]
- 596 מקורות מפסוקים לאלו ימים עולים לנזיר מצורע בבלי נו. • פ"ז ה"ג [לז:]
- 596 שמועה ממשא עד האמוראים בבלי נו:

פרק ח – שני נזירים 596

- 596 ראייתי טומאה שנזרקה ביניכם - אינו בירושלמי פ"ח ה"א [לח:]
- 596 תנאי בלב, דברים שבלב פ"ח ה"א [לט:]
- 597 אין תנאי בשבועות פ"ח ה"א [לט:]
- 597 התראת ספק בספק שיתברר למפרע פ"ח ה"א [מ:]
- 597 גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק פ"ח ה"א [מ:]
- 597 מחלוקת מתי מלו בפסח לגלג בימי יהושע פ"ח ה"א [מ:]
- 597 אשם נזיר מעכב פ"ח ה"ב [מא:]
- 597 שערו של נזיר מצורע פ"ח ה"ב [מא:]
- 597 מחלוקת בהקפת כל הראש ובמלמעלה למטה בבלי נח. • פ"ח ה"ב [מב:]
- 597 האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירות בבלי ס:

פרק ט – הכותים אין להם 598

- 598 המקור שאין נזירות בגויים בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב:]
- 598 גוי מזיר וניזור בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב:]
- 598 לבן הוא כושן רשעתיים פ"ט ה"א [מב:]
- 598 מחלוקת ר"מ ור"י באומר "שתה" סתם בבלי סב. • פ"ט ה"א [מג:]
- 598 מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום בבלי סג:
- 598 המקור לטומאת התהום מפסוק פ"ט ה"ב [מד:]
- 598 מת מצוה אינו מצוי בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:]
- 598 דיני פינוי קברות בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:]
- 599 קברי מלך ונביא לא מתפנים בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:]
- 599 מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים פ"ט ה"ג [מה:]
- 599 מקורות לדיני ספק נגעים בבלי סה. • פ"ט ה"ד [מו:]
- 599 המקור שזב נטמא באונס בבלי סה. • פ"ט ה"ד [מו:]
- 599 הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור בבלי סה. • פ"ט ה"ה [מו:]
- 600 מורה מלשון יראה, שהשערה מפחדת ממנו בבלי סו. • פ"ט ה"ו [מז:]
- 600 סיום המסכת בבלי סו. • פ"ט ה"ו [מז:]

601 מסכת סוטה

פרק א – המקנא 601

- 601 סדר המסכתות בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 601 פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 601 קינוי צריך להיות באימה בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 601 המחלוקת בקינוי תלויה במחלוקת ב"ה וב"ש בגירושין בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
- 601 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו בבלי ג.
- 601 עד זומם הוא חידוש פ"א ה"א [ב:]

601	המקור לדין ספק טומאה.....	פ"א ה"ב [ג.]
602	קטנה שזינתה מותרת לבעלה.....	פ"א ה"ב [ג.]
602	שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר.....	בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]
602	כיצד ידע בן זומא שיעור ביאה.....	בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]
602	מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה.....	פ"א ה"ב [ד.]
602	הלשון "תולה ואינה ניכרת".....	בבלי ו.
602	מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה.....	בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]
602	מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד.....	בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]
603	מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ.....	פ"א ה"ד [ה.]
603	דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל.....	בבלי י. • פ"א ה"ד [ה:]
603	מדוע מבזים סוטה מספק.....	בבלי ז. • פ"א ה"ה [ו.]
604	ברור לו מיתה קלה שבקלות.....	בבלי ח. • פ"א ה"ה [ו.]
604	חבל מצרי משום מעשה מצרים.....	בבלי ח. • פ"א ה"ו [ו:]
604	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה.....	פ"א ה"ז [ו:]
604	מידה טובה מרובה ממידת פורענות.....	פ"א ה"ז [ז.]
604	דלילה ושמשון.....	בבלי ט.
604	שמשון היה חגר - אינו בירושלמי.....	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]
604	שכר העין השנייה של שמשון לעולם הבא.....	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]
604	הפלשתים היו יראים משמשון גם לאחר מותו.....	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]
604	למה נהרג אבנר.....	פ"א ה"ח [ז:]
605	אנשי אבשלום היו ראשי סנהדרין.....	בבלי י. • פ"א ה"ח [ח.]
605	מהו ספר הישר.....	פ"א ה"י [ח.]

פרק ב – היה מביא..... 605

605	קטנה שעייברה.....	פ"ב ה"א [ט.]
605	קטנה שזינתה מותרת לבעלה.....	פ"ב ה"א [ט.]
605	חרשת שזינתה נאסרת על בעלה.....	פ"ב ה"א [ט.]
605	ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי.....	בבלי יד.
605	שברי כלי חרס, כלי מפוחם.....	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י.]
606	מלאכה לא פוסלת במצורע.....	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י.]
606	ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה.....	פ"ב ה"ב [י:]
606	מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך.....	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י:]
606	כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי.....	בבלי טו.
606	שלושה דברים צריכים לשמה.....	פ"ב ה"ב [י:]
606	המקומות שההלכה עוקפת את המקרא.....	בבלי טז.
606	תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק.....	בבלי יז.
606	מחלוקת האם משיבוע ואח"כ כותב או להיפך.....	בבלי יז. • פ"ב ה"ג [יא.]
607	מחלוקת האם התנאים מעכבים.....	פ"ב ה"ג [יא.]

607	האם מגילת סוטה מטמאה את הידיים בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא:]
607	מחלוקת בכמה אותיות מתחייב בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא:]
607	ספיקות בכתובת מגילת סוטה בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא:]
607	מחלוקת בכתובה על עור בהמה טמאה בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא:]
607	מחלוקת האם כל השבועות באלה ובאמן ואמן בבלי יח. • פ"ב ה"ה [יב:]
608	מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר פ"ב ה"ה [יב:]
608	דין סוטה בסומא פ"ב ה"ה [יג:]
608	המגרש את אשתו - האם נחשב כאילו מחל על קינוי פ"ב ה"ו [יג:]

פרק ג – היה נוטל 608

608	כיצד הכהן נוגע באשה בבלי יט. • פ"ג ה"א [יג:]
608	סוטה גידמת כן שותה בבלי יט. • פ"ג ה"א [יג:]
608	ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי פ"ג ה"א [יג:]
608	חכמים מודים לר"ש בדיעבד בבלי יט. • פ"ג ה"ב [יד:]
608	כל העוונות נזכרים לה בבלי כ. • פ"ג ה"ב [יד:]
609	המגילה נגנזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש בבלי כ. • פ"ג ה"ג [טו:]
609	מחלוקת האם יש במים קדושה פ"ג ה"ג [טו:]
609	מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק בבלי כ. • פ"ג ה"ג [טו:]
609	מחלוקת כמה מהמגילה תימחק ויערערו בבלי כ. • פ"ג ה"ג [טו:]
609	מקורות שזכות תולה שנה, שנתיים ושלוש בבלי כ. • פ"ג ה"ד [טו:]
609	כל זיכרון שבתורה לטובה פ"ג ה"ד [טו:]
609	אם היתה עקרה נפקדת פ"ג ה"ד [טו:]
610	ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל בבלי כ. • פ"ג ה"ד [טז:]
610	חסיד שוטה בבלי כא. • פ"ג ה"ד [טז:]
610	רשע ערום בבלי כא. • פ"ג ה"ד [טז:]
610	נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני בבלי כא. • פ"ג ה"ד [טז:]
611	יצאה בת קול שהלכה כבית הלל פ"ג ה"ד [טז:]
611	אשה פרושה, לאה התכוונה להעמיד שבטים בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]
611	מכוות פרושים, מעשה בעני שחסר מאתים זוז, עין הרע בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]
611	בתולה ציימנית בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]
611	אלמנה שובבית בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]
611	תינוק שהוא עולה לחדשיו בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]
612	שבעה מיני פרושין בבלי כב. • פ"ג ה"ה [טז:]
612	יש דעה שגם טהורה ששתתה מתה פ"ג ה"ה [טז:]
612	הלשון "תולה ואינה ניכרת" בבלי כב. • פ"ג ה"ה [טז:]
612	מנחת סוטה שנטמאה - האם נשרפת או נפדית בבלי כב. • פ"ג ה"ו [יז:]
612	איש נסקל ערום ולא אשה - מסברא בבלי כג. • פ"ג ה"ח [יח:]
612	בשתי גניבות נמכר ונשנה פ"ג ה"ח [יח:]

פרק ד – ארוסה.....613

- 613 ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת אשתו".....בבלי כד. • פ"ד ה"א [יח:]
- 613 המגרש את אשתו - האם נחשב כאילו מחל על קינוי.....בבלי כה.
- 613 אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו.....בבלי כה.
- 613 הנושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו.....בבלי כו. • פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 אם היתה עקרה נפקדת.....בבלי כו.
- 613 התיר וצם משום שחשש מהיתרו.....פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק.....פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 ה"א שאשת כהן ששתתה אסורה לבעלה.....בבלי כו. • פ"ד ה"ד [כ:]
- 614 אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים.....פ"ד ה"ד [כ:]
- 614 תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך.....פ"ד ה"ד [כ:]
- 614 המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה.....פ"ד ה"ה [כ:]
- 614 דין סוטה בסומא.....בבלי כז.
- 614 סוטה גידמת כן שותה.....בבלי כז.

פרק ה – כשם שהמים.....614

- 614 מקור נוסף שאסורה לבעול, גורעין ודורשין.....בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]
- 615 המאריים בגימטריא כנגד מספר האברים.....בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]
- 615 האשה שוגגת והבעול מזיד, או להיפך.....בבלי כח. • פ"ה ה"א [כא:]
- 615 גם טומאה דרבנן צריכה הערב שמש.....פ"ה ה"ב [כא:]
- 615 מחלוקת בני בבל ובני א"י האם הלכה כרבי עקיבא.....בבלי כז. • פ"ה ה"ב [כב:]
- 615 ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא.....פ"ה ה"ב [כב:]
- 615 המקור לדין ספק טומאה.....בבלי כח.
- 615 מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי.....בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כג:]
- 616 גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח.....פ"ה ה"ב [כג:]
- 616 דבר הלמד בק"ו לא מלמד בק"ו, שלישי בתרומה מהתורה.....בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כד:]
- 616 חשבון המגרש והשדות.....בבלי כז. • פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 מעשה שהטעה את המלכות בחישוב שטח הטרקלין.....פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 מקדיין בחבל של חמישים אמה.....פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 בני ישראל ראו את המצרים מתים.....בבלי ל. • פ"ה ה"ד [כד:]
- 617 צריך לומר את שירת הים כל יום.....פ"ה ה"ד [כד:]
- 617 צריך לומר שירה על ניסים.....פ"ה ה"ד [כה:]
- 617 עשה מאהבה ועשה מיראה.....בבלי לא. • פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 שבעה מיני פרושין.....פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר.....פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה.....פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה.....פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 דעות רבות מתי היה איוב.....פ"ה ה"ו [כה:]

האם איוב היה ישראל או גוי פ"ה ה"ו [כה:] 618
 איוב היה וייסורין לא היו בבלי לא. • פ"ה ה"ו [כה:] 618

פרק ו - מי שקינא 618

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"ו ה"א [כו:] 618
 גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות" בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:] 618
 כיצד שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי המקור בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:] 618
 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כח.] 618
 עדות שבטלה מקצתה בסתירה בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כט.] 618

פרק ז - אלו נאמרין 619

פרשת סוטה וכו' נאמרין בכל לשון דווקא אם מבין בבלי לב. • פ"ז ה"א [כט:] 619
 כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן בבלי לב: • פ"ז ה"א [כט:] 619
 שיחתן של צדקניות פ"ז ה"א [כט:] 619
 אם יודע גם לשה"ק צריך לקרוא דווקא בה בבלי לב: • פ"ז ה"א [כט:] 619
 תפילה בכל לשון בבלי לג. • פ"ז ה"א [כט:] 619
 משביעים אותו על דעתנו פ"ז ה"א [כט:] 619
 מעלתה של לשון ארמית בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל.] 619
 ארבעה לשונות נאים בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל.] 619
 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לג. 619
 ק"כ מיל מהירדן להר גריזים בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל.] 620
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי לו: 620
 יוסף ראה גם את דמות רחל בבלי לו: 620
 הברכות והקללות נאמרו לאחר י"ד שנה בבלי לז. • פ"ז ה"ג [ל:] 620
 כשהתורה כוללת כמה דינים אינם שני כתובים, וכן מלמדים פ"ז ה"ד [לא.] 620
 מקור מפסוק להגבהת התורה פ"ז ה"ד [לא.] 620
 החזקת לומדי תורה פ"ז ה"ד [לא.] 620
 בנימין היה חצוי על אבני האפוד - בן ימין בבלי לו. • פ"ז ה"ד [לב.] 621
 לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ז ה"ה [לב:] 621
 עד היכן הגיעו המים בירדן בבלי לד. • פ"ז ה"ה [לב:] 621
 נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה הרצועה בבלי לז: • פ"ז ה"ה [לג.] 621
 המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל בבלי לח. 621
 כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד בבלי לח: 621
 ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים בבלי לח: 621
 בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים בבלי לט: 621
 ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה בירושלמי פ"ז ה"ו [לג.] 621
 האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה פ"ז ה"ו [לג.] 621
 נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל בבלי מ. 621

- 622 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי מ: • פ"ז ה"ז [לג:]
- 622 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי מ:
- 622 הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס בבלי מא: • פ"ז ה"ז [לד:]
- 622 הפרשות שהמלך קורא בהקהל בבלי מא: • פ"ז ה"ח [לד:]

פרק ח – משוח מלחמה.....622

- 622 לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ח ה"א [לד:]
- 622 היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים בבלי מב: • פ"ח ה"א [לד:]
- 623 אסור לטמא את הטהור פ"ח ה"ב [לד:]
- 623 ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה פ"ח ה"ב [לה:]
- 623 הקב"ה מסייע לישראל נגד כלי המלחמה של הגויים בבלי מב: • פ"ח ה"ג [לה:]
- 623 האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת בבלי מב:
- 623 מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד פ"ח ה"ג [לה:]
- 623 מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 גודל הלוחות פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 מחלוקת כיצד היו הלוחות כתובים פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 הבונה בית בחו"ל לא חוזר בבלי מג: • פ"ח ה"ד [לז:]
- 625 איסור לועג לרש בבלי מג:
- 625 הנושא איילונות לא חוזר בבלי מד: • פ"ח ה"ו [לח:]
- 625 תפילת כהן גדול פ"ח ה"ז [לח:]
- 625 החוזרים צריכים להביא ראיה בבלי מג: • פ"ח ה"ט [לט:]
- 625 לא מפרסמים את המתירא מהעבירות בבלי מד: • פ"ח ה"ט [לט:]
- 625 החכם עיניו בראשו - שיועד מה יהיה בסופו פ"ח ה"י [לט:]
- 625 המחלוקת בגדר מלחמת רשות ומצוה בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:]
- 625 אפילו רב בן רב יוצא למלחמה בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:]

פרק ט – עגלה ערופה.....626

- 626 עורפים רק אם יש עדים שראו את הנהרג בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי פ"ט ה"א [מ:]
- 626 מפרפר - אפשר שנעשה לו נס בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 עשרה דברים שנאמרו בירושלים פ"ט ה"א [מ:]
- 626 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות פ"ט ה"א [מ:]
- 626 קוברים את ההרוג לפני המדידה בבלי מד: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 לא פוסקים כרבי שמעון בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 הרוג שנמצא בין שתי עירות בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 האם ערי מקלט מביאות עגלה ערופה פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 אנשי ציפורי הסתירו את החוטם מפני המלכות פ"ט ה"ג [מא:]

- 627 ספיקות אם הגוף והראש של אותו האדם..... בבלי מה: • פ"ט ה"ד [מא:]
- 627 דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד..... פ"ט ה"ה [מב:]
- 627 האם עגלה ערופה טהורה או טמאה כנבילה..... פ"ט ה"ה [מב:]
- 628 עריפת העגלה ברוב שניים..... בבלי מו: • פ"ט ה"ה [מג:]
- 628 האם הפסוק נאמר על ההורג או הנהרג..... בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג:]
- 628 פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר חלק..... בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג:]
- 628 תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו..... בבלי מז:
- 628 מקור לכך שהורגים את הרוצח גם לאחר העריפה..... בבלי מז: • פ"ט ה"ו [מג:]
- 628 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא..... בבלי מז: • פ"ט ה"ז [מג:]
- 628 כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות..... בבלי מז: • פ"ט ה"י [מד:]
- 629 רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי..... בבלי מו: • פ"ט ה"י [מד:]
- 629 היו מכים את הקרבנות ונעשו נבילות..... בבלי מח: • פ"ט ה"א [מד:]
- 629 מאיזו תקופה היו נשיא ואב בית דין..... בבלי מח: • פ"ט ה"א [מד:]
- 629 בראשונה היה המעשר מתחלק לשלושה..... בבלי מח: • פ"ט ה"א [מה:]
- 629 הטעם שבתחילה היה מותר לשיר בבתי משתאות..... בבלי מח: • פ"ט ה"ב [מה:]
- 629 ב"ד של מעלה נפרעים ממנו וממשפחתו..... בבלי מח: • פ"ט ה"ב [מה:]
- 629 מי הם נביאים הראשונים..... בבלי מח: • פ"ט ה"ג [מה:]
- 630 השם תרשתא, התירו לו לשנות יין של גויים..... בבלי מח:
- 630 למה נקרא שמו שמואל הקטן..... בבלי מח: • פ"ט ה"ג [מה:]
- 630 זכוית לבנה..... בבלי מח:
- 630 זריזות מביאה לידי נקיות..... בבלי מט:
- 630 אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל שילמד..... פ"ט ה"ו [מו:]
- 630 הטעם לאיסור חכמה יוונית..... בבלי מט: • פ"ט ה"ו [מו:]
- 630 מותר ללמד את בתו יוונית..... בבלי מט: • פ"ט ה"ו [מו:]
- 630 מקור ללימוד אומנות..... פ"ט ה"ו [מו:]
- 631 קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים..... בבלי מט: • פ"ט ה"ז [מו:]
- 631 נגזז ספר החכמה ופסקה הבינה..... בבלי מט: • פ"ט ה"ז [מז:]
- 631 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא..... בבלי מח: • פ"ט ה"ז [מז:]
- 631 מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות..... בבלי מט:
- 631 התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית..... בבלי מט:

632

מסכת גיטין

פרק א – המביא גט..... 632

- 632 הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה..... בבלי ב.
- 632 הלשון "גט" פירושה גירושין..... בבלי ב.
- 632 האם עכו מארץ ישראל..... בבלי ב.
- 632 טעם אמירת בפני נכתב..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]

- 632 הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]
- 632 הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי..... בבלי ד.
- 632 מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד..... בבלי ה:
- 632 שרטוט בכתבית פסוקים..... בבלי ו:
- 632 מכר את בתו בשביל ללמוד תורה..... בבלי ו:
- 632 אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי..... בבלי ז.
- 633 קניית בתים מגוי בשבת..... בבלי ח:
- 633 כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא..... בבלי ח: • פ"א ה"א [א:]
- 633 צריך לומר "בפני נכתב ביום ולשמה"..... בבלי ג. • פ"א ה"א [ב.]
- 633 כותבים את הגט בבית דין..... פ"א ה"א [ב:]
- 633 נתנו ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
- 633 מלווה ולווה שתפוסים בשטר..... פ"א ה"א [ד:]
- 634 מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו..... פ"א ה"א [ד:]
- 634 מאי קעביד הקב"ה - אינו בירושלמי..... בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה.]
- 634 כפר סמיי - כפר סיסאי..... בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה.]
- 634 הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה בספק דרבנן..... פ"א ה"ב [ה:]
- 634 עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל..... בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה:]
- 634 אסור לכהן לצאת לחו"ל..... בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה:]
- 634 מקרעים לעדים נייר חלק..... בבלי ט:
- 634 שלושה דברים צריכים לשמה..... בבלי ט:
- 634 כותים חשודים על ממון ולא על עריות..... בבלי י. • פ"א ה"ד [ו:]
- 635 שטר שחלק מעדיו פסולים..... פ"א ה"ד [ז:]
- 635 הטעם שכותים פסולים..... בבלי י. • פ"א ה"ד [ז:]
- 635 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי..... בבלי י:
- 635 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי יב.
- 635 בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותיך..... בבלי יב.
- 635 מצוה לפרנס עבדים..... בבלי יב.
- 635 קוטע יד עבד של חבירו..... בבלי יב:
- 635 פשוט שהולך לאו כזכי..... בבלי יד-יד: • פ"א ה"ה [ז:]
- 635 תן שטר לעבדי אינו מדין זכין..... בבלי יב: • פ"א ה"ה [ז:]
- 636 מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה..... בבלי יג.
- 636 הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי..... בבלי יד.
- 636 המשיא אשה לבנו זכה בבית..... בבלי יד.
- 636 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי יד:
- 636 מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי..... בבלי יד: • פ"א ה"ה [ט.]
- 636 מחלוקת במחילת שטר..... פ"א ה"ה [ט.]

פרק ב – המביא גט.....636

- 636 חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים כשר.....בבלי טו. • פ"ב ה"א [ט:]
 636 אני הוא עד שני - נעשה נוגע בעדות.....בבלי טו: • פ"ב ה"א [י].
 637 גירסא הפוכה במחלוקת באמר לעשרה כתבו גט.....בבלי יח: • פ"ב ה"א [י].
 637 גירסא הפוכה במחלוקת מדוע תיקנו זמן בגיטין.....בבלי יז. • פ"ב ה"ב [יא].
 637 מעשה באחד שחיפה על בת אחותו.....בבלי יז.
 637 כתב ע"י הטפת נקודות דיו.....בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא:]
 637 שפך דיו על כתב שאינו נראה.....בבלי יט: • פ"ב ה"ג [יא:]
 637 הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכ"ע.....בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
 638 דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק.....בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
 638 מחיקת שם שלא נכתב בקדושה.....בבלי כ.
 638 חוקק על העור - נחשב כתב.....בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יב].
 638 מחלוקת בגט על איסורי הנאה.....בבלי כ.
 638 רקימה על בד נחשבת כתיבה.....בבלי כ.
 638 זה גיטך ע"מ שתתניהו לי.....בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב].
 638 הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה לשיטה.....בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב].
 638 גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי.....פ"ב ה"ג [יב].
 639 האם מגורשת בקניין מסירה.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב].
 639 המקור למעט גט מחובר לקרקע.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:].
 639 כתיבת גט על ידות אוכלים.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:].
 639 חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:].
 639 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א.....בבלי כא: • פ"ב ה"ד [יג].
 639 מתי נחלקו ר"א וחכמים בגט שיכול להזדיין.....בבלי כב: • פ"ב ה"ד [יג].
 639 הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול.....פ"ב ה"ז [יד].
 640 אין האשה עושה שליח משליח בעלה - משום ביזיון.....בבלי כד.

פרק ג – כל הגט.....640

- 640 שטר קידושין שלא לשמה.....פ"ג ה"א [טו].
 640 אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים.....בבלי כד:
 640 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א.....פ"ג ה"ב [טו:].
 640 פירוש "מפני התקנה".....בבלי כו. • פ"ג ה"ב [טז].
 640 שיעור לאלתר במציאת גט שאבד.....בבלי כז: • פ"ג ה"ג [טז:].
 640 לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר.....בבלי כז. • פ"ג ה"ג [טז:].
 640 תמיד הזקן בחזקת חי.....בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז:].
 641 האם חוששים שמא מת ושמה ימות.....בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז:].
 641 בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו.....בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יז].
 641 מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי מתים.....בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יז].
 641 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר.....בבלי כט.

האם שליח עושה שליח בקידושין בבלי כט: • פ"ג ה"ה [יז:]: 641
 אדם מפריש משל עצמו על החוב בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יח:]: 641
 אין ציבור שכולו עשיר או עני בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יח:]: 641
 גירסא הפוכה במחלוקת מתי חוששים שפירות מקולקלים בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט:]: 641
 דעה שיין בחזקתו עד מ' יום, האם נעשה חומץ למפרע בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט:]: 642
 בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ פ"ג ה"ח [יט:]: 642
 בודקים את היין ע"י הקשה על החבית בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט:]: 642
 מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי בבלי לא: 642

642.....פרק ד – השולח

אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]: 642
 ביטול גט בפני שניים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]: 642
 שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]: 643
 האם שליח לביטול הגט יכול לעשות שליח בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]: 643
 אין אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי לב: • פ"ד ה"ב [כ:]: 643
 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי בבלי לג: • פ"ד ה"ב [כ:]: 643
 מכיר את חבירו בפניו ולא בשמו פ"ד ה"ב [כא:]: 643
 מי משלם את שכר הסופר פ"ד ה"ב [כא:]: 643
 גילוי דעתא בגיטא - אינו בירושלמי בבלי לד: • פ"ד ה"ב [כא:]: 643
 טעם נוסף שנמנעו מלהשביעה - אימת נדרים בבלי לה: • פ"ד ה"ג [כא:]: 644
 מעשה באחד שחיפה על בת אחותו פ"ד ה"ג [כא:]: 644
 נדר של רבים ונדר ברבים בבלי לו: 644
 דעה שחיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות בבלי לו: • פ"ד ה"ג [כא:]: 644
 הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי בבלי לו: 644
 מקור שהמפקיר עבדו צריך גט שחרור בבלי לח: • פ"ד ה"ד [כב:]: 644
 רקימה על בד נחשבת כתיבה פ"ד ה"ד [כב:]: 644
 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו בבלי לח: 645
 המקדיש את עבדו לא יצא לחירות בבלי לח: 645
 ביקור חולים בבלי לט: 645
 עבד שנשא בת חורין בבלי מ: • פ"ד ה"ד [כג:]: 645
 חכמים הקלו בשחרור פ"ד ה"ד [כג:]: 645
 חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין בבלי מא: 645
 כיצד נעשה חצי עבד וחצי בן חורין בבלי מא: • פ"ד ה"ה [כד:]: 645
 חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו בבלי מב: • פ"ד ה"ה [כד:]: 645
 הטעמים שאסור לישא אשה במועד פ"ד ה"ה [כד:]: 646
 גם לעבד אסור לישא אשה במועד פ"ד ה"ה [כד:]: 646
 במה שפחה חרופה קונה את עצמה בבלי מג: 646
 עבד שברח מחו"ל לארץ - מותר להחזירו בבלי מה: • פ"ד ה"ו [כד:]: 646

- 646 הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי מו: [כה:]
 646 יש שנשואים לאיילוניות ואינם מגרשים אותן בבלי מו: • פ"ד ה"ח [כה:]
 646 מכר עצמו ללודים - לא פודים אותו בבלי מז: • פ"ד ה"ט [כה:]

פרק ה - הניזקין.....646

- 646 אדם שהזיק הקדש פטור בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו:]
 646 המזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר הנזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו:]
 647 גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו:]
 647 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי נ: • פ"ה ה"א [כז:]
 647 מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית פ"ה ה"א [כז:]
 647 גובים מעידית של יתום גדול בבלי מח: • פ"ה ה"ב [כז:]
 647 הטעם שלא מוציאים לאכילת פירות ממשועבדים בבלי נ: • פ"ה ה"ג [כז:]
 647 נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות פ"ה ה"ג [כח:]
 647 ציפור הוא שם של אשה פ"ה ה"ג [כח:]
 647 מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים פ"ה ה"ג [כח:]
 648 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי נא:
 648 חילוק בין אפוטרופוס לעולם לאפוטרופוס לשעה בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט:]
 648 סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט:]
 648 מעמידים אפוטרופוס גם ליתומים גדולים בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט:]
 648 הלשון "אינו כעושה מעשה" - היזק שאינו ניכר בבלי נג: • פ"ה ה"ה [כט:]
 648 מנסך הוא מערב בבלי נב: • פ"ה ה"ה [ל:]
 648 מחיקת שם שלא נכתב בקדושה בבלי נד:
 648 הטעם שבת ישראל אוכלת תרומה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [ל:]
 648 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [ל:]
 649 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום ישוב א"י בבלי נה: • פ"ה ה"ו [לא:]
 649 חטאת שנודעה לרבים - לשלושה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [לא:]
 649 הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא:]
 649 שלוש גזירות של סיקריקון - אינן בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא:]
 649 סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי נה:
 649 ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה - אינו בירושלמי בבלי נז: • פ"ה ה"ז [לא:]
 649 שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי נז:
 649 בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי בבלי נח: • פ"ה ה"ז [לא:]
 649 מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים בבלי נח:
 650 אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין בבלי נט: • פ"ה ה"ח [לב:]
 650 מחלוקת האם כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב:]
 650 המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל פ"ה ה"ט [לב:]
 650 מידות בקטן לגבי גזילו בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב:]
 650 מתנת קטן לא מועילה בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב:]

- 650 דיני תורה חסירה..... בבלי ס. 650
- 650 איסור לימוד אגדה..... בבלי ס. 650
- 650 מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות..... בבלי ס. 650
- 651 תורה שבע"פ ושכתב..... בבלי ס: 651
- 651 מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבכתב או שבע"פ..... בבלי ס: 651
- 651 חילוק בין גזל במצודות מדרבנן ומדאורייתא..... בבלי ס: • פ"ה ה"ט [לג:] 651
- 651 האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור..... בבלי סא. 651
- 651 מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל..... בבלי סא. • פ"ה ה"ט [לג:] 651
- 651 מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה..... בבלי סא. • פ"ה ה"י [לג:] 651
- 651 לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית..... בבלי סב. • פ"ה ה"י [לג:] 651

פרק ו – האומר..... 652

- 652 רבי ורבי נתן נחלקו גם בהילך..... בבלי סג. • פ"ו ה"א [לד:] 652
- 652 עסוקים באותו עניין..... פ"ו ה"א [לד:] 652
- 652 הולך גט אשתי גט בתה - אינו גט..... פ"ו ה"א [לה:] 652
- 652 אין האשה עושה שליח משליח בעלה - משום ביזיון..... בבלי סג: • פ"ו ה"א [לה:] 652
- 652 מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא..... בבלי סד. 652
- 652 אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי..... בבלי סד: 652
- 653 קרוב נעשה שליח..... פ"ו ה"ב [לה:] 653
- 653 נערה לא יכולה להשיא את עצמה..... בבלי סד: • פ"ו ה"ב [לה:] 653
- 653 דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות..... פ"ו ה"ב [לו:] 653
- 653 האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור..... בבלי סד: 653
- 653 האם שליח יכול לקבל גט בחצרו..... פ"ו ה"ב [לו:] 653
- 653 האם קטנה שאין לה דעת מקבלת את גיטה..... בבלי סה. • פ"ו ה"ב [לו:] 653
- 653 מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט..... בבלי סה. • פ"ו ה"ג [לו:] 653
- 654 מידות בקטן לגבי גזילו..... בבלי סה. 654
- 654 גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים..... בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז:] 654
- 654 מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"..... בבלי סו. • פ"ו ה"ו [לח:] 654
- 654 גדלות דורו של רבי יוסי..... פ"ו ה"ז [לח:] 654
- 654 חילוק אם בעל מנה את כל כותבי הגט - אינו בירושלמי..... בבלי סז: • פ"ו ה"ז [לח:] 654

פרק ז – מי שאחזו..... 654

- 654 שוטה מאבד מה שנותנים לו..... פ"ז ה"א [לח:] 654
- 654 המעשה ששלמה ירד ממלכותו..... בבלי סח. 654
- 654 קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח..... בבלי סח: • פ"ז ה"א [לח:] 654
- 655 רפואות בענייני קורדייקוס ועוד - אינן בירושלמי..... בבלי סח:ע. • פ"ז ה"א [לח:] 655
- 655 גירסא הפוכה במחלוקת מתי כותבים גט לקורדייקוס..... בבלי ע: • פ"ז ה"א [לח:] 655
- 655 בדיקת שוטה ע"י שאלות..... בבלי ע: • פ"ז ה"א [מ:] 655

655 יושב כשר לעדות..... פ"ז ה"א [מ].
 655 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א..... פ"ז ה"ב [מ].
 655 האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש..... בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מ:].
 656 מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה..... בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מא].
 656 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי..... בבלי עג.
 656 חילוק בין "אם מתי" ל"אם לא עמדת"..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 656 נתייחדה עימו - חוששים לקידושי כסף..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 656 סתירה האם חוששים למיתה..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב:].
 656 נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ו [מג].
 657 מחלוקת האם אונס כמאן דעבד..... פ"ז ה"ו [מג:].
 657 האם עכו מארץ ישראל..... בבלי עו: • פ"ז ה"ז [מג:].
 657 ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"..... בבלי עז: • פ"ז ה"ח [מד].

פרק ח – הזורק..... 657

657 מקור נוסף לגינתה וחצירה..... בבלי עז: • פ"ח ה"א [מד].
 657 מחלוקת אם זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן..... פ"ח ה"א [מה].
 658 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם..... פ"ח ה"א [מה].
 658 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי עז:
 658 מקור מפסוק לקניין ד' אמות..... פ"ח ה"ג [מה:].
 658 מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו..... בבלי עח:
 658 קלוטה כמי שהונחה..... בבלי עט.
 658 המתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה..... בבלי עט: • פ"ח ה"ד [מו:].
 658 כותבים זמן למלוות מפני הסכנה..... בבלי פ: • פ"ח ה"ה [מז].
 658 הלשון "זיהום כהונה"..... פ"ח ה"ח [מז:].
 658 מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות..... פ"ח ה"ח [מח].
 658 דין לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה..... בבלי פא: • פ"ח ה"ט [מח].
 659 המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו..... פ"ח ה"ט [מח].
 659 מקור מפסוק לגט מקושר..... פ"ח ה"י [מח].

פרק ט – המגרש..... 659

659 מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות..... פ"ט ה"א [מט:].
 659 כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו בירושלמי..... בבלי פג:
 659 ע"מ שתיבעלי לפלוני - האם התנאי מותר קודם שהתקיים..... בבלי פד: • פ"ט ה"א [נ].
 659 על מנת שלא תפרחי באוויר..... בבלי פד.
 660 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון..... בבלי פד:
 660 הטעם שאם שייר בגט אבא ואביך מגורשת..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ:].
 660 ידות לגיטין - אינן בירושלמי..... בבלי פה:
 660 דיוקים בנוסח הגט..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ:].

660	מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ:]
660	נוסח שטר שחרור..... בבלי פו: • פ"ט ה"ב [נ:]
660	מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין..... פ"ט ה"ג [נא:]
660	ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם תצא..... בבלי פו:
660	הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי..... בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נא:]
660	המחלוקת בשאילת שלום בגט תלויה האם ויום מחלקים..... בבלי פז: • פ"ט ה"ו [נב:]
661	עדים עבריים ויוונים בגט..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	המרחק בין הכתב לחתימות העדים..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	שיעור הרווח שבין הגט לחתימות..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים..... פ"ט ה"ז [נג:]
661	הדיינים צריכים להכיר את הנידונים..... פ"ט ה"ז [נג:]
661	אגדות על ונושנתם - אינן בירושלמי..... בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נד:]
662	כופין לגרש רק פסולים..... בבלי פח: • פ"ט ה"ט [נד:]
662	כשיש קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים..... בבלי פט: • פ"ט ה"י [פט:]
662	אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי..... בבלי פט:
662	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... בבלי צ:
662	אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי..... בבלי צ:
662	מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]
662	סיום המסכת..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]

663..... השמטות מתלמוד ירושלמי

663	הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה..... בבלי ב: • השמטות ד"ה בשלטי
663	הלשון "גט" פירושה גירושין..... בבלי ב: • השמטות ד"ה בכל
663	מכר את בתו בשביל לתלמוד תורה..... השמטות ד"ה בתוספות

664 מסכת קידושין

664..... פרק א – האשה נקנית

664	ג"ש קיחה קיחה - אינה בירושלמי..... בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]
664	המקור שאשה נקנית בביאה..... בבלי ט: • פ"א ה"א [א:]
664	ה"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד..... בבלי ג-ד: • פ"א ה"א [א:]
664	מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי ד:
664	ה"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה בביאה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]
664	גירושין בגויים..... פ"א ה"א [ב:]
665	מחלוקת בגט על איסורי הנאה..... פ"א ה"א [ב:]
665	ידות לקידושין - אינן בירושלמי..... בבלי ה:
665	החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי..... בבלי ה:
665	עסוקים באותו עניין..... בבלי ו:

- מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמן" בבלי ו: 665
- המקדש במלווה מקודשת לחומרא בבלי ו: 665
- האומרת "תננה לעני" מקודשת בבלי ח: 665
- שטר קידושין שלא לשמה בבלי ט: 665
- כה"ג מותר לקדש בביאה בבלי י: 665
- קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי י: 665
- המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל בבלי י: 665
- טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה בבלי יא-יב. • פ"א ה"א [ג]. 665
- ב"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה פ"א ה"א [ג]: 666
- המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו פ"א ה"א [ד]. 666
- יצאה בת קול שהלכה כבית הלל פ"א ה"א [ד]: 666
- איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו בבלי יב: 666
- חטף סלע מידה וקידשה בו בבלי יג: 666
- המקור שאלמנה מותרת בבלי יג: • פ"א ה"א [ד]: 666
- במה שפחה חרופה קונה את עצמה פ"א ה"א [ה]. 666
- חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו פ"א ה"א [ה]. 667
- המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה בבלי יד: 667
- לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין בבלי טז: • פ"א ה"ב [ה]: 667
- עבד עברי לא נגאל בשווה כסף בבלי ח: • פ"א ה"ב [ה]: 667
- מי כותב את שטר הקידושין והמכירה בבלי טז: • פ"א ה"ב [ו]. 667
- יובל יכול לחול באמצע השמיטה פ"א ה"ב [ו]: 667
- נמכר לפחות משש בבלי יד: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- מקור אחר לגרעון כסף בעבד עברי בבלי טז: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי בבלי יד-טו: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע בבלי טז: 668
- לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם בבלי יז: 668
- בגרעון כסף מחשבים חודשים בבלי כ: • פ"א ה"ב [ח]. 668
- הלשון "משעה ראשונה או בסוף נותן כסף לייעודים" בבלי יט: • פ"א ה"ב [ח]: 668
- ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי בבלי יז: • פ"א ה"ב [ט]. 669
- בשתי גניבות נמכר ונשנה בבלי יח: 669
- אין יעוד לבן הבן בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט]. 669
- מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון פ"א ה"ב [ט]: 669
- מחלוקת האם מייעד לבנו קטן ושלא לדעת בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט]: 669
- המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי יט: • פ"א ה"ב [י]: 669
- מכירת בתו לשפחות אחר שפחות בבלי יח: • פ"א ה"ב [י]: 669
- דעה שאמה עבריה יוצאת בנישואין פ"א ה"ב [יא]. 670
- לאלו עבדים מעניקים בבלי טז: • פ"א ה"ב [יא]. 670
- היכן רוצעים את העבד פ"א ה"ב [יא]. 670

- 670 מי כותב את שטרו של עבד עברי בבלי טז. • פ"א ה"ב [יא.]
- 670 גם עבד כהן מותר בשפחה פ"א ה"ב [יא.]
- 670 המקומות שההלכה עוקפת את המקרא פ"א ה"ב [יא:]
- 670 אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד בבלי כ.
- 671 המקורות שקרקע נקנית בכסף שטר וחזקה בבלי כו. • פ"א ה"ג [יב.]
- 671 האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם פ"א ה"ג [יב.]
- 671 דעה שרבו נותן לאחר כסף ומשתחרר בבלי כב: • פ"א ה"ג [יב:]
- 671 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו בבלי כג: • פ"א ה"ג [יג.]
- 671 תקע בכלים ושבירן בבלי כד:
- 671 משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה פ"א ה"ד [יד.]
- 671 משיכת בהמה לקנות את המשאוי שעליה פ"א ה"ד [יד:]
- 672 קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח פ"א ה"ד [יד:]
- 672 אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם פ"א ה"ד [טו.]
- 672 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם פ"א ה"ד [טו.]
- 672 מקור מפסוק למשיכה בבהמה בבלי כה: • פ"א ה"ד [טו:]
- 673 קניין הפיכה וגרירה בבלי כה:
- 673 דעה שמתירה לשומר למסור, רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת פ"א ה"ד [טו:]
- 673 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב פ"א ה"ד [טו:]
- 673 אחים שחלקו ואח"כ יבם פ"א ה"ד [טו:]
- 673 לא הקשה מדוע משיכה הוזכרה במשנה בבלי כו. • פ"א ה"ה [טז.]
- 673 קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר פ"א ה"ה [טז:]
- 674 קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת פ"א ה"ה [טז:]
- 674 צבורים באגב בבלי כו. • פ"א ה"ה [יז.]
- 674 הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום" פ"א ה"ו [יח:]
- 674 הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה' הארץ ומלואה בבלי כט. • פ"א ה"ו [יט.]
- 674 מקור ללימוד אומנות בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
- 674 כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
- 674 כל השומע מבן בנו בבלי ל. • פ"א ה"ז [יט:]
- 675 שמועה ממשה עד האמוראים פ"א ה"ז [יט:]
- 675 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה בבלי כ. • פ"א ה"ז [כ.]
- 675 רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ.]
- 675 האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ:]
- 675 לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי לא:
- 675 מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא בבלי לג.
- 676 מקור נשים בנזיקין בבלי לה.
- 676 כיצד הכהן נוגע באשה פ"א ה"ז [כא:]
- 676 סוטה גידמת כן שותה פ"א ה"ז [כא:]
- 676 מי שלא עבר ספק עבירה מקבל שכר בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

- 676 מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]
 676 שלוחי מצוה אינן ניזוקים - אינו בירושלמי בבלי לט:
 676 המעשה באלישע בן אבויה בבלי לט:
 676 בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב פ"א ה"ט [כב:]
 676 השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמרו פ"א ה"ט [כג:]
 677 מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד בבלי מ:

פרק ב - האיש מקדש 677

- 677 מקור לשליחות בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
 677 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי מב:
 677 מקור לשליח לדבר עבירה בבלי מג:
 677 מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה בבלי מג:
 677 מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
 677 אין שליח נעשה עד בקידושי כסף בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
 677 דעה ששלוחו של אדם אינו כמותו בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
 677 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים פ"ב ה"א [כג:]
 678 נערה לא יכולה להשיא את עצמה בבלי מד:
 678 קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן בבלי מו: • פ"ב ה"א [כד:]
 678 קטנה שנשאט שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה בבלי מה: • פ"ב ה"א [כד:]
 678 "בזו ובזו" תלוי במחלוקת ר"י ור"מ בבלי מו: • פ"ב ה"א [כד:]
 678 כללים ופרטים בשבועה פ"ב ה"א [כה:]
 678 האומרת "תנהו לעני" מקודשת פ"ב ה"א [כה:]
 678 האם יש שליחות וזכייה לחרש פ"ב ה"א [כו:]
 678 חטף סלע מידה וקידשה בו פ"ב ה"א [כו:]
 679 שטר קידושין שלא לשמה בבלי מח:
 679 אומן קונה בשבח כלי בבלי מח:
 679 כוס זה ומה שבתוכו בבלי מח: • פ"ב ה"ב [כו:]
 679 י' קבים ירדו לעולם וכו' - אינו בירושלמי בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]
 679 ע"מ שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]
 679 המקדש במלווה מקודשת לחומרא בבלי מז: • פ"ב ה"ה [כז:]
 679 יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים בבלי נ:
 679 תנאי בלב, דברים שבלב בבלי נ:
 679 קידושין בגזל דידה, קידושין שאין מסורין לביאה בבלי נב: • פ"ב ה"ו [כח:]
 680 מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון פ"ב ה"ט [ל:]
 680 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה בבלי נז:
 680 אין עונשים ממה מצינו בבלי נז:

פרק ג – האומר.....680

- 680 קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה ומת.....בבלי נט: • פ"ג ה"א [לא:]
- 680 דין התנאי תלוי בזמן הקידושין פ"ג ה"א [לא:]
- 680 חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום.....בבלי נח: • פ"ג ה"א [לא:]
- 680 קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום.....בבלי נח: • פ"ג ה"א [לב:]
- 681 האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף פ"ג ה"א [לב:]
- 681 אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
- 681 אין אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
- 681 נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי בבלי ס: • פ"ג ה"ב [לג:]
- 681 הלשון "סבורה" - בעל סברא פ"ג ה"ב [לד:]
- 681 קידושי מאה תופסים בבלי ס:
- 681 מקור מפסוק שא"צ תנאי כפול..... בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 תלייה בזמן אינה צריכה תנאי כפול בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 צריך תנאי כפול רק בעריות בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 אמר לעדים שמקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה.....בבלי סב: • פ"ג ה"ד [לה:]
- 682 יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים.....בבלי סב: • פ"ג ה"ד [לה:]
- 682 מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי.....פ"ג ה"ד [לו:]
- 682 בת יום אחד מתקדשת..... פ"ג ה"ה [לז:]
- 682 צריך לפרש את המשנה באופן אחד..... בבלי סג: • פ"ג ה"ו [לז:]
- 682 מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי.....בבלי סג: • פ"ג ה"ז [לח:]
- 682 קידושין שאין מסורין לביאה בבלי סד.
- 682 יש דעה שהמקדש בעד אחד מקודשת בבלי סה: • פ"ג ה"ח [לח:]
- 682 איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו פ"ג ה"ח [לט:]
- 682 האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון..... בבלי סו:
- 682 המקור שאין קידושין תופסים בעריות בבלי סז:
- 682 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי..... בבלי סז:
- 682 לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים פ"ג ה"י"ב [מ:]
- 682 מחלוקת האם יתכן שממזר ישא כשרה פ"ג ה"י"ב [מ:]
- 682 הקב"ה הורג ממזרים פ"ג ה"י"ב [מ:]
- 682 גר שמל ולא טבל ולהיפך פ"ג ה"י"ב [מא:]
- 682 ממזר מותר בשפחה לכתחילה פ"ג ה"י"ג [מא:]

פרק ד – עשרה יוחסין.....684

- 684 מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל בבלי סט.
- 684 א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 684 השם תרשתא, והתירו לו לשתות יין של גוי בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 685 גם בזמן עזרא תר"מ היו מדרבנן בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 685 המתגייר לשם סיבות שונות..... פ"ד ה"א [מב:]

685 סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל פ"ד ה"א [מב-מג].

685 גדול קידוש השם מחילול השם פ"ד ה"א [מב:]

685 מעלת המתגייר לשם שמים פ"ד ה"א [מג].

685 נתינים אינם עבדים פ"ד ה"א [מג].

686 מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכר"ע פ"ד ה"א [מג].

686 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים בבלי ע:

686 המקור לשחיטת עוף בבלי עא.

686 השם המפורש היה משתכח מהציבור בבלי עא.

686 מעשים על הסתרת שם המפורש בבלי עא.

686 הקב"ה הורג ממזרים פ"ד ה"א [מג:]

686 לעתיד לבוא הקב"ה יטהר פסולים רק משבט לוי בבלי עא • פ"ד ה"א [מג:]

686 עבדים נטמעו בכהנים גדולים בבלי ע: • פ"ד ה"א [מג:]

686 לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים בבלי עג.

686 מקור מפסוק שמייילדת נאמנת בבלי עג: • פ"ד ה"ב [מד].

686 מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת פ"ד ה"ג [מד].

686 מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל בבלי עה.

687 דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם בבלי עו: • פ"ד ה"ד [מה].

687 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה פ"ד ה"ד [מה].

687 הטעם שמחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן בבלי עו: • פ"ד ה"ד [מה].

687 מקורות שהשוטרים מיוחסים, זכות היחוס בבלי עו: • פ"ד ה"ה [מה:]

687 לכר"ע אין חלל מחייבי עשה פ"ד ה"ו [מו].

687 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי עח:

687 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי עח:

687 הלשון "זיהום כהונה" בבלי עח:

687 אדם מבטל שליחותו בדברים פ"ד ה"ח [מז].

688 חזקה שהם בניה בבלי עט: • פ"ד ה"ט [מז].

688 מקור שהורגים על החזקות בבלי פ: • פ"ד ה"י [מז].

688 צריך ראיה גם על הבנים הקטנים שהם בני האשה בבלי פ: • פ"ד ה"י"א [מז].

688 הכשר שבגויים הרוג בבלי פב: • פ"ד ה"י"א [מח].

688 אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי פ"ד ה"ב [מח].

688 דברים שצריך שיהיו בעיר פ"ד ה"ב [מח:]

689 עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא אכל פ"ד ה"ב [מח:]

689 השמטות מתלמוד ירושלמי

689 אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד בבלי כ. • השמטות ד"ה בתוספות

689 אביו של שמואל בא ע"י שם השמטות ד"ה פ"ד

מסכת בבא קמא**690****פרק א – ארבעה אבות.....690**

- 690 מזלו של אדם - אינו בירושלמי בבלי ב: 690
- 690 שור ומבעה בבלי ג: • פ"א ה"א [א:] 690
- 690 מועד לאדם אינו מועד לבהמה פ"א ה"א [א:] 690
- 690 כ"ד אבות נזיקין - אינו בירושלמי בבלי ד: • פ"א ה"א [א:] 690
- 690 נגיפה היא אב בבלי ב: • פ"א ה"א [ב:] 690
- 690 מחלוקת בצרורות ברשות הרבים בבלי ג: 690
- 690 המזיק בכרמלית פ"א ה"א [ב:] 690
- 690 בהמה שהולכת ועוקרת עשבים פ"א ה"א [ב:] 690
- 691 התנא מאריך שלא לצורך פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 נזקי בור באדם וקרקע פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 נזקים שנלמדים משני אבות - אינם בירושלמי בבלי ו: • פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי ו: 691
- 691 אדם שהזיק הקדש פטור בבלי ז: 691
- 691 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי ח: 691
- 691 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי ח: 691
- 691 חמישה שישבו על ספסל ונשבר בבלי י: 691
- 691 מקורות שפחת נבילה דניזק בבלי י: • פ"א ה"א [ג:] 691
- 692 לא גרס "כשהזיק חב המזיק" פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 שיעור בור להזיק פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר בבלי יא: 692
- 692 האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם בבלי יב: 692
- 692 שותפין חייבים בנזקין בחצר בבלי יג: 692
- 692 מחלוקת בחצר שאינה של שניהם בבלי יד: • פ"א ה"ב [ה:] 692
- 692 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה בבלי יד: 692
- 692 מקור נשים בנזיקין בבלי טו: • פ"א ה"ג [ו:] 692
- 693 אשה פסולה לדון בבלי טו: 693
- 693 יש שעה שצבוע קשה כארי בבלי טז: • פ"א ה"ה [ו:] 693
- 693 שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים בבלי טז: 693

פרק ב – כיצד הרגל.....693

- 693 מקור דין צרורות - אינו בירושלמי בבלי יז: • פ"ב ה"א [ז:] 693
- 693 מחלוקת בצרורות ברשות הרבים בבלי יט: • פ"ב ה"א [ז:] 693
- 693 מחלוקת האם יש העדאה לצרורות בבלי יח: • פ"ב ה"א [ז:] 693

693	התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [ח.]
694	תקע בכלים ושברן..... בבלי יח: • פ"ב ה"ב [ט.]
694	גירסא הפוכה במחלוקת בבהמה שאכלה כסות ברה"ר..... בבלי כ. • פ"ב ה"ג [ט.]
694	שאיה יוכת שער - אינו בירושלמי..... בבלי כא.
694	החזירה ראשה ואכלה חייב..... בבלי כא. • פ"ב ה"ד [ט:]
694	מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס..... בבלי כא: • פ"ב ה"ה [י.]
694	מחלוקת אם אישיו רק משום חיציו או משום ממונו..... בבלי כב. • פ"ב ה"ה [י.]
695	שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד..... פ"ב ה"ו [יא.]
695	היה ישן ובא חבירו וישן אצלו..... בבלי כו. • פ"ב ה"ח [יא:]
695	מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס..... בבלי כו:

פרק ג - המניח.....695

695	אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק..... פ"ג ה"א [יב:]
695	אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... בבלי כז:
695	שיעורי בושות על מיני מכות..... בבלי כז:
695	אל תגנוב את שלך מהגנב..... בבלי כז:
695	אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה..... בבלי כח.
696	הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י..... בבלי כט. • פ"ג ה"א [יב:]
696	יהושע התנה שיינחו אבניהם ברה"ר..... בבלי כח: • פ"ג ה"ב [יג.]
696	המצניע את הקוץ בכותל חייב..... בבלי ל. • פ"ג ה"ג [יג:]
696	החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב..... פ"ג ה"ג [יד.]
696	קניין הפיכה וגרירה..... בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד:]
696	קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר..... פ"ג ה"ד [יד:]
696	י"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב שתיים או אחת..... פ"ג ה"ד [טו.]
697	מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד..... בבלי ל.
697	האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"..... בבלי ל.
697	לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה..... בבלי ל.
697	קדימה במרחץ ובבית הכיסא..... פ"ג ה"ה [טו:]
697	חמישה שישבו על ספסל ונשבר..... פ"ג ה"ה [טו:]
697	יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה..... פ"ג ה"ז [טז.]
697	קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידיים..... פ"ג ה"ז [טז:]
697	כיצד הזורק אבן אינו מזיד..... בבלי לב.
697	מחלוקת בפועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו..... בבלי לב: • פ"ג ה"ח [טז:]
698	חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון..... בבלי לה.
698	חזקה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין..... בבלי לה.
698	סומכוס מודה בברי וברי..... בבלי לה:

פרק ד – שור שנגח ד' וה'..... 698

- 698 מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין..... פ"ד ה"א [יז:]
- 698 הטיילו לכיס חולקים בשווה..... פ"ד ה"א [יח:]
- 698 הטיילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות..... פ"ד ה"א [יח:]
- 698 מועד לאדם אינו מועד לבהמה..... בבלי לז.
- 698 מועד לגוי הוא מועד לישראל..... בבלי מא. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד..... בבלי לז. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 השור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים מכובדים..... בבלי לז. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 אדם שהזיק הקדש פטור..... בבלי לז:
- 699 טענות הגויים נגד התורה, חילול השם..... בבלי לח. • פ"ד ה"ג [יט:]
- 699 ל' מצוות שיקבלו בני נח..... בבלי לח.
- 699 דעה שאין מעמידים אפוטרופוס ליתומים..... בבלי לט. • פ"ד ה"ד [כ:]
- 699 לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס..... בבלי מ.
- 700 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה..... בבלי מא.
- 700 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס..... בבלי מא:
- 700 סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע..... פ"ד ה"ד [כ:]
- 700 מחלוקת האם משלם את שווי העבד..... בבלי מב: • פ"ד ה"ה [כב:]
- 700 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... פ"ד ה"ו [כב:]
- 700 מחלוקת בדיון יאוש והפקר בטעות..... פ"ד ה"ח [כב:]
- 700 האם שמירת השור כשומר חנם או כשומר שכר..... בבלי מה: • פ"ד ה"ט [כג:]
- 700 האם שמירה פחותה פוטרת בשור..... בבלי מה:

פרק ה – שור שנגח את הפרה..... 700

- 700 האם המשנה "שור שנגח את הפרה" כסומכוס..... בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק..... בבלי מו:
- 701 פירוש "חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד"..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 פרה שנגחה, אחד בעלים על רגלה ואחד על השאר..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 האם השור שנגח את הפרה הוא מועד..... בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג:]
- 702 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה..... פ"ה ה"ב [כד:]
- 702 מחלוקת רבי וחכמים בהתחייבות לשמור - רק בחצר..... בבלי מז: • פ"ה ה"ד [כד:]
- 702 בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה..... פ"ה ה"ד [כד:]
- 702 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי..... בבלי מז:
- 702 האומר שפחה ולדנית אני מוכר לך..... פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור..... בבלי מט. • פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 חבל בשן ועין של שפחה..... פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 דעה שצריך פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה..... בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה:]
- 702 החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב..... בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה:]

703	האומר הקב"ה ותרן..... בבלי נ.
703	תל ברשות הרבים..... בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה:].
703	גובה הסקילה חמש קומות..... בבלי נא.
703	סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו..... בבלי נא.
703	גדר בעלות בשותפין וברירה..... בבלי נא:
703	נותנים לבעל הבור שהות לירות ארזים מהלבנון..... פ"ה ה"ז [כה:].
703	קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח..... בבלי נב.
703	שיעור כיסוי הראוי לבור..... בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה:].
703	נפל לבור מקול הכרייה..... בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה:].
703	דרשה "שור ולא כלים"..... בבלי נג: • פ"ה ה"ז [כו:].
704	נזקי בור באדם וקרקע..... בבלי נג:
704	ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש..... בבלי נד.
704	אווז ואווז הים הם כלאיים..... בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו:].

704..... פרק ו - הכונס

704	האם שמירה פחותה פוטרת בשור..... בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו:].
704	גרמא - אינו בירושלמי, הלשון "אין השמים מוחלים"..... בבלי נה: • פ"ו ה"א [כז:].
704	מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס..... בבלי נו.
704	מחלוקת ברועה שמסר לרועה..... בבלי נו: • פ"ו ה"ב [כז:].
705	דעה שמתירה לשומר למסור לשומר..... בבלי נו:
705	לסטים מזויין הוא גזלן..... בבלי נז.
705	גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק..... בבלי נט.
705	בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה..... בבלי נט: • פ"ו ה"ג [כח:].
705	גחלת ושלחבת של הפקר..... בבלי נט: • פ"ו ה"ד [כח:].
705	חילוק בין רוח מצויה לשאינה מצויה..... בבלי ס: • פ"ו ה"ד [כח:].
705	ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש..... בבלי ס: • פ"ו ה"ה [כח:].
706	אגדות על מלאך המוות - אינן בירושלמי..... בבלי ס: • פ"ו ה"ה [כח:].
706	דוד עסק בניסוח מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק..... בבלי ס:
706	ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה..... בבלי סא: • פ"ו ה"ז [כט:].
706	נשבע ונוטל בפקדון טמון..... בבלי סב: • פ"ו ה"ז [כט:].
706	טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה..... בבלי סב: • פ"ו ה"ז [כט:].
707	האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"..... בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל:].
707	נר חנוכה למעלה מעשרה - אינו בירושלמי..... בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל:].

707..... פרק ז - מרובה

707	דרשות על פסוקי טוען טענת גנב..... בבלי סב: סד: • פ"ז ה"א [ל:].
707	מיעוט עבדים..... בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:].
708	שטרות אין גופן ממון..... בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:].

- 708 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי סה.
- 708 מקור לדין יאוש בבלי סו.
- 708 מחלוקת כשצווח שאינו מתיימש בבלי סו.
- 708 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי סו:
- 708 שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד פ"ז ה"ב [לא:].
- 708 קלוטה כמי שהונחה בבלי ע:
- 708 מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה בבלי עא.
- 708 עד זומם נפסל למפרע בבלי עב: • פ"ז ה"ג [לא:].
- 708 עד זומם הוא חידוש בבלי עב:
- 708 שיעור כדי דיבור בבלי עג:
- 708 גנב והקדיש וא"כ טבח - כרבי שמעון בבלי עו: • פ"ז ה"ד [לב:].
- 709 המקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח פ"ז ה"ד [לג:].
- 709 מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו - האם משלם ד' וה' בבלי עח: • פ"ז ה"ה [לג:].
- 709 שומרים חייבים רק כשעשו קניין בבלי עט:
- 709 הטעם שגנב חמור מגזלן ושור חמור משה-אינו בירושלמי בבלי עט: • פ"ז ה"ו [לג:].
- 709 דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה בבלי עט:
- 709 מדבר הקרוב לארץ ישראל בבלי עט: • פ"ז ה"ז [לג:].
- 709 קניית בתים מגוי בשבת בבלי פ:
- 709 ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון בבלי פ:
- 709 יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר בבלי פא:
- 710 מקור אחר למצוות השבת גופו בבלי פא:
- 710 מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי י"ט בבלי פב:
- 710 עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא בבלי פב:
- 710 עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי בבלי פב:
- 710 עשרה דברים שנאמרו בירושלים בבלי פב: • פ"ז ה"ז [לג:].
- 710 מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות בבלי פב:
- 710 התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית בבלי פג:

710 פרק ח – החובל.....

- 710 קטע את ידו פעמיים בבלי פה: • פ"ח ה"א [לד:].
- 710 ה"א שעין תחת עין ממש היתה רק במזיד בבלי פה: פד: • פ"ח ה"א [לד:].
- 711 כיצד שמין דמי צער בבלי פה: • פ"ח ה"א [לד:].
- 711 ניתן רשות לרופא לרפא - אינו בירושלמי בבלי פה:
- 711 משלם לחולה את המאכלים היקרים שהוא צריך, חייל רומי פ"ח ה"א [לד:].
- 711 אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה פ"ח ה"ג [לה:].
- 711 קוטע יד עבד של חבירו פ"ח ה"ד [לה:].
- 711 שיעורי בושות על מיני מכות פ"ח ה"ו [לו:].
- 711 המבייש תלמיד חכם בבלי פו: • פ"ח ה"ו [לו:].

- 712 דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע בבלי פז.
 712 האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף בבלי צ.
 712 רקק על בגדיו - חייב בושת בבלי צא. • פ"ח ה"ו [לו]:
 712 מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם - אינם בירושלמי בבלי צב. • פ"ח ה"ז [לו]:
 712 אין מחילה למוציא שם רע פ"ח ה"ז [לו]:

712.....פרק ט – הגזול עצים

- 712 גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת בבלי צג: • פ"ט ה"א [לז]:
 712 מחלוקת במצוה הבאה בעבירה בבלי צד.
 712 המחלוקת האם מפרישים פאה מעיסה - אינה בירושלמי בבלי צד: • פ"ט ה"א [לז]:
 712 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי צה.
 712 בגניבה משלם על חמץ שעבר עליו הפסח בבלי צו: • פ"ט ה"א [לח]:
 713 חילוקים מתי הגזלן אומר לו "הרי שלך לפניך" בבלי צו: • פ"ט ה"ב [לח]:
 713 גירסא שונה במחלוקת בפירוש גזל מטבע ונסדק בבלי צז: • פ"ט ה"ג [לח]:
 713 נשבע על החמץ קודם הפסח בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח]:
 713 דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו בבלי צח.
 713 אומן קונה בשבח כלי לכו"ע בבלי צח: • פ"ט ה"ד [לח]:
 713 שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן פ"ט ה"ה [מ]:
 714 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי קב.
 714 שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל בבלי קד.
 714 סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות בבלי קו-קח.
 714 נתחייב שבועה בב"ד ונשבע לשקר חוץ לבי"ד בבלי קו.
 714 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי קז.

714.....פרק י – הגזול ומאכיל

- 714 מחלוקת בדבר שיש לו אחריות בבלי קיא: • פ"י ה"א [מב]:
 714 גזל טלית ומכר לאחר - ממי מוציאים בבלי קטו. • פ"י ה"א [מב]:
 714 גנבים שאחד מהם עשה תשובה פ"י ה"א [מג]:
 714 אסור לדון בערב שבת בבלי קיג.
 714 אמוראים שהחזירו אבידות לגויים בבלי קיג:
 715 חילול השם בבלי קיג:
 715 טענות הגויים נגד התורה, חילול השם בבלי קיג:
 715 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי בבלי קיג:
 715 הטעם שהמכיר את כליו ביד אחר ישבע בבלי קיד: • פ"י ה"ג [מג]:
 715 חביות של מים ודבש במדבר פ"י ה"ד [מג]:
 715 מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש פ"י ה"ה [מג]:
 715 כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה בבלי קטז:
 715 נטלוה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד]:

715	שילם עבור חובו של חבירו - מתי יכול לתובעו..... בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד:]
715	אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק..... בבלי קיז:
715	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע..... בבלי קיח: • פ"י ה"ז [מד:]
716	הגוזל את חבירו כאילו נטל נשמתו - אינו בירושלמי..... בבלי קיט: • פ"י ה"ט [מד:]
716	מעשה בכובס שתפר בגד מצמר אחד..... בבלי קיט: • פ"י ה"י [מד:]
716	מחלוקת בשיעור מלוא מחט..... בבלי קיט: • פ"י ה"א [מד:]

717 מסכת בבא מציעא

717..... פרק א – שניים או חזין

717	פתיחת המסכת..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
717	סומכוס מודה בברי וברי..... בבלי ב:
717	מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
717	הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי..... בבלי ג.
717	מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו..... בבלי ז.
717	מלווה ולווה שתפוסים בשטר..... בבלי ז.
717	משיכת בהמה לקנות את המשווי שעליה..... בבלי ט:
717	אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי ט:
717	מקור מפסוק לקניין ד' אמות..... בבלי י. • פ"א ה"ד [ב:]
718	קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה, דשב"ל..... בבלי י: • פ"א ה"ד [ג:]
718	האם מציאת פועל לבעל הבית..... בבלי י. • פ"א ה"ה [ד:]
718	דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות..... בבלי י:
718	טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני..... בבלי יב. • פ"א ה"ה [ד:]
718	הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי יב. • פ"א ה"ה [ד:]
718	המגרש את אשתו חייב במזונותיה עד שיתן לה כתובה..... פ"א ה"ה [ד:]
718	מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל..... בבלי טז.
719	מצא גט ועימו כתובה קרועה - יחזיר לאשה..... בבלי יח. • פ"א ה"ז [ה:]
719	לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר..... בבלי יח.
719	שיעור לאלתר במציאת גט שאבד..... בבלי יח:
719	גדלות דיני ארץ ישראל..... פ"א ה"ח [ו:]
719	שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף..... פ"א ה"ח [ו:]

719..... פרק ב – אלו מציאות

719	מקור לדין יאוש..... בבלי כא: • פ"ב ה"א [ו:]
719	מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש..... בבלי כא:
719	לסטים מזויין הוא גזלן..... בבלי כב.
720	מקום הוי סימן, סימן העשוי לידרס הוי סימן..... בבלי כב: • פ"ב ה"א [ו:]
720	מעשה שלא קיבל את האבידה משום שהמוצא היה עני..... פ"ב ה"ג [ז:]

- 720 הטעם שאם נטל ספק הינוח לא יחזיר בבלי כה: • פ"ב ה"ד [ז:]
- 720 מצא אבידה על גבי הפתח, פסים - פצימין בבלי כו: • פ"ב ה"ד [ז:]
- 720 מצא אבידה על הכיסא של שולחני בבלי כו: • פ"ב ה"ה [ח:]
- 720 אמוראים שהחזירו אבידות לגויים פ"ב ה"ה [ח:]
- 721 משפט בין שניים שלא רצו את האבידה, אלכסנדר ומלך הודו פ"ב ה"ה [ח:]
- 721 ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש בבלי כז:
- 721 משחרב המקדש היו מכריזין על אבידה ג' ימים בבלי כח: • פ"ב ה"ו [ח:]
- 721 הלשון "אבן הטועים" בבלי כח:
- 722 שני הסברים לרמאי באבידה בבלי כח: • פ"ב ה"ז [ח:]
- 722 תלמיד חכם אין צריך סימן בבלי כג: • פ"ב ה"ח [ח:]
- 722 מעשה שגנבו את סנדליו בבית הכנסת פ"ב ה"ח [ט:]
- 722 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר בבלי כט:
- 722 אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי בבלי לו:
- 722 מצוה לטעון לשונא יותר מלאוהב - אינו בירושלמי בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]
- 722 עשה דוחה ל"ת בהשבת אבידה, כולכם חייבין בכבודי בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]
- 722 אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם בבלי לג:
- 723 גדר רבו - שפתח לו תחילה בבלי לג: • פ"ב ה"יא [ט:]
- 723 משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת המשנה בבלי לג:

723..... פרק ג - המפקיד

- 723 דיני שומרים באריכות בבלי לג:
- 723 השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו בבלי לג:
- 723 מקור מפסוק ששומר שמשלם קונה את הכפל בבלי לג: • פ"ג ה"א [י:]
- 723 שואל שאמר הריני משלם קונה את הכפל בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
- 723 התוספתא נקראת "משניות גדולות" בבלי לד:
- 723 מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
- 723 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר בבלי לו:
- 723 מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס בבלי לו:
- 723 שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל פ"ג ה"ג [יא:]
- 724 מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה בבלי לו: • פ"ג ה"ג [יא:]
- 724 טעמו של רשב"ג שימכור פירות אבודים בבלי לח: • פ"ג ה"ד [יא:]
- 724 מעמדים אפורופוס גם ליתומים גדולים בבלי לט:
- 724 העכברים רשעים בבלי מ: • פ"ג ה"ה [יב:]
- 724 אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי בבלי מב:
- 724 שלח יד בפקדון ויש עדים - לכ"ע משלם כשעת התביעה בבלי מג: • פ"ג ה"ט [יג:]
- 724 שומר שנטל רביעית ונשברה החבית משלם את כולה בבלי מד: • פ"ג ה"ט [יג:]

פרק ד – הזהב.....724

- 724 מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב בבלי מד: • פ"ד ה"א [יג:]
- 725 משקל "קרט" בבלי מד: • פ"ד ה"א [יד:]
- 725 הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום" פ"ד ה"א [יד:]
- 725 דור המבול היו גוזלים פחות משווה פרוטה פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו בבלי מח: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 הנותן טבעת בעירבון לא קנה בה את המקח פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו בבלי מט: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 המחלוקת האם מעות קונות מדאורייתא בבלי מו: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 726 המוכר על מנת שאין אונאה, הלשון "במנת" בבלי נא: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי נא:
- 726 טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה בבלי נה:
- 726 יש אונאה לפרוטות בבלי נה: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 ב"ד לא דנים פחות משווה פרוטה בבלי נה:
- 726 לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 מקור נוסף לגינתה וחצירה בבלי נו:
- 727 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי נו:
- 727 גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל בבלי נח:
- 727 תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות בבלי נט:
- 727 דיני גר תושב בבלי נט:
- 727 מתי מחלל מעשר שני על מטבע יפה פ"ד ה"ה [יז:]
- 727 נשארה מחלוקת אם פרוטה במע"ש בקרן או בחומש בבלי נג: • פ"ד ה"ה [יז:]
- 727 אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם בבלי ס: • פ"ד ה"ז [יח:]

פרק ה – איזהו נשך.....727

- 727 היקש בין נשך לתרבות בבלי סא: • פ"ה ה"א [יט:]
- 728 שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד - אינו בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"א [יט:]
- 728 מותר לקנות חוב בזול פ"ה ה"א [יט:]
- 728 שאיה יוכת שער - אינו בירושלמי פ"ה ה"ב [כ:]
- 728 עשה עסקה עם חבירו והתבטל פ"ה ה"ג [כ:]
- 728 גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל פ"ה ה"ג [כא:]
- 728 מחלוקת אם מפריז על חנות וספינה בבלי סט: • פ"ה ה"ד [כב:]
- 728 פירוש גר צדק ותושב בבלי עא: • פ"ה ה"ה [כב:]
- 729 גוי שלווה והתגיר, שמא יעשה גר שקר בבלי עב: • פ"ה ה"ה [כב:]
- 729 על איזה שער פוסקים בבלי עב: • פ"ה ה"ו [כג:]
- 729 מחלוקת בכמה מעשים פוסק בבלי עד: • פ"ה ה"ו [כג:]
- 729 דעה שמותר להלוות חטים לשתיים ושלוש שבתות בבלי עה: • פ"ה ה"ז [כד:]
- 729 עושין התורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא מעליא בבלי עה: • פ"ה ה"ח [כד:]

פרק ו - השוכר את האומנין.....729

- 729 השכר שמקבלים פועלים שלא מצאו תבואה בבלי עו: • פ"ו ה"א [כה].
- 730 רבי חייא שילם לפועלים לפני משורת הדין בבלי עו: • פ"ו ה"א [כה].
- 730 פועל יכול לחזור בו בבלי עז: • פ"ו ה"ב [כה].
- 730 שכר חמור לבקעה והוליו בהר בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו].
- 730 שכר חמור ונלקח לאנגריא בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו].
- 730 הנפח במשא החמור קשה - אינו בירושלמי בבלי פ: • פ"ו ה"ד [כו].
- 730 כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה פ"ו ה"ד [כו].
- 731 מוכסים שמחלו לשותפין פ"ו ה"ד [כו].
- 731 ריבית באומן בבלי פ: • פ"ו ה"ה [כו].
- 731 שמירה לאחר ימי שאלתה בבלי פא.

פרק ז - השוכר את הפועלים.....731

- 731 מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות בבלי פג: • פ"ז ה"א [כז].
- 731 תנאי בית דין שהשכמה של פועל והערבה של בעה"ב בבלי פג: • פ"ז ה"א [כז].
- 731 הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא - אינו בירושלמי בבלי פג: פו: • פ"ז ה"א [כז].
- 731 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי פד.
- 732 שלושה הניחו כתרן בבלי פה.
- 732 ייסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ בבלי פה.
- 732 אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה - אינו בירושלמי בבלי פה.
- 732 המקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום בבלי פו: • פ"ז ה"א [כח].
- 732 הכנסת האורחים של אברהם - אינה בירושלמי בבלי פו: • פ"ז ה"א [כח].
- 732 הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלים בבלי צא.
- 732 פועל אוכל רק בגמר מלאכה בבלי צא: • פ"ז ה"ג [כח].
- 732 מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס בבלי צג:
- 732 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב בבלי צד.
- 732 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי צד: • פ"ז ה"ז [כט].
- 733 גם שומר חינוס וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל בבלי צד.
- 733 על מנת שלא תפרחי באוויר בבלי צד.

פרק ח - השואל את הפרה.....733

- 733 דיני שומרים באריכות בבלי צד.
- 733 לסטים מזויין הוא גזלן בבלי צה.
- 733 שמירה לאחר ימי שאלתה פ"ח ה"ב [ל].
- 733 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים בבלי צו.
- 733 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע בבלי צז:
- 733 מקרים שונים של שאלה בבעלים, שליח בשאלה בבעלים בבלי צט: • פ"ח ה"ג [ל].

- 734 המשנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה בברי וברי..... בבלי ק. • פ"ח ה"ד [ל:]
 734 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י..... בבלי קא:
 734 על המשכיר לעשות מקום מזוזה..... בבלי קא: • פ"ח ה"ז [לא:]
 734 תפוס לשון אחרון..... בבלי קא: • פ"ח ה"ח [לא:]
 734 המשכיר יכול למכור את הבית..... פ"ח ה"ט [לא:]
 734 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל..... בבלי קג.

פרק ט – המקבל שדה מחבירו.....735

- 735 עובדי קרקע שנוטלים שכרן מהאמצע..... בבלי קג: • פ"ט ה"א [לב:]
 735 חכר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן..... בבלי קד: • פ"ט ה"ב [לב:]
 735 עשה עסקה עם חבירו והתבטל..... פ"ט ה"ג [לב:]
 735 הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל..... בבלי קה:
 735 חכר שדה ונשדפה..... בבלי קה: • פ"ט ה"ה [לב:]
 735 המקבל שדה מחבירו - מי חייב בתרומות ומעשרות..... פ"ט ה"ו [לג:]
 736 האם המקבל שדה לזורעה קטנית יכול לזורעה תבואה..... בבלי קו: • פ"ט ה"ז [לג:]
 736 מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך לזורעה פעם שלישית..... בבלי קו: • פ"ט ה"ט [לד:]
 736 בבבל שכיחה עין רעה..... בבלי קז:
 736 קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי..... בבלי קז:
 736 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע..... בבלי קח:
 736 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל..... בבלי קיא: • פ"ט ה"י [לד:]
 736 אומן קונה בשבח כלי..... בבלי קיב:
 736 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית..... פ"ט ה"יב [לה:]
 736 רבי יהודה דריש טעמא דקרא..... בבלי קטו: • פ"ט ה"ג [לה:]
 737 החובל מספריים או צמד פרות..... בבלי קטז: • פ"ט ה"ג [לה:]

פרק י – הבית והעלייה.....737

- 737 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע..... בבלי קטז: • פ"י ה"א [לה:]
 737 נפחתה העליה במקום התנור..... בבלי קטז: • פ"י ה"ב [לו:]
 737 בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל העליה לבנות מעקה..... בבלי קיז: • פ"י ה"ג [לו:]
 737 כופין על מי שנפל חלקו לבנותו..... בבלי קיח: • פ"י ה"ד [לו:]
 737 מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד..... בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לו:]
 738 הניח את האבן בדימוס ונפלה - כולם פטורים..... בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לז:]
 738 שתי גינות זו ע"ג זו - יחלוקו את הירק..... בבלי קיט: • פ"י ה"ו [לז:]
 738 השיעור שבעל הגינה העליונה יכול ליטול את הירק..... בבלי קיט: • פ"י ה"ו [לז:]

מסכת בבא בתרא

739

פרק א – השותפין.....739

- 739 פשוט שהיזק ראייה שמיא היזק..... בבלי ב.ג. • פ"א ה"א [א:]
- 739 מחלוקת מה חמור יותר - גג או חצר..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
- 739 בגינה אפילו נהגו שלא לגדור - כופין אותו..... בבלי ד. • פ"א ה"ב [א:]
- 739 גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית מסוג אחר..... בבלי ד: • פ"א ה"ג [א:]
- 739 אחים שחלקו - יש להם דרך לכ"ע, והאם הם כמוכרים..... בבלי ז:
- 739 הנודר מבני העיר ומיושבי העיר..... בבלי ח.
- 739 ל' יום בעיר לקופה..... בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב:]
- 740 חיטי הפסח..... בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב:]
- 740 מצוה שמתן שכרה בצידה אין בל"ד נענשים עליה..... בבלי ח:
- 740 המעשה שפרחה רוחו וחזר - אינו בירושלמי..... בבלי י:
- 740 כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא..... בבלי יא.
- 740 מחלוקת האם ד' אמות הן קניין או רק שימוש לשעה..... בבלי יא. • פ"א ה"ה [ב:]
- 740 לול של תרנגולים יש לו ד' אמות בחצר..... בבלי יא: • פ"א ה"ה [ב:]
- 740 נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך..... בבלי יב.
- 740 גוד או אגוד - אינו בירושלמי..... בבלי יג. • פ"א ה"ה [ג:]
- 740 האם תהלים קדוש יותר מדברי הימים..... בבלי יא. • פ"א ה"ה [ג:]
- 741 אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף..... בבלי יג:
- 741 עושים עמוד לספר בסופו..... בבלי יג:
- 741 מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית..... בבלי יד.
- 741 גודל הלוחות..... בבלי יד.
- 741 לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים..... בבלי יד.
- 741 מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד..... בבלי יד.
- 741 דעות רבות מתי היה איוב..... בבלי טו.
- 741 איוב היה וייסורין לא היו..... בבלי טו.
- 741 האם איוב היה ישראל או גוי..... בבלי טו:
- 741 אגדות על השטן ואיוב - אינן בירושלמי..... בבלי טז. • פ"א ה"ה [ג:]
- 741 אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר..... בבלי יז.

פרק ב – לא יחפור.....742

- 742 ברישא גורסים "וסד בסיד"..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 מותר להטיל מים על כותל אם יש לו צער גדול..... בבלי יט: • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 האם עובי הכותל עולה מהמניין של ג' טפחים..... בבלי כ: • פ"ב ה"א [ד:]
- 742 לא מוחים בנחתום שלא הרחיק מאוצרו של חבירו..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]
- 742 רפת שקדמה לאוצרו של חבירו - לא יכול למחות בו..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

- 742 האם בעל האוצר יכול למחות בבעל הרפת החדש..... בבלי כא: • פ"ב ה"ג [ה:]
- 743 דימוי בין הרחקת נזיקין לקידושי אשה..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ה:]
- 743 שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי כא.
- 743 היו מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים וסימנים..... בבלי כא • פ"ב ה"ג [ה:]
- 743 כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חבריו..... בבלי כב: • פ"ב ה"ד [ה:]
- 743 מרחיקים את הסולם רק כשהוא לימין..... בבלי כב: • פ"ב ה"ה [ו:]
- 743 דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חבריו..... בבלי כב:
- 743 גרמא - אינו בירושלמי..... בבלי כב:
- 744 סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב - אינה בירושלמי..... בבלי כג: • פ"ב ה"ו [ו:]
- 744 טעם הרחקת האילן מהעיר - צל או נוי..... בבלי כד: • פ"ב ה"ז [ו:]
- 744 מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי..... בבלי כה: • פ"ב ה"ח [ו:]
- 744 ללכת ממערב למוכי שחין..... בבלי כה: • פ"ב ה"ח [ו:]
- 744 כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו..... בבלי יח: • פ"ב ה"ט [ו:]
- 744 טעמם של רבי יוסי וחכמים משום תיקון העולם..... בבלי כה: • פ"ב ה"י [ז:]

745.....פרק ג - חזקת הבתים.....

- 745 מקור לחזקת ג' שנים..... בבלי כח-כט: • פ"ג ה"א [ז:]
- 745 משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה..... פ"ג ה"א [ח:]
- 745 אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם..... פ"ג ה"א [ח:]
- 745 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי לה.
- 745 מקור מפסוק שמייילדת נאמנת..... פ"ג ה"א [ט:]
- 745 מחלוקת בשלוש שנות הרעב של אליהו..... בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]
- 745 מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה..... בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]
- 745 עיקר חזקה הוא הכנסת פירות..... בבלי נד: • פ"ג ה"ג [ט:]
- 746 עיקר החליצה הוא התרת המנעל..... פ"ג ה"ג [ט:]
- 746 האם יש חזקה לאומנים..... בבלי מב: • פ"ג ה"ה [י:]
- 746 חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר שנתגרשה..... בבלי מז: • פ"ג ה"ה [י:]
- 746 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי..... בבלי מח:
- 746 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי מט:
- 746 האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף..... בבלי נ.
- 746 מחלוקת בנעל וגדר במקום שאינו ראוי לך..... בבלי נג: • פ"ג ה"ה [י:]
- 746 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי..... בבלי נד:
- 746 עד זומם נפסל למפרע..... פ"ג ה"ו [יא:]
- 746 ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י..... בבלי נז:
- 746 כבוד בנות ישראל לכבס בחצר..... בבלי נז:
- 747 האגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינן בירושלמי..... בבלי נח: • פ"ג ה"ז [יא:]
- 747 לאיזה עניין מועילה חזקת מרזב..... בבלי נח: • פ"ג ה"ח [יא:]
- 747 קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי..... בבלי ס:

פרק ד – המוכר את הבית.....747

- 747 המוכר שדה עם שני גבולות וחצי..... בבלי סב.
- 747 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי סב:
- 747 חלק מהים ששייך לעיר..... בבלי סח: • פ"ד ה"ז [יד:]
- 747 האם מלבנות של חלונות נמכרות עם הבית..... בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד:]
- 748 ערוגה שאינה נמכרת עם השדה..... בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד:]
- 748 הקונה סדן שקמה ושני אילנות - מחלוקת אם קנה קרקע..... בבלי עב: • פ"ד ה"ח [יד:]
- 748 מכר לו אילנות וזית..... בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד:]
- 748 מחלוקת בטעם החילוק בין מוכר לנותן..... בבלי עא: • פ"ד ה"ח [יד:]
- 748 אחים שחלקו - יש להם דרך לכו"ע, והאם הם כמוכרים..... בבלי סה: • פ"ד ה"ח [טו:]

פרק ה – המוכר את הספינה.....749

- 749 אגדות רבה בר בר חנה והורמיז - אינן בירושלמי..... בבלי עג-עה: • פ"ה ה"א [טו:]
- 749 שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל..... בבלי עד:
- 749 ספינה נקנית במשיכה לכו"ע..... בבלי עה:
- 749 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם..... בבלי עו:
- 749 ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון..... פ"ה ה"א [טו:]
- 749 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... פ"ה ה"א [טז:]
- 749 הבונה עיר נותנים לו ארבע דרכים, דרך מעיר לעיר..... פ"ה ה"א [טז:]
- 749 עשרים וארבעה מיני ארזים..... בבלי פ:
- 750 ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד..... בבלי פב: • פ"ה ה"ב [יז:]
- 750 הקונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו..... בבלי פב: • פ"ה ה"ב [יז:]
- 750 מכר חצי ראש - האם מכר חצי רגליים..... בבלי פג: • פ"ה ה"ג [יז:]
- 750 לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו..... בבלי פג:
- 750 פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם בירושלמי..... בבלי פד:
- 750 לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה..... בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז:]
- 750 חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד..... בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז:]
- 751 מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד נענשים עליה..... פ"ה ה"ה [יח:]

פרק ו – המוכר פירות.....751

- 751 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... בבלי צב:
- 751 קנה פירות ומעורב בהם מין אחר..... בבלי צג: • פ"ו ה"א [יח:]
- 751 מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים..... בבלי צג:
- 751 לשון מכירת יין יפה יין גרוע וחומץ..... בבלי צה: • פ"ו ה"א [יח:]
- 751 בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ..... בבלי צו: • פ"ו ה"א [יט:]
- 751 כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית..... בבלי צט: • פ"ו ה"ב [יט:]
- 752 האם הארון היה באמצע קודש הקודשים..... בבלי צט: • פ"ו ה"ב [יט:]

- 752 דרך מעיר לעיר בבלי ק.
- 752 צורת כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף בבלי קא: • פ"ו ה"ד [כ:].
- 752 מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים בבלי קב:

752..... פרק ז – בית כור

- 752 טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם לא מפוזרים בבלי קג: • פ"ז ה"א [כ:].
- 752 ספיקות בצורת הטרשים שנמכרים עם השדה בבלי קג: • פ"ז ה"א [כ:].
- 753 מכר שדה במצרי - שתות כיותר משתות בבלי קו: • פ"ז ה"ג [כא:].
- 753 המוכר שדה עם שני גבולות וחצי פ"ז ה"ד [כא:].

753..... פרק ח – יש נוחלין

- 753 ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי בבלי קח: [כ:].
- 753 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלולו בבלי קט: [כ:].
- 753 הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן בבלי קי: • פ"ח ה"א [כא:].
- 753 דחו מסברא את דברי הצדוקים בירושה בבלי קטו: • פ"ח ה"א [כא:].
- 754 בן יורש את אימו מקל וחומר בבלי קיא: • פ"ח ה"א [כב:].
- 754 לא תהא שמיעה גדולה מראה - אינו בירושלמי בבלי קיג: • פ"ח ה"א [כב:].
- 754 הארץ נתחלקה לעומדים בערבות מואב בבלי קיז: • פ"ח ה"ב [כב:].
- 754 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי קיח: [כב:].
- 754 בתחילה יש בתורה ספיקות עד שיגע בה פ"ח ה"ב [כג:].
- 754 הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב - אינו בירושלמי בבלי קכא: [כג:].
- 754 הגורל בחלוקת ארץ ישראל בבלי קכב: [כג:].
- 754 עשיו נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי בבלי קכג: • פ"ח ה"ג [כג:].
- 754 האיסור להשוות את הבכור לאחים הוא רק לכתחילה פ"ח ה"ד [כג:].
- 755 היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו פ"ח ה"ה [כד:].
- 755 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי קכד: [כד:].
- 755 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי קכו: [כד:].
- 755 נאמנות על בנו ועבדו בבלי קכז: • פ"ח ה"ז [כה:].
- 755 שיעור כדי דיבור בבלי קכט: [כה:].
- 755 מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד בבלי קל: [כה:].
- 755 חיזרתי על כל בעלי לשונות, דיאתימון פ"ח ה"ח [כו:].
- 755 תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל בבלי קלד: [כו:].
- 755 עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף בבלי קלד: [כו:].
- 756 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע בבלי קלה: [כו:].
- 756 נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני בבלי קלז: • פ"ח ה"ח [כו:].
- 756 היו כאלה שהתנו שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו ולהיפך פ"ח ה"ח [כו:].

פרק ט – מי שמת.....756

- 756 בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים וצרכי נישואין.....בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו:]
 756 נכסים מרובים הם מזונות ל"ב חודש לכ"ע.....בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו:]
 756 מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה.....בבלי קמ.
 756 גדרי מתנת שכיב מרע.....בבלי קמא.
 757 ביטלה צרת נקבה שמחת זכר.....בבלי קמא: • פ"ט ה"ב [כז:]
 757 האם יאוש מועיל ברשות המתיאש.....בבלי קמב.
 757 המזכה לעובר.....בבלי קמב:
 757 האומר "ינתנו נכסי לבני" - האם גם לבנותיו.....בבלי קמג:
 757 היתומים אומרים "ראו מה הניח אבא" בפני ב"ד.....בבלי קמג: • פ"ט ה"ג [כח:]
 757 המשיא אשה לבנו זכה בבית.....בבלי קמד: • פ"ט ה"ג [כח:]
 757 הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי.....בבלי קמד: • פ"ט ה"ג [כח:]
 757 סתם אחים הם שותפין למשך שלושה דורות.....פ"ט ה"ג [כח:]
 757 אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, אסור לגלות ליחיד דינו.....פ"ט ה"ד [כח:]
 758 המעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית.....פ"ט ה"ה [כט:]
 758 מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה.....בבלי קמו:
 758 אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו.....בבלי קמז:
 758 מטלטלין אינם שויר בדברי שכיב מרע.....בבלי קמט: • פ"ט ה"ו [כט:]
 758 לר"א בני רוכל זרעו כורכום בכרם.....בבלי קנו: • פ"ט ה"ז [ל:]
 758 גורס "חכמים" במקום "רבי אליעזר".....בבלי קנו: • פ"ט ה"ח [ל:]

פרק י – גט פשוט.....758

- 758 מקור מפסוק לגט מקושר.....בבלי קס: • פ"י ה"א [ל:]
 759 המרחק בין הכתב לחתימות העדים.....בבלי קסב: • פ"י ה"א [לא:]
 759 שטר שחלק מעדיו פסולים.....בבלי קסב:
 759 שיעור הרווח שבין הגט לחתימות.....בבלי קסג: • פ"י ה"א [לא:]
 759 שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר שחזרו בהם.....בבלי קסג: • פ"י ה"א [לא:]
 759 עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים.....בבלי קסה:
 759 שטר שכתוב בו חנן ונני.....בבלי קסו: • פ"י ה"ג [לא:]
 759 אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין.....פ"י ה"ה [לב:]
 760 מי משלם את שכר הסופר.....בבלי קסח:
 760 גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי.....בבלי קסח:
 760 מי שאבד שטרו - כותבים לו חדש.....בבלי קסח: • פ"י ה"ה [לב:]
 760 האומר שטר אחד פרוע.....בבלי קעג: • פ"י ה"ז [לג:]
 760 מתי המלווה יכול לפרוע מהערב.....בבלי קעג: • פ"י ה"ח [לג:]
 760 הטעם שהלכה כרשב"ג בכל מקום.....בבלי קעד: • פ"י ה"ח [לג:]
 760 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית.....בבלי קעה:
 760 מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט.....בבלי קעו:

דעה ששטר מוקדם כשר ורק א"א לגבות בו למפרע..... פ"י ה"י [לג:]: 760

761

מסכת סנהדרין

761 פרק א – דיני ממונות בשלושה

- 761 סדר המסכתות בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]: 761
- 761 דיני חובות בשלושה דיינים בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]: 761
- 761 פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]: 761
- 761 המחלוקות באם למקרא ולמסורת - אינן בירושלמי בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]: 761
- 761 טעמם של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות בבלי ד. 761
- 761 בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות פ"א ה"א [א:]: 761
- 761 הקב"ה לא דן יחידי פ"א ה"א [א:]: 761
- 762 בית דינו של ה' פ"א ה"א [ב:]: 762
- 762 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת פ"א ה"א [ב:]: 762
- 762 החשוד על נטילת שכר - פסול לדון פ"א ה"א [ב:]: 762
- 762 מחלוקת בדיון טועה בדבר משנה בבלי ו. 762
- 762 ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא ישתוק בבלי ו: • פ"א ה"א [ב:]: 762
- 762 דעה שר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה בבלי ח. • פ"א ה"א [ג:]: 762
- 762 שור הנסקל כולו ממון בבלי ח. • פ"א ה"א [ג:]: 762
- 763 הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי בבלי ח: 763
- 763 קידוש החודש בעשרה פ"א ה"ב [ג:]: 763
- 763 במעשה עם שמואל הקטן - לא עיברו באותו היום בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]: 763
- 763 הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש - אינו בירושלמי בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]: 763
- 763 לא תהא שמייעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי פ"א ה"ב [ד:]: 763
- 763 חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי פ"א ה"ב [ד:]: 763
- 763 ב"ד של מעלה פוסקים ע"פ ב"ד של מטה בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]: 763
- 763 מתו בעין הרע בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]: 763
- 764 האם לשנה מעוברת מוסיפים כ"ט או ל' יום בבלי יא. • פ"א ה"ב [ה:]: 764
- 764 עיבור שנה מפני הטומאה בבלי יב: • פ"א ה"ב [ה:]: 764
- 764 רבי התיר להביא ירק מחו"ל בבלי יב: • פ"א ה"ב [ה:]: 764
- 764 גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח פ"א ה"ב [ה:]: 764
- 764 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם פ"א ה"ב [ה:]: 764
- 764 יושבי ארץ ישראל חביבים יותר פ"א ה"ב [ו:]: 764
- 764 בית דין משפיעים על הבתולים בבלי י: • פ"א ה"ב [ו:]: 764
- 764 סוגיית עיבור השנה בבלי יא-יג. • פ"א ה"ב [ג:ו:]: 764
- 764 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא בבלי יא. 764
- 764 טומאה דחוויה בציבור לכר"ע בבלי יב: 764
- 765 מתי הציץ מרצה בבלי יב: 765

765	תיקנו שלא יסמכו ללא הנשיא..... בבלי יג: • פ"א ה"ב [ו:]
765	נוסח גט חליצה..... פ"א ה"ב [ו:]
765	נוסח גט מיאון..... פ"א ה"ב [ו:]
765	המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן - ריבוי אחר ריבוי..... בבלי טו.
765	ההגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת..... בבלי טו. • פ"א ה"ב [ז:]
765	גודלה של עיר הנידחת..... בבלי טו:
765	דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה..... בבלי טז.
766	מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
766	מקור לעשרה מ"בני ישראל"..... בבלי ב. • פ"א ה"ד [ח:]
766	בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה..... פ"א ה"ד [ח:]
766	בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית ישבה בבימ"ד..... פ"א ה"ד [ח:]
766	מחלוקות וניסים בקלפיות של הלויים והזקנים, "פיטקין"..... בבלי יז. • פ"א ה"ד [ח:]
767	דברים שצריך שיהיו בעיר..... בבלי יז:

767..... פרק ב – כהן גדול

767	קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי..... בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
767	הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה..... בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]
767	דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה..... פ"ב ה"א [ט:]
768	כהן גדול שחטא..... בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
768	חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח..... בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
768	הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים..... פ"ב ה"א [י:]
768	עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא..... בבלי יט.
768	בית עלמא - בית קברות..... בבלי יט.
768	מקור מפסוק שכה"ג יוצא אחר נושאי המיטה..... בבלי יט: • פ"ב ה"א [י:]
768	חילוק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני..... בבלי יט. • פ"ב ה"ב [י:]
769	המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה..... פ"ב ה"ב [יא:]
769	האם מלך דן..... בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
769	מלך וציבור נידונים בכל יום..... פ"ב ה"ג [יא:]
769	גם באגדות יש חידושים..... פ"ב ה"ג [יא:]
769	טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה..... בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יב:]
769	דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות..... פ"ב ה"ד [יב:]
769	דוד עסק בניסוח מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק..... פ"ב ה"ה [יב:]
770	עונשה של מיכל..... בבלי כא.
770	החילוק בין אשה לפילגש..... בבלי כא.
770	שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יב:]
770	אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי..... בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג:]
770	מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג:]
770	מדוע לא גנבו את אבני הכסף בימי שלמה..... פ"ב ה"ו [יג:]

- 771 המעשה ששלמה ירד ממלכותו..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]
- 771 יו"ד שנטל הקב"ה משרי..... פ"ב ה"ו [יג.]
- 771 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו..... בבלי כא:
- 771 והגית בו יומם ולילה..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]
- 771 כתב אשורי ולשון עברי..... בבלי כא:
- 771 נשיא צריך ללבוש בגדים נאים..... בבלי כב: • פ"ב ה"ו [יג.]
- 772 מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה - כדי שילמדו, דינה ולאח..... פ"ב ה"ו [יג:]

פרק ג – זה בורר.....772

- 772 בעל דין שמינה דיין לא יכול לחזור בו ולפוסלו..... בבלי כז: • פ"ג ה"ב [יד.]
- 772 המרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל..... פ"ג ה"ב [יד.]
- 772 גם גזלן דאורייתא צריך הכרזה..... בבלי כז: • פ"ג ה"ג [יד:]
- 773 האומר נאמן עלי אבא - מתי יכול לחזור בו..... בבלי כד: • פ"ג ה"ד [יד:]
- 773 עבדים פסולים לדון ולהעיד..... בבלי כד: • פ"ג ה"ה [טו.]
- 773 דעה שסוחר שביעית צריכים להיבדק שתי שביעיות..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו.]
- 773 האם רועי בהמה גסה כשרים לדון ולהעיד..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו:]
- 773 לרבי יוסי עד זומם בדיני ממונות פסול רק לאותה עדות..... בבלי כז: • פ"ג ה"ה [טו:]
- 773 פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה..... פ"ג ה"ה [טז.]
- 774 גויים לא מצווים על קידוש השם..... פ"ג ה"ה [טז:]
- 774 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג..... פ"ג ה"ה [טז:]
- 774 תשובת חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר..... פ"ג ה"ה [טז:]
- 774 עדות של שלישי בראשון..... בבלי כח: • פ"ג ה"ו [יז:]
- 775 שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי המשתה..... בבלי כט: • פ"ג ה"ז [יז:]
- 775 התובע פותח ראשון..... פ"ג ה"ח [יז:]
- 775 המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק..... פ"ג ה"ח [יז:]
- 775 אשה פסולה לדון..... בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח.]
- 775 מתי צריכים הנידונים לעמוד..... פ"ג ה"ט [יח.]
- 775 פסול קורבה בדיונים..... בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח:]
- 775 אסור להוציא ספרים מארץ ישראל לחו"ל..... פ"ג ה"ט [יט:]
- 776 עדים מוכחשים בעדות על הארנק..... בבלי ל:
- 776 מחלוקת מה כותב הדיין שרוב הדיינים חולקים עליו..... בבלי לא: • פ"ג ה"י [כ.]
- 776 מחלוקת מתי יכול להביא ראיה אחרונה..... בבלי לא: • פ"ג ה"יב [כ:]
- 776 המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם..... בבלי לא:

פרק ד – אחד דיני ממונות.....776

- 776 שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב לזה"..... בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]
- 776 תלמיד שידע לטהר את השרץ..... פ"ד ה"א [כא:]
- 777 הסימנים של חתונה וברית לא בטלו..... בבלי לב:

777	מחלוקת בדין טועה בדבר משנה..... בבלי לג.
777	לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי..... בבלי לד:
777	התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן..... פ"ד ה"ב [כא].
777	הבערה ללא יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי לה:
777	אסור לדון בערב שבת..... פ"ד ה"ו [כב].
777	הדיין צריך לבאר את טעמו ולא לומר "הריני אומר כמותם"..... פ"ד ה"ז [כב]:
777	מחלוקת האם גם בדיני גויים מתחילים מן הצד..... בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב]:
777	דיני יוחסין כדיני נפשות..... בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב]:
777	הלכה כמיקל בין נסך..... פ"ד ה"ז [כב]:
778	רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת..... בבלי לו.
778	סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני דינים..... בבלי לו: • פ"ד ה"ז [כג].
778	מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות..... בבלי לו:
778	האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד..... בבלי לה. • פ"ד ה"ז [כג].
778	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי לז.
778	כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא..... בבלי לז. • פ"ד ה"ט [כג]:
778	האם אדם הראשון נברא יחידי גם לצורך הרשעים..... בבלי לח. • פ"ד ה"ט [כג]:
779	בני האדם שונים במראה דעת וקול..... בבלי לח. • פ"ד ה"ט [כג]:
779	אגדות על בריאת האדם - אינן בירושלמי..... בבלי לח: • פ"ד ה"ט [כג]:
779	תשובות המינים..... בבלי לח:
779	כיסאותיו של הקב"ה - אינם בירושלמי..... בבלי לח:
779	מיטטרון - אינו בירושלמי..... בבלי לח:
779	הורמיז - אינו בירושלמי..... בבלי לט.
779	הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים..... בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג]:
779	יופיין של אבישג ושרה - אינו בירושלמי..... בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג]:

פרק ה – היו בודקין.....780

780	מתי שואלים את העד באיזה יובל..... בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד].
780	המקור לשבע חקירות..... בבלי מ. • פ"ה ה"א [כד].
780	היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין..... פ"ה ה"א [כד].
780	בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה..... בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד]:
780	ריב"ז בדק עדים על אדם שליטת תאנים בשבת..... בבלי מא. • פ"ה ה"ב [כד]:
780	יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה..... פ"ה ה"ב [כה].
781	עדים מוכחשים בעדות על הארנק..... פ"ה ה"ב [כה].
781	מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... פ"ה ה"ב [כה]:
781	צריך לדעת את זמן המולד לפני מוסף, קידוש החודש ע"פ הראייה..... פ"ה ה"ג [כה]:
781	דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדברבן..... פ"ה ה"ג [כה]:
781	הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי..... בבלי מא:
781	עד מתי מברך ברכת הלבנה..... בבלי מא:

כמה עדים שלימדו זכות על הנידון - את מי מעלים פ"ה ה"ה [כו:] 781

פרק ו - נגמר הדין 781

מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז פ"ו ה"א [כז:] 781
האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות בבלי מב: 781
מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות פ"ו ה"ב [כז:] 782
הריגת ישו ותלמידיו - אינה בירושלמי בבלי מג. • פ"ו ה"ב [כז:] 782
בן סטרא הסית ונסקל בבלי מג. 782
עכן מעל בארבעה חרמים בבלי מג. • פ"ו ה"ג [כח:] 782
מעשה באדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות בבלי מד: • פ"ו ה"ג [כח:] 782
מעשים בעדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה בבלי מד: • פ"ו ה"ג [כח:] 782
גובה הסקילה חמש קומות בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 782
סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 783
לפעמים דוחפים את הנסקל פעמיים בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 783
תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו פ"ו ה"ו [כח:] 783
המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות בבלי מד: • פ"ו ה"ו [כח:] 783
סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל פ"ו ה"ז [כט-כט:] 784
גדול קידוש השם מחילול השם פ"ו ה"ז [כט:] 784
ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ פ"ו ה"ט [כט:] 785
מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ פ"ו ה"ט [ל.] 785
הקבורה וליקוט העצמות פ"ו ה"י [ל.] 785
ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי מה. 785
האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד בבלי מו. 785
הקבורה וליקוט העצמות פ"ו ה"י [ל.] 785
חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית דין בבלי מו. • פ"ו ה"י [ל.] 785
הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו בבלי מז. 785
הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה בבלי מח: 785
יואב פירנס את ישראל בבלי מט. 785

פרק ז - ארבע מיתות 785

מלך ישראל הורג רק בסייף פ"ז ה"א [ל.] 785
מחלוקת ממה עשויה הפתילה במיתת שריפה בבלי נב. • פ"ז ה"ב [לא.] 786
ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי נב. 786
בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות פ"ז ה"ב [לא:] 786
אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר פ"ז ה"ב [לא:] 786
ערירים - לא מולידים או שקוברים את בניהם פ"ז ה"ה [לב:] 786
השמר ופן הם לא תעשה פ"ז ה"ה [לג:] 786
נטע וזמר בשבת חייב שתיים פ"ז ה"ה [לג:] 786

- 786 דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה..... פ"ז ה"ו [לד:]:
- 786 שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים..... בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה:]:
- 787 במשכב זכור הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים..... בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה:]:
- 787 סוקלים בהמה רק אם יש גם תקלה וגם קלון..... בבלי נה: • פ"ז ה"ז [לו:]:
- 787 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה..... בבלי נה: בבלי נה:
- 787 טעם הלשון "כח יוסי את יוסי"..... בבלי נו: בבלי נו:
- 787 אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין..... בבלי סו: • פ"ז ה"ח [לו:]:
- 788 מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש..... בבלי נו: בבלי נו:
- 788 ל' מצוות שיקבלו בני נח..... בבלי נו: בבלי נו:
- 788 גירושין בגויים..... בבלי נז: בבלי נז:
- 788 היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין..... בבלי נח: בבלי נח:
- 788 השומע מהאדם ששמע מהשומע את המגדף - א"צ לקרוע..... בבלי ס: • פ"ז ה"ח [לו:]:
- 788 קריעה על גוי שקילל, דעה שרשקה היה גוי..... בבלי ס: • פ"ז ה"ח [לו:]:
- 788 משרבו המגדפים פסקו לקרוע..... בבלי נו: • פ"ז ה"ח [לז:]:
- 788 אגדות על נחשים שמביאים מרגליות - אינן בירושלמי..... בבלי נו: • פ"ז ה"ח [לז:]:
- 788 ה"א שיתחייב רק אם עבד את כל העבודות זרות שבעולם..... פ"ז ה"ט [לז:]:
- 789 השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה..... בבלי ס: בבלי ס:
- 789 זבח בעל מום לע"ז חייב..... פ"ז ה"ט [לז:]:
- 789 גרסא הפוכה בזבח וקיטר בהעלם אחד..... בבלי סב: בבלי סב:
- 789 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי סב: בבלי סב:
- 789 מתעסק בחלבים ועריות חייב..... בבלי סב: בבלי סב:
- 789 מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה..... פ"ז ה"י [לח:]:
- 789 מקור אחר לאזהרה לבן סורר..... בבלי סג: בבלי סג:
- 789 ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו בירושלמי..... בבלי סד: בבלי סד:
- 789 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת..... בבלי סד: בבלי סד:
- 789 השתחוואה אינה מעשה..... בבלי סה: בבלי סה:
- 789 סנבטיון..... בבלי סה: בבלי סה:
- 790 בריאת עגל ע"י ספר יצירה - אינה בירושלמי..... בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]:
- 790 חילוקים בין בעל אוב הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו..... בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]:
- 790 בעל אוב מקטר לשדים..... בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]:
- 790 בן סטרא הסית ונסקל..... פ"ז ה"ב [מ:]:
- 790 באיזו מיתה הורגים מכשפה, והמקורות לזה..... בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מ:]:
- 790 מיתתו של רבי אליעזר..... בבלי סח: בבלי סח:
- 791 מין שקרע את הים ע"י כישוף..... בבלי סח: • פ"ז ה"ג [מא:]:
- 791 האם אפשר ליצור בריה ע"י כישוף..... בבלי סח: • פ"ז ה"ג [מא:]:

791 פרק ח – בן סורר ומורה.....

- 791 גילו של בן סורר..... בבלי סח: • פ"ח ה"א [מא:]:

791	האם הולכים בנפשות אחר הרוב	בבלי סט.
791	מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון	בבלי סט.
791	קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה	בבלי סט.
791	לימוד מהראשונים שהולידו קטנים - אינו בירושלמי	בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]
792	הרן הוליד בן שש	בבלי סט:
792	כל דיני בן סורר הם נגד הסברא	בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]
792	בסעודת מצוה לא ימשך אחר היין - אינו בירושלמי	בבלי ע: • פ"ח ה"ב [מב:]
792	לברוח מאנשים חשובים	פ"ח ה"ב [מב:]
792	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שיירה	פ"ח ה"ב [מב:]
792	מקור אחר לאזהרה לבן סורר	פ"ח ה"ג [מב:]
792	אל תגנוב את שלך מהגנב	פ"ח ה"ג [מב:]
792	דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה	פ"ח ה"ג [מב:]
793	המקור למלקות בבן סורר	בבלי עא:
793	מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות	פ"ח ה"ה [מב:]
793	מת אחד הדיינים - הבן הסורר לא ייסקל לעולם	בבלי עא: • פ"ח ה"ה [מב:]
793	אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו	פ"ח ה"ו [מב:]
793	סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח את תלמודו	בבלי עב: • פ"ח ה"ז [מג:]
793	שינה ויין מועטים טובים לצדיקים	בבלי עב: • פ"ח ה"ז [מג:]
794	שלושה מקראות נאמרו במשל	בבלי עב: • פ"ח ה"ח [מג:]
794	מחלוקת אם מותר להרוג בא במחירת שהפנה עורפו	בבלי עב: • פ"ח ה"ח [מג:]
794	האם מותר להרוג רודף שנעשה נרדף	בבלי עב: • פ"ח ה"ט [מד:]
794	רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה	בבלי עב: • פ"ח ה"ט [מד:]
794	הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי	בבלי עב:
794	בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה	בבלי עב:
794	מקור אחר למצוות השבת גופו	בבלי עג:
794	מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג	בבלי עד:
794	גויים לא מצווים על קידוש השם	בבלי עד:

פרק ט – הנשרפין.....795

795	היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין	פ"ט ה"א [מה:]
795	המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו	פ"ט ה"א [מו:]
795	ר"י פוסט מעונש על אנוסת אביו ומפותת אביו	פ"ט ה"א [מו:]
795	אמוראים שהחזירו אבידות לגויים	בבלי עו:
795	המקור שאבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית	בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו:]
795	כיצד ברזל הורג בכל שהוא	בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו:]
795	הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור	בבלי עח: • פ"ט ה"ג [מו:]
795	חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין	בבלי עט: • פ"ט ה"ד [מז:]
796	חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון	בבלי עט:

796	גירסא הפוכה במחלוקת ברוצח שנתערב באחרים בבלי עט: • פ"ט ה"ה [מח:]
796	זה וזה גורם - אינו בירושלמי בבלי פ.
796	באלו מקרים כונסים לכיפה, אינו יכול לקבל התראה בבלי פא: • פ"ט ה"ו [מח:]
796	מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם בבלי פב:
796	רצו לנדות את פינחס בבלי פב: • פ"ט ה"ז [מח:]

796.....פרק י (בבלי פרק יא) – חלק

796	סדר הפרקים פ"י ה"א [מח:]
797	המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי בבלי צ: צב. • פ"י ה"א [מח:]
797	חוטאים נוספים שאין להם חלק לעולם הבא בבלי צ: • פ"י ה"א [מט:]
797	האומר דבר בשם אומרו בבלי צ:
797	אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי בבלי צא:
797	סוגיית מתים שהחיה יחזקאל - אינה בירושלמי בבלי צב:
797	סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי צג:
797	"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי בבלי צד, קיא:
797	מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה בבלי צד:
797	שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי צו:
797	פירוש "מגלה פנים בתורה" בבלי צט: • פ"י ה"א [מט:]
798	השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמרו פ"י ה"א [מט:]
798	אריכות בענייני המשיח - אינה בירושלמי בבלי צו: צט. • פ"י ה"א [מט:]
798	העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי בבלי צז. • פ"י ה"א [מט:]
798	הדין בשמים, זכויות ועבירות פ"י ה"א [מט: - מט:]
798	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים פ"י ה"א [מט:]
798	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות פ"י ה"א [מט:]
798	ל' צדיקים בעולם בבלי צז:
798	המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה בבלי צז:
798	שמו של המשיח בבלי צח:
799	מהו אפיקורוס בבלי ק: • פ"י ה"א [נ:]
799	ספרי בן לענה והמרים בבלי ק: • פ"י ה"א [נ:]
799	התורה נמסרה ככדור פ"י ה"א [נ:]
799	טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר פ"י ה"א [נ:]
799	האם מותר להתרפא בדברי תורה פ"י ה"א [נ:]
799	פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה בבלי קא:
799	ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל בבלי קא:
799	אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי קא:
799	יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי קא:
800	השעה שנאמר "הסתר אסתיר" היא הקשה בעולם פ"י ה"ב [נא:]
800	ויסב חזקיהו אל הקיר פ"י ה"ב [נא:]

800 תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות פ"י ה"ב [נא:]

800 ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי בבלי קב.

800 המעשה שמנשה הרג את ישעיה פ"י ה"ב [נא:]

800 מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה בבלי קא: • פ"י ה"ב [נא:]

801 לבן הוא כושן רשעתיים בבלי קה.

801 שרו של פעור בבלי קו: • פ"י ה"ב [נב:]

801 מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם פ"י ה"ב [נב:]

801 מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה בבלי קז.

801 אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום פ"י ה"ב [נב:]

802 אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו פ"י ה"ב [נב:]

802 גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא בבלי קז: • פ"י ה"ב [נב:]

802 אלישע נקרא קדוש פ"י ה"ב [נב:]

802 כשנמנו על אלו שאין להם חלק לעוה"ב יצאה בת קול בבלי קד: • פ"י ה"ב [נג:]

802 הלשון "רואין לעתיד לבוא" בבלי קח-קי: • פ"י ה"ג [נג:]

802 נח בתיבה בבלי קח:

802 המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו בבלי קי.

802 עדתו של יוחנן בן קרח בבלי קי: • פ"י ה"ה [נג:]

802 האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים" פ"י ה"ה [נג:]

803 ישראל גלו לשלושה מקומות, סנבטיון בבלי קי: • פ"י ה"ה [נג:]

803 גודלה של עיר הנידחת פ"י ה"ו [נד:]

803 ספיכות בדיני עיר הנידחת בבלי קיב: • פ"י ה"ו [נד:]

803 שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת - אינו אובד בבלי קיב: • פ"י ה"ז [נד:]

803 מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות פ"י ה"ז [נד:]

803 הנודר מבני העיר ומיושבי העיר בבלי קיב:

803 שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי בבלי קיג.

פרק יא (בבבלי פרק י) – אלו הן הנחנקין.....803

803 סדר הפרקים פ"א ה"א [נד:]

804 אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין בבלי פד: • פ"א ה"א [נד:]

804 המכה את אביו ולא חיסר ממנו בבלי פד: • פ"א ה"א [נה:]

804 מקור אחר לאזהרה לבן סורר פ"א ה"ב [נה:]

804 מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים בבלי פו.

804 חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין בבלי פו: • פ"א ה"ב [נה:]

804 זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה מסיני בבלי פז: • פ"א ה"ג [נה:]

805 א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי בבלי פז.

805 העבירות שעליהן חייב זקן ממרא - אינן בירושלמי בבלי פז: • פ"א ה"ג [נה:]

805 בא לידיו מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים פ"א ה"ג [נה:]

805 המחלוקת האם מפרשים פאה מהעיסה - אינה בירושלמי בבלי פח.

805	בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה	בבלי פח:
805	בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית ישבה בבימ"ד	בבלי פח:
805	חביבים דברי סופרים מדברי תורה	פ"א ה"ד [נה:]
805	נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך	פ"א ה"ד [נה:]
805	המקביל פני רבו כמקבל פני שכנה, ואע"פ שלא צריך לו	פ"א ה"ד [נו:]
805	מזוזה שהוסיף בה פרשה - פסולה	בבלי פח: • פ"א ה"ד [נו:]
806	חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת	בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]
806	הקב"ה מנבא לרעה וחוזר בו	בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]
806	בי"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים שנה	פ"א ה"ה [נו:]
806	יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על ישראל	בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]
806	כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלולו	פ"א ה"ה [נז:]
806	המתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא תענה"	בבלי פט: • פ"א ה"ו [נז:]
806	מחלוקת האם שני נביאים צריכים אות ומופת	בבלי פט: • פ"א ה"ו [נז:]
806	אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור	בבלי פט:
807	השטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי	בבלי פט: • פ"א ה"ו [נז:]

807 השמטות מתלמוד ירושלמי

807	טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי"	בבלי נו: • השמטות ד"ה שם רמ"ה

808 מסכת מכות

808 פרק א - כיצד העדים

808	סדר המסכתות	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
808	פתיחת המסכת	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
808	אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד	פ"א ה"א [א:]
808	הטעם שאין כאשר זמם כשהעידו שהוא בן גרושה	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
808	עדים זוממים לוקים משום לא תענה	בבלי ב:
808	עדים זוממים על תשלום כתובה	בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
808	שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא לתבוע	בבלי ג: • פ"א ה"ב [א:]
809	המוכר על מנת שאין אונאה	בבלי ג:
809	יש צד שחוששים לגמלא פרחא	בבלי ה: • פ"א ה"ג [ג:]
809	עד זומם נפסל למפרע	פ"א ה"ד [ג:]
809	הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי	בבלי ו: • פ"א ה"ז [ד:]
809	המקור שמזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם"	בבלי ה: • פ"א ה"ז [ד:]
810	מחלוקת אם עדים זוממים צריכים התראה	בבלי ד: • פ"א ה"ז [ד:]
810	מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין	בבלי ה:
810	אין עונשים ממה מצינו	בבלי ה:
810	עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה	בבלי ה:

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא פ"א ה"ז [ד:] 810
שיעור כדי דיבור בבלי ו. 810

פרק ב – אלו הן הגולין.....810

גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך עליה בבלי ז: • פ"ב ה"א [ה:] 810
המחלוקת בנשמת הברזל לא תלויה באם למקרא ולמסורת בבלי ז: • פ"ב ה"ב [ה:] 810
כיצד הזורק אבן אינו מזיד בבלי ח: • פ"ב ה"ג [ה:] 811
גלות בגר תושב בבלי ח: • פ"ב ה"ה [ו:] 811
בן ואח - האם נעשים גואלי הדם בבלי יב: • פ"ב ה"ה [ו:] 811
דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע בבלי ט: • פ"ב ה"ה [ו:] 811
הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי בבלי ט: 811
הפרישו ערי מקלט בינתיים עד שכבשו ערים אחרות בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ו:] 811
מחלוקת אם עושים בערי מקלט בתי בד בבלי י: • פ"ב ה"ו [ו:] 811
משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה בבלי י. 812
יואב פירנס את ישראל פ"ב ה"ו [ז:] 812
צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר מקלט בבלי י: • פ"ב ה"ו [ז:] 812
חוטא מהו עונשו פ"ב ה"ו [ז:] 812
קללת חינוך מועילה בעת רצון בבלי יא: • פ"ב ה"ו [ז:] 812
אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום בבלי יא. 812
מחלוקת כמה ערים יהיו לעתיד לבוא בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ז:] 812
חמישה דברים חסרו במקדש שני פ"ב ה"ו [ז:] 813
צריך להודיע שאינו יודע שתי מסכתות פ"ב ה"ו [ז:] 813
האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול בבלי יא: 813
קבורה בערי הלוויים בבלי יב. 813
מקדין בחבל של חמישים אמה פ"ב ה"ז [ח:] 813

על פרק ג אין ירושלמי.....813

חסרונו של פרק ג במסכת מכות בבלי יג-כד: 813

השמטות מתלמוד ירושלמי.....813

מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות בבלי כב: • השמטות ד"ה בריקאנטי 813

814 מסכת שבועות

פרק א – שבועות שתיים.....814

סדר המסכתות בבלי ב: • פ"א ה"א [א:] 814
פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א:] 814
הכנסה והוצאה אחת הן בבלי ה: • פ"א ה"א [א:] 814

814	דלתות היכל שתיים שהן ארבע	בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
814	המקור לאיסור הוצאה והכנסה	פ"א ה"א [א:]
814	התראת ספק בספק שיתברר למפרע	בבלי ג:
814	גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק	בבלי ג:
814	כפרה על שמיעטתי את הירח - אינו בירושלמי	בבלי ט: • פ"א ה"ד [ה:]
814	מחלוקת במספר הברכות בתפילת יר"ט שחל בשבת	פ"א ה"ד [ו:]
815	שעירי ראש השנה - האם הם מדין ראש חודש	בבלי ט: • פ"א ה"ד [ו:]
815	לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין	בבלי י:
815	מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו	בבלי יא:
815	מקום ההזאות במקדש	בבלי יג:
815	משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק עבירה, מזמור לתודה	בבלי יג: • פ"א ה"ה [ו:]
815	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים	פ"א ה"ו [ו:]
815	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות	פ"א ה"ו [ו:]
815	חילוק בין עשה ללאו בכפרת יר"כ	בבלי יב: • פ"א ה"ו [ז:]
816	האומר אין עולה מכפרת ואין יר"כ מכפר	פ"א ה"ו [ז:]
816	עולה מכפרת על הרהור	פ"א ה"ו [ז:]
816	האם לרבי יר"כ מכפר בלא תשובה	בבלי יג: • פ"א ה"ו [ז:]
816	גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידוי מעכב בשעיר המשתלח	פ"א ה"ז [ח:]

פרק ב – ידיעות הטומאה.....816

816	מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום	פ"ב ה"א [ט:]
816	טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא במת	פ"ב ה"א [ט:]
816	צירוף העלם טומאה והעלם מקדש	פ"ב ה"א [י:]
817	מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות	בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י:]
817	האם מותר להתרפא בדברי תורה	בבלי טו:
817	ביאה במקצת - לא שמה ביאה	בבלי יז: • פ"ב ה"ג [י:]
817	שיעור השתחוואה	בבלי טז: • פ"ב ה"ג [יא:]
817	נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת	בבלי יז:
817	מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות	בבלי יז:
817	משמש עם הטהורה ונטמאת	בבלי יז: יח:

פרק ג – שבועות שתיים.....817

817	איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק	בבלי כ:
817	כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד	בבלי כ:
818	החילוק בין שבועת שווא לשקר	בבלי כא:
818	מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה	בבלי כב: • פ"ג ה"ב [יב:]
818	נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה	בבלי כב: • פ"ג ה"ג [יג:]
818	האם חלב בכלל בשר	פ"ג ה"ד [יד:]

818	אין חילוק מלאכות ביום הכיפורים	פ"ג ה"ד [יד:]
818	שבועה שלא אוכל מצה	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [יד:]
818	פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא	בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו:]
819	קטן פטור מאיסור שבועה	בבלי כו: • פ"ג ה"ה [טו:]
819	גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק	בבלי כא: • פ"ג ה"ז [טז:]
819	התראת ספק בספק שיתברר למפרע	בבלי כא:
819	שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו', חיפה	פ"ג ה"ז [טז:]
819	נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת	פ"ג ה"ח [יז:]
820	מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים	פ"ג ה"ח [יז:]
820	אין מרובע בבריות	פ"ג ה"ח [יז:]
820	כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד	בבלי כ: • פ"ג ה"ח [יז:]
820	האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד	בבלי כז:
820	מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי	פ"ג ה"ט [יח:]
820	שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה	בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח:]
820	גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות	פ"ג ה"י [יח:]
820	לאו שאין בו מעשה	פ"ג ה"י [יח:]
820	אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו	בבלי כט:

821 פרק ד – שבועת העדות

821	יושב כשר לעדות	בבלי ל:
821	אשה פסולה לדון	פ"ד ה"א [יט:]
821	מקור אחר שאין אשה מעידה	בבלי ל: • פ"ד ה"א [יט:]
821	פסול קורבה בדיינים	פ"ד ה"א [יט:]
821	השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד	בבלי ל:
821	הלכות שנלמדות מ"מדבר שקר תרחק"-אינן בירושלמי	בבלי ל:-לא: • פ"ד ה"א [יט:]
821	מתי צריכים הנידונים לעמוד	בבלי ל: • פ"ד ה"א [יט:]
821	כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר	בבלי ל:
821	ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא ישתוק	בבלי לא:
821	שיעור כדי דיבור	בבלי לב:
822	גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות	בבלי לד: • פ"ד ה"ב [יט:]
822	לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות	פ"ד ה"ג [כ:]
822	עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה	פ"ד ה"ג [כ:]
822	הלשון "אויים" - או ברבים	בבלי לג: • פ"ד ה"ד [כא:]
822	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע	פ"ד ה"ה [כא:]
822	המגילה נגזנת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש	בבלי לה:
822	אלו שמות ה' קודש ואלו חול	בבלי לה:
822	אין אומרים מיגו בממון	פ"ד ה"ה [כא:]
822	האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו	פ"ד ה"ז [כב:]

- 822 הטעם שאם עמד בביהכ"נ והשביעים - פטורים בבלי לו. • פ"ד ה"ז-ה"ח [כב].
- 823 מחלוקת אם הנשבע לשקר לוקה פ"ד ה"י [כב:].
- 823 רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב:].
- 823 אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב:].

823.....פרק ה – שבועת הפיקדון

- 823 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות פ"ה ה"א [כג].
- 823 נשבע לשקר לאחד מהשותפין בבלי לז. • פ"ה ה"א [כג].
- 823 טעם החילוק בין שבועה נגד עדים לשבועה נגד שטר בבלי לז. • פ"ה ה"א [כג:].
- 824 דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה בבלי לא. • פ"ה ה"ב [כד].
- 824 חיטין וחיטין - האם הן שתי שבועות בבלי לח. • פ"ה ה"ג [כה].
- 824 כללים ופרטים בשבועה בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
- 824 מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
- 824 מקור לכך שהנשבע לשקר על כפל וכו' חייב בבלי לח. • פ"ה ה"ה [כז].
- 824 האם כל השלושים של עבד הם קנס פ"ה ה"ו [כז:].
- 825 לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס פ"ה ה"ו [כז:].
- 825 מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים פ"ה ה"ו [כז:].

825.....פרק ו – שבועת הדיינין

- 825 טעמים של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה בבלי לח. • פ"ו ה"א [כח].
- 825 ב"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה פ"ו ה"א [כח].
- 825 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס פ"ו ה"א [כח:].
- 825 אין אומרים מיגו בממון פ"ו ה"א [כט].
- 825 חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר פסול פ"ו ה"ב [כט:].
- 826 האם נחלקו גם בטענו חיטים והודה לו בשעורים פ"ו ה"ד [ל].
- 826 נשבע שבועה אחת על כל הטענות פ"ו ה"ד [ל].
- 826 למה לא שואלים את התובע מה כוונתו פ"ו ה"ד [ל:].
- 826 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי מב. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 רק הטוען שקר עובר על איסור שבועה בבלי לט. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 מלאכי חבלה אין להם ברכיים פ"ו ה"ה [לא].
- 826 מחלוקת בחומרת שבועה על אמת בבלי לט. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו בבלי לט.
- 827 נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם בבלי מב. • פ"ו ה"ו [לא:].
- 827 דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו פ"ו ה"ו [לב].

827.....פרק ז – כל הנשבעין

- 827 רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן פ"ז ה"א [לג:].
- 827 גם שומר חינוך וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל פ"ז ה"א [לג:].

- 827 שבעת שכיר כאשר בעל הבית או השכיר מתו פ"ז ה"א [לד:]
- 828 אין אומרים מיגו בממון פ"ז ה"א [לד:]
- 828 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי מה:
- 828 גלגול שבעה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך בבלי מח: • פ"ז ה"א [לה:]
- 828 ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את ההיזק פ"ז ה"ב [לה:]
- 828 טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה פ"ז ה"ב [לו:]
- 828 לא משביעים את הנושא ונותן בחשבון בבלי מח: • פ"ז ה"ח [לט:]
- 828 שביעית משמטת רק הלוואות בבלי מט: • פ"ז ה"ח [לט:]

פרק ח – ארבעה שומרין 828

- 828 דיני שומרים באריכות בבלי מט: • פ"ח ה"א-ה"ד [לט:-מד:]
- 828 שומרים חייבים רק כשעשו קניין פ"ח ה"א [לט:]
- 829 השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו פ"ח ה"א [מ:]
- 829 לא משביעים את השומר כשאין לגנב מה לשלם פ"ח ה"א [מ:]
- 829 לסטים מזויין הוא גזלן פ"ח ה"א [מ:]
- 829 סוטה בשוגג מותרת לבעלה פ"ח ה"ב [מב:]
- 829 סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבעת שקר באריכות בבלי מט: • פ"ח ה"ג [מב:-מד:]
- 829 נתחייב שבעה בב"ד ונשבע לשקר חוץ לב"ד פ"ח ה"ג [מג:]
- 830 יש דעה ששומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר - חייב בבלי מט: • פ"ח ה"ד [מד:]
- 830 מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה פ"ח ה"ד [מד:]
- 830 פשוט שחייב על שבעה גם אם ליתא בלהבא בבלי מט:

831 מסכת עבודה זרה

פרק א – לפני אידיהן 831

- 831 פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 831 מקור מפסוק לדין שלושה ימים בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 831 לעתיד הקב"ה יתן לגוים את מצוות סוכה - אינו בירושלמי בבלי ב-ג:
- 831 דיני יום אידם בגלויות בבלי ז: • פ"א ה"א [א:]
- 831 ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא ותרנית פ"א ה"א [א:]
- 831 ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרבעם יקרא בהקהל פ"א ה"א [א:]
- 832 מותר לישא וליתן עם גוי שמכיר בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 832 מעשיו של הקב"ה בכל יום, מיטטרון - אינם בירושלמי בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
- 832 אין גיהינם אלא מוציא חמה מנרתיקה - אינו בירושלמי בבלי ג:
- 832 אורכם של עונה, עת ורגע בבלי ד.
- 832 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי בבלי ה.
- 832 ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי בבלי ה.
- 832 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי ז.

- 832 מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד פ"א ה"א [ב.]
- 833 שני טעמים לרבי ישמעאל שאוסר גם לאחר יום אידם בבלי ז: • פ"א ה"א [ב.]
- 833 האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" פ"א ה"א [ב:]
- 833 חישבתי את קביעות השנים בימי עזרא פ"א ה"א [ב:]
- 833 הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי ב. • פ"א ה"ב [ב:]
- 833 האש שהדליק אדם הראשון בבלי ח.
- 833 המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 833 מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 דיני נשותיהם של עובדי עבודה זרה פ"א ה"ב [ג.]
- 834 מתי חלים אידיהם של הגויים בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי בבלי ט.
- 834 אידיהם של מדי ובבל בבלי יא: • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו פ"א ה"ב [ג.]
- 834 יום גינוסיא - מקורו בפרעה בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.]
- 835 מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג:]
- 835 ספק אם יום תגלחתו הוא בכל שנה בבלי ח. • פ"א ה"ג [ג:]
- 835 האם אנטונינוס התגייר בבלי י.
- 835 מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים פ"א ה"ג [ג:]
- 835 מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל פ"א ה"ג [ד.]
- 835 מראית העין בחדרי חדרים מותר בבלי יב.
- 835 דבר שהוא חיי נפש מותר לקנות ביריד בבלי יג: • פ"א ה"ד [ה.]
- 836 גירסא הפוכה במחלוקת בחנויות מעוטרות בע"ז, מהנה ע"ז בבלי יב: • פ"א ה"ד [ה.]
- 836 לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי יג.
- 836 חבילה היא חמישה מינים בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
- 836 דעה שהגויים מקריבים לע"ז מחוסר אבר שנוולד כך בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
- 836 מדבר הקרוב לארץ ישראל פ"א ה"ו [ו.]
- 836 הטעם שלא מוכרים בהמה לגוי בבלי טו. • פ"א ה"ו [ו.]
- 837 קונסים גם מי שעבר על מנהג פ"א ה"ו [ו:]
- 837 מכירת סוס לגוי, כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי ז: • פ"א ה"ו [ו:]
- 837 רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא בבלי יז.
- 837 מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו" בבלי כ. • פ"א ה"ט [ח.]
- 837 אגדות כיצד אדם מת ע"י מלאך המוות - אינן בירושלמי בבלי כ:
- 837 אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי בבלי כ:
- 837 זריזות מביאה לידי נקיות בבלי כ:
- 837 אסור להשכיר לגוי שדה שבפרהסיא בבלי כא: • פ"א ה"י [ח:]

838 פרק ב – אין מעמידין

- 838 ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם פ"ב ה"א [ט.]

- 838 הנחש הטיל בחווה זוהמה - אינו בירושלמי..... בבלי כב:
- 838 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה..... בבלי כג:
- 838 כיצד קיבלו קרבנות מהפלישתים..... בבלי כד: • פ"ב ה"א [ט:]
- 838 מהו ספר הישר..... בבלי כה:
- 838 מקרים שאין חשש שגוי יהרוג אשה..... בבלי כה: • פ"ב ה"א [ט:]
- 839 אסור ללמד גוי אומנות..... בבלי כו: • פ"ב ה"א [ט:]
- 839 מקור מפסוק שמותר לתינוק לינוק מנכרית..... בבלי כו: • פ"ב ה"א [ט:]
- 839 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג..... בבלי כז:
- 839 ענייני רפואות באריכות..... בבלי כח-כט: • פ"ב ה"ב [י:]
- 839 רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו..... בבלי כח: • פ"ב ה"ב [י:]
- 840 לחש לעבודה זרה בשמו של ישו..... פ"ב ה"ב [י:]
- 840 רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה..... פ"ב ה"ב [יא:]
- 840 רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא..... בבלי כז: • פ"ב ה"ב [יא:]
- 840 התיירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית..... פ"ב ה"ב [יא:]
- 840 רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור לסורו..... פ"ב ה"ב [יא:]
- 841 עגלה ערופה נלמדת ממת..... בבלי כט:
- 841 מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי..... פ"ב ה"ג [יא:]
- 841 שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים..... פ"ב ה"ג [יב:]
- 841 לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ..... בבלי לג:
- 841 אסור לשלוח דג ע"י נכרי..... בבלי לט: • פ"ב ה"ג [יב:]
- 841 פסוקים שאין להם הכרע..... פ"ב ה"ז [טו:]
- 842 חביבים דברי סופרים מדברי תורה..... פ"ב ה"ז [טו:]
- 842 נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך..... פ"ב ה"ז [טו:]
- 842 לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ז [טו:]
- 842 דיני פת גויים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טו:]
- 842 דניאל אסר את השמן של נכרים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טז:]
- 843 אכילת שמן של גויים, "אכתוב עליך זקן ממרא"..... בבלי לו: • פ"ב ה"ח [טז:]
- 843 יש שעה שמי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים..... פ"ב ה"ח [טז:]
- 843 המקור לדין ספק טומאה..... בבלי לז:
- 843 מחלוקת אלו דגים נקראים "חילק"..... בבלי לט: • פ"ב ה"ט [יז:]
- 843 טרית של גויים..... בבלי מ: • פ"ב ה"ט [יז:]
- 843 האוסר את המותר סופו שיתיר את האסור..... פ"ב ה"ט [יז:]

844..... פרק ג - כל הצלמים

- 844 אסור להסתכל באיקוניות משום ע"ז..... פ"ג ה"א [יח:]
- 844 כשם שבחיינו לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותן..... פ"ג ה"א [יח:]
- 844 המת שומע את קילוסו..... פ"ג ה"א [יח:]
- 844 הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון..... פ"ג ה"א [יח:]

844 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא.....פ"ג ה"א [יח:]
 845 אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם ככדור.....בבלי מא. • פ"ג ה"א [יח:]
 845 ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים.....פ"ג ה"א [יח:]
 845 המוצא שברי צלמים.....בבלי מא. • פ"ג ה"ב [יח:]
 845 דרקון בצורת שרץ.....בבלי מג. • פ"ג ה"ג [יט:]
 845 מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא.....פ"ג ה"ד [כ:]
 845 דין המשתחוה לביצה ולחלוקי נחל.....בבלי מו. • פ"ג ה"ה [כא:]
 845 הכנענים עבדו על כל הר וגבעה.....פ"ג ה"ה [כא:]
 846 בית שסמוך לבית ע"ז.....בבלי מז. • פ"ג ה"ו [כא:]
 846 המשתחוה למערה - לא אסרה.....בבלי מז. • פ"ג ה"ו [כג:]
 846 צל צילה מותר, ומהו גדרו.....בבלי מח. • פ"ג ה"ז [כד:]
 846 הטעם שריב"ז ישב בצל ההיכל.....פ"ג ה"ז [כד:]
 846 מותר לעבוד לפני ע"ז.....בבלי מח. • פ"ג ה"ז [כד:]
 846 זה וזה גורם - אינו בירושלמי.....בבלי מח:

פרק ד - רבי ישמעאל.....846

846 אבנים שרחוקות ממקוילס מותרות.....בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה:]
 847 מנהגים שעלו מבבל לישראל.....פ"ד ה"א [כה:]
 847 זבח בעל מום לע"ז חייב.....בבלי נא.
 847 דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים.....בבלי נא. • פ"ד ה"ג [כו:]
 847 דיני ע"ז שהניחוה עובדיה במלחמה, מלחמת דוד ויהושע.....בבלי נג. • פ"ד ה"ו [כח:]
 847 ע"ז עתידה לבייש את עובדיה ולכרוע לפני הקב"ה.....בבלי נד. • פ"ד ה"ז [כח:]
 847 קושיות שלכאורה ע"ז מועילה - אינן בירושלמי.....בבלי נה. • פ"ד ה"ז [כח:]
 847 גת שגוי דרך אותה.....בבלי נה. • פ"ד ה"ח [כח:]
 847 המקור שלכתחילה אסור לטמא טבל.....פ"ד ה"ט [כט:]
 848 מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה.....בבלי נה. • פ"ד ה"י [ל:]
 848 לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית.....פ"ד ה"י [ל:]
 848 גוי שנגע ביין שלא בכוונה.....בבלי ס. • פ"ד ה"א [ל:]
 848 גוי שמוזג צונן ליין - מותר.....בבלי נח. • פ"ד ה"א [ל:]
 848 דיני חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך.....בבלי סא. • פ"ד ה"ב [לא:]

פרק ה - השוכר את הפועל.....848

848 הלכה כמיקל ביין נסך.....בבלי סב.
 848 שכר שבירת חבית יין נסך אסור.....בבלי סג. • פ"ה ה"א [לב:]
 848 מה צריך גר תושב לקבל עליו.....בבלי סד.
 848 דיני גר תושב.....בבלי סד.
 849 הכותים יושבים בשומרון.....פ"ה ה"ד [לג:]
 849 כמה טעמים לאיסור כותים, ע"ז שטמן יעקב.....פ"ה ה"ד [לג:]

849	האם מדאורייתא צריך מ' סאה למקווה פ"ה ה"ד [לד:]
849	מחלוקת האם כותי קיסרי הם כגויים גמורים פ"ה ה"ד [לד:]
849	בשעת השמד כל החביות אסורות בבלי עא. • פ"ה ה"ח [לד:]
850	ביטול יין במים בבלי עג. • פ"ה ה"א [לה:]
850	טבל הוא דבר שיש לו מתירין בבלי עג:
850	חמץ כותים לאחר הפסח פ"ה ה"א [לו:]
850	האם שעיר המשתלח אוסר בכלשהו בבלי עד. • פ"ה ה"ב [לו:]
850	עגלה ערופה נלמדת ממת פ"ה ה"ב [לו:]
850	אין עונשים ממה מצינו פ"ה ה"ב [לו:]
850	האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי עד: • פ"ה ה"ד [לז:]
851	גדרי ליבון - עד שינתזו ניצוצות בבלי עו: • פ"ה ה"טו [לז:]
851	סיום המסכת בבלי עו: • פ"ה ה"טו [לז:]

851 השמטות מתלמוד ירושלמי

851	כותים שקלקלו - מותר להלוותם בריבית השמטות ד"ה פ"א
851	רבי אלעזר בן עזריה היה קרח השמטות ד"ה בבכורות

852 מסכת הוריות

852 פרק א - הורו בית דין

852	מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט פ"א ה"א [א:]
852	האומר מותר פטור מקרבן בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
852	הורו שכל הגוף פטור בבלי ג: • פ"א ה"א [ב:]
852	רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן בבלי ג: • פ"א ה"א [ב:]
852	אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע פ"א ה"א [ב:]
853	המקור שמומר פטור מקרבן בבלי ב. • פ"א ה"א [ג:]
853	חישוב רוב כאשר חלקם מתו בבלי ג: • פ"א ה"ב [ג:]
853	הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו פ"א ה"ב [ג:]
853	הגדרת עם ישראל לדינים שונים בבלי ג. • פ"א ה"ב [ד:]
853	כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה פ"א ה"ב [ה:]
853	המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה בבלי ד: • פ"א ה"ד [ה:]
854	הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים פ"א ה"ו [ו:]
854	יש דעה ששלושה מכל שבט סומכים על הפר. פ"א ה"ח [ז:]
854	המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי בבלי ו:

854 פרק ב - הורה כהן משיח

854	מתי הוראת כה"ג מועילה בבלי ז. • פ"ב ה"א [ח:]
854	ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות בבלי ח. • פ"ב ה"ד [ט:]

854	לא מזים בפנים מדם שעירה של ע"ז . פ"ב ה"ד [י:]
855	משמש עם הטהורה ונטמאת . פ"ב ה"ה [י:]
855	יוסף ראה גם את דמות רחל . פ"ב ה"ה [י:]
855	כה"ג צריך להיות גדול במראה . בבלי ט.
855	כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו לכ"ע . פ"ב ה"ז [יא:]
פרק ג – כהן משיח.....855	
855	כהן גדול שחטא . פ"ג ה"א [יא:]
855	חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח . פ"ג ה"א [יא:]
855	הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים . פ"ג ה"א [יב:]
855	הטעם שחטאו ונתמנו פטורים, גדולה מכפרת . בבלי י . פ"ג ה"ב [יב:]
855	גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה - אינו בירושלמי . בבלי י:
856	הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו . בבלי יא.
856	חילוק קרבנות וידיעות באריכות . פ"ג ה"ב [יב-טו:]
856	גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלקות . פ"ג ה"ב [יב:]
856	שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה . פ"ג ה"ב [יג:]
856	מלך ישראל ומלך יהודה שווים . בבלי יא: • פ"ג ה"ב [טו:]
856	בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט . פ"ג ה"ב [טו:]
857	סימני ראש השנה - אינם בירושלמי . בבלי יב: • פ"ג ה"ב [טו:]
857	חמישה דברים חסרו במקדש שני . פ"ג ה"ב [טז:]
857	חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג . פ"ג ה"ב [טז:]
857	כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו . בבלי יב: • פ"ג ה"ב [טז:]
857	צניעותה של קמחית . פ"ג ה"ב [טז:]
857	האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון . פ"ג ה"ב [טז:]
857	האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול . פ"ג ה"ב [יז:]
857	קדימויות בקרבנות נדבת ציבור . בבלי יג: • פ"ג ה"ד [יז:]
857	בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת חכמים . פ"ג ה"ד [יז:]
858	כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר . בבלי יג: • פ"ג ה"ד [יח:]
858	אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם . בבלי יג: • פ"ג ה"ד [יח:]
858	גדר רבו - שפתח לו תחילה . פ"ג ה"ד [יח:]
858	הוא קודם לאימו לפדות מהשבי . בבלי יג: • פ"ג ה"ד [יח:]
858	הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש . פ"ג ה"ד [יח:]
859	מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים . פ"ג ה"ד [יח:]
859	מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא להתגייר . בבלי יג: • פ"ג ה"ה [יט:]
859	אל תאמין בעבד . בבלי יג: • פ"ג ה"ה [יט:]
859	התוספתא נקראת "משניות גדולות" . פ"ג ה"ה [יט:]
859	הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא . פ"ג ה"ה [יט:]
859	סיום המסכת . בבלי יד: • פ"ג ה"ה [יט:]

מסכת נידה

860

פרק א – שמאי 860

- 860 "ספק ספיקא" נקרא "ספק לספק" פ"א ה"א [א:]
- 860 יש דעה שהרואה דם טהור אסורה פ"א ה"א [א:]
- 860 רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא בבלי ה.
- 860 חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין, עייתלו בבלי ו: • פ"א ה"א [א:]
- 860 הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע בבלי ו: • פ"א ה"א [א:]
- 860 הרואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר בבלי ב: • פ"א ה"א [ב:]
- 861 תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד פ"א ה"ב [ב:]
- 861 רבי אליעזר שמותי בבלי ז:
- 861 מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד בבלי ז:
- 861 מחלוקת משולשת האם מעיין אחד הוא בבלי יא: • פ"א ה"ג [ב:]
- 861 אשה יולדת גם לרע"ד יום פ"א ה"ג [ג:]
- 861 אורך עיבורה של בהמה וחיה פ"א ה"ג [ג:]
- 861 זמן פרישת התינוק פ"א ה"ד [ג:]
- 861 שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא" פ"א ה"ד [ג:]
- 861 גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה פ"א ה"ד [ד:]
- 862 תינוקת שראתה והפסיקה וראתה - לא טמאה למפרע בבלי ט: • פ"א ה"ה [ד:]
- 862 מגעה של תינוקת טהור בבלי י: • פ"א ה"ה [ה:]
- 862 בודקת פעמיים כנגד שינוי היום בבלי יא: • פ"א ה"ו [ה:]
- 862 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי יא:
- 862 המקיים דברי חכמים נקרא צנוע בבלי יב:
- 862 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק בבלי יב:

פרק ב – כל היר 862

- 862 שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא" פ"ב ה"א [ו:]
- 862 אריכות בסוגיית הוצאת זרע לבטלה - אינה בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ו:]
- 862 המקיים דברי חכמים נקרא צנוע פ"ב ה"א [ו:]
- 863 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי בבלי יג:
- 863 אסור להכות על הכרס בבלי יג:
- 863 הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע בבלי טו:
- 863 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק פ"ב ה"ד [ז:]
- 863 אסור לאשה לשהות בטומאתה פ"ב ה"ד [ז:]
- 863 האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי בבלי יז:
- 863 דם נידה ששחור כענב טהור בבלי כ: • פ"ב ה"ז [ח:]
- 863 כששמע מרבו רק פעמיים צירף אחרים עימו לפסיקה פ"ב ה"ז [ט:]

פרק ג – המפלת.....864

- 864 טעם המחלוקת במפלת חתיכה בבלי כא. • פ"ג ה"א [ט:]
- 864 מפלת קליפה - שרייה מעת לעת בבלי כב: • פ"ג ה"ב [ט:]
- 864 דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה בבלי כב:
- 864 יולדת ספק זכר ספק נקבה בבלי כב: • פ"ג ה"ב [י:]
- 864 יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם בבלי כג: • פ"ג ה"ב [י:]
- 865 שפיר מרוקם דומה לחגב בבלי כה. • פ"ג ה"ג [י:]
- 865 האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת בבלי כז.

על פרקים ד-י אין ירושלמי.....865

השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות 866

- 866 מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם השמטות ד"ה בכד
- 866 בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת זכר למשה השמטות ד"ה בתשובות
- 866 השטן נבהל מקול השופר השמטות ד"ה ברוקח

שיטות הירושלמי והבבלי.....867

מפתחות.....905

907 מפתח חידושים בהלכה.....

910 מפתח חידושים באגדה.....

912 מפתח דינים להלכה.....

914 מפתח כללי התלמוד וההלכה.....

916 מפתח תנ"ך.....

919 מפתח סדר הדורות ומעשיות.....

923 מפתח לשונות.....

925 מפתח מקומות.....

926 מפתח חכמות הטבע.....

928 מפתח דינים שאינם בירושלמי.....

מפתח כללי.....931

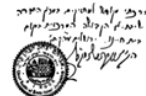
מרן הרה"ג אברהם שפירא זצ"ל

ראש ישיבת מרכז הרב והרב הראשי לישראל

בס"ד

טבת תשס"ד

**ישיבת
מרכז
הרב**

**YESHIVAT
MERCAZ
HARAV**

פיסודו של מרן הרב
אברהם יצחק זצוק קוק זצ"ל
Founded by Harav
Avraham Y. Kook

מכתב ברכה

הובא לפני חיבורו של תלמידנו היקר גריס באורייתא תדירא ר' אחיקם קשת שליט"א, אשר זכה לרכו ולסדר ממשנתם של רבותינו ראשונים ואחרונים בסוגיות רבות בש"ס, בריכוז תמצית החקירות בשפה ברורה דבר דבור על אופניו, מסודר בראשי פרקים. בנוסח מקורי, ועמל רב ובקיאות רבה נצרכה לו ע"מ לברך על המוגמר. ובעז"ה יהיה זה לתועלת רבה לעמלי התורה, והריהו מראה מקום ליסודות רבים בסוגיות בש"ס, והריהו חכמה ומלאכה כאחד. ולא באתי אלא לברכו שיוסף כהנה וכנהנה בעמל התורה וביאור השיטות, מתוך מנוחה ושלוה, וימלא הקב"ה כל משאלות לבו לטובה, להתבשר בבשורות טובות וישועות לפרט ולכלל, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

הרב אברהם שפירא

הרב צבי יהודה (בן דוד) 12
ת.ד. 5010, ירושלים, 91050
טלפון: 02-6524793
פקס: 02-6540356

12 Harav Zvi Yehuda
Street, P.O.Box 5010
Jerusalem, 91050
Phone: 02-6524793
Fax: 02-6540356

www.mercazharav.org.il
mercaz@012.net

(מכתב זה ניתן לספר קובץ יסודות וחקירות)

הרה"ג זלמן נחמיה גולדברג שליט"א

חבר בית הדין הרבני הגדול
ראש כולל "דעת משה" – סדיגורה

הראני כבוד הרב המרום מאד נעלה

ר' אחיקם קשת שליט"א

חיבור יפה אף נעים בשם "קובץ יסודות וחקירות" ובו אסף איש טהור כללים הרבים אשר נתבארו בראשונים ובעיקר באחרונים בדיני ספקות וחזקות ובו פירט וחילק והגדיר כל חלקי החזקות ואף חכמתו עמדה לו להגדיר תמצית דבריהם בלשון קצרה ומדויקת והספר מועיל הן לאלה שלמדו הדברים במקורם לענין חזרה בדרך קצרה והן לאלה שלא למדו ועל ידי הספר יבינו שצריכים לברר מבפנים הדברים והיכן למוצאם ולכן אפריון נמטייה להרב המחבר שיזכהו הקב"ה להמשיך ולהביא צוף נפת דברי רבותינו בעוד דברים לתועלת הרבים.

וכעת הוסיף ספר חדש בשם "אמרי במערבא" ובו הביא כל מחלוקת שיש בין תלמוד בבלי לירושלמי הן המפורשים והן דברים הנלמדים וכמו שיראה המעיין ואין ספק שזה יוסיף לומדים בירושלמי.

הכותב לכבוד התורה ולומדיה ועמליה בטהרה

זלמן נחמיה גולדברג

הרה"ג שמחה הכהן קוק שליט"א

הרב הראשי ואב"ד רחובות

ב"ה, כ' סיון תש"ע

למע"כ הרב ר' אחיקם קשת שליט"א

ברכת ה'.

דברי - יקר

אפריון נמטיה על שזיכהו הקב"ה בפרי עץ הדר של פרדס התורה של כב'.

איתא בברכות (נ"ו): "הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנא' קנה חכמה, הרואה קנים יצפה לבונה שנא' ובכל קנינך קנה בינה", וכתב רבי יצחק קאנפטון (שנת שנ"ה) וז"ל: "אין חכמת אדם מגעת, אלא עד מקום שספריו מגיעים, ולכן, ימכר אדם כל מה שיש לו ויקנה ספרים", וכן במס' אבות (פ"א מ"ו) "עשה לך רב, וקנה לך חבר – פירש"י – אמרי ליה ספרים" כי הספר – הנו חברו הטוב של הלומד.

"וקובץ על יד ירבה" (משלי י"ג א') פי' הגר"א בביאורו התם "מי שיגע וטורה על לימודו הרבה, כל מה שלמד יהיה בידו ולא ישכח כלל ותמיד יתוסף לו".

בואו ונחזיק טובה למחבר רבי אחיקם קשת שליט"א אשר טרח ויגע ואסף והיטיב עם לומדי התורה, כדי שיקל עליהם להעמיק ולהרחיב דברי חידושיהם בהיות "הקובץ" בידם בעת לימודי סוגיות הש"ס, וכדברי ה"פלא יועץ": "כמה טובה עשו לנו בעלי אסופות, שאלמלא הם, נשתכחה תורה מ ישראל" עכ"ל.

ובאמת, פליאה גדולה לראות את פרי השקידה והיגיעה אשר כצעיר לימים זכה וזיכה את לומדי התורה בספר היקר "הקובץ" כעמיר גורנה.

וכיון "שחכמת האדם מגעת עד מקום שספריו מגיעים" וספר "הקובץ" היקר מגיע אל כל חלקי פרד"ס התורה, נמצאנו למדים את חשיבות האוצר הגדול שכב' נותנו בידי כל הוגי התורה ולומדיה בכל סוגיות הש"ס.

והוסיף והגדיל לעשות בעורכו לפנינו שנית, והאיר עיני הלומדים בכל הש"ס, את כל שינויי בין הסוגיות שנמסרו בידינו בתלמוד הבבלי, לבין אותן הסוגיות בתלמוד הירושלמי, ופתח שער גדול לעיין בדבריהם להבין ולהשכיל כל חפץ בטעמי חילוקי הדברים והסברות בין תלמודה של א"י לתלמודה של בבל, וע"י זה יפתח שער רחב יותר בהבנת סברות הבבלי והירושלמי כהלכתן.

אי לזאת, רואים בעליל כי משמיה קא זכו לך זכיה גדולה בכפל - הן "בקובץ יסודות וחקירות" והן בסידור שיטות הירושלמי והבבלי, דבר דיבור על אופניו, ויהיה נועם ה' עליך ויפוצו ממעינותך חוצה בעה"ת.

מוקירו החותם בברכת כהנים באהבה

הרב שמחה הכהן קוק

רחוב גולדברג 2 ת.ד. 1047 רחובות טל. משרד 08-9362766, בבית 08-9466183

הרה"ג אברהם הכהן בל"ס שליט"א

ראש מכון הירושלמי - תלמודה של ארץ ישראל

ג'כ"ה אומ' האזקת ה'ק'ר ה' אחיקם קשת לעזין
 דספח השוי' 'אמרי במצבא. ה' אחיקם קשת שהו' מאיד חכמ
 משכמו ומצלה ואם עתה דבישורים מיוחדים אל חוקר השלם עזרה
 חסידה מאוד במקרה את ציבור ה'ומדים ואם את ה'ציבור ה'יחד
 אל התלמוד ה'ירושלמי שהו' לעזרין אל צד"ן ח'ינת ספר חתום.
 התאמה אל שני התלמודים לאורך כל הש"ס מהנה ברב עיכר
 ללומד לגמול ולכאות מה אומר ה'ירושלמי, קודמי וקודמי ד'חם למאמרים
 מובנים ממוק הדגלי. ה' אחיקם לוי הסתפק דבשואות דלמד
 אלא הפלג לעשות ולהציע קיום מאס"נים המסכנים את ההיגיון דין התלמוד.
 למרות שהצגת הקיום המאס"נים עוד דורשת חוססה, היחידה וקיסוס
 ה'י ש' אחיקם ה'ליד לקלוז למאס"נים דה'ק המסקים את שילתו
 ה'יחידות אל ה'ירושלמי ודבק הוא מצטיק ללומד מכתלות חסידים
 דלמיד עצמי וחקר אל ה'ירושלמי. י"ה כוחו אל המחקר וחפץ
 ה' ד'עו יצא יצבה לסיים עוד מסציק דה'ק לפיפול ה'ציבור
 להיבנות בקוד פורה ובקוד שמים

אברהם הכהן בל"ס

ראש מכון הירושלמי - תלמודה של ארץ ישראל

שיוכל הלומד לעיין בכל ענין על דברי שני התלמודים. אשר ע"י זה יאירו עיני הלומד גם בבבלי גם בירושלמי, לפי שישי הרבה מאמרים הסתומים בזה ומבוארים באחר ובא זה ולימוד על זה (חומת ירושלים שער א ד"ה עור, והביא שם עוד כמה וכמה רבנים שכתבו כך).

הרעיון של הרפסת הבבלי והירושלמי ביחד על עמוד אחד, זה בצד זה, היה מעולם חביב על גדולי ישראל, וכמו"ח האדר"ת זצ"ל היה משתוקק לזה מאד (הסכמת הרא"ה קוק לספר קרני ראם).

גילה וכו' בת"י עתיק על ג' בבות מזמן גירוש ספרד, שם על כל דף ודף של תלמוד בבלי כתוב למעלה התלמוד הירושלמי לאותה הסוגיא (עלי תמור, הקדמה לברכות).

הקדמה

בתלמוד הירושלמי ישנם חידושים רבים שלא נמצאים בבבלי ואינם ידועים, בין בהלכה ובין באגדה. נביא לכך מעט דוגמאות: בירושלמי נחלקו רב ושמואל האם חליצה היא קניין או פטור. הירושלמי מחלק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה, שגזל הוא איסור חפצא ושבת היא איסור גברא. הגדרת שותפות, שהאריכו בה האחרונים האם כל אחד מהשותפין בעלים רק על חצי מהנכס או על כולו - מפורשת בירושלמי "כל טפח וטפח של שותפין הוא". יסודו של הגר"ש שקאפ, שאע"פ שהפרת נדרים חלה למפרע, למעשה היא מועילה רק מכאן ולהבא, מפורש בירושלמי. הירושלמי הוא המקור לומר בתפילה את הפסוקים "ה' צבאות עמנו וגו', ה' צבאות אשרי אדם וגו', ה' הושיעה וגו'", והוא המקור לכך שבקריאת התורה צריכים לעמוד שלושה אנשים ליד ספר התורה.

כמו כן ישנם דינים רבים שידועים לנו כפשוטים מהבבלי, ואיננו יודעים שבירושלמי יש דעה החולקת. למשל, תל המתלקט - בבבלי פשוט ששיעורו גובה עשרה טפחים במרחק ארבע אמות, ובירושלמי היא מחלוקת האם המרחק הוא ארבע אמות או שלוש. ארבע רשויות לשבת - בירושלמי במקום "מקום פטור" יש "מבואות שאינן מפולשין".

לעיתים הירושלמי מחדש חידושים עצומים, כגון שלא אומרים מיגו בממון (והמפרשים דנו בפירוש דבריו), שדין המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק (ולא מסברא כדעת הבבלי), וששמות המלאכים (מיכאל גבריאל וכד') מקורם בשפת בבל.

מסיבות שונות אנו לומדים בעיקר את הבבלי, וממעטים מאוד ללמוד את הירושלמי. לכן חסרים לנו החידושים הגדולים של הירושלמי, כדוגמת אלו דלעיל ועוד רבים אחרים. חיסרון זה מורגש במיוחד כשאנו לומדים סוגיא בעיון, ודנים בדברי הראשונים והאחרונים, אך איננו יודעים כלל את דברי האמוראים שבירושלמי. החיסרון גדול עוד יותר כאשר אנו לומדים את הרמב"ם, שכידוע דרכו לפסוק פעמים רבות ע"פ הירושלמי.

יתרה מכך, לעיתים לימוד הירושלמי יסייע לנו להבין את הבבלי. לדוגמא, בבבלי (גיטין ז.) מסופר מעשה על אדם בשם בר דרומא שהיה הורג ברומאים ובסוף נהרג ע"י נחש. לולי הירושלמי לא היינו יודעים מיהו אותו בר דרומא, אך הירושלמי (תענית פ"ד ה"ה [כד.]) סיפר אותו מעשה ממש על בר כוזבא, וע"פ זה ביארו המפרשים שבר דרומא הוא בר כוזבא. וכן תוס' במקומות רבים הביאו את דברי הירושלמי כהוכחה לפירושם לבבלי.

לעיתים ישנה תועלת נוספת בלימוד הירושלמי, והיא לידיעת לשון הגמרא. למשל, בבבלי נמצאת המילה הרדולים (שם כלי נגינה), והיה ניתן לקרוא את הוא"ו כשורוק או חולם, אך בירושלמי הוא נקרא ארדבליס, וא"כ נראה שגם בבבלי הוא"ו אינה תנועה, אלא כמו הבי"ת שבירושלמי. וכן השם תודוס הנמצא בבבלי - בירושלמי דפוס ונציה (הנחשב לדפוס המדויק ביותר) הוא נקרא תוודס בשני וא"ו, וא"כ נראה שגם בבבלי הוא"ו אינו שורוק או חולם, אלא בקמץ וכד'. רבי חייא בר אבא שמוזכר בבבלי נקרא בירושלמי רבי חייא בר ווא, וא"כ נראה שגם "אבא" שבבבלי הוא בב"ת רפויה. יתרה מכך, לשון הירושלמי יכולה ללמד על מקורן של מילים שונות, למשל המילה "תכשיטים" נקראת בירושלמי לעיתים "תקשיטין" ופירש קרבן העדה שהוא מלשון קישוט, ואם כן יתכן שמקור המילה "תכשיט" היא מלשון קישוט.

לשם כך נועד ספר זה. מטרת הספר ללקט את החידושים העיקריים שבירושלמי, כך שהלומד סוגיא בבבלי יוכל לעיין בספר זה ולדעת האם הירושלמי מחדש או חולק על הבבלי. כמו כן ניתן ללמוד את הספר לפי הסדר ולדעת את עיקר המסכת בירושלמי (יש להעיר שהיו מפרשים שבתוך חידושיהם ציינו גם לחלק ממחלוקות הבבלי לירושלמי, כגון יפה עיניים, מראה הפנים ושיירי קרבן, וגם מדבריהם הבאנו בספר זה).

הבאנו קטעים מהירושלמי רק כאשר הירושלמי מחדש על הבבלי, כלומר כאשר הוא דן בנושא שלא הובא בבבלי, כאשר הוא מוסיף על הסוגיא שבבבלי (כגון דעה נוספת שלא הובאה בבבלי), כשהוא חולק על הבבלי, או כשהבבלי דן בסוגיא והירושלמי לא הזכירה כלל. כאשר סוגיא זהה נמצאת בשני התלמודים לא הבאנו זאת כלל (גם אם היא נמצאת בירושלמי במקום אחר באותה המסכת, או אפילו במסכת אחרת, כפי שקורה בפעמים רבות).

ליקטנו סוגיות בהלכה, סוגיות באגדה, ואפילו חילוקים בלשון, ובכמה וכמה מקומות שינוי לשון בירושלמי יכול לבאר יותר את פירוש המושג, ולפעמים ייתכן ששינוי הלשון מעיד אף על מחלוקת התלמודים. לדוגמא, את המושג "סריס חמה" פירש הבבלי "שלא ראה שעה אחת בכשרותו", אך בסוגיית הבבלי לא מפורש מה הטעם ללשון "חמה". אמנם הירושלמי הגדירו "כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה אחת", ואם כן ברור הטעם למילה "חמה".

הבאנו רק את דעות ומסקנות הירושלמי, ולא שקלא וטריא. כיוון שמטרת הספר לדון במחלוקות הירושלמי והבבלי, הוא עוסק רק במסכתות שנכתבו עליהם שני התלמודים.

הקטעים מובאים מהירושלמי בלשונו המדויקת. לפני כל קטע הוספנו כותרת על נושא הקטע, את הציון לירושלמי - פרק והלכה (משנה) והדף, ובמקומות שהסוגיא נמצאת גם בבבלי - גם את הציון לבבלי (אפילו אם הבבלי לא דן באותו נושא ממש). כמו כן הוספנו את דעת הבבלי, וציון למקומות שרש"י, תוס', או הפוסקים הביאו את הירושלמי.

כדי להקל על הלומד להבין את לשון הירושלמי, פסקנו את הקטעים מהירושלמי והוספנו בסוגריים תרגום של מילים בארמית ירושלמית. במקום הצורך הבאנו גם את מפרשי הירושלמי ואף את היפה עיניים (שבחידושיו על הבבלי מרבה להביא את הירושלמי, ולעיתים גם מפרש אותו).

מודה אני לפניך ד' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ויהי רצון מלפניך שלא יארע דבר תקלה על ידי וישמחו בי חברי.

תודה לכל השותפים בהכנת הספר - כל אלה שתמכו הגיהו יעצו וסייעו. תודה מיוחדת ליוחנן לובין, לר' אריאל בן דוד, לר' גרשון באס ולנתנאל מילר. יהי רצון שיזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, וימלא ד' כל משאלות ליבם ברוחניות ובגשמיות לטובה במהרה. וכמובן תודה לישיבת מרכז הרב שאני זוכה לחסות בצילה.

כמו כן אודה מראש לכל מי שיוסיף להעיר ולהגיה.

והאור – זה התלמוד ירושלמי דנהיר נהורא דאורייתא. לבתר דאתבטל דא כביכול אשתארו בחשובא, דכתיב במוחשכים הושיבני (זוהר חדש כרך ב איכה נו:).

וזהב הארץ ההיא טוב – מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל (בראשית רבה טז ד).

הירושלמי קדושתו רבה מהבבלי באשר נעשה על ידי אמוראי קמאי וכו', וגם כי קדושת ארץ ישראל היה מועיל (העמק דבר שמות לד א).

מבוא לירושלמי

ידיעות על כתיבת הירושלמי, מפרשיו, הנוסחאות שבו וכללי הפסיקה

המבוא מלוקט מהספרים יד מלאכי, שדי חמד, חומת ירושלים (שפ"ן הסופר, נדפס בתחילת הירושלמי), פרקי מבוא לספרות התלמוד (הרב ע"צ מלמד), הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי (הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד), דורות הראשונים (הרב יצחק אייזיק הלוי), אוצר הירושלמי (הרב אברהם מרדכי הערשבער) ועוד רבים.

תוכן פרקי המבוא

- א. סגנונו של הירושלמי
- ב. חיבור הירושלמי
- ג. חלקים שונים מהירושלמי
- ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות
- ה. מפרשי הירושלמי
- ו. דפוסי הירושלמי
- ז. נוסחאות הירושלמי
- ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי

א. סגנונו של הירושלמי

מבנה הירושלמי

מבנה הירושלמי דומה לבבלי: ברייתות מפרשות את המשנה וחולקות עליה, פירושי משנה ופסקי הלכות של אמוראים, הלכות שלא נזכרו במשנה, בעיות חדשות ומעשים, משא ומתן של אמוראים אחרונים בדברי אמוראים ראשונים ופסקי הלכות (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, חומת ירושלים שער ג).

ההבדל העיקרי בין מבנהו של הירושלמי לבבלי הוא שהירושלמי מקצר יותר, וזה משום שמטרתו של הירושלמי היא בעיקר ההלכה למעשה, ורואים זאת בכמה עניינים:

(א) הירושלמי ממעט בפלפולים (תקלין חדתינ שקלים פ"ו ה"ג ד"ה ה"ג). זו הסיבה גם שהירושלמי לא מקשה קושיות כמו "ולטעמין" ו"ודקארי לה מאי קארי לה" (חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנם) - שקושיות אלו מפלפלות רק במהלך הלימוד עצמו, ולא נוגעות לדינים ולהלכות.

(ב) הירושלמי מרבה יותר בהלכות - בבבלי העניינים ההלכתיים הם רק כשליש מהתלמוד (השאר הם ענייני אגדות, מוסר, מעשים, דברי הימים, סגולות, רפואות וכו'), ובירושלמי יותר ממחצית. אמנם יש טעם נוסף לכך שהירושלמי מרבה בהלכות וממעט באגדות, והוא שבארץ ישראל היו ספרים אחרים שמוחדים לאגדה, כגון בראשית רבה, פסיקתא ומכילתא (אוצר ישראל ערך תלמוד).

(ג) הירושלמי לעיתים מקשה קושיא ולא מתרץ אותה אע"פ שאפשר לתרצה, משום שלא חש לזה, דהיינו לא ראה צורך להביא את התירוץ (יפה עיניים שבת ע:).

(ד) כאשר סוגיא נמצאת בשני מקומות בירושלמי, דרכו להביאה בשלמותה רק במקומה העיקרי, ובמקום שהובאה בדרך אגב הוא מביא רק את מקצתה (פני משה גיטין פ"ט ה"ה [נא: ד"ה כמה]). ויש שהסבירו שקיצורים אלו לא היו בירושלמי במקור, אלא שהסופרים והמעתיקים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות (ספר הלכות הירושלמי נספח א).

(ה) לעיתים כאשר הירושלמי מביא ברייתא הוא מקצר ומשמיט חלקים ממנה (פני משה שבועות פ"ז ה"ו [לז]).

(ו) הירושלמי לא דן בענייני לשון, כגון כפל לשון במשנה (יפה עיניים שבת ט:).

(ז) רמז נוסף לכך שמטרתו של הירושלמי היא יותר הלכה למעשה: הבבלי מכנה את המשניות "מתניתין" - מלשון שינון (בתחילת משנה בבבלי כתוב רק "מתניתין"), אך הירושלמי מכנה אותן "הלכה" - מלשון הלכה למעשה (בתחילת משנה בדפוס הירושלמי שלפנינו כתוב למשל "הלכה ב מתניתין", ובדפוס ונציה כתוב רק "הלכה ב", ובכתי"ל לידן ברובן הגדול של המשניות כתוב "הלכה ב" ובמיעוטן כתוב "מתניתין", "פיסקא" או שנוסח המשנה מתחיל מיד)¹.

לשונו

כשם שסגנונו של הירושלמי קצר יותר, כך גם לשונו קצרה יותר וקשה יותר². החילוקים העיקריים בלשון הם (האריכו בזה חומת ירושלים שער ו ו"קצת לשונות המיוחדים להירושלמי" שנדפס בתחילת הירושלמי):

(א) דרך הירושלמי להשמיט את האותיות אל"ף וה"א, למשל: "דמר" פירושו דאמר, "לעזר" - אלעזר, "חומר" - חומרא, "יודה" - יהודה.

(ב) לעיתים ע"י השמטת האות גם אוחדו מילים נפרדות, כגון "רבמי" - רבי אמי, "כיי" - כי האי.

¹ גם בענייני לימוד התורה בכלל אנו מוצאים בכמה מקומות שהירושלמי מחשיב יותר את קיום התורה מאשר את לימודה, והבבלי מחשיב יותר את הלימוד. עיין דוגמאות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

² בתחילת הספר הוספנו פרק "פירוש מילים בירושלמי", שבו הבאנו את פירושיהן של המילים השכיחות בלשון הירושלמי.

- ג) הירושלמי מרבה להשמיט את המילה "אמר", למשל: "רבי זעירא בשם רב ירמיה (אמר): ספק בירך על מזונו ספק לא בירך - צריך לברך".
- ד) פעמים רבות בלשון הירושלמי הוחלפו אותיות דומות (למשל אותיות אחה"ע), כגון "איכך" - היכן, "כצוצטרה" - גזוזטרה, "אביר" - אוויר.
- ה) שמות תנאים ואמוראים שבבבלי מסתיימים באות אל"ף, בירושלמי מסתיימים באות ה"א, כגון "עקיבה" - עקיבא, "חנינה" - חנינא.
- ו) בכמה מקומות האות יו"ד נוספה או החליפה אות אחרת, כגון "הין" - הן, "תניי" - תנאי, "שיני" - שני.
- ז) במקרים מסוימים בירושלמי שוכלו אותיות, למשל "מגלגל" - מלגלג.

יש להעיר שלעיתים ישנן מילים שפירושם בבבלי ובירושלמי שונה לגמרי, כגון טומאת היסט, שבבבלי פירושו משא ובירושלמי פירושו מגע (מראה הפנים עבודה זרה פ"ג ה"ו [כא:]).

הטעמים לקושי בלשון

הטעמים לכך שלשון הירושלמי שונה וקשה יותר הם רבים:

א) מפורש בגמרא (בבא קמא פב:) שבארץ ישראל דיברו לשון סורסי, דהיינו ארמית פחות צחה, וכן הגמרא (בבא קמא ו; ע"פ מסורת הש"ס שם) הזכירה שבירושלים דיברו בלשון קצרה יותר.

ב) קושי נוסף בלשון הירושלמי נובע מכך שהבבלי משתמש יותר בעברית מאשר הירושלמי, וישנם אף מקומות שאותה מימרא עצמה מובאת בבבלי בעברית ובירושלמי בארמית (אגרות רא"ה ח"ד אגרת א"פ ח בסופה).

ג) הארמית של הבבלי מעורבת בפרסית, לעומת הארמית שבירושלמי שמעורבת ביוונית (חומת ירושלים שער ו). יתרה מכך, לעיתים גם מילים יווניות שנמצאות בשני התלמודים - בירושלמי הן כתובות כמקורן היווני (במקרים רבים בסיומת של האות סמ"ך) ובבבלי בצורה שקרובה יותר לארמית ולעברית, כגון איסטרולוגוס בירושלמי ואיצטגנין בבבלי, פילוסופוס-פילוסופא, קלנדס-קלנדא, זיתוס-זיתוס, ארדבליס-הרדוליס, אוותיאוס-אותיום, ליסטיס-ליסטים (אמנם גם הירושלמי ברוב המקומות נקט "ליסטים" ורק במיעוטן "ליסטיס", אך בבבלי תמיד הוא "ליסטיס"), וכן פוסיטיס-פסיס (יש להעיר שחוץ מהארמית הבבלי והארמית הארץ-ישראלית היו עוד שני ניבי ארמית נוספים: הארמית המקראית והארמית של תרגומי התנ"ך. ובנוסף לזה היו עוד ניבי ארמית רבים של הגויים (דיקא נמי - דקדוק לתלמוד בבלי עמוד 29)).

ד) גם הדקדוק בירושלמי שונה, ואנו מוצאים שלעיתים הירושלמי לא הקפיד על חילוק בין יחיד ורבים, זכר ונקבה, עבר ועתיד. יתכן שהטעם לזה הוא שרוב האמוראים שבירושלמי היו בגליל, ומפורש בגמרא (עירובין נג.) שבני גליל לא דקדקו בלשונם. אך יש מי שכתב שטעויות אלו נשתרבו ע"י המעתיקים והמדפיסים (אהבת ציון בהקדמה, הובא בחומת ירושלים שער ו).

ה) יש אומרים שכותבי הירושלמי השתמשו בלשון קשה בכוונה כדי שלא יתרגלו כ"כ ללמוד מתוך הכתב, שהרי מעיקר הדין יש ללמוד בע"פ, ורק מחברי הבבלי שחיו יותר ממאה שנים לאחריהם ראו שכוח הזיכרון הולך ונחלש ולכן חיברו את הבבלי בלשון קלה יותר, להקל על הלימוד מהכתב (קרנן העדה הקדמה שנייה (נדפס בירושלמי לאחר מסכת ברכות), וכן הובאה דעה זו בכרם יהושע פרק "כלל ויסוד בענין מחלוקות רש"י ותוס" (אמנם שם דחה זאת משום שמהגמרות דלעיל מוכח שכותבי הירושלמי לא התכוונו להקשות על הלימוד, אלא שזו היתה הלשון שהיו רגילים בה)). ומעין זה יש מי שכתב שכותבי הירושלמי השתמשו בלשון קשה בכוונה כדי שלא יבינוהו האומות ויתרחקו ממנו בני אדם שאינם ראויים (זהרי יעבץ (מהר"י עמדין) עמוד קכג).

גרסאות המשנה

ישנם שינויי נוסחאות רבים מאוד בין המשניות שבירושלמי לאלו שבבבלי, מהם שינויים בכתב, בסגנון, בשמות התנאים, משפטים שלמים שחסרים ואף שינויים מהותיים בדין, כמו הבדלי נוסח בין המילים טמא לטהור ובין כשר לפסול (ובספר "המשנה בבבלי ובירושלמי" פירטס ומנה קרוב לשמונה מאות הבדלים). וכבר התוס' (בכורות כב: ד"ה תירום) הזכירו שיש נוסחאות שונות למשנה בין התלמודים.

יתרה מכך, חוץ מהנוסחאות שבירושלמי ובבבלי ישנן עוד נוסחאות רבות למשנה, אלא שנוסחאות התלמודים הן החשובות ביותר, משום שלגבי שאר הנוסחאות ניתן לתלות שהן נוצרו מטעויות המעתיקים והסופרים במהלך הדורות (שבחלקם שינו בכוונה, שסברו שהנוסח שבידם מוטעה, והגיהו אותו מדעתם, וטעו וקלקלו), ואף לגבי רוב רובם של השינויים בין נוסחאות התלמודים ניתן לתלות כך, אך לגבי חלק מהשינויים בין התלמודים (למעלה ממאה הבדלים) מוכח מהשקלא והטריא שבתלמודים שכבר אצלם היו גרסאות שונות למשנה.

ואכן רבים תמחו על כך כיצד כבר בדור הראשון לאמוראים, שהוא דור אחד בלבד לאחר שרבי חתם את המשנה, וחלקם היו תלמידיו ממש, כבר היו חילופי נוסחאות רבים ומהותיים כל כך, ובפרט שהרי האמוראים הקפידו מאוד על נוסח המשנה ודקדקו היטב בלשונה. ותירצו על כך ששינויי הגרסאות באותו הדור לא נבעו מטעויות, אלא שמראש היו כמה דעות מהי הלשון שצריך לנקוט במשנה (שהרי היו משניות רבות עוד לפני תקופתו של רבי, וכבר ביניהן היו הבדלים. והביאו לזה ראיות מבבא מציעא מד, עבודה זרה נב:, נדרים מא, סנהדרין פ"ה מ"ד ועוד. בכל ענייני גרסאות המשנה שבתלמודים דן באריכות בספר המשנה בבבלי ובירושלמי, מבוא, עמודים 17-38, ושם הביא על שאלה זו כמה וכמה תירוצים דומים).

חלוקת המשניות

לאחר חתימת המשנה והתלמודים, בין הבבלי ובין הירושלמי, היה כל פרק משניות בפני עצמו ואחריו פרק גמרא בפני עצמו. לאחר מכן סידרו הסבוראים וגאוני בבל בתלמוד הבבלי כל סוגיא למשנה השייכת לה. אבל בירושלמי לא שינו זאת הסבוראים והגאוני, ורק המפרשים האחרונים סידרו זאת כפי שמופיע בדפוסים (מדפוס זיטומיר ואילך. בכת"י ליידין (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) המשניות לא הובאו כלל בשלמותן, אלא רק ציטוט של כמה מילים בודדות בתחילת כל משנה, ובדפוס נוציה המשניות של כל הפרק נמצאות

בתחילתו), ולפעמים טעו ולא חילקו את הסוגיות באופן הנכון, כך שיתכן שגמרא על משנה מסוימת נמצאת על משנה שלפניה או שלאחריה (כללי תלמוד ירושלמי, והקדמה לירושלמי עם פירוש מהר"ש סיריליאן, נדפסו אחרי מסכת ברכות בירושלמי).

סוגיות כפולות

כאשר הירושלמי מקשה ממשנה למשנה ונושא ונותן עליהן, דרכו להעתיק את כל המשא ומתן על שתי המשניות הללו. וכן במקרה שאותה משנה נשנית כמה פעמים, הירושלמי כותב את כל הסוגיא על שתי המשניות (ספר הלכות הירושלמי נספח א). יש להעיר שגם בבבלי ישנן סוגיות כפולות, כגון סוגיית יום הנף (ראש השנה ל. וסוכה מא.), אך בירושלמי הדבר שכיח הרבה יותר.

כאשר הירושלמי מעתיק סוגיות כפולות, הוא מעתיקן בלשונן המדויקת, וזהו ההסבר לכך שלעיתים המילים "כא" (כאן) ו"תמן" (שם) מתהפכות, דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא שבמקום אחר - שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן שבועות מג. ד"ה וכתב).

במשך הדורות, מעתיקי הירושלמי קיצרו והשמיטו במקומות רבים את הסוגיות הכפולות וכתבו במקומן את המילה "וכו" (הירושלמי כפשוטו עמוד 523). ולעיתים השמיטו את הסוגיא דווקא במקומה העיקרי והשאירו דווקא את המקום שבו היא הובאה בדרך אגב. ואכן נמצאו קטעים של כתבי יד עתיקים שבהן שתי הסוגיות נמצאות בשלמותן (שם עמוד 238 בהערה).

יש להעיר שגם מפרשי הירושלמי נהגו שלא לפרש את הסוגיות הכפולות בכל מקום, אלא הפנו למקום שבו כבר פירשו את הסוגיא (שלא כרש"י על הבבלי שמפרש סוגיות כפולות בכל מקום שהן).

ב. חיבור הירושלמי

מקום חיבורו

הירושלמי, על אף שמו, לא חובר בירושלים, ובאותם דורות הרומאים לא הניחו ליהודים כלל לגור בירושלים, אלא הוא חובר בשאר ארץ ישראל, ובעיקר בישיבות טבריא (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568, חומת ירושלים שער ב). אעפ"כ הוא נקרא "תלמוד ירושלמי" כי כל ארץ ישראל נקראה על שם ירושלים. ויש מי שכתב שבאמת לא ראוי לקרוא לו "ירושלמי" אלא "תלמוד ארץ ישראל", "תלמודא דבני מערבא" או "גמרא דבני מערבא" (חומת ירושלים שער ב).

לגבי סדר זרעים י"א שלא נשנה בטבריא אלא בישיבות אחרות (חומת ירושלים שער ו). לגבי מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב) י"א שלא נסדרה עם שאר הירושלמי בטבריא אלא היא קדומה יותר, וכנראה נסדרה בקיסרין (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568).

זמן חיבורו

המשנה נחתמה בערך בשנת ג'תתק"פ [220], ומאז הסתיימה תקופת התנאים והחלה תקופת האמוראים. הבבלי נחתם בערך בשנת ד'רפ"ה [525]. לגבי חיבור הירושלמי נחלקו הראשונים:

(א) הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד): הירושלמי חובר קרוב למאתיים שנה לאחר החורבן (החורבן היה בשנת ג'תתכ"ח [68]), דהיינו שנת ד'ל' [270] לערך (חומת ירושלים שער ג), ומעין זה כתב המאירי (בפתיחה למסכת אבות) שהירושלמי חובר מאה ושמונים שנה לאחר החורבן.

(ב) הרמב"ם, הראב"ד והר"ש מקינון: קרוב לשלוש מאות שנה לאחר חורבן הבית, דהיינו שנת ד'ק"ל [370] לערך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, אוצר הירושלמי במבוא אות ג).

בכל אופן, ברור שהירושלמי חובר לפני הבבלי. ולכן כתבו הפוסקים (ר"ף, כנסת הגדולה ועוד) שבמחלוקת ירושלמי ובבלי יש לפסוק כבבלי משום שמחברי הבבלי הם רבנן בתראי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ב, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ומשום כך אף כתבו שהבבלי הוא "מהדורא בתרא" (מראה הפנים עירובין פ"ט ה"א [נו:]).

מחברו

כתבו הראשונים שמחברו של הירושלמי הוא רבי יוחנן (הרמב"ם, הראב"ד, הר"ש מקינון, הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד)). ואכן רבי יוחנן הוא זה שייסד את ישיבת טבריא, שבה חובר הירושלמי, והיא היתה כמעט הישיבה היחידה בכל ארץ ישראל (תולדות תנאים ואמוראים ערך רבי יוחנן). אמנם היו ישיבות נוספות, כגון בקיסרין בלוד ובציפורי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 567).

אלא שדבר זה - מי מחברו של הירושלמי - תלוי בשאלה הקודמת - מתי הוא חובר, שהרי רבי יוחנן נפטר בערך בשנת ד'מ' [280] (בשנת ד'ל"ט (אגרת רב שירא גאון), ו"א בשנת ד'מ', ו"א ד'מ"ח (תולדות תנאים ואמוראים ערך רבי יוחנן)).

ולכן שיטת הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד), שהירושלמי חובר בשנת ד'ל' [270] לערך, מובנת, שזו באמת תקופתו של רבי יוחנן.

אך לשיטת רוב הראשונים (הרמב"ם, הראב"ד והר"ש מקינון) שהירושלמי חובר בשנת ד'ק"ל [370] לערך, קשה, כיצד יתכן שרבי יוחנן הוא זה שחיברו, והרי הוא נפטר כמאה שנה לפני כן (ואכן שערי ציון הגיה ברמב"ם שהירושלמי חובר קרוב למאתיים שנה לאחר חורבן הבית, כדעת הראב"ד הראשון).

ועוד, בין למאחרים את כתיבת הירושלמי ובין למקדימים, קשה כיצד רבי יוחנן הוא מחברו של הירושלמי, והרי רוב הירושלמי הוא מאמוראים שחיו שלושה דורות לאחר רבי יוחנן.

על קושיות אלו ישנם ארבעה תירוצים:

(א) רבי יוחנן רק התחיל את החיבור, והחכמים שאחריו המשיכוהו כמה דורות (חומת ירושלים שער ג).

(ב) הכוונה לא לרבי יוחנן עצמו אלא לישיבתו של רבי יוחנן - ישיבת טבריא (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555).

(ג) אמנם שמו של מחבר הירושלמי הוא רבי יוחנן, אך אינו רבי יוחנן הידוע (בר נפחא, שהוא בר פלוגתיה דריש לקיש), ויתכן שהוא רבי יוחנן בר מריא, בן הדור החמישי או השישי לאמוראים (שאכן חי בערך בשנים ד'ק"כ-ד'ר' [360-440]) (כפתור ופרח, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 222. אך באוצר הירושלמי במבוא אות ב הוכיח שהוא כן רבי יוחנן הידוע).

(ד) ויש מי שחידש שכוונת הראשונים אינה שרבי יוחנן חיבר את התלמוד הירושלמי, אלא שהוא הגיה את נוסח המשנה שבתלמוד הירושלמי (ואכן ישנם שינויי נוסחאות רבים בין המשניות שבירושלמי לאלו שבבבלי, כדלעיל. דן בזה בספר "המשנה בבבלי ובירושלמי", מבוא, עמוד 24).

חתימתו

חתימת הבבלי (דהיינו הסידור האחרון שנעשה ע"י האמוראים) נעשתה בערך בשנת ד'רפ"ה [525]. לגבי הירושלמי, הדעה המקובלת היא שהוא נחתם בערך בשנים ד'ק"ע-ד'ק"פ [420-410], כמאה שנה לפני חתימת הבבלי.

אך יש מי שכתב שחתימתו היתה לא לפני סוף המאה החמישית, דהיינו בערך בשנת ד'ר"ס [500], באותו דור שבו נחתם גם הבבלי (דנו בזה פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 556 וקובץ מרחבים ח"ג עמוד 220).

האם מחבריו ראו את הבבלי

אמוראי ארץ ישראל שחיברו את הירושלמי לא ראו את התלמוד הבבלי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558). אך ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד הביא ראיות לזה שעורכי הירושלמי כן ראו את הבבלי, אמנם הדגיש שאפשר לדחות את הראיות הללו, ואינו אומר כן אלא כדרוש וקבל שכר (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ז).

עריכתו

לגבי התלמוד הבבלי, לאחר שהוא חובר בתקופת האמוראים, הוא נערך ע"י הסבוראים וגאוני בבל, שסידרו אותו והגיהו אותו.

לגבי הירושלמי דנו האם הוא נערך, ויש בזה שלוש שיטות (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמודים 564, 567, 572):

(א) רבים טוענים שהוא לא נערך, ולפיכך אין בו סדר וקשר דברים, וכן אנו מוצאים בירושלמי הרבה סתירות מיניה וביה (דורות הראשונים חלק שישי פרק יט).

(ב) יש אומרים שהירושלמי כן נערך, והיכן שנראה שלא - הוא משום שיבושי סופרים, ולגבי הסתירות שבירושלמי יש ליישב שמסדר הירושלמי הסמיך סוגיות של ישיבות

שונות בארץ ישראל בלי לציין את המעבר ביניהן, למשל ישיבות הדרום (קיסרין-לוד) וישיבות הגליל (טבריא-ציפורי).

(ג) ויש אומרים שרוב הירושלמי נערך, אך מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב) לא נערכה.

ג. חלקים שונים מהירושלמי

סדר קודשים

בנוסח שלפנינו אין ירושלמי על סדר קודשים, וכך היה כבר בתקופת הראשונים (הערות על המאירי בהוצאת קדם ראש השנה עמוד 11 הערה יא). אמנם רוב הראשונים והאחרונים כתבו שהיה ירושלמי גם על קודשים, אלא שהוא אבד במשך הדורות (רמב"ם, רשב"ץ, מאירי ובהערות עליו שם, ר' בער ראטנער מחבר אהבת ציון וירושלים, ר' זאב וולף רבינוביץ מחבר שערי תורת ארץ ישראל). ויש מי שחידש שהיה ירושלמי אפילו על כל טהרות (חומת ירושלים שער ד).

לעומתם יש שכתבו שמעולם לא נכתב ירושלמי על קודשים (מראה הפנים ביכורים פ"א ה"ו [ה:]: ד"ה אמר, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 511. וכן אוצר ישראל ערך תלמוד דן האם היה ירושלמי על קודשים).

בשנת ה'תרס"ב [1902] התפרסם כי נמצא לכאורה כתב יד לירושלמי על קודשים, ואף יצא לדפוס, אך תוך זמן קצר הוכיחו שאינו ירושלמי אמיתי על קודשים, אלא שהמפרסמו בדא אותו מליבו, או שהוא ליקוט של מאמרים מקובצים מדברי הירושלמי בסדרים האחרים, ויתכן שהמלקט היה קדום (אוצר הירושלמי פרק "הבהרות לתלמוד הירושלמי" אותיות ג ד, אוצר ישראל ערך תלמוד).

מסכתות אבות והוריות

על שתי המסכתות הללו אין בידינו ירושלמי, ונראה שלא היה עליהן ירושלמי מעולם (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 219).

מסכת נזיקין

מסכת נזיקין (דהיינו מסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא) בירושלמי קצרה בסגנונה יותר משאר הירושלמי (ברוב המסכתות מספר הדפים בירושלמי הוא כשני שלישים ממספרם בבבלי ובמסכת נזיקין הוא כשליש ממספרם בבבלי. מאידך, מסכתות מגילה סוטה ושבועות ארוכות בירושלמי יותר משאר המסכתות, ומספר דפיהן הוא כמספר הדפים בבבלי. יש להעיר שחשבונות אלו מתחשבים גם באורך הדפים במסכתות השונות), ויש לזה כמה הסברים:

(א) דרך הירושלמי לקצר בפלפולים, ובנזיקין יש הרבה פלפולים (המידות לחקר ההלכה במבוא פ"ט אות ב).

(ב) גם הירושלמי האריך במסכת נזיקין, אלא שרובה דרובה נאבדה (חומת ירושלים שער ד).

אך חוץ מהסגנון הקצר, ישנם שינויים רבים נוספים בין מסכת נזיקין לשאר הירושלמי: היא שונה בסגנון, פירוש המילים שבה שונה, הכתיב שונה, שמות האמוראים נכתבים באופן שונה, יש סתירות בדינים בין מסכת נזיקין לשאר הירושלמי, יש הרבה אמוראים שאינם מצויים כ"כ בשאר הירושלמי, ומאידך יש בה פחות אמוראים אחרונים שיש יותר בשאר הירושלמי.

על מנת ליישב את כל השינויים הללו, ישנם עוד שני הסברים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמודים 568, 572):

ג) מסכת נזיקין ירושלמי לא נסדרה עם שאר הירושלמי בטבריא אלא היא קדומה יותר, וכנראה נסדרה בקיסרין.

ד) מסכת נזיקין נסדרה עם שאר הירושלמי, באותו מקום ובאותה תקופה, אלא שלא נערכה וסודרה.

סדר זרעים

סגנונו של הירושלמי בסדר זרעים שונה קצת מסגנונו בשאר הסדרים, ויש מסבירים שלא נשנה בטבריא אלא בישיבות אחרות (חומת ירושלים שער ו).

מסכת שקלים

מסכת זו היא המסכת היחידה מהירושלמי שצורפה לתוך התלמוד הבבלי כמסכת בפני עצמה. הטעם לזה הוא שרצו להשלים את סדר מועד, שעל כולו יש בבלי חוץ ממסכת זו (עלי תמר שקלים פ"א ה"א ד"ה אבל).

נוהג זה החל כבר בתקופת הסבוראים (אהבת ציון וירושלים, דף על דף כרך ו עמוד כב), ויש אומרים שבתקופת הגאונים (עלי תמר ביכורים פ"ג ה"ג ד"ה והיה, דברי נחמיה (הרב נחמיה הלוי) עמוד 273). עכ"פ בזמנם לא כל נוסחאות הבבלי עשו כך (עלי תמר שם).

בתקופת הראשונים אנו כבר מוצאים פירושים על מסכת שקלים - פירוש רבינו משולם ופירוש תלמידו של רבינו שמואל ברבי שניאור, שניהם מתקופת בעלי התוס' (פירושים אלו אף נדפסו). זאת בניגוד לשאר מסכתות הירושלמי, שעליהן לא הגיע אלינו שום פירוש מהראשונים בשלמות (חומת ירושלים שער א).

כמו כן, בתקופת הראשונים אנו מוצאים ראשונים רבים שהתייחסו למסכת זו כחלק מהבבלי: המאירי מכנה אותה "גמרא", כמו שהוא מכנה את הבבלי, ולא "ירושלמי" או "תלמוד המערב" כמו שהוא קורא לירושלמי. תוס' נוקט סתם "מסכת שקלים", ולא קורא לה "ירושלמי", לעומת מסכתות אחרות שבהן הוא מדגיש "ירושלמי מסכת חלה" וכד' (לשון זו של התוס' גרמה לבעל היוחסין להסיק שלתוס' היה בבלי על שקלים, אך באמת הגר"מ מתיתיהו שטראשון (בהגותו ב"ב סוף ח:) דחה את דבריו וביאר שתוס' התכוונו לירושלמי שקלים). ילקוט המכירי (שנערך בתקופת הראשונים) מכנה אותה סתם "שקלים" או "מסכת שקלים", ולא כמו שהוא מדגיש בשאר מסכתות הירושלמי, כגון "תענית ירושלמי" או "ירושלמי דחגיגה". ובדומה לזה יש ראיות גם מילקוט שמעוני בקונטרס אחרון (שאף הוא נערך בתקופת הראשונים).

מאידך, הרמב"ן כן נוקט "ירושלמי מסכת שקלים".

בכל הדפוסים שהדפיסו את כל התלמוד הבבלי (למעט את הדפוסים שהדפיסו רק מסכתות מסוימות) צירפו גם את מסכת שקלים: מהדפוס הראשון שהדפיס את כל הבבלי - ונציה ה'רפ"ג [1523], דרך כל הדפוסים בערים שונות באירופה (כחמישים דפוסים - וב"מאמר על הדפסת התלמוד" פירטם), ועד הדפוסים בדור האחרון.

במשך הדורות נוצרו הבדלי גרסאות בין נוסח הירושלמי לשקלים שצורפה לבבלי לבין זו שבירושלמי. ואפילו בדפוס ונציה עצמו, שבאותה שנה - ה'רפ"ג [1523] הדפיס גם את הירושלמי וגם את הבבלי - נשמרו הבדלים אלה בין שתי ההדפסות. אמנם בדפוס וילנא (שבעקבותיו הלכו גם כל הדפוסים שבדורנו) בחרו גם לשקלים שנדפסה בבבלי את נוסח הירושלמי, ורק הביאו בשולי העמוד את "נוסחת הבבלי", דהיינו הנוסח המקורי של הירושלמי שנדפס עם הבבלי, כמו בדפוס ונציה. כמו כן בשקלים שבירושלמי ציינו ב"שינויי נוסחאות" שבשולי העמוד גם את "נוסח הבבלי", כנ"ל.

גם בלימוד הדף היומי הבבלי נוהגים ללמוד גם את מסכת שקלים.

כיוון שמסכת שקלים צורפה לבבלי, היא נלמדה יותר במשך הדורות, ואף חוברו עליה פירושים והגהות שלא חוברו על שאר הירושלמי, כגון תקלין חדתין, משנת אליהו וריבב"ן.

מסכת הוריות

בכל דפוס הבבלי הדפיסו לאחר מסכת הוריות גם את הירושלמי עליה, עם פירוש קצר בלבד. נוהג זה החל בדפוס ונציה, והטעם לזה הוא שכיוון שהמדפיסים לא מצאו תוס' על מסכת זו, הדפיסו כפיצוי גם את הירושלמי עליה (עד לדפוס ונציה מסכת הוריות לא הודפסה כלל - כמו שהביא ב"מאמר על הדפסת התלמוד"). ומאז דפוס ונציה ועד היום כל הדפוסים המשיכו בנוהג זה (דברי נחמיה (הרב נחמיה הלוי) עמוד 273).

ישנם הבדלי גרסאות בין הירושלמי הוריות שנדפס בירושלמי לבין זה שנדפס בבבלי (בדומה למסכת שקלים), ובנוסח שבבבלי הביאו בשולי העמוד גם את "נוסחת הירושלמי", דהיינו נוסחת הירושלמי שנדפס עם שאר הירושלמי.

ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות

תקופת האמוראים בבבל

רוב הראשונים, וכן רבים מהאחרונים סוברים שמסדרי הבבלי ראו את הירושלמי (ר') צבי הירש חיות, ר' שלמה ליב הכהן רפאפארט, ר' ישראל יהונתן ירושלמסקי, ר' אייזיק רבינאוויץ. הובאו בספרים הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ז, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558, דורות הראשונים חלק שיש פרק יז, אוצר הירושלמי במבוא אות ד), אך רבים מהאחרונים חלקו עליהם (ר' ישראל איסרלן, ר' חיים הירשנזאן, ר' בער ראטנער (מחבר אהבת ציון וירושלים) ועוד חכמי אשכנז, ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד (מחבר הספר הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי). הובאו בספרים הראו מסדרי

הבבלי את הירושלמי פרק ז ופרק ג, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558. יש להעיר שבדורות הראשונים כמעט ולא דנו בשאלה זו, אלא בעיקר בדורות האחרונים).

תקופת האמוראים האחרונים

בדורות האמוראים הראשונים היו חכמי בבל כפופים לחכמי ארץ ישראל. אך בדורות האמוראים האחרונים (הדורות השישי והשביעי לאמוראים, משנת ד'ק"ס [400] והלאה בערך) גברו הגזירות והשמדות בארץ ישראל ובטלו הישיבות ורבים מהחכמים ירדו לבבל, ושלטון ההוראה עבר לבבל. וכך התלמוד הבבלי הלך והשתלט (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 515, חומת ירושלים שער א).

תקופת הסבוראים

לגבי תקופת הסבוראים בבבל יש כמה דעות: יש אומרים שהם כמעט ולא ידעו את הירושלמי ולא הכירוהו (הקדמה מהמ"ל את הירושלמי בהוצאת קראטאשין), יש אומרים שהם כן ראו את הירושלמי (דורות הראשונים חלק שישי סוף פרק כב), ויש מי שהוסיף שהרבה מפסקיהם מיוסדים על הירושלמי (רבנן סבוראי וכללי ההלכה עמוד 17, והוסיף עוד שמיוסדים גם על התוספתא ושאר מקורות ארץ-ישראלים).

מאידך, בתקופה זו, בשנת ד'ר"פ [520] מר זוטרא (הסבורא) עלה מבבל לארץ ישראל ונתמנה לראש הסנהדרין וראש הישיבה בטבריה. הוא הביא עימו לארץ ישראל את התלמוד הבבלי, ומאז הלכה וגדלה השפעת התלמוד הבבלי בארץ ישראל (מנהגי ארץ ישראל עמוד 10).

תקופת הגאונים

רוב הגאונים בבבל ביכרו את הבבלי על פני הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558). כך למשל ספר המתיבות, שהוא הספר הראשון מתקופת הגאונים שייסד את ההלכה על שני התלמודים יחד, עשה את הבבלי עיקר ואת הירושלמי טפל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 517).

ויש גאונים שלא ברור אם ראו בכלל את הירושלמי. למשל, בשאלות לא ברור אם יש דברים שמקורם בירושלמי, בהלכות גדולות נזכר הירושלמי מעט מאוד, ובתשובות גאוני סורא שלפני הרס"ג לא נזכר הירושלמי כלל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 518), והרס"ג הוא הראשון שהזכיר בפירוש את הירושלמי. אמנם יש מי שכתב בפשטות שכל הגאונים ראו את הירושלמי (דורות הראשונים חלק שישי פרק כב).

מאידך בארץ ישראל כן העדיפו את הירושלמי. כך למשל, בדומה לספר המתיבות, בא"י נתחבר "ספר ירושלמי", שגם הוא מייסד את ההלכה על שני התלמודים, אך הוא עושה את הירושלמי עיקר ואת הבבלי טפל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521). ספר זה היה נפוץ בעיקר מאוחר יותר, בתקופת הראשונים, באשכנז ובפרובנס.

בשנת ד'ת"ק [740] לערך ניסה רב יהודאי גאון לכופ על בני ארץ ישראל את תורת התלמוד הבבלי ופסקי גאוני בבל, אך בני ארץ ישראל התעקשו לשמר את מנהגיהם המבוססים על הירושלמי ועל ספרות בני ארץ ישראל. אעפ"כ, דבריו של רב יהודאי

עוררו את ראשי הישיבות בארץ ישראל לשים ליבם יותר אל הבבלי, ובישיבות ארץ ישראל הוכר הבבלי כספר בן סמך לא פחות מהירושלמי (הלכות ארץ ישראל מן הגניזה עמוד 8).

הבראשית רבה (שכל הנראה חלקו נכתב בתקופת האמוראים אך הוא נחתם רק בתקופת הגאונים) מביא במקומות רבים אגדות הדומות לאלו שבירושלמי, אך בשינויי סגנון ולשון. יש אומרים שאגדות אלו הן ליקוט מהתלמוד הירושלמי שלפנינו, אלא שמסדר הבראשית רבה שינה את לשונו. ויש אומרים שמסדר הבראשית רבה השתמש בתלמוד ארץ ישראל אחר, שדומה בעיקרו לתלמוד הירושלמי שלנו (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 573).

יש להעיר שכל הידיעות על הירושלמי עד תחילת תקופת הראשונים (לפני כאלף שנה) מועטות, וחלק מהן הן השערות בלבד. ורק מתקופת הראשונים והלאה יש בידינו ידיעות מדויקות (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידן אות א).

תקופת הראשונים

ככלל, הראשונים חיבבו את הירושלמי והגו בו (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ד), אך לא כולם ראו אותו.

הראשונים שהזכירו את הירושלמי היו ר"ח ורבינו ניסים (הקדמה מהמ"ל את הירושלמי בהוצאת קראטאשין), והם פירשו את הבבלי בפירושיהם ע"פ הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521).

ויש חילוק בזה בין האזורים השונים - ספרד, צרפת וארץ ישראל:

א) בספרד רבים עסקו בירושלמי: ר' שמואל הנגיד, הר"ף, שאר גדולי ספרד, הראב"ד, בעל הערוך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524, המידות לחקר ההלכה במבוא תחילת פ", אוצר הירושלמי במבוא אות ט) והרשב"א (ב"י י"ד סי' קיב אות ה). והרמב"ם והרמב"ן עסקו בו יותר מכל הראשונים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524). הרמב"ם גם חיבר את "הלכות הירושלמי" - ספר שמלקט את ההלכות שבירושלמי, בדומה לספרו של הר"ף על הבבלי (הרמב"ם בפירוש המשניות (תמיד פ"ה מ"א) מזכיר שחיבר את ספר זה. קטעים מחיבור זה על רוב מסכתות ברכות וכתובות נמצאו בגניזה ויצאו לאור בשנת ה'תש"ח [1948], אמנם בספר "הרמב"ם ללא סטיה מן התלמוד" הטיל ספק האם כתב היד הנ"ל חובר באמת ע"י הרמב"ם).

ב) בצרפת, לעומת זאת, רבים לא ידעו את הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524, חומת ירושלים שער ד, אוצר הירושלמי במבוא אות ט, אוצר ישראל ערך תלמוד). וכן לרש"י היה הירושלמי רק לעיתים רחוקות, כמו שמוכח מכמה מקומות שבהם הוא מביא את דברי הירושלמי בשם הגאונים (כגון בעל הלכות גדולות ורב האי גאון), ומוכח שהוא לא ראה את הירושלמי עצמו, וכן במקומות רבים תוס' מקשים על רש"י מהירושלמי וחולקים עליו, ומסתבר שרש"י לא ראה אותו (אמנם אוצר הירושלמי במבוא אות ז ושר"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קפז) כתבו שרש"י ראה את כל הירושלמי). יש להעיר שיש מקומות שרש"י כן הביא

מהירושלמי, וצריך לומר שחלקים ממנו כן הגיעו לידינו (כרם יהושע פרק "כלל ויסוד בעניין מחלוקות רש"י ותוס" (עמוד פו) הוסיף שבחלק מהמקרים שתוס' מקשים על רש"י מהירושלמי יתכן שגם רש"י ראה את הירושלמי, אלא שדרכו של רש"י לפרש את הגמרא כפשוטה גם אם פירוש זה יחלוק על הירושלמי, ורק שיטת התוס' לדחוק בלשון הגמרא כדי להשוותה לדברי הירושלמי. וכמו שנחלקו במקומות רבים שתוס' דחקו בלשון הגמרא כדי להשוותה עם סוגיות אחרות, ורש"י העדיף לפרש כל סוגיא כפשוטה גם אם היא תחלוק על סוגיות אחרות).

אמנם בבעלי התוס' המוקדמים אנו מוצאים כאלה שעסקו בירושלמי, ביניהם רבינו שמשון משאנץ, ר' מאיר, ר"ת, ריב"א ור"י. בעלי התוס' המאוחרים יותר עסקו פחות בירושלמי, ויתכן שהטעם לכך הוא מחסור בספרים לאחר שריפת התלמוד (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 523). אמנם אפילו שתוס' מביאים הרבה מהירושלמי, אעפ"כ היו חסרים להם הרבה מאמרים ממנו (חומת ירושלים שער ד).

אנו מוצאים בתוס' גם חילוק בין המסכתות השונות: יש מסכתות שבהן התוס' הרבו מאוד להביא את הירושלמי (סוכה, ראש השנה, מועד קטן, חגיגה, סוטה, עבודה זרה) ויש מסכתות שמיעטו בזה מאוד (תענית, נדרים, נזיר, מכות). בביאור העניין אפשר לומר שהיו מסכתות מהירושלמי שהיו מצויות בידם יותר והיו שפחות, אך יתכן שהוא חילוק בין בעלי התוס' השונים (כידוע את התוס' על המסכתות השונות חיברו ראשונים שונים, כמו שפירט בספר בעלי התוספות ובספר דעת דורות עמוד 97) - שיש בעלי תוס' שעסקו פחות בירושלמי ויש שעסקו בו יותר (משום שהיה מצוי יותר בידם או משום שדרכם היתה לעסוק בו יותר).

ג) בארץ ישראל, בכל הדורות הללו, מאז חיבור הירושלמי ועד תחילת תקופת הראשונים, כל זמן שהיישוב הישן היה קיים בארץ - היה הירושלמי תלמודם העיקרי. אך עם חורבן הארץ בידי נוסעי הצלב בסוף המאה האחת עשרה (בתחילת תקופת הראשונים) גלתה מארץ ישראל התורה, והיישוב החדש שחזר לארץ מאוחר יותר נתלקט מבבל סוריא צרפת וספרד והם באו ותלמודם הבבלי בידם, והירושלמי נשאר בקרן זווית ונשכח (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521). וכך הרדב"ז, למשל, שחי בארץ ישראל בסוף תקופת הראשונים, העיד: "אין אנו רגילים בירושלמי".

גם בספרי הראשונים על הש"ס הבבלי אנו מוצאים חילוקים בין הראשונים השונים: אמנם כל הראשונים הביאו את הירושלמי, אך יש ראשונים שהרבו בזה מאוד (בעיקר המרדכי, וכן הרמב"ן) ויש שמיעטו בזה מאוד (הרי"ף והר"י מיגאש).

ילקוט שמעוני (שנערך בתקופת הראשונים) מביא (בקונטרס אחרון) פעמים רבות מהירושלמי, אך דבריו שונים מהתלמוד הירושלמי שלפנינו. ונראה שהיה לו נוסח אחר של הירושלמי.

כאן המקום להעיר שבגאונים ובראשונים אנו מוצאים שמות רבים לירושלמי: ירושלמי, תלמוד ירושלמי, תלמוד ארץ ישראל, תלמודא דמערבא, תלמודא דבני מערבא, גמרא ירושלמית, גמרא דבני מערבא (חומת ירושלים שער ב), תלמוד המערב (כך המאירי מכנה אותו).

תקופת האחרונים

גם בתקופה זו לימוד הבבלי מצוי יותר מלימוד הירושלמי, וכן העיד הר"ש סיריליאנו (בהקדמתו לירושלמי): "עוד לא מצאתי בדורי חכם בקי בירושלמי". לכן, לעיתים אנו מוצאים שכמה מדברי האחרונים, מחלוקותיהם וחקירותיהם מפורשות כבר בירושלמי, אלא שהם לא הכירו את דבריו (דן בזה והביא לזה דוגמאות בספר המידות לחקר ההלכה במבוא פ"ט אות יב).

ה. מפרשי הירושלמי

הפירושים הקדומים

כבר בתקופת הראשונים חוברו פירושים לירושלמי, מרבי יהודה בר יקר שהיה מרביתו של הרמב"ן (ש"ת הרשב"א ס' אלף תקל"ג) ומרבי יצחק הכהן תלמיד הראב"ד (מאירי בפתחה למסכת אבות). אך אלינו לא הגיע שום פירוש מהראשונים בשלמות, אלא רק מהאחרונים, וגם הם מעטים הרבה מפירושי הבבלי (חומת ירושלים שער א. יוצאת מן הכלל הזה היא מסכת שקלים שעליה כן נמצאו פירושי ראשונים).

עם תחילת תקופת האחרונים כתבו כמה פירושים לחלקים מסוימים בירושלמי. הפירושים הראשונים היו על אגדות הירושלמי בלבד, כגון עין יעקב ויפה מראה, שמטרתם העיקרית אינה פירוש לירושלמי אלא ליקוט אגדות מהבבלי, מהירושלמי ומהמדרשים, ופירושם. הסיבה לכך היא שבאותה תקופה הרבו לעסוק במדרשים ובאגדות.

אחרי גירוש ספרד והעלייה לארץ ישראל, החלו חכמי ארץ ישראל לעסוק במצוות התלויות בארץ, וקמה התעוררות ללימוד סדר זרעים בירושלמי (שהרי על סדר זה אין בבלי). בתקופה זו נכתב הפירוש הראשון שהגיע אלינו על מסכתות שלמות, והוא פירושו של ר' שלמה סיריליאנו על סדר זרעים ומסכת שקלים (שנדפס בירושלמי בסוף המסכת). אחריו כתב פירוש ר' אליעזר אזכרי (בעל החרדים), שגם פירושו הוא על כמה מסכתות מסדר זרעים ושקלים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 525).

ר' דוד הדרשן מקראקא כתב על כל הירושלמי פירוש שמכונה "הפירוש הקצר" (הקדמה לירושלמי מההדורה הישראלית הוצאת פרדס), והוא ליקוט מספר הראב"ה, יפה מראה ומסורת תלמוד ירושלמי (אוצר ישראל ערך תלמוד), והגהות שהוא הגיה את הירושלמי ע"פ נוסחת הבבלי (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 227). ראוי לציין כי במשך למעלה ממאתיים וחמישים שנה (ה'שס"ט-ה'תרכ"ז [1867-1609]) הוא היה הפירוש היחיד שנדפס על הירושלמי (בשולי העמוד), אך מאז שהדפיסו את הפירושים האחרים השמיטו את פירושו, משום שהפירושים החדשים מארכים ומבארים יותר ממנו.

הפירושים החדשים

לפני כשלוש מאות שנה התגבר לימוד הירושלמי בארצות אשכנז, ומתקופה זו נכתבו המפרשים המפורסמים יותר, שנלמדים עד היום, והם:

(א) ר' אליהו פולדא (רא"פ) - על סדר זרעים, ומסכתות שקלים, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא.

(ב) ר' דוד פרנקל - קרבן העדה ושיירי קרבן - על סדרי מועד נשים וחלק מנזיקין. אמנם הנודע ביהודה (תנינא אר"ח סי' ס) ומראה הפנים (כתובות פ"א ה"א [ב. ד"ה כאן] כתבו נגד פירוש קרבן העדה, אך מפרשים רבים הרבו להביאו, כגון היפה עיניים.

(ג) ר' משה מרגלית - פני משה ומראה הפנים - על כל הירושלמי, והוא אף העיר (שבת פ"י ה"ה [סג: ד"ה תיפתר, ובדומה לזה בהקדמתו לסדר נזיקין ד"ה אמנם] "אי אפשר לעמוד על האמת אלא למי שידע לפרש לכולא דהאי ש"ס (ירושלמי) ועל הסדר". וכן העיד על עצמו (שבועות פ"ז ה"ו [לז.]) שהוא "שוקד יום יום בדלתי הש"ס הזה".

(ד) ביאורי הגר"א - על סדר זרעים, עליו כתב החזון איש (דמאי סי' טו אות י) "ופירוש הירושלמי אין לנו אלא מה שפירש בו הגר"א".

(ה) ר' יעקב דוד ברבי זאב וילאוובסקי - פירוש הרידב"ז ותוס' הרי"ד.

עוד רבים אחריהם פירשו את הירושלמי, עד דורנו אנו.

קשיים מסוימים בפירושים

אע"פ שמפרשי הירושלמי ביררו וליבנו חלקים גדולים של הירושלמי, עדיין הסתום מרובה על המבואר, וכמה סיבות לדבר:

(א) מפרשי הירושלמי לא הכירו את המציאות בתקופת התלמוד.

(ב) לא תמיד הם הכירו את סגנונו ולשונו המיוחדים של הירושלמי.

(ג) בכמה מקומות לא הבחינו שגרסת המשנה בירושלמי שונה מגרסת המשנה בבבלי.

(ד) לא היו להם כל כתיבי היד של הירושלמי שנתגלו בימינו.

(ה) בכמה מקומות נוסח הירושלמי שהיה להם לא היה מדויק, ורק בספרי הראשונים אנו מוצאים את נוסח הירושלמי הנכון (הירושלמי כפשוטו מבוא עמוד ח, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 532, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 226).

ו. דפוסי הירושלמי

כתב היד

כתב היד היחיד שנשאר בידינו בשלמותו הוא כת"י לידן. בכל ספרות חז"ל - משנה, תוספתא, מדרשי הלכה, תלמוד בבלי ומדרשי אגדה - אין עוד חיבור שתלוי כולו בכת"י יחיד. את כתב היד העתיק הסופר ר' יחיאל ברומי בשנת ה'מ"ט [1289], והוא העתיקו מכת"י יחיד (מבוא לירושלמי כת"י לידן אות א).

כתב היד משובש, ובתוך כתב היד עצמו ישנן הגהות רבות מכמה מגיהים שונים (הקדמה לירושלמי כת"י לידן). יש שאמרו שר' יחיאל עצמו שיבש בכתיבתו, וכתב היד שלפניו כן היה מדויק, אך ככל הנראה כתב היד שלפניו כבר היה משובש, וכלשונו של ר' יחיאל

"משובש ומוטעה הרבה עד מאוד", ור' יחיאל עצמו כן דייק בהעתקתו (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג).

בכתב היד מופיעים רק דברי הירושלמי עצמו, אך המשניות אינן נמצאות בשלמותן כלל, לא במקומן בתוך הפרק ולא לפני כל הפרק, אלא מובא רק ציטוט של כמה מילים בודדות בתחילת כל משנה.

מכתב היד הזה נדפס הדפוס הראשון (מבוא לירושלמי כת"י לידן אות א).

ההוצאות השונות

היו כמה וכמה הוצאות שהדפיסו את הירושלמי, וביניהן היו גם הבדלי נוסחאות. מהוצאה להוצאה הוסיפו עוד ועוד מפרשים על הדף, אך מאידך גם נתרבו הטעויות (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג). אלו הן הדפסות הירושלמי, לפי הסדר (יש להעיר שהיו עוד דפוסים נוספים, אך לא לכל הירושלמי אלא רק לחלקים ממנו, וברשימה דלקמן הבאנו רק דפוסים שהדפיסו את כולו. בהדפסות שנמשכו כמה שנים, ציינו את שנת סיום ההדפסה בלבד):

א) הירושלמי נדפס לראשונה בויניציאה ה'רפ"ג [1523] (והיא אותה שנה שבה הדפיסו בויניציאה גם את הדפוס הראשון לכל הבבלי (עד אז כל דפוס הדפיס רק מסכתות מסוימות). ויש סוברים שהירושלמי נדפס בויניציאה כבר בשנת ה'רס"ד [1504] (אוצר ישראל ערך תלמוד) בשני טורים בלי שום פירוש (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 508). המדפיסים הוסיפו את המשניות בתחילת כל פרק, ולא במקומן בתוך הפרק (בכתב היד המשניות לא נמצאות בשלמותן כלל, כדלעיל). דפוס זה נחשב ליותר מדויק מהדפוסים שאחריו משום שלא חדרו אליו שיבושים מאוחרים יותר (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג). כיוון שדפוס ויניציאה הוא הדפוס הראשון, היו שצינו מראי מקום לירושלמי ע"פ הדפים בדפוס זה, ע"י ציון לדף ולטור (ישנם ארבעה טורים בכל דף). מאז הדפסה זו, במשך למעלה משמונים שנה הירושלמי לא הודפס, ולכן באותה תקופה בקושי היה ירושלמי בנמצא (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן הערה 19).

ב) קראקא ה'שס"ט [1609], נדפס ע"פ מהדורת ויניציאה, גם כן בשני טורים, אלא שהוסיפו בשולי העמוד את הפירוש הקצר של ר' דוד הדרשן מקראקא (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס). בחלק מהוצאות הבבלי הוסיפו בסוף כל כרך את הירושלמי מדפוס קראקא.

ג) קראטאשין ה'תרכ"ו [1866], שוב בשני טורים עם הפירוש הקצר, אלא שהוסיפו בשולי הגליון גם מראי מקומות והגהות קצרות (הקדמה מהמ"ל של דפוס קראטאשין). רוב המפרשים השתמשו במהדורה זו, ובזמנו היו שסברו שזוהי המהדורה המדויקת ביותר (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס), אך האמת היא שהדפוס הראשון (ויניציאה) הוא המדויק ביותר, כדלעיל (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג).

ד) זיטומר ה'תרכ"ז [1867]. בהוצאה זו, לראשונה, הדפיסו את הירושלמי בצורה שדומה לדפוס הבבלי, המקילה מאוד על הלימוד: את המשניות הכניסו למקומן בתוך הפרק (ולא לפני כל פרק, כפי שהיה בכל הדפוסים הקודמים) והוסיפו את המפרשים (פני משה, קרבן העדה ועוד) על הדף בצורה שדומה לדפי הבבלי. מאידך, מהוצאה זו ואילך השמיטו את

הפירוש הקצר של ר' דוד הדרשן מקראקא, משום שהפירושים האחרים מאריכים ומבארים יותר ממנו.

ה) פיעטרקוב ה'תר"ס [1900]. גם הוצאה זו הדפיסה את הירושלמי עם המפרשים על הדף, הוסיפו גם את פירוש הרידב"ז, והנוסח זהה לנוסח זיטומיר, אך צורת הדף ומספרי העמודים השתנו. כיוון ששתי צורות הדף - זיטומיר ופיעטרקוב - היו מצויות בזמנם, לא נהגו לציין מראי מקומות לירושלמי ע"פ מספר הדף (כמקובל בציונים לבבלי) אלא ע"פ הפרק וההלכה, שהם זהים בכל הדפוסים.

ו) וילנא ה'תרפ"ב [1922], צורת הדף זהה להוצאת פיעטרקוב, אלא שהוסיפו על העמוד עוד הוספות. בין השאר הוסיפו בתחתית העמוד שינויי נוסחאות, ובהן גם את נוסח דפוס ויניציאה, שהוא מדויק יותר, כדלעיל (מסומן באותיות: ד"ו).

בסופו של דבר צורת הדף שנתקבלה ביותר היא של הוצאות פיעטרקוב-וילנא, ובמהדורות צילום של פיעטרקוב הדפיסו גם הוצאות רובינשטיין (שבמשך שנים רבות היתה ההוצאה המצויה ביותר) וכן הוצאת ספריית בני תורה המרוכזת. לאחרונה הוצאת מאורי אור הדפיסה את הירושלמי באותיות חדשות ע"פ מהדורת וילנא. כמו כן לימוד הדף היומי הירושלמי הוא ע"פ דפי הוצאות פיעטרקוב-וילנא (בספר זה ציינו במראי המקומות גם את הפרק וההלכה, וגם - בסוגריים מרובעות - את הדף ע"פ הוצאות פיעטרקוב-וילנא).

בשנים האחרונות הדפיסו את הירושלמי בכמה הוצאות חדשות, עם מפרשים שונים מדורנו.

ז. נוסחאות הירושלמי

השתלשלות שיבושי הנוסח

במשך כל הדורות היה נוסח הירושלמי משובש, ומדור לדור נוספו עוד ועוד שיבושים:

א) כבר בתקופת הראשונים נוסח הירושלמי היה משובש, ולכן צווחו גדולי הראשונים שמרוב השיבושים שבירושלמי א"א לעמוד על דבריו (חומת ירושלים שער א, חוות יאיר ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ו). בטעם לשיבושים הסבירו שהוא משום מיעוט הלומדים בו (רמב"ן ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ו).

ב) מתקופת הראשונים והלאה נשמטו עוד קטעים מהירושלמי, ולכן במקומות רבים מצינו בראשונים שמביאים דבר בשם הירושלמי שהיה בנוסחאות שלהם ואינו בנוסחאות שלנו, ואף לא היה בנוסחאות של שאר הראשונים (ראב"ה, שדי חמד ח"ד מערכת מ כלל קכא עמוד 246).

ג) כת"י לידן, שממנו הועתק הדפוס הראשון, משובש בעצמו (יש שאמרו שהמעתיק עצמו - ר' יחיאל - שיבש בכתיבתו, וכתב היד שלפניו כן היה מדויק, אך ככל הנראה כתב היד שלפניו היה כבר משובש (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג)).

ד) מאז הדפוס הראשון של הירושלמי (ונציה ה'רפ"ג [1523]) נוספו בדפוסים המאוחרים עוד שיבושים, ולכן הדפוס הראשון נחשב לדפוס המדויק ביותר (מבוא לתלמוד ירושלמי

כת"י ליידין אות ג. אמנם בזמנו היו שסברו שהוצאת קראטאשין מדויקת יותר (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס)).

שיבושים מתוך דמיון לבבלי

הרבה שיבושים נבעו מכך שהמעתיקים לא הכירו את לשונו המיוחדת של הירושלמי, והגיהו אותה בטעות ע"פ לשונו של הבבלי, וניתן לזה כמה דוגמאות:

(א) במקומות רבים הנוסח המקורי בירושלמי הוא "כד שמעון", ופירושו בירושלמי "כאשר שמעון". אך כיוון שהמעתיקים לא הכירו את לשונו של הירושלמי, טעו וכתבו "כר' שמעון" (מראה הפנים קידושין פ"א ה"ב [יא.]).

(ב) בכת"י ליידין ובדפוס ונציה שם המקום הוא "ביתתר" (שהוא כנראה קיצור של "בית תר"), ובדפוסים המאוחרים יותר שינו זאת ל"ביתר", כלשון הבבלי.

(ג) בכת"י ליידין מופיעות במקומות רבים המילים "דת מר", שפירושו בירושלמי "שאתה אומר" (כמו "דאת אמר"). והמגיה בתוך כתב היד הגיה ברוב המקרים ל"דתימר", כנראה מתוך דמיון למילה "דתימא" שבבבלי, ובעקבותיו נקטו כך בכל הדפוסים.

(ד) בדומה לזה, בתחילת משנה בכת"י ליידין ובדפוס ונציה, ברובן הגדול של המשניות מצויין "הלכה", כגון "הלכה ב". ובדפוס הירושלמי שלפנינו הוסיפו את המילה "מתניתין" כדרך הבבלי, וכתבו למשל "הלכה ב מתניתין".

קטעים שאבדו

השיבושים שבירושלמי אינם רק שינויי נוסחאות, אלא גם קטעים שלמים שנשמטו (שדי חמד ח"ד מערכת מ כלל קכא עמוד 246), ודוגמא לזה סדר קודשים, שרוב הראשונים והאחרונים כתבו שהיה עליו ירושלמי, אלא שאבד מאיתנו (אמנם יש אומרים שמעולם לא היה ירושלמי על קודשים - מראה הפנים ביכורים פ"א ה"ו [ה: ד"ה אמר, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 511]).

כמו כן ישנם פרקים שלמים שחסרים בירושלמי - סופן של שלוש מסכתות: שבת פרקים כא-כד, מכות פרק ג ונידה פרקים ד-י, וברור שהיה עליהם ירושלמי, אלא שאבד (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 219. אמנם בכתבי יד נמצא ירושלמי על פרק ג במכות, ואדרבה, פרק זה ארוך יותר משני הפרקים הראשונים גם יחד. וביארו שהטעם שהשמיטוהו מההוצאות שלפנינו הוא שדרך הסופרים היתה, כידוע, שכאשר סוגיא בירושלמי נכפלת כמה פעמים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות. ובפרק ג במכות כל הפרק כולו הוא מסוגיות שנכפלו כבר במקומות אחרים (ספר הלכות הירושלמי נספח א)).

ואכן במקומות רבים המפרשים והפוסקים הביאו קטעים מהירושלמי שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו, ובמיוחד הרבה בכך התוס' שאנץ (מראה הפנים שבת פ"א ה"א [ג: ד"ה על]). השמטות אלו נדפסו בסוף המסכת בירושלמי בשם "השמטות הירושלמי" (וכן בספר זה הבאנו מהשמטות אלו בסוף המסכת). קטעים כאלו, אע"פ שאינם בנוסח שלפנינו, פשוט שפוסקים כמותם, ורק מהחיד"א משמע שלא פוסקים כמותם (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ו עמוד 130).

יש להעיר שחלק מהקטעים שהביאו הראשונים בשם הירושלמי אינם באמת קטעים מירושלמי, אלא ממדרשים, פסיקות ומדרש ילמדנו, ודרכם היתה לכנות גם את מדרשים אלו בשם "ירושלמי" (אמרי בינה (מהר"ץ חיות) סי' ב:), ויתכן שהטעם לזה הוא שהם דומים לירושלמי בסגנון בלשון ובשמות החכמים.

קטעים רבים מהירושלמי שלא היו בנוסח שלפנינו נאספו מהגניזה שבמצרים, ונדפסו בשם "שרידי ירושלמי" (שנת ה'תרס"ט [1909]).

השמטות הצנזורה

כידוע, בדפוס הבעלי שלפנינו חסרים כמה קטעים שעוסקים בגויים ובישו, שנשמטו או שונו ע"י הצנזורה (בחלק מהדפוסים החדשים קטעים אלו הושבו למקומם). בדומה לזה גם מהירושלמי צונזרו כמה קטעים כאלה במשך הדורות.

כבר בכת"י לידן נשמטו קטעים בודדים ע"י צנזורה (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן הערה 239), ונביא שני מקרים כאלה:

(א) מעשה בתלמיד שהביט בבעלת הבית, שכל הנראה אותו התלמיד הוא ישו (סנהדרין פ"ו ה"ו [כח:]), ועיין מה שכתבנו שם) - כל המעשה הזה חסר כבר בכתב היד, וכן לא נדפס בדפוס ונציה, ונמצא רק בגניזה.

(ב) שני מעשים על רפואות בשמו של ישו (עבודה זרה פ"ב ה"ב [י: יא:]), ועיין מה שכתבנו שם) - בכתב היד נכתבו גם המילים "ישו בן פנדירא", מילים אלו נמחקו כבר בכתב היד, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה. וכן בדפוס ונציה הם הובאו, אך בדפוסים מאוחרים יותר (וכן בדפוסים שלפנינו) הם נשמטו שוב.

דפוס ונציה זהה לכת"י לידן, ולא נשמטו בו קטעים נוספים, משום שבזמנו ובמקומו (איטליה) המגיהים והמדפיסים לא חששו מהגויים (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן הערה 239).

אמנם בדפוסים המאוחרים יותר נכנסו שיבושים רבים ע"י הצנזורה, ובהם מאות מקרים של המילים "גוי" ו"גויים" שהוחלפו למילה "עכו"ם", מקרים מסוימים שהמילים "עבודה זרה" הוחלפו ל"עכו"ם", וכן המילה "משומד" הוחלפה ל"מומר" (בספר זה השבנו את הגירסא המקורית שלפני שיבושי הצנזורה).

שיבושי הירושלמי מול שיבושי הבעלי

השיבושים שנפלו בירושלמי הם אחד הטעמים לכך שלהרבה דעות במחלוקת התלמודים פוסקים כבעלי ולא כירושלמי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ז, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127). אמנם יש אומרים שגם מהבעלי נשמטו מאמרים רבים, ויש מי שחידש שהיה בעלי אפילו לכל ששת סדרי משנה (חומת ירושלים שער ד).

מאידך, הטעויות שבירושלמי נעשו ע"י סופרים בורים, ולכן קל יותר לזהות היכן שיבשו, אך הבעלי נתקן והוגה ע"י חכמים מובהקים וגדולים בתורה, ותיקוניהם דומים לנוסח המקורי, כך שקשה לגלות היכן שינו מהנוסח המקורי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 582).

ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי

הפסיקה כבבלי

במחלוקת ירושלמי ובבלי פוסקים כבבלי, ואף לקולא, ואפילו אם אינה מחלוקת מפורשת, אלא שהירושלמי חילק חילוק מסוים והבבלי לא חילק, משמע שהבבלי סובר שאין חילוק וכך פוסקים (ב"י, ב"ח בדעת רש"י ותוס'), הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים (אות ד).

הטעמים שנקבעה הלכה כבבלי הם:

(א) מחברי הבבלי הם רבנן בתראי, ומחברי הבבלי עצמם הכירו את הירושלמי (רי"ף, כנסת הגדולה ועוד מפרשים, הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ב, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127). ואכן במקומות רבים מאוד אנו מוצאים שהבבלי הביא את הדעה שהובאה בירושלמי ודחה אותה³. ויש מי שכתב את כלל זה גם לגבי אותו אמורא שאומר בירושלמי דין אחד ובבבלי אומר דין הפוך, שכיוון שהבבלי בתראה מסתבר שאותו אמורא חזר בו ולכן פוסקים כבבלי (מראה הפנים נידה פ"א ה"ד [ד.], אך משמע שם שבמקרה זה יש מפרשים שכן פסקו כירושלמי).

(ב) משום שגברו הגזירות והשמדות בארץ ישראל, ובטלו הישיבות, ורבים מהחכמים ירדו לבבל, וכך שלטון ההוראה עבר לבבל.

(ג) בבבלי שקדו עוד מאות שנים אחרי הירושלמי - הסבוראים, הגאונים, תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם.

(ד) את הבבלי הגיהו הסבוראים והגאונים מכל שגיאה ושיבוש שנפל ע"י סופרים ומעתיקים (חומת ירושלים שער א).

(ה) הבבלי יותר ארוך ומבואר מהירושלמי (ספר החינוך בהקדמה).

אמנם יש שכן פסקו כירושלמי: ר"א הקליר עשה הכל ע"פ הירושלמי (חומת ירושלים שער ה, ומעין זה כתבו תוס' חגיגה יג. ד"ה ורגלי. וכמובן שזה לדעות שר"א הקליר אינו תנא, אלא חי אחרי הירושלמי, כמו שכתב גליון הש"ס בחגיגה שם). ויש מי שכתב שגם ר"ח, רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רוקח, והרא"ש ברוב המקומות הכריעו כירושלמי (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ד). מהחיד"א משמע לכאורה שבכל מקום פוסקים כירושלמי, אך פירשו את דבריו באופן אחר (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

מקרים שבהם כן פוסקים כירושלמי

אע"פ שבדרך כלל פוסקים כבבלי, ישנם מקומות רבים שפוסקים כירושלמי:

(א) כל מקום שהבבלי לא חולק על הירושלמי פוסקים כירושלמי (כנסת הגדולה, מגיד משנה, ב"ח בדעת הרמב"ם ועוד מפרשים, הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ד, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ט עמוד 130). ואכן יש מאות הלכות ומנהגים שנתקבלו בישראל ומקורן רק בירושלמי, וכמעט בכל מקצועות ההלכה נתקבלו דבריו בספרי הראשונים

³ הבאנו דוגמאות רבות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

והקדמונים (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ה). יתרה מכך, בכמה מקומות שיש דין בירושלמי שהבבלי לא חולק עליו, והפוסקים לא הביאוהו, מפרשי הירושלמי תמחו על המפרשים שלא פסקו כירושלמי בזה.

ב) כשהירושלמי מסתפק באיזה דין והבבלי לא דן בו כלל - כתבו הראשונים שסומכים על הבבלי שהיה פשוט לו (רשב"א גיטין כא:), אך הפר"ח (אה"ע סי' קכד ס"ק ד) כתב שפוסקים כבעיא שבירושלמי.

ב) כשהבבלי מסתפק באיזה דין ובירושלמי הוא פשוט - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), אך יש מי שגם בזה פסק כבבלי (ראב"ה ברכות עמוד 119). ומעין זה נחלקו הראשונים במקרה של מחלוקת בבבלי ובירושלמי הדין פשוט (נימוקי יוסף כתובות סט. - פוסקים כירושלמי, ריטב"א שם - כבבלי. ובשיטה מקובצת על תלמוד ירושלמי מסכת ברכות (הרב אליהו משה בלאך) ליקט מקומות רבים שהראשונים (רש"י, תוס', ר"ח, ר"ף, רמב"ם) פסקו כירושלמי כאשר ההלכה לא היתה ברורה בבבלי).

ג) כאשר הדין בבבלי לא נאמר במפורש, אע"פ שמדויק ממנו ההיפך מהירושלמי - פוסקים כירושלמי. ואפילו כשגם בירושלמי הדין לא מפורש אלא רק מדויק, אלא שהדיוק בירושלמי אלים טפי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

ד) כשהבבלי מביא מחלוקת ופוסק כדעה אחת, והירושלמי מביא מעשה כדעה האחרת - פוסקים כירושלמי (כנסת הגדולה, ב"י, רא"ש, בעל העיטור, כסף משנה, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ט).

ה) כשהירושלמי נותן טעם יפה לדבריו - פוסקים כמותו (אוצר הגאונים פסחים חלק התשובות סי' לט).

ו) מחלוקת נוסחאות בין הירושלמי לבבלי בגרסת הברייתא - פרי תואר: סומכים על הירושלמי, רשב"ץ ושדי חמד: סומכים על הבבלי, שהרי בירושלמי רבו השיבושים (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ז, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ועוד, שהבבלי הוא בתראה (שדי חמד שם).

ז) כשיש מחלוקת תלמודים במעשיות שארעו בארץ ישראל - דברי הירושלמי עיקר, משום שהם היו בקיאי יותר במעשים שארעו אצלם (מהר"ץ חיות גיטין ז. יש להעיר שבפרטי ענייני מעשיות יש יותר שינויי גרסאות בין הבבלי לירושלמי מאשר בענייני הלכות, וכמעט בכל מעשה שהובא גם בבבלי וגם בירושלמי יש חילוקים בפרטים השונים, משא"כ בהלכות שבהרבה מקרים אין שום חילוק בין הבבלי לירושלמי. ויתכן שהטעם לזה הוא שבענייני מעשיות פחות הקפידו על העברת המסורת המדויקת בפרטי המעשה אלא בעיקר על עצם המעשה).

ח) במחלוקות הפוכות, דהיינו שיש מחלוקת אמוראים בשני התלמודים, אך הדעות בירושלמי ובבבלי הפוכות⁴ - במקומות אחדים הראשונים הכריעו כבבלי, אבל לא כולם קיבלו את הכרעה זו (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ג). ומראה הפנים (סנהדרין פ"ז ה"ה [לג: ד"ה רבי]) כתב שבסתם מחלוקות הפוכות פוסקים כבבלי משום שהוא בתראה, אך

⁴ הבאנו דוגמאות רבות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

כשבבבלי כתוב "כי אתא פלוני מארץ ישראל וכו'" ובירושלמי הנוסח שונה - ע"פ רוב פוסקים כירושלמי.

ט) כשיש מחלוקת בבלי וירושלמי בדעת רבי יוחנן (שהוא בפשטות מאריה דש"ס ירושלמי), לרוב הדעות פוסקים כבבלי (חיד"א, מכתב לחזקיהו, באר יעקב, מלא הרועים ועוד), אך הלחם משנה (עבודת כוכבים סוף פרק ג) הסתפק בזה (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ב עמוד 128).

שיטת הרמב"ם

שיטת הרמב"ם לפסוק כירושלמי במקומות רבים, ודנו המפרשים באלו מקומות:

(א) ראב"ד (קריאת שמע פ"ג ה"ו): הרמב"ם סומך על הירושלמי.

(ב) מהרי"ק (סי' ק): הרמב"ם רגיל לפסוק כירושלמי יותר מכל הפוסקים כשהבבלי מפרש שינויי דחיקי והירושלמי מפרש כפשטה (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

(ג) ש"ך (י"ד סי' קמה ס"ק א): כשהבבלי מסופק ובירושלמי פשוט - הרמב"ם פוסק כירושלמי.

(ד) כשהירושלמי פוסק בפשטות והבבלי דוחה זאת - הרמב"ם פוסק כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

(ה) מראה הפנים (סנהדרין פ"ג ה"ה [טז]: ד"ה אילו): במחלוקת אמוראים בתלמוד הירושלמי הרמב"ם פוסק כבתראי, שהיא נחשבת המסקנה.

האם לנסות להשוות בין התלמודים

כתבו הפוסקים שכאשר אפשר לפרש בבבלי שני פירושים, יש לפרשו כירושלמי (ש"ת רמ"ע, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ח, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ועדיף אפילו לדחוק כדי שלא תהיה מחלוקת בין התלמודים (תוס', תוס' ישנים, ב"י, כסף משנה, מהרי"ו, רש"ל, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות י, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ובפרט כשהיא דעת אותו אמורא (יפה עיניים עירובין צז:).

והכרם יהושע ("כלל ויסוד בעניין מחלוקות רש"י ותוס" עמוד פו) חידש שנחלקו בזה הראשונים: רש"י סובר שיש לפרש את הבבלי כפשטו גם אם פירוש זה יחלוק על הירושלמי, ותוס' סוברים שעדיף לדחוק בלשון הבבלי כדי להשוותו לדברי הירושלמי. וכמו שנחלקו במקומות רבים שתוס' דחקו בלשון הגמרא כדי להשוותה עם סוגיות אחרות, ורש"י העדיף לפרש כל סוגיא כפשטה גם אם היא תחלוק על סוגיות אחרות.

מאידך, דנו האם לדחוק בירושלמי כדי לפרשו כדעת הבבלי: רוב מפרשי הירושלמי האחרונים נכנסו בפרצות דחוקות כדי להתאים את הירושלמי לבבלי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 597), ור' דוד הדרשן מקראקא (בפירושו המכונה "הפירוש הקצר" (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס)) אף הגיה את הירושלמי ע"פ נוסחת הבבלי (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 227). לעומתם, הגר"א, שהרבה לעסוק בירושלמי, לא נמנע מלפרש שנחלקו התלמודים, כאשר נראה כך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 530). כמו כן היפה עיניים

פירש בירושלמי פירושים שיוצאים מהם דינים מחודשים נגד הבבלי, גם במקרים שמפרשי הירושלמי פירשו בו פירושים פשוטים שלא מתנגדים לבבלי.

ויש מי שכתב שנחלקו בזה אפילו מפרשי הירושלמי שעל הדף, שקרבן העדה השתדל לפרש את הירושלמי כבבלי יותר מהפני משה (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 525, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 228). אמנם בכמה מקומות מצאנו גם להיפך, שהפני משה פירש כבבלי וקרבן העדה דווקא חלק עליו (כגון כתובות פ"א ה"ט [ז.]. לגבי שתוקי כהן גדול).

ספרים אחרים שחולקים על הירושלמי

(א) תוספתא נגד הירושלמי - הרמב"ם והר"ף סומכים על הירושלמי משום שעל התוספתא איננו יודעים אם מתנייא בי רבי חייא ורבי הושעיא, והפ"ח הוסיף טעם שהירושלמי הוא בתרא טפי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ג, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א ואות ה עמוד 129). אך יש שפקפקו בזה: הרש"ך כתב שבמקרה כזה תלוי בשיקול דעת הפוסקים איזה טעם מסתבר (שדי חמד שם), והראב"ה (פסחים עמוד 72) כתב שבשעת הדחק אפשר להקל כדעת התוספתא.

(ב) מדרש רבה נגד הירושלמי, ובבבלי לא מובא הדין - פוסקים כירושלמי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות יד, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ז עמוד 130), אך יהודה יעלה סובר שלא מוכרח לפסוק בזה כירושלמי (שדי חמד שם).

(ג) מדרש תנחומא נגד הירושלמי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ח עמוד 130).

(ד) הזוהר נגד הירושלמי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ט עמוד 130).

פירוש מילים בירושלמי

אע"פ שבהשקפה ראשונה לשונו של הירושלמי נראית קשה, רובו הגדול של הירושלמי הוא בעברית ובארמית הדומה לבבלי. עיקר הקושי בלימוד הירושלמי נובע מכך שאיננו רגילים ללשונו, ואכן, הלומד את הירושלמי יתרגל ללשונו תוך זמן קצר.

גם המילים (וכן שמות התנאים והאמוראים) ששונות בירושלמי, ברובן הגדול דומות למילים בבבלי, אלא שיש בהן שינויים קלים: נתחלפו אותיות דומות (כגון: כצוצטרה - גזזטרה), נשמטה האות אל"ף (רבי בא - רבי אבא), נוספה האות יו"ד (הין - הון), אוחדו מילים (רבי - רבי אמי), שוכלו אותיות (מגלגל - מלגלג), או שביטויים הובאו בצורה שונה מאלו שאנו רגילים אליהם בבבלי (כל עמא - כולי עלמא).

הבאנו כאן את פירושיהן של המילים השכיחות בירושלמי, בעיקר מתוך "קצת לשונות המיוחדים להירושלמי" שנדפס בתחילת הירושלמי. מומלץ לקרוא את רשימה זו לפני שמתחילים בלימוד הירושלמי, וכמובן שאם נתקלים בזמן הלימוד במילה שאינה מובנת - ניתן לעיין ברשימה זו.

איכן - היכן.

אין - לפעמים פירושו כמו "אם".

אין תימר - אם תאמר (כמו "אי תימא" בבבלי).

אית דבעי מימר - יש אומרים.

אית תני וכו' ואית תני תני - יש חכמים ששנו את המשנה בלשון זו.

אמורין - אמוראים.

באי זה צד, כאי זה צד - כיצד.

בדא - אמר או סבר.

בי רבי - בן רבי (כמו "ברבי" בבבלי).

בעי - לפעמים אינו בעיא אלא פשיטותא (יעיר אוזן (לחיד"א) מערכת ב אות ל).

גרמך - עצמך.

דו אמר - שאמר (כמו דהוא אמר, דאמר).

דין כדעתיה ודין כדעתיה - זה לשיטתו וזה לשיטתו (כמו "ואזדו לטעמייהו" בבבלי).

דלא, דילא - אלא.

דלמא - מעשה (מלשון "די לימא", כלומר: סיפור דברים שאמרו כך הוא (פני משה סוכה פ"ה ה"א [כב:]

ד"ה דלמא), ויש אומרים שהוא מלשון "דא לימא", לומר לאנשים שישמעו מוסר ואל יפריעו (פתיחה

לפירוש מהר"ש סיריליאו חלק שני, נדפס בירושלמי לאחר מסכת פאה)).

דמר - שאמר (כמו "דאמר" בבבלי).

דת מר, דתימר, דאת מר, דת אמר, דאת אמר - שאתה אומר (הגירסא המקורית בכת"י ליידן

(שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היא "דת מר". אך המגיה בתוך כתב היד הגיה ברוב

המקרים ל"דתימר" (יתכן שעשה זאת מתוך דמיון למילה "דתימא" שבבבלי), ובעקבותיו נקטו ככל

הדפוסים, ובכמה מקומות השתמשו באפשרויות האחרות).

הבקר - הפקר.

הדא אמרה - זאת אומרת.

הדא דאת מר, הדא דתימר - זה נאמר (כמו "במה דברים אמורים" בבבלי).

היך עבידא - כיצד.

הלכה - מדרבנן, אלא אם כן הביא לכך פסוק (יד מלאכי אות תסה).

הנייה - הנאה.

הפיטרופין - אפטרופוסין.

ווא, ווה - אבא (שם חכם, למשל "רבי חייא בר ווא" שהוא "רבי חייא בר אבא" בבבלי).

ואדיין את לזו - עוד אתה צריך לזו? עוד אתה מתקשה בזה? (בתמיהה).

ומר - ואמר.

חד אמר וכו' וחרנה (או: וחורנה) אמר וכו' - שני אמוראים, אחד אמר כך והאחר אמר כך

(כמו "חד אמר וכו' וחד אמר וכו'" בבבלי). וכאשר הירושלמי לא מוסיף "ולא ידעין מאן

אמר דא ומאן אמר דא" (ולא יודעים מי אמר כך ומי אמר כך) כוונתו שהאמורא הראשון

שהוזכר אמר את הדעה הראשונה והשני אמר את השניה. למשל: "רבי חננא ורבי

מנא חד אמר עד כזית וחרנא אמר עד פחות מכזית" (ברכות פ"ו ה"א [מג:]). - הכוונה

היא שרבי חננא הוא האומר עד כזית ורבי מנא הוא האומר עד פחות מכזית (מראה

הפנים שבת פ"ז ה"א [מא:]).

חומר - חומרא.

חט - חטא.

חכמים - לפעמים פירושו תנא קמא (כי הירושלמי לא משתמש בלשון "תנא קמא" (חומת ירושלים

שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי)).

חמא - ראה.

טבאות - טוב (כמו "טבא" (מראה הפנים בבא בתרא פ"ב ה"א [ז: ד"ה רבי])).

יאות - נכון, יפה (כמו "יאה"), ולפעמים הוא לשון של ראייה.

יבא כהדא - יבוא כזה (לשון ראייה).

כא (לגבי מקומות) - כאן (כמו "הכא" בבבלי), ולפעמים פירושו בארץ ישראל (כמו ש"הכא"

בבבלי פירושו בבבל). לגבי סוגיות שמקשים מסוגיא על סוגיא, לעיתים הירושלמי

הופך את "כא" ו"תמן" (שם), דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא

שבמקום אחר, והטעם לזה הוא שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום

אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן

שבועות מג. ד"ה וכתב).

כולהם, כולהן - כולם, כולן.

כילו - כאילו.

כל עמא - כולם (כמו "כולי עלמא" בבבלי).

כיני מתניתא - כך כתוב, כך יש לפרש את המשנה (מלשון "כן היא מתניתא", כמו "הכי קתני"

בבבלי), ולפעמים פירושו שצריך לגרוס אחרת במשנה (כמו "תני" בבבלי).

כצוצרה, כצוצטרה - גזוזטרא.

לא בדא - אין מקום לחשוב כך.

לבא - לכתחילה (מלשון "לעתיד", שאפשר לנהוג כך גם לעתיד ולא להכשיר רק בדיעבד את העבר).

לוכל - לאכול.

לון - להם (כמו "להון" בבבלי).

ליידא מילה - לאיזה צורך, לאיזה עניין.

ליעזר - אליעזר.

לעזר - אלעזר.

לפום כן - לכן.

לשעבר - בדיעבד (שאפשר להכשיר רק את העבר ולא לנהוג כך לעתיד).

מאי כדון - איך נסביר (בשאלה. כמו "מאי איכא למימר" בבבלי).

מה אית לך - מהו (בשאלה).

מה אנון קיימין - במה מדובר (כמו "במאי עסקינן" בבבלי).

מה נפק מן ביניהון - מה הנפק"מ (כמו "מאי בינייהו" בבבלי).

מודי - מודים.

מיכן - מכאן.

מן הדא - מכאן.

מעתי - אם כן.

מר - אומר.

מתניתא - בירושלמי הוא כינוי גם למשנה, ולא רק לברייתא. והמילה "ברייתא" לא

מוזכרת בירושלמי כלל (חומת ירושלים שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי).

נן - אנחנו (כמו "אנן" בבבלי).

נשמעינה מן הדא - נשמע מכאן, לשון ראייה (כמו "תא שמע" בבבלי).

סברין מימר - רצו לומר, לשון ה"א.

סלקת מתניתא - נגמרה המשנה (כמו "סליק פירקא"), דהיינו: כאן נגמר העניין, ומכאן

ואילך מתחיל עניין אחר (נועם ירושלמי שבת פ"ג ה"ג, ספר הלכות הירושלמי נספח ב).

עאל (ובכמה מקומות: אעל) - נכנס (כמו "על" בבבלי).

עד כדון - עד עתה, עד כאן.

עלוי - עליו (כמו "עלוהי" בבבלי).

פלוני בשם פלוני - הירושלמי משמיט את תיבת "אמר" לפני האומר הראשון.

פליגא - לפעמים פירושו קושיא (למשל "מתניתא פליגא על וכו'", שהיא קושיא על אמורא).

ציבחד - מעט.

ציפורין, צפרין - ציפורי (שם מקום).

קול - קולא.

קומי - לפני (כמו "קמיה" בבבלי).

קופד - בשר (כמו "קופרא" בבבלי).

רבי בא - רבי אבא.

רבי בון - רבין (או אבין).

רב זעירא - רבי זירא.

רבי חונא - רב הונא.

רבי חייה רובה (הגדול) - כינוי לרבי חייא.

רבי יודה, רבי יודן - רבי יהודה.

רבי לא - רבי אילעא.

רבנין - רבנן.

שיני - שני.

תי - בא (כמו "אתיא" בבבלי).

תלמידיו - תלמידיו.

תמן (לגבי מקומות) - שם (כמו "התם" בבבלי), ולפעמים פירושו בבבל (כמו ש"התם" בבבלי

פירושו בארץ ישראל). לגבי סוגיות שמקשים מסוגיא על סוגיא, לעיתים הירושלמי

הופך את "כא" ו"תמן" (שם), דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא שבמקום אחר, והטעם לזה הוא שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן שבועות מג. ד"ה וכתב).

תני - בירושלמי הוא כינוי גם למימרא של אמורא (יפה עיניים שבועות כה). וגם למשנה, ולא רק לברייתא (גליון הש"ס על הירושלמי ברכות פ"ז ה"ג [נד:]). והמילה "ברייתא" לא מוזכרת בירושלמי כלל (חומת ירושלים שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי).

תניי - תנאי.

תניין - תנאים.

תפלוגתא - מחלוקת.

מסכת ברכות

פרק א – מאימתי

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

אנן תנינן משעה שהכהנים נכנסין לוכל (לאכול) בתרומתן וכו' (פותח מיד בסוגיית זמן קריאת שמע).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מאימתי) וסדר המשנה (קריאת שמע של ערבית ושל שחרית)¹.

קריאת שמע בבית הכנסת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

הקורא קודם לכן (קריאת שמע של ערבית קודם זמנה) לא יצא ידי חובתו, אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת (שבזמנם היו קוראים קריאת שמע בבית הכנסת קודם זמנה)? אמר רבי יוסי: אין קורין אותה בבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובתו, אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה.

בבלי לא הובא, ורש"י (ב. ד"ה עד) ותוס' (שם ד"ה מאימתי) הביאו את הירושלמי.

ספק קרא שמע

פ"א ה"א [א:]

רבי זעירא בשם רב ירמיה: ספק בירך על מזונו ספק לא בירך - צריך לברך, דכתיב ואכלת ושבעת וברכת. ספק התפלל ספק לא התפלל - אל יתפלל, ודלא כרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, למה שאין תפילה מפסדת וכו'. ספק קרא (שמע) ספק לא קרא - צריך לקרות.

בבלי כא. ספק התפלל הובא כמו בירושלמי, בספק קרא שמע נחלקו, וספק בירך לא הובא בבבלי כלל.

בין השמשות וצאת הכוכבים

פ"א ה"א [ב.-ג.]

כמה כוכבים יצאו והא לילה, רבי פינחס בשם רבי אבא בר פפא: כוכב אחד ודאי יום, שנים ספק לילה, שלשה ודאי לילה וכו'. רבי יעקב דרומנה בשם רבי יהודה בן פזי: כוכב אחד ודאי יום, שנים לילה. ולית ליה ספק (לשיטתו אין זמן שהוא ספק יום ספק לילה)? אית ליה ספק בין כוכב לכוכב.

בבלי שבת לה: מובאת רק הדעה הראשונה.

בין השמשות תלוי בלבנה

פ"א ה"א [ב:]

הלבנה בתקופתה (באמצע החודש) התחיל גלגל חמה לשקע ותחילת גלגל לבנה לעלות - זהו בין השמשות (באמצע החודש הלבנה זורחת במזרח בדיוק בזמן שהחמה שוקעת במערב). **בבלי** שבת לד: דן בבין השמשות ולא תלה זאת בלבנה.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

בבלי י: • פ"א ה"א [ד.]

ישור הרגליים בתפילה, למלאכים אין ברכיים

זהו שעומד ומתפלל צריך להשוות את רגליו. תרין אמורין (אמוראים נחלקו בפירוש "להשוות רגליו") - רבי לוי ורבי סימון, חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים. מאן דאמר ככהנים - לא תעלה במעלות על מזבחי, שהיו מהלכים עקב בצד גודל וגודל אצל עקב (ופירושו שרגליו זו לפני זו), ומאן דאמר כמלאכים - ורגליהם רגל ישרה (ופירושו זו ליד זו). רבי חנינא בר אנדריי בשם רבי שמואל בר סוטר: המלאכים אין להן קפיצין (ברכיים). וכן כתב הירושלמי שבועות פ"ו ה"ה [לא]. שלמלאכי חבלה אין ברכיים, ועיין מה שכתבנו שם.

בבבלי למד זאת רק מהפסוק ורגליהם רגל ישרה, ופשוט שפירושו שרגליו זו ליד זו (וכן הלשון בבבלי "יכוון את רגליו"), ולא הביא את הפסוק ככהנים וכן לא הוזכר שאין למלאכים ברכיים.

פ"א ה"א [ד.]

בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים

זה שרואה את הכהנים בבית הכנסת, בברכה ראשונה צריך לומר ברכו את ה' מלאכי וכו'.

בבבלי סוטה לט: הביא דין זה אך הוסיף שיש חולקים ואומרים שלא לומר את פסוקים אלו.

פ"א ה"א [ד.]

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ב [יד], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"א [ד.]

גאולת ישראל קמעה קמעה

דלמא (מעשה), רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה (בשחר) וראו איילת השחר (שם כוכב) שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לרבי שמעון בן חלפתא בירבי: כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה (קמעה), כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת, מאי טעמא כי אשב בחושך ה' אורי לי (שהחושך הוא משל לגלות והאור הוא משל לגאולה). כך בתחילה ומרדכי יושב בשער המלך, ואחר כך ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, ואחר כך וישב מרדכי אל שער המלך, ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה.

בבבלי לא הובא.

פ"א ה"א [ד.]

גודלו של גן עדן, עץ חיים

עץ חיים אחד מששים לגן, וגן אחד מששים לעדן, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. תמצית כור תרקב שותה (מתמצית המים שמשקים בית כור אפשר להשקות תרקב שהוא אחד משישים של כור), תמצית כוש מצרים שותה (וכך מצרים היא אחד משישים של כוש), נמצאת אומר מצרים מהלך ארבעים יום, וכוש מהלך שבע שנים ועוד.

בבבלי תענית י. ופסחים צד. הובא בכמה שינויים: הוסיף שעדן הוא אחד משישים של גיהינם, לא הביא את עץ חיים ועוד.

פ"א ה"א [ה.]

עובי הרקיע

עוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה וכו'. תני בשם רבי יהושע: עוביו של רקיע כשתי אצבעיים. מילתיה דרבי חנינא פליגא, דאמר רבי אחא בשם רבי חננא: תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי מוצק תרקיע, מלמד שהן עשוין כטס.

בבבלי פסחים צד: דן בזה, אך הביא רק את הדעה שעוביו מהלך חמש מאות שנה.

בבלי ג: • פ"א ה"א [ה.]

כמה אשמורות ביום ובלילה

רבי אומר: ארבע אשמורות ביום וארבע אשמורות בלילה וכו'. רבי נתן אומר: שלש. **בבבלי** נחלקו רק באשמורות שבליילה.

בבלי ד.

דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ד [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ז: • פ"א ה"א [ה.]

אורכם של עונה, עת ורגע

העונה (שיעור זמן) אחד מעשרים וארבעה לשעה, העת אחד מעשרים וארבעה לעונה, הרגע אחד מעשרים וארבעה לעת. כמה הוא הרגע? רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר כדי לאומרו, ורבנן אמרין הרגע כהרף עין, תני שמואל: הרגע אחד מחמשת ריבוא וששת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה לשעה.

בבבלי גם כן דן באורכו של רגע, ויש בזה גרסאות שונות. לגבי עונה בשבת פו. (ועוד מקומות) פשוט שהיא י"ב שעות (ומראה הפנים כאן דן בזה). ושיעור "עת" לא הובא בבבלי כלל.

בבלי ה: • פ"א ה"א [ה.]

קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין

מה טעם אמרו אדם צריך לקרות שמע בביתו בערב? בשביל להבריא את המזיקין. **בבבלי** הוזכרה קריאת שמע על המיטה, וכאילו אווז חרב בידו, ורש"י (שם ד"ה כאלו) ביאר שהיא להבריא את המזיקין, אך דבר זה לא מפורש בגמרא.

בבלי ה: • פ"א ה"א [ה.]

דרשות "אל תקרי" – אינן בירושלמי

בבבלי הביא כאן את הדרשה אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו. ודרשות "אל תקרי" נמצאות בבלי קרוב למאה פעמים (כמעט כולן בענייני אגדה), ובירושלמי לא הובאו כלל² (תורה שלמה חלק כ"ט פרק י ד"ה לעיל). אמנם חומת ירושלים (שער ו ד"ה אצל, נדפס בתחילת הירושלמי) סובר שגם הירושלמי דורש "אל תקרי", אלא שהוא לא כותב זאת בפירוש (ומביא דוגמא לזה מדרשת הבבלי (ברכות ל:)) "אל תקרי בהדרת קודש אלא בחרדת קודש", שבירושלמי (ברכות פ"ה ה"א [לז.]) כתב "השתחו לה' בהדרת קודש - בחרדת קודש".

בבלי ה: • פ"א ה"א [ו.]

לקרוא שמע שוב ושוב

רבי שמואל בר נחמני כד הוה נחית לעיבורה הוה מקבל רבי יעקב גרוסה, והוה רבי זעירא מטמר ביני קופיין (התחבא בין הקופות שלא יראוהו), משמענא היך הוה קרי שמע והוה קרי וחזר וקרי עד דהוה שקע מיניה גו שינתיה (שמע איך היה חוזר על קריאת שמע שוב ושוב עד שירדם), ומאי טעמא, רבי אחא ורבי תחליפא חמוי בשם רבי שמואל בר נחמן: רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה. **בבבלי** לא הובא, והובא להלכה (רמ"א או"ח סי' רלט סעיף א).

² יתכן שקשור לכך שבירושלמי גם לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

תיכף לנטילת ידיים ברכה – במים ראשונים
 תכף לנטילת ידיים ברכה וכו' וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידיים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה.
בבלי מב. גם כן כתב "תכף לנטילת ידיים ברכה", אך שם משמע שהם מים אחרונים, וכך גם פירש רש"י (ד"ה לנטילת). אך בירושלמי משמע שהיא נטילת ידיים שקודם הסעודה, וכן העיר גליון הש"ס על הבבלי שם.

סמיכת גאולה לתפילה
 בבלי ד: • פ"א ה"א [ו.]
 וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה אין השטן מקטרג באותו היום וכו'. אמר רבי אמי כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שבא והרתיק (ביקש להיכנס) על פתחו של מלך, יצא (המלך) לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג (הלך), עוד הוא הפליג (גם המלך הלך).
בבלי הובא דין סמיכת גאולה לתפילה, אך הטעם לזה לא הובא³, ורש"י (ד"ה זה הסומך) הביא את הירושלמי הזה.

שבחי יופיו של רבי יוחנן – אינם בירושלמי
 בבלי ד: • פ"א ה"א [ו.]
בבלי הביא כאן את שבחו של רבי יוחנן שהיה יפה וזרועו האירה את הבית. ובירושלמי לא הובא⁴.

המתפלל צריך להסב פניו לכותל
 בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש
 בבלי ו:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מתפלל, בא לבהכ"נ ומניח תפילין – אינו בירושלמי
 בבלי ו-ז. • פ"א ה"א [ו.]
בבלי כאן הובא שהקב"ה מתפלל, בא לבית הכנסת ומניח תפילין, ואינו בירושלמי כלל⁵.

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת
 בבלי ו:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין – כמעט ואינם בירושלמי
 בבלי ז. • פ"א ה"א [ו.]
בבלי הביא מעשה בצדוקי שציער את רבי יהושע בן לוי בפסוקים, ובירושלמי לא הובא. ובכלל הבבלי הזכיר במקומות רבים צדוקים, ביתוסים, אפיקורסים ומינים, מעשים שונים שהיו איתם ואת טענותיהם, ובירושלמי כמעט ולא הוזכרו.

³ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

⁴ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁵ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

התחילו עשרה ויצאו מקצתם

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

לכבד זקן ששכח תלמודו

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

קורא קודם ואחר הנץ – אינו בירושלמי

בבלי ח: • פ"א ה"א [ו:]

פעמים שאדם קורא את שמע, אחת לפני עמוד השחר ואחת לאחר עמוד השחר ונמצא יוצא ידי חובתו של יום ושל לילה.

בבבלי גם כן הובא, והוסיף שפעמים שקורא אחת קודם הנץ ואחת אחר הנץ, וגם כן יוצא ידי חובה של יום ושל לילה.

להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים

פ"א ה"א [ו:]

ורבן גמליאל פליג על רבנין (רבנן) ועבד עובדא כוותיה (והחמיר על עצמו לקרוא לאחר חצות)? והא רבי מאיר פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה (ולא החמיר על עצמו), והא רבי עקיבא פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה.

בבבלי מפורש שרבן גמליאל לא חולק על חכמים, וגם מה שחכמים אמרו עד חצות הוא רק לכתחילה (ומראה הפנים דן בזה). הקושיא מרבי מאיר ורבי עקיבא לא הובאה בבבלי, ובשבת קלד. כתב שרבי מאיר מיקל לאחרים ומחמיר על עצמו.

תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק

פ"א ה"א [ז:]

שכל המקיים מצות ציצית כאילו מקבל פני שכינה, מגיד שהתכלת דומה לים, והים דומה לעשבים, ועשבים דומין לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, והכסא דומה לספיר, דכתיב ואראה והנה על הרקיע אשר על ראש הכרוב כאבן ספיר כמראה דמות כסא.

בבבלי סוטה יז. ומנחות מג: דומה לזה, אך שם לא מוזכרים עשבים וספיר. ומראה הפנים ביאר שלפי זה נחלקו התלמודים מהו צבע התכלת: לירושלמי הוא גר"ן (בלשוננו: ירוק), כמו העשבים, ולבבלי הוא בל"א (בלשוננו: כחול), כמו השמים והים.

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין

בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]

מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפילה ונמצא מתפלל ביום.

בבבלי הלשון: ותיקין היו גומרין אותה (ומוכח שמתחילים קודם הנץ, שלא כירושלמי) עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפילה ונמצא מתפלל ביום (והיפה עיניים (ד"ה ותיקין) דן בזה).

זמן קריאת שמע עד שלוש שעות בדיעבד
הלכה כרבי יהושע (שזמן קריאת שמע עד שלוש שעות) בשוכח (בדיעבד, ומשמע שלכתחילה כוונתו).
בבלי בפשטות הלכה כרבי יהושע, ולא רק בדיעבד.

מצוה לראות מלכים
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

קריאת שמע ותפילה
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פה מיוחד לדברי תורה
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ללמוד על מנת לעשות
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם דורשים סמוכים
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ויסב חזקיהו אל הקיר
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

טבלה של רפואות
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלישע נקרא קדוש
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ד [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חביבים דברי סופרים מדברי תורה
פ"א ה"ד [ח:]
רבי בא (אבא) בר כהן בשם רבי יודה בן פזי: תדע לך שחביבין דברי סופרים מדברי תורה שהרי רבי טרפון אילו לא קרא לא היה עובר אלא בעשה וע"י שעבר על דברי בית הלל נתחייב מיתה על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. תני רבי ישמעאל: דברי תורה יש בהן איסור ויש בהן היתר, יש בהן קולין (קלים) יש בהן חומרים (חמורים), אבל דברי

סופרים כולן חמורין הן, תדע לך שהוא כן, דתנינא תמן: (זקן ממרא) האומר אין (מצוות) תפילין (שהוא) לעבור על דברי תורה פטור, חמש טוטפות (שהוא) להוסיף על דברי סופרים (שהרי בתורה לא מפורש שהן רק ארבע) חייב. רבי חנניה בריה דרבי אדא בשם רבי תנחום בר רבי חייא: חמורים דברי זקנים (חכמים) מדברי נביאים. **בבלי** סוגיא דומה לזה בעירובין כא:, שצריך להיזהר בדברי סופרים יותר מבדברי תורה, אך לא הביא ראיה מבל תוסיף, ולא הביא שחמורים מדברי נביאים.

פ"א ה"ד [ט.]

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יא. • פ"א ה"ד [ט.]

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט.]

מספר הברכות בקריאת שמע

(המקור למספר הברכות של קריאת שמע) רבי סימון בשם רבי שמואל בר נחמן: על שם והגית בו יומם ולילה - שתהא הגיית היום והלילה שוין (מספר הפרשיות והברכות, וכיוון שבשחר יש שלוש פרשיות ושלוש ברכות, ובערב יש רק שתי פרשיות (לדעה אחת) הוסיפו בערב עוד ברכה). רבי יוסי ברבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי: על שם שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך. **בבלי** לא הובא טעם למספר זה⁶, ורש"י (יא. ד"ה בשחר) הביא את הירושלמי.

פ"א ה"ה [ט.]

עשרת הדברות בקריאת שמע

מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום? רבי לוי ורבי סימון, רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה. רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן: אנכי ה' אלהיך - שמע ישראל ה' אלהינו, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני - ה' אחד וכו'. **בבלי** לא הובא, והובא בתוס' (יב: ד"ה בקשו) וכן הובא במשנה ברורה (סי' ס"ק ב) להלכה.

בבלי יא: • פ"א ה"ה [ט:]

ברכות התורה

שמואל אמר השכים לשנות קודם קריאת שמע צריך לברך, לאחר קריאת שמע אין צריך לברך. אמר רבי בא (אבא): והוא ששנה על אתר (שלמד מיד לאחר הברכות). רבי חונא אמר נראין הדברים: מדרש צריך לברך, הלכות אין צריך לברך. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: בין מדרש בין הלכות צריך לברך. אמר רב חייא בר אשי נהגין הוינן ויתבין קומי (יושבים לפני) רב בין מדרש בין הלכות זקיקנן למיברכה. **בבלי** החילוקים הם בין מקרא, מדרש, משנה ותלמוד. כמו כן לא הובא שם הדין שצריך לתלמוד מיד אחר הברכות, והתוס' (ד"ה שכבר) הביאו את הירושלמי.

בבלי יב. • פ"א ה"ה [י.]

קד קידה ונעשה צולע

אי זו כריעה ואי זו בריכה? רבי חייא רבא הראה בריכה לפני רבי ונפסח (נעשה פיסח) ונתרפא, רבי לוי בר סיסי הראה כריעה לפני רבי ונפסח ולא נתרפא.

⁶ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבבלי סוכה נג., תענית כה., ומגילה כב: הובא רק המעשה שלוי קד קידה לפני רבי ונעשה צולע.

בבלי יב: • פ"א ה"ו [יא.]

גילו של ראב"ע

אמר להן רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה וכו' אף על פי שנכנס לגדולה האריך ימים, הדא אמרה שהגדולה מקצרת ימים.

בבבלי כח. כתוב שבאותו הזמן היה בן שמונה עשרה (ואז מינו אותו לנשיא), אלא ששערו הלבין כאדם בן שבעים. ומהירושלמי כאן מוכח שהיה בן שבעים ממש.

פרק ב – היה קורא

בבלי יג: • פ"ב ה"א [יב:]

מאריך באחד, אביו של סומכוס

סומכוס בר יוסף אומר: כל המאריך באחד מאריך לו ימיו ושנותיו בטובה.
בבבלי אין את ההדגשה "בטובה"⁷, כמו כן בבבלי שמו "סומכוס" סתם, והוא אותו סומכוס בר יוסף (דן בזה היפה עיניים).

בבלי יג: • פ"ב ה"א [יב:]

הלשון "לייט" – אינה בירושלמי

בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות רבים) את הלשון "רבי יהושע בן לוי לייט וכו'", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל (הזכיר זאת גם חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנם, נדפס בתחילת הירושלמי)⁸.

בבלי יג: • פ"ב ה"א [יג.]

האם תלמיד שואל בשלום רבו

כך איננו נהגין גביהן (בבבלי) זעירא לא שאל בשלמיה דרבה (תלמיד לא שואל בשלום רבו), דאינון מקיימין ראוני נערים ונחבאו (ובארץ ישראל כן נוהגים לשאול בשלום הרב).
בבבלי לא הובא.

פ"ב ה"א [יג.]

האומר דבר בשם אומרו

בר נזירא אמר: כל האומר שמועה משם אומרה שפתותיו רוחשות עמו בקבר. מה טעם, דובב שפתי ישנים, ככומר הזה של ענבים שהוא זב מאיליו (ללא מעשה, וכך שפתותיו רוחשות בלי שעושה מעשה בעצמו). רבי חנינא בר פפאי ורבי סימון, חד אמר: כהדין דשתי קונדיטון, וחרנה (והאחר) אמר כהדין דשתי חמר עתיק, אע"ג דהוא שתי ליה (שכבר גמר לשותו) טעמיה בפומיה.

בבבלי יבמות צז., סנהדרין צ: ובכורות לא: הלשון: שפתיו דובבות, וכן לא הובא שם הדימוי ליינות.

⁷ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.

⁸ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה

פ"ב ה"א [יג.]

והיה כי ימלאו ימיו - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר הקב"ה לדוד דוד ימים מלאים אני מונה לך אני מונה לך ימים חסירים (לא אקצר את ימיו כדי ששלמה ימלוך במקומו ויבנה את בית המקדש), כלום שלמה בןך בונה בית המקדש לא להקריב בו קרבנות? חביב עלי משפט וצדקה שאתה עושה יותר מן הקרבנות. ומה טעם? עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

בבבלי שבת ל. (ומכות י.) הגירסא "חביב עלי יום שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות"⁹.

דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית

בבלי יד.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שקורא את שמע בלי תפילין

בבלי יד: • פ"ב ה"ג [יג.]

רבי חייא בשם רבי יוחנן: מה טעם אמרו אדם לובש תפילין וקורא את שמע ומתפלל? כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה משלם (בשלמות). רב אמר: קורא את שמע ולובש את תפיליו ומתפלל.

בבבלי הסיק שאסור לקרוא שמע בלא תפילין משום שמעיד עדות שקר בעצמו¹⁰, ורק פעם אחת רב עשה כך משום שהשליח איחר להביא לו את התפילין.

מדוע לא מחזיקים בתפילין

פ"ב ה"ג [יג.]

תפילין צריכין גוף נקי. מפני מה לא החזיקו בהן (לא מאמינים לאדם על סמך זה שמניח תפילין)? מפני הרמאים. עובדא הוה בחד בר נש (בן אדם) דאפקיד גבי חבריה וכפר ביה (הפקיד אצל חבריו, והשומר כפר בו והכחיש). אמר ליה: לא לך הימנית אלא לאילין דברישיך הימנית (לא לך האמנתי אלא לתפילין שבראשך, דהיינו על סמך זה שאתה מניח תפילין).

בבבלי שבת מט. וקל. הוזכר שצריכים גוף נקי, אך לא הובא שלא החזיקו בהן מפני הרמאים, ותוס' (מט. ד"ה כאלישע) הביא זאת עם המעשה הזה.

אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום

פ"ב ה"ג [יד.]

רבי יוחנן בסיתוא (בחורף) דהוה חזיק רישיה (שהרגיש בנוח) - הוה לביש תרויהון (היה מניח גם של יד וגם של ראש), ברם בקייטא (בקיץ) דלא הוה חזיק רישיה (מחמת החום לא היה יכול להניח תפילין של ראש) לא הוה לביש אלא דאדרעיה.

בבבלי לא הובא.**ברכת תפילין**

פ"ב ה"ג [יד.]

באי זה צד (כיצד) הוא מברך עליהן? רבי זריקן בשם רבי יעקב בר אידי: כשהוא נותן על יד מהו אומר ברוך אקב"ו על מצות תפילין, כשהוא נותן על ראש מהו אומר ברוך

⁹ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (משפט וצדקה שאתה עושה), ושיטת הבבלי להחשיב יותר את לימוד התורה (עוסק בתורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

¹⁰ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (לובש תפילין ומתפלל כדי שיקבל מלכות שמים) במקום שלילית בבבלי (שהבבלי הוסיף גם בלשון שלילית: הקורא בלא תפילין מעיד עדות שקר). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

אקב"ו על מצות הנחת תפילין, כשהוא חולצן מהו אומר ברוך אקב"ו וציונו לשמור חוקיו.

בבלי ס: ומנחות לו. הובאו הברכות על הנחת תפילין של יד ושל ראש, אך שם הברכה על של יד היא להניח תפילין, ועל של ראש על מצוות תפילין. וכן נפסק להלכה (שו"ע או"ח סי' כה סעיף ה). כמו כן בבבלי ברכות מד: ונידה נא: מזכיר שבני מערבא מברכים כשחולצים תפילין "לשמור חוקיו".

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא
נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אינן חייבין בתפילין. התיבון (הקשו): הרי מיכל בת כושי (שאל) היתה לובשת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגלים ולא מיחו בידיה חכמים! רבי חזקיה בשם רבי אבהו: אשתו של יונה הושבה (פני משה ובעל החרדים: חכמים מיחו בה. רידב"ז: לא מיחו בה), מיכל בת כושי מיחו בידיה חכמים.
בבלי עירובין צו. פשוט לכ"ע שחכמים לא מיחו בשתייהן¹¹.

אלישע בעל כנפיים
כל שאינו כאלישע בעל כנפיים לא ילבש תפילין.
בבלי שבת מט. תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים.

איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש
לא יכנס אדם לבית הקברות ויעשה צרכיו שם, ואם עשה כן עליו הכתוב אומר לועג לרש חרף עושהו.
בבלי לא הובא איסור זה ודין "לועג לרש" על כך (אך במגילה כט. כתוב שאין נוהגין קלות ראש בבית קברות). ומאידך בבבלי יח. הובא "לועג לרש" על ההולך בבית הקברות עם תפילין וספר תורה, ועל מי שלא מלווה את המת (וכן בסוטה מג: לגבי קריאת שמע ליד המת, ובמנחות מא. לגבי ציצית למת), ובירושלמי לא הובא "לועג לרש" לגבי קיום מצוות ליד המת (וכן עיין לקמן בסמוך שלבבלי חירף את המתים בזה שציציתו היתה מונחת על הקבר, והירושלמי גרס באופן אחר).

האם מתים יודעים מענייני העולם הזה
דלמא (מעשה), רבי חייא רובא ורבי יונתן היו מהלכים קומי ערסיה (לפני מיטתו) דרבי שמעון בר יוסי בר לקוניא והוה רבי יונתן מפסע על קיבריה, אמר ליה רבי חייא רובא: כדון אינן מימר למחר אינן גבן ואינן מעיקין לן (המתים יאמרו עלינו: מחר הם ימותו ויבואו אלינו והיום הם מצערים אותנו), אמר ליה: וחכמין אינן כלום (וכי המתים יודעים)? לא כן כתב והמתים אינם יודעים מאומה? אמר ליה: לקרות את יודע, לדרוש אין את יודע, כי החיים יודעים שימותו - אילו הצדיקים שאפילו במיתתן קרויין חיים, והמתים אינם יודעים מאומה - אילו הרשעים שאפילו בחייהן קרויין מתים.
בבלי יח. הובא אותו מעשה, והדרשה על צדיקים ורשעים, אך לא שהיה פוסע על הקבר אלא שציציתו היתה מוטלת על הקבר (ועיין לעיל בסמוך שבירושלמי לא הובא איסור

¹¹ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (וכן כאן, שלא תחמיר על עצמה לעשות דבר שפטורה ממנו), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

"לועג לרש" לגבי קיום מצוות ליד המת). ובבבלי לאחר המעשה הזה האריך בשאלה האם באמת יודעים מענייני העולם הזה, ונשאר בשאלה, ובירושלמי כאן הסיק שיודעים¹².

ישמיע לאוזניו את התפילה

בבלי טו. • פ"ב ה"ד [יז].

נתפלל ולא השמיע לאזנו יצא (ומשמע שלכתחילה ישמיע לאזנו גם בתפילה).
בבבלי לא הובא לגבי תפילה, והפוסקים דייקו גם מהבבלי את דין זה, מהגמרא (ברכות לא.) שלא יגביה קולו בתפילתו, ומשמע שלאוזניו כן ישמיע. וכן פסק השו"ע (או"ח סי' קא סעיף ב).

הגיהה בתפילה

בבלי טו: • פ"ב ה"ד [יז].

אין מעבירין לפני התיבה לא חיפנין ולא בישנין ולא טיבעונין מפני שהן עושין היהין חיתין ועיינין אאין.
בבבלי מגילה כד: הובא גם כן דין זה, אך לא מוזכר חת והא.

הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים

פ"ב ה"ד [יז].

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ב ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי

בבלי טו:

עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ה ה"א [מח:].

להתיז זי"ץ של תזכרו

בבלי טו:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

קריאה למפרע, ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה

בבלי טז. • פ"ב ה"ד [יז].

תני: אף בהלל ובקריאת המגילה כן (שלא יקרא למפרע) וכו'. רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי: אף מי שהתקין את התפילה הזאת על הסדר התקינה, שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות האחרונות שבחו של מקום והאמצעיות צרכן של בריות וכו'. אמר רבי ירמיה מאה ועשרים זקנים ומהם שמונים וכמה נביאים התקינו את התפילה הזאת, ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת, על שם והקדישו את קדוש יעקב, מה כתיב בתריה וידעו תועי רוח בינה. דיעה לתשובה, השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע וגו' עד ולבבו יבין ושב וכו'.

בבבלי מגילה יז: גם כן הובאה סוגיא זו, אך במקום "שמונים וכמה נביאים" הלשון היא "ובהם כמה נביאים". וכן במקום "ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת" הלשון היא "ומה ראו לומר בינה אחר קדושה". בברכות לד. הלשון: שלוש ברכות ראשונות מסדר שבח לפני רבו, אמצעיות מבקש פרס מרבו, אחרונות קיבל פרס מרבו ומודה לו.

¹² דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שמו של המשיח

פ"ב ה"ד [יז].

רבנן אמרי: אהן (זה) מלכא משיחא וכו' דוד שמיא וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר: צמח שמו, רבי יודן בריה דרבי אייבו אמר: מנחם שמו.
בבלי סנהדרין צח: יש דעות אחרות מה שמו: שילה, ינון, חנינה, מנחם בן חזקיה, חיוורא דבי רבי.

חורבן הבית ולידת המשיח

פ"ב ה"ד [יז].

עובדא הוה בחד יהודאי דהוה קאים דדי געת תורתיה קומי (פרתו געתה לפניו), עבר חד ערביי ושמע קלה, אמר ליה: בר יודאי בר יודאי, שרי תורך ושרי קנקנך (יהודי, התר את שורך ומחרשתך - הפסק לחרוש), דהא חריב בית מוקדשא (בית המקדש). געת זמן תניינות (געתה פעם שניה), אמר ליה: בר יודאי יודאי, קטור תורין וקטור קנקניך (קטור את שורך ואת מחרשתך - המשך לחרוש), דהא יליד (נולד) מלכא משיחא. אמר ליה: מה שמיא? מנחם.
בבלי לא הובא.

אמוראים שלא כיוונו בתפילה

פ"ב ה"ד [יז].

אמר רבי חייא רובא: אנא מן יומי לא כיונית (מימי לא כיוונתי בתפילה. פני משה: משום שהיה טרוד בהרהור תורה, וכן אלו דלקמן) אלא חד זמן בעי מכוונה והרהרית בלבי ואמרית מאן עליל קומי מלכא קדמי ארקבסה (מושל שהוא גדול מריש גלותא אך קטן מהמלך) אי ריש גלותא (דהיינו חשבתי האם נכנסים למלך מהקטן לגדול או להיפך). שמואל אמר: אנא מנית אפרוחיא (מניתי אפרוחים בזמן התפילה). רבי בון בר חייא אמר: אנא מנית דימוסיא (שורות הבנין). אמר רבי מתניה: אנא מחזק טיבו לראשי דכד הוה מטי מודים הוא כרע מגרמיה (אני מודה לראשי שהוא כורע מעצמו במודים, אע"פ שאינני שם לב שהגעתי לברכה זו).
בבלי לא הובא.

הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל

פ"ב ה"ה [יח].

הכתף אע"פ שמשאו על כתיפו וכו' בין כך ובין כך אל יתפלל עד שעה שיפרוק (שיניחם על גבי קרקע), ואם היה עליו משאוי של ארבעת קבין (או פחות) מותר.
בבלי בבא מציעא קה: פחות מד' קבין מותר, ד' קבין (או יותר) חייב לפרוקם.

לבעול בתולה בשבת

פ"ב ה"ו [יח].

רבי אלעזר בן אנטיגנס בשם רבי אליעזר בי רבי ינאי: זאת אומרת שמותר לבעול בעילה בתחילה בשבת וכו'. אמר רבי יעקב בר זבדי קשייתה קומי (הקשיתי לפני) רבי יוסי: מה בינה לבין שובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות? אמר ליה: ומור דבתרה (ואמור גם את המשך הדין -) "ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי", וכאן שמתכוין לעשותה בעולה כמי שמתכוין לעשותה כלי. רב יצחק בר רב משירשיא או מקשי מה בינה למיפס מורסא בשבת? אמר רבי: ומור דבתרה "ובלבד שלא יתכוין לעשותה פה", וכאן מתכוין שהוא מתכוין לעשותה בעולה כמי שהוא מתכוין לעשותה כלי. תני: לא יבעול אדם בעילה לכתחילה בשבת מפני שהוא עושה חבורה, ואחרים מתירין. אמר רבי יוסי בי רבי אבון: טעמון דאחרים למלאכתו הוא מתכוין, מאיליה נעשה חבורה.
בבלי הסוגיא בכתובות ה:, ושם הובאו טעמי הספק באריכות: מהיכן בא הדם, מה כוונתו של הבעול, מה דין דבר שאינו מתכוון, האם הוא מקלקל, ומה דין מקלקל בחבורה.

אהבת התלמיד

בבלי טז: • פ"ב ה"ו [כב.]

תלמידיה דבר נשא (של אדם) חביב עליה כבירה (לעניין תנחומי אבלים).
בבלי לא הובא.¹³

ישראל והאומות, הקב"ה מדבק גרים בישראל

פ"ב ה"ח [כג.]

בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה מחזר בכל העולם כולו ורואה אי זה צדיק באומות העולם ומביאו ומדבקו לישראל, כגון יתרו ורחב. ובשעה שהן מכעיסין אותו היה מסלק הצדיקים שביניהן.
בבלי לא הובא.

הספר על תלמיד חכם

בבלי טז: • פ"ב ה"ח [כג.]

יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמד למאה שנה (כך אמרו עליו בהספד, ומובאים באריכות עוד הספדים).
בבלי לא הובא.

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בנידה פ"א ה"ד [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ללמוד על מנת לעשות

בבלי יז.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

פ"ב ה"ט [כא.]

מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע שהיו מהלכין בדרך, וראו את יהודה בן פפוס משתקע ובא כנגדן (ואינו עובר דרך שדה של אחר). אמר רבן גמליאל לרבי יהושע: מי זה שמראה עצמו באצבע (שמתיהר, שהרי מתנאי יהושע שמותר לעבור דרך שדה של אחר)? אמר לו: יהודה בן פפוס הוא, שכל מעשיו לשום שמים (ובוודאי לא עשה זאת מיוהרא).
בבלי מעשה זה לא הובא (אך מעשה דומה הובא בבבא קמא פא: עם תנאים אחרים). יהודה בן פפוס הוזכר בירושלמי בעוד מקומות - בבבא בתרא (פ"ה ה"א [טז:] - אותו מעשה כמו כאן) ובקידושין (פ"ד ה"ד [מה:] - שנועל את הדלת בפני אשתו). אך בבבלי לא הוזכר כלל "יהודה בן פפוס" אלא "פפוס בן יהודה" - בברכות סא: (שנחשב בבית האסורין יחד עם רבי עקיבא), ובגיטין צ. (שהיה נועל את אשתו בבית ויוצא). ובירושלמי סוטה (פ"א ה"ז [ו:] - שנועל את הדלת בפני אשתו) גם כן גרס פפוס בן יהודה. וסדר הדורות (ח"ב ערך פפוס בן יהודה, הובא בעמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) כאן) גרס גם בירושלמי כאן פפוס בן יהודה, והוסיף שהיה חכם גדול והיה טוב לישראל בעבורו.

הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט

בבלי יז: • פ"ב ה"ט [כא.]

כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

בבלי לא הובא,¹⁴ והשו"ע (או"ח סי' תרלט סעיף ז) הביא זאת לגבי ישיבה בסוכה.

¹³ דומה לכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים כחברים (ולנהוג יותר באהבה זה לזה) יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

בבלי יז:

תפילה אחר התפילה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – מי שמתו

פ"ג ה"א [כא:]

גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ה [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]

פטור העוסק במת

כתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך - ימים שאת עוסק בהן בחיים ולא ימים שאת עוסק בהן במתים (זה המקור לכך שהעוסק במת פטור מקריאת שמע).
בבלי מקור זה לא הובא, והובא בתוס' (ד"ה פטור).

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]

אבילות

עשרה כוסות שותין בבית האבל: שניים לפני המזון וחמשה בתוך המזון וג' לאחר המזון וכו'. וכשמת רשב"ג הוסיפו עליהן עוד שלשה: אחד לחזן הכנסת ואחד לראש הכנסת ואחד לרבן גמליאל (בירושלמי כאן מובאים עוד דיני אבילות).
בבלי כתובות ח: הגירסא היא: "ג' לפני האכילה, ג' בתוך האכילה, ד' לאחר האכילה". כמו כן הגירסא היא שהוסיפו עליהן ארבע ולא שלוש.

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]

כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו

אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו וכו' ולא אוכל כל צורכו ולא שותה כל צורכו ולא אוכל בשר ולא שותה יין.
בבלי לא הוזכר שלא אוכל ושותה כל צרכו.

פ"ג ה"א [כג:]

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל

כהן מהו שיטמא לכבוד רבו? וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד תורה? וכו', מטמא כהן ויוצא חוצה לארץ לדיני ממונות ולדיני נפשות ולקידוש החדש ולעיבור שנה להציל שדה מן הגוי ואפילו ליטור יוצא ועורר עליה ללמוד תורה ולישא אשה וכו', אבל אמרו אל יצא כהן לחוץ לארץ אלא אם כן הבטיחו לו אשה (שיודע שימצא שם אשה). מהו שיטמא כהן לנשיאת כפים? וכו', מטמא כהן לראות את המלך וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד אביו ואמו (בחייהם ובטומאה דרבנן)?
בבלי לא הובאו כל הספיקות הללו. בעבודה זרה יג. הביא שכהן מותר לצאת לחו"ל לדון ולערער על הגויים, ללמוד תורה ולישא אשה, ולא חילק אם הבטיחו לו אשה. בקידושין לא: שאל אם מותר לצאת לחו"ל לכבוד אימו, והשיב שכן, אך לא הזכיר זאת לגבי כהן¹⁵.

¹⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (וכן כאן, שלא יחמיר על עצמו לעשות כשפטור), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

¹⁵ מצאנו בעוד מקום שהבבלי דן באיסור לצאת לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר רק בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד
כל כהן שהוא עומד בבית הכנסת ואינו נושא את כפיו עובר בעשה.
בבלי סוטה לח: עובר בשלושה עשה.

מצוה לראות מלכים
מצוה לראות גדולי מלכות, לכשתבוא מלכות בית דוד יהא יודע להפריש בין מלכות למלכות.
בבלי ט: ונח. הלשון: ישתדל לרוץ לקראת מלכים.

התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא
מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? כד דמך רבי יודן נשייא אכריז רבי ינאי ואמר: אין כהונה היום (כאשר מת רבי יהודה הנשיא התירו לכהנים להיטמא לו).
בבלי כתובות קג: הלשון היא: אותו היום שמת רבי בטלה קדושה. תוס' שם (ד"ה אותו) פירשו שני פירושים: שרבי נקרא רבינו הקדוש, ושהתירו להיטמא לו. והביא את הירושלמי הזה כראיה לפירוש השני.

נהוראי הוא גם שם של אישה
כד דמכת (כאשר מתה) נהוראי (שהיא) אחתיה דרבי יהודה נשיאה וכו'.
בבלי הובא במקומות רבים שנהוראי הוא שם לזכר (וכן בירושלמי במקומות רבים הוא שם לזכר), ולא הובא בשום מקום בבבלי שהוא שם לנקבה.

אין שואלים הלכה לפני המת
אין שואלין הלכה לפני מיטתו של מת.
בבלי ג: הלשון: אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת, ודן מה הדין במילי דעלמא.

איסור לועג לרש
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מתים יודעים מענייני העולם הזה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

רוחות שמדברות זו עם זו – אינו בירושלמי
בבלי סיפר באריכות מעשה בחסיד ששמע רוחות שמספרות זו עם זו, ומעשה זה לא הובא בירושלמי¹⁶.

רימה למת כמחט בבשר החי – אינו בירושלמי
בבלי נאמר שקשה רימה למת כמחט בבשר החי, וכן בעוד מקומות, ובירושלמי מימרא זו לא נמצאת¹⁷.

¹⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא
בבלי יט. • פ"ג ה"א [כד.]
אפילו טומאה שהיא מדברי תורה (נדחית), מן מה דמר (והוכחה לזה ממה שאמר) רבי זעירא גדול הוא כבוד הרבים שהוא דוחה מצוה בלא תעשה שעה אחת.
בבבלי הסיק שדוחה רק טומאה דרבנן, ואת המימרא שדוחה לא תעשה פירש בלא תסור. כמו כן בבבלי לא הדגיש "שעה אחת", והלשון היא "כבוד הבריות" ולא "כבוד הרבים". בחילוקים בין הבבלי לירושלמי בסוגיא זו האריך בספר "גדול כבוד הבריות" (פרק ב אות ג).

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל
הכתפים (שנושאים את המת) אסורים בנעילת הסנדל, שמא יפסוק סנדלו של אחד מהן ונמצא מתעכב מן המצוה.
בבבלי לא הובא, אבל בסוטה מ. לעניין כהנים שעולים לדוכן כתוב שאינן רשאים לעלות בסנדליהן שמא תיפסק לו רצועה וילך לקושרה ולא יעלה, ויאמרו שהוא פסול.

צידוק הדין – אינו בירושלמי
הכתפים אסורים בנעילת הסנדל וכו'.
בבבלי הוסיף שהאבל מצדיק את הדין. ובירושלמי לא הובא.

אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד כמה מקומות) שלא יפתח אדם פיו לשטן¹⁷, ובירושלמי לא הוזכר בשום מקום¹⁹.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד כמה וכמה מקומות) שעין הרע לא שולטת בזרעו של יוסף. ובירושלמי לא הובא כלל²⁰.

המקור לברכת המצוות
בבלי כא.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק קרא שמוע
בבלי כא.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והרי בפשטות בשר המת לא מרגיש), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.
¹⁸ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.
¹⁹ כדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.
²⁰ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

מחלוקת בנזכר שכבר התפלל

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא: • פ"ג ה"ב [כד:]

המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה

אמר רבי שמואל בר אבדומא זה שהוא נכנס לבית הכנסת ומצאן עומדין ומתפללין - אם יודע הוא מתחיל וגומר עד שלא יתחיל שליח ציבור כדי לענות אחריו אמן יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. באי זה אמן אמרו? תרין אמוראין, חד אמר באמן של האל הקדוש, וחד אמר באמן של שומע תפילה. אמר רבי פינחס: ולא פליגי מאן דמר (דאמר) באמן של האל הקדוש - בשבת (שלא אומרים בה "שומע תפילה"), ומאן דמר בשומע תפילה - בחול.

בבבלי המחלוקת היא אם עד שיגיע ש"ץ לקדושה או למודים, ולא הזכיר עניית אמן כלל. ותוס' (ד"ה עד) הביאו את הירושלמי, וכן הרמ"א (אר"ח סי' קט סעיף א) פסק כירושלמי.

בבלי כ: • פ"ג ה"ג [כה:]

פסוקים לאשה עבד וקטן, ברה"מ באשה, ג"ש לה לה

נשים מניין (שפטורות מקריאת שמע)? ולמדתם אותם את בניכם - את בניכם ולא את בנותיכם, עבדים מניין? שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד - את שאין לו אדון אלא הקב"ה יצא העבד שיש לו אדון אחר, קטנים מניין? למען תהיה תורת ה' בפיך - בשעה שהוא תדיר בה וכו'. ובמזוזה (מניין שהם חייבים) - דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. וברכת המזון (שהם חייבים) - דכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. **בבבלי** לא הובאו פסוקים לכל דינים אלה. בבבלי הסתפק האם נשים חייבות בברכת המזון מדאורייתא, ומהירושלמי שהביא לכך פסוק מוכח שפשוט לו שמדאורייתא (וכן כתב מראה הפנים ד"ה וברכת). המראה הפנים (ד"ה עבדים) דן אולי הירושלמי לא סובר את הגזירה שווה לה לה מאשה לעבד (חגיגה ד.), שא"כ מדוע צריך פסוק נפרד לעבד ולאשה.

בבלי כ: • פ"ג ה"ד [כו:]

הרהור בברכות

מהו מהרהר? ברכות (הפני משה פירש שגם בברכת המזון מועיל הרהור, והרידב"ז פירש שרק בברכות קריאת שמע מועיל הרהור אך בקריאת שמע וברכת המזון צריך להוציא בשפתיו). **בבבלי** משמע שבקריאת שמע וברכת המזון מהרהר, אך לא בברכות קריאת שמע.

בבלי כא:

המחלוקת האם דורשים סמוכים

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא:

לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא:

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]

שני טעמים לטבילת בעל קרי

אמר רבי יעקב בר אבון: כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת אלא שלא יהו ישראל כתרנגולין הללו משמש מיטתו ועולה ויורד ואוכל וכו'. אמר רבי חייא בר וואה (כך שמו,

כמו "אבא": כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת אלא מפני תלמוד, שאם אתה אומר לו שהוא מותר (בדברי תורה) אף הוא אומר אף אני אלך ואעשה צרכי (תשמיש) ובא ושונה כל צורכו, ומתוך שאתה אומר אסור הוא בא ושונה כל צורכו.

בבבלי הובא רק הטעם שלא יהיו כתרנגולים. מראה הפנים (כאן) הוכיח מכאן כרמב"ם (תפילה פ"ד ה"ד) שהיו שתי תקנות שונות לטבילת בעל קרי. לגבי הטעם מפני תלמוד, העיר היפה עיניים שלירושלמי תיקנו את הטבילה על מנת למנוע ביטול תורה, ולבבלי ביטלו את הטבילה (והקילו בנתינת תשעה קבין) משום שהיא היתה גורמת לביטול תורה.

גם זבות נידות ויולדות מותרות בדברי תורה בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]

זבין וזבות נדות ויולדות - קורין בתורה ושונין מדרש והלכות והגדות.
בבבלי הזכיר רק זבים ומצורעים. והיפה עיניים הוכיח מהירושלמי הזה נגד המנהג שנידה לא תזכיר את השם.

להתפלל בקול או בלחש בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא בבלי כד: • פ"ג ה"ד [כו:]

מהו להרהר בבית הכסא? חזקיה אמר מותר, רבי יסא אמר אסור.
בבבלי פשוט שאסור (וכן בירושלמי בשבת פ"ג ה"ג [כד:]). (ועיין מה שכתבנו שם) נחלקו על שאלת הלכות בבית הכיסא, ובבבלי פשוט שאסור.

המחמיר בטבילה מאריכים ימיו בטובה בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]

שמעתי שמקילים ומחמירין בה, וכל המחמיר בה מאריך ימים בטובה.
בבבלי הלשון: מאריכין לו ימיו ושנותיו, ולא הוזכר "בטובה"²¹.

הלשון "מתקיף לה" – אינה בירושלמי בבלי כב: • פ"ג ה"ה [כו:]

בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות רבים) את לשון הקושיא "מתקיף לה רבא", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל²².

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין בבלי כה:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ליבו רואה את הערווה בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כו:]

ואם לאו יתכסה במים ויקרא - מתניתא בעכורין, אבל בצלולין אסור. ואם הוא יכול לעכור ברגליו יעכור.

בבבלי יש דעה שאפשר להתכסות גם במים צלולים, ותלה זאת במחלוקת האם ליבו רואה את הערווה מותר. מראה הפנים (לקמן פ"ט ה"ב [סד: ד"ה]) הוכיח מהירושלמי כאן שהוא סובר שליבו רואה את הערווה אסור לכ"ע, והיפה עיניים דחה זאת.

²¹ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.

²² דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד:). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

מרחיקים מגללי חמור ותרנגולים אדומים
 מרחיקין מגללי בהמה ארבע אמות וכו' ברכים (פני משה: שעדיין הם רכים), ובלבד בשל חמור וכו'. מרחיקין וכו' ומצואת התרנגולין ארבע אמות. רבי יוסי ברבי אבון בשם רבי חונא: ובלבד באדומים.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה לית) הביאו את הירושלמי, וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' עט סעיף ו, ומוכח מדבריו שפירש בירושלמי "רכים" - מי רגליים).

יריקה לפני התפילה ואחריה
 המתפלל אל ירוק עד שיהלך ארבע אמות וכו', וכן הרוקק אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות וכו'. לא סוף דבר עד שיהלך ארבע אמות, אלא אפילו שהא כדי הילוך ארבע אמות.
בבלי כאן דן רק ביריקה באמצע התפילה, ולא לפני ואחריה. ובמגילה כז: דן לגבי המטיל מים קודם ארבע אמות ולאחר ארבע אמות של התפילה. והשו"ע (או"ח סי' צב סעיף ט) פסק את הירושלמי.

פרק ד – תפילת השחר

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

להתפלל בקול או בלחש
 רבי אבא בר זבדא מצלי בקלא. רבי יונה, כד הוה מצלי בכנישתא הוה מצלי כלחשה, כד הוה מצלי בביתא הוה מצלי בקלא עד דיילפון בני בייתיה צלותיה מיניה (כדי שילמדו בני ביתו את התפילה).
בבלי כד: מובא שמותר ליחיד להתפלל בקול אם אינו יכול לכוון בלחש, אך לא הובא להתפלל בקול כדי ללמד את בני ביתו.

הטעם לשלוש תפילות ביום
 מאיכן (מהיכן) למדו שלש תפילות? רבי שמואל בר נחמני אמר כנגד ג' פעמים שהיום משתנה על הבריות וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר תפילות מאבות למדום וכו'. ורבנן אמרו תפילות מתמידין גמרו.
בבלי רק שתי דעות - אבות ותמידים. כמו כן בבלי רבי יהושע בן לוי הוא האומר כנגד תמידים תקנום²³.

תפילות לומר בשחר במנחה ובערב
 בשחר צריך אדם לומר: מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפילה לאורה, במנחה צריך אדם לומר: מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי כשם שזכיתני לראות החמה במזרח כך זכיתני לראותה במערב, בערב צריך לומר: יהי רצון מלפניך ה'

²³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אלהי ואלהי אבותי כשם שהייתי באפילה והוצאתני לאורה כך תוציאני מאפילה לאורה.

בבלי לא הובא, והובא להלכה בביאור הלכה (תחילת סי' א ד"ה שיהא).

מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות בבלי כז. • פ"ד ה"א [ל.] בימי מלכות יון היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני טליים. פעם אחת שילשלו להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים. באותה שעה האיר הקב"ה עיניהם ומצאו שני טליים מבוקרים בלישכת הטלאים. על אותה שעה העיד רבי יודה בר אבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות (ובהמשך הובא המעשה שהביאו להם חזירים).

בבלי סוטה מט.; בבא קמא פב: ומנחות סד: הובא רק המעשה עם החזירים, ושם במקום "על אותה שנינו שקרב תמיד בארבע שעות" סיים "על אותה שנה שנינו מעשה ובא עומר מגגות צריפים וכו'".

תפילת נעילה פ"ד ה"א [לא.] מניין לנעילה (שהרי אינה כנגד קרבן ואינה מתקנת האבות)? אמר רבי לוי: גם כי תרבו תפלה - מכאן שכל המרבה בתפילה נענה (ונעילה היא לריבוי תפילה). אימתי היא נעילה וכו'? רב אמר: בנעילת שערי שמים, ורבי יוחנן אמר: בנעילת שערי היכל. **בבלי** לא הובא, ורש"י (יומא פז: ד"ה נחית) הביאו.

תפילת ערבית מבעוד יום בבלי כז. • פ"ד ה"א [לב:] אמר רבי זעורא כל מן דהוינא עבד כן (פני משה: שהייתי מתפלל של ערבית מבעוד יום. קרבן העדה תענית פ"ד ה"א [יט.]: שלא הייתי מתפלל כלל, שתפילת ערבית רשות) הוינא מפחד בלילא. **בבלי** דן בתפילת ערבית מבעוד יום והאם היא רשות או חובה, אך המעשה שהיה מפחד כל הלילה לא הובא שם.

המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית בבלי כז. • פ"ד ה"א [לב:] הלכו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה (להיות נשיא), בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות. והיה רבי עקיבה יושב ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני וכו'. וכמה ספסלין היו שם? רבי יעקב בן סיסי אמר: שמונים ספסלים היו שם של תלמידי חכמים חוץ מן העומדין לאחורי הגדר, רבי יוסי בירבי אבון אמר: שלש מאות היו שם חוץ מן העומדין לאחורי הגדר וכו'. מיד הלך לו רבן גמליאל אצל כל אחד ואחד לפייסו בביתו וכו'. אף על פי כן (אע"פ שהשיבו את רבן גמליאל להיות נשיא) לא הורידו אותו (את רבי אלעזר בן עזריה) מגדולתו (לגמרי), אלא מינו אותו אב בית דין.

בבלי מובא אותו המעשה בכמה שינויים: רבי אלעזר בן עזריה היה בן שמונה עשרה, לא הובא שרבי עקיבא הצטער על כך שרבי אלעזר בן עזריה הוא בן גדולים יותר ממנו, הגירסא היא שנוספו ארבע מאות או שבע מאות ספסלים, רבן גמליאל הלך לפייס רק את רבי יהושע, ולא מינו אותו אב בית דין אלא חילקו ביניהם את השבתות (ומראה הפנים כתב שאולי היינו הך, שמנהגם היה שהאב בית דין דורש שבת אחת).

תפילה לפני ואחרי הלימוד

בבלי כח: • פ"ד ה"ב [לג].

בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שלא אקפיד כנגד חברי ולא חברי יקפידו כנגדי, שלא נטמא את הטהור ולא נטהר את הטמא, שלא נאסור את המותר ולא נתיר את האסור ונמצאתי מתבייש לעולם הזה ולעולם הבא. וביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שנתת חלקי מיושבי בית המדרש ובתי כניסיות ולא נתת חלקי בבתי תרסיות ובבתי קרקסיות, שאני עמל והן עמלין, אני שוקד והן שוקדין, אני עמל לירש גן עדן והן עמלין לבאר שחת, שנאמר כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת.

בבבלי הגירסא שונה, לא הובאה הבקשה "שלא אקפיד כנגד חברי ולא חברי יקפידו כנגדי" שהירושלמי פתח בה²⁴, ועוד שינויים. ובסידור עולת ראייה (עמוד שמג) הגיה בבבלי במקום "ולא שמת חלקי מיושבי קרנות" - "מיושבי קר"ת", והוא ראשי תיבות קרקסאות ותאטראות, ע"פ הירושלמי כאן.

בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו

בבלי כח:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [יד], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה אחר התפילה

פ"ד ה"ב [לג].

רבי אלעזר היה מתפלל שלש תפילות לאחר תפילתו (וכן מספר על עוד שהתפללו אחר התפילה).

בבבלי יז: מוזכרות תפילות אחר התפילה, אך לא אמורא אחד שהתפלל שלוש תפילות לאחר התפילה.

המתעורר מברך מחיה המתים

פ"ד ה"ב [לג].

הנוער משנתו צריך לומר ברוך אתה ה' מחיה המתים.

בבבלי לא הובאה ברכה זו למתעורר משנתו, וגליון הש"ס על הירושלמי כתב שברכה זו כלולה ב"מחזיר נשמות לפגרים מתים" או ב"הנותן ליעף כח".

קושיא על מספר הברכות בתפילה

בבלי כח: • פ"ד ה"ג [לג].

אם יאמר לך אדם תשע עשרה אינון (כך גירסת הגמרא ומורה"א"פ. והפני משה הגיה: שבע עשרה אינון, שהיו כוללים את ברכת דוד וירושלים יחד)! אמור לו: של מינין כבר קבעו חכמים ביבנה (לגירסא "תשע עשרה" התירוץ הוא שהיו רק שמונה עשרה עד שהוסיפו את ברכת המינים, ולגירסא "שבע עשרה" התירוץ הוא שהם שמונה עשרה לאחר שהוסיפו את ברכת המינים).

בבבלי הקשה שהם תשע עשרה ותירץ כירושלמי.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה

בבלי כח:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

²⁴ יתכן שקשור בכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד), ולכן מתפללים על כך שלא יקפידו זה על זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

הוספת "רחם" בתפילה בתשעה באב

פ"ד ה"ג [לד.]

יחיד בט' באב צריך להזכיר מעין המאורע. מהו אומר? רחם (ולא "נחם" כגרסתנו בתפילה) ה' אלהינו ברחמך הרבים ובחסדיך הנאמנים עלינו ועל עמך ישראל ועל ירושלם עירך וכו'.

בבלי לא הובא, והשו"ע (או"ח סי' תקנז סעיף א) פסק זאת.

מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה

פ"ד ה"ג [לד.]

כל דבר שהוא לבא (להבא, דהיינו בקשה, כגון יעלה ויבוא) אומרה בעבודה וכל דבר שהוא לשעבר (הודאה, כגון על הניסים) אומרה בהודאה.

בבלי לא הובא כלל זה.

מחלוקת היכן אומרים יהיו לרצון אמרי פי

פ"ד ה"ד [לד:]

רבי יוסי ציידניא בשם רבי יוחנן: לפני תפילתו הוא אומר ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך, לאחר תפילתו הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רבי יודן אמר תרויהון קומי צלותיה (לפני תפילתו).

בבלי ט: פשוט שאת הפסוק יהיו לרצון אומרים לאחר התפילה, והקשה מדוע, ותירץ שהוא משום שהפסוק נאמר בתהילים לאחר שמונה עשרה מזמורים²⁵.

מחלוקת בנוזכר שכבר התפלל

פ"ד ה"ד [לד:]

היה עומד ונזכר שהתפלל - רב אמר חותך (פוסק באמצע הברכה), ושמואל אמר אינו חותך. **בבלי** כא. שמואל אמר פוסק, ואין חולק על כך.

דיני טעות בתפילת גשם וטל

בבלי כט.

הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחזירים ש"ן שטעה בשלוש ברכות

בבלי כט.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם בתפילה קצרה מוסיף ברכות ראשונות ואחרונות

בבלי ל. • פ"ד ה"ד [לד:]

המהלך במקום סכנה מתפלל תפילה קצרה מעין שמונה עשרה וכו'. רב חסדא אמר: (גם) בתפילה קצרה צריך להוסיף שלש ברכות הראשונות ושלש האחרונות. **בבלי** כתב שבתפילה קצרה לא מוסיף את הברכות, אלא רק בהביננו.

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת

פ"ד ה"ד [לה.].

צריך אדם לייחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל.

בבלי ו: כתב רק שיש מעלה לקבוע מקום לתפילתו, אך לא הדגיש שגם בתוך בית הכנסת צריך לקבוע מקום מסוים. והשו"ע (או"ח סי' צ סעיף יט) פסק כירושלמי.

²⁵ דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

המתפלל צריך להסב פניו לכותל
צריך אדם להסב פניו לכותל להתפלל.
בבלי ה: הלשון: שלא יהיה דבר חוצץ בינו לכותל²⁶.

ויסב חזקיהו אל הקיר
ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. באי זה קיר נשא עיניו? רבי יהושע בן לוי אמר: בקירה של רחב נשא עיניו, כי ביתה בקיר החומה אמר לפניו רבונו של עולם רחב הזונה שתי נפשות הצילה לך ראה כמה נפשות הצלת לה וכו'. רבי חנינא בר פפא אמר: בקירות בית המקדש נשא עיניו, בתתם ספם את סיפי ומזוזותם אצל מזוזותי והקיר ביני וביניהם, בני אדם גדולים היו ולא היו יכולין לעלות ולהתפלל בבית המקדש בכל שעה והיו מתפללין בתוך בתיהם, והקב"ה מעלה עליהם כאילו מתפללין בבית המקדש, אבותיי שעשו לך את כל השבח הזה על אחת כמה וכמה. רבי שמואל בר נחמן אמר: בקירה של שונמית נשא עיניו וכו'. ורבנן אמרי: בקירות לבו נשא עיניו וכו'.
בבלי י: מובאות רק הדעות של קירות ליבו ושונמית.

קודש הקודשים של מעלה ושל מטה
בבלי ל: • פ"ד ה"ה [לה].
ואם לאו (שאינו יכול לכוון את הרוחות על החמור) יכוין את לבו כנגד בית קדש הקדשים. לאי זה בית קדש הקדשים? רבי חייא רבא: כנגד קדשי הקדשים שלמעלן, רבי שמעון בן חלפתא אמר: כנגד בית קדש הקדשים שלמטן. אמר רבי פינחס: לא פליגין, בית קדשי הקדשים שלמטן מכוון כנגד בית קדש הקדשים שלמעלן.
בבלי גם כן כתב שיכוון את ליבו כנגד קודש הקודשים, אך לא דן האם הוא קודש הקודשים של מעלה או של מטה.

שיעור הפסק בין תפילות סמוכות ולאחר התפילה
בבלי ל: • פ"ד ה"ו [לו].
את שמע מינה שאדם מתפלל ומהלך ד' אמות ומתפלל של מוסף. אמר רבי אבא: ולא סוף דבר עד שיהלך ד' אמות, אלא אפילו שהא כדי הילוך ארבע אמות.
בבלי נחלקו האם השיעור הוא כדי שתתחונן דעתו או כדי שתתחולל דעתו, ולא הובא שיעור ארבע אמות. והשו"ע (או"ח סי' קה סעיף א) פסק כירושלמי. והרמ"א (או"ח סי' קכג סעיף ב, בשם הב"י) למד מכך גם שיחיד המתפלל יעמוד במקום שכלו פסיעותיו כשיעור ארבע אמות.

האל הקדוש ושומע תפילה
פ"ד ה"ו [לו].
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בברכות פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁶ נראה שקשור לכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (להסב פניו) במקום שלילית בבבלי (שלא יהיה דבר חוצץ). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

פרק ה – אין עומדין

להתפלל ולהיפטר מחבירו מתוך דבר של תורה בבלי לא. • פ"ה ה"א [לו:]
לא יעמוד אדם ויתפלל לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטילין, אלא מתוך דבר של תורה. וכן אל יפטר אדם מתוך חבירו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטילים, אלא מתוך דבר של תורה.
בבלי הלשון להתפלל "מתוך שמחה של מצוה", ולהיפטר מחבירו "מתוך דבר הלכה". והגר"א הגיה שגם לגבי להיפטר מחבירו צריך לגרוס "מתוך שמחה של מצוה".

העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל בבלי לא. • פ"ה ה"א [לז:]
העוסק בצורכי ציבור כעוסק בדברי תורה.
בבלי לא הובא, ונפסק בשו"ע (א"ח סי' צג סעיף ד). ובשו"ע שם יש שפירשו שדינו כעוסק בתורה ויכול להתפלל מתוך כך, ויש שפירשו שאין צריך להפסיק ולהתפלל (וכן דן בזה מראה הפנים).

הפסוקים ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו', הלשון "חברייא" פ"ה ה"א [לז:]
רבי חזקיה רבי יעקב בר אחא רבי יסא בשם רבי יוחנן: לעולם אל יהא הפסוק הזה זז מתוך פיק - ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה, רבי יוסי בי רבי אבון רבי אבהו בשם רבי יוחנן וחברייא: ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך. רבי חזקיהו בשם רבי אבהו: יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו משעות החצופות הקשות הרעות היוצאות המתרגשות לבוא לעולם.
בבלי לא הובא לומר את פסוקים אלו, אך הובא פעמים רבות בתפילה ובסליחות. כמו כן הירושלמי בפעמים רבות קורא לחלק מהאמוראים "חברייא", ובבבלי כמעט ולא הובא.²⁷

מספר הכוכבים – אינו בירושלמי בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]
בבלי הביא כאן את מספר הכוכבים וחלוקתם למזלות, חילות, לגיונות וכו'. ובירושלמי לא הובא.

דרשות "אל תקרי" – אינן בירושלמי בבלי ל: • פ"ה ה"א [לז:]
עיין מה שכתבנו בברכות פ"א ה"א [ה:].

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה בבלי לא.
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

להתפלל בקול או בלחש בבלי לא.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה כחברים יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

ישמיע לאוזניו את התפילה

בבלי לא.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר

בבלי לא:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה פ"ד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אסור להתענות בשבת

בבלי לא:

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשבת לפני ואחרי התפילה

בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:].

זה שהוא עומד ומתפלל צריך לישוב שתי ישיבות - אחת עד שלא יתפלל ואחת משיתפלל, עד שלא יתפלל - אשרי יושבי ביתך, ואחת משיתפלל - אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

בבלי לא הובא.

ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים

בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:].

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת וכו' על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן וברכה נתנת במלאכתן.

בבלי הלשון: תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת.

עדיף להתפלל בביתו

פ"ה ה"א [לז:].

אמר רבי יוחנן: המתפלל בתוך ביתו כאילו מקיפו חומה של ברזל. מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן: תמן אמר רבי אבא אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן צריך לאדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפילה, וכה אמר אכן (וכאן אמר כן)? כאן ביחיד וכאן בציבור (ביחיד יתפלל בתוך ביתו, בציבור יתפלל בבית הכנסת. גליון הש"ס על הירושלמי הביא פירוש שאין הכוונה בביתו אלא בבית המדרש. וכן עמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) דן בזה).

בבלי ז: מפורש שעדיף להתפלל בבית הכנסת, ובדף ח. שעדיף להתפלל היכן שלומד. אך אין דעה שעדיף בביתו.

הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש

פ"ה ה"א [לז:].

דרשו את ה' בהמצאו - איכן (היכן) הוא מצוי? בבתי כניסיות ובבתי מדרשות.

בבלי ו. נזכר שהוא מצוי רק בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות.

להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות

פ"ה ה"א [לז:].

זה שנכנס לבית הכנסת צריך להכנס לפנים משני דלתות.

בבלי ח. הביא זאת והסיק שפירושו כשיעור שני פתחים.

היגע בתלמודו לא במהרה משכח

פ"ה ה"א [לז:].

אמר רבי יוחנן: ברית כרותה היא, היגע תלמודו בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח. אמר רבי יוחנן ענתייאתא: ברית כרותה היא, היגע תלמודו בצנעה לא במהרה הוא משכח, מה טעם ואת צנועים חכמה. אמר רבי יוחנן: ברית כרותה היא, הלמד אגדה

מתוך הספר לא במהרה הוא משכח. אמר רבי תנחום: הסובר תלמודו לא במהרה הוא משכח, מה טעם פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך.
בבלי לא הובא, והובא להלכה בשו"ע (יר"ד סי' רמו סעיף כב).

יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום – אינה בירושלמי פ"ה ה"א [לז:]
זה שהוא רואה חלום קשה צריך לומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שיהו כל חלומתי שחלמתי, בין בלילה הזה בין בשאר הלילות, בין שחלמתי אני ובין שחלמו לי אחרים, אם טובים הם יתקיימו עלי לששון ולשמחה לברכה ולחיים וכו' הפכת מספדי למחול לי וגו' ולא אבה ה' אלהיך וגו' אז תשמח בתולה וגו'.
בבלי נה: כתוב לומר זאת בברכת כהנים. כמו כן יש בנוסח שם כמה שינויים: אינו פותח ב"יהי רצון" אלא ב"רבונו של עולם", לא מביא את פסוקים אלה ועוד. פסוקים אלה הובאו בבבלי (שם) בהטבת חלום בפני שלושה, שאומרים לחולם "טבא הוא וטבא ליהוי וכו'", ובירושלמי לא הובאה הטבת חלום כלל.²⁸

הפסקה בכתיבת השם פ"ה ה"א [לז:]
היה כותב את השם - אפילו מלך שואל בשלומו לא ישיבנו. היה כותב שנים או שלשה שמות, כגון אל אלהים ה' - הרי זה גומר את אחד מהן ומשיב שאילת שלום.
בבלי לא הובא.

נפל לבור אריות ולכבשן – אין מעידים שמת בבלי לג.
הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם בעקרבים אין מעידים שמת בבלי לג.
הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פג:], ועיין מה שכתבנו שם.

השטן מרקד – אינו בירושלמי בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:]
בבלי כתוב שבימי ניסן השטן מרקד בין קרניו של שור שחור, וביטוי זה - שהשטן מרקד - הובא בעוד מקומות בבבלי, ובירושלמי לא הובא כלל.²⁹

המעשה ברבי חנינא בן דוסא שהוכש בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:]
אמרין עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל ובא חברבר (בלשון הבבלי ערוד, וכן בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה [ס:]), והכישו ולא הפסיק את תפילתו, והלכו ומצאו אותו חברבר מת מוטל על פי חורו. אמרו: אי לו לאדם שנשכו חברבר, ואי לו לחברבר שנשך את רבי חנינא בן דוסא. מה עיסקיה דהדין חברבריא? כד הוות נכית (נושך) לבר נשא, אין (אם) בר נשא קדים למיא - חברברא מיית, ואין חברברא קדים למיא - בר נשא מיית. אמרו לו תלמידיו: רבי לא הרגשת? אמר להן: יבא עלי (שבועה), ממה שהיה לבי

²⁸ דרך הירושלמי למעט בסגולות, ולכן הירושלמי לא מביא הטבת חלום, שהיא פעולה סגולית, אלא רק תפילה על חלום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

²⁹ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירים במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

מתכוין בתפילה אם הרגשתי. אמר רבי יצחק בר אלעזר ברא לו הקב"ה מעיין תחת כפות רגליו לקים מה שנאמר רצון יריאיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם.
בבלי לא הובא כל העניין של המים והמעין³⁰, ורש"י (ד"ה ומת) ותוס' (ד"ה אבל) שם הביאו את הירושלמי.

פ"ה ה"ב [לח:]

מחלוקת האם הטל נעצר

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לח:]

אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לח:]

דיני טעות בתפילת גשם וטל

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג: • פ"ה ה"ב [לט:]

ברכת חונן הדעת בשבת

דרכי אמר: תמיהני היאך ביטלו חונן הדעת בשבת, אם אין דיעה תפילה מניין? (בתמיהה).
בבלי תמיהה זו לא הובאה.

פ"ה ה"ב [לט:]

מבדיל אפילו עד יום חמישי

אם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל אפילו בחמישי בשבת.
בבלי פסחים קה-קו. נחלקו האם מבדיל רק עד יום רביעי (ולא עד בכלל) או כל השבת (עד שבת הבאה)³¹.

בבלי לג: • פ"ה ה"ב [לט:]

לתת עיניהם בכוס ובנר בהבדלה

העונין אמר (על הבדלה) צריכין ליתן עיניהם בכוס ועיניהם בנר.
בבלי לא הובא, ונפסק ברמ"א (א"ח סי' רצו סעיף א).

בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ.]

טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור"

רבי יצחק בשם רבי סימון: כקורא תיגר על מדותיו של הקב"ה - על קן ציפור הגיעו רחמין ועל אותו האיש לא הגיעו רחמין! רבי יוסי בשם רבי סימון: בנותן קיצבה למדותיו של הקב"ה - עד קן ציפור הגיעו רחמין וכו'. אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא עבדין טבות (לא יפה עושים) שעושין למדותיו של הקב"ה רחמים.
בבלי הובאו שני טעמים: שמטיל קנאה במעשה בראשית, ושעושה מידותיו של הקב"ה רחמים.

בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ.]

מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד

הדא דאמר בציבור (שאסור לומר "מודים מודים" או "על קן ציפור יגיעו רחמין"), אבל ביחיד תחנונים הן.

³⁰ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.
³¹ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מחלק שעד יום שלישי שייך לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שייך לשבת הבאה, והירושלמי לא מחלק כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לב.

בבבלי לא הובא, תוס' (לד. ד"ה אמר) הביא את הירושלמי ופירש זאת לגבי "מודים מודים", ומראה הפנים הביא פירוש שהוא לגבי "על קן ציפור".

מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות
לכל אין מחזירין אותו (ש"ץ שטעה) חוץ ממי שלא אמר מחיה המתים ומכניע זדים ובונה ירושלים, אני אומר מין הוא.
בבבלי כט. כתב כך רק לגבי ברכת הצדוקים (מכניע זדים).

דברים שרובם ומיעוטם רע, סירוב לעבור לפני התיבה
שלושה דברים רובן ומיעוטן רע ובינונית יפה - השאור והמלח והסירוב.
בבבלי הלשון: רובם קשה ומיעוטם יפה.

קורא בתורה ואינו יודע להמשיך
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ה [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

סירוב לעבור לפני התיבה
בתחילה מסרב, שנייה מעמעם, ובשלישית רץ ובא.
בבבלי הלשון: בשנייה מהבהב, ובשלישית פושט את רגליו ויורד.

להיכן חוזר הטועה בתפילה
אמר לון רבי אבון בשם רבי יהושע בן לוי: זה שעובר (לפני התיבה) תחתיו (במקום זה שטעה) יתחיל ממקום שפסק (הטועה). אמרין ליה: והא תנינן מתחילת הברכה שטעה זה! אמר לון: מכיון דעניתון קדושתא כמי שהוא תחילת ברכה (לאחר קדושה נחשב לתחילת ברכה חדשה).
בבבלי הוזכר גם חילוק בין שלוש הברכות הראשונות, הברכות האמצעיות ושלוש האחרונות.³²

אמן אחר ברכת עצמו
לא יענה אחר עצמו אמן, ואם ענה הרי זה בור. אית תניי תני: הרי זה בור, ואית תניי תני: הרי זה חכם. אמר רב חסדא: מאן דמר (דאמר) הרי זה חכם - בעונה בסוף (כגון בסוף תפילת שמונה עשרה), ומאן דמר הרי זה בור - בעונה על ברכה וברכה.
בבבלי מה: חילק שעל בונה ירושלים יענה ועל שאר ברכות לא, ונחלקו רש"י ותוס' האם בונה ירושלים דווקא או גם בסוף ברכות קריאת שמע ופסוקי דזמרא.

ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

³² אם כן לבבלי מוסבר החילוק בין שבח, בקשה והודאה. ושיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים
 עיר שכולה כהנים נושאים את כפיהן. למי הן מברכין? לאחיהן שבצפון, לאחיהם שבדרום, לאחיהם שבמזרח, לאחיהם שבמערב. ומי עונה אחריהן אמון? הנשים והטף.
בבלי סוטה לח: הלשון "למי מברכין? לאחיהן שבשדות". כמו כן עניית אמון במקרה זה לא הובאה בבבלי.

מקור להשתחווה באבות ובמודים
 הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה במנהיג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אגדות על שחר לעוה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי בבלי לד: • פ"ה ה"ה [מא:]
בבלי הביא אגדות "כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא וכו' עין לא ראתה אלהים זולתך", ודעה ש"אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד", וכן בעוד מקומות. ובירושלמי לא הובאו כלל³³.

פרק ו – כיצד מברכין

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לברכות אכילה מפסוק בבלי לה: • פ"ו ה"א [מא:]
 קודש הילולים - מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו, מיכן היה רבי עקיבה אומר לא יטעום אדם כלום עד שיברך.
בבלי זו אחת ההו"א, ולמסקנה היא סברא שאסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה³⁴.

המקור לברכת המצות פ"ו ה"א [מא:]
 כל המצות טעונות ברכה. ומניין שכל המצות טעונות ברכה, רבי תנחומא רבי אבא בר כהנא בשם רבי אלעזר: ואתנה לך את לוחות האבן התורה והמצוה - הקיש תורה למצוה, מה תורה טעונה ברכה אף מצוה טעונה ברכה.
בבלי כא. לא דימה את ברכות התורה לברכות המצוות³⁵.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן בבלי לה:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

³³ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³⁵ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות, ולכן מדמה בין ברכות התורה לברכות המצוות (המפרשים דנו לאיזה סוג שייכות ברכות התורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

ברכה אחרונה על בריה

בבלי לח: • פ"ו ה"א [מא:]

רבי יוחנן נסב זייתא ובירך לפניו ולאחריו, והוה רבי חייא בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") מסתכל ביה (ותמה מדוע בירך אחריו). אמר ליה רבי יוחנן: בבליא, למה את מסתכל בי, לית לך כל שהוא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו? אית ליה, ומה צריכה ליה (מדוע תמה)? מפני שגלעינתו ממעטתו (משיעור כזית). ולית ליה לרבי יוחנן שגלעינתו ממעטתו (ומדוע בירך אחריו)? מה עבד ליה רבי יוחנן, משום בריה (פרי שלם, ואע"פ שאין בו כזית). מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אפילו אכל פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רימון שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו (משום שהיא בריה).

בבבלי מובא אותו מעשה בשינוי, ולא הביא את הדין שמברך ברכה אחרונה על בריה (דין בריה לגבי חיוב מלקות הוזכר במשנה מכות יג.). תוס' (לט. ד"ה בצר) הביא את הירושלמי ודן האם הבבלי מודה לדין זה. והשו"ע (או"ח סי' רי סעיף א) הביא שנחלקו הפוסקים בדין זה.

הנוסח של ברכת המוציא לחם

בבלי לח: • פ"ו ה"א [מג:]

רבי נחמן אמר "המוציא לחם מן הארץ" ורבנן אמרי "מוציא לחם מן הארץ" וכו'. רבי ירמיה בריך קומי (בירך לפני) רבי זעירא "המוציא לחם מן הארץ" וקלסיה (רבי זעירא שיבח אותו), מה (וכי פסק) כרבי נחמיה? שלא לערב ראשי אותיות (לא לערב את המילים לחם-מן).

בבבלי טעם זה לא הובא, ותוס' (שם ע"ב ד"ה והלכתא) הביאו את הירושלמי. כמו כן בבבלי הדעות הפוכות - רבי נחמיה אומר מוציא וחכמים אומרים המוציא³⁶.

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה לבטלה

פ"ו ה"א [מג:]

אהן דנסב עיגולא ומברך עילוי והכא לא אתי בידיה (זה שלקח מאכל ובירך עליו והמאכל נלקח ממנו לפני שאכלו) וכו', אמר רבי תנחום בר יודן: צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שלא להזכיר שם שמים לבטלה.

בבבלי לא הובא "ברוך שם כבוד מלכותו וכו'" כלל לגבי ברכה לבטלה. ונפסק בשו"ע (או"ח סי' רו סעיף ו).

נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכו"ע

בבלי מ. • פ"ו ה"א [מד:]

אהן דמר סב בריך סב בריך (זה שאמר "טול וברך") אין בו משום הפסק ברכה, הב אחוונא לתורייא ("תן אוכל לשוורים") יש בו משום הפסק ברכה.

בבבלי נחלקו אמוראים האם אכילת שוורים היא הפסק.

הכניס אוכל לפיו ולא בירך

פ"ו ה"א [מד:]

רב הונא אמר: הרי שנתן לתוך פיו ושכח ולא בירך - אם היו משקין פולטן, אם היו אוכלין מסלקן לצדדין. רבי יצחק בר מרי קומי (לפני) רבי יוסי בי רבי אבון בשם רבי יוחנן: אפילו אוכלין פולטן, דכתיב ימלא פי תהילתך כל היום תפארתך.

בבבלי סובר שמשקים בולען. וכן חילק בין אוכלים שנמאסים, שאותם מסלק לצד, לבין אוכלים שלא נמאסים, שפולטן.

³⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

ברכת בורא מיני מעדנים, על הארץ ועל מעדניה
 בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:]:
 בורא מיני מעדנים - בההוא דטריף (אורז טרוף). עד כדון בתחילה, בסוף - רבי יונה בשם רבי שמעון חסידא: אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי ברוך אתה ה' על הארץ ועל מעדניה.
בבלי לא הובאה ברכה זו.

נוסח ברכת בורא נפשות עם השם
 בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:]:
 אשר ברא נפשות רבות להחיות בהן נפש כל חי ברוך אתה ה' חי העולמים.
בבלי לו: ומד: לא הובא הנוסח של סוף הברכה, ולהלכה חותמים בלי שם, ודעת הגר"א לחתום עם שם ע"פ הירושלמי כאן (משנה ברורה סי' רז ס"ק ה).

לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק מה לברך
 בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:]:
 והכן לא אכל רבי ירמיה סולת מן יומיו (מימיו, משום שהסתפק מה ברכתה. והפני משה פירש שלא אכלה מחוץ לסעודה).
בבלי לא הובא שמספק ברכה לא יאכל.

ברכה על פת טהורה קודמת
 בבלי לט: • פ"ו ה"א [מה:]:
 פת טמאה ופת טהורה - רבי חייא בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") אמר: אומר (מברך) על הטהורה.
בבלי דן על איזה פת לברך - שלם, גדול, חיטים. אך לא הזכיר פת טהורה.

ברכתו של קורא
 בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:]:
 קורא - רבי יעקב בר אחא בשם שמואל אומר עליו בורא פרי העץ, תנא רבי חלפתא בן שאול שהכל נהיה בדברו.
בבלי נחלקו האם ברכתו אדמה או שהכל.

ברוך שברא את החפץ הזה
 בבלי מז: • פ"ו ה"ב [מז]:
 רבי מאיר אומר: אפילו אמר ברוך שברא החפץ הזה מה נאה הוא זה - יצא.
בבלי הלשון "כמה נאה פת זו", "כמה נאה תאנה זו", וכן הדגיש שהאדם הזכיר את המילה "פת".

לא לגזול מהמאכל את ברכתו
 בבלי לה: • פ"ו ה"ד [מז]:
 מברך על תורמוסה, אמר רבי לוי: על שם אל תגזול דל כי דל הוא (לא לגזול מהתורמוס את ברכתו).
בבלי לא הובא העניין של לגזול מהמאכל את ברכתו, אלא רק שהנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל.

לא לשנות מנוסח התפילה
 בבלי מ:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מה מקור השיעורין
 בבלי מא:
 הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מא: • פ"ו ה"ה [מז:]

פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם לאחריה
 פת הבאה כיסנין אחר המזון - טעונה ברכה לפנייה ולאחריה.
בבבלי לאחריה פשוט שלא מברך, ולפניה היא מחלוקת.

פ"ו ה"ו [מח:]

נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה
 סדר סעודה וכו' הביאו להן לידים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת (מראה הפנים פירש שהוא משום דבר שטיבולו במשקה, והירושלמי סובר שלטיבולו במשקה די בנטילת יד אחת).
בבבלי פסחים קטו. כתוב שדבר שטיבולו במשקה צריך נטילת שתי ידיים.

בבלי מב. • פ"ו ה"ו [מח:]

הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון
 היסבו אחד מברך לכולן וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר: בשבוע הבן (סעודת ברית מילה) היא מתניתא (המשנה), הא בעל הבית בתוך ביתו - לא. תני רבי חייא: אפילו בעל הבית בתוך ביתו.
בבבלי לא חילק בין סעודת ברית מילה לבעל הבית.

בבלי מב.

תיכף לנטילת ידיים ברכה – במים ראשונים

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מג. • פ"ו ה"ו [מט:]

ברכת שמן אפרסמון
 רבי ירמיה בעא מיבדוק לרבי זעורא. אמר ליה כיצד הוא אומר (מה מברך) על שמן ערב?
 אמר ליה אשר נתן ריח טוב בשמן ערב. אמר ליה אשר נתן ריח טוב בעצי בשמים.
 יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתבין, חד אמר ברוך שנתן ריח טוב בעצי בשמים, וחרנה (והאחר) אמר ברוך שנתן ריח טוב בעשב הארץ.
בבבלי הדעות הן: בורא שמן ארצנו, בורא שמן ערב.

בבלי מג:

גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"ח [נ.]

אכל במזרח התאנה ובמערבה
 אכל במזרחא של תאינה ובא לאכול במערבה צריך לברך.
בבבלי לא הובא דין זה, ונפסק בשו"ע (או"ח סי' קעח סעיף ב). לגבי שינוי מקום בכלל דן בפסחים קא:

בבלי מד.

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מד:

ברכת תפילין

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"ח [נ.]:

ברוך שברא מי רפואות

אמר רבי אבון השותה מי דקריס מהו אומר, ברוך שברא מי רפואות.

בבבלי ברכה זו לא נמצאת, אלא אדרבה, בדף לו. מפורש שעל רפואות לא מברכים³⁷. כמו כן בשבת קי. הלשון: מי דקרים.

בבלי מה.

צא וראה היאך הציבור נוהג

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – שלושה שאכלו

בבלי מה. • פ"ז ה"א [נא:].

זימון בשניים או בשלושה – תלוי בדיני ממונות

רבי אבא בשם רב חונא רבי זעירא בשם אבא בר ירמיה: שלשה חובה, שנים רשות. אמרה דבי זעירא קומי (לפני) רבי יסא. אמר ליה: אני אין לי אלא משנה - שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. רבנן דהכא בדעתון ורבנן דהתם בדעתון: שמואל אמר שנים שדנו דינן דין אלא שהוא נקרא בית דין חצוף, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תרויהון אמרין אפילו שנים שדנו אין דינן דין.

בבבלי מה. מובאת המחלוקת על זימון בשניים, ובסנהדרין ג. דנים על שניים שדנו, אך לא תולים את סוגיות אלו זו בזו³⁸.

בבלי מה:

ענייה לזימון כאשר לא אכל

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מה:

אמן אחר ברכת עצמו

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ד [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז.

אמן חטופה קטופה ויתומה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נ. • פ"ז ה"א [נא:].

אכלו בנפרד ונתערבו, דימוי סוגיות שונות

רב חונא אמר: שלשה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו מזמנין. רב חסדא אמר: והן שבאו משלש חברות. על דעתיה דרבי זירא וחבורתיה והן שאכלו שלשה כאחת. רבי יונה על הדא דרב חונא, הטביל שלשה איזובות (לצורך פרה אדומה) זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו (לקח אחד מכל אגודה וצירף

³⁷ שיטת הירושלמי לברך גם על מעשה שאדם עושה מתוך צורך, כמו כאן שלא נהנה מהמאכל. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף י.

³⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

מהם אגודה אחת) - מזה בהן, רב חסדא אמר והן שבאו משלש חבילות, על דעתיה דרבי זעירא וחבורתה והוא שהטביל שלשתן כאחת (כשיטתם בעניין זימון). אין תימר אין למידין אזוב מברכה (אם תקשה איך אפשר לדמות דיני אזוב לדיני זימון) - ואנן חזינן רבנן קיימין בסוכה וילפין מטיט הנרוק (מדמים דיני שינה בסוכה לדיני טבילה בטיט דך). **בבלי** גם כן דנו בשלושה שאכלו בנפרד ונתערבו, ודימו זאת למיטה שנתחלקה (וכן דימוי סוכה לטיט הנרוק נמצא גם בבבלי - סוכה יט:). אך בבבלי אין את ההדגשה שאפשר לדמות סוגיות בנושאים שונים³⁹.

האוכל דמאי, אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי
בבלי מז. • פ"ז ה"א [נג].
אכל דמאי וכו' - בשעה שגזרו על הדמאי רוב עמי הארץ היו מכניסין לבתיהן.
בבבלי הטעם הוא מיגו שיכול להפקיר את נכסיו ולהיות עני ולאכול דמאי. טעם זה, שנמצא בבבלי במקומות רבים נוספים, לא הובא בירושלמי בשום מקום. והיפה עיניי הוסיף שלירושלמי מזמנים עליו אע"פ שלכתחילה אסור לאכול דמאי.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל
בבלי מז. • פ"ז ה"א [נג].
כמן דמר (כמאן דאמר) כותי כגוי דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כותי כישראל לכל דבר.
בבבלי נידה נו: הלשון היא האם גרי אריות הן או גרי אמת הן.

גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה
בבלי מט: • פ"ז ה"ב [נג].
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ח [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שקטן צריך לדעת בטיב ברכה
בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג].
מאימתי עושין אותו (את הקטן) סניף? רבי אבינא אמר איתפלגון רב חונא ורב יהודה תרויהון בשם שמואל: חד אמר כדי שיהא יודע טיב ברכה, וחרנה (והאחר) אמר שיהא יודע למי הוא מברך.
בבבלי פשוט שצריך לדעת למי מברך.

המעשה עם שמעון בן שטח וינאי
בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג].
שלש מאות נזירין עלו בימי רבי שמעון בן שטח, מאה וחמשים מצא להן פתח ומאה וחמשים לא מצא להן פתח. אתא גבי ינאי מלכא, אמר ליה: אית הכא תלת מאה נזירין, בעיין תשע מאה קרבנין, אלא יהב את פלגא מן דידך ואנא פלגא מן ידי. שלח ליה ארבע מאה וחמשים. אזל לישנא בישא ומר ליה לא יהב מן ידיה כלום (ונאמר לינאי ששמעון בן שטח לא נתן מעצמו כלום, שלמאה חמשים הנזירים הללו מצא פתח ופטורים מקרבנות). שמע ינאי מלכא וכעס. דחל (פחד) שמעון בן שטח וערק. בתר יומין (לאחר זמן) סלקון בני נש ברבין מן מלכותא דפרס גבי ינאי מלכא, מן דיתבין אכלין, אמרין ליה נהירין (זוכרים) אנן דהוה אית הכא חד גבר סב (שמעון בן שטח) והוה אמר קומין מילין (דברי) דחכמה. תני לון עובדא (סיפר להם ינאי המלך מדוע ברח). אמרין ליה (שיחזיר אותו), שלח ואייתיתיה. שלח ויהב ליה מילא, ואתא ויתיב ליה בין מלכא למלכתא. אמר ליה (ינאי):

³⁹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" עיף סד.

למה אפליית (שיקרת) בי? אמר ליה: לא אפליית בך, את ממונך ואנא מן אורייתי (אתה הבאת קרבנות מממונך ואני מתורתי, שמצאתי להם פתח), דכתיב כי בצל החכמה בצל הכסף. אמר ליה ולמה ערקת? אמר ליה: שמעית דמרי כעס עלי, ובעית מקיימה הדין קרייא (פסוק זה) חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. וקרא עלוי ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. אמר ליה: ולמה יתבת בין מלכא למלכתא? אמר ליה: בסיפרא דבן סירא כתיב סלסליה ותרוממך ובין נגידיים תושיבך. אמר: הבו ליה כסא דליבריך. נסב כסא ומר נברך על המזון שאכל ינאי וחביריו. אמר ליה: עד כדון את בקשיותך? אמר ליה ומה נאמר, על המזון שלא אכלנו? אמר הבון ליה דליכול, יהבו ליה ואכל ומר (ואמר) נברך על המזון שאכלנו.

בבלי גם כן מובא המעשה, אך יותר בקיצור, ולא מוזכר המעשה בנזירים⁴⁰.

מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון
היסב ואכל עמיהן אף על פי שלא אכל כזית דגן מזמנין דברי חכמים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: לעולם אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן.
בבלי אינה מחלוקת, אלא מי שלא אכל דגן מצטרף אך לא מוציא את הרבים ידי חובתן.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביומא פ"ג ה"ט [כ].

נקדנין הוא לשון גנאי
והנוקדנין תופסין אותו על כך (הקפדנים מדקדקים בלשון הזימון בין "נברך" ל"ברכו"). ובאיש (היה רע) לרבי זעירא בגין דצווח (קרא) רבי יעקב בר אחא לרבי חייא בר בבא "נוקדנא".
בבלי גם כן נקט את הלשון נקדנין, אך לא ברור אם היא לשון שבח או גנאי. והיפה עיניים הוכיח מהירושלמי כאן שהיא לשון גנאי.

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לעשרה מ"בני ישראל"
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות למנוחה"
שכח ולא הזכיר של שבת - אומר "אשר נתן מנוחה לעמו ישראל".
בבלי הובא גם לגבי יו"ט וראש חודש, ובשבת ויו"ט הוסיף שגם חותם, ובראש חודש הסתפק האם חותם. אמנם היפה עיניים הביא גירסא בירושלמי שחותם בין בשבת בין ביו"ט ובין בראש חודש.

הכניס אוכל לפיו ולא בירך
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁰ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בבלי נא.

השטן מרקד – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח].

בבלי נא: • פ"ז ה"ה [נו].

אכל יושב – מיסב ומברך

אכל מהלך - עומד ומברך, אכל עומד - יושב ומברך, אכל יושב - מיסב ומברך.
בבלי הדין הפוך: אכל מיסב - יושב ומברך. ומראה הפנים דן בזה, אמנם יפה עיניים
הגיה את הירושלמי כגירסא שבבלי.

בבלי נא. • פ"ז ה"ה [נו].

עיטוף בברכת המזון

אכל, מיסב מתעטף ומברך. אם עשה כן הרי הוא כמלאכי השרת, מה טעמא בשתים
יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו.
בבלי הוזכר דין עיטוף, אך לא הובא שהוא כמלאכי השרת⁴¹.

פרק ח – אלו דברים

פ"ח ה"א [נו].

קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"ב [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב. • פ"ח ה"א [נו].

סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש

יום טוב שחל להיות במוצאי שבת - רבי יוחנן אמר: יקנ"ה יין קידוש נר הבדלה, חנין
בר בא (אבא) אמר בשם רב: יין קידוש נר הבדלה סוכה (ברכת לי שבסוכה, בסוכות) וזמן,
רבי חנינא אמר: ינה"ק וכו'.
בבלי פסחים קב: קג. מובאות עוד דעות רבות, וברכת סוכה לא הובאה שם.

פ"ח ה"ב [נח].

שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים

לחלה ולנטילת ידיים אדם מהלך ארבע מילי וכו' הדא דאמר לפניו אבל לאחריו אין
מטריחין עליו. שומרי גנות ופרדיסים מה את עבד להון כלפניהן (או) כלאחריהן? וכו'
וכאן אין מטריחין עליו.
בבלי פסחים מו. גם כן הביא שחייב ללכת ארבעה מילין לפניו ולא לאחריו, אך לא
הביא את פטור שומרי גנות ופרדיסים.

פ"ח ה"ב [נח].

חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים

על (מים) הראשונים נאכל בשר חזיר, על השניים (מים אחרונים) יצאה אשה מביתה, ויש
אומרים שנהרגו עליה שלשה נפשות.
בבלי יומא פג: מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים אחרונים הרגו את הנפש.

⁴¹ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף לג.

נטילת ידיים לסעודה

בבלי נב: • פ"ח ה"ב [נח:]

אתא רבי יוסי בר בר כהנא בשם שמואל: נטילת ידיים לחולין, אין נטילת ידיים לתרומה. רבי יוסי אומר: לתרומה ולחולין. רבי יוסה בשם רבי חייא בר אשי ורבי יונה ורבי חייא בר אשי בשם רב: נטילת ידיים לתרומה עד הפרק, ולחולין עד קישרי אצבעותיו. מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי אמר: מן דהוא אכל עם סבי ולא משטף ידיו עד הפרק לא הוה אכל עימיה. רבי הונא אמר: אין נטילת ידיים אלא לפת בלבד. תני רבי הושעיא: כל דבר שיש בו ליכלוך משקה. רבי זעירא אמר: אפילו מקצץ תורמוסין הוה נטל ידיו. רב אמר: נטל ידיו בשחרית אין מטריחין עליו בין הערבים. **בבלי** חגיגה יח: דנו בחילוק בין חולין לתרומה, אך לא בין הפרק לקשרי האצבעות. וכן דנו שם בחילוק בין לחם לפירות.

גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן

פ"ח ה"ה [ס:]

בית שמאי אומרים: כוס בימינו ושמן ערב בשמאלו וכו', בית הלל אומרים: שמן ערב בימינו וכוס בשמאלו וכו'.

בבלי מג: הדעות הפוכות: בית הלל אומרים שהכוס בימין והשמן בשמאל ובית שמאי חולקים⁴².

איסור להשתמש בכהן

פ"ח ה"ה [ס:]

מניין המשתמש בכהונה (שכהן משרת אותו) מעל, רבי אחא בשם שמואל אמר: ואמרה להם אתם קודש לה' והכלים קודש - מה כלים המשתמש בהן מעל אף המשתמש בכהנים מעל.

בבלי לא הובא, והרמ"א (א"ח סי' קכח סעיף מה) פסק שדינו כמעילה.

בורא מאורי האש או "ברא", אש אינה מתחדשת

בבלי נב: • פ"ח ה"ה [ס:]

על דעתיהון דבית שמאי אשר ברא פרי הגפן על דעתיהון דבית הלל בורא פרי הגפן (האם נחלקו בברכת הגפן כמו שנחלקו בברכת האש)? יין מתחדש בכל שנה ושנה האש אינו מתחדש בכל שעה (אלא היא תמיד כבתחילת בריאתה. ולכן רק באש נחלקו האם מברך ברא או בורא).

בבלי למסקנה גם על אש לכ"ע מברך "בורא", ונחלקו רק ב"מאור" או "מאורי"⁴³. כמו כן בבלי לא חילק שאש אינה מתחדשת כל שעה.

ערוד הוא עונש על יצירת הפרד, סימני פרד

פ"ח ה"ה [ס:]

מהו יימים? רבי יהודה בן סימון אומר המיונס (מיני בני אדם משונים בצורתן), ורבנן אמרין היימים חציו סוס וחציו חמור. ואילו הן הסימנין, אמר רבי יהודה כל שאזניו קטנות אמו סוס ואביו חמור, גדולות - אמו חמורה ואביו סוס וכו'. מה עשה צבעון וענה? זימן חמורה והעלה עליה סוס זכר ויצא מהן פרדה. אמר הקב"ה להם: אתם הבאתם לעולם דבר שהוא מזיק, אף אני מביא על אותו האיש דבר שהוא מזיק. מה עשה הקב"ה? זימן חכינא והעלה עליה חרדון ויצא ממנה חברבר (בדומה לזה חולין קז). שמנחש

⁴² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

⁴³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

וצב הוציא ערוד, ובשיטה מקובצת על הדף שם הביא מהמדרש כירושלמי הזה. ערוד בלשון הירושלמי חברבר, וכן בירושלמי ברכות פ"ה ה"א [לח.].

בבלי חולין עט. יש עוד סימנים לפרד - גם בזנבו, ולא הובא שיצירת הערוד היא עונש על יצירת הפרדה. בפסחים נד. סובר שיימים (במעשה של ענה) הוא פרד, ולא הובאה דעה שהוא בני אדם משונים.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי פ"ח ה"ה [ס:] מימיו לא יאמר לך אדם שעקצו חברבר וחיה נשכו כלב שוטה וחיה שבעטנו פרדה וחיה ובלבד פרדה לבנה.

בבלי יומא מט. הובא ש"לא יאמר לך אדם שבעטנו וחיה" רק לגבי פרדה לבנה, וכן ביומא פג: דן בכלב שוטה ולא הזכיר זאת.

האש שהדליק אדם הראשון בבלי נג: • פ"ח ה"ה [ס:] האש - רבי לוי בשם רבי נזירה: שלשים ושיש שעות שימשה אותה האורה שנבראת ביום הראשון, שתים עשרה בערב שבת ושתים עשרה בלילי שבת ושתים עשרה בשבת, והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שלא פסקה האורה התחיל כל העולם כולו משורר, שנאמר תחת כל השמים ישרו למי שאורו על כנפות הארץ. כיון שיצת שבת התחיל משמש החושך ובא, ונתיירא אדם ואמר: אלו הוא שכתב בו הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב, שמא בא לנשכני, ואמר אך חושך יושפני. אמר רבי לוי: באותה השעה זמן לו הקב"ה שני רעפין והקישן זה לזה ויצא מהן האור. הדא הוא דכתיב ולילה אור בעדני, ובירך עליה בורא מאורי האש. שמואל אמר לפיכך מברכין על האש במוצאי שבתות, שהיא תחילת ברייתה.

בבלי בפסחים נד. דנו בבריאתה של האש, אך לא מוזכר שימשה שלושים ושיש שעות, כמו כן לא מובא שם שאדם הראשון בעצמו בירך עליה בורא מאורי האש, ובמקום "שני רעפים" הלשון שם היא "שני אבנים". בעבודה זרה ח. מובא שביום שנברא בו אדם הראשון, כששקעה החמה ישב בתענית ובכה, שחשש שהעולם יחזור לתוהו ובוהו, ולא שחשש מהנחש.

חילוקים בין גחלת לשלהבת בבלי נג: • פ"ח ה"ו [ס:] הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ה [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי נג: • פ"ח ה"ו [סא.] הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר בבלי נג: הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ו, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"ח ה"ח [סא:] עונה הוא אדם אמן אפילו לא אכל, ואינו אומר נברך שאכלנו משלו אלא אם כן אכל. **בבלי** מה: כתוב שאם לא אכל עונה "ברוך ומבורך".

אמן חטופה קטופה ויתומה פ"ח ה"ח [סא:]
העונה אמן וכו' קטופה - תקטף נשמתו, ארוכה - מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה. אי
זו היא אמן יתומה? אמר רב הונא דין דיתבי למיברכה והוא ענה ולא ידע למה הוא
ענה.

בבלי מז. גם כן מובא שהעונה אמן ארוכה מאריכין לו ימיו ושנותיו, אך אין את
ההדגשה "בטובה"⁴⁴. כמו כן בבבלי לא מפרש מהי אמן יתומה. ובמקום הלשון "תקטף
נשמתו" הבבלי נוקט "יתקטפו ימיו".

עונים אמן אחר גוי בבלי נג: • פ"ח ה"ח [סב.]
גוי שבידך את השם עונין אחריו אמן.
בבלי לא הובא, ונפסק ברמ"א (אר"ח סי' רטו סעיף ב) לגבי ברכות הנהנין וכד'.

פרק ט – הרואה

ברכה על נס של אדם יחידי בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
מתניתין בנסי ישראל, אבל בנסי יחידי שנעשו לו אינו צריך לברך.
בבלי כן מברכים גם על נס של אדם יחידי, אך מברך רק האדם בעצמו.

נס לשבט בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
ונסי שבטים מהו שיברך? מאן דאמר כל שבט ושבט איקרי קהל - צריך לברך, מאן
דאמר כל השבטים קרוין קהל - אין צריך לברך.
בבלי לא הובא.

אותיות שנבראו בהן שמים וארץ – אינו בירושלמי בבלי נה. • פ"ט ה"א [סב.]
בבלי הביא כאן שידוע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (רש"י: ע"י
ציורפן, ובספר יצירה תני להו), ובירושלמי לא הובא.

יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום – אינה בירושלמי בבלי נה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי בבלי נה:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ט ה"א [סב.]
בבלי כתב כאן (ובעוד כמה מקומות) שריקנין שבך (עמי הארץ) מלאים מצוות כרימון,
ובירושלמי לא הובא כלל.

⁴⁴ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.

ברכה על נהר פרת

בבלי נז: • פ"ט ה"א [סב.]

הרואה בבל צריך לברך חמש ברכות ראה פרת אומר ברוך עושה בראשית, ראה מרקוליס וכו', ביתו של נבוכד נצר וכו', מקום כבשן האש וגוב אריות וכו', מקום שנוטלין ממנו עפר וכו'. ראה בבל אומר וטאטאטיה במטאטא השמד (ועל ראיית בבל אין ברכה).

בבבלי במקום "ראה פרת אומר ברוך עושה בראשית" הביא "ראה בבל אומר ברוך שהחריב בבל הרשעה", ולירושלמי אין ברכה על החרבת בבל.

מצוה לראות מלכים

בבלי נח.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח הברכות

פ"ט ה"א [סב:]

רב אמר: צריך לומר אתה ("ברוך אתה ה'"), ושמואל אמר: אינו צריך לומר אתה (אלא די "ברוך ה'").

בבבלי לא הובא.**שם השם בברכות**

פ"ט ה"א [סב:]

הפותח ב"ד ה"א (בתחילת הברכה אומר "ברוך אתה ה'") וחותר ב"ד ה"א (בסוף הברכה אומר "ברוך אתה ה'") הרי זה חכם, באל"ף למ"ד (בתחילת הברכה אומר "ברוך אתה אלקינו") וחותר באל"ף למ"ד הרי זה בור (משום שאינו השם הנכבד), באל"ף למ"ד וחותר ב"ד ה"א הרי זה בינוני (משום שהולכים אחר החתימה), ב"ד ה"א וחותר באל"ף למ"ד הרי זה דרך אחרת (נזרקה בו מינות ולכן לא רצה לחתום בשם השם).

בבבלי לא הובא.**מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"**

בבלי נח:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ט [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

תשובות המינים

פ"ט ה"א [סב:]

המינין שאלו את רבי שמלאי: כמה אלוהות בראו את העולם? אמר להן: ולי אתם שואלין? לכו ושאלו את אדם הראשון, שנאמר כי שאל נא לימים ראשונים וגו', אשר בראו (בלשון רבים) אלהים אדם על הארץ אין כתיב כאן, אלא למן היום אשר ברא (בלשון יחיד) אלהים אדם על הארץ. אמרו ליה: והכתיב בראשית ברא אלהים (ומשמע שבראשית ברא את אלקים. פירוש אחר: אלקים הוא בלשון רבים)! אמר להן: וכי בראו כתיב, אין כתיב אלא ברא. אמר רבי שמלאי: כל מקום שפרקו המינין תשובתן בצידן (שמהפסוק עצמו משמע שהם טועים). חזרו ושאלו אותנו: מה אהן (זה) דכתיב נעשה אדם בצלמינו כדמותינו (בלשון רבים)? אמר להן: ויבראו אלהים את האדם בצלמם אין כתיב כאן, אלא ויברא אלהים את האדם בצלמו. אמרו לו תלמידיו: לאלו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב? אמר להן: לשעבר אדם נברא מן העפר וחוה נבראת מן האדם, מאדם ואילך בצלמינו כדמותינו - אי איפשר לאיש בלא אשה, ואי איפשר לאשה בלא איש, אי איפשר לשניהן בלא שכינה ("בצלמינו כדמותינו" הוא ברבים משום שהוא משותף לאב לאם ולשכינה).

בבבלי סנהדרין לח: גם כן הביא שאלות של המינים, ושתשובתם בצידם. אך בבבלי אין את הלשון "לא לו דחית בקנה לנו מה אתה משיב", אלא נשאר בתשובה ש"בצלמו" הוא לשון יחיד⁴⁵.

[פ"ט ה"א [סג.]

הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב

עבודה זרה נראית קרובה ואינה אלא רחוקה וכו' אבל הקב"ה נראה רחוק ואין קרוב ממנו וכו' ראה כמה הוא גבוה מעולמו (כל הרקיעים וכו') ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישה והקב"ה מאזין את תפילתו. **בבבלי** לא הובא.

[פ"ט ה"א [סג.]

כיצד משה ברח מפרעה

בשעה שתפס פרעה את משה חייבו להתז את ראשו וקחת החרב מעל צוארו של משה ונשברה וכו'. רבי אמר רבי אביתר: ולא עוד אלא שנתז החרב מעל צוארו של משה על צוארו של קוסנתירו (המוציא להורג) והרגתו וכו'. תני בר קפרא: מלאך ירד ונדמה להן כדמות משה ותפסו את המלאך וברח משה. אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שברח משה מפני פרעה נעשו כל אוכלוסין שלו אילמין ומהן חרשין ומהן סומין, אמר לאילמין היכן הוא משה ולא היו מדברים, אמר לחרשים ולא היו שומעין, אמר לסומין ולא היו רואין. **בבבלי** לא הובא.

[פ"ט ה"א [סג.]

הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל

בשר ודם יש לו פטרון, אמרו לו הרי נתפס בן ביתך, אמר הרי אני מתקיים עליו, אמרו לו הרי הוא יוצא לידון, אמר להן הרי אני מתקיים עליו, אמרו לו הרי הוא מושלך למים - היכן הוא והיכן פטרונו. אבל הקב"ה הציל את יונה ממעי הדגה וכו', הציל לחנניה מישאל ועזריה מכבשן האש וכו', הציל את דניאל מגוב אריות וכו'. **בבבלי** לא הובא.

[פ"ט ה"א [סג.]

לא להתפלל למלאכים

אם באת על אדם צרה לא יצווה לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי יצווה ואני עונה לו מיד.

בבבלי לא הובא, והפוסקים הביאו את הירושלמי כאן כמקור לאיסור להתפלל למלאכים (דנו בזה שדי חמד ח"ח מערכת ראש השנה סי' א אות ב עמוד 288, שר"ת חתם סופר אר"ח סי' קסו, מהר"ל נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יב).

[פ"ט ה"א [סג.]

להיתלות בקב"ה

ומה מי שהוא נתלה בבשר ודם ניצול, מי שהוא נתלה בהקב"ה לא כל שכן. **בבבלי** לשון זו לא הובא, ולשון דומה הובאה בתענית ח. לגבי המעשה של חולדה ובור - ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה עאכ"ו.

⁴⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים

פ"ט ה"א [סג.]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בתינוק שהתפלל ונענה

פ"ט ה"א [סג.]

מעשה בספינה אחת של גוים שהיתה פורשת מים הגדול והיה בה תינוק אחד יהודי. עמד עליהם סער גדול בים ועמד כל אחד ואחד מהן והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא ולא הועיל כלום. כיון שראו שלא הועילו כלום אמרו לאותו יהודי: בני קום קרא אל אלהיך, ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו, והוא גיבור. מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק, וקיבל ממנו הקב"ה תפילתו ושקת הים. כיון שירדו ליבשה ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו. אמרו לו לאותו תינוק: לית את בעי מזבין לך כלום? אמר להון: מה אתון בעי מן ההן (מה אתם רוצים ממני, שאני) אכסניא עלובה. אמרו לו: את אכסניא עלובה? אינון (הגויים) אכסניא עלובה, אינון הכא וטעוותהון (אליליהם) בבבלי, ואינון הכא וטעוותהון ברומי, ואינון הכא וטעוותהון עמהון ולא מהנון (מועילים) להון כלום, אבל את כל אהן (מקום) דאת אזל אלהך עמך.

בבבלי כל המעשה הזה לא הובא.**אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי**

בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג.]

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה

בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג.]

תני רבי יהודה אומר, שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום: ברוך שלא עשאני גוי, ברוך שלא עשאני בור, ברוך שלא עשאני אשה. ברוך שלא עשאני גוי - שאין הגויים כלום כל הגויים כאין נגדו, ברוך שלא עשאני בור - שאין בור ירא חט (חטא), ברוך שלא עשאני אשה - שאין האשה מצווה על המצות.

בבבלי מנחות מג: הובאה סוגיא זו⁴⁶, אך בכמה שינויים: שם הגירסא במקום "שלא עשני גוי" - "שעשני ישראל" (וגם שם יש גרסאות שונות. ובספר דקדוקי סופרים (במנחות שם בהגהות) כתב שגם בבבלי הגירסא במקור היא "שלא עשני גוי", והצנזורה שינתה ל"שעשני ישראל". ברכת "בור" נדחתה ולמסקנה מברך "שלא עשני עבד"⁴⁷. כמו כן בבבלי שם לא מובא הטעם לכך שמברכים שלא עשני אשה.

ברכת תפילין

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה

בבלי נח. • פ"ט ה"א [סג.]

כשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה.

בבבלי הלשון: אין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה.

⁴⁶ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכות אלו שייכות יותר למסכת ברכות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

⁴⁷ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שמואל היה בקי בכוכבים

בבלי נח: • פ"ט ה"ב [סד:]

שמואל אמר: חכים אנא בשקקי שמיא (בשבילי השמים) כשקקי נהרדעא קרתי, בר מן ההן זיקא (זיקין, דהיינו כוכב שביט) לית אנא ידע מה הוא. וכי שמואל עלה לשמים? אלא על שם מי יספר שחקים בחכמה.

בבלי גם כן הובא, אך לא שאל מניין ידע בענייני הכוכבים.

נהר דינור – אינו בירושלמי

בבלי נח:

עיי' מה שכתבנו בחגיגה פ"ב ה"א [ט.].

טעמים לרעידת אדמה

בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סד:]

אליהו ז"ל שאל לרבי נהוריי: מפני מה באין זועות (רעידת אדמה) לעולם? אמר ליה: בעון תרומה ומעשרות וכו'. (וטעמים נוספים:) בשעה שהקב"ה מביט בבתי תיטריות ובבתי קרקסיות וישובות בטח ושאנן ושלוה ובית מקדשו חרב הוא אפילון (רוצה להפיל) לעולמו להחריבו וכו'. בעון משכב זכור וכו'. מפני המחלוקת.

בבלי לא הביא את הסברים אלה אלא הסברים אחרים: הקב"ה זוכר שבניו בצער ומוריד דמעות, סופק את כפיו, מתאנח, בועט ברקיע, דוחק את רגליו⁴⁸.

מטרת השקצים בעולם

פ"ט ה"ב [סד:]

אליהו ז"ל שאל לרבי נהוריי: מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולמו? אמר לו לצורך נבראו, בשעה שהבריות חוטאין הוא מביט בהן ואומר: מה אלו שאין בהן צורך - הרי אני מקיימן, אלו שיש מהן צורך - לא כל שכן. אמר ליה: עוד הן יש בהן צורך - זבוב לצירעה, פשפש לעלוקתה, נחש לחפפית, שכלון לחזיות, סממית לעקרב.

בבלי לא הובא הצורך שהקב"ה יביט בשקצים וכו'. אך הצורך בהם לרפואה הובא גם בבבלי שבת (עז:).

הרוח ביקשה להחריב את העולם

פ"ט ה"ב [סד:]

בשלשה מקומות יצא הרוח שלא במשקל (שאינה מצויה) וביקש להחריב את העולם כולו: אחת בימי יונה ואחת בימי אליהו ואחת בימי איוב.

בבלי לא הובא.

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו

פ"ט ה"ב [סד:]

ויהונתן בן גרשום בן מנשה - נון תלוי, אם זכה בן משה ואם לאו בן מנשה. חברייא בעון קומי (לפני) רבי שמואל בר נחמן: כומר היה לעבודה זרה והאריך ימים? אמר לון: על ידי שהיה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד היתה עינו רעה בעבודה זרה שלו? הוה בר נש אתי למיקרבה תור או אימר או גדי לעבודה זרה, ואמר ליה פייסיה עלי (אמר לכהן שיפייס את הפסל עלי), והוא אמר ליה: מה זו מועילה לך? לא רואה ולא שומעת לא אוכלת ולא שותה לא מטיבה ולא מריעה ולא מדברת. אמר ליה: חייך ומה נעביד? ואמר ליה: אזיל עביד ואייתי לי חד פינג' דסולת ואתקין עלוי עשר ביעין ואתקון קומוי והוא אכל מכל מה דאתי ואנא מפייס לה עליך (הבא סולת וביצים לפניה לאכול והיא תאכל

⁴⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיי' בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

ובכך אפי"ס אותה בשבילך). מכיון דאזיל ליה הוה אכיל לון (היה הכהן אוכל את האוכל בעצמו). זימנא חדא אתה חד בר פחין (אדם ריק וגרוע), אמר ליה כן. אמר ליה (לכהן): אם אין מועילה כלום, את מה את עביד הכא (מדוע אתה כהן בשבילה)? אמר ליה: בגין חיי (בשביל פרנסתי). כיון שעמד דוד המלך שלח והביאו. אמר ליה: את בן בנו של אותו צדיק ואת עובד עבודה זרה? אמר ליה: כך אני מקובל מבית אבי אבא - מכור עצמך לעבודה זרה ואל תצטרך לבריות. אמר ליה: חס ושלום לא אמר כן, אלא מכור עצמך לעבודה שהיא זרה לך ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד כך שהוא אוהב ממון מה עשה העמידו קומס על תיסבריות (אוצרות) שלו. הדא הוא דכתיב ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות - שבואל ששב אל אל בכל לבו ובכל כחו, נגיד על האוצרות שמינהו על תיסבריות שלו. מתיבין לרבי שמואל בר נחמן והא כתיב עד יום גלות הארץ! אמר לון: כיון שמת דוד עמד שלמה וחילף סנקליטין (השרים והממונים) שלו, חזר לקילקולו הראשון, הדא הוא דכתיב ונביא אחד זקן יושב בבית אל וגו' אמרין הוא הוא (אותו כהן, שחזר ונעשה נביא שקר).

בבבלי בבא בתרא קט: המעשה הובא בקיצור, לא הובא שהיתה עינו צרה בעבודה זרה שלו, ולא שחזר לקלוקלו⁴⁹. והרשב"ם שם (ק. ד"ה ששב) הביא את הירושלמי. כמו כן בבבלי לא הובא שהיא נון תלויה.

[פ"ט ה"ב [סה.]] בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סה.].

ברכת הרקיע בטהרתו

הרואה את החמה בתקופתה ואת הלבנה בתקופתה ואת הרקיע בטיהרו אומר ברוך עושה בראשית. אמר רבי חונה: הדא דתימר (זה נאמר) בימות הגשמים בלבד לאחר שלשה ימים.
בבבלי לא הובא ימות הגשמים ושלושה ימים.

[פ"ט ה"ב [סה.]]

עד מתי מברך ברכת הלבנה

הרואה את הלבנה בחידושה אומר (מברך) ברוך מחדש חדשים. עד איכן (מתי)? רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי: עד שתראה כחצי המטה (חצי עיגול, דהיינו שבעה ימים), רבי אחא ורבי חנינא בשם רבי יוסי: עד שתתמלא פגימתה (עיגול שלם), רבנן דקיסרין אמרין: עד י"ד יום, אמר רבי יוסי בי רבי בון: ויאות (נכון), כלום מתמלאת פגימתה אלא עד י"ד יום, הא (לכן) כל י"ד יום צריך לברך.
בבבלי סנהדרין מא: ⁵⁰המחלוקת עד מתי מברך היא עד שבעה או עד שישה עשר יום, וכן מובא שם כל נוסח הברכה.

[פ"ט ה"ב [סה.]]

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש

בתפילה (חתימת הברכה במוסף של ראש חודש) - רבי יוסי בר נהוריא אמר: מקדש ישראל מחדש חדשים. רבי חייא בר אשי אמר: מקדש ישראל וראשי חדשים.
בבבלי מד. ומט. פשוט שהנוסח הוא מקדש ישראל וראשי חדשים.

⁴⁹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.
⁵⁰ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכה זו שייכת יותר למסכת ברכות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

מחלוקת בנוסח ברכת הקברות

העובר בין הקברות מהו ואומר? ברוך אתה ה' מחיה המתים. רבי חייא בשם רבי יוחנן: ברוך נאמן בדבריו ומחיה מתים. רבי חייא בשם רבי יוחנן: היודע מספרכם הוא יעורר אתכם, הוא יגלה את העפר מעל עיניכם, ברוך אתה ה' מחיה המתים. רבי אליעזר בשם רבי חנינא: אשר יצר אתכם בדין וכלכל אתכם בדין וסילק אתכם בדין ועתיד להחיותכם בדין, היודע מספרכם הוא יגלה עפר מעיניכם ברוך מחיה המתים. **בבלי** יש רק נוסח אחד, והוא דומה לדעה האחרונה בירושלמי, אמנם המילים "הוא יגלה עפר מעיניכם" אינם בבלי.

בימי רשב"י לא היתה קשת, בקעה בקעה המלאי דינרי זהב

כל ימיו של רבי שמעון בן יוחי לא נראתה הקשת בענן וכו'. כן הוה רבי שמעון בן יוחי אומר בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב והיתה מתמלאה. **בבלי** לא הובא המעשה בדינרים בבקעה. לגבי קשת בכתובות עז: אמר רשב"י לרבי יהושע בן לוי שאם יש צדיק גמור בדור לא נראית הקשת, ובימי רבי יהושע בן לוי באמת לא נראתה.

ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים

רבי בא (אבא) אבוב דרבי בא (אבא) מארי בשם רבי אחא: קנה אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה, ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב, לבש בגדים (חדשים) אומר ברוך מלביש ערומים. **בבלי** לא הובאה ברכה זו על בגדים חדשים.

כח דהיתרא עדיף – אינו בירושלמי

לא סוף דבר חדשים (לא רק הקונה כלים חדשים מברך שהחיינו), אלא אפילו שחקים (שקנה אותם מאחר שכבר לבש אותם) כאילו הם חדשים לו (ומברך). **בבלי** בסוגיא זו הובא הכלל "כח דהיתרא עדיף", וכן במקומות נוספים, אך בירושלמי כלל זה לא הובא בשום מקום⁵¹.

ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים

קנה (כלים חדשים) אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב. **בבלי** אין על כך ברכת הטוב והמטיב. והתוס' (ד"ה ורבי) הביאו את הירושלמי הזה.

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית

העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה, לאחרים לעשות לו סוכה לשמו, נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה, משהוא מברך עליה לילי יום טוב הראשון אינו צריך לברך עליה עוד. מעתה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב, לאחר

⁵¹ רש"י (ביצה ב: ד"ה דהיתרא) פירש שכח דהיתרא עדיף משום שכח האוסרים אינו ראה, שהכל יכולים להחמיר ואפילו בדבר המותר. ולפי זה מובן שהירושלמי לא סובר שכח דהיתרא עדיף משום שהוא לשיטתו כמו שכתב בכמה מקומות שאסור לאסור את המותר, שלא כבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

לעשות לולב לשמו, כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב ואשר החיינו ומברך בכל שעה ושעה שהוא נוטלו. העושה מזוזה לעצמו אומר לעשות מזוזה, לאחר לעשות מזוזה לשמו, כשהוא קובעה אומר ברוך אקב"ו על מצות מזוזה. העושה תפילין לעצמו כו', לאחר כו', כשהוא לובש אומר על מצות תפילין. העושה ציצית לעצמו כו', לאחר כו', נתעטף כו'.

בבלי אין ברכה⁵² על הכשר מצוה⁵³. כמו כן הבבלי לא הביא בפרק זה כלל את ברכת המצוות, ברכות המילה וברכת הלבנה⁵⁴, אלא בבבלי הן מפורזות כל אחת במקומה⁵⁵.

ברכות המילה

פ"ט ה"ג [סו.]

המל צריך לומר ברוך אקב"ו על המילה וכו'.

בבלי לא הביא בפרק זה את דיני ברכות המילה, אלא בשבת קלז: בפרק רבי אליעזר דמילה (שפרק זה עוסק בכל דיני מילה).

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו

פ"ט ה"ג [סו.]

מצות אימתי מברך עליהן? רבי יוחנן אמר: עובר לעשייתו, רב הונא אמר: בשעת עשייתו. אתיא דרב הונא כשמואל, דאמר רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה וטבילה, ויש אומרים קידושין בבעילה, אמר רבי יונה אית לך חוריי (עוד ברכות שמברך עליהן בשעת עשייתן) תפילין של יד (יכול לברך עליהם) עד שלא יחלוק, ושל ראש עד שלא ייבה (לפני שיניחם על ראשו) וכו'. שחיטה אימתי הוא מברך עליה? רבי יוחנן אמר: עובר לשחוט, יוסי בן נהוראי אומר: משישחוט.

בבלי פסחים ז: פשוט שמברך על כל המצוות עובר לעשייתו, חוץ מעל הטבילה.

תפילה על מעוברת שתלד זכר, רחל התפללה על דינה

בבלי ס. • פ"ט ה"ג [סו.]

דבית ינאי אמר ביושבת על המשבר (לא יתפלל שתלד זכר), הא קודם כן - יצלי (יתפלל), על שם הנה כחומר ביד היוצר. רבי בשם דבית ינאי: עיקר עיבורה של דינה זכר היה, מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה.

בבלי מפורש שלא יתפלל גם בזמן העיבור, כי הוא נחשב תפילת שווא, שהרי התפילה לא יכולה לשנות את המציאות⁵⁶. כמו כן בבבלי לאה עצמה היא זו שהתפללה על כך, ולא רחל.

⁵² כשיטת הירושלמי לברך גם על צורך, שהרי צריך לעשות את ההכשר אע"פ שאינו המצוה בעצמו. ושיטת הבבלי לא לברך על צורך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף י.

⁵³ הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדן המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

⁵⁴ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכות אלו שייכות יותר למסכת ברכות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

⁵⁵ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

⁵⁶ אך לשיטת הירושלמי תפילה יכולה לשנות את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

הנכנס לכרך של גוים ושל ישראל

בבלי ס. • פ"ט ה"ד [סו:]

נכנס לכרך מתפלל שתים וכו' הדא דאמר במדורה (בעיר) גוים, אבל בישראל אין צריך לברך. אם היה מקום שהורגין שם - אפילו במדורת ישראל צריך לברך. **בבבלי** לא חילק בין עיר של ישראל לעיר של גוים⁵⁷.

ניתן רשות לרופא לרפא – אינו בירושלמי

בבלי ס. • פ"ט ה"ד [סו:]

בבבלי הביא (כאן ובבבא קמא פה.) את הדרשה "ורפא ירפא" - מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, ובירושלמי לא הוזכרה כלל.

בית דינו של ה'

פ"ט ה"ה [סז.]

כל מקום שנאמר וה' - הוא ובית דינו. **בבבלי** לא הובא.

ברית אדם וחווה – אינה בירושלמי

בבלי סא. • פ"ט ה"ה [סז.]

בבבלי כאן (ובעוד מקומות) נחלקו האם צלע היא פרצוף או זנב⁵⁸, וכן הביא שבתחילה עלה במחשבה לברוא שניים ולבסוף נברא רק אחד⁵⁹. ובירושלמי לא הובא.

יצר הרע דומה לזבוב – אינו בירושלמי

בבלי סא. • פ"ט ה"ה [סז.]

בכל לבבך - בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע וכו'. **בבבלי** נחלקו האם יצר הרע דומה לזבוב או לחיטה, ובירושלמי לא הובא⁶⁰.

שבעה מיני פרושין

פ"ט ה"ה [סז.]

שבעה פרושין הן: פרוש שיכמי, ופרוש ניקפי, ופרוש קיזאי, פרוש מה הנכיה, פרוש אדע חובתי ואעשנה, פרוש יראה, פרוש אהבה. פרוש שיכמי - טעין מצוותא על כיתפא (נושא על כתפיו תשמישי מצוה להתגאות), פרוש ניקפי - אקיף לי (הלווה לי) ואנא עביד מצוה, פרוש קיזאי - עבד חדא חובה (עבירה) וחדא מצוה ומקזו חדא בחדא, פרוש מה הנכיה - מאן דאית לי מהנא מנכי עבד מצוה (אומר שאת כל רכושו הוא נותן לדבר מצוה), פרוש אדע חובתי ואעשנה - הי דא חובתה עבדית דאעביד מצוה כוותה (אומר לי איזה עבירה עשיתי. חמשת הפרושים דלעיל כוונתם לרעה), פרוש יראה - כאיוב, פרוש אהבה - כאברהם וכו'. **בבבלי** סוטה כב: הובאו גם כן שבעת הפרושים הללו, אך את כל חמשת הפרושים הראשונים ביאר באופנים אחרים (גם בבבלי כולם כוונתם לרעה), ואת השניים האחרונים לא גורסים למסקנת הבבלי, משום שכוונתם לטובה.

⁵⁷ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים (ומסוכן יותר בעיר של גוים), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

⁵⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

⁵⁹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁶⁰ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

פ"ט ה"ה [סז:]

אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר

אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב (שגם המעשים הצריכים תאוה גופנית לא עשה להנאתו אלא לשם שמים), דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך, אמר רבי אחא והפשיר עמו (עשה עימו פשרה, כך הגיה הפני משה וכך הוא בסוטה פ"ה ה"ה [כה.]). הברית והחסד וגו'. אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו (הרחיק עצמו מתאוות גופניות ע"י תעניות וסיגופים), מאי טעמא ולבי חלל בקרבי.

בבבלי בבא בתרא יז. כתב שאברהם יצחק ויעקב לא שלט בהן יצר הרע, ויש אומרים שאף בדוד, דכתיב וליבי חלל בקרבי.

בבלי סא: • פ"ט ה"ה [סז:]

רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה

רבי עקיבא הוה קיים מיתדין קומי (נידון לפני) טונוס טרופוס (טורנוסרופוס) הרשע, רחתת ענתה דקרית שמע, שרי קרי קרית שמע וגחך. אמר ליה (טורנוסרופוס לרבי עקיבא): סבא, אי חרש (שוטה) את, אי מבעט בייסורין את (מדוע אתה מגחך). אמר ליה: תיפח רוחיה דההוא גברא, לא חרש אנא ולא מבעט בייסורין אנא, אלא כל יומי (ימי) קריתי פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי, ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך, רחמתי (אהבתי אותו) בכל לבי, ורחמתי בכל ממוני, ובכל נפשי לא הוה בדיקה לי (לא בחנתי את עצמי), וכדון דמטת (עכשיו שהגיע זמן) בכל נפשי והגיעה זמן קרית שמע, ולא אפלגא דעתי (לא אשמח)? לפום כן (לכן) אנא קרי וגחך. לא הספיק לומר עד שפרחה נשמתו.

בבבלי הובא אותו המעשה, אך לא הוזכר שרבי עקיבא גיחך. כמו כן בבבלי לא טורנוסרופוס דיבר עם רבי עקיבא, אלא תלמידיו.

בבלי סא:

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ט ה"ה [סז:]

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

נחמיה עימסוני שימש את רבי עקיבא עשרים ושנים שנה, ולמדו אתים וגמים ריבויין, אכין ורקין מיעוטיין. אמר ליה: מה הוא ההן (מה מרבה זה) דכתיב את ה' אלהיך תירא? אמר ליה: אותו ואת תורתו.

בבבלי פסחים כב: (וש"נ) מובא בכמה שינויים: נחמיה העמסוני ואמרי לה שמעון העמסוני היה דורש את כל האתים (ולא גמין), וכאשר הגיע מעצמו לפסוק "את ה' אלהיך" פירש מדרשותיו. עד שבא רבי עקיבא ודרש לרבות תלמידי חכמים (ולא את התורה)⁶¹.

פ"ט ה"ה [סז:]

בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של מעלה

שלשה דברים גזרו בית דין שלמטן והסכים בית דין שלמעלן עמהן, ואילו הן: חרמה של יריחו ומגילת אסתר ושאלת שלום בשם.

בבבלי מכות כג: במקום חרמה של יריחו הביא הבאת מעשר.

⁶¹ יתכן שזה שהירושלמי לא דורש "לרבות תלמידי חכמים" קשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות שנראות כביכול כהגשמה (וכאן היא כביכול השוואה בין הקב"ה לתלמידי חכמים), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים

פ"ט ה"ה [סח.]

כל פיטטיא (דיבורים) בישין, ופיטטיא דאורייתא טבין. כל כדבייא (כזבים, שקרים) טבין וכדבייא דאורייתא בישין (פני משה הגיה: כל כדבייא בישין וכדבייא דאורייתא טבין, שמותר לשקר רק בתורה, לומר שלא שנה מסכת זו).

בבלי כל זה לא הובא.

אם תעזבני יום – יומיים אעזבך, מגילת חסידים, ציפורין-ציפורי פ"ט ה"ה [סח.]

במגילת חסידים מצאו כתוב: יום תעזבני, ימים (יומיים) אעזבך. (משל) לשנים שיצאו אחד מטיבריא ואחד מציפורין (ציפורי) ופגעו זה בזה בחדא משכנא, לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה שני מילין. (וכן משל) ואשה שהיתה יושבת וממתנת לאיש, כל זמן שהיתה בדעתו להינשא לה היתה יושבת וממתנת לו, כיון שהפליג דעתו ממנה היא היתה הולכת ונישאת לאחר.

בבלי לא הובא הכלל "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", וכן לא הובאו משלים אלו, ולא הוזכרה כלל "מגילת חסידים". כמו כן בבלי נקראת "ציפורי", ובירושלמי "ציפורין" ולעיתים "ציפורים".

מאה מצוות ביום

פ"ט ה"ה [סח.]

תני בשם רבי מאיר: אין לך אחד מישראל שאינו עושה מאה מצוות בכל יום - קורא את שמע ומברך לפניו ולאחריה, ואוכל את פתו ומברך לפניו ולאחריה, ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה, וחוזר ועושה שאר מצוות ומברך עליהן. וכן היה רבי מאיר אומר: אין לך אדם מישראל שאין המצוות מקיפות אותו - תפילין בראשו, ותפילין בזרועו, ומזוזה בפתחו, מילה בבשרו, ארבע ציציות בטליתו מקיפין אותו.

בבלי לא הובא שכל אחד עושה מאה מצוות ביום, אך במנחות מג: כתב שחייבים לברך מאה ברכות ביום.

צניעותו של שאול

בבלי סב:

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ד [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ו [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ח [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ט ה"א [פו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סד.

כאילו מקבל פני השכינה

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"א [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אל מלך נאמן

השמטות ד"ה ה"ה

רמ"ה תיבות יש בקריאת שמע, חסר ג' כנגד רמ"ח אברים שבאדם, אוספין (הוסיפו) רבנן עלה שלוש - אל מלך נאמן - עד דהויין רמ"ח.
בבלי לא הובא⁶², והרמ"א (או"ח סי' סא סעיף ג) הביא זאת בשם "יש שכתבו".

להתיז זי"ן של תזכרו

בבלי טו: • השמטות ד"ה ה"ד

צריך להתיז זי"ן דלמען תזכרו.
בבלי לא הובא. והובא בשו"ע (או"ח סי' סא סעיף יז).

האותיות והתנועות

השמטות ד"ה בפירוש

האותיות כגופות והתנועות כנשמות.
בבלי לא הובא.

רבי עקיבא בכה בשבת

השמטות ד"ה סוף

רבי עקיבא חמוי תלמידיו דהוי בכי בשבתא כי מך בריה (כשמת בנו רבי שמעון) וכו'. אמרו לו תלמידיו: למדתנו רבינו וקראת לשבת עונג! אמר להו: האי עונג דידי הוא.
בבלי לא הובא, והרמ"א (או"ח סי' רפח סעיף ב) פסק דין זה, שמי שיש לו עונג מהבכי מותר לבכות בשבת.

למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר

בבלי לא: • השמטות ד"ה פ"ד

הדא דתימא (זה שאסור לישב בצד המתפלל נאמר רק כאשר היושב) דלא מצלי, אבל אם מצלי - מאן דיתיב הוה כשני שמשין דמשמשין את הרב אחד מעומד ואחד מיושב (ולכן מותר לו לשבת).

בבלי כתוב שאסור לשבת בארבע אמות של תפילה, ולא חילק אם היושב מתפלל. והשו"ע (או"ח סי' קב סעיף א) פסק דין זה.

מקור להשתחוואה באבות ובמודים

בבלי לד. • השמטות ד"ה במנהיג

מניין (ששוחים) באבות? דכתיב ואקוד ואשתחוה לה' ואברך את ה' אלהי אדוני אברהם. ובהודאה - ואשתחוה למלכא ומודינא למלכא.
בבלי לא הובא מקור לדין זה.

⁶² כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה

בבלי כח: • השמטות ד"ה ה"ג
אשכחן בתפילת חנה מעין שמונה עשרה: רמה קרני בה' - כנגד מגן אברהם, ה' ממית ומחיה - כנגד מחיה המתים וכו', ויתן עוז למלכו - המברך את עמו ישראל בשלום.
בבבלי הביא מקורות לכך שמספר הברכות הוא י"ח, ובמגילה יז: הביא מקורות לסדר הברכות, אך המקור מתפילת חנה לא הוזכר. בברכות דף לא. הביא כמה וכמה דינים שנלמדים מתפילת חנה.

צריך לעמוד בכל דבר שבקדושה

השמטות ד"ה במרדכי
קום כי דבר ה' אליך - מכאן אמר רבי אלעזר כד ענו אמן יהא דמיה וכו' וכל דבר שבקדושה בעי מיקם ארגלוהי.
בבבלי לא הובא.

לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת

בבלי ח: • השמטות ד"ה בכל
שלושה דברים צוה רבי את בניו אל תאכלו ביום השבת עד שתחזרו את כל הפרשה וכו'.
בבבלי רבי יהושע בן לוי ציווה את בניו אשלימו פרשיותייכו עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום, ולא הוזכר לעשות זאת עד הסעודה, ותוס' (שם ד"ה ישרים) הביא את הירושלמי בשם המדרש. וכן הובאה הלכה זו בשו"ע (או"ח סי' רפה סעיף ד).

ביו"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים

השמטות ד"ה שם יו"ט
יום טוב שחל להיות במוצאי שבת מברך יקבנה"ז, ובכל מקום שיש נר יש בשמים.
בבבלי פסחים קב: הובאו דעות רבות, אך לכו"ע לא מברך על בשמים.

ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר

בבלי נג: • השמטות ד"ה ה"ו
מאימתי מברכין על האור, משיכיר בין ציפורן לבשר.
בבבלי יש סימנים אחרים: שיכיר בין איסר לפונדיון, שיכיר בין מלזמא של טבריא למלזמא של ציפורי. ובשו"ע (או"ח סי' רחצ סעיף ג) כתב שנוהגים להסתכל בציפורניים.

ברכת הלבנה במוצאי שבת

השמטות ד"ה במנהיג
אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובכלים נאים.
בבבלי לא הובא, והשו"ע (או"ח סי' תכו סעיף ב) הביא זאת.

עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה

השמטות ד"ה ה"ג
עיר שיש בה חזירים פטורין מן המזוזה.
בבבלי לא הובא.

מסכת שבת

פרק א – יציאות השבת

דלתות היכל שתיים שהן ארבע
 דלתות ההיכל שנים שהן ארבע.
בבלי לא הובא שגם הדלתות נקראות "שתיים שהן ארבע".

הכנסה והוצאה אחת הן
 הכנסה והוצאה אחד הן ומנו אותן חכמים שנים (ובשבועות פ"א ה"א א [א]. הגירסא: הכנסה והוצאה שניים הן ומנום חכמים אחד).
בבלי לא הובא שהן אחת.

המקור לאיסור הוצאה והכנסה
 מניין שהוצאה קרויה מלאכה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן שמע לה מן הדא: ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא - נמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברים. רבי חזקיה בשם רבי אילא: אפילו הכנסה את שמע מינה - כשם שנמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברין כך נמנעו הגזברין מלקבל מידן ולהכניס ללישכה. רבי חזקיה בשם רבי אחא שמע כולהן מן הדין קרייא (מפסוק זה): לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו.
בבלי צו: הביא רק את הפסוק "ויצו משה", ולא את הפסוק "לא תוציאו". ואת הכנסה למד מסברא "מה לי אפוקי מה לי עיולי", ולא מכך שהגזברים נמנעו מלהכניס.

דינים בשבת שפטור ומותר
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי רשויות לאכילת פרס
 רבי יוסי מדמה רשויות לאכילת פרסיים, שאם אכל חצי זית בתוך כדי אכילת פרס הזה וחצי זית בתוך כדי אכילת פרס הזה - שמא אינו פטור? (בתמיה, הרי פשוט שפטור). אכל כמה זיתים בכמה פרסים בעלם אחד - אינו חייב אלא אחת.
בבלי לא הובא¹.

אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

מחלוקת בן עזאי וחכמים במהלך

בבלי ד: • פ"א ה"א [ג.].

רב הונא בשם רב: הכל מודין בזורק שהוא חייב, דברי הכל הוא שאין אור כרמלית כממשה (כממש, כלומר כמונח). ומה פליגין במוציא, בן עזאי פוטר וחכמים מחייבין, בן עזאי עבד המהלך כמניח, ורבנן (רבנן) לא עבדי מהלך כמניח. רב חסדא שאל לרב הונא: על דעתיה דבן עזאי אין אדם מתחייב בתוך ארבע אמות לעולם - מכיון שהוציאן נעשה כמו שהניחה על כל אמה ואמה ויהא פטור. רב יהודה בשם רב: הכל מודין במוציא שהוא פטור, דברי הכל הוא שהמהלך כמניח. ומה פליגין בזורק, בן עזאי פוטר וחכמים מחייבין, בן עזאי עבד אור כרמלית כממשה ורבנן לא עבדין אור כרמלית כממשה.

בבלי לא נשאלה השאלה כיצד לבן עזאי אדם מתחייב בארבע אמות, והתוס' (ד"ה בשלמא) הביאה, אך הם גרסו שהירושלמי מתיר "משכחת לה בקופץ", שלא כגירסא שלפנינו. כמו כן בבבלי פשוט שהמחלוקת רק במוציא ולא בזורק.

ידו של אדם יכולה להיות כרמלית

בבלי ג: • פ"א ה"א [ד:].

ברחוק מן הכותל ארבעה (ידו של העני), אבל אם אינו רחוק מן הכותל ארבעה כרמלית הוא.

בבלי דנו בזה האם ידו של אדם ככרמלית.

המקור לדין עשרה טפחים

בבלי ז. • פ"א ה"א [ד:].

מנין למעלה מעשרה שהיא רשות אחרת? רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים, וכתוב אתם ראייתם כי מן השמים דיברתי עמכם - מה דיבור שנאמר להלן רשות אחרת אף דיבור שנאמר כאן רשות אחרת. נחא כמאן דאמר באמת ששה, ברם כמאן דאמר באמת חמשה - וארון לאו שבעה טפחים ומחצה הוא? רבי יעקב בר אחא אמר: דבית רבי ינאי ורבי שמעון בן יוצדק, חד יליף לה מן ארון וחורנה (והאחר) יליף לה מן העגלות.

בבלי סוכה ה. ההו"א היא שלומדים מהארון, אך למסקנה היא הלכה למשה מסיני², ולא נזכר לימוד מעגלות.

אוויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד

בבלי ד. • פ"א ה"א [ה.].

רבי ובן עזאי ורבי עקיבה שלשתן אמרו דבר אחד: רבי עבד אויר מחיצות (ברשות היחיד) כממשן (כממש, כלומר כמונח), בן עזאי עבד אויר כרמלית כממשה, רבי עקיבה עבד אויר רשות הרבים כממשה.

בבלי הלשון: מהלך כעומד (בבן עזאי), וקלוטה כמי שהונחה (ברבי עקיבה), ולא קישר בין דעותיהם³.

מהן ארבע הרשויות

בבלי ו. • פ"א ה"א [ה.].

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, רשות הרבים, וכרמלית ומבואות שאינן מפולשין.

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי במקום מבואות שאינן מפולשין יש מקום פטור. והיפה עיניים ושיירי קרבן דנו בזה.

בבלי ו: פ"א ה"א [ה.]

מדבר הוא רשות הרבים

ואי זו היא רשות הרבים גמורה? איסטרטיא ופלטא ומדבר ומבואות המפולשין.

בבבלי הסיק שמדבר הוא רשות הרבים רק בזמן שישראל היו שרוין במדבר.

בבלי ו: פ"א ה"א [ה:]

פירוש המילה כרמלית

כרמלית - תני רבי חייא: כרמל, רך מלא, אינו לא לח ולא יבש אלא בינוני, והכא אינה לא רשות הרבים ולא רשות היחיד אלא כרמלית.

בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה כרמלית) הביאו את הירושלמי כאן.

בבלי ו.

המזיק בכרמלית

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ח:

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ג [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ח:

מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ד [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ב [ו:]

כל השומע מבין בנו

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ב [ו:]

שמועה ממשה עד האמוראים

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ב [ו:]

לא לסמוך על עיוורים

כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו וכו'.

דמר (דאמר) רבי זעירא: לית אנן צריכין חששין לשמועתיה דרב ששת דהוא גברא

מפתחה (איננו צריכים להקשיב לרב ששת כי הוא עיוור, ואינו יכול לראות את בעל השמועה כנגדו).

בבבלי לא הובא.⁴

בבלי יא. פ"א ה"ב [ז.]

קריאת שמע ותפילה

ומפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפילה (והגמרא מביאה שלושה טעמים לחילוק זה:),

אמר רבי אחא: קרית שמע דבר תורה ותפילה אינה דבר תורה. אמר רבי בא (אבא): ק"ש

זמנה קבוע, תפילה אין זמנה קבוע. אמר רבי יוסה: ק"ש אינה צריכה כוונה ותפילה

צריכה כוונה. אמר רבי מנא, קשייתה קומי (הקשיתי לפני) דרבי יוסה: ואפילו תימא ק"ש

אינה צריכה כוונה, ג' פסוקין הראשונים צריכה כוונה! מן גו דאינן ציבחר (מכיוון שהם

מועטים) הוא מכוין.

⁴ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

בבבלי הביא את החילוק בין קריאת שמע לתפילה, אך לא דן בטעמים לזה.

רשב"י לא הפסיק אפילו לשמע, לומד על מנת לעשות בבלי יא. • פ"א ה"ב [ז].
רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי: כגון אנו שעסוקין בתלמוד תורה, אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין וכו'. ולא מודי רבי שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב? ולית ליה לרבי שמעון בן יוחי הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות (שהלמד שלא לעשות) נוח לו אילו לא נברא? אמר רבי יוחנן הלומד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שוליתו (שלייתו) על פניו ולא יצא לעולם? טעמא דרבי שמעון בן יוחי זהו שינון וזה שינון ואין מבטל שינון מפני שינון.

בבבלי אמר רבי יוחנן שרבי שמעון וחביריו מפסיקים לקריאת שמע, ורק אינם מפסיקים לתפילה. ולא הקשו שם מסוכה, לולב, הלמד על מנת לעשות וכו'.⁵ כמו כן בבבלי ברכות יז. הלשון "העושה שלא לשמה נח לו שלא נברא".

פה מיוחד לדברי תורה בבלי יא. • פ"א ה"ב [ז].
דרי שמעון בן יוחי אמר: אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתייהיבת אורייתא לישראל, הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין לבר נשא תרין פומין - חד דיהוי לעי באורייתא, וחד דיתעביד בה כל צורכוי (אם הייתי עומד בהר סיני כשניתנה תורה לישראל, הייתי מבקש מהקב"ה שיברא לאדם שתי פיות: אחד לתורה ואחד לשאר צרכיו). חזר ומר (ואמר): ומה אין (אם) חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה.
בבבלי לא הובא.

לא יפלה כליו שמא יהרוג כינה בבלי יב. • פ"א ה"ג [ח].
ולא יפלא את כליו לאור הנר כו' ההורג כינה בשבת כהורג גמל (משמע שטעם האיסור להפלות את כליו הוא שמא יהרוג כינה, וכן כתב מראה הפנים).
בבבלי הסיק שטעם האיסור שמא יטה.

גירסא הפוכה במחלוקת במלילת כינה בבלי יב. • פ"א ה"ג [ח].
תני: המפלא את כליו נוטל זורק ובלבד שלא ימלול, אבא שאול אומר מולל זורק ובלבד שלא יהרוג.
בבבלי הדעות הפוכות: תנא קמא אומר שלא יהרוג ואבא שאול אומר שלא ימלול⁶.

הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים, שדרה-שזרה פ"א ה"ג [ח].
חזקיה אמר: ההורג כינה בשבת כהורג גמל (שאסור להורגה). שמואל מקטע ידה וריגלה (קוטע את ידיה ורגליה של הכינה) ויהב לה קומי (לפני) מינוקה (פני משה: תינוק. קרבן העדה: ספל). רבי יוסי בי רבי בון יהיב לי גו צלוחיתא. אמר רבי שמעון בן חלפתא: ולא מחלזון שמענו, וחלזון יש לו גידים ועצמות, ולא כן תני כל דבר שאין לו גידים ועצמות אינו

⁵ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה מאשר לימודה, והבבלי יותר מחשיב את הלימוד (ולכן הבבלי לא הקשה כיצד אינו מפסיק לתפילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

חי יותר משה חדשים (פני משה: דין כינה כחילזון שההורגה בשבת חייב. קרבן העדה: דינה כחילזון שמוטר להורגה בשבת), דמר (דאמר) רבי יוסי בי רבי בון בשם רב זביד אחת לשבע שנים הקב"ה מחלף את עולמו - קמקמה (קימוש) מיתעביד (נעשה) חו רב (חוח גדול), פדה חד (ערפד) אפר מיתעביד שר (שד), מימיתה דרישא (כינת הראש) מתעביד עקרב, ודמניא שממי (כינת הבגדים נעשית שממית), תולעתא דסוסיא (תולעת הסוסים) מתעבדא אורעי (צפרדע), ודתורא דברי (תולעת השוורים נעשית דבורים), צבוע הזכר נעשה נקבה, עכברא דטורא מתעביד חזיר בר, שיזרתא דנונא (שידרה של דג) מיתעביד נדל, ודבר נשא חייו (שידרה של אדם נעשית נחש). אימתי? בזמן שאינו כורע כל קומתו עד השזרה (שדרה).

בבלי חולין נח. בריה שאין לה עצמות אינה מתקיימת י"ב חודש. ובבא קמא טז. הובא ששדרו של אדם נעשה נחש (כירושלמי כאן), וכן כתב שם שיש בעלי חיים שמשתנים לאחר שבע שנים, אך בשונה מהירושלמי כאן. בבבלי ברכות כח: הלשון "שיתפקו כל חוליות שבשדרה", וכן במקומות רבים בבבלי הלשון שדרה ובירושלמי שזרה.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ד ה"ד [יד:].

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"י ה"ד [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

רעה שמוטר לזב פרוש לאכול עם זב ע"ה
בית שמאי אומרים לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, ובית הלל מתירין.
בבלי פשוט שאסור, ואין בזה מחלוקת.

זריזות מביאה לידי נקיות
מיכן היה רבי פינחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות וכו'.
בבלי עבודה זרה כ: וסוטה מט: הובא מאמר זה, אך פתח ב"תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות"⁷.

הענווה חשובה יותר מהחכמה
מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענווה עקב לסולייסה (לסולייטה, דהיינו: הענווה חשובה יותר מהחכמה), דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתוב עקב ענווה יראת ה'.
בבלי לא הובאה מימרא זו.

מעלת ארץ ישראל, לשון הקודש וכו'
תני בשם רבי מאיר: כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל ואוכל חוליו בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבוקר ובערב - מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא.
בבלי לא הובא⁸.

⁷ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (זריזות וכו') מאשר את לימודה (תורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

רימזה למת כמחט בבשר החי – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל
 תלמידי בית שמאי עמדו להן מלמטה והיו הורגין בתלמידי בית הלל. תני: ששה מהן עלו והשארו עמדו עליהן בחרבות וברמחים.
בבלי לא מוזכר שהרגו בהם⁹, ואף רבים מהמפרשים ביארו שאינו כפשוטו (דנו בזה קרבן העדה, תולדות יצחק ופני מאיר כאן, תוס' עבודה זרה לו. ד"ה והתנן, וגיטין לו: ד"ה אלא).

טבול יום הוא מי"ח דבר
 אילו פוסלין את התרומה וכו' והטבול יום.
בבלי דחה שטבול יום אינו מי"ח דבר אלא מדאורייתא¹⁰.

דיני פת גויים
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשחר גויים לצורך יתום ואלמנה
 כן הוה רבי יונתן עבד, כד הוה חמי בר נש רב עליל לקרתיה, הוה משלח ליה איקרין, מיי אמר דאין הוה דיין דייטם או דיין דארמלה נישכח אפין מפייסיה עלוי (כאשר היה בא אדם חשוב לעיר, רבי יונתן היה שולח לו מתנות, כדי שאם ידון יתום או אלמנה יוכל לפייסו).
בבלי לא הובא.

דניאל אסר את השמן של נכרים
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

"אכתוב עליך זקן ממרא"
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו וייסדוה
 ועל הילכות ארץ העמים - ולא כן אמר רבי זעירא בר אבינא בשם רב ירמיה: יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית וכו'? כך היתה הלכה בידן ושכחוה ועמדו השנים והסכימו על דעת הראשונים.
בבלי תירץ שהיו כמה גזירות שונות על טומאת ארץ העמים.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁸ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

⁹ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא – מכם
 כל דבר שנותנין בית דין נפשן עליו - סופו להתקיים בידן כמה שנאמר למשה בסיני.
 ואתייא כ"י דמר (כמו שאמר) רבי מנא: כי לא דבר רק הוא מכם, ואם דבר רק הוא -
 מכם, למה הוא? שאין אתם יגיעין בו. כי הוא חייכם - אימתי הוא חייכם? בשעה
 שאתם יגיעין בו.
בבלי דף קל. הלשון: כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליה למיתה, והדרשה "כי לא
 דבר רק הוא מכם" לא הובא בבבלי.

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי טז:

מקורות למחלוקת בשביתת כלים
 ומה טעמהון דבית שמאי? ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך - כל מלאכתך גומרה
 מבעוד יום (ולא בשבת). ומה טעמהון דבית הלל? ששת ימים תעשה מעשיך וביום (וגם
 ביום שבת) וכו'. (מקור נוסף - מסברא - לכך שמותר: בית הלל ילפין מלאכת היתר ממלאכת
 איסור - אילו עשה כן בשבת שמא אינו אסור? ודכוותה עשה כן מבעוד יום (וכליו עושים
 מלאכה בשבת) מותר.
בבלי המקור לאיסור שביתת כלים הוא מהפסוק "ובכל אשר אמרתי אליכם
 תשמרו", ולא פירש מה המקור - לא מפסוק ולא מסברא - לדעה שמתירה.

אין שולחין אגרות אפילו ביום חמישי
 אין משלחין אגרות ביד גוי לא בערב שבת ולא בחמישי בשבת, בית שמאי אוסרין
 אפילו ברביעי ובית הלל מתירין (וגליון הש"ס על הירושלמי הביא גירסא שנחלקו ביום שלישי).
בבלי דן רק לגבי ערב שבת, אך ברביעי ובחמישי פשוט שמותר.

מלחמת רשות בשבת, כיבוש יריחו בשבת
 אין מקיפין על עיר של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת. הדא דתימר (זה נאמר)
 במלחמת הרשות, אבל במלחמת חובה אפילו בשבת, שכן מצינו שלא נכבשה יריחו
 אלא בשבת.
בבלי לא חילק בין מלחמת רשות למלחמת חובה, ולא הובא שיריחו נכבשה בשבת.

מה פירוש רוב היקפה של קורה
 רבי חלבו בשם רב הונא: קורה (עץ יחידי) ורובה - ברוב הקיפה. מהו ברוב הקיפה -
 ממקום אחד (שאחז בו האור) או ברוב היקף כולה (על כל אורכה)?
בבלי היא מחלוקת אם הוא רוב עוביו או רוב היקפו, ולא דן מה פירוש רוב היקפו.

פרק ב – במה מדליקין

הטעמים שלא מדליקים בפתילות ושמונים מסוימים בבלי כא. • פ"ב ה"א [יד]: מפני שהאור ממשיך לאחוריו והוא שוכח ומוציא את הפתילה (שמא יטה), ועוד שלא הוצת האור ברוב הדלק (כיוון שלא דולק יפה לא תידלק רוב הפתילה) וכו'. הוי לית טעמא דלא משום שלא הוצאת האור ברוב הדלק. **בבלי** חילק שהטעם בפתילות הוא משום שלא דולקות יפה (ולא משום שלא תידלק רוב הפתילה), והטעם בשמונים שמא יטה.

נס חנוכה – אינו בירושלמי בבלי כא: • פ"ב ה"א [יד]: שאסור לראות מטבע לאור החנוכה. **בבלי** הביא כאן את מעשה נס חנוכה, ובירושלמי לא הובא כלל.

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה" בבלי כג. הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"ד [יד], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט בבלי כד: • פ"ב ה"א [טו]: לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו - אחר שני בקרים, אחד בוקרו של ט"ו ואחד בוקרו של י"ו. **בבלי** מביא לכך כמה מקורות נוספים.

בי"ד התירו משום פיקו"נ ולא ביטלו את ההיתר פ"ב ה"א [טו]: בת ישראל שבאה להדליק מכהנת טובלת את הפתילה בשמן שריפה ומדלקת (אע"פ שהוא נגד הדין, שמוותר להדליק בשמן שריפה רק בבית כהן), רבי חונה בשם רבי ינאי: שעת משלחת זאבים היתה (ולכן בי"ד התירו זאת משום פיקוח נפש) ולא עמד בית דין וביטל (ונשאר בהיתרו). **בבלי** לא הובא.

האמורא גמליאל זוגא פ"ב ה"א [טז]: גמליאל זוגא (כך שמו) שאל לרבי איסי וכו'. **בבלי** אמורא זה לא הובא, ובירושלמי הוא מוזכר כמה פעמים.

ברכת מעין שבע פוטרת מקידוש בבלי כד: הירושלמי דן בזה בפסחים פ"י ה"ב [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה בבלי כה: הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"ג [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש בבלי כח. • פ"ב ה"ג [יז]: רבי יודה ורבי נחמיה ורבנן (נחלקו מהם עורות תחשים), רבי יהודה אומר: טיינון (פני משה: מין חיה טמאה. קרבן העדה: עורות אילים צבועים) לשם ציבעו נקרא (ונקראים "עורות תחשים" כי צבעם דומה לתחש), ורבי נחמיה אמר: גלקטינון (פני משה: מין חיה טמאה אחרת. קרבן העדה: שם

צבע של עורות האילים, ורבנן (רבנן) אמרין: מין חיה טהורה וגדולה במדבר. ותייא כיי דמר (דברי רבנן הם כמו שאמר) רבי לעזר בי רבי יוסי רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש בשם רבי מאיר: כמין חיה טהורה ברא הקב"ה למשה במדבר כיון שעשה בה מלאכת המשכן נגנזה. רבי אבון אמר: קרש היה שמה. תני רבי הושעיה: דחדא קרן. **בבלי** הסתפק האם תחש הוא חיה או בהמה. כמו כן בבלי פשוט שתחש וקרש הם בעלי חיים שונים.

לכו"ע מסיקים בכלים

פ"ב ה"ג [יז:]

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ד ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק בטעם האיסור להדליק בשפופרת ביצה שמנטפת משום שלא הותחל בכל טיפה וטיפה (שהשמן מתווסף במשך השבת והוא כמבעיר), או שמא ישכח ויערה (שיסתפק מהשמן והוא כמכבה)? (ונשאר בספק). **בבלי** פשוט שהטעם שמא יסתפק ממנה.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יום מותו של דוד הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ה [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה בבלי לא: • פ"ב ה"ה [יח:]. אמר רבי יוחנן: רבי יוסי ורבי שמעון שניהן אמרו דבר אחד, כמה דרבי יוסי אמר עד שיהא לו צורך בגופה של פתילה, כן רבי שמעון אומר עד שיהא לו צורך בגופו של דבר (שניהם סוברים שפטור על מלאכה שאין צריך לגופה).

בבלי היא מחלוקת אמוראים: רבי יוחנן אמר שרבי יוסי כרבי שמעון, וכדבריו בירושלמי כאן, אך עולא אמר שרבי יוסי כרבי יהודה, שחייב על מלאכה שאין צריך לגופה. וערוך השולחן (או"ח סי' רמב סעיף כט) כתב שיש מכך נפק"מ לדינא, שהרי נחלקו הראשונים האם לפסוק כרבי שמעון (רוב הראשונים) או כרבי יהודה (רמב"ם ור"ף), וכל מחלוקתם שייכת רק לפי הבבלי, אך לירושלמי שפשוט שרבי יוסי סובר כרבי שמעון - ודאי שהלכה כמותם, שהרי הלכה כרבי יוסי לגבי רבי יהודה.

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון פ"ב ה"ה [יח:]. הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

תקע בכלים ושבירן

פ"ב ה"ה [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ב ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ה [יח:]

שתי מלאכות יחד – מחלוקת האם חייב אחת או שתיים

החותה גחלים מתחת הקדירה בשבת - חייב, רבי שמעון בן אלעזר בשם רבי לעזר בי רבי צדוק: חייב שתיים, אחת שכיבה את העליונות ואחת שהבעיר את התחתונות וכו'. הבעיר ובישל - אית תני תני חייב שתיים, אית תני תני חייב אחת וכו'. זר ששימש במקדש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה - רבי חייא רובה אמר שתיים, בר קפרא אמר אחת.

בבבלי נחלקו במקרים הללו בסוגיות שונות, ולא קישר ביניהם אלא לכל מחלוקת יש טעם אחר: החותה בגחלים (כריתות כ.) - הביא כמה טעמים למחלוקת: מקלקל בהבערה, או האם הבערה ללא יצאת, או להקדים, או בדין אינו מתכוון. הבעיר ובישל (מכות כא.) - טעם המחלוקת האם יש חילוק מלאכות ביום טוב. זר ששימש בשבת ובעל מום בטומאה (יבמות לב:) - נחלקו בדיני איסור חל על איסור. ובירושלמי כאן, שהביא את כל המקרים הללו יחד, משמע שמדמה אותם זה לזה¹¹.

פ"ב ה"ה [יט:]

זר שאכל מליקה – לכו"ע חייב שתיים

זר ששימש במקדש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה - רבי חייא רובה אמר שתיים, בר קפרא אמר אחת וכו'. והרי מליקה עד שלא נמלקה אסורה לזה ולזה, משנמלקה אסורה לזרים ומותרת לכהנים (זר חייב שתיים)! אמר ליה שנייא היא דכתיב וכל זר לא יאכל קודש.

בבבלי יבמות לב: נחלקו גם בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה (כמו בירושלמי), וגם בזר שאכל מליקה (שליירושלמי לכו"ע חייב שתיים).

פ"ב ה"ו [יט:]

בית דין של מעלה

בשעה שישראל יוצאין למלחמה בית דין של מעלה יושבין עליהן אם לנצוח אם להינצח.

בבבלי לא הובא.

בבלי לב. • פ"ב ה"ו [יט:]

השטן מקטרג בשעת סכנה

אין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה וכו' (ומביא לזה מקורות רבים). בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג: המהלך בדרך בעצמו, והישן בבית אפל לעצמו, והמפרש בים הגדול. אמר רבי יצחק בר מריון: אילולי דכתיב כה אמר ה' הנותן בים דרך, כיון שהיה אדם יורד לתוכו היה מת.

בבבלי יש בסוגיא זו כמה שינויים: הדין להתרחק ממקום סכנה הובא, אך לא הוזכר השטן, אלא "אל יעמוד אדם במקום סכנה". ולא הובא העניין של המפרש בים. לגבי שינה בבית, בשבת קנא: הגירסא: הישן בבית יחידי אחזתו לילית¹².

¹¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

¹² דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (לילית), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

הטעם שנידה חלה ונר ניתנו לאשה

בבלי לא: • פ"ב ה"ו [כ].

אדם הראשון דמו של עולם, דכתיב ואיד יעלה מן הארץ, וגרמה לו חוה מיתה, לפיכך מסרו מצות נדה לאשה. ובחלה - אדם הראשון חלה טהורה לעולם היה, דכתיב וייער ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וכו' וגרמה לו חוה מיתה, לפיכך מסרו מצות חלה לאשה. ובהדלקת הנר - אדם הראשון נרו של עולם היה, שנאמר נר אלהים נשמת אדם, וגרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו מצות הנר לאשה.

בבבלי הביא שהטעמים לכך שעל שלוש העבירות הללו מתות הם: רביעית דם נתתי בכם, ראשית קראתי אתכם, נשמה שנתתי בכם קרויה נר. ולא דן מדוע מסרו אותן דווקא לנשים.

בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב

בבלי לב.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מיתתו של רבי אליעזר

פ"ב ה"ז [כ].

מעשה בי רבי ליעזר שהיה גוסס ערב שבת עם חשיכה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ את תפילין, אמר לו (רבי אליעזר לבנו): בני, הינחת מצות הנר שהיא שבות וחייבין עליה כרת ובאתה לחלוץ תפילין שאינן אלא רשות ואינן אלא מצוה וכו'. נכנסו (תלמידיו) אצלו והיו שואלין אותו והיה אומר להן על הטמא טמא ועל הטהור טהור, ובאחרונה אמר טהור ונסתלקה נשמתו. אמרין: ניכר רבי שהוא טהור.

בבבלי סנהדרין סח. הביא מעשה זה יותר באריכות, ושאלם רבי אליעזר "עד עכשיו למה לא באתם" (שלא באו אליו משום שנידוהו), ואמר להם "תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן", ולרבי עקיבא אמר (המיתה) "שלך (תהיה) קשה משלהן"¹³. כמו כן אמר להם "הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי".

תחומין מדאורייתא

בבלי לד: • פ"ב ה"ז [כ].

אמר רבי חייא בר אשי: הדא דתימר (זה נאמר) בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן.

בבבלי גם כן מחלקים בין עירובי חצרות לעירובי תחומין, אך לא מפורש הטעם. ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי כאן. כמו כן לבבלי רק רבי מאיר סובר שתחומין דאורייתא.

הטעמים שאסור להטמין

בבלי לד:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בין השמשות תלוי בלבנה

בבלי לד:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בין השמשות וצאת הכוכבים

בבלי לד:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ב-ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹³ יתכן שקשור לכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

פרק ג – כירה

המשנה דנה בלהשהות ולא בלהחזיר
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): מקיימין עליה תבשיל (המשנה דנה בלהשהות).
בבבלי הסתפק האם המשנה דנה בלהשהות או בלהחזיר.

החילוק בין תוך הכירה ועל גבה
 בבלי לז: • פ"ג ה"א [כא].
 לא שנו אלא עליה (מותר להחזיר על הכירה), הא לתוכה לא. עד איכן (עד כמה נחשב עליה ולא בתוכה)? עולא אמר: עד שלשה (פני משה: שליש גובה הכירה. קרבן העדה: שלושה טפחים מלמטה), אמר רבי מנא: עד מקום שהוא עושה חריץ (פני משה: יש חריץ בתוך הכירה. קרבן העדה: שתעשה חריץ באפר שבשולי הקדרה).
בבבלי גם כן כתב שלתוכה אסור, אך לא פירש מהו תוכה ומהו על גבה.

האם צריך לגרוף ולקטום לגמרי
 בבלי לז: • פ"ג ה"א [כא].
 הגורף - עד שיגרוף כל צרכו? מן מה דתני הגורף צריך לחטט ביד, הדא אמרה (זאת אומרת) עד שיגרוף כל צורכו. והקוטם - עד שיקטום כל צורכו? מן מה דתני מלבה עליה נעורת של פשתן, הדא אמרה אפילו לא קטם כל צורכו.
בבבלי לא דן בזה.

מה חמור יותר – שבת או שביעית
 בבלי לח: • פ"ג ה"א [כב].
 הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור, ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור, רבי יהודה אומר חילוף הדברים - הנוטע בשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור, ובשביעית שוגג יקיים ומזיד יעקור, למה? מפני שהניית (הנאת) שבת עליו, וכאן מכיון שאת אומר ימתין למוצאי שבת כדי שיעשו כמי שלא נהנה מחמת שבת כלום. ומה טעמון דרבנן? נחשדו על השביעית ולא נחשדו על השבתות, דבר אחר מונין לשביעיות ואין מונין לשבתות.
בבבלי דנו בדין המבשל בשבת, אך לא השוו זאת לנוטע בשביעית¹⁴.

החזרה לכירה כשתלאן
 בבלי לח: • פ"ג ה"א [כב].
 תלוי ביתד ונתנו על גבי ספסל - נאמר אם היה מפוחם (עדיין רותח) מותר (להחזיר), ואם לאו אסור.
בבבלי הסתפק מה הדין בתלאן במקל, ונשאר בספק.

להקל בגריפה כשהשכנות לא ידעו, מראית העין
 בבלי פ"ג ה"ב [כב].
 רבי יודן בי רבי ישמעאל הורי מדוחק מיגרוף תנורא ומיתן תלתא כפין ומירמי עליהון, ובלחוד לא ידעין מגיריית (הורה בשעת הדחק לגרוף ולהניח שלושה ענפים, ובלבד שהשכנות לא ידעו).
בבבלי סד: (ובעוד מקומות) נחלקו תנאים האם כל שאסרו משום מראית העין אסרו גם בחדרי חדרים, ובירושלמי כאן מוכח שמותר. וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה.

¹⁴ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

מחלוקת בתולדות חמה

בבלי לט. • פ"ג ה"ג [כג:]

תמן (בבבל) אמרין: חמה מותרת תולדת חמה אסורה, רבנן דהכא (בישראל) אמרין: בין חמה בין תולדת חמה מותרת.

בבבלי פירש שזו מחלוקת רבי יוסי וחכמים (והיפה עיניים דן האם דברי הירושלמי הם לרבי יוסי או לחכמים).

מחלוקת האם תולדות אש כאש

בבלי לט.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

בבלי לט.

עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].

התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו

בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כג:]

בראשונה היו סותמין את הקמין מערב שבת וכו', ואסרו להן רחיצה וכו', ואסרו להן רחיצה וזיעה וכו', ואסרו להן את הכל. כיון שנתגדרו היו מתירין להן והולכין, מתירין להן והולכין, עד שהתירו להן מי מערה וחמי טיבריא.

בבבלי הטעם שהתירו חמי טבריה הוא שראו שהציבור לא היה יכול לעמוד בגזירה.

הלשון "סבורא" – אמורא

פ"ג ה"ג [כד:].

מה יעביד הדין סבורא דלא יליף ולא שימש (מה יעשה אותו אמורא שלא למד גמרא ולכן מקשה קושיות שאינן שייכות).

בבבלי לשון זו לא הובאה.

מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא

בבלי מ: • פ"ג ה"ג [כד:].

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: שואלין הלכות המרחץ בבית המרחץ והילכות בית הכסא בבית הכסא (והראיה לזה מהמעשה הבא:), כהדא רבי שמעון בן אלעזר עאל מיסחי (נכנס לרחוץ) עם רבי מאיר, אמר ליה: מהו לקנח? אמר ליה: אסור, מהו להדיח? אמר ליה: אסור. ולא כן שמואל שאל לרב מהו לענות אמן במקום מטונף והוא אמר אסור, ואסור דאמרית לך אסור (אסור לענות אמן במקום מטונף, והיה אסור לי גם לענות את תשובה זו במקום מטונף, ועניתי רק בשביל לאפרושי מאיסורא. ומוכח שאסור לשאול הלכות אלו בבית המרחץ ובית הכיסא!) אשכח תנאי תני אין שואלין הלכות המרחץ במרחץ והילכות הכסא בבית הכסא (היא מחלוקת תנאים).

בבבלי פשוט שאסור לשאול הלכות בבית המרחץ ובבית הכיסא, ומותר רק כדי לאפרושי מאיסורא. כמו כן בבבלי לא דן בעניית אמן במקומות מטונפים (וכן בירושלמי ברכות פ"ג ה"ד [כו:]: [ועיין מה שכתבנו שם] נחלקו האם מותר להרהר בדברי תורה בבית הכיסא, ובבבלי פשוט שאסור).

משל לגזירות דרבנן מסריס

בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כד:].

חד פילוסופוס שאל לבר קפרא, אבלט שאל ללוי סריסא: מותר לשתות ואסור לרחוץ (למה אסור לרחוץ בשבת והרי לשתות מותר)? אמר ליה: אם תראה סריס מחבק עם אשתך, שמא אינו רע לך? אמר ליה: אין. אמר ליה: ומכי הוא לה כלום (והרי אינו עושה כלום)? אמר לו: שלא תתפרץ (כדי שלא תהיה פרוצה). אמר ליה: והכא שלא יתפרצו. כיון שיצא

אמרו לו תלמידיו: רבי, לזה דחיתה בקנה, לנו מה את משיב? אמר להם: והלא כבר נאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם.
בבלי דנו בדיני רחיצה אך לא הובא המשל לסריס. כמו כן בבבלי לא הובא המשפט "לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב"¹⁵.

שיעור בישול כשאין היד שולטת וכשירו נכוית
בבלי מז: • פ"ג ה"ד [כד]:
מותר להפשיר במקום שהיד שולטת, ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת וכו', עד איכן (היכן) וכו'? עד שיהא נותן ידו לתוכה והיא נכוית.
בבלי השיעור אינו שידו נכוית בו אלא שכריסו של תינוק נכוית בו, אך הזרע יעקב (הובא בדרכי תשובה י"ד סי' קה סעיף נא) ביאר שאין מחלוקת בין התלמודים. כמו כן בבבלי בכמה מקומות הלשון היא "אין היד סולדת"¹⁶.

טעם החילוק בין כלי ראשון לכלי שני
בבלי מז: • פ"ג ה"ד [כה]:
מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני? אמר רבי יוסי: כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת. אמר רבי יונה: כאן וכאן אין היד שולטת, אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני.
בבלי לא דן בזה, אך תוס' (ד"ה ושמע) דן בזה ולא הביא את הירושלמי.

כיבוי גחלת מתכת
בבלי מב.
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ה [טז], ועיין מה שכתבנו שם.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
בבלי מג.
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א [יט], ועיין מה שכתבנו שם.

הבא מחוץ לתחום מותר
בבלי מדה:
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הנודרת על דעת בעלה – אינו בירושלמי
בבלי מוז:
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג].

הטעם שנותנים כלי תחת הנר לניצוצות
בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח]:
הכא את אמר אין נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות וכו' והכא את אמר נותנין כלי תחת הנר! כאן שיש לו צורך בשמן וכאן אין לו צורך בניצוצות (ולכן יכול לגער אותם ואינו מבטל כלי מהיכנו).
בבלי תירץ שניצוצות אין בהן ממש.

אסור לתת כלי עם מים תחת הנר – רק לרבי יוסי
בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח]:
ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה - רבי שמואל בשם רבי זעירא: דרבי יוסי היא.

¹⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

¹⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (היד שולטת) במקום שלילית בבבלי (אין היד סולדת). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבלי דחה שהמשנה גם לחכמים, וגם הם אוסרים משום שמקרב את כיבויו¹⁷.

פרק ד – במה טומנין

הטעמים שאסור להטמין, הטמנה בצונן
 בבלי מז: • פ"ד ה"א [כח:]
 אם חשיכה אסור לטמון בהן. תמן אמרין מפני ביטול בית המדרש, אמר רבי בא (אבא): מפני החשד, שאם אומר את לו שהוא מותר אף הוא אינו עושה אותן כל צורכו מבעוד יום, מתוך שאת אומר לו שהוא אסור אף הוא עושה אותו כל צורכו מבעוד יום. מה נפק מן ביניהן? לטמון שלג וצונין (צונן) - על דעתיה דרבי בא מותר ועל דעתון דרבנן דתמן אסור.
בבלי לד: הטעם שמא יחתה בגחלים. בדף נא. נחלקו בהטמנה בצונן, ולא תלו זאת בטעם איסור הטמנה.

הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת
 בבלי מז:
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ב ה"א א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר אחר
 בבלי מט: • פ"ד ה"א [כט:]
 לא סוף דבר לחין אפילו יבישין שנתלחלו.
בבלי הסתפק האם דווקא לחין מחמת עצמם או גם לחין מחמת דבר אחר, ונשאר בספק.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
 בבלי פ"ד ה"ב [כט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי
 בבלי פ"ד ה"ב [כט:]
 אמר רבי שמעון ברבי: אני לא שמעתי מאבא, אחותי אמרה לי משמו וכו'.
בבלי משפט זה לא הובא.

אסור לגעת במוקצה
 בבלי פ"ד ה"ב [כט:]
 ביצה שנולדה ביום טוב וכו' כופין עליה כלי. אמר רבי מנא: ובלבד שלא יהא הכלי נוגע בגופה של ביצה (יש שפירשו שלירושלמי אסור אפילו לגעת במוקצה, ויש שפירשו שהוא רק חשש שמא תזוז).
בבלי מב: לא הובא איסור נגיעה במוקצה, וכן להלכה נגיעה מותרת (רמ"א או"ח סי' רסה סעיף ג).

¹⁷ דרך בבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הוכחה להטמנה משעת הקור

בבלי מח. • פ"ד ה"ג [ל:]
אמר רבי חיינא: כל הדברים מועילין (להטמנה). אמר רבי מתניה: ויאות (זה נכון), אילו מאן דנסב מרטוט ויהב לה על רישיה בשעת צינתה, דילמא לא כביש צינתה? (בתמיה, ראייה שסמרטוט מועיל להטמנה, שהרי מועיל לאדם שמניח אותו על ראשו בשעת הקור).
בבלי לא הובאה ההוכחה מאדם שמניחו על ראשו¹⁸.

אלישע בעל כנפיים

בבלי מט.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות נוספות במקור לל"ט מלאכות

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – במה בהמה

דינו של גר לובי כגר מצרי

בבלי נא: • פ"ה ה"א [לא:].

רבי יונה אמר רב הושעיה בעי: גרים הבאים מלובי מהו להמתין להן שלשה דורות? אמר רבי יונה בן צרויה: מן מה דנן חמיי ההן פולא מיצרייא כדון רטיב אינון צווחין ליה לובי, כדו נגיב אינון צווחין ליה פול מצריי, הדא אמרה גר מלובי צריך להמתין ג' דורות (מכך שלפול מצרי כשהוא טוב קוראים לובי, וכשהוא יבש קוראים לו מצרי, מוכח שאדם לובי הוא מצרי, וצריך ג' דורות).
בבלי לא הובא.

משיכת בהמה עושה חריץ בקרקע

בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:].

ואינו עושה חריץ (והרי כאשר מושך את הבהמה עושה חריץ בקרקע)? אלא כרבי שמעון (שמטיר דבר שאינו מתכוון).
בבלי לא הקשה זאת.

חציצה בטבילה של שיר

בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:].

ומזין עליהן וטובלין במקומן - תמן תנינן לא תטבול בהן עד שתתפס, וכאן הוא אמר הכין (וכאן הוא אומר כך, שאין צריך להרפותם)? אמר רבי מנא: כאן ברפים כאן באפוצים.
בבלי הקשה כך (מסברא ולא ממשנה) ותירץ אותו תירוצו (במחוללים), אך הוסיף תירוצו נוסף - בשריתכן.

הגירסא "רבי יהודא"

פ"ה ה"ב [לא:]

רבי יהודא (באל"ף - כך הגירסא בכמה מקומות בסוגיא זו, ובעוד מקומות בירושלמי בדפוסים החדשים, אך במקומות רבים הגירסא היא "יהודה". אמנם בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) הגירסא היא תמיד "יהודה").
בבלי בכל המקומות הגירסא היא "רבי יהודה".

¹⁸ דרך הירושלמי להביא ראייה מהמציאות, כמו כאן - מענייני רפואה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סח.

עקוד ורגול – פירוש

בבלי נד. • פ"ה ה"ג [לב].

עקוד בידו אחת (פני משה: עם הזרוע. קרבן העדה: עם הרגל), רגול בשתי רגליו.
בבלי ישנם כמה פירושים מהו עקוד ורגול.

פירוש "חנונות", קמיע מומחה אסור לבהמה

בבלי נג. • פ"ה ה"ד [לב].

אין הרחלים יוצאות חנונות - רב יהודה אמר: כיפה של צמר, רבי יסא בשם רבי חמא בר חנינה: עיקר הוא ושמה יחנונה. רבי זעירא בעא קומי (לפני) רבי יוסי: לית הדא אמרה שאסור לבהמה לצאת בקמיע מומחה? אמר ליה: אין (כן) בבליה דקמתה עליה.
בבלי פירש כמה פירושים ל"חנונות", והן רפואות טבעיות, ומהירושלמי שדימה זאת לקמיע משמע שהן רפואות סגוליות (וכן הוכיח היפה עיניים). כמו כן הבבלי מתיר לבהמה לצאת בקמיע מומחה.

מזלו של אדם – אינו בירושלמי

בבלי נג. • פ"ה ה"ד [לב].

קמיע מומחה וכו'.

בבלי הוסיף שלאדם יש מזל (רש"י: מלאך שלו ומליץ עליו), וכן בבבא קמא ב., ובירושלמי לא נמצא¹⁹.

"פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו

בבלי נד. • פ"ה ה"ד [לג].

כדא דתנן שלא כרצון חכמים. תני רבי יודה בר פזי רב דליה: אמרו לו או עמוד מבינותינו או העבר רצועה מבין קרניה. אמר רבי יוסי בי רבי בון: שהיה מתריס כנגדן. אמר רבי חנניה: פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מן הצומות. אמר רבי אידי חוטריה (פני משה: חוטריה הוא שם מקומו של רבי אידי. קרבן העדה: חוטריה הוא שם אשתו של ראב"ע) אשתו היית. פני משה: אשתו של ראב"ע יצאה ברצועה שבראשה. קרבן העדה: פרתו של אשתו של ראב"ע יצאה ברצועה שבקרניה. ומניין שאשתו קרויה עגלה? לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי. תמן (בבבלי) אמרין: שכינתו היתה.
בבלי פירש שהיתה פרה של שכנתו, אך לא הובא שהיא עצמה שכנתו או אשתו. כמו כן לא הובא שהתריס כנגדם, ושהשחירו שיניו מן הצומות.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי

בבלי נה. • פ"ה ה"ד [לג].

ללמדך שכל מי שהוא ספיקא (שיש יכולת) בידו למחות ואינו ממחה - קלקלתו תלויה בו.
בבלי מביא על כך אגדה שאמרה מידת הדין לפני הקב"ה וכו', וכן הובא בעוד כמה מקומות. ובירושלמי לא נזכר משפט זה כלל²⁰ (אמנם המילים "מידת הדין" הוזכרו בירושלמי, אך לא במובן של מקטרג כמו המשמעות כאן אלא מלשון דינים, כלומר: הדין האמיתי, עיקר הדין ולא רחמים, דיני ממונות וכד').

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת

בבלי נה.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

²⁰ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (וכן דברי מידת הדין, שהיא המקטרג כאן), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה – אינו בירושלמי בבלי נה:–נו: • פ"ה ה"ד [לג.]
בבבלי האריך מאוד בכך שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, וכן לגבי בני עלי,
 בני שמואל, דוד, שלמה ויואש. ובירושלמי הובא (בסוטה פ"א ה"ד [ה:]) רק לגבי בני עלי
 ובני שמואל.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – במה אשה

חציצה בשערות
 נימא אחת חוצצת, שתיים ספק, שלש אינן חוצצות.
בבבלי נידה סז. נחלקו בשתי נימות האם ספק או שאינן חוצצות.

הטעם לאיסור תכשיטים
 בבלי נז: • פ"ו ה"א [לג:]
 תכשיטין למה הן אסורין? אמר רבי בא (אבא): על ידי שהנשים שחצניות, והיא מתרתן
 להראותן לחבירתה, והיא שכיחה (שוכחת) ומהלכת בהן ד' אמות.
בבבלי נט: הובא החשש "דלמא שלפא ומחויא לחבירתה", אך לא הובאה הלשון
 "נשים שחצניות".

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית
 בבלי נז: • פ"ו ה"א [לד:]
 שלשה דברים התירו לבית רבי: שיהו רואין במראה ושיהו מספרין קומי ושיהו מלמדין
 את בניהן יוונית, שהיו זקוקין למלכות.
בבבלי בבא קמא פג. וסוטה מט: התירו לאבטולוס בן ראובן לספר קומי, ולבית רבן
 גמליאל התירו "לספר בחכמת יוונית", ואין היתר לראות במראה.

אשת ר"ע מכרה את שער בשיביל שילמד
 בבלי נט: • פ"ו ה"א [לד:]
 מעשה ברבי עקיבה שעשה לאשתו עיר של זהב. חמתיה איתתיה דרבן גמליאל וקניית
 (קינאה) בה. אתת ואמרת קומי בעלה (לרבן גמליאל). אמר לה: הכין הויית עבדת לי כמה
 דהוות עבדה ליה (וכי עשית לי כמו שאשת רבי עקיבא עשתה לרבי עקיבא)? דהוות מזבנה
 מקליעתא דרישה (מכרה את שער ראשה) ויהבה ליה והוא לעי באוריתא.
בבבלי נדרים נ. כתוב שכאשר רבי עקיבא היה עני אמר לאשתו שאם היה לו ממון
 היה עושה לה ירושלים דדהבא. ובבבלי כאן כתוב שעשה לה ירושלים דדהבא. ובאבות

דרבי נתן (פ"ו אות ב) כתוב: אמרו לו תלמידיו רבי ביישנתו ממה שעשית לה, אמר להם הרבה צער נצטערה עמי בתורה. כמו כן בבבלי לא מוזכר שמכרה את שער²¹.

במה מותר לצאת לחצר
 בבלי סד: • פ"ו ה"א [לד:]
 רבי אינייני בר סוסיי אמר משום רבי ליעזר: כל מקום שאמרו לא תצא ואם יצתה חייבת חטאת - אסורה לצאת בו בחצר, כל מקום שאמרו לא תצא ואם יצתה אינה חייבת חטאת - מותרת לצאת בו בחצר וכו'. רבי לייא בשם רבי שמעון בר חייא: אפילו במקום שאמרו לא תצא ואם יצאת אינה חייבת חטאת אסורה לצאת בו לחצר.
בבבלי לגבי כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר - נחלקו האם מותר לצאת בו לחצר.

טעמים נוספים לאיסור סנדל המסומר
 בבלי ס. • פ"ו ה"ב [לד:]
 מפני מה גזרו על סנדל מסומר? יש אומרים שהיו רואות את ראשו ומפילות, ויש אומרים שהיו שומעות קולו ומפילות, ויש אומרים על ידי שהיו נדחקין זה בזה והורגין זה את זה.
בבבלי לא הובאו שני הטעמים הראשונים - שהיו מפילות.

טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר
 בבלי ס: • פ"ו ה"ב [לד:]
 כמה מסמרין יהו בו (בסנדל המסומר)? רבי יוחנן אמר: חמשה, כחמשה ספרי תורה. רבי חנינא אמר: שבעה, וכימך דבאך וכו'. רבי היה נותן שלשה עשר בזה ואחד עשר בזה, כמיניין משמרות (משמרות כהונה), וכמסמרות נטועים - מה משמרות כ"ד אף מסמרים כ"ד.
בבבלי גם כן יש מחלוקות במספר המסמרים, אך לא הובאו טעמים לכך²².

שני סנדלים – אחד לחול ואחד לשבת
 פ"ו ה"ב [לד:]
 לאו אורחיה דבר נשא (בן אדם) מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשבתא (קרובן העדה: בניחותא, שאין הדרך בכך. פני משה: בתמיה, וכי אין דרכו בסנדל מיוחד לשבת).
בבבלי לא הובא.

מדמה דיני הוצאה לדיני טומאה
 בבלי נט: • פ"ו ה"ג [לד:]
 דרבי נחמיה זו היא, דתנינן תמן טבעת של מתכת וחותם שלה של אלמוג - טמאה, טבעת של אלמוג וחותמה של מתכת - טהורה.
בבבלי גם כן דימה את דיני הוצאה לדיני טומאה, אך הוסיף באחד התירושים שיש לחלק ביניהם²³.

²¹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

²² כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

²³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

הלשון "מגדף בה" – אינה בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את לשון הקושיא "מגדף בה רבי אבהו", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל (הזכיר זאת גם חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנם, נדפס בתחילת הירושלמי)²⁴.

כלי זיין
 בבלי סג: • פ"ו ה"ד [לו]:
 וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים - מלמד שהיו מזוינים בחמשה עשר מיני זיין.
בבבלי לא הובא.

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי
 בבלי סג:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא].

ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש – אינו בירושלמי
 בבלי סג:
 עיין מה שכתבנו ביומא פ"ב ה"א [י].

הכתב על הציץ
 בבלי סג:
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שן תותבת מעץ
 בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז]:
 שן תותבת - מה אית לך (מה החשש להוצאה)? עוד היא מבהתה מימור לנגרא עבד לי חורי היא נפלה ליה (האשה מתביישת לומר לנגר עשה לי שן אחרת משום שהקודמת נפלה לי), ומחזרתה ליה.
בבבלי לא דן בשן של עץ.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות
 בבלי סה:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"ח [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם קיטע יוצא בקב
 בבלי סה: • פ"ו ה"ח [לח]:
 הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי יוסי, ורבי מאיר אוסר.
בבבלי במשנה הגירסא הפוכה, ובגמרא נחלקו האם להפוך את הגירסא²⁵.

²⁴ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

²⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבלי סו: • פ"ו ה"ט [לח:]

אבן תקומה ולחשים – אינם בירושלמי

הבנים יוצאים בקשרים בקישרי פואה וכו'.

בבלי האריך בענייני אבן תקומה (אבן שנושאות נשים מעוברות כדי שלא יפילו), חידש שבלחשים אומרים את שם האמא, והאריך בעוד ענייני סגולות ולחשים. ובירושלמי לא הובא.²⁶

פ"ו ה"ט [לט:]

שינוי השם והמקום גורם

פעמים ששינוי השם גורם, פעמים ששינוי המקום גורם.

בבלי ראש השנה טז: ארבעה מקרעין גזר דינו של אדם: צדקה, צעקה, שינוי שם, שינוי מעשה, ויש אומרים אף שינוי מקום.

פ"ו ה"ט [לט:]

עתידה בת קול לומר "מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו"

עתידה בת קול להיות מפוצצת באהלי צדיקים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו וכו'. עתיד הקב"ה לעשות מחיצתן של צדיקים לפניו ממחיצתן של מלאכי השרת.

בבלי לא הובא.

פרק ז – כלל גדול

בבלי סו:

האומר מותר פטור מקרבן

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סט.

שגגת קרבן שמה שגגה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית בבלי עב: • פ"ז ה"א [מ:]

תני רבי זכיי קומי (לפני) רבי יוחנן: זיבח קיסר וניסך בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת, אמר ליה רבי יוחנן: בבליא, עברת בידך תלתא נהרין (מבבל לארץ ישראל) ואיתברת (וטעית), אינו חייב אלא אחת.

בבלי סנהדרין סב. הדעות הפוכות: רבי זכאי אומר שחייב אחת ורבי יוחנן מחייב על כל אחת ואחת.²⁷ הלשון "בבליא עברת תלתא נהרין ואיתברת" נמצאת בירושלמי גם ביבמות (פ"ח ה"ג [מח:]), ואינה בבבלי.

בבלי סט: • פ"ז ה"א [מא.]

אינו יודע מתי שבת

גדול שנשבה בין הגוים - רב ושמואל, חד אמר מונה ששה ועושה שבת, וחרנה (והאחר) אמר עושה שבת ומונה ששה, רבי יצחק בר אלעזר בשם רב נחמן בר יעקב: מונה ששה

²⁶ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

²⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

ועושה שבת, חמשה ועושה שבת, ארבעה ועושה שבת, שלשה ועושה שבת, שנים ועושה שבת, אחד ועושה שבת (כדי שישבות בשבת עכ"פ פעם אחת).

בבלי הדעה שהוא מונה שישה חמישה וארבעה לא הובאה. הדעה שהוא מונה שישה ועושה שבת הובאה ונדחתה. הדעה שעושה שבת ומונה שישה נשארה, אך למסקנת הבבלי אינו עושה מלאכה בכל הימים, אלא רק כדי פרנסתו, ויום השבת שלו ניכר רק בזה שעושה קידוש והבדלה²⁸. כמו כן בבבלי המקרה הוא שהיה מהלך במדבר.

[פ"ז ה"א [מא.]]

מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא

קידוש אשה בעולם (ואינו יודע מי היא), רבי יעקב בר אחא: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר חושש לכל הנשים (שעל כל אשה יש חשש שהיא אחות אשתו), ריש לקיש אמר אינו חושש לכל הנשים.

בבלי נזיר יא: גיטין סד. פשוט שאסור בכל הנשים שבעולם.

[בבלי ע. • פ"ז ה"א [מג.]]

החילוק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות

מה בין מזיד בשבת ושוגג במלאכות מה בין שוגג בשבת ומזיד במלאכות? אמר רבי יוסה: ולמה מזיד בשבת ושוגג במלאכות חייב על כל אחת ואחת - שאם אומר את לו מלאכה היא זו הוא פורש ממנה ועושה מלאכות אחרות, ולמה שוגג בשבת ומזיד במלאכות אינו חייב אלא אחת - שאם אומר אתה לו שבת הוא זו מיד הוא פורש.

בבלי הביא חילוק זה, דחאו, והביא חילוק אחר²⁹.

[בבלי ע. • פ"ז ה"א [מג.]]

שגג גם בשבת וגם במלאכות

שגג בזה ובזה - רב המנונא אמר אינו חייב אלא אחת, אמר ליה רבי זעירא: ולא כל שכן הוא? אלו מזיד בשבת ושוגג במלאכות אינו חייב על כל אחת ואחת? (בתמיה). מפני שנתוסף לו שגגת מלאכות שבת? (בתמיה, פשוט שחייב על כל אחת ואחת).

בבלי הסתפק בזה והסיק שחייב רק אחת.

[פ"ז ה"א [מג.]]

מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"א [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי ע. • פ"ז ה"ב [מד.]]

דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות

מניין לאבות מלאכות מן התורה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כנגד ארבעים חסר אחת מלאכה שכתוב בתורה וכו'. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל בר נחמני: כנגד ארבעים חסר אחת פעם שכתוב במשכן עבודה ומלאכה. אמר רבי יוסי בן חנינא: "זה הדבר" אין כתיב כאן, אלא "אלה הדברים": דבר דברי דברים - מיכן לאבות ולתולדות. רבי חנינא דציפורין (מציפורי) בשם רבי אבהו: אל"ף - חד, למ"ד - תלתין, ה"א - חמשה, דבר - חד, ודברים - תרי, מיכן לארבעים חסר אחת מלאכות שכתוב בתורה. רבנין דקיסרין אמרין: מן אתרה לא חסרה כלום: אל"ף - חד, למ"ד - תלתין, ח' - תמניא, לא מתמנעין רבנן דרשין בין ה"א לחי"ת.

²⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף

סב.

²⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי לא הובאו המקורות מ"אלה הדברים". המקור של כנגד מלאכה שכתוב בתורה הובא בדף מט:

בבלי עא.

שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

צירוף העלם טומאה והעלם מקדש

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא:

גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלקות

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד].

ל"ט תולדות לכל אב, מכה בפטיש

רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש עבדין הוויי בהדא פירקא תלת שנין ופלוג (למדו את פרק זה שלוש שנים וחצי), אפקון מיניה ארבעין חסר אחת תולדות על כל חדא וחדא (מצאו ל"ט תולדות לכל אב), מן דאשכחון - מיסמוך סמכין, הא דלא אשכחון - מיסמוך עבדוניה משום מכה בפטיש (מה שמצאו שדומה לאיזה אב מלאכה - סמכוהו להיות תולדתו, ומה שלא מצאו שדומה לשום אב מלאכה - סמכוהו להיות תולדה של מכה בפטיש). בנוי (בניו) דרבי חייא רובא עבדן הוויי בהדין פירקא שיתא ירחין, אפקון מיניה שית מילין על כל חדא וחדא (שש תולדות לכל אב).

בבבלי לא הובאו תולדות רבות כל כך (ובדומה לזה עיין לקמן פ"ז ה"ג [נב:]). שלירושלמי יש דברים שרחוקים מהמלאכה וחייב עליהם). מכה בפטיש הובא בבבלי עה: רק על גמר מלאכה, ולא על כל מה שלא מצאו לו אב מלאכה אחר.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד].

מלאכות שחייב משום קוצר

הקוצר הבוצר המוסק הגודד התולש והאורה - כולחן משום קוצר. **בבבלי** הלשון "כולן מלאכה אחת הן", כמו כן בבבלי לא הובא תולש. וכן בעוד מלאכות רבות בהמשך, בירושלמי כתב משום איזו מלאכה חייב ובבבלי רק כתב שחייב אחת, והירושלמי הוסיף עוד דוגמאות.

פ"ז ה"ב [מד]:

זה לא עבר על פתחה של תורה

ניכר הוא זה שלא עבר על פיתחה של תורה.

בבבלי לא הובאה לשון זו.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד]:

מניינא למה לי – האם הובא בירושלמי

ארבעים אבות מלאכות חסר אחת - ליידיא מילה (לאיזה עניין)? שאם עשאן כולם בעלם (בהעלם) אחד חייב כל אחת ואחת.

בבבלי הקשה כאן מניינא למה לי, וכן הקשה בעוד מקומות נוספים, ובעיקר הקשה כך בכריתות ב: על משניות רבות. הפני משה וקרנן העדה כאן פירשו את הקושיא "ליידיא מילה" גם כן כמניינא למה לי. אמנם היפה עיניים (שבת ו:) כתב שבירושלמי הקושיא "מניינא למה לי" לא הובאה בשום מקום (ועוד כתב בשבת ט: שאין דרכו של הירושלמי להקשות מכל ענייני הלשון, כגון כפל לשון וכד').

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לב"ד בשבת בבלי ע. • פ"ז ה"ב [מד:]
הלא הבערה בכלל היתה ויצאת מן הכלל ללמד, לומר מה הבערה מיוחדת מעשה יחידי (שהיא אב מלאכה) וחייבין עליה בפני עצמה אף כל מעשה ומעשה שיש בו לחייב עליו בפני עצמו (לחלק יצאת) וכו'. דמר (דאמר) רבי ירמיה: הבערה לצורך יצאת, ללמד על בתי דינים שלא יהו דנין בשבת.

בבבלי ע. נחלקו תנאים האם הבערה לחלק יצאת (כדעה הראשונה בירושלמי כאן) או ללאו יצאת. ואין דעה שיצאת ללמד על בתי דינים. ובירושלמי לא הובאה כלל הדעה שהבערה ללאו יצאת (וכן כתב יפה עיניים יבמות ו: ולג:).

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחוואה אינה מעשה פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם דבר שיצא מן הכלל מלמד פ"ז ה"ב [מה:]
דבר אחד שיצא מן הכלל לצורך אינו חולק (אינו מלמד), ושלא לצורך חולק (מלמד), ושני דברים שיצאו מן הכלל אינן חולקין וכרבי ישמעאל חולקין.
בבבלי לא הובא.

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין פ"ז ה"ב [מו.]
נאמר כאן (בעריות) דודתו, ונאמר להלן (בגאולת קרובים) או דודו או בן דודו יגאלנו, מה דודו שנאמר להלן באחי אביו מאביו הכתוב מדבר, אף דודתו שנאמר להלן באחות אביו מאביו הכתוב מדבר. אף את אשת אחיו למידה מדודתו, מה דודתו שנאמר להלן באחות אביו מאביו הכתוב מדבר (כמו שלמדנו בגזירה שווה), אף אשת אחיו שנאמר כאן באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר. עד כדון כרבי עקיבה, כרבי ישמעאל (שלא דורש כך, איך ילמד)? וכו' (יפה עיניים שבועות י. פירש שכוונת הירושלמי כאן שרבי ישמעאל לא יכול ללמוד דודתו בעריות מדודו בגאולת קרובים ואח"כ ללמוד אשת אחיו מדודתו בעריות, משום שהוא סובר שלא לומדים מהלמד אפילו בחולין. אך פני משה וקרוב העדה לא פירשו כאן שהוא משום למד מהלמד).
בבבלי זבחים מט: דן בכך שבחלק מהילפותות לא לומדים מן הלמד בקודשים, אך בחולין פשוט שלומדים מן הלמד (וכן בשבועות י.). ועיין במה שכתבנו בקידושין (פ"א ה"ב [ה:]) שהירושלמי שם סובר בפירוש שלא לומדים מן הלמד אפילו בחולין³⁰.

³⁰ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

פ"ז ה"ב [מז].

השמר ופן הם לא תעשה

השמר בלא תעשה, פן בלא תעשה.

בבבלי עירובין צו. ועוד מקומות הוסיף גם ש"אל" הוא לא תעשה.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מז.גב].

פרטי המלאכות באריכות

חפר חרץ נעץ תולדות לחרישה וכו' (והאריך מאוד בכל פרטי המלאכות).

בבבלי לא האריך בפרטי המלאכות.

פ"ז ה"ב [מז].

מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ז ה"ב [מח].

דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מח:].

נטע וזמר בשבת חייב שתיים

נטע וזמר בשבת - בין על דעתיה דרב כהנא בין על דעתיה דרבי זעירא חייב שתיים.

בבבלי פשוט שחייב רק אחת, ודווקא אם זומר וצריך לעצים חייב שתיים.

פ"ז ה"ב [מט].

הסרת טיט מבגדיו

נטל טיט על בגדיו - הרי זה ממרחו בידו ובלבד שלא יכסכו.

בבבלי דף קמא. הקשה על זה והסיק שלא מכסכו מבחוץ אלא מבפנים³¹.

בבלי עד: • פ"ז ה"ב [מט].

רקק לרוח חייב

רקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה.

בבבלי לא הובא, ולהלכה דנו בזה (רמ"א או"ח סי' שיט סעיף יז אסר ע"פ הירושלמי כאן, אך

המשנה ברורה שם ס"ק סז התיר).

פ"ז ה"ב [נ].

בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה

בישל בחמי טבריה מהו? חזקיה אמר אסור רבי יוחנן אמר מותר וכו'. פסח שנתבשל

בחמי טבריה מהו? תרין אמורין (אמוראים): חד אמר אסור וחרנה (והאחר) אמר מותר.

בבבלי פסחים מא. בשבת פטור ובפסח חייב.

בבלי עה: • פ"ז ה"ב-ה"ג [נא.גב].

הצר צורה בכלי

הצר צורה (בכלי) - הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע, חיסר בה אבר

ובא אחר וגמרה חייב משום מכה בפטיש וכו'. הגודל כלי צורה חייב משום בונה וכו',

הנופח כלי זכוכית חייב משום בונה.

בבבלי כתב רק שהצר צורה בכלי חייב משום מכה בפטיש.

³¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

קשירה במשכן היתה במיתרים
 מה קשירה היתה במשכן? שהיו קושרין את המיתרים וכו'. אמר רבי פינחס: מתופרי יריעות למדו, נפסק - היה קושרו, חזר ונפסק - לעשותן קשרים קשרים אי אפשר, אלא חוזר ומתיר את הראשון.
בבלי דחה זאת והסיק שציידי חילזון היו קושרים ומתירים את הרשתות.³²

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה
 פ"ז ה"ב [נא:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המצוה לחשב תקופות ומזלות – אינה בירושלמי
 בבלי הביא כאן שמצוה לחשב תקופות ומזלות, ובירושלמי לא הובא.

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש
 פ"ז ה"ב [נב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעבד והמשרטט הם אותו אב מלאכה
 בבלי עה: • פ"ז ה"ב [נב:]
 מה עיבוד היה במשכן? שהיו משרטטין בעורות.
בבלי הסיק ששרטוט הוא אב בפני עצמו, ואינו מדין המעבד.

חיובם של המגבן, המחבץ והחולב
 פ"ז ה"ב [נב:]
 המגבן והמחבץ חייב משום לש, החולב והרודה חלות דבש חייב משום קוצר.
בבלי צה. החולב חייב משום מפרק, המחבץ משום בורר והמגבן משום בונה.

אחד הביא אבן ואחד טיט – שניהם חייבים
 פ"ז ה"ב [נב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"א [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה
 פ"ז ה"ג [נב:]
 יש דברים קרובים ורחוקים ויש דברים רחוקים וקרובים (יש דברים שנראים רחוקים מהמלאכה ואעפ"כ חייב עליהם).
בבלי כלל זה לא הובא (ובדומה לזה עיין לעיל פ"ז ה"ב [מד:] שלירושלמי יש תולדות רבות מאוד).

גם הושטה היא אב מלאכה
 בבלי עה: • פ"ז ה"ג [נג:]
 יתר עליהן הושטה (גם היא אב מלאכה), ולמה לא תניננה עמהון (במשנה)? כל המלאכות באחת וזו בשתיים, כל המלאכות יש להן תולדות וזו אין לה תולדות.
בבלי לא הובא.

הוציא תבן לגדי
 בבלי עו. • פ"ז ה"ה [נג:]
 הוציא תבן לגדי כמלוא פי גדי חייב.
בבלי לא הובא.

³² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ח – המוציא יין

שיעורן של כוסות

בבלי עז. • פ"ח ה"א [נד.]

רבי זעורא שאל לרבי יאשיא: כמה שיעורן של כוסות (כוס הנזכרת במשנה לגבי הוצאת שבת או לגבי ליל פסח)? אמר ליה נלמוד סתום מן המפורש, דתני רבי חייה ארבעה כוסות שאמרו ישנן רביעית יין באיטלקי (ואם כן מפורש ששיעורה של כוס הוא רביעית).
בבבלי דייק שכוס של ברכה צריכה רביעית מלשון משנתנו כאן "ושאר כל המשקין רביעית".

מטרת השקצים בעולם

בבלי עז.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים

פ"ח ה"א [נד.]

מפנין ארבע וחמש קופות - רבי זעורא שאל לרבי יאשיא: כמה הוא שיעורה של קופה? אמר ליה נלמוד סתום מן המפורש, דתנינן תמן בשלש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה.
בבבלי לא דימה את הקופות בשבת לקופות בשקלים³³.

שתה ד' כוסות בבת אחת

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

ד' כוסות ביין של שביעית

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור של רביעית

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

דם שרץ – האם מטמא

פ"ח ה"א [נד.]

מעשה בפרדה של בית רבי שמתה וטהרו דמה משום נבילה וכו', העיד רבי יהושע בן בתירה על דם נבילות שהיא טהור, מהו טהור? טהור מלהכשיר הא לטמות מטמא. תמן תנינן: דם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו. ואין לנו כיוצא בו כשיעור טומאתו, אבל דמו מטמא כבשרו. אמר רב יוסף: מאן דמר (דאמר) טמא כרבי יהודה, טהור כרבי יהושע בן בתירה.
בבבלי מנחות קג: גם כן הביא מעשה זה ודן בדם נבילות, אך לא בדם שרץ.

מחלק בין שיעורים של דברים רכים לקשים

בבלי עז. • פ"ח ה"ב-ה"ג [נה.]

המוציא חבל כדי לעשות אוזן לקופה כו' - הדא דאת אמר (זה נאמר) בהין רכיכה (חבל רך), ברם בהן קשייה (קשה) - כדי לבשל ביצה קלה וכו'. תני: הוצין כדי לעשות אוזן לקפיפה מצרית - הדא דאת אמר באילין רכיכיא, ברם באילין קשייא - כדי לעשות

³³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

צפורה וכו'. עור כדי לעשות קמיע כו' - אית תניי תני כדי ליתן על הקמיע, מאן דאמר כדי לעשות קמיע בהין רכיכה, ומאן דאמר כדי ליתן על הקמיע בהין קשייא (בעור קשה). **בבלי** לא חילק בין רכים לקשים.

[נח:] בבלי פ. • פ"ח ה"ג

הטעמים לכך שכוכלת עין אחת

כדי לכוכל עין אחת - אמר רבי בון בר חייא: שכן אשה כוכלת אחת מעיניה ויוצא לשוק (ליופי). אמר רבי אבון: אפילו זונה שבזונות אינה עושה כן! אלא שכן אשה חוששת אחת מעיניה וכוכלת חבירתה ויוצא לשוק (לרפואה). אמר רבי מנא וכו': שכן אשה כוכלת אחת מעיניה ומטמנת חבירתה (לצניעות) ויוצא לשוק וכו'. רבנן דקיסרין בשם רבי בון בר חייא: שכן אשה סומה באחת מעיניה וכוכלת חבירתה (את עינה השנייה) ויוצא לשוק.

בבלי פשוט שהוא לצניעות.

[נח:] בבלי פ. • פ"ח ה"ג

החילוק של ג' טפחים בשני חצאי גרוגרת - אינו בירושלמי

בבלי דן בהוציא שני חצאי גרוגרת, וחילק האם העביר תוך שלושה טפחים (ובדומה לזה לקמן שבת פ"י ה"ב [סב:]), ועיין מה שכתבנו שם), והירושלמי לא דן בזה.

[נח:] בבלי פא. • פ"ח ה"ו

דברים האסורים לקנח משום כשפים

תני רבי חייא: חרס כל שהוא אסור לקנח בו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא סוף דבר חרש, אלא אפילו אזני חביות, וכל דבר הנכנס לאור ויוצא וכו'. אין מקנחין לא בפי הכלב, ולא בפני הכלב, ולא במים שליקלק בהן הכלב, ולא במים שאין בהן ארבעים סאה.

בבלי לא הזכיר כלב וארבעים סאה, ולעניין אור שולט בו הבבלי סובר להיפך, שדבר שהאור כן שולט בו הוא מזיק. כמו כן בבבלי במקום הלשון "דבר הנכנס לאור ויוצא" הלשון היא: "דבר שאין האור שולט בו"³⁴.

פרק ט - אמר רבי עקיבא

בבלי פב.

בית שסמוך לבית ע"ז

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

[נח:] בבלי פה. • פ"ט ה"ב

דורות הראשונים הריחו את הקרקע - אינו בירושלמי

בבלי כתב שהדורות הראשונים למדו את כללי היניקה ע"י הרחת הקרקע, ובירושלמי לא הובא.

[נח:] בבלי פד: • פ"ט ה"ב

המקור לכך שזורעים בערוגה חמישה זרעונים

זירועיה - מיעוט זירועיה שנים! אמר רבי שמואל בר סיסרטא: משנים את למד ארבעה וכו' (לומד מסברא שכשם שאפשר לזרוע שניים כך אפשר לזרוע חמישה). רבי יהושע בן לוי אמר:

³⁴ כשיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (נכנס ויוצא) במקום שלילית בבבלי (אין שולט). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

זרע (אחד) זרעיה (שניים) זרועיה (עוד שניים - הרי חמישה) וכו'. רבי חגי אמר: זרעיה חמשה (דורש מכך שהן חמש אותיות), כל ההן דאנא משכח לה אנא מחיק לה (ואת האות וא"ו אינו גורס).

בבלי דורש זאת כך: תוציא - אחד, צמחה - אחד, זרועיה - שניים, תצמיח - אחד.

הזרעים בערוגה הם בארבעה משולשים
 ארבעה את נותן בתחילת ששה ומיצר והולך (מכל אחת מהצלעות אל מרכז הריבוע, כך שכל מין ממלא משולש), (אי) איפשר שלא יהא שם נקב אחד פנוי (באמצע, בשביל המין החמישי) ליטע בו את האמצעי (כך:).
בבלי הזרעים אינם ממלאים את המשולשים אלא רק בצלעות הריבוע.

אורכם של עונה, עת ורגע
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים
 זו דברי רבי אלעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי עקיבה, אבל דברי חכמים עד שלשה ימים (קרוב העדה: שלושה ימים שלמים, שהם שש עונות. פני משה: עד ולא עד בכלל, שהם שלוש עונות), מיכן והילך היא נסרחת.
בבלי גירסתנו היא שש עונות שלמות, והגר"א הביא גירסא "שלוש עונות שלמות".

אגדות על מתן תורה – אינן בירושלמי
בבלי האריך כאן במחלוקת האם התורה ניתנה בשישי בסיוון או בשביעי בו, וכן האריך באגדות על מתן תורה ועל השטן ששאל היכן התורה³⁵.

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
בבלי הביא שהנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ואינו בירושלמי.

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם – אינם בירושלמי
 הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

סיכה שאינה של תענוג
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"א [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁵ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירים במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון
 ציפורת כרמים וכו'. תמן אמרין מאן דבעי ניפרוש מן דרך הארץ (מתשמיש המיטה), אכיל פלגא ושביק פלגא, של שמאל אסור ושל ימין מותר, אבד כל שהוא חסר כל שהוא אין לו תקנה עולמית.
בבלי זו סגולה לזיכרון, ובירושלמי כאן לא הוזכרה הסגולה.³⁶

פרק י – המצניע

כלי שמיטלטל אינו כרמלית
 אין לך מיטלטל ברשות הרבים ונעשה כרמלית אלא אדם בלבד.
בבלי כלל זה לא הובא. ורש"י (שבת ח. ד"ה רחבה) כתב שכוורת שזרקה היא כרמלית.

המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר – חייב
 אבן שהיא נתונה ברשות הרבים גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - המשתמש מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה חייב.
בבלי צט: דן בזה ולא פשט, משום שמשמש באוויר מקום פטור.

החילוק של ג' טפחים באגד יד – אינו בירושלמי
בבלי חילק לגבי אגד יד בין למעלה משלושה טפחים לבין למטה משלושה טפחים, ובירושלמי חילוק זה לא הובא (ובדומה לזה לעיל שבת פ"ח ה"ג [נו.], ועיין מה שכתבנו שם).

המקור להוצאה ביד שמאל
 וכתוב ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן וכו' - שמן המאור בימינו וקטרת הסמים בשמאלו וכו'.
בבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה שכן) הביא את הירושלמי כאן.

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
 אמר רבי אליעזר: כל מקום ששנו "באמת" - הלכה למשה מסיני.
בבלי הלשון: "כל באמת - הלכה היא", ולא מפורש שהיא הלכה למשה מסיני.

שניים שהוציאוהו – מחלוקת מה דעת רבי שמעון
 קני גירדי (שהוציאוהו שניים. פני משה: הוא כלי כבד שזה אינו יכול וזה אינו יכול. קרבן העדה: הוא כלי קל שזה יכול וזה יכול) - רבי פוטר, רבי אלעזר בי רבי שמעון מחייב. אמר לו רבי כן שמעתי מאביך וכו' (נחלקו האם רבי שמעון פוטר או מחייב בזה).
בבלי פשוט שרבי שמעון פוטר: בזה אינו יכול וזה אינו יכול - רבי יהודה ורבי מאיר מחייבים ורבי שמעון פוטר, בזה יכול וזה יכול רבי מאיר מחייב ורבי יהודה ורבי שמעון פוטרם.

³⁶ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

שימוש רבו בישיבה ובעמידה

פ"י ה"ה [סג:]

אמר לו: רבי, כך שמעתי מאביך. אמר לו: שמשתי את אבא עומדות מה שלא שימשתי ישיבות.

בבלי משפט זה לא הובא.

חיובם של גודלת כוחלת ופוקסת

בבלי צה. • פ"י ה"ו [סד:]

הגודלת חייבת משום בונה וכו', הכוחלת חייבת משום כותבת, הפוקסת חייבת משום צובעת.

בבלי כוחלת חייבת משום צובעת, גודלת ופוקסת משום בונה.

חיובם של המגבן, המחבץ והחולב

בבלי צה.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

התולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב

בבלי צה. • פ"י ה"ו [סד:]

מה פליגין (רבי שמעון וחכמים) בשלא תלש כנגד הנקב, אבל אם תלש מכנגד הנקב אף רבי שמעון מודה (שחייב).

בבלי הסתפק בדין שורש כנגד הנקב, ונשאר בספק.

פרק יא – הזורק**המקור לאיסור הוצאה והכנסה**

בבלי צו:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור איסור העברת ד' אמות מהמשכן

בבלי צו: • פ"א ה"א [סד:]

מתופרי יריעות למד רבי יהודה, שהיו תופרי היריעות מזרקין את המחטין אילו לאילו. ולא כרמלית היא? אמר רבי חנינא מן הצד היו מזרקין.

בבלי נדחה מקור זה ולמסקנה היא הלכה למשה מסיני³⁷, ורש"י (ח. ד"ה רחבה) הביא כהו"א הזו.

קלוטה כמי שהונחה

בבלי צו.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין רשות הרבים מקורה

בבלי צח.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ט ה"ה [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דינים בשבת שפטור מותר

פ"א ה"ב [סו:]

חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, פחות מיכן פטור וכו'. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר (כיוון שהוא טלול ממקום פטור לרשות הרבים). תמן תנינן: המיפס מורסא בשבת - אם לעשות לה פה חייב, אם

³⁷ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

להוציא ממנה הליחה פטור. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר. תמן תנינן: הצד נחש בשבת - אם במתעסק שלא ישכנו פטור, אם לרפואה חייב. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר.

בבלי ג. וקז. כתב שיש בשבת שלושה פטורים שהם פטור ומותר: צידת צבי (שאינו בירושלמי כאן), צידת נחש ומפיס מורסא.

בבלי צט:

המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר – חייב

הירושלמי דן בזה בשבת פ"י ה"ב [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צט:

כותל של רה"י דינו כרה"י

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ב [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ק. • פי"א ה"ג [סו.]

רואה את הכותל כגומום

על דעתיה דרבי מאיר בין שיש בו ארבעה על ארבעה בין שאין בו ארבעה על ארבעה את רואה את הכותל כגומום.

בבלי הלשון: חוקקין להשלים.

בבלי ק.

מחלוקת בשיעור תל המתלקט

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ק: • פי"א ה"ה [סז:]

חילוק בין י' ליותר מ' בסלע שבים

סלע שבים גבוה עשרה טפחים - אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה, יותר מיכן - נעשית כמחיצה שהוקפה זרעים שאין מותר לטלטל בה אלא בארבע אמות (קרבן העדה וגליון הש"ס פירשו "יותר מכך" - יותר מעשרה טפחים גובה, וגליון הש"ס תמה על כך שלא מצינו חילוק בין עשרה ליותר מעשרה. והפני משה פירש "יותר מכך" - יותר מבית סאתיים, וגם גליון הש"ס כתב שאולי צריך לגרוס כך).

בבלי אין חילוק בין עשרה ליותר מעשרה.

פי"א ה"ה [סז:]

אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית

מעתה שתי כרמליות סמוכות זו לזו מטלטלין מזו לזו? (בתמיה). אמר רבי חנניה בריה דרבי הילל: מכיון שהים מקיפה מכל צד כמי שכולה כרמלית אחת (ולכן אסור לטלטל מהסלע לים).

בבלי לא מפורש מה הדין בזה, אך תוס' עירובין סז: ד"ה ומאי היתירו לטלטל אפילו מכרמלית לקרפף יותר מבית סאתיים (אע"פ שמדאורייתא הוא רשות היחיד ורק מדרבנן אסור לטלטל ממנו לרשות היחיד, ככרמלית), וא"כ כ"ש שמותר לטלטל מכרמלית לכרמלית (והיפה עיניים שבת ו: דן בזה).

בבלי צז. • פי"א ה"ה [סז:]

לבוד

כל שלשה ושלשה שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן.

בבלי הלשון היא "לבוד"³⁸.

³⁸ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

שגגת קרבן שמה שגגה

פ"א ה"ו [ז:ז]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [ז:ז], ועיין מה שכתבנו שם.

מתעסק בחלבים ועריות חייב

פ"א ה"ו [ז:ז]

תני: אין מתעסקין לא בחלבים ולא בעריות, המתעסק בשבת פטור, בחלבים ובעריות חייב.

בבלי סנהדרין סב: גם כן כתב שהמתעסק בחלבים ועריות חייב, אך הוסיף את הטעם: "שכן נהנה".

פרק יב – הבונה

אחד הביא אבן ואחד טיט – שניהם חייבים

בבלי קב: • פ"ב ה"א [סח:]

אחד מביא את האבן ואחד מביא את הטיט - המביא את הטיט חייב, רבי יוסה אומר: שניהן חייבין.

בבלי רבי יוסי סתם שחייב, ולא ששניהם חייבים. והגר"א הגיה בבבלי כירושלמי.

דוגמא לכתיבה ביוזנית

בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סט:]

מהו בכל לשון? אפילו אלף - אלפא.

בבלי דוגמא זו לא הובאה.

עי"ן שבלוחות עמדה בנס

בבלי קד.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בתחילה ה"א ונ"ם לא היו סתומות

בבלי קד.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבר

בבלי קד.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב על דבר שאינו של קיימא פטור

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

כתב בדיו על עלי ירקות, במשקין ובמי פירות על הלוח - פטור, עד שיכתוב דבר של קיימא על דבר של קיימא.

בבלי מפורש (במשנה) רק שהכותב בכתב שאינו של קיימא פטור, אך לא דן בכותב על דבר שאינו של קיימא.

בן סטרא הסית ונסקל

בבלי קד:

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוקק על העור – נחשב כתב

פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב ע"י הטפת נקודות דיו

פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שפך דיו על כתב שאינו נראה

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה

בבלי קד: • פ"ב ה"ה [ע:]

היה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה (בטעות) ושכח ולא כתב דלת הרי השם במקומו - הוא מוחקו (שאין איסור למחוק שם שלא נכתב בקדושה) ומקיימו הוא בקדושה. רבי יהודה אומר: מעביר את הקולמוס עליו ומקיימו. אמרו לו: אף הוא אינו מן המובהר. **בבלי** גם כן נחלקו בזה, אך לא מפורש בדעת חכמים שמוחק³⁹.

פרק יג – האורג

האורג כל שהוא חייב

בבלי קה: • פ"ג ה"א [עא:]

האורג שני חוטין על גבי אימרא אפילו כל שהוא חייב (הקרבן העדה לא גרס "אפילו כל שהוא", אך הפני משה השאיר את גירסא זו).

בבלי השיעור הוא שני חוטין, ולרבי אליעזר אפילו אחד. אך אין דעה שכל שהוא.

מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת

בבלי קה: • פ"ג ה"א [עא:]

כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר, למה? או משום קיום מלאכה או משום שאינו ראוי להצטרף עמו וכו'. כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. **בבלי** בכריתות טז: דנו בכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה. אך לגבי אות אחת בחול ואות אחת בשבת לא הובא בבלי.

חילוק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה

בבלי קה: • פ"ג ה"ג [עב:]

הכא לא יצא ידי קירעו? (בתמיה, שהרי כן יצא) וכו'. בעון קומי (לפני) רבי יוסה: לא כן אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק מצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח? אמר לון: תמן גופה עבירה, ברם הכא הוא עבר עבירה.

בבלי לא הביא חילוק זה. והמפרשים האריכו בביאור חילוק זה (הובאו בשדי חמד ח"ד מערכת מ כלל עז אות א עמוד 146).

³⁹ מצאנו בעוד מקומות שבירושלמי מפורש שמותר למחוק שם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא מפורש כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
 תני: מצה גזולה אסור לברך עליה. אמר רב הושעיה: על שם ובוצע ברך נאץ ה' וכו'.
 רבי יונה אמר: אין עבירה מצוה (מצוה הבאה בעבירה פסולה). רבי יוסה: אמר אין מצוה
 עבירה (מצוה הבאה בעבירה כשרה). אמר רבי אילא: אלה המצות - אם עשיתן כמצוותן הן
 מצות, ואם לאו אינן מצות.
בבלי סוכה ל. פשוט שמצוה הבאה בעבירה פסולה, במקום הלשון "אין עבירה
 מצוה" הלשון היא "מצוה הבאה בעבירה - פסולה". כמו כן הבבלי שם לא הביא פסוק
 זה.

הדין מתוח על כל משפחת המת
 הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מתכוון לאיסור ולהיתר יחד – מותר
 היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר. רבי יוסי בי רבי
 בון בשם רב חונא: ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים
 עמו מותר. רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חונה: היה מפקח בגל ונתכוון להעלותו
 ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר.
בבלי לא הובא הדין של נתכוון לנעול בעדו ובעד הצבי. והמפרשים האריכו להסביר
 את דברי הירושלמי (דן בזה הגר"ש שקאפ כתובות סי' ד אות ב).

דינים בשבת שפטור ומותר
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יד – שמונה שרצים

דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה
 רבי יוחנן אמר: לא שנו (שנחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים) אלא לאיסור ולטומאה, אבל
 ללקות (על אכילתו) עור הוא ואין לוקים עליו משום נבילה. רבי שמעון בן לקיש אמר:
 משנה תמימה שנה רבי, בין לאסור בין ללקות בין לטומאה.
בבלי דן האם נחלקו רק לעניין טומאה או גם לעניין שבת, אך לא דן באכילתו.

כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת
 הצד צבי וכו' ישן חייב, דו קמיץ חדא ופתח חדא (כי הוא עוצם עיין אחת ופותח עיין אחת, כדי
 שיוכל לברוח, ולכן עדיין אינו ניצוד, וחייב).
בבלי לא הובא.

בני האדם דומים לחולדה
 האזינו כל יושבי חלד - רבי אחא אמר רבי אבהו ורבנן, חד אמר: למה הוא מושל כל
 באי העולם בחולדה, אלא לפי שכל מה שיש ביבשה יש בים, הרבה מינים בים מה
 שאין ביבשה, ואין חולדה בים. וחורנה (והאחר) אמר: למה הוא מושל כל באי העולם

בחולדה, אלא מה החולדה הזאת גוררת ומנחת ואינה יודעת למי היא מנחת, כך הן כל באי העולם גוררין ומניחין גוררין ומניחין ואינן יודעין למי הן מניחין.
בבלי חולין קכז. כתב רק שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מחולדה, אך לא הובא שיש הרבה מינים בים שאינם ביבשה, וכן הדרשה שגוררת ומנחת אינה בבבלי.

הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

קריאה בשם של רשע
 רבי יהודה בן טיטוס (חומות ירושלים (נדפס בתחילת הירושלמי) העיר שמוכח מכאן שהירושלמי לא חשש לקרוא בשמות רשעים (טיטוס)).
בבלי כן חושש לשמות רשעים, כמפורש ביומא לח.: והבבלי (שם) ותוס' (שם ד"ה דלא) הקשו מכמה מקומות שקראו בשמות רשעים, ולירושלמי לא קשה כלל⁴⁰.

בבבל שכיחה עין רעה
 רב ורבי חייה רבה תריהון אמרין: תשעים ותשעה מתים בעין (רעה) ואחד בידי שמים, רבי חנינה ושמואל תריהון אמרין: תשעים ותשעה מתים בציונה ואחד בידי שמים. רב אמר כדעתיה ורבי חנינא אמר כדעתיה, רב על ידי דהוה שרי תמן (בבבל) דעינא בישא שכיחא תמן, הוה אמר תשעים ותשעה מתים בעיניה ואחד בידי שמים, רבי חנינה על דהוה שרי בצפרין דצינתה תמן (בציפורי, שהצינה מצויה שם) הוה אמר תשעים ותשעה מתים בציונה ואחד בידי שמים.
בבבלי בבא מציעא קז: גם נחלקו כך, אך לא תלה זאת בכך שבבבל שכיחה עין רעה ובציפורי יש צינה⁴¹.

באלו מים מותר לרחוץ, ואם מתכוון לרפואה
 רוחצין בים הגדול ובמי טיבריא אף על פי שהוא מתכוין לרפואה, אבל לא במי משרה ולא במי סדום, אימתי בזמן שהוא מתכוין לרפואה, הא לעלות מטומאה לטהרה מותר. אמר רבי שמואל אחוי דרבי ברכיה: בלבד שלא ישהא.
בבבלי לא חילק אם מתכוון לרפואה, אלא אם השתהה או לא, ואם הם מים יפים או רעים.

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

לחש לעבודה זרה בשמו של ישו
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁰ קשור לכך ששיטת הירושלמי לא ללכת אחר סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁴¹ יתכן שמה שבבבל שכיחה יותר עיין רעה קשור לכך שהבבלי מרבה בסגולות וכד' יותר מהירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

[פי"ד ה"ד [עז].

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ט [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי קח: • פי"ד ה"ד [עז].

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא

הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק טו – ואלו קשרים

[בבלי קיא: • פט"ו ה"א [עז].

קשירה במשכן היתה במיתרים

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פט"ו ה"א [עז].

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פט"ו ה"ב [עח].

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע

ושבכלים בשבת מתירין ואין צריך לומר ביו"ט (כך הגיהו הפני משה וקרובן העדה ע"פ התוספתא. ופירושו שמותר להפקיע לפקפק ולחתוך חותמות שבכלים לכו"ע).

בבבלי ביצה לב. יש גם את דעת רבי נחמיה שאוסר לחתוך משום שסובר שאין כלי (הסכין) ניטל אלא לצורך תשמישו, ובירושלמי דעה זו לא הובאה כלל⁴².

[פט"ו ה"ג [עח].

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים

רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ולשתייה, (אבל) על ידי שהפה זה מסריח (מביטול תורה) התירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא (אבא): לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה. מתניתא מסייעה בין לדין בין לדין, כיצד הוא עושה או יושב ואוכל או יושב ועוסק בדברי תורה. (והברייתא השנייה): כתוב אחד אומר שבת הוא לה' וכתוב אחר אומר עצרת לה' אלהיך הא כיצד תן חלק לתלמוד תורה וחלק לאכול ולשתות.

בבבלי מחלוקת זו לא הובאה, אך בדומה לזה נחלקו (ביצה טו: ופסחים סח:) שרבי אליעזר אומר שביום טוב אוכל ושותה או יושב ושונה, ורבי יהושע אומר חציו לה' וחציו לכם.

[בבלי קיג: • פט"ו ה"ג [עח].

אין להרבות בדיבור בשבת

רבי שמעון בן יוחי כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין (כאשר ראה שאימו מרבה בדיבור בשבת), הוה אמר לה: אימא, שובתא היא (שבת היום, ולא ראוי להרבות בדיבור).

בבבלי לא הובא, ובשר"ע (או"ח סי' שז סעיף א) כתב שאין להרבות בדברים בטלים.

⁴² מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מבדילים ביו"כ שבמוצ"ש
יום הכיפורים שחל להיות וכו' לאחר שבת אין מבדילין - מה (זו רק דעת) כרבי עקיבה, ברם כרבי ישמעאל מבדיל.
בבלי פשוט שלא מבדילים.

פרק טז – כל כתבי

כמה טעויות יהיו בספר תורה כדי שייגנז
תני: ספר שיש בו שתיים שלש טעויות בכל דף ודף מתקנו וקורא בו, ארבע אינו קורא בו.

בבלי מנחות כט: רב אמר שאם יש בכל דף שתי טעויות יתקן ושלוש ייגנז, ובברייתא כתוב ששלוש יתקן וארבע ייגנז.

הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"א [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שקראו איכה בשבת ונענשו
בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט:]
דלמא (מעשה), רבי ורבי חייא רבא ורבי ישמעאל בי רבי יוסה היו יושבין ופושטין במגילת קינות ערב תשעה באב שחל להיות בשבת מן המנחה ולמעלה, ושיירו בה אל"ף ב"ת אחד, אמרו: למחר אנו באין וגומרין אותה עם (מגילה) כשרה. נפטר (הלך) לביתו, נכשל (נפצע) באצבעו, וקרא על גרמיה (עצמו): רבים מכאובים לרשע.
בבלי מעשה זה לא הובא.

משנה ותלמוד – מה עדיף, עריכת המשנה
בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט:]
דתני רבי שמעון בן יוחי וכו' העוסק במשנה מדה שנוטלין ממנה שכר, העוסק בתלמוד אין לך מידה גדולה מזו, לעולם הוי רץ אחר המשנה יותר מן התלמוד. אמר רבי יוסי בי רבי בון: הדא דאת אמר (זה נאמר) עד שלא שיקע בו רבי רוב משניות, אבל משיקע בו רבי רוב משניות - לעולם הוי רץ אחר התלמוד יותר מן המשנה (פירש קרבן העדה, שמזמן שרבי הכניס את רוב ההלכות במשנה - המשנה עדיפה מהתלמוד. אמנם הפני משה פירש באופן אחר).
בבלי בבא מציעא לג: הובא בדומה לזה, שבימי רבי נשנית משנה זו שהגמרא עדיפה, ועזבו העם את המשנה והלכו אחר הגמרא, ולכן הוסיף "לעולם הוי רץ למשנה".

איסור לימוד אגדה
בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט:]
אמר רבי יהושע בן לוי: הדא אגדתא, הכותבה אין לו חלק, הדורשה מתתוך (גליון הש"ס על הירושלמי הגיה שצריך לגרוס "מתבך", וכן קרבן העדה הביא שיש גורסים "מתבך" ופירש שהוא נידוי), השומעה אינו מקבל שכר. אמר רבי יהושע בן לוי: אנא מן יומי (מימי) לא איסתכלית בספרא דאגדתא, אלא חד זמן וכו'. רבי חייא בר בא (אבא) חמא (ראה) חד

ספר דאגדה, אמר: אי מה כתיב טבאות (אפילו אם כתוב בה דבר טוב) - תקטע ידה דכתבתה וכו' כשגגה שיוצא מלפני השליט (הטעם לאיסור לימוד אגדה הוא משום שהאגדות לא הותרו להיכתב (פני משה, קרבן העדה, כיכר לאדן וחדושי הרד"ל (נדפסו בירושלמי לאחר המסכת)), והפני משה הביא טעם נוסף שמא יעזבו את ההלכות וימשכו אחר האגדות).
בבלי לא הובא איסור כזה כלל, ואדרבה, מפורש בגיטין ס. שהיו מעיינים בספרא דאגדתא, וכן הוזכר ספר זה בעוד מקומות.

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי
בבלי קיז:
עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"א [יח:].

טעימת תבשילי שבת
בבלי קיז:
הירושלמי דן בזה בשבת השמטות ד"ה במחזור, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

עונג שבת – בשינה או בתורה
בבלי קיח.
הירושלמי דן בזה בשבת השמטות ד"ה פט"ו, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אילו משמרים שבת אחת נגאלים
בבלי קיח:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביאה דרך סדין
בבלי קיח:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להכות על הכרס
בבלי קיח:
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מילתו של אנטונינוס
בבלי קיח:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לתת כלי עם מים תחת הנר – רק לרבי יוסי
פט"ז ד"ו [פא.]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ח [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריב"ז קילל את יושבי הגליל
פט"ז ד"ח [פא:]
שמונה עשר שנים עבד הוי יהיב בהדא ערב (ריב"ז ישב בערב, שהיא עיר בגליל), ולא אתא קומי (לפניו) אלא אילין תרין עובדיא (שאלוהו רק שתי שאלות בהלכה), אמר: גליל גליל, שנאת התורה (שאינם שואלים הלכות) - סופך לעשות במסיקין (פני משה: מוסקי זיתים שאינם בני תורה. קרבן העדה: גזלנים).
בבלי לא הובא.

פרק יז – כל הכלים

דווקא בנתפרקו בשבת יותר סברא לאסור בבלי קכב: • פי"ז ה"א [פב].
 דלתות הבית דרובה (יש בהם חידוש) ודלתות הכלים דרובן (יש בהם חידוש): דלתות הבית
 דרובה - שאף על פי שנתפרקו מערב שבת אסור לטלטלן בשבת, דלתות הכלים דרובה
 - שאף על פי שנתפרקו בשבת ניטלין בשבת.
בבלי סובר להיפך, שכאשר נתפרקו בשבת יש יותר סברא להתיר לטלטלם.

בראשונה היו כל הכלים ניטלים בשבת בבלי קכג: • פי"ז ה"א [פב].
 בראשונה היו כל הכלים ניטלין בשבת. כיון שנחשדו להיות מחללין ימים טובים
 ושבתות, הדא היא דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גיתות בשבת ועומסים
 על החמורים וגו' - ואסרו להן הכל. כיון שנגדרו היו מתירין להן והולכין עד שהתירו
 להן את הכל, חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרשה.
בבלי בראשונה היו אומרים שכל הכלים אסורים (חוץ משלושה), התירו וחזרו והתירו
 וחזרו והתירו עד שהתירו הכל חוץ מהמסר הגדול ויתד של מחרשה.

האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר בבלי קכד: • פי"ז ה"ד [פג].
 רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך גופו וכו' (פני משה: אפילו כלי שמלאכתו להיתר ניטל
 רק לצורך. יפה עינינו: מדובר רק בכלי שמלאכתו לאיסור, אך מלאכתו להיתר ניטל גם שלא לצורך).
בבלי פשוט שלרבי נחמיה גם כלי שמלאכתו להיתר ניטל רק לצורך⁴³.

לכו"ע מסיקים בכלים בבלי קכד:
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ד ה"ג [יז], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יח – מפנין

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים פי"ח ה"א [פד].
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד], ועיין מה שכתבנו שם.

מקבל פני רבו וחבירו כאילו מקבל פני השכינה בבלי קזו.
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"א [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי קזו:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג].

טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים בבלי קכח. • פי"ח ה"א [פה].
 תני: מטלטלין החדל מפני שהוא מאכל יונים וכו', רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף
 מפני שהוא מאכל לעורבים. מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם בשיש לו מאותו המין

⁴³ מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק
 לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

(כגון עורבים) ואותו המין מצוי בשוק - דברי הכל מותר, אם בשאין לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק - דברי הכל אסור. אלא כי נן (אנן) קיימין (מדובר) בשיש לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק.

בבלי דחה זאת והסיק שאין לו את בעלי חיים אלו, אך כיוון שראוי שיהיו לו - רשב"ג מתיר⁴⁴.

לא מחלק בין בהמה טהורה לטמאה בבלי קכח: • פ"ח ה"ג [פה:]

אי זהו הסיוע? מביא יין ונופח לתוך חוטמו, ונותן ידו למטה ומקבלו.

בבלי מאריך בכל ענייני לידה, והירושלמי מקצר בהם. כמו כן הבבלי חילק בין בהמה טהורה לטמאה, והירושלמי לא חילק ביניהן⁴⁵.

עושים ליולדת מדורה גם בימות החמה בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה:]

עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז.

בבלי כתוב שעושים לה מדורה רק בימות הגשמים, ויש גירסא (נדפסה בסוגריים עגולות) שלמסקנה עושים לה מדורה גם בימות החמה (כירושלמי).

בי"ד של מעלה, זוגות, מאדים ורוח – אינם בירושלמי בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה:]

בבלי האריך כאן בענייני הקזת דם - מתי להקיז, בית דין של מעלה יושבים בשני ובחמישי, חשש לזוגות, שעתו של מאדים, רוח ששמו טבוח. ובירושלמי לא הובא⁴⁶.

סומכים על המיילדות בהלכות לידה בשבת בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה:]

אמתיא דבר קפרא נפקא מיילדה בשבת, אתת ושאלת לרבי (האם לחתוך את הטבור בשבת). אמר לה: אזלון ושאלון לחייתא (תשאלו את המיילדות). אמרה ליה: ליכא חייתא. אמר לה: זילי עיבידי כמנהגך. אמרה ליה: ליכא מנהג. אמר לה: איזילי חתיך כרבי יוסי. **בבלי** לא הובא המעשה ששאלו את המיילדות⁴⁷.

קוברים את השליה לתת עירבון לארץ בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה:]

השיליא הזאת וכו' טומנין אותן בארץ כדי ליתן עירבון לארץ (שגם האדם יקבר בה).

בבלי הזכיר שטומנים את השליה בארץ, אך לא הביא את הטעם לזה⁴⁸.

⁴⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁴⁵ מעין שיטת הירושלמי לא ללכת אחר סגולות (שהרי החילוק בין טמאה לטהורה לעניין רפואות אינו חילוק במציאות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁴⁶ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

⁴⁷ כשיטת הירושלמי לפסוק ע"פ בדיקת המציאות - לשאול את המיילדות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סח.

⁴⁸ כשיטת הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

פרק יט – רבי אליעזר דמילה

בבלי קל.

מסירות נפש של בית דין

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קל.

אלישע בעל כנפיים

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קל:

רבי אליעזר שמותי

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ונזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קלא. • פי"ט ה"א [פו:]

מחלוקת אם לר"א כל המכשירים דוחים את השבת

אמר רבי יוחנן וכו': לא בכל הדברים חלוק רבי אליעזר. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: בכל הדברים חלוק רבי אליעזר, ולמה צרך רבי אליעזר לדרוש ביכורין ביכורין אלא וכו' (כך גירסת הפני משה. אמנם בגרסאות אחרות ובפירוש קרבן העדה רבי שמואל בר רב יצחק לא חולק על רבי יוחנן).

בבבלי פשוט שלרבי אליעזר לא כל המכשירים דוחים את השבת.⁴⁹

[פו:] פי"ט ה"א

הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר

נשאל לחכם והתיר ישאל לחכם אחר שמא יאסר וכו', נשאל לחכם ואסר אל ישאל לחכם אחר שמא יתיר.

בבבלי ברכות סג: הלשון: חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר.

בבלי קלא:

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"א [יח:].

בבלי קלא.

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קלד.

להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קלד.

המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ו ה"ו [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פז:] פי"ט ה"ב

המקור לפריעה ולציצין המעכבין

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פז:] פי"ט ה"ב

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁹ הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

התענה על בנו שימות

בבלי קלה. • פ"ט ה"ב [פז:]

רבי אדא בר אהבה איתיליד ליה חד בר (כשהוא מהול), בי מימסמיס ביה מית (כאשר הטיף ממנו דם ברית - מת). רבי אבין אמר: נעשה פצוע דכא, ונתענה עליו ומת (התענה בשביל שימות). רבנן דקיסרין מרין (אמרו): כרות שפכה נעשה, ונתענה ומת. **בבבלי** רק נאמר שעשאו כרות שפכה, אך לא שמת⁵⁰.

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת

בבלי קלז. • פ"ט ה"ג [פח:]

ורבי יהודה דרש זכר, מה תלמוד לומר ערל - אפילו מקצתו ערל. **בבבלי** מקורו מהפסוק המול לכם כל זכר.

נוסח אחר במשנה "מי שהיו לו שני תינוקות למול"

בבלי קלז. • פ"ט ה"ד [פח:]

מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת, שכח ומל את של ערב שבת בשבת - חייב. אחד למול אחר שבת ואחד למול בשבת, שכח ומל את של אחר השבת בשבת - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. **בבבלי** גירסת המשנה היא: אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת וכו' - חייב. אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת וכו' - מחלוקת ר"א ור"י. ובין הבבלי ובין הירושלמי (לקמן פט:) דנו מהו נוסח המשנה. והפני משה כתב (וכן כתב במראה הפנים) שנוסחת הירושלמי היא העיקרית.

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה

בבלי קלז: • פ"ט ה"ו [צ:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכות המילה

בבלי קלז:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק כ – תולין

המחלוקת אם תורה תשתכח מישראל – אינה בירושלמי

בבלי קלח: • פ"כ ה"א [צ:]

בבבלי הביא שעתידה תורה שתשתכח מישראל, ורבי שמעון בר יוחי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. ובירושלמי לא הובא.

הטעם שאין שפין כרשינים בשבת

בבלי קמ. • פ"כ ה"ג [צא:]

אין שורין את הכרשינים משום בורר, ואין שפין אותן משום דש.

בבבלי לא פירש מדוע אין שפין אותן, ורש"י (ד"ה ולא שפין) כתב שהוא משום בורר.

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע

פ"כ ה"ה [צא:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פט"ו ה"ב [עח:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵⁰ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש (שנהרג ע"י המילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

על פרקים כא–כד אין ירושלמי

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

טעימת תבשילי שבת

בבלי קיז: • השמטות ד"ה במחזור

טועמיה חיים זכו - מצווה לטעום קודם שבת טעם תבשילי שבת לכבודה.

בבבלי לא הובא. ודרשה זו הובאה במשנה ברורה (סי' רנ סעיף ב).

עונג שבת – בשינה או בתורה

בבלי קיח. • השמטות ד"ה פט"ו

במה מענגו? מר אומר בשינה ומר אומר בתלמוד תורה. ולא פליגי, כאן בתלמיד (בשינה) כאן בבעל הבית (בתלמוד תורה).

בבבלי לא הובא, ומעין זה הביא הרמ"א (א"ח סי' רצ סעיף ב) שבעלי בתים יעסקו בשבת יותר בתורה ותלמידי חכמים יותר באכילה ושתיה.

בנ"י כבשו את הארץ י"ד שנה, ונאסרו בהן ביפת תואר

השמטות ד"ה בסמ"ג

לא הותרו ביפת תואר כל י"ד שנה שכיבשו ושבע שחילקו.

בבבלי זבחים קיח: שבע שנים כבשו ושבע חלקו, ולא דן בדין אשת יפת תואר בשנים אלה⁵¹.

איסור שתיית מים במוצאי שבת

השמטות ד"ה בשו"ת

מעשה באחד ששתה מים בין מנחה למעריב (במוצאי שבת) ובא מלאך המות והרגו מפני שמתים שותים ונמצא גוזל מתים.

בבבלי לא הובא. והשו"ע (א"ח סי' רצא סעיף ב ומשנה ברורה שם) הביא זאת.

⁵¹ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לט.

מסכת עירובין

פרק א – מבוי שהוא גבוה

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם פ"א ה"א [א:]
הביא ארבעה דיקרנין (עמודים, כמו "קונדיסין" בבבלי) וסיכך על גביהן - סוכה כשירה.
בבבלי סוכה ד: רבי יעקב מכשיר וחכמים פוסלים (והשיירי קרבן דן בזה).

אמלתרא היא כלונסאות בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
נתן מלתרא (אמלתרא) ויש בו רחב ארבעה טפחים - מתרת את המבוי.
בבבלי יש דעה שאמלתרא היא קיני, ובמערבא אמרי פסקי דארזא (כלונסאות ארוכים).
וכן משמע מהירושלמי כאן (וכן כתב גליון הש"ס על הירושלמי כאן).

הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות פ"א ה"א [ב:]
שמואל אמר: הלכה כדברי המיקל בעירובין. אמר ליה רב חייה בר אשי וכו'. אמר ליה (שמואל): לא עירובין אמרתי אלא מחיצות (פני משה ביאר בתמיה, שאמרתי רק בעירובין ולא במחיצות. וקרבן העדה הגיה: ולא מחיצות, וכוונתם זהה).
בבבלי מו. סתם שהלכה כמיקל בעירובין.

מחלוקת האם השיעורים להקל או להחמיר בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
דרב אמר סוף שיעורן (של קורת העירוב) להקל, רבי יוחנן אמר סוף שיעורן להחמיר.
בבבלי דנו במקרה שחלק מהקורה בתוך השיעור וחלק מחוצה לו, ונראה שזו גם כוונת הירושלמי כאן.

מחלוקת בשיעור תל המתלקט פ"א ה"א [ב:]
היה שם גדר, אם מתלקט הוא עשרה טפחים מתוך שלשה - צריך קורה, ואם לאו - אין צריך. אית תניי תני: מתוך ארבע. מאן דמר (דאמר) מתוך שלש - רבנן, מאן דמר מתוך ארבע - רבי מאיר.
בבבלי שבת ק. פשוט שדין תל המתלקט הוא בארבע אמות.

מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי ד:
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמלתרא למבוי רחב מעשר בבלי יא. • פ"א ה"א [ג:]
לרוחב איתמרת, ורבנן עבדין לה אפילו בגבוה (קרבן העדה וגליון הש"ס על הירושלמי: אמלתרא מועילה בגובה הפתח אפילו למבוי רחב מעשר. פני משה: צורת הפתח מועילה אפילו בגבוה מעשרים אמה).
בבבלי לגבי אמלתרא למבוי רחב מעשר - נשאר בספק, ולגבי צורת הפתח למבוי גבוה מעשרים אמה - הסתפק והסיק שמועילה.

מבוי שנפרץ מצידו ומראשו

בבלי ו. • פ"א ה"א [ד:]
 רב ירמיה בשם רב: מבוי שנפרץ מכנגדו (מראשו) - ארבעה, מן הצד - יותר מעשר.
 חברייא בשם רב: לא שנייא בין שכנגדו בין מן הצד ארבעה.
בבלי רב אמר שמצידו בעשר ומראשו בארבעה, ורב הונא אמר אחד זה ואחד זה בארבעה.

גירסא הפוכה במחלוקת בפסי חצר

בבלי יב. • פ"א ה"א [ה:]
 רבי אומר בפס אחד, וחכמים אומרים בשני פסין.
בבלי הדעות הפוכות: חכמים אומרים פס אחד ורבי אומר שניים¹.

כמה חצירות ובתים במבוי

פ"א ה"א [ה:]
 כמה חצירות יהו במבוי (כדי שיועילו לחי וקורה)? רב ושמואל תרויהון אמרין: אין להן פחות משתים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: אפילו חצר אחת מיכן וחצר אחת מיכן. רבי אחא רבי חנינא בשם רבי יוחנן אמר: אפילו חצר מיכן ובית מיכן, (או) בית מיכן וחנות מיכן. רב נחמן בר יעקב בשם רבי יוחנן: מבוי אין פחות משני חצירות, חצר אינה פחותה משני בתים.
בבלי עד. רב אמר: שיהיו שתי חצירות ולכל חצר שני בתים, שמואל אמר: בית אחד וחצר אחת, רבי יוחנן אמר: אפילו חורבה.

שני בתים בשני צידי רשות הרבים

בבלי ו. • פ"א ה"א [ו:]
 רבי יהודה אומר: לחי מיכן ולחי מיכן קורה מיכן וקורה מיכן, וחכמים אומרים: לחי וקורה מיכן ועושה צורת פתח מיכן.
בבלי לשון חכמים היא: אין מערבין רשות הרבים בכך, ולא אמרו כיצד כן מערבין.

כיצד מערבין דרך רשות הרבים

בבלי ו. • פ"א ה"א [ו:]
 חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: בית שמאי אומרים דלת מיכן ודלת מיכן וכשהוא מכניס מוציא ונועל, ובית הלל אומרים דלת מיכן וצורת פתח מיכן.
בבלי דעת בית הלל שדלת מכאן ולחי וקורה מכאן.

כמה יהיה בין שתי קורות

בבלי יד. • פ"א ה"ג [ז:]
 שתי קורות בזו חצי טפח ובזו חצי טפח - כמה יהא ביניהן? רבי זעירא אמר: חצי טפח, מה בין חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן וחצי טפח באמצע. תני רבי הושעיה: טפח.
בבלי נחלקו האם טפח או שלושה טפחים.

המחלוקת בשיעור לבוד וטעם הדעות

בבלי ט. • פ"א ה"ג [ז:]
 קורה שהיא יוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל השיני (השני), או שהיו שתים זו כנגד זו - אם יש בין זו לזו שלשה טפחים צריך קורה, ואם לאו אין צריך קורה. אית תני תני (יש אומרים) ארבעה. מאן דמר (דאמר) שלשה - כדי עבירת אדם, מאן דמר (דאמר) ארבעה - כדי מקום (מקום חשוב).

¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבבלי היא מחלוקת בין רשב"ג לרבנן, והירושלמי מוסיף את טעם המחלוקת.

נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי
ונראה כפס מבפנים ושוה מבחוץ, או שנראה כפס מבחוץ ושוה מבפנים - נידון כלחיים.

בבבלי נראה מבפנים ושווה מבחוץ הוא לחי, נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא מחלוקת.

ברייתות שאין סומכים עליהן
כל משנה שלא נכנסה לחבורה (ברייתא שלא נשנתה אצל רבי חייא ורבי אושעיא) אין סומכין עליה.

בבבלי חולין קמא. הלשון: כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ורבי אושעיא משבשתא היא ולא תותבו (תקשו) מינה בי מדרשא.

מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי
תני כל דבר שיש בו רוח חיים עושין אותו דופן (לסוכה) ואין עושין אותו לחי (למבוי) דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אין עושין אותו דופן אבל עושין אותו לחי. אמר רבי אחא: חד תנא הוא, מאן דמר (דאמר) עושין אותו דופן עושין אותו לחי, ומאן דמר אין עושין אותו דופן אין עושין אותו לחי. אמר רבי יוסה: תרין תנאין אינן.
בבבלי סוכה כג. רבי מאיר משווה שכל דבר שיש בו רוח חיים אין עושים ממנו לחי ודופן.

מבוי שאורכו כרוחבו
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ו ה"ח [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תלמיד שידע לטהר את השרץ
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"א [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שהלכה כבית הלל
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד:

דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל

בבלי טו. • פ"א ה"ז [ט:]
 רבי מאיר ורבי יוסה ורבי אלעזר בן עזריה - שלשתן אמרו דבר אחד (שדבר שאינו קבוע אינו מועיל). רבי מאיר דלחיים - מטמא משום גולל רבי מאיר מטהר, רבי יוסה דאהילות - רבי יוסה אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה, רבי אלעזר בן עזריה דתני מעשה בי רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה שהיו באין בספינה ועשה רבי עקיבה סוכה בראש הספינה ובאת הרוח והפריחתה, אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבה, היכן סוכתך?

בבלי לא הובא הדימוי בין המקרים הללו.²

כתיבת גט על ידות אוכלים

בבלי טו.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה

בבלי טו.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למעט גט מחובר לקרקע

בבלי טו. • פ"א ה"ז [ט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

לבוד

בבלי טז. • פ"א ה"ח [י:]
 כל הפחות משלשה כסתום.
בבלי הלשון: לבוד.³

מחלוקת בשיעור מחנה

בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
 כמה היא מחנה? רבי חנניה אמר: מאה וכו', רבי יוחנן אמר: עשרה וכו', תני בשם רבי יודה: שנים עשר אלף.
בבלי לא הובאה מחלוקת זו.

גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת מצוה

בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
 היוצאים למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים לחים ואסורין בגזל עצים יבשין, היוצאים למלחמת חובה מותרין בגזל עצים יבשין ולחין.
בבלי כתב רק שבמלחמת רשות מותרים בגזל עצים יבשים, ולא דן במלחמת חובה.

גזל עצים במלחמה

בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]
 אם היו עשויין חבילה אסור (לגזולם לצורך מלחמה).
בבלי לא הובא.

הפטור במחנה הוא גם בחזירתו

בבלי יז. • פ"א ה"י [יג.]
 כשם שבהליכתו פטורין מארבעה דברים כך בחזירתו פטורין מארבעה דברים.
בבלי לא הובא.

² דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

³ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

בבלי יז:

יש דעה שלוקים על תחומין

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ד [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – עושין פסין

בבלי יח:

בריאת אדם וחווה – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ה [סז:].

בבלי יח: • פ"ב ה"א [יג:]

אדם הוליד רוחין ושידין ולילין – אינו בירושלמי

בבבלי האריך באגדות, והביא שכאשר אדם הראשון היה בנידוי הוא הוליד רוחין ושידין ולילין, ואינו בירושלמי⁴.

בבלי יט:

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

בבלי יט: • פ"ב ה"א [יג:]

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

בבבלי האריך באגדות על הגיהינם, ודן בפתחה של גיהינם (וכן בעוד מקומות: שבת לט., סוכה לב:, בבא בתרא פד.) ובפתחו של גן עדן (מעין זה בבבא בתרא שם), והירושלמי לא הביא את המושגים "פתח גם עדן" ו"פתח גיהינם" בשום מקום.

בבלי כ: • פ"ב ה"א [יג:]

דינם של דיומדין בלי בור

שאם עשה כן במקום אחד וחזר וזרק ארבע אמות ברשות הרבים חייב (אם אין בור ועשה פסים - דינו עדיין כרשות הרבים גמורה, ומראה הפנים ד"ה מתוך ביאר שהירושלמי בהמשך הולך לשיטתו בזה. אך קרבן העדה הגיה "זורק מרשות הרבים לתוכו", ואם כן היא רשות היחיד גמורה). **בבבלי** פשוט שהיא רשות היחיד גמורה.

בבלי יט: • פ"ב ה"א [טו:]

חיצת הקנים קנה פחות מג' – מועילה כדיומדין

היו חמשה קנים ואין בין זה לזה שלשה ויש בהן ששה לכאן וששה לכאן - נידונין משום דיומדין. **בבבלי** נשאר בספק.

בבלי כ: • פ"ב ה"א [טו:]

באו או יבשו מים בשבת

באו מים בשבת - כבר נכנסה שבת באיסור, חרבה הבאר (בשבת) - כבר נכנסה שבת בהיתר.

בבבלי פוסק ע"פ המצב כעת: באו מים בשבת בשוגג - מותר, יבשו בשבת - אסור.

בבלי כב:

האם יש בכלל רשות הרבים

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

חשבון שבעים על שבעים אמה

בבלי כג: • פ"ב ה"ה [טז:]

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: מחצר המשכן למדו, אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים, וחמשים זימנין מן מאה (חמישים פעמים מאה) - הא חמשה אלפין, שובעין מן שובעין (שבעים פעמים שבעים) - הא חמשה אלפין פרא מאת (פחות מאה). ותנינן שבעים ושריים. ותני שמואל: אמה ושני שלישי אמה שנו. שובעין זימנין מן תרין תלתותין (שני שלישים), ושובעין זימנין מן תרין תלתותין, דעבדין מאה וארבעים תלתותין. מאה וארבעים תלתותין שהן תשעים ושלש אמה ושליש, צא מהן ארבעה תשועין לארבע רוחות, נשתייר שם תשעה עשר תלתולין חסר תשוע, כהדא דתני: יש כאן דבר קל ולא יכלו חכמים לעמוד עליו.

בבלי מאוד קיצר בזה⁵, ורש"י (ד"ה אלא) פירט את החשבון.

האם מטלטלים בקרפף שיש בו סאתיים בדיוק

בבלי כג: • פ"ב ה"ה [יז:]

קרפף שיש בו מידת סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בארבע אמות (השיירי קרבן פירש כפשוטו שבסאתיים בדיוק אסור לטלטל, ורק בפחות מכך מותר. אך הגליון הש"ס על הירושלמי והיפה עיניים כג: חלקו עליו ופירשו שבסאתיים מותר, ורק ביותר מסאתיים אסור).

בבלי בפשטות בסאתיים בדיוק מותר.

גדרי עיר חדשה וישנה

בבלי כו.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ז [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

על אלו דינים רבי אלעאי לא מצא חבר

בבלי כו: • פ"ב ה"ח [יח:]

אמר רבי אילעאי: שמעתי מרבי אליעזר וכו' וחזרתי על כל תלמידיו וביקשתי לי חבר (שגם שמע זאת מרבי אליעזר) ולא מצאתי וכו' - הוינן סברין מימר בערקבנין (רק בדין עקרבנין בפסח לא מצא חבר), אשכח תני על כולהן (על כל שלושת הדינים של רבי אליעזר לא מצא חבר).

בבלי לא דן על אלו דינים לא מצא חבר.

פרק ג – בכל מערבין

טעם נוסף שאין מערבין במים ומלח

בבלי כו: • פ"ג ה"א [יח:]

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח, אמר רבי יסא: לפי שאין הגוף ניזון מהן, אמר רבי לוי: שהן מין קללה.

בבלי לא דן בטעם לזה, ובפשטות הוא משום שאינו מזון (רש"י ד"ה חוץ), כטעם הראשון בירושלמי, והטעם שהן מין קללה לא הובא בבבלי כלל⁶.

גדר מבושל – שלוק או צלוי

פ"ג ה"א [יט:]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

⁶ כשיטת הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

פ"ג ה"א [יט:]

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח:

ברכתו של קורא

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]

הנודר מוכיח מערבין בו

נדר מן הככר מערבין בו, הקדישו אין מערבין בו.

בבבלי רב הונא אמר רב חילק שאם אמר "שבועה שלא אוכל כיכר זו" מערבין בה, ואם אמר "כיכר זו עלי" אין מערבין בה, ובירושלמי אין את החילוק הזה (גם בבבלי יש דעה שלא מחלקת).

בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]

אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם

אמר רבי חייא בר בא (אבא) רבי יוחנן: אכל חליטן (לביבות) ואמר (ונדר) לא טעמית מיד בההוא יומא (משמע שלביבות אינן מזון), ותנינן: הנודר מן המזון מותר במים ומלח (משמע ששאר האוכלין הם כן מזון). פתר לה כרבי יאשיה, דרבי יאשיה אמר הילכו בנדרים אחר לשון תורה, ומניין שכל הדברים קרויין מזון? רבי אחא בי רבי עולא אמר: ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון, מה תלמוד לומר מזון, אלא מיכן שכל הדברים קרויין מזון.

בבבלי הקשה בדומה לזה מהנשבע שלא אכל. וחילק שזיונא כולל את כל האוכלין (חוץ ממים ומלח, ובזה מדובר במשנה) ומזונא לא כולל את כל האוכלין. הבבלי לא תירץ שהלכו בנדרים אחר לשון תורה⁷.

פ"ג ה"ב [כ:]

טעם עירובי חצרות – מפני דרכי שלום

הובא גם פ"ז ה"ט [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לא.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

בבלי לב: • פ"ג ה"ג [כא:]

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות

ראוי הוא לעבור על השבות ולאכול (בין השמשות, ולכן מערבין בו).

בבבלי היא רק דעת רבי, אך לחכמים אין מערבין בשבות.

בבלי לה.

האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ד [פג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לה. • פ"ג ה"ד [כב:]

עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות

נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף או תרומה וניטמאת מבעוד יום אינו עירוב.

⁷ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי שיש גם דעה ללכת בנדרים אחר לשון תורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

בבבלי הוסיף: לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות, אבל לתוך ארבע אמות - הנותן עירובו יש לו ארבע אמות. ואינו בירושלמי.

[פ"ג ה"ד [כג].]

יש דעה שלוקים על תחומין

רבי יונתן אמר קומי (לפני) רבי חייה רובה (הגדול) בשם רבי שמעון בי רבי יוסי בן לקוניא: לוקין על תחומי שבת דבר תורה וכו', אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף על פי כן זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו (יש עדיין מחלוקת אמוראים בזה).
בבבלי יז: גם כן דן האם לוקין על תחומין, והדעות הפוכות: רבי חייה אמר שלוקים ורבי יונתן אמר שלא⁸.

[פ"ג ה"ד [כג].]

התחום מדאורייתא ו"ב מיל

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"ה [כד].]

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"ה [כד].]

צריך תנאי כפול רק בעריות

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ג [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי לה: • פ"ג ה"ה [כד].]

האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין

בהמה של שני שותפין וכו' שחטוה - רב אמר: איברים יונקין זה מזה מזה, עולא בר שמעאל אמר: אין איברים יונקין זה מזה. מודה רב בחבית שהוא חלקו משעה הראשונה.
בבבלי ביצה לז: נחלקו בחבית, ובהמה לכו"ע אסורה משום שינקי מהדדי.

[בבלי לט: • פ"ג ה"ט [כו].]

שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות

מי גרם לי להיות משמרת שני ימים בסוריא (דהיינו לצאת לגלות)? על שלא שמרתי יום אחד בארץ. סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שנים (על שני הימים טובים של גלויות), ואיני מקבלת שכר אלא על אחת (שהיום טוב השני הוא עונש, כדלעיל, ולכן אין עליו שכר).
בבבלי לא הובא.

בבלי מ.

מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"א ה"ד [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מ:

שהחיינו בראש השנה – מדאורייתא או מדרבנן

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה ה"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

פרק ד – מי שהוציא אודה

המקור לאלפיים אמה

בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו:]

ומניין לד' אמות? שבו איש תחתיו. ומניין לאלפיים אמה? אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. או חלף (אולי נחליף - מ"שבר" נדרוש אלפיים ומ"אל יצא" נדרוש ד' אמות)? אמר רבי אליעזר ותנינן אסא בן עקיבה אומר: מקום מקום, נאמר כאן מקום ונאמר להלן ושמתי לך מקום, מה מקום שנאמר להלן אלפיים אמה אף מקום שנאמר כאן אלפיים אמה.

בבלי הלימוד הוא: מקום ממקום, ומקום מניסה, וניסה מניסה, וניסה מגבול, וגבול מגבול, וגבול מחוץ, וחוץ מחוץ.⁹

אלכסון בארבע אמות

בבלי מח. • פ"ד ה"א [כו:]

ארבע אמות שאמרו וכו' כשהוא נפנה - מן הצד, וכשהוא מתפלל - מתפלל לוכסן (באלכסון, כדי שיתרחק ארבע אמות מהצואה).

בבלי בדף מח. לא דן באלכסון לגבי ארבע אמות, אלא בדף נו. לגבי אלפיים אמה.

מהותם של ארבע אמות

בבלי מח. • פ"ד ה"א [כו:]

רבי יודה בן פזי בעי: ארבע אמות שאמרו, תחום הן או אינן תחום (חקירה בהגדרת ארבע אמות, האם הן כתחום, כלומר האם דינם כאלפיים אמה)? אין תימר (אם תאמר) תחום הן - אין נותנין לו ארבע אמות משני מקומות (שהוא כמו תחום, שיש רק אחד), אין תימר אינן תחום - נותנין לו ארבע אמות משני מקומות.

בבלי לא הובאה חקירה זו.

פירות שיצאו חוץ למקומן

בבלי מא: • פ"ד ה"א [כו:]

דרכי נחמיה היא (משנתנו), דתני: פירות שיצאו לרשות הרבים וחזרו - שוגג יאכלו מזיד לא יאכלו, רבי נחמיה אומר: בין שוגג בין מזיד לא יאכלו עד שיחזירו למקומן שוגג. **בבלי** כתב שמשנתנו יכולה להיות לכו"ע, שיש לחלק בין אדם שאם יצא במזיד הפסיד את מקומו, לפירות שגם אם הוציאם במזיד - אנוסים נינהו. ומהירושלמי משמע שלא מחלק בין פירות לאדם.

הבא מחוץ לתחום מותר

בבלי מא:

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

תחומין למעלה מעשרה – אינו בירושלמי

בבלי מג. • פ"ד ה"א [כו:]

בבלי דן האם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים, והזכיר את יוסף שידא. ובירושלמי לא הובא¹⁰.

⁹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

¹⁰ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

אליהו לא בא בשבת ויו"ט

בבלי מג:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ו [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

השופרת של רבן גמליאל

בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כח:].

מצודות היו לו לרבן גמליאל שהיה משעיר (מלשון שיעור) בה עיניו במישר.

בבלי נקראת: שופרת.

ראיה לר"י מהמעשה ברבי טרפון

בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כח:].

אמרו: והלא בית מדרשו של רבי טרפון היה בתוך אלפים אמה, או שמא הקנה עצמו לבני עירו מבעוד יום (ואם כן אין מכאן ראיה לרבי יהודה). **אשכח תני:** בשחרית זרחה החמה אמרו לו רבי הרי העיר לפני היכנס (ומשמע שלא התכוון לשבות בעיר מבעוד יום, ואם כן יש ראיה לרבי יהודה).

בבלי גם כן הקשה על רבי יהודה אותה קושיא, ולא דחה זאת.

האם גר שטובל בשבת קונה שביתה

בבלי מה: • פ"ד ה"ה [כח:].

רב נחמן בר יעקב בעא: גר שטבל לאחר שהאיר המזרח, מאחר שאילו היה ער היה קונה לו שביתה (גר שטבל באמצע השבת, האם קונה שביתה כדברי רבי יוחנן בן נורי שסובר כך לגבי ישן?) (שיירי קרבן ומראה הפנים הוכיחו מכאן שמותר לגר לטבול בשבת).

בבלי לא הובא.

הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות

בבלי מו:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי מו:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע

בבלי מז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

התחום מדאורייתא י"ב מיל

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – כיצד מעברין

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו – באל"ף או בעי"ן

בבלי נג. • פ"ה ה"א [ל:]

רב אמר מאברין ושמואל אמר מעברין וכו', תמן תנינן אין מברכין על הנר עד שייאותו לאורו - רב אמר יאותו ושמואל אמר יעותו וכו', תמן תנינן לפני אידיהן של גוים - רב תני אידיהן ושמואל תני עידיהן.

בבלי כאן נחלקו רב ושמואל ב"מעברין", אך לא מפורש מי אומר "מעברין" ומי "מאברין". וכן בעבודה זרה ב. הם נחלקו ב"אידיהן" ולא מפורש מי אומר איזו דעה. המחלוקת ב"יאותו" אינה בבבלי כלל, ופשוט שהגירסא "יאותו".

גדלות דורו של רבי יוסי

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ז [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נג.

מקבל פני רבו וחברו כאילו מקבל פני השכינה, אליהו ושמואל פ"ה ה"א [לא.]
שכל המקביל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה וכו'. והלא אליהו טירונין לנביאים (מקטני הנביאים) היה, אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני רבו כילו (כאילו) עמד לפני השכינה. שכל שירות ששרת (שמואל) לפני עלי רבו, כילו שרת לפני שכינה וכו'. לאכול לחם עם חתן משה לפני האלהים וכו' - שהמקבל פני חברו כילו מקבל פני שכינה (ומביא לכל זה פסוקים).

בבבלי שבת קכז. גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, אך לא הובאו הדרשות עם אליהו ושמואל. ובברכות סד. במקום "המקבל פני חברו" הובא "הנהנה מסעודה שתלמיד חכם בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה".

חש בראשו יעסוק בתורה – אינו בירושלמי בבלי נד. • פ"ה ה"א [לא.]
בבבלי האריך כאן באגדות על לימוד תורה, והביא שהחש בראשו וכו' יעסוק בתורה. ובירושלמי לא הובא¹¹.

מהיכן מודדים עיר על שפת הנחל בבלי סא. • פ"ה ה"א [לב.]
עיר שהיא בנויה על שפת הנחל - אם יש בינה לנחל ארבעה טפחים מודד מן החומה, שלשה מודד משפת הנחל החיצונה, ובלבד שלא יהא בנחל יותר משבעים ושירים וכו'.
בבבלי אם יש לפני דקה (מחיצה) ארבע אמות מודדים לה משפת הנחל, ואם לאו מפתח ביתו.

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה בבלי נה: • פ"ה ה"א [לב:]
ולא לשעה היתה? אמר רבי יוסה: מכיון שהיו חונין ונוסעין על פי הדיבור כמי שהיו חונין לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון: מכיון שהבטיחין הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה.
בבבלי פשוט שכמאן דקביע להו דמי.

מקום החמה בזמני התקופות, הארון היה מכון את הרוחות בבלי נו. • פ"ה ה"א [לג.]
כמה יגעו נביאים הראשונים לעשות שער המזרחי שתהא החמה מצמצמת בו באחד בתקופת טבת ובאחד בתקופת תמוז וכו'. ובמדבר מי היה מכין להן את הרוחות? אמר רבי אחא: ארון היה מכין להם את הרוחות.
בבבלי כל זה לא הובא.

הלשון "צובה" בבלי נו. • פ"ה ה"ב [לד.]
בר קפרא אמר: בעשויים צובה.
בבבלי (עירובין פה: בבא מציעא כה.) הלשון: צובה.

¹¹ דומה לכך שהירושלמי ממעט בענייני סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

מחלוקת האם מקדרים בהרים
 מה פליגין כנגד לבו, רבי מאיר אומר: מקדיין, וחכמים אומרים: אין מקדיין.
בבלי משמע שדברי רבי מאיר שמקדרים בהרים הם לכו"ע (וכן כתב היפה עיניים).

מקדיין בחבל של חמישים אמה
 אין מקדיין אלא בחבל של חמישים אמה.
בבלי אין מקדיין אלא בחבל של ארבע אמות.

קבורה בערי הלוויים
 שלא היו קוברין בתחום ערי הלוויים.
בבלי מכות יב. הלשון: ערי מקלט לא ניתנו לקבורה.

התחום מדאורייתא י"ב מיל
 רבי שמעון בר כרסנא בשם רבי אחא: אין לך מחזור מכולם אלא תחום שנים עשר מיל כמחנה ישראל.
בבלי נא. הביא מקור לאלפיים אמה, ולא הוזכר השיעור של י"ב מיל. להלכה שתחומין (אלפיים אמה) דרבנן, נחלקו הפוסקים האם י"ב מיל הם דאורייתא כדברי הירושלמי (הרמב"ם (שבת פכ"ז ה"א) סובר שדאורייתא והגר"א סובר שדרבנן, דן בזה במשנה ברורה סי' שצז ס"ק א וסי' תד ס"ק ז).

חמישים דיורין לתחומין צריכים להיות ישראלים
 בבלי ס. • פ"ה ה"ה [לו].
 כעיר חדשה שביהודה כגון צנן וחדשה ומגדל גד שיש בה חמשה (פני משה וקרובן העדה הגיהו: חמישים) דיורין, אפילו אנשים נשים וטף. אסי אמר: ובלבד ישראלים.
בבלי לא הובא שצריכים להיות דווקא ישראלים.

גדרי עיר חדשה וישנה
 פ"ה ה"ז [לו].
 אי זו היא חדשה ואי זו היא ישנה? רבי זעירא בשם רב חסדאי: בנה בתים ואחר כך בנה חומה זו היא חדשה, בנה חומה ואחר כך בנה בתים זו היא ישנה.
בבלי כו. הגדרים הפוכים: הוקפה ואח"כ ישבה היא חדשה, ישבה ואח"כ הוקפה היא ישנה.

פרק ו – הדר

לפטור את כל העולם מהדין – אינו בירושלמי
 בבלי סה. • פ"ו ה"א [לח].
בבלי הביא "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו וכו' מדין תפילה". ובירושלמי לא הובא¹².

עבד תושב
 בבלי סט. • פ"ו ה"ב [לח].
 גר תושב ועבד תושב משומד (מומר) בגילוי פנים - הרי הוא כגוי לכל דבר.
בבלי המושג "עבד תושב" לא מובא.

¹² דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש שאפשר לפטור את כל העולם מהדין), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

מחלוקת האם מבטלין וחוזרין ומבטלין
 מהו שתחזור חלילה? תלמידיו (תלמידיו) דרב בשם רב: חוזרת חלילה, שמואל אמר: אין חוזרת חלילה.
בבלי הלשון: מבטלין וחוזרין ומבטלין.

הטעם שגוי לא מבטל רשות
 ויבטל הוא הגוי (את רשותו)! חזר הוא בו (חוששים שיחזור בו).
בבלי הטעם שאסרו שהגוי יבטל הוא שמא הישראל ילמד ממעשיו.

לשכור מהגוי בפחות משווה פרוטה
 רבי יסא בשם רבי מנא בר תנחום רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אין קרקע נקנה בפחות משווה פרוטה (וכן לשוכרה מהגוי), מילתיה דרבי יעקב בר אחא אמר: אפילו באגוז אפילו בתמרה (שאינם שווים פרוטה).
בבלי מסיק שמועיל בפחות משווה פרוטה.

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"י ח [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין משתתפין בחבית שמא ישתנה
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "האחין השותפין"
 האחין השותפין שהיו אוכלין על שולחן אביהן וכו'.
בבלי הלשון: "האחין שהיו אוכלין וכו'", בלי "השותפין". אמנם גם הבבלי נקט בכמה מקומות את הלשון "האחין השותפין" (כגון ביצה לט:).

גירסא הפוכה במחלוקת מהו מקום דירה
 אתפלגון רב ושמואל, חד אמר במקום פיתן וחד אמר במקום שינה, ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דתני שמואל וכו' הוי דו (מוכח שהוא) אמר במקום פיתן.
בבלי הדעות הפוכות: רב אמר מקום שינה ושמואל אמר מקום פיתא¹³.

מבוי שאורכו כרוחבו
 שמואל שאל לרב: כמה יהא ארכו יותר על רחבו (מה הדין של מבוי שאורכו כרוחבו)? והוא אמר ליה: כל שהוא הכן דרייא דארעא דישראל מרבען (כך הדרך בארץ ישראל שדירותיהן מרובעות בדיוק).
בבלי יב: חילק שבמבוי אורכו יתר על רוחבו, אך חצר - אורכה כרוחבה.

¹³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה
 מותר עשירית האיפה שלו (של כהן גדול) - רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח, רבי לעזר
 אומר יפלו לנדבה.

בבלי מנחות קח. הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר נדבה ורבי אלעזר אמר ירקב.
 ובירושלמי הובא בכמה מקומות כגירסתו כאן¹⁴.

כמה חצירות ובתים במבוי
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי עד.

חצר ודקה לגוי
 אין תורת חצר לגוי, אין תורת דקה לגוי.
בבלי לא הובא.

פרק ז – חלון

עירוב בחלון שבין שני בתים
 בעון קומי (לפני) רבי אבא: היך מה דאת אמר (כמו שאתה אומר) בחלון שבין שתי חצירות,
 ודכוותה בחלון שבין שתי בתים (דיניהם שווים)? אמר לון: אין.
בבלי חילק שבין שני בתים אפילו למעלה מעשרה יכולים לערב אחד משום שביטא
 כמאן דמליא דמי.

חלון שהיקפו תשעים ושישה טפחים
 היה בה היקף תשעים ושישה טפחים, אפילו כל שהוא בתוך עשרה כמי שכל ארבעה על
 ארבעה בתוך עשרה. היתה עגולה והיה בו היקף תשעים כו' (ומראה הפנים ושיירי קרבן
 התקשו בביאורו).
בבלי שיעור זה של תשעים ושישה טפחים לא הובא.

עמודי הסולם משלימים לר' טפחים
 צריך שיהא בו (בסולם) רחב ארבעה טפחים והעמודין (עצי הסולם) משלימין לארבעה.
בבלי כתב שרוחבו צריך להיות ארבעה טפחים, אך לא הביא שהעמודים משלימים
 לארבעה.

סולם צריך להיות משוך מהכותל ד' טפחים
 רבי יסא בשם רבי בון בר כהנא: צריך שיהא משוך מן הכותל ארבעה טפחים כדי
 מקום, רבי חזקיה בשם רבי בון בר כהנא: אותה שליבה שהיא ממעטת את העשרה
 צריכה שתהא משוכה מן הכותל ארבעה טפחים כדי מקום.
בבלי נחלקו האם צריך שהסולם יהיה משוך מהכותל ארבעה טפחים או שיכול
 להיות זקוף.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

כותל של רה"י דינו כרה"י

[פ"ז ה"ב [מו:]]

זרקה ונחה על ראשי מחיצות (של רשות היחיד שאין ברוחב המחיצה ארבעה טפחים) חייב וכו', (והטעם הוא:): את רואה אותה כילו (כאילו) מליאה עפר וצרורות.
בבלי שבת צט: גם כן כתב שדין הכותל כרשות היחיד, אך טעמו משום שלאחרים (לחלל שבתוכו) עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן.

גובהו ואורכו של הכבש במזבח

[פ"ז ה"ב [מז:]]

כל כובשי כבשים עולה אמה וכוונס שלש, חוץ מכיבושו של מזבח שהוא כמתלקט עשרה טפחים מתוך שלש ושליש אצבע, שהמזבח עשר אמות וכיבושו שלשים ושתים.
בבלי זבחים סג. כבשו של מזבח הוא שלוש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע בזכרותא.

גודל הפרצה בחצר גדולה וקטנה

[בבלי עו: • פ"ז ה"ב [מז:]]

הדא דאת אמר (זה שחצר שנפרצה עד עשר אמות מערבין שניים ואם רצו מערבין אחת, נאמר) בגדולה, אבל בקטנה - ברובה. אי זו היא גדולה ואי זו היא קטנה? כל שרובה יותר מעשר בעשר, הא פחות מעשר ברובה.
בבלי לא הביא חילוק זה.

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות

[בבלי עה:]

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין משתתפין בחבית שמא ישתה אותה

[פ"ז ה"ו [מח:]]

אין מזכה להן בחבית שבמרתף, אמר רב הושעיה: שמא ישכח וישתנה.
בבלי סח. תלה זאת במחלוקת האם יש ברירה, ולא הביא את החשש שישתה אותה.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

[פ"ז ה"ו [מח:]]

אגוז ומשליכו צרור ונוטלו - המוציא בידו כמוצא לאשפה דמי (שאינו קונה והוא הפקר).
אגוז ונוטלו צרור ומשליכו - גזילו גזל מפני דרכי שלום. אגוז וצרור ונוטלו ומצניעו ומביאו לאחר זמן - גזילו גזל גמור, זכה לעצמו אבל לא לאחרים, רב הונא אמר: כשם שזוכה לעצמו כך זוכה לאחרים.

בבלי גיטין סד: הביא את סוגיא זו אך לא חילק מתי גזילו מפני דרכי שלום ומתי גזל גמור. ובגיטין סא. דן האם גזילו של קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור, אך לא חילק בזה בין צרור ומשליכו לצרור ונוטלו.

בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב

[בבלי פ:]

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו

[פ"ז ה"ו [מט:]]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין קורה מאשירה ומיכתת שיעוריה – אינו בירושלמי
בבלי הביא את הדין שאין עושים קורה של מבוי מאשירה, משום שכתותי מיכתת שיעוריה. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

הגדרת מועטין ומרובין לעירוב
 רב אמר: מרובין שבעה עשר, מועטין ששה עשר. אמר רבי יוחנן: כל שאילו ייחלקו ויש בו כגורגרת לכל אחד ואחד מרובין, ואם לאו הן מועטין.
בבלי מרובין הן משמונה עשר ואילך, שאז אין גורגרת לכל אחד.

טעם עירובי חצרות – מפני דרכי שלום
 מפני מה מערבין בחצירות? מפני דרכי שלום. מעשה באשה אחת שהיתה דבובה (שונאת) לחבירתה, ושלחה עירובה ביד ברה (עם בנה), נסתיה וכפפתיה ונשקתיה (את הבן של שכנתה), אתא אמר לאימיה, אמרה: הכין רחמה לי (כך אהבה אותי) ולא הוות ידעה? מתוך כך עשו שלום.
בבלי הטעם הזה והמעשה הזה לא הובאו (דנו בירושלמי הזה הרא"ש עירובין פא. והמהרש"א סוף עירובין).

פרק ח – כיצד משתתפין

בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב, הלשון "קולי חומרין"
 פ"ח ה"א [נ:]
 שמואל אמר: תמן (בשיתוף מבואות) תנינן מזכון צריך לזכות (להם את העירוב), ברם הכא (בעירוב תחומין) דלא תנינן מזכון אינו צריך לזכות. רבי יוחנן אמר: קולי חומרין (קל וחומר) בדבר, מה אינון תמן שעירובי חצירות מדבריהן את אומר מזכין, עירובי תחומין מדבר תורה לא כל שכן?
בבלי פ. נחלקו האם צריך לזכות בשיתופי מבואות והאם צריך לזכות בעירובי תחומין. כמו כן בבבלי אין את הלשון "קולי חומרין" אלא "קל וחומר" או "כל שכן" (וגם בירושלמי כמעט תמיד משתמש בלשונות הללו ולא בלשון "קולי חומרין").

כמי הלכה בהלך לשבות בעיר אחרת
 בבלי פו. • פ"ח ה"ה [נג:]
 המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת וכו'. מר עוקבן בשם רב: הלכה כרבי מאיר.
בבלי אמר רב הלכה כרבי שמעון.

צורת הפתח מועילה גם במים
 בבלי פז. • פ"ח ה"ז [נג:]
 אמת המים וכו' נותן לחי וקורה מיכן ועושה צורת פתח.
בבלי לא הובא שצורת הפתח מועילה במים.

¹⁵ מצאנו בעוד מקום שהסבירא שכתותי מיכתת שיעוריה נמצאת רק בבבלי אך לא בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ה.

בבלי פז: • פ"ח ה"ז [נג:]

אמת המים שרחבה פחות מד' אינה כרמלית

פשיטא הדא מילתא: עמוקה עשרה ואינה רחבה ארבעה (אמת המים) מותר לטלטל ומותר למלות (שאינה כרמלית אלא מקום פטור).

בבלי יש דעה (זעירי בדעת חכמים) שגם אם אמת המים רחבה רק שלושה טפחים היא כרמלית.

פ"ח ה"ח [נד:]

האם יש בכלל רשות הרבים

אמר ליה: על דעתך אין רשות הרבים לעולם. ריש לקיש אמר: לעולם אין רשות הרבים עד שתהא מפולשת מסוף העולם ועד סופו. מוחלף שיטת ריש לקיש, דאמר אין רשות הרבים בעולם הזה אלא לעתיד לבא, שנאמר כל גיא ינשא (ולעיל אמר שיש רשות הרבים בעולם הזה כאשר היא מפולשת מסוף העולם ועד סופו).

בבלי כב: הובא בלשון תימה, שהרי האוקיינוס מקיף את כל העולם, ולכאורה לא היתה רשות הרבים כלל, ולכן מסיק שהנהרות והאוקיינוס לא מפקיעים את דין רשות הרבים, ופשוט שיש רשות הרבים בעולם הזה.

בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד:]

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה

אמר רבי יוחנן: לא אמר רבי יוסי (שמחיצה תלויה מתרת) אלא לעניין סוכה, אבל לעניין שבת (שהיא איסור סקילה) אף רבי יוסי מודה. מילתיה דרבי חנינא אמר אף לעניין שבת. **בבלי** פשוט שרבי יוסי מודה שמחיצה תלויה לא מתרת בשבת.

בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד:]

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה

רבי יודן ורבי יוסי וחנוניה בן עקביה שלשתן אמרו דבר אחד: רבי יהודה דגשרים מפולשין (פי תקרה יורד וסותם), רבי יוסי הא דסוכה (מחיצה תלויה), רבי חנוניה בן עקביה דתני רבי חנוניה התיר שלשה דברים התיר כצוצרה (גזוזטרא שהיא למעלה מהמים - מחיצה תלויה) וכו'.

בבלי לא דימה בין פי תקרה יורד וסותם למחיצה תלויה¹⁶.

פ"ח ה"ט [נה:]

מראית העין בחדרי חדרים מותר

והתני בר קפרא אם היה מקום צנוע מותר (ולא חוששים למראית העין)! הדא פליגא על רב ולית ליה קיום (לדברי רב), דרב אמר כל שאסור משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.

בבלי שבת סד: (ובעוד מקומות) נחלקו תנאים האם כל שאסרו משום מראית העין אסרו גם בחדרי חדרים, ובירושלמי כאן מסיק שמותר (וכן מוכח מהירושלמי שבת פ"ג ה"ב [כב:] שמותר, ועיין מה שכתבנו שם).

¹⁶ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

פרק ט – כל גגות

גירסא הפוכה במחלוקת האם מטלטלים בגגות
 שמואל אמר עד בית סאתים (מטלטלין בגגין השווין לרבי מאיר ובגג יחידי לרבנן), ורב אמר מטלטלין במ אפילו כור ואפילו כוריים.
בבלי מחלוקתם הפוכה¹⁷. והבבלי מקשה עליהם דרב אדרב ודשמואל אדשמואל ממחלוקתם האם מותר לטלטל בכל הגג (ומתיר). ולירושלמי קושיא זו לא קשה, שאדרבה, הם לשיטתם.

היכן היו מטלטלין בשעת הסכנה
 אמר רבי יודה: בשעת השמד היינו נוטלין את הספר והיינו עוליין מחצר לגג ומגג לגג אחר ויושבין וקורין.
בבלי הלשון: מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף.

האם ר"א וחכמים נחלקו על מקום המחיצה
 רבי זריקא רבי יעקב בר בון בשם רבי חנינה: לא אמר רבי לעזר אלא ממקום מחיצות בשניטלו ראשי זויות מיכן ומיכן ובלבד בארבעה (נחלקו רק על מקום המחיצה), רבי זעירא ורבי אילא תריהון אמרין: אסור שלא ממקום מחיצות אבל ממקום מחיצות אפילו רבנן מודו (במקום המחיצה לא נחלקו).
בבלי מקשה שלא נחלקו על מקום המחיצה (כדעה השנייה בירושלמי), ומתיר שנחלקו רק על מקום המחיצה (כדעה הראשונה בירושלמי).

אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם
 אמר רבי יוחנן: כושת וקירויה ומבוי וגר ועם הארץ - חמרים (לחומרא). כושת - דתנן: הכושת והחכס וראשי בשמים נלקחים בכסף מעשר ואינו מטמא טומאה אוכלין דברי רבי עקיבא, אמר רבי יוחנן בן נורי: אם נלקחים בכסף מעשר מטמאין טומאת אוכלין, ואם אינן מטמאין טומאת אוכלין אף הן לא ילקחו בכסף מעשר. רבי יוחנן אמר: חמרים (לחומרא) - מטמאין טומאת אוכלין ואין ניקחין בכסף מעשר. קרויה - דתנינן תמן וכו'.
בבלי לא הובא¹⁸.

גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע
 גר שנתגייר והיו לו יינות ואמר ברי לי שלא נתנסך מהן - בזמן שנעשו על גב עצמן טהורים לו וטמאים לאחרים, על גב אחרים טמאין בין לו ובין לאחרים, רבי עקיבה אומר: אם טהורין לו יהו טהורין לאחרים אם טמאים לאחרים טמאים לו, רבי יוחנן אמר: לחומרין (לחומרא), טמאין בין לו ובין לאחרים וכו'. עם הארץ שנתמנה להיות חבר והיו לו טהרות ואמר ברי לי שנעשו בטהרה - בזמן שנעשו על גב עצמו טהורות לו

¹⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

וטמאות לאחרים, על גב אחרים טמאות בין לו בין לאחרים, רבי עקיבה אומר: אם טהורות לו טהורות לאחרים אם טמאות לאחרים טמאות לו, רבי יוחנן אומר: חומרין טמאות בין לו בין לאחרים.
בבלי לא הובא.

אין רשות הרבים מקורה
רב הונא אומר: אין רשות הרבים מקורה. אמר רבי שמעון בן כרסנה: ולא מן המדבר למדת? ומדבר מקורה היה (ואעפ"כ הוא רשות הרבים. פני משה: במדבר היה קירוי של עגלות הקרשים. קרבן העדה: במדבר היה קירוי של ענני הכבוד)!
בבלי שבת צח. הלשון: אמר רב המעביר ארבע אמות ברשות הרבים מקורה פטור (במקום "אין רשות הרבים מקורה"), לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. ובבבלי אין דעה שחולקת.

האם צריך מחיצה בגשרים המפולשים
מהו שיהא צריך מחיצה (לרבי יהודה בגשרים המפולשים)? רבא אומר: צריך מחיצה, רבי יוסי אומר: אין צריך מחיצה (פני משה: האם צריך גם מחיצה או שפי תקרה מועיל גם בלעדיה. קרבן העדה: האם טעמו של ר"י הוא ששתי מחיצות הן רה"י או שטעמו משום פי תקרה ואין צריך מחיצות).
בבלי פשוט שטעמו של רבי יהודה כאן הוא משום פי תקרה, ואין צריך עוד מחיצות.

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק י – המוצא תפילין

המניח תפילין בלילה עובר בעשה
רבי אבהו רבי אלעזר: הנותן תפילין בלילה עובר בעשה, שנאמר: ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה - ימים ולא לילות.
בבלי מנחות לז: נחלקו האם עובר בעשה או בלאו, ומסיק שלהלכה אין איסור דאורייתא להניח תפילין בלילה, ומהפסוק "ושמרת" לומדים דיני פסח.

לדרשה שאינה גמורה מביאים אסמכתאות רבות
כל מילה דלא מחוורא מסמכין ליה מן אתרין סגין (כל דרשה שאינה גמורה אלא אסמכתא - מביאים לה אסמכתאות רבות).
בבלי לא הובא.

מקום שמוחו של תינוק רופס
עד מקום שמוחו של התינוק רופף.
בבלי הלשון: רופס.

השמר ופן הם לא תעשה
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ה [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צו.

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא

בבלי צו.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

העבר טבי היה מניח תפילין

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

טבי עבד רבן גמליאל היה נותן תפילין ולא מיחו בידו חכמים.

בבלי מוזכרות רק נשים שהניחו תפילין.

תפילין חרשות לא יכניס שמא הן פסולות

בבלי צו: • פ"י ה"א [נט:]

במה דברים אמורים בישנות, אבל בחדשות מותר (שלא להכניסן). למה? ישנות בדוקות וחדשות אין בדוקות (ושמא הן פסולות).

בבלי הטעם הוא שמא הם קמיע.

מתי צריך לבדוק תפילין

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

תפילין צריך לבדוקן אחת לשנים עשר חדש דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר אינן צריכות בדיקה (כלל). הלל הזקן אומר (תפילין) אלו מאבי אמה הן (ולא נבדקו מעולם).

בבלי לא הובא דין בדיקת תפילין כלל, והירושלמי נפסק להלכה ברמב"ם (תפילין פ"ב ה"א) ובשו"ע (א"ח סי' לט סעיף י).

בדיקת תפילין שנמצאו

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

מצא שנים שלשה צבתין בודק זוג ראשון מצבת ראשון וכן בשני וכן בשלישי. יצחק בן אלעזר שאל: אחד חזקה לכולם או כל אחד ואחד בפני עצמו? אין תימור (אם תאמר) אחד חזקה לכולן - בודק זוג ראשון מצבת ראשון, אין תימור כל אחד ואחד חזקה בפני עצמו - בודק שלשה זוגות מכל צבת וצבת.

בבלי בודק שניים של יד ואחד של ראש או שניים של ראש ואחד של יד.

כיסוי תפילין מפני הגשמים

בבלי צו: • פ"י ה"א [נט:]

אם היה עונת גשמים הרי זה מעטף בעור ומכסן (את התפילין).

בבלי לא הובא.

מותר לערות מים משום שאין בהם ממש

בבלי צו: • פ"י ה"ב [ס:]

במערה מכד לכד היא מתניתא, דלא כן רבי יהודה כדעתיה דרבי יהודה אומר משקה טופח (כשיטת רבי יהודה שמתיר במים אין בהן ממש).

בבלי דחה זאת שלא התיר רבי יהודה אלא במים שבלועים בעיסה¹⁹.

מהלך בעומד

בבלי צח.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר

בבלי צח. • פ"י ה"ג [ס:]

משהגיע (הספר) לעשרה טפחים אסור, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: דרבי יודה היא דאמר אסור להשתמש באויר עשרה טפחים.

¹⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הסיק שהאיסור הוא רק כשהספר נח, כגון בכותל משופע. ומהירושלמי מוכח שסובר שאסור גם בלי הנחה, וכל דין הנחה על מקום ד' על ד' הוא רק לבבלי, כמו בסוגיא שבת ד-ה. (וכן כתב יפה עיניים שבת ג; ז, ק.).

[פ"י ה"ד [ס:]]

מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים

זיזין (שלפני החלון) וכתלין שגבוהין עשרה ורחבין ארבעה - מותר (להעביר מהם) לכאן ולכאן (לר"ה ולר"ה, כדין מקום פטור), ובלבד שלא יחליף. **בבבלי** שבת ח: משמע שמקום פטור הוא רק כשאין בו רוחב ארבעה טפחים.

[בבלי ק: • פ"י ה"ז [סב.]]

אלמלא ניתנה תורה – אינו בירושלמי

בבבלי הביא שאלמלא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וכו'. ובירושלמי לא הובא.

[בבלי קא. • פ"י ה"ח [סב.]]

מותר לפתוח בשבת דלת שיש לה ציר

מתניתא בשאין להן צירין, אבל יש להן צירין הדא היא דתני וכו' פותח ונועל בשבת. **בבבלי** זו רק דעת אביי, אך לרבא מותר אפילו אם אין להם ציר אלא שהיה להן ציר.

[פ"י ה"א [סג.]]

פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה

אין קורין פסוק על גבי מכה בשם. וההן דקרא על יברוחא (מין חולי) - אסור. בוא וקרא פסוק זה על בנו שהוא מתבעת, תן עליו ספר או תפילין בשביל שישן - אסור. והתני אומרים היו שיר של פגעים בירושלם! אמר רבי יודן: כאן עד שלא נפגע (מותר) וכאן משנפגע (אסור). אי זהו שיר פגעים? מה רבו צרי וכל המזמור יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי.

בבבלי סוגיא זו בסנהדרין קא, שם הוזכר שלא לרקוק עם שם ה', אך ספר ותפילין לא הוזכרו שם. כמו כן לא הוזכר החילוק אם כבר נפגע. שיר של פגעים והחילוק האם כבר נפגע הוזכר גם בבבלי שבועות טו:

[בבלי קד.]

אסור לנקוש על הדלת בשבת

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי קד: • פ"י ה"ד [סה.]]

מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע

אמר לו רבי יוחנן בן ברוקה: לא נמצאתה משהא (משהה) בטומאה? אמר לו (רבי יהודה): לא נמצאת מרבה בטומאה? אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידו ממצות לא תעשה שבאת לפניו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיאי אילין פלוגתא כאילין פלוגתא (עוד מחלוקות דומות), דתנינן תמן: כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב וכו', אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידך ממצות לא תעשה שבאת לפניך. תמן תנינן וכו' מתן ארבע במתן אחת וכו' אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידי ממצות לא תעשה שבאת לידי.

בבבלי לא הביא את המחלוקות הנוספות של שב ואל תעשה או קום עשה²⁰.

²⁰ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

פ"י הי"ד [סה:]

מצבת אחת עשו כמה צבתות

ומה את אמר לה? מצבתא אחת למדו כמה צביתות, וכא (וכאן) משביתה אחת למדו כמה שביתות (כמו שצבת אחת עשתה כמה צבתות, כך משביתה אחת למדו כמה שביתות).
בבלי לא הובא.

מסכת פסחים

פרק א – אור לארבעה עשר

מקור מפסוק לבדיקת חמץ
 כתיב ושמרתם את המצות וכו' אם אינו עניין לאכילת מצה תניהו עניין לביעור חמץ
 (בדיקת חמץ).

בבלי אין לכך פסוק, ורש"י (שם ד"ה בודקין) ותוס' (ד"ה אור) דנו מה המקור לזה.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"ח [כ:].

ספק אם בודק לאור אבוקה
 מהו לבדוק לאור האבוקות? מה צריכה ליה (מדוע מסתפק), מפני שאורן מבליח (נפסק
 וקופץ. ונשאר בספק).
בבלי פשוט שאין בודקין לאור האבוקה, ומביא לזה כמה טעמים.

מקורות שבדקים לאור הנר
 אף על פי שאין ראיה לדבר זיכר לדבר: והיה ביום ההוא אחפש את ירושלם בנרות,
 ואית דבעי אימר נישמענה מן הדא: נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.
בבלי המקור הוא: למדנו מציאה ממציאה, ומציאה מחיפוש, ומציאה מחיפוש,
 וחיפוש מנרות, ונרות מנר¹.

הנר מאיר בלילה יותר מביום, נח בתיבה
 לא כמה דהוא מנהר (שהנר מאיר) בליליא הוא מנהר בייממא, דאמר רב הונא כד הוינן
 ערקין באילין בוטיתא דסדרא רבא (כשהיינו בורחים למערות) היו מדליקין עלינו נירות,
 בשעה שהיו כיהים היינו יודעין שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקין היינו יודעין שהוא
 לילה. ותייא כ"י דמר (וכמו שאמר) רבי אחווא בר זעירא: נח בכניסתו לתיבה הכניס עמו
 אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כיהות היה יודע שהוא יום ובשעה שהיו
 מבהיקות היה יודע שהוא לילה. למה? יש חיה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה.
 והא כתיב צוהר תעשה לתיבה! כמאן דאמר לא שימשו המזלות בשנת המבול.
בבלי כל זה לא הובא. רק הוזכר בסנהדרין קח: שבתיה היו חיות שאכלו בלילה
 והיו חיות שאכלו ביום. הדעה שמזלות לא שימשו בשנת המבול לא הובאה בבבלי.

¹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו
 כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף סז.

בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית מדרש
 בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה? מה צריכה ליה (מדוע מסתפק), שכן מכניסין לשם בשבתות ובראשי חדשים (וקרבן העדה הביא גירסא: ובעיבור שנה).
בבבלי לא דן בבדיקת חמץ בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ובמגילה כח. בפשטות אין אוכלין ושותין בבתי כנסיות.

היוצא מביתו ודעתו לחזור אין צריך לבדוק
 היוצא לפרש קודם שלשים יום אינו צריך לבדוק, בתוך שלשים צריך לבדוק. הדא דתימר (זה נאמר) בשיש בדעתו לחזור, אבל אין בדעתו לחזור - אפילו קודם שלשים יום צריך לבדוק.
בבבלי הסברא הפוכה, שבדעתו לחזור יש יותר סברא שצריך לבדוק.

נשים עצלניות ואינן בודקות יפה
 הכל נאמנין על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים. רבי ירמיה בשם רבי זעירה: לית כאן אפילו נשים (שהן אינן נאמנות). נשים עצמן הן נאמנות, מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא (זה הטעם שאינן נאמנות).
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה הימנוהו) הביאו את הירושלמי. והמאירי (ד"ה ובתלמוד) פירש את הירושלמי להיפך, שכיוון שנשים אינן טרודות בעסקים אחרים (עצלניות) הן בודקות יפה (כל שהוא) וכן נאמנות.

גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשון ברכת ביעור חמץ
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"
 הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוחי מצוה אינן ניזוקין – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) ששלוחי מצוה אינן ניזוקין, ובירושלמי כלל זה לא הובא.

פירושים אחרים בב' שורות על כל המרתף
 רב חונה בשם רב (לשיטת בית שמאי): קולפו כמין גם (גאס, דהיינו השורה החיצונה והשורה העליונה), תני בר קפרא: קולפו כמין שני גמין (שתי השורות החיצונות ושתי העליונות).
בבבלי המחלוקת היא האם שתי שורות מהארץ עד הקורה או שורה אחת כמין גאס.

דעה שבודקים חמץ שלוש פעמים
 אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי יודה כנגד שלשה פעמים שכתוב בתורה לא יראה לך שאור (קרבן העדה מפרש שלרבי יוחנן באמת בודקים לרבי יהודה שלוש פעמים. אמנם הפני משה פירש שגם לירושלמי זה נדחה).
בבלי זו ה"א, ולמסקנה היא נדחית.²

לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"ח [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן
 רבי מאיר אומר: משש שעות ולמעלה מדבריהן, רבי יודה אומר: משש שעות ולמעלה מדברי תורה. מה טעמא דרבי מאיר, אך ביום הראשון - זה חמשה עשר, יכול משתחשך תלמוד לומר אך, הא כיצד, תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת (מדאורייתא איסור חמץ הוא רק שעה אחת קודם השקיעה, מחצות הוא רק מדרבנן).
בבלי לכו"ע מחצות הוא דאורייתא.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"א [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

אליהו לא בא בשבת ויו"ט
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ו [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

סימנים נוספים לזמן איסור חמץ – שני נרות, שני סדינים
 תני שתי פרות חורשות בירושלם. וירושלם לא במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בארבעה עשר היא? נראית כחורשות (ואינן חורשות ממש). אית תניי תני: שתי נירות דולקין, אית תניי תני: שני סדינים (שני נרות או שני סדינים שהיו בירושלם, וכשניטל אחד ידעו שלא אוכלים ולא שורפים).
בבלי סימנים אלו לא הובאו.

הלכה כרבן גמליאל, הלכה כדברי המכריע
 הלכה כרבן גמליאל שהוא אומר מעין שניהן.
בבלי הלשון "הלכה כדברי המכריע"³, ודחה זאת שרבן גמליאל טעמא דנפשיה קאמר ואינו מכריע⁴, ולכן הסיק שהלכה כרבי יהודה, וכן פסק השו"ע (או"ח סי' תמג סעיף א).

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

סוגיית טומאה וטהרה באריכות

בבלי יד. – כא. • פ"א ה"ו [ו.].
 אב הטומאה דבר תורה, וולד טומאה מדבריהן וכו' (ומאריך שם מאוד בדיני טומאה וטהרה).
בבלי גם כן האריך מאוד בדיני טומאה וטהרה.

חרב כחלל לא נאמר על כלי שטף

בבלי יד. • פ"א ה"ז [ז].
 אית תניי תניי טמא מת (שהנר טמא מת), אית תניי תניי בטמא מת (שהנר נגע בטמא מת). מאן דאמר טמא מת - בכלי שטף (הנר הוא כלי שטף, ולכן כשנגע במת נעשה אב הטומאה), מאן דאמר בטמא מת - בכלי מתכות (הנר הוא כלי מתכות, ולכן כשנגע בטמא מת נעשה גם כן טמא מת, שחרב הרי הוא כחלל).
בבלי כתב רק שחרב הרי הוא כחלל. הרמב"ם (טומאת מת פ"ה ה"ג) סובר שגם כלי שטף הרי הם כחלל, והראב"ד (שם) סובר שרק כלי מתכות. והיפה עיניים (יט:) הוכיח מהירושלמי הזה כראב"ד.

רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא

בבלי טו. • פ"א ה"ח [ח].
 אשכחן דרבי מאיר מחמיר מדבריהן כדברי תורה, אמר רבי חננה: כיי (כמו) דתנינן תמן הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זב דברי רבי מאיר.
בבלי לא הובא, ובנידה ה. אמר על משנה זו שרבי מאיר מחמיר בכתמים, ולא בכל דיני דרבנן.

היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא

פ"א ה"ח [ט].
 אמר רבי יוחנן הסיע - דבר תורה (הסיח דעת מהתרומה - פסולה מדאורייתא).
בבלי לד. רבי יוחנן סובר שהיסח הדעת פוסל מחשש שמא נטמאה, וריש לקיש סובר שהוא פסול הגוף. אך לא דנו האם פסולו מדאורייתא או מדרבנן.

מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי

בבלי יז.
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ב [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

ריצוי ציץ על טומאת ידיים

בבלי יט.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

האיסור לגרום מום לבכור – אינו בירושלמי

פ"א ה"ח [י].
 תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו - רבי שמעון אומר: בשעה שהוא לרצון (תמים) אין את רשאי ליתן בו מום ובשעה שאינו לרצון (שכבר יש בו מום אחר) אתה רשאי ליתן בו מום, וחכמים אומרים: אפילו כולו מומין אין את רשאי ליתן בו מום.
בבלי לא הביא את דרשות אלו, ומהפסוק "כל מום" דורש בביצה כז: (ועוד מקומות) שאסור לגרום מום לבכור, ובירושלמי לא הביא את איסור זה⁵.

⁵ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

פרק ב – כל שעה

המשנה כרבי מאיר

מאן תנא כל שעה וכו' רבי מאיר, ברם כרבי יודה (שעה) חמישית אף על פי שהוא אסור לוכל (לאכול) מותר להאכיל.
בבלי זו רק ה"א ולמסקנה המשנה כרבן גמליאל⁶.

חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן

והא כתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה! אמר רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי: שנייה היא (הוא שונה) שקבע הכתוב זמן (כיוון שתלוי בזמן מותר בהנאה).
בבלי לא הובאה סברא זו, אלא הפסוק "קצירכם" - שלכם (כתבו המפרשים) (אתון דאורייתא כלל י) שטעם הדעה שאיסורי שבת הם גברא הוא שהם תלויים בזמן, ולכן אפשר שהירושלמי כאן קשור לדברי האתון דאורייתא (שם) שלירושלמי איסורי שבת הם גברא ולבבלי הם חפצא. וכן לגבי מוקצה שיבש ובעליו לא הכיר בו משמע בירושלמי (ביצה פ"א ה"א [א.]), ועיין מה שכתבנו (שם) שאיסורי שבת הם גברא).

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שריב"ז ישב בצל ההיכל

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זה זזה גורם – אינו בירושלמי

אם חדש יותץ, ישן יוצן.
בבלי האריך כאן בסוגיית זה זזה גורם ובמחלוקת האם מותר או אסור, וכן הזכיר זאת בעוד מקומות. ובירושלמי מושג זה לא הובא כלל⁷.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוד סוגיות שבהן אמרו לרבי יהודה "כל דין שאתה דן וכו'" בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב.].
כיוצא בו אמר רבי יודה אשה כי תזריע וילדה זכר וכו', אמרו לו לרבי יודה כל דין שתחילתו אתה דן להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא אם טיהר החי את אמו יטהר אף המת את אמו אם לא זכיתי מן הדין לפיכך אמרה תורה זכר לרבות את המת. כיוצא בו אמר רבי יודה תשבו בסוכות סוכה של כל דבר וכו' אמרו לו לרבי יודה כל דין שאתה

⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁷ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

דן שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא לא מצא מארבעת המינין ישב לו בלא סוכה ואמרה תורה תשבו בסוכות סוכה של כל דבר.
בבלי לא הביא את הסוגיות השונות שנאמר בהם "כל דין וכו'"⁸.

לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר
תני: עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בכל דבר, משהגיע זמן ביעורו את מבערו בשריפה, ואתיא כרבי יודה.
בבלי יב: הפוך מהירושלמי, שרבי יהודה מודה דווקא לאחר זמנו שהשבתתו בכל דבר.

לשון ביטול חמץ
צריך לומר: כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואינו יודע בו יבטל.
בבלי לא מובאת לשון ביטול חמץ.

לשון ברכת ביעור חמץ
רב אמר: צריך לומר אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות ביעור חמץ.
בבלי ז. יש מחלוקת אמוראים בלשון הברכה - לבער או על ביעור.

כופת שאור שייחודה לישיבה – מה דעת חכמים
אמר רבי שמעון בן אלעזר: בצק שעשאו כופת (לישיבה) בטל. פתר לה או חלוקין על רבי שמעון בן אלעזר או אהן כופת מאיס היא? (האם חכמים חולקים עליו? ונשאר בספק).
בבלי מה: פשוט שת"ק חולק על רשב"א.

מכירת חמץ לגוי
ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו מתנה, וחוזר ולוקחו ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה. אומר הוא ישראל לגוי: עד שאת לוקח במנה בוא וקח לך במאתים, עד שאת לוקח לך מגוי בוא וקח לך מישראל, שמא אצטרך ואקח ממך אחר הפסח.
בבלי לא מובאת מכירת חמץ לגוי. בשו"ע (או"ח סי' תמח סעיף ג) פסק את דין מכירת חמץ, ובאר הגולה ציין שמקורו מהתוספתא הזו שמובאת בירושלמי כאן.

גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו
גוי שבא אצל ישראל ובידו חמץ וכו' הפקיד אצלו צריך לבער וכו'. לא ביער לאחר הפסח מהו? רבי יונה אמר מותר, רבי יוסה אמר אסור.
בבלי ו. הביא את הדין שצריך לבערו, אך לא דן במקרה שלא ביערו.

דעה שחמץ מותר בהנאה – אינה בירושלמי
האוכל חמץ משש שעות ולמעלה וכן חמץ שעבר עליו הפסח הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי רבי יודה, רבי שמעון אומר: כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה.

⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי הובאו דעות אלו וגם דעת רבי יוסי הגלילי שחמץ מותר בהנאה כל שבעה. ובירושלמי לא הובא כלל.

חמץ שהפקירו אינו עובר עליו פ"ב ה"ב [יד:]
אית תניי תני: לך אין את רואה, רואה את בפלטיא וכו' בשהפקירו (כשהפקירו) קודם לביעורו.
בבבלי לא הובא דין חמץ של הפקר, אך תוס' (ד: ד"ה מדאורייתא) סוברים שביטול חמץ הוא הפקר.

לבשל שלוש פעמים בבלי של חמץ
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בגזול תרומה מאבי אימו בבלי לב: • פ"ב ה"ג [טז:]
הגזול תרומה מאבי אמו כהן - רבי יוחנן אמר משלם לשבט, רבי שמעון בן לקיש אמר משלם לעצמו.
בבבלי לא הובא.

האוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב בתשלומין בבלי לב: • פ"ב ה"ג [טז:]
ואת אשר חטא מן הקודש ישלם פרט לפחות משווה פרוטה, אית תניי תני: לרבות לתשלומין (בפחות משווה פרוטה). מאן דאמר פרט לפחות משווה פרוטה לתשלומין - לקרבן (פטור מלהביא על זה קרבן), מאן דאמר לרבות - בתשלומין (חייב לשלם) וכו', אוף הכא כן (גם בתרומה כך).
בבבלי פשוט שהאוכל תרומה פחות משווה פרוטה פטור גם מהתשלומין.

בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות בבלי לה: • פ"ב ה"ד [יז:]
ויבדקה (לגבי המחלוקת האם קרמית מחמיצה מקשה שיבדקו זאת)! על עיקר בדיקתה הן חולקין (בדקה ונחלקו מה מצאו בבדיקה) - רבי יוחנן בן נורי אמר בדקה ומצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ, ורבנין (רבנן) אמרין בדקה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ.
בבבלי הביאו מחלוקת דומה האם אורז ודוחן מחמיצים, אך לא הקשו שיבדקוה⁹.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי לה:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מצה מתובלת בבלי לו:
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁹ שיטת הירושלמי להביא ראיות מהמציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סח.

מצה עבה

בבלי לז: • פ"ב ה"ד [יח:]

יוצאין במצה עבה עד טפח כלחם הפנים.
בבלי זו רק ה"א, ולמסקנה נדחה¹⁰.

מצה ישנה

בבלי לח: • פ"ב ה"ד [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני בישול פסח הם רק לרבי מאיר

בבלי מ: • פ"ב ה"ז [יח:]

אין נותנין את הקמח לא לתוך חרוסת ולא לתוך חרדל אם נתן יאכל מיד. רבי מאיר אומר: אין מבשלין את הפסח לא במשקין וכו'.
בבלי הגירסא: ורבי מאיר אוסר (אם נתן קמח). אין מבשלין את הפסח וכו' (לכו"ע).

מי פירות מחמיצים

בבלי מ: • פ"ב ה"ז [יט:]

רבי שמואל בר רב יצחק היה לו יין קוסס יהב בגויה שערין (שעורין) בגין דיחמע (להחמיץ את היין). שאל לרבי אימי, אמר ליה צריך את לבער. רבי חנינא בריה דרבי כהיי הוה ליה דבש מזוייף (מעורב) בסולת. שאל לרבי מנא, אמר ליה צריך את לבער.
בבלי בפשטות מי פירות אין מחמיצים, ומהירושלמי כאן מוכח שמחמיצים. ומראה הפנים דן בזה.

בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה

בבלי מא:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – אלו עוברין

מחלוקת אם תכשיטי נשים או טיפולי נשים

בבלי מב: • פ"ג ה"א [יט:]

אית תניי תני תכשיטי (נשים, כחל ושרק) ואית תניי תני טיפולי (שמשירות את השער). מאן דאמר טיפולי כל שכן תכשיטי, מאן דאמר תכשיטי הא טיפולי לא.
בבלי דחה שאינו תכשיטי אלא טיפולי.

מצה מתובלת

פ"ג ה"א [יט:]

יוצאין במצה מתובלת אף על פי שאין בה טעם דגן, והוא שיהא רובה דגן.
בבלי לו. דנו על מצה שנילושה ביין ושמן ודבש, וחילקו בין יר"ט ראשון ליר"ט שני.

לבשל שלוש פעמים בבלי של חמץ

פ"ג ה"א [כ.]

רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב: קדירה שבישל בה מודה (משהו) לא יבשל בה מאותו המין, אלא לאחר הפסח. הא ממין אחר מותר. ובלבד לאחר שלשה תבשילין.
בבלי ל: דן בליבון והגעלה מחמץ, ולא הובא את דין שלוש בישולים. בעבודה זרה לג. לגבי כלי שהיה בו יין נסך הוזכר לשפוך בו מים שלוש פעמים.

¹⁰ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי מד:

מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מד:

כופת שאור שייחודה לישיבה – מה דעת חכמים

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מד: • פ"ג ה"ב [כ:]

שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם

חברייא בשם רבי יוחנן רבי סימון בשם רבי יושוע בן לוי: בנקלף כולו כאחת (שני חצאי כזית חמץ שיש ביניהם חוץ של בצק - אם כשקולף אחד מהם נקלף גם השני - מצטרפים). עד כדון לח (שהבצק לח ויכול להיקלף), יבש - מאחר שאילו היה לח היה נקלף כולו כאחת ואפילו יבש כסדר הזה. רבי ירמיה בשם רבי זעירה: שני חצאי זתים בתוך הבית - אין הבית מצרף, בתוך הכלי - הכלי מצרף.

בבבלי גם כן כתב ששני חצאי זית שיש חוט ביניהם, אם ינטל החוט וינטלים איתו מצטרף, אך לא דן ביבש. ולעניין בית מחלק להיפך, שהכלי לא מצרף והבית כן.

בבלי מד: • פ"ג ה"ב [כא:]

דינים שונים של חיבור לטומאה ולא להזייה

רבי שמעון בן לקיש אמר כך שנה רבי: צואה שתחת הכסא חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה. רבי שמעון בן לקיש בשם רבי שמעון בר כהנא: אבר מדולדל, צפורן מדודלת, וצואה שתחת הכסא, והידוק, קירויה וכרויה. רבי יוסי בי רבי בון אמר: אף כשות שליקטו חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה (כל זה הובא בגלל הדין של שני חצאי כזית). **בבבלי** לא הביא את דינים אלו¹¹.

בבלי מו: • פ"ג ה"ב [כא:]

בצק מחמיץ בארבעה מיל

לא היה שם (בצק) אחר כיוצא בו שהחמיץ עד איכן (מתי הזמן שיחמיץ)? רבי יעקב בר אחא רבי עולא דקיסרין בשם רבי חנינה: עד כדי הילוך ארבעת מיל. **בבבלי** השיעור הוא מיל אחד.

בבלי מו:

שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מט: • פ"ג ה"ג [כב:]

מחלוקת נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"י ה"ד [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ו [כג:]

אליהו לא בא בשבת וזו"ט

מובטחין אנו שאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים. **בבבלי** יג. הגירסא: כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח. וקרנן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים".

¹¹ מצאנו שהירושלמי מדמה סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

גדול השלום שהוקש לפסח ומילה

בבלי מט: • פ"ג ה"ז [כג:]:

אמר רבי יוסה בי רבי בון: בוא וראה מה גדול הוא השלום שהוקש (במשנה) לשני דברים שחייבין עליהן כרת - מילת בנו ושחיטת פסחו.
בבלי לא הובא.

מילה ופסח – מי קודם

פ"ג ה"ז [כג:]:

מילת בנו ושחיטת פסחו מי קודם? אמר רבי פינחס: מן מה דכתיב המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו, הדא אמרה שמילת בנו קודמת לשחיטת פיסחו.
בבלי לא הובא.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

פ"ג ה"ז [כד:]:

כך שנה רבי: המעשה קודם לתלמוד, נמנו בעליית בית ארוס בלוד: התלמוד קודם למעשה. רבי אבהו שלח לרבי חנינה בריה יזכי (שילמד תורה) בטיבריה. אתון ואמרין ליה: גמל הוא חסד. שלח ומר (ואמר) ליה: המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך לטבריא? שכבר נמנו וגמרו בעליית בית ארוס בלוד שהתלמוד קודם למעשה. רבני דקיסרין אמרין: הדא דתימר (זה נאמר) בשיש שם מי שיעשה, אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם. דלמא (מעשה): רבי חייה רבי יסי רבי אימי ענון (התאחרו) למיתי גבי רבי אלעזר. אמר לון: אן הויתון (היכן הייתם)? אמרין ליה: גמל (גמלנו) חסד. אמר לון: ולא הוה תמן חורנין (אחרים שיעשו זאת)? אמרין ליה: מגור הוה (הוא היה גר ולא היו לו קרובים שיתעסקו בו).

בבלי מעשה זה לא הובא. הדיון אם תלמוד גדול או מעשה גדול הובא בקידושין מ:, והחילוק בין מצוה שיכולה לעשות ע"י אחרים לאינה יכולה לעשות ע"י אחרים הובא במועד קטן ט.

גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה

בבלי מט: • פ"ג ה"ח [כד:]:

עד כמה הן חוזרין, רבי מאיר אומר: זה וזה בכזית, רבי יהודה אומר: זה וזה כביצה וכו'. אית תניי תני ומחלף (יש גירסא שהדעות הפוכות). רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסי במתניתן אמר רבי יודן סימנא מן ההיא דברכות - עד כמה מזמנין עד כזית, רבי יהודה אומר עד כביצה (ולכן גם במשנתנו בפסחים הגירסא הנכונה היא שרבי מאיר אומר בכזית ורבי יהודה בכביצה).

בבלי במשנה יש את הגירסא ההפוכה, שרבי מאיר אומר בכביצה ורבי יהודה אומר בכזית. ואכן הבבלי הקשה על סתירה מהמשנה בברכות שרבי מאיר אומר בכזית ורבי יהודה בכביצה. ובאחד התירוצים באמת תירץ שמוחלפת השיטה, ולא פירש האם מוחלפת בפסחים או בברכות. והיפה עיניי (בברכות שם) הוכיח מהירושלמי כאן שהמשנה בפסחים מוחלפת. אמנם תוס' (ברכות מט: ד"ה רבי) פירשו שהמשנה בברכות היא זו שמוחלפת¹².

¹² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

המעשה שפרחה רוחו וחזר – אינו בירושלמי
בבלי הביא מעשה ברב יוסף בריה דריב"ל שחלש ופרחה רוחו וחזר, ואמר "עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן" (וכן הובא בבבא בתרא י:). ובירושלמי מעשה זה ומימרות אלו לא הובאו.¹³

השם המפורש היה משתכח מהציבור
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – מקום שנהגו

מקור מפסוק לאיסור מלאכה בערב פסח אחר חצות
 מה תלמוד לומר שם תזבח את הפסח בערב? אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב.
בבלי לא הביאו לזה פסוק, ומהירושלמי משמע שהוא איסור דאורייתא. וכן תוס' (ד"ה מקום) הביאו את הירושלמי ודייקו ממנו כך.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש
 נשייא (נשים) דנהיגין דלא למיעבד עובדא באפוקי שובתא (לא לעשות מלאכה במוצאי שבת כל הלילה) - אינו מנהג (נכון, אלא מנהג טעות), עד יפני סדרא (עד שיגמרו את תפילת ערבית בבית הכנסת) - מנהג (נכון), בתרייא ובחמשתא (לא לעשות מלאכה בשני ובחמישי של כל שבוע) - אינו מנהג, עד יתפני תעניתא (עד סוף תענית ציבור) - מנהג, יומא דערובתא (פני משה: הושענא רבה. קרבן העדה: ערבי שבתות וימים טובים) - אינו מנהג, מן מנחתא ולעיל (פני משה: בהושענא רבה. קרבן העדה: בערבי שבתות וימים טובים) - מנהג, יומא דירחא (ראש חודש) - מנהג. אמר רבי זעורה: נשייא דנהגין דלא למישתייא מן דאב עליל (לא לטוות מתחילת חודש אב) - מנהג, (משום) שבו פסקה אבן השתייה.

בבלי מנהגים אלו לא הובאו. והשו"ע הביא את מנהג איסור עשיית מלאכה בראש חודש (או"ח סי' תיז סעיף א) ואיסור טוויה בתחילת חודש אב (או"ח סי' תקנא סעיף ח).

טעה וחשב שהדבר אסור – מתירים לו
 כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור - נשאל והן מתירין לו, וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור - נשאל אין מתירין לו.
בבלי לא חילק, אלא סתם שדברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם, ותוס' (נא. ד"ה אי) הביאו את הירושלמי.

¹³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן

פ"ד ה"א [כה:]

אעין דשיטין (עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן ויעקב קצץ בירידתו למצרים לשם המשכן) הוו במגדל צבעייה. אתון ושאלון לרבי חנינה חברהון דרבנן מהו מיעבד בהן עבודה (או לנהוג בהם קדושה)? אמר להן: מכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש.

בבלי המעשה בעצי השיטים לא הובא.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה

בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו.]

הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו

פ"ד ה"א [כו:]

הרי פורים הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו (ועוברים על לא תתגודדו!) אמר ליה: מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר.

בבלי יבמות יג: הקשה זאת ולא תירץ (ותוס' שם יד. ד"ה כי כתב שלמסקנת הגמרא לא קשה משום שהוא בשתי ערים, ואין בזה לא תתגודדו).

המוליך פירות שביעית – ר"י מיקל

בבלי נב. • פ"ד ה"ב [כו:]

כלו מטיבריה ולא כלו מציפורין (מציפורי), אמר לו מציפורין הבאתים אם אין את מאמיני צא והבא לך אף אתה (המוליך ממקום שלא כלו למקום שכלו - רבי יהודה מתיר).

בבלי הביא זאת ודחה שרבי יהודה לחומרא קאמר¹⁴.

מדבר הקרוב לארץ ישראל

פ"ד ה"ג [כו:]

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה

בבלי נג. • פ"ד ה"ג [כו:]

הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"א ה"ו [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים

בבלי נג:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"א [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

החזקת לומדי תורה

בבלי נג:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ד [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג

בבלי נד.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבעה דברים נבראו קודם העולם – אינו בירושלמי

בבלי נד. • פ"ד ה"ד [כח.]

בבלי הביא ששבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם: תורה, תשובה, גן עדן, גיהנם, כסא הכבוד, בית המקדש, שמו של משיח. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

¹⁴ דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

האש שהרליק אדם הראשון

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד.

ערוד הוא עונש על יצירת הפרד

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד.

דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה – אינו בירושלמי בבלי נד: • פ"ד ה"ד [כח].
בבבלי הביא ששבעה דברים מכוסים מבני אדם: יום המיתה, יום הנחמה, עומק הדין, מה בליבו של חבירו, במה משתכר, מלכות בית דוד מתי תחזור, מלכות חייבת מתי תכלה¹⁵. ושלושה דברים עלו במחשבה ואם לא עלו דין הוא שיעלו: שהמת יסריח, ושישתכח מהלב, ועל התבואה שתרכב. ובירושלמי כל אלו לא הובאו.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נה.

ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ

שלוש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים: החייטים והספרים והכובסין.
בבבלי במשנה הגירסא: עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות.

בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:]

טעמים של חכמים שלא מתקנים מנעלים במועד

וחכמים אומרים: שלוש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים וכו', רבי יוסה בי רבי יהודה אומר: אף הרוצענין, שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנין מנעליהן וסנדליהן במועד. ורבנין (רבנן) אמרין: עשירים היו ובהמה היו עולין (ולא בלו מנעליהם בדרך).
בבבלי ביאר שמחלוקתם היא האם לומדים תחילת מלאכה מסוף מלאכה, ולא משום שעשירים היו.

בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:]

המשכיר יכול למכור את הבית

הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ח ה"ח [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"ט [ל].

טבלה של רפואות

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נו.

השם "בן מביא יין"

מעשה בבן מביא יין שנתן בנו פיאה לירק לעניים וכו'.
בבבלי מובא אותו המעשה, ושמו הוא בן בוהיין.

בבלי נז. • פ"ד ה"ט [ל:]

מעשה בעניין צדקה

חד זמן צרכון רבנן נידבא (נדבה), שלחון לרבי עקיבה ולחד מן רבנין (ולאחד החכמים) עמיה, אתון בעיי מעול לגביה (לביתו של תורם גדול, שכיניו היה "מביא יין"), ושמעון קליה

פ"ד ה"ט [ל:]

¹⁵ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא וגם בדברים שקודם בריאת העולם, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

¹⁶ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

דטלייא (ושמעו את בנו) אמר ליה: מה ניזבון לך יומא דין? אמר ליה: טרוכסימון (מין ירק זול), לא מן יומא דין אלא מן דאתמול, דהוא כמיש וזליל (של אתמול שהוא יבש וזול, משום שהיה עני). שבקון ליה ואזלון לון (ולא בקשו ממנו צדקה). מן דזכון (אחרי שתרמו) כל עמא (כולם) אתון לגביה. אמר לון: למה לא אתיתון גביי קדמיי (בהתחלה) כמה דהיתון נהיגין? אמר: כבר אתינן, ושמעינן קליה דטלייא אמר לך מה ניזבון לך יומא דין, ואמרת ליה טרוכסימון, לא מן דיומא דין אלא מן דאיתמל דהוא כמיש וזליל (והבנו שאתה עני ולכן לא באנו אליך). אמר: מה דביני לבין טלייא ידעתון, מה ביני לבין בריי? (בתמיה, אתם יודעים את מה שביני לבין בני, אך לא את מה שביני לבין בוראי, שלצדקה איני מקמץ). אף על פי כך אזלון ואמרון לה והיא יהבה לכון חד מודיי דדינרין (לכו לאשתי שתיתן לכם כף דינרים). אזלון ואמרון לה. אמרה לון: מה אמר לכון - גדיל (גדושה) או מחוק? אמרו לה: סתם אמר לן. אמרה לון: אנא יהבה לכון גדיל, ואין (אם) אמר גדיל - הא כמילוי (כדבריו), ואין לא - אנא מחשבנא גודלנה מן פרני (אתן מכספי). כיון ששמע בעלה כך - כפל לה את כתובתה. **בבלי** כל המעשה הזה לא הובא.

פרק ה – תמיד נשחט

זמן קרבן התמיד בבלי נח. • פ"ה ה"א [ל:]
הייתי אומר יקרבו שניהן בשחרית ושניהן בין הערבים! תלמוד לומר: את הכבש אחד תעשה בבקר. הייתי אומר יקרבו של שחר עם הנץ החמה ושל בין הערבים עם דמדומי החמה! תלמוד לומר: בין הערבים וכו'.
בבלי ברייתא זו לא הובאה.

הטעם לשלוש תפילות ביום בבלי נח. • פ"ה ה"א [לא].
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמים של רבי ישמעאל ורבי עקיבא בבלי נח. • פ"ה ה"א [לא].
רבי ישמעאל מאחר שעה לפילפולו (שיהיה זמן לשאלות בהלכה שיתעוררו בקרבן פסח), ורבי עקיבא מקדים שעה אחת לעיסוקו כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין.
בבלי טעמים אלו לא הובאו.

האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר בבלי נט.
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעלתה של לשון ארמית בבלי סא.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ב [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספר יוחסין נקרא ספר אגדה בבלי סב: • פ"ה ה"ג [לד:].
רבי שמלאי אתא גבי רבי יונתן, אמר ליה: אלפן אגדה (למדני ספר אגדה)!
בבלי מסופר אותו מעשה, אך נקרא "ספר יוחסין".

בבלי סג:

האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ו ה"ו [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:]

מחלוקת במלך עוף לאחר חצות

מלך עוף על חמץ (בארבעה עשר בניסן אחר חצות) - אית תניי תני חייב, אית תניי תני פטור.

בבלי פשוט שאינו עובר בלא כלום.

פ"ה ה"ד [לו:]

שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ג ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:]

התראת ספק בספק שיתברר למפרע

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:]

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק

הירושלמי כאן הובא (בשנינו) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ד [לו:]

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מורבנן

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:]

קולו של משה במצרים

ניתן כח בקולו של משה, והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום. ומה היה אומר? ממקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת, וממקום פלוני ועד מקום פלוני כת אחת. ואל תתמה, ומה אם אבק שאין דרכו להלך את מר (אומר) והיה לאבק בכל ארץ מצרים, קול שדרכו להלך לא כל שכן. אמר רבי לוי: כשם שניתן כח בקולו של משה, כך ניתן כח בקולו של פרעה וכו' ומה היה אומר? קומו צאו מתוך עמי וכו'.

בבלי דן בשלוש כתות שהפסח נשחט עליהן, אך לא הביא את המעשה עם משה.

בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:]

שורה של זהב כולה זהב מחשש שיגנבו

מפני הרמאין (שורה של בזיכי זהב כולה של זהב, כדי שלא יגנבו ויחליפו של זהב בשל כסף).

בבלי גם כן תירץ כך, אך דחה והסיק שכך נאה יותר¹⁷.

פ"ה ה"ו [לז:]

שפיכת הדם בבת אחת

ישפך לא יטיף, ישפך לא יזה, ישפך לא יזרוק (אלא ישפוך את כולו בבת אחת).

בבלי לא הובא.

פ"ה ה"י [לח:]

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ו – אלו דברים

היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת
 בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:]:
 אמרו לו (שמעיה ואבטליון להלל): שמעת מימך כשחל ארבעה עשר להיות בשבת אם דוחה את השבת אם לא? וכו' התחיל דורש להן מהיקש ומקל וחומר ומגזירה שוה.
בבלי מוזכרים רק הדרשה במועדו והקל וחומר.

שלושה הניחו כתרן
 בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:]:
 שלשה הניחו כתרן בעולם הזה וירשו חיי העולם הבא, ואילו הן: יונתן בן שאול ואלעזר בן עזריה וזקני בתירה וכו'. רבנין דקיסרין אמרין: אף רבי חנינה דציפורין (מציפורי הניח כתרן) לרבי מנא.
בבלי כאן הובא המעשה עם הלל ובני בתירה, אך לא הובאו יונתן ורבי אלעזר בן עזריה. בבבא מציעא פה. כתב ששלושה ענוותנים הן: רבן שמעון בן גמליאל, בני בתירה ויונתן בן שאול.

הטעם שהלל עלה מבבל
 בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:]:
 על שלשה דברים עלה הלל מבבל (שלוש שאלות שרצה לשאול את בני בתירה).
בבלי לא הובא כלל מדוע עלה.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה
 בבלי סו:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה – אינן בירושלמי
 בבלי סח. • פ"ו ה"א [מ:]:
בבלי הביא אגדות על עולם הבא, ימות המשיח ותחיית המתים: עתידים צדיקים שיחיו את המתים, האם הגויים יחיו לעתיד לבוא, אור הלבנה ואור החמה, ורפואת חולים בתחיית המתים. ובירושלמי לא הובאו¹⁸.

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי
 בבלי סח.
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא:].

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי
 בבלי סח.
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מח:].

יש דעה שלוקים על תחומין
 פ"ו ה"א [מא:]:
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ג ה"ד [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמחת יום טוב
 בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מא:]:
 לא כן תנינן המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות וכו' אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא? (הירושלמי מביא משנה זו לראיה למצוות שמחת יום טוב).

¹⁸ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

בבלי לא הובאה ראייה זו.

בבלי סח:

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים

הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ – אינו בירושלמי בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב.]
בבלי כתב שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ובירושלמי לא הובא.

בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב.]

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן

ויתבינה כמתניתן (מדוע רבי אליעזר לא השיב במשנה) לא אם אמרת ביום טוב שאין חייבין עליה כרת תאמר בפסח שחייבין עליו כרת! כ"י דמר (כמו שאמר) רבי אימי עשירין היו בתשובות, או יבא כ"י דמר רבי נסא כאינש דאית ליה תרין טעמין והוא מתיב חד מינהון (לאדם יש הרבה תשובות והוא עונה רק אחת מהן).
בבלי לא הובא¹⁹.

בבלי סח: • פ"ו ה"ג [מב.]

השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את רבי אליעזר

שלש עשרה שנה עשה רבי עקיבא נכנס אצל רבי ליעזר (היה רבי עקיבא נכנס ולומד מרבי אליעזר), ולא היה יודע בו, וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני רבי ליעזר (שאמר רבי עקיבא הזיה תוכיח).

בבלי לא הובא שזו שאלתו הראשונה.

בבלי סט:

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

בבלי עא.

במה מקיים שמחה בשבת

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – כיצד צולין

בבלי עד. • פ"ז ה"א [מו.]

החילוק בין רימון לשאר העצים

מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם בלחין - אפילו של רימון בוצץ (מוציא משקים), אם ביבישין - אפילו כל העצים אינן בוצצין. אלא כיני (כך פירוש המשנה): כל העצים יבישין מבחוץ ולחין מבפנים, רימון יבש מבחוץ יבש מבפנים.
בבלי כתב רק שרימון מוציא משקים, אך לא דן בכל זה.

¹⁹ הירושלמי סובר שייתכן שלאדם יש תשובות ואעפ"כ אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עא.

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים
מהו תודוס (מה היו מעשיו)? אמר רבי חנניה דהוה משלח פרנסתהון דרבנן (היה מפרנס תלמידי חכמים).

בבלי נג: גם כן הובא, אך שם הוסיפו דעה שהיה אדם גדול ודרש דרשה בעניין קידוש השם של הצפרדעים במצרים, ודרשה זו לא הובאה בירושלמי²⁰.

המחלוקת באסכלא תלויה ברין תולדות אש
רבן גמליאל לא עבד תולדות אש כאש (ולכן מתיר לצלות את הפסח על האסכלא), ורבנן (רבנן) עבדין תולדות אש כאש.
בבלי הסיק שרבן גמליאל לא חולק על חכמים, ומה שהתיר הוא רק באסכלא מנוקבת. ובבבלי שבת לט. פשוט שתולדות האור כאור, ואין בזה מחלוקת²¹.

ברור לו מיתה קלה שבקלות
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע
הקריבין לצבור (קרבן ציבור בטומאה) אם יש (קרבן אחר שיוכל להביאו בטהרה) אומרים לו הבא (גליון הש"ס על הירושלמי כאן מח: ויפה עיניים יומא ו: הוכיחו מכאן שהירושלמי סובר שטומאה דחוויה בציבור, שאם היתה מותרת בציבור לא היה מביא קרבן אחר במקומו, כמבואר בבבלי יומא ז.).
בבלי היא מחלוקת האם טומאה הותרה או דחוויה בציבור.

הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים
הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"א ה"ו [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא
בני חבורה שניטמא אחד מהן ואין ידוע אי זהו - צריכין לעשות פסח שני. צבור שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו - רבי זעורא אמר יעשו בטומאה, תני רבי הושעיה יעשו בספיקן.
בבלי לא הובא.

מתי הציץ מרצה
הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

הגדרת עם ישראל לדינים שונים
הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"א ה"ב [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מיוחדות (והוא חידוש לדון בכך שהצפרדעים מסרו את עצמן על קידוש השם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

²¹ מצאנו שלירושלמי יש מחלוקת האם תולדות האור כאור, ולבבלי אין בזה מחלוקת. בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כא.

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה פ"ז ה"ו [נא].
 לטומאה הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה. מה בכל כת וכת משערין או אין משערין אלא כת הראשונה בלבד? אמר רבי יוסה ברבי בון: עד שהן מבחוץ הן משערין עצמן.
בבלי צד: כתב שהולכים אחר רוב העומדים בעזרה.

רוב זבים נדחים לפסח שני
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לטומאת התהום מפסוק בבלי פ: • פ"ז ה"ז [נא].
 מניין לספק קבר התהום? רבי יעקב בר אחא בשם רבנן: או בדרך רחוקה לכם - מה לכם בגלוי אף כל דבר שהוא בגלוי, יצא קבר התהום שאינו בגלוי.
בבלי דחה את הלימוד מהפסוק והסיק שזו הלכה למשה מסיני²².

מחלוקת ר"י ור"ל בעצם שאין עליו בשר כלל בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד].
 עצם שאין עליו בשר - רבי יוחנן אמר אסור לשוברו, רבי שמעון בן לקיש אמר מותר לשוברו.
בבלי מחלוקתם באין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר, אך כשאין עליו בשר כלל לכו"ע מותר לשוברו. אמנם גם בירושלמי לקמן (ה"א [נה]) כתב שלעולם אינו חייב עד שישבור במקום בשר.

השורף עצמות פסח חייב בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד].
 שהשורף יש בו משום שובר (איסור שבירת עצם בפסח).
בבלי סובר שאין בו משום איסור שובר.

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט בבלי פג: • פ"ז ה"י [נד].
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נותר טמא משום היסח הדעת בבלי פה.
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"י ה"ז [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה פ"ז ה"א [נד].
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"א [עד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מתחייב כשמוציא את הפסח או כשאוכלו בבלי פה: • פ"ז ה"ג [נז].
 אתא רבי שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן: המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל וכו'.
 אמר רבי יוסה: כיון שהוציאו פסלו.
בבלי סובר שאינו חייב עד שיניח.

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי בבלי פו: • פ"ז ה"ג [נז].
 הכלה הופכת פניה ואוכלת. אמר רבי חייה בר בא (אבא): מפני הבושה.

²² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי דן כאן במנהגי דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא.²³

פרק ח – האשה

קטנה שעברה

פ"ח ה"א [נז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

פ"ח ה"א [נז:]

קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה.
בבלי יבמות לג: הלשון: פיתוי קטנה אונס.

חרשת שזינתה נאסרת על בעלה

פ"ח ה"א [נז:]

וחרשת אין את יכול (להשקותה) דכתיב ואמרה האשה אמן אמן (משמע שחרשת שזינתה נאסרת על בעלה).

בבלי לא הובא, אך המשנה למלך (אישות פ"א ה"ח) כתב שחרשת דינה כקטנה שאינה נאסרת על בעלה, וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה.

חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו

פ"ח ה"א [נט:]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"ד ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נמנה על שני פסחים

בבלי פח: • פ"ח ה"ב [נט:]

הנמנה על שני פסחין כאחת אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון.
בבלי הקשה על זה והסיק שמדובר דווקא במלך ומלכה.²⁴

תנאי בית דין שהמעות שבידו חולין

בבלי פט: • פ"ח ה"ג [ס:]

תנאי (תנאי) בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש את מעותיו, ממנה אותו על שלו והמעות יוצאין לחולין מאיליהן.
בבלי כתב גם כן שהמעות שבידו חולין, אך לא הוסיף שהוא תנאי בית דין.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה

פ"ח ה"ג [ס:]

איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אמר מקדישין (ביו"ט) וחד אמר אין מקדישין וכו'. ותנינן אין מקדישין (ביום טוב)! רבי חנניא ורבי מנא, חד אמר במקדיש למחר (אסור), אך במקדיש לצורך יום טוב עצמו מותר, וחורנה (והאחר) אמר במקדיש לבדק הבית (אסור ביום טוב, אך למזבח מותר), אמר רבי שמי: ואפילו כמאן דאמר במקדיש בעזרה (עזרת נשים) משום שבות שהתירו במקדש (והתירו שבות גם בעזרה).

²³ דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נד.

²⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי ביצה לז. פשוט שאין מקדישין ביו"ט. את הקושיא כיצד מקדישים קרבן פסח הקשה גם הבבלי פסחים סו: ותיירץ רק שבחובות שקבוע להן זמן מותר להקדיש ביום טוב. והיפה עיניים (שם) הוכיח מכך שהבבלי סובר שלא התירו שבות בעזרה אלא רק במקדש עצמו²⁵.

אם הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות בו
בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות רשאים לומר לו טול חלקך ואכול לעצמך וכו' אם היו מכירין אותו (שידעו שידיו יפות) לכך התנו עמו משעה ראשונה (ואינם יכולים לומר לו טול חלקך).
בבבלי לא חילק אם היו מכירין אותו.

בועל נידה אינו כנידה
נדה שוחטין עליה בשמיני, בועל נדה שוחטין עליו בשביעי.
בבבלי יומא ו. נחלקו האם בועל נידה כנידה.

חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל
בבלי צא. • פ"ח ה"ו [סא:]
רבי יוסה בי רבי בון אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: מתניתא בשחבשוהו ישראל, אבל אם חבשוהו גוים - אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר.
בבבלי כתוב שגויים ספק משקרים, וישראל ודאי אומרים אמת. בירושלמי גויים ודאי משקרים, וישראל ספק. תוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח
בבלי צא: • פ"ח ה"ז [סב:]
רבי יעקב בר אחא בשם רבי איסי: אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין אין מדקדקין בו והם מביאין אותו לידי פסול.
בבבלי כתוב שהגרים כן מדקדקים בו ולכן יביאוהו לפסול, ותוס' (ד"ה שמא) הביאו את הירושלמי.

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ
פ"ח ה"ח [סב:]
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ
פ"ח ה"ח [סג:]
אלו הן ברכות אבלים? מה שהן אומרים בבית הכנסת. אלו הן תנחומי אבלים? מה שהן אומרים בשורה.
בבבלי כתובות ח: כתב שברכת אבלים מברכים ברחבה. והרמב"ם (אבל פ"ב ה"ז) כתב שמברכים אותה בבית האבל, ומראה הפנים (סנהדרין פ"ו ה"ט [ל.]) דן בדברי הרמב"ם.

²⁵ מצאנו שלירושלמי דין עזרת נשים כדין המקדש, ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כב.

פרק ט – מי שהיה

רוב זבים נדחים לפסח שני

פ"ט ה"א [סג:]

מה תלמוד לומר טמא נפש? אלא איש טמא נפש נדחין לפסח שני ואין ציבור טמא נפש נדחה לפסח שני (שני), טמא זיבה וטמא צרעת נדחין לפסח שני (אפילו בציבור).
בבלי פ: סובר שרוב זבים לא נדחים לפסח שני.

גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח

בבלי צב: • פ"ט ה"א [סד:]

גולגולתו של ארנן היבوسی מצאו תחת המזבח (ולכן הכהנים והכלים נטמאו. פני משה סוטה (פ"ה ה"ב [כג.]): מצאו אותה כשבאו מהגולה ובדקו וטיהרו את הבית, ועל זה הוכיחם חגי ששהו בטהרת הבית עד אז. שיירי קרבן (שם) ומראה הפנים נדרים (פ"ו ה"ח [כב.]) הקשו שבסוטה שם משמע שמצאו אותה בימי בית שני, ובפסחים כאן משמע שמצאו זאת בימי חזקיהו).
בבלי לא הובא²⁶.

טבלה של רפואות

פ"ט ה"א [סד:]

ששה דברים עשה חזקיה מלך יהודה וכו' גז טבלה של רפואות.
בבלי נו. וברכות י: הלשון: ספר רפואות.

איך דורשים מילה מנוקדת בתורה

בבלי צג: • פ"ט ה"ב [סד:]

ורבנן אמרי: בשעה שהכתב רבה על הנקודה - את דורש את הכתב ומסלק את הנקודה, ובשעה שהנקודה רבה על הכתב - את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. אמר רבי: אע"פ שאין שם אלא נקודה אחת מלמעלן - את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב.
בבלי לא נמצא, ותוס' (בבא מציעא פז. ד"ה למה) הביאו כלל זה בשם המדרש.

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה

בבלי צד.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ב [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

גודלו של גן עדן, עץ חיים

בבלי צד.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עובי הרקיע

בבלי צד:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה

בבלי צד:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ו [נא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מומים פוסלים בפסח מצרים

פ"ט ה"ה [סה:]

אית תניי תני דוקים ותבלולים פוסלין בו (בפסח מצרים), אית תניי תני אין דוקים ותבלולים פוסלין בו.

²⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו (שהתברר שהגולגולת היתה שם מימי דוד ושהו מלטהר את הבית עד ימי בית שני), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

בבלי לא הובא.

בבלי צו. • פ"ט ה"ה [סה:]

המשקוף ושתי המזוזות

ותני כן: שלש מזבחות היו לאבותינו במצרים - משקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני: ארבעה - סף ומשקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני: סף - כלי, אית תניי תני: סף - אסקופה.

בבלי הובאה רק הדעה שהיו שלושה מזבחות.

בבלי צו: • פ"ט ה"ח [סז:]

גם ר"ש סובר שאין מביאים קודשים לבית הפסול

והתנינן נתערב בבכורות רבי שמעון אומר אם חבורת כהנים יאכלו, ותני עלה יאכלו כחמור שבהן (ומוכח שרבי שמעון לא חושש להביא קודשים לבית הפסול)! אמר ליה: אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה (ואין חשש שישאר בשר ויפסל).
בבלי סובר שלרבי שמעון כן מביאים קודשים לבית הפסול.

פרק י – ערבי פסחים

בבלי צו: • פ"י ה"א [סח:]

האוכל מצה בערב פסח

אמר רבי לוי: האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה.

בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

פ"י ה"א [סח:]

הסבה לאשה בליל הסדר

רבי יוסי בעא קומי (לפני) רבי סימון: אפילו עבד לפני רבו אפילו אשה לפני בעלה (צריכים הסבה)? אמר ליה: כרבי עד כאן שמעתי (קרבן העדה ויפה עניינים פירשו שנשאר בספק, ופני משה פירש שאין צריך הסבה).

בבלי פשוט שאשה אצל בעלה אין צריכה הסבה.

בבלי קט. • פ"י ה"א [סח:]

שמחת נשים וקטנים ברגל

צריך הוא אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל, במה משמח? ביין. רבי יודה אומר: נשים בראוי להן וקטנים בראוי להם: נשים בראוי להן - כגון מסנים (מנעלים) וצוצלין (בגדים), וקטנים בראוי להן - כגון אגוזין ולוזין.
בבלי משמח נשים בבגדים, ולא הוזכרו מנעלים. קטנים לא הוזכרו בבבלי לעניין שמחה, אלא מחלק להם קליות ואגוזים כדי שלא ישנו. והרמב"ם (יום טוב פ"י ה"ח) והשו"ע (או"ח סי' תקכט סעיף ב) הביאו שישמח את הקטנים בקליות ואגוזים.

בבלי צו: • פ"י ה"א [סח:]

טעמן של ארבע כוסות

מניין לארבעה כוסות? רבי יוחנן בשם רבי בנייה: כנגד ארבע גאולות וכו', רבי יהושע בן לוי אמר: כנגד ארבע כוסות של פרעה וכו', רבי לוי אמר: כנגד ארבע מלכיות, ורבנן אמרי: כנגד ארבעה כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם.

בבבלי לא הובא שום טעם²⁷. רש"י (ד"ה ארבע) ורשב"ם (ד"ה ולא) הביאו את הטעם כנגד לשונות של גאולה, ותוס' (ד"ה לא) הביאו שכך איתא גם בירושלמי.

בבלי צט:

כוס חמישי

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה שם כנגד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

בבלי ק.

פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"י, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

בבלי קא:

אכל במזרח התאנה ובמערבה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"ח [נ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קב:

סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קד.

איש קודש הקדשים

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קה, קו.

מבדיל אפילו עד יום חמישי

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ב [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קו.

ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ח [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"י ה"א [סט.]

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

שיעורן של כוסות

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

שתה ד' כוסות בבת אחת

אפילו שתיין בכרך אחד (שתה ד' כוסות בבת אחת) - יצא.

בבבלי כתב שיצא ידי חובת כוס אחת ולא ארבע כוסות.

בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

ד' כוסות ביין של שביעית

יוצאין ביין של שביעית.

בבבלי לא הובא.

²⁷ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

שיעור של רביעית

בבלי קט. • פ"י ה"א [סט:]

כמה הוא שיעורו של כוס? רבי יוסה בשם רבי יודה בר פזי רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: אצבעיים על אצבעיים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע.
בבלי השיעור: אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע, ותוס' (ד"ה רביעית) הביאו את הירושלמי ודנו בו.

קידוש והברלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש בבלי קז. • פ"י ה"ב [סט:]

אמר רבי זעירא: מדברי שניהן מבדילין בלא יין ואין מקדשין אלא ביין. היא דעתיה דרבי זעירה, דרבי זעירה אמר מבדילין על שכר ואזלין מן אתר לאתר למישמע קידושא (צריך ללכת למקום אחר בשביל יין לקידוש). אמר רבי יוסי ברבי בון: נהגין תמן (בבבל) במקום שאין יין שליח ציבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותרם במקדש ישראל ויום השבת.

בבלי נחלקו האם מבדילים על השכר, ולכ"ע אין מקדשים עליו. תוס' (פסחים קו: ד"ה מקדש) הביאו את הירושלמי והוכיחו מכאן שאין מקדשים על הפת. בבבלי שבת כד: הזכיר את ברכה מעין שבע, אך לא הובא שהיא פוטרת מקידוש.

סוגיית זוגות, כשפים ושדים – אינה בירושלמי בבלי קי:–קיב.

בבלי האריך מאוד בסוגיית זוגות, כשפים ושדים. וסוגיא זו לא הובאה בירושלמי, והבבלי עצמו כתב (קי:) שבארץ ישראל לא מקפידים על זוגות²⁸.

השטן מרקד – אינו בירושלמי בבלי קיב:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח.].

מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ו [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ז [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שני התבשילים בליל הסדר – אינם בירושלמי בבלי קיד. • פ"י ה"ג [סט:]

הביאו לפנינו מצה וחזרת וחורסת.

בבלי במשנה הוסיף "ושני תבשילין".

לקיחת ביצה וזרוע בבלי קיד:

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה בבלי קטו:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁸ דומה לכך שהירושלמי ממעט בענייני סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא אחרת ב"מה נשתנה"
בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע.]
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות (שלוש שאלות): שבכל הלילות אנו מטבילין וכו', חמץ ומצה וכו', בשר צלי שלוק ומבושל וכו'.
בבבלי במשנה מוסיף גם את השאלה "שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה כולו מרור", כמו כן סדר השאלות שונה²⁹.

גירסא אחרת בארבעת הבנים
בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע:]
כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: בן חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאל.
בבבלי לא הובא, בהגדה של פסח הוזכר "בן תם" במקום טיפש²⁹.

גירסא אחרת בלשון ההגדה
בבלי קטז: • פ"י ה"ד [ע:]
לפיכך אנו חייבין להודות וכו' למי שעשה לנו את כל הניסים האילו והוציאנו מעבדות לחרות ונאמר לפניו הללויה.
בבבלי במשנה הגירסא "למי שעשה לאבותינו ולנו". וכן מוסיף "מעבדות לחירות, מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשיעבוד לגאולה"²⁹.

גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח
בבלי קטז: • פ"י ה"ה [ע:]
כן ה' אלהינו יגיעינו לרגלים הבאים לקראתינו לשלום וכו'.
בבבלי במשנה הוסיף "למועדים ולרגלים אחרים"²⁹.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה
פ"י ה"ה [עא.]
הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגורדו בפורים בי"ד וט"ו
פ"י ה"ה [עא.]
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק המילה "הללויה"
בבלי קיז.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"י [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי
בבלי קיז.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שרי ברד ואש, והגויים יביאו דורון למשיח – אינם בירושלמי
פ"י ה"ו [עא.]
בבבלי האריך כאן באגדות, ובהן גם על יורקמו שר הברד ועל גבריאל שר של אש, ושלעתיד לבוא יבואו מצרים כוש ורומי להביא דורון למשיח, ומרומי לא יקבל. ובירושלמי אגדות אלו לא הובאו³⁰, וכן בירושלמי לא נזכרו שרי ברד ואש כלל³¹.

²⁹ יש כמה וכמה שינויי גרסאות בהגדה של פסח בין התלמודים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טו.

³⁰ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נותר טמא משום היסח הדעת
למה (נותר טמא)? מפני הסייע (היסח) דעת או משם שעבר עליו חצות (משום עצלי כהונה) וכו'? הוי לית טעמא דא אלא מפני הסייע דעת.
בבלי פשוט שהוא משום עצלי כהונה.

סיום המסכת
הפסח עיקר והזבח טפילה (מסיים בברכת הפסח).
בבלי מסיים במעשה בפדיון הבן³².

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
כהן גדול נמי יש לו ישיבה בעזרה.
בבלי סוטה מ: סובר שרק למלכי בית דוד יש ישיבה בעזרה. ובירושלמי סוטה (פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם) כתוב שאפילו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה.

פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש
פורסין מפה כדי שלא יראה הפת בושתו (שהוא מוקדם בפסוק והיה ראוי להקדימו בברכה, ומקדימים ברכת הלחם).
בבלי לא הובא³³. והמשנה ברורה (סי' רעא ס"ק מא) הביאו.

כוס חמישי
רבי טרפון היה מביא (כוס) חמישי כנגד והבאתי.
בבלי לא הובא, והמשנה ברורה (סי' תפ ס"ק י) הביא מנהג כזה.

³¹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³² דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

³³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

לקיחת ביצה וזרוע

בבלי קיד: • השמטות ד"ה בכל
לכך לוקחין ביעא ודרעא (ביצה וזרוע), כלומר בעא (מלשון ביצה) רחמנא למפרק יתנא
בדרעא מרממא.

בבלי כתוב שצריך שני תבשילים, אחד כנגד פסח ואחד כנגד חגיגה, ודן מה הם. אך
לא הביא שהם דווקא ביצה וזרוע. ובשו"ע (או"ח סי' תעג סעיף ד) כתב שנהגו בזרוע
וביצה³⁴.

דצ"ך עד"ש באח"ב

השמטות ד"ה בספר

דצ"ך עד"ש באח"ב, שכך היו כתובות במטה האלהים.
בבלי לא הוזכרו כלל "דצ"ך עד"ש באח"ב", והובאו בנוסח ההגדה וברמ"א (או"ח סי'
תעג סעיף ז).

שהחיינו בראש השנה – מדאורייתא או מדרבנן

השמטות ד"ה ה"ה

אומר זמן על הכוס בראש השנה מדברי סופרים, בשופר מדברי תורה.
בבלי עירובין מ: דן האם אומר זמן בראש השנה, והסיק שאומרו ואפילו בלא כוס.
אך לא דן באמירתו על השופר וכן לא דן האם הוא מדרבנן או מדאורייתא.

³⁴ קשור לכך שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות
הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מסכת יומא

פרק א – שבעת ימים

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כשעושים רצונו העבודה על שמם – אינו בירושלמי
בבבלי הביא שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום נקראת העבודה על שמם, ובזמן שאינם עושים רצונו של מקום נקראת רק על שם משה. ובירושלמי לא הובא¹.

מיתתן של צדיקים
בני אהרן באחד בניסן מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים? ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל וכו'.
שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא כשיבור לוחות.
בבבלי מועד קטן כח. כתוב: כשם שאפר פרה מכפר וכו', וגם מימרא זו נזכרה בירושלמי.

גירסא הפוכה במחלוקת מה מעכב במילואים, והנפק"מ
בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
אמר רבי חנינה: ועשית לאהרן ולבניו ככה - כל האמור בפרשה מעכב וכו', אמר רבי יוחנן: כל המעכב לדורות מעכב כאן וכל שאין מעכב לדורות אינו מעכב כאן. מה אית לך (מאי בינייהו)? סמיכה ושירי דמים שאינן מעכבין לדורות מעכבין כאן.
בבבלי הביא את שניהם, דן מי סובר כאיזו דעה והוכיח שמחלוקתם הפוכה². כמו כן בבבלי הביא בנפק"מ סמיכה ועוד כמה דינים, אך לא שירי דמים. ותוס' (ה. ד"ה סמיכה) באמת הקשה מדוע לא הביא אותם.

סדר הלבשת הכהנים בימי המילואים
בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
ציץ ומצנפתו של אהרן קודם לאבניטן של בניו.
בבבלי כתב שבכתונת ומצנפת כו"ע לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו, אך באבנט נחלקו אמוראים. וגליון הש"ס על הירושלמי הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "כתונת" במקום "ציץ", אך היפה עיניים חלק עליו והשאיר את הגירסא שבדפוס.

משה ואהרן בימי המילואים
בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה ולא שרת שכינה על ידיו, וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה ושימש שרת שכינה על ידיו.
בבבלי לא הובא.

¹ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

האם לומדים מילואים מקרבנות או מבראשית, יום ולילה בבלי ד. • פ"א ה"א [ג:]
מילואים - מאיכן (מהיכן) למדו, מן הקרבנות או ממעשה בראשית? אין תימר (אם תאמר)
מן הקרבנות - הלילה הולך אחר היום, אין תימר ממעשה בראשית - היום הולך אחר
הלילה.
בבלי לא הובא.

מחלוקת כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן בבלי ד. • פ"א ה"א [ד:]
על דעתיה דרבי יוחנן היה שם שבע עמידות וששה פירוקין, על דעתיה דרבי חייה בר
יוסף היה שם ארבע עשרה עמידות ושלוש עשרה פירוקין.
בבלי לא הובא.

בועל נידה אינו כנידה בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ה [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט.-מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שהלשכה פטורה ממזוזה בבלי י. • פ"א ה"א [ד:]
בשעריך - אית תניי תני פרט לשערי הר הבית והעזרות (שפטורים ממזוזה), אית תניי תני
לרבות. מאן דאמר פרט רבי יהודה (ולכן פוטר את לשכת פלהדרין), מאן דאמר לרבות רבנן.
בבלי פירש שטעם מחלוקתם הוא האם דירה בעל כורחה (שהכהן גדול מחויב לדור בה)
שמה דירה.

כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים גדולים היו בבית שני בבלי ט. • פ"א ה"א [ד:]
בראשון (בבית המקדש הראשון) שהיו משמשין הוא ובנו ובן בנו שימשו בו שמונה עשר
כהנים, אבל בשיני (בבית המקדש השני) על ידי שהיו נוטלין בדמים, ויש אומרים שהיו
הורגין זה את זה בכשפים - שימשו בו שמונים כהנים, ויש אומרים שמונים ואחד, ויש
אומרים שמונים ושנים, ויש אומרים שמונים ושלוש, ויש אומרים שמונים וארבע, ויש
אומרים שמונים וחמש.
בבלי לא הובא שהיו הורגים זה את זה³. כמו כן בבבלי כתוב שבבית המקדש השני
שימשו יותר משלוש מאות כהנים גדולים.

מדוע חרבה שילה בבלי ט. • פ"א ה"א [ד:]
מצאנו שלא חרבה שילה אלא שהיו מבזים את המועדות ומחללין את הקדשים.
בבלי חטאם היה גילוי עריות ובזיון קודשים, ולא ביזוי מועדות.

³ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק
"שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון
מצאנו שלא חרב הבית בראשונה וכו', אבל בשיני (בית המקדש השני) מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת (הרגל) טובה היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אילו לאילו שנאת חנם.
בבבלי חטאם היה רק שנאת חנם, ולא שאהבו ממון.

שלוחי מצוה אינן ניזוקים – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בפסחים פ"א ה"א [ב:].

סיבה ומסובב בכלי שרת
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ו [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי
מקדשין לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו וכו' דברי רבי יהודה.
בבבלי סובר שמתקנים לו אשה אחרת אלא שמגרשה על תנאי.

סתירה האם חוששים למיתה
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ד [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג
דאין מייחדין ליה עימיה דו קטל ליה (לא מייחדים את הסגן עם הכהן הגדול שמא יהרגנו).
בבבלי לא הובא חשש זה⁴.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
עבר זה (אירע פסול בכה"ג) ושימש זה (כהן אחר במקומו, ואח"כ עבר פסולו של הראשון) - הראשון כל קדושת כהונה עליו, השיני (השני) אינו כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.
בבבלי זו דעת רבי יוסי, ורבי מאיר סובר שהראשון חוזר לעבודתו והשני כל מצוות כהונה גדולה עליו.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל (כך הגירסא כאן ובמגילה פ"א ה"י [יד:]). אך בהוריות פ"ג ה"ב [טז:] הגירסא: רבן של כל ישראל) לא טעה בין תקיעת הקהל לתקיעת קרבן? דתני ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות - תמימים ולא בעלי מומין דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי טרפון: אקפח את בניי אם לא ראיתי אחי אמי חיגר באחת מרגליו עומד בעזרה חצוצרתו בידו ותוקע. אמר לו רבי עקיבא: רבי שמא לא ראיתיה אלא בשעת הקהל, ואני אומר בשעת קרבן. אמר לו רבי טרפון: אקפח את בניי שלא הטייתה ימין ושמאל, אני הוא שראיתי את המעשה ושכחתי ולא היה לי לפרש, ואתה דורש ומסכים לשמועה. הא כל הפורש ממך כפורש מחייך.

⁴ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

בבבלי לא דן כלל האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות. כמו כן בבבלי לא נמצאת הלשון "רבי טרפון אביהן של כל ישראל⁵ לא טעה⁶?", אך את הלשון "עקיבא, כל הפורש ממך כפורש מן החיים" אמר רבי טרפון לרבי עקיבא גם בקידושין סו: ובזבחים יג.

[פ"א ה"א דה:]

איסור לשאת אשה בשבת משום קניין

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי טו: • פ"א ה"ב דה:]

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

בבבלי כתב כאן (ובעוד מקומות) שכל פניות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח, ובירושלמי לא הובא כלל.

[בבלי ז: • פ"א ה"ב דה:]

מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יהושע בן לוי: בכל יום כהן גדול מתלבש בכליו וכו', רבי עוקבה בשם רבי יהושע בן לוי: לא היה עושה כן אלא בשבתות ובימים טובים. אית תניי תני הציץ מרצה (רק כשהוא) על מצחו (של הכה"ג), אית תניי תני אפילו בזוית (כשהוא מונח בקרן זוית ואינו על מצחו) וכו'. מאן דאמר הציץ מרצה על מצחו מסייע לרבי יוסי בי רבי בון (שמתלבש בכליו בכל יום כדי שהציץ ירצה), מאן דאמר אפילו בזוית מסייע לרבי עוקבה (שהציץ מרצה אע"פ שאינו לבוש בו בימות החול).

בבבלי נחלקו האם הציץ מרצה כשאינו על מצחו, אך לא נחלקו האם מתלבש בכליו בכל יום.

[בבלי יח. • פ"א ה"ג דה:]

כה"ג צריך להיות גדול במראה

והכהן הגדול מאחיו שתהא גדולתו מאחיו וכו' בנוי בכח בעושר בחכמה ובמראה.

בבבלי לא הובא "ובמראה", אלא רק ארבע המעלות האחרות.

[בבלי יח. • פ"א ה"ד דה:]

הרי ממילא כה"ג לא ראה קרי, ניסים

ולא מן הניסים שהיו נעשין בבית המקדש הן (שכהן גדול לא ראה קרי ביום כיפור, ומדוע צריך לאסור עליו מאכלים שונים)? אמר רבי אבון: על שם לא תנסו (אסור לנסות את ה' שיעשה ניסים). אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן בראשון (במקדש ראשון) וכאן בשני.

בבבלי לא הובא, אך בפסחים (סד:) יש דעה שאין סומכין על הנס⁷.

⁵ מצאנו את כינוי זה לרבי טרפון בעוד מקום בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פב.

⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

⁷ יתכן שקשור בשיטת הירושלמי בכמה מקומות להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. לכן בבבלי הלשון היא שלא סומכים על הנס, אך הירושלמי לא נקט שלא סומכים על הנס, אלא שאסור לנסות בכך את ה'. אמנם בירושלמי שקלים פ"ו ה"ג יח: הלשון "אין מזכירין מעשה ניסים". עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו
 מעשה באחד שהקטיר מבחוץ והכניס מבפנים וכו'. אית דבעי מימר (הוא אותו כהן גדול בשלושת המעשים): היא דפרה (מעשה בכה"ג צדוקי שלא רצה לשרוף פרה אדומה כאשר הוא מעורב שמש) היא דסוכה (כה"ג צדוקי שניסך על רגליו ורגמוהו באתרוגים) היא דיום הכיפורים (כה"ג צדוקי שהקטיר מבחוץ והכניס מבפנים), רבי סימון לא אמר כן אלא: או דפרה ודסוכה חד (הוא אותו כה"ג במעשה בפרה ובסוכה) ודכיפורים חד (ובמעשה ביו"כ הוא כה"ג אחר), או דפרה ודכיפורים חד ודסוכה חד (אך אי אפשר לומר שהוא אותו כה"ג ביום כיפור ובסוכה, שהרי בכל אחד מהמעשים האלו מת מיד לאחר המעשה. מוכח מהירושלמי שבמעשה של סוכה מת מרגימת האתרוגים).
בבלי הובא אותו מעשה בכהן גדול צדוקי שהקטיר מבחוץ וכו', אך לא דן האם הוא אותו הכהן בפרה ובסוכה. לגבי המעשה בכה"ג בסוכה כתוב בסוכה מח: שרגמוהו באתרוגים, אך לא כתוב שמת מכך.⁸

מזבח פגום
 פ"א ה"ה [ז]: הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי
 בעון קומי (לפני) רבי אבהו: והא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו - אפילו אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד (ויצד המלאך נכנס לקודש הקודשים לחבוט בכהן הגדול הצדוקי!) אמר לו: בשעה שהוא נכנס כדרכו (אסור למלאכים להיכנס, אך כשנכנס להקטיר כדרך הצדוקים - מותר).
בבלי לא הובאו שאלה ותשובה אלו.⁹

משלי ותהילים מעוררים
 ובמה קורין לפניו (לפני הכהן הגדול כדי שלא יישן)? באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל. תני: (מוסיף על המשנה שקוראים לפניו גם) במשלי ובתילים (תהילים), מפני שטעמן מפיג את השינה.
בבלי לא דן בזה ולא הוסיף על המשנה.

רמיזה בזמן התפילה
 כהנא שאל לרב: מה ניתני (כיצד נגרוס במשנה "זכריה בן קבוטל") - קבוטל (או) קבוטל? והוא קאים מצלי וחוי ליה באצבעתיה (והיה רב מתפלל והראה לו באצבעו): צפר (אמור) קבוטל.
בבלי המעשה שקרא את שמע, ומסיק שעסק בפרק שני, שבפרק ראשון אסור לרמוז.

השטן לא מקטרג ביום כיפור – אינו בירושלמי
בבלי הביא כאן שהשטן בגימטריא שלוש מאות שישים וארבע, שביום כיפור אין לו רשות לקטרג. ובירושלמי לא הובא.¹⁰

⁸ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (וכן כאן שהרגו את הכה"ג), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

⁹ מצאנו עוד שהירושלמי סובר שאסור למלאך להיות בקודש הקודשים, והבבלי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ס.

כרובים וארוץ אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ו ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חמישה דברים חסרו במקדש שני
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – בראשונה

האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר
אימרין שנתנן על גבי מערכת לילה מה הן? ולא מתניתא היא - אין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד? מתניתא למצוה (לכתחילה), מה צריכה ליה לעיכוב (ועדיין ספק האם מעכב. ונשאר בספק).

בבבלי פסחים נט. הביא דין זה, ולא דן אם הוא מעכב. ותוס' (יומא לד. ד"ה העולה (הראשון)) כתבו שהוא לעיכוב, והיפה עיניים (בבא מציעא נה.) תמה עליהם שלא הזכירו את הירושלמי.

ריצוי ציץ על טומאת ידיים
ציץ מהו שירצה על טומאת ידיים? (ונשאר בספק. המשנה למלך (ביאת מקדש פ"ד ה"ו) הקשה שהרי בבבלי פסחים יט. מפורש שאין במקדש טומאת ידיים כלל, וציון ירושלים וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דנו בזה).
בבבלי לא הובא.

האם שינה ולינה פוסלות ידיים ורגליים
רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: אפילו עסוק בעבודה כל שלשה אינו צריך לקדש ידיו ורגליו, שאין הלינה פוסלת בידים בשירי עבודות (אך לאחר שלושה ימים צריך, שאי אפשר שלא יישן).
בבבלי זבחים יט: כתב עד עשרה ימים. וגליון הש"ס על הירושלמי (כאן) פירש שהבבלי סובר ששינה לא פוסלת את ידיו ורגליו.

מניית ישראל, שאול, פרנס, נקמת ת"ח – אינם בירושלמי
מהו הצביעו? הוציאו אצבע (למנות את הכהנים בשביל הפייס).
בבבלי הביא כאן אגדות רבות שאינן בירושלמי: האיסור למנות את ישראל¹¹, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום לא יימד ולא ייספר ובזמן שלא עושים כחול הים¹²,

¹⁰ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

¹¹ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

¹² מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

דוד ולא עלתה לו שאול ועלתה לו, אין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה מאחוריו, ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש¹³.

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
עין מה שכתבנו בשבת פ"ט ה"ג [נט:].

האב שדאג לסכין – לגנאי
מעשה באחד שקדם את חברו בתוך ארבע אמות של מזבח נטל חברו את הסכין ותקעה בלבו וכו'. נכנס אביו של אותו התינוק אמר להן: אני כפרתכם אדיין (עדיין) התינוק מפרפר ולא ניטמאת הסכין. מלמד שהיתה טומאה קשה להן משפיכות דמים לגנאי.
בבלי הסתפק האם הוא לגנאי או לשבח, והסיקו שהוא לגנאי, ובירושלמי פשוט שהוא לגנאי¹⁴.

מניין הכהנים בפייס – לימין או לשמאל
כיצד היה הפייס מהלך לימין (או) לשמאל (כאשר מונה את הכהנים)? אמר רבי בון בר חייה וכו': לימין הפייס מהלך. תלמידיו (תלמידיו) דרבי יונה בשם רבי חילפיי: הכיני (באמת) לשמאל הפייס מהלך.
בבלי לא דן בזה כלל.

ממונה על הפתילות במקדש
בן בבי על הפקיע - שהיה מזויג את הפתילות (קולע פתילות למנורה).
בבלי הביא זאת, דחה, והסיק שהיה ממונה להלקות¹⁵.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

קטורת מעשרת
נמצאתה אומר שני כהנים היו מתברכין בכל פעם.
בבלי גם כן הובא שהקטורת מעשרת. והירושלמי הוסיף את ההדגשה שהם שניים.

הכתוב לא בא לנעול אלא לפתוח
וכי מה בא הכתוב - לפתוח או לנעול? לא בא לנעול אלא לפתוח (לא לסתום אלא לפרש).
בבלי לשון זו אינה.

¹³ יתכן שקשור לכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

¹⁴ קשור לכך שהירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (והיה פשוט לו שזלזלו בשפיכות דמים), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ג – אמר להם הממונה

נאמנות של נשים, סוסיתה פ"ג ה"א [יג:]
 רבי אמי מטלטל (בראש השנה פ"ב ה"א [יא.] הגירסא: מל, וכן הגיה הפני משה כאן) על פום נשייא
 דאמרן שמשא הוות על סוסיתה (היה מטלטל ע"פ נשים שאומרות שהשמש שקעה בעיר שנקראת
 סוסיתה והשבת יצאה. ומראה הפנים וציון ירושלים דנו בנאמנות הנשים על כך).
בבבלי לא הובא דין זה, ולא נזכר המקום "סוסיתה".

מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות פ"ג ה"א [יג:]
 ולמה עד שהוא בחברון והוא אומר הין (הן)? בא להזכיר זכות אבות.
בבבלי לא הובא טעם לזה¹⁶.

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי בבלי כה:
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"ח [כ:].

אברהם קיים עירובי תבשילין – אינו בירושלמי בבלי כה:
 עיין מה שכתבנו בקידושין פ"ד ה"ב [מח:].

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה בבלי כט. • פ"ג ה"ב [יד:]
 אמר רבי חנינה: מאילת השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ארבעת מיל, ומשיאיר
 המזרח עד שתנץ החמה אדם מהלך ארבעת מיל.
בבבלי פסחים צד. נחלקו האם מעלות השחר עד הנץ החמה ארבעה מילין או חמישה
 מילין. הכוכב אילת השחר והזמן שבינו לעלות השחר לא הוזכרו כלל בבבלי.

ביאה במקצת – לא שמה ביאה בבלי לא.
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"ג [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד פ"ג ה"ב [יד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם תולדות אש כאש, כיבוי גחלת מתכת בבלי לד: • פ"ג ה"ה [טז:]
 רבי יודה (שמתיר לחמם עששיות של ברזל ולהטילם לצונן) סבר מימר (סובר) שאין תולדת אש
 כאש, ורבנן סברין מימר תולדת אש כאש.
בבבלי יש בסוגיא זו כמה שינויים: הבבלי ביאר את דעת רבי יהודה בכך שלא הגיע
 לצירוף, או שדבר שאינו מתכוון מותר. בבבלי (שבת לט.) פשוט שתולדות האור
 אסורות¹⁷. כמו כן מהירושלמי כאן מוכח שכיבוי גחלת של מתכת הוא איסור

¹⁶ כשיטת הבבלי לא להביא טעמים אגדתיים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

¹⁷ מצאנו שלירושלמי יש מחלוקת האם תולדות האור כאור, ולבבלי אין בזה מחלוקת. עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף כא.

דאורייתא, ובבבלי (שבת מב.) מפורש שהוא רק דרבנן¹⁸. וכן הירושלמי כאן דן באיסור כיבוי, והבבלי באיסור צירוף (וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה).

פ"ג ה"ו [טז:]

מחלוקת כמה כותנות לכל כהן

רבנן אמרי: שתי כותנות לכל אחד ואחד, רבי יוסי אומר: אפילו כותנת אחת לכל אחד ואחד.
בבבלי לא הובא.

פ"ג ה"ו [יז:]

מחלוקת אם צריך לשמה במזוזה, אבני קודש ובגדי כהונה

עור שעובדו לשם קמיע (לשם חולין ולא לשם מזוזה) - מותר לכתוב עליו מזוזה, רבן שמעון בן גמליאל אוסר (שמזוזה צריכה עיבוד לשמה) וכו'. דתני אבני קודש (כגון לבניית המזבח) - צריך שתהא חציבתן בקודש ובקודש יחצבו (לשם קודש), בגדי קדש (בגדי כהונה) - צריך שתהא אריגתן בקודש ובקודש יארגו (לשם קודש), ואמר רבי חנינה בשם רבי יסא במחלוקת היא (הברייתא שאבני קודש ובגדי כהונה צריכים להיות לשמן היא לדעת רשב"ג, אך חכמים חולקים עליו, כמו במזוזה).

בבבלי לא דן בכל אלה¹⁹. הרמב"ם פסק שמזוזה אינה צריכה עיבוד לשמה (תפילין פ"א ה"א), אך כלי קודש ואבני קודש צריכים להיות לשמן (בית הבחירה פ"א ה"כ).

פ"ג ה"ו [יז:]

סיבה ומסובב בבלי שרת

כלי שרת מאימתי הן קדישין - מיד או בשעת התשמיש? אין תימר (אם תאמר) מיד - נוחא, אין תימר בשעת התשמיש - כאחת הן קדושין? (אי אפשר לומר שעבודתן מחנכתן כי לא יתכן שסיבה ומסובב יקרו באותו הרגע).
בבבלי יב: פשוט שאפשר שעבודתן מחנכתן.

פ"ג ה"ו [יז:]

הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה

הזורק כלי לפני מיטתו של מת (מפני צערו רוצה לאסור על עצמו את ממונו) - לתוך ארבע אמות אסור בהנייה (כתשמישי המת שאסורים בהנאה. פני משה: שנתכוון שיהא נקבר עימו. קרבן העדה: שמת תופס ארבע אמות ונחשב כאילו הוא על המת עצמו), כל חוץ לארבע אמות - מותר בהנייה.

בבבלי סנהדרין מח: אין דין של ארבע אמות, אלא רק אם נגעו במיטה אסורים מדרבנן משום דמחלפי בתכריכי המת.

בבלי לה: • פ"ג ה"ו [יז:]

מילא כותנת שקופה במים וכך נסתמה

מעשה ברבי אלעזר בן חרסום שלבש כותנות בשתי ריבוא, ועלה והקריב על גבי המזבח, והורידו אותו אחיו הכהנים שהיה נראה מתוכה ערום. מה עשה? מילא אותה מים (וכך נסתמו הנקבים) וסבב את המזבח שבע פעמים.

¹⁸ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי כיבוי מתכת הוא דאורייתא ולבבלי רק דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כד.

¹⁹ קשור לכך שהירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה (העור של המזוזה, האבנים ובגדי כהונה) כדין המצוה עצמה (ולכן יש דעה שצריכים להיות לשמן), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

בבבלי הובא המעשה בלי הסוף שמילאה במים²⁰.

עולה מכפרת על הרהור

בבלי לו.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

השם המפורש היה משתכח מהציבור

פ"ג ה"ז [יח:]

אילו ואילו (הקרובים אל הכהן הגדול והרחוקים ממנו) לא היו זזים משם (מבית המקדש) עד שהוא מתעלם מהן (שהיו שוכחים את השם המפורש ששמעו מהכהן הגדול), (שנאמר) זה שמי לעולם - זה שמי לעולם (שנעלם מהם).

בבבלי לא הובא, ואת הלימוד "זה שמי לעולם" דורש בקידושין עא. על כך שצריך להסתיר את השם, אך לא שהיה משתכח מהם.

מעשים על הסתרת שם המפורש

בבלי לח: • פ"ג ה"ז [יח:]

שמואל הוה עבר, שמע פרסיא מקלל לבריה ביה (בשם המפורש) ומית. אמר: אזל גוברא (הלך כוחו של השם), ומאן דשמע שמע. רבי אינייני בר סוסיי סלק גבי רבי חנינה לציפורין (לציפורי). אמר: איתא ואנא מסר יתיה לך (בוא ואמסור לך את השם המפורש). עאל ליה בריה תחותי ערסא (נכנס בנו ונחבא תחת המיטה), עטש ושמע קליה. אמר: מה אתון נהיגין גביכון ברמיו? אזל לא לך ולא ליה (מה אתם נוהגים ברמאות, לא אומר לכם). חד אסי בציפורין אמר לרבי פינחס בר חמא: איתא ואנא מסר ליה לך. אמר ליה: לית אנא יכול. אמר: למה? אמר ליה: דאנא אכיל מעשר, ומאן דרגיל ליה לא יכיל מיכול מבר נש כלום (איני יכול לקבל את השם המפורש, כי אני אוכל מעשר, ומי שידוע את השם המפורש לא יכול לקבל כלום מבשר ודם).

בבבלי קידושין עא. גם כן הוזכר שלא מפרסמים את השם, אך מעשים אלה לא הובאו שם.

ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה

בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט.]

אף היא עשתה טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה שבשעה שהיתה החמה זורחת היו הניצוצות מנתזין ממנה והיו יודעין שזרחה החמה.

בבבלי הניצוצות יצאו מהנברשת שעשתה, ולא מהטבלה. ושיירי קרבן (סוטה פ"ב ה"ב [י:]) כתב שמסברא נראה כדעת הבבלי.

מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות

בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט.]

רבי שמעון בן לקיש בשם רבי ינאי: אל"ף ב"ת היה כתוב עליה וכו', תני רבי הושעיה: כל פרשת סוטה היה כתוב עליה (ממש, ולא בראשי תיבות) שממנה היה קורא ומתרגם כל דקדוקי הפרשה (והיפה עיניים פירש שאינה מחלוקת, אלא למסקנה לכו"ע היתה כתובה ממש ולא בראשי תיבות).

בבבלי פשוט שהיתה כתובה בראשי תיבות.

²⁰ דרך הירושלמי להאריך יותר בסיפורי מעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בריה בלעה את שער ניקנור – אינו בירושלמי
 ניקנור נעשו ניסים לדלתותיו וכו' ונטלו אחד מהם (מהדלתות) והטילוהו בים וביקשו להטיל עוד שני וכו' כיון שהגיע ללמינה (נמל) של יפו התחיל מבעבע מתחת הספינה.
בבלי גם כן הובא אותו מעשה, והוסיף שיש אומרים שבריה שבים בלעתה והקיא אתה ליבשה, ודעה זו לא הובאה בירושלמי²¹.

דעה שבית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל הדורות
 בבלי לח. • פ"ג ה"ט [יט:]
 דתנינן תמן אילו הן הממונין שהיו במקדש (ומזכיר גם את בית גרמו ובית אבטינס), רבי חזקיה אמר: רבי סימון ורבנן, חד אמר כשירי כל דור ודור (הכשרים שהיו בכל ימי עמידת הבית) בא למנות, וחרנה (והאחר) אמר מי שהיה באותו הדור מנה מה שבדורו. מאן דאמר כשירי כל דור ודור בא למנות - על כולם (גם בית גרמו ואבטינס) הוא אומר זכר צדיק לברכה, מאן דאמר שהיה באותו הדור מנה מה שבדורו על כולם הוא אומר ושם רשעים ירקב.
בבלי הביא דעות שמעתה אסור לספר בגנותן, וכן שמצאו תשובה לדבריהם, אך לא כתב שהם הכשרים שבכל הדורות.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי
 בבלי לח. • פ"ג ה"ט [כ.]:
 ועל כולן היה בן זומא אומר משלך יתנו לך וכו' ואין אדם נוגע במוכן לך.
בבלי גם כן הביא זאת והוסיף: ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, וכן הובא בבבלי בכמה וכמה מקומות, ובירושלמי לא הובא כלל.

קריאה בשם של רשע
 בבלי לח.:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"ב [עד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו
 בבלי לח.:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – טרף בקלפי

הגורלות היו חקוקים ולא כתובים
 פ"ד ה"א [כ.]:
 חקוקים היו (הגורלות, ולא כתובים).
בבלי לא הובא.

הגורל בחלוקת ארץ ישראל
 פ"ד ה"א [כ.]:
 בשתי קלפיות נתחלקה ארץ ישראל, אחת שהגורלות נתונין בתוכה ואחת ששמות השבטים בתוכה, ושני פירחי כהונה עומדים, מה שזה מעלה וזה מעלה - זכה.
בבלי בבא בתרא קכב. גם כן הובא, והוסיף שגם האורים ותומים אמרו איזה שבט זכה באיזה תחום.

²¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"ב [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נתערבו הגורלות
נגע בהן כשהן למטה ונתערבו (הגורלות נתערבו כשהיו עדיין בתוך הקלפי) - אין השעירים כמצותן, ומשהעלה אותן נגע בהן ונתערבו - השעירים כמצותן (משום שעליית הגורל מהקלפי היא זו שמעכבת, ולכן צריך שהגורל יהיה ברור בזמן העלייה). ובעלייתו נגע בהן ונתערבו אמר (במקרה שנתערבו לאחר העלייה, שכשר, אומר): אם של שם יעלה בימיני יקדש זה שעל ימיני קדש אם שלשם יעלה בשמאלי יקדש זה שעל שמאלי קדש.
בבלי נחלקו אמוראים האם עליית הגורל מהקלפי מעכבת, ולא הביא את המקרה שנתערבו הגורלות.

הכתב על הציץ
ציץ, היה כתוב עליו קודש לה', קודש מלמטן ושם מלמעלן, כמלך שהוא יושב על קתדרון (כיסא) שלו.
בבלי סוכה ה. ושבת סג: הלשון: "כתוב עליו ב' שיטין, י"ד ה"א מלמעלה וקודש למ"ד מלמטה", ולא הוסיף "כמלך שיושב על קתדרון של"22. והמפרשים האריכו בכמה שיטות בהסבר צורת הציץ.

שעיר מעכב את הפר
פר מעכב את השעיר (אם הקדים אחת מעבודות השעיר המאחרות לעבודות הפר - עבודה זו נפסלת), השעיר מעכב את הפר (אם הקדים אחת מעבודות הפר המאחרות לעבודות השעיר - עבודה זו נפסלת).
בבלי סובר שפר מעכב את השעיר אך שעיר אינו מעכב את הפר.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידוי מעכב בשעיר המשתלח
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ו ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש לשונות הן
רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: שלשה לשונות הן - של שעיר בסלע ושל מצורע בשקל ושל פרה בשתי סלעים.
בבלי נחלקו אם הן שלוש לשונות או שתי לשונות.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר
שחט ומת (הכהן הגדול), אחר מהו שייכנס בדמו? רבי שמעון בן לקיש אמר: בפר אבל לא בדם (ולכן הכה"ג החדש צריך לשחוט פר חדש), רבי חנינה ורבי יונתן תריהון אמרין אפילו בדם (ולכן הכה"ג החדש יוצא ידי חובה בדם של אותו הפר).
בבלי מט: הדעות הפוכות: ריש לקיש אמר אפילו בדמו של פר ורבי חנינא אמר בפר ולא בדמו של פר²³.

²² יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבלי מד.

על מה מכפרים בגדי כה"ג

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ז ה"ג [לח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כב:]

כיצד מזקקים זהב

וזהב מאופז - זהב מזוקק, שהיו מחתכין אותו כזתים, וטחים אותו בצק, ומאכילין אותו לנעמיות (יענים) והן מסננות אותו (בקיבתן). ויש אומרים שהיו טומנין אותו בזבל שבע שנים.

בבלי לא הובא.

בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כג.]

דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב

זהב פרויים - רבי שמעון בן לקיש אמר: אדום דומה לדמו של פר. ויש אומרים: זהב שהוא עושה פירות, כיי (כמו) דתנינן תמן וגפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל. אמר רבי אחא בר יצחק: בשעה שבנה שלמה את בית המקדש צר כל מיני אילנות לתוכו, ובשעה שהיו אילו שבחוץ עושין פירות היו אילו שבפנים עושין פירות, הדא היא דכתיב פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן וגו'. אימתי יבשו? אמר רבי יצחק חנינא בר יצחק: בשעה שהעמיד מנשה צלם בהיכל יבשו, דכתיב ופרח לבנון אומלל.

בבלי הביא רק את הפירוש הראשון, שדומה לדם הפרים. האגדה על גפן של זהב גם כן הובאה בבבלי (אך לא בעניין זהב פרויים) בדף לט:, ושם מבואר שהגפן יבשה כשנכנסו עובדי כוכבים להיכל.

בבלי מג: • פ"ד ה"ה [כג.]

סוגיית פיטום הקטורת

פיטום הקטורת הצרי והצפורן וכו'.

בבלי סוגיא זו לא הובאה ביומא כלל, אלא בכריתות ו.²⁴

בבלי מד.

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

בבלי מו:

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – הוציאו לו

בבלי מז: • פ"ה ה"א [כד:]

הכף היא כלי חול

הכף (של הקטורת) וכו' הדא אמרה כלי חול הוא (הכף).

בבלי לא דן האם היא כלי חול או קודש.

²³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

²⁴ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (והקטורת שייכת יותר למסכת יומא), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

צניעותה של קמחית

בבלי מז:

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו

[פ"ה ד"א [כד:]]

הותירו תמידין (בראש חודש ניסן נשארו תמידים שנקנו לפני כן, ואי אפשר להקריבם כעת משום שהם נקנו מתרומת הלשכה של השנה שעברה) - שמואל אמר נפדין כתמימין, רבי יוחנן אמר נפדין כפסולי המוקדשין (ירעו עד שיסתאבו).

בבלי שבועות יא: היא מחלוקת תנאים: לחכמים נפדים תמימים ולרבי שמעון לא.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"ג [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם היתה פרוכת גם בעלייה

בבלי נא: • פ"ה ה"א [כו:]

מה טעמא דרבנן? והבדילה הפרכת לכם וגו' (ומספק עשו שתי פרוכות). מה עבד לה רבי יסי? בין קודש קדשים שלמעלן לקדש קדשים שלמטן (הפסוק מלמד שצריך פרוכת גם בעלייה בין קודש הקודשים לקודש). ולית לרבנן כן (שיש גבול ביניהם גם בעלייה)? אית לן כהיא דתנינן וראשי פסיפסין מבדיל בעלייה בין קודש לבין קודש הקדשים (אך לא פרוכת).

בבלי דן במחלוקת רבי יוסי וחכמים, אך לא הביא שנחלקו לגבי פרוכת בעלייה.

היכן הלך הכה"ג כשנכנס לקה"ק

בבלי נא: • פ"ה ה"ב [כו:]

תני מן המנורה ולדרום היה נכנס דברי רבי מאיר, רבי יוסי אומר: מן השולחן ולצפון היה נכנס. אית תניי תני: ממזבח הזהב ולמנורה היה נכנס.

בבלי רבי יהודה אומר בין המזבח למנורה (כדעה השלישית בירושלמי), רבי מאיר אומר בין השולחן למזבח (דעה זו אינה בירושלמי), רבי יוסי אומר בין השולחן לכותל (כדעתו בירושלמי). הדעה שמהמנורה ולדרום (דעת רבי מאיר בירושלמי) אינה בבבלי.

פסוקים שאין להם הכרע

בבלי נב:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו

בבלי נב: • פ"ה ה"ב [כו:]

דוחק היה באצילי ידיו (במרפקים) כדי שלא ישרפו הפרוכות (מזיז את הפרוכות לצדדים כדי שלא ישרפו מהגחלים).

בבלי לא הובא.

הכה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה ברגלו

בבלי מט: • פ"ה ה"ב [כז:]

אמר רבי חנינה: מניח את הכף בארץ וזורקה באוויר וקולטה במחתה, שמואל אמר: בודדה ברגלו.

בבלי סובר שאוחז את הכף באצבעות ידיו או בשיניו.

תפילת כהן גדול

בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז].

וכך היתה תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים בצאתו בשלום מן הקודש: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא תצא עלינו גלות וכו', שלא יצא עלינו חסרון וכו', שתהא השנה הזאת שנת זול וכו', ואל תפנה לתפילת יוצאי דרכים וכו', שלא יגבהו שררה זו על גב זו, ועל אנשי השרון היה אומר וכו' שלא יעשו בתייהן קבריהן. ולא היה מאריך שלא להבעית את ישראל.

בבבלי הנוסח קצר הרבה יותר. ונוהגים לומר ביום כיפור בסדר העבודה נוסח דומה לנוסח הירושלמי.

הכה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון הצדיק

בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז].

ולא היה מאריך (בתפילה בקודש הקודשים) שלא להבעית את ישראל. מעשה באחד שהאריך וגמרו להיכנס אחריו (שחששו שמת), אמרו שמעון הצדיק היה, אמרו לו: למה הארכתה? אמר להן: מתפלל הייתי על מקדש אלהיכם שלא יחרב וכו'. **בבבלי** גם כן הובא מעשה זה, אך לא מוזכר שהוא שמעון הצדיק.

אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן

פ"ה ה"ב [כז].

שמעון הצדיק וכו' אמר להן: כל שנה שנה ושנה שהייתי נכנס לבית קודש הקדשים היה זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויוצא עמי, ובשנה הזו נכנס עמי ולא יצא עמי. בעון קומי (לפני) רבי אבהו: והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו - אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם (דהיינו מלאכים) לא יהיו באהל מועד! אמר לון: מה אמר לי דהוה בר נש (שהיה אדם או מלאך)? אני אומר הקב"ה היה.

בבבלי לט: מובא המעשה בשמעון הצדיק, אך לא מוזכר שהוא הקב"ה עצמו אלא סתם "זקן"²⁵.

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

בבלי נח:

עין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

מקום ההזאות במקדש

בבלי סא. • פ"ה ה"ו [ל:]

וכפר את מקדש הקודש - זה לפני לפני, ואת אוהל מועד - זה ההיכל, ואת המזבח - זה מזבח הזהב, יכפר - אף על העזרות, מה אית לך כפרה בעזרות (איזו כפרה יש בעזרות), לא השיריים? (בתמיה). מוכח מהירושלמי שבריייתא זו דנה על מקום ההזאות. **בבבלי** הובאה ברייתא זו, ורש"י (ד"ה זה) פירש שמכפר על טומאות שקרו במקומות אלו, ותוס' (שבועות יג: ד"ה וכיפר) פירשו שמזה במקומות אלו, כירושלמי. ומראה הפנים והיפה עיניים דנו בזה.

²⁵ מצאנו עוד שהירושלמי סובר שאסור למלאך להיות בקודש הקודשים, והבבלי לא מביא זאת. עין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ס.

פרק ו – שני שעירי

החצוצרות צריכות להיות שוות
 בבלי סב: • פ"ו ה"א [לא].
 שעירים וכו' שיהו שוין, כבשים וכו' שיהו שוין, צפרים וכו' שיהו שוות, חצוצרות
 מיעוט חצוצרות שתיים אם כן למה נאמר שתי? שיהו שוות.
בבלי הובא הדין שצריכים להיות שווים לגבי שעירים כבשים וציפורים, אך לא לגבי
 חצוצרות.

גירסא הפוכה במחלוקת איזה שעיר קרב
 בבלי סד: • פ"ו ה"א [לב].
 אי זה מהן קרב תחילה (כאשר מת אחד השעירים ולקח זוג לשני)? רב אמר: שני שבין זוג שני,
 רבי יוחנן אמר: שני שבין זוג ראשון.
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר בזוג הראשון ורב אמר בשני²⁶.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הוידוי מעכב בשעיר המשתלח
 פ"ו ה"ב [לג].
 יעמד חי (השעיר המשתלח) וכו' - עד מתי הוא חיה? עד וכלה מכפר את הקודש (עד סוף כל
 הכפרה, שהוא לאחר הוידוי) דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר עד שעת הוידוי (ולא כולל את
 זמן הוידוי). על דעתיה דרבי יהודה הוידוי מעכב, על דעתיה דרבי שמעון אין הוידוי
 מעכב.
בבלי מ: הדעות הפוכות: לרבי שמעון הוידוי מעכב ולרבי יהודה לא²⁷.

האם שעיר לעזאזל שברח מטמא בגדים
 פ"ו ה"ג [לג].
 ברח (השעיר שצריך להשתלח לעזאזל) דרך הליכה - מטמא בגדים, דרך חזירה - אינו מטמא
 בגדים (קרבן העדה פירש שדרך הליכה הוא שברח קודם שנדחה לצוק, ודרך חזירה הוא לאחר שנדחה
 לצוק ולא מת. והפני משה פירש שדרך הליכה הוא שברח לכיוון הצוק, ודרך חזירה הוא לכיוון אחר,
 ובשניהם הוא קודם שנדחה לצוק).
בבלי לא דן במקרה שהשעיר ברח.

השאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' – אינן בירושלמי
 בבלי סו: • פ"ו ה"ג [לג].
 שאלו את רבי אליעזר: חלה השליח (האדם שצריך לשלח את השעיר לעזאזל, האם אפשר לשלחו
 ביד אחר)? אמר להן: כך תהו בשלום. ואם חלה המשתלח (השעיר)? אמר להן: יכול הוא
 לטעון אתכם ולי. דחייו ולא מת? אמר להן: כן יהו אויבי השמים (דהיינו לא השיב להם על
 כל השאלות). לא שהיה רבי אליעזר מפליגן, אלא שלא היה אומר להן דברים שלא שמען
 מימיו.
בבלי הוסיף ששאלוהו גם פלוני מהו לעולם הבא, וכן שאלוהו על רועה, ממזר, ומהו
 לסוד את ביתו. ולא השיב להם.

²⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

²⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ד [טז], ועיין מה שכתבנו שם.

פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור
 בבלי סו: • פ"ו ה"ד [לד].
 שאין יצר הרע תעב (תאב) אלא דבר שהוא אסור לו. כהדא, רבי מנא סלק למבקרה (לבקר) לרבי חגיי דהוה תשיש (חולה), אמר ליה: צהינא (אני צמא). אמר ליה: שתה. שבקיה ונחת ליה. בתר שעה סלק לגביה, אמר ליה: מה עבדת ההיא צהיתוך (מה עשית עם צמאונך)? אמר ליה: כד שרית לי, אזלת לה (כשהתרת לי, הלך הצימאון). רבי חייה בר בא (אבא) הוה משתעי הדין עובדא (היה מספר מעשה זה): חד בר נש הוה מהלך בשוקא וברתיה עימיה, אמרה ליה ברתיה: אבא צהייא אנא (אני צמאה). אמר לה: אורכין ציבחד (הדרך מועטה). אמרה ליה: אבא צהייא אנא. אמר לה: אורכין ציבחד. ומיתת (בצמא). רבי אחא כד מפני מוספא (לפני תפילת מוסף) הוה אמר קומיהון: אחינן, מאן דאית ליה מיינוק (תינוק) - ייזיל בגיניה (ילך להאכילו).
בבלי במקום הלשון "אין יצר הרע תאב אלא לדבר שהוא אסור לו", הלשון היא "פיתו בסלו"²⁸. כמו כן המעשה בבת שמתה בצמא לא הובא בבבלי²⁹.

מלאכי החבלה עוזא ועזאל – אינם בירושלמי
 בבלי הביא שהשעיר לעזאזל מכפר על מעשה עוזא ועזאל (מלאכי חבלה שירדו לארץ), והירושלמי לא הזכירם כלל³⁰.

האם חומת בית פאגי ירושלים
 פ"ו ה"ו [לד]:
 השוחט תודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם - רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת ירושלם וכו'.
בבלי מנחות עח: ופסחים סג: גרס בדברי רבי יוחנן "חוץ לחומת בית פאגי". וגליון הש"ס על הירושלמי כאן הוכיח מזה שחומת בית פאגי היא חוץ לחומת ירושלים (כדי שהתלמודים לא יחלקו), אך הביא גם ראיות ודעות שהיא חוץ לחומת הר הבית, ולא חוץ לחומת ירושלים, ודן בזה.

פרק ז – בא לו כהן גדול

ברכת כה"ג "על ירושלים" – אינה בירושלמי
 בבלי סח: • פ"ז ה"א [לז]:
 ומברך עליה שמונה ברכות: על התורה ועל העבודה ועל ההודייה ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל הכהנים ועל שאר התפילה.
בבלי כאן ובסוטה מ: הוסיף "ועל ירושלים", ובירושלמי כאן ובסוטה (פ"ז ה"ו [לג]). ברכה זאת לא נמצאת. וכן הב"ח על הבבלי כאן מחק זאת.

²⁸ כדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

²⁹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

³⁰ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

קריאת התורה של כה"ג נקראת שירי עבודה
 בבלי סח: • פ"ז ה"א [לז:]
 רבי אמי בשם רבי יוחנן: שירי עבודות (קריאת הפרשה והתפילה) עובדן בבגדי לבן, אמר רבי מתנא: מתניתא אמרה כן ואם לאו באיסטלית לבן משלו וכו' (הקרבן העדה פירש שהירושלמי דן בזה שהיא שלו שאינה בגדי כהונה, והפני משה פירש שהירושלמי דן בזה שאולי צריך דווקא שתהיה לבנה כדין בגדי לבן, וכן כתב היפה עיניים שלירושלמי האצטלית היא בגד קודש).
בבבלי קריאת התורה אינה עבודה אלא שהיא צורך עבודה, והאצטלית היא של חול.

האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה
 בבלי סח: • פ"ז ה"א [לז:]
 מוליכין את התורה אצלן (מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה) וכו'. והא תמן מייבלין אוריתא גבי ריש גלותא (והרי בבבלי מוליכים את הספר תורה לריש גלותא אע"פ שאינו גדול בתורה)! אמר רבי יוסה בי רבי בון: תמן על ידי שזרעו של דוד משוקע שם אינן עבדין לו כמנהג אבהתהון (משום שהוא מזרע בית דוד).
בבבלי כל זה לא הובא.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
 בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
 בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הטעם שאין מדלגין בתורה
 בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
 אין מדלגין בתורה (בקריאה). רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש: (הטעם הוא משום) שאין גלין (גוללים) ספר תורה ברבים (מפני טורח הציבור שיצטרכו להמתין). הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה (למה לא ידלגו, והרי אין בזה טורח)! אלא כדי שישמעו ישראל תורה על סדר (שכן יוכלו לכוון לדברים ששומעים, ולא משום הטורח).
בבבלי לא דן מה הטעם שאין מדלגים.

ביטלו את היצר הרע של ע"ז – אינו בירושלמי
 בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
בבבלי הביא כאן (ובסנהדרין סד.) אגדה שביטלו את היצר הרע של עבודה זרה, והוא יצא כגור אריות של אש מקודש הקודשים, ורצו לבטל גם את היצר הרע של עריות וחזרו בהם משום שהעולם צריך אותו³¹.

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת
 בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח ברכת על התורה של כה"ג
 בבלי ע. • פ"ז ה"א [לז:]
 על התורה - (נוסח הברכה הוא) הבוחר בתורה.
בבבלי כתב שהברכה היא כדרך שמברכים בית הכנסת, ורש"י (סח: ד"ה על התורה) ביאר שהיא "אשר נתן לנו".

³¹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

הטעם לבגדי לבן

בבלי ע. • פ"ז ה"ב [לז:]

ולמה בבגדי לבן? אמר רבי חייה בר בא (אבא): כשירות של מעלן כך שירות של מטן, מה למעלן איש אחד בתוכם לבוש בדים, אף למטן כתונת בד קודש ילבש. **בבבלי** לא הובא טעם זה³².

הטעם שכה"ג משמש בשמונה בגדים

בבלי עא: • פ"ז ה"ג [לח:]

מפני מה כהן גדול משמש בשמונה כלים? רבי חנניה חבורן דרבנן אמר: כנגד המילה שהיא לשמונה ימים, על שם בריתי היתה אתו. **בבבלי** לא הובא³³.

כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים

פ"ז ה"ג [לח:]

מפני מה אינו משמש בבגדי זהב (בקודש הקודשים)? מפני הגאווה. אמר רבי סימון: על שם אל תתהדר לפני מלך. אמר רבי לוי: שאין קטיגור נעשה סניגור, אתמול כתיב בהם ויעשו להם אלהי זהב ועכשיו הוא עומד ומשמש בבגדי זהב? **בבבלי** ראש השנה כו. הובא רק הטעם שאין קטיגור נעשה סניגור.

על מה מכפרים בגדי כה"ג

בבלי ע. • פ"ז ה"ג [לח:]

כתונת היתה מכפרת לובשי כלאים, אית דבעי מימר על שופכי דמים וכו'. מכנסיים היה מכפר על גילוי עריות וכו'. מצנפת היתה מכפרת על גסי הרוח וכו'. אבנט היה מכפר על הגנבים ואית דבעי מימר על העוקמנים וכו'. חושן היה מכפר על מטי הדין וכו'. אפוד היה מכפר על עובדי עבודה זרה וכו'. מעיל וכו' (מכפר על) האומר לשון הרע וכו'. ציץ אית דבעי מימר על הגודפנים אית דבעי מימר על עזי פנים. **בבבלי** מד. הוזכר רק על קטורת, ושם כתוב שהיא מכפרת על לשון הרע.

אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות יחד

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]

ואין נשאלין שתי שאלות כאחת. אם נשאלו - אית תניי תני משיבו על הראשונה ואין משיבו על השנייה, ואית תניי תני משיבו על השנייה ואינו משיבו על הראשונה, ואית תניי תני אינו משיבו לא על הראשונה ולא על השנייה. **בבבלי** פשוט שמשיבים רק לשאלה הראשונה.

כיצד היו האורים ותומים משיבים

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]

אית תניי תני הקול היה שומע, אית תניי תני הכתב בולט. **בבבלי** נחלקו אמוראים האם האותיות היו בולטות או מצטרפות, אך לא היה נשמע קול.

היה חקוק על האורים ותומים "שבטי ישראל"

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]

"כל אלה שבטי ישראל" היה חקוק עליהן (על האורים ותומים).

³² כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

³³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבלי נקט שהיה כתוב עליהם "שבטי ישורון".

פרק ח – יום הכיפורים

בבלי עז:

המקור לשחיטת עוף

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לח:]

האגדה עם שר פרס וגבריא – אינה בירושלמי

בבלי האריך באגדה שהקב"ה אמר למיכאל שהוא רוצה לשרוף את ישראל, וגבריא צינן את הגחלים, ולכן העמידו את דובאל שר הפרסים במקום גבריא. ובירושלמי לא הובא, וכן שר הפרסים לא הוזכר בירושלמי כלל³⁴.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]

שישה עינויים

ששה עינויים האמורין בפרשה וכו' (את אכילה ושתייה מונה כשני עינויים נפרדים).
בבלי מנה אותם כחמישה, וביאר ששתייה בכלל אכילה.

פ"ח ה"א [לט:]

סיכה שאינה של תענוג

ביום הכיפורים - בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אסור. בתשעה באב ובתענית ציבור - סיכה שהיא של תענוג אסור, שאינה של תענוג מותר.
בבלי לא דן בסיכה שאינה של תענוג.

בבלי עז:

מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ז ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]

השר שיבתא – אינו בירושלמי

מרחיק ידיו ומקנחן במפה ומעביר את המפה על פניו וכו' (ביום כיפור).
בבלי הובא שצריך להדיח את ידיו משום שיבתא (שם שד). ודין זה, וכן השר שיבתא, לא הובאו בירושלמי³⁵.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]

כלה רוחצת מפני איבה

הכלה (מותרת לרחוץ ביום כיפור) מפני איבה.
בבלי הלשון: כדי שלא תתגנה על בעלה³⁶.

³⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³⁵ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (איבה) במקום שלילית בבבלי (שלא תתגנה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

ממעכים את השיעור

בבלי עט. • פ"ח ה"ב [לט:]

אמר רבי יוסה: זאת אומרת שצריך למעך את חללו (מוכח שהשיעור הוא בנפח ולא במשקל, וכן מוכח מהבבלי שבת צא, והפוסקים דנו בזה. האריך בזה מקראי קודש פסח קונטרס שיעור כזית ד).
בבלי דין המיעוך לא הובא.

מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה

בבלי עו. • פ"ח ה"ג [מ.]

שתייה בכלל אכילה, אין אכילה בכלל שתייה. מניין שהשתייה בכלל אכילה וכו'? רבי יונה שמע לה מן הדא: על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם וכו' והתורה קראת אותו אכילה וכו'. חזר רבי יונה שמע לה מן הדא: ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך וכו' והתורה קראת אותו אכילה וכו'. רבי אבא מרי שמע לה מן הדא: לא אכלתי באוני אלא שתייתי וכו'. ואית דבעי מישמענה מן הדא: לא תוכל לאכול בשעריך וגו' - תירושך זה היין יצהרך זו סיכה, והתורה קראת אותו אכילה.
בבבלי הביא רק את הפסוקים "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך" ו"ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך", והסיק שהוא גזירה שווה שכר שכר מנזיר. ובשבועות כב: גם כן הובאה אותה סוגיא, ושם הוסיף שחוש מהפסוקים יש גם מקור מסברא שכך לשון בני אדם.

מחלוקת מה מקור השיעורין

בבלי פ.

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה

פ"ח ה"ג [מ:]

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ו [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם תינוקות משלימים תענית

בבלי פב. • פ"ח ה"ג [מ:]

רב חונה (הונא) פתר מתניתא (פירש את המשנה): תינוקות אין מענין אותן ביום הכיפורים ולא מחנכין אותן, קודם לשנה קודם לשנתים מחנכין. רבי יוחנן פתר מתניתא: תינוקות אין מענין אותן ביום הכיפורים אבל מחנכין, קודם לשנה קודם לשנים משלימין.

בבבלי הדעות הפוכות: לרב הונא יש השלמה ולרבי יוחנן אין³⁷.**מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג**

בבלי פב.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק

בבלי פג. • פ"ח ה"ד [מא:]

חולה אומר יכול אני (להתענות) ורופא אומר איני יודע - רבי אבהו בשם רבי יוחנן: נעשה כספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת.

בבבלי דן רק במקרה שהרופא אומר צריך לאכול בוודאי והחולה אומר איני צריך, אך לא במקרה שהרופא מסתפק.

³⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות

בבלי פג:

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"ט [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים

בבלי פג:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כלב שוטה, רוח רעה

בבלי פג: • פ"ח ה"ה [מא:]

כלב שוטה וכו' רוח תזזית עולה עליו.

בבלי גם כן מובאת סוגיית כלב שוטה כמו בירושלמי, אך הלשון היא: רוח רעה שורה עליו.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי

בבלי פג:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם,

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו

בבלי פד.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שפיקו"נ דוחה שבת

בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]

מניין שספק נפשות דוחה את השבת? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אך את שבתותי תשמרו - מיעוט, אית דבעי מימר: אמרה תורה חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה.

בבלי הביא את לימודים אלו ועוד מקורות נוספים, הקשה על כולם, והסיק שנלמד מ"וחי בהם"³⁸.

הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש

בבלי פד: • פ"ח ה"ה [מא:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"י [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד בודקים אם האדם חי

בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]

עד איכן (היכן בודקים אם הוא חי)? תרין אמורין (אמוראים), חד אמר עד חוטמו, וחורנה (והאחר) אמר עד טיבורו.

בבלי נחלקו אם בודקים עד חוטמו או עד ליבו, ותלה זאת במחלוקת מהיכן הוולד נוצר - מראשו או מטיבורו (ומשמע שמדמה בין טיבורו לליבו).

הדין בשמים, זכויות ועבירות

בבלי פה:—פז.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [מט-מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"כ

בבלי פה: • פ"ח ה"ו [מב.]

הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"א ה"ו [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁸ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר
האומר אין עולה מכפרת אין עולה מכפרת עלי - מכפרת היא, אי איפשי שתכפר לי - אינה מכפרת לו על כרחו, אין יום הכיפורים מכפר - מכפרת היא, אי איפשי שיכפר לי - מכפר הוא לו על כורחו (אך בשבועות פ"א ה"ו [ז.]) הגירסא: האומר אין העולה מכפרת אין העולה מכפרת - מכפרת היא על כורחו, האומר אין יום הכיפורים מכפר אין יום הכיפורים מכפר - מכפר הוא לו על כורחו, אי איפשי שיכפר לי - אין מכפר לו על כורחו).

בבבלי כריתות ז. יש מחלוקת לגבי האומר אין יום הכיפורים מכפר - האם מכפר לו, ותלה זאת במחלוקת לגבי האומר לא יתכפר לי חטאתי - האם מכפרת. ולירושלמי אין בזה מחלוקת. כמו כן הבבלי לא הביא שיש חילוק בין הלשון "אין מכפר" ללשון "אי אפשי שיכפר".

עולה מכפרת על הרהור
שהעולה מכפרת על הרהור הלב.
בבבלי לו. כתב שעולה מכפרת על עשה ועל לאו שניתק לעשה, ולא על הרהור.

האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה
רבי זבידא אמר רבי יסא מקשי: מיסבור סבר רבי שיום הכיפורים מכפר בלא תשובה? (בתמיה). רבי אשיין רב יונה רבי בא (אבא) רבי חייה בשם רבי יוחנן: מודה רבי שאין יום הכיפורים מכפר אלא בתשובה, הא מיתה מכפרת בלא תשובה (ובשבועות פ"א ה"ו [ז.]) מובאת גם כן אותה סוגיא, וגרס: יום הכיפורים מכפר בלא תשובה ומיתה ממרקת בלא תשובה). תני יום מיתה כיום תשובה (מיתה מכפרת בלא תשובה) - מאן תנינא? רבי. הווי הדא היא דתנינן מיתה ויום הכיפורים מכפרין עם התשובה (משנתנו) - דלא כרבי.
בבבלי נשאר בזה שרבי סובר שיו"כ מכפר בלא תשובה, כגירסת הירושלמי בשבועות. כמו כן בבבלי מסיק שמשנתנו כן כרבי, ומפרש שלרבי אע"פ שיו"כ מכפר בלא תשובה, תשובה לא מכפרת בלא יו"כ.

הכפרה מתחלקת בין תשובה ויום הכיפורים וייסורים
העובר על מצוה בלא תעשה - התשובה תולה ויום הכיפורים מכפר וכו', העובר על כריתות ומיתות בית דין במזיד - התשובה ויום הכיפורים מכפרין מחצה והייסורין בשאר ימות השנה מכפרין מחצה וכו', אבל מי שנתחלל בו שם שמים וכו' - תשובה ויום הכיפורים מכפרין שליש והייסורין מכפרין שליש והמיתה ממרקת בייסורין.
בבבלי הלשון "תשובה ויום הכיפורים תולין והייסורין ממרקין", וכן "התשובה ויום הכיפורים וייסורין תולין ומיתה ממרקת", ולא מחלק את הכפרה למחצה ולשליש.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות
שהשעיר (המשתלח) מכפר מיד, ויום הכיפורים (אם אין שעיר המשתלח) מכפר משתחשך - אמר רבי חונה, איתתבת קומי (הקשתי לפני) רבי ירמיה (שהרי כשאין שעיר, יו"כ הוא במקום השעיר, וצריך לכפר בזמן שהיה השעיר מכפר, ולא רק משתחשך). ואמר: תיפתר שהיה בדעתן להביא שעיר אחר ולא הביאו (השעיר נפסל, ורצו להביא שעיר אחר, וכיוון שרצו להביא שעיר אחר - יו"כ עדיין לא כיפר, כי יו"כ מכפר רק כשאין שעיר). רבי יוסי בי רבי בון בעי: ואין הקב"ה רואה את הנולד? ויכפר מיד! (הרי הקב"ה ידע מראש שלא ימצאו שעיר אחר, ואם כן יו"כ היה צריך לכפר. ונשאר בקושיא).

בבבלי לא הובא. על דברי הירושלמי שהקב"ה רואה את הנולד³⁹, הקשה השיירי קרבן (סנהדרין פ"ה ה"א [מט:]) שהרי חיפוש שעיר חדש הוא דבר שתלוי בבחירת האדם, ואם כן לכאורה לא שייך בזה שהקב"ה רואה את הנולד. ונשאר בקושיא.

המזדר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור
בבלי פז: הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מחילה למוציא שם רע
בבלי פז: הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ז [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח הווידוי
בבלי פז: • פ"ח ה"ז [מב:]
כיצד הוא מתודה? רבי ברכיה בשם רבי בא (אבא) בר בינה: רבוי חטאתי ומורע עשיתי ובדעת רעה הייתי עומד ובדרך רחוקה הייתי מהלך וכשם שעשיתי איני עושה. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכפר לי על כל פשעי ותמחול לי על כל עונותי ותסלח לי על כל חטאתי.
בבבלי יש כמה דעות בנוסח הווידוי, אך אין את הדעה הזו.

תפילת נעילה
בבלי פז: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁹ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מקשה שהרי הקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נ.

מסכת סוכה

פרק א – סוכה

המקור לדין גובה הסוכה

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

ורבנן ילפין לה מפתחו של היכל, ורבי יודה יליף לה מפתחו של אולם וכו', מאי כדון? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: התורה אמרה בסוכות תשבו - עד עשרים אמה את יושב בצילה של סוכה, מעשרים אמה ולמעלה את יושב בצילן של דפנות. **בבבלי** מובאות שלוש דעות: שיראה את הסכך, צל סוכה, דירת עראי.

השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

יש דברים כשרים בסוכה ופסולים במבוי כשירים במבוי ופסולים בסוכה: דוקרנין (ארבעה עמודים שסיכך על גביהם) כשירים בסוכה ופסולין במבוי וכו', דפנות כשירות בסוכה ופסולות במבוי וכו', רחב מעשר אמות בסוכה כשר ובמבוי פסול וכו', חמתה מרובה מצילתה בסוכה פסולה במבוי כשר, סוכה מקורה פסולה במבוי מקורה כשר. **בבבלי** השוואה זו לא הובאה.

בניה של הילני היו תלמידי חכמים

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

והלא שבעה בנים תלמידי חכמים היו לה (להילני המלכה). **בבבלי** לא כתב שהם תלמידי חכמים.

עשבים לא ממעטים בסוכה

בבלי ד. • פ"א ה"א [ב.]

עלו בו (בסוכה) עשבים - אין ממעטין בה (בשיעור הסוכה). **בבבלי** דן בתבן עפר וצרורות, אך לא בעשבים.

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם

בבלי ד:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לדין עשרה טפחים

בבלי ה. • פ"א ה"א [ב:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הארון היה מכוון את הרוחות

פ"א ה"א [ב:]

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכתב על הציץ

בבלי ה.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מה מקור השיעורין

בבלי ו.

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמם של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות

בבלי ו: • פ"א ה"א [ג.]

רבי שמעון אמר ארבע ורבנן אמרי שלש. מה טעמון דרבנן? סכות סכות סכות הרי שלש וכו'. מה טעמא דרבי שמעון? סכת סכת סוכות מלא הרי ארבע וכו'. טעמא דרבי שמעון וטעמון דרבנן מן הדין קרייא (מפסוק זה): וסוכה תהיה לצל יומם מחורב - הרי אחת, ולמחסה ולמסתור - הרי שתיים, מזרם וממטר - רבנן עבדין מזרם וממטר אחת, רבי שמעון עבד מזרם וממטר שתיים.

בבבלי הובא רק המקור מ"סכת סכות סוכות" אך יש כמה שיטות בדרשות, ולאחת השיטות נחלקו שרבנן סוברים יש אם למסורת ורבי שמעון סובר יש אם למקרא, והעדה שיש אם למקרא לא הוזכרה בפירוש בירושלמי (אמנם קרבן העדה פירש בירושלמי כאן שנחלקו אם יש אם למקרא או למסורת)¹. את מקורו של הירושלמי מהפסוק "וסוכה תהיה" הביאו התוס' (ד"ה וסוכה).

גם לב"ה צריך לחדש דבר בסוכה ישנה

בבלי ט. • פ"א ה"ב [ד:]

צריך לחדש בה דבר (גם לבית הלל שמכשירים סוכה ישנה, סוברים שצריך לחדש בה דבר קודם החג. קרבן העדה: הוא רק למצוה מן המובחר).

בבבלי לא הוזכר כלל לחדש בה דבר לבית הלל². והשו"ע פסק שצריך לחדש בה (או"ח סי' תרלו סעיף א).

מצה ישנה

בבלי ט. • פ"א ה"ב [ד:]

מצה הישנה - תפלוגתא (מחלוקת) דבית שמאי ודבית הלל (כמו בסוכה). אמר רבי יוסה: דברי הכל היא, מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר בריא שלא דיקדק בה. **בבבלי** לא קישר את סוכה ישנה למצה ישנה³, ולא הזכיר כלל את דין מצה ישנה, אלא בפסחים לח: כתב שצריך לשמור את המצה לשם מצוה.

ברכה על עשיית סוכה

פ"א ה"ב [ד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם קציצתן זוהי עשייתן

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ה:]

תרתיהון (שני התנאים: הדלה ונענע) לקולא: הדלה אותן לכך אף על פי שלא נענע (פני משה פירש שהוא משום שקציצתן זוהי עשייתן, אך היפה עיניים ביאר בדעת הירושלמי שקציצתן אינה עשייתן), נענע אף על פי שלא הדלה אותן לכך.

בבבלי היא מחלוקת אמוראים האם קציצתן זוהי עשייתן.

שיעור חבילה

בבלי יב. • פ"א ה"ו [ו.]

אין חבילה פחותה מעשרים וחמשה.

בבבלי לא הובא.

¹ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

² הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

³ דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

כתיבת גט על ידות אוכלים

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יג:

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]

סכך פסול פוסל בארבע אמות

סכך פסול אינו פוסל אלא בארבע אמות.

בבלי יז: • פ"א ה"י [ז:]

בבבלי נחלקו אמוראים האם פוסל בכל מקום בארבע אמות או שבאמצע בארבעה טפחים ורק מן הצד בארבע אמות.

דימוי סוגיות שונות

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ז ה"א [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יט:

פרק ב – הישן תחת המיטה**האם העוסק בתורה פטור מהסוכה**

בבלי כא: • פ"ב ה"א [ח:]

מחלפה שיטתיה דרבי יודה, תמן הוא אמר המעשה קודם לתלמוד וכא (וכאן) הוא אומר הכין (שישנו תחת המיטה והיו פטורים מסוכה משום שלמדו תורה)? סבר רבי יודה הישן תחת המיטה כישן תחת הסוכה (וכן יוצא ידי חובה).

בבבלי פשוט שטעמו של רבי יהודה שהישן תחת המיטה כן יצא ידי חובה, כמסקנת הירושלמי⁴. לגבי תלמוד ומעשה הבבלי לא דן כאן (אלא בקידושין מ: ועוד)⁵.

העבר טבי היה מניח תפילין

פ"ב ה"א [ח:]

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"י ה"א [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל

בבלי כג: • פ"ב ה"ד [ט:]

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"א ה"ז [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי

בבלי כג:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"ז [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

⁵ קצת קשור לשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (ישיבה בסוכה), ושיטת הבבלי להחשיב יותר את לימוד התורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

כתיבת גט על ידות אוכלים

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ששומרי ממון חייבים בסוכה

בבלי כו. • פ"ב ה"ה [י].

הדא דאת אמר (זה שפטורים מהסוכה נאמר) בשומרי גייסות (להגן על הנפשות, והיא מצוה), אבל בשומרי ממון עשו אותן כשומרי גנות ופרדיסין (שחייבים בסוכה, שאין לפוטרים בשביל הנאת ממון. כך פירש קרבן העדה, וכל המפרשים (פני משה, גליון הש"ס על הירושלמי, ציון ירושלים, יפה עיניים) חלקו עליו ופוטרים גם שומרי ממון).

בבבלי פשוט שגם שומרי ממון פטורים מהסוכה.

ברכת בורא נפשות על פחות מכשיעור

בבלי כו. • פ"ב ה"ו [י].

הוין סברין מימר שלא בירך אחריו (רבי צדוק על האוכל) שלש ברכות, הא ברכה אחת בירך. אשכח תני: לא ברכה אחת ולא שלש ברכות (קרבן העדה פירש "לא בירך ברכה אחת" - אפילו בורא נפשות. וציון ירושלים הביא פוסקים שכן מברכים בורא נפשות על פחות מכשיעור, וביאר שלשיטתם יש לפרש שלא בירך ברכה אחת מעין שלוש, אך בורא נפשות כן בירך).

בבבלי לא דן מה בירך.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בנדרים השמטות ד"ה סוף, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

רבי אליעזר שמותי

בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]

בית הלל שנו אותה עד שלא הודו להם בית שמאי וכו'. ורבי אליעזר לא שמותי הוא? (בתמיה).

בבבלי הובא הכינוי "שמותי", יש מפרשים שהכוונה היא שנידוהו, מלשון שמתא, ויש מפרשים שהוא מבית שמאי (רש"י שבת קל: ד"ה שמותי הביא את שני הפירושים). ורש"י (שם) ותוס' (שם ד"ה דרבי) הוכיחו מהירושלמי כאן שהפירוש הוא שהוא מבית שמאי. הוכחה נוספת לכך ששמותי הוא מבית שמאי, מהירושלמי נזיר (פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם).

הטעם שהלכה כבית הלל

בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]

מה זכו בית הלל שתיקבע הלכה כדבריהן? אמר רבי יודה בר פזי: שהיו מקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, ולא עוד אלא שהיו רואין דברי בית שמאי וחוזרין בהן.

בבבלי עירובין יג: הטעם הוא רק שנוחין ועלובין ושונים דברי בית שמאי ומקדימים דבריהם, אך לא שהיו חוזרים בהם.

מקפה של גריסים אינה ממהרת להתקלקל
לא סוף דבר מקפת גריסין (שמתקלקלת פוטר מהסוכה), אלא אפילו מקפה של כל דבר (שממהר להתקלקל יותר).

בבלי רש"י (ד"ה מקפה) פירש להיפך, שמקפה של גריסים ממהרת להתקלקל יותר משאר מאכלים (ודנו בזה שיירי קרבן ויפה עיניים).

סימני ליקוי החמה והלבנה – אינו בירושלמי
בבלי דן כאן בטעמים לליקוי חמה ולבנה⁶, ובזמן שישראל עושים רצונו של מקום אין מתייראים מכל אלו⁷, ובירושלמי לא הובא.

פרק ג – לולב הגזול

מצוה הבאה בעבירה – אוי לו שנעשה סניגורו קטיגורו
זה שהוא נוטל לולב גזול וכו' אי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו.
בבלי הלשון "אוי לו לזה וכו'" לא הובאה.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז
שופר של עבודה זרה ושל עיר הנידחת - רבי לעזר אמר כשר, תני רבי חייה כשר, תני רבי הושעיה פסול. הכל מודין בלולב שהוא פסול, מה בין שופר ומה בין לולב? אמר רבי יוסה: בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם לא משל איסורי הנייה (הנאה), ברם הכא יום תרועה יהיה לכם מכל מקום. אמר רבי לעזר: תמן (בלולב) בגופו הוא יוצא, ברם הכא (בשופר) בקולו הוא יוצא, ויש קול אסור בהנייה? (בתמיה).
בבלי לא חילק בין לולב לשופר, ומאידך חילק חילוק אחר (שאינו בירושלמי) בין לולב של עבודה זרה שכשר ללולב של עיר הנידחת ואשירה של משה (אשירות שהיו בזמן כיבוש ארץ ישראל) שפסול משום שכתותי מיכתת שיעוריה, וכן חילק גם בראש השנה כח. לגבי שופר בין עבודה זרה לעיר הנידחת⁸.

לולב יבש פסול כי הוא כמת
היבש פסול - על שם לא המתים יהללו יה.
בבלי לא הובא טעם זה אלא משום שאינו הדר⁹.

⁶ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁷ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

⁸ מצאנו בעוד מקום שהסברא שכתותי מיכתת שיעוריה נמצאת רק בבבלי אך לא בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ה.

⁹ דרך הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ מהשדרה
 לולב טפח מלבד שזרה (צריך שיהיו עליהם באורך טפח חוץ מהשדרה).
בבלי לא הובא דין זה.

ברכה על עשיית לולב
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ג [סו.] (ושם הוסיף גם ברכות על עשיית סוכה תפילין וציצית),
 ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"
 בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד.]
 העושה לולב לעצמו אומר: ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב, לאחר -
 לעשות לולב לשמו, כשהוא נוטלו מהו אומר - ברוך אקב"ו על נטילת לולב, נתפלל בו -
 אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ומברך עליו כל שעה שהוא נוטלו. כיצד
 מברכין על נר חנוכה? רב אמר: ברוך אקב"ו על מצות הדלקת נר חנוכה. הכל מודין
 ביום טוב הראשון שהוא אומר על נטילת לולב, מה פליגין בשאר כל הימים - רבי יוחנן
 אמר: על נטילת לולב, רבי יהושע בן לוי אמר: על מצות זקנים. מה אמר רב בלולב?
 מה אם חנוכה שהיא מדבריהן הוא אומר על מצות נר חנוכה, לולב שהוא דבר תורה
 לא כל שכן. מה אמר רבי יהושע בן לוי בחנוכה? מה אם לולב שהוא דבר תורה אומר
 על מצות זקנים, חנוכה שהיא מדבריהן לא כל שכן.
בבלי הברכה על חנוכה היא "להדליק נר של חנוכה", ולא "על מצוות הדלקת נר
 חנוכה" (וציין ירושלים דן בזה), וברכת "על מצוות זקנים" לא הובאה בבבלי כלל.

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי
 בבלי לב:
 עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים
 הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

תרגם עקילס
 בבלי לה. • פ"ג ה"ה [יד:]
 תירגם עקילס: הדר - הידור, אילן שהוא גדל על פני המים (מקור זה לכך שפרי עץ הדר הוא
 אתרוג).
בבלי הובא עם עוד מקורות. אך שם הם דברי בן עזאי ש"הדור" הוא לשון יווני, ולא
 תרגום של עקילס (אוונקלוס).

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי
 בבלי לה:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג.].

אתרוג הבא מארץ כוש כשר
 בבלי לו. • פ"ג ה"ו [טו.]
 אתרוג הכושי פסול (אם גדל במקומות אחרים פסול, שאין זו דרכו), הבא מן הכושי כשר (הבא
 מארץ כוש כשר, שזוהי דרכו).
בבלי רבא סובר שלבני ארץ ישראל הרחוקים מכוש ואינם רגילים בהם פסול, אפילו
 אם הגיע מכוש.

ירקרק ואדמדמ

בבלי לה: • פ"ג ה"ו [טו].

אי זהו ירקרק שבירוקים? וכו'. אי זהו אדמדמ שבאדומים? וכו' (לגבי צבעו של האתרוג).
בבלי לא הובא.

עשרים וארבעה מיני ארזים

בבלי לז.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז], ועיין מה שכתבנו שם.

נענוע הלולב שלוש פעמים

בבלי לז: • פ"ג ה"ח [טו].

צריך לנענע (את הלולב) שלשה פעמים.

בבלי הוסיף שמוליך ומביא מעלה ומוריד כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים, והירושלמי לא כתב זאת. מאידך, הבבלי לא כתב שצריך לנענע שלוש פעמים, והשו"ע (או"ח סי' תרנא סעיף ט) כן פסק זאת, כירושלמי.

חילוק המילה "הללויה"

פ"ג ה"י [טז].

רב ושמואל, חד אמר הללויה, וחורנה (והאחר) אמר הללו יה וכו'. אם יתן לי אדם ספר תילים (תהילים) של רבי מאיר מוחק אני את כל הללויה שבו, שלא נתכוון לקדשן (ומותר למחוק שם שלא התכוון לקדשו) - הוי דו אמר (מוכח שסובר) הללו יה.
בבלי פסחים קיז. גם כן הובא, והובאה שם אותה מחלוקת לגבי מילים נוספות. היתר מחיקת שם שלא נתכוון לקדשו לא הובא בבבלי¹⁰.

ענייה לזימון כאשר לא אכל

פ"ג ה"י [טז].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא], ועיין מה שכתבנו שם.

אמן חטופה קטופה ויתומה

פ"ג ה"י [טז].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא], ועיין מה שכתבנו שם.

עונים אמן אחר גוי

פ"ג ה"י [טז].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סב], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן

בבלי לט.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו], ועיין מה שכתבנו שם.

משרה בפירות שביעית

בבלי מ.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [לו], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים

פ"ג ה"א [טז].

כתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים - אית תניי תני בשמחת לולב הכתוב מדבר, אית תניי תני בשמחת שלמים הכתוב מדבר.
בבלי לא הובא.

¹⁰ מצאנו בעוד מקומות שביירושלמי מפורש שמותר למחוק שם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא מפורש כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

האב מלמד את בנו לשון הקודש
 יודע לדבר (קטן היודע לדבר) אביו מלמדו לשון תורה (לשון הקודש).
בבלי כתב שאביו מלמדו את הפסוק "תורה ציווה לנו משה וגו'".

פרק ד – לולב וערבה

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו
 הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים
 רבי זעורה רבי אילא רבי יסא בשם רבי יוחנן: ערבה הלכה למשה מסיני, ודלא כאבא שאול דאבא שאול אומר ערבה דבר תורה וכו' (נחלקו האם ערבה היא הל"מ או דאורייתא).
 רבי בא (אבא) רבי חייה בשם רבי יוחנן: ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, ודלא כרבי עקיבה דרבי עקיבה אמר ניסוך המים דבר תורה וכו' (נחלקו האם ניסוך המים הוא הל"מ או דאורייתא). רבי בא (אבא) בר זבדא בשם רבי חונייא דברת חוורין: ערבה וניסוך המים ועשר נטיעות מניסוך הנביאים הם (כלומר: בערבה וניסוך המים נחלקו האם היא הל"מ, דאורייתא או מהנביאים. עשר נטיעות הם לכ"ע מהנביאים).
בבלי על ערבה דנו האם היא הל"מ, דאורייתא או מהנביאים (הבבלי כאן), כירושלמי. בניסוך המים נחלקו האם היא הל"מ או דאורייתא (תענית ב:, ותוס' (מועד קטן ג: ד"ה ניסוך) ביארו שלכ"ע היא הל"מ, והפסוקים הם רק אסמכתא). עשר נטיעות - הם לכ"ע הל"מ (הבבלי כאן). הדעה שניסוך המים ועשר נטיעות הם מהנביאים לא הובאה בבבלי כלל.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא – מכם
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מנהגים שעלו מבבל לישראל
 רבי יוחנן אמר לרבי חייה בר בא (אבא): בבליא, תרין מילין סלקון בידיכון (מבבל לארץ ישראל) - מפשיטותא דתעניתא (השתחויה בפישוט ידיים ורגליים) וערובתא דיומא שביעיא (מנהג ערבה). ורבנן דקיסרין אמרין: אף הדא מקזתא (גם המנהג באלו ימים מקיזים דם משום רוח רעה).

בבלי הובאו מנהגים אלו (ערבה - כאן, השתחויה במגילה כב:, וימי הקזה בשבת קכט:) אך לא הביא שמנהגים אלו הגיעו מבבל לישראל¹¹, ותוס' (ד"ה והא) הביאו את הירושלמי.

¹¹ מפורש כאן שהמנהג באלו ימים להקזי דם מחשש רוח רעה, מקורו בבבל. דבר זה קשור בכך שדרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

אני והוא הושיעה נא – באל"ף
 רבי יהודה אומר: אני והוא הושיעה נא וכו'. כיני מתניתא (פירוש המשנה): אני והוא הושיעה נא אני והוא הושיעה נא (קרבן העדה פירש שגורסים "והוא" באל"ף, ולא "והו". אך הפני משה פירש באופן אחר).
בבבלי הגירסא היא "אני והו", ורש"י (ד"ה אני והו) האריך לפרש את מילה זו.

מברכים על חביטת הערבה
 טעונה ברכה (חביטת הערבה).
בבבלי סובר שלא מברכים עליה משום שהיא מנהג הנביאים.

מקום השכינה בגלות ובגאולה
 ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר - זו עד שלא נגאלו, אבל משנגאלו איכן (היכן) דרכה של לבנה להינתן שם היא נתונה וכו'. עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע, משנגאלו עוד לא נראית ברקיע. מה טעמא? וכעצם השמים לטוהר, שמייא כד אינן (כאשר הם) נקיין מן עננין.
בבבלי לא הובא.

ביציאת מצרים לקחו עמהם עבודה זרה
 תני בשם רבי ליעזר: עבודה זרה עברה עם ישראל בים (פסל מיכה יצא עימם ממצרים) וכו'. אמר לו רבי עקיבה: חס ושלוש וכו'.
בבבלי לא הובא.

שיעבוד בבל
 שיעבודה של בבל היה קשה משעבודה של מצרים.
בבבלי לא הובא.

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' צדיקים בעולם
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד יו"ט האחרון של סוכות
 בבלי מה. • פ"ד ה"ה [יט:]
 ההלל והשמחה שמונה - כיצד? מלמד שאדם חייב בכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג.
בבבלי הלשון: שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג וכו'.

במה מקיים שמחה בשבת
 פ"ד ה"ה [יט:]
 ההלל והשמחה שמונה - הגע עצמך שחל יום הראשון להיות בשבת (וא"א לשחוט שלמים בשבת) וכו'! אמר רבי יוסה קיימה רב אבודמי נחותה בכהנים ובשעיר (בשעירי הרגלים).

בבבלי פסחים עא. גם כן תירץ כך, ודחה, והסיק שהשמחה בכסות נקייה ויין ישן¹².

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכוכית לבנה
פ"ד ה"ו [כא:]
משחרב בית המקדש פסק יין קרוש ופסקה זכוכית לבנה. מהו זכוכית לבנה? שהיתה מתקפלת.

בבבלי סוטה מח: הובא בכמה שינויים: מפורש שהוא בית המקדש הראשון, מובא בפסקו גם שירא פרנדא ורכב ברזל, ולא הובא ההסבר שזכוכית לבנה היתה מתקפלת.

ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מזבח פגום
בבלי מט. • פ"ד ה"ו [כא:]
שכל מזבח שאין לו קרן וסובב ויסוד פגום הוא.
בבבלי הגירסא: כל מזבח שאין לו כבש קרן יסוד וריבוע פסול. ופגימה בסובב לא הובאה בבבלי.

גירסא הפוכה במחלוקת מדוע מנסכים מכלי חול
בבלי נ. • פ"ד ה"ז [כא:]
למה לי (חבית של זהב) שאינה מקודשת וכו'? חזקיה אמר: שלא יהו אומרין ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה, דבית רבי ינאי אמרין: שלא יהו אומרין ראינו מי החג נפסלין בלינה.
בבבלי הדעות הפוכות: חזקיה אמר משום מי החג ורבי ינאי אמר משום מי קידוש ידיים ורגליים¹³.

פרק ה – החליל

בבית השואבה שואבים רוח הקודש
בבלי נ: • פ"ה ד"א [כב:]
למה נקרא שמה בית שואבה? שמשם שואבים רוח הקודש, על שם ושאתם מים בששון ממעיני הישועה.
בבבלי כתב רק את הפסוק "ושאתם מים", בלי הטעם ששואבים רוח הקודש. ותוס' (ד"ה חד) הביאו את הירושלמי.

¹² במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
בבלי הובאה כאן (ובעוד מקומות רבים) מחלוקת האם דנין אפשר משאי אפשר.
 ובירושלמי לא הובאה מחלוקת זו כלל (אמנם בתרומות פ"ב ה"א [ח:] הובא שלמדין אפשר משאי
 אפשר, אך הוא בהיקש ולא במה מצינו).

מהיכן ומתי היה יונה בן אמיתי פ"ה ה"א [כב:]
 עאל (נכנס) רבי לוי ודרש: יונה בן אמיתי מאשר היה וכו', עאל רבי יוחנן ודרש: יונה בן
 אמיתי מזבולון היה וכו', עאל ואמר קומיהון (יהודה בר נחמן): יפה לימדנו רבי יוחנן -
 אמו מאשר ואביו מזבולון וכו'. אמר רבי יונה: יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס
 לשמחת בית שואבה ושרת עליו רוח הקודש.
בבלי לא הובא.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
 שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח. מה טעמא? והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח
 אלהים.
בבלי שבת ל: ופסחים קיז. הלשון: אין שכינה שורה וכו' אלא מתוך דבר שמחה של
 מצוה¹⁴.

כמה זהב היה באלכסנדריא בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג.]
 ושבעים קתידראות של זהב היו שם (באלכסנדריא של מצרים), מקובעות אבנים טובות
 ומרגליות כנגד שבעים זקינים, וכל אחת ואחת היתה עומדת בעשרים וחמש ריבוא
 דינרי זהב וכו'.
בבלי הגירסא: וכל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד ריבוא כיכרי זהב,
 והגר"א מחק את תיבת ריבוא, וביאר היפה עיניים שהוא כדי להמעיט את הגוזמא.
 וגירסת הירושלמי גם כן ממעיטה את הגוזמא.

לא לשוב למצרים, המעשה בטרוגיינוס הרשע בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג.]
 תני רבי שמעון בן יוחי: בשלשה מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב ארץ מצרים וכו',
 ובשלשתן חזרו, ובשלשתן נפלו: אחת בימי סנחריב מלך אשור וכו'. ואחת בימי יוחנן
 בן קרח וכו'. בימי טרוגיינוס הרשע נולד לו בן בתשעה באב והיו מתענין, מתה בתו
 בחנוכה והדליקו נירות. שלחה אשתו ואמרה לו: עד שאת מכבש את הברבריים בוא
 וכבוש את היהודים שמרדו בך (שסברה שמרדו בו בכך שהתענו והדליקו נרות). חשב מיתי
 (לבוא) לעשרה יומין (ימים) ואתא לחמשה. אתא ואשכחון עסיקין באורייתא בפסוקא
 ישא עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגו', אמר לון: מה הויתון עסיקין? אמרון ליה הכין
 (בפסוק זה). וכן אמר לון: ההוא גברא הוא דחשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה.
 והקיפן ליגיונות והרגן. אמר לנשיהן: נשמעות אתם לליגיונותי ואין אני הורג אתכם.
 אמרון ליה: מה דעבדת בארעייא (באלו שמתים ומונחים כעת בארץ) עביד בעילייתא (באלו
 שחיים ועומדים, דהיינו, הרוג אותנו), ועירב דמן בדמן והלך הדם בים עד קיפרוס. באותה
 השעה נגדעה קרן ישראל, ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד.

¹⁴ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט
 להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

בבבלי המעשה מובא בקיצור¹⁵, ורש"י (ד"ה סטיו) כתב שרק בשני מקומות שבו ישראל למצרים והוחרבו. וכן בגירסת הבבלי שלפנינו שמו הוא אלכסנדרוס מוקדון, והקשו המפרשים שלא שייך לומר שעליו מסופר המעשה, אלא הגיהו רק אלכסנדר (מהר"ב רנשבורג), או טרכינוס (הגר"א). ולגירסת הירושלמי מיושב.

כמה ספלים היו בראש כל מנורה בבית השואבה בבלי נא. • פ"ה ה"ב [כג]. ומנורות של זהב היו שם וספלים של זהב בראשיהן (ולא פירט כמה). **בבבלי** הגירסא: וארבעה ספלים של זהב בראשיהם, ופירש רש"י שהיו ארבעה בראש כל מנורה.

האם התפללו ולמדו בימי שמחת בית השואבה בבלי נג. • פ"ה ה"ב [כג]. כל ימים של שמחת בית השואבה וכו' בתחילה היו הולכין להקריב תמיד של שחר, משם היו הולכין להקריב את המוספין, ומשם היו הולכין להקריב נדרים ונדבות, ומשם היו הולכין לוכל (לאכול) ולשתות, ומשם היו הולכין לתלמוד תורה, ומשם היו הולכין להקריב תמיד של בין הערבים, ומשם היו הולכין לשמחת בית השואבה. **בבבלי** הוסיף שהיו הולכים גם לתפילות (שחרית מוסף ומנחה), ומוכח שגם בזמן שהיו מקריבים בביהמ"ק היו מתפללים (גליון הש"ס על הבבלי כאן ציין לזה), ומהירושלמי באמת לא מוכח כך. כמו כן בבבלי לא הובא שהיו הולכים לתלמוד תורה.

צניעותו של שאול פ"ה ה"ד [כד]. אמרו עליו על בית שאול שלא נראה מהם לא עקב ולא גודל מימיהם, הדא הוא דכתיב ויבא אל גדרות הצאן אשר על הדרך ושם מערה. רבי אבון בשם רבי לעזר: גדר לפניו מגדר היה. ויבא שאול להסך את רגליו, והוה חמי ליה משולשל ציבחד ומסליק ציבחד (ראה אותו מכסה מעט ומגלה מעט), משולשל ציבחד ומסליק ציבחד. אמר דוד: היאך מינגע (כיצד אגע) בהדין גופא צדיקא. **בבבלי** ברכות סב: גם הובא גדר לפניו מגדר, אך שאר המעשה לא הובא.

עונשה של מיכל פ"ה ה"ד [כד]. ומה נענשה למיכל בת שאול? לא היה לה וולד עד יום מותה. והא כתיב השישי יתרעם (הבן השישי של דוד שמו יתרעם, והוא נולד) לעגלה אשתו (והוא כינוי למיכל, ומשמע שהיו לה בנים)! שגעת (געתה) כעגלה ומתה (שנולד לה ולד במותה). **בבבלי** סנהדרין כא. גם כן הביא שנולד לה במותה, דחה זאת, והסיק שעד שלגלה על דוד היו לה בנים, ומכאן ואילך לא היו לה¹⁶.

הטעם שלא היה הרדולים במקדש בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה]. לא היה ארדבלים (שם כלי נגינה) בירושלים מפני שהוא סורח את הנעימה. **בבבלי** ערכין י: הלשון היא: לא היה הרדולים במקדש מפני שקולו ערב ומערבב את הנגינה (רש"י: כאשר היה קול זה מסיים).

¹⁵ כדרך הבבלי לקצר במעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי נב:

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ח"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב:

הקב"ה ברא והתחרט

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נג:

קד קידה ונעשה צולע

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נג:

אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד:

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ז [כה:]

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים

שמיני רגל בפני עצמו, פייס בפני עצמו, ברכה בפני עצמה, קרבן בפני עצמו. וכו'. ברכה - אמר אי לא (רבי אילא): זמן.

בבבלי בדף מח. הם שישה דברים, ומוסיף שירה וזמן (פז"ר קש"ב). ברכה לבבלי אינה זמן, ורש"י (ד"ה ברכה) פירש שמברכים את היום או את המלך.

בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו:]

קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה

ויעקרו אותה ממקומה (את בילגה)! לית יכיל (אי אפשר), דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי קשה לפני המקום לעקור שלשלת יוחסין ממקומן. **בבבלי** לא הובא.

בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו:]

מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה

ויעשו אותן עשרים ושלוש (ומשמרת בילגה תהיה יחד עם המשמרת שאחריה או שלפניה)! לית יכיל (אי אפשר), דכתיב המה יסד דוד ושמואל הוואה באמונתם, באומנותם - אומנות גדולה היתה שם, שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו (בעשרים וארבעה משמרות יוצא שכל יובל יהיה משמר אחר).

בבבלי חשבון זה לא הובא.¹⁷

בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו:]

סיום המסכת

וחלונה סתומה - שלא העמידו אותה על סכיניהן, כהיא דתנינן תמן הוא היה נקרא בית החילפות ששם היו גונזין את הסכינין (מסיים במשמרות שבמקדש).

בבבלי מסיים במעשה במרים בת בילגה.¹⁸

¹⁷ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

¹⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת ביצה

פרק א – ביצה

האם יש את גזירת פירות הנושרים בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
מה טעמון דבית הלל (שהביצה אסורה)? נעשית כמוקצה שיבש ולא ידע בו (פירות שאינם ראויים לאכילה כשהם לחים, ויבשו, והבעלים סבר שהם עדיין לחים).
בבבלי הביא לזה כמה טעמים, וביניהם גם את גזירת פירות הנושרים. מראה הפנים (ד"ה ביצה) כתב שלירושלמי אין את גזירה זו, והיפה עיניים (כאן) כתב שיש.

מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר פ"א ה"א [א.]
מוקצה שיבש ולא ידע בו (פירות שאינם ראויים לאכילה כשהם לחים, ויבשו, והבעלים סבר שהם עדיין לחים) - שמא אינו אסור? (בתמיה).
בבבלי כו: מתיר (מחלוקתם מוסברת ע"פ האתוון דאורייתא (כלל י) שלבבלי איסורי שבת הם חפצא ולירושלמי גברא, ולכן לירושלמי מוקצה תלוי בדעת האדם. יתכן שסברא זו קשורה גם לדעת הירושלמי (פסחים פ"ב ה"א [יא.], ועיין מה שכתבנו שם) שחדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן, וכתבו המפרשים (אתוון דאורייתא שם) שטעם הדעה שאיסורי שבת היא גברא הוא שתלויים בזמן).

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור נבילה לא חל על איסור שקץ בבלי ו: • פ"א ה"א [ב.]
ביצים שריקימו (שיצאו מהן) גוזלים שלא העלו עליהן כנפים - אסורין משום שקץ ואין לוקין עליהן משום נבילה (קרבן העדה: שאיסור נבילה לא חל על איסור שקץ, שהרי אין איסור חל על איסור).
בבבלי לא הובא. וגליון הש"ס על הירושלמי הביא בבלי (חולין סד.) שמפורש שאיסור שקץ הוא רק דרבנן, וא"כ לא שייך עליו אין איסור חל על איסור.

מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך בבלי יב: • פ"א ה"ג [ג.]
רבי חיה בשם רבי יוחנן: המבשל נבילה ביום טוב אינו לוקה, שהותר מכלל בישול ביום טוב (ומתוך שהותרה לצורך הותרה גם שלא לצורך). רבי שמעון בן לקיש אמר: לוקה, שלא הותר מכלל בישול אלא לאכילה בלבד.
בבבלי היא מחלוקת בית הלל ובית שמאי לגבי הוצאה והבערה, האם הותרו גם שלא לצורך.

הבערה שלא לצורך ביום טוב בבלי יב:
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

כ"ד חומרי בית הלל בבלי ב. • פ"א ה"ג [ד.]
עשרים וארבעה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל.
בבבלי לא הובא, ושיירי קרבן (גזיר פ"ד ה"ו [יט:]) חישב מה הם העשרים וארבעה.

הכניס עפר לגינתו – אסור לכתחילה לכסות בו
 ותני כן הביא עפר לטוח את גגו סיד לסוד את ביתו מכסין בו, אית תניי תני אין מכסין.
 רבי יוסה בי רבי בון בשם רב חסדא: מאן דאמר מכסין לשעבר (בדיעבד), מאן דאמר אין
 מכסין בבא לישאל בתחילה.
בבלי פשוט שמותר לכתחילה.

איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה
 שמצות עשה (כיסוי הדם) דוחה למצוה בלא תעשה (איסור מלאכה ביום טוב).
בבלי מפורש כאן ובשבת כה: שאיסור מלאכה ביום טוב הוא עשה ולא תעשה.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו
 על דעתיה דרבי יונה דו אמר (שאמר) מצות עשה דוחה למצוה בלא תעשה אע"פ שאינה
 כתובה בצידה - ניחא, על דעתיה דרבי יוסי דו אמר הואיל ואין מצות עשה דוחה בלא
 תעשה אא"כ היתה כתובה בצידה וכו' (הר"ש (חלה פ"ב מ"א) והתוס' (קידושין לח. ד"ה אקרום)
 הבינו בירושלמי שצריך שגם העשה וגם הלאו יהיו לפני הדיבור או לאחריו. אך מהירושלמי כאן משמע
 שצריך שהעשה והלאו יהיו כתובים בתורה בסמיכות זה לזה, כפשט לשון הירושלמי, וכן פירשו המפרשים
 כאן. דנו בזה גליון הש"ס על הירושלמי ומראה הפנים. אך היפה עיניים יישב את הר"ש והתוס').
בבלי דעה זו שאם אינו כתוב בצידו לא דוחה - לא הובא כלל.

רבי אליעזר שמותי
 הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ובנזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ב ה"ו [ו:].

ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין
 מתינתא (שזימן שלושה גוזלות ומצא שניים מותרים, כי תולים שהם אותם שניים) דרבי דתני
 מאתים (של מעשר שני) ומצא מנה - מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי, וחכמים אומרים
 חולין וכו'. חזר ואמר דברי הכל היא (משנתנו גם לחכמים), שנייא בגוזלים שדרךן לפרוח
 (לדדות, ולכן תולים שאחד דידה והשניים נשאר). והא תנא רבי חלפתא בר שאול הוא הדבר
 בגוזלים הוא הדבר בבצים (והרי ביצים לא עשויות לדדות), הוי דרבי היא! אמר רבי יוסה:
 תמן (במעוה מעשר) אביו הניח ובנו מצא (ולכן חכמים תולים שאביו נטל את המאתיים ושכח לומר
 לבנו) ברם הכא הוא הניח הוא מצא (ועל כורחך הם אותם שניים).
בבלי תירץ שמשנתנו גם כחכמים משום שגוזלות עשויים לדדות, כתירוצ הראשון
 בירושלמי. היפה עיניים חידש שהירושלמי סובר שספיקא דרבנן מותר גם בדבר שיש
 לו מתירין, ולכן מתיר במשנתנו, והבבלי לשיטתו (לעיל ד:) שספיקא דרבנן בדבר שיש לו
 מתירין אסור, ולכן היה צריך לתרץ דווקא שהגוזלים מדדים.

בבלי יא. • פ"א ה"ו [ו:]

עור שיש עליו בשר

ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדריסין ולא יגביהנו אלא א"כ יש עליו בשר.
בבבלי במשנה הגירסא: אלא א"כ יש עליו כזית בשר.

פ"א ה"ז [ז:]

הלשון "תלמיד חכם"

אפילו תלמיד חכם (פני משה: ואינו חכם ממש. קרבן העדה: תלמיד של חכם) אינו טועה בדבר הזה, ורב חונה (שהוא חכם ממש) טעי? (בתמיהה).
בבבלי לא הובא.

פ"א ה"י [ח:]

המקור שביו"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך

מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקידין (אלא מותרות רק מלאכות מלישה ואילך)? רבי אחא בשם רשב"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם עד ושמרתם את המצות וכו'. רבי יוסי בשם רשב"ל: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם עד ושמרתם את המצות. תני חזקיה ופליג: אך הוא לבדו - הרי אילו מיעוטין שלא יקצור ולא יטחון ולא ירקד ביום טוב.

בבבלי לא הובא מקור לזה. תוס' (ג. סוף ד"ה גזרה) הביאו את הירושלמי הזה, ורש"י (כג: ד"ה אין) כתב שצידה אסורה משום שהיה אפשר לצוד מבעוד יום (ותוס' שם חלקו עליו והביאו כתוס' ג. שם).

פ"א ה"א [ט:]

דין שאין לפרסמו

כשם ששמעתיה בלחישא כך אני אומרה לך בלחישא (בלי לפרסם את הדין).
בבבלי לשון זו לא הובאה, אך מובאת הלשון "הלכה ואין מורין כן", כגון בבא קמא ל:1

בבלי יד: • פ"א ה"ב [ט:]

שליחת כלים עם כלאים במועד

משלחין כלים וכו' אע"פ שאין לצורך המועד.
בבבלי במשנה הגירסא: אע"פ שיש בהן כלאים והן לצורך המועד.

פרק ב – יום טוב

בבלי טו:

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים

הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט:]

כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה – אינו בירושלמי

בבבלי כתב שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו', ואינו בירושלמי.

פ"ב ה"א [ט:]

מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש

אתיא כמאן דאמר במרה ניתנה השבת, ברם כמאן דאמר באלוש ניתנה השבת וכו'.

¹ דרך הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (בלחישא) במקום שלילית (אין מורין כן). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבבלי שבת פז: וסנהדרין נו: פשוט ששבת ניתנה במרה.

המערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא עירב"
 צריך לומר (כשעושה עירוב תבשילין): עלי ועל מי שלא עירב.
בבבלי הביא שצריך דעת המניח, ואפשר לערב על מי שלא עירב ואינו יודע שמערבים עליו, אך לא כתב שצריך לומר זאת.

כמי הלכה בעירוב תבשילין, האם רבי תלמידו של רשב"א
 אמר רבי שמעון בן אלעזר: מודין בית שמאי ובית הלל שהן שני תבשילין על מה נחלקו על הדגה ועל הביצה שיש עליה וכו'. והלכה כדברי התלמיד (פני משה: כרשב"א לדעת בית הלל. קרבן העדה: כמשנתנו לדעת בית הלל, שנראה שרבי הוא תלמידו של רשב"א).
בבבלי הלכה כמשנתנו לדעת בית הלל.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע
 כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) באשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא (שצריך תיכף לסמיכה שחיטה).
בבבלי זבחים לג. מבואר שדווקא באשם מצורע אין צריך קודם לסמיכה שחיטה, משום שלמצורע אסור להיכנס לעזרה אלא עד שער ניקנור.

יום מותו של דוד
 דוד מת בעצרת.
בבבלי לא הובא שמת בעצרת, אך בשבת ל. כתוב שמת בשבת. ותוס' (חגיגה יז. ד"ה אף בעצרת) הביאו את הירושלמי הזה וכתבו שאפשר שהוא חולק על הבבלי וסובר שלא מת בשבת.

בבא בן בוטא קילל את בית שמאי
 מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה וכו'. והיה שם בבא בן ביטי (בוטא) מתלמידי בית שמאי, יודע שהלכה כבית הלל, פעם אחת נכנס לעזרה ומצא אותה שוממת. אמר: ישמו בתייהן של אילו (בית שמאי) שהשימו בית אלהינו (שבגלל שנהגו כדבריהם לא הביאו קורבנות לעזרה). מה עשה? שלח והביא שלשת אלפים צאן מצאן קדר וכו'.
בבבלי הובא אותו המעשה, אך לא הובא שבבא בן בוטא קילל את בית שמאי.

משל לגזירות דרבנן מסריס
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ג [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ה וב"ש בהטמנת חמין ביו"ט
 הדא דתימר (מחלוקת ב"ה וב"ש האם טומנים חמין נאמרה רק) בשלא עשה לו עירובי תבשילין, אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר. מה בין תבשיל ומה בין חמין (שאסור להטמינם)? תבשיל דרכו לוכל (לאכול) ממנו, חמין אין דרכו לשתות מהן (ומוכחא מילתא דלשבת עבד).

בבבלי נחלקו אמוראים: רב הונא אמר שמדובר כשלא עירב, וכדי חייו התירו לו. ורבא אמר שמדובר כשעירב, והטמנה אסור משום שמוכחא מילתא דלשבת עביד. והירושלמי נקט כרב הונא בכך שלא עירב וכרבא בטעם שמוכחא מילתא.

בבלי כב:

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כג. • פ"ב ה"ז [יב.]:

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"א [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב.]:

"פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ה ה"ד [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב.]:

לא מקרצפים בהמה שמא יהלוש

אין מקרדין שלא יבואו לידי חבורה, ולא מקרצפין שלא יבואו לידי תלישה.

בבבלי לא הוזכר חשש תלישה, וטעמם של חכמים שאוסרים קרצוף הוא שגוזרין קירצוף אטו קירוד.

בבלי כג. • פ"ב ה"י [יג.]:

עגלה אינה נגררת אפילו על כלים

עגלה של קטן וכו' ואינה נגררת על גבי הכלים.

בבבלי במשנה ובגמרא הגירסא: ואינה נגררת אלא על גבי כלים.

פרק ג – אין צדין

בבלי כג:

המקור שביו"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך

הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"י [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כה.

הבא מחוץ לתחום מותר

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כה. • פ"ג ה"ג [יד.]:

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי

בבבלי האריך כאן בסוגיית דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא².

בבלי כו. • פ"ג ה"ד [יד.]:

ראיית בכור

אין המומחה תורה (אין צריך דווקא מומחה אלא אפילו ג' הדיוטות).

בבבלי שבת מו: פירש שהדיוטות לא יכולים להתיר כל מום אלא רק מום הידוע לכל.

² דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נד.

אסור לשקול מנה כנגד מנה ביו"ט
 רבי חיה רבה ורבי שמעון ברבי שקלו מנה כנגד מנה בבכור. במה דברים אמורים
 בחול, הא ביום טוב אסור על שם אין משגיחין בכך מאזנים כל עיקר.
בבלי סובר שמותר גם ביום טוב.

מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר הקב"ה ותרן
 אמר רבי חנינה מאן דאמר דרחמנא וותרן - יתוותרון בני מעוי (יחתכו מעוי).
בבלי בבא קמא נ. הלשון "וותרו חייו".

פרק ד – המביא

המביא כדי יין על כתיפו
 המביא כדי יין ממקום למקום וכו' מביא הוא על כתיפו לפניו.
בבלי הגירסא: על כתיפו או לפניו.

תנאי ליטול עצים מהסוכה
 אין נוטלין עצים מן הסוכה וכו' - בשלא היתנה, אבל אם היתנה מותר.
בבלי סתם שאסור, ולא חילק אם התנה.

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע
 הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ב [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

לכו"ע מסיקים בכלים
 מסיקין בכלים (ואין דעה שאוסרת).
בבלי יש גם את דעת רבי נחמיה שאוסר להסיק משום שסובר שאין כלי ניטל אלא
 לצורך תשיש, ובירושלמי דעה זו לא הובאה כלל.³

חילוקים בדיני פסיק רישא
 אית תניי תני (יש תנא ששונה) מבקעין, ואית תניי תני אין מבקעין. אמר רב חסדא: מאן
 דאמר מבקעין במגל של יד, מאן דאמר אין מבקעין במגל של קציר. אית תניי תני
 מפספסין בקלקים, אית תניי תני אין מפספסין (פני משה: סירוק בנזיר. קרבן העדה: פיזור
 מאכל לבהמה, ואיסורו משום טרחא). אמר רב חסדא: מאן דאמר מפספסין בבריא, מאן
 דאמר אין מפספסין בתש (חלש). אית תניי תני מוללין עצי בשמים, אית תניי תני אין
 מוללין. מאן דאמר מוללין בלחים, מאן דאמר אין מוללין ביבישין. אית תניי תני
 ממתקין את החרדל בגחלת, אית תניי תני אין ממתקין. מאן דאמר ממתקין בשנתנו על

³ מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק
 לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

גבי הגחלת, ומאן דאמר אין ממתקין בשנתן את הגחלת עליו. אית תניי תני שפין את הכסף בקרטיקון, אית תניי תני אין שפין. מאן דאמר שפין בשנתנו מערב יום טוב ומאן דאמר אין שפין בשנתנו ביום טוב.

בבלי דן בסוגיות אלו במקומות שונים (פספוס שיער נזיר - נזיר מב, פספוס אוכל לבהמה - שבת קנה, מלילה - ביצה יב: ולג, מיתוק חרדל - שבת קלד, שפין כסף - שבת נ), ולא הביא את כל החילוקים האלו. לגבי מיתוק חרדל בגחלת, הבבלי חילק שבגחלת של מתכת מותר ושל עץ אסור, והירושלמי לא חילק בזה, וכתב גליון הש"ס על הירושלמי (כאן) שמוכח מהירושלמי ששייך כיבוי גם במתכת.⁴

רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ שידעה זאת בבלי לב: • פ"ד ה"ה [יחנ]: ברתיא דרבי חייה רבה אתת מיפה גו תנורא (היתה אופה בתנור). אשכחה כיפה (פני משה: כיפת עפר. קרבן העדה: כפות תמרים) בגויה. אתת שאלת לאבוהא. אמר לה: איזלין גרפין (גרפי את התנור). אמרה: לינה יכלה (איני יכולה). אמר לה: איזלין כבשין. ידעה הוות, אלא דהוות בעיא מישמע מן אבוה (היא ידעה שמותר אלא שרצתה לשמוע במפורש מאביה). **בבלי** הובא רק מעשה קצר שרבי חייא אמר לאשתו (ולא לבתו) לגרוף אבן שנפלה לתנור, ולא הוזכר שרצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה אותה.⁵

פרק ה – משילין

אסור לטלטל פירות מגג לגג שווה בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט]. מתניתא (המשנה) באותו הגג, אבל בגג אחר אסור (להעביר פירות מגג לגג). בשאינו שוה (הגגות זה לזה), אבל אם היה שוה מותר. **בבלי** אוסר לטלטל פירות מגג לגג אפילו אם הם שווים.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט]. פורשין מחצלת על גבי שיפוף של לבנים בשבת (אע"פ שהלבנים הם מוקצה, מותר לטלטל לצורכם כלי). **בבלי** היא מחלוקת האם כלי ניטל אלא לצורך דבר שאינו ניטל.

אסור לגעת במוקצה בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט]. הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"ב [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לרכוב על בהמה משום שביתת בהמתו בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ]. מפני מה אמרו היה רוכב על גבי בהמה אומרים לו רד? חברייא אמרי: שמא תינוק הבהמה (פני משה: שמא תינק, וכשרוכב עליה כאילו מניקה בידים. קרבן העדה: שמא ירביצנה). אמר לון רבי יוסי: הגע עצמך שהיה הוגן אחד גדול (כשהוא בעל חיים גדול ולא שייכת גזירה זו)!

⁴ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי כיבוי מתכת הוא דאורייתא ולבבלי רק דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כד.

⁵ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

תנא רבי אחא בר פפא קומי (לפני) רבי זעורה: שנייא היא שהוא מצווה על שביתת בהמה כמוהו (משום שביתת בהמתו).
בבלי האיסור הוא שמא יחתוך זמורה.

[פ"ה ה"ב [כ.]]

אסור להשיט דבר במים

אסור לאדם להשיט דבר ולהוליכו מאצלו (במים).
בבלי לא הובא, ונפסק בשו"ע (או"ח סי' שלט סעיף ו).

[פ"ה ה"ב [כ.]]

מחילת כף באחורי היד

דאמר רבי יונה: אית הוה סבין ביומינן (היו זקנים בזמננו) והוון מטפחין לאחורי ידיהון בשובתא (בשבת).
בבלי לא הובא.

[פ"ה ה"ב [כ.]]

המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו

רבי הוה מסב לרבי שמעון בריה (רבי ישב עם בנו), והוון מטפחין לאחורי ידיהון בשובתא (מוחאים כף אחורי ידיהם בשבת). עבר רבי מאיר ושמע קלהון (קולם), אמר: רבותינו הותרה השבת? (בתמיה). שמע רבי קליה (קולו). אמר: מי הוא זה שבא לרדותינו בתוך ביתינו? ואית דאמרי הכין אמר: מי הוא זה שבא לצנעינו (להוכיחנו) בתוך ביתינו? שמע רבי מאיר קליה (את קולו של רבי שכועס עליו) וערק (ברח). נפקין פריי בתריה (עבדי רבי רדפו אחרי), מפרי אפרח רוחא פיקייליה מעל קדליה דרבי מאיר (הרוח הפריחה את הסודר מעל עורפו של רבי מאיר), אודיק רבי מן כוותא וחמא קדליה דרבי מאיר מן אחורוי (רבי השקיף מהחלון וראה את עורפו של רבי מאיר), אמר: לא זכית אנא לאורייתא אלא בגין דחמית קדליה (שראית את עורפו) דרבי מאיר מן אחורוי. רבי יוחנן ורשב"ל תריהון אמרין: אנן לא זכינן לאורייתא אלא בגין דחמינן אצבעתיה דרבי מן גולגיקין ידיה (שראינו את אצבעו של רבי שיצאה מבית היד שלו).

בבלי עירובין יג: הובא רק שרבי אמר שזכה לתורה משום שראה את רבי מאיר מאחוריו.⁶

[פ"ה ה"ב [כ.]]

גדרי קיפוף וריקוד

קיפוף - עוקר שתי רגליו כאחת, ריקוד - עוקר אחת ומניח אחת.
בבלי לא הובא.

[פ"ה ה"ב [כ.]]

אסור לנקוש על הדלת בשבת

אמר רבי לעזר: כל משמיעי קול אסורין בשבת. רבי שמואל בר רב יצחק סבר מקושה דכנישתא חדתא (רצה לנקוש על דלת בית הכנסת החדש). רבי ליל בי רבי אלם מקש על כסא. רבי אילא עני בסדרא (נתעכב בבית המדרש), סלק לביתא אשכחון דמיכין (מצאם ישנים). רבע ליה על סולמא בגין דלא מקשה על תרעא בשובתא (רבץ על הסולם כדי לא לנקוש על השער בשבת). רבי ירמיה הוה פשט (לומד) עם בריה דרבי אימי, אזל בעי מתערטא

⁶ כשיטת הירושלמי להאריך במעשים שמוזכרים בבבלי בקיצור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בקריצתא דשובתא שרי מיקש על תרעא (רצה להעירו ונקש על השער בשבת). אמר ליה: אבא מאן שרא לך? **בבלי** עירובין קד. דן בזה והסיק שקול שאינו של שיר (כגון נקישה בדלת) מותר.

פ"ה ה"ב [כ:]

אסור להכות על הכרס

רבי אבא בר כהנא בעא קומי (לפני) רבי יסא: מהו מקשה על כריסא בשובתא (להכות על כריסו בשבת, משום השמעת קול)? אמר ליה: בחולא מאן שרא לך? (אפילו בחול אסור). אמר רבי שמואל בר אבדומא: נהגין רבנן בחולה מן הטיבור ולמעלן, בבגדיו מן הטיבור ולמטן (פני משה: האיסור מחשש סכנה. קרבן העדה: משום הרהור עבירה). **בבלי** נידה יג: דן באיסור לגעת במילה משום הרהור עבירה, ונקט לשון "יד לאמה", ואח"כ נקט "למטה מטיבור". והמגן אברהם (או"ח סי' ג סעיף יד) הוכיח מהבבלי שהאיסור הוא רק במילה עצמה, ו"למטה מטיבור" לאו דווקא. והשיירי קרבן דחה את דבריו ע"פ הירושלמי כאן (ובשבת קיח: מסופר על רבי שלא הכניס ידו תחת אבנטו).

פ"ה ה"ב [כ:]

אסור לדון בערב שבת

אסור לדון דיני ממונות בערב שבת. והא מתניתא פליגא - לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני נפשות, הא דיני ממונות דנין! ותני רבי חייא כן - דנין דיני ממונות בערב שבת אבל לא דיני נפשות בערב שבת! אמר: כן להלכה וכאן לדבר תורה (פני משה: מדאורייתא דנים בערב שבת, מדרבנן לא. קרבן העדה: בדיעבד דנים בערב שבת, לכתחילה לא. וכך הגירסא גם בכתובות פ"א ה"א [ב]. אך בסנהדרין פ"ד ה"ו [כב]. הגירסא: כאן להלכה כאן למעשה, ופירש הפני משה שם כפירושו כאן).

בבלי

בבלי בבא קמא קיג. הובא רק שלא מזמינים אדם לדין בערב שבת, אך לא שיש אז איסור לדון.

בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]

אסור לארס בערב שבת

אסור לארס אשה בערב שבת. הדא דאת אמר (זה נאמר) שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס יארס. **בבלי** לא הובא.

פ"ה ה"ב [כ:]

תפילה להתחתן עם פלונית

מחלפא שיטתיה דשמואל, תמן הוא אמר מושיב יחידים ביתה במאזנים לעלות המה מהבל יחד (שהזיווג משמים), והכא הוא אמר הכין שלא יקדמנו אחר בתפילה (שאפשר לשנות את הזיווג ע"י התפילה)! אפילו כן לא קיימה (התפילה תועיל, אך הנישואין לא יעלו יפה). **בבלי** מועד קטן יח: כתב שהתפילה לא תועיל כלל⁷.

בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא].

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁷ כשיטת הירושלמי שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

הבערה שלא לצורך ביום טוב

[פ"ה ה"ב [כא.]

מהו להדליק נר של אבטלה (בטלה, שאין בו צורך)? חזקיה אמר אסור. מתניתא פליגא על חזקיה: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, בשבת אין את מבעיר אבל מבעיר את ביום טוב. אין תימר (אם תאמר) בדברים שיש בהן אוכל נפש אנו קיימין (אנחנו מדברים) - והכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, אלא כי נן קיימין (מדובר) בנר של אבטלה. אמר רבי אבונה: ותניי תמן בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין. רבי נחום אחוי (אחיו) דרבי אילא בעא קומי (לפני) רבי יוחנן (האם מותר להדליק נר לבטלה), אמר ליה: לא תאסור ולא תישרי (שהיה מסופק בדבר).

בבלי יב: למסקנה בית הלל אומרים מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה

[בבלי לו. • פ"ה ה"ב [כא.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין

[בבלי לו:]

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מועלים בגחלת

[בבלי לו. • פ"ה ה"ה [כב.]

הגחלת של הקדש אין מועלין בה.

בבלי במשנה הגירסא: מועלין בה.

חילוקים בין גחלת לשלהבת

[בבלי לו. • פ"ה ה"ה [כב.]

חמשה דברים נאמרו בגחלת וחמשה בשלהבת: גחלת של הקדש מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין, גחלת של עבודה זרה אסורה ושלהבת מותרת, המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו, המוציא את הגחלת לרשות הרבים חייב והשלהבת פטור, מברכין על השלהבת (מאורי האש) ואין מברכין על הגחלת.

בבלי גם כן הובאו חמישה חילוקים בין גחלת לשלהבת, אך במקום ברכת מאורי האש הביא חילוק שהגחלת כרגלי הבעלים והשלהבת בכל מקום (לענין תחומין). בברכת מאורי האש על הגחלים ה**בבלי** דן בברכות לו.

תחום המציאה כרגלי המוצא

[בבלי לו. • פ"ה ה"ו [כב.]

המוצא כלי בדרך הרי זו כרגלי המוצא.

בבלי לא הובא.

הבא מחוץ לתחום מותר

[פ"ה ה"ח [כב:]

רבי אומר: אילו ואילו נכנסו לתחום משחשיכה מותרין לשחוט וכו'. אמר רבי זעורה: הדא אמרה כלי שבא מחוץ התחום לתחום משחשיכה מותר לטלטלו.

בבלי רבי לא פירש שנכנסו משחשיכה, וכן דברי רבי זעורה לא מובאים, וביצה כה. מפורש שדורון שבא מחוץ לתחום אסור. ואכן הרמב"ן (עירובין מא: ד"ה ובירושלמי) כתב שזו מחלוקת התלמודים - שלירושלמי מותר ולבבלי אסור, וכן דן בזה היפה עיניים (שבת מה:).

מסכת ראש השנה

פרק א – ארבעה ראשי שנים

מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו, מלכויות
 מיכן שמונין חדשים ליציאת מצרים וכו', משנבנה הבית התחילו מונין לבנינו וכו', לא זכו למנות לבניינו התחילו מונין לחורבנו וכו', לא זכו למנות לעצמן (לחורבנו, שתלוי בישראל) התחילו מונין למלכויות.

בבלי הובאו רק מניינים ליציאת מצרים ולמלכויות. וכן לא הובא סדר שלא זכו למניין אחד והתחילו למנות למניין אחר.

רעה שגם למלכי האומות מונינים מניסין
 רבי לעזר בשם רבי חנינה: אף למלכי אומות העולם אין מונין אלא מניסין, בשישי בשנת שתיים לדריוש בשמיני בשנת שתיים לדריוש נאמר בשמיני בשנת שלש. חיפה אמר: שמיני נאמר תחילה אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (ולמלכי האומות מונינים מתשרי).

בבלי פשוט שלמלכי אומות העולם מונינים מתשרי.

שנת המבול אינה ממניין חיי נח
 שנת המבול אינה עולה מן המנין (של חיי נח).
בבלי לא הובא.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט
 הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"ג ה"ב [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הגוי קורא תגר, אך ישראל מברך על הרעה
 הירושלמי דן בזה בראש השנה השמות מאירי ד. ד"ה האומר, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
 הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל רגל
 הרי עלי עולה וכו' שלמה שנתו - את מפיל יום האחרון והוא עובר על כל יום ויום. אין כיני (אם כן) עברו עליו שלושה רגלים - את מפיל את רגל האחרון והוא עובר על כל רגל ורגל (קרוב העדה ויפה עיניים: לאחר שלושה רגלים עובר בכל רגל, לאחר שנה עובר בכל יום. אך הפני משה ביאר באופן אחר).

בבלי כתב שלאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל יום ויום.

פ"א ה"א [ה.].

אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ז [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ד:

בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ט.

יובל יכול לחול באמצע השמיטה

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יב:

ראש השנה לנדרים – ניסן או תשרי

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יג. • פ"א ה"ב [ו.].

כל שיעורי חכמים כך הוא – אינו בירושלמי

בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את הכלל: כל מידות חכמים כך הוא, בארבעים סאה הוא טובל, בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול וכו'. ובירושלמי כלל זה לא הובא בשום מקום.

בבלי ב. • פ"א ה"ב [ו.].

שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן מבבל

דאמר רבי חנינה: שמות חדשים עלו בידם מבבל. בראשונה בירח האיתנים וכו', בירח בול וכו', בירח זיו וכו', מיכן והילך (אחר שעלו מבבל) וכו' בחדש ניסן וכו', בחדש כסליו וכו', חדש טבת. רבי שמעון בן לקיש אמר: אף שמות המלאכים עלו בידן מבבל. בראשונה ויעף אלי אחד מן השרפים, שרפים עומדים ממעל לו, מיכן והילך והאיש גבריאלי, כי אם מיכאל שרכם. **בבבלי** לא הובא.

בבלי טו. – יח.

הדין בשמים, זכויות ועבירות

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז. • פ"א ה"ג [ז.].

דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם

אית תניי תני כולהם (כולם) נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בראש השנה, אית תניי תני כולהם נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם ביום הכיפורים, אית תניי תני כולהם נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בזמנו, אית תניי תני כל אחד ואחד נידון בזמנו וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בזמנו.

בבבלי גם כן הובאו ארבע דעות בזה, אך בכמה שינויים: רבי מאיר הוא כדעה השנייה בירושלמי, רבי יהודה כדעה השלישית בירושלמי, רבי יוסי אומר שאדם נידון בכל יום (ודעה זו אינה בירושלמי כאן אלא בסנהדרין (פ"ב ה"ג [יא.], ועיין מה שכתבנו שם) שהמלך והציבור נידונים בכל יום), רבי נתן אומר שאדם נידון בכל שעה (וגם דעה זו אינה בירושלמי). הדעה הראשונה והרביעית בירושלמי לא הובאו בבבלי.

בבלי טז.

מלך וציבור נידונים בכל יום

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ג [יא.], ועיין מה שכתבנו שם.

ועל המדינות בו יאמר וכו'
ועל המדינות בו יאמר אי זו לחרב ואי זו לשלום אי זו לרעב ואי זו לשובע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות.
בבבלי לא הובא. נמצא בתפילת מוסף של ראש השנה.

דין לישראל ולגויים, דין ביום ובלילה
אמר רבי לוי: והוא ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים - הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצות ואת האומות בלילה בשעה שהן בטילין מן העבירות. שמואל אמר: מי (מיד לאחר) שהוא דן את ישראל הוא דן את האומות. מה מקיים שמואל ידין לאומים במישרים? דנן (את הגויים) ככשירים שבהן - מזכיר להם מעשה יתרו, מזכיר להן מעשה רחב הזונה.
בבבלי לא הובא.

לערבב את השטן ע"י התקיעות – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן שתוקעים במיושב ובמעומד כדי לערבב את השטן. ובירושלמי לא הובא.¹

השטן נבהל מקול השופר
בבלי טז:
הירושלמי דן בזה בהשמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות ד"ה ברוקח, ועיין מה שכתבנו שם (לאחר מסכת נידה).

תפילה צדקה ותשובה
בבלי טז:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש פנקסיות – צדיקים רשעים ובינוניים
בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].
שלוש פנקסיות הם, אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינוניים וכו'.
בבבלי הלשון: שלושה ספרים.

מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה
בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].
זה של צדיקים גמורין כבר נטלו איפופסי (חותם) של חיים מראש השנה, זה של רשעים גמורין כבר נטלו איפופיס שלהן מראש השנה, של בינוניים כבר ניתן להן עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים - אם עשו תשובה נכתבין עם הצדיקים ואם לאו נכתבין עם הרשעים וכו'. רבי חנניה חברהון דרבנן בעי: ואין הקב"ה רואה את הנולד (ואם כן הוא יודע מראש האם הבינוניים יעשו תשובה, ויכול לחותמם כבר בראש השנה)? ולא שמיע דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה? (ולכן הקב"ה ממתין לבינוניים ולא חותם אותם בראש השנה אע"פ שהוא יודע מראש אם יחזרו בתשובה).

¹ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבבלי גם כן הביא שבינוניים תלויים עד יום כיפור, וכן הביא שאדם נידון לפי מעשיו באותה שעה, אך לא הביא את הקושיא שהקב"ה רואה את הנולד².

בבלי טז. • פ"א ה"ג [ז:]

מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה

בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין - לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו, שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינו כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחים זקנם ואוכלין ושותין ושמים, יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים. **בבבלי** לא הובא. המפרשים על הירושלמי דנו על גילוח הזקן: מראה הפנים פירש שמתקנים את השערות הארוכות, ותורתן של ראשונים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא גם גירסא "מגלחין את שערן", וגירסא אחרת "ומתקנין זקנם".

בבלי יח.

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יט:

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יט:

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ.

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ:

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ו [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא. • פ"א ה"ד [ח:]

יום כיפור

צומא רבה (כינוי ליום כיפור).

בבבלי הלשון: יומא רבא, וגם הוא כינוי ליום כיפור.

בבלי כא. • פ"א ה"ד [ח:]

מעשה באחד שצם יומיים מספק ומת

אבוב דרבי שמואל בר רב יצחק חש על גרמיה (החמיר על עצמו) וצם תרין יומין (יומיים), מספיקא דיומא, אפסק כרוכה ודמך (נפסקו מעיו ומת). **בבבלי** גם כן מסופר על אחד שצם יומיים, אך לא מסופר שמת³.

בבלי כא. • פ"א ה"ה [ח:]

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

² מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מקשה שהרי הקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נ.

³ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש גם כשפטורים מעיקר הדין. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן

בבלי כא:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיברה תורה בכל לשון

פ"א ה"ח [ט:]

דיברה התורה בכל לשון (קרבן העדה: בלשון לא מדויקת, משתאה לה - היה צריך לומר "אליה", גרב שהוא מחזיק - שיש בו, צודה להם - עליהם. פני משה: במילים שיש להם מילים אחרות נרדפות): **האיש** משתאה לה, כל גרב שהוא מחזיק סאתים, אם צודה להם לוקחים בידן מקלות. **בבלי** לא הובא.

פרק ב – אם אינן מכירין

עד אחד נאמן לקידוש החודש

בבלי כב: • פ"ב ה"א [י:]

בדין היה שלא יהו צריכין עדים, והן אמרו (מדרבנן) שיהו צריכין עדים, והן אמרו עד אחד נאמן.

בבלי סובר שעד אחד לא נאמן.

נאמנות של נשים, סוסיתה

פ"ב ה"א [יא:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מי ביטל את המשוואות

בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]

מי ביטל את המשוואות? רבי ביטל את המשוואות.

בבלי לא הובא.

בטבריה לא בטלו המשוואות

בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]

אף על גב דאמר את בטלו את המשוואות, לא בטלו מים טיבריה.

בבלי לא הובא.

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו

בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]

אין משיאין אלא על החדשים המיושבים בזמן (משיאים משוואות רק על חודשים חסרים) מפני יום טוב שחל להיות בערב שבת (ראש השנה שחל ביום שישי. פני משה ויפה עיניים: שבזמן שקידשו ע"פ הראייה ראש השנה יכול לחול ביום שישי).

בבלי הביא טעם אחר - משום ראש חודש חסר שחל בערב שבת. והיפה עיניים כתב שהבבלי לא תירץ כירושלמי משום שהבבלי סובר שגם בזמן שקידשו ע"פ הראייה הקפידו שראש השנה לא יחול ביום שישי (וכן דן בזה יפה עיניים ראש השנה כט:).

עשרים וארבעה מיני ארזים

בבלי כג.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עושה שלום במרומיו – בכוכבים ובמלאכים

בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]

תני רבי שמעון בן יוחי: לפי שהרקיע של מים והכוכבים של אש, והן דרים זה עם זה ואינן מזיקין זה את זה, לפיכך עושה שלום במרומיו. אמר רבי אבון: המלאך עצמו חציו

מים וחציו אש ואית ביה חמש גפין וגוייתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וגו'.
בבלי לא הובא.

המזלות ברקיע בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
לעולם לית מזל חמי מה דקומי, אלא כולהון סלקין כאילין דסלקין בסולמא הפיך (מזל לא רואה את המזלות שלפניו, שפניו של המזל כלפי אחר, כאנשים שעולים בסולם ופניהם לאחור, וכל אחד לא רואה את אלו שמעליו).
בבלי לא הובא.

החלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
שלוש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה שישתמש בהן העולם, מאה ושמונים ושנים במזרח ומאה ושמונים ושנים במערב ואחת באמצעו של רקיע, שממנו יצא מתחילת מעשה בראשית. מה שחמה מהלכת לשלשים יום, הלבנה מהלכת לשני ימים ומחצה וכו' (ומאריך כאן בחישובי היחס בין מהלך החמה למהלך הלבנה).
בבלי לא הובא.⁴

גער בירח והוא נעלם בבלי כה: • פ"ב ה"ד [יב:]
רבי אבון משדי עלוי צרין (השליך צרורות לכיוון הירח הישן) ואמר לה: לא תבהית בני מריך, ברמשא אנן בעיין תיתחמי מיכא, ואת מיתחמי מיכא (אל תבייש את בני אדוניך, הערב אני רוצה לקדש את הירח החדש ואתה עדיין נראה)? מיד איתבלע מן קומי (נעלם הירח מלפניו).
בבלי הובא אותו המעשה אך לא הוזכר שהירח נעלם.⁵

הטעם לעיבור השנה פ"ב ה"ה [יג:]
אילו (אלו) אחד עשר יום שהחמה עודפת על הלבנה בכל שנה וכו'.
בבלי ערכין ט: הובא אורכן של שנות החמה והלבנה, אך חשבון ההפרש ביניהן לא הובא שם.⁶

הטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי פ"ב ה"ה [יג:]
רב כהנא מאריך בצלותיה וכו'. אמר ליה אנא מדבית עלי וכתוב על דבית עלי "אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם" - בזבח ובמנחה אין מתכפר לו, אבל מתכפר לו בתפילה. וצלי עלוי (רבי חייא על רב כהנא) וזכה למיסב (להזקין) וכו'.
בבלי יח. כתוב שלבית עלי מתכפר "בתורה ובגמילות חסדים", וכל לא מובא הסיפור שהאריך בתפילה והתפלל עליו⁷ והזקין, אלא שעסקו בתורה⁸ ובגמילות חסדים. כמו כן בבלי לא הוזכר כלל שרב כהנא מבית עלי, אלא לגבי רבה (ויש גורסים רבא) ואבוי.

⁴ לגבי חישובי מהלך החמה והלבנה, שהירושלמי מאריך בהם, הוא קשור לכך שדרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

⁵ דומה לכך ששיטת הירושלמי היא שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה פ"ב ה"ו [יד].
כל חדש שנולד קודם לשש שעות, אין כח בעין לראות את הישן. ותני כן: נראה ישן בשחרית - לא נראה חדש בין הערבים, נראה חדש בין הערבים - לא נראה ישן בשחרית (במפרשים דין זה נקרא "מולד זקן").
בבלי כ: סוגיא דומה לזה, והמפרשים דנו בה באריכות.

קידוש החודש מועיל אפילו בעדים זוממים בבלי כה: • פ"ב ה"ז [יד].
שאם קידשוהו ואח"כ נמצאו העדים זוממין הרי זה מקודש.
בבלי כתוב "אפילו מוטעין", ולא מפורש דין עדים זוממים, אך רש"י (ד"ה מוטעין) פירש ע"י עדי שקר.

זמן חידוש הלבנה – אינו בירושלמי בבלי כה: • פ"ב ה"ח [יד].
בבלי הובא כאן שאין חידושה של לבנה פחותה מל"ט יום ומחצה ושני שלישי שעה וע"ג חלקים, ובירושלמי לא הובא.

פרק ג – ראוהו בית דין

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם פ"ג ה"א [טו].
ניסן לא נתעבר מימיו וכו' תשרי לא נתעבר מימיו (פני משה וקרנן העדה: ר"ח ניסן ור"ח תשרי לא הוקבעו ביום ל"א, דהיינו החודשים אדר ואלול תמיד חסרים).
בבלי יט: הובא לגבי אלול שמימות עזרא לא מצינו אלול מעובר, ויש דעה שגם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר. אך לא כתוב "מימיו".

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי בבלי כה: • פ"ג ה"א [טו].
אית תנאי תני (יש אומרים): יעמדו שנים (מהדיינים שראו ביום) ויעידו לפניהן, אית תנאי תני: יעמדו כולן ויעידו במקום אחר.
בבלי כתוב שאם הדיינים ראו ביום אין צריך עדות כלל, שלא תהא שמיעה גדולה מראיה, והירושלמי לא סובר את סברא זו.⁹

חודש הוא רק כ"ט או ל' יום פ"ג ה"א [טו].
קידשוהו קודם לזמנו (קידשו את היום הכ"ט להיות א', דהיינו חודש של כ"ח יום) או לאחר עיבורו יום אחד (קידשו את היום הל"ב להיות א', דהיינו חודש של ל"א יום), יכול יהא מקודש? תלמוד לומר: אתם, אתם (אם קידשו בזמנם) אלה הם מועדי, (שלא בזמנם) אין אלה מועדי.
בבלי סוגיית אורכי חודשי הלבנה בערכין ט.¹⁰

⁷ קשור לכך ששיטת הירושלמי היא שתפילה משנה את המציאות, וע"י תפילה תיבטל הגזירה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

⁸ קשור לכך ששיטת הירושלמי להחשיב יותר את המעשים (תפילה) מאשר את הלימוד (תורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

⁹ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי לא סובר את הסברא שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כה.

היה סימן לבי"ד של מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר
 ביומו (בימיו) דרבי אבהו אתון בעיי מימר "גואלינו" ואמרן "גאולתינו" וקבלון (העדים
 היו צריכים לומר "גואלינו" שהוא סימן לכך שהם עדים כשרים, וגם אם אמרו "גאולתינו" כשרים).
בבלי לא הובא.

הרכנת הראש מועילה בעדות החודש
 ביומו (בימיו) דרבי ברכיה אישתתקון (העדים השתתקו). אמר לון: שמעתון דאיתקדש
 ירחא? וארכינן בראשיהון וקבלון (הרכינו ראשם לסימן ששמעו, וקיבלום).
בבלי לא הובא, וציון ירושלים דן כאן האם הרכנת הראש מועילה גם בשאר עדויות.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ז ה"ג [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין תוקעים בשל פרה שאין קטיגור מעשה סניגור
 שנייא היא שאין קטיגור נעשה סניגור (וזהו הטעם העיקרי שאין תוקעים בשל פרה).
בבלי למסקנה חדא ועוד קאמר: אין קטיגור נעשה סניגור, ושל פרה נקרא קרן.
 ומשמע ששני הטעמים עיקריים.

מי גדול – חכמה או שנים
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בחיבר שתי תקיעות
 תקע בראשונה ומשך בשנייה כשתים - אין בידו אלא אחת. רבי אבא בר זמינא בשם
 רבי זעורה: אפילו אחת אין בידו, למה? ראשה (של התקיעה השניה) גבי סופה (של הראשונה)
 מצטרף, וסופה גבי ראשה מצטרף, לא ראשה אית לה סוף (לראשונה), ולא סופה אית לה
 ראש (לשניה).
בבלי פשוט שאין בידו אלא אחת.

דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר
 היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה - דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום
 אחר.
בבלי לא הובא.

¹⁰ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (ואורך החודש שייך יותר למסכת ראש
 השנה), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף עה.

יובל משמט כספים בסופו

פ"ג ה"ה [יז.]

השמט כספים לא בסוף הן משמיטין? (בתמיה).

בבלי לא הובא. השיירי קרבן הקשה על הירושלמי שהרי אין שמיטת כספים ביובל כלל, וכן גליון הש"ס על הירושלמי דן בזה. וציון ירושלים דן האם משמט בסופו או בתחילתו.

העומד אחורי ביהכ"נ – חזקה שכיוון

בבלי כז: • פ"ג ה"ז [יז.]

לא אמר אלא וכן מי שהיה עובר (אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר), הא אם עמד חזקה כוין.

בבלי לא הובאה חזקה זו.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"א [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע

בבלי כח:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"ד [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

ביום שאדם נולד בו – מזלו גובר, מלחמת עמלק

פ"ג ה"ח [יז.]

עמלק - כושפן (מכשף) היה, מה היה עושה? היה מעמיד בני אדם ביום גיניסיא שלו (העמלקים היו נלחמים ביום ההולדת שלהם), לומר: לא במהרה אדם נופל ביום גיניסיא שלו (שביום זה מזלו גובר). מה עשה משה? עירבב את המזלות.

בבלי עניין יום ההולדת והמעשה עם עמלק לא הובא.

ביטול תורה גורם להצלחת מלכות הרשעה

פ"ג ה"ח [יח.]

אימתי שישראל משליכין דברי תורה לארץ, המלכות הרשעה הזאת גוזרת ומצלחת. מה טעמא? ותשלך אמת ארצה ועשתה והצליחה, ואין אמת אלא תורה, היך מה דאת אמר (כמו שכתוב) אמת קנה ואל תמכור חכמה ומוסר ובינה.

בבלי לא הובא.

מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות

פ"ג ה"ט [יח.]

עשה לך שרף לא פירש (ממה יעשהו). אמר משה: עיקרה לא נחש הוא? לפיכך ויעש משה נחש נחושת. מיכן היה רבי מאיר דורש שמות (מכך שמשה דרש את המילה נחש).

בבלי יומא פג: גם כן מובא שרבי מאיר דרש שמות, ומעשה על כך באחד שמותו (ומעשה זה הובא גם בירושלמי כאן בקיצור), אך לא הובא מקורו של רבי מאיר מהנחש.

נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים

בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יח.]

רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: והיה הנשוח אין כתיב כאן אלא כל הנשוח - אפילו נשיכת כלב אפילו נשיכת נחש. ולא דמיא: נשיכת כלב - וראה, נשיכת נחש - והביט (פני משה: נשיכת כלב קלה יותר, שהיה די בראייה בעלמא. קרבן העדה: נשיכת כלב חמורה יותר, שהיה צריך להסתכל היטב). רבי יודה גוזריא בשם רבי אחא: נשיכת כלב שאינו ממינו - וראה, נשיכת נחש שהוא ממינו - והביט. ורבנן אמרי: נשיכת כלב שאינו מחלחל (הארס) - וראה,

נשיכת נחש שהוא מחלחל - והביט (בדעת חכמים גם קרבן העדה פירש שהם סוברים שנשיכת
 כלב קלה יותר).
בבלי לא הובא.

פרק ד – יום טוב

מדאורייתא לא תוקעים בשבת בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח:]
 כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה, הא כיצד? בשעה שהוא
 חל בחול - יום תרועה, בשעה שהוא חל בשבת - זכרון תרועה, מזכירין אבל לא
 תוקעין.
בבלי הובאה דרשה זו, דחה זאת¹¹, והסיק שמדאורייתא תוקעים גם בשבת, ומדרבנן
 לא תוקעים משום הגזירה דרבה, שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר. וזהו גם הטעם של
 איסור לולב ומגילה. ובירושלמי הגזירה דרבה לא הובאה כלל¹² (ובמגילה פ"א ה"ד [ה]:
 הירושלמי מביא דרשה דומה לגבי קרבן חגיגה בשבת, וגם שם הבבלי חולק עליו, ועיין מה שכתבנו שם).

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח:]
 כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה וכו' (המקור שלא תוקעים
 בשבת).
בבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שתקיעת שופר ורדיית הפת היא חכמה ואינה מלאכה.
 ובירושלמי לא הובא כלל.

מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים פ"ד ה"ג [יט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.
העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי בבלי לא.
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מט:].

עשר מסעות נסעה שכינה – אינו בירושלמי בבלי לא. • פ"ד ה"ד [כ:]
בבלי הביא כאן שעשר מסעות נסעה שכינה, ובירושלמי לא הובא כלל¹³.

נושאי המות אסורים בנעילת הסנדל בבלי לא:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
 סב.

¹² הבבלי סובר את הגזירה דרבה בכמה מקומות, והירושלמי לא סובר אותה כלל. עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף כ.

¹³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט
 להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה
 ביהודה נהגו כרבי עקיבה, ובגליל כרבי יוחנן בן נורי (במחלוקת במלכויות זכרונות ושופרות).
 עבר ועשה ביהודה כגליל ובגליל כיהודה - יצא.
בבלי לא הובא.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
 הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמר "אדיר המלוכה" במקום האל הקדוש
 בכל מקום עבר והזכיר אדיר המלוכה לא יצא, חוץ מן האל הקדוש של ראש השנה,
 ובלבד במוסף.
בבלי לא הובא.

נוסח ברכת האל הקדוש
 רבי יעקב בר אחא רבי זעורה חנין בר בא (אבא) בשם רב: צריך לומר האל הקדוש. רבי
 בא (אבא) בשם אבא בר רב חונה: צריך לומר האל הקדוש ומרבה לסלוח.
בבלי לא הובא.

נוסח ברכת בונה ירושלים
 בתפילה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים (היו מאחדים את ברכת מצמיח קרן ישועה עם
 ברכת בונה ירושלים).
בבלי לא הובא.

עשרה מלכויות זכרונות ושופרות – כנגד מה
 אין פוחתין מעשרה מלכויות - כנגד עשרה קילוסין שאמר דוד הללויה וכו' כל הנשמה
 תהלל יה הללו יה, מעשרה זכרונות - כנגד עשרה וידויים שאמר ישעיה רחצו הזכו
 הסירו וגו' לכו נא ונוכחה יאמר ה' וגו', מעשרה שופרות - כנגד שבעה כבשים פר ואיל
 ושעיר.
בבלי הביא שעשרה מלכויות כנגד ההילולים שאמר דוד, והוסיף עוד מקורות -
 עשרת הדברות ועשרה מאמרות. כמו כן בבלי לא הוזכר כנגד מי עשרה זכרונות
 ועשרה שופרות.

פורענות של גויים
 אין מזכירין מלכות זכרון שופר של פורענות (ולא דן בפורענות של גויים).
בבלי הוסיף שפורענות של גויים כן מזכירים¹⁴.

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי
 העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה, השני מתקיע, ובשעת ההלל הראשון
 מקרא את ההלל.

¹⁴ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ולא להזכיר את פורענותם), והבבלי חולק על כך.
 עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבבלי היתה הו"א שקוראים את ההלל דווקא בשחרית משום שזריזים מקדימים למצוות (ודחה זאת), וכלל זה הובא בעוד מקומות בבבלי. ובירושלמי לא הוזכר כלל.

הטעם שלא תוקעים בשחרית בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
מפני מעשה שאירע (הטעם שלא תוקעים בשחרית). פעם אחת תקעו בראשונה (בשחרית), והיו השונאים סבורין שמא עליהן הם הולכין, ועמדו עליהן והרגום. מיגו דאינון חמי לון קראיי שמע ומצליין וקוראין באוריתא ומצליי ותקעין אינון אמרין בנימוסון אינון עסיקין (כשתוקעים במוסף השונאים מבינים שזהו חלק מהתפילה).
בבבלי לא הביא את כל המעשה¹⁵. אמנם משמע שלבבלי אינו אותו מעשה ממש, אלא שהמלכות גזרה גזירה¹⁶.

מדוע בהלל בשחרית אין חשש מהשונאים בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
ואמר אף בהלל כן (נגזר שלא לקוראו בשחרית משום חשש השונאים)! לית כל עמא תמן (בימים שקוראים את ההלל לא מתקבצים כל כך הרבה אנשים בבית הכנסת, ולא שייך חשש השונאים).
בבבלי לא הקשה קושיא זו.

הטעם שאין הלל בר"ה – אינו בירושלמי בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
בבבלי הביא שהטעם שאין הלל בראש השנה הוא משום שאפשר מלך יושב על כסא דין וספר חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה? ובירושלמי לא הובא מה הטעם לזה.

מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה פ"ד ה"ח [כ:]
אמר להן הקב"ה: מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום, מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה וכו'. אמר להן הקב"ה: מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בחיבר שתי תקיעות פ"ד ה"י [כא:]
הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אסור לישון בראש השנה השמטות ד"ה בדרכי
האי מאן דדמיך (ישן) בריש שתא, דמיך מזליה (מזלו יישן).
בבבלי לא הובא. והרמ"א (או"ח סי' תקפג סעיף ב) פסק זאת להלכה.

¹⁵ כדרך הבבלי לקצר יותר במעשיות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹⁶ יתכן שקשור בכך שהירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים (ולכן מכנה אותם שונאים), והבבלי ממעט בכך (ולכן קורא להם מלכות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

הגוי קורא תגר, אך ישראל מברך על הרעה בבלי ד. • השמטות מאירי ד. ד"ה האומר (השמטה זו לא הובאה ב"השמטות מתלמוד ירושלמי" שנדפס לאחר מסכת ראש השנה:)
האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור. לא קשיא כאן בישראל, כאן בעובדי כוכבים, מפני שהגוי קורא תגר אבל ישראל אינו קורא תגר אלא מברך על הרעה כעל הטובה.
בבלי גם כן חילק בין ישראל לגוי, אך לא ביאר את הטעם לזה¹⁷.

¹⁷ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

מסכת תענית

פרק א – מאימתי

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

טעמיה דרבי אליעזר וכו' (פותח מיד בסוגיית הזכרת גשמים).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מאימתי, גבורות) וסדר המשניות¹.

שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח – אינו בירושלמי

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בבלי הביא שלושה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח: גשמים, חיה, תחיית המתים, ובמערבא אמרי אף פרנסה. ובירושלמי לא הובא².

טעמו של רבי אליעזר בהזכרת גשמים בסוכות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

טעמיה דרבי אליעזר על ידי שארבעת מינין (לולב וכו') הללו גדילים על המים לפיכך הן באין פרקליטין למים. דבר אחר: בשעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו הוא תובע פרסו ממנו (בסוכות אנו משמשים את הקב"ה).

בבלי הובא רק הטעם הראשון.

הטעם שמתחילים להזכיר גשם במוסף

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

ויזכיר (גשם ביר"ט האחרון של חג) מבערב (בערבית)! לית כל עמא (כולם) תמן (בבית הכנסת). ויזכיר בשחרית! אף הוא סבור שמא הזכירו מבערב והוא הוי מדכר (ולשנה הבאה יטעה ויזכיר בערבית).

בבלי לא הובא הטעם לזה, ותוס' (ד"ה העובר) הביאו את הירושלמי.

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים

בבלי ג.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם הטל נעצר

בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]

רבי יוסה ורבנין (רבנן), חד אמר: בין על הטל בין על המטר נשמע לו (שאלהו עצר את שניהם), וחורנה (האחר) אמר: על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו. **בבלי** פשוט שהטל לא נעצר.

אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית

בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]

(משל) לאחד שגנב נרתיקו של רופא, עם כשהוא יוצא נפצע בנו, חזר אצלו ואמר לו: אדוני, רפא את בני. אמר לו: לך והחזר את הנרתיק שכל מיני רפואות נתונין בו, ואני

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מיד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

מרפא את בנך. כך אמר לו הקב"ה לאליהו: לך והתר נדרו של טל, שאין המתים חיים אלא בטללים, ואני מחיה בנה של צרפית.
בבלי כל זה לא הובא.

דיני טעות בהזכרת גשם וטל
בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
היה עומד בגשם והזכיר של טל - אין מחזירים אותו, בטל והזכיר של גשם - מחזירין אותו וכו'. בגשם והזכיר של טל - אין מחזירין אותו וכו'. לא שאל בברכת השנים - אומרה בשומע תפילה. ודכוותה אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים - אומרה בשומע תפילה, מה אם שאלה שהיא מדוחק אומרה בשומע תפילה, אזכרה שהיא מריוח לא כל שכן.
בבלי ברכות כט. מוכח שאי אפשר לומר גבורת גשמים בשומע תפילה, שגבורת גשמים היא שבח ואינה תפילה.³

לא לשנות מנוסח התפילה
פ"א ה"א [ב:]
לכו ועשו ובלבד שלא תשנו מטביעה של תפילה.
בבלי לא הובא, אך בברכות מ: הובא לא לשנות מנוסח של ברכות.

ספק האם הזכיר גשמים
בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
כל שלשים יום - חזקה מה שהוא למוד הזכיר, מיכן והילך - מה שצורך יזכיר.
בבלי לא הובא דין זה, והובא בשו"ע (אר"ח סי' קיד סעיף ח).

המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה
פ"א ה"א [ג:]
רבי ליעזר אומר: אם אין ישראל עושין תשובה - אין נגאלים לעולם וכו'. אמר לו רבי יהושע: וכי אם יעמדו ישראל ולא יעשו תשובה אינן נגאלין לעולם? אמר לו רבי אליעזר: הקב"ה מעמיד עליהן מלך קשה כהמון, ומיד הן עושין תשובה והן נגאלין.
בבלי סנהדרין צז: הובאה אותה מחלוקת, אך לאחר קושייתו של רבי יהושע "אם אין עושין תשובה - אין נגאלין?" רבי יהושע עצמו אומר שהקב"ה מעמיד להן מלך וכו'.

הסיבות שנגאלו ממצרים
פ"א ה"א [ג:]
מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים: מתוך הקץ, מתוך צרה, מתוך צווחה, מתוך זכות אבות, מתוך תשובה.
בבלי לא הובא.

אילו משמרים שבת אחת נגאלים
פ"א ה"א [ג:]
אילו היו ישראל משמרים שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא.
בבלי שבת קיח: כתב שאילו משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים.

³ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח (גבורת גשמים, שהיא הזכרה) לבקשה (שומע תפילה, שהיא תפילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

הלשון "חביבך" – דודך

פ"א ה"ב [ד.]

נהיר את כד הוינן קיימין קומי חנותיה דרב הושעיה חביבך (האם אתה זוכר שהיינו עומדים לפני חנותו של רב הושעיה דודך).

בבלי לא הובאה לשון זו, אך "חביבי" הובא בכמה מקומות.

הירושלמי לא מחלק בין מקדש ראשון לשני לעניין עולי רגלים

פ"א ה"ב [ד.]

רבי ירמיה דרש בכנישתא דבולי (אותו בית כנסת): הלכה מקום שמזכירין שואלין. והא תנינן בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים! אמר רבי תנחום בר חייה: בשעת המקדש שאני (שלא שאלו עד ג' במרחשון כדי שעולי הרגלים יספיקו לחזור למקומן קודם הגשמים).

בבלי בבא מצינא כח. הביא גם דעות שמחלקות בזה בין מקדש ראשון למקדש שני, והירושלמי לא חילק ביניהם.

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה

פ"א ה"ב [ד.]

לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים והאילן עושה לשנים עשר חדש, אבל לעתיד לבוא התבואה עושה לחדש אחד והאילן עושה לשני חדשים וכו'.

בבלי שבת ל: הביא יותר מזה, שעתידיה אשה שתלד בכל יום, עתידים אילנות שיוציאו פירות בכל יום, ועתידיה ארץ ישראל שתוציא כלי מילת. ובירושלמי לא הובאו עניינים אלו (רק בירושלמי ברכות פ"ו ה"א [מג:]: הובא שעתידיה הארץ להוציא פת, כדברי הבבלי שם שתוציא גם גלוסקאות)⁴.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי

בבלי ה:

עיין מה שכתבנו ביומא פ"ג ה"ט [כ.].

להיתלות בקב"ה

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין – אינו בירושלמי

בבלי ח: • פ"א ה"ב [ד.]

בבלי הביא כאן (ובבבא מצינא מ.) שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ובירושלמי לא הוזכר כלל זה⁵.

נוסח ברכת הגשמים

בבלי ו: • פ"א ה"ג [ד:]

הכין הוה יחזקאל אבא מברך על ירידת גשמים: יתגדל יתקדש יתברך יתרום שמך מלכינו על כל טיפה וטיפה שאת מוריד לנו וכו'.

בבלי הלשון: מודים אנחנו לך וכו'⁶.

⁴ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (וכל אלו הן אגדות שאינן בדרך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

⁵ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁶ מלשון הירושלמי כאן נראה שהיא ברכת שבת, אך מלשון הבבלי משמע שהיא ברכת הודאה. ושיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבת, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

מים עליונים ותחתונים

בבלי ח. • פ"א ה"ג [ד:]

המים העליונים זכרים, והתחתונים נקבות.
בבלי לא הובא.

גודלו של גן עדן, עץ חיים

בבלי י.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מספר תעניות היחידים על הגשמים

בבלי י. • פ"א ה"ד [ה.]

הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין אוכלין ושותין משחשיכה וכו'.

בבלי במשנה הגירסא: מתענין שלוש תעניות.

אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם

פ"א ה"ד [ה.]

חד בר נש וכו' יצלי ומיטרא נחת (אדם פשוט התפלל וירד גשם), שלחון רבנן ואייתוניה, אמרון ליה: מה אומנך? וכו' (וסיפר שזה בזכות חסד שעשה). יצלי ואתי ומיטרא נחת מיטרא וכו', א"ל: מה אומנך? וכו'. יצלי ומיטרא נחת וכו' (ועוד מעשים שונים על אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם).

בבלי לא הובא.

דיני מעוברות ומניקות בתעניות

בבלי יד. • פ"א ה"ה [ו.]

עוברות ומניקות מתענות כדרךן בתשעה באב וביום הכפורים ובשלש תעניות הראשונות ובשלש השניות (האמצעיות), אבל בשבע האחרונות אינן מתענות בהן.

בבלי הסיק שמתענות רק בשלוש התעניות האמצעיות.

אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש

פ"א ה"ו [ו.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

עצי השיטים שנטע אברהם לצורך המשכן

פ"א ה"ו [ו.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעה וחשב שהדבר אסור – מתירים לו

פ"א ה"ו [ו.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תשמיש בשעת צרה

בבלי יא. • פ"א ה"ז [ז.]

כתיב בחסר ובכפן גלמוד - בשעה שאת רואה חסרון (צרה) בא לעולם, עשה אשתך גלמודה (אסור לשמש מיטתו).

בבלי איסור זה נאמר רק בשנות רעב, ולא בשאר צרות. השו"ע (או"ח סי' רמ סעיף יב) פסק כבבלי והרמ"א (שם) כירושלמי.

י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני

בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]

רבי יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין (הטעם שלא מתענים יותר מ"ג תעניות): כבתוך ארבעים שעשה משה בהר (י"ג תעניות בשני וחמישי הם ארבעים יום), אמר רבי יוסה: על שם שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי.

בבלי הובא רק הטעם השני⁷.

רק על גשמים וגובאי מתריעים לאחר י"ג תעניות
שאים היו שני דברים כגון עצירת גשמים וגוביי (גובאי, מין חגב) מתריעין עליהן (גם לאחר י"ג תעניות).

בבלי כתב שלכל שאר הפורענויות חוץ מגשמים (ולא רק גשמים וגובאי) - מתריעים עד שיענו מהשמים (גם לאחר י"ג תעניות).

אסור לארס בערב שבת
פ"א ה"ח [ח]: הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית
פ"א ה"ח [ח]: הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – סדר תעניות כיצד

חמישה דברים חסרו במקדש שני, שכינה ורוח הקודש
חמשה דברים היה המקדש האחרון חסר מן הראשון, ואלו הן: אש, וארון, ואורים ותומים, ושמן המשחה ורוח הקודש.

בבלי יומא כא: חמשת הדברים הם: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש (בגביאים) ואורים ותומים. ואם כן מהבבלי מוכח ששכינה ורוח הקודש הן שני עניינים נפרדים (וכן משמע קצת מברכות לא: ויומא עג:, אך מסנהדרין יא. וסוטה מח: משמע קצת שהן אותו עניין). ובירושלמי הוריות (פ"ג ה"ב [זט:]) הגירסא: אש, ארון, אורים, תומים, שמן הקודש. ובירושלמי מכות (פ"ב ה"ו [ז:]) הגירסא כירושלמי כאן⁸.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
שלושה דברים מבטלים את הגזירה קשה, ואילו הן (ובסנהדרין פ"י ה"ב [נא:]) הגירסא: אם ראית חלומות קשים או חזיונות קשים קפץ לשלשה דברים ואת ניצול ואילו הן) תפילה וצדקה ותשובה. ושלשתן בפסוק אחד: ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם, ויתפללו - זו תפילה, ויבקשו פני - זו צדקה, כמה דאת אמר אני בצדק אחזה פניך, וישבו מדרכיהם הרעים - זו תשובה, אם עשו כן מה כתיב תמן, ואני אשמע השמים ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם.

בבלי ראש השנה טז: ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם: צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה, וי"א אף שינוי מקום. והיפה עיניים (ראש השנה שם) דייק שמהירושלמי משמע שצריך את כולם, ומהבבלי שם משמע שכל אחד מועיל לבד. בירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב [נא:]) ישעיהו ניבא לחזקיהו שימות, וחזקיהו ענה לו גם כן את מימרא זאת, שתפילה וצדקה ותשובה יצילוהו מהמיתה. ובבבלי (ברכות י.) באותו

⁷ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

⁸ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

מעשה תשובתו של חזקיהו לישעיהו היא "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", דהיינו רק תפילה.

תשובתם של נינוה היתה רמיות
אמר רבי שמעון בן לקיש: תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה (ולא היתה תשובה אמיתית) וכו', אמר רבי יוחנן: מה שהיה בכף ידיהם החזירו, מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו.
בבלי סובר שאדרבה, החזירו אפילו מריש גזול שבנוי בבירה.⁹

האומר הקב"ה ותרן
פ"ב ה"א [ט].
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ג ה"ח [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני הזקן שיוורד לפני התיבה בתעניות
בבלי טז. • פ"ב ה"ב [ט].
ושפל ברך ונוח תשחורת ורגיל בחכמה ורגיל באגדה ויש לו בית ושדה.
בבלי הלשון: מטופל ואין לו, ויש לו יגיעה בשדה, וביתו ריקם, ופרקו נאה, ושפל ברך, ומרוצה לעם, ויש לו נעימה, וקלו ערב, ובקי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במדרש בהלכות ובאגדות, ובקי בכל הברכות כולן.

קושיא על מספר הברכות בתפילה
פ"ב ה"ב [ט].
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ג [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכה לרבו שתישמע תפילתו
פ"ב ה"ב [ט].
שאדם צריך לומר לרבו תישמע תפילתך.
בבלי לא הובא.

מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה
פ"ב ה"ב [י].
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ג [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכות עקידת יצחק
בבלי טו. • פ"ב ה"ד [י:].
אמר אברהם לפני הקב"ה: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני היה לי מה להשיב ולומר לפניך: אתמול אמרת לי כי יצחק יקרא לך זרע ועכשיו את אומר והעלהו שם לעולה? חס ושלום לא עשיתי כן, אלא כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך. כן יהי רצון מלפניך ה' אלהי שבשעה שיהיו בניו של יצחק בני נכנסים לידי צרה ואין להם מי ילמד עליהם סניגוריא - אתה תהא מלמד עליהם סניגוריא.
בבלי לא הובא.

⁹ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

ארבע כיתות היו על ים סוף
 ארבע כיתות נעשו אבותינו על הים: אחת אומרת נפול לים, ואחת אומרת נחזור למצרים, ואחת אומרת נעשה עמהן מלחמה, ואחת אומרת נצווה כנגדן.
בבלי לא הובא.

הקב"ה דן את מי שאומר לא חטאתי
 רבון העולמים, כלום את דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא חטאתי וכו' (ציון ירושלים: שאומר שלא חטא, וכמו שאומר שהקב"ה עושה לו עוול. פני משה: אדם שלא מודה ועוזב).
בבלי לא הובא.

דן בכל אחד מ"מי שענה" שבברכות התענית
 שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני וכו' (אברהם ויצחק). ארבע כיתות נעשו אבותינו על הים וכו' (ים סוף). ויאמר ה' אל יהושע קם לך וכו' (יהושע). ויאמר שמואל חטאנו לה' וכו' (שמואל). ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא וכו' (אליהו). ויאמר קראתי מצרה לי אל ה' ויעניני וכו' (יונה).
בבלי לא דן בכל אלה.

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות
 רבי יונתן ציים (היה צם) כל ערובת (ערב) ריש שתא, רבי אבון ציים כל ערובת שובא (ובנדרים פ"ח ה"א [כו:]: הגירסא: ערובת סוכות), רבי זעירא ציים תלת מאוון (שלוש מאות) צומין ואית דאמרי תשע מאוון.
בבלי לא הובא. והשו"ע (או"ח סי' תקפא סעיף ב) הביא שנוהגים להתענות בערב ראש השנה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
 אמר רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי לעזר: כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם. אמר ליה: ולא רבי, דילמא חורן (כאן את הסתם לא שנה רבי אלא תנא אחר, ואולי בזה אין הלכה כסתם). מה הן אין (ומה אם) דאשכח רבי מתני מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם, אתר (מקום) דלא אשכח רבי מתני מחלוקת אלא אחרים שנו מחלוקת ורבי שנה סתם - לא כל שכן שתהא הלכה כסתם וכו'. רבי שמואל בר ינא בשם רבי אחא: הדא דאת אמר (זה שהלכה כסתם נאמר) בשאין מחלוקת אצל סתם, אבל אם יש מחלוקת אצל סתם - לא בדא (בזה) הלכה כסתם (קרנן העדה והר"ש מקינון (הובא בשיירי קרבן כאן): כאשר המחלוקת והסתם הם באותה המשנה - אין הלכה כסתם. מראה הפנים: כאשר המחלוקת אחר הסתם - אין הלכה כסתם). רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אחא: הדא דאת אמר ביחיד אצל יחיד, אבל ביחיד אצל חכמים - לא בדא הלכה כסתם (כשרבים חולקים על היחיד אין הלכה כמותו אפילו שסתם כמותו).
בבלי (יבמות מב. ועוד מקומות) הכלל הוא שמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם, סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם (ולכן הפני משה חלק על הקרבן העדה והר"ש מקינון, וכמו שהסביר במראה הפנים, שרצה לפרש את הירושלמי כבבלי, כדרכו). דיני סתם ומחלוקת כשתנא אחר שנה את המחלוקת ולא רבי, וכן כשרבים חולקים על יחיד - אינם בבבלי.

נפילת אפיים

פ"ב הי"ד [יג:]

רביעין על מעיהון (רובצים על כריסם).
בבלי הלשון (כגון תענית טו:) נופלים על פניהם.

פרק ג – סדר תעניות אלו

התרעה בשביעית

בבלי יט: • פ"ג ה"א [יג:]

תני: כשם שמתריעין עליהן בשאר ימי שבוע, כך מתריעין עליהן בשביעית מפני פרנסת אחרים. מהו מפני פרנסת אחרים? חברי'א אמרי: מפני פרנסת גוים, רבי זעורא אמר: מפני פרנסת חשודים (החשודים על השביעית).
בבלי מובא רק טעם אחד, והוא פרנסת עניים¹⁰.

רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית

פ"ג ה"א [יד:]

חד ספר (קרנן העדה: מלמד תינוקות, או אומן המגלח את האדם) הוה חשיד על פירות שמיטתא, אייתוניה גבי רבי, אמר לון: ומה יעביד עליבא? ובגין חייו הוא עבד (מה יעשה העני הזה, בשביל חייו הוא עושה).
בבלי לא הובא.

מתי מתריעים על הגשמים לבורות

בבלי יט: • פ"ג ה"ב [יד:]

מתריעין על האילן בפרס הפסח, לבורות לשיחין ולמערות בפרס העצרת (חג שבועות).
בבלי כתב שלבורות שיחין ומערות בפרס החג (סוכות). והב"י רצה ליישב שהירושלמי התכוון לשמיני עצרת, וכבבלי, אך הריטב"א פירש את הירושלמי כפשוטו שהוא שבועות. דן בזה השיירי קרבן.

הטעמים לירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם

פ"ג ה"ג [יד:]

מפני ארבעה דברים יורדין מלמעלן (הגשמים יורדים דווקא מהשמים ולא עולים מהתהום): מפני בעלי זרוע (שיגזלו את מי התהום), ומפני טללים הרעים (שהגשם מזכך את האוויר), ושיהא העליון (בעל השדה הגבוה) שותה כנמוך, ושיהו הכל תולין עיניהם אל השמים (שיתפללו). בזכות שלשה דברים הגשמים יורדין: בזכות הארץ, בזכות החסד, בזכות הייסורין וכו'. בעון ארבעה דברים הגשמים נעצרין: בעון עובדי עבודה זרה, ומגלי עריות, ושופכי דמים, ופוסקין ברבים ואינן נותנין.
בבלי לא דן בטעם שהגשמים יורדים דווקא מלמעלה, כמו כן טעמי ירידת הגשמים ועצירתם נמצאים בפרק א.

חמישה שמות לענן

פ"ג ה"ג [יד:]

חמשה שמות נקראו לו (לענן): איד, עב, ענן, נשיא, חזיז.
בבלי לא הובא. ובדף ט: הובאה סוגיית עננים והלשון "חזיז" לסוג מסוים של ענן.

¹⁰ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (פרנסת גויים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

הקב"ה ברא והתחרט

פ"ג ה"ד [טו].

שלשה ברא הקב"ה ותהא שבראן, ואילו הן: כשדים וישמעאלים ויצר הרע.
בבלי סוכה נב: הוסיף גם גלות.

אסור להתענות בראש השנה

פ"ג ה"ד [טו].

בראש השנה מתריעין ולא מתענין.
בבלי לא הובא. וציון ירושלים העיר שזו ראייה שאסור להתענות בראש השנה.

בהמות שנשכו

בבלי כב. • פ"ג ה"ו [טו].

כבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית, שור נושך וממית.
בבלי לא הובא.

מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש, ומתי לא מועילה

פ"ג ה"ח [טז].

לוי בן סיסי, באו הגייסות לעירו, נטל ספר תורה ועלה לראש הגג, אמר: רבון העולמים אין (אם) בטלית חדא מילה מן הדין ספר אוריתא - ייעלון לון (יכנסו הגויים), ואין לא - ייזלון לון (ילכו הגויים). מיד איתבעון ולא אשתכחון. תלמידה עבד כן, יבשת ידיה ואזלון לון (הגויים הלכו, אך יבשה ידו כעונש). תלמיד תלמידה עבד כן, לא יבשת ידיה ולא אזלון לון. לומר שאין שוטה נפגע ולא בשר המת מרגיש באוזמל.
בבלי מעשה זה לא הובא. ובפרק ג הובאו מעשים רבים שמלמדים להתרחק מעשיית ניסים.

הלשון "אבן הטועים"

בבלי יט. • פ"ג ה"ט [טז].

אמר להן: צאו וראו אם נמחית אבן הטועים.
בבלי (בבא מציעא כח): הלשון: "אבן הטוען". ובמשנה כאן הגירסא "אבן הטועין".

גם סבו של חוני המעגל ישן שבעים שנה

בבלי כג. • פ"ג ה"ט [טז].

הדין חוני המעגל (שבמשנתנו), בר בריה דחוני המעגל הוה סמיך לחרבן בית מוקדשא (מזרעו של חוני המעגל אחר שהיה סמוך לחרבן בית ראשון). נפק לטורא לגבי פעליי, עד דו תמן נחת מיטרא, עאל (נכנס) ליה למערתא. מן יתיב נם ודמך ליה ועבד שקיע בשינתיה שובעין שנין עד דחרב בית מוקדשא ואיתבני זמן תיניינות (ישן שבעים שנה עד שנחרב בית ראשון ונבנה בית שני). לסוף שובעין שנין איתער מן שינתיה, נפק ליה מן מערתא וחמא (וראה) עלמא מחלף, זוויי דהוות כרמין עבידא זייתין (שדה שהיתה כרם נעשתה זיתים), זוויי דהוות זייתין עבידא זרעו. שאל ליה למדינתא, אמר לון: מה קלא בעלמא? אמרון ליה ולית את ידע מה קלא בעלמא? אמר לון: לא. אמרין ליה: מאן את? אמר לון: חוני המעגל. אמרון ליה: שמענן דהוה עליל לעזרה והיא מנהרה (מאירה), עאל ואנהרת. וקרא על גרמיה: בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.

בבלי כתוב שחוני המעגל של משנתנו ישן שבעים שנה, והוא הרי בתקופת שמעון בן שטח שבאמצע זמן בית שני.

סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא – אינם בירושלמי בבלי כה: • פ"ג ה"י [טז:]
בבלי האריך בסיפורי ניסים של רבי חנינא בן דוסא, על התנור שנתמלא לחם, רגל שולחן של זהב, חומץ שדלק, עיזים שהביאו דובים בקרניהם, קורות הבית שהתארכו. ובירושלמי לא הובאו מעשים אלו כלל.

מעבב רבים ממצוה, על מה מנדים פ"ג ה"י [טז:]
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להתענות בשבת פ"ג ה"א [יז:]
אסור להתענות עד שש שעות בשבת.
בבלי ברכות לא: דן בתענית בשבת, אך לא הזכיר את דין שש שעות. והשו"ע (או"ח סי' רפח סעיף א) פסק כירושלמי.

זכויותיו של רב אדא בר אהבה בבלי כו: • פ"ג ה"א [יז:]
מפלתא (בית הנוטה ליפול) הוויין תמן, והוה רב מיתב חד מן תלמידיה בביתא עד דהוון מפנין ביתא, וכיון דהוה נפק מן בייתא הוה בייתא רבע (נפל הבית). ואית דאמרינן: רב אדא בר אחווה (אהבה) הוה. שלחו חכמים ואמרו לו: מה מעשים טובים יש בידך? אמר להן: מימיי לא קדמני אדם לבית הכנסת וכו'.
בבלי גם כן מובא אותו מעשה על רב אדא בר אהבה, אך מביא ששאלוהו חכמים "במה הארכת ימים" בלי קשר למעשה הזה, וענה להם תשובה דומה לתשובה בירושלמי¹¹.

הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

קד קידה ונעשה צולע בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – בשלושה פרקים

מתפללים נעילה בכל התעניות בבלי כו: • פ"ד ה"א [יז:]
את שמע מינה וכו' ושמתפללים ארבע (תפילות: שחרית, מוסף, מנחה, נעילה).
בבלי דוחה זאת ומסיק שרק ביום כיפור מתפללים נעילה, אך לא בשאר התעניות¹².

¹¹ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

¹² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

אין נשיאת כפיים בלא תפילה

ואין נשיאת כפיים בלילה אלא ביום. וישא את כפיו ואל יתפלל! מצאנו תפילה בלא נשיאת כפיים ולא מצאנו נשיאת כפיים בלא תפילה (גליון הש"ס על הירושלמי: וזה גם הטעם שאין נשיאת כפיים בלילה, שאין בו חזרת הש"ץ).
בבלי לא הובא.

תפילת נעילה

בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילת ערבית מבעוד יום

בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית

פ"ד ה"א [יט:].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן

פ"ד ה"ב [יט:].

אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינן וכו', אם יהו כל ישראל יושבין ובטילין והא כתיב ואספת דגן, מי אוסף להם את הדגן? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות וכו'.

בבלי לא הובא "ואספת דגן" בעניין זה, אלא בברכות לה: תלה זאת במחלוקת רשב"י ורבי ישמעאל האם הנהג בהן מנהג דרך ארץ¹³, וכן האם עושים רצונו של מקום¹⁴.

מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה

בבלי כז: • פ"ד ה"ב [כ:].

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ה ה"ח [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש

פ"ד ה"ב [כ:].

רבי הוה יתיב, מתני: וזכרו פליטיהם אותי והיו אל ההרים כיוני הגיאיות כולם הומיות. אמר ליה (רבי חנינא בר חמא): הומות (כך צריך לקרוא, ולא "הומיות"). אמר ליה: הן קריתא (היכן קראת כך)? אמר ליה: קדם רב המנונא דבבל. אמר ליה: כד תיחות לתמן אמור ליה דמנייתך חכים (כשתרד לבבל אמור לרב המנונא שימנה אותך להיות חכם). וידע דלא מיתמני ביומיי (ורבי חנינא הבין שבימי רבי לא יתמנה לחכם אלא רק לאחר מותו, שאז ירד לבבל). מן דדמך בעא בריה ממניתיא (כשמתי רבי רצה בנו של רבי למנות את רבי חנינא לנשיא), ולא קביל עליה מתמנייא, אמר: לית אנא מקבל עלי מתמנייא עד זמן דתמני רבי פס דרומא קמיי (איני מתמנה לנשיא עד שתמנה את רבי אפס לפני). והוה תמן חד סב (זקן), אמר: אין (אם) חנינה קדמיי - אנא תיניין (שני), אין רבי פס דרומיא קדמיי - אנא תיניין. וקביל עלוי רבי חנינה מיתמנייא תליתאי (אחרי רבי אפס ואותו הזקן). אמר רבי חנינה: זכית מארכה יומין, אין (אם) בגין הדא מילתא לית אנא ידע אין בגין דהויית סליק מן טיבריא לציפורין

¹³ דרך הירושלמי להחשיב יותר את האומנות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

¹⁴ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

(לציפורי) והוינא עקים איסרטיין מיעול מישאול בשלמיה דרבי שמעון בן חלפתא בעין תינה לית אנא ידע (זכיתי לאריכות ימים, ואיני יודע אם הוא משום מעשה זה, שמחלתי על כבודי, או משום שכאשר הלכתי מטבריה לציפורי הייתי מאריך את הדרך להיכנס לעין תינה לשאול בשלום רבי שמעון בן חלפתא).

בבלי כתובות קג: המעשה קצר יותר, שרבי חנינא בר חמא לא ישב בראש כי רבי אפס גדול ממנו¹⁵.

פ"ד ה"ב [כ:]

ר"ש בן חלפתא מעין תינה

דרבי שמעון בן חלפתא בעין תינה וכו' (קרבן העדה: שם מקום, וזה היה מקומו של רבי שמעון בן חלפתא).

בבלי לא הובא שזה מקומו, ולא הוזכר כלל מקום זה.

פ"ד ה"ב [כ:]

שינויי גרסאות בתורה

שלשה ספרים מצאו בעזרה: ספר מעוני, וספר זעטוטי, וספר היא. (ומפרש מדוע קראו להם כך:) באחד מצאו כתוב מעון אלהי קדם, ובשנים כתוב מעונה אלהי קדם, וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב וישלח את זעטוטי בני ישראל, ובשנים כתוב וישלח את נערי בני ישראל, וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב תשע היא, ובשנים כתוב אחת עשרה היא, וקיימו שנים וביטלו אחד.

בבלי כל זה לא הובא.

פ"ד ה"ב [כ:]

מגילת יוחסין

מגילת יוחסין מצאו בירושלם וכתוב בה: הלל - מן (הוא מזרעו של) דוד, בן יצף - מן דאסף, בן ציצית הכסת - מן דאבנר, בן קוביסין - מן דאחאב, בן כלבא שבוע - מן דכלב, רבי ינאי - מן דעלי מן יהוד מן ציפורין, רבי חייא רבה - מבני שפטיה בן אבוטל, רבי יוסי בי רבי חלפתא - מבני יונדב בן רכב, רבי נחמיה - מן נחמיה התרשתא.

בבלי יבמות מט: הובא שמצאו מגילת יוחסין בירושלים, אך אינה אותה מגילה.

פ"ד ה"ב [כא.]

סדר קברי האבות במערת המכפלה

אבות דרך הסב הן קבורין (כדרך הסב: אברהם באמצע, יצחק למעלה ממנו ויעקב למטה ממנו. ומראה הפנים כאן הביא עדות על מקום הקברים במערת המכפלה).

בבלי לא הובא.

פ"ד ה"ב [כא.]

על שלושה דברים העולם עומד

על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ושלשתן בפסוק אחד: ואשים דברי בפיך - זו תורה, ובצל ידי כסיתך - זו גמילות חסדים. ללמדך שכל מי שהוא עסוק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישב בצילו של הקב"ה.

בבלי לא הובאו המקורות הללו (המימרא עצמה על תורה עבודה וגמילות חסדים היא משנה באבות פ"א מ"ב).

¹⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר במעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים

פ"ד ה"ג [כב].

ויהי ממחרת החדש השיני (במעשה שאל ויהונתן). אין תימר תרין ירחין הוון (אם תאמר שהם ש"ה החדש השני" הם שני ראשי חודשים שונים) - והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם (מוכח שהוא בחודש אחד והיו בו שני ימים ראש חודש).
בבלי לא הובא. מראה הפנים וציון ירושלים הוכיחו מהירושלמי כאן שגם בימי הנביאים שקידשו ע"פ הראיה היו שני ימים ראש חודש, כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה.

התנדרבות עצים למערכה

בבלי כח. • פ"ד ה"ד [כב].

כל מי שהיה מתנדב עצים וגזירים למערכה היה מביא עצים ועושה אותן כמין שלבין ועושה אותן כמין סולם ונותן על כתיפיו וכו'.
בבלי הלשון: מה היו עושים ראי חטא שבאותו הדור, היו מביאים עצים וכו'.

המקור שאסור לדון אומדות

פ"ד ה"ה [כב].

ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות - רבי חלקיה בשם רבי אחא: מיכן שלא יהא אדם דן אומדות (שהרי כבר שמע קול ענות, ואעפ"כ לא שבר את הלוחות עד שראה את המחולות).
בבלי לא הובא מקור זה (הדין שלא לדון אומדות הוא במשנה בסנהדרין לז).

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות משה

בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג].

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: הלוחות היו אורכן ששה טפחים ורחבן שלשה, והיה משה תפוש בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים ריוח באמצע, כיון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו וכו'. רבי יוחנן בשם רבי יוסה בר אביי: הלוחות היו מבקשין לפרוח, והיה משה תופשן דכתיב ואתפוש בשני הלוחות. תני בשם רבי נחמיה: הכתב עצמו פרח. רבי עזרזר בשם רבי יהודה בי רבי סימון: הלוחות היו משאוי ארבעים סאה והכתב היה סובלן, כיון שפרח הכתב כבדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו.
בבלי לא הובא. ובשבת פז. (וכן יבמות סב.) מפורש שמשה שבר את הלוחות מדעתו, ולא שכבדו על ידיו ונפלו.

גודל הלוחות

פ"ד ה"ה [כג].

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעו בתאריך שהובקעה העיר

בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג].

כתיב בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין (שהובקעה ב"ז בתמוז)? אמר רבי תנחום בר חנילאי: קילקול חשבונות יש כאן (כלומר טעו וסברו שהוא בתשעה בתמוז, ובאמת היה ב"ז בתמוז).
בבלי תירץ שחורבן העיר בראשונה היה בט' ובשנייה ב"ז. ותוס' (ראש השנה יח: ד"ה תשעה בתמוז) הביאו את הירושלמי הזה¹⁶.

¹⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

שריפת התורה

בבלי כה: • פ"ד ה"ה [כג:]
 ושרף אפוסטומוס את התורה - איכן (היכן) שרפה? רבי אחא אמר: במעברתא דלוד, ורבנן אמרי: במעברתא דטרלוסה.
בבלי לא הובא כלל מקום השריפה.

של מי היה הצלם בהיכל

פ"ד ה"ה [כג:]
 והעמיד צלם בהיכל - אית תניי תני הועמד. מאן דאמר הועמד - צלמו של מנשה, מאן דאמר העמיד - צלמו של אפוסטומוס.
בבלי לא הובא כלל איזה צלם היה זה, ורש"י (כו: ד"ה והועמד) פירש שהעמידו מנשה.

מאור עיניו של אדם

פ"ד ה"ה [כג:]
 ואין מאור עיניו של אדם חוזר אלא לאחר ארבעים יום.
בבלי לא הובא.

בנ"י נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר

פ"ד ה"ה [כג:]
 ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים - רבי זכריה חתניה דרבי לוי: לאילין טלייא דמיתפניי מן סיפרא ונפקון לון בכפריי (כתינוקות שבורחים מבית הספר ויוצאים לכפרים).
בבלי לא הובא.

חטא המרגלים

בבלי כט. • פ"ד ה"ה [כג:]
 אתון אשכחינן (באו המרגלים ומצאו את ישראל) עסיקין בהילכות חלה וערלה. אמרו להן: לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהילכות חלה וערלה? מיד ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו.
בבלי דן בעניין חטא המרגלים, אך לא הובא שעסקו בחלה וערלה.

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים

פ"ד ה"ה [כד:]
 רבי יוחנן אמר: אומרים שיר בלא נסכים, רבי שמעון בן לקיש אמר: אין אומרים שיר בלא נסכים.
בבלי ערכין יא. וברכות לה. פשוט שאין אומרים שירה אלא על היין (נסכים).

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות

בבלי כט. • פ"ד ה"ה [כד.-כה:]
 תני רבי שמעון בן יוחי, עקיבה רבי היה דורש: דרך כוכב מיעקב - דרך כוזבא מיעקב. רבי עקיבה כד הוה חמי (כאשר היה רואה את) בר כוזבא הוה אמר: דין (זה) הוא מלכא משיחא. אמר ליה רבי יוחנן בן תורתא: עקיבה, יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא. אמר רבי יוחנן: קול אדריינוס קיסר הורג בביתר שמונים אלף ריבוא וכו'. והיה שם בן כוזבא והיה לו מאתים אלף מטיפי אצבע (שהיה בודק את חייליו אם הם חזקים ואמיצים שיכולים לעצמם את האצבע). שלחו חכמים ואמרו לו: עד אימתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין? אמר להן: וכי היאך איפשר לבדוק? אמרו לו: כל מי שאינו רוכב על סוסו ועוקר ארז מן לבנון לא יהיה נכתב באיסרטיא שלך (מחילך). והיו לו מאתים אלף כך (עוקרי אצבע) ומאתיים אלף כך (עוקרי ארזים). וכד דהוה נפק לקרבא הוה אמר: ריבוניה דעלמא לא תסעוד ולא תכסוף (אל תעזור לנו ואל תפריע לנו), הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא בצבאותינו וכו'. ונהרג בן כוזבא וכו'. אתון טעינין רישיה (של

בר כוזבה) גבי אדריינוס. אמר לון: מאן קטל הדין? אמר ליה חד כותיאי: אנא קטלתי. אמר לי: חמי לי פטומיה (הראו לי את גווייתו)! חמי ליה פטומיה אשכח חכינה כריכה עלוי (מצאו שנחש הכישו). אמר: אילולי אלהא דקטליה מאן הוה יכיל קטליה (והאריך הרבה בחורבן ביתר ובחורבן בהמ"ק).

בבלי לא מובאת מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוחנן בן תורתא, ולא מוזכרות המעשיות בעקירת האצבע ובמלחמה בביתר. לגבי מותו של בר כוזבא, בבלי גיטין נז. מסופר אותו סיפור על בר דרומא (שיש מפרשים שהוא בר כוזבא) - שאמר "הלא אתה זנחתנו" והוכש ע"י דרקונא. אמנם הבבלי סנהדרין צג: סובר שחכמי ישראל הרגו את בר כוזבא משום שטען שהוא המשיח. מעשיות החורבן הובאו בבבלי בגיטין נה: והלאה¹⁷. העיר ביתר הוזכרה פעמים רבות בבבלי, כגון ברכות מח:, וכך נקראת גם בירושלמי. אמנם בירושלמי בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) ובדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) היא נקראת "ביתתר", ונראה שהוא קיצור של "בית תר", ובמדרש שיר השירים (ספ"ד) נקראת בית תור.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה פ"ד ה"ה [כה].

שבע עבירות עברו ישראל באותו היום: הרגו כהן ונביא ודיין ושפכו דם נקי וטימאו את העזרה ושבת ויום הכיפורים היה.

בבלי גיטין נז: וסנהדרין צו: הובא המעשה שהרגו את זכריה ודמו היה רותח, אך לא מסופר שהיה בשבת ויום הכיפורים.

אסור לארס בערב שבת פ"ד ה"ו [כה].

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית פ"ד ה"ו [כה].

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מותר לכבס לאחר תשעה באב בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה].

לאחריו (בשבוע שחל בו, לאחר תשעה באב) מהו (ללבוש בגד מכובס)? רבי יוחנן אמר לאחריו אסור, רבי שמעון בן לקיש אמר לאחריו מותר. **בבלי** פשוט שמותר.

אמוראים שצמזו תשיעי ועשירי בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה].

רבי יהושע בן לוי ציים (צם) תשיעי ועשירי. רבי אבון ציים תשיעי ועשירי. רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי. **בבלי** לא הובא¹⁸.

¹⁷ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (והחורבן שייך יותר למסכת תענית), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

¹⁸ רואים מסירות נפש בירושלמי, כשיטתו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

אכילת פת באפר בערב תשעה באב

בבלי ל. • פ"ד ה"ו [כו].
 רב, מן דהוה אכל כל צורכיה, הוה צבע פיסתיה בקיטמא (היה טובל פרוסתו באפר) ואמר:
 זו היא עיקר סעודת תשעה באב.

בבלי לא הובא. טבילת פת באפר הובאה ברמ"א (אר"ח סי' תקנב סעיף ו), ואמירת "זהו
 סעודת תשעה באב" הובאה במשנה ברורה (סי' תקנב ס"ק טז).

הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב – אינו בירושלמי

בבלי ל. • פ"ד ה"ז [כו].
 בחמשה עשר באב למה (תיקנו שיהיה יום טוב) וכו'? כל עץ שנמצא בו תולעת פסול מעל
 גבי המזבח (שפסקו לחרות עצים למערכה) וכו', שבו התיר הושע בן אלה פרוסדיות שהושב
 ירבעם בן נבט על הדרכים וכו', שבו הותרו שבטים לבוא זה בזה וכו', שבו הותר שבטו
 של בנימן לבוא בקהל וכו', שבו בטל החפר (כלו מתי מדבר).

בבלי הביא את חמשת טעמים אלו והוסיף עוד טעם שנתנו הרוגי ביתר לקבורה.

דור המדבר מתו בתשעה באב

בבלי ל. • פ"ד ה"ז [כו].
 בכל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר: צאו לחפר, צאו לחפר.
 והיו יוצאין וחופרין להן קברות וישינים, ובשחר היו עומדין ומוצאין עצמו חסירים
 חמשה עשר אלף ופרוטרוט (וקצת יותר). ובשנה האחרונה עשו כן, ועמדו ומצאו עצמן
 שלימים. אמרו: דילמא דטעינן בחושבנא (אולי טעינו בחשבון התאריך), וכן בעשרה (באב),
 ובאחד עשר, ובשנים עשר, ובשלשה עשר, ובארבעה עשר, ובחמשה עשר כיון דאשלם
 זיהרא (שהירח התמלא וידעו לא טעו) אמרו: דומה שביטל הקב"ה אותה הגזירה קשה
 מעלינו. ועמדו ועשו יום טוב.

בבלי לא הובא. והתוס' (ד"ה יום) הביאו בדומה לזה מהמדרש.

בת מלך שואלת מבת כה"ג

בבלי לא. • פ"ד ה"ז [כו].
 היתה בתו של מלך שואלת מבתו של כהן גדול, בתו של כהן גדול שואלת מבתו של
 מלך.

בבלי בת מלך שואלת מבת כהן גדול, בת כהן גדול מבת סגן וכו'.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

למעט בלימוד בערב שבת

השמטות ד"ה ה"ח
 אסור לארוס אשה בערב שבת וכן לדברי תורה (ממעטים בלימוד תורה בערב שבת כדי שיהיה
 פנאי לעסוק בצרכי שבת).

בבלי לא הובא. והרמ"א (אר"ח סי' רנא סעיף ב) פסק זאת להלכה (והמשנה ברורה שם דן
 בזה).

מסכת מגילה

פרק א – מגילה נקראת

בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המגילה ניתנה להידרש
זאת אומרת שמגילת אסתר ניתנה להדרש (לדרוש ממנה דינים).
בבלי לא הובא.

הטעם שתלו את קריאת המגילה ביהושע בן נון
חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חריבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון
(שקוראים בט"ו בערים שמוקפות חומה מימות יהושע).
בבלי לא הובאה סברא למה תלו ביהושע בן נון¹.

היו שתי בית לחם, חירייה
ויהי גבולם מחלף וגו' קטת ונהלל ושומרון ויראלת ובית לחם. (ומפרש את שמות המקומות): מחלף - חלף, מאילון - איילין, בצעננים - אגנייא דקדש, ואדמי - דמין, הנקב - ציידתה, ויבנאל - כפר ימה, עד לקום - לוקים, וקטת - קטונת, ונהלל - מהלול, ושומרון - סימונייה, ויראלה - חורייה (ובדפוס ונציה, שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר: חירייה), בית לחם - בית לחם צרייה (קרבת העדה: שהיו שתי בית לחם).
בבלי לא הובא שהיו שתי בית לחם. כמו כן לא הוזכרה חירייה.

גם מוקפים יוצאים בדיעבד בי"ד
הכל יוצאין בארבעה עשר שהיא זמן קריאתה.
בבלי לא הובא, ובפשטות מוקפין לא יוצאים ידי חובה ביום י"ד.

עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

צריך לקרות לפני קטנים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ה [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

מצוה לעשות סעודה בראש חודש
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 סעודת ראש חדש וכו' מאחרין ולא מקדימין (פני משה וקרנן העדה: כשהיו מקדשים את החודש היו עושים סעודה, וקרנן העדה הוסיף שיש מפרשים שמצוה לעשות סעודה בראש חודש).
בבלי לא הובא דין סעודת ראש חודש כלל, והשו"ע (או"ח סי' תיט סעיף א) הביא זאת.

המקור שאין קרבן חגיגה בשבת
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 ובחגיגה (אינה בשבת) - כתוב אחד אומר וחג הקציר בכורי מעשיך, וכתוב אחר אומר כל מלאכת עבודה לא תעשו. אמר רבי חנינה: הא כיצד יתקיימו שני כתובים? בשעה שהוא חל בחול את חוגג ושובת, בשעה שהוא חל בשבת למחר את חוגג וקוצר.
בבלי לא הובא פסוק לכך (ובראש השנה פ"ד ה"א [יח:]) הירושלמי מביא דרשה דומה לגבי תקיעה בשבת, וגם שם הבבלי חולק עליו, ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאין הקהל בשבת
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 ובהקהל (אינו בשבת) - רבי בא (אבא) בריה דרבי חייה בר בא (אבא) אמר: מפני התקיעה (שאסור לתקוע בשבת), רבי יצחק בי רבי חייה אמר: מפני הבימה (שאסור לבנותה בשבת).
בבלי לא הובא מה הטעם לכך. והרמב"ם, הראב"ד והנ"כ (חגיגה פ"ג הל"ז) דנו בזה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
 פ"א ה"ד [ו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פורים אסור בעשיית מלאכה
 בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי
 בבלי ו.
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

מעשה ששלח משלוח מנות מועט
 בבלי ז. • פ"א ה"ד [ו:]
 רבי יודן נשייא (רבי יהודה נשיאה) שלח לרבי הושעיה רבה חדא עטם וחד לגין דחמר (יך ולוג יין), שלח ואמר ליה: קיימת בנו ומתנות לאביונים (ולא משלוח מנות, משום שהיה מועט).
 חזר ושלח ליה חד עוגל וחד גרב דחמר (עוגה וחבית יין). שלח ואמר ליה: קיימת בנו ומשלוח מנות איש לרעהו.
בבלי הובא אותו מעשה אך שלח לו להיפך: קיימת בנו משלוח מנות (והגהות הב"ח והגר"א כתבו שאין לגרוס ומתנות לאביונים), ולא הוסיף ששלח לו אח"כ עוד.

מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני
 פ"א ד"ה [ז].
 המגילה הזאת (אסתר) נאמרה למשה מסיני, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (ולכן לא נכתבה בימי משה).
בבלי מגילה יט: הובא בשינוי: שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה.

נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא תיבטל
 רבי יוחנן אמר: הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל וכו', רבי שמעון בן לקיש אמר: אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל.
בבלי לא הובא.

באדר שני כותב תי"ו
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ח ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"
 רבי חמא חברין דרבנן בעי: אמר הרי עלי וחזר ואמר הרי זה (מה הדין במקרה זה)? רבי חנינא בעי: לא מסתברא דידה (לא מסתבר שיש בזה ספק כלל), אמר הרי זה וחזר ואמר הרי עלי (שחזר בו לחומרא, שבהרי עלי חייב באחריותו) - איסור חמור חל על איסור קל (ובמקרה זה יש להסתפק), אין איסור קל חל על איסור חמור (כשחזר בו לקולא פשוט שחזרתו לא מועילה).
בבלי לא הובא.

פרחה צרעת בכולו בימי ההסגר
 פרחה בו (צרעת בכולו) מתוך הסגר - רבי יוחנן אמר: טעון צפרים, רבי לעזר אמר: אין טעון ציפרים.
בבלי לא הובאה מחלוקת זו.

מגדל בבל
 בבלי ח. • פ"א ה"ט [י.]
 כתיב ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. רבי לעזר ורבי יוחנן, חד אמר: שהיו מדברים בשבעים לשון, וחורנה (האחר) אמר: שהיו מדברין בלשון יחידו של עולם - בלשון הקודש.
בבלי לא הובא.

הטעמים שהתירו לכתוב ס"ת ביוונית
 וייפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם - שיהו מדברין בלשונם של יפת באוהלו של שם וכו'. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית, בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להיתרגם כל צורכה אלא יוונית.
בבלי גם כן הביא את המקור מהפסוק "יפת אלהים ליפת" (ושם הלשון היא: דבריו של יפת יהיו באהלי שם, יפיתו של יפת יהא באהלי שם), אך לא הביא את הטעם שהתורה יכולה להיתרגם רק יוונית. כמו כן בבלי הוסיף טעם נוסף משום המעשה בתלמי המלך, ובירושלמי גם הובא מעשה זה (יב:) אך לא כטעם שהתירו לכתוב את התורה ביוונית.

מי הם מגוג מדי ויוון
 פ"א ה"ט [י.]
 גומר ומגוג ויון ותובל ומשך ותירס: גומר - גרממיה, מגוג - גותיאי, מדי - כשמועה (כמשמעה, שכך נקראת גם היום), יוון - אווסוס וכו'.
בבלי יומא י. הגירסא שונה: מגוג זו קנדיא, מדי זו מקדוניה, יוון כמשמעו וכו' (לגבי גומר ותובל משך ותירס אין חילוק בין גירסת הבבלי לירושלמי).

ארבע לשונות נאים

ארבעה לשונות נאים שישתמש בהן העולם, ואילו הן: לעז (יווני) - לזמר, רומי - לקרב, סורסי - לאיליא (לקינוח), עברי - לדיבור. ויש אומרים: אף אשורי - לכתב. **בבלי** לא הובא.

כתב אשורי ולשון עברי

בבלי ט. • פ"א ה"ט [י:]

אשורי יש לו כתב ואין לו לשון, עברי יש לו לשון ואין לו כתב, בחרו להם כתב אשורי ולשון עברי. ולמה נקרא שמו אשורי? שהוא מאושר בכתבו. אמר רבי לוי: על שם שעלה בידם מאשור.

בבלי לא דן בזה כאן, אלא בסנהדרין כא:² ושם הוא בשינוי: בתחילה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי, ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש.

ע"ן שבלוחות עמדה בנס

בבלי ט. • פ"א ה"ט [י:]

מאן דאמר בדעץ ניתנה התורה - ע"ן מעשה ניסים (שהרי בכתב עברי ע"ן נכתבת כעגול), מאן דאמר אשורי ניתנה התורה - סמ"ך מעשה ניסים.

בבלי שבת קד. יש רק את הדעה שמ"ם וסמ"ך עמדו בנס. כמו כן בירושלמי כאן ברור שכתב עברית הוא אותיות שונות, שבהן ע"ן נכתבת כעגול, אך תוס' (סנהדרין כא: ד"ה כתב) דן בזה והביא יש מפרשים שהוא כתב מסביב לאות.

בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות

בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:]

תורת הראשונים לא היה לא ה"א שלהם ולא מ"ם שלהן סתום (אלא רגלה של ה"א היה תלוי כמו בימינו, ולא כמו בימי האמוראים שהה"א היתה סתומה כמו ח"ת (והחילוק ביניהן היה שעל הח"ת היה תג בראשה, כמו שכתב הפני משה כאן). וכן המ"ם בסוף מילה לא היתה סתומה).

בבלי מנחות כט: מבואר שבימי האמוראים היתה ה"א סתומה כמו ח"ת (והפני משה כאן הוסיף שהחילוק ביניהן היה שעל הח"ת היה תג בראשה), ורק בספרי דווקא דבי רב תלו את רגלה של ה"א כמו בימינו. במגילה ג. ושבת קד. כתב שהנביאים תיקנו את מנצפ"ך (דהיינו שהמ"ם היתה סתומה), ודחה שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, והסיק שגם מתחילה היו מנצפ"ך ושכחום וחזרו ויסדום.³

עקילס הגר הוא אונקלוס

בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:]

תרגום עקילס הגר התורה לפני רבי אליעזר ולפני רבי יהושע, וקילסו אותו. **בבלי** כתוב שאונקלוס הגר תרגם את התורה מפי רבי אליעזר ורבי יהושע, וא"כ נראה ש"אונקלוס" בבבלי נקרא "עקילס" בירושלמי. וכן כתב קרבן העדה קידושין (פ"א ה"א [ה.]) שעקילס הוא אונקלוס. וכן מסתבר משום שהבבלי מזכיר בכמה מקומות את

² בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וכתיבת התורה שייכת יותר למסכת מגילה ולמשנה כאן "אין בין ספרים לתפילין ומזוזות"), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מקשה שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק ששכחום וחזרו וייסדום, והירושלמי לא חושש לכלל זה שאין נביא רשאי לחדש דבר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סא.

אונקלוס הגר, ולא מזכיר כלל את השם "עקילס", והירושלמי מזכיר בכמה מקומות את עקילס הגר ואת תרגומו, ולא מזכיר כלל את השם "אונקלוס" (אמנם באוצר ישראל (עוד אונקלוס) הבין שאונקלוס ועקילס הם שני חכמים שונים).

בבלי ח: • פ"א ה"ט [י-יג.]

דיני סת"ם באריכות

שהספרים נכתבין בשני דפין ותפילין ומזוזות אינן נכתבים אלא בדף אחד וכו'.

בבבלי דיני סת"ם לא נידונים כאן, אלא במסכת מנחות כט: והלאה.

פ"א ה"ט [יא.]

נקב בתוך אות בתפילין

ניקב נקב ביריכו של ה"א - אם גורדו ונשתייר שם ירך קטנה כשר, ואם לאו פסול וכו'.

ניקב נקב באמצע ב"ת - אם היה הגויל מקיפו מכל צד כשר, ואם לאו פסול.

בבבלי מנחות כט. כתוב שניקב תוכו של ה"י כשר, ורש"י (ד"ה תוכו וד"ה יריכו) הביא שני פירושים ל"תוכו": הרגל של ה"א, והגויל והחלק שבתוכו. ולפירוש השני משמע שהבבלי חולק על הירושלמי ומכשיר אפילו אם הגויל לא מקיפו. השו"ע (או"ח סי' לב סעיף טו) הביא גם את דעת הבבלי וגם את הירושלמי.

פ"א ה"ט [יא.]

הכותב ספר תורה וטעה והשמיט את השם

טעה והשמיט את השם - אית תניי תני תולה (בין השיטין) את השם, אית תניי תני מוחק את החול (תיבת החול שכתב במקום השם) וכותב את השם ותולה את החול (שאינו כבוד שתיבת השם תהיה תלויה). רבי זעורה רב חננאל בשם רב: הלכה כמי שהוא אומר מוחק את החול וכותב את השם ותולה את החול.

בבבלי מנחות ל: הביא עוד כמה דעות בזה, ויש דעה אפילו שגזנו את כל היריעה. כמו כן נחלקו שם אמוראים כמי ההלכה.

פ"א ה"ט [יא:]

ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה

צריך לכתוב ה"א למטה מארכובתו של למ"ד: הלה' תגמלו זאת - הא לה' תגמלו זאת (דהיינו ה"א היא תיבה בפני עצמה).

בבבלי לא הובא, ובספרי התורה שלנו אנו כותבים כירושלמי הזה.

פ"א ה"ט [יב.]

אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף

וצריך שיהא גומר (כל חומש) באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו (כדי שלא יבוא לחתוך את החומשים זה מזה), ובנביא גומר בסופו ומתחיל בראשו ובנביא של שנים עשר אסור (כדי שלא יבוא לחותכם זה מזה).

בבבלי בבא בתרא יג: משמע שבכל הספרים (גם בחומשים ואפילו בנביאים של שנים עשר) אפשר לסיים למטה ולהתחיל למעלה.

פ"א ה"ט [יב.]

הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות

אין כותבין אלא על עור בהמה טהורה, מה טעמא? למען תהיה תורת ה' בפיך - ממה שאתה נותן בפיך. והא תני כותבין על גבי עור נבילות וטריפות! מינא דאת נותן בפיך (הם ממין טהור, אלא שלא נשחטו).

בבבלי שבת קח. גם כן הקשה כיצד כותבים על נבילות וטריפות, אך תירץ זאת ע"י משל, שאדם שנהרג ע"י המלך (משל לנבילה וטריפה) משובח יותר מאדם שנהרג ע"י שר הטבחים (משל לשחוטתו).

פ"א ה"ט [יב.]

עושים עמוד לספר בסופו

ועושי עמוד לספר בסופו, לתורה מיכן ומיכן, לפיכך גוללין הספר לתחילתו והתורה לאמצעיתה.

בבבלי בבא בתרא יג: עושים עמוד לספר בתחילתו והוא נגלל מתחילתו לסופו (ולגבי תורה הוא כירושלמי).

בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב.]

מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבר

מעשה ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הוועד, ונכנסו התינוקות, אמרין: איתון נעביד בית וועדא (נלמד בעצמנו) דלא ייבטל. אמרין: מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם נר"ן נר"ן צד"י צד"י פ"ה פ"ה כ"ף כ"ף (שאותיות מנצפ"ך כפולות)? ממאמר למאמר, מנאמן לנאמן, מצדיק לצדיק, מפה לפה, מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה. וסיימו אותן חכמים ועמדו, כולן בני אדם גדולים. אמרון: רבי ליעזר ורבי יהושע הוון מינהון.

בבבלי מעשה קצת דומה בשבת קד, ותוס' (שם ד"ה א"ל) הביאו שהבבלי חולק על הירושלמי בפרטי המעשה. כמו כן הדרשות שונות, שבבבלי דרשו את סדר האל"ף ב"ת.

בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב.]

לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה

אנשי ירושלם היו כותבין ירושלם - ירושלימה ולא היו מקפידין, ודכותה צפון - צפונה, תימן - תימנה (משום שאין בהם שינוי המשמעות).
בבבלי לא הובא.

פ"א ה"ט [יג.]

אלו שמות ה' קודש ואלו חול

כל השמות הכתובים באבינו אברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול - "ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי", ויש אומרים אף הוא קודש וכו'. כל השמות הכתובים במיכה וכו' הרי אילו חול חוץ מאחד שהוא קודש - "כל ימי היות בית האלהים בשילה". כל השמות הכתובים בנבות וכו' הרי אילו קודש (במסכת סופרים פ"ד ה"ז הוסיף כאן: "חוץ מ") "ברך נבות אלהים ומלך".

בבבלי שבועות לה: כל אלו הובאו בשינוי: באברהם - השם שהוא חול הוא "ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך". במיכה - תנא קמא אומר כולם חול, ורבי אליעזר אומר יו"ד ה"י קודש, אל"ף למ"ד חול חוץ מ"כל ימי היות בית האלהים בשילה" שהוא קודש. בנבות - כולם קודש.

פ"א ה"ט [יג.]

חילוק המילה "הללויה"

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"י [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ט [יג.]

ענייה לזימון כאשר לא אכל

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמן חטופה קטופה ויתומה

פ"א ה"ט [יג.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

עונים אמן אחר גוי

פ"א ה"ט [יג.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג

פ"א ה"י [יג:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו

בבלי ט: • פ"א ה"י [יד.]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון

פ"א ה"י [יד:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"

פ"א ה"א [טו:]

אית מילין אמרין (יש אומרים) דאתגייר אנטונינוס, אית מילין אמרין דלא איתגייר אנטונינוס וכו'. אם באין הן גירי צדק לעתיד לבא אנטונינוס בא בראשם (לדעות שכן התגייר) וכו'. כיון דשמע כן אזל וגזר (הלך אנטונינוס ונימול). אתא לגביה (בא אל רבי), אמר ליה: רבי, חמי גזורתי (ראה את מילתי)! אמר ליה: בדידי לא איסתכלית מן יומי, אלא בדידך? וכו'. ולמה נקרא נחום איש קודש הקדשים? שלא הביט בצורת מטבע מימיו. **בבבלי** לא הובאה המחלוקת האם אנטונינוס התגייר, בשבת קיח: הובא שרבי מעולם לא נסתכל במילה שלו, אך לא הובא המעשה הזה עם אנטונינוס. בפסחים קד. רבי מנחם בר סימאי (במקום "רבי נחום" בירושלמי) נקרא בנן של קדושים כי לא הסתכל במטבע מימיו (וכן בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח.]) (ועיין מה שכתבנו שם) נקרא "רבי נחום בר סימאי" במקום "רבי מנחם ברבי סימאי" בבבלי).

אליהו הקריב בשעת איסור ע"פ הדיבור

פ"א ה"א [טז:]

ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות? אמר רבי שמלאי: דבירא אמר ליה (מפי הדיבור נאמר לו), "ובדברך עשיתי" - ובדיבורך עשיתי. **בבבלי** הביא לכך שני מקורות אחרים: בסנהדרין פט: תירץ היכא דמוחזק שאני, ופירש רש"י (ד"ה היכא) שהוחזק שהוא צדיק ונביא אמת, וביבמות צ: כתב שמקורו מ"אליו תשמעון". הדרשה "ובדברך עשיתי" לא הובאה בבבלי.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל

בבלי י:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה:]; ועיין מה שכתבנו שם.

כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית

בבלי י:

הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ו ה"ב [יט:]; ועיין מה שכתבנו שם.

דרשות על המגילה – אינן בירושלמי

בבלי י:–טז: • פ"א ה"ב [טז:]

בבבלי האריך מאוד בדרשות על המגילה, ובירושלמי לא הובאו.

השטן מרקד – אינו בירושלמי

בבלי יא:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח.].

צריך לומר שירה על ניסים

בבלי יד.

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ד [כה.], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבע נשים היו יפיפיות – אינו בירושלמי

בבלי טו. • פ"א ה"ב [טז:]

בבלי הזכיר כאן ארבע נשים שהיו יפיפיות: שרה, רחב, אביגיל ואסתר. ויש אומרים ושתי במקום אסתר⁴.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי

בבלי טו:

עיין מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לג.].

כתיבת השירות בתורה

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"ז [כז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – הקורא למפרע

הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים

בבלי יז. • פ"ב ה"א [יח:]

בהלילא (צריך לקורא ע"פ הסדר) בגין דכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' - מהולל שם ה' ממזרח שמש ועד מבואו. מה את שמע מינה? אמר רבי אבון: עוד היא (ההלל עצמו) אמורה על סדר: בצאת ישראל ממצרים - לשעבר, לא לנו ה' לא לנו - לדורות הללו, אהבתי כי ישמע ה' - לימות המשיח, אסרו חג בעבותים - לימות גוג ומגוג, אלי אתה ואודך - לעתיד לבוא (פני משה וקרוב העדה: תחיית המתים). **בבלי** הובאו לזה רק פסוקים, ולא הובא הטעם שהלל נאמר ע"פ הסדר. בפסחים קיח. גם כן חילק את ההלל בדומה לזה, אך לא הדגיש שהוא הסדר. ומהירושלמי מוכח שהסדר לעתיד לבוא הוא: ימות המשיח, גוג ומגוג, תחיית המתים.

קריאה למפרע

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הקורא בלעז ממגילה אשורית יצא

בבלי יח. • פ"ב ה"א [יח:]

היתה כתובה כהילכתה (באשורית) - הלעז יוצא בה בלעז (ולא נחשב כקורא בעל פה שפסול). **בבלי** מפורש שהקורא בלעז ממגילה שכתובה אשורית לא יצא ידי חובה, משום שנחשב כקורא בעל פה (ושיירי קרבן דן בזה).

⁴ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

מי גדול – חכמה או שנים
 סירוגים וחלוגות ומי גדול בחכמה או בשנים איצרכת לחברייא (שלוש השאלות הללו נצרכו לתלמידים), אמרון: ניסוק נישאול לבית רבי, סלקון מישאול ואמרון. יצאת שפחה משל בית רבי אמרת להם היכנסו לשנים (מי שגדול בשנים קודם למי שגדול בחכמה) וכו'.
בבלי הביא את דברי שפחתו של בית רבי לגבי סירוגים וחלוגות, אך לא הוזכרה כלל השאלה מי גדול - חכמה או שנים.

פורים אסור בעשיית מלאכה
 היה כותבה - הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה (מכך שמותר לכתוב)! נאמר (נדה שדמובר) בארבעה עשר בכרכים.
בבלי ה: פשוט שפורים אסור בעשיית מלאכה. הרא"ש והכל בו גרסו את ראיית הירושלמי שמותר בעשיית מלאכה, ולא גרסו את הדחייה שהוא ב"ד בכרכים (ומראה הפנים וקרבן העדה דנו בזה).

אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים ויהודיים
 אין מדקדקין בטעיותיה. רבי יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתיבין קומי (לפני) רב. חד אמר יהודים, וחד אמר יהודיים, ולא חזר חד מינהון. רבי יוחנן הוה קרי כולה יהודים (אמנם עיין לקמן פ"ד ה"ה [לא:]: שכן מחזירים על טעויות כגון אם ואם).
בבלי לא דנו לגבי טעויות כאלה בקריאתה.

המעשה שרבי מאיר כתב בעל פה
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפירות המגילה
 בבלי יט. • פ"ב ה"ב [יט:]
 קל היקילו בתפירתה. שאם תפר בה שניים או שלשה תכים (תפירות) שהיא כשירה.
בבלי כתוב שצריך להטיל בה שלושה חוטי גידין ובלבד שיהו משולשין.

בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים
 בבלי יט. • פ"ב ה"ג [כ.]
 בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובתו (בט"ו)? ייבא כהדא (ראיה): כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן (והרי בן העיר אינו מחויב בט"ו).
בבלי לא הובא. רש"י ב. ד"ה אלא) כתב שביום שהכפרים קוראים - בן עיר קורא להם. ומראה הפנים (ב. ד"ה מגילה) הוכיח מכאן שבן כפר קורא להם, שהרי בן עיר אינו מחויב בדבר.

גם מוקפים יוצאים בדיעבד בי"ד
 בבלי יט. • פ"ב ה"ג [כ.]
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל התורה ניתנה למשה מסיני
 בבלי יט:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני
 בבלי יט:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עקילס אתא נסייא

תירגם עקילס אתא נסייא (קרבן העדה הגיה: עקילס אתנסירא, וזה שמו, וכן במדרש: עקילס אסתוירוס. ובמועד קטן פ"ג ה"ז [יח.] הגירסא: עקילס אתנא סירא).
בבלי לא הובא שם זה.

מקור מפסוק למסכת מגילה

וזכרם לא יסוף מזרעם - מיכן (מכאן) שקבעו לה חכמים מסכת (קרבן העדה: שיהגו וילמדו בה תמיד. אך בפני משה ובמראה הפנים פירש באופן אחר).
בבלי לא הובא.

צריך לקרות לפני קטנים

פ"ב ה"ה [כא.]

צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים שאף אותם היו בספק (כלומר בסכנה).
בבלי ד. הובא אותו הטעם "שאף הן היו באותו הנס" רק לגבי נשים.

פרק ג (בבלי פרק ד) – בני העיר

קדושתו של הרחוב

בבלי כו. • פ"ג ה"א [כב:]

רחובה של עיר יש לה קדושה, שכן מוציאים ספר תורה וקורין בו ברבים.
בבלי הטעם הוא מפני שמתפללים בו בתעניות ובמעמדות.

יריקה לפני התפילה ואחריה

בבלי כז: • פ"ג ה"א [כב:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בתי כנסת ובתי ספר בירושלים

בבלי כז. • פ"ג ה"א [כג.]

ארבע מאות ושמונים (ובכתובות פ"ג ה"א [סז:] הגירסא: ארבע מאות ושישים) בתי כניסיות היו בירושלם, וכל אחת ואחת היה לה בית ספר ובית תלמוד, בית ספר למקרא, ובית תלמוד למשנה. וכולהם (ועל כל אלה) עלה אספסיינוס. ואת כל בית הגדול שרף באש - זה מדרשו של רבן יוחנן בן זכיי, ששם היו מתנין גדולותיו של הקב"ה, כגון ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע.

בבלי כתובות קה. הובא שהיו בירושלים שלוש מאות תשעים וארבעה בתי דינים, כנגדם בתי כנסיות בתי מדרשות ובתי סופרים, אך לא הוזכר שהחריבום.

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו

בבלי כז:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

סיבה ומסובב בבלי שרת

פ"ג ה"א [כג.]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"א [כג:]

הזורק כלי לד' אמות של מת – אסור בהנאה

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"א [כג:]

קדושת בימה ולוחות שבבית הכנסת

בימה ולוחין (לוחות) אין בהן משום קדושת ארון ויש בהן משום קדושת בית הכנסת.
בבלי הלשון: אין בהם קדושה. והרא"ש גרס גם בבבלי כגירסת הירושלמי. ומראה הפנים כתב שגם כוונת הבבלי כדברי הירושלמי.

[פ"ג ה"א [כג:]

דיני תורה חסירה

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: תורה חסירה אין קוראין בה ברבים. והא תני בבראשית עד המבול (אם כתובות רק פרשיות אלו, שהוא עניין בפני עצמו) בויקרא עד ויהי ביום השמיני, בוידבר עד ויהי בנסוע הארון - מותר לקרות בו ברבים! הדא ארסקינס (שם רשע) אוקיד אוריתא דצנבראי (שרף שם את התורה ונשתיירו כמה פרשיות שלא נשרפו) אתון שאלון לרבי יונה ולרבי יוסה מהו לקרות בספר ברבים אמר לון אסיר! לא דאסיר, אלא מן גו דנפשהון עגימה אינון זבנין להון אחורי (מתוך שיצטערו על כך שאינם יכולים לקרוא, יקנו ספר אחר).

בבלי גיטין ס. כתב שספר תורה שחסר יריעה אין קוראין בו, ומשמע שהוא איסור ממש ולא רק כדי שיקנו ספר אחר. כמו כן בבבלי הסתפק לגבי לקרוא בחומש שלם, אך כשהחומש חסר פשוט שאי אפשר לקרוא בו, גם אם הוא עניין שלם.

[פ"ג ה"ב [כד:]

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"ב [כד:]

שרטוט בכתיבת פסוקים

מהו מיכתוב תריי תלת מילין מן פסוקא (בלא שרטוט)? מר עוקבה מישלח כתב לריש גלותא דהוה דמין וקאים בזימרינ: ישראל אל תשמח כעמים אל גיל וכו' (ושינה את סדר המילים בפסוק משום שכתב זאת בלא שרטוט. וכן הביא עוד מעשים דומים ששינו את סדר המילים בפסוקים שונים).

בבלי גיטין ו: הובאו מעשים דומים בעניין שרטוט (וכן מעשה דומה עם פסוק זה בעניין זמר), אך שם מסופר שכתבו את מילות הפסוקים ע"פ הסדר, וכתבו זאת עם שרטוט. ותוס' (שם ד"ה ויתנו) הביא את הירושלמי.

[פ"ג ה"ג [כה:]

גם אוויר בית המדרש אסור בשימוש

רבי יוחנן מיקל לנשייא דשטחן בגדיהון על אוירא דבי מדרשא (מקלל את הנשים ששטחות בגדים על אוויר בית המדרש, שגם האוויר אסור בשימוש. וקרנן העדה פירש ששטחו את הבגדים על גג בית המדרש).

בבלי לא הובא.

במה הארכת ימים – אינו בירושלמי

בבלי כז:–כח. • פ"ג ה"ג [כה:]

בבבלי האריך כאן במעשים על תנאים ואמוראים ששאלו אותם תלמידיהם "במה הארכת ימים", וענו שמימיהם לא עברו על עבירה מסוימת. ובירושלמי לא הובאה שאלה זו כלל.⁵

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו

בבלי כז:–כח.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכויותיו של רב אדא בר אהבה

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביכנ"ס מותר לתלמידי חכמים, הלשון "מלוכלך בתורה"

בבלי כח: • פ"ג ה"ג [כה:]

רבי אימי מפקד לספריא (הורה למלמדי התינוקות): אין (אם) אתא בר נש גבכון מלכלך באוריתא (אדם שיש בו לחלוחית של תורה) לגבכון, תהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמנוי (קבלו אותו ואת חמורו וכליו). רבי ברכיה אזל לכנישתא דבית שאן, חמא חד בר נש משזיג ידוי ורגלוי מן גורנה (ראה אדם שוטף ידיו ורגליו מהבור של בית הכנסת), אמר ליה: אסיר לך. למחר חמתי הווא גורא (אותו אדם ראה את רבי ברכיה) משזיג ידוי ורגלוי מן גורנה. אמר ליה: רבי, לך שרי ולי אסיר? אמר ליה: אין (כן). אמר ליה: למה? אמר ליה: כן אמר רבי יהושע בן לוי - בתי כניסיות ובתי מדרשות לחכמים ולתלמידיהם.

בבבלי גם כן הובא שחכמים ותלמידיהם מותרים, אך המעשים הללו לא הובאו.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי

פ"ג ה"ד [כה:]

הגע עצמן שחל חמשה עשר (למוקפים) להיות בשבת - לקרות במגילת אסתר אין את יכול, שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלן.

בבבלי ד: הטעם הוא משום גזירה דרבה, שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. וזהו הטעם של איסור שופר ולולב. ובירושלמי גזירה דרבה לא הובאה כלל.⁶

איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש

בבלי כט.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפסקה בארבע הפרשיות

בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]

אין מפסיקין בין פורים לפרה. רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: אין מפסיקין בין פרה להחודש. אמר רבי לוי: סימניהון דאילין פרשתא - בין הכוסות הללו (של פסח) אם רצה לשותות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה.

בבבלי לא הובא הסימן של ארבע כוסות לארבע פרשיות.⁷

⁵ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

⁶ הבבלי סובר את הגזירה דרבה בכמה מקומות, והירושלמי לא סובר אותה כלל. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כ.

⁷ יתכן שקשור לדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

סדר ארבע הפרשיות

בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]

רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: בדין הוא שתקדום החודש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת? שהיא טהרתן של כל ישראל. **בבלי** לא הובא, אך רש"י הביאו (ד"ה ברביעית).

על שלושה דברים העולם עומד

פ"ג ה"ו [כו:]

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ד ה"ב [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעמים שאין מפסיקין בקללות בקריאת התורה

בבלי לא: • פ"ג ה"ז [כו:]

אמר רבי חייה בר גמדא: אל תקוץ בתוכחתו - אל תעשה קוצים קוצים. אמר רבי לוי: אמר הקב"ה אינו בדין שיהו בני מתקללים ואני מתברך. אמר רבי יוסה בי רבי בון: לא מטעם הזה, אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב.

בבלי הטעם הראשון הובא, השני הובא בשינוי לשון - "אין מברכין על הפורענות"⁸, והשלישי לא הובא בבבלי כלל אך נפסק להלכה ברמ"א (א"ח סי' קלח סעיף א).

על אלו פרשיות מברכין

פ"ג ה"ז [כו:]

רבי יונתן ספרא דגופתה (מלמד תינוקות מעיר ששמה גופתה) נחת להכא (לארץ ישראל). חמא (ראה) לבר אבונא ספרא קרי שירת הבאר ומברך לפניה ולאחריה. אמר ליה: ועבדין כן? אמר ליה: ואדיין את לזו (וכי לא פשוט לך)? כל השירות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן. אישתאלת (שאל) לרבי סימון. אמר לון רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריה אלא שירת הים, ועשרת הדיברות, וקללות שבתורת כהנים, וקללות שבמשנה תורה. אמר רבי אבהו: אני לא שמעתי, נראין דברים (רק) בעשרת הדיברות. רבי יוסה בי רבי בון: תומנתי (שמונה) פסוקיא אחרייא דמשנה תורה טעונין ברכה לפניהן ולאחריהן.

בבלי לא הובא כלל דין זה של ברכה על שירות ועוד פרשיות.

כתיבת השירות בתורה

פ"ג ה"ז [כו:]

שירת הים ושירת דבורה נכתבים אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה, דכל ביניין דכן לא קאים (בניין שבניו אריח על אריח ולבנה על לבנה אינו עומד). מאי כדון - למצוה או לעיכוב? וכו' לעיכוב.

בבלי טז: גם כן הובא, אך לא מפורש שהוא גם לעיכוב.

כתיבת עשרת בני המן

פ"ג ה"ז [כו:]

צריך שיהא איש בראש דפא (בצד ימין) ואת בסופה (בצד שמאל), שכן הוא שניץ ונחת כהדין קונטרה (שכך הם נתלו כמשא כבד שנופף בבת אחת).

בבלי לא הובא, והובא בשולחן ערוך (א"ח סי' תרצא סעיף ד).

⁸ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה ובמה שנראה כביכול כהגשמה, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

ארור המן

פ"ג ה"ז [כז].
רב אמר: צריך לאמר ארור המן ארורים בניו, אמר רבי פינחס: צריך לומר חרבונא זכור לטוב.

בבלי לא הובא, אך הובא בתוס' (ז: ד"ה דלא), ושם הגירסא היא זרש, כל הרשעים וכל היהודים. בסידורים שלנו הגירסא קצת שונה.

נבוכדנצר שחיק עצמות

פ"ג ה"ז [כז].
רבי יונתן כד דהוה מטי לההוא פסוקא - "אשר הגלה נבוכדנצר" - הוה אמר: נבוכדנצר שחיק עצמות (שעצמותיו שבקבר ישחקו), שכל נבוכדנצר דכתיב בירמיה חי היה, ברם הכא מת היה (רק נבואה זו נאמרה לאחר מיתתו, ולכן רק בה אמר עליו "שחיק עצמות").
בבלי לא הובא.

מקור מפסוק להגבהת התורה

בבלי לב.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ד [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד (בבלי פרק ג) – הקורא עומד

שומע כקורא

פ"ד ה"א [כז].
שהשומע כקורא.
בבלי סוכה לח: הלשון: שומע כעונה.

הטעם שהקורא עומד

בבלי כא: • פ"ד ה"א [כז].
זה שהוא עומד לקרות בתורה, מפני מה הוא עומד - מפני כבודה או מפני כבוד הרבים? (והובאו שם נפק"מ).
בבלי לא דנו כלל בטעם לזה.

בקריאה בתורה צריך אדם אחר – סרסור

בבלי כא: • פ"ד ה"א [כז].
רבי שמואל בר רב יצחק עאל לכנישתא (נכנס לבית הכנסת), חמא (ראה) חונה (פני משה: אדם שכך שמו. קרבן העדה גרס: חזנא, דהיינו החזן) קאים מתרגם ולא מקים בר נש תחתוי (ולא מעמיד לידו עוד אדם). אמר ליה: אסיר לך, כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי סרסור.
בבלי לא הובא דין זה, והובא בשולחן ערוך (או"ח סי' קמא סעיף ד).

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו

בבלי כא:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

תורה שבע"פ ושבת

פ"ד ה"א [כח].
דברים שנאמרו בפה - בפה, ודברים שנאמרו בכתב - בכתב.

בבבלי גיטין ס: הלשון: דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב.⁹

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שבכתב או שבע"פ
[פ"ד ה"א [כח.]]
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בחגיגה פ"א ה"ח [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כל התורה ניתנה למשה מסיני
מקרא ומשנה ותלמוד ואגדה ואפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה מסיני.
בבבלי יט: הלשון היא: דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש.

קד קידה ונעשה צולע
בבלי כב:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

התרגום אינו מעכב
בבלי כג: • פ"ד ה"א [כח.]]
והתרגום מעכב? וכו' (ומסיק:) אין התרגום מעכב וכו'.
בבבלי לא דן בזה בפירוש, אך כתב שיש "מקום שאין מתורגמן", וגם משמע שלא מעכב, ותוס' (ד"ה לא) כתבו שאנו לא נוהגים לתרגם, וכן כתב בשו"ע (או"ח סי' קמה סעיף ג.).

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים
[פ"ד ה"א [כח.]]
ויקראו בספר תורת - זה המקרא, מפורש - זה תרגום, ושום שכל - אילו הטעמים, ויבינו במקרא - זה המסורת, ויש אומרים אילו ההכרעים, ויש אומרים אילו ראשי פסוקים.
בבבלי מגילה ג. ונדרים לז: הנוסח הוא: ויקראו בספר תורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא. ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפרש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקין, ויבינו במקרא - אלו פיסקי טעמים, ואמרי לה: אלו המסורת.

המעשה שרבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסייא
[פ"ד ה"א [כח.]]
מעשה ברבי מאיר שהיה באסייא ולא היה שם מגילה כתובה עברית, וכתבה מפיו וקרייה וכו'. ויש אומרים: שתים כתב, כתב את הראשונה מתוך פיו, וכתב את השנייה מתוך הראשונה, וגנז את הראשונה וקרא בשנייה.
בבבלי יח: לא הובאה הדעה שכתב שתיים וגנז את הראשונה. ובבלי הלשון "עסיא".

נוסח הברכה שלאחר המגילה
בבלי כא: • פ"ד ה"א [כח.]]
הרב את ריבן והנוקם את נקמתך הגואלך והמושיעך מכף עריצך.
בבבלי הלשון: הרב את ריבנו וכו' (ושיירי קרבן ביאר שמחלוקת התלמודים היא האם מדובר על עלבונה של התורה (ריבך) או של עם ישראל (ריבנו)).

⁹ כשיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (בפה) במקום שלילית בבבלי (אי אתה רשאי בכתב). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי
 משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חודשים ובחולו של מועד וכו', עזרה התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה.

בבבלי בבא קמא פב. מבואר שמשה תיקן גם שיקראו בשני ובחמישי ובמנחה בשבת, ועזרא רק הוסיף שיעלו שלושה קרואים או שיקראו עשרה פסוקים. ולירושלמי עד ימי עזרא לא קרו כלל בשני וחמישי ומנחה בשבת, והיפה עיניי (בבא קמא פב.) הוסיף שהירושלמי לשיטתו הקשה (מגילה פ"א ה"א ג:) כיצד מרדכי ואסתר תיקנו את קריאת מגילה בשני וחמישי והסתמכו על תקנת עזרא שעדיין לא תוקנה, ולבבלי לא קשה כלל כי התקנה כבר מימות משה.

עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא
 הוא (עזרא) התקין שיהו הנשים מדברות זו עם זו בבית הכיסא.
בבבלי בבא קמא פב. הובאו כל עשר התקנות שעזרא תיקן (שהובאו גם בירושלמי כאן), אך תקנה זו לא הובאה, אלא בסנהדרין יט. כתוב שרבי יוסי תיקן זאת בציפורי.

מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט
 ואפילו הגיע זמנה (של נידה) לטבול בסוף (מוצאי יו"ט שני, אעפ"כ חופפת כבר בערב יו"ט) אני אומר שמא מעיינה רחוק והיא מתעצלת (ולא חופפת יפה) ואינה טהורה.
בבבלי בבא קמא פב. לגבי תקנת חופפת וטובלת לא הביא שאפילו כשזמנה בסוף, וציון ירושלים הביא שזה כשיטת רש"י, אך תוס' והשאלות כתבו שתחפוף בליל הטבילה כדי שיהיה סמוך לטבילתה.

עבר עולה למניין הקרואים
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

התחילו עשרה ויצאו מקצתם
 אין פורסין את שמע פחות מעשרה, התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר. אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה, התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר. אין נושאין את כפיהן פחות מעשרה וכו'. אין קוראין בתורה פחות מעשרה וכו'. אין מפטירין בנביא פחות מעשרה וכו'. ועל כולם (אלו שהלכו) הוא אומר ועוזבי ה' יכלו.
בבבלי לא הובא, ובברכות ח. פסוק זה נאמר על המניח ספר תורה ויוצא (ולא הזכיר שם אם היו עשרה). והרמ"א (או"ח סי' נה סעיף ב) הביא את הירושלמי.

האם אבלים מן המניין
 אית תניי תני (יש אומרים) אין אבילים עולין מן המניין, ואית תניי תני אבילים עולים מן המניין. אמר רבי אבונה: מאן דאמר אין אבילים עולין מן המניין - באבילי אותו המת, מאן דאמר אבילים עולין מן המניין - באבילי מת אחר.
בבבלי הסוגיא בכתובות ח., ושם לא חילקו האם הם אבלי אותו המת.

קידוש החדש בעשרה
 אין קידוש החדש אלא בעשרה.

בבלי לא הובא.

מקור לעשרה מ"בני ישראל"
 רבי בא (אבא) רבי יסא בשם רבי יוחנן: נאמר כאן עדה ונאמר להלן עד מתי לעדה הרעה, מה לעדה האמורה להלן עשרה אף כאן עשרה. אמר רבי סימון: נאמר כאן תוך ונאמר להלן ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים, מה תוך שנאמר להלן עשרה אף כאן עשרה. אמר ליה רבי יוסה בי רבי בון: אם מתוך את למד סגין אינון, אלא נאמר כאן בני ישראל ונאמר להלן בני ישראל - מה להלן עשרה אף כאן עשרה.
בבלי סנהדרין ב. במשנה דרש מ"עדה", ובמגילה כג: דרש מ"תוך". ולא דורש מ"בני ישראל".

המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן – ריבוי אחר ריבוי
 בבלי כג: • פ"ד ה"ד [לא:]
 ובקרקעות (פדיון קרקעות של הקדש) תשעה (ישראלים) וכהן - כנגד עשרה כהנים האמורין בפרשה. ויהיו כולם כהנים! ריבוי אחר ריבוי (שכתובים עשרה כהנים) למעט. ויהיו כולן ישראלים! אין הפרשה יוצאה בלא כהן (שבוודאי אחת מהפעמים שנאמר "כהן" הוא לגופו שצריך להיות כהן דווקא).
בבלי נשאר בקושיא שיהיו חמישה כהנים וחמישה ישראלים. בטעם מדוע לא צריך שיהיו כולם כהנים הבבלי גרס "הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבנות", הפוך מגירסת הירושלמי. וקרוב העדה הגיה בירושלמי כגירסת הבבלי, אך הפני משה (כאן) והיפה עיניים (סנהדרין טו.) קיימו את גירסת הירושלמי.

קורא בתורה ואינו יודע להמשיך
 פ"ד ה"ה [לא:]
 היה קורא בתורה ונשתתק (שאינו יודע להמשיך), זה שהוא עומד תחתיו (שבא לקרוא במקומו) יתחיל ממקום שהתחיל הראשון. אין תימר (משום שאם תאמר) ממקום שהפסיק - הראשונים נתברכו לפניהן ולא נתברכו לאחריהן, האחרונים נתברכו לאחריהן ולא נתברכו לפניהן, וכתוב תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה.
בבלי לא הובא, והובא בשו"ע (או"ח סי' קמ סעיף א).

חזרה על טעות בקריאה
 פ"ד ה"ה [לא:]
 רבי חנינא בר אנדריי בשם רבי זכאי דכבול: טעה בין תיבה לתיבה - מחזירין אותו. אמר רבי ירמיה לרבי זעורה: ועבדין כן? אמר ליה: ואדיין את לזו (אינו פשוט לך)? אפילו טעה בין אם לואם מחזירין אותו (אמנם עיין לעיל פ"ב ה"ב [יט:]: שאין מדקדקין בטעויות כגון יהודים ויהודיים).
בבלי לא דנו בטעויות כאלה.

מקשרים את דין סומא בשמע לסומא בגלות
 בבלי כד. • פ"ד ה"ז [לב:]
 תמן תנינן סומא אינו גולה דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אומר גולה וכו'. וכא (וכאן) תנינן כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע, הא אם ראה פורש!
בבלי לא הקשה קושיא זו¹⁰.

¹⁰ קשור לכך שהירושלמי מדמה סוגיות בנושאים שונים (גלות לקריאת שמע). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בית שן
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ז [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

הגיהה בתפילה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שיש מומין בידיו ובפניו, ולא הובא ברגליו
כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו וכו'. תני בפניו (גם מומים בפניו).
בבבלי הוסיף גם ברגליו.

אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים
שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהן מברכין את ישראל וכו', כלום אמרו אין מסתכלין לא מפני הסייע (היסח) דעת? (בתמיהה).
בבבלי לא מפורש מה הטעם, ורש"י (ד"ה כהן) כתב משום ששכינה שורה עליהם, אך תוס' (חגיגה טז. ד"ה בכהנים) דחוהו והביאו את הירושלמי כאן, שהוא משום היסח דעת.

טעם האיסור לומר "יברכך טובים"
האומר יברכך טובים - (טעם האיסור משום) שתי רשויות (שנראה כאילו יש רשות אחת שמטיבה ואחת שמריעה).
בבבלי לא פירש מה טעם האיסור, ובמשנה כתוב רק "דרך המינות". רש"י (ד"ה יברכך) פירש שהאיסור הוא שאינו כולל את הרשעים, שגם הם צריכים להיות באגודה אחת. ותוס' (ד"ה יברכך) פירשו כרש"י, והוסיפו פירוש נוסף שהוא משום שנראה כשתי רשויות, כפירוש הירושלמי.

טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור"
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף
תורגמן שהוא עומד לפני חכם אינו רשאי לא לשנות ולא לכוונת ולא להוסיף, אלא אם כן היה אביו או רבו.
בבבלי לא הובא.

דיני מזוזה
ודא מזוזה יהבין לה היכא וכו' (והאריך בעוד דיני מזוזה).
בבבלי במסכת מגילה לא דן בדיני מזוזה, אלא במנחות דפים לב-לד.

מסכת מועד קטן

פרק א – משקין בית השלחין

טעם איסור מלאכה בחול המועד
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ג [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

תיקון אמת המים במועד
בבלי ה. • פ"א ה"ב [ב:]
ומתקנין את המקולקלת (אמת המים שהתקלקלה) במועד - דבר שהוא לצורך המועד. אבל דבר שאינו לצורך המועד אסור בשל יחיד, אבל בשל רבים אפילו דבר שאינו לצורך המועד מותר.

בבבלי לגבי קלקולי המים (בורות מים) שברה"ר חילק את שני החילוקים הללו (האם הוא לצורך המועד והאם הוא של רבים) והוסיף גם חילוק בין חפירה לחטיטה.

בית עלמא – בית קברות
פ"א ה"ב [ג.]
בית עלמא (בית הקברות) דבר מקטיא (שם מקום) וכו'.
בבבלי סנהדרין יט. הלשון היא: בית עלמין.

כמה וכמה דברים שהם צורכי רבים
בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
אילו הן צורכי הרבים: דנין דיני ממונות ודיני נפשות דיני מכות, ופודין את השבויין וערכים וחרמים והקדשות, ומשקין את הסוטה, ושורפין את הפרה, ועורפין עגלה ערופה, ורוצעין עבד עברי, ומטהרין את המצורע, ומפרקין את המנעל מעל גבי האימום.
בבבלי הביא רק שדנים דיני נפשות מכות וממונות.

ציון קברים על אבנים
בבלי ו. • פ"א ה"ב [ג.]
מצא אבן אחת מצויינת - אף על פי שאין מקיימין כן (שלא כך מצויינים טומאה, אלא מרחיקים את האבן מהטומאה) המאהיל עליה טמא, אני אומר מת קמצוץ (נקבר באופן שאינו מחזיק מקום גדול) והיה נתון תחתיה. היו שתים - המאהיל עליהן טהור וביניהן טמא, אם היה חרוש בנתיים הרי הן כייחודיות, ביניהן טהור סביבותיהן טמא.
בבבלי מיצר אחד או שניים או שלושה מצויינים - האבנים טמאות וכל השדה טהורה, ארבעה מיצרים מצויינים - הם טהורים וכל השדה טמאה.

ציון קברים לבשר של מת
בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
אין מציינין על הבשר שמא נתאכל הבשר. רבי יוסטא בר שונם בעא קומי (לפני) רבי מנא: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע (לפני שנתאכל ויעברו שם ולא ידעו שהטהרות נטמאו)? אמר ליה: מוטב יתקלקלו בו לשעה (שיטמאו טהרות לפני שנתאכל) ואל יתקלקלו בו לעולם (שגם לאחר שיתאכל יסברו שעדיין יש שם טומאה).

בבלי כתב זאת רק כאשר הוא כזית מצומצם, שאז מסתבר שיתעכל ויפחת מכזית.

בבלי ו: • פ"א ה"ד [ג.]

אישות היא חולדה

אישות זו חולדה.

בבלי פירשו שהיא בריה שאין לה עיניים.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

הקבורה וליקוט העצמות

בראשונה היו קוברין אותן במהמורות, נתאכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן ברזים (ארונות של ארזים). אותו היום היה מתאבל ולמחר היה שמח, לומר שנינוחו אבותיו מן הדין.

בבלי לא הובא שהיה שמח ושנינוחו מהדין.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ

המעביר ארון ממקום למקום אין בו משום ליקוט עצמות. אמר רבי אחא: הדא דאת אמר (זה נאמר) בארון של אבן אבל בארון של עץ יש בו משום ליקוט עצמות. אמר ליה רבי יוסי: ואפילו תימר בארון של עץ אין בו משום ליקוט עצמות.

בבלי לא הובא.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

נשיאת אשה שיש לה בנים

תני: לא ישא אדם אשה שיש לה בנים אפילו בקבר. אמר רבי יוסא: מפני מעשה שאירע (פני משה: שמא תוציא את בנה המת מהקבר ותעליל שהוא הרגו. שירי קרבן: צריך לגרוס "נושא אדם וכו'").

בבלי לא הובא.

בבלי ח: • פ"א ה"ז [ו.]

הטעמים שאסור לישא אשה במועד

אין נושאין נשים במועד - שמעון בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: מפני ביטול פרייה ורבייה וכו'. רבי אילא רבי לעזר בשם רבי חנניה: על שם שאין מערבין שמחה בשמחה. **בבלי** הובאו שני טעמים אלו ושני טעמים נוספים - שמניח את שמחת הרגל, מפני הטורח.

בבלי ט.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ז [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו.]

מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד

רבי יהודה אומר לא תסוד מפני שהוא ניוול לה - תרין אמורין (אמוראים), רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר: בסיד שהיא מתרתו בתוך המועד נחלקו (רבי יהודה וחכמים), אבל בסיד שהיא מתרתו לאחר המועד דברי הכל אסור. וחורנה (והאחר) אמר: בסיד שהיא מתרתו לאחר המועד נחלקו, אבל בסיד שהיא מתרתו בתוך המועד דברי הכל מותר.

בבלי פשוט שנחלקו רק בסיד שלא מקלפתו במועד, אך אם מקלפתו במועד - לכו"ע מותר.

תפירה במועד

בבלי י. • פ"א ה"ח [ו:]

ההדיוט תופר כדרכו (במועד) והאומן מכלב וכו'. דבית רבי ינאי אמרו: כדרכו - ממלא את המחט (תופר בבת אחת כמה תפירות), מכלב - אחת אחת. רבי יוחנן אמר: כדרכו - אחת אחת, מכלב - מפסיע (תופר לא ביושר).

בבלי היא מחלוקת האם מכלב הוא מפסיע או שיני כלבתא (תוחב את המחט פעם אחת למעלה ופעם אחת למטה).

תיקון ריחיים במועד

בבלי י. • פ"א ה"ט [ו:]

מעמידן תנור וכיריים במועד.

בבלי הגירסא במשנה היא: מעמידן תנור וכיריים וריחיים.**בניית תנור חדש במועד**

בבלי יא. • פ"א ה"ט [ו:]

מעמידן תנור וכו' - ובלבד שלא יגדרנו בתחילה (שלא יעשה תנור חדש במועד).

בבלי חילק שבימות החמה כן עושים תנור חדש, משום שלא לתר יבש ואפשר להשתמש בו כבר במועד, ורק בימות הגשמים לא עושים כי אינו לצורך המועד, שיוכלו להשתמש בו רק כשיתייבש.

פרק ב – מי שהפך**דבר שיש בו אובדן מועט**

בבלי יא: • פ"ב ה"א [ז:]

רבי יודה אומר: יאבד דבר ממועט ואל יאבד דבר מרובה, רבי יוסה אומר: אל יאבד דבר כל עיקר.

בבלי הובא רק שלרבי יוסי מותר לעשות מלאכה בדבר האבד גם בלי שינוי.**מעשה שהעם קטפו כרם במועד**

בבלי יב: • פ"ב ה"ב [ח:]

רבי שמעון בי רבי ינאי קטף כרמיה במועדא, חמוניה כל עמא (כולם) וקטפון בתריה. בשתא חוריתא (בשנה שלאחר מכן) שבקיה ויבש. ילפון מקלקלתא ומתקנתא לא ילפון (העם לומד קלקולים ואינו לומד תיקונים).

בבלי הובא אותו המעשה (אך לא רבי שמעון בן רבי ינאי אלא רבי ינאי עצמו). אמנם לא הובא שהעם לומדים רק קלקולים.

סחורה נגבית מיתומים קטנים

פ"ב ה"ג [ח:]

פרגמטיא (סחורה שהיא בעין) נגבית (אפילו) מנכסי יתומין קטנים.

בבלי לא הובא, ונפסק בשו"ע (ח"מ סי' קח סעיף ד).**טעם איסור שקילת בכור, טעם איסור מלאכה בחול המועד**

פ"ב ה"ג [ט:]

אמר רבי בא (אבא) בר ממל: אילו היה לי מי שיימנה עמי היתרתי בשר בכור להישקל בליטרא, והיתרתי שיהו עושין מלאכה בחולו של מועד. כלום אסרו בשר בכור להישקל בליטרא לא כדי שיהו מוכרין אותו בזול? והן מערימין עליו ומוכרין אותו ביוקר. כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגיעין בתורה, ואינן (והם) אוכלין ושותין ופחזין.

בבבלי לא הובא בין לגבי בשר בכור ובין לגבי חוה"מ. תוס' (בכורות לא. ד"ה חוץ) כתבו שאיסור שקילת בשר בכור הוא דאורייתא, ובירושלמי כאן משמע שהוא מדרבנן (שיירי קרבן). וכן לגבי חוה"מ תוס' (חגיגה יח. ד"ה חולו) הביאו את הירושלמי הזה ודייקו ממנו שאיסור זה הוא מדרבנן.

פ"ב ה"ג ט.

לברוח מאנשים חשובים

אם הזכירך לבולי יהא הירדן בעל גבולך (פני משה: אם בני אדם מבקשים שתתמנה איתם לסעודה וחשיבות - ברח מהם. קרבן העדה: אם הזכירך לפני השר ואתה ירא - מותר לך לברוח במועד). **בבבלי** לא הובא.

פ"ב ה"ג ט.

סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שייריה

אמר רבי יוחנן: לוין בריבית לחבורת מצוה ולקידוש החדש. רבי יוחנן בצפרא הוה נחת לכנישתא (לבית הכנסת) והוה מלקט פירורין ואכל, ואמר: יהא חולקי עם אילין דאכלון הכא רומשית (יהא חלקי עם אלו שאכלו כאן אתמול בלילה סעודת קידוש החדש). **בבבלי** לא הובא. לגבי ריבית מראה הפנים (סנהדרין פ"ח ה"ב [מב.]) כתב שמותר רק בריבית דרבנן, ומשנה ברורה (סי' רמב"ק ד' ושער הציון שם) כתב שמותר רק בריבית בדרך היתר. המעשה ברבי יוחנן הובא בהלכות והליכות בחסידות (שער שיש, עניין "שיריים") כמקור למנהג אכילת השיריים.

פ"ב ה"ד ט.

קניית בתים מגוי בשבת

רבי יהושע בן לוי שאל לרבי שמעון בן לקיש: מהו ליקח בתים מן הגוי? אמר ליה: אימת רבי שאל - בשבת, תני בשבת מותר. כיצד הוא עושה? מראה לו (לגוי בשבת) כיסין של דינרין והגוי חותם ומעלה לארכיים (ערכאות). **בבבלי** גיטין ח: ובבא קמא פ: הדין הוא: אומר לגוי והגוי כותב שטר מכירה בשבת, שאע"פ שאמירה לנכרי שבות, משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו חכמים.

פ"ב ה"ד ט.

כיבוש יריחו בשבת

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ח [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ה ט.

דיני חול המועד קשים

אית מילין במועד דקשיין מן אהילות ומן נגעים. **בבבלי** לא הובא.

פ"ב ה"ה ט.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – ואלו מגלחין

בבלי יד. • פ"ג ה"א [י.]

איסור לכהן לצאת לחו"ל

כהן שיצא חוץ לארץ, הואיל ויצא שלא ברצון חכמים יהא אסור לו לגלח? חד כהן אתא לגבי רבי חנינה, אמר ליה: מהו לצאת לצור לעשות דבר מצוה לחלוץ או לייבם?

אמר ליה: אחיו של אותו האיש יצא, ברוך המקום שנגפו, ואת מבקש לעשות כיוצא בו? אית דבעי מימר - הכין אמר ליה: אחיו של אותו האיש הניח חיק אמו וחיק חיק נכריה, וברוך שנגפו, ואת מבקש לעשות כיוצא בו?
בבלי לא דן ביציאת כהן לחו"ל. ובכתובות קיא. הובא מעשה דומה אך לא כתב שהוא כהן, והלשון היא שנשא כותית, כמו הלשון השנייה בירושלמי¹.

בבלי טו. • פ"ג ה"א [י.]

רצו לנדות את רבי מאיר

ביקשו לנדות את רבי מאיר.

בבלי לא הובא.

פ"ג ה"א [י.]

תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות

אמר ליה (רבי עקיבא לרבי אליעזר): רבי רבי חבירך מנדין לך. נסתיה (לקחו ר"א לר"ע) נפק ליה לברא, אמר: חרוביתא (עץ חרוב) חרוביתא, אין (אם) הלכה כדבריהם איתעוקרין (תיעקר ממקומן) - ולא איתעקרת (ולא נעקר), אין הלכה כדבריי איתעוקרין - ואיתעקרת וכו'. ולית רבי אליעזר ידע שאחרי רבים להטות? לא הקפיד אלא על ידי ששרפו טהרותיו בפניו וכו'. זה תנורו של חכיני. אמר רבי ירמיה: חכך (מכה גדולה, ולכן נקרא חכיני) גדול נעשה באותו היום, כל מקום שהיתה עינו של רבי ליעזר מבטת היה נשדף.
בבלי בבא מציא נט: הביא את כל המעשה בתנורו של עכנאי, בנידויו של רבי אליעזר ובכך ששרפו את טהרותיו בפניו, אך הוא בכמה שינויים: בבבלי עקירת החרוב היא לפני שנידוהו, השאלה "ולית ליה לר"א וכו'" והתשובה שהקפיד על ששרפו טהרותיו לא הובאו, וכן בבבלי נקרא עכנאי, ולא פירש מה שמו. רש"י (ד"ה עכנאי) ביאר שהוא מלשון נחש שצורתו בעיגול, ותוס' (ד"ה זה) פירשו שכן היה שמו בעל התנור.

בבלי טז. • פ"ג ה"א [י.]

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"

שעל עשרים וארבעה דברים מנדין וכו'. אית סגי מינהון מבדרן במתניתא (רבים מהם פזורים במשניות) וכו': שכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך נידוי וכו'. תמן תנינן שלח לו רבן גמליאל (לרבי עקיבא) אם מעכב אתה את הרבים (מלהעיד על החודש) נמצאת מכשול לעתיד לבא - לא נמצאת מעכב את הרבים מלעשות מצוה, שכל המעכב את הרבים לעשות דבר מצוה צריך נידוי וכו'. שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ צריך נידוי וכו'. המפקפק בדבר אפילו מדברי סופרים צריך נידוי, תמן תנינן דכמה השקוהו, מהו דכמה? דכוותה (עקביא בן מהללאל אמר ששמעיה ואבטליון השקו את הגירות רק משום שגם הם היו בני גרים) וכו'. המבזה זקן אפילו לאחר מיתה צריך נידוי.
בבלי הובאה סוגיא זו בברכות יט., אך לא הובאו הלשונות "שכל וכו' צריך נידוי". ולא הובא בבבלי כלל שהמעכב רבים ממצוה צריך נידוי. כמו כן בבבלי במקום "דכמה השקוהו" הלשון "דוגמא השקוהו". ותוס' (ברכות יט. ד"ה דוגמא) הביאו את הירושלמי.

פ"ג ה"א [י.]

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ה א [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ מצאנו בעוד מקום שהבבלי דן באיסור לצאת לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר רק בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

לכבוד זקן ששכח תלמודו

פ"ג ה"א [יא:]

זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו נוהגין בו כקדושת ארון.
בבלי ברכות ח: הלשון: היזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, שלוחות ושברי לוחות מונחות בארון. ובמנחות צט. הלשון: אין נוהגין בו (בזקן הזה) מנהג ביזיון².

נידוי לכבוד עצמו לא מועיל

בבלי טז. • פ"ג ה"א [יא:]

זקן שנידה לצורך עצמו אפילו כהלכה אין נידוי נידוי.
בבלי סובר שאפילו תלמיד שנידה לכבוד עצמו נידוי נידוי.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמוד

פ"ג ה"א [יא:]

משרת רבי מאיר הייתי בברחו שנים (כשברח פעם שנייה - פעם ראשונה כשנסמך ע"י רבי יהודה בן בבא, ופעם שנייה במעשה דברוריה), ואית דאמרי מקלו של רבי מאיר היתה בידו, והיא היתה מלמדתו דעת.
בבלי לא הובא.

ברית כרותה לשפתיים – אינו בירושלמי

בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב:]

בבלי הביא כאן (ובסנהדרין קב.) את הכלל "ברית כרותה לשפתיים", ובירושלמי כלל זה לא הובא כלל³. אך הכלל "כשגגה שיוצא מלפני השליט" (שדומה קצת לברית כרותה לשפתיים) הוזכר בכמה מקומות בירושלמי (כגון שבת פ"ד ה"ד [עו:]).

האיסור לזרוק ציפורניים – אינו בירושלמי

בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב:]

בבלי כתב כאן (ובנידה יז.) שאסור לזרוק את ציפורניו שמא תעבור עליהם אשה עוברה ותפיל. ובירושלמי לא הובא⁴.

נוסח גט חליצה

פ"ג ה"ג [יב:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית

בבלי יח:

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

טוויית תכלת לציצית במועד

בבלי יח: • פ"ג ה"ד [יב:]

וטווה לעצמו תכלת לציצתו.
בבלי במשנה הלשון: וטווה על יריכו תכלת לציצתו.

² קשור בכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (נוהגין בו קדושה) במקום שלילית בבבלי (אין נוהגין בו ביזיון). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

³ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁴ דרך הירושלמי למעט בעניינים סגוליים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

כתיבת שטרי אריס וקבלן במועד

בבלי יח: • פ"ג ה"ד [יב:]

אין כותבין שטרי ארסיות וקבלנות (להיות אריס או קבלן) במועד.
בבבלי במשנה הזכיר רק שאין כותבין שטרי חוב, ספרים תפילין ומזוזות.

האם מניחים תפילין בחול המועד

בבלי יט: • פ"ג ה"ד [יב:]

חד בר נש אובד תפיליו (איבד את התפילין) במועדא. אתא לגבי רבי חננאל ושלחיה לגבי רבי אבא בר נתן. אמר ליה: הב ליה תפילך וזיל כתוב לך (כהערמה, אך אל תכתוב לו, שמותר לאדם לכתוב רק לעצמו). אמר ליה רב: איזיל כתוב ליה (בלא הערמה). מתניתא פליגא על רב: כותב הוא אדם תפילין ומזוזה לעצמו, הא לאחר לא! פתר לה בכותב להניח (בשביל להניחם לאחר המועד, אבל בשביל להניחם במועד - מותר).

בבבלי לא הובא מעשה זה. ותוס' (ד"ה רבי יוסי) הביאו את הירושלמי והביאו ממנו ראיה שמותר להניח תפילין בחול המועד, והביאו מחלוקת בדן זה.

אבילות על מי שלא נמצאה גופתו

פ"ג ה"ה [יג:]

מי שגדרתו חיה (ולא מצאו את גופתו וא"א לקבורו) מאימתי מונין לו? משנתיאשו מלבקש.
בבבלי לא הובא. אך הובא במסכת שמחות (פ"ב ה"ב) וכן נפסק בשו"ע (יר"ד סי' שעה סעיף ז).

גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין

בבלי כא: • פ"ג ה"ה [יד:]

אבל ביום הראשון אינו נותן תפילין, ביום השני (השני) הוא נותן תפילין וכו' דברי רבי ליעזר, רבי יהושע אומר: ביום הראשון וביום השני אינו נותן תפילין בשלישי הוא נותן תפילין.

בבבלי הדעות הפוכות: רבי יהושע אומר שמניח ביום השני ורבי אליעזר אומר שלא⁵.

שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו

בבלי יט: • פ"ג ה"ה [יד:]

כל תלתא יומין (שלושה ימים שלאחר המיתה) נפשא טייסא על גופא, סבירה דהיא חזרה לגביה (הנפש עפה מעל הגוף וסבורה שתחזור אליו). כיון דהיא חמייא דאישתני זיוהון דאפוי (כיוון שרואה שנשתנו פניו), היא שבקא ליה ואזלה לה. לאחר שלשה ימים הכרס נבקעת על פניו ואומרת לו הא לך מה שגזלתה וחמסתה ונתת בי.

בבבלי שבת קנא: לאחר שלושה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי, אך לא מובא שהנפש עפה על הגוף וסוברת לחזור אליו.

כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו

בבלי כג: • פ"ג ה"ה [יד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

אבילות כאשר מוליכים מת ממקום למקום, בית שריי

בבלי כב: • פ"ג ה"ה [יד:]

הרי שמוליכין אותו (את המת) ממקום למקום, כגון אילין (אלה) דקברין בבית שריי (פני משה: בית שערים. קרבן העדה: סתם שם מקום) - אית תניי תני: אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משייטתם הגולל. אית תניי תני: אילו ואילו משייטתם הגולל. רבי

⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הכל הולך אחר גדול המשפחה. רבי יעקב בר אחא בשם רבי אסי: לחומרין (לחומרא), מהו חומרין? אם היה גדול המשפחה כאן - אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משיסתם הגולל, אם היה גדול המשפחה שם - אילו ואילו מונין משיסתם הגולל.

בבלי מביא את שתי הברייתות האלו ומחלק אם זה שהלך לקבורו חזר תוך ג' ימים. כמו כן הבבלי לא הדגיש שהכל הולך אחר גדול המשפחה.

דיני אבילות בפניו מקבר לקבר
 הרי שמפנין אותו מקבר לקבר, אית תניי תני: משייסתם הגולל הראשון, אית תניי תני: משיסתם הגולל השני.
בבלי לא דן בדין זה, והשו"ע (י"ד סי' שעה סעיף ג) הביא זאת.

מקור לאבילות שבעה, אין למדין מקודם מתן תורה
 בבלי יט. • פ"ג ה"ה [יד:]
 מניין לאבל מן התורה שבעה? ויעש לאביו אבל שבעת ימים. ולמדין דבר קודם למתן תורה? רבי יעקב בר אחא בשם רבי זעורה שמע לה מן הדא: ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת משכן ה' - כשם ששימר הקב"ה על עולמו שבעה, כך אתם שמרו על אחיכם שבעה. ומניין ששימר הקב"ה על עולמו שבעה? ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ. ומתאבלין קודם שימות המת? אלא בשר ודם שאינו יודע מה עתיד להיות אינו מתאבל עד שימות המת, אבל הקב"ה שהוא יודע מה עתיד להיות שימר על עולמו תחילה.

בבלי לא הובא המקור מהמבול לדיני אבילות⁶. הכלל שאין למדין מקודם מתן תורה לא הובא בבבלי בשום מקום, והרמב"ם (אבל פ"א ה"א) הביא כלל זה, שאי אפשר ללמוד מ"ויעש לאביו אבל שבעת ימים" משום שלאחר שניתנה תורה נתחדשה הלכה. תוס' (כ. ד"ה מה) הביאו את הירושלמי, וציון ירושלים (סנהדרין פ"א ה"ד [ח:]) דן באריכות בכלל שאין למדין מקודם מתן תורה.

יש מנהג שהאבל רוחץ אחר הקבורה
 בבלי טו. • פ"ג ה"ה [טו:]
 מקום שנהגו לרוחץ אחר המיטה (שהאבל רוחץ אחר הקבורה, ורק אח"כ אסור ברחיצה כל שבעת הימים) מרחיצין.
בבלי כתב בפשטות שאבל אסור ברחיצה, ולא הוזכר מנהג שמותר לרוחץ לאחר הקבורה.

מקור מפסוק שאין אבילות בשבת
 בבלי כג: • פ"ג ה"ה [טו:]
 בא להודיענו שאין אבל בשבת, דכתיב ברכת ה' היא תעשיר - זו ברכת שבת, ולא יוסיף עצב עמה - זו אבילות, כמה דאת אמר נעצב המלך על בנו.
בבלי כתוב שאין אבילות בשבת, אך לא הובא מקור לכך.

מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה
 פ"ג ה"ה [טז:]
 חד תלמיד מן דרב חסדא איבאש (חלה) שלח ליה תרין תלמידין דיתנון עימיה (שילמדו עימו, וכך לא יוכל מלאך המוות להורגו), איתעביד קומיהון כמין חייו ואפסקון ודמך (מלאך

⁶ דרך הירושלמי להביא טעמים אגדתיים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

המוות עשה עצמו כנחש, הפסיקו ללמוד ומת). חד תלמיד מן דבר פדיה איבאש, שלח ליה תרין תלמידין דיתנון עימיה, איתעביד קומיהון כמין כוכבא (כוכב) ואפסקון ודמך. **בבלי** לא הובאו מעשים אלו, אך בשבת ל. הובא מעשה דומה בדוד המלך.

פ"ג ה"ה [טז].

אבל שלהוט אחר התורה – מותר לו ללמוד

אם היה (האבל) להוט אחר התורה - מותר.

בבלי לא הובא.

בבלי טו: • פ"ג ה"ה [טז].

טעמים נוספים לכפיית המיטה

ומניין לכפיית המיטות? רבי קריספי בשם רבי יוחנן: וישבו אתו לארץ, על הארץ אין כתיב כאן אלא וישבו אתו לארץ, אלא דבר שהוא סמוך לארץ - מיכן שהיו יושבין על מיטות כפויים. בר קפרא אמר: איקונין (אדם, שהוא בצלם אלקים) אחת טובה היתה לי בתוך ביתך וגרמתי לכפותה (להמית), אף את כפה מיטתך. ואית דמפקין לישנא: יכפה הסרסור (לכפות את המיטה שהיא סרסור להוליד). רבי יונה ורבי יוסה תריהון בשם רבי שמעון בן לקיש, חד אמר: מפני מה הוא ישן על מיטה כפוייה, כדי שיהא ניעור בלילה (כאשר מתעורר בלילה) ונזכר שהוא אבל. וחורנה (והאחר) אמר: מתוך שהוא ישן על גבי מיטה כפוייה הוא ניעור בלילה (אינו נרדם) ונזכר שהוא אבל. **בבלי** הובאו רק דברי בר קפרא.

בבלי כה:

כשם שבחיו לא הביט בצורות כך במוותו כיסו אותו

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כו. • פ"ג ה"ז [יז].

קריעה על גוי שקילל

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ז ה"ח [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כה. • פ"ג ה"ז [יז].

צום ביום שמת בו תלמיד חכם

אמר רבי אבהו: יבוא עלי אם טעמתי כלום כל אותו היום (שמת בו תלמיד חכם). רבי יונה הוה בצור כד שמע דדמך בריה דרבי אבהו. אף על גב דאכל גובנא ושתא מיא, אסקיה צום ההוא יומא. **בבלי** לא הובא שצמים ביום שמת חכם.

פ"ג ה"ז [יח].

עקילס אתא נסייא

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם במגילה פ"ב ה"ד [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ז [יח].

הדין מתוח על כל משפחת המת

כל אותה השנה הדין מתוח כנגד המשפחה. דאמר רבי יוחנן: כל שבעה החרב שלופה, עד שלשים היא רופפת, לאחר שנים עשר חדש היא חוזרת לתערה. למה הדבר דומה, לכיפה של אבנים, כיון שנתרעעה אחת מהן נתרעעו כולן. ואמר רבי לעזר: אם נולד בן זכר באותה המשפחה, נתרפאת כל אותה המשפחה. **בבלי** שבת קו. הובא רק: אחד מבני החבורה שמת ידאגו כל החבורה.

שיעור כדי דיבור

פ"ג ה"ז [יח:]

כמה הוא כדי דיבור? רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו (שלום עליך), אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד ויאמר לו שלום עליך רבי.

בבלי בבא קמא עג: המחלוקת האם הוא כדי שאילת תלמיד לרב - שלום עליך רבי ומורי, או רב לתלמיד - שלום עליך רבי.

האם תלמיד שואל בשלום רבו

פ"ג ה"ז [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה

פ"ג ה"ז [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מיתתן של צדיקים

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי

בבלי כח.

עיין מה שכתבנו ביומא פ"ג ה"ט [כ.].

סיום המסכת

בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יט:]

אין מוליכין חלילין לבית האבל אבל מוליכין חלילין לבית השמחה ולבית המשתה (מסיים בדיני אבילות).

בבלי מסיים באגדות על הנפטר מן המת ועל תלמידי חכמים⁷.

⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת חגיגה

פרק א – הכל חייבין

כולם חייבים בראיית פנים בעזרה בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
מתניתא בראיית קרבן (שיש שפטורים מלהביא קרבן), אבל בראיית פנים (לבוא לעזרה) אפילו קטן חייב.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה הכל) הביאו את הירושלמי והקשו עליו.

לבן עזאי נשים באות לא רק לשמוע בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
אתיא דרבי לעזר בן עזריה (שאמר שהנשים באות להקהל כדי לשמוע ולא כדי ללמוד) דלא כבן עזאי, דתנינא תמן: מיכן אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה.
בבלי לא הובא, ותוס' הביאו את הירושלמי (ד"ה נשים).

"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
חברייא בשם רבי לעזר: למען ישמעון ולמען ילמדון - עד כדון במדבר ואינו שומע (שפסוק זה ממעט אותו), חרש שומע ואינו מדבר (מנלן למעט אותו)? רבי אילא בשם רבי לעזר: למען ילמדון ולמען ילמדון (קרבן העדה: דורש מהוא"ו. פני משה: קרי ביה למען ילמדון לאחרים, וכן משמע ביבמות פ"ב ה"ד [סח:] שהגירסא היא: למען ילמדון למען ילמדון).
בבלי "למען ישמעו" ממעט מדבר ואינו שומע, ו"למען ילמדו" ממעט שומע ואינו מדבר.

מחלוקת כמה כותנות לכל כהן פ"א ה"א [א:]
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוטה מאבד מה שנותנים לו בבלי ג.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור ששוטה פטור מראייה בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
שוטה (מנלן שפטור מראייה) - אמר רבי לעזר: אתה הראית לדעת.
בבלי לא הובא מקור לזה.

קטן שהוא חירש בבלי ו. • פ"א ה"א [ב.]
שמואל בר אבא בעא קומי (לפני) רבי זעורה: קטן חרש מהו שיהא חייב? אמר ליה: איתא חמי (בוא וראה) יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא (הגר לא יהיה עדיף מהאזרח, דהיינו: הוא קל וחומר)? אילו גדול חרש פטור, קטן חרש לא כל שכן?
בבלי שאל לגבי קטן שהוא גם חירש או סומא, והסיק שכל היכא שגדול חייב מדאורייתא קטן חייב מדרבנן, וכל היכא שגדול פטור מדאורייתא קטן פטור אפילו מדרבנן.

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת

פ"א ה"א [ג:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ט ה"ג [פח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שעבדים פטורים מראיה

בבלי ד. • פ"א ה"א [ג:]

עבדים - נישמענה מן הדא: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, את שאין לו אדון אלא הקב"ה, יצא העבד שיש לו אדון אחר.
בבלי דחו זאת, והסיקו שפטור מגזירה שווה מאשה, והפסוק רק לחצי עבד וחצי בן חורין¹.

המקור שחולה פטור מראיה

בבלי ד. • פ"א ה"א [ג:]

חולה - דכתיב ושמת.

בבלי מקורו מ"רגלים".

הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי – אינם בירושלמי

בבלי ה: • פ"א ה"א [ג:]

בבלי הביא אגדה שהקב"ה בוכה, וחילוק בין בתי גוואי (בתים פנימיים שלפני הקב"ה) לבתי בראי (בתים חיצוניים), וכן לקמן יג. חילק שבבתי גוואי יש אור לפני הקב"ה, ובבתי בראי חושך. ובירושלמי לא הוזכר כלל².

מהיכן בירושלמים מודדים להר הבית, נהר השילוח

בבלי ב. • פ"א ה"א [ג:]

מאיכן (מהיכן) את מודד (שיעור של קטן "שאינו יכול לעלות מירושלים להר הבית" - מהיכן בירושלים) - מן החומה או מן הבתים? תני שמואל: מן השילוח (שם נהר), ושילוח היה באמצע המדינה.

בבלי לא דן כלל איזה מקום הוא בירושלים.

מי שריחו רע פטור מראיה

בבלי ד. • פ"א ה"א [ג:]

מוכי שחין ופולפסין (פוליפוס, חולי שריחו רע) פטורין מן הראיה, דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה (ואלו אינם ראויים לבוא שמה שאין זה כבוד כלפי מעלה).
בבלי היא רק דעת אחרים שהמקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורים מהראיה, ולומדים זאת מ"כל זכורך", שאינם ראויים לעלות עם כל זכורך.

ג"ש לה לה

בבלי ד.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"ג [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים

בבלי ד:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דברים שנכתבים לאדם על פנקסו

בבלי ה:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

מחלוקת מה מקור השיעורין

בבלי ו. • פ"א ה"ב [ד:]

אמר רבי יונה: וכל השיעורין לא חכמים הן שנתנו? וכו' דרבי יוחנן דו אמר (שאמר) כל השיעורין הלכה למשה מסיני.

בבבלי בעירובין ד: ובסוכה ו. פשוט ששיעורים הם הלכה למשה מסיני. וביומא פ. היתה דעה שבית דינו של יעבץ (עתיאל בן קנז) תיקנו את השיעורים, ודחו שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, אלא שזו הלכה למשה מסיני ושכחום וחזרו ויסדום³. אמנם בברכות מא: הגירסא בגמרותינו היא ששיעורים מדרבנן.

במה מקיים שמחה בשבת

פ"א ה"ד [ה:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים

פ"א ה"ו [ו:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תלמיד חכם שפרש מהתורה

בבלי ט. • פ"א ה"ז [ו:]

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחילה ונתעוות, ואי זה זה? זה תלמיד חכם שפירש מן התורה.

בבבלי במשנה במקום רבי שמעון בן מנסיא הוא רבי שמעון בר יוחאי.

לימוד תורה והחזקת הלומדים, אותי עזבו ותורתי שמרו

בבלי ט. • פ"א ה"ז [ו:]

תני רבי שמעון בן יוחי: אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל - דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים וכו'. רבי יודן נשייא (רבי יהודה הנשיא) שלח לרבי חייה ולרבי אסי ולרבי אמי למיעבור בקרייתא דארעא דישראל למתקן לון ספרין ומתניינין (לתקן להם סופרים ושונים). עלון לחד אתר ולא אשכחון לא ספר (מלמד מקרא) ולא מתניין (שוני משניות). אמרין לון: אייתון לן נטורי קרתא (הביאו לנו את שומרי העיר)! אייתון לון סנטורי קרתא (הביאו להם את השומרים). אמרון לון: אילין אינן נטורי קרתא? לית אילין אלא חרובי קרתא! אמרין לון: ומאן אינן נטורי קרתא? אמר לון: ספרייא ומתניינייא. הדא היא דכתיב אם ה' לא יבנה בית וגו'. רבי חונה רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק: מצאנו שויתר הקב"ה לישראל על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ועל מאסם בתורה לא ויתר. מה טעמא? ויאמר ה' על אשר עשו עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים אין כתיב כאן, אלא ויאמר ה' על עזבם את תורת. אמר רבי חייה בר בא (אבא): אותי עזבו - אוותרה, שמא את תורתי שמרו, שאילו אותי עזבו ותורתי שמרו השאור (קרבן העדה ומראה הפנים הביאו גירסא: המאור) שבה היה מקרבן אצלי.

בבבלי כל זה לא הובא.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

פ"א ה"ז [ו:]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ג ה"ז [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מקשה שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק ששכחום וחזרו וייסדום, והירושלמי לא חושש לכלל זה שאין נביא רשאי לחדש דבר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סא.

הבושה לומר "לא שמעתי" ולומר "שמעתי ושכחתי"
 פ"א ה"ח [ז.]
 הרי שילחנו לכם אדם גדול, ומה הוא גדולתו? שאינו בוש לומר לא שמעתי.
בבבלי לא הובא. בזבחים קא. כתוב שמשה לא בוש לומר "לא שמעתי" אלא אמר
 "שמעתי ושכחתי", והשיירי קרבן וציון ירושלים כאן הוכיחו משם ש"שמעתי ושכחתי"
 הוא בושה גדולה יותר, ובירושלמי כאן מוכח ש"לא שמעתי" הוא בושה גדולה יותר.

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלונס
 בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"י ה"ח [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין שאין יודעים מהו מקורו – הוא הלכה למשה מסיני
 בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]
 אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע מה טיבה (מה המקור שלה) - אל תפליגינה לדבר
 אחר (אלא היא הלכה למשה מסיני), שהרי כמה הלכות נאמרו למשה מסיני וכולהן
 משוקעות במשנה.
בבבלי לא הובא.

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שבכתב או שבע"פ
 פ"א ה"ח [ז.]
 רבי זעורה בשם רבי לעזר: אכתוב לו רובי תורת - וכי רובה של תורה נכתבה (הרי רובה
 בע"פ)? אלא מרובין הדברים הנדרשין מן הכתב (גזירה שווה, היקש ושאר "ג מידות) מן
 הדברים הנדרשין מן הפה (הלכה למשה מסיני). וכיני (כך הוא, בתמיה)? אלא חביבין הדברים
 הסמוכין לכתב (שיש להם רמז בתורה) מן הדברים הסמוכין לפה (שאינן להם רמז בתורה אלא
 בע"פ) וכו'. רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: נאמרו דברים בפה ונאמרו דברים בכתב
 ואין אנו יודעין איזה מהן חביבין, אלא מן מה דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי
 אתך ברית ואת ישראל, הדא אמרה אותן שבפה חביבין.
בבבלי גיטין ס: היא מחלוקת האם רוב התורה בכתב או בע"פ. וכן לא דן שם אלו
 חביבין יותר, אלא כתב שהברית נכרתה בשביל דברים שבע"פ, ודורש זאת מהפסוק "כי
 על פי הדברים האלה".

כל התורה ניתנה למשה מסיני
 פ"א ה"ח [ז.]
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד
 פ"א ה"ח [ז.]
 אין מורין לא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספות (תוספתות), אלא מן
 התלמוד.
בבבלי נידה ז: נאמר להיפך, אין למדין הלכה מפי תלמוד. אך הרשב"ם (בבא בתרא קל:
 ד"ה עד) פירש שהתלמודים לא נחלקו, אלא שכוונת הבבלי שאין מורים מדברים שאמור
 הרב בדרך לימודו, וכוונת הירושלמי שכן מורים מפסקים שכתבו האמוראים.

אסור לטמא את הטהור
 פ"א ה"ח [ח.]
 כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור.

בבלי לא הובא.⁴

ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה פ"א ה"ח [ח.]
 אם באת הלכה תחת ידיך (בתרומה או קדשים), ואין את יודע אם לתלות אם לשרוף, לעולם הוי רץ אחר השריפה יותר מן התלייה, שאין לך חביב בתורה מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין והן בשריפה. רבי יוסי בעי: ולמידן דבר שאין מצותו לכאן מדבר שמצותו לכאן? (בתמיה).
בבלי לא הובא.

פרק ב – אין דורשין

המשנה רק לרבי עקיבא שהפסוק מיותר בבלי יא: • פ"ב ה"א [ח.]
 דרבי עקיבה היא (המשנה שאין דורשין בעריות בשלושה), ברם כרבי ישמעאל, דרבי ישמעאל תני אזהרות לעובדה (משום שרק לרבי עקיבא "איש איש אל כל שאר בשר" מיותר).
בבלי דחו את המקור מפסוקים והסיקו שהמקור מסברא.⁵

אגדות על בריאת האדם – אינן בירושלמי בבלי יב.
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ד ה"ט [כג:].

בתחילה העולם היה ממים ומשלג בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
 בתחילה היה העולם מים במים וכו', חזר ועשאו שלג וכו', חזר ועשאו ארץ.
בבלי לא הובא.

פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים פ"ב ה"א [ח:]
 זה אחד מששה מקריות (פסוקים) שהיה רבי קורא אותן ובוכה וכו', והרי דברים ק"ו, מה אם שמואל רבן של נביאים שכתוב בו וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע וגו' נתיירא מיום הדין, אנו על אחת כמה וכמה.
בבלי ד: הובאו פסוקים אלו, אך שם אמוראים שונים בכו, ובירושלמי הוא רבי. כמו כן בבבלי נקרא "שמואל הצדיק", ולא "רבן של נביאים".

נפרעים מהעבודה זרה פ"ב ה"א [ח:]
 כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד (שהקב"ה נפרע גם מהעבודה זרה עצמה).
בבלי לא הובא.

דברים שנכתבים לאדם על פנקסו פ"ב ה"א [ח:]
 אפילו דברים שאין בהן חט (חטא) נכתבין לאדם על פנקסו, ומי מגיד לאדם? הבל היוצא מפיו.

⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי ה: הובא בדומה לזה: שאפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידים לו בשעת מיתה.

הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על הרוח
 בבלי יב. • פ"ב ה"א [ח:]
 אדריינוס שאל לעקילס הגר: קושטין אתון אמרין דהין עלמא קיים על רוחא? אמר ליה: אין. אמר ליה: מן הן את מודע לי (מהיכן תוכיח לי)? אמר ליה: אייתי לי הוגגין (חמורים). אייתי ליה הוגגין. אטעונונון טעוניהון, אקימון וארבעון (הטעינים משא, העמידם והושיבם). נסתון וחנקון (חנק אותם והרגם). אמר ליה (עקילס): הא לך, אקימון (העמידם עכשיו)! אמר ליה: מן דחנקתון אמרת לי (לאחר שחנקת אותם אתה אומר לי להעמידם)? כלום חסרתנון, לא רוחא היא דנפקת מינהון? (והרי חיסרתי מהם רק רוח, ומוכח שהעולם עומד על הרוח).
בבבלי לא הובא מעשה זה.

בתי גוואי ובראי – אינם בירושלמי
 בבלי יג.
 עיין מה שכתבנו בחגיגה פ"א ה"א [ג].

התורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה
 בבלי יג. • פ"ב ה"א [ט.]
 התורה הזו דומה לשני שבילים, אחד של אור (אש) ואחד של שלג. היטה בזה - מת באור, היטה בזו - מת בשלג. מה יעשה? יהלך באמצע (שצריך ללמוד אך אסור לדרוש במעשה מרכבה).
בבבלי גם כן מפורש שאסור לדרוש במעשה מרכבה, אך לא הובא משל זה.

לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים
 בבלי יג.
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ז [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה – אינם בירושלמי
 בבלי האריך כאן בענייני מלאכים: חשמל (מעין מלאכים), מלאך אחד ששמו סנדלפון שקושר כתרים לקונו⁶, ארבע החיות שבמרכבה (וביאר שהארי מלך שבחיות, השור מלך שבבהמות, נשר מלך שבעופות ואדם מתגאה עליהן), נהר דינור שיוצא מזיעתם של חיות ונשפך על ראש רשעים בגיהנם (נהר דינור הזכר גם בברכות נח:). ובירושלמי כל אלו לא הוזכרו כלל⁷.

⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁷ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם – אינם בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ט].
בבלי הביא שהיו תשע מאות ושבעים וארבע דורות שנגזרו להיבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור (וכן הוזכרו בשבת פח: ובזבחים קטז:). ובירושלמי לא הוזכרו.⁸

הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו – אינם בירושלמי בבלי יד: • פ"ב ה"א [ט].
בבלי הובא שהקב"ה נראה לפעמים כבחור ולפעמים כזקן, ושיש לפניו שני כיסאות. ובירושלמי לא הוזכר.⁹

עיברה ועדיין היא בתולה בבלי יד:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה באלישע בן אבויה בבלי טו: • פ"ב ה"א [ט].
 אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה. אמרין: כל תלמיד דהוה חמי ליה משכח באוריתא - הוה קטיל ליה (אלישע היה הורג תלמידים שעוסקים בתורה). ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא (היה נכנס לבית המדרש) והוה חמי טלייא קומי ספרא (והיה רואה ילדים לומדים תורה), והוה אמר: מה אילין יתבין עבדין הכא (מה הם עושים כאן)? אומנותיה דהן - בנאי, אומנותיה דהן - נגר, אומנותיה דהן - צייד, אומנותיה דהן - חייט (שכל אחד מהם ילך לאומנותו, ולא ילמדו תורה), וכיון דהוון שמעין כן - הוון שבקין ליה ואזלין לון וכו'. טוב אחרית דבר מראשיתו - בזמן שהוא טוב מראשיתו, ובי היה המעשה (כך אמר אלישע בן אבויה), אבויה אבא מגדולי ירושלם היה, ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולרבי יהושע בבית אחר וכו'. וישבו ונתעסקו בדברי תורה וכו', וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להן אבויה: רבותי, מה באתם לשרוף את ביתי עלי? אמרו לו: חס ושלום, אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה וכו', והיתה האש מלככת אותן וכו'. אמר להן אבויה אבא: רבותי אם כך היא כוחה של תורה, אם נתקיים לי בן הזה - לתורה אני מפרישו. לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים, לפיכך לא נתקיימו באותו האיש וכו'. ויש אומרים ע"י שראה לשונו של רבי יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם אמר זו תורה וזו שכרה? זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן זה הוא הלשון שהיה יגיע בתורה כל ימיו זו תורה וזו שכרה? דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים. ויש אומרים: אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עבודה זרה והריחה מאותו המין, והיה אותו הריח מפעפע בגופה כאירסה של חכינה (כארס של נחש). לאחר ימים חלה אלישע אתון ואמרון לרבי מאיר: הא רבך באיש (רבך חולה). אזל בעי מבקרתי ואשכחיה באיש. אמר ליה: לית את חזר בך? אמר ליה: ואין חזרין (ואם חוזרים) מתקבלין? אמר ליה: ולא כן כתיב - תשב אנוש עד דכא, עד דיכדוכה של נפש מקבלין. באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת. והיה רבי מאיר שמח בלבו, ואומר: דומה שמתוך תשובה נפטר רבי.

⁸ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא וגם בדברים שקודם בריאת העולם, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

⁹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

בבבלי מעשיו של אלישע בן אבויה הובאו יותר בקיצור, לא הובא שהיה הורג תלמידים¹⁰ ומוציאם מבית המדרש, לא הובא הסיפור עם מילתו, ועם אימו, ולא הובא שרבי מאיר אמר שדומה שמתוך תשובה נפטר¹¹. מאידך, הבבלי הוסיף שהטעם שיצא לתרבות רעה הוא שראה למעלה את מיטטרו, ובירושלמי אינו¹². ותוס' (ד"ה שובו) הביא באריכות חלק מהמעשה בירושלמי. המעשה שראה את לשונו של רבי יהודה הנחתום הובא גם בבבלי קידושין לט., אך שם היא לשונו של חוצפית המתורגמן שדבר אחר גררה.

[פ"ב ה"א י.]

המתכבד בקלון חבירו

המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא.
בבבלי לא הובא, הרמב"ם כתב זאת (תשובה פ"ג ה"ד), ועין משפט וציון ירושלים כאן העירו שהכסף משנה לא הראה מה מקורו של הרמב"ם.

[בבלי יג. • פ"ב ה"א י.]

העולם נברא באות בי"ת

רבי יונה בשם רבי לוי: בבי"ת נברא העולם, מה בי"ת סתום מכל צדדיו ופתוח מצד אחד, כך אין לך רשות לדרוש מה למעלן ומה למטון מה לפניו ומה לאחור, אלא מיום שנברא העולם ולבא (ולהבא). אומרין לבי"ת: מי בראך? והוא מראה להן בנקודה ואומר: זה שלמעלן. ומה שמו? והוא מראה להן בנקודה שלאחוריו, ואומר: ה' שמו, אדון שמו. דבר אחר: ולמה בבי"ת, שהוא בלשון ברכה ולא באל"ף שהוא לשון ארירה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בשתי אותיות נבראו שתי עולמות העולם הזה והעולם הבא, אחד בה"א ואחד בי"ד וכו'.

בבבלי הדעה שהעולם נברא בבי"ת לא הובאה, ובמנחות כט: הובא רק שהעולמות נבראו בי"ד וה"א.

[פ"ב ה"ב יא.]

המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ו ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי טז.]

אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ח [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי יז. • פ"ב ה"ג יב.]

דוד מת בשבועות

דוד מת בעצרת.

בבבלי לא הובא.

¹⁰ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹¹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹² דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

המקור שאין קרבן חגיגה בשבת

פ"ב ה"ד [יב.]

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביום טבוח – של מי העורות של הקרבנות

בבלי יז: • פ"ב ה"ד [יב:]

עורות (של עולות שמקריבים ביום טבוח) של מי (שהרי אם מקריבים ביום טוב פשיטא שהם של כל המשמרות, אך כאן הוא יום טבוח)? רבי טבי בשם רבי יאשיה: איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל, רבי יוחנן אמר של כל המשמרות, רבי שמעון בן לקיש אמר של אותו המשמר.
בבבלי לא הובא, וכן לא הובא ברמב"ם. והמשנה למלך (כלי המקדש פ"ד ה"ה) הקשה למה הרמב"ם לא הביא זאת.

מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה

פ"ב ה"ד [יב:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם איסור מלאכה בחול המועד

בבלי יח.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם לנטילת ידיים לחולין

פ"ב ה"ה [יב:]

יש ידיים לחולין דברי הכל היא, כדי שיהא בדל מן התרומה.
בבבלי חולים קו. גם כן הובא טעם זה, והבבלי שם הוסיף לזה אסמכתא מהפסוק "וידיו לא שטף במים", וכן הוסיף שהטעם לנטילת ידיים לפירות הוא משום נקיות.

בגדי קודש מדרס לחטאת – אינו בירושלמי

בבלי יח: • פ"ב ה"ז [יד:]

בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש.
בבבלי במשנה הוסיף גם: בגדי קודש מדרס לחטאת.

נטילת ידיים לסעודה

בבלי יח:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין

בבלי יט:

הירושלמי דן בזה בנדה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – חומר בקודש**טעם החומר בקודש מבתרומה**

בבלי כ: • פ"ג ה"א [טו:]

(הטעם שמחמירים יותר בקודש מבתרומה) מפני שאוכלי תרומה זריזין, ואוכלי קודש אינן זריזין.

בבבלי האריך בפירוש החומרות שבקודש, אך לא הביא טעם לזה.

מחלוקת האם יש י"ג מעלות או י"ב
 מעשה שנכנסו שבעה זקנים לעבר את השנה בבקעת רימון, ומי היו רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון רבי נחמיה ורבי ליעזר בן יעקב ורבי יוחנן הסנדלר. אמרו: כמה מעלות בקודש ובתרומה? רבי מאיר אומר: שלש עשרה, רבי יוסי אומר: שתיים עשרה וכו'. ועמדו משם בנשיקה, וכל מאן דלא הוה ליה גולה הוה חבריה קטע פלגא דגולתיה ויהב ליה (ציון ירושלים מוכיח מגמרא זו שרבי אליעזר בן יעקב הוא תלמידו של רבי עקיבא, ודן בזה).
בבבלי מחלוקת האם י' מעלות או י"א, ותוס' (כ: ד"ה חומר) דן מדוע לא מנה עוד שתי מעלות.

שימוש רבו בישיבה ובעמידה
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בשבת פ"י ה"ה [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מהו בית הצביטה
 בית צביטה שאמרו בין בפנים בין בחוץ, כדרך שהנקיים תופסין בו.
בבבלי נקרא בית הצביטה, ונחלקו האם הוא מקום שצובטו או מקום שנקיי הדעת צובעין.

המעשה שניקבה חבית ופקקה בסנדל
 הנושא את המדרס הוא נושא את התרומה אבל לא את הקודש - רבי בא (אבא) בשם רב יהודה: מפני מעשה שאירע, מעשה באחד שניקבה חביתו ופקקה בסנדלו.
בבבלי המעשה אינו שניקבה החבית, אלא נפסקה הרצועה של סנדלו והניחה על החבית ונפלה וטימאה את החבית.

האם אפשר להקריב קומץ בשני כלים
 רבי בון בר חייא בעי: קומץ מהו שיקרב בשני כלים?
בבבלי מנחות ז: היא מחלוקת אמוראים האם קרב בשני כלים.

אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ט ה"ד [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ט ה"ד [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקום "מודיעית" במקום "מודיעין"
 מן המודיעית ולפנים וכו'.
בבבלי הלשון "מודיעין".

חבירות למים
 אין חבירות למים (לא הקילו ברגל שעם הארץ יהיה נאמן גם על מים, משום שמים הם בחינם ואין סיבה להקל בהם).
בבבלי לא הובא.

המקור לכך שברגל כולם חברים
 ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו - עיר שהיא עושה כל ישראל חברים.
בבלי לומדים זאת מהפסוק "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים".

שבת של אסרו חג דינה כרגל שע"ה נאמנים
 יום טוב שחל להיות בערב שבת אוכל אף תשבות הרגל כרגל (גם שבת שלאחר הרגל (שהיא אסרו חג), הריהי כרגל ועמי הארץ נאמנים בה).
בבלי לא הובא.

מתי מטבילים את השולחן שניטמא
 שולחן שניטמא מטבילין אותו בזמנו (קרבן העדה: רק לאחר שבעה ימים) אפילו בשבת דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים מיד.
בבלי לא הובא.

הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על כך
 פעם אחת הטבילו את המנורה, אמרו צדוקים: ראו פרושים מטבילין לגלגל חמה.
בבלי לא הובא.

כמה כלים היו בעזרה, והטעם לזה
 תמן תנינן: נכנסו ללישכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כנגד תשעים ושלש אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי. אמר רבי חונה: חישבתים ואינן אלא שמונים ושלש, כנגד שמונים ושלש חותמות שכתוב בעזרה.
בבלי לא דן בטעם שהם תשעים ושלושה¹³, ולא הביא דעה שהם שמונים ושלש.

עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו – אינו בירושלמי
 מזבח הזהב שהוא אמה על אמה וכו'.
בבלי כתב כאן שבזמן שבית המקדש היה קיים המזבח מכפר, ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו. ובירושלמי לא הובא.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב].

סיום המסכת
 מפני שמשתמשין בה על גב חביליה, וכא (וכאן) מפני שמשתמשין בו על גב חביליו (מסיים בדיני טומאת כלי המקדש).
בבלי מסיים באגדתא על תלמידי חכמים, גיהנםם ופושעי ישראל¹⁴.

¹³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

¹⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת יבמות

פרק א – חמש עשרה נשים

פתיחת המסכת

בבלי ב:–ג: • פ"א ה"א [א:]
לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה, יכול תחזור להיתירה הראשון וכו' (פותח מיד בסוגיית היתר יבמה).
בבלי פותח באריכות בענייני סדר המשנה (סדר העריות), הלשון (פוטרת מן החליצה) והמניין שבה (חמש עשרה)¹.

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר

פ"א ה"א [א:]
דרכי עקיבא אמר יש ממזר ביבמה (לשוק).
בבלי לא דן האם יש ממזר מיבמה לשוק (ומחלוקת ר"ע וחכמים (ביבמות מט. ועוד) היא על חייבי לאווין בכלל, ולא הזכיר שם יבמה לשוק). מראה הפנים הוכיח מהירושלמי כאן (וכן לקמן פ"י ה"ד נו:, וכן סוטה פ"ב ה"ה [יב:]) שלרבנן אין ממזר מיבמה לשוק, והביא שזו מחלוקת ראשונים, שהרמב"ם (יבום פ"ג ה"ט) סובר שאין ממנה ממזר, והתוס' (יבמות צב. ד"ה אמר) סוברים שממזר מדרבנן, והוכיחו כך מהבבלי (גיטין פ:).

ביאה דרך סדין

פ"א ה"א [א:]
דרכי יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו, חמש חרישות (בעילות) חרש, וחמש נטיעות (בנים) נטע, ודרך סדין בעל (שבעילות אלו היו לשם יבום, וסובר כאבא שאול שאסור ליבם ליהנות בביאה).
בבלי שבת קיח: גם כן הובא מעשה זה ברבי יוסי, אך לא הוזכר שהוא לגבי יבום, ולא שבעל דרך סדין. בנדרים כ: מסופר על רבי אליעזר שכאשר בעל (לא ביבום דווקא) היה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה

בבלי ג.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם דורשים סמוכים – אינה בירושלמי

בבלי ד. • פ"א ה"א [א:]
בבלי האריך כאן במחלוקת רבי יהודה וחכמים האם דורשים סמוכים, ובחילוק לרבי יהודה בין משנה תורה לשאר התורה, וכן הביא את הדרשה על כך מ"סמוכים לעד לעולם". ובירושלמי לא הביא כלל את דין "סמוכים"².

לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה

בבלי ד.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם.

כולכם חייבין בכבודי
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"י [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללא יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי
וכתיב כי את כל אשר יעשה מכל התועבות האל ונכרת, והלא אשת אחיו בכלל כל העריות הוות (היתה) וכו'.
בבבלי כאן (ובעוד מקומות) סובר שהוא היקש, שהוקשו כל העריות לאשת אח. ובירושלמי לא הובא היקש זה כלל.

בטל הגורם בטל הדבר
כל דבר שהוא בא מחמת הגורם - בטל הגורם בטל האיסור, ודבר שאינו בא מחמת הגורם - אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו.
בבבלי כלל זה לא הובא.

מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"א [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה
רבי יסא אמר: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה, בין הוא ובין אחים חייבין על הצרה, רבי שמעון בן לקיש אמר בין הוא ובין אחין חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. רבי אמי מחליף שמועתא (מחליף את דעות רבי יוחנן וריש לקיש).
בבבלי מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש כדעת רבי אמי, ודעת רבי יסא לא הובאה³.

האם חליצה היא קניין או פטור
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם ביבמות פ"ג ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ דומה לכך שבכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מותר לישא את אשת בן אחיו

פ"א ה"א [ה:]

אמר רבי יוסי: זאת אומרת שמותר לאדם לישא את אשת בן אחיו.
בבלי לא הובא.

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה

בבלי יא.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"א [נה.], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שעברה

בבלי יב: • פ"א ה"ב [ו:]

אמר רבי רדיפא רבי יונה בשם רבי אילא איתא: עברה וילדה עד שלא הביאה שתי
שערות - היא ובנה מתים, משהביאה שתי שערות - היא ובנה חיים, עברה עד שלא
הביאה שתי שערות וילדה משהביאה שתי שערות - היא חיה ובנה מת.
בבלי החילוק הוא שכאשר היא בת פחות מ"א שנה לא מתעברת, מ"א עד י"ב
מתעברת ומתה, יותר מ"ב חיה.

בנים אינם כסימנים

בבלי יב:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"א [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

חומרתן של שש העריות

בבלי יג: • פ"א ה"ה [ז:]

מה אינה (הינה) חמורה (במה חמורות שש העריות הללו יותר מחמש עשרה העריות)? **הכא** כרת
ו**הכא** כרת **הכא** ממזר ו**הכא** ממזר מהו! חמורות שאינן יכולות להינשא לאחים שלא
בעברה.
בבלי לא הובאו שאלה ותשובה זו.

צרת ערווה שלא במקום יבום

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ז:]

ותהא צרה מן השוק (מקשה שצרת ערווה תהיה אסורה אפילו שלא במקום יבום, ולא מתרץ).
בבלי כתב שלומדים מ"עליה" שמותרת שלא במקום יבום.

התקנה שצרות יחלצו

בבלי יג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגורדו בפורים ב"ד וט"ו

בבלי יג:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש

בבלי יד: • פ"א ה"ו [ח.]

אמר רבי יוחנן בן נורי: ראה היאך הלכה זו רווחת בישראל, אם לקיים דברי בית שמאי
הוולד ממזר מדברי בית הלל, אם לקיים דברי בית הלל הוולד ממזר מדברי בית שמאי.
בבלי הלשון "נעשה כדברי בית הלל הוולד פגום לדברי בית שמאי", ולא "ממזר".

נישואי צרת הבת

בבלי טו. • פ"א ה"ו [ח.]

אמר רבי טרפון: תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאה לכהונה.
בבלי הלשון "ואשאנה", הקשה על כך, והסיק שהגירסא היא "ואשיאנה", כמו
בירושלמי.

שאלו על צרת הבת, אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
מעשה שנכנסו זקנים אצל רבי דוסא בן הרכינס לשאול לו על צרת הבת וכו' (כמו המעשה בבבלי). ראה את רבי יהושע וקרא עליו את מי יורה דיעה, זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה. (ראה) את רבי עקיבה וקרא עליו כפירים רשו ורעבו, מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו נער הייתי גם זקנתי, מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא ועיניו (העיניים שלו) דמיין לדידיה. אמר רבי חנינה דציפורין (מציפורי): אף רבי טרפון הוה עמהן וקרא עליו כהדא דרבי לעזר בן עזריה.
בבבלי לא מובאים הפסוקים והשבחים שאמר עליהם, רק שאמר על רבי אלעזר בן עזריה את הפסוק "נער הייתי".

מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכו"ע בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
מקבלין גרים מן הקרדויין ומן התדמוריים.
בבבלי לגבי קרדויין חילק שקרדויים פסולים וקרדויים כשרים, ולגבי תרמודיים הביא שנחלקו האם מקבלים מהם.

תדמוריים – תרמודיים, תדמור – תרמוד בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
מקבלין גרים וכו' ומן התדמוריים וכו'. גירי תדמור וכו'.
בבבלי כאן ובכל המקומות שמם הוא "תרמודיים", ושם המקום הוא "תרמוד".
ובירושלמי בכל המקומות "תדמוריים" ו"תדמור".

שר העולם – אינו בירושלמי בבלי טז: • פ"א ה"ו [ח:]
ראה (רבי דוסא בן הרכינס) את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו נער הייתי גם זקנתי.
בבבלי מוסיף שפסוק זה אמר שר העולם, ובירושלמי "שר העולם" לא הובא בשום מקום.⁴

המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]
רב ושמואל, חד אמר אילו ואילו כהלכה היו עושין (גם בית הלל וגם בית שמאי היו מחמירים על עצמן), וחד אמר אילו כהילכתן ואילו כהילכתן (כל אחד פסק כדעתו). ממזרות בנתיים ואת אמר הכין? המקום משמר ולא אורע מעשה מעולם.
בבבלי גם כן הובאה מחלוקת דומה, ופירש שרב אמר לא עשו ב"ש כדבריהם אלא פסקו כב"ה, ושמואל אמר עשו ועשו, והסיק שעשו ועשו (ובירושלמי נשאר במחלוקת). ועל הקושיא "ממזרות בינתיים" הבבלי תירץ דמודעי להו ופרשי.⁵

⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

⁵ יתכן שמחלוקת זו, שהירושלמי סומך שהמקום משמר והבבלי לא, קשורה לשיטת הירושלמי להתחשב בכך שיקרה נס, שלא כבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
 משיצאת בת קול - לעולם הלכה כדברי בית הלל וכו'. יצאתה בת קול ואמרה אילו ואילו דברי אלהים חיים הם אבל הלכה כבית הלל לעולם. באיכן (היכן) יצאת בת קול? רבי ביבי בשם רבי יוחנן אמר: ביבנה יצאת בת קול.
בבבלי מקום הבת קול לא הובא, אך המעשה שיצאה הבת קול הובא בעירובין ז: ועוד. כמו כן בעירובין שם הלשון "הלכה כבית הלל" ולא מוזכר "לעולם".

פרק ב – כיצד

מקור מפסוק לכך שמאמר קונה
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לכו"ע אין זיקה
 וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו היתר בצרה (משום שלכו"ע אין זיקה ולא יכולה להיאסר. וכן כתב על זה מראה הפנים פ"ג ה"ה [כ:]: שלירושלמי לכו"ע אין זיקה).
בבבלי היא מחלוקת האם יש זיקה (ועיין לקמן בסמוך).

שומרת יבם שמתה מותר באימה, אין זיקה
 דמר (דאמר) רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: שומרת יבם שמתה מותר באמה, זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה (דהיינו אין זיקה).
בבבלי היא מחלוקת האם מותר באימה, ותולה זאת במחלוקת האם יש זיקה. ומהירושלמי משמע שפשוט שאין זיקה (ועיין לעיל בסמוך).

לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות
 את אמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה, מה נפשך: קנה מאמר - שתיהן נשיו נפטרה בחליצת חבירתה, לא קנה מאמר - אין הראשונה צריכה חליצה וכו'. אמר שמי (שם חכם): וכי ומה נפשך בעריות? (לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות).
בבבלי כלל זה לא הובא⁶.

דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"ד [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מצוה מהתורה לשמוע לחכמים
 איסור מצוה - עריות מדברי סופרים, (והטעם שנקרא "איסור מצוה" הוא: מצוה מן התורה לשמוע את דברי סופרים).

⁶ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לא אומרים מה נפשך בעריות, והבבלי לא הביא זאת בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כו.

בבלי לא הסביר שמצוה מהתורה לשמוע לחכמים.

בבלי כ.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא:]

גזירה ביאה ראשונה אטו שניה – אינה בירושלמי

אלמנה לכהן גדול וכו'.

בבלי הביא כאן (ולקמן סא.) שיש גזירה ביאה ראשונה (שמעיקר הדין היתה מותרת משום שעשה דוחה לא תעשה) אטו ביאה שניה (שאסורה משום שכבר קיים את העשה בביאה הראשונה), ובירושלמי גזירה זו לא הובאה כלל.

בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יב:]

אלישע נקרא קדוש

כל מי שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש, שכן שונמית אומרת לאישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא (אלישע) וכו'. (מניין ידעה שאלישע קדוש?) רבי אבין אמר: שלא הביט בה, ורבנן אמרין: שלא ראה טיפת קרי מימיו.

בבלי ברכות י: הדעות הן שלא ראתה זבוב על שולחנו ושלא ראתה קרי על סדינו.

בבלי כא. • פ"ב ה"ד [יב:]

לאילו שניות לעריות יש הפסק

תני רבי חנין אומר: כולהון (כל השניות לעריות) אין להן הפסק חוץ מאשת אביו מאמו, בר קפרא אמר: כולהון יש להן הפסק, דבר קפרא מוסיף אם אבי אמו ואם אבי אביו, רב אמר: כלת בנו יש לה הפסק.

בבלי אמר רב ארבע נשים יש להן הפסק וכו' וזעירי מוסיף אף אשת אבי אימו.

פ"ב ה"ד [יג:]

מחלוקת אם יש יחוס לגוי

רבי יוחנן אמר: גוים יש להם יחסים (שבנו של הגוי מיוחס אחריו), רבי שמעון בן לקיש אמר: גוים אין להן יחסין.

בבלי יבמות סב: נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש לגבי הוליד בנים ונתגייר, האם קיים פרו ורבו. הפני משה פירש שזוהי אותה המחלוקת שבירושלמי, וקרנן העדה הוסיף שבירושלמי נחלקו גם אם בנו שנולד לו לאחר שנתגייר הוא בכור לנחלה.

פ"ב ה"ד [יג:]

הלשון "קוצץ בן קוצץ"

והא כתיב וישלח המלך אסא אל בן הדד בן טבריון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר (ומוכח שיש יחוס לגוי!) קוצץ בן קוצץ (הוא רק לכנותו שרשע כמותו), כמה דאת אמר בי המן בן המדתא - וכי בן המדתא היה, אלא צורר בן צורר, אוף (גם) הכא קוצץ בן קוצץ. **בבלי** לא הובא, וביוצרות לפרשת זכור הובא "אץ קוצץ בן קוצץ" על המן בן המדתא.

בבלי כב. • פ"ב ה"ד [יג:]

האם יוצא ידי חובת פר"ו בבן ממזר

רבי אבין בעי: ובנו לכל דבר (הממזר) אפילו לפריייה ורבייה (שיוצא בו ידי חובה)?

בבלי לא דן בזה.

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ט ה"ד [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מלקות מדברי קבלה
מן הקבלה (פסוקים מהנביאים ומהכתובים) את מלקיני? (בתמיהה).
בבלי לא הובא.

קידושין שאין מסורין לביאה
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"ד [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתגייר לשם סיבות שונות
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי
הנטען על אשת איש - רב אמר: בנטען בעדים. רבי יוסי בעי: אם בנטען בעדים בהא תני והוציאוה מתחת ידו וכו'!
בבלי גם כן הובאו דברי רב והקשה עליו אותה קושיא, אך הוסיף את הלשון "אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא", וכן הובאה לשון זו בבבלי בכמה מקומות נוספים, ובירושלמי לשון זו לא נמצאת כלל.⁷

מעשי פריצות של האשה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ו [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ז [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

קיסרין שבקפודקיא
מעשה בליסטים אחד שנתפס בקיסרין שבקפודקיא וכו'.
בבלי הלשון היא במגזת קפוטקיא.

בממונות בית דין חשודים, ובעריות לא
תמן תנינן: המפקיד פירות אצל חבריו אפילו הן אובדין לא יגע בהן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכור בפני בית דין מפני השב אבידה לבעלים וכו'. תניי: בית דין לא יקחו. רבי עקיבה אמר רבי חייה בי רבי שבתי מקשי: הכא את אמר מיאנה או שחלצה בפניו שאינה מפני שהוא בית דין, והכא את אמר הכין (בפירות חושדים גם בבית דין ובמייאון

⁷ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד).
עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג. אמנם בשו"ת חוות יאיר קנ"ב (הובא בסוף ספר חפץ חיים) ביאר שהלשון "אמינא כי ניים ושכיב" אינה גנאי אלא שבח.

וחליצה לא)? אמר רבי יוסי תמן המקח דרכו להשתלש (יוכלו להתחלק ברווח), ברם הכא אין שנים מצויין לחטוא מפני אחד.
בבלי לא הקשו מדיני ממונות.

כשנחשדו להתיר אשה היו להן נשים ונתגרשו
לא אמרה אלא מתו, הא אם נתגרשו לא.
בבלי הביא זאת, הקשה מברייתא שאפילו נתגרשו, וחילק אם היתה קטטה ומי הרגילה.

פרק ג – ארבעה אחין

האם אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת
בבלי כז. • פ"ג ה"א [טז].
רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי (לפני) רבי יוחנן וכו'. אמר ליה: איני יודע טעם אחיות מה הן וכו'. אמר רבי ירמיה: תיפתר שנפל הבית על שניהן כאחת. רבי יוסה בעי: אם בשנפל הבית על שניהן כאחת בדא אמר רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מהו? אלא כשמתו זה אחר זה.
בבלי גם כן אמר רבי יוחנן אחיות איני יודע מי שנאן. והוסיף לנסות ליישב שמתו בבת אחת ולפי רבי יוסי הגלילי שאפשר לצמצם, ודחה דלא סתם לן תנא כריה"ג.

התקנה שצרות יחלצו
בבלי כז. • פ"ג ה"א [יז].
דרבי יוחנן בן נורי אומר: בואו ונתקן שיהו צרות חולצות ולא מתייבמות. והתקינו? לא כן תני לא הספיקו להתקין עד שנטרפה השעה.
בבלי הוסיפו שבדור שאחריו חזרו ותיקנו.

האם קולא היא שבח או גנאי
פ"ג ה"א [יז].
אבא שאול אומר קול (קולא) הווי בית הלל בדבר הזה (שהצרות מותרות לאחים). מה לגנאי? לשבח, מליזים מה איסור יש כאן (שואל האם הוא גנאי שבית הלל מקילים, ומשיב שהוא שבח).
בבלי לא הובא.

האם חליצה היא קניין או פטור
פ"ג ה"א [יח].
רבי אומר: חליצה קניין, שמואל אמר: חליצה פטור, רבי זעירא אמר: חליצה קניין, רבי הילא אמר: חליצה פטור, מיליהון דרבנין אמרין (וחכמים אומרים) חליצה פטור. שמעון בר בא (אבא) בעא קומי (לפני) רבי יוחנן: מה בין חולץ מה בין מגרש? אמר ליה: את סבור חליצה קניין (כך הגיה קרבן העדה) אינה אלא פטור.
בבלי לא דן כלל בשאלה האם חליצה היא קניין או פטור. ובירושלמי הובאה שאלה זו במקומות רבים, בחלקם המחלוקת בזה, ובחלקם דברי שמעון בר בא ורבי יוחנן.

דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז
בבלי כח. • פ"ג ה"ג [יט].
ורבי שמעון פוטור וכו'. רבי שמעון פטר את השנייה.
בבלי ביאר שרבי שמעון פוטר בשתייהן. ולעיל יט. רצה לומר שרבי שמעון פוטר רק בשניה ודחה שפוטר בשתייהן.

קידושי מאה תופסים

פ"ג ה"ד [כ:]

רבי יודן בעי: קידש אשה מעכשיו לאחר שלשים יום, ונפלה לו אחותה בתוך שלשים יום - אפילו כן אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה. אמר: לא אמרו בית שמאי אלא על ידי זיקה ועל ידי מאמר. וההיא דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן אפילו קידושין מאה תופשין בהו - לא כבית שמאי.

בבבלי קידושין ס. הובא רבי יוחנן שאפילו קידושי מאה תופסין בה, לגבי אמר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום, ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום. ומעין דברי הבבלי הנ"ל כתב גם הירושלמי בקידושין (פ"ג ה"א [לא:]).

לכו"ע אין זיקה

פ"ג ה"ה [כ:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו בירושלמי

בבבלי בט:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג:].

מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין

בבבלי ל: • פ"ג ה"ט [כא.]

לית כאן ספק גירושין ממש, כיצד ספק קידושין - זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין, והכא זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק גירושין (מקשה מדוע המשנה לא הביאה מקרה של ספק קרוב לו או קרוב לה)!

בבבלי גם הקשה אותה הקושיא, אך גם תירץ עליה. אמנם הפני משה פירש שהירושלמי אינו בקושיא אלא בניחותא, שמובן מדוע המשנה לא הביאה קרוב לו קרוב לה, ואם כן הוא כבבלי.

ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם תצא

פ"ג ה"ט [כא.]

רבי יוחנן בשם רבי חלפתא דמן הוה (שם מקום): וכולן אם נישאת בו לא תצא שלא להוציא ליזה (לעז) על בניה.

בבבלי גיטין פו: היא מחלוקת האם לא תצא רק כשיש לה בנים כדי שלא להוציא לעז עליהם, או אפילו אם אין לה בנים. ושם דעת רבי יוחנן בשם רבי חלפתא שלעולם לא תצא ואפילו אין לה בנים.

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח

בבבלי לא.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים

בבבלי לב:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים

בבבלי לב:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללא יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת

בבבלי לג:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

בבלי לג:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס

בבלי לג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"א [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שש עשרה חטאות

בבלי לד: • פ"ג ה"ב [כב].

תני רבי חייה: פעמים ארבע, פעמים שמונה, פעמים שתים עשרה, פעמים שש עשרה. הרי אילו חייבין משום אשת איש - ההן (אלו) תרתי ההן תרתי. אם היו אחין משם אשת אח - ההין ארבע וההן ארבע. אם היו אחיות משם אשה אל אחותה - ההין שיתא וההין שיתא. אם היו נידות משם נידה - ההין תמני וההין תמני.

בבבלי סתם רק: תנא רבי חייא הרי כאן ט"ז חטאות, ולא פירט.

אנוסה לא ממתינה ג' חודשים

בבלי לה: • פ"ג ה"ב [כב].

רבי בא (אבא) בשם רבי ירמיה: אנוסה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים (עד שתינשא לאחר).

בבבלי רבי יהודה אומר שאנוסה ומפותה צריכות להמתין שלושה חודשים, ורבי יוסי אומר שאינן צריכות להמתין. ובירושלמי לא דן בדין מפותה.

פרק ד – החולץ ליבמתו**הלשון "לא נגע בה חליצה"**

בבלי לה: • פ"ד ה"א [כב].

אם בן קיימא הוא (העובר) לא נגע בה חליצה (דהיינו החליצה לא מועילה כי היתה פטורה מחליצה).

בבבלי לא נמצאת לשון זו.**חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא מועילות**

בבלי לה: • פ"ד ה"א [כב].

רבי יודן בעי: חלץ לה מעוברת והפילה וכו'? חליצה פטור וביאה פטור, כמה דתימר בביאה כך (שביאת מעוברת לא מועילה) את מר (אומר) בחליצה (שלא מועילה).

בבבלי היא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש על ביאת מעוברת וחליצת מעוברת.**האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה**

בבלי לז:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"ז [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי

בבלי לט:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח גט חליצה

בבלי לט:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה
מאן יבמי - את שאומרין לו ייבם אומרין לו חלוץ, ואת שאין אומרין לו ייבם אין אומרין לו חלוץ.
בבבלי לומדים זאת מ"אם לא יחפוף" - כל העולה ליבום עולה לחליצה, כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה.

המזכה לעובר
פ"ד ה"א [כג].
שמואל אמר: זכין בעוברין, רבי לעזר אמר: אין זכין בעוברין. אמר רבי יוסי: אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין, מודו (מודה) והוא שיצא ראשו רובו בחיים.
בבבלי סז. (ובעוד מקומות) הלשון האם "המזכה לעובר קנה".

גדרי מתנת שכיב מרע
פ"ד ה"א [כג].
האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה וכו' - רבי לעזר אמר: לא אמרו אלא בנו (שדעתו של אדם קרובה אצל בנו) הא אחר לא, רבי יוסה אמר: אפילו אחר. על דעתיה דרבי לעזר ובלבד שכיב מרע, הא בריא לא. בלבד מטלטלין, הא קרקעות לא.
בבבלי בבא בתרא קמא. לא חילק ותמיד קונה. ונחלקו הראשונים האם לפסוק כירושלמי לחלק בין שכיב מרע לבריא, אך בוודאי שלהלכה לא מחלקים בין מטלטלין לקרקעות (הובאו בפני משה).

האם יאוש מועיל ברשות המתייאש
פ"ד ה"א [כג].
הרי אינו בן קיימה (העובר שהפילה, ואם כן יזכו הראשונים בירושה)! אמר רבי יצחק בר אלעזר: משום ייאוש (שכיוון שחשבו שלא תפיל התייאשו ולא זוכים בירושה. קרבן העדה פירש שהוא דין יאוש ממש, ומדין הפקר. ובשיירי קרבן הקשה על זה איך שייך יאוש כשהוא ברשות המתייאש. אך הפני משה פירש שהראשונים לא התכוונו להחזיק חזקה גמורה).
בבבלי בבא בתרא קמב. אביי תירץ ירושה הבאה מאליה שאני, ורבא תירץ שאני התם דרפוי מרפיאן בידיהו. והוא כפירוש הפני משה בירושלמי.

מחלוקת האם חייב אשם תלוי בספק שאפשר לבררו
פ"ד ה"ב [כג].
אמר רבי יוסי: כל שאיפשר לך לעמוד על וודאו - אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. היך עבידא (כיצד)? היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהן וחבירו מונח בתיבה (כך הגיהו פני משה וקרבן העדה), ואמר מאחר שאילו אמצא את המפתח יכול אני לעמוד על וודאו (אפשר לברר מהי החתיכה שבתיבה וממילא איזו חתיכה אכל) וכו'. רב אמר: כל שאיפשר לו לעמוד על וודאיו (גם בזה) חייבין על ספיקו אשם תלוי.
בבבלי כריתות יז: נחלקו להיפך: באפשר לברר (שהיו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב ואכל אחת מהן) פשוט שחייב אשם תלוי, ובאי אפשר לברר (חתיכה אחת שספק אם היא שומן או חלב) היא מחלוקת.

האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת
פ"ד ה"ב [כד].
את שמע מינה שהאשה מעוברת וחוזרת ומתעברת (כשהיא עדיין מעוברת).
בבבלי נידה כז. כתוב שאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת, ר"ת כתב שאינה מתעברת כלל ורש"י כתב שאינה מתעברת בבן קיימא אך מתעברת בנפל (תוס' נידה כה: ד"ה קא). וקרבן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס שאינה חוזרת ומתעברת.

פ"ד ה"ב [כד.]

האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת

את שמע מינה שהאשה אינה מתעברת משני בני אדם כאחת. ופליגא על דרבנן דאגדתא, דרבנן דאגדתא אומרים: ויצא איש הביניים ממערכות פלשתים - ממאה ערלות פלשתים שהערו בה מאה ערלות פלשתים. אמר רבי מתנייה: ולא פליגין, עד שלא נסרח הזרע האשה מעוברת משני בני אדם כאחת, משנסרח הזרע אין האשה מעוברת משני בני אדם כאחת.

בבבלי סוטה מב: גם כן הובא שבאו על ערפה מאה אנשים, רש"י (שם ד"ה בר מאה) פירש שהתעברה מאחד מהם, ותוס' (שם ד"ה מאה) הביאו את הירושלמי כאן ולכן פירשו שהתעברה מכולם יחד. עוד הוסיפו תוס' (שם) שבא עליה גם כלב אחד.

פ"ד ה"ב [כד:]

מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל

עשרה יוחסין עלו מבבל. על דעתיה דרבי ליעזר בן יעקב שמונה, על דעתיה דרבנן גמליאל ורבי ליעזר תשעה, על דעתיה דרבנן עשרה. **בבבלי** קידושי סט. פשוט שהם עשרה יוחסין.

פ"ד ה"ז [כה:]

חליצה וביאה הן פטור

שלא תאמר חליצה פטור וביאה פטור, כמה דתימר הכונס את יבמתו זכה בניכסי אחיו, ודכוותה החולץ ליבמתו זכה בניכסי אחיו, לפום כן צריך מימר (לכן המשנה צריכה לומר) הרי הוא כאחד מכל האחין לנחלה. **בבבלי** לא הוזכר המושג "פטור" לא לגבי חליצה ולא לגבי ביאה.

בבלי מ. • פ"ד ה"ז [כו.]

המקור שיבם לא יורש פי שניים

טעמא דרבי יהודה והיה הבכור אשר תלד מקישו לבכור מה הבכור אינו יורש בחיי אביו אף זה אינו יורש בחיי אביו. אי מה בכור יורש לאחר מיתת אביו (פי שניים) אף זה (היבם) יורש לאחר מיתת אביו! אמר רבי זעורה: מינה, מה הבכור לא יורש בשעה שהוא ראוי לירש, אף זה אינו יורש בשעה שהוא ראוי לירש עוד אינו יורש. **בבבלי** תירץ: יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו.

פ"ד ה"ט [כו:]

האם חליצה היא קניין או פטור

הירושלמי כאן הובא גם (יותר באריכות) ביבמות פ"ג ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"א [כו:]

הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע

אמר רבי בא (אבא) בר כהן קומי (לפני) רבי יוסי: רבי ירמיה אמרה. אמר ליה רבי חזקיה: לא אמרה רבי ירמיה. ואיקפד רבי יוסי לקיבליה, אמר ליה: שכן אפילו יהושע שהיה קושר למשה לא אמר כן, ואת אומרת כן? **בבבלי** לא הובא.

פ"ד ה"א [כו:]

אורך עיבוריהן של בהמה וחיה

חמרתה (חמור נקבה) פוחתת - אינה פוחתת (אורך עיבורה) מימות הלבנה (שנ"ד יום), והמוספת - אינה מוספת על ימות החמה (שס"ה יום). מילתיה דרבי יהושע בן לוי פליגא, דאמר ריב"ל בקורת (בקר נקבה) משל מלכות עיברה והרביעי של בית רבי ממנא שוורים, ויש מהן שילדו עכשיו ויש מהן שילדו לאחר זמן (ולא ילדו ביום קבוע)! כאן בבהמה

טהורה (אין זמנה קבוע) כאן בבהמה טמאה (זמנה קבוע). והא כתיב הידעת עת לדת יעלי סלע וגו' תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה! הידעת עת לדת חיה טהורה כבהמה טמאה (בפסוק מדובר בחיה, וזמנה של חיה קבוע אפילו בטהורה).
בבלי בכורות ח. מפרט את עיבוריהן של הבהמות והחיות, ומשמע שיש להן זמן קבוע. ולגבי בהמה גסה טמאה (כגון חמור) כתב שהוא שנים עשר חודש.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים

פ"ד ה"א [כז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה

פ"ד ה"א [כח.]

הגיורת והשבועה והשפחה שנפדו ושנתגייירו ושנשתחררו וכו'. ובדמים (שראו דם מיד לאחר שנתגייירו וכו') - רבי יודה אומר: מטמא מעת לעת, רבי יוסי אומר: דיה שעתה. **בבלי** כתובות לז. הדעות הפוכות: רבי יהודה אומר דיה שעתה ורבי יוסי אומר מעת לעת⁸. ובירושלמי נידה (פ"א ה"ד [ד.]) הגירסא כמו בבבלי כאן.

מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים

פ"ד ה"א [כח.]

אמר רבי יוחנן: כל מקום ששנה סתם משניות - דרבנן, עד שיפרש לו רובו (אלא אם כן המשנה פירשה מי התנא - הרב). רבי שמעון בן לקיש אומר: כל סתם משניות - דרבי מאיר, עד שיפרש לו רבו. **בבלי** סנהדרין פו. פשוט שסתם משנה רבי מאיר.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע

בבלי מב:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם

בבלי מב: • פ"ד ה"א [כח.]

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש

פ"ד ה"ב [כח:]

כתיב וישב ארון ה' עם עובד אדום בביתו שלשה חדשים ויברך ה' וגו'. במה בירכו? בבנים, הדא הוא דכתיב כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבודה ששים וגו', דהוות כל חדא מינהן ילדה תריי (יולדת שני בנים) בכל ירחא. **בבלי** ברכות סג: כתב שאשת עובד אדום וכלותיו ילדו כל אחת שישה בכרס אחת.

המקור שיבום אחד פוטר את כל הצרות

בבלי מד. • פ"ד ה"ב [כט.]

אף בביאה כן (שביאה אחת פוטרת את כל הצרות), חליצה פוטר וביאה פוטר, כמא דאת אמר בחליצה כן (שחליצה אחת פוטרת את כל הצרות) את אמר בביאה. **בבלי** מקורו מהפסוק "אשר לא יבנה את בית אחיר" - בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים.

⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן
 וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל לא הערים? קידש שלש מאות נשים בימי רעבון
 על מנת להאכילן בתרומה.
בבבלי לא הובא מעשה זה, וכן לא הובא כינוי "אביהן של כל ישראל"⁹.

המחזיר גרושתו – האם אוכלת בתרומה
 רבי חייא בשם רבי יוחנן: המחזיר את גרושתו משנישאת פסלה מן הכהונה. בלא כך
 אינה פסולה מן הכהונה (שהרי היא גרושה)? אלא פסולה מלוכל (מלאכול) בתרומה.
בבבלי סט: לדעת חכמים היא כשרה לאכול בתרומה, משום לאיש זר אמר רחמנא, מי
 שזר אצלה מעיקרא.

ג"ש מעיני מעיני – מע"ז לשאר המצוות
 הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"ב ה"ד [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שמל ולא טבל ולהיפך
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג הי"ב [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מה צריך גר תושב לקבל עליו
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מגילת יוחסין
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שמנשה הרג את ישעיה
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שנה רבי משנה שאינה צריכה
 אשתו שמתה מותר באחותה וכו' - בגין דתנינן (בסיפא) חלץ לה ומתה מותר באחותה
 הא באמה אסור, לפום כן (לכן) תנא (ברישא) אחותה (שמותר באחותה).
בבבלי כתב ש"מותר באחותה" היא משנה שאינה צריכה.

⁹ מצאנו את כינוי זה לרבי טרפון בעוד מקום בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פב.

פרק ה – רבן גמליאל

מקור מפסוק לכך שמאמר קונה

בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל].

יבמה יבא עליה זה הביאה, ולקחה לו לאשה זה המאמר וכו'. רבי לעזר בן ערך אומר: המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעמא דרבי לעזר בן ערך? ולקחה לו לאשה - הרי היא כקידושי אשה, מה קידושי אשה קונין קניין גמור אף המאמר קונה קניין גמור ביבמה.

בבלי בפשטות מאמר הוא מדרבנן, ותוס' (נא: ד"ה כולהו) כתבו שדעת בית שמאי שמאמר קונה מדאורייתא. ומראה הפנים (פ"ב ה"א [ט:]) הוסיף שאפשר שגם דרשת הירושלמי היא רק לבית שמאי ואם כן לא נחלקו כלל.

המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה

בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל].

ויפטור הגט פטור גמור ביבמה מקל וחומר, מה אם האשה שאין חליצה פוטרת בה הגט פטור בה, יבמה שחליצה פוטרת בה אינו דין שיהא הגט פטור בה. תלמוד לומר וחליצה, בחליצה היא ניתרת ואינה ניתרת בגט וכו'. ותתיר חליצה באשה מקל וחומר, מה אם היבמה שאין הגט פטור בה חליצה פטור בה, אשה שהגט פטור בה אינו דין שתהא חליצה פוטרת בה. תלמוד לומר וכתב לה ספר כריתות וכו'.

בבלי קידושין יד. הובא אותו מקור לכך שאשה לא יוצאת בחליצה. במקור שיבמה לא יוצאת בגט האריכו שם, ולמסקנה הוא "נעל" - נעל אין מידי אחרינא לא.

גדרי מאמר וגט ביבמה

בבלי נא. • פ"ה ה"א [ל].

כמה דרבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה כן הוא אומר הגט או פטור או לא פטור (האם ר"ש מסתפק אם גט פטור, או שסובר שפוטור ומשייר)? נישמענה מן הדא וכו' הדא אמרה שהגט פטור ומשייר. רבן גמליאל כרבי שמעון אומר (כך הגיהו הרשב"א, הפני משה וקרוב העדה) המאמר או קונה או לא קונה והכא מדרבי שמעון הגט פטור או לא פטור (האם ר"ג מסתפק אם מאמר קונה, או שסובר שקונה ומשייר)? נישמענה מן הדא וכו' הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר.

בבלי בדעת רבן גמליאל - רבא סובר שמסתפק אם מאמר קונה, ואביי חולק. ובדעת רבי שמעון לא דנו כלל.

קידושי מאה תופסים

פ"ה ה"א [לא].

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם ביבמות פ"ג ה"ד [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין

פ"ה ה"ג [לב].

חליצה פסולה פוטרת וכו'. ולא תפתור בה לקול (לקולא) ותפטור בה לחומר (לחומרא), ולידא מילה (לאיזה עניין), שאם בא אחד וקידש את הצרה תפשו בה קידושין! אמר רבי יודן: קיימתיה, כל יבמה שאין כולה לחוץ (שאינה פטורה לגמרי) לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ (ואינה יכולה להיפטר לחצאין).

בבלי לא הובא כלל זה שיבמה לא יכולה להיפטר לחצאין.

פ"ה ה"ד [לב:]

האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא

בלא כך (שאלו לא בעל אחר החליצה) אינה פסולה מן הכהונה? (בתמיהה, שהרי חלוצה אסורה לכהן).

בבלי כד. מסיק שאיסור חלוצה לכהן הוא מדרבנן, והדרשה מהפסוק "ואשה גרושה מאשה" היא רק אסמכתא. ושיירי קרבן ומראה הפנים הקשו על הירושלמי, שמשמע ממנו שאיסורה הוא מדאורייתא. ומראה הפנים תירץ שאפשר שהירושלמי סובר שהוא מדאורייתא, וסובר ש"ואשה גרושה מאשה" היא דרשה גמורה.

פ"ה ה"ד [לג:]

המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה

המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת דברי רבי, וחכמים אומרים אין קונין אלא לדעת וכו'. וכמה דרבי אומר המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת, כך הוא אומר הגט פוטר בין לדעת בין שלא לדעת.

בבלי יט: גם הובאה אותה מחלוקת, אך לא הובאה התוספת שכך דעת רבי גם לענין גט.

פ"ה ה"ו [לג:]

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"ח [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב:

עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ג [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – הבא על יבמתו

בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד:]

יבום של חרש ושוטה

הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) בפיקח שיש בו דעת שהוא קונה בין לדעת בין שלא לדעת, וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת. אשכח תני רבי חייה: אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו ופטרו את הצרות.
בבלי לא דנו כלל ביבום חרש ושוטה.

בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד:]

ביאה מן הצד

ויבמה - אפילו מן הצד (פני משה: כעין ביאה שלא כדרכה. קרבן העדה: שיש לה נקב בדופן. רידב"ז: שבא עליה שלא כמו הדרך שהוא למעלה והיא למטה).

בבלי הובא שביאה שלא כדרכה מועילה ביבמה, אך לא דן לגבי ביאה מן הצד.

בבלי נד: • פ"ו ה"א [לד:]

גדרי ביאה ביבום

יבמה יבוא עליה - לדעתו, ולקחה לו לאשה - שלא לדעתו, ויבמה - אפילו על כורחו. יבמה יבא עליה - לדעתה, ולקחה לו לאשה - שלא לדעתה, ויבמה - אפילו על כרחיה. יבמה יבא עליה - כדרכה, ולקחה לו לאשה - שלא כדרכה, ויבמה - אפילו מן הצד. יבמה יבא עליה - ביאה גמורה, ולקחה לו לאשה - ביאה שאינה גמורה, ויבמה - אפילו בהערייה.

בבלי גם כן דרש מ"יבמה יבוא עליה" כמה דרשות, אך הקשה על כך כיצד אפשר ללמוד מאותם מילים כמה דרשות, ותירץ שלומדים כל דרשה ממילים אחרות¹⁰.

בבלי נד:

העראה בזכר ובבהמה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד:

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"א ה"א [ב:].

בבלי נה.

ערירים – לא מולידים או שקוברים את בניהם

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ה [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נה: • פ"ו ה"א [לה:].

המחלוקת בגדר העראה

ויבמה - אפילו בהערייה. אי זו היא הערייה? רב יהודה בשם רבי שמואל: עד כדי שתהא אצבע (אבר התשמיש) נראית בין השפיות (שפתי אותו מקום), רבי יוחנן אמר: עד שתיכנס העטרה.

בבלי גם כן הובאה המחלוקת הזו בגדר העראה, אך הלשון היא: נשיקת אבר או הכנסת עטרה.

בבלי נו: • פ"ו ה"ג [לו:].

המקור שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה

מה טעמון דרבנן (טעמם של חכמים שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה)? נאמר כאן הוייה וכתוב להלן הוייה כי יהיה נערה מאורסה לאיש, מה הוייה שנאמר להלן אירוסין אף כאן אירוסין.

בבלי מקורו מק"ו מקידושי רשות לקידושי עבירה.

פ"ו ה"ג [לו:].

הלשון "נשבר קל וחומר"

והלא דין הוא וכו', לא אם אמרת וכו', נשבר קל וחומר.

בבלי לא מצאנו לשון זו, אלא הלשון היא "פירכא", "איכא למיפרך".

בבלי נו:

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נט. • פ"ו ה"ד [לו:].

מחלוקת מה חמור יותר – מוכת עץ או בוגרת

לא ישא (כהן גדול) את הבוגרת, רבי לעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת. שוין שלא יקח את מוכת עץ. מה בין בוגרת מה בין מוכת עץ? בוגרת כלו בתוליה במעיה, מוכת עץ יצאו בתוליה לחוץ. ואית דמחלפין: לא ישא את מוכת עץ, רבי לעזר ורבי שמעון מכשירין במוכת עץ. ושוין שלא ישא את הבוגרת. מה בין בוגרת מה בין מוכת עץ? בוגרת עברו ימי הנעורים, מוכת עץ לא עברו ימי הנעורים.

בבלי לא הובא.

¹⁰ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג

בבלי נט:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

עייתלו

בבלי נט:

הירושלמי דן בזה בנידה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנוסת ומפותת חבירו לכה"ג

בבלי נט: • פ"ו ה"ד [לז].

אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא יכנוס (כהן גדול), ואם כנס מוציאין מידו.

בבבלי לא ישא, ואם נשא - רבי אליעזר בן יעקב אומר הוולד חלל וחכמים אומרים הוולד כשר.**יהושע בן גמלא הערים להוציא קול שמרתא מקודשת לו**

פ"ו ה"ד [לז].

הערמה עשה (יהושע בן גמלא), שאל פיריו מהו ייתב לאמה בגויה, שמעת וקיבלת עליה (ריצה את מרתא בת בייטוס לקבור את אימה בקברי אבותיו, והסכימה. והשומעים סברו שנתקדשה לו).
 ותניא יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת (והיתה צריכה ממנו גט, והתביישה בזה, ולכן שילמה למלך כדי שימנה אותו לכהן גדול ונישאת לו).

בבבלי לא הובא.**האם חליצה היא קניין או פטור**

פ"ו ה"ד [לז].

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביבמות פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דור המבול בעלו שלא לשם בנים

פ"ו ה"ה [לז:].

שלא היתה בעילתן (של דור המבול) לשם בנים. כתיב ויקח לו למך שתי נשים, עדה - שהיה מתעדן בגופה, צילה - שהיה יושב בצילה של בנים.
בבבלי לא הובא. בבראשית רבה (כג ב) הגירסא הפוכה - עדה לבנים וצילה לתשמיש, ורש"י על התורה (בראשית ד יט) הביא את גירסת הבראשית רבה.

כה"ג מותר לקדש בביאה

בבלי נט: • פ"ו ה"ה [לז:].

כהן גדול שקידש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה (ומותר).

בבבלי לא דן בזה. ומראה הפנים (כאן) כתב שלבבלי אסור משום שלמסקנת הבבלי (קידושין י). כל הבעל דעתו על גמר ביאה. והמשנה למלך (איסורי ביאה פ"ז הט"ו ד"ה ונסתפקתי) הסתפק בזה.

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה

בבלי ט.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"ב [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה ביאה ראשונה אטו שניה – אינה בירושלמי

בבלי סא.

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"ד [יא:].

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

בבלי סא:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי בבלי סב. • פ"ו ה"ו [לז:]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שאין בן דוד בא¹¹ עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (רש"י
 סג: פרגוד שחוצץ בין שכינה¹² למלאכים ושם רוחות ונשמות העתידות להינתן בגופים), ובירושלמי לא
 הובא כלל.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש יחוס לגוי
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ו ה"ד [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת ורואה דם בבלי סד: • פ"ו ה"ו [לח.]
 נבעלת ורואה דם, נבעלת ורואה דם - אית תניי תני: שנייה תיבעל שלישית לא תיבעל,
 ואית תניי תני: שלישית תבעל רביעית לא תבעל. הוון בעיין מימר מה דמר (מאן דאמר)
 שנייה תיבעל ושלישית לא תיבעל כמאן דמר שלישית אין לה כתובה, ברם כמאן דמר
 שלישית תיבעל רביעית לא תיבעל כמאן דמר שלישית יש לה כתובה.
בבבלי גם כן דן במחלוקת האם חזקה בשתי פעמים או שלוש לגבי סוגיות שונות. אך
 הסוגיא של נבעלת ורואה דם לא הובאה כאן אלא בנידה סה:, ושם פשוט ששלשית
 תיבעל ורביעית לא, ולא קישר זאת למחלוקת בחזקה.

המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה פ"ו ה"ו [לח.]
 תני אמר רבי נתן: מעשה שהלכתי לקיסרין של קפוטקייא והיתה שם אשה אחת
 והיתה יולדת זכרים והיו נימולים ומתים, ומלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי ומת,
 רביעי הביאתו לפני. נסתכלתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, אמרתי להם: הניחוהו לאחר
 זמן. והניחוהו ומלוהו ונמצא בן קיימא והיו קורין אותו נתן בשמי.
בבבלי שבת קלד. הובא אותו מעשה, אך שם מתו שני בניה ובשלישי באה לרבי נתן,
 יעץ לה להמתין וחי.

¹¹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף נח.

¹² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי
 מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה בבלי סד. • פ"ו ה"ו [לח.]
היו לה בנים ומתו - מונה משעת מיתה (ולא משעת לידתם), יכולה היא מימר: רוחא חנקת בנים דההיא איתתא ועקרתא (פני משה: היא יכולה לומר שנעשתה עקרה רק לאחר שמתו, שהרוח שהרגתם עשאתה עקרה. קרבן העדה: הצער של מיתתם עשאה עקרה).
בבלי לא הובא.

פרק ז - אלמנה לכהן גדול

עבר שקנה עבדים ומת בבלי סו. • פ"ז ה"א [לח:]
עבד שקנה עבדים על מנת שלא יהא רשות לרבו בהן ומת, כל הקודם בהן זכה.
בבלי לא הובא.

הכניסה לו שני כלים בבלי סז. • פ"ז ה"א [לט:]
הכניסה לו שני כלים וכו' היה אחד ומחצה יפה בכתובתה - רב הונא ורב נחמן בר יעקב, חד אמר הוא נותן דמי השני ונוטלו, וחורנה (והאחר) אמר היא נותנת דמי השני ונוטלתו.
בבלי הובא מקרה דומה, שהכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על אלפיים, אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו.

המזכה לעובר בבלי סז.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג פ"ז ה"ב [מ.]
כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה - צא וראה היאך הציבור נוהג ונהוג.
בבלי ברכות מה. (ובעוד מקומות) יש לשון שונה - פוק חזי מאי עמא דבר.

האם אשקלון מארץ ישראל פ"ז ה"ב [מא.]
רבי ורבי ישמעאל בי רבי יוסי ובר הקפר נמנו על אביך אשקלון וטיהרוהו, מפי רבי פינחס בן יאיר שאמר יורדין היינו לסירקי של אשקלון ולוקחין חטים ועולין לעירינו וטובלין ואוכלים בתרומתינו. למחר ביקשו להימנות עליה לפוטרו מן המעשרות, ומשך רבי ישמעאל בי רבי יוסי את ידיו שהיה מסתמך על בן הקפר. אמר לו: בני למה לא אמרת לו לא משכת את ידיך והייתי אומר לך אתמול אני טימאתי ואני טיהרתי עכשיו אני אומר לך שמא שנתכבשה מדבר תורה היאך אני פוטר מדבר תורה.
בבלי לא דן בזה. ותוס' (גיטין ב. ד"ה ואשקלון) דנו האם אשקלון היא מארץ ישראל, ולא הביאו את הירושלמי הזה.

מחלוקת האם המעשר בימי עזרא היה דאורייתא פ"ז ה"ג [מא.]
כמאן דמר (דאמר) מאיליהן קיבלו עליהן (עם ישראל) את המעשרות (בימי עזרא, ולא מדאורייתא משום שמדאורייתא צריך שיהיו כל יושביה עליה והארץ ביד ישראל ואין עליהם שום מלך או שר מהאומות) וכו', (והחולק סובר -) שנתכבשה מדבר תורה (בימי עזרא התחייבו מדאורייתא).

בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ותוס' (יבמות פב. ד"ה ירושה) הביאו זאת בשם המדרש.

האם שייך שאדם יפסול בתרומה ולא יאכיל
 העובר והיבם והאירוסין וכו' פוסלין ולא מאכילין. אמר רבי שמעון: בזו מידת הדין לוקה (דין זה לא מסתבר), שאם מעשה הוא לפסול - יהא מעשה להאכיל, ואם אינו מעשה לפסול - לא יהא מעשה להאכיל. יאות (יפה) אמר רבי שמעון, ומה טעמון דרבנן (רבנן)? הם יאכלו והם יאכילו - הראוי לוכל (לאכול) מאכיל ושאינו ראוי לוכל אינו מאכיל.
בבבלי לא הובאה דעת רבי שמעון, והובאו כמה פסוקים שעובר ויבם וכו' פוסלים ולא מאכילים.

מה הקשר לנפל הבית עליו ועל אימו
 נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זו מהן מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת - והכא אתינן מיתני ספיקות (הרי איננו דנים בזה)? אלא בגין דתנינן צרות תנינן ספק צרות.
בבבלי לא דן בזה, אך רש"י (סז: ד"ה צרתה) כתב שהוא אידי דאירי בספק לחומרא.

ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא
 ספק שהביא שתי שערות ספק שלא הביא שתי שערות - כמי שהביא שתי שערות להאכיל (ומאכיל בתרומה. והקשו על כך המפרשים איך יאכיל מספק. ולכן היפה עיניים סח. הגיה "כמי שלא הביא שתי שערות").
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ח [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ה [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין
 רבי בא (אבא) בשם רבי אבא בר ירמיה: אנוסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים (בין לתרומה ובין לעובר). אמר רבי יונה קומי (לפני) רבי יוסה, אמר ליה: לא תקבל עליו, קל הוא באכילת תרומה (שאינה צריכה להמתין, אך לעניין העובר החמירו משום שהוא יוחסין).
בבבלי גם כן חילק בין תרומה ליוחסין, אך דחה והסיק שגם לתרומה חששו¹³.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע
 אילו בת כהן שנישאת לישראל והלך בעלה למדינת הים ושמעה עליו שמת שמא אינה אוכלת בתרומה מיד? ולעניין העובר צריכה להמתין שלשה חדשים.

¹³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי מב: הביא ברייתא דומה, ומוסיף שרבי יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד (ובעירובין מז. וכתובות ס: הגירסא רבי יוסי במקום רבי יהודה).

המוחזיר גרושתו – האם אוכלת בתרומה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ג [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל
ממזר פוסל כו' - לית הדא פליגא על רב, דרב אמר גוי ועבד שבא על בת ישראל הוולד כשר (ובמשנה משמע שהוולד פסול)? פתר לה בגוי פסול ובעבד פסול (כגון נתן, ולכן הוולד פסול).
בבלי העמיד את המשנה ע"פ הדעה שגוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר.

פרק ח – הערל

מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שטומטום לא אוכל בקודשים
טומטום ואנדרוגינס (המקור שאינם אוכלים בקודשים) ממקום אחר באו (פני משה: דין זה לא כתוב בפסח אלא נלמד ממעשר שני לפסח. קרבן העדה הגיה: טומטום וערל ממקום אחד באו, ופירש שטומטום לא אוכל בתרומה משום שהוא ספק ערל).
בבלי הטעם שטומטום לא אוכל בתרומה הוא משום שהוא ספק ערל. וא"כ לקרבן העדה הירושלמי כבבלי, ולפני משה נחלקו בזה התלמודים.

דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו
קדשים מהו שיהו אסורים בערל? ללמד מן הפסח אין את יכול שאין בו שבירת העצם, ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד (שתרומה עצמה נלמדת בגזירה שווה מפסח שערל אסור בו, ואין למדין מן הלמד בקודשים).

בבלי לא הובא. והקשה מראה הפנים שהרי (זבחים נ:): דבר הלמד בגזירה שווה חוזר ומלמד בק"ו, וא"כ נלמד מתרומה בק"ו לקדשים, ותירץ ששמא הירושלמי סובר שדבר הלמד בגזירה שווה לא חוזר ומלמד בק"ו¹⁴.

מה צריך גר תושב לקבל עליו
רבי שמואל בר חייה בר יהודה רבי חנינה בשם רבי: גר תושב צריך לקבל עליו על מנת שיהא אוכל נבילות וכו'. אית תניי תני: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיקבל את כל

¹⁴ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

המצות שכתוב בתורה. אית תניי תני: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיכפור בעבודה זרה שלו. רבי בא (אבא) בשם רבי חייה בר אשי: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיכפור בעבודה זרה כגוי. אמר רבי זעירא: מדברי כולהון עד שיכפור בעבודה זרה כגוי. **בבבלי** לא מפורש מה צריך לקבל עליו, ותוס' (יבמות מח: ד"ה זה) כתבו שצריך לקבל עליו שבע מצוות בני נח.

דיני גר תושב

[פ"ח ה"א [מד:]]

והוא (גר תושב) שווה לישראל בשלשה דברים: בלא תעשוק ולא תונה (שהמאנה אותו עובר בלאו) וגולה כישראל וכו'. מאן תנא בלא יעשוק? רבי יוסה בי רבי יודה, דתני: גר תושב הרי בלא תעשה דברי רבי יוסי בי רבי יודה. רבי יודה אומר: גר תושב בשבת כישראל ביום טוב, מה ישראל ביום טוב אופה ומבשל ואסור בכל מלאכה, אף גר תושב בשבת כן. רבי יוסי אומר: גר תושב בשבת כישראל בחולו של מועד, מה ישראל בחולו של מועד מגב מעל פני השדה ואסור בכל מלאכת השדה, אף גר תושב בשבת כן. רבי שמעון אומר: גר תושב בשבת כישראל בשאר ימות השנה, מה ישראל בשאר ימות השנה חורש וזורע וקוצר, אף גר תושב בשבת כן.

בבבלי לא מפורש באלו מצוות מחויב גר תושב, ולבבלי (בבא מציעא נט:): לא תונה נאמר רק על גר צדק (מראה הפנים כאן)¹⁵. ולגבי דינו בשבת נחלקו רש"י ותוס': לרש"י (יבמות מח: ד"ה גר תושב) חייב בשמירת שבת, ולתוס' (שם ד"ה זה) לא.

מחלוקת מדוע המשוך לא אוכל בתרומה

[בבלי עב. • פ"ח ה"א [מד:]]

המשוך וכו' - רבי זריקן רבי ינאי בי רבי ישמעאל בשם רבי יוחנן: משום קנס, רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב: גזירה גזרו. מה נפק מן ביניהון? משך לו אחר ערלה או שנמשכה מאיליה: אין תימר (אם תאמר) קנס - אין כאן קנס, אין תימר גזירה גזרו - אפילו כן גזירה גזרו.

בבבלי כתוב שגזרו על המשוך מפני שנראה כערל¹⁶.

המקור לפריעה ולציצין המעכבין

[בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]]

המול ימול - גזירה לשתי מילות: אחד למילה ואחד לפריעה, אחת לפריעה ואחת לציצין. עד כדון (עד כאן) כרבי עקיבה דו אמר (שאמר) לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולין הן (דיברה תורה כלשון בני אדם), התורה דיברה כדרכה - הלון הלכת, כי נכסף נכספת, גנב גונבתי - מנלן? אמר רבי יודה בר פזי: אז אמרה חתן דמים למולות, מיכן לשתי מילות: אחת למילה ואחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצין. **בבבלי** הביא את הפסוק "אמר ה' אל יהושע וכו' ושוב מול את בני ישראל שנית" - מ"שוב" לומדים פריעה, ומ"שנית" לומדים ציצין המעכבין, והוכיח מכך שלא ניתנה פריעה לאברהם אבינו. ולדעה בירושלמי שנלמד מ"המול ימול" שנאמר לאברהם אבינו, מוכח שכן ניתנה לו פריעה.

¹⁵ קשור לכך שהירושלמי סובר בכמה מקומות שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ובדומה לזה כאן לא להונות גר תושב), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

¹⁶ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
עד כדון (עד כאן) כרבי עקיבה דו אמר (שאמר) לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולין הן (דיברה תורה כלשון בני אדם), התורה דיברה כדרכה - הלון הלכת, כי נכסף נכספת, גנב גונבתי - מנלן?
בבלי במקום "לשונות ריבויין הן" ו"לשונות כפולין הן" הלשון היא "לא דיברה תורה כלשון בני אדם" ו"דיברה תורה כלשון בני אדם", כגון בקידושין יז: ובעוד מקומות רבים (ציין להם מסורת הש"ס בקידושין שם).

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת פ"ח ה"א [מה:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ט ה"ג [פח:], ועיין מה שכתבנו שם.

לפני יום שמיני לא נחשב ערל בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
מהו לסוכו (את הקטן) שמן של תרומה? וכו' אין ערלה אלא משמיני והלאה (ולכן לפני יום השמיני מותר לסוכו).
בבלי נשאר בספק בזה.

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
תמן תנינן אילו הן ציצין המעכבין את המילה. רבי אבינא בשם רבי ירמיה: בחופה רוב גובהה של עטרה, רבי יוסי בן יוסי אמר: בחופה רוב גגה של עטרה.
בבלי פשוט שהוא רוב גובהה של עטרה.

ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא בבלי עג:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מנלן שפצוע דכא הוא בביצים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
פצוע - הייתי אומר עינו! תלמוד לומר שפכה, פצוע שבצד שפכה. אם פצוע שבצד שפכה, עינו שבצד חוטמו! תלמוד לומר דכא, שבא בין עקיביו. אמר רבי חגיי קומי (לפני) רבי יוסי: אין לך נמוך באדם בשעה שהוא יושב אלא ביציו בלבד. אמר רבי יוסי בי רבי בון: ויאות (זה נכון), תדע לך שהוא כן שבכולן כתיב דורות חוץ מזה שאינו מוליד.

בבלי הביא את המקור מכך שלא כתוב בו דורות, דחה אותו, והסיק שהוקש לכרות שפכה. המקור שאין לך נמוך מביציו לא הוזכר בבבלי כלל. כמו כן הבבלי דן גם מה המקור שכרות שפכה הוא באותו מקום.

פצוע דכא ביבשו ביציו בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
ולא סוף דבר נפצעה אלא אפילו נימוקה אפילו יבשה.
בבלי מובא אפילו נימוקו, אך לא דן ביבשה.

בעל ביצה אחת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
שמואל אמר: אם יבוא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו וכו'. אמר רבי יודן בר חנין: ובלבד של ימין.

בבבלי גם כן כתב שכל שאין לו אלא ביצה אחת כשר. תוס' (עה: ד"ה שאין) הביאו את הירושלמי הזה, ודנו האם הגירסא היא "של ימין" או "שלימין", כלומר שביצה אחת נשארה שלימה.

מחלוקת בפצוע דכא בידי שמים
בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
אית תניי תני (פצוע דכא) בידי אדם פסול (בקהל), בידי שמים (ע"י רעמים או ברד או שנוולד כך) כשר. אית תניי תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול.
בבבלי לא הובא.

חילוק בין עטרה עליונה לתחתונה
בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ונשתייר בעטרה אפילו כחוט כשר - רבי יוסי בשם רבי חנינה: בעטרה העליונה, רבי חייה בשם רבי חנינה: בעטרה התחתונה.
בבבלי לא חילק בין עטרה עליונה לעטרה תחתונה.

החילוק בין פצוע דכא לכרות שפכה
בבלי עז. • פ"ח ה"ב [מז:]
אין בין פצוע דכא לבין כרות שפכה אלא הלכות רופאין, שפצוע דכא חוזר (מתרפא) שבכרות שפכה אינו חוזר. כיצד הוא עושה וכו' מביא נימולין (נמלים) ומנשכין (את הנקב) וקוצץ (את הנמלים).
בבבלי פירט יותר את רפואה זו, אך לא הביא שאין בין פצוע דכא לכרות שפכה אלא הלכות רופאין.

מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת
בבלי עה. • פ"ח ה"ב [מז:]
תמן תנינן כל האסורין לבוא בקהל פטורין לבוא זה בזה, רבי יודה אוסר. רבי ירמיה אמר: כללא (ממשנה זו משמע), פצוע דכא ישראל מותר לו לישא ממזרת. אמר רבי יוסי: בלבד פסול משפחה (המשנה דיברה רק על פסולי משפחה), הא פסול גוף לא בדא.
בבבלי לא הובא.

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה
פ"ח ה"ב [מח:]
וולד בוגרת (מכהן גדול) כשר (ואינו חלל), שהיא בלא תעשה שהוא בא מכח עשה - והוא אשה בבתוליה יקח ולא בוגרת, כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא, ודכוותה כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ולא בוגרת, כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא (ואין חלל מחייבי עשה).
בבבלי דף ס. היא מחלוקת האם יש חלל מחייבי עשה.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנושים המסוללות
בבלי עז.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"ח [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

יתרא התגייר ונשא את אביגיל
בבלי עז. • פ"ח ה"ג [מח:]
ונתגייר (יתרא) ונתן לו (ישי) את ביתו (אביגיל).
בבבלי לא הובא.

מי שעובר על הלכה זו – בחרב זו אני הורגו
כתוב אחד אומר ושמו יתרא הישראלי, וכתוב אחד אומר אליתר הישמעאלי וכו' שחגר מתניו כישמעאלי ונעץ את החרב בבית דין או נהרג או נהרג או נקיים דברי רבי, כל מי שהוא עובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית.
בבלי הלשון שונה וקצרה יותר: אמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב¹⁷.

בא לידיו מעשה ולימד הלכה – נאמן רק לאחרים
בבלי עז.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

עברת ג' נהרות וטעית
תנא רבי זכיי קומי (לפני) רבי יוחנן: בת גר עמוני כשירה בת גורת עמונית פסולה. אמר ליה רבי יוחנן: בבליא, עברת בידך תלתא נהרין ואתבדת (וטעית).
בבלי הלשון זו "עברת ג' נהרות" לא הובאה, והיא נמצאת בירושלמי גם בשבת (פ"ז ה"א [מ:]).

הקב"ה הורג ממזרים
אחת לששים ולשבעים שנה הקב"ה מביא דבר בעולם ומכלה ממזריהן ונוטל את הכשירין עמהן שלא לפרסם את חטאייהן, ואייתנה כיי דמר (כמו שאמר) רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' - שלא לפרסם את החטאים (שלא ידעו מי מביא חטאת ומי עולה). שאפילו רעה שמביא הקב"ה בעולם בחכמה הוא מביאה וכו'. אמר רבי בא (אבא) רב הונא בשם רב: אין ממזר חי יותר משלשים יום, אימתי בזמן שאינו מפורסם, הא אם היה מפורסם חי הוא.
בבלי גם כן הובא שממזר שאינו ידוע לא חי, אך לא הובא שישים ושבעים שנה ושלושים יום, וכן לא הובא הטעם "שלא לפרסם את החטאים"¹⁸.

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל
בבלי עז.-עט:
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב.-מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש המילה "סריס חמה"
בבלי עט: • פ"ח ה"ה [נ].
אי זהו סריס חמה? רבי חייה בשם רבי יוחנן: כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה אחת.
בבלי הלשון היא כל שלא ראה שעה אחת בכשרותו, ולא הוזכר "שלא ראתו חמה", כך שלבבלי לא מוכרח שזהו הטעם של השם "חמה".

גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע
בבלי פ.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ח [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ קצת קשור לכך שהירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (ובדומה לזה נוקט כאן לשון הריגה), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹⁸ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מביא שלא מפרסמים את החוטאים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נט.

האם המשנה של סריס כר"ע או כחכמים
 רבי חיה בשם רבי יוחנן: זו דברי רבי ליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה, אבל דברי חכמים אחד סריס אדם ואחד סריס חמה אינו לא חולץ ולא חולצין לאשתו לא מייבם ולא מייבמין את אשתו, דו מתניתא הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה, בעלה פסלה, מפני שהיא בעילת זנות (שמהמשנה משמע שבין סריס אדם ובין סריס חמה לא חולצים, כחכמים).
בבלי פירש שהמשנה דווקא בסריס חמה, וכרבי עקיבא.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אנדרוגינוס מאכיל בתרומה
 בבלי פא. • פ"ח ה"ו [נ].
 רבי יוחנן אומר: אוכלת (בת ישראל שנישאת לאנדרוגינוס כהן) בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק, רבי שמעון בן לקיש אומר: כמה קולי חומרין בדבר (ק"ו), שאם אוכלת בתרומה כל שכן שאוכלת בחזה ושוק).
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אומר שאוכלת בחזה ושוק וריש לקיש אומר שלא¹⁹.

אנדרוגינוס שקידש או נתקדש
 פ"ח ה"ו [נ].
 קידש (אנדרוגינוס) - אינן חוששין לקידושיו, נתקדש - חוששין לקידושיו.
בבלי לא הובא.

פרק ט – יש מותרות

תנא ושייר
 בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא].
 לית כלליה (הכללים) דרבי כללין (כלומר, יש עוד מקרים שרבי לא הביאם במשנה).
בבלי הלשון "תנא ושייר".

האם הוזהרו כשרות להינשא לפסולים
 בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא].
 כשירין הוזהרו על הפסולות, ופסולים על הכשרות, אבל לא פסולות על הכשירין, ולא כשירות על הפסולין. והתני לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש (וגם כשירות הוזהרו לינשא לפסולים)! סברין מימר בכשירות על הפסולות, ואינן בפסולות על הכשירות (פני משה וקרנן העדה פירשו שלמסקנה לא הוזהרו כשירות לפסולים, אך היפה עיניים ביאר שלירושלמי כן הוזהרו. ובקידושין פ"ג ה"ב [מ.] הגירסא שונה).
בבלי כתב רק שלא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים, ולא הקשה על כך.

האם יש כתובה לשניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך
 בבלי פה. • פ"ט ה"ד [נא].
 שנייה לבעל ולא שנייה ליבם, אסורה לבעל ומותרת ליבם - מהו שיהא לה כתובה אצל היבם: מאחר שהיא מותרת לו יש לה כתובה, או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא אסורה לו אין לה כתובה? שנייה ליבם ולא שנייה לבעל, אסורה ליבם ומותרת לבעל - מהו שיהא לה כתובה אצל היבם: מאחר שהיא אסורה לו אין לה כתובה, או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא מותרת לו יש לה כתובה?
 (ונשאר בספק על שתי השאלות).

¹⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבלי שאל רק את השאלה הראשונה, והסיק שאין לה כתובה.

[פ"ט ה"ד [גב].]

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן

ומיטמא לה (לאשתו שפסולה עליו מדרבנן), ותני כן: מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה ואינו מיטמא באשתו פסולה (פני משה והפירוש הראשון בקרבן העדה: "ותני כן?" בתמיה, שמהברייתא מוכח שלא מיטמא לאשתו שפסולה לו אפילו מדרבנן. הפירוש השני בקרבן העדה: בניחותא, שמהברייתא מוכח שלא מיטמא רק לפסולה מדאורייתא, אבל מיטמא לפסולה מדרבנן).

בבלי כב: וצ: הובאה הברייתא שמיטמא לאשתו הכשירה ולא לפסולה, ולא דן בפסולה מדרבנן.

[בבלי פה: • פ"ט ה"ז [נג].]

בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת כהן

בת ישראל שנישאת לכהן הואיל והיא ראויה לוכל (לאכול) למה אינה אוכלת? אמר ליה כן אמר רבי זעירה רב ענן בשם רב: מהו בת כהן? מתלמדתה (מתלמדת ומורגלת) של כהן, כמה דתימר בת בבל השדודה - וכי בת בבל היתה? אלא שנעשית כמעשה בבל.

בבלי לא הובא.

פרק י – האשה רבה

[בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].]

החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס

כמה דתימר תמן (לגבי נשים שהוחלפו בטעות בכניסתן לחופה) מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות ולא היו ראויות לוולד מחזירין אותן מיד (ולא קונסים אותן שיצאו מזה ומזה), ואמר אף הכא כן (ומדוע כאן קונסים אותה)! שנייא היא תמן שאחרים הטעו בהן (החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס).

בבלי לא הובא.

[בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].]

קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת

קנס קנסו בה (באשה שאמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ בא בעלה) שתהא בודקת יפה (אם בעלה באמת מת).

בבלי הלשון: מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה²⁰.

[בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].]

ריח ערווה

ויקנסו בה (האשה שנישאת לאחר כשהיא אשת איש) אצל השיני (השני) ולא יקנסו בה אצל הראשון! אמר רבי יוחנן: מריח ערוה נגעו בה (כלומר חשש שנראה דומה לאיסור).

בבלי לא הובא.

[בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].]

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ו [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ט ה"ד [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שבת לוי נפסלת ממעשר
והתנינן בת לוי (נפסלת) מן המעשר (ומדוע)! אמר רבי יוסי: תיפטר שבא עליה ישראל וילדה ממנו בן.
בבלי מתרץ שנפסלת משום קנסא.

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה
צרת סוטה למה היא אסורה? רבי יוחנן אמר: מריח ערוה נגעו בה, רב אמר: מפני שכתוב בה טומאה כעריות.
בבלי יא. הובאה רק דעת רב.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד:].

בי"ד שהורו שאשת איש מותרת
ויהא כן בהורייה, בשהורו (בית דין) מותר לבוא על אשת איש! ולא עקירת גוף הוא (וכשעוקרים מצוה שלימה היחיד לא נפטר בהוראת בית דין)? בשהורו עד חמש שנים (אחר שהלך בעלה) אסורה, מיכן ואילך מותרת (שהיא לא עקירת כל המצוה).
בבלי לא הובא.

מביא אשם תלוי גם בלי עדים
אפילו אמר ליבי נוקריני (נוקפי, בלי עדים כלל) מביא אשם תלוי.
בבלי לא הובא.

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "זיהום כהונה"
אין לה אלא משום זיהום כהונה ואין בית דין מזהמין אותה (כלומר חומרא של הכהנים בלבד).
בבלי ישנה הלשון "נהגו כהנים סילסול בעצמן", כגון בקידושין עח:

המקור שאין קידושין תופסים בעריות
ומניין שאין קידושין תופסין באשת איש? רבי אימי בשם רבי ינאי: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר - כשתצא מביתו יהא לה הויה אצל אחר. ומניין שאין

קידושין תופסין בכל העריות? רבי תנחומא בשם רב הונא: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ומת, תלמוד לומר אחר - פרט לפרשת עריות.

בבלי קידושין סז: הביא את המקור מ"ויצאה והיתה", דחה אותו, והסיק שהמקור מאחות אשה או מיבמה²¹ (שיירי קרבן כאן כתב שלבבלי למסקנה לומדים מ"ויצאה והיתה" את ההיקש של קידושין לגירושין, וסיים שדוחק לומר שהירושלמי לא סובר את ההיקש הזה. יש להעיר שמפורש בירושלמי קידושין פ"א ה"א [א]. שגם הוא סובר את ההיקש הזה).

בבלי צד: • פ"י ה"ו [נז].

הטעם שהנושא את אחות אשתו – אשתו מותרת

מי שהלכה אשתו למדינת הים וכו' גזרו על דבר שהוא מצוי ולא גזרו על דבר שאינו מצוי, דרך האיש לצאת למדינת הים, אין דרכה של אשה לצאת למדינת הים (לא מצוי שהאשה תלך למדינת הים ולכן כאן לא גזרו, אך לעיל, לגבי האיש שהלך למדינת הים שהוא כן שכיח, כן גזרו).

בבלי לא הובא.

פ"י ה"ז [נח]:

ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בקידושין פ"א ה"ב [ט].

פ"י ה"ז [נח]:

אין יעוד לבן הבן

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"י ה"ז [נח]:

מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"י ה"ז [נח]:

מחלוקת האם מייעד לבנו ושללא לדעת

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צו. • פ"י ה"ז [נט].

קטן שהביא שתי שערות וגדל – האם גדול למפרע

בן תשע שנים ויום אחד עד בן שתים עשרה ויום אחד שהביא שתי שערות הרי זו שומא, רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: הרי אילו סימנין. רבי יעקב בי רבי בון בשם רבי יוסי בן חנינה: והן שעמדו בו בשעת סימנין. רבי יוסה בעי: עמדו בו בשעת סימנין - למפריעו הוא נעשה איש (האם נעשה גדול למפרע מאז שנולדו בו שתי שערות) או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)?

בבלי קידושין טז: גם כן הביא את מחלוקת רבי יוסי ברבי יהודה וחכמים, אך לא דן בספק האם נעשה גדול למפרע²².

פ"י ה"ז [נט]:

הרן הוליד בן שש

אחז הוליד בן תשע והרן (הוליד) בן שש.

²¹ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

²² בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

בבבלי סנהדרין סט: כתב שהרן הוליד בן שמונה (משום שאברהם הוא הגדול שבאחים, וכן סברת הירושלמי), ודחה זאת²³ (שייתכן שאברהם הוא הקטן שבאחים).

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול
 דברי רבי מאיר: עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול, וכמה דאת אמר עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול, ודכוותה נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול. ורבנין (רבנן) אמרין: אין חליצת בן תשע שנים ויום אחד כלום, ולמה עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול? שכן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת, נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול? וחליצה בגדול אינה פוטרת אלא לדעת!
בבבלי הלשון היא: עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול, רבי מאיר אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול. ומשמע שאין בזה מחלוקת כלל.

האומר דבר בשם אומרו
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע
 מה פליגין בבן עשרים (שהביא שתי שערות), שמואל אמר: למפריעו (למפרע משנת י"ג) הוא נעשה איש, רב אמר: מיכן והילך הוא איש.
בבבלי פ. הדעות הפוכות: רב אומר למפרע ושמואל אומר מכאן ולהבא.²⁴

פרק יא – נושאים על האנוסה

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ט ה"א [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין
 דרבי ישמעאל אמר למידין (מזהירין) מקל וחומר ואין עונשין מקל וחומר.
בבבלי מכות יז: הוא להיפך, שאפילו למאן דאמר עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין.²⁵

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפוטת אביו
 ומאי טעמא דרבי יודה (שאוסר את אנוסת אביו ומפוטת אביו)? לא יקח איש את אשת אביו - זו אשת אביו, ולא יגלה כנף אביו - זו אנוסתו.

²³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
²⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.
²⁵ מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

בבלי פירש שהלימוד הוא משום שסמוך לו "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף", שהוא באנוסה. וביבמות ד. גם הוסיף במפורש שהלימוד הוא מסמוכים²⁶.

ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותת אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב.]
מודה רבי יהודה במכות, מודה רבי יהודה בקרבן (שפטור על אנוסת אביו ומפותת אביו).
בבלי לא הובא, ומשמע שלרבי יהודה גם לוקה ומביא קרבן עליה.

מחלוקת אם גר חייב על קללת אימו פ"א ה"ב [סב.]
והלא הגר חייב על (קללת) אמו ואינו חייב על אביו כדברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבה אומר: אביו ואמו קלל - את שהוא חייב על אמו חייב על אביו, ואת שאינו חייב על אמו אינו חייב על אביו.
בבלי לא הובא.

מקום ששמו "חמץ" פ"א ה"ב [סב:]
רבי יסא אזל לחמץ.
בבלי לא הובא מקום זה.

בא לידיו מעשה ולימדה הלכה – נאמן רק לאחרים בבלי צח.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שנשא אחותו מהאב בבלי צח: • פ"א ה"ב [סב:]
גר, אחותו בין מאב בין מאם יוציא, דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר: אחותו מאם יוציא, מאב יקיים.
בבלי גם רבי מאיר מחלק בין אחותו מהאב לאחותו מהאם.

אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר פ"א ה"ב [סג.]
ובגלל התועבות האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך - מלמד שאין הקדוש ברוך הוא עונש אלא אם כן הזהיר.
בבלי לא הובא.

מותר לישא את אשת בן אחיו פ"א ה"ד [סג:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו פ"א ה"ו [סד.]
כיני מתניתא (פירוש המשנה): מותר לשחרר בתחילה (את העבד), אף רבי יוסי הגלילי אמר (שאמר) אסור לשחרר - מודה הוא הכא שהוא מותר מפני תיקון הוולד.

²⁶ מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

בבלי גיטין לח: בפשטות המשחרר עבדו עובר בעשה, ורק דעת רבי ישמעאל שמותר. ובירושלמי משמע להיפך, שבפשטות מותר ורק דעת רבי יוסי הגלילי שאסור.²⁷

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים

פ"א ה"ז [סד:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע

פ"א ה"ז [סה:]

הכה את זה וחזר והכה את זה (שני אנשים שעל כל אחד יש ספק שמא הוא אביו של המכה), קילל את זה וחזר וקילל את זה - פטור. רבי חנניא בעי: לית הדא פליגי על רבי יוחנן, דאיתפלגון בשני ימים טובים של גליות - רבי יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק (התראת ספק שמה התראה), רבי שמעון בן לקיש אמר אין מקבלין התרייה על הספק (לא שמה התראה)? אמר רבי חנניא אמר רבי: לית היא פליגא, תמן איפשר לך לעמוד עליו (יתברר לבסוף איזה יום הוא יום טוב), ברם הכא אי אפשר לך לעמוד עליו (מי הוא אביו).

בבלי מכות טו: (ובעוד מקומות) גם כן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בהתראת ספק, אך לא הובא החילוק אם אפשר לעמוד עליו, ותוס' (יבמות פ. ד"ה נעשה) כתבו את סברת הירושלמי מעצמם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק

פ"א ה"ז [סה:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אם גיד הנשה בימין או בשמאל

פ"א ה"ז [סה:]

אכל מזה כזית ומזה כזית (גיד הנשה של ימין ושל שמאל) - סופג שמונים, רבי יודה אמר: אינו סופג אלא ארבעים (שסובר שהוא רק באחד מהם, אלא שמסתפק האם הוא בימין או בשמאל). **בבלי** חולין צ: דן האם רבי יהודה מסתפק (כירושלמי כאן) או שפשוט לו שהוא של ימין, ומסיק שפשוט לו שהוא של ימין.

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי

בבלי צט:

עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ב ה"ז [יא:].

האם שתוקי כשר לכהונה

בבלי ק:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ט [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שעברה

בבלי ק:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ יתכן שקשור לכך שהירושלמי סובר בכמה מקומות שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ובדומה לזה כאן לשחרר את עבדו), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

פרק יב – מצות חליצה

מחלוקת האם חליצה בגרים מועילה
 אית תניי תני: חליצה בגרים כשירה, ואית תניי תני: חליצה בגרים פסולה. מאן דאמר
 חליצה בגרים כשירה כמאן דאמר בישראל לרבות את הגרים, מאן דאמר חליצה בגרים
 פסולה כמאן דאמר בישראל פרט לגרים.
בבלי מובאת רק הדעה שממעטת בישראל פרט לגרים.

האם ריב"ב חלץ במנעל או בסנדל
 במה היה חולץ (רבי יהודה בן בתירה) במנעל או בסנדל? אמר לו: רבי, וכי יש סנדל
 במקומינו? (ופשוט שהיה חולץ בסנדל).
בבלי הובא אותו מעשה אך תשובתו הפוכה, שהיה חולץ במנעל.

קשירת המנעל לחליצה
 כיצד הוא עושה? קושרו כדי שיהא יכול להלך בו מאיליו. כיצד הוא עושה? אמר רבי
 חנניה בריה דרב הילל: עונבו כדי שיכול להתירו באחת מידיו.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה ואע"ג) הביאו את הירושלמי.

חליצה ביד ימין
 כיצד הוא (היא) עושה? מתרתן בימין ותופסתן בשמאל ושומטת עקב בימין וגורת
 בימין כדי שתהא חליצה והתרה בימין.
בבלי מפורש שגידמת חולצת בשיניה, ומוכח שלא צריכה לחלוץ ולהתיר דווקא
 בימין. תוס' (קב. ד"ה ואע"ג, וכן קה. ד"ה מי) הביאו את הירושלמי וכתבו שדבריו הם רק
 לכתחילה. והירושלמי נפסק להלכה בשו"ע (אה"ע סי' קסט סעיף ל).

עיקר החליצה הוא התרת המנעל
 רב אמר: עיקר חליצה התרת הרצועה (פני משה וקרנן העדה הביאו (כל אחד מהם) שני פירושים:
 צריך רק להתיר ולא לשלוף את הנעל, ההתרה היא העיקר ולא הרקיקה - כרבי עקיבא).
בבלי קב. מפורש שצריך גם לשלוף את הנעל מרוב העקב, ולגבי חליצה בלא רקיקה
 מפורש במשנה קד. שהיא מחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר.

עיקר חזקה הוא הכנסת פירות
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ג ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חלץ הוא והתירה היא ולהיפך
 אמר רבי ינאי: חלץ הוא והחזירה (פני משה וקרנן העדה הגיהו: והתירה) היא, חלצה היא
 והתירה הוא - חליצתה פסולה.
בבלי הלשון: אמר רבי ינאי בין שהתיר הוא וחלצה ושמטה היא בין שהתירה היא
 ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא.

אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים

אמר רבי לעזר: יש מהן שאמרו חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר יחזיר (שפוסלת על האחין), ויש מהן שאמרו חליצתה כשירה ואם רצה להחזיר לא יחזיר (שאינה פוסלת על האחין משום שאינה חליצה כלל). באמפיליאי (מנעל של בגד) והחולצה לקטן חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר.

בבבלי גיטין כד: אמר שמואל כל מקום שאמרו חליצה פסולה - פסולה ופוסלתה מן האחין, במערבא אמרי משמיה דרבי אלעזר שמאל ולילה (חלצה בשמאל או בלילה) פסולה ופוסלת, קטן ואנפילאי פסולה ואינה פוסלת (שאינה חליצה כלל). ואם כן דברי הירושלמי כאן הם האמרי במערבא שבבבלי שם.

פירוש "ובשלייתה היוצאת מבין רגליה"

ובשלייתה היוצאת מבין רגליה - וכי מבין רגליה היא יוצאת? אלא נראית כמבין רגליה.

בבבלי פירש שנועצת עקביה בירכותיה ויולדת.

הנחש הטיל בחווה זוהמה – אינו בירושלמי

בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את האגדה שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עכ"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. ובירושלמי אגדה זו לא הובאה כלל²⁸.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"א [יב], ועיין מה שכתבנו שם.

"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם

הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"א [א], ועיין מה שכתבנו שם.

תנא ושייר

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ט ה"א [נא], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה ששאלו את רבי עקיבא בבית האסורין

רבי יוחנן הסנדלר עבד גרמיה רוכל יומא, עבר קומי בית חבישה (עשה עצמו כרוכל ועבר לפני בית האסורין) דרבי עקיבא, והוה מכריז ואמר: מאן בעי מחטין? מאן בעי צינורין? חלצה בינו לבינה מהו? אודיק ליה רבי עקיבא מן כוותא (מהחלון), אמר ליה: אית לך כושין? אית לך כשר.

בבבלי לא סיפר מה היה המעשה, אלא רק לשון המשנה "בא מעשה לפני רבי עקיבא"²⁹, והתוס' (שם ד"ה ובא) הביאו את הירושלמי.

²⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש לומר שזוהמת הנחש דבקה בבניה של חווה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

²⁹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

פ"ב ה"ו [סט.]

המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם

ביבמה מי מרדף אחר מי (האם היבם ילך למקום היבמה או להיפך)? התיב רבי ליעזר: והכתיב ועלתה יבמתו השערה (שהיבמה הולכת למקום היבם).
בבבלי סנהדרין לא: מקורו מ"וקראו לו זקני עירו" ולא זקני עירה.

פ"ב ה"ו [סט.]

נוסח גט חליצה

תמן אמרין (נוסח גט חליצה): קרבת קדמנא ושלפת סיניה מעילוי ריגליה דימינא ורקת קדמנא רוק דמיתחזי על ארעא, ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו.
בבבלי לט: הנוסח הוא: איך פלונית בת פלוני אקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא, ואשתמודעינהו דאחוה דמיתנא מאבא ניהו, ואמרי ליה: אי צבית ליבם - יבם, ואי לא - איטלע לה רגליך דימינא. ואיטלע לה רגלא דימינא, ושרת סיניה מעל רגלוהי, וירקת באנפוהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא. ורבי חייא בר אבא מסיים בה משמיה דרב יהודה: ואקרינהו מה דכתיב בספר אורייתא דמשה. ובירושלמי לא הוזכר שאמרו לו "אי צבית ליבם יבם וכו'".

בבלי קה.

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי

הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ה [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ו [סט.] • בבלי קה:

מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה

בני סימונייא אתון לגבי רבי, אמרין ליה: בעא תתן לן חד בר נש דריש דיין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכינן (תן לנו תלמיד חכם שיהיה רב עלינו). ויהב לון לוי בר סיס. עשו לו בימה גדולה והושיבוה עליה. אתון ושאלון ליה: הגידמת במה היא חולצת? ולא אגיבון (לא ענה להם). רקה דם? ולא אגיבון. אמרין: דילמה דלית הוא מרי אולפן, נישאול ליה שאלון ליה דאגדה (אולי אינו יודע הלכה, נשאל אותו באגדה). אתון ושאלון ליה: מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת - אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת? ולא אגיבון. אתון לגבי דרבי, אמרון ליה: הדין פייסונא דפייסנתך (למה לא נתת לנו תלמיד חכם)? אמר לון: חייכון, בר נש דכוותי יהבית לכון (הוא תלמיד חכם כמותי). שלח אייתיתיה ושאל ליה, אמר ליה: רקה דם מהו? אמר ליה: אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה היא חולצת? אמר ליה: בשיניה. אמר ליה: מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת - אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת? אמר ליה: עד שלא נתחתם גזר דין - רשום, משנתחתם גזר דין - אמת. אמר ליה: ולמה לא אגיביתנן? אמר ליה: עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה, וטפח רוחי עלי (ומשום ענווה לא ענית). וקרא עליו: אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה - מי גרם לך להתנבל בדברי תורה, על שנישאתה בהן עצמך.
בבבלי לא הובא המעשה. בברכות סג: דרשו "אם נבלת בהתנשא" - כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא.

פ"ב ה"ו [סט.] • בבלי קה.

המחלוקת מהי חליצה מוטעת

אי זו היא חליצה מוטעת (שכשרה)? אמר רבי שמעון בן לקיש: כל שאומרים לו חלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן וכו'. אי זו חליצה מוטעת על דעתיה דרבי יוחנן? כל שאומרים לו חלוץ והיא נותנת לך מאה מנה.

בבלי הובאה אותה מחלוקת, אך לשונו של ריש לקיש היא: שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונסה.

[פ"ב ה"ד [סט]]

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי

אית תניי תני: חליצה גנאי, אית תניי תני: חליצה שבח. אמר רב חסדא: מאן דאמר חליצה גנאי כמשנה הראשונה, מאן דאמר חליצה שבח כמשנה האחרונה (שאינ מתכוונים לשם מצוה). אמר רבי יוסי: אפילו תימר כאן וכאן כמשנה ראשונה, כאן וכאן כמשנה אחרונה, מאן דאמר חליצה גנאי - על ידי שפגם דבר אחד מן התורה יבוא ויטול פגמו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, ומאן דאמר חליצה שבח - נאמר כאן קרייה ונאמר להלן ויקרא בהם שמי, מה קרייה שנאמר להלן שבח אף כאן שבח.

בבלי לט: (ובעוד מקומות) הובאה מחלוקת אבא שאול וחכמים, ומשנה ראשונה ומשנה אחרונה. אך לא הובאו הסברא שפגם מהתורה והפסוק "ויקרא בהם".

פרק יג – בית שמאי

[פ"ג ה"א [ע]]

מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה

נכנסה לחופה ולא נבעלה מה את עבד לה (לבית שמאי)? כארוסה (וממאנת, או) כנשואה (ולא ממאנת)?

בבלי משמע שפשוט שלא ממאנת.

[פ"ג ה"א [ע]] • בבלי קז.

ממאנת גם לאחר שילדה, בנים אינם כסימנים

כלתו של רבי ישמעאל מיאינה ובנה על כתיפה (משום שבנים אינם כסימנים, ואע"פ שיש לה בן עדיין היא קטנה ויכולה למאן).

בבלי יב: נחלקו בגדרי בנים כסימנים, אך לכ"ע נחשבת גדולה.

[פ"ג ה"א [ע]] • בבלי קז:

נוסח גט מיאון

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"א [ע]] • בבלי קח.

נוסח מיאון "תלך אמא ותינשא לו"

מעשה בתינוקת שירדה לכבס בנהר, אמרו לה: הא ארוסיך איעבר (ארוסך עובר כאן). אמרה: תלך אמא ותינשא לו (שאיני רוצה בו)! ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין מיאון גדול מזה.

בבלי הובאה הלשון "אי אפשי בפלוני בעלי".

[פ"ג ה"ב [עא]] • בבלי קח.

רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה

מעשה באמו של רבי ליעזר שהיתה דוחקת בו לשאת את בת אחותו, והיה אומר לה: בתי לכי הינשאי, בתי לכי הינשאי (שלא רצה לשאתה). עד שאמרה לו: הרי אני שפחה לך לרחוץ רגלי עבדי אדוני! אף על פי כן כנסה ולא הכירה עד שהביאה שתי שערות (כשיטתו שאין מעשה קטנה כלום והיא כמפותה).

בבלי לא הובא מעשה זה.

גירסא הפוכה במחלוקת בתרומת קטן שלא הביא ב"ש
 קטן שלא הביא שתי שערות - רבי יודה אומר: תרומתו תרומה, תנא בשם רבי מאיר: לעולם אין תרומתו תרומה עד שהביא שתי שערות.
בבבלי נידה מו: הגירסא: רבי יהודה אומר אינה תרומה, רבי יוסי אומר תרומה³⁰.

מהי עכבה מהאיש ומהי עכבה מהאשה
 תני רבי לעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאלו שהיא אשתו - בגט (שנתן לה גט), ושאינו מן האיש כאילו שאינה אשתו - במיאונים (שמיאנה בו).
בבבלי יש לזה עוד פירוש נוסף - אם אמרה "מחמת בעלי" היא עכבה מהאיש, ואם אמרה "מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי" היא עכבה שאינה מהאיש.

הלשון "זיהום כהונה"
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"ה [נו:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמו של רבי אלעזר ביבום גרושה שהוחזרה
 מאי טעמא דרבי לעזר (שאוסר ליבם גרושה שהוחזרה)? מפני שעמדה עליו באיסור שעה אחת.
בבבלי הביא את טעם זה, דחאו, והביא טעמים אחרים³¹.

לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות
 מה נפשך: צד שקנה בה כנגדו אסור בצרתה, וצד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה. אומר רבי שמי: וכי יש מה נפשך בעריות? (לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות).
בבבלי כלל זה לא הובא³².

יבום גרושה שהחזירה – הגירסא היא רבי אליעזר
 ליתני יכול למיקשי לה (א"א להקשות) על דרבי אליעזר, דרבי ליעזר שמת (מבית שמאי), בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות.
בבבלי לא הובא, ובבבלי הגירסא במשנה היא רבי אלעזר. ומהירושלמי מוכח שסובר שהגירסא היא רבי אליעזר, שהרי רבי אליעזר הוא שמותי ולא רבי אלעזר.

מחלוקת בצרת גרושתו שהחזיר
 צרתה (של גרושתו שהחזיר) מהו? רב אמר: צרתה אסורה, רבי יוחנן אמר: צרתה אסורה, רבי שמעון בן לקיש אמר: צרתה מותרת.
בבבלי שאל אותה שאלה והשיב שמותרת.

³⁰ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

³¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³² מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לא אומרים מה נפשך בעריות, והבבלי לא הביא זאת בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כו.

רבי אליעזר שמותי

פי"ג ה"ו [עג:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ובנזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי

בבלי קט.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז

בבלי קט:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי

בבלי קט:

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד:].

מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם

בבלי קי.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ז [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי

בבלי קי.

עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

פירוש "דרך בקשה"

בבלי קיב.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"ב [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יד – חרש שנשא

קידושי חרש בביאה כן מועילים

בבלי קיב: • פ"ד ה"א [עה:]

מתניתא (המשנה שקידושי חרש לא מועילים) - בשקידשה בכסף, אבל אם קידשה בבעילה - קידושו מעשה (מועילים) וגירושו אינו מעשה.

בבבלי פשוט שקידושי חרש לא מועילים ואין חילוק בין קידושי כסף לביאה. והמפרשים דנו בחידושו של הירושלמי (שיירי קרבן, מראה הפנים, רשב"א (על הבבלי), בית יוסף), ושיירי קרבן הוסיף שהירושלמי חזר בו ולמסקנה גם קידושי ביאה לא מועילים בחרש.

ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת

בבלי קיג.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם תלוי

בבלי קיג. • פ"ד ה"א [עה:]

רבי לעזר שאל לרבי יוחנן: אשתו של חרש ושל שוטה (מה דינו של הבא עליה)? אמר ליה: אפילו אשם תלוי אין בה.

בבבלי יש שתי לישנות האם חייבים אשם תלוי על אשת חרש, ולא הזכיר לעניין זה אשת שוטה.

מחלוקת האם שוטה לא מתגרשת מדאורייתא או מדרבנן בבלי קיג: • פ"ד ה"א [עו.] נשתטה (האשה) לא יוציא. דבית רבי ינאי אמרי: מפני גדירה (ויש גורסים: גריה. ולשתי הגרסאות פירושו הוא שלא ינהגו בה מנהג הפקר), רבי זעירה ורבי אילא תריהון אמרי: שאינה יכולה לשמר את גיטה (והוא מדאורייתא). רבי נחמיה בר מר עוקבן בריה דרבי יוסי אמר תלתא (שלוש נפק"מ): עבר וגירש - מאן דאמר מפני גדירה גירש, מאן דאמר שאינה יכולה לשמר את גיטה אסור (לא מועיל אפילו בדיעבד) וכו'.

בבבלי הביא סתירה האם מה שלא מתגרשת הוא מדאורייתא או מדרבנן, והסיק ששוטה שאינה יודעת לשמור את גיטה - מדאורייתא לא מתגרשת, ואם יודעת לשמור את גיטה - מדאורייתא מתגרשת ורק מדרבנן לא, שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

פרק טו – האשה שלום

עד אחד נאמן בזמן מלחמה בבלי קטו: • פט"ו ה"א [עז.] עד אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה? נישמענה מן הדא: חד בר נש ביומוי (בימיו) דרבי אמר ליה הן ההוא פלן (היכן אותו פלוני)? אמר לון: מית (מת). הן ההוא פלן? אמר לון: מית. אמר ליה: וכולהון מתים? אמר לון: ואילו הויין בחיין לא הוון מייתי? (לא היו באים? ועל כורחך מתו. ומוכח שעד אחד נאמן).

בבבלי הסתפק בזה ונשאר בספק.

האם אשה נאמנת ע"י מיגו לומר שבעלה מת במלחמה בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:] היתה מלחמה בצפון ובאת (האשה) מן הדרום, והיא אומרת מן הצפון באתי, ואני אומר מן הדרום באת, והיא אומרת מן הדרום באתי (פני משה וקרובן העדה הגיהו: מן הצפון באתי) סבורה להתיר את עצמה (ונאמנת).

בבבלי הסתפק בהחזיקה היא מלחמה בעולם האם נאמנת, משום שיש לה מיגו נגד החזקה שאומרת בדדמי, ובירושלמי לא הובא. והיפה עיניים ביאר שדברי הירושלמי "היתה מלחמה בצפון וכו'" הם משום מיגו נגד החזקה, וכבבלי.

אמרה שבעלה מת על מיטתו – אינה נאמנת בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:] היא אמרה על מיטתו מת ואני אומר למלחמה הלך - היא אומרת על מיטתו מת סבורה להתיר את עצמה (ואינה נאמנת).

בבבלי סובר שכן נאמנת.

מחלוקת מהי קטטה, אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי בבלי קטו: • פט"ו ה"א [עז:] אי זו היא קטטה? רבי בא (אבא) בשם רב חייה בר אשי: לא קידשתני ולא גרשתני ולא הייתי אשתך מימי - אין זה קטטה, קידשתני וגירשתני אלא שלא נתת לי כתובתי - הרי זה קטטה. אמרה רבי בא (אבא) קומי (לפני) רבי חייה בר אבא, אמר ליה: לוי בני, אלא אפילו היא תובעת בודאי להתגרש.

בבבלי שתי דעות אלו נדחו, שאם אומרת גירשתני הרי כן נאמנת משום שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, וזה שתובעת להתגרש אינה קטטה שהרי כל הנשים אומרות

זאת. ולמסקנה אמרה "גירשתני בפני עדים" והעדים אמרו שלא היו דברים מעולם³³.
הדין שאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת משום שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה - לא הובא בירושלמי כלל.

קושיא נוספת על בית הלל
בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:]
אמרו להן בית שמאי (לבית הלל): והלא כל השנה כולה קציר, הא באי זה צד? יצא קציר
שעורים ונכנס קציר חטים, יצא קציר ונכנס בציר, יצא בציר ונכנס מסיק, נמצאת כל
השנה כולה קציר! וקיימו את דבריהן (הודו בית הלל לבית שמאי).
בבבלי לא הובאה קושיא זו.

סברא לשעת הקציר
בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:]
ולמה קציר? אמר רבי מנא: דאונסא שכיח, שאין החמה קופחת על ראשו של אדם
אלא בשעת הקציר וכו'. ורבנן אמרי: דריחשא שכיח.
בבבלי לא הובא טעם מדוע דווקא שעת הקציר, ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

גוג והעולם הבא
פט"ו ה"ב [עח.]
סכותה לראשי ביום נשק - ביום שהקייץ נושק את החורף, דבר אחר: ביום נשק זה
נשקו של גוג, דבר אחר: ביום ששני עולמות נושקין זה את זה, העולם הזה יוצא
והעולם הבא נכנס.
בבבלי לא הובא.

האם אשה נאמנת שבעלה מת גם לעניין מזון הבנות
בבלי קטז: • פט"ו ה"ג [עח.]
בנות מהו שייכנסו למזונות על פיה? (האם כמו שהיא נאמנת לגבות את כתובתה כך נאמנת גם
לעניין מזון הבנות. ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

תנאים שדרשו את לשון הכתובה
בבלי קיז. • פט"ו ה"ג [עח.]
בית הלל עבדין כתובה מדרש, דרש הלל הזקן לשון הדיוט וכו', רבי לעזר בן עזריה עבד
כתובה מדרש וכו', רבי מאיר עבד כתובה מדרש וכו', רבי יודה עבד כתובה מדרש וכו',
רבי יוסי עבד כתובה מדרש וכו', רבי יהושע בן קרחה עבד כתובה מדרש וכו', רב חונה
עבד כתובה מדרש וכו'.
בבבלי לא הביא עוד דעות שדרשו לשון כתובה (חוץ מבית שמאי שדרשו זאת במשנה).

כדת משה ויהודאי
פט"ו ה"ג [עח.]
באלכסנדריאה שהיה אחד מהן מקדש אשה, וחבירו חוטפה מן השוק, וכשבא מעשה
לפני חכמים ביקשו לעשותן ממזרים. אמר להן הלל הזקן: הוציאו כתובת אימותיהן.
והוציאו כתובת אימותיהן ומצאו כתוב בהן: לכשתיכנסו לביתי תהויין לי לאינתו כדת
משה ויהודאי (ועד שתיכנס לביתו אינה מקודשת לו, ולכן אינם ממזרים).
בבבלי לא הובאה הלשון "כדת משה", והתוס' (כתובות ג. ד"ה אדעתא) הביא שאומרים
בשעת הקידושין "כדת משה וישראל".

³³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

כתובה היא דין דאורייתא

כתובה דבר תורה.

בבלי דעת חכמים היא שכתובה דרבנן, ורק דעת רשב"ג (כתובות קי:) ורבי מאיר (כתובות נו:) שכתובה דאורייתא³⁴.

מחלוקת האם גם זכרים חשודים לקלקל את העגונה בבלי קיז. • פט"ו ה"ד [עט:]
בן חמותה כבת חמותה, בן בעלה כבת בעלה (גם הזכרים פסולים להעיד) וכו'. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה כן שלא עשו זכרים כנקיבות (והזכרים כשרים להעיד).
בבלי לא הובא.

הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול

פט"ו ה"ד [עט:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

ממזר קמי שמיא

פט"ו ה"ד [עט:]

אתא עובדא קומי (לפני) רבי אימי (שטעו בית דין והתירוה להינשא), אמר ליה: אין (כן) בריא דהיא שריא לך (מעיקר הדין), אלא תהא יודע דבניה דההוא גברא ממזירא קומי שמיא (שאם היא באמת אשת איש - בניה ממזרים לפני המקום).
בבלי לא הובא שיש ממזר לפני המקום.

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה

פט"ו ה"ה [פ.]

הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ג ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון

פט"ו ה"ה [פ.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא

בבלי קיז: • פט"ו ה"ו [פ:]

תני בשם רבי נחמיה: הולכין אחר רוב הדעות. היך עבידה? שתי נשים ואשה אחת - עשו אותן כשני עדים ועד אחד (שפוסקים ע"פ השתיים). הדה את אמר (במה דברים אמורים) באשה ונשים, אבל אם היו מאה נשים ועד אחד - כעד אינון (כפלגא ופלגא).
בבלי יש דעה נוספת, שגם בשתי נשים נגד איש אחד פוסקים ע"פ הנשים.

תמות נפשי עם פלישתים

בבלי קיח. • פט"ו ה"ז [פ:]

חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה.

בבלי הלשון "תמות נפשי עם פלישתים".

מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה

בבלי קיח:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ג ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁴ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לדעת חכמים כתובה דאורייתא, ולבבלי לדעת חכמים דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כז.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל
 רבי יוחנן סבר מימר (לומר) בית דין שעשאו גזל לא בית דין שעשאו נגזל, רב אמר בית דין שעשאו נגזל ולא בית דין שעשאו גזל (ובבבא מציעא פ"ג ה"ג [יא:] הגירסא שונה).
בבבלי בבא קמא קד. כתוב ששליח בית דין שעשאו נגזל הוא שליח לכו"ע, שליח בית דין שעשאו גזלן היא מחלוקת, ושליח שעשאו בעדים הוא שליח רק אם עשאו נגזל.

פרק טז – האשה בתרא

כי ישבו אחים יחדיו – ודאי ולא ספק
 טעמון דרבנן כי ישבו (אחים יחדיו וגו' וכן אין לו) בודאי ולא בספק.
בבבלי לא הובאה דרשה זו, ולא דן בסוגיא זו בפסוקים אלא בסברות של רוב וחזקה. אמנם במקומות אחרים דרש דרשות דומות, כגון ממזר ודאי ולא ספק (קידושין עג), עשירי ודאי ולא ספק (בבא מציעא ז).

"ספק ספיקא" נקרא "שני ספיקות"
 שהן שני ספיקות - ספק זכר ספק נקיבה, ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא, שתי ספיקות מדברי תורה להקל.
בבבלי לא הוזכר כאן, אלא במקומות רבים אחרים, אך לא נקרא "שני ספיקות" אלא "ספק ספיקא"³⁵.

חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את צרתה
 האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי תינשא ותטול כתובה וצרתה אסורה וכו'. ולית רבי לעזר פליג (ומתיר גם את צרתה)? וכו'. וחש לומר שמא שילח לה גיטא ממדינת הים (ואולי היא מגורשת וצרתה אסורה)! הגע עצמך שהיה כהן (נישאת אחר כך לכהן, ומוכח שהיא אלמנה ולא גרושה). אמר רבי בא (אבא) בר זימנא: חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין (ואפשר שהיא גרושה ונישאת לכהן כדי לקלקל את צרתה).
בבבלי הובאה כל השקלא וטריא הזו, אך בלי הדחייה שחשודה לעשות בניה חללים.

תמות נפשי עם פלישתים
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ז [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנשי ציפורי הסתתרו מפני המלכות, מרד ציפורי
 ביומי (בימי) דארסקינס מלכא, הויין ציפוראי מתבעין (המלכות חיפשה את אנשי ציפורי. והוא מרד ציפורי שבסופו נחרבה), והוון יהבין איספלני על נחיריהון (מסתירים את האף) ואינן לא מתחכמין. ובסיפא איתמר עליהון לישן ביש, ואיתצידון כולהון מן בידו (הלשינו עליהם ונתפשו כולם).

³⁵ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פ.

בבבלי הובא מעשה אחר על אבא בר מניומי שהסתיר את האף מאנשי ריש גלותא. ומרד ציפורי לא הוזכר בבבלי כלל (בעניין מרד ציפורי דן בספר דורות הראשונים חלק שני מחברת שנייה פרק לה).

אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את נשותיהם בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב:]
 כתיב ויכו בהם אביה ועמו מכה גדולה מאד - אמר רבי אבא בר כהנא: שהעביר הכרת פניהם של ישראל וכו', זה החוטם (שחתך חוטמם של הנהרגים כדי שיהיו אלמנותיהם עגונות עד מותם). רבי אמי אמר: שהושיב עליהם משמרות שלשה ימים עד שנתקלקל צורתן (ונתעגנו נשותיהם).
בבבלי לא הובא.

על איזה חטא נענש אביה פט"ז ה"ג [פב:]
 כתיב ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביה ונגפהו ה' וימות. אמר רבי שמואל: את סבור שהוא ירבעם (שמת), אינה אלא אביה. ולמה ניגף? רבי יוחנן אמר: על שחישד את ירבעם ברבים וכו'. ריש לקיש אמר: על שביזה את אחיה השילוני וכו'. ורבנן (רבנן) אמרין: על ידי שבאת עבודה זרה לידו ולא ביערה.
בבבלי לא הובא.

מקור אחר למצוות השבת גופו פט"ז ה"ג [פב:]
 מנין לאחיך שטעה אתה מחזירו בין בגופו בין בכליו (בגירסת הירושלמי שלפנינו חסר הפסוק. פני משה הגיה: תלמוד לומר לכל אבדת אחיך (והוא אבידת גופו), קרבן העדה הגיה: עד דרוש אחיך אותו (והוא אבידת ממון)).
בבבלי סנהדרין עג. מצוות השבת גופו נלמדת מ"לא תעמוד על דם רעך" ומ"והשבותו לו". ולגירסת הפני משה הירושלמי לומד זאת מפסוק אחר.

שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו פט"ז ה"ג [פג.]
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ה [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מעידים שהצלו מות, שמא פדאוהו בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פג.]
 וצלו על הצלוב (אין מעידים שמת) - אומר אני מטרונא עברה עליו ופדאתו.
בבבלי לא הובא הטעם לזה.

נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג.]
 נפל לבור אריות אין מעידין עליו (שמת), אומר אני נעשה לו ניסים כדניאל. נפל לכבשן האש אין מעידין עליו, אומר אני נעשה לו ניסין כחנניה מישאל ועזריה.
בבבלי גם כן סובר שנפל לבור אריות אין מעידים עליו, אך לא הביא את הסברא ששמה נעשה לו נס. ובנפל לכבשן האש הבבלי סובר שכן מעידים, ולא חוששים שנעשה לו נס³⁶. ותוס' (קכא: ד"ה אין) הביאו את הירושלמי.

³⁶ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

גם בעקריבים אין מעידים שמת

בבלי קבא. • פט"ז ה"ג [פג.]

נפל לבור מלא נחשים ועקריבים אין מעידין עליו (שמת). רבי יהודה בן בבא אומר: אומר אני חבר היה.

בבבלי לגבי עקריבים היא מחלוקת, שלתנא קמא מעידים שמת משום שאגב איצא (שדוחקן כשעומד עליהם) מזקי, ורק לרבי יהודה בן בתירה אין מעידים שמא חבר היה (ולגבי נחשים גם בבבלי לכו"ע אין מעידים שמת).

גופה שנשתמרה י"ז יום ע"י צינה

בבלי קבא. • פט"ז ה"ג [פג.]

מעשה באחד שנפל לירדן ועלה (גופתו) לאחר שבעה עשר יום והכירו שצרפתו הצינה (פני משה: המים צמתוהו. קרבן העדה: הקור צמתו) והשיאו את אשתו (שלא נשתנתה צורתו). **בבבלי** הובא מעשה דומה שעלה לאחר חמישה ימים והמים צמתוהו, ולא הוזכר שהקור צומת.

מקרה שמתירים בנפל לים

בבלי קבא. • פט"ז ה"ד [פג:]

מים שאין להם סוף אשתו אסורה, מים שיש להם סוף אשתו מותרת. אמר רבי אבהו: אם הים גליני (פני משה: שיש לו גבולות מסביבו. הגהה בפני משה: שהוא שקט. קרבן העדה: שכולו גלוי) והביט לארבע רוחותיו וראה שאין שם ברייה - משיאין את אשתו. **בבבלי** לא הובא חילוק זה, אלא רק שאם עומד ורואה מארבע מרוחותיו נחשב שיש לו סוף ומתירים.

מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"

בבלי קבב. • פט"ז ה"ו [פד.]

אמר רבי חנינא לימדני רבי יונתן: והן שראו בוביה (בבואה) של אדם וכו'. אמר רבי אבון: המזיקין מצויין בבורות כדרך שהן מצויין בשדות. **בבבלי** את מימרא זו אמר רבי חנינא בשם יונתן שידא, ופירש רש"י (ד"ה לימדני) שהיה שד או שהיה בקי בשדים. ובירושלמי מפורש שהוא אדם³⁷, וכן בבבלי גיטין סו. מפורש שהוא אדם.

בן סטרא הסית ונסקל

פט"ז ה"ו [פד.]

המסית וכו', שכן עשו לבן סטרא בלוד שהכמינו לו שני תלמידי חכמים והביאוהו לבית דין וסקלוהו. **בבבלי** לא הובא מעשה זה. יתכן שהוא בן סטרא (באות דל"ת, במקום ר"ש בירושלמי) שהוזכר בשבת קד: שעסק בכישוף, שיש מפרשים שהוא ישו, ובסנהדרין מג. בהשמטות הצנזורה כתוב שישו נסקל על שהסית.

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד

פט"ז ה"ו [פד.]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁷ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

האם סומכים על שטר שכתוב בו שפלוני מת
 מצאו כתוב בשטר מת פלוני, נהרג פלוני - רבי ירמיה אמר: משיאין את אשתו, רבי בון בר כהנא אמר: אין משיאין את אשתו.
בבלי לא הובא. ותוס' (ד"ה דחזו) הביאו את הירושלמי.

לא האמינו לפונדקית מדין מסל"ת אלא מדין חיה
 לית הדא (המשנה שהאמינו לפונדקית) פליג על רבי שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר כל ששואלין אותו והוא משיב (שכאשר שואלים אותו ומשיב אינו מסיח לפי תומו, ואת הפונדקית שאלו)? לית כן כההיא דאמר רבי שמואל בר סוסטרא (ריש לקיש לא סובר כמותו שנאמנת מדין מסיח לפי תומו), אית כן כההיא דמר (שאמר) רבי חנינה עשו אותה כחיה שהיא נאמנת על אתר (אלא שנאמנת משום שעשו אותה כחיה שנאמנת על הוולד).
בבלי מתרץ שבכתה לפני ששאלו אותה, ולכן כן נאמנת מדין מסיח לפי תומו.

סיום המסכת
 עשו אותה כחיה שהיא נאמנת על אתר (מסיים בדיני נאמנות של מסיח לפי תומו).
בבלי מסיים באגדתא "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"³⁸.

³⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת כתובות

פרק א – בתולה נישאת

טעם יום הנישואין משום ברכה בבלי ה. • פ"א ה"א א [א].
 בר קפרא אמר: מפני שכתוב בם ברכה, והלא אין כתיב ברכה אלא בחמישי ובשישי בלבד, בחמישי בעופות ובדגים בשישי באדם וחוה! אמר רבי יוסי: טעמא דבר קפרא - רביעי אור חמישי, חמישי אור שישי (ובהמשך הביא גם את הטעמים שישכים לבית דין, ושיטתו בסעודה).

בבבלי הובא טעם זה לגבי יום הביאה, ולא לגבי יום הנישואין. ויש מזה נפק"מ למקום שבתי דין קבועים בכל יום, כדברי הירושלמי לקמן (פ"א ה"א א [א]), ועיין מה שכתבנו שם).

איסור לשאת אשה בשבת משום קניין פ"א ה"א א [א].
 שעד שלא כנס אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה, משכנס זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה, אם אומר את כן (שיכנס בשבת) נמצאתה כקונה קניין בשבת.
בבבלי לא הובא טעם זה.

בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות בבלי ב.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ג [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם אונס כמאן דעבד בבלי ב.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ו [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי בבלי ג.
 עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

כדת משה ויהודאי בבלי ג.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ג [עח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחמת האונס הוא כשפים בבלי ג: • פ"א ה"א א [א].
 בשיני (בשני) אין שומעין לו, ואם מפני האונס מותר. מהו מפני האונס? מפני הכשפים.
בבבלי פירש שאונס הוא שר צבא שבא לעיר, או אבילות.

"ספק ספיקא" נקרא "שתי ספיקות" בבלי ט. • פ"א ה"א א [א].
 שתי ספיקות - ספק אנוסה ספק פתוחה, ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס, שתי ספיקות מדבר תורה להקל.

בבלי נקראים "ספק ספיקא"¹.

אם קידשה בחופה אין טענת פתח פתוח לאוסרה בבלי ט. • פ"א ה"א א [א:]
קידשה בחופה (כמו שאנו עושים היום, ולא קודם החופה כמו שהיו נוהגים בזמנם) - לית ליה באילין קנסייא (אין לבעל טענת בתולים לומר שאסורה עליו, שעל כורחך נבעלה קודם הקידושין), אמרין: רבי מתניה עבד לברתיה כן (מסר את בתו לקידושין בחופה).
בבלי לא הובא, ולא הוזכר מקרה שקידש אשה בחופה.

מקום שבת דין קבועים בכל יום בבלי ג. • פ"א ה"א א [א:]
במקום שבת דין יושבין בכל יום תינשא בכל יום (שהרי הטעם שנישאת ביום רביעי (אור לחמישי) הוא שבת דין יושבים בחמישי!) ובמקום שאין בתי דין יושבין בכל יום (לדברך) לא תינשא כל עיקר? (בתמיה, אלא על כורחך עדיין נישאת ברביעי) שלא לעקור זמנו של רביעי. ויעקור זמנו של רביעי (ומה בכך)! אף הוא אית לה (טעם נוסף שנישאת ברביעי אור לחמישי) כהדא דתני בר קפרא - בר קפרא אמר מפני שכתוב בהן (ביום חמישי) ברכה.
בבלי כתב שבמקום שבת דין יושבים בכל יום אשה נישאת בכל יום. והירושלמי לשיטתו לעיל (פ"א ה"א א [א.]), ועיין מה שכתבנו שם) שיש טעם שנישאת ברביעי משום ברכה.

מחלוקת האם יש את הטעם של טורח הסעודה בבלי ג. • פ"א ה"א א [א:]
ולא במוצאי שבת - חברייה אומרין: מפני הטורח, רבי יוסי אומר: מפני כבוד שבת. מתניתא מסייעא לחבריה, מפני מה אמרו בתולה נישאת ביום הרביעי כדי שיהא אדם מתקין צרכיו ג' ימים זה אחר זה.
בבלי אין דעה שחולקת על הטעם של טורח (שקדו).

אסור לארס בערב שבת פ"א ה"א א [ב.]
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית פ"א ה"א א [ב.]
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לרדן בערב שבת פ"א ה"א א [ב.]
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין בוגרת פ"א ה"א א [ב.]
בוגרת כחבית פתוחה.
בבלי לא הובא, תוס' (ט. ד"ה האומר) דנו האם פתחה של בוגרת פתוח, והביאו ראייה מהירושלמי הזה שכן.

¹ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פ.

גדול מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ – אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:].
בבבלי הביא כאן שגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, ובירושלמי לא הובא².

לבעול בתולה בשבת בבלי ד:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ו [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בתולים שנשרו ע"י מדרגות בבלי י: • פ"א ה"א [ב:].
מעשה באשה אחת שלא נמצאו לה בתולים ובא מעשה לפני רבי. אמר לה: איכן (היכן) הן? אמרה ליה: מעלותיו (מדרגות) של בית אבא היו גבוהין ונשרו. והאמינה רבי.
בבבלי הובאו כמה מעשים שהבעל טען שאין לאשה בתולים, והתברר שיש לה. אך מעשה זה לא הובא.

משה תיקן ימי משתה וימי אבל בבלי ז: • פ"א ה"א [ב:].
משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל.
בבבלי לא הובא מי תיקן זאת. והשיירי קרבן דן האם הם מדאורייתא.

זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות פ"א ה"א [ב:].
מיכן (מכאן) לבית הזה שהן ממנין זקנים בבתי משתיות שלהן (צריך למנות זקנים שישגיחו על בתי משתאות).
בבבלי לא הובא.

המזכה לעובר בבלי ז:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בריאת אדם וחווה – אינה בירושלמי בבלי ח:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ה [סז:].

האם אבלים מן המניין בבלי ח:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ח [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:].
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

אבילות בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

כתובה היא דין דאורייתא

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ג [עח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי י.

מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי י.

אשה שדמיה מועטים, לשון סגי נהור

בבלי י: • פ"א ה"א [ג.]

תני טענת בתולים כל שהן (גם אם הדם מועט נחשב שהיתה בתולה). מעשה באשה אחת שלא נמצא לה בתולים אלא כעין החרדל (מועט) ובאת לפני רבי ישמעאל בי רבי יוסי. אמר לה: כמותך ירבו בישראל (שהיית בתולה). רבי זכריה חתניה דרבי לוי: מקללה, כאינשי ראויה לסמייה סגי נהורא (קיללה שהיא בעולה, והוא בלשון סגי נהור). חבריה אמרי: מקנתר לה, כל אשה שדמיה מעוטין וולדיה מעוטין. רבי יוסי אמר: מקלס לה, כל אשה שדמיה מעוטין אינה מצויה לטמא מטהרות.

בבבלי לא דן בכמות הדם. גם בבבלי דנו האם מיעוט דם הוא לטובה או לרעה. אך לא הביא את הטעם שאינה מצויה לטמא מטהרות. לשון "סגי נהור" לא הובאה בבבלי³.

מחלוקת בעניין מאתיים – באיזה מטבע הם

בבלי י: • פ"א ה"ב [ג:]

חונה בשם שמואל: בשקל הקודש, רבי בא (אבא) בר בינא אמר: מטבע יוצא (באותו הזמן).

בבבלי לא הובאה מחלוקת בזה.

ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת

פ"א ה"ב [ד.]

חרש שנשא פיקחת - אין לה עליו מזונות ולא כתובה, ואם מתה הוא יורשה וכו'. פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה.

בבבלי יבמות קיג. גם כן הובא דין מזונות וכתובה בנישואי חרש ופיקחת וכן פיקח וחרשת (והוסיף שם שדין איש שוטה כחרש ואישה שוטה כחרשת). אך לא דן אם יורש את אשתו במקרים אלה. הרמב"ם (אישות פכ"ב ה"ד) פסק כירושלמי בעניין הירושא, והראב"ד השיג עליו שחרש לא יורש את אשתו הפיקחת.

האם לחרשת יש קנס

פ"א ה"ב [ד.]

אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס? וכל שאין לה קנס אין לה כתובה (קרבן העדה: פשוט שיש לה קנס, ולכן יש לה כתובה. פני משה הגיה: שמא יש לה קנס, ופירש שפשוט שאין לה קנס, ולכן אין לה כתובה).

בבבלי דף לו. פשוט שלחרשת לרבנן יש קנס. והרמב"ם (נערה בתולה פ"א ה"ט) פסק שלחרשת אין קנס, והראב"ד הקשה עליו מהבבלי.

אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתפה – אין לה כתובה

פ"א ה"ב [ד.]

חרש או שוטה שכנסו פיקחת, אע"פ שחזר החרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין לה כתובה, רצה לקיימה כתובתה מנה. רבי לעזר בשם רבי חנינה: והוא שבא עליה

³ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

משנתפקח ומשנשתפה, אבל אם לא בא עליה משנתפקח ומשנשתפה אפילו כתובת מנה אין לה.
בבלי לא הובא.

בתולה פחות משלוש שנים
בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד:]
פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד - רבי יוסי בשם רבי חייה בר אשי רבי יונה רב חייה בר אשי בשם רב: למה זו דומה לעושה גומא בבשר וחוזר ומתמלא, תני רבי חייה לעוכר את העין וחוזרת וצוללת.
בבלי נידה מד: במשנה יש רק את הדימוי לנותן צבע בעין. ומראה הפנים כאן ביאר שזו מחלוקת יסודית.

בית דין משפיעים על הבתולים
בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר קטן וקטנה
בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
אי זהו קטן ואי זהו קטנה? משום רבי יהודה בן חגרא אמרו: קטן - פחות מבן תשע שנים ויום אחד, וקטנה - פחותה מבת שלשה שנים ויום אחד.
בבלי לא פירש מהו גדר קטן וקטנה לעניין זה, אך רש"י (ד"ה הבא על הקטנה) כתב כמו הירושלמי.

עיברה ועדיין היא בתולה
בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
מעשה שעייברה (ע"י ביאת קטן) ובתוליה קיימין.
בבלי לא הובא מעשה זה. בחגיגה יד: דן בבתולה שהתעברה, וביאר שהתעברה באמבטי.

נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג
בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
בתולה הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש (בהמה) כשירה לכהונה, תני רבי חלפתא בר שאול: כשירה אפילו לכהן גדול. רבי ירמיה ורבי אמי מקשי: מה בינה לבין הנבעלת באצבע, אילו הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה לכהונה (גדולה)? אמר רבי חגי: תיפתר שבא עליה (הבהמה) שלא כדרכה.
בבלי יבמות נט: כתב שכשרה לכהן גדול, ולא חילק בין כדרכה לשלא כדרכה.

העראה בזכר ובהמה
פ"א ה"ג [ה:]
רבי יוסי בעא: הערייה בזכור מהו? הערייה בבהמה מהו? (ונשאר בספק).
בבלי נד: פשט שבשניהם העראה נחשבת כביאה.

הבא על שפחה פטור מקנס
פ"א ה"ד [ה:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו
בבלי יב. • פ"א ה"ה [ה:]
בראשונה גזרו שמד ביהודה, שכן מסורת להם (לגויים) מאבותם שיהודה הרג את עשו, דכתיב ידך בעורף אויביך. והיו הולכין ומשעבדין בהן ואונסין את בנותיהן, וגזרו שיהא

איסטרטיוס (הגמון) בועל תחילה. התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה, שמתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגררת (אחר בעלה, ומשמט עצמה מלהיבעל להגמון).

בבלי לא הובא הטעם למנהג זה.

הסימנים של חתונה וברית לא בטלו

[פ"א ה"ה [ה:]]

וגזרו (הגויים) שיהא איסטרטיוס (הגמון) בועל תחילה (את הכלה), התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה וכו'. מה סימן היה להן (שיש חתונה)? קול מגרוס (ריחיים) בעיר - משתה שם משתה שם (היה להם סימן שיש חתונה), אור הנר בברור חיל (שם מקום) - שבוע בן שבוע בן (סימן שיש ברית מילה). אף על פי שבטל השמד (הגזירות הללו), המנהג לא בטל (לייחד את החתן והכלה קודם החופה, ריחיים לחתונה, נר לברית מילה).

בבלי סנהדרין לב: הביא גם כן את המנהגים של ריחיים ונר, אך לא הביא שאע"פ שבטלה הגזירה נשאר המנהג.

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות

[בבלי יב: • פ"א ד"ה [ו:]]

אמר רבי יוסי: מסתברא בת כהן לישראל תגבה (ארבע מאות), ששבטה גובה. בת ישראל לכהן לא תגבה, לא מסתייה דסליקא לכהונתא אלא דתימר תגבה? (לא די שעלתה לכהונה אלא שתגבה ארבע מאות, בתמיה). אמר רבי מנא: לא מסתברא דלא חליפין (להיפך), בת ישראל לכהן תגבה דסליקא לכהונתא (וכעת היא כהנת), ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונתא (כבר אינה כהנת). אמר רבי יוסי בי רבי בון: אחת זו ואחת זו (גובות ארבע מאות), קנס קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו.

בבלי הביא ברייתא שבת ישראל לכהן ולהיפך, אם רוצים לכתוב ארבע מאות - יכתבו. והוסיפו רק ה"א שבת ישראל לכהן לא תגבה. הסברא שקנסו⁴ כדי שאדם ידבק במשפחתו לא הובאה בבבלי⁵.

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

[בבלי יב:]

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מדברת פירוש נבעלת

[בבלי יג: • פ"א ד"ח [ז:]]

מהו מדברת? נבעלת. ולמה תנינן מדברת? לשון נקי.

בבלי יש גם דעה נוספת שמדברת היא נסתרה.

האם כשרים מזנים

[בבלי יג: • פ"א ד"ח [ז:]]

הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מה פליגין רבי יהושע ואילין רבנין (וחכמים אלו) - במקום שרוב פסולין, אבל במקום שרוב כשירין אף רבי יהושע מודי. אתא רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ורבי אילא בשם רבי לעזר: אפילו במקום שרוב כשירין היא המחלוקת, סבר רבי יהושע הזנות רצה אחר הפסולים (כלומר הפסולים מזנים יותר, ולכן מחמיר אפילו

⁴ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

⁵ מצאנו בעוד מקום בירושלמי את סברא זו - שקנסו כדי שאדם ידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כט.

ברוב כשרים). אמר רבי זעירא: מתניתא אמרה אפילו כשירין מזנין, דתני: אפילו חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפטרופוס על עריות.
בבלי יש צריכותא שנחלקו גם ברוב כשרים וגם ברוב פסולים. וכן היתה ה"א שברוב פסולים לכר"ע פסולה (להיפך מהירושלמי שהיתה ה"א שברוב כשרים לכר"ע כשרה). בלשון הבבלי "אין אפטרופוס לעריות"⁶.

האם שתוקי כשר לכהונה
מצינו שתוקי כהן גדול, היך עבידא (כיצד)? סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהן ובעל - הרי מצינו (שהוולד הוא) שתוקי כהן גדול (שהרי ודאי שהוא כהן, אך אין ידוע מי אביו).
בבלי מפורש שהוא פסול לכהונה (עבודה ותרומה). ובדעת הירושלמי נחלקו המפרשים: לקרבן העדה הוא כשר אפילו לכהונה גדולה, ולפני משה הוא פסול לעבודה ולתרומה, כדעת הבבלי.

דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"ד [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש
מבוי שכולה גוים וישראל אחד דר בתוכו ונפל בתוכו מפולת - מפקחין עליו בשביל ישראל ששם (כי הוא קבוע), ופלטיא הולכין אחר הרוב (ולא מפקחין, כי הוא פריש).
בבלי כתב שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ותמיד מפקחין את הגל.

תינוקת שמושלכת באשפה
מעשה בתינוקת שראו אותה מושלכת לאישפה, אתא עובדא קומי (לפני) רבי שמואל בי רבי יוסי ואמר תיטפל לעיסה (למשפחה מסופקת). רבי ירמיה סבר מימר: לעיסה כשירה. רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו (שבמשנה רבי יוסי הכשיר)? אמר רבי יוסי: ואפילו תימא לעיסה פסולה, לית רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו, למה? כשירים מזנין, ופסולין משליכין (במשנה היא סתם זנות ורוב המזנים כשרים, אך במעשה הזה היתה מושלכת באשפה, והפסולים משליכים).
בבלי לא הזכיר דין תינוקת שמושלכת לאשפה.

פרק ב – האשה שנתארמלה

האם הולכים בנפשות אחר הרוב
זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב (וקרבן העדה הוסיף שלגירסת הירושלמי כאן גם בנפשות לא הולכים אחר הרוב אלא רק באיסורין, אך כתב שנראה לגרוס "שלא הילכו למידת הדין בממון אחר הרוב", אך לנפשות כן הולכים אחר הרוב. וכן פירש הפני משה).
בבלי הקשה אותה קושיא (ונחלקו התוס' ד"ה כיון) והתוס' ישנים האם מקשה רק לרב שסובר שהולכים בממון אחר הרוב או גם לשמואל, ותיירץ שנגד הרוב הזה יש רוב אחר, שרוב הנישאת בתולה יש לה קול וזו אין לה קול. וכן בירושלמי בבא קמא (פ"ה ה"א [כג.], ועיין

⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

מה שכתבנו שם) הוכיח ממשנה שאין הולכים בממון אחר הרוב, ומשמע שהוא לכו"ע, ובבבלי שם (מו:): היא מחלוקת. לגבי רוב בנפשות הבבלי דן בזה בסנהדרין סט. ולמסקנה הולכים בהן אחר הרוב.

בבלי יז.

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"ה ה"א [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ב ה"א [ט].]

מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה

הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ב ה"א [ט].]

ראשה פרוע במחולות שביום כיפור

וראשה פרוע - רבי חיה בשם רבי יוחנן: בגין אילו שיצאו ביום הכיפורים (ראשה פרוע לא בשעת החופה, אלא כשיצאה במחולות ביום הכיפורים).
בבבלי לא הובא.

בבלי יח.

הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא.].

בבלי יח: • פ"ב ה"ג [יא.].

עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו

וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר, בין לרחק בין לקרב, בין לאסור בין להתיר, בין לזכות בין לחובה - עד שלא נחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו הרי אילו נאמנו, משנחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו אינן נאמנו.
בבבלי לא הובא.

בבלי כ.

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא.].

הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם

למדין מספר מוגה (אפשר להוכיח את החתימה מספר שכתב אותו אדם).
בבבלי לא הובא.

בבלי יט: • פ"ב ה"ג [יא.].

מותר לחתום על שטר אמנה ופסים

דרב אמר: אסור לחתום בשטר אמנה ובשטר פוסיטים (פיוס). מה ופליג אמרי בשם רב (האם רב סותר את דבריו שאמר -) נאמנו העדים לומר שטר אמנה ושטר פוסיטים הוא - מילתא דרב פליגא על מילתא דרב? אמר רבי חגי: לא דרב אמר אסור לחתום (על שטר אמנה ופיוס), אלא אסור לקיים.
בבבלי סובר שעדים לא נאמנים לומר שטר אמנה הוא, כי אסור גם לחתום עליו. כמו כן בבבלי במקום "פוסיטים" הלשון "פסים".

[פ"ב ה"ד [יב].]

עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים

עד אחד בפה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו? עד אחד בכתב כלום הוא? (בתמיהה, אינו נחשב כלל לעד, שהרי מפיהם ולא מפי כתבם, ולכן אינם נאמנים).
בבבלי בבא בתרא קסה. כן מצטרפים.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שער ודיין בשטר מצטרפים

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ז [נג], ועיין מה שכתבנו שם.

נתגרשתי במקום פלוני ועדים מכחישים אותה

בבלי כב. • פ"ב ה"ה [יב]:

רבי יודן בעא: אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני (שנאמנת מדין הפה שאסר), ובאו שניים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני - מכחישים הן אותה? (ואינה נאמנת כלל שנתגרשה, או שנאמנת משום הפה שאסר. ונשאר בספק).

בבלי לא הובא.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

בבלי כב:

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז].

בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל

בבלי כג. • פ"ב ה"ו [יג]:

ואישתביין בנתיא דשמואל וכו' (כמו המעשה בבבלי), מן דנפקן וכו', אמרין לשמעון בר בא (אבא): איטפל בקריבתך (תישא אותן, שהן קרובותיך)! נסב לקדמיתא ומיתת, לתניינא ומיתת, למה בגין דשקרון (שהן שיקרו)? חס ושלוש לא שקרון, אלא מן חטאת דחנניה בן אחי רבי יהושע שעיבר את השנה בחוצה לארץ (ובנות שמואל היו מזרעו ונענשו ומתו).

בבלי הובא המעשה אך לא הובא שמתו. המעשה בחנניה (בבבלי: חנינא) בן אחי רבי יהושע הוזכר בברכות סג. (ובירושלמי נדרים פ"ו ה"ח [כג]. מעשה זה הובא עם כמה שינויים, ועיין מה שכתבנו שם).

תמות נפשי עם פלישתים

בבלי כג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ז [פ], ועיין מה שכתבנו שם.

השם תרשתא, התיירו לו לשתות יין של גויים

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מא], ועיין מה שכתבנו שם.

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי

בבלי כה: • פ"ב ה"ז [יד]:

אמר רבי ישמעאל בי רבי יוסי: מימי לא העדתי עדות, ופעם אחת היעדתי והעליתי עבד לכהונה.

בבלי מקשה על כך שהרי אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, ומתרץ שרק ביקשו להעלות עבד לכהונה על פיו. הכלל שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים הובא בבבלי בכמה מקומות, ובירושלמי לא הובא בשום מקום.

חילוק בין הורהנה לנחבשה

בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד].

שנייה (שונה) היא בהירהון (שהעכ"ם לקח את האשה בתור משכון על חוב) שהרבים נוהגין לו בהתר (שבדיניהם היא של העכ"ם, לכן צריך שני עדים להתירה. אך בנחבשה, שאינה נחלטת להם, אין צריך עדים).

בבבלי גם כן חילק בין הורהנה לנחבשה, אך דחה שאין חילוק ביניהם⁷, והחילוק הוא אם יד ישראל תקיפה על העכו"ם או לא. ובירושלמי חילק זה לא הובא.

בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד:]
ובלבד כרקום (בלשון הבבלי כרכום, מצור) של אותה מלכות (חוששים שבעלו את הנשים), אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטים הן (אימת המלכות שבאו בגבולה עליהם, ואין להם פנאי לבעול).
בבבלי חילק להיפך, שכרכום של אותה מלכות אינו רוצה להשחית את בני העיר, ולא חוששים.

המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ט [מח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא נטמאה בבלי כח. • פ"ב ה"ט [יד:]
אפילו קטן, אפילו קרוב (נאמנים להעיד שאשה לא נטמאה). אפילו קטן וקרוב? (קטן שהוא קרוב? ומסיק שכן).
בבבלי לא הובא.

מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה פ"ב ה"ט [יד:]
הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"א ה"ג [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד עולה למניין הקרואים בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
העבד עולה משבעה קרייתות.
בבבלי הובא שעבד יכול לקרוא פסוקים בבית הכנסת, אך לא מפורש שעולה למניין קרואים.

עד זומם הוא חידוש פ"ב ה"י [טו.]
אין לומדין דבר מדבר בעדים זוממין (לא לומדים מהם כי הם חידוש).
בבבלי בבא קמא עב: רק לרבא לפי הלישנא הראשונה עד זומם הוא חידוש, אך לאביי, וכן ללישנא השניה לכו"ע, אינו חידוש.

קניין קצצה פ"ב ה"י [טו.]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ה [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
אף מי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת לו, קרוביו ממלין חביות קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות, והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. ובשעה שהיה מגרשה היו עושין לו כן ואומרים חזר פלוני למשפחתו.

⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הוסיף שכאשר מקדשה קרוביו אומרים "אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו וכו'", אך אין את הלשון "נקצץ פלוני ממשפחתו", וע"פ הירושלמי מובנת הלשון "קצצה". כמו כן הבבלי לא הביא שגם כשמגרשה היה עושים כן.

קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד
בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו:]
בגודלן מה שראו בקוטנן כו' - במה דברים אמורים (שנאמנים) שהעידו במאמרו (מיד), אבל יצאו וחזרו אני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו.
בבבלי לא הובא.

פרק ג – אלו נערות

הבא על שפחה פטור מקנס
בבלי כט. • פ"ג ה"א א [טו:]
יכול הבא על השפחה ארמית יהא חייב? תלמוד לומר מהר ימהרנה לו לאשה, את שיש לו הוייה בה, יצאת שפחה ארמית שאין לה הוייה בה.
בבבלי לא הובא.

סוגיית הגבעונים באריכות
בבלי כט.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב.-מג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר לקנס בפסולים
בבלי כט: • פ"ג ה"א א [טו:]
אם מאן ימאן אביה, אין לי אלא שמיאן אביה, מניין שאם ימאנו אפילו מהשמים (כלומר כשהיא פסולה לקהל)? תלמוד לומר מאן ימאן מכל מקום.
בבבלי המקור לזה מהפסוקים נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות".

נתינים אינם עבדים
בבלי כט. • פ"ג ה"א א [טו:]
נתינים לא חשו להם אלא משום פסולי משפחה (ולא גזרו עליהם להיות עבדים ולעבור ב"לא יהיה קדש").
בבבלי לא הובא. רש"י (כט. ד"ה נתינה) כתב כיירושלמי הזה, שדוד גזר עליהם להיפסל לקהל, אך תוס' (שם ד"ה אלו) כתבו שהם פסולים מדאורייתא, ודוד הוסיף שיהיו עבדים.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראלי
פ"ג ה"א א [טו:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"א [נג.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למלכות בבן סורר
פ"ג ה"א א [טז:]
ויסרו אותו (בבן סורר ומורה) - מכות.

בבבלי סנהדרין עא: וכתובות מו. הוסיף שהמקור לזה הוא: למדנו ויסרו מווסרו, ויסרו מבן, ובן מבן, והיה אם בן הכות הרשע⁸.

פ"ג ה"א [טז].

מוציא שם רע הוא חידוש

רבנין (חכמים שחולקים על רבי מאיר) אמרין: לחידושו יצא המוציא שם רע, ודבר שהוא יוצא לחידושו אין לומדין ממנו, לפי שבכל מקום אין אדם מתחייב מדיבורו וכאן אדם מתחייב מדיבורו.
בבבלי לא הובא.

בבלי ל. • פ"ג ה"א [טז].

שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן מזיד בחלב שוגג בקרבן (ידע שהוא חלב ולא ידע שחייבים עליו חטאת) מתרין בו לוקה ומביא קרבן וכא (וכאן) לוקה ומשלם (וקשה על רבי יוחנן שאמר שא"א להעניש אדם בשני עונשים ולכן ואינו לוקה ומשלם)? רבי בון בר חייה בשם רבי שמואל בר רב יצחק אמר: כדי רשעתו - שני דברים מסורין לבית דין את תופש אחד מהן (מחייבים אותו רק על אחד מהם), יצא דבר שמסור לשמים (קרבן מסור לשמים, ולכן אפשר לחייב איתו גם מלקות).

בבבלי שבת סט. הדין ששגגת קרבן (שידע שהוא חלב ולא ידע שחייבים עליו חטאת) שמה שגגה רק למונבז, וחכמים חולקים עליו. הדין שאפשר לחייב קרבן ומלקות יחד לא הובא בבבלי, וציון ירושלים (בבא קמא פ"ז ה"ב [לא.]) הביא שנחלקו בזה האחרונים.

בבלי לא:

מהלך בעומד

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג.

מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה

הירושלמי דן בזה במכות פ"א ה"ז [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג:

שלושה מקראות נאמרו במשל

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ד [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג:

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לד: • פ"ג ה"א [טז].

המחלוקת בחיוב ממון לחייבי מלקות שוגגים

הכל מודין (רבי יוחנן וריש לקיש) שאין ממון אצל מיתה (כשהמיתה בשוגג), מן הדא: מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון, אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפוטרו ממון. מה פליגין בממון אצל מכות (כשהמכות בשוגג), רבי יוחנן אמר: אין ממון אצל מיתה ויש ממון אצל מכות, רבי שמעון בן לקיש אומר: כשם שאין ממון אצל מיתה כך אין ממון אצל מכות.

⁸ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

בבלי היתה ה"א שנחלקו גם במיתה וממון, ורק למסקנה מחלוקתם רק במלקות. ולירושלמי לא היתה בכלל הה"א הזו.

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון בבלי לה. • פ"ג ה"א [טז:]
מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון, אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפוטרו ממון.
בבלי הוסיף גם: לא חילקת בין מתכוון לשאין מתכוון, בין דרך ירידה לדרך עלייה.

חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור משלומין בבלי לה.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"ד [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס פ"ג ה"א [יז:]
אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין וכו'. ולא דמי עצים הוא חייב לו (ולמה ישלם חולין טהורים)? הדא אמרה שהקרן קנס.
בבלי פסחים לב. דן באוכל תרומה טמאה שמשלם חולין טהורים, ולא הביא שהוא משום קנס⁹.

הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם פ"ג ה"א [יז:]
והתני החוסם את הפרה (של חבירו) משלם ששת קבין לפרה וארבעה קבין לחמור (ולוקה ומשלם)! שכן החוסם פרתו (של עצמו) לוקה (פני משה: לכן חיוב המלקות שלו לא יפטור ממון של חבירו. קרבן העדה: לכן התחייב ממון קודם המלקות).
בבלי בבא מציעא צא. תירץ שמשלם רק לצאת ידי שמים.

מקור לשליח לדבר עבירה פ"ג ה"א [יז:]
בחוסם על ידי שליח שליח לוקה והוא פטור - דם יחשב לאיש ההוא ולא לשולחיו.
בבלי קידושין מג. לומד זאת מכך שמעילה וטביחה הם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. ורק למ"ד שני כתובים הבאים כאחד מלמדים המקור הוא מדם יחשב.

מחלוקת אם האונס נידה משלם קנס בבלי ל. • פ"ג ה"א [יח:]
נערה נידה ביניהון (שנחלקו האם האונס אותה חייב קנס).
בבלי סובר שלכו"ע הבא על הנידה משלם קנס.

האם לוקה כשיש כרת פ"ג ה"א [יח:]
רבי יודה בר פזי בעא: מכות וכרת (האם לוקה כשיש כרת) מה אמרין בה אילין תניי (תנאים אלו)? אמר רבי יוסי: צריכה לרבנין (הסתפקו בזה חכמים).
בבלי מכות יג. היא מחלוקת תנאים.

האם לחרשת יש קנס בבלי לו.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁹ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

אנוסה לא ממתינה ג' חודשים

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ב [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לז.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"י [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לז.

ברור לו מיתה קלה שבקלות

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לז.

קטנה שעברה

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לט.

כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותרה

פ"ג ה"ה [כ.].

פשיטא לי באנוסה דלית לה (כתובת) בנין דיכרין, במפותרה דלית לה (פני משה וקרנן העדה הגיהו: "אית לה", וקרנן העדה גם לא גרס "במפותרה" ופירש ש"אית לה בנין נוקבן" הוא גם כן באנוסה ולא במפותרה) בנין נוקבן (מזונות לבנותיה) וכו'.

בבלי נד. מסתפק באנוסה אם יש מזונות לבנותיה, ובמפותרה לא דן כלל.

אונס שגירש כופין אותו להחזיר

בבלי לט. • פ"ג ה"ו [כ.].

אחד האונס ואחד המוציא שם רע שגירשו כופין אותן להחזיר.

בבלי מכות טו. ותמורה ה. כתוב רק שמחזיר, אך לא שכופין אותו.

מקורו של רבי מאיר שלקטנה אין קנס

בבלי מז. • פ"ג ה"ט [כב.].

מאי טעמא דרבי מאיר (שלקטנה אין קנס)? נער חסר כתיב בפרשה.

בבלי מקורו מ"ולו תהיה לאשה" במהוה עצמה.

מוציא שם רע שלא כדרכה חייב

בבלי מז. • פ"ג ה"ט [כב.].

מתיב רבי מאיר לרבנן (רבנן): הרי המוציא שם רע, הרי כתיב בו נער והיא גדולה, דאין הקטנה נסקלת! מה עבדין לה רבנן? אמר רבי אבין: תיפתר שבא עליה דרך זכרות ("נער" מלמד שמוציא שם רע חייב גם שלא כדרכה).

בבלי מז. מפורש שהמוציא שם רע שלא כדרכה פטור. והירושלמי לשיטתו לקמן (פ"ד ה"ד [כה.], ועיין מה שכתבנו שם) שחייב, אלא ששם לומד זאת מהפסוק "הוציא עליה שם רע" מכל מקום.

האם כל השלושים של עבר הם קנס

פ"ג ה"י [כב.].

מהו שישלם דמי העבד מפי עצמו? מה צריכה ליה - כל שלשים קנס או יותר מדמיו קנס (האם כל השלושים הם קנס, או ששווי העבד הוא ממון, ורק שאר השלושים הם קנס)? אין תימור (אם תאמר) כל שלשים קנס - משלם, אין תימור יותר מדמיו קנס - אינו משלם.

בבלי לא הובא.

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס

פ"ג ה"י [כג.].

ואין (ואם) כמאן דמר (דאמר) ונתן פדיון נפשו של מזיק (ולא של ניזק) - כולו קנס.

בבבלי בבא קמא מ. גם כן הביא את המחלוקת האם דמי ניזק או דמי מזיק, ורצה לתלות זאת שמ"ד דמי ניזק סובר כופרא ממונא, ומ"ד דמי מזיק סובר כופרא כפרה. ודחה שאפשר שלכו"ע הוא כפרה. ובבבא קמא מא: כתב שלמ"ד כופרא אין דינו כמודה בקנס, אלא משלם אפילו כשהודה כדי שיתכפר לו. וכתב על זה היפה עיניים (בבא קמא מ.) שזו מחלוקת התלמודים, שלירושלמי למ"ד כפרה הוא קנס, ולבבלי לא¹⁰.

מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים
 בבלי מא: • פ"ג ה"י [כג:]
 הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים (מודה בקנס פטור אפילו ידי שמים).
בבבלי לא הובא, ותוס' (כתובות לג: ד"ה לאו) כתבו שפטור גם מדיני שמים, אך לא הביאו את הירושלמי.

פרק ד – נערה שנתפתתה

הכינוי "שוקד" לשמואל
 בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כד:]
 אמר ליה: שוקד אמר לעצמה. מני (מי הוא) שוקד? שמואל.
בבבלי הכינוי הוא שוקד.

טעמו של רבי יהודה שכתובתה לאביה
 בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה:]
 טעמא דרבי יודה כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה (ע"י שידע שהכתובה חוזרת אליו).
בבבלי פירשו שטעמו הוא שהכתובה נכתבה כשהבת היתה ברשות האב. הטעם שאדם יתן לבתו הובא בדף נב:

טעמו של רבי מאיר שכתובתה לעצמה
 בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה:]
 ממוציא שם רע (שמשלם לבת ולא לאביה) למד רבי מאיר (תנא קמא במשנה, שגם את הכתובה משלם לבת ולא לאביה).
בבבלי לא הובא.

שני שטרי חוב – האם גובים את שניהם
 בבלי מד:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"י [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מוציא שם רע שלא כדרכה חייב
 בבלי מו: • פ"ד ה"ד [כה:]
 מניין אפילו בא עליה ביאה אחרת (שלא כדרכה)? תלמוד לומר והוציא עליה שם רע מכל מקום.
בבבלי מפורש שהמוציא שם רע שלא כדרכה פטור. והירושלמי לשיטתו לעיל (פ"ג ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם) שחייב, אלא ששם לומד זאת מהמילה "נער".

¹⁰ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

מוציא שם רע במיועדת שומרת יבם וארוסה
 ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה - פרט לייעודין (יעוד), לקחתי - פרט לשומרת יבם, לקחתי - פרט לארוסה.
בבלי לא הובא.

שלושה מקראות נאמרו במשל
 תני רבי ישמעאל, זה אחד משלשה מקראות שנאמרו בתורה במשל: אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה וכו' - מהו על משענתו על בוריו (בראותו). אם זרחה השמש עליו דמים לו וכו' - מה זריחת השמש מיוחדת שהיא שלום לכל באי העולם אף זה בזמן שהוא יודע שהוא שלום ממנו והרגו הרי זה חייב וכו'. ופרשו השלמה - לא סוף דבר ופרשו השלמה אלא עד שיתחווירו הדברים כשלמה.
בבלי הובאו דינים אלו בסוגיות שונות: יקום והתהלך בכתובות לג; זרחה השמש בסנהדרין עב, ופרשו השלמה בכתובות מו, אך לא כתב שהן שלושה מקראות שנאמרו במשל.

עדים זוממים לוקים משום לא תענה
 לוקין (העדים הזוממים) משום לא תענה ברעך עד שקר.
בבלי מכות ב: כתב שלא לוקים על לא תענה משום שהוא לאו שאין בו מעשה.

מחלוקת האם התשלומין והסקילה הם דין אחד
 הוזמו עידי האב - לוקה ונותן מאה סלע בשלשה, והעדים נסקלין בעשרים ושלשה וכו'. סבר רבי זעירא שני דינין הן (הדין של תשלומין וסקילה). רבי ירמיה בשם רבי אבהו: כולו דין אחד הוא (ולכן גם התשלומין בעשרים ושלשה).
בבלי לא הובא.

מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה
 הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם במכות פ"א ה"ז ד], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא התראה
 המוציא שם רע על הקטנה פטור. אמר רבי הושעיה: ויאות (נכון), אילו גדולה שלא התרו בה - שמא כלום היא? וקטנה שהתרו בה כגדולה שלא התרו בה.
בבלי סתם רק שקטנה לאו בת עונשין היא, ולא דימה זאת לגדולה בלי התראה.

סרחה ולבסוף בגרה
 רבי זעירא רב המנונא בשם רב אדא בר אחוה: לעולם אינה מקדמת לבית הסקילה עד שתהא נערה בשעת הוצאה. מאי טעמא? והוציאו הנערה אל פתח בית אביה. והא תני רבי חייה זינת עודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עליה שם רע - הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע, אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה! (ונשאר בקושיא).
 מתניתא פליגא על רב אדא בר אחוה וכו' (ונשאר בעוד קושיא).
בבלי גם כן הקשו שגם כשבגרה צריכה לידון בסקילה, ולמסקנה באמת שינה את הגירסא שתידון בסקילה.

היכן סוקלים נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב
 אין לה פתח בית אביה - סוקלין אותה במקום שזינת.
בבלי סוקלים אותה על פתח שער העיר.

האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות
 הוצא את המקלל מחוץ למחנה - מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ.
בבלי סנהדרין מב: הוסיף שבית הסקילה חוץ לג' מחנות, ובירושלמי דין זה לא הובא, וכן כתב היפה עיניים (סנהדרין שם) שלירושלמי אינו חוץ לג' מחנות. אך הפני משה (כאן) פירש גם בירושלמי שהוא חוץ לג' מחנות.

מחלוקת היכן סוקלים עובר ע"ז
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למלקות בבן סורר
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה – אינו בירושלמי
בבלי הביא כאן (ובעבודה זרה כ:) שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, ובירושלמי דין זה לא הובא.

זכאי בביאה – בכסף שהבעל משלם לו
 נחא בכסף ובשטר, האב זכאי בביאה? תיפתר שאמר לו לכשתקנה לי בתך בביאה, יהיה לך כסף זה.
בבלי לא הובא. ורש"י (ד"ה בביאה) פירש שרשאי למוסרה לביאה לשם קידושין, אך לא דן בקבלת כסף על כך.

הטעם שמציאת אשה לבעלה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ו ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסי אשתו
 יותר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה - תקנה תיקנו שיהא מפקח על נכסי אשתו ואוכל (יאכל פירות כדי שישגיח יותר על נכסי אשתו).
בבלי הטעם הוא שתיקנו פירותיה תחת פירקונה.

בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותייך
 תני: הבעל שאמר אי איפשי לא לוכל ולא לפקח (איני רוצה לאכול ולזכות (לפקח) במעשה ידיה) אין שומעין לו, האב שאמר אני (איני) אוכל ומפקח שומעין לו.
בבלי גיטין יב. כתב שהבעל יכול לומר לאשתו צאי מעשי ידיך למזונותייך רק אם מעשי ידיה מספיקים למזונותיה. לגבי האב לא דן בזה.

מספידים לפי מנהג המדינה
 כל מקום שנהגו להספיד מספידין (הכל כמנהג המדינה, וגם יותר משני חלילים).
בבלי לא הובא.

בבלי מח.

דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מח. • פ"ד ה"ז [כח:]

גדר חופה

לא סוף דבר לחופה, אלא לבית שיש לו חופה. כעין דא אמנותא טרקילין וקיתון חופה וקיתון (בתוך הטרקילין יש חדר קטן ובתוך החדר יש חופה) נכנסה לטרקילין (פני משה: הרי היא ברשות הבעל אע"פ שלא נכנסה לחופה עצמה. וקרנן העדה גרס שזו בעיא, האם במקרה זה היא ברשות הבעל, ולפירושו הירושלמי נשאר בספק).

בבבלי לא דן בגדר חופה כלל (ולא הזכיר בית שיש בו חופה), והמפרשים דנו מהי חופה (האריכו בזה ערוך השולחן (אה"ע ס' נה סעיפים ד עד יא) וספר המקנה (לרבי אליעזר זוסמאן סופר, כלל מד פרט ו)).

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]

לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות רעה

מאן דמר (דאמר) הבנות עיקר - שלא יצאו לתרבות רעה.

בבבלי הטעם הוא משום זילותא.

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]

בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו

נמנו באושא בכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן. בניו קטנים מה הן? רבי אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה ואית דאמרי לה בשם רבי יודה בן חנינה: הוא ואשתו ובניו קטנים ניזונין.

בבבלי לא דן מה הדין לגבי בניו קטנים.

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כט.]

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים

בני בנים מה הן? רבי מנא אמר: בני בנים שכאן הוא בנים של הלן. אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון ורבי מתניה הוון יתבין, סברין מימר הוא בני בנים שכאן הוא בנים של הלן, אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון: בני בנים קפסה (קפצה) עליהן ירושת תורה (ואינם כבנים. קרבן העדה פירש שהמחלוקת האם תקנת אושא נאמרה עליהם, ופני משה פירש שהמחלוקת האם הכותב כל נכסיו לבניו זן את בני בניו).

בבבלי לא הובא. לגבי דינים אחרים נאמר בבבלי בכמה מקומות שבני בנים הרי הן כבנים, כגון פרו ורבו (יבמות סב:).

בבלי נ. • פ"ד ה"ח [כט.]

יפריש אדם חומש מנכסיו למצוות

נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש שמנכסיו למצוות.

בבבלי הלשון: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש¹¹.

פ"ד ה"ח [כט.]

תנאים שדרשו את לשון הכתובה

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ נראה שקשור לכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (חומש) במקום שלילית בבבלי (לא יותר מחומש). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז], ועיין מה שכתבנו שם.

המשנה שלא כתב לה כתובה – רק כרבי מאיר בבלי נא. • פ"ד ה"ט [ל].
מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אמר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות. למי נצרכה? לרבי מאיר, אף על גב דרבי מאיר אומר שטר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה (משום שהיא טעות סופר), מודה הוא הכא שהוא גובה (כי מחלק בין שאר שטרות לכתובה).

בבבלי דחה את החילוק בין שאר שטרות לכתובה, ולמסקנה גובה באמת רק מבני חורין¹². עוד הביא שם הסבר שני, שהמשנה כרבי יהודה.

אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ד [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ד [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ב [מב], ועיין מה שכתבנו שם.

אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, אסור לגלות ליחיד דינו בבלי נב: • פ"ד ה"י [ל].
הירושלמי כאן הובא (ביתר אריכות) גם בבבא בתרא פ"ט ה"ד [כח], ועיין מה שכתבנו שם.

האב חייב בכסות בנותיו

בבלי נב:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"א [סד], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים

פ"ד ה"ב [ל]:

והא תנינן יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה מאה וחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם, טעמא דקטנה הא גדלה וויתרה (על עישור נכסים)! תיפתר שנטלה מקצת (ומוכח שוויתרה על השאר).

בבבלי סח: גם כן הקשה זאת ותירץ שכאשר לא מחתה מוכח שוויתרה.

כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה

בבלי נד.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"ה [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה מזונות

בבלי נד. • פ"ד ה"ב [לא].

בא עליה עודה בבית אביה (כשהיא ארוסה) - מעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה (ויש לה מזונות) או אינה אלא דרך נישואין? (ונשאר בספק).

בבבלי הסתפק האם יש מזונות לבת של הארוסה, ולא לארוסה עצמה.

¹² דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

המוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת בנין דכרין
 מחלה לו על כתובתה מהו? זכותה אבדה, זכות בניה לא אבדה? (האם נמחלה גם על כתובת בנין דכרין? ונשאר בספק).
בבלי פשט שנמחלה גם כתובת בנין דכרין.

שוכרים בית לאלמנה
 בבלי נד. • פ"ד הי"ג [לא.]
 רבי זעירא שאל שאיל לרב נחמן בר יעקב ולרבי אבימי בר פפי: לא היה שם בית? אמר ליה: הירשין שוכרין לה בית. מיכן והילך היא אומרת קרקע והן אומרים מעות - הדין עם היתומים.
בבלי כתב רק שאם אין בית (אלא בקתה) אין לה זכות לגור שם.

אנשי גליל חסו על כבודם ולא על ממונם
 בבלי נב: • פ"ד הי"ד [לא.]
 אנשי הגליל (שהרשו לאלמנה לשבת בבית כל חייה) חסו על כבודן ולא חסו על ממונן, אנשי יהודה (שהיו מוציאים אותה מהבית) חסו על ממונן ולא חסו על כבודן.
בבלי לא הובא.

פרק ה – אף על פי

כיצד מתחייב תוספת כתובה
 בבלי נד: • פ"ה הי"א [לא:]
 במה הוא מתחייב לה (את התוספת)? לא כן רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב אינו חייב ליתן לו (ואינו יכול להתחייב מעצמו)?
בבלי הקשה להיפך, שפשיטא שיכול להתחייב לה תוספת.

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית
 בבלי נה.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שקונה את התוספת
 בבלי נו. • פ"ה הי"א [לא:]
 (כיצד קונה את התוספת?) רוצה הוא ליתן כמה וליקרות חתנו של פלוני (בההיא הנאה שייקרא חתנו). עד כדון כשפסק מן האירוסין, פסק מן הנישואין (וכבר נקרא חתנו)? רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב (חיבת ביאה). עד כדון כשבעל, לא בעל? רוצה הוא ליתן כמה על קניינו שהוסיף (פני משה: בההיא הנאה שקונה אותה. קרבן העדה: באמת צריך לעשות קניין) וכו'. לא הוסיף מיכן? רוצה הוא ליתן כמה ולא תחזור בה (בההיא הנאה שלא תוכל לחזור בה).
בבלי הסתפק האם קונה משום חיבת חופה או חיבת ביאה.

המשיא אשה לבנו זכה בבית
 פ"ה הי"א [לב].
 דמר (דאמר) רבי חנניא: המשיא את בנו בבית זכה בבית, ובלבד מן הנישואין הראשונים. תני רבי הושעיה: זכה במטלטלין ולא זכה בבית. ופליג (הוא חולק על רבי חנניא)? רבי ירמיה בשם רבי אבהו: תיפתר שהיה אוצרו של אביו נתון שם (ולכן לא זכה בבית אלא במטלטלין).

בבבלי בבא בתרא קמד. הובא דין המשיא בנו, וחילק שהוא דווקא בבנו הגדול, ונשא בתולה, והיא אשתו הראשונה, ושהשיאו ראשון. ולא חילק בין מטלטלין לבית.

בבלי נז: • פ"ה ה"א [לב:]

מתי קונה את התוספת

כיני מתניתא (פירוש המשנה): שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל (חיבת ביאה).

בבבלי הסתפק האם קונה משום חיבת חופה או חיבת ביאה.

בבלי נז:

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לג:]

החילוק בין אשה לפילגש

רבי מאיר אומר: אשה יש לה כתובתה, פילגש אין לה כתובה. רבי יודה אומר: אחת זו ואחת זו יש לה כתובה, אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה, פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה.

בבבלי סנהדרין כא. מחלק שאשה יש לה כתובה וקידושין, ופילגש אין לה כתובה וקידושין. מראה הפנים (כאן) פירש שלרבי מאיר בירושלמי לפילגש גם אין קידושין, ואם כן רבי מאיר הוא כבבלי, אך היפה עיניים (סנהדרין כא.) פירש בירושלמי כאן שלכו"ע לפילגש אין קידושין.

בבלי נז: • פ"ה ה"ב [לג:]

תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה בבנו של ר"ע

זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה, אבל דברי חכמים נושא אדם אשה ומתנה עמה על מנת שלא לזונה ולפרנסה, ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה. מעשה ברבי יהושע בנו של רבי עקיבא שנשא אשה והתנה על מנת שלא לזון ושלא לפרנס, ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה.

בבבלי דן רק בתנאי שאין לך עלי שאר כסות ועונה.

בבלי נח: • פ"ה ה"ג [לד:]

בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות

אם היתה עיכובה (מלהינשא) מחמתו (של הבעל) ניזונת משלו.

בבבלי ב. דן בזה והסיק שאפילו חלה הוא, דהיינו שהעיכוב מחמתו, לא מעלה לה מזונות.

בבלי נח: • פ"ה ה"ג [לד:]

שלוש דעות בהאכלתה בתרומה ובחולין

תני רבי טרפון אומר: נותנין לה הכל תרומה שהתרומה מצויה בכל מקום, רבי עקיבא אומר: מחצה חולין ומחצה תרומה שהנשים מצויות לטמא טהרות. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מקום שהזכיר תרומה נותנין לה כפליים בחולין.

בבבלי הובאו עוד דעות נוספות, נחלקו האם משלם לה על הטרחה, וחילקו בין כהנת לישראלית ובין מאורסת לנשואה. הסברא שהנשים מצויות לטמא טהרות אינה בבבלי.

בבלי נז: • פ"ה ה"ד [לד:]

המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל

מה אם שפחה כנענית שאין הביאה קונה אותה להאכילה בתרומה, הכסף קונה אותה להאכילה בתרומה, אשה שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה אינו דין שיהא הכסף

קונה אותה להאכילה בתרומה. ומה אעשה והן אמרו לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה, וסמכו להם מקרא כמה שנאמר כל טהור בביתך יאכלנו. אמר רבי יודן: הרי זה קל וחומר שיש עליו תשובה, דו יכיל מימר ליה (שיכול לומר לו) לא אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית בחזקה, תאמר בזו שאינה נקנית בחזקה. **בבלי** קידושין י: הביא את הק"ו הזה, אך לא את הפירכא. כמו כן האסמכתא "כל טהור" לא הובאה בבבלי, אלא הסברות שמא ימזגו לה כוס ומשום סימפון.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
בבלי נח:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל
מה שאעלה במצודתי היום מכור לך דבריו קיימין וכו' - והוא שתהא מצודה פרושה בפניו (כדי שלא יהיה דבר שלא בא לעולם).
בבלי בבא מציעא טז. הובא דין זה, ולא חילק שדווקא אם המצודה פרושה לפניו. אך בבבלי הוסיף שהתירו לו זאת רק משום כדי חייו, וזה לא הובא בירושלמי.

המקדיש את עבדו לא יצא לחירות
המקדיש את עבדו הוא קודש ומעשה ידיו חולין.
בבלי גיטין לח: היא מחלוקת האם יצא לחירות.

קוטע יד עבד של חברו
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא קמא פ"ח ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מצוה לפרנס עבדים
מצווין ישראל לפרנס (לתת צדקה) קיטעין, אפילו עבדים. רבי יוחנן מן כל מה דהוה אכיל יהיב לעבדיה, והוה קרי עלוהי: הלא בבטן עושני עשהו ויכונונו ברחם אחד.
בבלי לא הובא, ובגיטין יב. היא מחלוקת האם אנשים מרחמים גם על עבדים¹³.

יש עוד מלאכות שאשה חייבת
שבעה גופי מלאכות מנו (במשנה), והשאר לא צרכו חכמים למנותן.
בבלי לא הובא.

אשה לא חייבת להניק תאומים
לא אמר אלא בנה, הא תאומים לא.
בבלי לא הובא.

אשה לא חייבת להניק את בן חברו
אין האיש כופף את אשתו שתניק בנו של חברו, ולא האשה כופה את בעלה שתניק בן חברתה.

¹³ דומה לכך שהירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (וכן כאן לגבי עבדים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבלי לא הובא.

תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה שזכר את המיילדת בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לז]: כמה יהא לו ויהא מכירה? רבי ירמיה בשם רב: שלשה חדשים. והוה רבי זעירא מסתכל ביה (שתמה איך יכירנה כל כך מהר). אמר ליה: מה את מסתכל בי? נימר לך מן ההיא דשמואל, דאמר שמואל שלשה ימים. שמואל כדעתיה, שמואל אמר: חכים אנא לחייאתא דילדין לי (אני זוכר את המיילדת שלי משעת הלידה). רבי יהושע בן לוי אמר: חכים אנא לגזורה דגזרין לי (אני זוכר את המוהל שלי). רבי יוחנן אמר: חכים אנא לנשייא דצבתין עם אימא (אני זוכר נשים שביקרו את אימי).

בבלי שמואל אמר שלוש יום. והקשו עליו כיצד יכירנה כל כך מהר, ודחוהו.

זמן פרישת התינוק

בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לז]:

פירש אין מחזירין אותו. עד איכן (כמה זמן)? רבי יעקב בר אחא רבי ירמיה בשם רב: מעת לעת. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יהושע בן לוי: שלשה ימים מעת לעת וכו'. רבי חזקיה רב: במה דברים אמורים בזמן שפירש מתוך בוריו (שהיה בריא), אבל אם פירש מתוך חוליו מחזירין אותו מיד. כשאינו של סכנה, אבל אם היה של סכנה אפילו לאחר כמה ימים מחזירין אותו.

בבלי הובאה רק הדעה ששלושה ימים, ולא פירש שהיא מעת לעת. כמו כן בבבלי לא חילק אם פרש מתוך בריאותו או מתוך חוליו ואם יש בו סכנה. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ג ה"ה) הביא את החילוק בין בריאותו לחוליו.

אלמנה, בניה, פועלים, בת – האם עולים עימו

בבלי נח. • פ"ה ה"ו [לז]:

אשתו עולה עמו אבל לא יורדת עמו, אלמנה ובניה יורדין אבל לא עולין, הפועלין עולין אבל לא יורדין, הבת לא עולה ולא יורדת. **בבלי** הובא רק שאשתו עולה ולא יורדת.

התיר וצם משום שחשש מהיתרו

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשים של חיבה, הטעם שמרחצת לו רגליו

בבלי סא. • פ"ה ה"ו [לז]:

אפילו הכניסה לו מאה שפחות, כופה לעשות לו דברים של יחיד (יחוד וחיבה). מהו דברים של יחיד? סכת לו את גופו, ומרחצת לו את רגליו, ומוזגת לו את הכוס. למה, משום שהיא חייבת לעשות לו, או משום שאינן ראויין להשתמש בשפחות (משום צניעות)? מה נפק מן ביניהון (מאי נפק"מ), הכניסה לו עבדים: אין תימר (אם תאמר) משום שאין ראויין להשתמש בשפחה - הרי הכניסה לו עבדים. הוי לית טעמא משום שהיא

חייבת לו. רבי אבדימא בצפרין (בציפורי) בעי קומי (לפני) רבי מנא לא מסתברא (אלא) משום שהיא חייבת לו. אמר לו: אוף (אף) אנא סבר כן.
בבלי המלאכות שהיא חייבת לבעלה, אע"פ שהכניסה לו שפחות, הן: מוזגת לו הכוס, מצעת לו את המיטה, ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. בבבלי לא דן בטעם לזה, ורש"י (שם ד"ה אבל מוזגת) פירש שהם דברי חיבה.

ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה
 בית שמאי אומרים שתי שבתות כימי לידת נקיבה, ובית הלל אומרים שבת אחד כימי לידת זכר או כימי נדתה.
בבלי היתה ה"א שבית הלל לומדים מיולדת זכר, ולמסקנה לומדים מימי נידתה.

מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד – אינם בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז].
 התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות בתיהן (נשותיהם) שלשים יום.
בבלי הביא שזו דברי רבי אליעזר, אבל חכמים אומרים שיוצאים שתיים ושלוש שנים בלי רשות. כמו כן הבבלי הביא מעשים על תנאים ואמוראים שיצאו מבתיהם כמה וכמה שנים (ובניהם המעשה ברבי עקיבא), ובירושלמי כל המעשים הללו לא הובאו כלל (אמנם המעשה ביהודה בריה דרבי חייא חתניה דרבי ינאי הובא גם בירושלמי כלאיים פ"ג ה"ג [יא]), אך שם משמע שלא יצא מביתו, אלא שבערב שבת היה בא לשאול בשלום חמיו, וכן כתב היפה עיניים (כאן).

החילוקים בחיובי עונה נלמדים מיעקב ועשיו בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז].
 ממנחה ששלח יעקב אבינו לעשו אחיו למד רבי אליעזר (את החילוק בחיובי עונה ע"פ מלאכתו של הבעל), ששילח לו כדרך הארץ: עזים מאתים ותיישים עשרים - חד לעשרה, רחלים מאתים ואילים עשרים - חד לעשרה, גמלים מיניקות ובניהם שלשים - אמר רבי ברכיה הן על ידי שהוא צנוע בתשמישו לפיכך לא פירסמו הכתוב (שלא הוזכרו זכרים), פרות ארבעים ופרים עשרה - חד לארבע, דאינון לעיי (הפרים עובדים ולכן לכל זכר יש פחות נקבות), אתונות עשרים ועיירים עשרה - חד לתרי דאינון לעיי (החמורים עובדים עוד יותר).
בבלי לא הובא מקור לחילוקים אלו.

חילוק בין מדייר מתשמיש למדייר מהנאה בבלי סא:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"א [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם בבלי סא:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"א [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

עונתם של תלמידי חכמים בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז].
 רבי ירמיה בעא: אילין תלמידי חכמים, לא מסתברא מיעבדינון בטילין (לא מסתבר שדינם כטיילים). אמר רבי מנא: לא מסתברא דלא כאספון שהן יגיעין יותר (מסתבר שהם כספנים שהרי הם עסוקים). רב אמר: אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת, בלשון נקיה (ומוכח שעונתם מערב שבת לערב שבת).

בבבלי פשוט שעונתם מערב שבת לערב שבת, ולא היתה ה"א אחרת¹⁴.

בבלי סב:

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ז ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סג.

מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה – כרי שילמדו, דינה ולאה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סד.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סד: • פ"ה ה"ח [לז:]

הטעם שלמורדת פוחתים יותר מלמורד, דלילה ושמשון

הכא את מר (אומר) שבעה והכא את מר שלשה! אמר רבי יוסי בר חנינא: היא על ידי שהיא חייבת לו שבע (דברים) הוא פוחת ממנה שבעה, והוא על ידי שהוא חייב לה שלשה הוא מוסיף לה שלשה. הגע עצמך שהכניסה לו עבדים הרי אינה חייבת לו כלום וכו'? (אלא טעם החילוק הוא:) צערו של איש מרובה יותר מן האשה. הדא הוא דכתיב ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו, מהו ותאלצהו? אמר רבי יצחק בר לעזר: שהיתה שומטת עצמה מתחתיו (בשעת תשמיש), ותקצר נפשו למות - הוא קצרה נפשו למות, היא לא קצרה נפשה למות (שצערו של איש מרובה משל אשה).

בבבלי פשוט שהטעם שיצרו של איש קשה משל האשה, ולא היתה ה"א אחרת¹⁵.

כמו כן הבבלי לא הביא לזה מקור מפסוק. תוס' (סג. ד"ה פוחתין) הביא את הה"א בירושלמי וכתב שהבבלי חולק עליו, אך לגירסתנו מסקנת הירושלמי כבבלי. בסוטה ט: גם כן הביא שהיתה שומטת עצמה תחתיו, אך לא פירש שם שצערו של איש מרובה משל אשה.

פ"ה ה"ח [לז:]

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ח [לז:]

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה

ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו, מהו ותאלצהו? אמר רבי יצחק בר לעזר: שהיתה שומטת עצמה מתחתיו. ותקצר נפשו למות - הוא קצרה נפשו למות, היא לא קצרה נפשה למות (כי יצרו של איש קשה משל אשה). ויש אומרים שהיתה עושה צורכה כאחרים (לא קצרה נפשה למות כי היתה מזנה). כל שכן דתבע, דאמר רבי נחמן בשם רבי נחמן האבר הזה שבאדם הרעיבתו השביעתו הרעיבתו (אם היתה מזנה, יצרה היה קשה עוד יותר).

בבבלי סנהדרין קז. וסוכה נב: הכלל "מרעיבו שבע משביעו רעב" לא נאמר על אשה.

¹⁴ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

¹⁵ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

הוספת תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה
 אילין דכתבין "אין (אם) שנא, אין שנאת" תניי (תנאי) ממון ותניין קיים (אלה שמוסיפים בכתובה תנאים שאם ישנא אותה או ימרוד בה יתן לה כך וכך, וכן אם תשנא אותו, הוא תנאי ממון והתנאי מועיל).
בבלי לא הובא.

נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה
 נותן לה כר נר ופתילה כוס וחבית וקדירה. רבי יוסי אמר: כר אין לה, שאין נשי העניים ישינות על הכר.
בבלי לא הובא.

לעשירות נותנים יין
 יין אין לה, שאין עניות ישראל שותות יין, ועשירות שותות (פני משה: בניחותא. קרבן העדה: בתמיה - ועשירות כן?).
בבלי לא חילק בין עניות לעשירות דווקא, אלא בין רגילות לאינן רגילות.

המעשים בביתו וכלתו של נקדימון
 מעשה במרתא בת בייתוס שפסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום וכו', אף על פי כן קיללה אותן (שבעיניה היה מעט) ואמרה להן כך תתנו לבנותיכם, אמר רבי אחא: וענינו אחריה אמן. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אראה בנחמה אם לא ראיתיה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו, וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה וגו' אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו'. והתני מעשה במרים בתו של שמעון בן גוריון שפסקו לה חכמים בחמש מאות דינר קופה בשמים בכל יום ולא היתה אלא שומרת יבם, אף על פי כן קיללה אותן ואמרה להן ככה תתנו לבנותיכם, אמר רבי אחא: וענינו אחריה אמן. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אראה בנחמה אם לא ראיתיה קשורה בשערה בזנב הסוס בעכו, וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה כו'.
בבלי המעשה שפסקו לה יין מסופר על כלתו של נקדימון בן גוריון (ולא מרתא בת בייתוס) שהיתה שומרת יבם, ולא ענו אחריה אמן. המעשה שפסק לה בשמים מסופר בכתובות סו: על בתו של נקדימון בן גוריון (ולא שמעון בן גוריון) ופסקו זאת "לבו ביום" (ולא לכל יום), וענו אחריה אמן. המעשה שליקטה שעורים מסופר גם הוא (שם סו:): על בתו של נקדימון בן גוריון (ולא שמעון בן גוריון). בבבלי לא הוזכר ששערה היה קשור לזנב הסוס. ובשני המעשים בבבלי לא התכוונה לקללם אלא לברכם.

מותר בלאות אלמנה שלה
 בבלי סה:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – מציאת האשה

מחלוקת האם מציאתה לבעלה או לעצמה
 איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אמר דברי הכל (המשנה שמציאת האשה לבעלה), וחרנא (והאחר) אמר במחלוקת (המשנה רק לרבי מאיר, אך לרבי יוחנן הסנדלר מציאתה לעצמה).

בבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יוחנן הסנדלר, אלא במחלוקת רבי עקיבא וחכמים.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו
 הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא מציעא פ"א ה"ה [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שמציאת אשה לבעלה
 טעם אחר יש באשה (שמציאתה לבעלה). מהו טעם אחר באשה? אמר רבי חגי: מפני קטטה. רבי יוסי לא אמר כן, אלא שלא תהא מברחת משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי.
בבלי לא הובא הטעם שהבעל זוכה במציאתה, אך לגבי האב ביאר בדף מז. שהוא משום איבה (כמו קטטה).

רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר אבא
 שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן וכו'.
בבלי שמו "רב שמן בר אבא".

הלשון "תקשיטים"
 תקשיטין (מלשון קישוט).
בבלי הלשון: תכשיט.

המעשים בביתו וכלתו של נקדימון
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם – אינו בירושלמי
בבלי הביא כאן: אשריכם ישראל, בזמן שעושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בכם, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

¹⁶ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

פ"ו ה"ד [מ:]

דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה

תלמידיו (תלמידיו) דרבי יוסי סלקון לקדשין (שם מקום), אשכחניון (מצאו איש ואשה) ערירין (פני משה: בלי בנים. קרבן העדה: רבו כמה תמרוקי נשים יתן לה). אמרון לון: אתניתון ביניכון? אם התניתם ביניכם (פני משה: האם יגרשנה אם לא תלד. קרבן העדה: כמה תמרוקים יתן לה) הרי יפה, ואם לאו - הכל כמנהג המדינה.

בבבלי יבמות סד. מפורש שאם שהה עם אשה עשר שנים ולא ילדה חייב לגרשה - כך מפורש במשנה שם, ובבבלי אין שם דעה אחרת.

בבלי סז.

ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ג [נט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סז. • פ"ו ה"ה [מא.]

תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך

לא כן תני מניין אפילו אמר הריני עומד ערום ומכסה (אפילו אם לא יהיה לי כסף לבגדי אקנה בגדים לאשתי), אין אומרים לו שיעמוד ערום ויכסה, אלא מכסה בראוי לה (רק כפי יכולתו. ומוכח שלא מחויב לקיים את תנאו, ובמשנה כתוב שכן)! תמן אורחא דבר נשא מימר הני לי מיקום ערטיילי ומכסייא איתתי (דרך בני אדם לומר זאת, ולא התכוון לכך), ברם הכא לכן התנה עמה מתחילה.

בבבלי לא הובא.

בבלי סז. • פ"ו ה"ה [מא.]

האם לוויים לצורך העניים, ומעשה שהשיאו יתומה

אמר רבי חנינא: זאת אומרת שאומרים לפרנסין (לגבאי צדקה) ללוות (כדי לתת לעניים כשאינן מספיק בכיס של צדקה), דו פתר לה (שמבאר את המשנה) בשאין בכיס לוויין עד חמשים (לתת ליתומה), אבל אם יש בכיס מוסיף. אמר רבי יוסי: זאת אומרת שאין אומרים לפרנסין ללוות, דו פתר לה בשיש בכיס (אז נותנים ליתומה חמשים), אבל אם אין בכיס פוחת. כהדא (מעשה) בילדה אחת (שרצו להשיאה מכיס הצדקה) ביומיו (בימיו) דרבי אמי, אמר ישתבוק למועדא (לא ניתן לה מהצדקה, אלא נשאר את הכסף לצורך המועד לעניים). אמר ליה רבי זעירא: גרמית יפסוד (תגרום להפסידה)! אלא יתכול (נאכלה מהצדקה), דמריה דמועדיא קיים (והקב"ה יפרנס את העניים). ותייא דרבי חנינה כרבי זעורה ודרבי יוסי כרבי אימי.

בבבלי לא דן אם לוויים לצורך העניים, ולא הובא מעשה זה.

בבלי סח. • פ"ו ה"ו [מא.]

נותנים לבת השניה רק אם השיאו את הראשונה

כיני מתניתא (פירוש המשנה): אם השיאו את הבת הראשונה יינתן (אז אמר רבי יהודה שיתנו לבת השניה כמו לראשונה).

בבבלי סובר בדעת רבי יהודה שגם אם לא השיא את הראשונה יתנו לשניה.

בבלי סח. • פ"ו ה"ו [מא.]

החשבון של עישור נכסים

הראשונה נוטלת עישור נכסין ויוצאה, והשנייה נוטלת עישור נכסים מן המשתייר, והשלישית מן המשתייר, והרביעית מן המשתייר, עד עשירית מן המשתייר. נמצאו הבנות נוטלות תרין חולקין פרא ציבחד (מעט פחות משני שלישי), והבן נוטל חד חולק ואוף ציבחד (מעט יותר משלישי).

בבבלי גם כן ביאר שכל אחת נוטלת עישור ממה ששיירה קודמתה, אך לא הביא את החשבון כמה בסה"כ יטלו הבנות וכמה הבן¹⁷.

בבלי סח: • פ"ו ד"ו [מא:]

נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות

רבי יסא איתפקד גביה מדל דיתמין והוה תמן יתמין בעיין מפרנסא (הפקידו אצלו ממון של היתומים הזכרים, והיתומות היו עניות). אעיל עובדא קומי (לפני) רבי אלעזר וקומי רבי שמעון בר יקים, אמר רבי שמעון בר יקים: לא מוטב שיתפרנסו (הבנות) משל אביהן ולא מן הצדקה? אמר ליה רבי אלעזר: דבר שאילו יבוא לפני רבותינו, ואין רבותינו נוגעין (שהיו מסתפקים מה הדין), ואנו עושין אותו מעשה? אמר רבי יוסי: אנא יהיב לון, ואין (אם) קמון יתמי וארון - אנא יהיב לון (אתן לבנות, ואם הבנים יערערו - אחזיר להם). אפילו כן חמון ולא עירון (ראו ולא ערערו).

בבבלי לא הובא.

בבלי סח:

מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ב [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ז ד"ז [מב:]

האם צמר בכור בטל ברוב

אמר רבי יוחנן בשם רבי יסא: צמר הבכור שטרפו בטל ברוב. ואייתי רבי חייה ציפוריאי קומי (לפני) רבי אימי ליטרא בשמונה ולא הורי ליה (התערב צמר בכור ברוב ולא התייר), דמר (משום שאמר) רבי יסא: לא מתניתא היא? האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד - ידלק הבגד, משער הנזיר ומפטר חמור בשק - ידלק השק, הורי מתניתא פליגא על רבי יוחנן.

בבבלי לא הובא.

פ"ז ד"ז [מב:]

אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר קרוביו

רוצה הוא בתקנת ביתו (בני ביתו, דהיינו בניו) יותר מקרוביו (שאר קרוביו).

בבבלי לא הובא.

פרק ז – המדיר

בבלי עא. • פ"ז ה"א [מג.]

חילוק בין מדיר מתשמיש מהנאה

תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המיטה (השיעור הוא שבת אחת) וכא את מר (וכאן אתה אומר) הכין (חודש)? תמן כמדירה מגופו, ברם הכא במדירה מנכסיו. **בבבלי** לא הובא טעם החילוק בין שבת לחודש, ובעניין אחר (מחלוקת רב ושמואל) דן שהיתה הו"א לחלק ביניהם.

בבלי ע. • פ"ז ה"א [מג.]

יכול להדירה ממזונות רק לדעה שמוזונות דרבנן

ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו (הרי משועבד לה)? אמר רבי יוסי בן חנינה: מכיון שהוא עתיד לגרשה וליתן לה כתובה ולמעט ממזונותיה כמי שאין בו חוב. ותהא

¹⁷ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

יושבת וממתנת ואם גירש הרי יפה ואם לאו יעלה לה מזונות! כמאן דמר (דאמר) אין מזונות האשה מדבר תורה.

בבלי תירץ שאומר לה צאי מעשי ידיך למזונותיך. המחלוקת האם מזונות מדאורייתא או דרבנן הובאה בבבלי מז:

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

המדיר את אשתו ימתין ל' יום שמא ימצא פתח
מגלגלת עמו (ממתינה) שלשים יום - שמא ימצא פתח לנדרו.
בבלי הטעם הוא שבשלושים יום ישמעו אנשים ותבאיש.

גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם
שמואל אמר: במדירה שלשים יום, אבל במדירה לעולם מיד יוציא ויתן כתובה. רבי זעירא רבי אבינה בשם רב: ואפילו במדירה לעולם מגלגלת עמו שלשים יום, שמא ימצא פתח לנדרו.
בבלי אותה מחלוקת, אך הדעות הפוכות: רב אמר שלושים יום ושמואל אמר אפילו לעולם.¹⁸

האם נחלקו במשנה רק במדיר כהנת או גם ישראלית
רבי יוסי אומר בכוהנות פליגין (ת"ק ורבי יהודה במשנה, וכך פירושה): יותר מיכן יוציא ויתן כתובה - בסוף שנים (שני חודשים), רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה - בסוף שנים, ובכוהנות שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובתה - בתחילת שלש. ותני פליג (בריתא חולקת על רבי יוסי): בסוף שלשה דברי רבי מאיר.
בבלי אביי אמר שנחלקו רק בכהנות, ורבא אמר שנחלקו גם בישראל בחודש חסר.

מדיר אותה רק מפרי אחד
ויש אדם שמדיר את חבירו מחיים (איך יכול להדירה מכל הפירות)? אלא בשאמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני (רק מפרי אחד. כך הגיהו פני משה וקרנן העדה).
בבלי לא הובא.

אצבעו בין שיניה
הוא נתן אצבעו בין שיניה וכו' היא נתנה אצבעו בין שיניה.
בבלי הלשון אצבע (ולא אצבעו) בין שיניה.

הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל
הדירה שלא תרחץ במרחץ - בכרכים שבת אחד ובכפרים שתי שבתות, שלא תנעלי מנעל - בכפרים שלשה חדשים ובכרכים מעת לעת.
בבלי לא הובא.

¹⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אסור לצאת בקלתה למבוי

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

וראשה פרוע - לחצר אמרו, ק"ו למבוי. רבי חייה בשם רבי יוחנן: היוצאה בקפלטין שלה אין בה משום ראשה פרוע. הדא דתימר (זה נאמר) לחצר, אבל למבוי יש בה משום יוצאה וראשה פרוע. יש חצר שהוא כמבוי, ויש מבוי שהוא כחצר. חצר שהרבים בוקעין בתוכה הרי הוא כמבוי, ומבוי שאין הרבים בוקעין בתוכו הרי הוא כחצר. **בבבלי** רבי יוחנן הוה תיר קלתה בחצר וכן מחצר לחצר דרך מבוי, ואסר בשוק. כמו כן הוסיף שמדאורייתא קלתה מותרת, והאיסור בשוק הוא רק מדין דת יהודית.

הפירוש שתשמיש קשה לה

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

אי זו היא הקולנית? שמואל אמר: כל שהיא מדברת ושכינותיה שומעות אותה. רב אמר: כל שקולה הולך ממיטה למיטה בשעת תשמיש (שהתשמיש קשה לה). **בבבלי** גם כן הביא את שני הפירושים, ודחה את הפירוש שתשמיש קשה לה.¹⁹

מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

תני רבי חנין בשם רבי שמואל: אחד נשים שאמרו אין להן כתובה (מתחילה, דהיינו הממאנת השניה והאיילונית) ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה (שהפסידה מפני מעשיהן, כגון עוברת על דת) כגון היתומה והשנייה והאיילונית - לא שנו אלא כתובת מנה מאתים (לא הפסידו רק מנה ומאתיים), אלא אפילו היתה כתובה של אלף דינר מאבדת וכו'. רבי הילא רבי יסא רבי בא (אבא) בר כהן מטי בה בשם רבי חנינה בן גמליאל: נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובת מנה מאתים, אלא אפילו היתה כתובתה של אלף דינר מאבדת (ודוקא אלו שהפסידו כתובתן מאבדות גם את התוספת, אך ממאנת שניה ואיילונית יש להן התוספת. אמנם קרבן העדה הגיה שגם בבבלייתא הראשונה צריך לגרוס כמו בשניה, שלממאנת שניה ואיילונית יש תוספת). **בבבלי** קא. לכו"ע לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת.

מעשי פריצות של האשה, הלשון "כאור"

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מה]:

ראו אותה חוגרה בסינר וכול יוצא מתוך ביתה - כאור (מכוער) הדבר תצא, רוק על גבי מיטתה - כאור הדבר תצא, רוק על גבי מיטתו - כאור הדבר תצא, סנדלו לפני מיטתה - כאור הדבר תצא, סנדלה לפני מיטתו - כאור הדבר תצא, שניהם יוצאין ממקום אפל - כאור הדבר תצא, מעלין זה את זה מן הבור - כאור הדבר תצא, שניהם טופחות על יריכה במרחץ - כאור הדבר תצא. חנינה בר איקא בשם רבי יהודה: וכולהן (כל המקרים הללו) אם הביאה ראייה לדבריה (שלא היתה שם זנות) נאמנת. רב אדא בר אחוה בשם רב: מעשה בא לפני רבי ומר (ואמר) מה בכך, בעיין קומוי (לפניו): אפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה? אמר כזה באת מעשה, באחד שראו אותו נותן את פיו על פיה שלה, אתא עובדא קומי (לפני) רבי יוסי, אמר: תיפוק בלא פרן (בלא כתובה) וכו' היא גו חובה (בתוך מחבוא) והוא גו חובה - סוטה (מכוער הדבר ותצא). מגפפין - סוטה. מנשקין - סוטה. תרעה טריד (השער נעול אחריהם) - סוטה. מוגף (סגור ואינו נעול) - צריכה (נשאר ספק האם תצא).

¹⁹ דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי יבמות כד: הובאו רק שלושה מקרים שנחשבים מכוערים, ורק דעת רבי שתצא, אך חכמים חולקים עליו. ולגבי סנדלים, רש"י שם (יבמות כה. ד"ה מקום) הביא שני פירושים: שצורת הנחת הסנדלים היתה הפוכה, ושהוחלפו מקום סנדליו וסנדליה. ובירושלמי כאן מפורש כפירוש השני. כשהתייחדו מאחורי שער סגור ואינו נעול - נחלקו הראשונים, והביאם מראה הפנים כאן.

פ"ז ה"ז [מה:]

בית שן

בית שן.

בבבלי נקרא "בית שאן", ובמגילה כד: אנשי בית שאן נקראים "בישני".

בבבלי עב: • פ"ז ה"ז [מה:]

התנה שאין עליה כל נדר

מתניתא בשאמר לה על מנת שאין עליך נדרים, אבל אם אמר על מנת שאין עליך כל נדר - אפילו נדרה שלא לוכל (לאכול) חרובין נדר הוא.

בבבלי לא הובא.

בבבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]

מחלוקת האם בקידושי תנאי יוצאת בלי גט

אית תנאי תנאי: מותרת להינשא בלא גט, אית תנאי תנאי: אסורה להינשא בלא גט וכו'. ומאן דמר (דאמר) מותרת להינשא בלא גט - שמתוך שהיא יודעת שאם הולכת היא אצל הזקן והוא מתיר לה את נדרה והיא אינה הולכת, לפום כן (לכן) מותרת להינשא בלא גט. ומאן דמר אסורה להינשא בלא גט - שלא תלך אצל הזקן ויתיר לה את נדרה וקידושין חלין עליה למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות, לפום כן אסורה להינשא בלא גט.

בבבלי פשוט שלא צריכה גט, ויש מחלוקת רק כשכנסה סתם.

בבבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]

מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם

רבי שמעון בן לקיש אמר: מתניתא (שאיין לה כתובה) אמרה בשקידשה על תנאי וכנסה סתם, אבל אם קידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. רבי יוחנן אמר: אפילו קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה.

בבבלי קידשה על תנאי וכנסה סתם היא מחלוקת רב ושמואל אם צריכה בכלל גט, ומשמע שהמשנה היא בקידשה סתם וכנסה סתם.

בבבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו:]

קידשה בתנאי וכנסה סתם

וצריכה ממנו גט אפילו קידשה על תנאי וכנסה סתם.

בבבלי נחלקו בזה רב ושמואל.

בבבלי עד.

המחלוקת מהי חליצה מוטעת

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבבלי עד.

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ב [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד:

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד:

נדר של רבים ונדר ברבים

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עה. • פ"ז ה"ז [מז]:

קרחת וזקן באשה, דדים באיש

רבי רדיפה רבי יונה רבי ירמיה שאיל: אשה קרחה שיטה של שיער מקפת מאוזן לאוזן? בעיי משמע מן הדא: הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה שומא שאין בה שיער, ולא אדכרון קרחה. סברין מימר (רצו לומר) שאינה מום. אתא רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון אמר רבי נסה: מום הוא, לא מתני אלא דבר שהוא כאור (מכוער) בזה ובזה (גם באשה וגם באיש), מום בזה ואינו מום בזה, אבל דבר שהוא נוי בזה ומום בזה, כגון הדא קרחת (שלאיש היא נוי) אף על גב דהוא מום לא תניתא. תדע לך שהוא כן, הרי זקן הרי נוי באיש ומום באשה ולא תנינן יתר עליהן באשה זקן, הרי דדים הרי נוי באשה ומום באיש ולא תנינן יותר עליהם באיש דדים. **בבבלי** לא הוזכרו קרחת וזקן באשה ודדים באיש.

בבלי עז. • פ"ז ה"ט [מז]:

מסיק שמקמץ הוא מקמץ צואה

המקמץ - זה המקמץ צואה, ויש אומרים זה הבורסי. אמר רבי זעירא: מתניתא אמרה כן זה המקמץ צואה, דתנינן והמקמץ הבורסי (משמע שהם אנשים שונים). **בבבלי** היא מחלוקת שלא הוכרעה.

בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז]:

פרעה לקה בראתן

ובו (במחלת ראתן) לקה פרעה הרשע, הדא הוא דכתיב וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת בית וגו', אמר רבי ברכיה: על דטלמסן למגע (רצה לנגוע בשרה) בסמה דמטרונא (לקה בראתן). **בבבלי** לא הובא.

פ"ז ה"ט [מז]:

עשרים וארבעה מיני ארזים

ארבעה ועשרים מיני ארזים הן. **בבבלי** ראש השנה כג. נחלקו האם יש ארבעה או עשרה מיני ארזים.

בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז]:

המעשה בריב"ל ומלאך המוות – אינו בירושלמי

בבבלי הביא כאן באריכות מעשה ברבי יהושע בן לוי שלקח את הסכין למלאך המוות ולא רצה לבוא אחריו, ובירושלמי מעשה זה לא הובא²⁰.

בבלי עז:

בימי רשב"י לא היתה קשת

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

פרק ח – האשה שנפלו

קולי בית שמאי וחומרי בית הלל
 ולמה לא תניתה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל? אמר ליה: לא אתינן מיתני אלא דבר חמור משני צדדין וקל משני צדדין, ברם הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד (בית שמאי מקילים על האשה אך מחמירים על הבעל).
בבלי לא הובא.

נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה
 אמר להן (רבן גמליאל לחכמים) כך אני מודה לכם (בנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה) שלא תמכור ולא תתן, ואם מכרה ונתנה מכרה קיים.
בבלי הלשון: אף זו מוכרת ונותנת וקיים.

גירסא הפוכה במחלוקת מהם נכסים הידועים לבעל
 אמר רבי יוחנן: נכסים הידועין לבעל - אילו הקרקעות, ושאינן ידועין לבעל - אלו מטלטלין. רבי יוסי בן חנינא אמר: נכסים הידועין לבעל - אלו שנפלו לה ברשות הבעל, ושאינן ידועים לבעל - אילו שנפלו לה ובעלה נתון במדינת הים.
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוסי בן חנינא מחלק בין קרקע למטלטלין, ורבי יוחנן חולק עליו²¹.

האם רבי מאיר לשיטתו שמחובר כתלוש
 דרבי מאיר היא (לשיטתו), דרבי מאיר עבד מחוברין כתלושין. אמר רבי יוסי: ולא שמיע דמר (שאמר) רבי יוסי בן חנינא לא אמר רבי מאיר אלא בקמה העומדת להיקצר וגפנים עומדות להיבצר, הא שחת לא, ברם הכא אפילו שחת! רבי ירמיה בעא: מחלפא שיטתיה דרבי מאיר, תמן לא עבד מחוברין כתלושין (אם לא עומדים להיבצר) והכא עבד מחוברין כתלושין! אמר רבי יוחנן: לא דרבי מאיר עבד מחוברין כתלושין, אלא אם אתה רואה קמה קצורה את מייפה כוחה של אשה, שדה שלא נזרעה את מייפה כוחו של איש (ולא קשור לשיטתו שמחובר כתלוש).
בבלי לא דן מה טעמו של רבי מאיר.

עבדים שלא עושים כדי אכילתן
 מתניתא בשאינן עושין כדי טפילתן (שהעבדים לא עושים כדי אכילתן), אבל אם היו עושין כדי טפילתן לא תמכור, שאדיין כבוד בית אביה קיים.
בבלי לא הובא.

מחלוקת התלמודים האם השדה שלה
 רב אבון בשם רבנין דתמן (רבני בבל): מתניתא בשנפלו לה זתים ולא קרקען, גפנים ולא קרקען, אבל אם נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוין, שאדיין שבח בית

²¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אביה קיים. ורבנין דהכא (רבני ארץ ישראל) אמרין: אפילו נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען, לא דמי בית זיתא דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו.
בבלי בהו"א מדובר בזיתים וקרקען (בלשוננו: בשדה שלה), ובמסקנה מדובר בזיתים ולא קרקען.

מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה
פ"ח ה"י [ג].
רבי אבהו בשם רבי יוחנן וכו': יורש ובעל חוב שקדם אחד מהן ותפס מוציאין מידו. אמר רבי אחא בר עולא: נישמענה מן הדא וכו' עבר היורש ותפס אין מוציאין מידו.
בבלי צד. גם כן הביא מחלוקת בזה, ולשונו היא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה - האם מה שגבה גבה.

לפריון הקדש מספיק להוסיף כל שהוא
פ"ח ה"י [ג].
הקדש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה - מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו. ולא סוף דבר דינר אלא אפילו כל שהוא, שלא יהא הקדש נראה יוצא בלא פדיון.
בבלי ערכין כג: על המשנה "מוסיף עוד דינר" לא הביא שאפילו כל שהוא.

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת
בבלי פב: • פ"ח ה"א [ג].
התקין שמעון בן שטח שלשה דברים: שיהא אדם נושא ונותן בכתובת אשתו, ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר, והוא התקין טומאה לכלי זכוכית. לא כן אמר רבי זעירא רבי אבונא בשם רב ירמיה: יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית וכו' ושמעון בן שטח גזרו על כלי מתכות וכו' (מוכח שלא שמעון בן שטח תיקן טומאה לכלי זכוכית, אלא יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן)! רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי לוי: כך היתה הלכה בידם (מתקנת יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) ושכחוה ועמדו השניים (שמעון בן שטח) והסכימו על דעת הראשונים.
בבלי שבת טז: שמעון בן שטח לא תיקן טומאת כלי זכוכית אלא רק טומאת כלי מתכות. בבבא בתרא כא. רבי יהושע בן גמלא הוא שתיקן בית ספר.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכם
פ"ח ה"א [ג].
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ד [יא.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט - הכותב לאשתו

האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"
פ"ט ה"א [נא].
בשלא כנס אבל אם כנס אין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה (שהאומר "דין ודברים אין לי עימך" לא אמר כלום) וכו'. מתניתא אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה? (בתמיה, שהרי מוכח שכן מאבד) דתנינן תמן מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללקוח דין ודברים אין לי עמך, השנייה מוציאה מיד הלוקח. הא הראשונה לא (מוציאה מהלוקח, ומוכח שמאבד זכותו)! אמר ליה: כל גרמה אמרה שאין אדם

מאבד את זכותו בלשון הזה (אדרבה, ממשנה זו משמע שאין מאבד, ולכן השנייה מוציאה מהלוקח), אלא כאן אפילו השנייה לא תוציא מיד הראשונה ולמה אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח שכן היא כותבת לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום. **בבלי** צה. הקשה אותה קושיא, ותירץ שלא אמר כלום (אין מאבד), ובמשנה שם הראשונה לא מוציאה מהלוקח משום שקנו מידה.

תנאי על דשב"ל

פ"ט ה"א [נא:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בנזיר פ"ב ה"ה [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא לאחר מיתה בבלי פג: • פ"ט ה"א [נב.]. רבי ירמיה בשם רב: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אבל לא לעניין דברים (לא משום טעמו). הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יורשה, אבל דברים (טעמו) שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על הכתוב בתורה תנאו בטל - בתנאי גוף, אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה (ירושלמי) תנאי ממון הוא (ולא שייך לומר כאן שתנאו בטל). ולמה אמרו תנאו בטל (שהלכה כרשב"ג), שבסוף הוא זכה בהן (שהירושה היא לאחר מיתתה, ולכן אינו יכול לסלק עצמו).

בבלי גם כן אמר רב שהלכה כרשב"ג ולא מטעמיה, שטעמו משום מתנה על מה שכתוב בתורה. אך בבבלי הלכה כרשב"ג משום שירושלמי הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

נכסי לך ואחריך לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני פ"ט ה"א [נג.]. הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המוכר על מנת שאין אונאה

בבלי פד.

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [זט.], ועיין מה שכתבנו שם.

היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו פ"ט ה"א [נג.]. הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ח ה"ה [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נג.]. קריבתיה דרבי שמואל בר אבא יהבו ליה משם (משום שהיא) כושל, אייתי רבי שמעון בן לקיש עבדוי דרבי יודן נשייא (ריש לקיש הביא את עבדיו של רבי יהודה הנשיא) ואפיק מיניה (משום שסובר שהלכה שלא נותנים לכושל אלא ליורשים). רבי יוחנן הוה מיסתמיך על רבי שמעון בר אבא, אמר ליה: מה נעשה באותה הענייה? אמר ליה: אייתי רבי שמעון בן לקיש עבדוי דרבי יודן נשייא ואפיק מינה. (תמה רבי יוחנן:) ויפה נעשה (וכי אפשר להוציא ממנה ממון אחרי שנתנו לה)? אמר רבי ירמיה קומי (לפני) רבי זעירא: אי נאמר רבי יוחנן כדעתיה ורבי שמעון כדעתיה, דאיתפלגון (האם מוציאים ממון אחרי שנתנו אותו בטעות), הכל מודין שאם טעו בשיקול הדעת שאין מחזירין, מדברי תורה מחזירין, מה פליגין בטעות משנה, שרבי יוחנן אמר בטעות משנה שיקול הדעת (כמו טעות שיקול הדעת שאין מחזירין), רבי שמעון בן לקיש אמר טעות משנה דבר תורה (כמו טעות דבר תורה ומחזירין).

בבבלי גם כן הביא את המעשה הזה ורצה לתלות את מחלוקתם בדין טעה בדבר משנה, כדברי הירושלמי, אך דחה שלכו"ע טעה בדבר משנה חוזר, ומחלוקתם היא האם הלכה כרבי עקיבא או כרבי טרפון²².

האם היורשים קונים ברה"ר ובסימטא בבלי פד: • פ"ט ה"ג [נד:]
 רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין: (היורשים לא קנו) בצבורין בסורקי (פני משה: רה"ר, קרבן העדה פירש שני פירושים: רה"ר, או סימטא), אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו. רבי יוחנן אמר: ואפילו צבורין בתוך ביתו לא זכה לו ביתו.
בבבלי רב ושמואל אמרו שברה"ר לא קנו ובסימטא כן, ורבי יוחנן וריש לקיש אמרו שגם בסימטא לא קנו.

עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו פ"ט ה"ג [נד:]
 רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין: בצבורין בסורקי, אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו. רבי יוחנן אמר: ואפילו צבורין בתוך ביתו לא זכה לו ביתו, דהוה סבר דאינון דידה (ולא התכוון לקנותם) ולית אינון דידה (ומביא עוד כמה מחלוקות דומות האם זכה או לא).
בבבלי יבמות נב: העודר בנכסי הגר וכסבור שלו לא קנה, כי לא התכוון לקנותם.

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה פ"ט ה"ג [נד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ח ה"י [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דרדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה בבלי פה:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין שלום בתוך ביתו לעולם בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נד:]
 מה טעמון דרבנין (רבנן)? אם אומר את כן אין שלום בתוך ביתו לעולם.
בבבלי הלשון אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

תיקנו שאשה ששברה את כלי בעלה פטורה פ"ט ה"ד [נד:]
 שיברה את הכלים (אשה ששברה את כלי בעלה) מה את עבד לה - כשומרת חנם או כשומרת שכר? מסתברא מיעבדינה כשומרת שכר. אמרין: אפילו כשומרת חנם אינה (אלא פטורה אפילו בפשיעה), אם אומר את כן (שחייבת) אין שלום בתוך ביתו לעולם (ולכן תיקנו חכמים שפטורה).
בבבלי לא הובאה תקנה זו. והובאה ברמב"ם (אישות פכ"א ה"ט).

שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים – חייב פ"ט ה"ה [נד:]
 בגין דתנינן מתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה והשואל להיות פטור מלשלם, ואתא מימר (לומר) לך שאף על פי שהיתנה עמו שהוא פטור - שהוא חייב (אם שינה מדעת הבעלים והשאל לאחר).
בבבלי לא הובא.

²² דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת

פ"ט ה"ה [נה].

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בעל חוב שלא עמד בדין – לא גובים שלא בפניו

בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]

והוא שעמד (הבעל חוב) בדין וברח (אז גובים מנכסיו שלא בפניו), אבל אם לא עמד בדין וברח לית כאן מחלטין אלא מכרזין.

בבבלי לא חילק, אלא מחליטים גם כשלא עמד בדין.**חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה**

בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]

חנן ורבי שמעון אמרו דבר אחד, כמה דמר (דאמר) רבי חנן לא תשבע אלא בסוף (מי שהלך למדינת הים, אשתו תישבע רק בזמן שתגבה את הכתובה ולא בזמן שתגבה מזונות) כן רבי שמעון אמר לא תשבע אלא בסוף.

בבבלי הביא זאת ודחה שאם כן הלשון היה צריך לומר "בית דין משביעין אותה" ולא "יורשין"²³.**אומולוגיאי, ספר שכותבים בו שטרות**

בבלי פט: • פ"ט ה"ט [נז:]

גובה גיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה (נחשוש שתגבה פעמיים את כתובתה) אין שם אומולוגיאי (פני משה: שובר. קרבן העדה: ספר שכותבים בו שטרות) (בתמיה, וכך לא תגבה פעמיים).

בבבלי דנו על שובר, אך לא הוזכר ספר שכותבים בו שטרות.**שני שטרי חוב – האם גובים את שניהם**

בבלי פט: • פ"ט ה"י [נז:]

לית הדא אמרה ההן דיזיף מן חבריה וחזר ויזיף מיניה (מי שלוה מחבירו פעמיים) צריך מימר לבד מן כרטוסה (שטר) קדמייא דאית לי גבך (כמו שחוששים שכתב לה שתי כתובות כי טענה שאיבדה את הראשונה, כך גם מי שמוציא שני שטרי חוב על חבירו, יכול הלווה לטעון שהם חוב אחד וכתב לו עוד שטר רק משום שטען שאיבד את השטר הראשון. לכן מי שלוה מחבירו פעמיים צריך לפרש לו בשטר שהוא חוב נוסף חוץ מהחוב הקודם). אורחא דאיתתא מימר אבד פורנה (כתובתי) עביד חורן (אחרת), אלא כי אורחא דבר נשא מימר אבד כרטיסו עבד חורן (פני משה: בניחותא, גם בשטרי חוב חוששים שאבד שטרו וכתב לו שטר נוסף, ולכן בשני שטרות גובים רק אחד. קרבן העדה: בתמיה, דווקא בכתובה הדרך היא שכאשר טוענת שאיבדה את כתובתה בעלה כותב לה כתובה נוספת, אך בשטרי חוב לא יכתוב לו שטר נוסף).

בבבלי מד. מפורש ששני שטרי חוב - ביטל השני את הראשון, ויש לזה שני טעמים: שהודה לו שהראשון מזויף, או שמחל לו על הראשון. הטעם שחוששים שטען שאיבד את הראשון ולכן כתב לו את השני (כפני משה כאן) לא הובא בבבלי.²³ דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף

פרק י – מי שהיה נשוי

לתשלומי מזונות שתי הנשים שוות

בבלי צ. • פ"י ה"א [נח].

מתניתא לעניין כתובה (לתשלומי כתובה לאחר מיתת הבעל הראשונה קודמת), אבל לעניין מזונות שתיהן שוות.

בבלי לא הובא, והרמב"ם (אישות פ"ח ה"ד) פסק כירושלמי.

מי קודם – כתובה, קבורה, מלווה ובנות

בבלי צ. • פ"י ה"א [נח].

כתובה וקבורה (של הבעל) מי קודם? כתובה ומלווה בעדים מי קודם? כתובה ופרנסת בנות מי קודם? מאן דאמר גובין פרנסה מן משועבדין פרנסת בנות קודמת, ומאן דמר (דאמר) אין גובין פרנסה מן משועבדין אין פרנסת בנות קודמת.
בבלי לא הובא.

שתי נשים שאחת נתגרשה

בבלי צ. • פ"י ה"א [נח].

לא אמר (במשנה שהאישה השנייה קודמת לגבות) אלא מת (שהאשה הראשונה מתה), הא נתגרשה (הראשונה) - כבעל חוב היא (הראשונה, והיא קודמת).
בבלי לא הובא.

כשהמוריש חייב, האם נחשב שיש מותר דינר

בבלי צ: • פ"י ה"א [נח].

והחוב ממעט (אם המוריש חייב לאחרים כסף לא נחשב שיש מותר דינר), ודכוותה והחוב מרבה (אם אחרים חייבים למוריש כסף נחשב שיש מותר דינר).
בבלי דן בזה והסיק שבבעל חוב לכ"ע הוי מותר, כלומר שהחוב לא ממעט.

ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה

פ"י ה"ג [נט].

רבי בא (אבא) בר זבדא בשם רב: ברם נהגו בסוריא להיות גובין מן הנחושת ומן הצועות, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: ובלבד מן הצועות שבאותו הלילה (פני משה: מה שהכניסה לו בלילה הראשון. קרבן העדה: מה שהשתמש רק יום אחד). רב שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: נהגו העם בערבייא להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים, ודכוותה בלבד מן הבושם שבאותו הלילה.
בבלי דומה לזה בדף סז., אך לא הובא שדווקא באותו הלילה.

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה

בבלי צד.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"י [ג], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה

בבלי צד. • פ"י ה"ד [נט].

שמואל אמר שוחדא דדייני (קרבן העדה פירש מלשון שוחד, שמותר לדיין לקחת שוחד בשביל לזכות אחד מהם. בשיירי קרבן הביא את דברי המפרשים על זה. הרמב"ן (בבא בתרא לה) והריטב"א (כתובות פה.) כתבו שהוא לשון גוזמא, ולא שיכולים לקחת שוחד), לשני שטרות שיצאו על שדה אחת, אי זה מהן שירצו בית דין להחליט מחליטין.
בבלי הובאו דברי שמואל בלשון שודא דדייני.

השלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה
 שמואל אמר: (הדין במשנה שמי שהיה נשוי לשלוש נשים ויש רק מאתיים זוז) במרשות זו את זו, כשהרשת (הרשתה) השלישית את השנייה לדון עם הראשונה, אמרה לה (השניה לראשונה): לא מנה אית לך? סב חמשין ואיזל לך.
בבלי אמר שמואל בכותבת בעלת מאתיים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה, ולא הזכיר רשות מהשלישית.

הטילו לכיס חולקים בשווה
 שלשה שהטילו לכיס והותירו או פחתו כך היו חולקין. אמר רבי אלעזר: הדא דאת אמר (זה נאמר) בשהיתה הסלע חסירה או יתירה, אבל לשכר ולהפסד כולהן חולקין בשווה (השכר לאמצע).
בבלי חילק שבשור לחרישה ועומד לחרישה השכר לאמצע, כירושלמי, אך בשור לחרישה ועומד לטביחה נחלקו אמוראים האם השכר לאמצע או לפי מעותיו (ובירושלמי בבא קמא פ"ד ה"א [יח.] הגירסא שונה קצת, אך גם שם אין בזה מחלוקת).

הטילו לכיס ונגנבו – חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חשבון חלוקת שלוש כתובות
 מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת וכו'.
בבלי הקשה מדוע בעלת כתובת המנה ברישא נוטלת חמישים, וכן מדוע בסיפא בעלת המאתיים נוטלת מנה. והירושלמי לא דן בזה.

הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ד [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"א [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

נכסי לך ואחרריך לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יא – אלמנה ניזונת

מותר בלאות אלמנה שלה
 הותירה בליות שלה, מה אם אשת איש שהותירה מזונות שלו הותירה בליות שלה, אלמנה שהותירה מזונות שלה הותירה בליות לא כל שכן. תמן צריכה לון לנידתה (אשת איש צריכה אותן כדי שלא תתגנה על בעלה), אף הכא צריכא לון לנידתה (שלא תתגנה על הציבור).
בבלי סה: מותר בלאות אלמנה ליורשיו ולא לה, שכיוון שאינה נשואה טוב שתתגנה.

בבלי צד: • פ"א ה"א [סא:]

מעשים של חיבה

פ"א ה"א [סא.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ה ה"ו [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

פ"א ה"א [סא.]

אשת איש שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי (איני ניזונת ואיני עושה) אין שומעין לה.
בבלי מפורש בכתובות נח: (ובעוד מקומות רבים) שיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה.

דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה

פ"א ה"א [סא.]

רב אמר: המת אמר אל תקברוני - נקבר בצדקה. רבי אימי בעא: וכי עלת על דעתך שיהו אחרים (יורשיו) מתפרנסים משלו והוא נקבר בצדקה? מתניתא פליגא על רב: יורשיה הירושין כתובתה חייבין בקבורתה! פתר לה בשירשו קרקע, כהדא דתני: הניח עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין כל הקודם בהן זכה והלה נקבר בצדקה (כשלא הניח קרקע, אבל אם הניח קרקע נקבר מדמי הקרקע).

בבלי מח. אין בזה מחלוקת, וכן אין חילוק בין קרקע למטלטלין, ותמיד נקבר מנכסיו.

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה

פ"א ה"א [סא.]

עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן וכו'. ובמסיים ואומר תנו שדה פלוני לפלוני (שפירש איזו שדה), אמר תנו (פני משה הגיה: חצי) שדה פלוני לפלוני - כמי שסיים או עד שיאמר חצייה בצפון וחצייה בדרום? (האם לשון זו נחשבת למסיים? ונשאר בספק).
בבלי גיטין יג. שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ומת - יתנו, אע"פ שלא סיים.

אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני

פ"א ה"א [סא.]

רבי יודן בעי: אמר שרפוני ועבדו בי עבודה ותנו חצי שדה פלוני לפלוני - אם אין שורפין אין נותנין (האם כיוון שאין שורפין גם אין נותנים)? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא.

ספינה נקנית במשיכה לכו"ע

פ"א ה"א [סא.]

דתני: ספינה נקנית במשיכה דברי הכל, רבי נתן אומר: ספינה ואותיות נקנין במשיכה ובשטר.

בבלי בבא בתרא עה: הביא ברייתא זו ולא גרס את המילים "דברי הכל", ולכן היתה לבבלי שם ה"א שנחלקו גם בספינה, והסיק שנחלקו רק בשטר, כמו לגירסת הירושלמי.

אלמנה שלא תבעה את מזונותיה

בבלי צו. • פ"א ה"ב [סב.]

אלמנה שעשת (שעשתה) שנים שלשה חדשים שלא לתבוע מזונותיה אבדה מזונותיה.
בבלי הגירסא: שתיים ושלוש שנים.

ספק אם היתומים שילמו לאלמנה את המזונות

בבלי צו: • פ"א ה"ב [סב.]

בסוף שלשים יום הן (היתומים) אומרים נתנו (לאלמנה מזונותיה), והיא (האלמנה) אומרת לא נטלתי - ייבא כהדא דמר (כמו שאמר) רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לווה ממנה י"ב אלף

לשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש, פשיטא חדש הראשון נתן (אם מתדיינים על החודש שעבר - פטור מלשלם), וחדש האחרון לא נתן (על החודש הבא - חייב לשלם), ימים שבנתיים זו היא שאמרו הא בתחילה לא (פני משה: ולכן היתומים לא נאמנים לומר ששילמו על החודש הבא. קרבן העדה: ולכן היתומים נאמנים לומר ששילמו על החודש שעבר). **בבלי** לא חילק אם החודש עבר, אלא אם ניסת (שעליה להביא ראיה) או לא (שעל היתומים להביא ראיה).

כבוד גרושתו ומעשה על כך

[פ"א ה"ג [סב]:]

כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך חס על כבוד גרושתו. דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: מבשרך לא תתעלם זו גרושתו. איתתיה דרבי יוסי הגלילי הוות מעיקה ליה סגין (מצערותו). סליק רבי לעזר בן עזריה לגביה, אמר ליה: רבי, שיבקה דלית היא דאיקרך (גרשה, שאינה מכבדתך). אמר ליה: פורנה רב (כתובתה מרובה) עלי. אמר ליה: אנא יהיב לך פורנה ושבקה. יהב ליה פורנה ושבקה. אזלת ונסיבה לטסורא דקרתא (שומר העיר), איתנחת מן ניכסוי ואיתעביד כסגיא נהורא (וירד בעלה מנכסיו והתעוור), והוות מחזרא ליה על כל קרתא ומדברא ליה (הולכה אותו בכל העיר לחזור על הפתחים). חד זמן חזרתיה על כל קרתא ולא איתיהב ליה כלום. אמר לה (בעלה): לית הכא שכונה חורין (אחרת)? אמרה ליה: אית הכא שכונה דמשבקי, ולית בחיילי עייל לה לתמן (אני מתביישת לחזור על הפתחים בשכונה זו כי בעלי הקודם גר שם). שרי חביט לה (בעלה התחיל להכותה כדי שתיכנס לאותה שכונה). עבר רבי יוסי הגלילי ושמע קלון מתבזי (את קולם שהם מתבזים) בשוקא, נסבון (לקח אותם) ויהבון בגו חד ביתא מן ידיה והוה מסיק לון מזונין כל יומין (הימים) דהוון בחיין, על שם ומבשרך לא תתעלם זו גרושתו. אפילו כן אציתון קלוי בליליא ושמעין קלה אמרה לא הוה טב דייה צערה לבר מן גופה ולא לגו גופה (שמעו קולה שאמרה שמוטב היה לה צער העוני מצער הבושה לקבל ממנו צדקה).

בבלי לא הובא, והרמ"א (אה"ע סי' קיט סעיף ח) הביא שצדקה לגרושתו קודמת לשאר אדם.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע

[בבלי צט: • פ"א ה"ד [סב]:]

בשוה מנה במאתיים אין סופו לחזור משם מקח טעות? תיפתר שהוקיר המקח. אמר רבי אבין: הדא מסייעא לרב שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר אין למקח הונייה (הונאה) לעולם (בקרקעות). אמר רבי יוחנן: אם היה המקח מופלג (שהגיע כדי דמיו) יש לו הונייה.

בבלי בבא מצינא נז. דן האם יש ביטול מקח לקרקעות. רש"י (שם ד"ה ביטול) פירש שהוא ביותר משתות, אך תוס' (שם ד"ה אמר) פירש שהוא מפלגא ואילך. ותוס' (כתובות צח. ד"ה אלמנה) הביאו ראיה לשיטתם מהירושלמי הזה, וכן הר"ף והרא"ש (בבא מצינא שם) הביאו את הירושלמי.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא

[פ"א ה"ה [סג]:]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט
 כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שליש (דין אונאה) במטלטלין עד שתות, ודכוותא בהקדש בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד (אחד מתוך) י"ב. תמן תנינן: שום היתומים שלשים יום, שום הקדש ששים יום (שלכל העניינים הללו מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט).
בבלי לא הובא.

רבי אלעזר בן פרטא
 אתא עובדא קומי (לפני) רבי, בעא מיעבד כרבנן. אמר לו רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של רבי אלעזר בן פרטא וכו'.
בבלי הוא פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של רבי פרטא הגדול.

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדש פסולה כסף קידושיה שלה
 שאם קידשה (את אחת מהפסולות שקנסו אותו שיתן לה כתובתה) בליטרא של זהב שהוא מאבד את הכל (וגם לא מחזירה לו את כסף קידושיה, משום קנס).
בבלי לא הובא.

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ט ה"ד [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ו [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יב – הנושא את האשה

כיצד מתחייב לזון את בת אשתו
 במה הוא מתחייב לה וכו'? עשו אותה כתוספת כתובה. ויתן בסוף (כשמגרשה)! עשו אותה כקידושי אשה. ויתן משעה הראשונה (כשמקדשה)! עשו אותה כמקדש את האשה על מנת ליתן לה שנים עשר דינר זהב בשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש.
בבלי ביאר שמסר לה שטר בפני עדים, או בשטרי פסיקתא.

הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו
 היו ביוקר והזילו (שבמשך כמה זמן לא שילם לה, וכשבא לשלם את חובו הוזלו), אם הוא גרים (גרם את העיכוב) נותן ביוקר, ואם היא גרמה נותן בזול. היו בזול והוקירו, בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותנין בזול.
בבלי לא הובא.

בת – האם עולה עימו

פ"ב ה"א [סד:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ה ה"ו [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האב חייב בכסות בנותיו

פ"ב ה"א [סד:]

בנן נוקבן דיהוון ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מניכסיי. ותני עלה: ומתכסיין בכסותי (שהכסות נכללת במזון הבנות).

בבבלי נב: דן בחיוב האב לזון את בנותיו ולא הובא שחייב גם בכסותן. והרמב"ם (אישות פ"ט ה"א) פסק כירושלמי.

מעשי בת אשתו לעצמה

בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:]

מעשה ידי הבת (שהתחייב לזון) של מי וכו'? זנה ומעשה ידיה של בעלה, אמר רבי יוסי: הדא אמרה פסק לזון כלתו זנה ומעשה ידיה של בנו (של הבת).
בבבלי לא הובא.

חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה

בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:]

חלת (חלתה הבת שהתחייב לזון) כמי שנישאת (וצריך הבעל לתת לה דמי מזונות).
בבבלי חלתה לא הובא.

מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה

בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:]

מתה (הבת שהתחייב לזון) כמי שנישאת (וצריך לתת דמי מזונותיה ליורשיה)? מתה כבר מתה (ופשיטא שפטור)!

בבבלי בבא בתרא קמ. הביא שמתה פטור מלתת לה מזונות, ולא היתה הו"א אחרת.

המשיא אשה לבנו זכה בבית

פ"ב ה"ב [סה:]

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו

בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:]

רבי ציוה שלשה דברים בשעת פטירתו: אל תזוז אלמנתי מביתי וכו', מתניתא היא אלמנה שאמרה אי איפשי לזוז מבית בעלי! אמר רבי דוסא דלא יימרן לה בייתא דנשוותא הוא משתעבד לנשוותה (שלא יאמרו שביתו משועבד לנשיא הבא, ותצטרך לזוז מהבית).
בבבלי צוואתו בעניין אלמנתו היא "הזהרו בכבוד אמכם".

יוסף חפני ושמעון אפרתי

בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:]

ומי שניטפל בי בחיי יטפל בי במותי. אמר רבי חנינה דציפורין (מציפורי): כגון יוסף אפרתי, יוסה חפני.

בבבלי שמם יוסף חפני ושמעון אפרתי.

אל תספידוני בעיירות – מפני המחלוקת

בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:]

אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת (שיריבו מי יספידו).
בבבלי פירשו משום כבוד, שיספידוהו יותר בכרכים.

האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]
 רבי חזקיה מוסיף: אל תרבו עלי תכריכין, ותהא ארוני נקובה לארץ (פני משה: שיתחבו את הארון בארץ שלא ישטפוהו הגשמים, א"נ שיהיה נקוב בתחתיתו כדי שמי הגשמים יצאו ממנו. קרבן העדה: שהמת ייגע בארץ, שזו מצוה). מילתא אמרה בסדין אחד הוא נקבר רבי, דרבי אמר כמה דבר נשא אזיל הוא אתי (המת יקום בבגדיו ולא בתכריכיו), ורבנין (רבנן) אמרין כמו דבר נש אזיל הוא אתי. תני בשם רבי נתן כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו וכו' (קם בתכריכיו).

בבבלי תוס' (קיא: ד"ה בלבושיהן) הבינו מהבבלי שמתים קמים בבגדיהם, והביאו מהירושלמי הזה שקמים בתכריכים, וגליון הש"ס הביא מהירושלמי שיש בזה מחלוקת, כגרסתנו.

האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]
 רבי יוחנן מפקד אלבשוני בורדיקא (תכריכי תכלת) לא חיוורין ולא אוכמין, אין קמית ביני צדיקא לא נכחת, ואין קמית ביני רשיעיא לא נבהית. רבי יאשיה פקיד אלבשוני חיוורין חפותין, אמרו ליה: מה את טב מן רבך? אמר לון: ומה אנא בהית בעובדיי (וכי אני מתבייש במעשיי)? רבי ירמיה מפקד: אלבשוני חיוורין חפותין, אלבשוני דנרסיי והבון מסנאיי ברגליי וחוטרא בידי ויהבוני על סיטרא, אין (אם) אתי משיחא ואנא מעתד. **בבבלי** שבת קיד. אמר רבי ינאי שלא יקברוהו בלבנים ולא בשחורים.

הבשורה על מיתת רבי

בבלי קד: • פי"ב ה"ג [סה:]
 יצוקים ואראלים תפשונו בלוחות וגברה ידן של אראלים וחטפו את הלוחות. **בבבלי** הלשון: אחזו בארון הקודש.

ביום קבורתו של רבי התארך היום

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]
 כיון ששקעה החמה קרא הגבר (התארך היום ולא שקעה השמש בעונתה), שרייא מציקין אמרין דילמא דחללינן שובתא (הצטערו שמא חיללו שבת), ואתת בת קול ואמרה להון כל מי שלא נתעצל בהספידו של רבי יהא מבושר לחיי העולם הבא. **בבבלי** הובא שיצאה בת קול, אך לא הובא שהתארך היום.

יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ

פי"ב ה"ג [סה:]
 עבד תלת עשרה שנין חשיש שינוי (שינוי כאבו), אמר רבי יוסי בי רבי בון: כל אותן שלש עשרה שנה לא מתה חיה (יולדת) בארץ ישראל ולא הפילה עוברת בארץ ישראל. **בבבלי** בבא מציעא פה. הובא שהתייסר שלוש עשרה שנה, חלקם בחולי שבפה וחלקם באבן במקום קטנים, ולא הובא שהגן על יושבי הארץ.

רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב הונא

פי"ב ה"ג [סה:]
 רבי הוה עינוון סגין (עניו גדול) והוה אמר כל מה דיימר לי בר נשא (שיבקש ממני אדם) אנא עביד, חוץ ממה שעשו זקני בתירה לזקני דשרון גרמון ומנוניה (שאיני מוכן למסור את נשיאותי לאחר), אין (אם) סליק רב הונא ריש גלותא להכא אנא מויתב לעיל מיני, דהוא מן יהודה ואנא מן בנימין, דהוא מן דכרייא (שרב הונא מתייחס ליהודה מאביו) ואנא מן נוקבתא (ורבי מתייחס ליהודה מאימו ולבנימין מאביו). חד זמן עאל (נכנס) רבי חייה רבה לגביה אמר ליה הא רב הונא לכאן, נתכרכמו פניו של רבי (שיצטרך למסור לו את הנשיאות). אמר

ליה: ארונו הוא (רב הונא מת). אמר ליה (רבי לרבי חייא): פוק חמי מה בעי לכאן (צא לראות מי קורא בחוץ). נפק ולא אשכח בר נש, וידע דהוא כעיס עלוי (עליו, ולכן אמר לו לצאת). עבד דלא עליל לגביה תלתין יומין (רבי חייא לא נכנס אל רבי שלושים יום, כדין נזיפה), אמר רבי יוסי בי רבי בון: כל אינון תליתי יומיא ילף רב מיניה כל כללה דאורייתא (באותם שלושים יום למד רב מרבי חייא את כל כללי התורה). בסוף תלת עשרה שנייא ותליתי יומיא עאל אליה לגביה (אל רבי) בדמות רבי חייא רבה וכו'.

בבלי לא הובא.

פי"ב ה"ג [סו.]

רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו

רבי הוה מתני שבחיה דרבי חייא רבה קומי (לפני) רבי ישמעאל בי רבי יוסי. חד זמן חמתיה גו בני ולא איתכנע מן קומוי (ראה אותי בתוך בית המרחץ ולא עמד לפני). אמר ליה: למה עבדת כן? אמר ליה: ייתי עלי דאין סחית לא ידעית בההיא שעתא אשגריית עינוי בכל ספר תילים אגדה (מתוך שהייתי שקוע בתהילים לא שמתי לב לראותך). מן ההיא שעתא מסר ליה תרין תלמידין די יהלכון עימיה גו סכנתא.

בבלי לא הובא.

פי"ב ה"ג [סו.]

צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא

דרבי יסא צם תמניי צומין לחמיי (כדי לזכות לראות את) רבי חייא רבה, ובסופא חמא (ראה אותו) ורגזון ידיה וכהן עינוי (ורעדו ידיו וכהו עינוי של רבי יסא. ומסורת הש"ס הביא גירסא: גני גבוי, ופירש קרבן העדה שראה אותו ישן) וכו'. רבי שמעון בן לקיש צם תלת מאתן צומין למיחמי רבי חייא רובה, ולא חמתיה (ולא זכה לראותו).

בבלי עירובין יג: הובאה רק המעלה לראות את רבי מאיר, אך לא הובאו מעשים שצמו לשם כך.²⁴

פי"ב ה"ג [סו:–סז.]

אגדות בשבחה של ארץ ישראל

ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם וכו' (מאריך בשבחה של ארץ ישראל).

בבלי אגדות בעניין זה הובאו בפרק י"ג (ק"י–ק"ב).

פי"ב ה"ג [סו:]

הלשון "דברים בגב"

ונשאתני ממצרים וכו', דברים בגב (יש דבר פנימי ונסתר בזה).

בבלי קיא. הלשון: דברים בגו.

פי"ב ה"ג [סו:]

גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים

מעתה רבותינו שבבבל הפסידו (שלא יקומו לימות המשיח)! אמר רבי סימאי: הקב"ה הוא מהלך לפניו אל הארץ, והן מתגלגלין כנודות, וכיון שמגיעין לארץ ישראל נפשותיהן עמהן.

בבלי קיא. הלשון היא "גלגול", ומבאר שמחילות נעשות להם בקרקע.

²⁴ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל

פי"ב ה"ג [סז.]

שבעה ימים הן סובבין ארץ ישראל: ימא רבא, ימא דטבריא, ימא דכובבו, ימא דמילחא, ימא דחילתא, ימא דשילחת, ימא דאיפמייא. והאי ימא דחמץ (מדוע לא נמנה בין שבעת הימים האלו)! דוקליטיאנוס (שם מלך) הקווה נהרות ועשאו (ואינו מימי בראשית).
בבלי בבא בתרא עד: הגירסא היא: ימה של טבריא, ימה של סדום (ימא דמילחא), ימה של חילת, ימה של חילתא, ימה של סיבכי, ים אספמא (איפמייא), ים הגדול (ימא רבא).

מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל

פי"ב ה"ג [סז.]

דברא בר קריא (כך שמו) ורבי אלעזר הוון מטיילין באיסטריין (ברחובות העיר), ראו ארונות שהן באות מחוצה לארץ. אמר רבי בר קריא לרבי לעזר: מה הועילו אילו, אני קורא עליהן נחלתי שמתם תועיבה - בחייכם, ותבואו ותטמאו את ארצי - במיתתכן. אמר ליה: כיון שמגיעין לארץ היו נוטלין גוש עפר ומניחין על ארון, דכתיב וכפר אדמתו עמו.

בבלי קיא. הובא אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה, אך לא הובא המנהג להניח עפר על ארונותיהם²⁵.

הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש

בבלי קג:

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל שיעורי חכמים כך הוא – אינו בירושלמי

בבלי קד. • פי"ב ה"ה [סז.]

עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"א ה"ב [ו.].

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית

פי"ב ה"ה [סז:]

וכתובת אשה בזיבורית, אמר ליה רבי ירמיה: לא שנו אלא מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר (תוספת) גובה בבינונית, ואמר רבי יוסי: ואפילו כתובתה אלף דינר אינה גובה אלא מן הזיבורית.

בבלי נה. פשוט שגם התוספת בזיבורית.

פרק יג – שני דייני

בתי כנסת ובתי ספר בירושלים

בבלי קה. • פי"ג ה"א [סז:]

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ג ה"א [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל

פי"ג ה"א [סח.]

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

בבלי קז:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁵ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

האומר "ינתנו נכסי לבני" – האם גם לבנותיו
הרי שהיה נתון במדינת הים ואמר ינתנו אילו לבניו - בנותיו בכלל, אם בשעת מיתה
אמר ינתנו אילו לבניו - אין בנותיו בכלל (שבשעת מיתה התכוון לראויים לירש).
בבלי בבא בתרא קמג: לא מחלק אם היא שעת מיתה, אלא חילוקים אחרים: מה
ראוי לבנים ומה לבנות, אם יש לו כלה, אם יש לו בנות שאינן נשואות.

מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה
הפורע שטר חובו לחבירו שלא מדעתו וכו' מפייס הוינא ליה הוא מחיל לי (מוחל לי על
החוב).
בבלי לא הובא. וגליון הש"ס על הירושלמי כאן הוכיח מהירושלמי שאפשר למחול
גם על שטר, ואע"פ שהמלווה עדיין תופס את השטר.

שילם עבור חובו של חבירו – מתי יכול לתובעו
רבי יהושע בן לוי אמר: אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון (ארנונה)
ובגולגולת (שמות מיסים, אם חייבוהו המוכסים לשלם עבור המס של חבירו - חבירו חייב לפצותו, כי
לא היה יכול להיפטור. אך בשאר חובות שחייבוהו לשלם עבור חבירו - אין חבירו חייב לפצותו כי יכול
לומר "הייתי מפייסו בדבר מועט"). רב אמר: כל הנתפש על חבירו (בכל החובות) חייב ליתן לו
(שיכול לטעון שעל כל פנים נפטרת על ידי וסוף סוף היית חייב לשלם).
בבלי לא הובא.

יש גירסא "ישענו על הפתחים"
והבנים ישאלו על הפתחים, אית תניי תני ישענו. מאן דאמר ישענו - והשענו על העץ,
מאן דאמר ישאלו על הפתחים - ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם.
בבלי לא הובאה הגירסא ישענו.

האם נחלקו גם בטענו חיטים והודה לו בשעורים
מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים, אבל אם טענו שני מינין והודה לו באחד
מהן דברי הכל חייב (ובשבועות פ"ו ה"ד [ל.] הגירסא: פטור, וכן הגיה קרבן העדה כאן). רבי אימי
בשם רבי יוחנן: מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים, אבל אם טענו שני מינין
והודה לו באחד מהן דברי הכל פטור, ולמה תנינן רבן גמליאל מחייב? בא להודיעך כח
רבן גמליאל עד היכן הוא מחייב.
בבלי נחלקו אמוראים בטענו חיטים ושעורים והודה בשעורים.

נשבע שבועה אחת על כל הטענות
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בשבועות פ"ו ה"ד [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

למה לא שואלים את התובע מה כוונתו
ההין מילין וההן אמר ריקנין (התובע טען שהפקיד קנקנים, אדמון סובר שכוונתו למלאים וחכמים
סוברים שכוונתו לריקים) וכו'. ולית סופיה משאלה (וישאלו את התובע מה היתה כוונתו - מלאים
או ריקים)? בההוא דנשתתק (נשתתק התובע ואי אפשר לשואלו).

בבבלי לא הובא. ציון ירושלים (שבועות פ"ו ה"ד [ל:]) דן מדוע יועיל לשואלו אח"כ. ומראה הפנים (שבועות פ"ו ה"ד [ל:]) הוכיח מכאן שבכל ספק מה כוונת התובע - שואלים אותו.

כאשר אב פסק בלי בתו – חכמים מודים לאדמון בבלי קט. • פ"ג ה"ה [ע:]
מתניתא בשפסק במעמדה (של בתו), אבל אם לא פסק במעמדה אף רבנין (רבנן) מודיי (מודים).
בבבלי לא הובא, ותוס' (קח: ד"ה הפוסק) הביאו את הירושלמי הזה.

האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה בבלי קט: • פ"ג ה"ז [עא:]
רבי יוסי בן חנינה אמר: וכו' והן שיהו ארבעה מקיפין אותו. שמואל אמר: אפילו אחד מקיפו מכל צד (פני משה, והפירוש השני בקרבן העדה: אחד שקנה מארבעה, פירוש ראשון בקרבן העדה: אחד ממש).
בבבלי למסקנה המחלוקת באחד שקנה מארבעה.

סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב בבלי קי. • פ"ג ה"ט [עא:]
זה לזה מזה מנה וזה לזה מאתים - רב הונא אמר איתפלגון רב נחמן בר יעקב ורב ששת, חד אמר יוציא מנה כנגד מנה, וחרנה (והאחר) אמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו.
בבבלי אותה מחלוקת, והחולקים הם רב נחמן (סתם) ורב ששת. מוכח שסתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב, כשיטת תוס' (עירובין מג: ד"ה יתיב) ולא כרש"י שסובר שסתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יצחק (תוס' שם הוכיחו שזאת דעת רש"י). ואכן תוס' שם כתבו שמוכח בירושלמי כדבריהם, אך ראייתם היא רק שמוכח מהירושלמי שרב נחמן בר יעקב הוא בן דורו של רב ששת, ולא הביאו ראיה זו.

מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל בבלי קי. • פ"ג ה"י [עב:]
מוציאין (בעל את אשתו ולהיפך) מעיר שרובה גוים לעיר שכולה ישראל, אבל לא מעיר שכולה ישראל לעיר שרובה גוים.
בבבלי לא הובא.

מקור לכך שהנוה היפה בודק בבלי קי. • פ"ג ה"י [עב:]
ומניין שהנוה היפה בודק? רבי לוי בשם רבי חמא בשם חנינה: פן תדבקני הרעה ומתי, במשרה וסמך להרה (הוא הולך מהמישור להר, שאווירו טוב יותר) ואת אמר אכין (כך, שהעדיף את המישור)? אלא מכאן שנוה היפה בודק.
בבבלי לא הובא מקור לזה.

מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי בבלי קי: • פ"ג ה"א [עב:]
נותן לה ממעות ארץ ישראל, הדא אמרה שמטבע ארץ ישראל יפה מכל הארצות. הדא מסייעא למאן דאמר כתובת אשה מדברי תורה, ודלא כרבן שמעון בן גמליאל, דתני: כתובת אשה מדברי תורה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין כתובת אשה אלא מדברי סופרים.

בבבלי ביאר להיפך, שמעות של קפוטקיא גדולות יותר, וחכמים סוברים שכתובה דרבנן ורשב"ג סובר שדאורייתא²⁶. הבריתא שהובאה בירושלמי הובאה גם בבבלי (י), והבבלי הפך את הבריתא²⁷.

שלוש השבועות – אינן בירושלמי
בבבלי הביא כאן שלוש שבועות ויש אומרים שש שבועות, שהשיבוע הקב"ה את ישראל (שלא יעלו בחומה וכו') ואת האומות. ובירושלמי לא הובאו כלל²⁸.

איסור לכהן לצאת לחו"ל
 בירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [י], ועיין מה שכתבנו שם.

מניחים עפר על ארונות המתים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז], ועיין מה שכתבנו שם.

גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "דברים בגב"
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז], ועיין מה שכתבנו שם.

האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה], ועיין מה שכתבנו שם.

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה
 בירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"ב [ד], ועיין מה שכתבנו שם.

הבעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא, ולהיפך
 בבל קי: • פי"ג הי"א [עב].
 הוא רוצה לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה - כופין אותה לעלות, היא רוצה והוא אינו רוצה - אין כופין אותו לעלות. הוא רוצה לעלות לירושלם והיא אינה רוצה - כופין אותה לעלות, היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה - אין כופין אותו לעלות. הוא רוצה לצאת לחוצה לארץ והיא אינה רוצה - אין כופין אותה לצאת, היא רוצה לצאת והוא אינו רוצה - כופין אותה שלא לצאת.

בבבלי יש כמה שינויים: היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות - כן כופין אותו. הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת - כופין אותו שלא לצאת. המפרשים יישבו שאין מחלוקת בין התלמודים: הרא"ש (סוף סי' יז) הביא בשם רבינו מאיר שהירושלמי דן

²⁶ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לדעת חכמים כתובה דאורייתא, ולבבלי לדעת חכמים דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כז.

²⁷ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. וייתכן שקשור לשבחה של ארץ ישראל, שהמטבע בה יפה מכל הארצות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

²⁸ יתכן שקשור בכך שהירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

בזמן הזה והבבלי בזמן שבית המקדש היה קיים, והגהות אשר"י (סי' יח) הביא בשם רבינו מאיר להיפך, שהירושלמי דן בזמן בית המקדש, שיש יותר מצוה לגור בירושלים, והבבלי דן בזמן הזה. וכן שיירי קרבן ומראה הפנים האריכו ליישב שאין מחלוקת בין התלמודים (והביאו גם את רבינו מאיר).

דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח – אינו בירושלמי
 בבלי קייב: • פי"ג הי"א [עב.]
בבלי הביא שדור שבן דוד בא קטגוריא בתלמידי חכמים. ובירושלמי לא הובא²⁹.

אגדות בשבחה של ארץ ישראל
 בבלי קי-קייב:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סו-סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

סיום המסכת
 בבלי קי-קייב: • פי"ג הי"א [עב.]
 אין כתובת אשה אלא מדברי סופרים (מסיים בדיני כתובה).
בבלי מסיים באגדות רבות על ארץ ישראל³⁰.

²⁹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נדרים

פרק א – כל כינויי

פתיחת המסכת

בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]

כתיב איש כי ידר וכו' (פותח מיד בסוגיית כינויים).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מדוע הזכיר גם כינויי נזירות וכו') וסדר המשנה (כינויים וידות)¹.

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

מקורות מפסוקים לכינויי נדרים שבועות חרמים ונזירות

כתיב איש כי ידר, מה תלמוד לומר נדר, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים. או השבע, מה תלמוד לומר שבועה, אלא מיכן שכינויי שבועות כשבועות. אך כל חרם, מה תלמוד לומר יחרים, אלא מיכן שכינויי חרמים כחרמים. נדר נזיר, מה תלמוד לומר להזיר, אלא מיכן שכינויי נזירות כנזירות. עד כדון כרבי עקיבה דאמר לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דאמר לשונות כפולין הן והתורה דיברה כדרכה (דיברה תורה כלשון בני אדם, כגון:): הלון הלכת נכסף נכספתה גונב גונבתי, מנלן? איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו, מה תלמוד לומר ככל היוצא מפיו יעשה, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכינוי שבועה כשבועה. ומניין שכינוי חרמים כחרמים, נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן כינוי נדרים כנדרים וכינוי שבועה כשבועה, אף נדר שנאמר כאן כינוי חרמין כחרמין. ומניין שכינויי נזירות כנזירות, נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן כינוי שבועה כשבועה אף נדר שנאמר כאן כינוי נזירות כנזירות.

בבלי גירסת גמרתנו היא שלומדים כינויי נזירות מנזיר להזיר, אך הר"ן (ד"ה ה"ג) לא גרס זאת, וכתב שאינו מפסוק, שממה נפשך, אם לשון נכרים הם לא צריך פסוק, ואם לשון חכמים הם הוא דרבנן.

פ"א ה"א [א.]

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

מקור לידות נדרים ונזירות – אינו בירושלמי

כתיב איש כי ידר, מה תלמוד לומר נדר, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכו'. **בבלי** דן במקור לידות הנדרים ובנזירות, ובירושלמי לא הובא מקורן כלל. ומראה הפנים כתב שיתכן שלירושלמי נלמדות כמו כינויים, וחדא מינייהו נקט².

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

אין כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות

והלא הערכין והחרמין והתמורות וההקדשות בפרשה היו, ולא תנינן כינוי ערכין וכינוי תמורות והקדשות. ואילו תנינן מה הוינן מיתני (אלו דוגמאות היה מביא לכינוייהם) - ערפין

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² הירושלמי מאוד מקצר בגדי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.

ערצין ערקין תמופה תמרנה תמוקה הגדר הגזר הגרם? (בתמיה, שאין להם כינויים. אמנם
בנזיר (פ"ב ה"א [ו.], ועיין מה שכתבנו שם) מפורש שיש כינויים לערכין).
בבלי לא דן כלל בכינויים לערכין וכו'.

איסר הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק
בבלי יב. • פ"א ה"א [א:]
איסר זו שבועה (משמע ודאי שבועה) ותמר אם אומר את כן (משמע שהוא רק ספק)? אמר רבי
אלעזר: תרין תניין אינון (מחלוקת תנאים). אמר רבי ירמיה: חד תניי (תנא) היא, אמרו
בלשון נדר את תופסו בלשון נדר, אמרו בלשון שבועה את תופסו בלשון שבועה, אסר
הרי הוא על ידי - אם תופסו בלשון נדר, ואיני טועמו - אם תופסו במקום שבועה.
בבלי הוזכר איסר, אך לא דן בפרטיו. רש"י בשבועות (כ. ד"ה איסר) פירש שאיסר הוא
שבועה, ותוס' (שם ד"ה איסר) חלקו עליו, ובירושלמי כאן מפורש כרש"י.

האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד
פ"א ה"א [ב.]
זה חומר (חומרא) לשעבר מלבא (מלהבא), שאם אמר לא אכלתי לא אכלתי - חב על כל
אחד ואחד, לא אוכל לא אוכל - אינו חב אלא אחת.
בבלי "לא אוכל לא אוכלנה וכו' אינו חייב אלא אחת" - היא משנה בשבועות כז.; אך
"לא אכלתי לא אכלתי", ו"זה חומר וכו'" - לא הובא.

מודר אני ממך – שניהם אסורים
בבלי ה. • פ"א ה"א [ב.]
מודר אני ממך - רבי יוסי בן חנינה אמר שניהן אסורין זה בזה, כמאן דאמר (כמו שאומר)
ואנא מינך.
בבלי הביא את דבריו ודחה זאת.³

כלוי אני ממך
פ"א ה"א [ב.]
כלוי אני ממך (לשון זו מועילה, ופירשו הפני משה וקרוב העדה שהוא מדין יד).
בבלי לא הובאה לשון זו.

ידות לגיטין קידושין פאה וכו' – אינן בירושלמי
בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.]
תופשין אותו משום יד לקרבן וכו', תופשין אותו משום יד לשבועה.
בבלי דן בידות לגיטין (נדריים ה: וגיטין פה:): וקידושין (נדריים ו: וקידושין ה:), והסתפק בזה
גם לגבי פאה, צדקה, הפקר ובית הכיסא (נדריים ו:). ובירושלמי המושג "יד" הוזכר רק
לגבי נדריים (כאן, ונזיר פ"א ה"ב [ב:]): נזירות (נזיר שם) ושבועות (כאן), וגם זה הוזכר מעט
מאוד - רק במקומות אלו.⁴

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות – אינו בירושלמי
בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.]
תופשין אותו משום יד לקרבן וכו', תופשין אותו משום יד לשבועה.

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
סב.

⁴ הירושלמי מאוד מקצר בגדרי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.

בבבלי דן בחילוק בין ידיים מוכיחות לידיים שאינן מוכיחות, ובירושלמי לא הובא כלל⁵.

מקור מפסוק ש"מנודה" הוא גם לשון נדר
מנודה אני לך רבי עקיבה היה חוכך בזה להחמיר - לוסר (לאסור) את כל נכסיו, כמה
דאת אמר יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. מה עבדין לה רבנן? חומר (חומרא)
הוא בנידוי בית דין.
בבבלי לא הביא לרבי עקיבא מקור מפסוק.

המזדר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ט ה"ב [כט:].

נדר תענית עד שיסיים לימודו
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"א ה"ב [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

נידוהו בחלום – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן את דין נידוהו בחלום, ובירושלמי לא הוזכר דין זה.

אין גיהינם אלא מוציא חמה מנרתיקה – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן דעה שאין גיהינם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה,
צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, ובירושלמי לא הובא⁶.

גירסא הפוכה במחלוקת האם טוב לידור
דתני בשם רבי יודן: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב מזה ומזה שלא
תדור. רבי מאיר אומר: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב מזה ומזה נודר
ומשלם.
בבבלי הדעות של רבי יהודה ורבי מאיר הפוכות, וביקרא רבה (לז) הגירסא כמו
הירושלמי⁷.

⁵ הירושלמי מאוד מקצר בגדרי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.

⁶ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

כדעת מי המשנה "כנדר רשעים"
מתניתא דרבי יודן, דתני בשם רבי יודן טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב
מזה ומזה שלא תדור. רבי מאיר אומר: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב
מזה ומזה נודר ומשלם.
בבלי יש שני תירוצים - שהמשנה לפי רבי מאיר, ולפי רבי יהודה.

שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור
אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר אלא אחד וכו'.
בבלי מפורש שרק אשם נזיר טמא לא אכל, אך קרבנות נזיר טהור אכל. וקרנן העדה
דייק מהירושלמי שלא אכל גם קרבנות נזיר טהור.

הלשון "תילי תילים" לתלתלים
וקווצותיו מסודרות תילי תילים.
בבלי הלשון תלתלים.

קונם מועיל גם לנדר הקדש
עד כדון עצמו (בנדר איסור), מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם? וכו' הדא אמרה שאדם
מקדיש לשמים בלשון קונם.
בבלי לא הובא, והרמב"ם (נדרים פ"א ה"ז) פסק כירושלמי.

גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) בנזיר פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק
ימינא הרי זו שבועה, שמאלא הרי זו שבועה. אמר רבי מתניה: דכתיב וירם ימינו
ושמאלו השמים וישבע בחי העולם.
בבלי נזיר ג: הביא פסוק זה ודחה שאפשר שאין אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק
ולא לומדים מפסוק זה, אלא מהפסוק נשבע ה' בימינו⁸.

מחלוקת מהם כינויי כינויים
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא"
טהור - למזבח ולא לי, טמא - לי ולא למזבח (וכן פירש את כל הלשונות שבמשנה).
בבלי לא פירש זאת, ופירוש הרא"ש הסביר שהוא דבר ששייך בו טומאה וטהרה,
דהיינו קדשים.

⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
סב.

הסבר לנדר בלשון "כאימרא"

בבלי י: • פ"א ה"ג [ד.]

מהו כאימרא? רבי יוחנן אמר: כאימר תמידא (טלה של קרבן התמיד), תמן אמרין: כוולד חטאת, רבי שמעון בן לקיש אמר: כאילו של אברהם אבינו.

בבבלי לא פירש זאת. תוס' הביא את שלושת ההסברים שבירושלמי, רש"י פירש תמיד, והר"ן פירש קרבנות.

מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה

פ"א ה"ג [ד:]

כקדושת תורה ככתוב בה הרי זה אסור וכו', אית תניי תני כתורה וככתוב בה הרי זה מותר.

בבבלי יד: לכו"ע אסור, וכן חילק בין תופש את התורה ביד למניחה על הקרקע (ובירושלמי לא חילק).

האומר כתרומת לחמי תודה

בבלי יב:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"ד [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

לא קרבן לא אוכל לך

בבלי יג. • פ"א ה"ד [ד:]

לא קרבן לא אוכל לך, רבי מאיר אוסר.

בבבלי במשנה הגירסא היא: לקרבן לא אוכל לך.

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן

בבלי יא. • פ"א ה"ד [ד:]

דברי רבי מאיר ממשמע לאו את שומע הן (בממונות פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ולחכמים אתה שומע הן. וכאן הירושלמי דן באיסורין, ויש בזה שלושה פירושים: פני משה (שבועות פ"ז ה"א [לג.]): כאן שהוא איסורין הוא ההיפך מממונות, ודווקא לחכמים אי אתה שומע הן. קרבן העדה שבועות (פ"ד ה"י [כב.]): באיסורין גם רבי מאיר וגם חכמים סוברים שמכלל לאו אתה שומע הן. קרבן העדה כאן: גורס "דברי חכמים" במקום "דברי רבי מאיר", ואם כן איסורין שווים לממונות).

בבבלי שבועות לו. כתב שלרבי מאיר בממונות מכלל לאו אי אתה שומע הן ובאיסורים אתה שומע הן. אך בבבלי כאן (נדרים יא.) כתב שבנדרים נחלקו רבי מאיר וחכמים כמו בממונות, ופירשו הראשונים (ר"ן ד"ה דתנן ותוס' ד"ה דאי) שנדרים הם איסורא דאית ביה ממונא ולכן דינם כממונות⁹.

מקור לדבר הנדר, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור

בבלי יג.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לכך שנדר הוא כשיש בו ממש

בבלי יג: • פ"א ה"ד [ד:]

הילוכי עליך דיבורי עליך לא אמר כלום, למה שמתפס את הנדר בדבר שאין בו ממש. נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן (בערכין) דבר שיש בו ממש, אף נדר שנאמר כאן דבר שיש בו ממש.

בבבלי לא הובא לדין זה מקור.

⁹ בבבלי פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ובירושלמי דין זה אינו פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יז.

בבלי יג:

נזירות בדבר שאין בו ממש – הילוכי ודיבורי

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – ואלו מותרין

בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה.]:

מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור

לה' - אין אדם אוסר עליו דבר אלא שהוא לה' (דבר הנדור ולא דבר האסור). תני דבית רב פליג, מניין לנדירים שהן מותרין לך מן השמיים ובני אדם נוהגין בהן באיסור שלא תהא נודר ומבטל, תלמוד לומר לא יחל דברו שלא יעשה דבריו חולין (לתנא דבי רב אע"פ שמדאורייתא מותר יש לנהוג בו איסור).

בבבלי (יג.) המקור לדבר הנדור הוא "ידור נדר", ואין דעה החולקת על דין זה.

פ"ב ה"א [ה.]:

האוסר נכסיו על אחרים ולהיפך

אית תניי תני על נפשו לא על אחרים, אית תניי תני אפילו על אחרים. הוון בעי מימר מאן דמר (דאמר) על נפשו לא על אחרים לוסר (לאסור) נכסיו של אחרים, ומאן דמר אפילו על אחרים לוסר נכסיו על אחרים, הא ניכסי אחרים עליו לא (לכ"ע).

בבבלי לא הובאה המחלוקת בנכסי אחרים עליו. כמו כן בבבלי (מז.) מפורש שיכול לאסור נכסי אחרים על עצמו.

בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה.]:

מחלוקת בקונם איני משמשך, כיכר הזה עלי כאמא

אמר הככר הזה עלי כביאת אימא מהו? נישמענה מן הדא: האומר לאשתו קונם איני משמשך - רב אמר אסור ושמואל אמר מותר. מה מקיים שמואל (שמפורש במשנה שעובר) "בלא יחל דברו"? כאילו בל יחל דברו (מדרבנן).

בבבלי בפשטות קונם איני משמשך הוא לא יחל דברו מדאורייתא, כפשט המשנה. ובבבלי לא הובא כלל להתפיס כיכר באמא, אלא רק להתפיס בה אשה.

בבלי יד:

חשש שיעבור על הנדר למפרע

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ז ה"י [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד:

מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז: • פ"ב ה"א [ה.]:

שבועה שלא אוכל ג' ימים

שבועה שלא אישן שלשה ימים - מלקין אותו וישן מיד, שבועה שלא אוכל שלשה ימים - ממתינים אותו עד שיאכל ומלקין אותו.

בבבלי הובא רק שבועה שלא אישן שלושה ימים.

בבלי טז: • פ"ב ה"ב [ו.]:

המקורות שאין נשבעין לעבור על המצוה

להרע או להטיב, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא דבר של איסור בדבר של מצוה. הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) שוגג, הא המזיד לא. אשכח תני רבי ישמעאל אומר ככל היוצא מפיו יעשה, לא היוצא מפי שמים (גם במזיד).

בבלי הביא שני מקורות - לא יחל דברו, להרע או להטיב. והסביר שצריך גם ללאו וגם לקרבן.

שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו'
 הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה
 אינו חייב אלא אחת (בשבועה על שבועה), מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבילה, מיכן ואילך כמיחל שבועות על האיסרין (כשבועה על דבר המפורש בתורה) ואין שבועות חלות על האיסרין.

בבלי (ח.) הוא להיפך: המקור ששבועה לא חלה על דבר המפורש בתורה הוא שכבר מושבע ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה.

נזיר פעמיים ונשאל על אחת – בטלה השנייה
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ב [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם מלוח לשעה נקרא מלוח
 הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מלוח לעולם (שישאר מלוח תמיד), הא לשעה לא. אמר רבי יודן: מן מה דתנינן הרי עלי כבשר מלוח וכיין נסך, הדא אמרה מלוח לשעה מלוח הוא.
בבלי לא הובא.

האומר כתרומת לחמי תודה
 הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור - הא בתרומת תודה מותר. ואם של גורן מותר - הא בתרומת תודה אסור. הכא את אמר אסור והכא את אמר מותר?
 נישמענה מן הדא: כחלת אהרן וכתרומתו מותר - הא בתרומת תודה אסור.
בבלי (יב:) גם כן דן מה הדין באומר כתרומת לחמי תודה, ותלוי בשני התירוצים שם.

תירוצים על הסתירה בסתם תרומה וחרם, "חרם עכן"
 סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת, שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה - אבל אם היו מכירין סתם אסור. סתם חרמין ביהודה מותרין ובגליל אסורין, שאין בני גליל מכירין חרמי כהנים - אבל אם היו מכירין סתמן מותר. הכא את אמר מותר וכא (כאן) את אמר אסור? אמר רבי אלעזר: תרין תניין אינון (מחלוקת תנאים). אמר רבי ירמיה: חד תניי הוא, כמאן דמר (דאמר) סתם חרמין לבדק הבית, ברם כמאן דמר סתם חרמים לכהנים אפילו בגליל יהא מותר. רבי יוסי בשם רבי הילא: בגליל על ידי שרגילין בחרם עכן (חרמי שמים) את אמר אסור (ובאמת סתמן אסור), וביהודה על שאינון רגילין בחרם עכן את אומר מותר.
בבלי תירץ רק שהיא מחלוקת תנאים. כמו כן בבלי לא נקרא חרם עכן אלא חרם שמים.

מעשה באדם שכל חכם שלחו לחכם אחר
 חד בר נש נדר באילין מיליין (באחד מהנדריים שאין נשאלים להם). אתא לגבי רבי מאיר, ושלחיה גבי רבי יודה, אמר ליה: אודעיה דאתית לגביי ושלחתיך לגביה (תודיע לרבי יהודה שאני שלחתיך אליו). אתא לגבי רבי יודה, ושלחיה לגביה רבי יוסי, אמר לי: הודעיה דשלחך רבי מאיר לגביי ושלחתיך לגביה. אתא לגבי רבי יוסי, אמר ליה: אין לית קדמאי מישרי לך, לית חורן מישרי לך (אם רבי מאיר לא התיר לך, אף אחד אחר לא יתיר לך), דאית ליה אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן. חזר ואתא קומי (לפני) רבי מאיר, אמר ליה: הויתה ידע דהוא כן (שאף אחד לא יתיר לי), למה לא אמרת לי בקדמיתא? אמר ליה: חמיתך מיקל וחמרית עלך (החמרתי עליך שתצטרך ללכת מחכם אחד לחבירו).
בבלי לא הובא.

ביאה דרך סדין
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – ארבעה נדריים

מחלוקת אם ארבעת הנדריים צריכים שאלה
 רבי לעזר בשם רבי חייה רובה (רבה): אילו אינן צריכין היתר חכם, רב ושמואל תריהון אמרין: אילו הן צריכין היתר חכם (וקרבן העדה באחד מפירושו הגיה: אלו אין צריכים).
בבלי אמר רב יהודה אמר רב אסי אלו צריכים שאלה לחכם, ושמואל אמר שאין צריכים.

אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש צריכים היתר
 הדא דאת אמר (זה שאין צריכים היתר נאמר) בשאינן מעמידים, אבל אם היו מעמידין (שאמרו שהתכוונו לנדר ממש) צריכין היתר חכם.
בבלי לא הובא.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז
 הירושלמי דן בזה בנדריים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות
 הירושלמי דן בזה בנדריים פ"א ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התנאי מועיל אם זוכרו בשעת הנדר
 ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר - בשלא התנה, אבל אם התנה (שהתנה שכל הנדריים ייבטלו אפילו אם לא יזכור את התנאי) אף על פי שאינו זכור.
בבלי הוא להיפך, שאם זכר את התנאי בשעת הנדר - עקר את התנאי.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו
 תניי (תנאי) בנדריים ואין תניי בשבועות. כהדא דתני: שבועות הדיינין כתניין (כתנאים) שבלינו, לא כתנויי שבלבכם (של הנשבע). אמר רבי יודה: כתניי שבליבו הוא משביעו,

ולמה הוא מתנה עמו (שמשיעיים אותו על דעתנו) מפני ההדיוטות שלא יאמרו יש תניין בשבועות.

בבלי לא הובא שאין תנאי בשבועות, ובפשטות משמע ממנו שיש תנאי בשבועות - "שלא על תנאי שבליבך אנו משיעין אותך". כמו כן ביאר שם שהטעם שמתנים איתו הוא משום קניא דרבא, שפרע לו את חובו בלי ידיעתו.

נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט.]
איפשר שלא עבר בה כעולי מצרים? (בתמיה, והרי אפשר שעברו, ואינו הבאי). אלא כן אנן קיימין בראייה אחת (מדובר שאמר שעברו בבת אחת כעולי מצרים, והוא הבאי).
בבלי לא הובא.

מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים בבלי כה: • פ"ג ה"ב [ט.]
והא חויה (נחש) דשבור מלכא בלע גמלין, בלע קרונין (בלע גמלים וקרוניות). כד בעו מיקטלוניה מלון פחליץ של גמלין תבן ויהבון בון גומרין ובלעון ומית (כשרצו להורגו מילאו עורות של גמלים תבן ושמו בהם גחלים ובלעם ומת)! אמר רבי יודה בר פזי אנא חמיה משך דחיוי עבד אורי (עורו) על תמני מססטולא (אורך עורו היה כשמונה מידות)! אמר רבי שמואל בר יעקב אנא חמית משך דחיוי סליק בדיניין למלכותא (קרבן העדה: מרוב גודלו כיסה את עגלת המלכות. פני משה: מרוב גודלו הראו אותו למלך. ומכל הנ"ל מוכח שיש נחשים גדולים מאוד ואינו הבאי)! שמואל אמר: במרובע (נחש מרובע, והוא דברי הבאי).
בבלי הקשה ממעשים דומים על נחשים גדולים, ותירץ שמואל "בטרוף". רש"י פירש "טרוף" - מנומר, הר"ן פירש שיש בו בקעים, ותוס' פירשו שהוא רחב ואינו עגול. ודברי הירושלמי כאן דומים לפירוש התוס'.

אין מרובע בבריות פ"ג ה"ב [ט.]
תני רשב"ג אומר: אין מרובע מששת ימי בראשית וכו'. אית דבעי מימר לא אמר רבן גמליאל (שאין מרובע) אלא בבריות, ותני כן: (יש) מרובע באוכלין, אין מרובע בבריות.
בבלי לא הובא.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד פ"ג ה"ב [ט.]
שוא ושקר שניהן בדיבור אחד נאמר, מה שאין איפשר לפה לומר ולא לאוזן לשמוע. זכור ושמור שניהם בדיבור אחד נאמרו וכו'. מחלליה מות יומת ושני כבשים בני שנה תמימים נאמרו בדיבור אחד וכו'. ערות אשת אחיך לא תגלה יבמה יבא עליה שניהן נאמרו בדיבור אחד. ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה אחר וכל בת יורשת נחלה שניהן בדיבור אחד. גדילין תעשה לך לא תלבש שעטנז שניהן בדיבור אחד נאמרו.
בבלי שבועות כ: כתוב רק לגבי שווא ושקר וזכור ושמור שנאמרו בדיבור אחד.

החילוק בין שבועת שווא לשקר פ"ג ה"ב [ט.]
שבועת שווא בשנשבע לשנות את הידוע לאדם (שנשבע ושקר על דבר ידוע, כגון על איש שהוא אישה), שבועת שקר בשנשבע ומחליף (שנשבע ושקר על דבר שאינו ידוע). אי זהו שווא ואי זהו שקר? רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: ידוע לשנים זהו שבועת שקר, לשלשה זהו שבועת שווא.

בבלי (שבועות כא.) הובא החילוק בין ידוע לאדם למחליף, אך לא בין ידוע לשניים לידוע לשלושה.

בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט:]

שבועות הבאי
תני כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות. והתני שבועות הבאי אסורות! רבי ירמיה בשם רבי פדת: כאן במעמידין (שאומר שהתכוון לשבועה ממש) וכאן בשאינן מעמידין. אמר רבי בא (אבא): אפילו תימא כאן וכאן במעמידין, כאן וכאן בשאינן מעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו שבועת נכסיו עלי נכסיו אסורין.
בבלי גירסת גמרותינו היא ששבועות הבאי אסורות, ומסורת הש"ס הביא גירסא שמותרות.

בבלי כ: • פ"ג ה"ב [ט:]

שבועות זירוזין מותרות
כשם שנדרי זירוזין מותרין כך שבועות זירוזין מותרות.
בבלי לא הובא.

בבלי כה: • פ"ג ה"ב [י.]

שבועות שגגות אסורות
זה חומר (חומרא) בשבועות מבנדרין, ששגגת שבועות אסורה ושגגת נדרין מותרת.
בבלי שבועות שגגות מותרת.

בבלי כח. • פ"ג ה"ד [י:]

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי
אם היה דבר של יישוב – אסור.
בבלי הקשה שדינא דמלכותא דינא ואם כן אסור להיפטר מהמוכס, וכן בעוד מקומות הביא שדינא דמלכותא דינא והירושלמי לא הקשה זאת, ואף לא הביא כלל זה בשום מקום (וכן כתב בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 23 שדינא דמלכותא דינא לא הובא בירושלמי כלל. אמנם קרבן העדה פירש "דבר של יישוב" – שאם הוא מוכס של מנהג המדינה אסור לברוח ממנו, ואם כן גם לירושלמי דינא דמלכותא דינא. אך הפני משה פירש באופן אחר).

בבלי כח.

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח.

תנאי בלב, דברים שבלב
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח. • פ"ג ה"ד [יא.]

נשבעין להרגין ולחרמין ולמוכסין
לא תשבעו בשמי לשקר, נשבע את להרגין ולחרמין ולמוכסין.
בבלי לבית הלל נשבעין להרגין ולבית שמאי לא.

בבלי כח.

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם קדושות למפרע

בבלי כח: • פ"ג ה"ה [יא.]

טלית זו קרבן אם אינה נשרפת, ונקרעה - למפריען קדשו או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)? מה נפיק מביניהון (למאי נפק"מ), נהנה מהן - אין תימר (אם תאמר) למפריען קדשו מעל, אין תימר מיכן ולבא לא מעל.

בבבלי לא הובא, ושיירי קרבן דן האם ספק זה תלוי בדין ברירה¹⁰.

הלך אחר לשון בני אדם – אינו בירושלמי

בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יב.]

מאי טעמא דרבי מאיר? ועתה שני בניך הנולדים לך, וכבר נולדו. מאי טעמא דרבנין (רבנן)? הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו, ועדיין לא נולד.

בבבלי גם כן הביא את שני הפסוקים הללו, דחה שאי אפשר ללמוד מהם, והסיק שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם¹¹.

עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם

בבלי לא. • פ"ג ה"ח [יב.]

עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם.

בבבלי לא הובא.

מה חמור יותר: שבת, מילה, עבודה זרה, חילול השם

בבלי לא: • פ"ג ה"ט [יב.]

בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה וכו'. אמר רבי אלעזר בי רבי אבונא: מצוות שבת מליא (המילה "מצוות" כתובה בתורה עם שני ווים) להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצוותיה של תורה והמילה דוחה אותה וכו' (ומוכח שמילה גדולה משבת). עבודה זרה קשה מכולם. אמר רבי יודה בר פזי: חילול השם קשה מכולן.

בבבלי לא השווה ביניהן.

מחלוקת האם עשה רוחה לא תעשה כשאנו כתוב בצידו

פ"ג ה"ט [יג.]

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ – אינו בירושלמי

בבלי לב.

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ו ה"ב [מב.].

השטן לא מקטרג ביום כיפור – אינו בירושלמי

בבלי לב:

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ז [ז.].

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

¹¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

פרק ד – אין בין המודר

מודר הנאת מאכל

בבלי לג. • פ"ד ה"א [יג].
אמר רבי שמעון בן לקיש: כיני מתניתא (פירוש המשנה הוא) אין בין מודר הנייה (הנאה) מחבירו למודר הניית (הנאת) מאכל מחבירו וכו' אבל משאילו כוסות.
בבלי הביא את ריש לקיש, דחה אותו והסיק שאמר "הנאה המביאה לידי מאכלך עלי", ולכן אפילו צנא בעלמא אסור¹².

מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה

בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג].
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שילם עבור חובו של חבירו – מתי יכול לתובעו

בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג].
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו

בבלי לו.
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים

בבלי לו:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גודל הלוחות

בבלי לח.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן

בבלי לח.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מכל אדם זוכה להתרפא

בבלי לט. • פ"ד ה"ב [יד].
לא מכל אדם זוכה להתרפות.
בבלי לא הובא.

תנאי על טובת הנאה

בבלי לו: • פ"ד ה"ג [יד].
המתקן פירותיו של חבירו שלא מדעתו, טובת הניית (הנאת) מעשרותיו של מי? רבי אבהו אומר: של מתקן, רבי זעירא אמר: של בעל הפירות. רבי זעירא כדעתיה, דאמר רבי זעירא בשם רבי שמעון בן לקיש וכו'. מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש - ותרומם תרומתו ומעשרותיו של חבירו לדעתו (ואם טובת הנאה של בעל הפירות הרי הוא נהנה ממנו)! פתר לה בשלא יהא לו טובת הנייה בהן (כשהתנה שטובת ההנאה לא תהיה של בעל הפירות).

בבלי הקשה אותה קושיא אך לא תירץ כך, אלא תירץ שמשל בעל הכרי על של בעל הכרי, ולדעתו דבעל הכרי, באומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום.

¹² דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מקור מפסוק להיתר לשכר מקרא
 ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים, מה אני בחינם אף אתם בחינם. יכול (גם) מקרא ותרגום כן? תלמוד לומר חקים ומשפטים - חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדין בחנם מקרא ותרגום.
בבלי לא הובא לכך פסוק אלא סברות - שכר שימור או שכר פיסוק טעמים.

שכר בטלה מותר
 וכן חמיי מתנייא נסבין אגריהון (מלמדי משנה שנוטלים שכר)! אמר רבי יודן בי רבי ישמעאל: שכר בטילן הן נוטלין.
בבלי לא הובא.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי
בבלי האריך כאן (וכן בבבא מציעא ל: ובשבת יב:) באגדות על ביקור חולים, וכן שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים בצערו (ובבבא מציעא ל: הגירסא: מחוליו), ושהשכינה שרויה למעלה ממיטתו של החולה¹³, ובירושלמי לא הובא.

הסברא דלא אדריה מן חיותיה – אינה בירושלמי
 מתניתא בשאסר הרופא נכסיו עליו, אבל אם אסר החולה נכסיו עליו של רופא הוא חטא על נפשיה.
בבלי לגבי לבקר את החולה הביא סברא דלא אדריה מן חיותיה, ובירושלמי לא הובאה, ושיירי קרבן (כאן ולקמן ה"ה ד"ה ע"ד) אף הוכיח שהירושלמי חולק על סברא זו.

שבעה דברים נבראו קודם העולם – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ד ה"ד [כח].

לרבי מאיר אסור ללמדו אומנות
 על דעתיה דרבי מאיר אסור ללמדו (את המודר הנאה) אומנות. על דעתיה דרבי מאיר אסור ללמד עליו זכות (בדין).
בבלי לא הובא¹⁴.

מחלוקת במודר הנאה בשביעית
 רבי יוחנן פתר מתניתא: המודר הנאה מחבירו לפני שביעית - אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות, ובשביעית לא ירד לתוך שדהו ואוכל מן הפירות. ואם נדר בשביעית - יורד ואוכל. רבי שמעון בן לקיש פתר מתניתא: המודר הנאה (הנאה) מחבירו לפני שביעית - לא יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות, ואם נדר בשביעית - לא יורד בתוך שדהו אבל אוכל מן הפירות.

¹³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

¹⁴ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, וייתכן שלכן הוא מחשיב אותה כהנאה שאסורה למודר הנאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

בבבלי היא מחלוקת רב ושמואל (שסוברים כרבי יוחנן בירושלמי) נגד רבי יוחנן וריש לקיש (שסוברים כריש לקיש בירושלמי).

מעשה שפרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש
 רבי יונה דכפר אימי פרס גולתיה (בגדו) על גדישא ונורא ערקת מינה.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם המפקיר יכול לחזור בו
 אית תניי תני חוזר בו (מהפקר), ואית תניי תני אינו חוזר בו. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רשב"ל: מאן דמר (דאמר) חוזר כרבי יוסי, מאן דמר אינו חוזר כר"מ (רבנן).
בבבלי רצה לתלות את הרישא והסיפא של הברייתא (האם יכול לחזור בו) ברבי יוסי ורבנן, ודחה שאפשר להסביר את כל הברייתא או כרבי יוסי או כרבנן¹⁵.

מחלוקת במפקיר לזמן
 עד כדון כשמבקירה (מפקירה) לזמן מרובה, אפילו הבקירה לזמן ממועט (פני משה: השאלה לרבי מאיר האם מודה שיכול לחזור בו. קרבן העדה: השאלה לרבי יוסי האם מודה שלא יכול לחזור בו)? נישמעינה מן הדא: המבקיר שדהו שלשה ימים חוזר. אמר רבי זעירא: לא אמר אלא שלשה, הא לאחר שלשה אינו חוזר בו. תני רבי שמעון דיינא קומי (לפני) רבי זעירא: אפילו לאחר שלשה חוזר בו. אמר ליה: מכיון דאת אמר לאחר שלשה חוזר בו היא לאחר שלשה היא לאחר כמה ימים.
בבבלי לא שאל זאת, אך הביא את הברייתא שמחלקת בין זמן מרובה לזמן מועט (גם הירושלמי הביאה שם בהמשך), ותלוי בתירוצי הגמרא האם הברייתא כרבי יוסי או כרבנן.

דעה שהפקר בפני עשרה
 רבי יונה רבי אבא רבי חייה בשם רבי שמעון בן יוצדק: המבקיר (מפקיר) שדה לעשרה (בפני עשרה) בני אדם אינו חוזר בו וכו'. אמר ליה וכו': בפני שלשה אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות.
בבבלי לא הובאה הדעה שבפני עשרה. והבבלי הוסיף דעה שמדאורייתא בפני אחד.

פרק ה – השותפין

גדר בעלות בשותפין וברירה
 רבנין (רבנן) אמרין: כל טפח וטפח של שותפין הוא (אין ברירה), רבי ליעזר בן יעקב אומר: זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו (יש ברירה).
בבבלי בבא קמא נא: גם כן פירש שנחלקו האם יש ברירה, אך הלשון "כל טפח וטפח של שותפין" אינה בבבלי (אמנם שירי קרבן כתב שמהירושלמי משמע שלא נחלקו בדיון ברירה אלא בדיון ויתור במודר הנאה). והאחרונים האריכו בגדר שותפות למ"ד אין ברירה, האם כל אחד בעלים על כל הנכס או שכל אחד בעלים על חלקו (קובץ שיעורים בבא בתרא אות תד, גרנט

¹⁵ דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

סי' קצב, אבן האזל שכנים פ"ב ה"י ד"ה איברא, ועוד), ומלשון הירושלמי משמע שכל אחד בעלים על כולו.

חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי חלוקה בבלי מו: פ"ה ה"א [יז].
אם היתה חצר חלוקה פסיפס (מסיפס, מחיצה) אף רבנין מודיי (גם רבנן מודים לרבי אליעזר בן יעקב שזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו).
בבלי הסיק שמחלוקתם רק באין בה כדי חלוקה, אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור, והמפרשים (שיירי קרבן ויפה עיניים) הוכיחו מהירושלמי כאן שנחלקו גם ביש בה כדי חלוקה אם אין בה מסיפס. החילוק אם יש בה מסיפס לא הוזכר בבבלי.

ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י בבלי מו: פ"ה ה"א [יז].
לא צורכא דלא התנו ביניהן על מנת לוותר, מה אמר בה רבי אליעזר בן יעקב?
בבלי בבא בתרא נז: ביאר שהמשנה כרבי אליעזר הסובר שויתור אסור במודר הנאה.

כבוד בנות ישראל לכבס בחצר פ"ה ה"א [יז].
בכל השותפין מעכבין זה על זה בחצר, חוץ מן הכביסה מפני כבוד בנות ישראל (שכבודו לכבס בחצר ולא בנהר).
בבלי בבא בתרא נז: הלשון: שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה¹⁶.

שותפין חייבים בנזקין בחצר פ"ה ה"א [יז].
השותפין קונין זה מזה בחצר וחייבין זה בניזקי זה.
בבלי בבא קמא יג: היא מחלוקת האם שותפים חייבים בנזקים בחצר.

במדיר אחד מהשוק לא כופין למכור בבלי מו: פ"ה ה"ב [יח].
היה אחד מן השוק כו' - ולא תנינן כופין (המשנה כתבה שכופין רק כשמדיר את שותפו ולא כשמדיר אחד מהשוק).
בבלי לא הובא.

איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור פ"ה ה"ד [יח].
קונם שאיני נהנה לך לנשאל לו עליך - נשאל על הראשון ואינו נשאל על השני (כשנשאל על הראשון ממילא גם השני הותר ואין צריך להישאל עליו), אית תניי תני: נשאל בין על הראשון בין על השני. שמואל בריה דרבי יוסף בי רבי בון אמר: כמאן דאמר לאחר האיסור (לדעה שהולכים אחר זמן האיסור הם שני נדרים נפרדים), כברם מאן דאמר לאחר הנדר - נדר שבטל מקצתו בטל כולו (לדעה שהולכים אחר זמן הנדר הוא נדר אחד).
בבלי צ: נשאל על הראשון ואח"כ על השני, שהם שני נדרים נפרדים.

¹⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (מפני כבודן) במקום שלילית בבבלי (שאינן דרכן להתבזות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר

פ"ה ה"ד [יח:]

הנודר מבני העיר ובא אחר וישב שם שלושים יום מותר בו, מיושבי העיר ובא אחר וישב שם שלושים יום אסור בו.

בבבלי דין זה לא הובא בנדריים אלא בבבא בתרא ח. וסנהדרין קיב¹⁷.

נדר של רבים ונדר ברבים

פ"ה ה"ד [יח:]

נדר של רבים (שרבים נדרו) אין לו היתר, הנודר ברבים אין לו היתר.

בבבלי גיטין לו. נדר שהודר ברבים - היא מחלוקת אם יש לו הפרה, נדר על דעת רבים - לכ"ע אין לו הפרה, נדר של רבים - לא הוזכר בבבלי כלל.

המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור

פ"ה ה"ד [יח:]

המודר הנזיר (הנאה) מחבירו בפניו לא ישאל לו אלא בפניו וכו', רבי יוחנן אמר: מפני הבושה (להענישו שיתבייש), רבי יהושע בן לוי אמר: מפני החשד. ואתיין אילין פלוגותא כאילין פלוגותא (ומחלוקת ה"ל תלויה במחלוקת הבאה) דתני יום הכיפורים צריך לפרוט את מעשיו (להענישו שיתבייש) דברי רבי יודה בן בתירה, רבי עקיבה אומר: אינו צריך לפרוט את החטא.

בבבלי סה. כתב שהמודר מחבירו אין נשאלין לו אלא בפניו, ולא רק אם נדר בפניו. בבבלי ז: חילק לגבי נידוי שאם נידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. ביומא פו: הביא את המחלוקת האם לפרוט את החטא, אך הבבלי לא קישר בין שתי המחלוקות הללו¹⁸.

רחבה שדרך הרבים מפסקתה

בבלי מח. • פ"ה ה"ה [יט:]

רחבה שדרך הרבים מפסקתה - כעולי בבל היא.

בבבלי לא חילק אם דרך הרבים מפסקתה, ובפשטות היא כשאר רחבה שהיא של אותה העיר.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל

פ"ה ה"ו [יט:]

שמונים זוג של תלמידים היו לו להלל הזקן, גדול שבהן יונתן בן עוזיאל והקטן שבהן רבן יוחנן בן זכאי.

בבבלי סוכה כח. ובבא בתרא קלד. הם "שמונים תלמידים" ולא שמונים זוגות, ומחולקים לשלושים גדולים שלושים קטנים ועשרים בינוניים, והוסיף שרבן יוחנן בן זכאי לא הניח מקרא משנה גמרא וכו' שיחת שדים שיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ומעשה מרכבה¹⁹.

¹⁷ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה, ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

¹⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

¹⁹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (וכן כאן לגבי שיחת שדים ומלאכי השרת), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

אביו של יונתן בן עוזיאל הדירו מנכסיו, שמאי – שמי
 יונתן בר עוזיאל הדירו אביו מנכסיו, ועמד וכתבן לשמי (שמאי הזקן). מה עשה שמי?
 מכר מקצת והקדיש מקצת ונתן לו מתנה את השאר, ואמר כל מי שיבוא ויערער על
 המתנה הזאת יוציא מיד הלכות ומיד ההקדש, ואחר כך יוציא מיד זה.
בבלי בבא בתרא קלג: המעשה שונה: אדם אחד כתב את נכסיו ליונתן בן עוזיאל,
 ובא שמאי להתווכח עימו. בבלי נכתב "שמאי", ובירושלמי בחלק מהמקומות נכתב
 "שמי".

פרק ו – הנודר מן המבושל

גדר מבושל – שלוק או צלוי
 מתניתא אמרה שהשלוק קרוי מבושל, דתנינן: היה מבשל את השלמים או שולק.
 וקרייא (ופסוק) שהצלוי קרוי מבושל: ויבשלו את הפסח באש.
בבלי לא הובא.

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה
 אמר רבי יוחנן: הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם, אמר רבי יאשיה: הלכו בנדרים אחר
 לשון תורה (ולקמן פ"ז ה"ו [כה:] וכן פ"ח ה"א [כו.] אף הקשו על הדעה שהלך אחר לשון בני אדם. כמו
 כן בפ"ח ה"א [כו.] הסיק שהמשנה סוברת שהלך אחר לשון תורה).
בבלי היתה ה"א שיש בזה מחלוקת²⁰, אך למסקנה לכו"ע הולכים אחר לשון בני
 אדם²¹.

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי
בבלי דן כאן במנהגי דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא²².

אין קל וחומר בנדרים
 הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר בעבה? נישמענה מן הדא: אסור במעשה קדירה
 רך ומותר בעבה - מה אם תבשיל שהוא נאסר בצלוי ובשלוק מותר בעבה, מבושל
 שהוא מותר בצלוי ובשלוק אינו דין שיהא מותר בעבה? ויש קל וחומר בנדרים?
 (בתמיה, לא שייך בזה ק"ו כי דין זה תלוי בלשון בני אדם).
בבלי לא הובא.

מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד – אינם בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ה ה"ז [לז].

²⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף

סב.

²¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין
 בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²² דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף נד.

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ז ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמוד
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם מלוח לשעה נקרא מלוח
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מטריט טרופה
הנודר מטריט טרופה מותר בציר ובמורייס.
בבלי במשנה הגירסא היא "אסור בציר ובמורייס", וכן גרסו רש"י והרא"ש, אך הר"ן גרס כירושלמי, וכן גירסת המשנה שבמשניות.

גדר דג קטן
אי זהו קטן ואי זהו גדול? ייבא כ"י דמר (כמו שאמר) רבי זעירא כל נון דנא אכיל פחות מן ליטרא כילביד (פחות ממשקל ליטרא הוא קטן) אנא טעים, והכא כן.
בבלי לא הובא.

מחלוקת רבי יוסי וחכמים בקומא דחלבא
מה טעמא דרבי יוסי (שהנודר מהחלב מותר בקום)? שם אביו קרוי עליה. על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר ביין מבושל, חמרא מבשלא.
בבלי מבאר שרבי יוסי וחכמים לא נחלקו כלל, אלא שבאתרא דרבנן קראו לקום קום, ובאתרא דרבי יוסי קראו לקום קומא דחלבא. ובירושלמי כאן מוכח שזו מחלוקת.

טבל הוא דבר שיש לו מתירין
כל דבר שיש לו מתירין, כגון טבל ומעשר שני והקדש והחדש.
בבלי לא כתב בפירוש האם טבל הוא דבר שיש לו מתירין או לא. ושיירי קרבן (כאן) דן האם מהגמרא עבודה זרה עג: מוכח שהוא דבר שיש לו מתירין או לא.

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא
אילין נדרין מה את עביד להון - כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין? מסתברא מיעבדינן כדבר שיש לו מתירין? (בתמיה). דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו (ואם כן היא לא התרה של דבר שהיה אסור). אמרו: אינו עוקרו אלא מיכן ולהבא (עיקר העקירה היא מכאן ולהבא, שהיה אסור עד עתה, ואם כן הוא דבר שיש לו מתירין).
בבלי כתובות עד: הובא רק שחכם עוקר את הנדר מעיקרו, ולא דן אם הוא נחשב מכאן ולהבא. בנדרים נט. כתב שנדר הוא דשיל"מ כי מצוה להישאל עליו, ולא קישר זאת לגדרי ההתרה (הגר"ש שקאפ כתובות סי' א דן באריכות בירושלמי הזה ובגדרי התרה למפרע).

כללים בדברים שדרכן להאכל
תני רבי שמעון בן אלעזר אומר: קונם כל דבר שדרכו לאוכלו דרך היוצא ליאכל - נדר בו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו מותר בו. מה אית לך (מהם)? כגון זתים וענבים.

וכל דבר שדרכן ליאכל ואין דרך היוצא ממנו ליאכל - נדר בו מותר ביוצא ממנו. מה אית לך? כגון אילין תותיין. וכל דבר שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל - נדר בו לא נתכוון אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אמר רבי יוסי בי רבי בון זירעוני גינה שאינן נאכלין (וכן לקמן פ"ז ה"ג [כה]). דעת רבי שמעון בן אלעזר לגבי כסות והיוצא ממנה).
בבלי לא הובא.

שם אביו ושם בנו בנדרים
בבלי נג. • פ"ו ה"ז [כא:]
מאי טעמא דרבי יוסי (שאוסר קומא דחלבא)? שם אביו קרוי עליו. מאי טעמא דרבי יהודה בן בתירה (שאוסר דבש תמרים)? שם בנו קרוי עליו. מסתברא רבי יודה בן בתירה יודי (יודה) לרבי יוסי, רבי יוסי לא יודי לרבי יודה בן בתירה.
בבלי נב: לגבי קומא דחלבא ביאר שהוא משום שנקרא קומא דחלבא, ובדף נג. לגבי דבש תמרים לא ביאר את הטעם²³.

רבי התיר להביא ירק מחו"ל
בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב:]
הדא דאת אמר (ההיתר בירקות גינה בשביעית היה רק) עד שלא התיר רבי להביא ירקות מחוצה לארץ לארץ, אבל משהתיר רבי להביא מחוצה לארץ לארץ היא שביעית היא שאר שני שבוע.
בבלי (כאן, ובנוסח דומה גם בסנהדרין יב.) אינו היתר של רבי, אלא היא מחלוקת תנאים, ויש מקומות שהתירו ויש מקומות שאסרו (בטעם שרבי התיר זאת - הירושלמי דן בבבא בתרא פ"ט ה"ה [כט.], ועיין מה שכתבנו שם).

סוגיית עיבור השנה
בבלי נג. • פ"ו ה"ח [כב.]-כג:]
תני אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית, ואם עיברוה הרי זה מעוברת וכו' (ומאריך הרבה בסוגיית עיבור השנה).
בבלי לא דן כאן בעיבור השנה אלא בסנהדרין (יא-יג.) ובירושלמי דן בזה גם כאן וגם בסנהדרין (פ"א ה"ב [ג-ו:]).

גולגולתו של ארוונה היבויסי נמצאה תחת המזבח
פ"ו ה"ח [כב:]
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה
פ"ו ה"ח [כב:]
כתיב בכל לבבו הכין לדרוש האלהים אל אבותיו וגו' (על חזקיהו) - רבי סימון בר זבדי ורבי שמואל בר נחמן, חד אמר: אפילו כמה עשה לטהרת הקודש לא יצא ידי טהרת הקודש (השתדל לטהר ולא הצליח). וחרנה (והאחר) אמר: אפילו כל מעשים טובים שעשה לא יצא כדי טהרת הקודש (בעניין הטהרה לא השתדל כלל).
בבלי סנהדרין צד: מובא שחזקיהו הכריח את כולם לעסוק בתורה, וכולם היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה.

²³ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

טבלה של רפואות

פ"ו ה"ח [כב]:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד], ועיין מה שכתבנו שם.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם

פ"ו ה"ח [כב]:

הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"א [טו], ועיין מה שכתבנו שם.

טעו בחשבון העיבור

פ"ו ה"ח [כג]:

אותה השנה נתקלקלה (טעו בחשבון העיבור).

בבלי לא הובא²⁴.

חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק

פ"ו ה"ח [כג]:

חנניה בן אחי רבי יהושע עיבר בחוצה לארץ. שלח ליה רבי תלת איגרון (אגרות) גבי רבי יצחק ורבי נתן, בחדא כתב: לקדושת חנניה (שיבח אותו), ובחדא כתב: גדיים שהינחתה (בארץ ישראל) נעשו תישים, ובחדא כתב: אם אין את מקבל עליך צא לך למדבר האטד ותהא שוחט ונחנינון זורק. קדמיתא ואיקרון (כשקרא את האיגרת הראשונה כיבד את רבי יצחק ורבי נתן), תינייתא ואיקרון, תליתייא בעי מבסרתון (רצה לבזותם), אמרין ליה: לית את יכיל דכבר איקרתנון (שכבר כיבדתנו). קם רבי יצחק וקרא כתיב באוריתא אלה מועדי חנניה בן אחי רבי יהושע? אמרין ליה (ענו לו הציבור): מועדי ה'! אמר לון: גבן (אצלנו בארץ ישראל הם מועדי ה'). קם רבי נתן ואשלם: כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד? אמרין ליה: כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם! אמר לון: גבן. אזל (חנניה) וקבל עליה גבי רבי יהודה בן בתירה לנציבין. אמר ליה (רבי יהודה בן בתירה לחנניה): אחריהם, אחריהם. אמר ליה: לינה (אינני, כמו: לית אנא) ידע מה שבקית תמן? מאן מודע לי דאינון חכמין מחשבה דכוותי (אולי אלו שבארץ ישראל אינם חכמים כמותי)? (ענה לו רבי יהודה בן בתירה) מכיון דו אמר (שאמר) לא חכמין דכוותי ישמעון ליה? מכיון שאינון חכמין מחשבה דכוותי ישמע להון (מספק עליך לשמוע להם, שהם בארץ ישראל)! קם (רבי יהודה בן בתירה) ורכב סוסיא (להודיע לכל הגולה שיקבעו את המועדות ע"פ ארץ ישראל), הן דמטא מטא, הן דלא מטא נוהגין בקילקול (להיכן שהגיע שמעו לו, ולהיכן שלא עדיין נוהגים בקילקול לחנניה).

בבלי ברכות סג. המעשה מובא בכמה שינויים: לא מובא שרבי שלח אליו אלא סתם שלחו אליו מארץ ישראל, ולא רבי יצחק ורבי נתן אלא רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל, ולא הוזכרו אגרות אלא אמרו לו זאת בע"פ, ומה שטיהר הוא טימאו הם ולהיפך, ולא הוזכר רבי יהודה בן בתירה, אלא שכל בני הגולה קיבלו את דבריהם (ובכתובות פ"ב ה"ו [יג]. הובא שחנניה נענש על זה שבנות שמואל, שהיו מזרעו, מתו. ועיין מה שכתבנו שם).

יושבי ארץ ישראל חביבים יותר

פ"ו ה"ח [כג]:

אמר הקב"ה וכו': חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל מסנהדרין גדולה שבחוצה לארץ.

בבלי לא הובא²⁵.

²⁴ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

בית דין משפיעים על הבתולים

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ו ה"ח [כג:]

שם אביו קרוי עליו בנדרים

מה טעמא דרבי יוסי (שמתיר בגריסים)? שם אביו קרוי עליו.

בבבלי לא הובא.²⁶

בבלי נג: • פ"ו ה"ט [כג:]

פרק ז – הנודר מן הירק**סברותיהם של ר"ע וחכמים**

מסבר סבר רבי עקיבה מצאתי ולא מצאתי (משום ששליח נמלך), מעתה הנודר מן הבשר יהא אסור בבשר דגים וחגבים, שכן אדם אומר לחבירו קח לנו בשר והוא אומר לחבירו לא מצאתי אלא דגים! אלא רבי עקיבה סבר מימר הדילועין בכלל ירק ורבנין (רבנן) אמרין אין הדילועין בכלל ירק.

בבבלי נשאר בהסבר שמחלוקתם משום שהשליח נמלך.²⁷

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

נחלקו גם במזונות, הפקר והקדש

אף למידת הדין כן, ירק גינה זה מכור והיו שם דילועין - על דעתיה דרבי עקיבה מכורין, על דעתון דרבנין (רבנן) אינן מכורין. ובהבקר (הפקר) ובהקדש כן.

בבבלי לא הובא.²⁸

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

האם הנודר מבשר מותר בעופות

דתני: הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ומותר בראש ובכרעים ובקנה ובלב ובכבד ומותר בבשר דגים וחגבים, וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: קרבייא (קרביים) לאו בשר ואכליהון לאו אינש.

בבבלי הוסיף בדעת רשב"ג שמותר גם בעופות.

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין

הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין - כמאן דאמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם (ובלשון בני אדם תירוש אינו יין), ברם כמאן דאמר הילכו בנדרים אחר לשון תורה - התורה קראת אותו תירוש, תירושך זה היין (ואסור).

[פ"ז ה"א [כד:]

²⁵ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

²⁶ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²⁷ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ולכן תולה בנמלך ולא נמלך, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר, ולכן תולה בשאלה האם דלועין בכלל ירק. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי יומא עו: לכו"ע מותר ביין משום שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ואין דעה שחולקת.²⁹

פ"ז ה"ב [כד:]

האומר פת תורה

אם באומר פת תורה (פת ע"פ לשון התורה), מעתה אף האומר תבואת תורה וכו'.

בבבלי לא הובא המושג "פת תורה".

בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כד:]

הלשון "עניצי פשתן"

פשתן עולה עלי - מותר לכסות בעניצי פשתן.

בבבלי במשנה הגירסא: אניצי פשתן.

בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כה:]

כללים בדברים שדרכן להתכסות

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אמר קונם כל דבר שדרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות כדרכו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו מותר בו. מה אית לך (מהו)? כגון אילין שלחיה (עורות, והיוצא מהם הוא הצמר). כל שדרכו להתכסות ואין דרך היוצא ממנו להתכסות - נדר בו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו אסור בו. מה אית לך? כגון אילין סוסרנה (עור שאין הדרך להתכסות ביוצא ממנו). וכל דבר שאין דרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות - נדר בו לא נתכוון אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אמר רבי יוסי בי רבי בון: כגון הדין צמר גפן (וכן לעיל פ"ו ה"ו [כא:]). דעת רבי שמעון בן אלעזר לגבי מאכל והיוצא ממנו).

בבבלי לא הובא.

בבלי נו: • פ"ז ה"ד [כה:]

חילוק בין עיר לכפר

נראין דברי רבי מאיר בעירוני (אצל בני העיר העלייה אינה טפילה לבית).

בבבלי לא הובא.

בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]

דחיה ללימוד מיריחו שעיבורה של עיר כעיר

ומנין שעיבורה של עיר כעיר? כתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו, וכי ביריחו היה? כתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת ואת אמר אכין (כך)? אמר רבי יודן בר שלום: בעיבורה היה (ומוכח שעיבור העיר מחשב כעיר עצמה). רבי אבון בשם רבי אחא: הוה יריחו (אין ראייה, שבאמת היה ביריחו עצמה - פני משה: והיה בה אחר שנכבשה, קרבן העדה: והיה בביתם שהיו מחוץ לחומה).

בבבלי הביא את הראיה מיריחו ולא דחה אותה.

בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]

מקשה על הדעה שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם

רבי מנא בעי: לית הדא (המשנה) פליגא על רבי יוחנן, דרבי יוחנן אמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם? (ומתקן).

בבבלי פשוט שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולא הקשה על זה.³⁰

²⁹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

³⁰ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

בבלי נז. • פ"ז ה"י [כה:]

חשש שיעבור על הנדר למפרע

ואסור ליהנות ממנה מכבר, שמא תלך אחר הפסח ונמצאת הנייתו (הנאתו) למפרע.
בבלי יד: היא מחלוקת אמוראים האם חוששים שיעבור למפרע, והביאו ראיה ממשנה זו ודחו אותה.

בבלי נט.

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נט.

הנדר כאילו בנה במה לע"ז

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – קונם יין

פ"ח ה"א [כו.]

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בנדרים פ"ו ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ס. • פ"ח ה"א [כו.]

ראש השנה לנדרים – ניסן או תשרי

הדא אמרה ניסן ראש השנה לנדרים! תשרי ראש השנה לנדרים וכו' (דוחה את הראייה).
בבלי ראש השנה יב: היתה ה"א בלשון שאלה - אולי ניסן יהיה ראש השנה לנדרים, והשיב שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשונם תשרי הוא ראש השנה³¹.

פ"ח ה"א [כו.]

אסור להתענות בשבת

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ג ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ח ה"א [כו.]

נדר תענית עד שיסיים לימודו

דרכי יוחנן אמר הריני בתענית עד דחסל פירקי, עד דניחשל פרשתי (עד שאגמור ללמוד את לימודי).
בבלי ח. כתב שמותר לאדם להישבע כדי לזרז את עצמו לדבר מצווה, אך לא הביא מעשים על כך.

פ"ח ה"א [כו.]

צום ביום שמת בו תלמיד חכם

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במועד קטן פ"ג ה"ז [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ח ה"א [כו.]

שכח ואכל בתענית

נדר להתענות ושכח ואכל כזית - איבד תעניתו. רבי בא (אבא) בשם רבנן דתמן (חכמי בבלי): והוא שאמר יום סתם, הא אם אמר יום זה מתענה ומשלים.
בבלי לא הובא.

³¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ולשיטת הירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית פ"ח ה"א [כו:]
הא מטעמיתה (טעימה) אין בה (אינה נחשבת אכילה) לא משום ברכה ולא משום גזל ולא משום דמאי ולא משום הפסק תענית.
בבלי ברכות יד. כתב זאת רק לגבי ברכה ותענית, וכן חילק שהוא רק עד שיעור רביעית.

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות פ"ח ה"א [כו:]
הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ב [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי ס:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה פ"ח ה"ב [כז:]
רבי ירמיה בעי קומי (לפני) רבי זעירה: מחלפה שיטתיה דרבי יוסי תמן הוא אמר עד שיצאו כל הרשויות הגדולות עד שיצאו כל הרשויות הקטנות וכא (כאן) הוא אמר הכין? אמר ליה: משמת בן עזאי ובן זומא בטלו השקדנים, לא עמד שוקד (לדקדק במשנה) עד שעמד ירמיה (אמר זאת כדי לקנטרו).
בבלי לא הובא.

יובל יכול לחול באמצע השמיטה בבלי סא.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים בבלי סג. • פ"ח ה"ה [כז:]
רבי מאיר כדעתיה ורבי יהודה כדעתיה, דתנינן תמן עד אימתי שואלין את הגשמים, רבי יודה אומר עד שיעבור הפסח, רבי מאיר אומר עד שיצא ניסן.
בבלי לא תלה את דיני נדרים בדיני שאילת גשמים³².

נדר שנה לאחר שהתעברה בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:]
והוא שנדר ואחר כן עיברו (אסור רק עד אדר הראשון), אבל אם עיברו ואחר כן נדר לא בדא (בזה אסור עד אדר השני).
בבלי לא הובא.

דימוי דיני נדרים לשכירות בתים בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:]
לענין שכר בתים לא שנייא זה אומר אדר הראשון וזה אומר אדר השני (השני) יחלקו חדש העיבור. איתא חמי, לנדרים לית את חשיש (אינך חושש) ולממון את חשש? וכו'.
בבלי לא דימה את דיני נדרים לדיני שכירות בתים³³.

³² דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

³³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

באדר שני כותב תי"ו

בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח.]

ולעניין שטרות כותבין באדר הראשון ובאדר השני (השני), אלא שכותבין אדר השני תינין. רבי יודה אומר: אדר השני כותב תי"ו (קיצור של "תינין") ודיו.

בבבלי רבי מאיר אומר שבאדר הראשון כותב אדר הראשון ובאדר השני כותב אדר סתם, ורבי יהודה אומר שבאדר הראשון כותב אדר סתם ובאדר השני כותב תינין (לפי הירושלמי רבי יהודה לשיטתו שמשמש בראשי תיבות, כמו דצ"ך עד"ש באח"ב בהגדה של פסח, וז"ד יה"ז (שיעוריהם של שתי הלחם ולחם הפנים) במנחות צו.).

הנודר הנאה מבת אחותו – היא דעת ר"י

בבלי סג. • פ"ח ה"ח [כח:]

היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם - הרי אילו מותרות ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות - אמר רבי יוסי: רבי יודה היא, דרבי יודה אמר (לעיל במשנה פ"ז ה"ג [כד:]: ובבלי נה; לגבי הנודר מצמר ופשתן) הכל לפי הנדר. וכן המגרש את אשתו כו' - אמר רבי יוסי: דרבי יודה היא, דרבי יודה אמר הכל לפי הנדר.

בבבלי לא קישר זאת לרבי יהודה שם.

המשביע עובר ולא המושבע

בבלי סג. • פ"ח ה"ט [כח:]

ההן דמשבע לחבריה דלא ייכול, ההן אוכל וההן עבר (למושבע מותר לאכול, והמשביע יעבור על האיסור).

בבבלי לא הובא.**פרק ט – רבי אליעזר****טעם המחלוקת בכבוד אביו**

בבלי סד. • פ"ט ה"א [כח:]

רבנין (רבנן) אמרין חזקה שאדם מעמיד בכבוד אביו ואמו (חוששים שישקר ויאמר שלא היה נודר, ובאמת היה נודר, ולכן לא פותחים לו), רבי ליעזר אומר: פעמים מעמיד ופעמים אינו מעמיד (לא חוששים שישקר).

בבבלי לא פירש מה טעמים של רבי אליעזר וחכמים.**כבוד רבו**

בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט.]

הכל מודין בכבוד רבו שאינו מעמיד (אפשר לפתוח), דתנינן ומורא רבך כמורא שמים.

בבבלי לא הובא.**האם פותחים בנולד – פירוש "אם כן אין נדרים"**

בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט.]

אם כן אין נדרים וכו' - אם אומר את כן נמצאת עוקר פרשת נדרים מן התורה.

בבבלי היא מחלוקת: אביי פירש אם כן אין נדרים ניתרין יפה, ורבא פירש אם כן אין נדרים נשאלין לחכם. בדעת הירושלמי - מראה הפנים פירש כרבא, והיפה עיניים כתב שאפשר לפרשו גם כאביי.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז, השומע ליצרו כאילו עובר ע"ז פ"ט ה"א [כט:]
 שהנודר כבונה במה והמקיימו כמקריב עליו וכו'. וקשיא, עבודה זרה בסקילה והנדרים בלא תעשה, ואת אמר אכן (שהנודר כאילו בנה במה לע"ז)? לית לך אלא כיי דמר (כמו שאמר) רבי ינאי כל השומע ליצרו כילו (כאילו) עובר עבודה זרה (והוא נדר מחמת כעסו).
בבלי כב. ועוד מקומות הביא שכל הנודר כאילו בנה במה, אך לא מפורש אם היא לשמים או לעבודה זרה, ובירושלמי כאן מוכח שהיא לעבודה זרה. בבבלי שבת קה: "השומע ליצרו" נאמר לגבי המקרע בגדיו בחמתו וכד'.

דיין מה שאסרה תורה פ"ט ה"א [כט:]
 לא דיין מה שאסרה לך התורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים (לגבי נדריים)?
בבלי לא הובא³⁴, והרמב"ם (הלכות דעות פ"ג ה"א) הביא זאת.

רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו פ"ט ה"א [כט:]
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי בבלי סד: • פ"ט ה"ב [כט:]
 כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך וכו' - וכי מתים היו? והלא דתן ואבירם היו!
 אלא שירדו מנכסיהם (ועני חשוב כמת).
בבלי הביא כאן שארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, סומא מי שאין לו בנים. ובירושלמי הוזכר רק עני.

דעה שרבי אליעזר חזר בו בפתח כנולד בבלי סד: • פ"ט ה"ב [כט:]
 אמר רבי ירמיה: הדא דאת אמר (זה נאמר) עד שלא נשאו ונתנו בדברים כנולד הם, חייליה דרבי יוסי מן הדא וכו' (הפני משה ביאר שלשיטת רבי ירמיה רבי אליעזר חזר בו, ולשיטת רבי יוסי לא חזר בו. אך קרבן העדה ביאר באופן אחר).
בבלי לא הובאה דעה שרבי אליעזר חזר בו.

ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק פ"ט ה"ב [ל:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ה ה"ג [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם חכמים מודים לר"מ בדברים שהם כנולד בבלי סה: • פ"ט ה"ג [ל:]
 רבי מאיר אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד וחכמים מודין לו.
בבלי במשנה הגירסא היא: ואין חכמים מודים לו.

לא תיקום – משל ליד שהכתה את חברתה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:]
 כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך, היך עבידא (כיצד)? הוה מקטע קופד (בשר) ומחת סכינא לידוי (וחתך בטעות את ידו), תחזור ותמחי לידיה (וינקום בידו)? (בתמיה).
בבלי לא הובא.

³⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

מחלוקת מה הכלל הגדול בתורה

בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:]

ואהבת לרעך כמוך - רבי עקיבה אומר: זהו כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר: זה ספר תולדות אדם - זה כלל גדול מזה (בדמות אלקים עשה אותו, ולכן יזהר בכבוד חבריו).
בבלי לא הובא.

מעשה בעשיר שהתגאה וירד מנכסיו

בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:]

חד בר נש הוה בעל דיניה עתיר (עשיר), אתא בעי מידון קומי (רצה לדון לפניו) רב. שלח רב בתריה. אמר: עם ההוא אנא בעי מיתי מידון כך? אין אתיין כל גמלייא דערבייא לא טענין קורקסייא דאפותיקיא דידי (לא אדון עימו, כל הגמלים לא יספיקו לשאת את מפתחות אוצרותי)! שמע ומר (ואמר): מהו מתגאה דלא ליה תהא פחתה בה. מן יד (מיד) נפקת קלווסיס מן מלכותא דייעול הוא ומדליה לטימיון (לתפוס אותו ואת רכושיו). אתא גבי רב אמר ליה: צלי עלי דו נפשי תחזור (להצילני), צלי עלוי וחזור עלה.
בבלי לא הובא.

עין של זהב

בבלי סו: • פ"ט ה"ח [לא:]

עשה לה עין של זהב, שן של זהב (מחלוקת מה עשה לה, וקרבן העדה לא גרס עין של זהב).
בבלי הובא רק שן של זהב.

שאלו היה מאכיל ת"ח ומכבדם

בבלי סו: • פ"ט ה"ט [לא:]

בנות ישראל על שאול בכינה וגו' - רבי יודה ורבי נחמיה, חד אמר: בנות ישראל ממש, שהיו בעליהן הולכין למלחמה והיה מעלה להן מזונות וכו'. וחרנה (והאחר) אמר: בנות ישראל בניות שבישראל, סנהדריות של ישראל, היה רואה כת חברים ומאכילן ומשקן, ומה תלמוד לומר המעלה עדי זהב על לבושכן שהיה שומע טעם הלכה מפי חכם ומקלסו.
בבלי לא הובא.

מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ

בבלי סו:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק י - נערה המאורסה**ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם שנתארסה**

בבלי סו: • פ"י ה"א [לא:]

עד כדון בנדרים שנדרה משנתארסה (שהארוס יכול להפר), נדרים שנדרה עד שלא נתארסה (מנלן שמיפר)? ונדריה עליה - לרבות את הנדרין שבא בידה מבית אביה.
בבלי כתוב "ארוס מיפר בקודמין", ונחלקו המפרשים בביאור דבריו. ועכ"פ לא למד זאת מהפסוק.

מת הבעל, האם האב יכול להפר

בבלי סו: • פ"י ה"א [לב:]

לא הספיק הבעל להפר עד שמת - האב מיפר חלקו של בעל, אמר רבי נתן: זו דברי בית שמאי, אבל דברי חכמים אין צורך להפר.

בבבלי אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי, בית הלל אומרים אין יכול להפר (ולא "אין צורך להפר").

היפר הבעל ולא האב, ולהיפר בבלי סח. • פ"י ה"א [לב]: פשיטא דא מילתא: לא היפר האב את חלקו (והבעל כן היפר) ועברה על נדרה - לוקה. היפר האב ולא היפר הבעל מהו שתלקה, או מאחר שאם ימות הבעל מתרוקנת אצל האב אינה לוקה?

בבבלי הסתפק בהיפר הארוס ולא היפר הבעל (האם מיגז גיז או מיקלש קליש), והוכיח שלא לוקה מהיפר הבעל ולא הארוס, ולא חילק בין שני המקרים הללו.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים בבלי עב: הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפרה תלויה במזונות, נודרת על דעת בעלה – לא בירושלמי בבלי עג: • פ"י ה"ד [לג]: מיסבר סבר רבי אליעזר דבמזונות הדבר תלוי - קידש אשה על מנת לזון הבעל מיפר לה. נשא אשה על מנת שלא לזון האב מיפר לה, דברי חכמים. **בבבלי** טעמו של רבי אליעזר הוא שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, ולא משום שהוא תולה את ההפרה בנדר³⁵, וכן לא דן מדוע חכמים חולקים על רבי אליעזר. הכלל שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת הובא בבבלי בעוד מקומות, ובירושלמי כלל זה לא הובא.

ספיקות מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש, שוטה, גרושי ספק פ"י ה"ה [לג]: והן דמר (שאמר) רבי אבהו בשם רבי יוחנן אפילו קידושי מאה תופשין בה (כשקידשה אחד מעכשיו ולאחר שלוש יום, ובא חבירו וקידשה מעכשיו ולאחר עשרים יום וכו') - מי מיפר לה? ויי דמר (ומה שאמר) רבי יעקב בשם רבי יוחנן מיעדה לבנו קטן - מי מיפר לה? ויי דמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ורבי הילא בשם רבי לעזר אפילו אשם תלוי אין לה (פני משה: אשת חרש שוטה. קרבן העדה: האומר לאשה הרי זה גיטך אם אמות מחולי זה, וקודם שמת ניסת לאחר) - מי מיפר לה? (ונשאר בספק לגבי כל השאלות הללו). **בבבלי** לא הובא.

האם מיפר נדר לשומרת יבם, הלשון "תבוא לרשות הבעל" בבלי עד: • פ"י ה"ו [לד]: אמר רבי ליעזר: ומה אם אשה שלא היה לו בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי - משנכנסה לרשותי הוגמרה לי, אשה שהיה לי בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי - משנכנסה לרשותי אינו דין שתיגמר לי. **בבבלי** הלשון "עד שלא תבוא לרשותו", ושיירי קרבן דן האם פירושו קידושין או נישואין.

³⁵ יתכן שקשור בכך שדרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות (מזונות) לאיסורים (הפרת נדרים). והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

חכמים השיבו על הק"ו של הפרת נדרים לעתיד
 חזר רבי ליעזר ודנן דין אחר: מה אם במקום שאינו מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור -
 הרי הוא מיפר נדרי אשתו עד שלא תדור, מקום שהוא מיפר נדרי עצמו משידור - אינו
 דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תידור. (השיבו על דבריו) לא, מה למיפר נדרי עצמו עד
 שלא ידור שכן אם רצה להקם מוקם, יפר נדרי אשתו משתדור שכן אם רצה להקם
 אינו מוקם.
בבלי גם כן הביא את הק"ו הזה של רבי אליעזר, אך לא את הפירכא שהשיבוהו.

נשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול להפר את הנדר
 נשתתק (נעשה אילם ולא יכול להפר) וחזר לדיבורו - על דעתיה דרבי יוסי בי רבי יהודה
 מצרפין לו כ"ד שעות, על דעתיה דרבנן (רבנן) לעולם הוא מיפר והולך עד שיחזור
 לדיבורו.
בבלי לא הובא מקרה זה.

היפר והקים לזמן מסוים
 מופר לך במנחה (בשעת מנחה) - מופר לעולם. מוקם לך במנחה - מוקם לעולם. מופר לך
 עד המנחה - כאומר מופר לך מן המנחה ולמעלה.
בבלי הסתפק באמר "קיים ליכי שעה", ונשאר בספק. שאר המקרים לא הובאו
 בבבלי.

ספק האם אפשר להישאל על ההקם
 מהו שישאל אדם על הקמתו? (ונשאר בספק).
בבלי נשאלים על ההקם ולא נשאלים על ההפר.

התרת נדרים ע"י מתרגם
 מהו להתיר על ידי התורגמן? נישמעינה מן הדא, רבי בא (אבא) בר זוטרא איתעביד
 תורגמן דרבי יוחנן בחדא איתא דלא הוות חכמה מישמע סוריבטין (נעשה מתורגמן לאשה
 שלא ידעה לשון ארמית).
בבלי לא הובא.

מחלוקת אם הנשאל על הנדר צריך לשבת
 תני אין נשאלין נדרים אלא עטופים ויושבים, והנשאל יושב והשואל צריך להיות עומד
 וכו'. רבי אחא בר פפא סלק מישרי נדרא דרבי אימי איחר בעמידה כדי לומר אין כאן
 נדר (שמותר גם לנשאל לעמוד).
בבלי פשוט שנשאלים אפילו מעומד.

השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד
 אין לי עומדין אלא נידונין, שואל הלכות ואגדות מניין? תלמוד לומר עמדו ועמדו (כתוב
 "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב" והיה אפשר לכתוב "עמדו").
בבלי שבועות ל. הובא רק שבעלי דינים צריכים לעמוד, אך לא השואל הלכות
 ואגדות.

פ"י ה"ח [לה:]:

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס

מהו להתיר בפלוס (להתיר נדרים במלבוש שמכסה את הראש ולפעמים הוא גדול ובחגיגה פ"א ה"ח [ז:]). הגירסא: בפלוס? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מתירין בפלוס, רבי יהושע בן לוי התיר בפלוס. רב הונא בשם רבי ירמיה: במקום שאין טלית. אמר רבי יוסי בי רבי בון: בנדרים הקלים (אותם אפשר להתיר בפלוס).
בבלי לא הובא, אך בעירובין סד: כתוב: ירד רבן גמליאל מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו וכו' שאין מפירין נדרים וכו' אלא יושב.

פרק יא – ואלו נדרים

פ"א ה"א [לו:]:

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות

רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות הבעל מיפר, רשב"ל אמר: לנדרים מיפר ולא לשבועות. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף בנדר הזקן פליגין רבי יוחנן ורשב"ל, רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות הזקן מתיר, ורשב"ל אמר: לנדרים הזקן מתיר ולשבועות אין הזקן מתיר.
בבלי כח. דעת בית שמאי שאין שאלה בשבועה, אך לבית הלל יש שאלה. ובדף כב: לגרסתנו החכם מתיר שבועות, ורק אם אמר "אלקי ישראל" לא מתירים לו. אך הר"ן (שם ד"ה אי נדרת) הביא גירסא שלרב אסי לכתחילה אינו מתיר שום שבועה, ואותו מעשה עם רב אסי הובא גם בירושלמי כאן (ותוס' כח. דנו בסתירה משם לגמרא כב:).

פ"א ה"א [לו:]:

איפופי הוא כינוי לאלקים

חד בר נש (אדם) אתא מישרי נדרא קומי (לפני) רבי יוסי. (רבי יוסי) מתעטף ויתיב ליה, אמר ליה (רבי יוסי): מה אשתבעת? אמר ליה: איפופי ישראל לא עללה לביתי (נשבעתי באלקי ישראל שאשתי לא תיכנס לביתי. איפופי הוא כינוי לאלקים). אמר ליה: איפופי ישראל ולא עללה לבייתך (אי אפשר להתיר לך).
בבלי לא הובא בשום מקום הכינוי "איפופי" לאלקים.

בבלי עט: • פ"א ה"א [לו:]:

מחלוקת בהפרה כשיגרשנה

רבנין (רבנן) אמרין: נדרי עינוי נפש היפר לה מופר לעולם, נדרים שבינו לבינה אינו מופר אלא כל זמן שהוא עמו (שלא גירשה). רבי יוסי אומר: בין נדרי עינוי נפש בין נדרים שבינו לבינה הפר לה מופר לעולם.
בבלי לא הביא את דעת רבי יוסי.

בבלי פ: • פ"א ה"א [לו:]:

בהמתם וחיי אחרים – אחרים קודמים

דרבי יוסי, דתני: מעיין של בני העיר, הן ואחרים - הן קודמין לאחרים, אחרים ובהמתן - אחרים קודמין לבהמתן, כביסתן וחיי אחרים - כביסתן קודמת לחיי אחרים.
בבלי הובא גם כן, אך בלי המקרה של אחרים ובהמתן.

פ"א ה"א [לו:]:

משרה בפירות שביעית

אין נותנין מהן (מפירות שביעית) לא למשרה ולא לכביסה, רבי יוסי מתיר בכביסה.
בבלי סוכה מ. רבי יוסי מתיר גם בכביסה וגם במשרה.

אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה – אינו בירושלמי בבלי פא. • פ"א ה"א [לו:]
בבלי הביא כאן (ובבבא מציעא פה.) אגדה שנשאל לחכמים ולנביאים "על מה אבדה הארץ" ולא פירושו, עד שבא הקב"ה ופירש "על עזבם את תורתך" - שלא ברכו בתורה תחילה. ובירושלמי לא הובא.

למד במערה שלושה ימים בבלי פא. • פ"א ה"א [לו:]
 יהודה איש הוצא עביד טמיר במערתא תלתא יומין מיקום על הדין טעמא (נטמן במערה שלושים יום לעמוד על טעם דין זה): מניין שחיי העיר הזאת קודמין לחיי עיר אחרת? אתא לגבי רבי יוסי בן חלפתא וכו', אמר ליה: מי גרם לך (שלא הבנת את הדין)? דלא ילפתה עם חבירך.
בבלי המעשה שאיסי בר יהודה לא בא לישיבה שלושה ימים, ולא כתב שגערו בו על שלא למד עם חביריו.

שני כיכרות ונדר מאחד מהם בבלי פב: • פ"א ה"ב [לז:]
 רבי יוחנן בשם רבי ינאי: היו לפניו שתי חתיכות אחת יפה ואחת רעה, נתנה עיניה ביפה (ורצתה לאוכלה) ונדרה מן הרעה (שלא תאכלנה) - הרי זה יפר.
בבלי רב יהודה אמר שמואל הביא מקרה דומה, שהיו לפניו שתי כיכרות ונדר משתייהן, ונחלקו אם מיפר רק ליפה (מתענה) או גם לרעה (אינו מתענה).

קונם שאהנה לבריות – האם יכולה להנות ממעשר עני בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
 תני: ובמעשר עני (יכולה ליהנות מהם). לית כאן מעשר עני (פני משה והפירוש השני בקרבן העדה: לא גורסים זאת בברייתא. הפירוש הראשון בקרבן העדה: המשנה והברייתא נחלקו).
בבלי גם כן הביא את הברייתא הזו, וביאר שהיא מחלוקת תנאים (כמו הפירוש הראשון בקרבן העדה).

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי פד:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
 רבי יוסי בן חנינה אמר: אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה (הנאה), ורבי יוחנן אמר: אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה (וביאר הפני משה שנחלקו האם טובת הנאה ממון או לא). מאי טעמא דרבי יוסי בן חנינה? ואיש את קדשיו לו יהיה, ורבי יוחנן אמר: לא יהיה - יתנם לכל מי שירצה.
בבלי הלשון היא האם טובת הנאה ממון³⁶. ולא הובא המקור לכך מפסוק.

עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות פ"א ה"ג [לח:]
 הכהנים והלויים והמסייעין בגרנות וכו' והמקום מביא עליהן ג' פורעניות: לכן בגללכם ציון שדה תחרש, וירושלם עיין תהיה, והר הבית לבמות יער.
בבלי בכורות כו: הובא האיסור לסייע בבית הגרנות, אך לא נאמר שמביא עליהם שלוש פורעניות.

³⁶ דרך הירושלמי להסביר יותר את המושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

קיום נדרים בטעות אינו קיום

בבלי פז: • פי"א ד"ה [לח:]

נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו וכו' (והיפר בטעות) הרי זה יחזור ויפר (שהפרה בטעות אינה הפרה) - אפילו שמע ושתק אפילו שמע וקיים (גם קיום בטעות אינו קיום).

בבלי לא הובא שקיום בטעות אינו קיום.

שיעור כדי דיבור

בבלי פז.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבע דעות בקיום והפרת מקצת

בבלי פז: • פי"א ד"ה [לח:]

אית תניי תני יקימינו ממינו ויפירנו ממינו (גם אם קיים או היפר אפילו מקצת מהנדר, כגון שנדרה מתאנים וענבים וקיים או היפר רק את התאנים - מקוים ומופר גם לענבים), אית תניי תני יקימינו כולו ויפירנו כולו (ואם קיים או היפר את מקצתו - לא מועיל), אית תניי תני יקימינו ממינו (אפילו את מקצתו - כולו קיים) ויפירנו כולו (ואם היפר את מקצתו - לא מופר), ואית תניי תני יקימינו כולו (דווקא) ויפירנו ממינו (אפילו את מקצתו).

בבלי יש רק שלוש הדעות הראשונות (רבי ישמעאל, רבי עקיבא וחכמים), ואין את הדעה שיקימינו כולו ויפירנו ממינו.

רק לרבי מאיר יד עבר כיד רבו

פי"א ד"ח [לט:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

תשעת המקרים בנדרים הם שניים

בבלי פט: • פי"א ד"ה [לט:]

שתיים הן, ולמה תנינן תשע בשביל לחדד את התלמידים, וכרבי יודה שלש.

בבלי כתב שלרבי יהודה הן תשע ולחכמים הן שלוש, ואין דעה שהן שתיים.

איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור

בבלי צ:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "השמים ביני לבינך"

בבלי צ: • פי"א ד"ה [לט:]

שמים ביני לבינך - כמה דשמייא רחיקין מן ארעא כן תהא האי איתתא רחיקא מן ההוא גברא.

בבלי לא הביא מה פירושו, ורש"י (כאן ד"ה השמים וביבמות קיב. ד"ה השמים) פירש שגלוי וידוע רק לשמים.

פירוש "דרך בקשה"

בבלי צ: • פי"א ד"ה [לט:]

יעשו דרך בקשה - אמר רב הונא: יעשו סעודה והן מתרגלין לבא דרך סעודה (ויתפייסו).

בבלי לא פירש מהי דרך בקשה. רש"י כאן (ד"ה יעשו) פירש שיבקשו מהבעל לגרשה, רש"י ביבמות (קיב. ד"ה יעשו) פירש שיבקשו מהבעל להתנהג עימה יפה, תוס' (כאן ד"ה יעשו) ורא"ש (כאן ד"ה יעשו) פירשו שיבקשו ממנה שלא תאמר כך, ור"ת (בתוס') כאן ד"ה יעשו) פירש שיבקשו רחמים מהמקום.

כלוי אני מומך

פי"א הי"ב [לט:]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

בבלי צא.

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי

בבלי צא:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

סיום המסכת

בבלי צא: • פי"א הי"ב [מ.].

מפני מה אינו מיפר לה? רבי יוסי ורבי שמעון כמשנה האחרונה, ואפילו תימא כמשנה ראשונה מפני מה נדרה (מסיים בדין שבראשונה היו שלוש נשים נאמנות ובאחרונה לא).
בבלי מסיים בכמה מעשים על הנותנת עיניה באחר, ועל נואף³⁷.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף

השמטות ד"ה סוף

התלמיד (יונתן בן עוזיאל) כך (כל עוף שפורח עליו מיד נשרף), הרב (הלל) מהו? התלמיד תוך ארבע אמות (היה נשרף), ברם הרב אפילו חוץ לארבע אמות (היה נשרף).
בבלי לא הובא.

³⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נזיר

פרק א – כל כינויי נזירות

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
 כתיב איש כי ידר נדר, מה תלמוד לומר נדר? אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכו' (פותח מיד בסוגיית כינויים).
בבלי פותח בענייני סדר המסכתות¹.

למה התכוון כשאמר כינויי נזירות

פ"א ה"א [א:]
 מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן בכינויי נזירות במשנה)? אם במתכוין ליזור, אפילו אמר "שאזכיר פת אהא נזיר" - נזיר. אם בשאינו מתכוין ליזור, אף על גב שהוציא נזירות מפיו לא יהא נזיר, כך אם היה קורא בתורה והזכיר נזיר נזיק (וכי נעשה נזיר, והרי לא התכוון לקבל נזירות)? אלא כי נן (אנן) קיימין (מדובר) באומר אחד מכל הלשונות הללו נזרתי, אם תופש אחד מהן נזירות תחול עליו נזירות ואם לאו לא תחול עליו נזירות (שהתכוון מתחילה לקבל נזירות אם הלשון הזו היא לשון נזירות).
בבלי לא הובא.

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות – אינו בירושלמי

בבלי ב:
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"ב [ב:].

האומר נווה (נאה) – מתי הוא נזיר

בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
 בשראה נזירין עוברין ואמר נווה (נאה) מהו - וזה מלעיג עליהון, או אהא כמותן? רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: הלואי אהא כמותן (ולכן הוא נזיר).
בבלי פירש ש"אהא נאה" מועיל דווקא כשתפוס בשערו, ולא הזכיר שנזירים עברו לפניו. ובירושלמי כאן כתב שמועיל דווקא כשעברו לפניו, ולא הזכיר שתפוס בשערו.

גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים

פ"א ה"א [א:]
 אמר רבי יוחנן: לשונות שביררו להן ראשונים וכו', אמר רבי שמעון בן לקיש: לשון אומות העולם הוא (ובירושלמי נדרים פ"א ה"ב [ג:] מובאת רק דעת ריש לקיש שלשון אומות הן, ואין דעה שהיא לשון שבדו להם חכמים).
בבלי נדרים י'. הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר לשון אומות וריש לקיש אמר לשון שבדו חכמים².

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מחלוקת מהם כינויי כינויים

פ"א ה"א [א:]

היי דן אינון (מהם) כינויי כינויין? אמר רבי בא (אבא) בר זבדא: מנזקא מנזיקנא מפחזנא. אמר רבי יוסה: אין אילו כינויי כינויין, כינויין ממש אינון. אילו האומר מנדרנא שמא אינו נזיר? אילו מנזרנא כאומר מפחזנא (לכן הם כינויים ממש). אילין אינון (מהם) כינויי כינויין על דעתיה דרבי יוסי? הדא היא דתנינן הרי עלי ציפורין - רבי מאיר אומר נזיר וחכמים אומרים אינו נזיר. אמר רבי יוחנן: משום (ש"הרי עלי ציפורין" הוא) כינויי כינויין, עד די שערין כנישרין רבא וטיפרוהי כציפורין.

בבבלי נדרים י': אין בזה מחלוקת: מחזקנא מנזחנא מפיחנא - פשוט שהם כינויי כינויים, ומיפחזנא הוא ספק, הרי עלי ציפורין - לא הובא כלל.

מתי "הריני כזה" היא לשון נזירות

בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]

הריני כזה - אמר רבי יוסי בר חנינה: בתפוש בשערו והוא אמר הריני כזה.

בבבלי הביא זאת, דחה, והסיק שהיה נזיר עובר לפניו.³

מחלוקת אם עוף טמא נקרא ציפור

בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]

אית תניי תני כל עוף טהור קרוי ציפורין, ואית תניי תני כל עוף בין טמא בין טהור קרוי ציפורין.

בבבלי חולין קלט: פשוט שעוף טמא לא נקרא ציפור.

ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק

בבלי ג:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

נזיר מחרצנים וזגים – האם צריך ווים

בבלי ג. • פ"א ה"ב [ב:]

כיני מתניתא (פירוש המשנה): או מן החרצנין או מן הזגין או מתגלחת או מטומאה אם אמר בכולן נזיר - כרבי יהודה עד שיזכיר ווים, ברם רבי מאיר אפילו לא הזכיר ווין (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך).

בבבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה.⁴

נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשותות

בבלי ג:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"ה [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור

פ"א ה"ב [ב:]

רבי בון בר חייה בשם רבי אבינה רבי אימי בשם רבי יוסי בר חנינה: האומר הריני מיץ של ערלה (הריני נזיר ממשקה של פירות ערלה) לא אמר כלום. חברייה אמרין: מחלוקת (תנאים), משום שזר בדבר האסור, ומה שמותר הוא רק) כרבי שמעון, דתנינן תמן שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ורבי שמעון פוטר. אמר רבי זעירא: בכולל נחלקו (כשנשבע גם על דברים אסורים וגם על מותרים) אבל בפורט (שנשבע רק על אסורים)

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁴ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויים, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

כל עמא מודויי (כולי עלמא מודים) שאין שבועות חלות על איסורין, וכאן בכולל אנן קיימין (עוסקים, שנזר גם מיין שהוא מותר וגם מערלה שהיא אסורה). אמר רבי יודן: כאן בנדרים כאן בשבועות, נדרים חלין על איסורין (אפילו לרבי שמעון, ולכן הנזר מערלה אסור לכו"ע) ואין שבועות חלות על האיסורין (ובזה נחלקו רבי שמעון וחכמים).
בבלי נדרים ח. הובא רק ששבועה לקיים את המצוה לא חלה, משום שמושבע ועומד מהר סיני, ולא הביא מחלוקת תנאים בזה, וכן לאחילק אם כלל גם דברים מותרים.

נזירים שונים – מי עדיף שיטמא
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ז ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

כינויים לנזיר שמשון
כשם שכינוי נזירות כנזירות כך כינוי שמשון כשמשון. היידין אינון (מהם) כינויי שמשון?
אמר רבי אבינא: שמשון שמשון שמשון.
בבלי לא הובאו כינויי שמשון כלל.

נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום
הריני נזיר לאחר שלשים יום נזיר שמשון נזיר מכבר (קרבן העדה: נזיר סתם מעכשיו, ונזיר שמשון לאחר ל'. פני משה: נזיר שמשון מעכשיו ונזיר סתם לאחר ל') - אמר רבי חנינא: מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון (כשעברו השלושים יום. לפירוש קרבן העדה מדובר שנטמא וסותר את הסתם נזירות), מה טעמא? כן יעשה על תורת נזרו - את שנזירותו תורה, יצאת נזירות שמשון שאינה תורה (קרבן העדה: אלא הלכה למשה מסיני).
בבלי יד. הסתפק באמר "הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום, ומעכשיו נזיר סתם", ונשאר בספק. ולפירוש קרבן העדה הוא דומה לשאלת הירושלמי כאן.

נזירות שמשון לא מפורשת בתורה
יצאת נזירות שמשון שאינה תורה (קרבן העדה: אלא הלכה).
בבלי לא דן בפירוש מהו מקורו של נזיר שמשון, ומשמע שנלמד משמשון.

מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שישה מקורות לכך שסתם נזירות שלושים יום
בר קפרא אמר: יהיה - תלתין (בגימטריא). רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יהונתן: כנגד כ"ט פעמים שכתוב בתורה בפרשת נזיר נזיר להזיר וכו'. ואית דבעו נישמעניה מן הכא: גדל פרע שער ראשו כמה הוא גידול שיער פרע שלשים יום. ואית דבעי נישמעניה מן הכא: ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים מה ימים שנאמר להלן שלשים אף ימים שנאמר כאן. ואית דבעי מישמעניה מן הכא: והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו - ימים שהותרו שהתירן משה ובית דינו (קרבן העדה: הלכה למשה מסיני שהוא חודש. א"נ ימים שקבעו וקידשן משה ובית דינו, והוא חודש. פני משה: שהתירן משה מהמילה "פרע"), ואין פחות משלשים. ואית דבעי מישמעניה מן הכא: עד מלאת הימים, וכמה הן ימים מליאין שלשים יום.

בבבלי הובאו רק שני המקורות הראשונים.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

בבלי ה:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הריני נזיר מאה שנה

בבלי ה: • פ"א ה"ד [ד:]

הריני נזיר וכו' מאה שנה ומאתים שנה - אין זה נזיר עולם.

בבבלי כתב "אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם", וקרבן העדה הגיה כך גם בירושלמי, ומראה הפנים (כאן) והכסף משנה (נזירות פ"ג ה"א) כתבו שהרמב"ם גרס בבבלי כמו בירושלמי.

שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור

בבלי ד: • פ"א ה"ה [ה:]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – הריני נזיר

גרוגרת היא כינויי כינויים

בבלי ט. • פ"ב ה"א [ה:]

אמר רבי יוחנן: טעמא דבית שמאי משום שהוציא נזירות מפיו (שאין אדם מוציא דבריו לבטלה). רבי שמעון בן לקיש אמר: משום כינויי כינויי וכו', תורה קראת לאשכול תירוש ובני אדם קורין לגרוגרת תירוש (ולכן גרוגרת היא כינויי כינויים לנזירות). **בבבלי** הובא רק הטעם שאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבן

פ"ב ה"א [ה:]

כל הלשונות משמשין לשון נזירות חוץ מלשון קרבן, כל הלשונות משמשין לשון קרבן חוץ מלשון נזירות. אמר לאשכול (ענינים) כלוי אני ממך פרוש אני ממך מנוע אני ממנו הריני נזיר ממנו - הרי זה נזיר, הרי עלי קרבן - לא אסרו עליו אלא לשם קרבן. אמר לככר כלוי אני ממנו פרוש אני ממנו מנוע אני ממנו הרי הוא עלי קרבן - לא אסרו עליו אלא לשם קרבן, הריני נזיר ממנו - הרי הוא נזיר. **בבבלי** לא הובא.

כינויי ערכין ודמים

פ"ב ה"א [ו:]

כל הלשונות משמשין לשון (שיירי קרבן: כינויים) ערכין (ערכי עלי) חוץ מלשון דמים (דמי עלי). כל הלשונות משמשין לשון דמים חוץ מלשון ערכין (מוכח כאן שיש כינויים לערכין, אמנם בנדרים (פ"א ה"א [א:]), ועיין מה שכתבנו שם) מפורש שאין כינויים לערכין). **בבבלי** לא דן כלל בכינויים לערכין וכו'.

נזירות בלשון זכר ונקבה

פ"ב ה"ב [ו:]

מהו להתפיש לו (לאיש) נזירות בלשון אשה? תמן אמרין הא נזירה אי עבר (מועיל). אשה מהו להתפיש לה נזירות בלשון איש כו'? אמר רבי יוסי: כל עצמו אינו קרוי נזירות אלא בלשון איש או אשה כי יפליא לנדור נדר (ומועיל). **בבבלי** לא הובא.

המשנה "אם עומדת הפרה" היא בלשון סגי נהור
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): מי שנתקיימו דבריו לשון הפך הוא (כוונת המשנה להיפך מלשונה, כלשון סגי נהור), מל"ה דל"ה קבר"ת בר"ה (כאשה שאומרת שלא תקבור את בנה, וכוונתה שכן תקבור אותו. פני משה: וכך כוונת הפרה "הריני נזירה אם לא אעמוד", אפילו שאמרה "אם אעמוד". קרבן העדה: וכך כוונת בית הלל שאינו נזיר מי שלא נתקיימו דבריו, אבל מי שנתקיימו דבריו הוא כן נזיר): אפילו לא עמדה פרה אפילו לא נפתח הדלת (פני משה: הפרה התכוונה "הריני נזירה אם לא אעמוד". קרבן העדה: הפרה אמרה "הריני נזירה אם עומדת אני", ואני אומר "הריני נזיר אם לא תעמוד") - בית שמאי אומרים נדור ונזור, ובית הלל אומרים אינו נדור ונזור.
בבלי האריך בביאור המשנה והביא כמה וכמה פירושים ודחאם, ולמסקנה אמר "הריני נזיר אם לא עמדה הפרה" ועמדה מאליה, לבית שמאי הוא נזיר ולבית הלל לא.⁵

לשון נזירות לא מועילה במקום נדר
 מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו וכו' - רבי ירמיה בשם רבי זעירה: אפילו לשון קרבן אינו (אפילו הכוס עצמה מותרת, כי לשון נזירות לא מועילה במקום נדר).
בבלי הכוס כן אסורה.

התנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו כפול
 מתניתא דרבי מאיר דרבי מאיר אומר צריך לכפול (ולכן אע"פ שהתנה "על מנת שאהא שותה יין" הוא נזיר, כי לא כפל את תנאו).
בבלי הטעם שהוא נזיר הוא שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

על מנת שלא תפרחי באוויר
 הרי זה גיטיך על מנת שלא תפרחי באויר, שלא תעברי את הים הגדול ברגליך - הרי זה גט. ועל מנת שתפרחי באויר, על מנת שתעברי את הים הגדול ברגליך - אינו גט, רבי יהודה בן תימא אומר: גט.
בבלי גיטין פד. ובבא מציעא צד. אין את הרישא (שלא תפרחי באוויר ושלא תעברי את הים) אלא רק את המחלוקת בסיפא (שתפרחי באוויר).

יכול להתחייב קרבן על נזירות שעוד לא נדר
 אבל אמר הרי עלי לגלח חצי נזיר וחזר ואמר הריני נזיר - אם גילח לעצמו יצא (אע"פ שבשעה שהתחייב קרבן עדיין לא היה נזיר. ועיין בירושלמי דלקמן בסמוך).
בבלי לא הובא שאדם יכול להתחייב קרבן על נזירות שעדיין לא נדר.

קרבן על אדם שעתיד ליזור, תנאי על דשב"ל
 אמר "הרי עלי קרבן נזיר" (על אדם שעדיין אינו נזיר), בשעה שנזר סתם - מגלח בין נזיר שכבר נזיר בין נזיר שעתיד ליזור. פירש (שהוא על אדם שעדיין אינו נזיר) - יבא כהדא (ראיה): רבי לוי בר חייתה בעי, כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך העתידין ליפול לך" מה הן? ויש אדם מתנה על דבר שלא בא לעולם? (בתמיה, לכן לא מועיל לכתוב עליהם דין

⁵ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

ודברים אין לי, ומאותו הטעם לא יועיל להתחייב קרבן נזיר על אדם שעדיין אינו נזיר. ובכתובות פ"ט ה"א [נא:] הלשון: ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו?.

בבלי לא הובא דין קבלת קרבן על אדם שעדיין אינו נזיר. דין ודברים אין לי בנכסים העתידין ליפול לך, ודין דבר שלא בא לעולם בזה - לא הובא בבבלי (לא כאן וגם לא בסוגיא בכתובות פג-פד).

מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מחלק בין "קרבנות חצי נזיר" ל"חצי קרבנות נזיר"
בבלי יב: • פ"ב ה"ו [ח].
הרי עלי לגלח חצי נזיר וכו' - אם באומר חצי חובה כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שהוא מגלח חצי נזיר.
בבלי מחלק שהאומר "קרבנות חצי נזיר" מביא קרבן שלם, והאומר "חצי קרבנות נזיר" מביא חצי קרבן. ובירושלמי לא הובא חילוק זה.

נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
פ"ב ה"ט [ט:].
קרבנו לה' על נזרו - שיקדום נזרו לקרבנו, לא שיקדום קרבנו לנזרו (שלא יפריש את קרבנותיו לפני שנדר נזירות).
בבלי לא הובא, ובירושלמי הובא בעוד כמה מקומות.

חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום
פ"ב ה"ט [ט:].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"א [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם גם תחילת היום ככולו
בבלי טו. • פ"ב ה"י [ט:].
פשיטא שבסוף היום עולה לו ככולו. תחילת היום מהו שיעלה לו ככולו? ולא מתניתא היא - לאחר שבעים סותר שבעים לא אפילו מקצת? הדא אמרה שתחילת היום עולה לו ככולו (קרבן העדה: ולכן יום שבעים עולה לכאן ולכאן. פני משה: ולכן יום שבעים אינו עולה לכאן ולכאן).
בבלי רב אמר שיום שבעים עולה לכאן ולכאן, והוכיחו מהמשנה שלא כדבריו.

נזיר שגילח בתער - האם סותר הכל
פ"ב ה"י [י:].
שמואל בר בא (אבא) בעא קומי (לפני) רבי יסא: מיסבר סבר רבי יוחנן סתירת תער כסתירת ממש? (מסתפק האם נזיר שגילח בתער דינו כסתירה ממש, כלומר כטומאה שסותר את הכל, או כתגלחת שסותר רק שלושים יום). אמר רבי זעירא: אין (אם) יסבור רבי יוחנן סתירת תער כסתירת ממש, למה לי למימר סותר לשלשים יום? ויסתור הכל!
בבלי לא הובא.

האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזיריות
 שאלו את רבי שמעון בן יוחי: הרי שהיה נזיר ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ותעלה לו לנזירותו ולצרתו וכו'. אבל אם היה נזיר ונזיר (שקיבל שתי נזיריות) מגלח תגלחת אחת על שניהם.
בבלי ס: גם כן הובאה כל הברייתא הזו, אך הסיפא של נזיר ונזיר לא הובאה שם.

פרק ג – מי שאמר

מקצת היום ככולו הוא דיעבד
 פ"ג ה"א [יא:]
 אמר רבי יוסי תמן לשעבר (בדיעבד אומרים מקצת היום ככולו), וכא (וכאן) לכתחילה (ולכתחילה לא).
בבלי לא הובא.

נזיר פעמיים ונשאל על אחת – בטלה השנייה
 פ"ג ה"ב [יב:]
 אם באומר הריני נזיר שתיים (ונשאל על אחת מהן) נדר שבטל מחציתו בטל את כולו.
בבלי נדרים יח. מפורש שהמקבל על עצמו שתי נזיריות בבת אחת ונשאל על אחת - לא אומרים בזה נדר שבטל מקצתו בטל כולו. ובטל מקצתו נאמר למשל על הנודר מכמה בני אדם יחד וביטל לאחד מהם (נדרים כה:).

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
 פ"ג ה"ג [יב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורו של רבי אליעזר שטותר שבעה
 בבלי טז. • פ"ג ה"ג [יב:]
 רבי יוחנן אמר: ממצורע למד רבי אליעזר (שמגלח לאחר שבעה ימים), רבי אלעזר אומר: מנזיר טמא למד רבי ליעזר.
בבלי לא דנו מה מקורו של רבי אליעזר.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
 בבלי טז: • פ"ג ה"ה [יג:]
 נזר והוא בין הקברות - רבי יוחנן אמר מתרין בו (ולוקה) על היין ועל התגלחת (אך לא על הטומאה), רבי שמעון בן לקיש אמר מאחר שאין מתרין בו על הטומאה אין מתרין בו על היין ועל התגלחת. מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן, תמן הוא אמר מתרין בו על היין ועל הטומאה ועל התגלחת וכא (וכאן) הוא אמר אכן (כך)! רבנן (רבנן) דקיסרין: על כולה פליגין (מחלוקתם גם על טומאה), דרבי יוחנן אמר מתרין בו על היין ועל התגלחת (ועל הטומאה), רבי שמעון בן לקיש אמר מאחר שאין מתרין בו על הטומאה אין מתרין בו לא על היין ולא על התגלחת.
בבלי לא הזכיר כלל חילוק בזה בין טומאה לבין יין ותגלחת.

מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות
 בבלי יז. • פ"ג ה"ה [יד:]
 עודינו שם (הנזיר בבית הקברות) רבי יוחנן אמר: מתרין על הכל כדי פרישה ופרישה והוא לוקה. רבי לעזר אומר: אינו מקבל עד שיפרוש ויחזור וכו'. מתניתא פליגא על רבי יוחנן: היה מטמא למת כל היום אינו חייב אלא אחת! פתר לה בשהוא על כל פרישה

ופרישה והוא לוקה (מה שאמר רבי יוחנן שלוקה כמה פעמים הוא כששהה כדי פרישה, והמשנה שאינו חייב אלא אחת היא כשלא שהה כדי פרישה).
בבלי הסתפק האם צריך שהייה למלקות, ונשאר בספק.

בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו פ"ג ה"ה [יד].
 שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") מי דמך (בשעת מיתתו, כאשר היה גוסס) הוה אמר: הא נפיקא מיכא והא נפיקא מיכא (הוציאו כלים או כהנים מהבית, שלא יטמאו).
בבלי ברכות כח: הובא מעשה דומה לגבי רבן יוחנן בן זכאי.

האם נזירותו ונזירות בנו מצטרפות פ"ג ה"ה [יד].
 יום אחד לנזירותו ויום אחד לנזירות בנו (כשאמר הריני נזיר כשיהיה לי בן והריני נזיר מעכשיו) מהו שיצטרפו? מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם בשנולד בנו היום ומחר נכנס הרי יש לו לנזירותו שני ימים, ואם בשנולד בנו למחר ונכנס למחר הרי יש לנזירותו בנו שני ימים. אמר רבי מנא: תיפתר בין השמשות (שנולד הבן בבין השמשות של היום הראשון לנזירותו, וביום השני נכנס לבית הקברות). אמר רבי אבין: אפילו תימר בחצי היום, לא כן סברנן מימר תחילת היום עולה לו, סוף היום לבנו (שנולד הבן בחצות היום הראשון לנזירותו, ובסוף היום נכנס לבית הקברות).
בבלי לא הובא.

אשם נזיר מעכב בבלי יח:
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"ב [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית שמאי בבלי כ. • פ"ג ה"ו [טו:]
 איתפלגון רבי חייא בר יוסף ורבי יוחנן, חד אמר: רבי יודה כבית שמאי, וחרנה (והאחר) אמר: סבר רבי יודה שלא נטמאה כל עיקר. אין תימר (אם תאמר) רבי יודה כבית שמאי, ותני שלשים יום וי"ד שנה! לא תנינן מתני חדשים גבי שנים (המשנה נקטה רק שנים שלמות ולא חודשים).
בבלי הביא את הראיה מהמשנה שלא כתבה שלושים יום, ולא הביא את דחייה זו, ולכן הסיק שרבי יהודה אינו כבית שמאי. אך בירושלמי היא עדיין מחלוקת.

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה בבלי כ. • פ"ג ה"ז [טו:]
 רב אמר: בכולל נחלקו, אבל בפורט (מונה) כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) יש בכלל חמש שנים, שיהא נזיר שנים (ובסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:]). הגירסא הפוכה: כל עמא מודו נחלקה (העדות). רבי יוחנן אמר: במונה נחלקו, אבל בכולל כל עמא מודיי נחלקה העדות, אין כאן נזירות (ובסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:]). הגירסא הפוכה: כל עמא מודו שיש בכלל חמש שנים. היי די נו (איהו) כולל היי די נו מונה? כולל - אהן אומר תרתיי ואהן דמר (שאמר) חמש, מונה - אהן אמר חדא תרתיי ואהן אמר תלת ארבע חמש.
בבלי מובאת רק דעת רב. וכן בבבלי פשוט שבכולל מסתבר יותר שהיא הכחשה מאשר במונה, וכן בירושלמי כאן, אך בגירסא שבירושלמי בסנהדרין הסברה הפוכה, שדווקא במונה יש יותר סברה שהיא הכחשה (וביבמות פט"ו ה"ה [פ:]). הגירסא כמו כאן.

פ"ג ה"ז [טז:]

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנדון

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – מי שאמר

ושמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" – האם צריך ווים
 כן היא מתניתא ואני ואני. מאן תנא ווים? רבי יודה, ברם כרבי מאיר אני אני (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך).
בבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה⁶.

מחלוקת האם כל אחד מתפיס בחבירו או בראשון
 מתניתא שהיו כולחם (כולם) בתוך כדי דיבורו של ראשון וכו', מתניתא אפילו אין כולחם בתוך כדי דיבורו של ראשון אלא בתוך כדי דיבורו של זה וזה בתוך כדי דיבורו של זה.
בבלי הסתפק בזה, והסיק שכל אחד מתפיס בחבירו ואין צריך שכולם יהיו תוך כדי דיבור של ראשון.

שיעור כדי דיבור
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שניים שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס בשניים
 אחד שאמר הריני נזיר שתיים, ושמעו שנים ואמרו ואנו נזירין שתיים או כל אחד ואחד שתיים, הוא הותר - הותרו הן, הותרו הן - לא הותר הוא. שנים שאמרו הרי אנו נזירין, ושמע אחד ואמר ואני, תחת שניהן נזר או תחת כל אחד ואחד נזר? הותרו הן - הותר הוא, הותר הוא - לא הותרו הן.
בבלי לא הובאו דינים אלו.

נזירות בדבר שאין בו ממש – הילוכי ודיבורי
 ראשי נזיר כבידי נזירה - נזיר, הילוכי נזיר דיבורי נזיר - לא אמר כלום. למה (רק ראשי וכבדי מועיל)? שהתפיס את הנדר בדבר שהנשמה תלויה בו.
בבלי במקום "הילוכי ודיבורי" הלשון "ידי ורגלי". וקרנן העדה הגיה בירושלמי כמו בבבלי, וביאר בשיירי קרבן ש"הילוכי ורגלי" פשיטא שלא מועילים, ולא משום שהנשמה לא תלויה בהם, אלא משום שנזירות לא חלה על דבר שאין בו ממש, כדברי הגמרא נדרים יג: שנדרים לא חלים על דבר שאין בו ממש, ורק שבועות חלות בדבר כזה.

בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר
 הריני נזיר ואת, ואמרה אמן - מיפר את שלה ושליו בטל.

⁶ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויס, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

בבבלי במשנה הגירסא: ושלו קיים.

גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה – אינו בירושלמי בבלי כג: • פ"ד ה"ג [יז].
בבבלי כאן ובהוריות י: כתב שגדולה עבירה לשמה יותר ממצוה שלא לשמה, הקשה על כך והסיק שגדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה (ולא יותר ממנה). ובירושלמי לא הובא כלל.

מניין יש לאשה ממון, אי אפשר להקנות לאשה בבלי כד: • פ"ד ה"ד [יז].
הא ליקדש (כאשר הבהמה שלה) קדשה (מניין יש לה בהמה שלה)? אלא בשנתן לה אחר מתנה ואמר לה על מנת שלא יהא לבעליך רשות בהן. שלה הן (פני משה: הרי תנאי זה לא מועיל. אמנם קרבן העדה ביאר אחרת, שהתנאי כן מועיל)? אמר רבי מתנייה: במשלטת על נכסיו, ואם בא ומיחה לא קדשה ואם לאו קדשה (בעלה נתן לה לשלוט בנכסיו אלא אם כן ימחה בה).
בבבלי תירץ שני תירושים: שקימצה מעיסתה, או שאמר לה על מנת שאין לבעלך רשות בהן.

מותר קרבנות נזיר פ"ד ה"ד [יח].
תמן תנינן מותר נזירים (כסף שנשאר לקרבנות הנזיר) לנזירים, מותר נזיר לנדבה. אמר רב חסדא: והוא שקרבה חטאתו בסוף, ואם קרבו שלמיו בסוף מותרו שלמים. אמר רבי זעירא: אפילו קרבו שלמיו לבסוף, הלכה (למשה מסיני) אחת היא בנזיר שתהא מותרו נדבה.
בבבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה פ"ד ה"ד [יח].
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ו ה"ח [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפריש שור לנזירותו ומת בבלי כו: • פ"ד ה"ד [יח].
הפריש שור (שאינו ראוי לקרבן נזירות) - רבי יוסי בי רבי בון רבי חייה בר לולייני, תריהון אמרין בשם שמי (שמאי): חד אמר כמפריש מעות וחד אמר כמפריש בהמה.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה אבל בהמה) כתבו שהפריש שור הוא כמפורש.

לא דן במקור שרק האיש מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט].
האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדירה את בנו בנזיר וכו' (ולא דן מה המקור לזה).
בבבלי כן דן בזה, והביא מחלוקת האם היא הלכה למשה מסיני או כדי לחנכו.

כ"ד חומרי בית הלל פ"ד ה"ו [יט].
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שהאיש לא מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט].
בית שמאי אומרים אין האיש מדיר את בנו בנזיר ובית הלל אומרים מדיר בנו בנזיר.
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו.

לא דן במקור שהאיש מגלח על אביו
האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה וכו' (ולא דן מה המקור לזה).

בבלי כן דן בזה, והביא שהיא הלכה למשה מסיני.

בן שנזר יכול למחות בכל לשון
מיחה (הבן שנזר) או שמיחוהו קרובים בכל לשונות - כמי שמיחה (ואינו כהפרת בעל צריך דווקא לשונות מסוימות).
בבלי לא הובא.

המקור לשחיטת עוף
כמאן דאמר אין שחיטה העוף מחוורת מדבר תורה (אלא אסמכתא), וישטחו להם שטוח - וישטחו להם שחוט.
בבלי הלשון היא "אין שחיטה לעוף מן התורה". וביומא עה: רבי יהושע בן קרחה הביא את הלימוד מהפסוק "וישטחו", ורבי דחה את דבריו והביא את הלימוד מ"וזבחת כאשר צויתך" גם לגבי עוף.

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – בית שמאי

מחלוקת בדין הקדש בטעות לבית שמאי
אמר רבי ירמיה: בא לומר חולין ואמר עולה - קדשה (הקדש טעות הוי הקדש). אמר רבי יוסי: במתכוין להקדיש אנן קיימין (עוסקים), אלא שהוא טועה משום דבר אחת היא (הקדש טעות אינו הקדש, אלא שבמשנה מדובר שהתכוון להקדיש וטעה משום דבר אחר, כגון שהתכוון להקדיש שור ויצא שור לבן).
בבלי דן באריכות האם לבית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש, ולמסקנה הוא כן הקדש. אמנם גם לירושלמי לקמן (פ"ה ה"ד [כד:]) נקט בפשטות שלבית שמאי הוי הקדש.

האם חוששים לקנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו
מה אמר רבי יהושע במתנה (שנתן מתנה לחבירו ואח"כ בא הנותן לגרש את אשתו והיא רוצה לגבות כתובתה ממתנה זו, האם חוששים שבעלה חזר בו מהמתנה והיא עשתה קנוניא איתו), מכיון שהוא נותן מתנה בעין יפה אינו צריך להדיר הנייה (הנאה, שמסתבר שלא חזר בו) או מאחר שהורע כוחו והוא חוזר בו צריך להדיר הנייה (מחשש קנוניא)? נישמיענה מן הדא: קריביתה דרבי חגי הוה בעל חייב קרטס (בעלה היה חייב כסף בשטר). אתא מרי חובא וטרף (גבה את החוב). אתא עובדא קומי (לפני) דרבי אחא (שבעלה רצה לגרשה) אמר צריך להדיר הנייה, רבי יוסי אמר אין צריך להדיר הנייה וכו'. אמר רבי חגי משה יאות אמר רבי יוסי ונפק עובדא כרבי אחא (פני משה: ולכן צריך לידור הנאה. קרבן העדה: ולכן אין צריך לידור הנאה).

בבלי ערכין כג. דן בחשש לקנוניא בגירושין, אך לא הביא מה הדין בנותן מתנה.

מחלוקת ב"ה וב"ש בנזר ונשאל לחכם

בבלי לא: • פ"ה ה"ב [כב:]

מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם בשגילגל בנזרו (שעבר על נזירותו) - כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) משעה שנשאל, אם בשלא גילגל בנזרו - כל עמא מודיי משעה שנזכר. אלא כי נן קיימין בשעתיד לישאל (ואנו מסופקים האם עבר על נזירותו), בית שמאי אומרים מכיון שעתיד לישאל מגלגל הוא, ובית הלל אומרים אילו גילגל לא היה נשאל. **בבבלי** לא הובא, ומשמע שמפרש את המשנה במי שעבר על נזירותו.

המחלוקת בשאלה למי שעבר על נזירותו

בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כב:]

הרי שנזר והיה מגלגל בנזרו (שעבר על נזירותו) אין נשאלין לו אלא אם כן נהג בהן באיסור בימים שנהג בהן בהיתר דברי רבי יודה, אמר רבי יסא: במה דברים אמורים בנזרו מרובה, אבל בנזרו ממועט דיו שלשים יום וכו'. מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), בשגילגל בטומאה כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שסתר הכל, אם בשגילגל בתגלחת כל עמא מודיי שלא סתר אלא שלשים יום, אלא כן אנן קיימין בשגילגל ביין. **בבבלי** הביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי, אך לא דן על מה עבר - טומאה, תגלחת או יין.

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן

בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כג:]

היה יודע בו שהוא תשיעי וקריין עשירי - חברייה אמרין: קדש, רבי יודן אמר: לא קדש. מתניתא מסייעא לחברייה, אמרו ב"ה לב"ש אין אתם מודין שתצא ותרעה בעדר. אמרו להן ב"ש אי אתם מודין במי שטעה וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שהוא מקודש. ואינן מקבלין מינהון, דלא כן יתיבונן מה אתם משיבין אותנו מן דבר שהיה קדוש אלא בטעות על דבר שהוא קדוש בין בטעות בין שלא בטעות (מדוע בית הלל לא השיבו לבית שמאי שאין להוכיח ממעשר שקדוש רק בטעות)? כ"י דמר (כמו שאמר) רבי אמי עשירי (עשירים) הוו בתשובות, או ייבא כ"י דמר רבי נסא כאינש דאית ליה תרין טעמין ומתיב חד מנהון (לאדם יש הרבה תשובות והוא עונה רק אחת מהן). **בבבלי** נשאר בקושיא ולא תירץ שלאדם יש תשובות שאינו עונה⁷.

החזירה הגנבים – האם נזיר למפרע

בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג:]

מי שנזר בנזיר והלך להביא את בהמתו ומצאה שנגנבה וכו'. החזירה הגנבים בלילה - למפרע חזר עליו נזירותו או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)? (ונשאר בשאלה). **בבבלי** לא הובא⁸.

ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק

בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג:]

יכלין הוון מימר (עם ישראל): ידעין הוין (שיחרב הבית), אלא הוין סברינן דמילייא רחיקין, החזון אשר הוא חוזה לימים רבים. **בבבלי** גם כן אמר זאת, אך הקשה על זה שהרי ידעו באיזה שנה יחרב. ותירץ שלא ידעו באיזה יום⁹.

⁷ הירושלמי סובר שייטכן שלאדם יש תשובות ואעפ"כ אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עא.

⁸ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

המעשה עם שמעון בן שטח וינאי

[פ"ה ה"ג [כג:]]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון

[פ"ה ה"ג [כג:]]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"ב [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מי שנתקיימו דבריו – בלשון סגי נהור

[בבלי לב: • פ"ה ה"ד [כד:]]

כיני מתניתא (פירוש המשנה): מי שנתקיימו דברים - לשון הפוך הוא, דלא קברת ברה (הכוונה למי שלא נתקיימו דבריו, והוא בלשון סגי נהור, משום שאינו מדרך המוסר ליזור, וכאשה שאומרת שלא תקבור את בנה).

בבבלי תירץ על כך שני תירוצים, אך לא תירץ שהוא בלשון סגי נהור⁹.

עשרה נזירים

[בבלי לד. • פ"ה ה"ד [כד:]]

ששניכם נזירים שכולכם נזירים וכו' (הירושלמי גורס במשנה שיש עוד אחד שנזר על מנת ששניכם נזירים). תני וכלן מונין תשעה נזירות. והא אינון עשר (לגירסא זו שגורסת גם "ששניכם נזירים")! אי איפשר שלא נתקיימו דברי אחד מהן (אחד מהעשרה אינו נזיר. לקרבן העדה הוא זה שאמר "שנין אחד מכם נזיר", ולפני משה הוא זה שאמר "ששניכם נזירים"). אמר רבי יסא: דבית שמאי היא דבית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש (לבית שמאי באמת כל העשרה נזירים).

בבבלי לא גרס במשנה "ששניכם נזירים", ולכן פשוט לו שהם תשעה.

פרק ו – שלושה מינין

גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית

[פ"ו ה"א [כד:]]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת

[פ"ו ה"א [כד:]]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים

[פ"ו ה"א [כד:]]

אמר לך: בשבת כלל במקום אחד ופרט במקום אחר (ולכן יש את המידה שפרט שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על כולו יצא), ובעבודה זרה כלל שהוא בצד (סמוך) הפרט (ואין את מידה זו). אמר ליה: והכתיב לא תשתחוה לאל אחר, הרי שכלל במקום אחד ופרט במקום אחר (גם בעבודה זרה)! אמר ליה: מכיון שאין את למד מצידו (שיש פסוק שבו הוא כן בצידו) אפילו ממקום אחר אי את למד. חבריאי אמרי: לא שנייא

⁹ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

היא בין שכלל במקום אחד ופרט במקום אחר בין שכלל ופרט במקום אחד כלל ופרט הוא.

בבלי לגבי המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל" (פסחים קכ. ועוד) לא הובאה דעה שהוא דווקא כשהכלל והפרט מרוחקים. ולגבי המידה "כלל ופרט" יש מחלוקת תנאים (נידה לג.) ואמוראים (בבא קמא פה. ומנחות נה.; וכן הוזכרה המחלוקת בפסחים ו:). האם גם כשהם מרוחקים דנים את מידה זו.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם
בשבת כלל ואחר כך פרט (ולכן יש את המידה שפרט שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על כולו יצא), ובעבודה זרה פרט ואחר כך כלל (ואין את מידה זו). רבי יוסי אומר: לא שנייא בין שכלל ואח"כ פרט בין שפרט ואח"כ כלל - כלל ופרט הוא.
בבלי לגבי המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל" (פסחים קכ. ועוד) לא דן האם דנים אותה גם כשהפרט קודם לכלל. ולגבי המידה "כלל ופרט" כאן ובמקומות רבים פשוט שיש חילוק בין כלל ופרט (שאין בכלל אלא מה שבפרט) לבין פרט וכלל (שמרבה הכל).

השתחוויה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה
ובעבודה זרה כלל בעבודתה ופרט למלאכת הגבוה (השתחוויה אסורה בכל ע"ז אפילו אם אין דרך עבודתה בכך, כיוון שעובדים לגבוה כד.).
בבלי סנהדרין ס: פירש רש"י שהשתחוויה אסורה לא משום שהיא מלאכת גבוה, אלא משום שהיא דרך כבוד.

השתחוויה אינה מעשה
השתחוויה לצורך יצאת ללמד על עצמה שאינה מעשה.
בבלי סנהדרין סה. יש דעה שכפיפת קומתו הוי מעשה.

איסור עלים ולולבים בנזיר נלמד מכלל ופרט
בין כלל ואחר כך פרט ואחר כך כלל כלל ופרט הוא תמן (בשבת) שלא לצורך יצאו ולמה יצאו למעט העלים והלולבים. והא תני משום רבי אליעזר מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל (בנזיר) - אף העלים והלולבים במשמע! תמן (בשבת) לצורך נכללו, ברם הכא (בנזיר) שלא לצורך נכללו.
בבלי הטעם שרבי אלעזר מרבה עלים ולולבים הוא שהוא דורש ריבוי ומיעוט ולא כלל ופרט, ומהירושלמי משמע שגם לרבי אליעזר הוא כלל ופרט.

מקור אחר לאיסור אכילת טריפה
אזהרה לאוכל נבילות מניין? לא תאכלו כל נבילה. עד כדון נבילה, טריפה מניין? אמר רבי יוחנן נבילה וכל נבילה - לרבות הטריפה.
בבלי חולין קב: איסור טריפה נלמד מ"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", כפשט הפסוק.

מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור
רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותני טעמים של נזיר. אמר רבי זעירא: כל נותן טעם אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור

(שאינו סובר שטעם כעיקר), ונזיר אפילו לא טעם טעם ממשו של איסור (שבנזיר יש טעם כעיקר). אמר רבי בא (אבא) בר ממל: כל נותני טעמים אין איסור והיתר מצטרפין (אין היתר מצטרף לאיסור) והנזיר איסור והיתר מצטרפין (שבנזיר היתר מצטרף לאיסור).
בבלי לרבי עקיבא היתר מצטרף לאיסור בנזיר ולחכמים לא, ולכו"ע טעם כעיקר בכל התורה.

ביאור טעם המשנה הראשונה
בבלי לה: • פ"ו ה"א [כו].
משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין, דהוון דרשין שכר - מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית. חזרו לומר לא יאכל לא ישתה - מה אכילה כזית אף שתייה כזית.
בבלי לא דן בטעמה של המשנה הראשונה.

נזיר לוקה גם משום "וכל משרת"
בבלי לה: • פ"ו ה"א [כו].
רבי אימי בשם רבי יוחנן: כוס מזוג - משום משרה (וכל משרת ענבים לא ישתה) לוקין עליו. הדא דאת אמר (זה נאמר) בשלא התרו בו משום משרה, אבל אם התרו בו משום משרה לא בדא.
בבלי אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה חמש, ומשמע שלא לוקה משום משרה.

כלל ופרט – הכל בכלל
בבלי לה: • פ"ו ה"ב [כז].
דרבי ישמעאל אמר: אפילו כלל ופרט הכל בכלל.
בבלי במקומות רבים פשוט שכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. ואדרבה, רבי ישמעאל הוא זה שדורש (בשבועות כו.) כלל ופרט, כלומר מרבה פחות, ודווקא רבי עקיבא הוא זה שדורש ריבוי ומיעוט, כלומר מרבה יותר. אמנם קרבן העדה כאן הגיה "פרט וכלל", ואם כן הוא כבבלי.

מקור אחר לכך שנוזיר צריך לגלח את כולו
בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כח].
וגילח - כולו ולא מקצתו, מיכן שאם שייר שתי שערות לא עשה כלום.
בבלי לומד זאת מ"גלחנו" - עד דאיכא כולו.

תגלחת כעין תער לא סותרת נזירות
בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כח].
תער לא יעבר על ראשו, אין לי אלא תער, מנין לרבות את המספסף ואת המספרים כבתער (שעובר בלאו)? תלמוד לומר לא יעבור על ראשו - כל המעבירין במשמע. מיכן שאינו סותר בו אלא תער בלבד.
בבלי מסיק שגם בכעין תער סותר.

גילח ונשאר כשיעור
פ"ו ה"ג [כט].
רבי ירמיה בעי: וגילח את כולו ושייר בו שתי שערות והיה בהן כדי לכוף ראשו לעיקרו שנים פעמים, וגלח מהן פעם אחת (גילח כשיעור כדי לכוף, ונשאר בהן כדי לכוף) - מאחר שגילח כדי סימן יצא, או מאחר ששייר כדי סימן לא יצא? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא.

נזיר סותר על גילוח ג' שערות, הלשון "מלכות"
 רבי אילא אמר קומי (לפני) רבי יוסי: למלכות (למלקות) אחת (על גילוח שיערה אחת), לעיכוב שתיים, לסתירה שלש.
בבלי סותר רק על גילוח רוב ראשו.

דעה שלא לוקה על גילוח שיערה אחת
 רבי אילא אמר קומי (לפני) רבי יוסי: למלכות (למלקות) אחת (על גילוח שיערה אחת), לעיכוב שתיים, לסתירה שלש. מתניתא פליגא על רבי יוסי (שסובר ששתיים למלקות) וכו'.
בבלי פשוט שלוקה על אחת.

חילוקים בדיני פסיק רישא
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בביצה פ"ד ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ג ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראה אחת לכמה עבירות
 היו לפנינו צלוחיות שתיים, אחת של מים ואחת של יין, נטל ושתה אותה של מים, אמרו: הוי יודע משאת שותה של מים את שותה של יין ויש בה עשרה זתים ואתה מתחייב עשרה מלקיות - אינו מקבל התרייה בדעת הזאת (משום שההתראה קדמה למעשה). אבל אם היתה צלוחית אחת של יין והתחיל לשתות בה, אמרו לו: תהא יודע אם תשתה את כולה יש בה עשרה זתים ותתחייב עשרה מלקיות - מקבל התרייה בדעת הזאת (פני משה וקרנן העדה: חייב על כל זית וזית).
בבלי משמע כלשון המשנה, שחייב על כל אחת ואחת רק אם התרו בו לפני כל זית וזית. וכן מפורש בתוס' (שם ד"ה נזיר).

נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות
 שהיוצא מן הגפן לא הותר מכללו (לצורך מצוה) וכו' - הוון בעיי מימר בארבעה כוסות של יין (של פסח, לא הותרו לנזיר) אבל אם אמר שבועה שאשתה ונזיר (ואחר השבועה קיבל נזירות) - אשתה אתא מימר לא ישתה (פני משה: בתמיה, שפשוט שכן ישתה, שנזירות לא חלה על שבועה זו. קרבן העדה: ארבע כוסות פשיטא שלא ישתה, שהם מדרבנן, והפסוק מלמד שאפילו אם נשבע שישתה - לא ישתה).
בבלי ג: יין קידוש והבדלה שותה. והנשבע שישתה וחזר ואמר הריני נזיר - לא שותה.

גדר מבושל – שלוק או צלוי
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד חותך את הזרוע מן האיל

כתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל - אי בשלה יכול בפני עצמה, תלמוד לומר מן האיל. הא כיצד? חותכה (קודם הבישול) עד שהוא מניח בה כשעורה (מחוברת לאיל ואז מבשלה).

בבלי לא הובא.

שיעור איסור בתערובת בנותן טעם, הלשון טבל-תבלין

פ"ו ה"ט [לא:]

חילפיי שאל לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש: טבל (תבלין) מהו שיוסר (שיאסור) ביותר ממאטים (בערלה וכלאי הכרם, שאוסרים באחד ומאטיים, האם תבלין יאסור אפילו אם הוא פחות מכשיעור הזה, כיוון שנותן טעם)? אמר ליה אין טבל ביותר ממאטים וכו'. רבי יסא ורבי יהושע בן לוי בשם בר פדייה: כל נותני טעמים אחד ממאה, רבי חייה בשם רבי הושעיה בן לוי בשם בר פדייה: כל נותני טעמים אחד מששים וכו'.

בבלי לא הובא.

רבי אליעזר שמותי

פ"ו ה"א [לב:]

אמר רבי חנינא: ולא רבי אליעזר היא? ורבי אליעזר שמותי הוא, דתני: נזיר ומירט בית שמאי אומרים צריך להעביר תער על ראשו, בית הלל אומרים אין צריך להעביר תער על ראשו!

בבלי הובא הכינוי "שמותי", יש מפרשים שהכוונה היא שנידוהו, מלשון שמתא, ויש מפרשים שהוא מבית שמאי (רש"י שבת קל: ד"ה שמותי הביא את שני הפירושים). ומכאן מוכח שהפירוש הוא שהוא מבית שמאי. ורש"י (שם) ותוס' (שם ד"ה דרבי) הוכיחו כך מהירושלמי סוכה (פ"ב ה"ח [יא:]), ועיין מה שכתבנו (שם), ולא מכאן.

גירסא הפוכה במחלוקת על נזיר ממורט

בבלי מז. • פ"ו ה"א [לב:]

נזיר ומירט (שאינו לו שיעור) - בית שמאי אומרים: צריך להעביר תער על ראשו, בית הלל אומרים: אין צריך להעביר תער על ראשו.

בבלי הדעות הפוכות: בית הלל אומרים שצריך להעביר תער ובית שמאי אומרים שלא¹¹. ושיירי קרבן כתב שהרמב"ם גרס כגירסת הירושלמי.

פרק ז - כהן גדול

במשנה בירושלמי לא מפורש שנטמאים למת מצוה

בבלי מז. • פ"ז ה"א [לב:]

כהן גדול ונזיר אינן מיטמאין בקרוביהן. היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה וכו'. **בבלי** גירסת המשנה: אין מיטמאין לקרוביהן אבל מיטמאין למת מצוה. היו מהלכין וכו'.

¹¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

כה"ג בכלל כהן הדיוט

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לב:]

ועל כל נפשות מת לא יבוא, מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם לאוסרן על הרחוקים - הרי הוא בכלל כהן הדיוט, אלא אם אינו עניין לרחוקים תניהו עניין לקרובים. **בבבלי** כתב שאם ברחוקים הרי הוא ק"ו. וייתכן שנחלקו התלמודים האם כהן גדול הוא בכלל כהן הדיוט (בשאלה זו דן האור שמח (כלי המקדש פ"ה ה"ז) ובמשך חכמה (ויקרא כא יד)).

כמה מקורות לטומאה למת מצוה

בבלי מז:–מז: • פ"ז ה"א [לב:]

ועל כל נפשות ואת אמר אכן (שמות לו להיטמא למת מצוה)? אמר רבי חייה בר גמדה: מיכן איסור אחר איסור בתורה (לומדים מהכפילות של האיסור להיטמא) אלא להתיר מת מצוה. אית דבעי נישמעיןא מן הדא: לא יטמא בעל בעמיו, בעמיו אינו מיטמא, מיטמא הוא למת מצוה. אית דבעי מישמעיןא מן הכא: להחלו, להחלו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא על מת מצוה. אית דבעי מישמעיןא מן הדא: כי קללת אלהים תלוי, את שהוא מוזהר על קללת השם מוזהר הוא על מת מצוה, ושאינו מוזהר על קללת השם אינו מוזהר על מת מצוה.

בבבלי גם כן הביא כמה מקורות, אך כולם מפרשיית כהנים: לאביו ולאימו לא יטמא, לאחותו, לאחיו.

אבר מת מצוה

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לג:]

כשם שאדם מיטמא למת מצוה כך אדם מיטמא על אבר מת מצוה וכו', בחוזר תיפתר (כאשר כבר נטמא לכל הגוף חוץ מהאבר הזה). **בבבלי** לא הובא.

מעשה שחתכו את רגלו ודן בדיני טומאה

פ"ז ה"א [לג:]

מעשה ביוסי בן פכסס שעלת על רגלו נומי (מחלה) ונכנס הרופא לחותכה. אמר לו (לרופא): כשתניח בו כחוט השערה (לפני שתסיים לחותכה) הודיעני. חתכה והניח בה כחוט השערה והודיעו. קרא לנחונייה בנו, אמר לו: נחונייה בני, עד כאן הייתה חייב ליטפל בי, מיכן ואילך צא, שאין אדם מיטמא על אבר מן החי מאביו. וכשבא דבר אצל חכמים אמרו: על זה נאמר יש צדיק אובד בצדקו - הצדיק אובד (מתייסר) וצדקו עמו (ועדיין הוא צדיק).

בבבלי לא הובא¹².**לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל**

פ"ז ה"א [לג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא

פ"ז ה"א [לג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא

פ"ז ה"א [לד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹² הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל

פ"ז ה"א [לד.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה

פ"ז ה"א [לד.]

אמר רבי עקיבא כך היתה תחילת תשמישי לפני חכמים (פני משה: בשביל מעשה זה נתתי אל ליבי להיות משמש חכמים ולומד תורה), פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה וניטפלתי בו בארבעת מיל עד שהבאתי למקום הקברות וקברתי. וכשבאתי אצל רבי אליעזר ואצל רבי יהושע אמרתי להם את הדבר, אמרו לי: על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאילו שפכת דמים. אמרתי: אם בשעה שנתכוונתי לזכות - נתחייבתי, בשעה שלא נתכוונתי לזכות על אחת כמה וכמה. באותה שעה לא זזתי מלשמש חכמים.

בבלי כתובות סב: ונדרים נ. לא הובא מעשה זה, אלא שאשתו אמרה לו ללמוד תורה. ותוס' (מגילה כט. ד"ה מבטלין, וכתובות יז. ד"ה מבטלין) הביאו מעשה זה (ממסכת דרך ארץ).

נזירים שונים – מי עדיף שיטמא

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לד:]

נזיר שלשים ונזיר מאה - יטמא נזיר שלשים. נזיר מאה ונזיר עולם - יטמא נזיר מאה. נזיר עולם ונזיר נזירות - אית תניי תני יטמא נזיר עולם ואית תניי תני יטמא נזיר נזירות. מאן דאמר יטמא נזיר עולם הא נזיר נזירות לא מפני שתגלחתו מרובה, מאן דאמר יטמא נזיר נזירות ונזיר עולם לא מפני שקרבנותיו מרובין.
בבלי לא דן בשאלות אלו, ודן בשאלות אחרות (שאינן בירושלמי): משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים, משוח שעבר, סגן וכו'.

נפל שאין בו כזית בשר – ודאי שלא נתקשרו אבריו

בבלי נ. • פ"ז ה"ב [לה.]

פשיטא לון (לן) מכיון שאין בו (בבשרו של נפל) כזית - דבר בריא הוא שלא קרשו (נתקשרו) איבריו.

בבלי מוכח שיש נפלים שיש עליהם כזית בשר אע"פ שלא נתקשרו אבריהם.

שרץ מטמא בכעדשה משום שזו תחילת ברייתו

פ"ז ה"ב [לה.]

תני רבי שמעון בן יוחי אומר: מפני מה אמרו השרץ מטמא בכעדשה, מפני שהשרץ (חומט) תחילת ברייתו בכעדשה וכו', מדרשות אמינא דרוש וקבל שכן (אך אין זה המקור לדין כעדשה).

בבלי לא הובא טעם זה.

קברו של אדם הראשון

בבלי נד. • פ"ז ה"ב [לה:]

או בקבר - אפילו נגע בקבר אדם הראשון (שהוא קודם מתן תורה, שהיו בני נח, גם כן נטמא).
בבלי הלשון: קבר שלפני הדיבור.

האדם נברא ממקום המזבח

פ"ז ה"ב [לה:]

מלא תרווד אחד נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדם הראשון, אמר הלואי ייברא ממקום המזבח ותהא לו עמידה, הדא הוא דכתיב ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וכתב מזבח אדמה תעשה לי - מה אדמה שנאמר להלן מזבח אף כאן מזבח.

בבלי לא הובא.

לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רב
 והיו ימיו מאה ועשרים שנה - קרוב לאלף שנה חיה אדם הראשון ואת אמר והיו ימיו מאה ועשרים שנה? אלא לק"כ שנה (אחר המיתה) הוא חוזר למלוא תרוד אחד רב.
בבלי לא הובא.

שיעור מלא תרוד
 מלא תרוד רב שאמרו ישנו מקישרי אצבעותיו ולמעלה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: מלא היד הגדולה.
בבלי הלשון: מעיקר אצבעותיו ולמעלה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים מלא חופניו.

לא מגלח על רוב בניין ומניין
 רוב בניינו ורוב מינינו של מת - אין הנזיר מגלח.
בבלי כן מגלח על רוב בניין או רוב מניין.

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"י ה"ד [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורות מפסוקים לאלו ימים עולים לנזיר מצורע
 אמר רבי בשם רבי שמעון בן לקיש: גדל פרע שער ראשו - ימים של גידול שיער (ימי הסגר) עולין (לימי נזירות), ימים של העברת שיער (ימי ספרו) אין עולין. עד כדון בימי ספירו, בימי גמרו (ימי החלט - מניין)? רבי יוחנן בשם רבי ינאי: אל נא תהי כמת - מה ימי המת אין עולין אף ימי הסגר אין עולין.
בבלי דינים אלה לא נלמדים מפסוקים אלא מק"ו.

שמועה ממושה עד האמוראים
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – שני נזירים

ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם – אינו בירושלמי
 ולא סוף דבר כשאמר להן אחד ראיתי את אחד מכם שניטמא ואיני יודע אי זה מכם וכו'.
בבלי הקשה שהם שלושה אנשים וזו רשות הרבים, ותירץ שאמר "ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם". ובירושלמי לא הובא.

תנאי בלב, דברים שבלב
 תנאי היה בליבי לכשאטמא תפקע נזירותי ממני תחול עלי נזירות אחרת וכו'.

פ"ח ה"א [לט:]

בבבלי נדרים כח. דברים שבלב אינן דברים, ותנאי בלב מועיל רק בנדרי אונסין, ולא בשאר נדרים¹³.

[פ"ח ה"א [לט]:]

אין תנאי בשבועות

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ח ה"א [מ].]

התראת ספק בספק שיתברר למפרע

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ח ה"א [מ].]

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ח ה"א [מ]:]

מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע

אתייה כמאן דאמר ב"א (בניסן) מלו (בימי יהושע בפסח גלגל, ובי' לא מלו משום חולשא דאורחא), ברם כמאן דאמר בעשירי מלו - לא מנו הזיית ערילים.
בבבלי יבמות עא: לכ"ע לא מלו בי', משום חולשא דאורחא, אלא בי"א.

[פ"ח ה"ב [מא]:]

אשם נזיר מעכב

מצינו כמה אשמות דוחין מפני ספיקות (וצריך להביא אשם אחר. ומשמע מהירושלמי שאשם מעכב).

בבבלי יח: רק לרבי אליעזר אשם מעכב, ולחכמים לא מעכב. והרמב"ם (נזירות פ"י ה"ח) פסק שלא מעכב, והראב"ד (שם) פסק שכן.

[פ"ח ה"ב [מא]:]

שערו של נזיר מצורע

רבי יוחנן אמר: שערו (של אדם שהוא גם מצורע וגם נזיר) אסור, רבי שמעון בן לקיש אמר: שערו מותר. רבי זעירא בעי: במצורע שנזר פליגין, או בנזיר שנצטרע פליגין?
בבבלי לא הובא.

[בבלי נח. • פ"ח ה"ב [מב].]

מחלוקת בהקפת כל הראש ובמלמעלה למטה

כדאמר רבי יעקב בשם רבי יוחנן נטלן מלמטן למעלן אסור (אך מלמעלה למטה מותר). רבי יוסי בר אבין אמר: לא שנייא, היא למטן למעלן, היא למעלה למטן (בכל מקרה אסור. פני משה פירש שהיא אותה מחלוקת האם הקפת כל הראש שמה הקפה, וקרובן העדה פירש שהן מחלוקות שונות).

בבבלי נחלקו רק האם הקפת כל הראש שמה הקפה.

בבלי ס:

האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירויות

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"י [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹³ מצאנו בעוד מקום שלבבלי דברים שבלב אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ח.

פרק ט – הכותים אין להם

המקור שאין נזירות בגויים
 דכתיב (בנזיר) וכפר עליו - את שיש לו כפרה, יצאו גוים שאין להן כפרה.
בבלי האריך מה המקור לזה, והביא את הפסוק "דבר אלי בני ישראל" ופסוקים נוספים.

גוי מזיר וניזור
 רבי ירמיה בעי: מאן דאמר תמן (בערכין) מעריך והכא מזיר, מאן דאמר נערך הכא ניזור וכו'. מה מיעטת בו (כשהגוי ניזור)? ישראל בבל יחל ואין הגוי בבל יחל, אמר רבי יונה: ישראל יש להן היתר חכם גוים אין להן היתר חכם, אמר רבי יוסי: ישראל צריכין היתר חכם והגוים אין צריכין היתר חכם (אלא מתיר לעצמו).
בבלי פשוט שלגוי אין נזירות כלל, אינו מזיר ואינו ניזור.

לבן הוא כושן רשעתיים
 הוא לבן הוא כושן רשעתיים.
בבלי סנהדרין קה. הוסיף שהוא גם בעור אביו של בלעם.

מחלוקת ר"מ ור"י באומר "שתה" סתם
 עבר מכנגד פניו רבי מאיר אומר לא ישתה רבי יוסי אומר ישתה - מה אנו קיימין (במאי עסקינן)? אם בשאמר בין בפניי בין שלא בפניי שתה - אף (אף) רבי מאיר מודה, אם באומר בפניי שתה שלא בפניי אל תשתה - אף רבי יוסי מודה! אלא כן אנו קיימין באומר שתה (סתם), רבי מאיר אומר: בפני שתה ושלא בפני אל תשתה, רבי יוסי אומר: כאומר בין בפניי בין שלא בפניי שתה.
בבלי ביאר את מחלוקתם שלרבי מאיר לא ישתה כדי שיצטער, ולרבי יוסי ישתה כדי שלא יכחיש.

מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לטומאת התהום מפסוק
 הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"ז [נא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מת מצוה אינו מצוי
 וחש לומר שמא מת מצוה היא (ויהיה אסור לפנותו)! סבר רבי זעירא שאין מיתי מצוה מצוין.
בבלי לא הובא.

דיני פינוי קברות
 שלשה מיני קברות הן: קבר הנמצא - מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנייה (הנאה), קבר הידוע - אין מפנים אותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנייה, קבר שהוא מזיק את הרבים - מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנייה. הורה רבי אבא בר כהן

בכפר עקביה: מקומו מותר בהנייה. מה ופליג (האם הוא חולק)? כאן בשקדם הוא את העיר (מקומו טמא) וכאן בשקדמתו העיר (מקומו טהור). תני: קבר שהקיפתו העיר משלש רוחות מפנין אותו משתי רוחות (ומאריך בעוד דיני קברות).
בבלי לא הובא.

קברי מלך ונביא לא מתפנים
כל הקברות מתפנין חוץ מקברי המלך ומקברי הנביא (משום כבודם).
בבלי לא הובא.

מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים
תמן תנינן: כרם שהוא נטוע עד פחות מארבע אמות - רבי שמעון אומר אינו כרם, וחכמים אומרים כרם ורואין את האמצעיות כאילו אינן. שמעון בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: כשם שהן חולקין כאן כך הן חולקין בשכונת קברות.
בבלי בבא בתרא קב: הביא אותה מחלוקת לגבי כרם, אך לגבי קברות גרס שמחלוקת רבי שמעון וחכמים הפוכה, והקשה דרבנן אדרבנן ודרבי שמעון אדרבי שמעון, ותיירץ¹⁴.

מקורות לדיני ספק נגעים
וטמא אותו - את הוודאיי הוא מטמא, אינו מטמא את הספק וכו'. וטיהרו - את הוודאיי הוא מטהר, אינו מטהר את הספק.
בבלי רצה ללמוד זאת מ"לטהרו או לטמאו", דחה זאת, ולא הביא מקור אחר. וביארו התוס' (ד"ה אי) שלמסקנה הוא מסברא שמעמידים אותו על חזקתו.

המקור שזב נטמא באונס
כתיב והדוה בנידתה והזב את זובו - מה נידה מטמא מאונסים אף הזב מטמא מאונסים. מעתה אפילו מראייה הראשונה! אמר רבי זעירא: לכשייעשה כנידה.
בבלי הביא דרשה דומה לזה, הקשה עליה, והסיק שנלמד מהאתים¹⁵.

הופך את הגירסא – רגליים לדבר שפטור
המכה את חבירו ואמדוהו למיתה, היקל ממה שהיה ולאחר מיכן הכביד ומת חייב, רבי נחמיה פוטר שרגלים לדבר - כיני מתניתה (צריך לגרוס במשנה): רבי נחמיה פוטר וחכמים מחייבין שרגליים לדבר (הופך את הגירסא, משום שאין רגליים לדבר לפוטרו אלא לחייבו, שרגליים לדבר שמת מחמת המכה).
בבלי לא דן בזה, ונשאר בגירסא שרגליים לדבר שפטור. ופירש רש"י (ד"ה ורבי נחמיה) שרגליים לדבר שלא מת מחמת ההכאה, שהרי היקל.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁵ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מורה מלשון יראה, שהשערה מפחדת ממנו
 וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבא שמה יראת שמיר ושית - מה הדין ביזרא דחיל
 מן הדין פרזלא (הזרע מפחד מהברזל שקוצר אותו), אף הדין סערה דחיל מן הדין פרזלא
 (השערה מפחדת מהתער שחותך אותה, ולכן תער נקרא מורה, מלשון יראה).
בבלי לא הובא.

סיום המסכת
 הדין סערה דחיל מן הדין פרזלא (מסיים בעניין מורה).
בבלי מסיים באגדתא "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"¹⁶.

¹⁶ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת סוטה

פרק א – המקנא

סדר המסכתות

בבבלי מסכת סוטה לאחר מסכת נזיר, וביאר את הטעם לזה, שהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ובירושלמי מסכת סוטה לאחר כתובות.

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
כתיב ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו (פותח מיד בדיני קינוי).
בבבלי פותח בענייני סדר המסכתות.¹

קינוי צריך להיות באימה

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
כתיב ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו וגו' - שלא יקנא לה לא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מתון אלא מתוך דבר של אמה וכו' מעכב (מסיק שדין זה הוא לעיכובא).
בבבלי לא הובא.

המחלוקת בקינוי תלויה במחלוקת ב"ה וב"ש בגירושין

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]
הקינוי - רבי יהושע אמר בשם רבי ליעזר: חובה, רבי יושע אמר: רשות. אמר רבי לעזר בן רבי יוסי קומי (לפני) רבי יסא וכו': דרבי ליעזר כבית שמאי, דבית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערוה וכו'. ודרבי יהושע כבית הלל, דבית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו, לפום כן (לכן) הוא אומר רשות - רצה לקנאות יקנא, רצה לגרש יגרש.
בבבלי היא מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא, ולא קישר זאת למחלוקת בית הלל ובית שמאי בגירושין.²

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו

בבלי ג.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

עד זומם הוא חידוש

פ"א ה"א [ב.]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לדין ספק טומאה

פ"א ה"ב [ג.]
שאלו את בן זומא: מפני מה ספק רשות היחיד טמא? אמר לון: סוטה מהיא? אמר ליה: רשות היחיד. אמר לון: מצינו שהיא אסורה לביתה. מליהון דרבנן פליגין וכו'.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

(שסוברים שספק טומאה ברשות היחיד לא נלמד מסוטה). מפני מה ספק רשות הרבים טהור? אמר לון (בן זומא): מצינו שהציבור עושין פסחיהן בטהרה בשעה שרובן טמאין, מה טומאה ידועה הותרה לציבור, קל וחומר ספק טומאה.
בבלי כח. פשוט שספק טומאה, בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים נלמד מסוטה. ותוס' (עבודה זרה לז: ד"ה הא) כתבו שספק טומאה ברשות הרבים כשיש חזקת טהרה לא צריך ללמוד מסוטה אלא העמד דבר על חזקתו.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

פ"א ה"ב [ג.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר

בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]

כל אילין שיעוריא (שיעורי הסתירה) לאחר התרת הסינר.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה כמה) הביאו את הירושלמי.

כיצד ידע בן זומא שיעור ביאה

בבלי ד: • פ"א ה"ב [ד.]

ובן עזאי נשא אשה מימיו? (בתמיה, ואם כן כיצד שיער שיעור ביאה). אית דבעי מימר נתחמם (ראה קרי), ואית דבעי מימר בעל ופירש, אית דבעי מימר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.
בבלי במקום התירוצ שראה קרי תירץ ששמע מרבו.

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה

פ"א ה"ב [ד:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"א [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "תולה ואינה ניכרת"

בבלי ו.

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה

בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]

רבי חייא בר יוסף שלח בתר איתתיה (לפדותה מהשבי). אמר: יסקון עמה תלת תלמידין שאם יפנה אחד מהן לצורכו תתייחד עם שנים וכו'. אף הוא שכר לה בית (לאחר שפדאה) והיה מעלה לה מזונות ולא היה מתייחד עמה אלא בפני בניה (משום שהיה כהן ואסור בשבייה) וקרא על עצמו הפסוק הזה יגעתי באנחתי (לפדותה) ומנוחה לא מצאתי (להתייחד עימה).
בבלי מעשה זה לא הובא.

מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד

בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]

והא תנינן ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבוא עליה בדרך וכו' (וכשיש עימו עוד שניים אינו יחוד).
בבלי מסיק שהטעם שמוסרים לו שני ת"ח אינו משום יחוד אלא כדי שיוכלו להעיד עליו ולהתרות בו.³

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ

[פ"א ה"ד [ה.]]

רבי מאיר הוה יליף דריש בכנישתא דחמתא (דרש בבית כנסת) כל לילי שובא (שבת), והוה תמה (שם) חדא איתתא יליפה שמעה קליה (את דרשתו). חד זמן עני (מאריך) דריש, אזלת בעית מיעול לבייתה, ואשכחת בוצינא מיטפי (הנר כבוי). אמר לה בעלה: הן (היכן) הוייתה? אמרה ליה: מישמעא קליה דדרושא. אמר לה: מכך וכך דלית ההיא איתתא עללה להכא לבייתה עד זמן דהיא אזלה ורקקה גו אפוי דדרושא (אל תיכנסי הביתה עד שתירקי בפניו של הדרשן). צפה רבי מאיר ברוח הקודש ועבד גרמיה (עשה עצמו כאילו) חשש בעייניה, אמר: כל איתתא דידעה מילחוש לעיינה תיתי תילחוש. אמרין לה מגירתא (שכנותיה): הא ענייתך (הגיע זמנך), תיעלין לבייתך עבדי גרמיך לחשה ליה (לרבי מאיר) ואת רקקה גו עייניה. אתת לגביה, אמר לה: חכמה (יודעת) את מילחוש לעיינא? מאימתיה (מהאימה מר"מ) עליה אמרה ליה: לא. אמר לה: ורוקקין בגויה שבע זימנין, והוא טב ליה. מן (לאחר) דרקקת אמר לה: אזלין אמרין לבעליך חד זמן אמרת לי (לירוק), והיא רקקה שבעה זימנין. אמרו לו תלמידיו: רבי, כך מבזין את התורה? אילו אמרת לן לא הוית מייתי ליה ומלקין לה ספסליה ומרציין ומרצייה ליה לאיתתיה (היינו מלקים את הבעל ומרצים את אשתו)? אמר לון: ולא יהא כבוד מאיר כבוד קונו, מה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו, וכבוד מאיר לא כל שכן?

בבבלי נדרים סו: הובא מעשה דומה באשה שירקה על בגדיו של רשב"ג, אך שם הוא בקיצור⁴, וכאן הוא רבי מאיר, והוסיף שראה זאת ברוח הקודש, ושעשה עצמו חושש בעינו וירקה לתוך עינו ממש ולא על בגדיו. כמו כן הסברא "ומה לעשות שלום בין איש לאשתו" לא הובאה שם על אותו מעשה, אלא על מעשה אחר שהטעימה תבשילה לרבי יהודה.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל

[בבלי י: • פ"א ה"ד [ה.]]

רבי חזקיה בשם רבי אחא רבי חייה דריש שלש מקראות לשבח: ותשב בפתח עינים - ואיפשר כן? אפילו זונה שבזונות אינו עושה כן! אלא שתלת (תלתה) עיניה לפתח שכל העינים מצפות לו, אמרה לפניו רבון כל העולמים אל אצא ריקם מן הבית הזה וכו'. ועלי זקן מאוד וגו' ישכיבון כתיב שהיו הנשים מביאות קיניהן לטהר לבתיהן והיו משהין אותן וכו'. ולא הלכו בניו (של שמואל) בדרכיו ויטו אחרי הבצע - שהיו נוטלין מעשר ודנין, אמר רבי ברכיה: מברכתא (שיירא) היתה עוברת והיו מניחין צרכיהן של ישראל והיו הולכין עוסקין בפרקמטיא.

בבבלי הדרשה הזו על תמר לא הובאה, אך כתב שהיתה צנועה בבית חמיה. הדרשה שבני עלי לא חטאו הובאה בשבת (נה:). ועל בני עלי יש בשבת (שם) מחלוקת של כמה וכמה תנאים מה היה חטאם.

מדוע מבזים סוטה מספק

[בבלי ז. • פ"א ה"ה [ו.]]

ומבזין על הספק (והרי אולי היא טהורה)? אמר רבי שמלאי: בכל מקום שאת מוצא זנות את מוצא אנדרלמוסיה באה בעולם (ולכן מחמירים בה אפילו מספק). **בבבלי** לא הובא.

⁴ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

ברור לו מיתה קלה שבקלות

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ו.]

ואהבת לרעך כמוך - יבור לו מיתה קלה שבקלות.

בבבלי הלשון: ברור לו מיתה יפה (ובירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ד [כח.] גם כן הלשון "ברור לו מיתה יפה").

חבל מצרי משום מעשה מצרים

בבלי ח: • פ"א ה"ו [ו.]

ולמה חבל מצרי? אמר רבי יצחק: לפי שעשת כמעשה מצרים.

בבבלי הסיק שמטרת החבל רק כדי שלא ישמטו בגדיה, ולכן אינו מעכב שיהיה דווקא חבל מצרי.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

פ"א ה"ז [ו.]

הירושלמי כאן הובא (לגבי מעשה אחר) גם בברכות פ"ב ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מידה טובה מרובה ממידת פורענות

פ"א ה"ז [ז.]

מה אם מידת הפורענות מעוטה, אבר אחד לוקה ושאר כל האיברים מרגישים, מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה.

בבבלי לא הובא.**רלילה ושמשון**

בבלי ט:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמשון היה חגור – אינו בירושלמי

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]

בשעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היו פסיעותיו כמצרעה לאשתאול וכו' (ומאריך בעוד שבחים על גופו וחוזקו של שמשון).

בבבלי גם כן הביא שבחים על גופו וחוזקו, אך הביא גם דרשה על כך שהיה חגור בשתי רגליו, ודרשה זו אינה בירושלמי.

שכר העין השנייה של שמשון לעולם הבא

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]

ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים, אמר רבי אחא: אמר לפניו רבונו של עולם, תן לי שכר עיני אחת בעולם הזה, ושכר עיני אחת מותקנת לי לעתיד לבוא.

בבבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה נקם) הביא זאת (אמנם לא כתב שזהו הירושלמי).**הפלשתים היו יראים משמשון גם לאחר מותו**

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]

כתוב אחד אומר וישפוט את ישראל ארבעים שנה, וכתוב אחר אומר והוא שפט את ישראל עשרים שנה! אמר רבי אחא: מלמד שהיו הפלשתים יראים ממנו עשרים שנה לאחר מותו כדרך שהיו יראים ממנו עשרים שנה בחייו.

בבבלי לא הובא. הפסוק "וישפוט את ישראל ארבעים שנה" לא נמצא בספרים שלנו, והעירו על זה תוס' (שבת נה: ד"ה מעבירים), קרבן העדה, שיירי קרבן ומראה הפנים.

למה נהרג אבנר

פ"א ה"ח [ז.]

ואבנר למה נהרג? רבי יהושע בן לוי ורבי שמעון בן לקיש ורבנן. רבי יהושע בן לוי אמר: על ידי שעשה דמן של נערים שחוק, יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו. רבי

שמעון בן לקיש אמר: על ידי שהקדים שמו לשמו של דוד, הדא הוא דכתיב וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתיו לאמר למי ארץ, כתיב מן אבנר לדוד. ורבנן אמרין: על ידי שלא הניח לשאול להתפייס מדוד, הדא הוא דכתיב ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי וכו'. ויש אומרים: על ידי שהיתה ספק בידו למחות בנוב עיר הכהנים ולא מיחה.

בבלי לא הובא.

בבלי י: • פ"א ה"ח [ח.]

אנשי אבשלום היו ראשי סנהדרין

ואת אבשלום הלכו מאתים איש מירושלם קרואים והולכים לתומם - קרואים מדוד והולכים לתומם מאבשלום. ולא ידעו כל דבר מעצת אחיתופל - רבי הונא בשם רבי אחא: וכולהו (אלו שהלכו אחר אבשלום) ראשי סנהדריות היו. וכיון דחמון מיליאי אתיין לידי חילופין (שראו שבאים למרוד בדוד) אמרין: רבון כל העולמים, נפלה נא ביד דוד ואל יפול דוד בידינו, שאם אנו נופלין ביד דוד הרי הוא מרחם עלינו, ואם חס ושלום יפול דוד בידינו אין אנו מרחמין עליו.

בבלי לא הובא.

פ"א ה"י [ח.]

מהו ספר הישר

הלא היא כתובה על ספר הישר - תרין אמורין (אמוראים), חד אמר זה ספר בראשית, וחרנה (והאחר) אמר זה חומש הפיקודים (במדבר).

בבלי עבודה זרה כה. נחלקו האם הוא בראשית, משנה תורה (דברים) או ספר שופטים.

פרק ב – היה מביא

פ"ב ה"א [ט.]

קטנה שעברה

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"א [ט.]

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"א [ט.]

חרשת שזינתה נאסרת על בעלה

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד:

ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י.]

שברי כלי חרס, כלי מפוחם

אית תניי תני בכלי חרש לא במקידה (שברי כלי חרס), אית תניי תני אפילו במקידה וכו'. אית תניי תני בכלי חרש לא במפוחם (שהושחר באור), אית תניי תני אפילו במפוחם.

בבלי לא הובא.

מלאכה לא פוסלת במצורע

מה אם המצורע שאין המלאכה פוסלת בו - הזה בו על החטאת פסול למצורע, חטאת שהמלאכה פוסלת בה - הזה בה על חטאת אינו דין שיהא פסול לחטאת?
בבלי לא הובא, רש"י (ד"ה שהפסיל) כתב שמלאכה לא פוסלת במצורע, כדברי הירושלמי כאן, ותוס' (ד"ה והא) כתבו שכן פוסלת. ושיירי קרבן דן בזה.

ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה

פ"ב ה"ב [י:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ח [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך

בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י:]
 ולמה מים ועפר וכתב? מים - ממקום שבאת, עפר - למקום שהיא הולכת, כתב - לפני מי שהיא עתידה ליתן דין וחשבון. תמן תנינן: עקביה בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי: שלשתן דרש עקביא מפסוק אחד - וזכור את בוראך, בריך בורך בוראך - בריך ממקום שבאתה, בורך למקום שאת הולך, בוראך לפני מי שאת עתיד ליתן דין וחשבון.
בבלי לא הובא⁵.

כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי

בבלי טו:
 עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

שלושה דברים צריכים לשמה

פ"ב ה"ב [י:]
 ג' דברים צריכין שיהו לשמה: וכתב לה (גט), ועשה לה (סוטה), או חפשה לא ניתן לה (שטר שחרור של שפחה כנענית).
בבלי עירובין יג: הובאו המקורות וכתב לה (לגט) ועשה לה (לסוטה), בגיטין ט: הובא הדין ששטר שחרור צריך להיות לשמה, אך לא מפורש מה המקור לזה.

המקומות שההלכה עוקפת את המקרא

בבלי טז:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק

בבלי יז:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם משביע ואח"כ כותב או להיפך

בבלי יז: • פ"ב ה"ג [יא:]
 איתפלגון רבי יוחנן וריש לקיש, חד אמר משביע ואחר כך כותב, וחרנה (והאחר) אמר כותב ואחר כך משביע.
בבלי פשוט שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה.

⁵ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מחלוקת האם התנאים מעכבים

[פ"ב ה"ג [יא].]

אית תניי תני: בין תניין (תנאים - פני משה: שאר הדינים כגון פריעת ראש האשה, קרבן העדה: שמתנה איתה אם שכב וכו') בין שבועות מעכבין, אית תניי תני: שבועות מעכבות תניין אינן מעכבין. הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מאן דמר (דאמר) בין תניין בין שבועות מעכבין - אית ליה חוקה תורה מעכב, ומאן דמר שבועות מעכבות ותניין אינן מעכבין לית ליה. עוד הוא אית ליה, אלא שאינן על סדר (לכו"ע מעכבין, אלא שנחלקו האם הסדר מעכב).

בבלי לא הובא.

האם מגילת סוטה מטמאה את הידיים

[בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].]

לוי בר סיסי בעא קומי (לפני) רבי: מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים? אמר ליה: הרי זה שאלה (ויש לעיין בה). אמר רבי יוסי: אינה שאילה, כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן? (בתמיה), וזו למחיקה ניתנה. לא צורכא דלא הואיל וניתנה למחיקה.

בבלי לא הובא.

מחלוקת בכמה אותיות מתחייב

[בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].]

כמה אותיות כתוב בה ויהא שלא לצורך ויהא חייב (פני משה: אותיות שכתב שלא לצורך. קרבן העדה: אותיות שכתבן בכתיבה פסולה כגון קומוס וקנקנתום)? תני רבי חנין: בית שמאי אומרים אחת, ובית הלל אומרים שתיים (לשיטתם לקמן פ"ג ה"ג [טו.]).

בבלי לא הובא.

ספיקות בכתיבת מגילת סוטה

[בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].]

רבי יודן בעי: כתב מפיו (בעל פה), ומחק בעפר (ע"י עפר במקום ע"י מים), היה כותב ראשון ראשון ומוחק (כתב אות אחת ומחק וכתב אות אחת ומחק. על שלוש השאלות נשאר בספק). **בבלי** לא דן בכתב מפיו ובמחק בעפר. לגבי כתב אות ומחק מפורש שפסול.

מחלוקת בכתיבה על עור בהמה טמאה

[בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].]

תני רבי אלעזר בן שמעון אומר: אין כותבין על עור בהמה טמאה. אמר רבי שמעון: מכיון דאת אמר למחיקה ניתנה, למה אינו כותב (יכתוב גם על עור בהמה טמאה). תני רבי אלעזר בן שמעון אומר: רואה אני את דברי אלעזר בן שמעון מדברי אבא, שמא תאמר אינו שותה ונמצא השם גנוז על עור של בהמה טמאה.

בבלי לא הובא, וכן הרמב"ם לא הביא דין זה.

מחלוקת האם כל השבועות באלה ובאמן ובאמן

[בבלי יח: • פ"ב ה"ה [יב].]

אית תניי תני: מה זו באלה ובשבועה אף כל הנשבעין באלה ובשבועה, ואית תניי תני: זו באלה ובשבועה ואין כל הנשבעין באלה ובשבועה וכו'. אית תניי תני: מה זו באמן ואמן אף כל הנשבעין באמן ואמן, אית תניי תני: זו באמן ואמן ואין כל הנשבעין באמן. **בבלי** לא הובא.

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממוזר
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין סוטה בסומא
ונעלם מעיני אישה - פרט לסומא שאין לו עינים (אינה שותה), (בין אם) הוא סומא (בין אם) היא סומא. מתניתא דרבי יודן (הברייתא הזו כדעת רבי יהודה) פוטר מכל מצות האמורות בתורה.
בבבלי כז. גם כן הובא שכאשר הבעל או האשה סומא - לא שותה, אך לא קישר זאת לדעת רבי יהודה שסומא פטור מכל המצוות.

המגרש את אשתו – האם נחשב כאילו מחל על קינוי
פשיטא שאדם מוחל על קינויו. גירש - כמי שמחל? (ונשאר בספק. ומראה הפנים ביאר בדעת הרמב"ם שפירש לא בשאלה אלא בפשיטות, שגירש כמי שמחל).
בבבלי כה. הסיק שאדם מוחל על קינויו, אך לא דן האם גירש כמי שמחל.

פרק ג – היה נוטל

כיצד הכהן נוגע באשה
וכהן מניח את ידו תחתיה ומניפה - ואין הדבר כאור (מכוער שהכהן יגע באשה)? מביא מפה (בין ידו לידה). ואינו חוצץ (ופסול)? ומביא כהן זקן (שאינו לו יצר הרע), ואפילו תימר ילד, שאין יצר הרע מצוי לשעה.
בבבלי לא הובא.

סוטה גידמת כן שותה
סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידיה.
בבבלי כז. מפורש שגידמת לא שותה כלל, ובירושלמי מוכח שכן שותה, ותוס' (ד"ה וכהן) הביאו את הירושלמי.

ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי
הדא היא מילתה צריכין לרבנן (מסופקים בזה): מהו מגיש - גופה של מנחה (או) גופה של כלי? (ונשאר בספק).
בבבלי יד: פשוט שמגיש את הכלי.

חכמים מודים לר"ש בריעבר
ומודין חכמים לרבי שמעון שאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה שהיא כשירה (בדיעבד), מה ביניהון? מצוה (לכתחילה).
בבבלי לא הובא.

כל העוונות נזכרים לה
מנחת זכרון מזכרת עון - מלמד שכל עונות שיש לה (לא רק הזנות) נזכרין לה באותה שעה (קרבן העדה: שהזכות לא תתלה לה. שיירי קרבן: להעניש עליהם בעונשים אחרים).

בבבלי לא הובא.

המגילה נגנזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש
מגילתה נגנזת תחת צירו של היכל, למה? בשביל לשחקה.
בבבלי לא הובא היכן נגנזת, ותוס' (ד"ה מגילתה) הביאו את הירושלמי. שיירי קרבן הוכיח מהירושלמי כאן שסובר שמותר לאבד כתבי הקודש שאין בהם צורך, ובבבלי מכות כב. ושבועות לה. מפורש שאסור⁶.

מחלוקת האם יש במים קדושה
לול קטן היה שם (ושם) המים נשפכין. תני: אין בהן משום קדושה, מהו לגבול בהן את הטיט? מה בכך (ממילא) המים נשפכין (ולכן מותר). תני: יש בהן משום קדושה.
בבבלי לא הובא, ותוס' (כ. ד"ה מגילתה) הביאו את הירושלמי.

מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק
נמחקה המגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה על כרחיה - למה? שגרמה לשם שיימחק.
בבבלי לא הובא מה הטעם, ורש"י (ד"ה מערערין) פירש שהוא משום שמא היא טהורה ומחמת רתיותה אמרה.

מחלוקת כמה מהמגילה תימחק ויערערה
כמה ימחק? תני רבי חנין: בית שמאי אומרים אחת ובית הלל אומרים שתיים (לשיטתם לעיל פ"ב ה"ד [יא:]).
בבבלי לא הובא.

מקורות שזכות תולה שנה, שנתיים ושלוש
יש זכות תולה שנה אחת - מנבוכדנצר לקצת ירחין תרי עשר, יש זכות תולה שתי שנים - מאמנון ויהי לשנתיים ימים, יש זכות שתולה לשלש שנים - מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל.
בבבלי הובא רק המקור לשנה אחת.

כל זיכרון שבתורה לטובה
רבי טרפון אומר: כל הזכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזו (מזכרת עון) שהיא של פורענות.
בבבלי לא הובא.

אם היתה עקרה נפקדת
רבי יודה אומר בשם רבי לעזר בן מתיה וכו': ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא וכו' - סוף המקום פורע בה תחת ניוולה, שאם היתה עקרה נפקדת, יולדת בצער יולדת ברוח, כאורים (מכוערים) יולדת נאים, שחורים יולדת לבנים, קצרים יולדת ארוכים,

⁶ מצאנו בעוד מקומות שהירושלמי מיקל יותר במחיקת שמות הקודש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

נקיבות יולדת זכרים, אחד יולדת שנים. אמר לו רבי שמעון בן לקיש: אם כן ילכו כל הנשים ויתקלקלו בשביל שיפקדו.

בבלי כו. רבי עקיבא אומר שאם היתה עקרה נפקדת, רבי שמעאל מקשה עליו שאם כן ילכו העקרות ויקלקלו, ולכן רבי שמעאל אומר שתלד ברווח, זכרים, ארוכים, לבנים (נאים ושניים לא הובאו). התוס' (שם ד"ה אמר) הקשה שגם לרבי שמעאל קשה שזו שיוולדת בצער תקלקל בשביל ללדת ברווח. ולירושלמי לא קשה, שלריש לקיש טהורה שנסתרת לא מרויחה כלל.

ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל בבלי כ. • פ"ג ה"ד [טז.] מטורנה (מטרוניתא) שאלה את רבי לעזר: מפני מה חט (חטא) אחת במעשה העגל והן מתים בה שלש מיתות? אמר לה: אין חכמתה של אשה אלא בפילכה, דכתיב וכל אשה חכמת לב בידיה טו. אמר לו הורקנוס בנו: בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה איבדת ממני שלש מאות כור מעשר בכל שנה (שהיתה נותנת לי!) אמר ליה: ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים. וכשיצתה אמרו לו תלמידיו: רבי, לזו דחיתה לנו מה אתה משיב? רבי ברכיה רבי אבא בר כהנא בשם רבי ליעזר: כל מי שהיה לו עדים והתראה - היה מת בבית דין (בסיף), עדים ולא התרייה - היה נבדק כסוטה (בהדרוקן), לא עדים ולא התרייה - היה מת במגפה (במיתה). רב ולוי בר סיסי תריהון אמרין: זיבח קיטר ניסך - היה מת בבית דין, טיפח ריקד שיחק - היה נבדק כסוטה, שמח בליבו - מת במגפה. **בבלי** יומא סו: שאלה זאת אשה חכמה את רבי אליעזר, והוא השיב לה אין חכמתה של אשה אלא בפלך, ובזה מסתיים המעשה. כמו כן בבבלי לא הובא המשפט "לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב"⁷. ושם גם כן הובאו שתי הדעות על החילוקים בין סייף הדרוקן ומיתה, אך שם לשתי הדעות הפך את דיני מיתה והדרוקן (עדים בלי התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן. גפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן).

חסיד שוטה בבלי כא: • פ"ג ה"ד [טז.] אי זהו חסיד שוטה? ראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילי אצילנו, עם כשהוא חולץ תפילו הוציא זה את נפשו. ראה תאינה בכורה אמר במי שאפגע בו תחילה אתננה לו (והוא שוטה, שבזמן הזה אין ביכורים). ראה נערה מאורסה והיה (אדם) רץ אחריה, הדא היא דתנינן הרודף אחר חבריו להורגו אחר הזכור אחר נערה מאורסה (מצילין אותן בנפשו, והוא לא הצילה). **בבלי** פירש רק שראה אשה טובעת בנהר.

רשע ערום בבלי כא: • פ"ג ה"ד [טז.] רשע ערום - רבי זריקן בשם רב הונא: זה שהוא מורה קלות על עצמו וחמורות לאחרים. **בבלי** פירש עוד פירושים נוספים.

נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני בבלי כא: הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁷ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל

[פ"ג ה"ד [טז].]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז].

אשה פרושה, לאה התכוונה להעמיד שבטים

אשה פרושה - זו שהיא יושבת ומלעבת בדברי תורה, ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא (והיא מלעיגה שהיא צנועה יותר מלאה). אמר רבי אבהו: כביכול היה במחשבה הוא לבדו היה יודע שלא עלת על דעתה (של לאה) אלא בשביל להעמיד שבטים. **בבבלי** לא פירש מה היא אשה פרושה, ולא דן במעשה של לאה.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז].

מכונות פרושים, מעשה בעני שחסר מאתים זוז, עין הרע

ומכונות פרושים - זה שהוא נותן עצה ליתומים להבריא מזונות מן האלמנה וכו'. חד תלמיד מדברי היו לו מאתים זוז חסר דינר, והוה רבי יליף זכי עימיה חדא לתלת שנין מעשר מסכינין (רבי היה נותן לו מעשר עני כל שלוש שנים). חד זמן עבדין ביה תלמידוי עין ביש ומלון ליה (תלמידיו של רבי עשו לעני עין הרע והלוו לו כדי שיהיו לו מאתים זוז). אתא בעי מיזכי עימיה היך מה דהוה יליף, אמר ליה: רבי, אית לי שיעורא (ואיני רשאי לקבל מעשר עני). אמר: זה מכת פרושים נגעו בו. רמז (רבי) לתלמידיו ואעלוניה לקפילין וחסרוניה חד קרט (הכניסו אותו לחנות שיקנה דבר מאכל ויחסר ממונו) וזכה עימיה היך דהוה יליף (ונתן לו מעשר).

בבבלי פירש שיש כמה וכמה מיני פרושים, לגבי מבריא ונותן דינר לעני - הבבלי (כא): כלל זאת ברשע ערום. המעשה ברבי ותלמידיו לא הובא בבבלי. מהירושלמי (כאן ובעוד מקומות - ברכות פ"ט ה"ב [סד:], חלה פ"ב ה"ג [יד:]) משמע שמשתמש בלשון "עין הרע" לצרות עין ולא להיזק סגולי, ובבבלי במקומות רבים פירושו הוא היזק סגולי⁸.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז].

בתולה ציימנית

הוסיפו עליהן בתולה ציימנית - מציימה אובדת בתוליה (שזינתה, ואח"כ מרבה לצום ואומרת שאבדו בתוליה מחמת הצומות).

בבבלי גרס "צליינית", מלשון תפילה.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז].

אלמנה שובבית

ואלמנה שובבית - מי חגלה נסבת שם ביש (מוציאה שם רע על שכנותיה). **בבבלי** משמע שהיא כבתולה צליינית, שמכשפת ועושה עצמה כמתפללת.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז].

תינוק שהוא עולה לחדשיו

ותינוק שהוא עולה לחדשיו - רבי חלקיה בשם רבי סימון: זה שהוא גדול בתורה שלא בפירקו ומבזה גדולים ממנו. אמר רבי יוסי: זה שהוא בן תשע ואיבריו נראין כבן שתים עשרה, והוא בא על אחת מכל העריות שבתורה והן מתות על ידיו והוא פטור.

⁸ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

בבבלי הגירסא "קטן שלא כלו לו חדשיו", ונחלקו האם הוא מבעט ברבותיו או תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה⁹.

בבלי כב:

שבעה מיני פרושין

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ג ה"ה [טז:]

יש דעה שגם טהורה ששתתה מתה

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפילו טהורה ששתת סופה שהיא מתה בתחלואים רעים, מפני שהכניסה עצמה למספק (לספק) הזה המרובה.
בבבלי לא הובאה דעה זו.

[פ"ג ה"ה [טז:]

הלשון "תולה ואינה ניכרת"

כמאן דמר (דאמר) הזכות תולה ואינה ניכרת (לא מתנוונה) וכו', כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת (מתנוונה) וכו'.

בבבלי ו. אין את הלשון "ניכרת" אלא "מתנוונה", כלשון המשנה.

[פ"ג ה"ו [יז:]

מנחת סוטה שנטמאה – האם נשרפת או נפרית

מתני' נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות ותישרף (כך הוא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) וכך היתה גירסת השיירי קרבן) וכו'. גמ' תני: ניטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותיפדה, משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותישרף.

בבבלי במשנה הלשון: "נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות ותפדה, ואם משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותישרף", כגירסת הברייתא שבירושלמי. ולגירסא זו בירושלמי מפורש שזו מחלוקת בין המשנה לברייתא. אך בירושלמי בדפוס פיעטרקוב ווילנא (שבעקבותיהם הלכו כל הדפוסים החדשים) גירסת המשנה היא כמו בבבלי, אמנם השיירי קרבן הקשה על גירסא זו שאם כן מה מוסיפה הברייתא על המשנה.

[פ"ג ה"ח [יח:]

איש נסקל ערום ולא אשה – מסברא

איש על ידי שאין ניוולו מרובה לפיכך נסקל ערום, אבל אשה על ידי שניוולה מרובה לפיכך אינה נסקלת ערומה.

בבבלי החילוק נלמד מהפסוק "ורגמו אותו ולא אותה".

[פ"ג ה"ח [יח:]

בשתי גניבות נמכר ונשנה

בגניבו אינו נמכר ונשנה וכו', מעתה בגניבה אחת, אבל בשתי גניבות נמכר ונשנה.
בבבלי קידושין יח. אמר רבא כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות, רש"י (ד"ה כאן) פירש שבגניבה אחת לא נמכר ונשנה, ובשתי גניבות נמכר ונשנה, כירושלמי כאן. ותוס' (ד"ה כאן) פירשו להיפך. ואביי חילק שכאן באדם אחד כאן בשני בני אדם.

⁹ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (עולה לחדשיו) במקום שלילית בבבלי (לא כלו לו חדשיו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

פרק ד – ארוסה

ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת אשתו" בבלי כד. • פ"ד ה"א [יח:] ולא יקנא לה (לארוסה ושומרת יבם)! התורה אמרה וקנא את אשתו, וקנא את אשתו - אפילו מקצת אשתו. **בבלי** לומד זאת מ"ואמרת אליהם" לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי, והבבלי לא קורא להם "מקצת אשתו".

המגרש את אשתו – האם נחשב כאילו מחל על קינוי בבלי כה. הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו בבלי כה. הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ו [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו בבלי כו. • פ"ד ה"ג [יט:] לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו, ואם נשא עליו הכתוב אומר אל תשג גבול עולם אשר גבלו ראשונים (מעוברת) ובשדה יתומים אל תבוא (מינקת). ומאריך בסוגיית הנושא מינקת חבירו). **בבלי** הביא דין זה, אך לא את הפסוק.

אם היתה עקרה נפקדת בבלי כו. הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התיר וצם משום שחשש מהיתרו פ"ד ה"ג [יט:] רבי מנא הורי שמונה עשר חדש (התיר למיניקת להינשא לאחר י"ח חודש) וצם כל ההוא יומא (על זה שהתיר קודם כ"ד חודש). **בבלי** כתובות ס: גם כן האריך בסוגיא זו, אך לא הביא שצם¹⁰.

אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק פ"ד ה"ג [יט:] עשרים וארבעה חדש (ימתין קודם שישא מינקת) ואפילו מת התינוק. **בבלי** כתובות ס: כתב שמת מותר, הביא את דעת מר בר רב אשי שאסור שמא תהרוג את התינוק, ודחה אותו.

הו"א שאשת כהן ששתתה אסורה לבעלה בבלי כו. • פ"ד ה"ד [כ.] דלכן מה אנן אמרין שתת ולא בדקו אותה המים טהורה היא (פשיטא שאשת כהן ששותה מותרת לבעלה)! וכו'. כן אנן קיימין (עוסקים) כששתת ולא היו המים בודקין אותה, שלא תאמר הואיל ואין המים בודקין באנוסה אלא במפותה וזו אנוסה היא, מה אנוסה שבעהונה כרצון שבישראל - לפום כן צרך מימר (לכן המשנה צריכה לומר) מותרת לביתה (כי היתה הו"א שהמים לא בדקו אותה כי נאנסה, ואשת כהן אסורה לבעלה גם באונס).

¹⁰ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש (שצם). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

בבבלי גם כן תירץ כך אך הוסיף שמדובר כשהיא מתנוונה דרך אברים (ראשה ושאר אבריה), ולכן היתה הו"א שהיא אנוסה.

פ"ד ה"ד [כ.]

אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים

ומניין שאונסין פוסלין בכהונה באשת איש (אשת כהן שנאנסה)? מה אם שרצים הקלים, עשה בהן את האונס כרצון (לטומאה) סוטה חמורה לא כל שכן.
בבבלי כתובות נא: המקור הוא מהפסוק "והיא לא נתפשה".

פ"ד ה"ד [כ.]

תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך

והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת, ויש לך תפוסה בישראל והיא אסורה, ואי זו זו? זו שתחילתה ברצון וסופה באונס. ויש לך שאינה תפוסה בישראל והיא מותרת, ואי זו זו? זו שתחילתה באונס וסופה ברצון.

בבבלי כתובות נא: בתחילתה באונס וסופה ברצון היא מחלוקת (ובירושלמי כאן פשוט שמוותרת), ותחילתה ברצון וסופה באונס לא הוזכר בבבלי כלל.

פ"ד ה"ה [כ.]

המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה

ביאת פסולין מניין שהיא פוסלת (את האשה לאכול בתרומה)? מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם באשת איש (נלמד ממנה) - חמורה היא, אם באלמנה לכהן גדול - כבר כתיב והביא האיש את אשתו אל הכהן, הצד השווה שבהן את שזרעו פסול ביאתו פוסלת ואת שאין זרעו פסול אין ביאתו פוסלת.

בבבלי יבמות סח. מקורו מ"ובת כהן כי תהיה לאיש זר" - כיוון שנבעלה לפסול לה פסלה.

בבלי כז.

דין סוטה בסומא

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כז.

סוטה גידמת כן שותה

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – כשם שהמים

בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]

מקור נוסף שאסורה לבועל, גורעין ודורשין

תני: בוא ובה (דורשים זאת מ"באו ובאו", ללמד שאסורה לבועל). וכתוב כן (אפשר לדרוש כך)? כיי דמר (כמו שאמר) רבי אמי בשם רבי יוחנן גורעין לדרוש מתחילתה לסופה.

בבבלי דרשה זו לא הובאה, אך נמצא בכמה מקומות (בבא בתרא קיא: וש"נ) "גורעין ומוסיפין ודורשין".

המאררים בגימטריא כנגד מספר האברים
 מניין המאררים (ארבע מאות תשעים ושש) כנגד מאתים וארבעים ושמונה איברים שיש בה
 וכנגד מאתים ארבעים ושמונה איברים שיש בו (בבועל).
בבבלי לא הובא. ובכורות מה. כתוב שלא ישה יש מאתיים חמישים ושניים אברים.

האשה שוגגת והבועל מזיד, או להיפך
 בדקו אותו ולא בדקו אותה וכו' תיפטר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת. בדקו אותה ולא
 בדקו אותו וכו' תיפטר שהיה הוא שוגג והיא מזידה וכו'. הוא מזיד והיא שוגגת -
 פשיטא שהיא מותרת לביתה וכו'. הוא שוגג והיא מזידה - פשיטא שהיא אסורה לביתה
 וכו'. ומניין שהדבר תלוי בה (אם היא מזידה או שוגגת)? שמעון בר בא (אבא) בשם רבי
 יוחנן: כתיב ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה - בה הדבר תלוי, אם
 היתה מזידה אסורה שוגגת מותרת.
בבבלי לא דן בזה.

גם טומאה דרבנן צריכה הערב שמש
 תיפטר בטבול יום בית הפרס.
בבבלי כתבו התוס' (חגיגה כא. ד"ה האונן, וזבחים צח: ד"ה טבול) שטומאה דרבנן לא צריכה
 הערב שמש, ואם כן לא שייך בה טבול יום (ובית הפרס הוא דרבנן). ומראה הפנים דן בזה.

מחלוקת בני בבל ובני א"י האם הלכה כרבי עקיבא
 תמן (בבבלי) אמרין: ממה שקילס רבי יהושע את רבי עקיבא, הדא אמרה הלכה כיוצא
 בו. רבנן דקיסרין אמרין: למדרשו קילסו, אבל למעשה אין הלכה כיוצא בו.
בבבלי לא דן כמי ההלכה.

ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא
 ואפילו ראשון שבו (מעשר שני שהוא ראשון לטומאה) אינו מחוור (לא פשוט שלוקה).
בבבלי יבמות עג: פשוט שכן לוקה.

המקור לדין ספק טומאה
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי
 תמן (בבבלי) אמרין: שתי שאילות שאלן חגי הנביא (את הכהנים), אחת השיבו אותו כראוי
 ואחת לא השיבו לו כראוי, הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו - כנף תחילה (ראשון
 לטומאה), בשר קודש שיני (שבשר הקודש נטמא מהכנף והוא שני לטומאה) וכו'. דמר (דאמר) רבי
 ירמיה רבי חיה בשם רבי יוחנן: קודם עד שלא גזרו רביעי בקודש שאלן (ועל שתיהן
 השיבוהו כראוי), ולמה הוא מקללן? כאינש דבעי עילה על חברה.
בבבלי פסחים יז. היא מחלוקת רב ושמואל, רב אמר אישתבש כהני (באחת השיבוהו
 כראוי ובאחת לא), ושמואל אמר לא אישתבש כהני (בשתיהן השיבוהו כראוי). בירושלמי מוכח
 ש"בשר קודש" פירושו בשר קדוש ממש, אך שם פירשו רש"י (פסחים טז: ד"ה בשר קודש)
 ותוס' (יז. ד"ה רביעי) ש"קודש" הוא שרץ, ושיירי קרבן כאן דן בזה.

גולגולתו של ארוונה היבוסי נמצאה תחת המזבח

פ"ה ה"ב [כג.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר הלמד בק"ו לא מלמד בק"ו, שלישי בתרומה מהתורה בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כד.]
למדנו לראשון ולשני מן הכתוב, ולשלישי מן הדין (קל וחומר), ולרביעי מקל וחומר (משלישי). דנין לו דין מן הדין (והרי אין לומדים למד מן הלמד בקדשים)? שיהא הכל משועבד להלכה, שיהא השלישי פוסל בתרומה והרביעי בקודש (היא הלכה למשה מסיני. כך פירש קרבן העדה. אך הפני משה פירש הכל בניחותא, שלומדים דין מן הדין, ו"הלכה" פירושה קל וחומר).
בבבלי זבחים מט: מסיק שדבר הנלמד בק"ו חוזר ומלמד בק"ו¹¹. מהירושלמי כאן מוכח ששלישי בתרומה ורביעי בקודש הם דאורייתא (או מהלכה למשה מסיני או מק"ו), אך רש"י והרמב"ם כתבו שהוא מדרבנן, ושיירי קרבן כאן דן בזה.

חשבון המגרש והשדות

בבלי כז: • פ"ה ה"ג [כד.]

נמצא רביע מגרש והשאר שדות וכו'. רבי מנא משער כהדא לבנה (הסביר לתלמידיו את דין המגרש והשדות ע"י דוגמא של לבנים), רבי אבין משער כהדא רצועה, רבי אושעיה משער כהדא דסיקין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: חמשין על חמשין בית סאה, מאת על מאת בית ארבעת סאין (כשכופלים את הרוחב והאורך פי שתיים, השטח מוכפל פי ארבע).
בבבלי לא דן כלל במגרש ובשדות¹².

מעשה שהטעה את המלכות בחישוב שטח הטרקלין

פ"ה ה"ג [כד.]

ריש גלותא איטלק עילוי חד טריקלין ארבעין על ארבעין דימליניה חיטין (המלכות גזרה עליו שימלא טרקלין של ארבעים על ארבעים אמה בחיטים וייתן להם). אתא לגבי רב הונא, אמר ליה: פייסון דיסבון מינך עשרין על עשרין כדון (כעת), ועשרין על עשרין בתר זמן, ואת מיתגר פלגא (הם יחשבו שנתת להם את כל השיעור, ובאמת השתכרת מחצית, שפעמיים עשרים על עשרים הם רק מחצית מארבעים על ארבעים).
בבבלי לא הובא.

מקדריין בחבל של חמישים אמה

פ"ה ה"ג [כד:]

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בני ישראל ראו את המצרים מתים

בבלי ל: • פ"ה ה"ד [כד:]

בשעה שעלו אבותינו מן הים ראו פיגרי אנשים חטאים שהיו משעבדין בהן בפרך בעבודה קשה, וכולם פגרים מתים מושלכים על שפת הים, ביקשו לומר שירה וכו'.
בבבלי לא הוזכר שראו את פגרי האנשים שהשתעבדו בהם.

¹¹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

¹² דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

צריך לומר את שירת הים כל יום

פ"ה ה"ד [כד:]

מה תלמוד לומר (אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו) לאמר? לאמר לדורות (פני משה וקרוב העדה: שיאמרו בכל יום את שירת הים. פירוש שני בקרבן העדה: שיאמרו שירה על כל נס שיהיה להם).
בבלי לא הובא.

צריך לומר שירה על ניסים

פ"ה ה"ד [כה:]

בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם אתנדבו ראשי עם - כשהקב"ה עושה להן ניסים יהיו אומרים שירה. התיבון, הרי גאולת מצרים (ולא אמרו שירה מיד ביציאת מצרים)! שנייא היא שהיא תחילת גאולתן (וסיום הגאולה היה רק בקריעת הים). התיבון, הרי גאולת מרדכי ואסתר! שנייא היא שהיו בחוצה לארץ, ואית דבעי מימר מרדכי ואסתר משונאיהן נגאלו לא נגאלו מן המלכות.
בבלי מגילה יד. מביא את טעמים אלו (של מרדכי ואסתר) לבאר מדוע לא אומרים הלל בפורים.

עשה מאהבה ועשה מיראה

בבלי לא. • פ"ה ה"ה [כה:]

כתוב אחד אומר ואהבת את ה' אלהיך, וכתוב אחר אומר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד, עשה מאהבה ועשה מיראה. עשה מאהבה - שאם באתה לשנוא דע שאת אוהב ואין אוהב שונא, עשה מיראה - שאם באתה לבעט אין ירא מבעט.
בבלי כתב שגדול העושה מאהבה יותר מהעושה מיראה, ולא כתב לעשות גם מאהבה וגם מיראה (אמנם גם הירושלמי (בהמשך שם) כתב שאין לך חביב מכולן אלא פרוש מאהבה, ומוכח שאהבה עדיפה מיראה).

שבעה מיני פרושין

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות רבות מתי היה איוב

פ"ה ה"ו [כה:]

אימתי היה איוב וכו'? בימי אברהם אבינו וכו', בימי אבינו יעקב ודינה היתה אשתו וכו', בימי השבטים וכו', בירידתן למצרים היה ובעלייתן מת וכו', איוב מעבדי פרעה היה ומגדולי פמילייתו שלו היה וכו', בימי שפוט השופטים וכו', בימי מלכות שבא וכו', בימי כשדים וכו', בימי אחשורוש וכו', מעולי גולה היה.
בבלי בבא בתרא טו. הדעות הן: בימי משה, המרגלים, עולי גולה, שפוט השופטים, אחשורוש, מלכות שבא, כשדים, יעקב. הדעות שהיה בימי משה ובימי המרגלים אינן

בירושלמי, והדעות שהיה בימי אברהם, יעקב, השבטים, הירידה למצרים ושהיה מעבדי פרעה אינן בבבלי.

האם איוב היה ישראל או גוי פ"ה ה"ו [כה:]
אימתי היה איוב וכו'? רבי יוחנן אמר: מעולי גולה היה וישראל היה וכו' (ודייק מראה הפנים שמשמע שלשאר כל הדעות היה גוי).
בבבלי בבא בתרא טו: כתב להיפך, שלכל הדעות היה ישראל חוץ מלדעה אחת.

איוב היה וייסורין לא היו בבלי לא. • פ"ה ה"ו [כה:]
רבי שמעון בן לקיש אמר: איוב לא היה ולא עתיד להיות. מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש, תמן אמר רבי שמעון בן לקיש בשם בר קפרא בימי אברהם אבינו היה, והכא הוא אמר הכין? אלא הוא היה וייסורין לא היו, ולמה נכתבו עליו, אלא לומר שאילולי באו עליו היה יכול לעמוד בהן.
בבבלי בבא בתרא טו. יש דעה שאיוב לא היה ולא נברא אלא משל היה, אך לא שהיה והייסורין לא היו.

פרק ו – מי שקינא

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"ו ה"א [כו:]
הירושלמי כאן הובא (באריכות מרובה יותר) גם בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות" בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:]
אנן תנינן מוצרות, אית תניי תני מוזרות. מאן דמר (דאמר) מוצרות - מצרן עמר (צמר), ומאן דמר מוזרות - שזרן כיתן (פשתן).
בבבלי ישנה רק הגרסא "מוזרות".

כיצד שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי המקור בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:]
כעוף הפורח הוא - ואין בהן דשמע וידע ממאן שמע כעד מפי עד הוא (יבררו מי מקור השמועה ויחשב כעדות גמורה)! אלא כן אנן קיימין (עוסקים) - פלוני מפלוני ופלוני מפלוני, מילה דלית בה תימלוסיס (שורש, שכל אחד אומר ששמע מאחד, ואי אפשר לברר מי מקור השמועה).
בבבלי לא הובא.

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כח:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ו [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

ערות שבטלה מקצתה בסתירה בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כט:]
היו שלשה (עדים שנסתרה), אחד אומר אני ראיתיה שלא ניטמאת בתוך כדי סתירה (ושניים אומרים שכן נטמאה), מה את עבד לה - כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, או תתקיים העדות בשאר? אמר רבי אבמרי: מכיון דאת מר (שאתה אומר) בעידות שבטלה

מקצתה בטלה כולה (אפילו מאן דאמר שבטלה כולה) מודה הוא הכא שתתקיים העדות בשאר, מפני שרגלים לדבר.
בבלי לא הובא, והובא בתוס' ד"ה הא.

פרק ז – אלו נאמרין

פרשת סוטה וכו' נאמרים בכל לשון דווקא אם מבין בבלי לב. • פ"ז ה"א [כט].
אילו נאמרין בלשונם: פרשת סוטה ווידוי מעשר וכו'.
בבלי במשנה הגירסא: אלו נאמרים בכל לשון, ותוס' (ד"ה אלו) גרס כגירסת הירושלמי, וביאר שהוא דווקא בלשון שמבין.

כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן בבלי לב. • פ"ז ה"א [כט].
ואמר הכהן לאשה - בכל לשון שהיא שומעת, דברי רבי יאשיה. אמר ליה רבי יונתן:
ואם אינה שומעת ולמה היא עונה אחריו אמן? אלא שלא יאמר לה על ידי תורגמן.
בבלי לא דן בתורגמן.

שיחתן של צדקניות פ"ז ה"א [כט].
לא מצינו שדיבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד וכו'. כמה כירכורי כירכורים
הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות.
בבלי לא הובא.

אם יודע גם לשה"ק צריך לקרוא דווקא בה בבלי לב. • פ"ז ה"א [כט].
מגילת אסתר היה יודע לקרותה אשורית (לשון הקודש) ולעז - אינו יוצא אלא אשורית,
בלעז (ואינו מבין לשון הקודש) - יוצא בה בלעז.
בבלי לא חילק אם יודע גם את לשון הקודש.

תפילה בכל לשון בבלי לג. • פ"ז ה"א [כט].
ותפילה (בכל לשון) - כדי שיהא יודע לתבוע צרכיו.
בבלי הלשון: רחמי היא, כל היכי דבעי מצלי.

משביעים אותו על דעתנו פ"ז ה"א [כט].
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעלתה של לשון ארמית בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל].
שלא יהא לשון סורסי (ארמית) קל בעיניך, שבתורה ובנביאים ובכתובים הוא אמור וכו'.
בבלי לא הובא. לשון סורסי הוזכר בפסחים סא.

ארבעה לשונות נאים בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל].
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לג.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל.]

ק"כ מיל מהירדן להר גריזים

על דעתיה דרבי יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום (מהירדן להר גריזים).
בבלי הוא "יותר משישים מיל", ושיירי קרבן דן בזה.

בבלי לו:

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

בבלי לו:

יוסף ראה גם את דמות רחל

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל:]

הברכות והקללות נאמרו לאחר י"ד שנה

כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו, שבע שכיבשו ושבע שחילקו, ודכוותה לא נאמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה. התיב רבי חנניה קומי (לפני) רבי מנא: והכתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה (משמע מיד)! אמר ליה: אבנים הקימו אותן מיד, ברכות וקללות לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו.

בבלי לא הובא, ובפשטות גם הברכות והקללות היו מיד¹³.

פ"ז ה"ד [לא.]

כשהתורה כוללת כמה דינים אינם שני כתובים, וכן מלמדים

כן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון כל שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (ולכן על כל המצוות עובר בארור). אמר ליה: לא בדבר אחד דילמא בשני דברים, והכא בשני דברים אנן קיימין (עוסקים - כל אחד עשר הארורים, והם שני כתובים הבאים כאחד ואינם מלמדים)! אמר רבי תנחומא: מכיון דכתיב בסוף אמון כמי שכולו דבר אחד (ולכן מלמדים).

בבלי לא הובא כלל זה.

פ"ז ה"ד [לא.]

מקור מפסוק להגבהת התורה

ארור אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת, וכי יש תורה נופלת? שמעון בן יקים אומר: זה החזן שהוא עומד (הגבהת התורה).

בבלי מגילה לב. דן בדיני הגבהה, אך לא הביא לה מקור מפסוקים.

פ"ז ה"ד [לא.]

החזקת לומדי תורה

למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק - הרי זה בכלל ארור וכו'. לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה ולא היתה ספיקה בידו להחזיק והחזיק - הרי זה בכלל ברוך וכו'. עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות (מחזיקי לומדי תורה) בצילה של בעלי תורה, מה טעמא כי בצל החכמה בצל הכסף, ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה.

בבלי בפסחים נג: הובא רק שהמחזיק לומדי תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר בצל החכמה בצל הכסף.

¹³ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לט.

בנימין היה חצוי על אבני האפור – בן ימין
 כשם שהן חלוקין כאן כך הן חלוקין באבני אפור. במלואותם - כדי שיהו עשרים וחמשה מיכן ועשרים וחמשה מיכן וכו'. והלא אינן אלא עשרים ושלושה מיכן ועשרים ושבעה מיכן! אמר רבי יוחנן: בנימין היה חצוי, בן מיכן, ימין מיכן.
בבבלי גם כן הובא שעשרים וחמשה על אבן זו ועשרים וחמשה על אבן זו, ולא הקשה על כך, ומשמע שבנימין לא היה חצוי (לשון הגמרא: בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן). ותוס' (ד"ה עשרים) הביאו את הירושלמי.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד היכן הגיעו המים בירדן
 שהיו המים גדושים ועולין כיפין על כיפין. רבי לוי אמר: עד לבו של רקיע, תמן אמרין: עד בבל וכו', תני רבי אליעזר בן יעקב אומר: יותר משלש מאות מיל היו המים.
בבבלי הובאה רק הדעה האחרונה.

נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה הרצועה
 בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות וכו'. אמר רבי לוי: ביבנה הותרה הרצועה (שלא יענשו עליהם), יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות.
בבבלי לא הובא.

המקרא את הכהנים צריך להיות ישראלי
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ט [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ד [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת כה"ג "על ירושלים" – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו ביומא פ"ז ה"א [לו:].

האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ז ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
לא כן תני רבי חייה לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ואמר רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש: אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה! תיפתר שסמך לו בכותל וישב לו.

בבבלי סובר שלמלכי בית דוד יש ישיבה בעזרה. כמו כן תירץ שישבו בעזרת נשים (ומראה הפנים פסחים פ"ה ה"י [לח:] הוכיח מכאן שהירושלמי סובר שגם בעזרת נשים אסור לשבת)¹⁴.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
בבלי מ:
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס
הרבה חללים נפלו באותו היום שהחניפו לו.
בבבלי לא הובא.

הפרשות שהמלך קורא בהקהל
וקורא מתחילה אלה הדברים ועד שמע, ושמע, והיה אם שמוע, עשר תעשר, וכי תכלה לעשר, ברכות וקללות עד שהוא גומר את כולם.
בבבלי במשנה מוסיף גם "ופרשת המלך".

פרק ח – משוח מלחמה

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים
לא מסתברא דלא ופקדו שרי צבאות בראש העם ואחר כך ונגש הכהן ודבר אל העם - מאן די מתקון לון הוא משמע לון (שהרי אחרי שמכין להם את מערכות המלחמה צריך לדבר אליהם, ובפסוק הסדר הפוך)! אין מקרא אמור על סדר. בספר את אמר שוטר שומע מפי כהן פרשה ואומרה בכל לשון, אבל בערכי המלחמה מספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. רבי חגיי בעי: כמה דתימר בספר שוטר שומע פרשה מפי כהן ואומרה לעם בכל לשון ואמור אף בערכי המלחמה כן. התיב רבי חייה בר אדא לא מסתברא דלא והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ואחר כך ונגש הכהן ודבר אל העם (שהרי הכהן מדבר זאת לבד אחרי שפסקו השוטרים)! אמר ליה: מכיון דאת אמר אין מקרא אמור על הסדר לית שמע מינה כלום.
בבבלי לא הובא. הכלל שאין מוקדם ומאוחר בתורה הובא בפסחים ו, אך שם כתוב שהוא רק בשתי פרשיות ולא באותה פרשה.

¹⁴ מצאנו שלירושלמי דין עזרת נשים כדין המקדש, ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כב.

אסור לטמא את הטהור

פ"ח ה"ב [לד:]

הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה

פ"ח ה"ב [לה:]

הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מסייע לישראל נגד כלי המלחמה של הגויים

בבלי מב: • פ"ח ה"ג [לה:]

מנוגה נגדו עביו - עברו כנגד טומיות (כת של פרשים) שלהן, עברו כנגד הכיתים (כיתות של חיילים) שלהן, ברד כנגד בליצטירא (אבני בליסטראות) שלהן, וגחלי כנגד טרמנטן (אבנים שנזרקות) שלהן, אש כנגד הנפט שלהן, וירעם משמים כנגד הלפידין שלהן, ועליון יתן קולו כנגד קול הקרנות שלהן, וישלח חציו כנגד החיצים שלהן וכו' (במלחמה במצרים). **בבבלי** לא הובא.

האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת

בבלי מב:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד

פ"ח ה"ג [לה:]

רבי יודה בן לקיש אומר: שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר, אחד שהיתה התורה נתונה בו ואחד שהיו שיברי הלוחות מונחין בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה נתון באהל מועד, הדא היא דכתיב וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה, וזה שהיו שברי הלוחות נתונים בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן. ורבנן אמרי: אחד היה, ופעם אחת יצא ובימי עלי נשבה.

בבבלי לא הובאה כלל מחלוקת זו, ובפשטות לבבלי היה רק ארון אחד, וכן כתב הרמב"ן (דברים י א). והרא"ם ביאר בדעת רש"י שגם לבבלי היא מחלוקת: לרבי מאיר היו שני ארונות ולרבי יהודה היה רק אחד (ע"פ מחלוקתם בבבא בתרא יד., האריך בכל זה בספר הדר העולם, פרק "ארון הברית אחד או שניים").

מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית

פ"ח ה"ג [לו.]

אמר רבי יוחנן: באמה של ששה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של ששה טפחים רבי מאיר היא וכו', ארכו של ארון חמשה עשר דכתיב אמתים וחצי ארכו - אמה אשתה (שישה טפחים) ואמה אשתה ופלגות אמתא תלתא וכו', ורחבו של ארון תשעה טפחים דכתיב אמה וחצי רחבו - אמתא אישתא ופלגות אמתא תלתא וכו'. רבי שמעון בן לקיש אמר: באמה של חמשה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של חמשה טפחים רבי יהודה וכו', ארכו של ארון שנים עשר טפחים ומחצה דכתיב אמתים וחצי ארכו - אמתא חמשה ואמתא חמשה ופלגות אמתא תרין ופלג וכו', ורחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה דכתיב ואמה וחצי רחבו - אמתא חמשה טפחים ופלגות אמתא תרין ופלג וכו'.

בבבלי בבא בתרא יד. גם כן הביא את מחלוקת זו, אך קיצר יותר ולא פירט את החישוב כיצד אמתים וחצי הם חמישה עשר טפחים (אמה אשתה ואמה אשתה ופלגות אמתא תלתא) וכן לגבי שאר החישובים כאן¹⁵.

¹⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

גודל הלוחות

[פ"ח ה"ג [לו].]

והלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן שלשה (ומעין זה בתענית פ"ד ה"ה [כג.], אמנם בשקלים פ"ו ה"ו [טז.], יש בזה כמה גרסאות).

בבלי בבא בתרא יד. ונדרים לח. כתוב שהלוחות אורכן שישה ורוחבן שישה ועוביין שלושה. יש להעיר שאע"פ שנחלקו התלמודים מהו רוחב הלוחות, לכו"ע הם תפסו מהארון שנים עשר על שישה טפחים, משום שלירושלמי הלוחות השבורים היו מונחים בצד השלמים (פני משה כאן ד"ה תן רחבן) ולבבלי הם היו מונחים תחת השלמים (רש"י בבא בתרא יד: ד"ה שברי). תוס' מנחות צט. ד"ה מלמד הביאו את הירושלמי. והיפה עיניי (ונדרים לח.) יישב שהתלמודים לא חלוקים בזה, אלא שרוחבן הוא שישה ועוביין הוא שלושה.

לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים

[פ"ח ה"ג [לו].]

רבי שמעון בן לקיש אמר: באמה של חמשה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של חמשה טפחים רבי יהודה וכו', ורחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה וכו' תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון נשתייר שם טפח ומחצה - אצבע לכתלים מיכן ואצבע לכתלים מיכן, וחצי טפח מיכן וחצי טפח מכאן לשילוט (שתשלוט ידו לקחת את הלוחות ברווח).

בבלי בבא בתרא יד. לדעה זו (שאמה של חמישה) הטפח שנשאר לא היה לשילוט אלא היו בו עמודים, ולדעה השנייה העמודים היו מחוץ לארון. ובירושלמי לא הובא כלל שהיו עמודים. כמו כן הבבלי (שם) מוסיף שהיו בארון השם וכל כינויו, ובירושלמי לא הובא.

מחלוקת כיצד היו הלוחות כתובים

[פ"ח ה"ג [לו].]

כיצד היו הלוחות כתובים? רבי חנניה בן גמליאל אומר: חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה, ורבנין (רבנן) אמרין: עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה וכו', רבי שמעון בן יוחי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה וכו', רבי סימאי אומר: ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, מזה ומזה הם כתובים טטרגונה (מארבעת הצדדים). חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: בין כל דיבור ודיבור דיקדוקיה ואותותיה (של התורה) וכו'. רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש: תורה שנתן הקב"ה עורה אש לבנה חרותה אש שחורה, היא אש ומוכללת באש חצובה מאש נתונה מאש, מימינו אש דת למו. **בבלי** לא הובא.

הבונה בית בחו"ל לא חוזר

[בבלי מג. • פ"ח ה"ד [לז.].]

יכול הבונה בית בחוצה לארץ יהא חוזר? תלמוד לומר ולא חנכו - את שמצוה לחנכו, יצא זה שאינו מצוה לחנכו.

בבלי לא הובא, אלא דרש "ולא חנכו" - פרט לגזלן. והשיירי קרבן הוכיח מכאן שלירושלמי סעודת חנוכת הבית בחו"ל אינה סעודת מצוה¹⁶ (וכן לקמן בסמוך הירושלמי מיעט את הנושא איילונית שאין בה מצוה).

¹⁶ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

איסור לועג לרש

בבלי מג:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא איילוני לא חוזר

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לח.].

מה תלמוד לומר חדשה? פרט למחזיר את גרושתו. אמר רבי יוסי: זאת אומרת הנושא את האיילונית הואיל ואין מצוה לישב עמה אינו חוזר.

בבלי מיעט מחזיר גרושתו, אך לא הביא את דין איילונית (וכן לעיל בסמוך הירושלמי מיעט בונה בית בחו"ל שאין בו מצוה).

תפילת כהן גדול

פ"ח ה"י [לח.].

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם ביומא פ"ה ה"ב [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

החוזרים צריכים להביא ראייה

בבלי מג: • פ"ח ה"ט [לט.].

כולהן (כל אלו שחוזרים) צריכין להביא ראייה לדבריהן (שבנה בית וכו') חוץ מזה שעדין עמו. **בבלי** לא הובא.

לא מפרסמים את המתיירא מהעבירות

בבלי מד: • פ"ח ה"ט [לט.].

כמאן דמר (דאמר) שהוא מתיירא מעבירות שבידו עוד הוא צריך להביא ראייה? לפיכך תלת לו התורה את כל אילו שיחזור בגללן (ולא ידעו שחזר משום העבירות), שלא לפרסם את החטאים. ואתיין כ"י דמר (כמו שאמר) רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' - שלא לפרסם את החטאים. **בבלי** לא הובא¹⁷.

החכם עיניו בראשו – שיודע מה יהיה בסופו

פ"ח ה"י [לט.].

כתיב החכם עיניו בראשו, הכסיל במה ברגליו? (בתמיה, אלא מה בא ללמדנו). אמר רבי אבא מרי: החכם עד שהוא בראשו של דבר הוא יודע מה בסופו. **בבלי** לא הובא.

המחלוקת בגדר מלחמת רשות ומצוה

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט.].

אמר רבי יוחנן: משמעות ביניהן - רבי יהודה היה קורא למלחמת הרשות מלחמת מצוה וכו' (ונפק"מ רק לעוסק במצוה). אמר רב חסדא: מחלוקת ביניהן - רבנן (רבנן) אמרין מלחמת מצוה זו מלחמת דוד, מלחמת חובה זו מלחמת יהושע, רבי יהודה היה קורא מלחמת רשות כגון אנן דאזלין עליהן, מלחמת חובה כגון דאתיין אינן עלינן. **בבלי** מובאת רק דעת רבי יוחנן, שהנפק"מ היא רק לעוסק במצוה.

אפילו רב בן רב יוצא למלחמה

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט.].

והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי - מהו אין נקי? רבי סימון ורבנן (רבנן), רבי סימון: אין נקי לביתו שעה אחת, ורבנן אמרין: לית רבי בריבי (אפילו רב בן רב יוצא למלחמה).

¹⁷ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מביא שלא מפרסמים את החוטאים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נט.

בבלי לא הובא.

פרק ט – עגלה ערופה

עורפים רק אם יש עדים שראו את הנהרג
 כי ימצא - אין מציאה בכל מקום אלא בעדים. לא נודע מי הכהו - הא נודע מי הכהו
 אפילו עבד אפילו שפחה לא היו עורפין, וכא (וכאן) את אמר אכין (כך, שצריך שיהיו עדים)?
 כאן להורג (אם יש עדים לא עורפים) כאן לנהרג (צריך שיהיו עדים שראוהו נהרג).
בבלי לא הובא דין זה.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ג ה"א [טו:].

מפרפר – אפשר שנעשה לו נס
 חלל - ולא מפרס, ראוהו מפרפר כאן ובא לאחר זמן ולא מצאו - אני אומר נעשו לו
 ניסים וחיה.
בבלי היא רק דרשה חלל ולא מפרפר¹⁸.

עשרה דברים שנאמרו בירושלים
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות
 דרבי ישמעאל אמר כל ביאות שנאמרו בתורה (מצוות שנאמר בהן כי תבואו) לאחר ארבע
 עשרה שנה נאמרו, שבע שכיבשו ושבע שחילקו. אמר רבי פינחס בירבי בון: נאמר כל
 אותן ארבע עשרה שנה מצויינין היו (עסוקים בכיבוש וחלוקה, ולכן פטורים ממצוות אלו).
בבלי לא הובא¹⁹.

קוברים את ההרוג לפני המדידה
 כיצד היו עושין? שלוחי בית דין יוצאין ומלקטין את סימניו (של ההרוג) ומוכרין (קוברים)
 אותו ומציינין על קברו כדי שיצאו בית דין מלישכת הגזית וימודו.
בבלי לא דן בקבורתו כלל, והרמב"ם (רוצח פ"ט ה"ב) הביא את דין הקבורה, אך כתב
 שהיא לאחר המדידה, שלא כירושלמי. ושיירי קרבן דן בזה.

לא פוסקים כרבי שמעון
 כל אילין (המימרות) דרבי שמעון בן יוחי מן אילין דהכין הכין, יחידין אינן (פני משה: שהוא
 דעת יחיד. קרבן העדה: שלא נודע שם האומרן משמו) ולא סמכין עליהן.

¹⁸ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

¹⁹ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף לט.

בבלי לא הובא.

בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא]:

הרוג שנמצא בין שתי עיירות

מה טעמא דרבי אלעזר (שאם נמצא בין שתי עיירות שתיהן מביאות עגלה ערופה)? דכתיב ומדדו את הערים אשר סביבות החלל.

בבלי טעמו שאפשר לצמצם (ששת העיירות באותו מרחק) וקרובה ואפילו קרובות.

פ"ט ה"ב [מא]:

האם ערי מקלט מביאות עגלה ערופה

ערי מקלט מה הן? אין תימר (אם תאמר) למחלוקת ניתנו - מביאות עגלה ערופה, אין תימר לבית דירה ניתנו - אינן מביאות עגלה ערופה (פני משה: למחלוקת - שניתנו ללוויים להיות לחלקם ממש, לדירה - ניתנו ללוויים רק לדור. קרבן העדה: למחלוקת - השבטים נתנו אותם מחלקיהם, בית דירה - ניתנו לכל השבטים לדור בהן).

בבלי לא דן כלל בערי מקלט.

פ"ט ה"ג [מא]:

אנשי ציפורי הסתירו את החוטם מפני המלכות

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מה: • פ"ט ה"ד [מא]:

ספיקות אם הגוף והראש של אותו האדם

היה מנדרן (מדרון) מיכן ומיכן (והראש בצד אחד של המדרון והגוף בצד השני), אנא אמר רישא אזל לחד אתר וגופא אזל לחד אתר (והם של אותו האדם), או הראש הזה אין לו גוף או הגוף (והגוף) הזה אין לו ראש (והם של שני בני אדם)? (ונשאר בספק). היה שוה (מקום שאינו מדרון), כל מקום שדרכו ליתזו - גוף אחד הוא, ואם לאו - הראש הזה אין לו גוף והגוף הזה אין לו ראש.

בבלי לא הובאו דינים אלו.

פ"ט ה"ה [מב]:

דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד

דרבי ישמעאל אמר כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד - נעקר מכללו והרי הוא בחידושו (אין לך בו אלא חידושו ולא לומדים מהכלל) וכו', דרבנין (רבנן) אמרין הרי הוא בכללו והרי הוא בחידושו (ולומדים מהכלל).

בבלי בברייתא ד"ג מידות הגירסא בדעת רבי ישמעאל היא: לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, והדין שנאמר בירושלמי כאן הוא לגבי דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר החדש. ולגבי כלל שיצא לדון בדבר חדש גם בבבלי זבחים מט. נחלקו כמו בירושלמי כאן. ושיירי קרבן דן בזה.

פ"ט ה"ה [מב]:

האם עגלה ערופה טהורה או טמאה כנבילה

חד סב שאל לרבנין (רבנן) דקיסרין: עריפתה מהו שתטהר טריפתה מטומאתה? אמרין ליה: ולא מתניתא? השוחט ונמצא טריפה. אמר לון: מה אנן בעיין טריפה ואתון מיייתו ליה שחוטה? אמרון ליה: לא כן אמר רבי ינאי דברי רבי מאיר אפילו טריפה חייב? ואמר לון: ומן הדא דרבי ינאי אתון מגיבין לי? (שאיני סובר כרבי ינאי).

בבלי זבחים ע: פשוט שעגלה ערופה טהורה.

עריפת העגלה ברוב שניים

בבלי מו: • פ"ט ה"ה [מג].

וצריך לערוף בה שנים (שני סימנים) או רוב שנים? נישמענה מן הדא, דאמר רבי זעירא רב יהודה בשם שמואל: עד מקום שהצואר כשר לשחיטה כנגדו העורף כשר למליקה, וכן הוא אמר אכן (דינו כמליקה שכשר ברוב שניים).
בבלי לא הובא.

האם הפסוק נאמר על ההורג או הנהרג

בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג].

רבנין דהכא (חכמי ארץ ישראל) פתרינ קרייא (מפרשים את הפסוק) בהורג - שלא בא על ידינו ופטרנוהו ולא הרגנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו ועימעמנו על דינו. ורבנין דתמן (חכמי בבל) פתרינ קרייא בנהרג - ולא בא על ידינו ופטרנוהו בלא הלוייה ולא ראינוהו והנחנוהו בלא פרנסה.
בבלי פשוט שהפסוק נאמר על הנהרג.

פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר חלק

בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג].

והזקינים רוחצין את ידיהן במים על מקום עריפתה של עגלה ואומר ידינו לא שפכו את הדם הזה וגו', והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל, ורוח הקודש אומרת ונכפר להם הדם, שלשה מקורות נאמרו בעניין אחד מה שאמר זה לא אמר זה ומה שאמר זה לא אמר זה. כיוצא בדבר אתה אומר ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה וכו'. כיוצא בדבר אתה אומר ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פירייה וכו'. כיוצא בדבר אתה אומר בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא וגו'.
בבלי לא הובא.

תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו

בבלי מז:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לכך שהורגים את הרוצח גם לאחר העריפה

בבלי מז: • פ"ט ה"ו [מג].

ויאות (נכון מה שכתוב במשנה שאם נמצא הרוצח אפילו אחר העריפה - הורגים אותו), מה כתיב ונכפר להם הדם ושתק? אלא אפילו כן ואתה תבער הדם הנקי מקרבך.
בבלי דין זה נלמד מהפסוק "ולארץ לא יכופר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכה".

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא

בבלי מז: • פ"ט ה"ז [מג].

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ו [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות

בבלי מז: • פ"ט ה"ז [מד].

ולא עמד אשכול (מיוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) עד שעמד רבי עקיבה. וכל הזוגות (אחר יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) לא היו אשכולות? אלא אילו שימשו פרנסות (היו נשיא ואב בית דין, ופשוט שהיו אשכולות) ואילו לא שימשו פרנסות (רבי עקיבא לא היה נשיא ואב בית דין, וזהו החידוש שהיה אשכול).
בבלי לא הובא.

רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי
כל הזוגות שעמדו משמת משה ועד שעמד יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלם איפשר ליתן בהן דופי, עד שעמד רבי יהודה בן בבא אי אפשר ליתן בהן דופי.
בבלי לא הובא.

היו מכים את הקרבנות ונעשו נבילות
את הנוקפין - אותן שהיו מכין על גבי העגל בין קרניו, אמר להן יוחנן כהן גדול: עד מתי אתם מאכילין את המזבח נבילות? ועמד ועשה להן טבעות.
בבלי הקשה ודחה שאינן נבילות אלא טריפות²⁰. ובירושלמי מעשר שני (פ"ה ה"ה [לג:]) גרס "טרפות", בלי קושיא ודחייה.

מאיזו תקופה היו נשיא ואב בית דין
ובימיו (של יוחנן כהן גדול) אין צריך לשאול על הדמאי - שהעמיד זוגות (שישגחו על הדמאי).
בבלי לא הובא. רא"פ פירש שיוחנן כהן גדול הוא שזה שתיקן שיהיו נשיא ואב בית דין, שהם נקראים זוגות, כבבלי חגיגה טז; ושיירי קרבן הקשה עליו שהרי נשיא ואב בית דין היו כבר מימות משה.

בראשונה היה המעשר מתחלק לשלושה
בראשונה היה מעשר (פני משה: מעשר ראשון. קרבן העדה: מעשר עני) נעשה לשלשה חלקים: שליש למכרי כהונה ולוייה, ושליש לאוצר (צדקה), ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלם.
בבלי לא הובא.

הטעם שבתחילה היה מותר לשיר בבתי משתאות
משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות וכו' - בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהן ולא היו אומרים דברי נבלה בשיר, אבל עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהן הן אומרים דברי נבלה בשיר.
בבלי לא הביא טעם לזה.

בי"ד של מעלה נפרעים ממנו וממשפחתו
בראשונה (שהסנהדרין היו מענישים את דובר הנבלה) לא היו נפרעים אלא מאותו האיש בלבד, אבל עכשיו (שבית דין של מעלה מענישים אותו) נפרעים ממנו וממשפחתו.
בבלי לא הובא.

מי הם נביאים הראשונים
משמתו נביאים הראשונים פסקו אורים ותומים - רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: זה שמואל ודוד, רבי בא (אבא) בר כהנא בשם רב: זה גד ונתן, רבי ירמיה רבי שמואל בר יצחק בשם רב: זה ירמיה וברוך.

²⁰ דרך בבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הביא שזה דוד שמואל ושלמה, דחה והסיק שאלו כל הנביאים חוץ מחגי זכריה ומלאכי.

השם תרשתא, התיירו לו לשתות יין של גויים
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

למה נקרא שמו שמואל הקטן
ולמה נקרא שמו קטן? לפי שהוא מקטין עצמו, ויש אומרים לפי שמעט היה קטן משמואל הרמתי.
בבבלי לא הובא.

זכוכית לבנה
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

זריזות מביאה לידי נקיות
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמוד
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם לאיסור חכמה יוונית
שאלו רבי יהושע: מהו שילמד אדם את בנו יוונית? אמר להן: ילמדינו בשעה שאינה לא יום ולא לילה, דכתיב והגית בו יומם ולילה (ולכן אסור ללמדה כלל). מעתה אסור לאדם ללמד את בנו אומנות בגין דכתיב והגית בו יומם ולילה, והתני רבי ישמעאל ובחרת בחיים זו אומנות! רבי בא (אבא) בריה דרבי חייה בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: מפני המסורות (אלא טעם האיסור שמא ימסור לגויים סודות, כמו המעשה בבבלי).
בבבלי מובאת רק המסקנה, שגזרו על כך משום זקן שמסר סוד לגויים²¹. אמנם במנחות צט: יש דעה שאסור ללמוד חכמה יוונית משום והגית בו יומם ולילה²².

מותר ללמד את בתו יוונית
מותר לאדם ללמד את בתו יוונית מפני שהיא תכשיט לה.
בבבלי לא הובא.

מקור ללימוד אומנות
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

²¹ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

²² ייתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, ולכן למסקנת הירושלמי אין בכך איסור ביטול תורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

קטונתא – תמציתן של צדיקים וחסידים
 משמת רבי יוסי חסידא ורבי יוסי קטונתא פסקו אנשי חסידות. ולמה נקרא קטונתא, שהיה תמציתן של צדיקים ושל חסידים.
בבלי גירסת המשנה היא "משמת רבי יוסי קטונתא פסקו חסידים, ולמה נקרא שמו קטונתא שהיה קטונתא של חסידים", ופירש רש"י (ד"ה קטונתא) שהיה מקטניהם של החסידים וסופן. ובירושלמי בבא קמא (פ"ג ה"ז [ז.ט]) גרס כגירסת הבבלי כאן.

נגנז ספר החכמה ופסקה הבינה
 בבלי מט: • פ"ט הט"ז [מז].
 משמת רבי אליעזר נגנז ספר החכמה וכו' משמת רבי יוסי פסקה הבינה וכו'.
בבלי הלשון: משמת רבי אליעזר נגנז ספר תורה, ורבי יוסי לא הוזכר בעניין זה כלל. שאר התנאים שמתו הוזכרו בבבלי כמו בירושלמי.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא בבלי מח: • פ"ט הט"ז [מז].
 מעשה שנכנסו זקנים לעליית בית גדיא ביריחו, ויצאת בת קול ואמרה להן: יש ביניכם שניים ראויין לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן, ונתנו עיניהן בשמואל הקטן (שהוא השני). ושוב נכנסו זקנים לעליה ביבנה ויצאה בת קול ואמרה להן: יש ביניכם שנים ראויין לרוח הקודש ושמואל הקטן אחד מהן, ונתנו עיניהן ברבי אליעזר, והיו שמחין שהסכימה דעתן לדעת המקום (שהבת קול השנייה גילתה שצדקו בדעתם ששמואל הקטן הוא זה שראוי לרוח הקודש. ובעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:] וכן בהוריות פ"ג ה"ה [יט:] הגירסא: שהסכימה דעתן לדעת רוח הקודש).

בבלי הובא אותו מעשה בכמה שינויים: במקום ראוי לרוח הקודש כתב שראוי להשראת שכינה²³ (ורק בתחילת המעשה כתב שנסתלקה רוח הקודש מירושלם), והבת קול לא הזכירה שום שם, אלא "יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה" והוסיף "אלא שאין דורו זכאי לכך". והבבלי הביא רק את הלל הזקן ושמואל הקטן (ולא את רבי אליעזר). כמו כן בבבלי במקום "בית גדיא" שם המקום "בית גוריא".

מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

²³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

מסכת גיטין

פרק א – המביא גט

הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה
הירושלמי דן בזה בגיטין השמטות ד"ה בשלטי, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הלשון "גט" פירושה גירושין
הירושלמי דן בזה בגיטין השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

האם עכו מארץ ישראל
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ז [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם אמירת בפני נכתב
רבי יהושע בן לוי אמר: שנייא היא שאינן בקיאים בדיקדוקי גיטין, אמר רבי יוחנן: קל היקלו עליה שלא תהא יושבת עגונה (שאינן עדים מצויין לקיימו).
בבבלי היא מחלוקת רבה ורבא, ולרבה הטעם שאינן בקיאים לשמה, ותוס' (ד"ה לפי) ביארו שהוא דווקא לשמה ולא שאר דקדוקי גיטין, ובירושלמי מפורש שאינם בקיאים גם בשאר דקדוקי גיטין (וכן לקמן פ"א ה"א [ב.]). לירושלמי שואלים את השליח גם על שאר דקדוקי הגט).

הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול
אינו חשוד לקלקלה בידי שמים (לכתוב במזיד גט פסול), בבית דין הוא חשוד לקללה (לערעל בבית דין שהגט מזויף אע"פ שבאמת הוא כשר, כדי לקלקלה).
בבבלי לא הובא.

הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ד [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שרטוט בכתיבת פסוקים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מכר את בתו בשביל ללמוד תורה
הירושלמי דן בזה בהשמטות למסכת גיטין ד"ה בתוספות, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ב ה"ז [יא:].

קניית בתים מגוי בשבת

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ד [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא בבלי ח: • פ"א ה"א [א:]
 כתב כל נכסיו לעבדו, את אמר הוא גיטו הוא מתנתו (באותו שטר), מה את עבד לה -
 כגט הוא ועררו בטל, או כמתנה הוא ועררו קיים? וייבא כהדא (ראיה): כתב כל נכסיו
 לשני בני אדם כאחת והיו עדים כשירין לזה ופסולין לזה וכו' רבי יוחנן אמר מאחר
 שהן פסולין לזה פסולין לזה וריש לקיש אמר כשירין לזה ופסולין לזה (קרבן העדה פירש
 שהוא דין פלגין דיבורא, ופני משה פירש שהוא דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה).
בבבלי מבואר שכתב כל נכסיו לעבדו הוא דין פלגין דיבורא, ולא תולה זאת בעדות
 שבטלה מקצתה¹.

צריך לומר "בפני נכתב ביום ולשמה" בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
 עד שיאמר בפני נכתב ביום ונחתם ביום (ולא בלילה), עד שיאמר נכתב לשמה ונחתם
 לשמה (קרבן העדה: וכן שאר דקדוקי הגט).
בבבלי שואלים אותו רק על לשמה (וכן לעיל פ"א ה"א [א.]) דעת הירושלמי שאינם בקיאים בכל
 דקדוקי גיטין).

כותבים את הגט בבית דין פ"א ה"א [ב:]
 עד שיכתוב במקום יהודאיקי (שיכתוב את הגט בבית דין), אם אין שם יהודאיקי - בבית
 הכנסת, אם אין שם בית הכנסת - מצרף עשרה בני אדם.
בבבלי לא הובא.

נתנו ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
 דאמר רבין בר רב חסדא אייתי גיטא ונתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם,
 אתא עובדא קומי (לפני) רבי יוחנן, אמר ליה: טליהו ממנה ואמור לה בפני שנים בפני
 נכתב ובפני נחתם.
בבבלי זו דעת חכמים, ורבי מאיר סובר שיוציא והוולד ממזר.

מלווה ולווה שתפוסים בשטר פ"א ה"א [ד:]
 המלוה והלוה שהיו תפושין בשטר, המלוה אומר שלי הוא שאבד ממני והלוה אומר
 שלי הוא שפרעתי לך - יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי. רשב"ג אומר: יחלוקו. אמר
 רבי לעזר: הכל הולך אחר התפוש בעדים (במקום החתימה).
בבבלי בבא מציא ז. גם כן הובאה מחלוקת רבי ורשב"ג, אך שם (ע"ב) דעת רבי
 אלעזר שכאשר אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף - זה נוטל טופס וזה נוטל תורף,
 ונפק"מ לגבות ממשועבדים. ותוס' שם (ד"ה דאית) הביאו את הירושלמי.

¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו
הכא אפילו כולה בידה וחוט אחד בידו אינו גט, דכתיב ונתן בידה - עד שיהא כולו בידה.

בבבלי גיטין עח: מקור הדין הוא מבעינן כריתות וליכא. ומראה הפנים הביא שנפק"מ בין דרשת הבבלי לירושלמי למקרה שנתנו הבעל לידה וקפצה ידה מרצון הבעל עד שאינו יכול לנתקו ממנה.

מאי קעביד הקב"ה – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן אגדה על פילגש בגבעה, ושאל רבי אביתר את אליהו מאי קא עביד הקב"ה, אמר ליה עסיק בפילגש בגבעה וכו'. ובירושלמי לא נמצא².

כפר סמיי – כפר סיסאי
מכפר סמיי שבתחום עכו וכו'.
בבבלי הובא אותו מעשה אך שמו של הכפר הוא סיסאי.

הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה בספק דרבנן
הלכה כמי שהוא מיקל בדברי סופרין (במחלוקות בדיני בפני נכתב. וציון ירושלים הקשה שהרי היא בחזקת אשת איש, ונשאר בצ"ע).
בבבלי לא הובא.

עכו – חלקה בארץ וחלקה בחו"ל
עכו - יש בה ארץ ישראל ויש בה חוצה לארץ.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ב. ד"ה ואשקלון) הביאו את הירושלמי.

אסור לכהן לצאת לחו"ל
רבי הוה בעכו, חמא (ראה) חד בר נש מכיפתא (פני משה: גשר. קרבן העדה: סלע) ולעיל. אמר ליה: לית את בריה דפלן כהנא, ולא הוה אבוך כהן (ואסור לכהן לצאת לחו"ל)? אמר ליה: עיניו של אבא היו גבוהות ונשא אשה שאינה הוגנת לו וחילל אותו האיש.
בבבלי לא הובא³.

מקדעים לעדים נייר חלק
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלושה דברים צריכים לשמה
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

כותים חשודים על ממון ולא על עריות
על הממון נחשדו ועל הממון נפסלו. לא נחשדו על העריות, ועדי נפשות כעדי עריות.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

³ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי דן באיסור לצאת לחו"ל ומדגיש שמדובר דווקא בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

בבבלי הביא רק שלדעת רשב"ג כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל, אך לא חילק בין ממון לעריות.

פ"א ה"ד [ז:]

שטר שחלק מעדיו פסולים

שטר שחותמו בארבעה עדים ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים - כשר ותתקיים העדות בשאר.

בבבלי בבא בתרא קסב: הגירסא "ונמצא אחד מהם קרוב או פסול", ולא דווקא אחד מהראשונים. ומראה הפנים הביא שהיא מחלוקת ראשונים, שבה"ג הכשיר רק אם הראשונים הם הפסולים, והרמב"ם הכשיר אפילו אם האחרונים.

בבלי י. • פ"א ה"ד [ז:]

הטעם שכותים פסולים

כותים משום מה הן פסולין? אמר רבי יוחנן: משום גירי אריות. וקשיא, אילו מי שלא נתגייר לשום שמים וחזר ונתגייר לשום שמים שמא אין מקבלין אותו? רבי יוחנן בשם רבי אלעזר: משום גוי ועבד הבא על ישראל הוולד ממזר. והאמר רבי עקיבה גירי צדק הן! על שם שהן מייבמין את הארוסות ומוציאין את הנשואות. והא רבנין (רבנן) אמרין אין ממזר ביבמה! על שם שאינן בקיין בדיקדוקי גיטין. הא רבן גמליאל מכשיר בגיטתה! רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן: על שנתערבו בהם כהני במות. **בבבלי** קידושין עה: הובאו כל דעות אלו, אך לא כהו"א שנדחות, אלא כמחלוקת.

בבלי י:

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ג ה"ד [י:].

בבלי יב.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [ג:].

בבלי יב.

בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותיך

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יב.

מצוה לפרנס עבדים

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יב:

קוטע יד עבד של חבירו

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד. – יד: • פ"א ה"ה [ז:]

פשוט שהולך לאו כזכי

כל אתר את אמר תן כהולך (תן לאו כזכי. ולגבי הולך פשוט שאינו כזכי), והכא את אמר תן כזכה? (ומסיק שבאמת תן כהולך). **בבבלי** הביא מחלוקות האם הולך כזכי.

בבלי יב: • פ"א ה"ה [ז:]

תן שטר לעבדי אינו מדין זכין

אמר רבי יוחנן בעי: הגע עצמך שהיה עבדו של קצין - הרי חובה הוא לעבד! חברייא אמרי רבי יוחנן בעי: הגע עצמך שהיתה אשתו של מוכי שחין - הרי זכות הוא לאשה! לית לך אלא כהדא, אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור? והמגרש את

אשתו שלא מדעתה שמא מגורשת היא? (בתמיהה, אע"פ שאין צריך את רצונה, צריך שתדע שהוא מגרשה, ולכן א"א לגרשה ע"י שליח בלי ידיעתה. ולמסקנה טעם הדין אינו משום זכין וחבין).
בבלי נשאר בהבנה שטעם הדין משום זכין וחבין, ותוס' (יא: ד"ה בגיטי) הביא את הירושלמי.

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכתא בלא טעמא – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ט ה"ג [כח:].

המשיא אשה לבנו זכה בבית
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי
 בתבלי יד: • פ"א ה"ה [ט.]
 אתון לגבי רבי דוסתי בי רבי ינאי (לקחת ממנו את המעות), אמר לון (להם): ההנו כולה (המעות אינם אצלי אלא אצל רבי יוסי בן כיפר). נסבון (לקחו וכפתו) לרבי יוסי בן כיפר ופטרוי ואפקון מיניה (והוציאו ממנו המעות) וכו'.
בבלי הובא אותו מעשה, אך הוסיף שרבי דוסתאי גם אמר להם שיכו את רבי יוסי בן כיפר.

מחלוקת במחילת שטר
 פ"א ה"ה [ט.]
 דין דמחל שטר לחבריה - רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר מחל, וחרנה (והאחר) אמר לא מחל עד דמסר ליה שטרא.
בבלי לא דן כלל במחילת שטר, והירושלמי הובא בש"ך (ח"מ סי' רמא סעיף ד).

פרק ב – המביא גט

חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים כשר
 בתבלי טו. • פ"ב ה"א [ט:]
 רב חסדא בעי: חציו מתקנה וחציו מדבר תורה? וכו' כשר.
בבלי רב חסדא סובר שפסול - או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים.

אני הוא עד שני – נעשה נוגע בעדות
 בתבלי טו: • פ"ב ה"א [י.]
 אמר בפני נכתב ובפני נתחתם בעד אחד ואני הוא העד השיני (השני) - נעשה כנוגע בעדותו.
בבלי הטעם שפסול הוא "או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים".

גירסא הפוכה במחלוקת באמר לעשרה כתבו גט
 אמר לעשרה חתמו בגט והוחתמו מקצתן היום ומקצתן למחר - ריש לקיש אמר: כשר והשאר על תנאי (שניים משום עדים ושמונה משום תנאי), רבי יוחנן אמר: פסול עד שיחתמו בו ביום (כולם משום עדים).
בבבלי הדעות הפוכות: ריש לקיש אמר שכולם עדים ורבי יוחנן חולק.⁴ ובירושלמי הובאה מחלוקת זו גם לקמן ה"ב [יא:], כגירסתה בירושלמי כאן.

גירסא הפוכה במחלוקת מדוע תיקנו זמן בגיטין
 אמר רבי יוחנן: (נכתב ביום ונחתם בלילה) פסול מפני אכילת פירות (שהטעם שתיקנו זמן בגיטין הוא משום פירות). אמר ליה ריש לקיש: מעתה וכו' (מקשה על רבי יוחנן).
בבבלי ריש לקיש סובר משום פירות, ורבי יוחנן סובר משום בת אחותו. ובבבלי עצמו הקשה מבריתא הפוכה ותיירץ "איפוך", ופירשו תוס' (ד"ה איפוך) שהופכים את הבריתא⁵. והרא"ש (סי' ד) והרשב"א הביאו שבעל העיטור פירש "איפוך" על הסוגיא לעיל, כדי להשוות את הבבלי לירושלמי (הדעה שמשום בת אחותו לא הובאה בירושלמי כאן, אלא לקמן פ"ד ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם).

מעשה באחד שחיפה על בת אחותו
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב ע"י הטפת נקודות דיו
 כתב - לא המטיף. רבי יודן בר שלום ורבי מתניה, חד אמר שלא עירב את הנקודות (פסול רק כשלא חיבר אותן), וחרנה (האחר) אמר אפילו עירב את הנקודות.
בבבלי לא דן בזה כלל.

שפך דיו על כתב שאינו נראה
 אילין בני מדינחא (המזרח) ערימין סגין (חכמים ביותר), וכד חד מינהון בעי משלחא כתב מסטירין (בסתר) לחבריה הוא כתב במי מילין (שהכתב אינו נראה), והך דמקבל כתביה שפיך דיו שאין בה עפץ והוא קולט מקום הכתב (ורואה מה חבירו שלח אליו). עשה כן בשבת (ששפך דיו על מי מילין) מהו? תמן תנינן כתב על גבי כתב פטור. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוויהו והוא שכתב דיו על גבי דיו וכו' (רק בדיו על דיו פטור, אך כאן חייב).
בבבלי דן במי מילין רק לגבי גט, ולא לגבי שבת.

הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע
 אם כתב דיו על גבי סיקרא וסיקרא על גבי דיו חייב.
בבבלי בסיקרא על גבי דיו יש אומרים שפטור משום מקלקל.

⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק
 עדים שאינן יודעין לכתום - ריש לקיש אמר רושם לפניו בדיו והן חותמין בסיקרא, בסיקרא והן חותמין בדיו. אמר ליה רבי יוחנן: מפני שאנן עוסקין בהילכות שבת אנו מתירין אשת איש? אלא מביא נייר חלק ומקרע לפניו וחותמין (על הקרע). ולא כתב ידו של ראשון הוא (וא"כ מה שהם חותמים אינו כתב)? אלא מרחיב לפניו את הקרע (קורע קרע רחב, והם ממלאים רק חלק ממנו).

בבבלי הלשון "מפני שאנו מדמים נעשה מעשה?". השאלה שהרי הוא הכתב של הראשון והתירוץ שקורע קרע רחב אינו בבבלי. ותוס' (ט: ד"ה מקרעין) הביאו.

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוקק על העור – נחשב כתב
 הקורע (חוקק ומשרט) על העור כתבנית כתב - כשר, הרושם על העור כתבנית כתב - פסול.
בבבלי לא הובא, אלא רק חקיקה על טבלא ופינקס. והרמב"ם (גירושין פ"ד ה"ז) פסק כירושלמי.

מחלוקת בגט על איסורי הנאה
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

רקומה על בד נחשבת כתיבה
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ד [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

זה גיטך ע"מ שתתניהו לי
 הרי זה גיטי על מנת שתתנהו לי - פסול, על מנת שתחזירי לי - כשר.
בבבלי הלשון: הרי זה גיטך והנייר שלי - אינה מגורשת, על מנת שתחזירי לי את הנייר - הרי זו מגורשת.

הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה לשיטה
 רבי ירמיה בעי: כתבו על כוס של זהב ואמר לה מקום הכתב שליך ובין השיטים שלי (האם מגורשת)? ויש כתב? (בתמיה, פשוט שאינה מגורשת).
בבבלי רב פפא נשאר בזה בספק, והבבלי תמיה על כך שהרי ספר אחד אמר רחמנא ולא שניים ושלושה ספרים, ומתרץ במעורה. ובירושלמי פשוט שאינה מגורשת. וייתכן שהירושלמי דן באינו מעורה, אך אם כן קשה קושיית הבבלי שפשיטא שאינה מגורשת.

גט שנקרע – חילוקים מתי נקרע וע"י מי
 עור (גט) הנקרע הרי זה כשר, נתקרע הרי זה פסול (פני משה: נקרע קודם הכתיבה כשר, נקרע אחר הכתיבה פסול. קרבן העדה: נקרע מעצמו כשר, נקרע ע"י אדם פסול).
בבבלי בבא בתרא קסח: הגירסא הפוכה: נקרע השטר פסול, נתקרע כשר. ופירש הרשב"ם שאם נקרע ע"י אדם פסול ואם נתקרע מעצמו כשר, וכפירוש קרבן העדה בירושלמי.

האם מגורשת בקניין מסירה

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב.]

מסר לה (את הגט שכתוב על הפרה) במוסירה (קניין מסירה) מהו? מידת הדין (בדיני ממונות) את אמר נקנה המקח. והכא את אמר הכין (ומגורשת), או שנייא היא דכתיב ונתן בידה עד שיהא כולו בידה? (ונשאר בספק).

בבלי לא הובא.

המקור למעט גט מחובר לקרקע

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב.]

מה טעמא דרבנן (חכמים שלא דורשים כרבי יוסי ש"ספר" ממעט רוח חיים ואוכל)? ספר - מה ספר שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש (למעט מחובר).

בבלי חכמים דורשים "ספר" לספירת דברים, והמקור למעט מחובר הוא מ"וכתב ונתן".

כתיבת גט על ידות אוכלים

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב.]

על דעתיה דרבי יוסי הגלילי (שאינן כותבים גט על האוכלים) ידות האוכלין (כגון עוקצי תאנים) כאוכלין (וגם עליהם אין כותבים את הגט)? נישמענה מן הדא וכו'.

בבלי לא שאל זאת.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב.]

והוא (מה שהכותב על הקרן של פרה פסול) שכתב על זכרותו של קרן (עצם שקבוע בראש הבהמה ונתחב בתוך הקרן), אבל אם כתב על נרתיקו (קרן שחופה את הזכרות) - כפרוש הוא וכשר.

בבלי לא חילק זאת.

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א

בבלי כא: • פ"ב ה"ד [יג.]

דברי יוחנן אמר: כתב תרפו בטופס (שכתב "הרי את מותרת לכל אדם" שלא לשמה, כמו הטופס) כשר (כרבי מאיר), ריש לקיש אמר: כתב תרפו בטופס פסול (כרבי אלעזר).

בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהמשנה כרבי אלעזר וריש לקיש אמר שהמשנה כרבי מאיר⁶.

מתי נחלקו ר"א וחכמים בגט שיכול להזדייף

בבלי כב: • פ"ב ה"ד [יג.]

אמר רבי אלעזר: מה פליגין (חכמים ורבי אלעזר, שרבי אלעזר מכשיר גט שיכול להזדייף) בגיטין, אבל בשטרות אף (אף) רבי יודה מודה (שכשר), די פתר לה שטר על החלק ועדיו על המחק. ריש לקיש אמר: לא שנייה (שנייה) היא, בין בגיטין בין בשטרות היא המחלוקת, די פתר לה שטר על החלק ועדיו על המחק.

בבלי דברי רבי אלעזר הפוכים, שלא הכשיר רבי אלעזר אלא בגיטין, אבל בשאר שטרות לכו"ע פסול, ורבי יוחנן אמר שגם בשאר השטרות נחלקו.

הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול

פ"ב ה"ז [יד.]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבלי כד.

אין האשה עושה שליח משליח בעלה – משום ביזיון

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"א [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – כל הגט

פ"ג ה"א [טו].

שטר קידושין שלא לשמה

כתב קידושין שכתבו שלא לשמו - מהו שיתפסו בה קידושין? וכו'. הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין, מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת. **בבבלי** קידושין ט: גם כן הובא אותו ספק ואותה מסקנה, אך הבבלי הוסיף שהה"א שתהיה מקודשת היא שהויות להדדי מקשינן, וכמו שבקידושי כסף אין צריך לשמה כך גם בקידושי שטר.⁷

בבלי כד:

אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"א [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ב [טז].

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ד [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כו. • פ"ג ה"ב [טז].

פירוש "מפני התקנה"

מהו מפני התקנה? רבי שבתי בשם חזקיה: מפני תקנת בנות ישראל שלא יהו מצויות להתגרש וכו'. אמר רבי אבון: מפני תקנת הליבולר כדי שיהו חייו מצויין לו. **בבבלי** הובאו שני טעמים אלו בקיצור יותר - "תקנת עגונות" ו"תקנת סופר".⁸

בבלי כז: • פ"ג ה"ג [טז].

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד

אי זהו על אתר? רבי יוחנן אמר: כל שלא עבר שם ברייה. רבי יעקב בר אידי רבי שמעון בר אבא בשם רבי יהושע בן לוי: כל שלא עברו שם שלשה בני אדם (שיירא). עבר גוי? נישמענה מן הדא וכו' הדא אמרה עבר גוי כשר. **בבבלי** יש עוד כמה וכמה דעות בשיעור לאלתר. השאלה על גוי לא הובאה בבבלי.

בבלי כז. • פ"ג ה"ג [טז].

לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר

הגע שבדקו כל אותו המקום ולא מצאו אדם ששמו כשמו! אלא משום חומר (חומרא) הוא בעריות (חוששים אפילו שלא מצאו אדם נוסף בשם זה). **בבבלי** יש מחלוקת מה הדין במקרה שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת.

בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז].

תמיד הזקן בחזקת חי

אפילו הניחו בן מאה שנה ועשה בדרך עוד מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. **בבבלי** נקט "אפילו בן מאה שנה" אך לא הוסיף שעשה בדרך עוד מאה שנה.

⁷ הבבלי סובר שאיתקוש הויות להדדי, והירושלמי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יח.

⁸ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

האם חוששים שמא מת ושמא ימות
 נותנו לה בחזקת שהוא קיים - ולא כן תני מניין האומר לאשתו הרי זה גיטיך לפני מיתתי שעה אחת וכו' שהיא אסורה לכול (לאכול) בתרומה מיד (וכן חוששים שמת)? תמן משעה ראשונה נתקלקלה ברם הכא לכשימות היא מתקלקלת (שמא מת לא חיישין, שמא ימות חיישין).

בבלי תירץ בדומה לזה - שמא מת לא חיישין, שמא ימות - מחלוקת תנאים, והוסיף עוד תירוץ שאין חילוק בין שמא מת לשמא ימות, אלא שהיא מחלוקת תנאים לגבי בקיעת הנוד.

בכרומם של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"ט [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי מתיים
 הוסיפו עליהן (על המקרים שנותנים חומרי חיים וחומרי מתיים) את שגררתו חיה ואת ששטפו נהר ואת שנפלה עליו מפולת.
בבלי לא הובא.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שליח עושה שליח בקידושין
 אף בקידושין כן (ששליח עושה שליח)? מה בין גיטין מה בין קידושין - ביד כל אדם מצוי לגרש, לא ביד כל אדם מצוי לקדש (ולכן אפשר שבקידושין אין שליח עושה שליח. ונשאר בספק. כך פירש הפני משה, אמנם קרבן העדה גרס שהוא בניחותא, שבקידושין פשוט שאין שליח עושה שליח).
בבלי לא הובא.

אדם מפריש משל עצמו על החוב
 הא משלו מפריש (על החוב אע"פ שלא הלווהו מתחילה על דעת כך, כיוון שעושה ברשות).
בבלי לא הובא.

אין ציבור שכולו עשיר או עני
 לית ציבור כוליה עתר, לית ציבור כוליה מיעני (אין ציבור שכולו עשיר ואין ציבור שכולו עני. לכן אם הלווה מעות לציבור שיפרישו עליהם - אין חשש שכולם יעשירו).
בבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת מתי חוששים שפירות מקולקלים
 רבי אלעזר בן אנטיגנס בשם רבי לעזר בן ינאי: זאת אומרת שאין לך מקולקל מעת לעת אלא יום האחרון בלבד. אמר רבי יוחנן: אין לך מתוקן מעת לעת אלא יום ראשון בלבד.

בבבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהכל מתוקן חוץ מהיום האחרון, ורבי אלעזר ברבי ינאי חולק.⁹

דעה שיש בחזקתו עד מ' יום, האם נעשה חומץ למפרע בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
 יין מגיתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין עד ארבעים יום, רבי יהודה אומר עד הפרק וכו'. הגיע ארבעים יום ולא בדק, נתעצל שנים שלשה ימים ובא ומצאו חומץ - למפרעו הוא נעשה חומץ או מיכן ולהבא? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובאה הדעה שעד ארבעים יום (אלא רק דעת רבי יהודה). כמו כן הבבלי לא הסתפק האם נעשה חומץ למפרע.¹⁰

בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ו ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בודקים את היין ע"י הקשה על החבית בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
 אית בני נש מקשין על גרבא (אנשים שמקשים על חבית) מלבר, ואינן ידעין (ע"פ קול ההקשה) מה אית בה מלגיו.
בבבלי לא הובא.

מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח – אינם בירושלמי בבלי לא:
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ב ה"ח [ו:].

פרק ד – השולח

אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].
 הדא פליגא על רבי יוחנן, דרבי יוחנן אמר אדם מבטל שליחותו בדברים (אתי דיבור ומבטל דיבור, ולדבריו הבעל יכול לבטל בלי להגיע לשליח)! פתר לה משום חומר (חומרא) הוא בעריות.
בבבלי שאלה זו לא הובאה. מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש האם אתי דיבור ומבטל דיבור בקידושין נט.

ביטול גט בפני שניים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].
 הלך השליח לבטל את הגט צריך לבטלו בפני שנים והשליח עולה משם שנים.
בבבלי היא מחלוקת האם מבטלו בפני שניים או שלושה.

⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה

בבלי לב. • פ"ד ה"א [כב.]

הלך (הבעל) לבטל את הגט, אשכחיה (את השליח) באיסטרטא (בדרך), אמר ליה (הבעל לשליח): ההוא גיטא דיהבת לה (כבר נתתו לה)? אמר ליה: יכילי לה (נתתיהו לה). מי מישתעי שמא נפל מיניה (ושמע הבעל שהגט נפל מהשליח). אמר ליה: לא אמרת לי יכילית לה (שנתתו לה)? אמר ליה: יכילי לה, ואמרת לי (האשה) יהא לי בידך. מה - מאחר שיש בידו לגרש נאמן (השליח לומר שגרשה) או מאחר שנמצא בידו (של השליח) אינו נאמן? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

האם שליח לביטול הגט יכול לעשות שליח

בבלי לב. • פ"ד ה"א [כב.]

חלה שליח (השליח ששלח הבעל לבטל את הגט) מה את עבד ליה - כגיטין (שהשליח יכול למנות שליח אחר, או) כקידושין (שלא יכול)? אין (אם) תעבדינה כגיטין - ביד כל אדם מצוי לגרש, אין תעבדינה כקדושין - לא ביד כל אדם מצוי לקדש (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

אין אדם מבטל שליחותו בדברים

בבלי לב. • פ"ד ה"ב [כג.]

לית הדא פליגא על ריש לקיש, דריש לקיש אמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים (לא אתי דיבור ומבטל דיבור, ולדבריו לא יועיל לבטל בפני בית דין)? פתר לה בבית דין שכחו מרובה.
בבבלי שאלה זו לא הובאה. מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש האם אתי דיבור ומבטל דיבור בקידושין נט.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי

בבלי לג. • פ"ד ה"ב [כד:]

ודבריהן עוקרין דברי תורה (כיצד חכמים תיקנו שהגט אינו מבוטל)? וכי שמן על זיתים וענבים על היין לא תורה הוא שיתרום מפני גזל השבט, והן אמרו שלא יתרום? ולא עוד אלא שאמרו עבר ותרם אין תרומתו תרומה.
בבבלי תירץ שכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, וכן הביא כלל זה במקומות נוספים, ובירושלמי כלל זה לא הובא כלל.

מכיר את חבירו בפניו ולא בשמו

פ"ד ה"ב [כא.]

אית בר נש דחכמין לחבריהון באפין ולא ידעין שמהתהון (יש שמכירים את חבריהם בפניהם ולא יודעים את שמותיהם).
בבבלי לא הובא.

מי משלם את שכר הסופר

פ"ד ה"ב [כא.]

עובדא קומי רבנין (לפני רבנן), אמרין: היא תתן אגרא (האשה תשלם את שכר הסופר). והתנינן הבעל נותן את השכר! רבי אילי בשם שמואל: במוחלת לו כתובתה (כשמוחלת לו וכל ההנאה שלו הוא משלם את השכר, אך כשהוא נותן לה את הכתובה היא משלמת).
בבבלי בבא בתרא קסח. סובר שמדאורייתא הבעל משלם את שכר הסופר ומדרבנן האשה משלמת, ולא חילק אם מחלה על הכתובה.

גילוי דעתא בגיטא - אינו בירושלמי

בבלי לד. • פ"ד ה"ב [כא.]

בבבלי נחלקו אביי ורבא בגילוי דעתא בגיטא, ובירושלמי מחלוקת זו לא הובאה.

טעם נוסף שנמנעו מלהשביעה – אימת נדרים
בראשונה היו נשבעות לשקר וכו', ועוד שאימת נדרים עליהן יותר מן השבועות.
בבלי יש רק את הטעם שתישבע לשקר.

מעשה באחד שחיפה על בת אחותו
מפני מה התקינו זמן בגט? מפני מעשה שאירע, מעשה באחד שהיה נשוי את בת אחותו וזינת עד שהיא אשת איש, הלך והקדים זמנו בגט, אמר מוטב שתידון בפנויה ואל תדון באשת איש.
בבבלי יז. ישנה המחלוקת מדוע תיקנו זמן בגט - משום בת אחותו או משום פירות (הדעה שמשום פירות לא הובאה בירושלמי כאן אלא לעיל פ"ב ה"ב [יא.], ועיין מה שכתבנו שם), אך לא הובא שקרה מעשה כזה¹¹.

נדר של רבים ונדר ברבים
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שחיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות
כמאן דאמר מעשרות מן דבריהן (ולשיטתו גם שמיטה מדבריהם), ברם כמאן דאמר מעשרות מן התורה - והילל מתקין על דבר תורה? וכו'. תמן (בבבלי) אמרין: אפילו כמאן דאמר מעשרות מדברי תורה מודה בשמיטה שהיא מדבריהן, וזה דבר השמיטה שמוט - רבי אומר שני שמיטין שמיטה ויובל בשעה שהיובל נוהג השמיטה נוהגת מדברי תורה, פסקו היובלות נוהגת השמיטה מדבריהן.
בבבלי מביא באמת רק את הדעה שאין קשר בין חיוב מעשרות לחיוב שמיטה.

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בשבת פ"ט ה"ג [נט:].

מקור שהמפקיר עבדו צריך גט שחרור
רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אמר ייסי בן שאול בשם רבי: המתיאש בעבדו אינו רשאי לשעבדו וצריך לכתוב לו גט שיחרור. שמע רבי יוחנן ואמר: יפה לימדני רבי יהושע בן לוי, כלום למדו גט שחרור לא מאשה? מה אשה אינה יוצאה משום ייאוש, שצריכה ממנו גט, אף עבד אינו יוצא משום ייאוש וצריך גט שיחרור.
בבבלי לא הובא מה המקור לכך שצריך גט שחרור. כמו כן בבבלי הלשון "המפקיר עבדו", וכן בהמשך הירושלמי כאן.

רקימה על בד נחשבת כתיבה
מניין היוצא בכיפה ובהרניק טיאונוס ובחרות של מלכים (ששטר השחרור רקום על בד) - תלמוד לומר לחפשי ישלחנו מכל מקום.
בבבלי כ. סובר שלא נחשב כתב ולא יוצא בזה לחירות.

¹¹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדיש את עבדו לא יצא לחירות
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביקור חולים
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ה [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד שנשא בת חורין
בבלי מב. • פ"ד ה"ד [כג:]
עבד שנשא בת חורין לפני רבו יצא לחירות. אמר רבי יוחנן: אמש הייתי יושב ושונה הכותב כתב קידושין לעבדו או כתב נישואין לאמתו, רבי אומר זכה וחכמים אומרים לא זכה (וכל שכן שאם נשא בעצמו אינו יוצא לחירות)! אהן תנייא קדמיא סבר כרבי זכה (הדעה שהבאנו בתחילה שיצא לחירות סוברת כרבי).
בבבלי על אותה קושיא תירץ שמדובר שרבו השיאו.

חכמים הקלו בשחרור
פ"ד ה"ד [כג:]
קל הוא בשחרור (חכמים הקלו בשחרור עבד כנעני).
בבבלי לא הובא.

חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד נעשה חצי עבד וחצי בן חורין
בבלי מא: • פ"ד ה"ה [כד:]
היאך איפשר חציו עבד וחציו בן חורין? תיפתר או כרבי דרבי אומר אדם משחרר חצי עבדו, או דברי הכל בעבד של שני שותפין ועמד אחד מהן ושיחרר חלקו.
בבבלי נחלקו רבה ורב יוסף האם מחלוקת רבי וחכמים היא במשחרר בכסף או בשטר, ומהירושלמי משמע שנחלקו בשניהם.

חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובר לעצמו
בבלי מב. • פ"ד ה"ה [כד:]
קידש אשה (בת חורין) - ביום של מריה אין חוששין לקידושיו, ביום של עצמו חוששין לקידושיו. ולא כן אמר רבי חייה בשם רבי יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה אין חוששין לקידושיו, דכוותה גירש אין חוששין לגירושיו.
בבבלי הקשה שביום של עצמו ישא בת חורין, ודחה שבדיני איסורין לא מתחלק בין הימים¹², ולכן לא יכול לקדש שום אשה¹³. אמנם הירושלמי פסחים (פ"ח ה"א [נט.]) הביא מחלוקת האם חוששים לגירושיו.

¹² דרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות לאיסורים. והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

¹³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הטעמים שאסור לישא אשה במועד

פ"ד ה"ה [כד.]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במועד קטן פ"א ה"ז [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם לעבד אסור לישא אשה במועד

פ"ד ה"ה [כד.]

בעון קומי (לפני) רבי יוסי: עבד מהו שישא אשה במועד? אמר ליה: נישמענה מן הדא ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפירייה ורבייה, ואמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פרייה ורבייה אסור לו לישא אשה במועד.

בבלי לא הובא.

במה שפחה חרופה קונה את עצמה

בבלי מג.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד שברח מחו"ל לארץ – מותר להחזירו

בבלי מה. • פ"ד ה"ו [כד:]

ברח מחוצה לארץ (עבד שברח מחו"ל לארץ) - רשאי להחזירו.

בבלי היא מחלוקת, ויש אומרים שאסור מדין "לא תסגיר עבד אל אדוניו".**הנודר כאילו בנה במה לע"ז**

בבלי מו:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש שנשואים לאיילוניות ואינם מגרשים אותן

בבלי מו: • פ"ד ה"ח [כה.]

כמה נשים נשואין איילוניות ועל ידי שיש להן נחת רוח מהן מקיימין אותן.

בבלי לא הובא.**מכר עצמו ללודים – לא פודים אותו**

בבלי מז. • פ"ד ה"ט [כה:]

ואם מכר עצמו ללודים (אומה שאוכלים בני אדם) - אפילו פעם אחת אין פודין אותו (משום שהפקיר עצמו למיתה).

בבלי הסברא הפוכה, שאם מכר עצמו ללודים כ"ש שצריך לפדותו מחשש שיהרגוהו.**פרק ה – הניזקין****אדם שהזיק הקדש פטור**

בבלי מט. • פ"ה ה"א [כו.]

נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה (קרבן העדה: שור של הקדש שהזיק שור של הדיוט פטור. פירוש שני בקרבן העדה (וכתב על זה "וכן עיקר"): אדם שהזיק את ההקדש פטור).

בבלי שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור, וכך מפורש גם במשנה (בבא קמא לז:), ולגבי שור של הדיוט שנגח שור של הקדש נחלקו תנאים (כאן ובעוד מקומות). אך אדם שהזיק הקדש לא הובא בבבלי. תוס' (בבא קמא ו: ד"ה שור) הביאו את הירושלמי.

המזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר הנזק

בבלי מט. • פ"ה ה"א [כו:]

כרמו (ומיטב כרמו ישלם) - פרט לראוי כבמוחזק (שאם המזיק ירש מאביו קרקע עידית לאחר שהזיק - לא צריך לשלם אותה לניזק).

בבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו:]
מיטב שדהו ומיטב כרמו של מזיק דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר מיטב שדהו ומיטב כרמו של ניזק.

בבבלי כאן (ובעוד מקומות) הדעות הפוכות: רבי עקיבא אומר דמי מזיק ורבי ישמעאל אומר דמי ניזק¹⁴.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי נ: • פ"ה ה"א [כו:]
דרש רבי סימאי: והאיש - זה שליח בית דין, שאם נכנס המלוה הוא מוציא את היפה, ואם נכנס הלוח הוא מוציא את הרע, הא כיצד שליח בית דין נכנס ומוציא את הבינונית. רבי ישמעאל אומר: דבר תורה הוא שיכנס (המלוה) [הלווה] דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה (ודינו מדאורייתא בזיבורית).
בבבלי פשוט שמדאורייתא דינו בזיבורית.

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית פ"ה ה"א [כו:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גובים מעידית של יתום גדול בבלי מח: • פ"ה ה"ב [כו:]
כיני מתניתא (פירוש המשנה): אין נפרעין מניכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית. והתני עמד הבן תחת האב (שמת האב) הניזקין שמין להן בעידית ובעלי החוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית! אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן (בגדול גובה מעידית, בקטן מזיבורית).
בבבלי לא חילק בין גדול לקטן, וגובים רק ממשועבדים, כמפורש במשנה.

הטעם שלא מוציאים לאכילת פירות ממשועבדים בבלי נ: • פ"ה ה"ג [כו:]
אין מוציין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם - אמר רבי חנינא: מפני שאין להן קיצבה.
בבבלי ריש לקיש סובר משום שאינם כתובים, ורבי חנינא סובר משום שאין להם קצבה, והסתפקו בדעת רבי חנינא האם מצריך שיהיו גם קצובים וגם כתובים.

נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות פ"ה ה"ג [כח:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ו ה"ו [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ציפור הוא שם של אשה פ"ה ה"ג [כח:]
גזר דין נפק ציפור בת אבשלום וכו'.
בבבלי לא הובא. וציון ירושלים הוכיח מהירושלמי כאן שציפור הוא שם של נקבה.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים פ"ה ה"ג [כח:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ד ה"ח [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבלי נא:

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא.].

בבלי נב. • פ"ה ה"ד [כט.]

חילוק בין אפוטרופוס לעולם לאפוטרופוס לשעה

כאן לאפוטרופין (אפוטרופוס) לעולם, כאן לאפוטרופין לשעה.

בבלי לא הובא חילוק זה.

בבלי נב. • פ"ה ה"ד [כט.]

סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע

אפוטרופוס שמינהו אבי יתומין ישבע - שאין דרכו לבחון (אינו יודע מי נאמן, ולכן צריך להשביעו), שמינהו בית דין לא ישבע - שדרכו לבחון (והם בוודאי ביררו שהוא אדם נאמן).

בבלי הסברא שכאשר מינהו האב בוודאי היתה לו הנאה, ולא ימנע משום השבועה, אך כשמינהו בית דין אם ישביעוהו ימנע.

בבלי נב. • פ"ה ה"ד [כט.]

מעמידים אפוטרופוס גם ליתומים גדולים

כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן.

בבלי בבא מציעא לט. ליתומים גדולים לא מעמידים אפוטרופוס כלל. ושיירי קרבן כאן דן בזה.

בבלי נג. • פ"ה ה"ה [כט:]

הלשון "אינו כעושה מעשה" – היזק שאינו ניכר

המטמא אינו כעושה מעשה.

בבלי הלשון "היזק שאינו ניכר לא שמה היזק".

בבלי נב. • פ"ה ה"ה [ל.]

מנסך הוא מערב

רב הונא בשם רב: והוא שעירב (המנסך במשנה פירושו שעירב יין נסך ביין כשר).

בבלי היא מחלוקת, שמואל אמר מערב ורב אמר מנסך ממש.

בבלי נד:

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נה. • פ"ה ה"ו [ל:]

הטעם שבת ישראל אוכלת תרומה

מה טעם אמרו קטנה בת ישראל (שנישאת לכהן) אוכלת בתרומה? מפני שיהוה הכל קופצין עליה לישא מפני חינה (שהכהן לא יצטרך לקנות חולין).

בבלי לא הובא לזה טעם.

בבלי נה. • פ"ה ה"ו [ל:]

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה

רב המנונא בשם רבי אסי: קטנה אין לה חופה שתאכל בתרומה וכו'. רבי אבין בעי: בשנכנסה לחופה ולא נבעלה ושלחה לבית אביה והגדילה מהו שתאכל בתרומה (ע"י החופה שהיתה בקטנותה)? נישמעינה מן הדא: על גב חופתה הראשונה (מוכח שכן אוכלת).

בבלי יבמות (ז: ועוד מקומות) מפורש שרק פחותה מבת שלוש שנים לא אוכלת בתרומה, אך בת שלוש שנים כן אוכלת.

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום ישוב א"י בבלי נה. • פ"ה ה"ז [לא:]
 ביקש ליטול עציו ואבניו (הנגזל מריש, וכן היורד לחורבת של חבירו ובנאה שלא ברשות) אין שומעין לו וכו'. הוינא סבר מימר מה פליגין בארץ (שאין שומעין לו לסתור את הבניין, משום מצוות ישוב ארץ ישראל), אבל בחוצה לארץ לא. מן מה דאמר רבי יעקב בר אחא משום יישוב (שהטעם כדי שהבניין לא יהרס) הדא אמרה היא בארץ היא בחוצה לארץ (כך פירש הפני משה. ולגירסת קרבן העדה גם למסקנה רק בארץ ישראל אין שומעין לו לסתור, וכן גירסת הירושלמי בבא קמא פ"ט ה"א [לז:]).

בבבלי לגבי מריש לא הובא, לגבי היורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות היא מחלוקת בבבא מציעא קא: האם שומעים לו לסתור את הבניין בחוץ לארץ.

חטאת שנודעה לרבים – לשלושה בבלי נה. • פ"ה ה"ז [לא:]
 וכמה הם רבים (לגבי חטאת שנודעה לרבים)? רבי גוריון בשם ריש לקיש: שלשה בני אדם. **בבבלי** לא הובא.

הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו בבלי נה. • פ"ה ה"ז [לא:]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"ה [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש גזירות של סיקריקון – אינן בירושלמי בבלי נה. • פ"ה ה"ז [לא:]
 התקינו שלא יהא סיקריקון ביהודה וכו'. **בבבלי** פירט שהיו שלוש גזירות של סיקריקון, ובירושלמי לא הובאו.

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי נה:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד-כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה – אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ה ה"ז [לא:]
בבבלי הביא שארץ ישראל מתרווחת כעור צבי כאשר יושבים עליה, ומתכווצת כאשר לא יושבים עליה. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי נז:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בני ציון היו יפים מאוד – אינו בירושלמי בבלי נח. • פ"ה ה"ז [לא:]
בבבלי הביא את שבחי בני ציון שהיו משובחים ביופים יותר מהפז, והרומאים היו מסתכלים בהם כדי שנסוּתיהם תתעברנה בבנים נאים. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

מעשה שר' יהושע מוצא תינוק בבית האסורים בבלי נח.
 הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁵ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והרי מדרך הטבע הארץ לא יכולה להתרחב), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹⁶ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין

בבלי נט. • פ"ה ה"ח [לב].

אף על גב דרבי יוסי לא גבי עיצומין, מודה באילין דיהבון בניהון לאומנותא (שמוסרים את בניהם לאומן שילמדם אומנות) דאינון גבוי (שהם כן גובים) עיצומין, מפני חיי הבריות (פני משה: עיצומין - אסמכתא, שהאב התחייב באסמכתא לשלם לאומן. קרבן העדה: האומן נוטל את מציאת הקטן).

בבלי לא הובא.**מחלוקת האם כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן**

בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב].

מילתיה דרבי שמעון בן יוחי אמר שהוא מדברי תורה, דתני רבי שמעון בן יוחי ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי וכו'. מילתיה דרבי חנינה אומר שהיא מדבריהן, דמר (דאמר) רבי חנינה עיר שכולה כהנים ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום.

בבלי למסקנה הוא מדאורייתא, ומדרבנן מפני דרכי שלום הוסיפו שהכהן לא יחלוק כבוד ללוי ולישראל.

המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל

פ"ה ה"ט [לב].

אמר רב חסדא: וצריך שיהא החזן (שמקרא לכהנים את ברכת כהנים) ישראל. **בבלי** סוטה לח. אמר רב חסדא להיפך, שהמקרא צריך להיות דווקא כהן, ואמרו על זה שם לית הלכתא כוותיה.

מידות בקטן לגבי גזילו

בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב].

רב נחמן בר יעקב: כל שנותנין לו אגוז ומשליכו צרור ונוטלו - המוציא בידו כמוציא לאישפה (מותר להוציא מידו, שאין בו דעת כלל), אגוז ונוטלו צרור וזורקו - גזילו גזל מפני דרכי שלום, אגוז וצרור נוטלן ומצניען ומביאן לאחר זמן - גזילו גזל גמור זוכה לעצמו אבל לא לאחרים. רב הונא אמר: כשם שזוכה לעצמו זוכה לאחרים.

בבלי סה. כתב רק שצרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ולא לאחרים, ושאר השיעורים לא הובאו בבבלי.

מתנת קטן לא מועילה

בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב].

הכל מודין שאין מתנתו (של קטן) מתנה, שנאמר: כי יתן איש - מתנת איש מתנה ואין מתנת קטן מתנה.

בבלי היא מחלוקת, ולא הביא לזה פסוק.**דיני תורה חסירה**

בבלי ס.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור לימוד אגדה

בבלי ס.

הירושלמי דן בזה בשבת פט"ז ה"א [עט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות

בבלי ס.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ח [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

תורה שבע"פ ושכתב

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שכתב או שבע"פ

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין גזל במצודות מדרבנן ומדאורייתא

בבלי ס: • פ"ה ה"ט [לג:]

מצודות חיה ועופות כו' (יש בהן גזל מפני דרכי שלום) - הדא דאת אמר (זה נאמר) באילין רברבתא (גדולות), אבל באילין דקיקתא (קטנות). קרבן העדה: מצודות קטנות שלא יכולים להימלט מהן. פירוש שני בקרבן העדה: בעלי חיים קטנים שלא יכולים להימלט. פירוש שלישי בקרבן העדה, וכן פני משה: מצודות שיש להן תוך וקנאן מדין כלים) כמאן דאינון בגו בייתיה (והוא גזל גמור לכ"ע). בבבלי חילק אם יש להם תוך או לא, כפירוש השלישי.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

בבלי סא.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל

בבלי סא. • פ"ה ה"ט [לג:]

עיר שיש בה גוים וישראל - מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל, וגובין משל גוים ומשל ישראל (ובעבודה זרה פ"א ה"ג [ד.]: גרס: אם נותנין הגויים לגבאין גובין מהן ומישראל), ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל, ומבקרין חולי גוים וחולי ישראל, וקוברין מיתני גוים ומיתני ישראל, ומנחמין אבילי גוים ואבילי ישראל, ומכבסין כלי גוים וכלי ישראל מפני דרכי שלום.

בבבלי הובא רק שמפרנסים את ענייהם מבקרים את חוליהם וקוברים את מיתיהם¹⁷.

מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה

בבלי סא. • פ"ה ה"י [לג:]

תמן תנינן: נחתום שהוא עושה בטומאה לא לשין ואין עורכין עמו, ותני עלה לא בוררין ולא טוחנין עמו. והכא הוא אומר אכן (שאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ)? אמר רבי אילא: כאן לחולין כאן לתרומה (בתרומה החמירו) וכו'. חברייא אמרי: כאן בלותת כאן בשאינו לותת (בלותת את החיטים במים הוכשרו לקבל טומאה ולכן אסור). בבבלי לא הובא.

לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית

בבלי סב. • פ"ה ה"י [לג:]

רבי חייה ורבי אימי, חד אמר: חרוש בה טבאות (היטב) ואנא נסיב לה מינך בתר שמיטתא, וחרנא (והאחר) אמר: יישר. מאן דאמר חרוש בה טבאות ואנא נסיב לה מינך בתר שמיטתא, מה שואלין בשלומן של ישראל? יישר. ומאן דאמר לגוי יישר, מה שואלין בשלומן של ישראל? שלום עליכם.

¹⁷ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (פרנסת גויים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבבלי מתיר לשאול בשלומם של גויים, ולא דן בהחזקת ידי ישראל בשביעית. ותוס' (ד"ה אשרתא) הביאו את הירושלמי.

פרק ו – האומר

רבי ורבי נתן נחלקו גם בהילך בבלי סג. • פ"ו ה"א [לד:]
אמרה הבא לי גיטי והלך ואמר לו אשתך אמרה התקבל לי גיטי הוליכו לה ונתנו לה זכה לה ונתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר דברי רבי. רבי נתן אומר: הוליכו לה ונתנו לה אם רצה להחזיר לא יחזיר עד שיאמר לו אי איפשי שתקבלו לה אלא שתוליכו לה. וקשיא על דרבי הילך מן דיבורי אם רצה להחזיר יחזיר? וקשיא על דרבי נתן הילך לדיבורה אם רצה להחזיר יחזיר?
בבבלי גם כן נחלקו רבי ורבי נתן בזה, אך לא מפורש במחלוקתם שנחלקו גם בהילך, ואדרבה הבבלי הסתפק בדין הילך לרבי נתן. ובירושלמי כאן מפורש שנחלקו גם בהילך.

עסוקים באותו עניין פ"ו ה"א [לד:]
היה מדבר עם האשה על עיסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש, רבי יוסי אומר דיין, רבי יהודה אומר צריך לפרש וכו'. מה פליגין עצמו לעניינות אחרים, אבל אם היה עוסק באותו עניין גט הוא (נחלקו רק כשאננם עסוקים באותו עניין).
בבבלי קידושין ו. פשוט שנחלקו בעסוקים באותו עניין, ויש מחלוקת האם נחלקו גם באינם עסוקים באותו עניין.

הולך גט אשתי גט בתה – אינו גט פ"ו ה"א [לה.].
אמר לו הולך גט אשתי, גט בתה, גט אחותה, והלך ונתנו לה אינו גט (פני משה: כי חוששים שכשאמר "גט בתה" ביטל את הגט. קרבן העדה: כיוון שאמר "אשתי" ולא "לאשתי" מוכח שנתנו לו לפיקדון ולא לגרשה).
בבבלי לא הובא.

אין האשה עושה שליח משליח בעלה – משום ביזיון בבלי סג. • פ"ו ה"א [לה.].
מחלפה שיטתיה דרב, תמן אמר רב הונא בשם רב אין האשה עושה שליח לקבל גיטה משלוחי בעלה, והכא הוא אמר הכין? אני אמר אחר הדלת היה עומד ושמע את קולה.
בבבלי יש שני טעמים: ביזיון דבעל וחצרה הבאה לאחר מיכן, וכל מפרשי הירושלמי (פני משה, קרבן העדה, מראה הפנים, ומעין זה שיירי קרבן, וכן הגהות מיימוניות הלכות גירושין פ"ו ה"ט) הוכיחו מהירושלמי כאן שהוא סובר משום ביזיון דבעל.

מחלוקת בקידש אשה ואינו יודע מי היא בבלי סד.
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מא.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי בבלי סד.
עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

קרוב נעשה שליח

הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח.

בבבלי לא הובא. והירושלמי נפסק ברמב"ם (גירושין פ"ו ה"ז) ובשור"ע (אה"ע סי' קמא סעיף לג).

נערה לא יכולה להשיא את עצמה

בבלי סד: • פ"ו ה"ב [לה:]:

ריש לקיש אמר: כמחלוקת בגיטין (רבי יהודה וחכמים, האם נערה מאורסה מקבלת את גיטה) כך מחלוקת בקידושין, אמר רבי יוחנן: הכל מודין בקידושין שאביה מקדשה ולא היא. מודה ריש לקיש בנישואין, לא הכל ממנה להשיא את עצמה ולהפסיד מעשה ידה לאביה.

בבבלי קידושין מד. גם כן הובאה מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, אך לא הובא שריש לקיש מודה בנישואין.

דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות

פ"ו ה"ב [לו:]:

חברייא אמרין: בחצר ובארבע אמות פליגין - רבי יוחנן אמר יש לה חצר ויש להן ארבע אמות (קטנה קונה בקניינים אלו), ריש לקיש אמר אין לה חצר ואין להן ארבע אמות. רבי אלעזר אמר: בחצר פליגין, ואין לה ארבע אמות (לכ"ע).

בבבלי בבא מציעא י: פשוט שנחלקו גם בחצר וגם בארבע אמות. כמו כן הבבלי מחלק בין גט למציאה ובין קטנה לקטן, והירושלמי לא מחלק בזה.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

בבלי סד:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שליח יכול לקבל גט בחצרו

פ"ו ה"ב [לו:]:

חצירו של שליח מהו שתיעשה כידו? (ונשאר בספק).

בבבלי לא הובא, והטור (אה"ע סי' קמ) והבית יוסף דנו בשאלה זו ולא הביאו את הירושלמי כאן. ושיירי קרבן ומראה הפנים דנו בזה.

האם קטנה שאין לה דעת מקבלת את גיטה

בבלי סה. • פ"ו ה"ב [לו:]:

קטנה (מאורסה) - אביה (מקבל את גיטה) לא היא. ניסית (הקטנה) - בין היא בין אביה (קרבן העדה: כיוון שלא צריכה דעת להתגרש, גם היא מקבלת את גיטה). אם יש בה דעת - היא לא אביה.

בבבלי משמע שקטנה מקבלת את גיטה רק כשיש לה דעת (וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה), ומראה הפנים יישב שצריך לדחוק שגם דברי הירושלמי "ניסית בין היא" הם רק כשיש לה דעת.

מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט

בבלי סה. • פ"ו ה"ג [לו:]:

מתניתא (הרישא - "תן גט לאשתי במקום פלוני") דלא כרבי אלעזר (כמו שחלק בסיפא ואמר שמראה מקום הוא לו).

בבבלי סובר שרבי אלעזר מודה ברישא, משום שהבעל כן מקפיד.

מידות בקטן לגבי גזילו

בבלי סה.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ט [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים

בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז:]

מה בין מסוכן מה בין חולה? חולה כדרך הארץ, ומסוכן כל שקפץ עליו החולי. דרך הארץ - הקרובים נכנסין אצלו מיד והרחוקין לאחר ג' ימים, ואם קפץ עליו החולי - אילו ואילו נכנסין אצלו מיד.
בבלי לא הובא.

מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"

בבלי סה. • פ"ו ה"ו [לח:]

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדלות דורו של רבי יוסי

פ"ו ה"ז [לח:]

רבי כד (כאשר) הוה בעי מקשייה (להקשות) על דרבי יוסי, אמר: אנן עליבייא (העלויים) מקשייא על דרבי יוסי, שכשם לבין קדשי הקדשים לבין חולי חולין, כך בין דורינו לדורו של רבי יוסי. אמר רבי ישמעאל בי רבי יוסי: כשם שבין זהב לעפר, כך בין דורינו לדורו של אבא.

בבלי לא הובא, אך בעירובין נג. דן בירידת הדורות בין התנאים הראשונים לאחרונים.

חילוק אם בעל מנה את כל כותבי הגט – אינו בירושלמי

בבלי סה: • פ"ו ה"ז [לח:]

המונה (בעל שמנה ואמר כתבו ותנו גט לאשתי) כאומר כולכם.

בבלי חילק בין מנה את כולם למנה את מקצתם, ובירושלמי לא הובא חילוק זה.**פרק ז – מי שאחזו****שוטה מאבד מה שנותנים לו**

פ"ז ה"א [לח:]

סימן שוטה: היוצא בלילה, והלן בבית הקברות, והמקרע כסותו, והמאבד מה שנותנין לו. רבי חונא אמר: והן שיהו כולהם (כל הסימנים הללו) בו וכו'. רבי יוחנן אמר: אפילו אחד מהן. אמר רבי אבין: מסתברא כמה דאמר רבי יוחנן אפילו אחד מהן ובלבד במאבד מה שנותנין לו, שאפילו שוטה שבשוטין אין מאבד מה שנותנין לו.
בבלי חגיגה ג: הובאו רק שלושת הסימנים הראשונים, ולא הובא מאבד מה שנותנים לו. כמו כן הובאה שם המחלוקת האם צריך את כל הסימנים או אחד מהם.

המעשה ששלמה ירד ממלכותו

בבלי סה.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח

בבלי סה: • פ"ז ה"א [לח:]

זהו קורדייקוס שאמרו חכמים - פעמים שוטה פעמים חלום (פיקח), בשעה שהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבר, ובשעה שהוא חלום הרי הוא כפיקח לכל דבר.

בבבלי לא הובא. עיתים חלים ועיתים שוטה הובא ביבמות לא. וכתובות כ. (אך לא לגבי קורדייקוס).

רפואות בענייני קורדייקוס ועוד – אינן בירושלמי בבלי סדנ: ע. • פ"ז ה"א [לח:]
זהו קורדייקוס וכו'.
בבבלי האריך כאן מאוד ברפואות סגוליות, ובירושלמי לא הובאו¹⁸.

גירסא הפוכה במחלוקת מתי כותבים גט לקורדייקוס בבלי ע: • פ"ז ה"א [לח:]
רבי יוחנן אמר: עודהו קורדייקוס עליו כותבין גט ונותנין לאשתו, ריש לקיש אמר: לכשישתפה. מחלפה שיטתיה דריש לקיש, דאיתפלגון נתחרש או נשתטה או נשתמד או שהורו בית דין לאכול חלב - רבי יוחנן אמר נדחית חטאתו, ריש לקיש אמר לא נדחית חטאתו. רבי יוסי בי רבי בון אמר: רבי יוחנן מיחלף שמועתא (איפוך את מחלוקתם בחטאת) דלא תהא מילתיה דרבי יוחנן פליגא על מילתיה וכו'.
בבבלי הדעות בקורדייקוס הפוכות, ולפי זה לא קשה קושיית הירושלמי מחטאת¹⁹.

בריקת שוטה ע"י שאלות בבלי ע: • פ"ז ה"א [מ:]
ובלבד במסרגין לו - נכתוב גט לאשתך והוא אומר הין, לאמך והוא אומר לאו, לאשתך והוא אומר הין, לבתך והוא אומר לאו, לאשתך והוא אומר הין, לאחותך והוא אומר לאו.
בבבלי קיצר בזה וכתב רק "דאמרינן ליה בסירוגין". כמו כן בבבלי שואלים אותו שאלות על פירות של ימות החמה בימות הגשמים, ולא שאלות למי לכתוב את הגט. ותוס' (ד"ה בודקין) הביאו את הירושלמי.

יושב כשר לעדות פ"ז ה"א [מ:]
אדם מעיד עדותו מיושב.
בבבלי שבועות ל. וזבחים טז. סובר שיושב פסול לעדות.

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א פ"ז ה"ב [מ:]
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ד [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מ:]
מהו שתהא מותרת לינשא (כשאמר הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ושמעו שמת)?
רבי חגי אמר: מותרת לינשא (מיד כששמעו שמת), רבי יוסי: אסורה לינשא (עד י"ב חודש), אני אומר נעשו לו ניסים וחייה.
בבבלי לא דן האם מותרת לינשא מיד²⁰, ולא הביא את הסברא שנעשו לו ניסים²¹.

¹⁸ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

¹⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה
ובגיטין וכו' לאי זה דבר כתב בה לאחר מיתה - לשייר לו אגופה (שאינה מגורשת). אמר רבי ביבון בר כהנא קומי (לפני) רבי אילי: לשייר לו מעשה ידיה (אולי מגורשת, וכתב לה "לאחר מיתה" רק כדי שמעשי ידיה ישארו שלו!) אמר ליה: לא מצינו אשה נשואה לזה (אם תינשא לאחר) ומעשה ידיה של זה.
בבלי לא היתה הו"א שמשייר לו מעשי ידיה²².

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

חילוק בין "אם מתי" ל"אם לא עמדת"
אם מתי מחולי זה ונפל עליו גל או שנשכו נחש - אינו גט, שלא מת מאותו החולי. אם לא עמדת מחולי זה ונפל עליו גל או שנשכו נחש - הרי זה גט, שלא עמד מאותו החולי.
בבלי הביא ברייתא זו והקשה מה החילוק בין הרישא לסיפא, ולא חילק כסברת הירושלמי, ולכן הסיק שהברייתא משובשת. והתוס' (ד"ה מאי) הביאו את הירושלמי.

נתייחדה עימו – חוששים לקידושי כסף
לא נתייחדה עמו כדי בעילה - אין חוששין לה משום קידושין בכסף, רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: אף חוששין לה משום קידושין בכסף.
בבלי לא דן בחשש לקידושי כסף.

סתירה האם חוששים למיתה
מחלפה שיטתיה דרבי יודה, תמן הוא אמר מיתה מצויה (פני משה: לגבי שופר קינים, כדלקמן. קרבן העדה: בעבודת כהן גדול ביום כיפור, שחוששים שאשתו תמות), והכא הוא אמר אין מיתה מצויה! תמן בציבור (פני משה: יש נשים רבות, ויש חשש שאחת מהן תמות. קרבן העדה: בעבודת ציבור חוששים יותר) כאן ביחיד. דתניא רבי יהודה אומר לא היה שופר של קינים בירושלם (שהיולדת תביא לשם את דמי החטאת) מפני התערובת, שמא תמות אחת מהן ונמצאו דמי חטאות מתות מעורבות בהן.
בבלי לא הובא.

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי
בבלי עה. • פ"ז ה"ו [מג].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. ומעין זה בסוגיא זו - בירושלמי נחלקו האם מותרת למפרע או רק לאחר י"ב חודש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

²¹ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

²² דרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות (מעשי ידיה) לאיסורים (גירושה). והירושלמי לא מחלק ביניהם (בהו"א כאן). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

מחלוקת האם אונס כמאן דעבד

פ"ז ה"ו [מג:]

אירע לו אונס (שקידשה על תנאי ונאנס ולא היה יכול לקיימו) - רבי יוחנן אמר אונסא כמאן דלא עבד (ואינה מקודשת), ריש לקיש אמר אונסא כמאן דעבד.
בבלי כתובות ב: האריך בסוגיא האם יש אונס בתנאי בגיטין.

האם עכו מארץ ישראל

בבלי עז. • פ"ז ה"ז [מג:]

תיפטר כמאן דאמר עכו כארץ ישראל לגיטין. ואפילו תימר עכו כארץ ישראל לגיטין, שמה לתנאי גיטין? (בתמיהה, היא כארץ ישראל לדין בפני נכתב, אך לא לדין תנאי "הרי זה גיטך אם לא באתי וכו").

בבלי פשוט שעכו מארץ ישראל. ותוס' (גיטין ב. ד"ה ואשקלון) הקשו מדין בפני נכתב לדין תנאי. כמו כן כתבו רש"י (סנהדרין ה: ד"ה רבי) ותוס' (גיטין שם וסנהדרין שם ד"ה רבי) שחציה של עכו בארץ וחציה בחו"ל.

ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"

בבלי עז. • פ"ז ה"ח [מד:]

רבי זעירא בעא קומי (לפני) רבי יסא: אמר קונם יין שאני טועם במוצאי שבת - אמר ליה: במוצאי שבת אסור, ערב שבת מותר, ימים שבנתיים צריכה (ספק). והכא (בגט, אותו הדין): מוצאי שבת הרי זה גט, ערב שבת אינו גט, ימים שבנתיים צריכה.
בבלי חילק לגבי גט שיום ראשון שני ושלישי נקראים "אחר השבת", ויום רביעי חמישי ושישי נקראים "לפני השבת"²³, ולא דן לגבי קונמות. כמו כן הבבלי לא הזכיר לגבי גיטין וקונמות את הלשון "מוצאי שבת".

פרק ח – הזורק

מקור נוסף לגינתה וחצירה

בבלי עז. • פ"ח ה"א [מד:]

ונתן בידה, אין לי אלא בידה, בגינתה בחצירה מניין? תלמוד לומר ונתן ונתן. עד כדון כרבי עקיבה (שדורש לשונות כפולים), כרבי ישמעאל? תני רבי ישמעאל: ויקח את כל ארצו מידו ועד ארנון, וכי מידו לקח? אלא מהו מידו מרשותו.
בבלי לא דורש מהכפילות, אלא רק מ"ונתן", ופירש רש"י שדורשים מכך שלא כתוב "ובידה יתננו".

מחלוקת אם זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן

פ"ח ה"א [מה].

רבי ירמיה בעי: זרקו לה בחצר שאינה של שניהן מהו (והפני משה הוסיף שבעל החצר השאיל או השכיר לה מקום בחצירו)? וכו'. אמר רבי אבין: (שאלה זו תלויה ב-) מחלוקת רב ורבי חייה רובה (הגדול), דמר (דאמר) רבי שמואל רבי זעירה רב חייה בר אשי בשם רב: אין משיכה קונה בחצר שאינה של שניהן. ותני רבי חייה ופליג: אימתי אמרו המטלטלין נקנין במשיכה ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן.

²³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מחלק שעד יום שלישי שייך לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שייך לשבת הבאה, והירושלמי לא מחלק כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לב.

בבבלי לא הובא, והרמב"ם (גירושין פ"ה ה"ג) פסק שחצר שאינה של שניהם דינה כרשות הרבים, שתלוי אם קרוב לה או קרוב לו, והמגיד משנה כתב שכך נראה בירושלמי.

יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם פ"ח ה"א [מה].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי עז:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק לקניין ד' אמות פ"ח ה"ג [מה]:
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא מציעא פ"א ה"ד [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו בבלי עז:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

קלוטה כמי שהונחה בבלי עט:
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה בבלי עט: • פ"ח ה"ד [מו]:
וכולן (גט ישן) אם נישאו לא תצא שלא להוציא ליזה (לעז) על בניה.
בבבלי יש דעה נוספת שאם נתגרשה תינשא לכתחילה.

כותבים זמן למלכות מפני הסכנה בבלי פ. • פ"ח ה"ה [מז].
עשו את הוולד (מאשה שהתגרשה בלי זמן למלכות) ממזר מפני הסכנה (מהגויים).
בבבלי הלשון "משום שלום מלכות".

הלשון "זיהום כהונה" פ"ח ה"ח [מז]:
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"ה [נו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות פ"ח ה"ח [מח].
שתי נשים שהיו מסוללות (דרך תשמיש) זו את זו - בית שמאי פוסלין (לכהונה) ובית הלל מכשירין.
בבבלי יבמות עו. רב הונא פוסל לכהונה ורבא מכשיר. כמו כן בבבלי הלשון "מסוללות".

דין לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה בבלי פא. • פ"ח ה"ט [מח].
בית שמאי כדעתהון ובית הלל כדעתהון: בית שמאי דאינון אמרין לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה ערוה - אינון דאמרין מזוהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה, לפיכך אינה צריכה ממנו גט שני. בית הלל דאינון אמרין אפילו הקדיחה תבשילו - אינון דאמרין אינה מזוהמת מלפניו והוא חשוד עליה, לפיכך צריכה ממנו גט שני.

בבבלי לא הובא²⁴, ותוס' (עט: ד"ה ב"ש) הביאו את הירושלמי.

[פ"ח ד"ט [מח.]]

המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו

המגרש את אשתו לא תדור עמו לא באותה חצר ולא באותו מקום.

בבבלי כתובות כז: מחלק שאיסור זה הוא רק לאחר שנישאה או כשהוא כהן, שאז היא אסורה עליו.

[פ"ח ד"י [מח.]]

מקור מפסוק לגט מקושר

הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – המגרש

[פ"ט ה"א [מט:]]

מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות

ניתני שש עשרה נשים כרבי אליעזר (במקום חמש עשרה נשים שלא חולצות ולא מתייבמות, שיוסיף גם אשת איש)! אמר רבי מנא: כבר איתמר טעמא, תמן התורה אסרה עליו ברם הכא הוא אסרה עליו.

בבבלי לא הקשה זאת, ותוס' (יבמות י. ד"ה לעולם) הקשו זאת ותירצו תירוץ אחר.

גבבלי פג:

כל הנודרת על דעת בעלה נודרת – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג.].

ע"מ שתיבעלי לפלוני – האם התנאי מותר קודם שהתקיים בבבלי פד. • פ"ט ה"א [נ.]

אמר רבי שמי: מצינו אשה בתחילה אין חייבין עליה משום ערוה ובסוף חייבין עליה משום ערוה (שנתגרשה חוץ מפלוני, נישאה לאחר בהיתר, ולאחר שמת נישאה לאותו פלוני ונאסרת למפרע על האמצעי)? אמר ליה רבי מנא: למה זה דומה לאחד שאמר לאשתו הרי זה גיטיך על מנת שתיבעלי לאיש פלוני, בתחילה הוא אסור לבעול (שעדיין לא חל הגט), עבר ובעל הותר הגט למפרע.

בבבלי גם כן הביא שהמגרש את אשתו על מנת שתינשאי לפלוני, אם נישאת לו נתקיים התנאי ולא תצא. אך בבבלי מפורש שלכתחילה אסור רק משום גזירה שמא יאמרו נשותיהם נותנים זה לזה במתנה, ולא משום שהגט עדיין לא חל. הרשב"א כאן (ד"ה על מנת שתבעלי) דן בדברי הירושלמי, והגר"ש שקאפ (כתובות סי' א) דן בדברי הרשב"א והירושלמי והאריך האם למפרע הוא למפרע ממש או רק מכאן ולהבא. והשו"ע (אה"ע סי' קמג סעיף יח) פסק כירושלמי.

בבבלי פד.

על מנת שלא תפרחי באוויר

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁴ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבלי פד:

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נ:]

הטעם שאם שייר בגט אבא ואביך מגורשת

כריתות, לא התפיסה התורה שם כריתות אלא ערוה שיש בה הוייה (המקור שאסור לשייר בגט הוא "כריתות" שיהא דבר הכורת בינו לבינה, ולכן אם שייר אבא ואביך מגורשת, כי עדיין כורת בינו לבינה).

בבבלי פג. המקור "כריתות דבר הכורת בינו לבינה" הוא רק דעת רבי אלעזר בן עזריה, והבבלי פה. לא דן מה המקור שאם שייר אבא ואביך מגורשת.

בבלי פד:

ידות לגיטין – אינן בירושלמי

עיין מה שכתבנו בנדירים פ"א ה"א [ב:].

בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נ:]

דיוקים בנוסח הגט

ובלחוד דלא יימר ודין (בנוסח הגט, אלא "ודן" בלי י"ד).

בבבלי האריך בעוד דיוקים בלשון הגט: איגרת, לימהך, דיתהויין, דיתצביין ועוד, ובירושלמי לא הובאו.

בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נ:]

מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"

רבי מנא בעי הרי את ברשות עצמך? (האם מגורשת או שהתכוון רק למעשי ידיה? ונשאר בספק).

בבבלי פשוט שמגורשת, בק"ו מעבד כנעני.

בבלי פו: • פ"ט ה"ב [נ:]

נוסח שטר שחרור

צריך שיאמר (שיכתוב בשטר השחרור) הרי את בן חורין הרי את של עצמך (ופירש הפני משה שצריך לכתוב את שניהם יחד).

בבבלי לא הובא.

פ"ט ה"ג [נא:]

מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ט [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פו:

ספק קידושין ונתקדשה לאחר – האם תצא

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ט [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נא:]

הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי

דרב ושמואל תריהון אמרין הלכה כרבי לעזר (שעדי מסירה כרתי).

בבבלי רב אמר שהלכה כרבי אלעזר בגיטין, ושמואל אמר אף בשטרות. ובירושלמי לא חילק בין גיטין לשטרות.

בבלי פז: • פ"ט ה"ו [נב:]

המחלוקת בשאילת שלום בגט תלויה האם ויום מחלקים

אמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ושואל אני בשלום פלוני - חזקה על הכל חתם, שואל אני בשלום פלוני - לא חתם אלא על שאילת שלום בלבד. ריש לקיש אמר: אפילו אמר שואל אני בשלום פלוני - חזקה על כל חתם וכו'. חייליה דרבי יוחנן מן הדא שאיני נהנה לזה ולזה קרבן - צריכין פתח לכל אחת ואחת וכו'. פרטו של רבי מאיר כללו של

רבי יהודה ופרטו של רבי יהודה כללו של רבי מאיר (לגבי "שבועה לא לך ולא לך" האם הווים מחלקים).

בבלי גם כן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אך לא קישר זאת למחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה²⁵.

עדים עבריים ויוונים בגט
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב]:
עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד יווני ועד אחד עברי באין מתחת זה לתחת זה - שניהן פסולין.

בבלי במשנה הגירסא: עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד עברי ועד אחד יווני.

המרחק בין הכתב לחתימות העדים
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב]:
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור הרווח שבין הגט לחתימות
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב]:
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים
פ"ט ה"ז [נג].
רבי בא (אבא) בשם רבי יהודה: שכן אם רצה לקיימו בכתב יד העדים מקויים, בכתב ידי הדיינים מקויים. אני אומר (דברי רבי בא בעצמו): אפילו בעד אחד מדיין אחד מקויים (אפשר לקיים חתימת עד אחד ודיין אחד, ומצטרפים).

בבלי כתובות כא. הביא את הדעה הזו שעד ודיין מצטרפים, ודחה שמאי דקא מסהיד סהדא (מנה שבשטר) לא קא מסהיד דיינא (בפנינו נתקיים) ואינם מצטרפים²⁶.

הדיינים צריכים להכיר את הנידונים
פ"ט ה"ז [נג].
צריכין הדיינים מכירין את הנידונים, מעשה היה וזייפו (שלא הכירו את הנידונים, והנידונים עשו קנוניא וכתבו שם של אחר במקום הלוה).
בבלי לא הובא, והרמב"ם (סנהדרין פכ"ג ה"ו) והשו"ע (חור"מ סי' ז סעיף ז) פסקו להיפך, שאם הדיין לא מכיר את הנידון אין לך דיין צדק כמוהו. ושיירי קרבן דן בזה.

אגדות על ונושנתם – אינן בירושלמי
בבלי פח. • פ"ט ה"ח [נד].
בבלי הביא כאן שאילו הקב"ה לא היה מקדים שתי שנים לנושנתם היה מתקיים כי אבד תאבדון, וכן שמהרה של הקב"ה הוא שמונה מאות חמישים ושתיים שנה²⁷, ובירושלמי לא הובא.

²⁵ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויס, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

²⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

²⁷ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

בבלי פח: • פ"ט ה"ט [נד].

כופין לגרש רק פסולים

שמואל אמר אין מעשין אלא לפסולין וכו', והתנינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס, יותר מיכן יוציא ויתן כתובה (אע"פ שאינו מהפסולים)! שמענו שהוא מוציא, שמענו שכופין? (בתמיה, שבאמת אין כופין אותו).
בבלי אמר שמואל "גט המעושה כדן כשר", ופירש רש"י (שם ד"ה כדן) שכופין בין את הפסולים ובין את אלו שיוציא ויתן כתובה, ולא כירושלמי.

בבלי פט. • פ"ט ה"י [פט].

כשיש קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים

יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת - רבי יסא בשם רבי יוחנן: נירות דולקין ושיחות בני אדם משיחין. התיב רבי זעירא קומי (לפני) רבי יסא: והא תנינן יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת, אית לן מימר נירות דולקין? לא סיחת בני אדם מסיחין? והכא סיחות בני אדם משיחין (הרי לגבי גירושין לא שייך נרות דולקים, אלא על כורחך רק שמעו בני אדם מסיחים על כך, ואם כן כך גם בגירושין).
בבלי סובר שצריך שיהיו נרות דולקות, ולא הקשה על כך.

בבלי פט:

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

בבלי צ.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ט [כא], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צ:

אגדות בגנות גירושין – אינן בירושלמי

עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג].

בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד]:

מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט

זקנים הראשונים היו אומרים: תהא בנידתה - לא תכחול ולא תפקוס עד שתבוא במים. אמר להן רבי עקיבה: משם ראייה? אם את אומר כן אוף (גם) היא עצמה מביאה לידי כעירות והוא נותן את עיניו בה לגרשה. ואתייא דזקנים כבית שמאי (שגם אם תתגנה עליו לא יגרשנה) ודרבי עקיבה כבית הלל (שחוששים שאם תתגנה עליו יגרשנה).
בבלי מחלוקת זקנים הראשונים ורבי עקיבא הובאה בשבת סד:, אך הבבלי לא קישר בין המחלוקות²⁸. כמו כן מהירושלמי מוכח שבית הלל סוברים כרבי עקיבא, שאם מצא נאה הימנה יכול לגרשה, אך רש"י (צ. ד"ה דהא) כתב שהם נחלקו, וכך משמע מלשון המשנה.

בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד]:

סיום המסכת

ואתייא דזקנים כבית שמאי, ודרבי עקיבה כבית הלל (מסיים במחלוקת האם מותר לגרשה אם מתגנה בעיניו).

²⁸ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבלי מסיים באגדות בגנות הגירושין²⁹.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה
בבלי ב. • השמטות ד"ה בשלטי
אבן אחת יש בכרכי הים וגטא שמה ומגרשת כל חברותיה.
בבלי לא הובא.

הלשון "גט" פירושה גירושין
בבלי ב. • השמטות ד"ה בכל
מיגט גייט.
בבלי לא הובא.

מכר את בתו בשביל ללמוד תורה
השמטות ד"ה בתוספות
עובדא הוה בחד גברא שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד.
בבלי לא הובא³⁰, ותוס' (גיטין ו: ד"ה ויתנו) הביאו את הירושלמי.

²⁹ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

³⁰ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

מסכת קידושין

פרק א – האשה נקנית

ג"ש קיחה קיחה – אינה בירושלמי
 בכסף מניין? כי יקח, מגיד שנקנית בכסף.
בבלי הביא גם גזירה שווה קיחה קיחה משדה עפרון, ובירושלמי גזירה שווה זו לא הוזכרה כלל. ושיירי קרבן (ה"א [א.] ד"ה כסף, וה"ה [ז.] ד"ה חוץ) דן בזה.

המקור שאשה נקנית בביאה
 בביאה מניין? ובעלה, מגיד שנקנית בביאה.
בבלי הביא גם את הפסוק הזה וגם את "בעולת בעל".

הו"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד
 הייתי אומר על ידי זו ועל ידי זו (שצריך לקדשה גם בכסף וגם בביאה יחד), כסף בלא ביאה
 ביאה בלא כסף מניין? וכו' הא למדנו ביאה בלא כסף וכו'.
בבלי לא היתה הו"א כזו¹.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הו"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה בביאה
 קל וחומר לבת חורין שתקנה בחזקה וכו'! תלמוד לומר ובעלה - בביאה היא נקנית
 ואינה נקנית בחזקה. קל וחומר בשפחה כנענית שתקנה בביאה וכו'! תלמוד לומר
 והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה וגו' - בחזקה היא נקנית ואינה נקנית
 בביאה.

בבלי לא היו הו"א כאלו² (אמנם בדף כב: דן האם שפחה תיקנה בביאה, אך הוא רק מדין
 הגבהה), ותוס' (ג. ד"ה ואשה) הביאו הו"א דומה שאשה תיקנה בחזקה מגזירה שווה.

גירושין בגויים
 הרי למדנו גוים אין להן קידושין (בכסף, אלא בביאה), מהו שיהא להם גירושין? (מחלוקת
 אמוראים): רבי יודה בן פזי ורבי חנין בשם רבי חונה רובה דציפורין (מציפורי): או שאין
 להן גירושין (הפני משה פירש שאינם מגרשים כלל, וקרבן העדה פירש שאינם מגרשים בכתב אלא
 באמירה), או ששניהן מגרשין זה את זה (גם האשה יכולה לגרש את הבעל).

¹ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא די במעשה אחד בלבד, כמו בכל הקניינים), אך
 לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן היתה הו"א שצריך גם כסף וגם ביאה). עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

² שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא לא שייך חזקה באישה וביאה בשפחה), אך
 לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן היתה הו"א כזו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
 יא.

בבבלי סנהדרין נז: גם כן מפורש שאין לגויים נערה מאורסה אלא בעולת בעל, אך דין גירושין בגויים לא הוזכר כלל.

מחלוקת בגט על איסורי הנאה
כתבו (לגט) על דבר שהוא איסור הנאה, תני רבי חנין מעשה בא לפני רבי ואמר הרי זו מגורשת, רבי אלעזר אמר אינה מגורשת.
בבבלי גיטין כ. פשוט שמגורשת.

ידות לקידושין – אינן בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"א [ב.].

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"ב [ב.].

עסוקים באותו עניין
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ג [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדש במלווה מקודשת לחומרא
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ה [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומרת "תנהו לעני" מקודשת
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שטר קידושין שלא לשמה
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג מותר לקדש בביאה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ו ה"ה [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ד [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמים של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
בבלי יא.יב. • פ"א ה"א [ג.]
מחלפה שיטתהון דבית שמאי, תמן (שם, בקידושי כסף) אינון אמרין כסף דינר וכא (כאן, בשבועת הדיינים) אינון אמרין (הטענה) כסף מעה, מחלפה שיטתהון דבית הלל תמן אינון אמרין כסף פרוטה וכא אינון אמרין (הטענה) כסף שתי מעין! רבי יעקב בר אחא בשם רבי חנינא: בית שמאי למידין מתחילת מכירתה של עבריה, מה תחילת מכירתה בדינר

אף קידושיה בדינר. בית הלל למידין מסוף גירועיה (גרעון כסף, שנותנת כסף לאדון ויוצאת), מה סוף גירועיה בפרוטה אף קידושיה בפרוטה.
בבלי הובאו טעמים נוספים לבית שמאי, ולא הוסבר טעמם של בית הלל. כמו כן בבלי לכ"ע הטענה שתי כסף, ולא הקשה את הסתירה בין קידושי כסף לשבועת הדיונים.³

בי"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה
פ"א ד"א [ג:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ו ה"א [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו
פ"א ד"א [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
פ"א ד"א [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו
בבלי יב:
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ח [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.

חטף סלע מידה וקידשה בו
בבלי יג.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאלמנה מותרת
בבלי יג: • פ"א ד"א [ד:]
ובמיתת הבעל - דכתיב או כי ימות האיש האחרון וכו'. אמר רבי חונה: קרייה (פסוק) אמר שהמיתה מתרת, דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם וכן אין לו, הא אם יש לו בן מיתה מתרת. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אם אומר את שאין מיתה מתרת מנן אנן משכחין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. אמר רבי יוחנן בר מריה: תיפטר ביבמה.
בבלי רצה ללמוד מסברא שהוא אסרה והוא שרתה, ודחה, הביא את הלימודים מיבמה ומאלמנה לכה"ג (כירושלמי כאן) ודחה גם אותם, והסיק שיש שני מקורות: פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה, והיקש של מיתה לגירושין.⁴

במה שפחה חרופה קונה את עצמה
פ"א ד"א [ה:]
שפחה חרופה במה היא קונה את עצמה לפוטרה מן המלקות ולבא עליה מן האשם? פשיטא שאינה יוצאה בגט וכו', פשיטא שהיא יוצאה במיתת בעלה וכו'. מהו שתקנה עצמה במיתת רבה ובהשלים שש? (ונשאר בספק).
בבלי גיטין מג. דן בדיני שפחה חרופה, אך לא הזכיר במה היא קונה את עצמה.

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו
 פ"א ה"א [ה:]
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"ד ה"ה [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה
 בבלי יד.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"א [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין
 בבלי טז. • פ"א ה"ב [ה:]
 בשטר מגלן? עבריה למידה מבת חורין, ועברי למד מעבריה. נמצא למד מלמד, עד כדון כרבי עקיבה דאית ליה למד מן הלמד, כרבי ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד (מגלן)?

בבבלי זבחים מט: דן בכך שבחלק מהלפחות לא לומדים מן הלמד בקודשים, אך בחולין פשוט שלומדים מן הלמד (וכן בשבועות י.). שיירי קרבן (כאן ד"ה ה"ג) נשאר בצ"ע כיצד הירושלמי כתב שלא לומדים מהלמד בחולין⁵. יפה עינינו (זבחים שם ד"ה אר"י) דן בזה, והביא ספרי (חוקת קז) שלא לומדים מהלמד בטומאה, וכתב שאולי הוא סובר כירושלמי.

עבד עברי לא נגאל בשווה כסף
 בבלי ח. • פ"א ה"ב [ה:]
 והיה כסף ממכרו - בכסף הוא נגאל ואינו נגאל לא בתבואה ולא בכלים.
בבבלי דורש מכסף מקנתו - בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים, והבבלי מאריך לדון על דרשה זו. והרמב"ם (עבדים פ"ב ה"ח) גרס כירושלמי כאן.

מי כותב את שטר הקידושין והמכירה
 בבלי טז. • פ"א ה"ב [ו:]
 סדר מכירה כך הוא: אני פלוני מכרתי בתי לפלוני, סדר קידושין כך הוא: אני פלוני קידשתי בתי לפלוני. רבי חגיגי בעא קומי (לפני) רבי יוסי: החליף ואמר אני פלוני לקחתי בתו של פלוני, אני פלוני קידשתי בתו של פלוני (האם לשון זו תועיל)? אמר ליה: ומה בכך? (המכירה והקידושין יועילו).

בבבלי ט. מפורש שבקידושין דווקא הבעל כותב, ובדף טז. במכירה היא מחלוקת אמוראים האם אדון כותבו או אב כותבו.

יובל יכול לחול באמצע השמיטה
 פ"א ה"ב [ו:]
 אתיין כמאן דאמר אין היובל עולה ממניין שני שבוע, ברם כמאן דאמר היובל עולה ממניין שני שבוע - פעמים שהוא בא באמצע שני שבוע (שלדעתו היובל הוא השנה החמישים מהיובל הקודם).

בבבלי נדרים סא. הובאה המחלוקת האם יובל עולה ממניין שני שבוע, אך לבבלי לכר"ע היובל תמיד לאחר שנת השמיטה, ומחלוקתם רק אם הוא נמנה כבר בתור שנה ראשונה לשמיטה.

⁵ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

נמכר לפחות משש

בבלי יד: • פ"א ה"ב [ז:]

אית תניי תני נמכר בפחות משש ואינו נמכר יותר על שש, ואית תניי תני אינו נמכר לא בפחות משש ולא יותר על שש. אמר רבי ירמיה: טעמיה דהדין תניי (שנמכר בפחות משש) פעמים שהוא נמכר שתיים או שלש שנים לפני היובל והיובל בא ומוציא על כורחו (וזה המקור שיכול להימכר לפחות משש. כך פירש קרבן העדה. אמנם הפני משה פירש שיוצא בפחות משש רק ע"י היובל).

בבבלי אין דעה שנמכר לפחות משש, ואדרבה, יש דעה שהמוכר עצמו נמכר ליותר משש (ודעה זו לא הובאה בירושלמי).

מקור אחר לגרעון כסף בעבד עברי

בבלי טז: • פ"א ה"ב [ז:]

ובגרעון כסף - דכתיב אם עוד רבות בשנים ואם מעט נשאר בשנים.

בבבלי המקורות הם "והפדה" ו"מכסף מקנתו".

ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי

בבלי יד: טז: • פ"א ה"ב [ז:]

מניין בנמכר לישראל כשהוא נגאל ידו לעליונה (שאם העבד התייקר - נגאל לפי דמי המכירה, ואם הוול - לפי דמיו כעת)? שכיר שכיר לגזירה שוה, מה שכיר האמור לגוי כשהוא נגאל ידו לעליונה, אף שכיר האמור לישראל כשהוא נגאל ידו לעליונה.

בבבלי האריך הרבה בגזירה שווה הזו, דן האם כולם סוברים אותה, והוסיף שאינה רק בין נמכר לישראל לנמכר לעכו"ם, אלא בין שלושה עבדים - מוכר עצמו, מוכרו ב"ד ונמכר לעכו"ם. ובירושלמי נזכרה רק במקום זה.

קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ז [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בגרעון כסף מחשבים חודשים

בבלי כז: • פ"א ה"ב [ח:]

שמואל בר אבא בעא קומי (לפני) רבי יסא: הכא כתיב וחשב והכא כתיב וחשב, והכא את מחשב חדשים ושנים ויוצא (בעבד עברי), והכא לית את מחשב חדשים ושנים ויוצא (בשדה אחוזה מחשבים רק שנים)! אמר ליה: שנייא היא שהקשיתה תורה לשכיר, מה זה מחשב חדשים ויוצא אף זה מחשב חדשים ושנים.

בבבלי לא הובא.

הלשון "משעה ראשונה או בסוף נותן כסף לייעודים"

בבלי יט: • פ"א ה"ב [ח:]

על דעתיה דרבי יוסי בי רבי יהודה בסוף נותן לה כסף לייעודים, על דעתון דרבנן (רבנן) משעה ראשונה ניתן כסף לייעודים.

בבבלי הלשון "מעות הראשונות לקידושין ניתנו" או "מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו"⁶.

⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (בסוף נותן כסף לייעודים) במקום שלילית בבבלי (מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי בבלי יז: • פ"א ה"ב [ט].
ואם לבנו ייעדנה לבנו מייעדה אינו מייעדה לאחיו. ויעדינה לאחיו מקל וחומר, מה אם
הבן שאינו קם תחתיו לחליצה ולייבום הרי הוא מייעדה לו, אחיו שהוא קם תחתיו
לחליצה ולייבום אינו דין שייעדנה לו? לא אם אמרת בבן שהוא קם תחתיו בשדה
אחזה, תאמר באחיו שאינו קם תחתיו בשדה אחזה.
בבבלי שאל את הק"ו הזה לגבי עבד עברי (כאן) ולגבי ירושה (בבא בתרא קח:), ודחה
כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום. והירושלמי לא הביא את
דחייה זו.

בשתי גניבות נמכר ונשנה בבלי יח.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ח [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין יעוד לבן הבן בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט].
ואם לבנו ייעדנה - ואינו מייעדה לבן בנו.
בבבלי לא הובא.

מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון פ"א ה"ב [ט].
אמר רבי זעירא מאן דמר (דאמר) לי הדא מילתא אנא משקי ליה קונדיטון.
בבבלי לא הובאה לשון זו.

מחלוקת האם מייעד לבנו קטן ושלא לדעת בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט].
רבי יוחנן אמר: מייעדה בין לבנו גדול בין לבנו קטן בין לדעת בין שלא לדעת, רשב"ל
אמר: אינו מייעדה אלא לבנו גדול ובלבד לדעת.
בבבלי הסתפק האם מייעד לבנו קטן, והסיק שאין יעוד אלא בגדול ואין יעוד אלא
מדעת.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון בבלי יט: • פ"א ה"ב [י].
הירושלמי כאן הובא (בשנינו) גם בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מכירת בתו לשפחות אחר שפחות בבלי יח: • פ"א ה"ב [י].
תני רבי שמעון בן יוחי: כשם שאינו מוכרה לשפחות אחר אישות אף לא שפחות אחר
שפחות. מה טעמא דרבי שמעון בן יוחי? בבגדו בה - פעם אחת הוא בוגד בה ואינו
בוגד בה פעם שנייה, מה מקיימין רבנן טעמא דרבי שמעון בן יוחי? בבגדו בה - מכיון
שפירש טליתו עליה עוד אין לאביה בה רשות.
בבבלי גם כן הביא זאת, והוסיף להקשות במאי קמיפלגי, ותירץ שנחלקו האם יש אם
למקרא או למסורת.⁷

⁷ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף סה.

פ"א ה"ב [יא.]

דעה שאמה עבריה יוצאת בנישואין

רשב"ל בעא קומי (לפני) רבי יוחנן: אמה העברייא יוצאה בנישואים מקל וחומר, מה אם הסימנין שאינן מוציאין אותה מרשות האב הרי הן מוציאין אותה מרשות האדון, נישואין שהן מוציאין מרשות האב אינו דין שיוציאו אותה מרשות האדון. אמר ליה: אני אין לי אלא של משנה - יתירה עליו אמה העברייא שהיא קונה את עצמה בסימנין. **בבלי** לא הובאה דעה שיוצאת בנישואין.

בבלי טז: • פ"א ה"ב [יא.]

לא לו עבדים מעניקים

היוצא בגירעון כסף ובמיתת האדון אין מעניקין להן. **בבלי** סובר שהיוצא במיתת האדון מעניקים לו, וביוצא בגירעון כסף היא מחלוקת.

פ"א ה"ב [יא.]

היכן רוצעים את העבד

כתיב והגישו אדוניו אל האלהים (בבית דין), והגישו אל הדלת וגו' (בינו לבין עצמו). הא כיצד? זה שהוא נמכר בבית דין והגישו אדוניו אל האלהים, וזה שהוא מוכר את עצמו והגישו אל הדלת. **בבלי** לא חילק ביניהם היכן רוצעו.

בבלי טז: • פ"א ה"ב [יא.]

מי כותב את שטרו של עבד עברי

פשיטא - זה שהוא נמכר בבית דין בית דין כותבין שטרו, זה שהוא מוכר את עצמו מי כותב את שטרו? (ונשאר בספק). **בבלי** יש מחלוקת מי כותב את השטר של אמה עברייא, אך לא דן בשטרו של עבד עברי.

פ"א ה"ב [יא.]

גם עבד כהן מותר בשפחה

רבו משיאו אשה כנענית וכו'. הגע עצמך שהיה קונה (עבד שהוא) כהן? אמר ליה: וישראל לא היתר מכלל איסור הוא? (והותר בשפחה כנענית, ואם כן גם כהן מותר). **בבלי** לא הובא.

פ"א ה"ב [יא:]

המקומות שההלכה עוקפת את המקרא

בשלשה מקומות התורה עוקפת למקרא ובמקום אחד למדרש: התורה אמרה בספר (בגירושין) והלכה אמרה בכל דבר שהוא בתלוש, התורה אמרה בעפר (בכיסוי הדם) והלכה אמרה בכל דבר שהוא מגדל צמחים, התורה אמרה במרצע (בעבד עברי) והלכה אמרה אפילו בסול אפילו בקוץ אפילו בזכוכית, ובמקום אחד למדרש תני רבי ישמעאל והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו (במצורע) וכו'. **בבלי** סוטה טז. גרס הלכה (במקום תורה) עוקבת מקרא, והם: עפר כיסוי הדם, תער נזיר וספר כריתות בגירושין. ורש"י (שם ד"ה והלכה) הביא את הירושלמי הזה.

בבלי כ.

אדון שיש לו כר אחר חייב ליתנו לעבד

הירושלמי דן בזה בקידושין השמטות ד"ה בתוספות, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

המקורות שקרקע נקנית בכסף שטר וחזקה
 מניין שאחוזת נקנית בכסף ובשטר ובחזקה? שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים - וחתום אילו עידי שטר, והעד עדים אילו עידי חזקה.
בבלי במקור לכסף גם כן לומד מפסוק זה, במקור לשטר הביא פסוק זה דחה והסיק שנלמד מ"ואקח את ספר המקנה"⁸, ובמקור לחזקה לא הביא את הפסוק הזה כלל אלא את הפסוקים "ושבו בעריכם" ו"וירשתם אותה".

האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם
 אית מתניתין אמר עבדים כקרקעות, אית מתניתין אמר כמטלטלין, אית מתניתין אמר לא כקרקעות ולא כמטלטלין.
בבלי בבא קמא יב. דן האם כקרקעות או כמטלטלין, ולא הביא את הצד השלישי.

דעה שרבו נותן לאחר כסף ומשתחרר
 בכסף - רבי ירמיה אמר: מאחר לרבו, הא מרבו לאחר לא. אמר רבי זעירא: אפילו מרבו לאחר.
בבלי אין דעה שמרבו לאחר⁹.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו
 דרבי מאיר עבד יד עבד כיד רבו.
בבלי בבא מציעא צו. וצט. פשוט שיד עבד כיד רבו, ומשמע שהוא לכו"ע.

תקע בכלים ושבין
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה
 משוך את הבהמה זו לקנותה - קנה, לקנות וולדותיה - לא קנה, לקנותה היא וולדותיה - קנה וכו'. אמר רבי יוסי: הדא דתימר (זה נאמר) בשלא היתה הבהמה עוברת (מעוברת), אבל אם היתה עוברת - עשו אותה כמשאה (וקנה).
בבלי לא הובא. למסקנת הירושלמי נחלקו המפרשים מה הדין כשהבהמה מעוברת, והביאם מראה הפנים (בבא בתרא פ"ג ה"א [ח:]).

משיכת בהמה לקנות את המשאוי שעליה
 אילו האומר לחבירו משוך את הבהמה זו שתקנה משוי (משא, כמו "משאוי" בבבלי) שלה שמא לא קנה? (פשיטא שקנה).
בבלי בבא מציעא ט: הסתפק בזה ונשאר בספק.

⁸ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
⁹ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא האדון צריך לקבל כסף תמורת שחרור העבד), אך לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן שייך גם שהאדון ישלם). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח
 המוכר צאן לחבירו כיון שמסר לו משכוכית קנה וכו'. המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה וכו'. המוכר בית לחבירו וכו' מסר לו את המפתח מהו וכו'.
בבלי בבא קמא נב. הביא דין זה והקשה אי בכספא ליקני בכספא אי בחזקה ליקני בחזקה, ותיירץ שקונה בחזקה, והמפתח הוא רק במקום אמירת לך חזק וקני (וכן לגבי צאן ובור). קרבן העדה פירש את הירושלמי כאן כבבלי, שהוא רק במקום אמירת לך חזק וקני, אך מראה הפנים (כאן) ויפה עיניים (בבא קמא נא): פירשו שהירושלמי חולק וסובר שמסירת המפתח וכד' היא קניין בעצמה¹⁰ (ואינו מדין קניין חזקה, שבקניין חזקה הקונה עושה את המעשה, וכאן המקנה הוא שמוסר)¹¹.

אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם
 המוכר מעשרות שדהו לחבירו לא עשה כלום, ולד שפחתו של חבירו לא עשה כלום, עוברי בהמתו לחבירו לא עשה כלום (משום שהוא דבר שלא בא לעולם), אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום (משום שאין לקניין על מה לחול). אלא מוכר שדהו ומשייר מעשרותיה, מוכר לו שפחה ומשייר לו וולדה, מוכר לו בהמה ומשייר לו וולדה, מוכר לו חורבה ומשייר לו אוירה.
בבלי קניין אוויר לא הובא, והובא בשו"ע (ח"מ סי' ריב סעיף ב). האחרונים (קובץ שיעורים בבא בתרא אות רעו) נחלקו מה הטעם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - האם משום שאין לקניין על מה לחול או משום שאין גמירות דעת, ומהירושלמי כאן - שדימה זאת למוכר אוויר חורבתו - משמע קצת שהוא משום שאין לקניין על מה לחול.

יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם
 רבי שמואל ורבי זעירא רבי חייה בר אשי בשם רב: אין משיכה קונה בחצר שאינה של שניהן (וכן ברשות הרבים), תני רבי חייה ופליג: אימתי אמרו המטלטלין ניקנין במשיכה - ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן.
בבלי בבא בתרא עו: ופד: לכו"ע משיכה לא קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם (והיפה עיניים בבא בתרא עו: כתב שבירושלמי כאן "רשות הרבים" פירושו רה"ר ממש, ולא סימטא).

מקור מפסוק למשיכה בבהמה
 וחכמים אומרים בהמה דקה נקנית במשיכה - מה טעמון דרבנן (רבנן)? משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם.
בבלי לא הובא לזה מקור, ואדרבה, בבבלי בכמה מקומות (בבא מציעא מו: ועוד) מפורש שרק לריש לקיש משיכה היא דאורייתא, אך לרבי יוחנן היא דרבנן¹².

¹⁰ ולדבריו הבבלי כאן דוחה את מסקנת הירושלמי, כדרך הבבלי במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹¹ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.

¹² נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

קניין הפיכה וגרירה

בבלי כה:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ד [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמתירה לשומר למסור, רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת פ"א ה"ד [טו]:
 רב יהודה שלח לרבי אלעזר: שומר שמסר לשומר? אמר ליה הראשון חייב. רבי יוחנן
 אמר הראשון חייב. רשב"ל אמר השני חייב (והראשון פטור) וכו'. רבי אילא בשם רבי
 ינאי: והוא שנתן לו רשות להשאיל, אבל אם לא נתן רשות להשאיל לא בדא (לא נאמר
 שפטור אלא חייב). ותני רבי חייה כן: אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי
 להשכיר וכו' וכולן ששינו שלא מדעת הבעלים חייבין וכו'. רבי זעירא בעא קומי (לפני)
 רבי יסא: היך עבדין עובדא (איך נפסוק)? אמר ליה: תריי כל קביל ארבעה לא עבדין
 עובדא בסוגיא (נפסוק שפטור כי הם שניים שפוטרים - ריש לקיש ורב יהודה שמסתפק, נגד ארבעה
 שמחייבים - רבי אלעזר רבי יוחנן רבי ינאי ורבי חייה). אמר ליה: תריי כל קביל תריי אינון - רבי
 לעזר תלמידה דרבי חייה רבא, רבי יוחנן תלמידה דרבי ינאי (הם רק שניים נגד שניים, כי
 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת).

בבבלי בבא מציעא לו. נחלקו בשומר שמסר לשומר האם פטור או חייב, אך תוס'
 (גיטין כט. ד"ה כאן ומעין זה בבא קמא יא: ד"ה את) כתב שלכו"ע אסור לכתחילה, ובירושלמי
 כאן מוכח שלדעה שפטור גם מותר לכתחילה (שהרי מרבי חייה שאוסר הוכיחו שגם חייב).
 בסנהדרין לו. כתב שלגבי דיני ממונות בבית דין רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת, אך
 לא מפורש שהוא גם בפסקי הלכה.

פ"א ה"ד [טו]:

שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים – חייב

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ט ה"ה [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ד [טו]:

אחים שחלקו ואח"כ יבם

רב יהודה שלח שאל לרבי לעזר: האחין שחלקו ואחר כך ייבם אחד מהן (האם היבם יזכה
 בחלק אחיו המת)? אמר ליה: כניכסי כולם כניכסי המת (חולקים בשווה והיבם ויתר על חלק
 המת). עולא בר ישמעאל אמר מצוית דעתיה על דרבי לעזר, ולא שנייא היא שחלקו
 ואחר כך ייבם אחד מהן הוא שייבם אחד מהן ואחר כך חלקו זכו כולן בניכסי המת.
בבבלי לא הובא.

בבלי כו. • פ"א ה"ה [טז].

לא הקשה מדוע משיכה הוזכרה במשנה

ושאין להן אחריות אינן נקנין אלא במשיכה.

בבבלי הקשה לדעת רבי יוחנן שמשיכה קונה רק מדרבנן מדוע הוזכרה במשנה,
 והירושלמי לא הקשה זאת¹³.

פ"א ה"ה [טז].

קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר

בראשונה היו קונין בשליפת המנעל, הדא היא דכתיב וזאת לפניך בישראל על הגאולה
 ועל התמורה שלף איש נעלו וכו'. חזרו להיות קונים בקצצה, מהו בקצצה? בשעה
 שהיה אדם מוכר שדה אחוזתו היו קרוביו מביאין חביות וממלין אותן קליות ואגוזים

¹³ נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש
 לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני מאחוזתו וכו'. חזרו להיות קונים בכסף ובשטר ובחזקה.

בבלי לא הובא¹⁴ (בכתובות כח: נזכרה קצצה רק לגבי הנושא אשה (זה הזכר גם כן בירושלמי כאן), אך לא לגבי קניינים)¹⁵.

[פ"א ה"ה [טז].]

קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי כו. • פ"א ה"ה [יז].]

צבורים באגב

עד כדון כשהיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד, היו קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר? וכו'.

בבלי הלשון "בעינן צבורים או לא"¹⁶.

[פ"א ה"ו [יח].]

הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום"

ומאן דלא סבר דא מילתא לא סבר (מבין) בנזיקין כלום.

בבלי לא הובאה לשון זו.

[בבלי כט. • פ"א ה"ו [יט].]

הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה' הארץ ומלואה

גיזבר שנתן מעות הקדש במטלטלין קנה הקדש בכל מקום שהוא, שנאמר לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה.

בבלי נלמד מהפסוק "ונתן הכסף וקם לו".

[בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט].]

מקור ללימוד אומנות

תני רבי ישמעאל: ובחרת בחיים - זו אומנות.

בבלי לא הובא לכך מקור¹⁷.

[בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט].]

כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב

תמן תנינן: האב זכה לבן בנוי, בכח, בעושר, ובחכמה, ובשנים וכו'. וכשם שהוא זכה לו בחמשה דברים כך הוא חייב לו בחמשה דברים, ואילו הן: מאכיל, ומשקה, מלביש, מנעיל, מנהיג.

בבלי לא הובא.

[בבלי ל. • פ"א ה"ז [יט].]

כל השומע מבן בנו

כל השומע פרשה מן בן בנו כאלו הוא שומעה מהר סיני.

בבלי הלשון: כל המלמד את בן בנו תורה כאילו קבלה מהר סיני.

¹⁴ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.
¹⁵ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא מעשה קניין צריך להיות ע"י הקונה או המקנה, ככל שאר הקניינים, ולא ע"י קרוביו של המוכר), אך לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (וקונה גם ע"י קרוביו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

¹⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.
¹⁷ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, ולכן מביא לכך פסוק. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

שמועה ממושה עד האמוראים

[פ"א ה"ז [יט]:]

אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה - שלשלה, ואם לאו תפוש או ראשון ראשון, או אחרון אחרון.

בבלי נזיר נו: כתוב לומר את הראשון ואת האחרון, ולא מזכיר שם "אם יכול את", ומשמע שגם לכתחילה אפשר להשמיט את הדורות שבאמצע.¹⁸

[בבלי כ. • פ"א ה"ז [כ:]]

דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה

דמא בן נתינה ראש פטר בולי הוה פעם אחת היתה אמו מסטרותו לפני בולי שלו ונפל קורדקסין שלה (המנעל שלה, שבו הכתה אותו) מידה, והושיט לה כדי שלא תצטער. אמר רבי חזקיה: הגוי האשקלוני היה (דמא בן נתינה) וראש כל פטר בולי (ראש שרי החייל) היה, ואבן שישב עליה אביו לא ישב עליה מימיו, וכיון שמת (אביו) עשה אותה יראה (עבודה זרה) משלו.

בבלי לא הובא כלל המעשה עם האבן שישב עליה אביו. המעשה שאימו סטרה לו הובא גם בבבלי אך לא הביא שנפל לה המנעל והושיט לה (ומסורת הש"ס על הבבלי הביא שהעין יעקב גרס כך גם בבבלי). והמעשה הנוסף שהובא עליו בבבלי, שלא העיר את אביו, הובא גם בירושלמי כאן (בשינויים קלים).

[בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ:]]

רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו

אמו של רבי טרפון ירדה לטייל לתוך חצירה בשבת ונפסק קורדייקין (מנעל) שלה, והלך רבי טרפון והניח שתי ידיו תחת פרסותיה, והיתה מהלכת עליה עד שהגיעה למיטתה. **בבלי** מעשה זה לא הובא, ותוס' (לא: ד"ה רבי) הביאו את הירושלמי.

[בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ:]]

האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך

כיצד הוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם? חד בר נש הוה מייכל לאבוי תרנגולין פטימן (האכיל את אביו תרנגולים מפוטמים), חד זמן אמר ליה אבוי: ברי, אילין מנן לך? אמר ליה: סבא, סבא, אכול ואדיש (אכול ושתוק), דכלבייא אכלין ומדשין וכו'. כיצד כודנו (מטחינו) בריחיים ויורש גן עדן? חד בר נש הוה טחין בריחייא, אתא מצוותא לטחונייא (באו לקחת את האב למצוות המלך). אמר ליה: אבא, עול וטחון תחתיי (ואני ילך למצוות המלך), אין מטת מבזייה (אם יבוא ביזיון) טב לי אנא ולא את, אין מטת מילקי (אם אתחייב מלקות) טב לי אנא ולא את.

בבלי כתב רק את הדין, שיש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם וכו', אך לא סיפר את המעשה¹⁹. ותוס' (ד"ה וטורדו) הביאו את הירושלמי.

[בבלי לא:]

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי לג.]

מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁸ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

¹⁹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

מקור נשים בנזיקין

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לה.

כיצד הכהן נוגע באשה

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ז [כא:]

סוטה גידמת כן שותה

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ז [כא:]

מי שלא עבר ספק עבירה מקבל שכר

בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה? אמר רבי זעירה: מי שבאת לידו ספק עבירה ולא עשה.
בבבלי תירץ שבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה.

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו

בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

עשה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ וכו' - מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו (לדעה זו, על זה נאמר שעל מצוה אחת מטיבין לו וכו'). מה אית לך (איזו מצוה)? אמר רבי מר עוקבן: כגון כיבוד אב ואם (שהיא מצוה חמורה).
בבבלי לא הובאה דעה זו. מעלתו של מי שלא עבר על מצוה אחת מימיו הוזכרה במגילה כז: כח. "במה הארכת ימים? מימי לא עברתי על וכו'" ²⁰.

שלוחי מצוה אינן ניזוקים – אינו בירושלמי

בבלי לט:

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"א ה"א [ב:].

המעשה באלישע בן אבויה

בבלי לט:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב

פ"א ה"ט [כב:]

בעולם הזה אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלאכים מלמדין עליו חובה ומלאך אחד מלמד עליו זכות הקב"ה מכריעו לכף זכות וכו'. הדא דאת אמר (זה נאמר) בעולם הזה, אבל לעולם הבא רובו זכיות יורש גן עדן רובו עבירות יורש גיהנם.
בבבלי כאן ובשבת לב. הובאו המקורות לשני הצדדים הללו - האם נידון ע"פ הרוב או שנידון לזכות, אך לא חילק בין עולם הזה לעולם הבא.

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו

פ"א ה"ט [כג:]

שומר את עצמו מן העבירה פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מיכן והילך הקב"ה משמרו.
בבבלי יומא לח: כתב שכיוון שבאה לידו עבירה פעם ראשונה ושנייה (ולא מוזכר שלישית) ואינו חוטא שוב אינו חוטא.

²⁰ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ז [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – האיש מקדש

מקור לשליחות
בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
מניין ששלוחו של אדם כמותו? אמר רבי לעזר: ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים - וכי כולן שוחטין אותו, והלא אחד הוא שהוא שוחט על ידי כולם, אלא מיכן ששלוחו של אדם כמותו. ויידא אמר דא: ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית - וכי כולם היו לוקחין, והלא אחד הוא שהוא לוקח על ידי כולם, אלא מיכן ששלוחו של אדם כמותו.
בבלי יש מקורות נוספים.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע
בבלי מב:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לשליח לדבר עבירה
בבלי מג:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה
בבלי מג:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד
בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
בית שמאי אומרים אין השליח עולה משם עד, ובית הלל אומרים השליח עולה משם עד.
בבלי היא מחלוקת אמוראים.

אין שליח נעשה עד בקידושי כסף
בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
נראין דברים בשקידשה בשטר (יש דעה ששליח נעשה עד), אבל אם קידשה בכסף (של המשלח) נעשה כנוגע בעדותו (שצריך להישבע היסת).
בבלי לא חילק בין כסף לשטר, אך חילק בין לפני שתיקנו שבועת היסת לאחר שתיקנוה. ותוס' (ד"ה וכן) הביא את הירושלמי.

דעה ששלוחו של אדם אינו כמותו
בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
אית מתניתא אמרה ששלוחו של אדם כמותו, ואית מתניתא אמרה שאין שלוחו של אדם כמותו.
בבלי פשוט לכו"ע ששלוחו כמותו.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
בבלי ד"א [כג:]
ואם המר ימירנו יפר יפירנו - הוינן סברין מימר שאין שלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב (קרבן העדה: רק בתמורה והפרה יש שליחות אך בשאר התורה לא. והפני משה לא גרס

"שאיך" אלא "ששלוהו", כמו בהמשך הסוגיא לגבי פסוקים אחרים, שרק בתמורה ובהפרה אין שליחות אך בשאר התורה יש).

בבבלי נדרים עב: היא מחלוקת תנאים האם יש שליחות בהפרה.

בבלי מד.

נערה לא יכולה להשיא את עצמה

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ב [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מו. • פ"ב ה"א [כד.]

קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן

קטנה שקידשה את עצמה בשתי שערות אביה ממאן לא היא.

בבבלי היא מחלוקת האם רק אביה ממאן או גם אביה וגם היא.

קטנה שנשאת שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה בבלי מה: • פ"ב ה"א [כד.]
קידשה לדעת וכנסה שלא לדעת, מהו שתאכל בתרומה? רב אמר אוכלת ושמואל אמר אינה אוכלת. אמר רבי מנא: טעמא דרב מכיון שקידשה לדעת חזקה שכנסה לדעת, אמר רבי יוסי בירבי בון: טעמא דרב שכן משנה ראשונה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה. מה נפק מן ביניהון? מעשה ידיה - על דעתיה דרבי מנא כרב מעשה ידיה לבעלה, על דעתיה דרבי יוסי בירבי בון כרב מעשה ידיה לאביה.
בבבלי גם כן נחלקו האם אוכלת בתרומה, אך לא דן לגבי מעשי ידיה.

בבלי מו. • פ"ב ה"א [כד:]

"בזו ובזו" תלוי במחלוקת ר"י ור"מ

מאן תנא וו"ן (שהלשון "בזו ובזו" היא כלל ומצטרפות לפרוטה)? רבי יודה, ברם כרבי מאיר או בזו או בזו או בזו (לרבי מאיר היא לשון פרט, כמו הלשון "או בזו", ולא מצטרפות).
בבבלי לא הזכיר את רבי יהודה ורבי מאיר, אלא ביאר שהמשנה כרבי שמעון²¹.

פ"ב ה"א [כה:]

כללים ופרטים בשבועה

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) בשבועות פ"ה ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"א [כה:]

האומרת "תנהו לעני" מקודשת

התקדשי לי בסלע זו ואמרה וכו' תניה לעני הרי זו מקודשת.

בבבלי ח: סובר שאינה מקודשת.

פ"ב ה"א [כו.]

האם יש שליחות וזכייה לחרש

שאיין שליחות לחרש וכו' שאין זכיות (דין זכין לאדם שלא בפניו) לחרש.

בבבלי לא הובא, וציון ירושלים הקשה מירושלמי אחר שיש זכין לחרש. ונשאר בצ"ע.

פ"ב ה"א [כו.]

חטף סלע מידה וקידשה בו

חטף הסלע מידה ונתנו לה בשעת מתנה אמר לה הרי את מקודשת לי - הרי זו מקודשת.

בבבלי יג. חילק שמקודשת דווקא בשדיך, שדיבר עימה קודם ונתרצתה להתקדש לו.

²¹ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויס, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

שטר קידושין שלא לשמה

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מנח.

אומן קונה בשבח כלי

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ט ה"ד [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מנח:

כוס זה ומה שבתוכו

בבלי מנח: • פ"ב ה"ב [כו:]

בכוס זה ובמה שבתוכו - אם יש בכוס זה ובמה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת, ואם לאו אינה מתקדשת. זכה בו ובמה שבתוכו - אם יש במה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת, ואם לאו מתקדשת.

בבבלי חילק בין כוס מים, יין וציהרא.

י' קבים ירדו לעולם וכו' - אינו בירושלמי

בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]

בבבלי הביא כאן שעשרה קבין חכמה ירדו לעולם, וכן יופי, עשירות, עניות, גסות וכו'. ובירושלמי לא הובא.

ע"מ שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי

בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]

ניחא בן כרך ונמצא בן עיר (שהטעה לגנאי), בן עיר ונמצא בן כרך (הרי הוא לשבח)? יכולה היא מימר בעייתא הוינא מצטנעא (רצוני להיות בעיר שהיא יותר בצנעה).

בבבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה בן כרך) פירש שהיא באמת טעות לשבח, ואעפ"כ לא מקודשת.

המקדש במלווה מקודשת לחומרא

בבלי מז. • פ"ב ה"ה [כו:]

בקידושי מלווה לחומרין (מספק מקודשת לחומרא. ויפה עיניי בבא קמא צט. ביאר שהוא מקדש במלווה ממש, ולא בהנאת מלווה שבזה גם הבבלי קידושין ו: סובר שמקודשת).

בבבלי פשוט שאינה מקודשת.

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תנאי בלב, דברים שבלב

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

קידושין בגזל דידה, קידושין שאין מסורין לביאה

בבלי נב. • פ"ב ה"ו [כח.]

את שמע מינה חמש: את שמע מינה שחמש נשים מתקדשות כאחת, שהאשה מקבלת קידושיה וקידושי חבירתה, ומקדשין בגזילה (בגזל דידה), ומקדשין בפירות עבירה, ואין קידושין תופסין בעריות.

בבבלי לגבי גזל הוכיח להיפך, שאין מקדשין בגזל דידה. וקרנן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "ואין מקדשין בגזילה", כדעת הבבלי. כמו כן הוסיף שמע מינה על קידושין שאין מסורין לביאה. וקרנן העדה כאן (ד"ה ואין קידושין תופסין) בפירושו השני פירש "אין קידושין תופסין בעריות" - שלירושלמי קידושין שאין מסורין לביאה לא מועילים (מחלוקת אב"י ורבא בזה לא הובאה בירושלמי כלל).

פ"ב ה"ט [ל:]

מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ג [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נז.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נז:

אין עונשים ממה מצינו

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – האומר

בבלי נט: • פ"ג ה"א [לא:]

קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה ומת

לפיכך (במקרה של המשנה, שקידש אשה לעוד ל' יום ובא אחר וקידשה בתוך שלושים, שמקודשת לשני) אם מת השני בתוך שלושים יום או גירשה חלו עליה קידושי ראשון לאחר שלשים יום. מת לאחר שלשים ולא גירש (בתוך שלושים) לא חלו עליה קידושי הראשון.
בבלי לא הובא.

פ"ג ה"א [לא:]

דין התנאי תלוי בזמן הקידושין

כל תנאי שנתקיים אף על פי שבטל לאחר מיכן הרי זו מקודשת, וכל תנאי שבטל בשעת קידושין אף על פי שמתקיים לאחר מיכן אינה מקודשת.
בבלי לא הובא.

בבלי נח: • פ"ג ה"א [לא:]

חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום

הרי זו עולה לאחר שלשים יום, ומכרה בתוך שלשים יום הרי זו מכורה והקדישה (אם הקדישה) הקדש. חזר ולקחה בתוך שלשים יום חל עליה הקדש וכו'. לא דמייא עולה לאשה (שהמקדש אשה לאחר שלושים יום ונתקדשה לאחר בתוך שלושים וגירשה או מת - מקודשת לראשון גם בלי שיחזור ויקדשנה) וכו'. מה בין הקדש ומה בין אשה? מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט.
בבלי לא הובא.

בבלי נח: • פ"ג ה"א [לב:]

קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום

הרי את מקודשת לי שלשים יום - הרי זו מקודשת וכו'. הרי זו גיטך שלשים יום - אין זה גט כריתות. אמר רבי יצחק ברבי לעזר: הדא דאת אמר מקודשת (במה דברים אמורים שמקודשת) - בשקידשה בכסף, אבל אם קידשה בשטר הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת.
בבלי לא הובא. כמו כן הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, ואין חילוק בין קידושי כסף לקידושי שטר. ואכן השיירי קרבן כאן הקשה על הירושלמי שהרי איתקוש הוויות להדדי²².

²² הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, והירושלמי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יח.

פ"ג ה"א [לב].

האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף

אית תניי תני הראשון ביום וביומיים, ואית תניי תני השני ביום וביומיים, אית תניי תני זה וזה אינו ביום וביומיים, אית תניי תני זה וזה אינו ביום וביומיים, אית תניי תני זה וזה אינו ביום וביומיים. מאן דמר (דאמר) הראשון ביום וביומיים - ומת תחת ידו, מאן דאמר השני ביום וביומיים - כי כספו הוא, מאן דאמר זה וזה ביום וביומיים - הראשון כמת תחת ידו השני כי כספו הוא, מאן דאמר זה וזה אינו ביום וביומיים - הראשון שאינו כספו והשני אינו מת תחת ידו.

בבלי בבא קמא צ. גם כן הובאו ארבע הדעות הללו, אך לשלוש הדעות הראשונות לא הביא שום פסוק, אלא תלה זאת במחלוקת בסברא האם קניין פירות כקניין הגוף. הפני משה כאן פירש שגם לירושלמי נחלקו האם קניין פירות כקניין הגוף, וקרנן העדה (וכן בשיירי קרבן) פירש שהירושלמי חולק וסובר שלא נחלקו בקניין פירות אלא בגזירת הכתוב.

בבלי נט.

אדם מבטל שליחותו בדברים

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נט.

אין אדם מבטל שליחותו בדברים

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ב [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ס. • פ"ג ה"ב [לג].

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי

סדר הסימפון (שטר קידושין עם תנאי) כך הוא: אנא פלן (פלוגי) בר פלן, מקדש לך אנת פלנית ברת פלן, על מנת ליתן לך מיקמת פלן ומנכסינך ליום פלן, ואין (ואם) אתא יום פלן ולא כנסתיך לא יהוי לי כלום.

בבלי לא הובא. והרשב"א (גיטין עה: ד"ה ואכתי) והשיירי קרבן (לקמן ה"ג [לה.]) דנו בזה שבלשון הירושלמי כאן המעשה קודם לתנאי, ובבבלי גיטין עה. מפורש שהתנאי קודם למעשה.

פ"ג ה"ב [לד].

הלשון "סבורה" – בעל סברא

רבי חגי וכו'. אמר ליה רבי הילא: קבל חגי, דחגי אינשי סבורה הוא (רבי חגי הוא בעל סברא ומקבל האמת).

בבלי לשון זו לא הובאה.

בבלי ס:

קידושי מאה תופסים

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ד [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סא. • פ"ג ה"ג [לה.].

מקור מפסוק שא"צ תנאי כפול

שנייא היא (מקורו של רבי חנינא בן גמליאל שלא צריך תנאי כפול) דכתיב לתת לתשעת המטות וחצי המטה (ולרבי מאיר שסובר שכן צריך תנאי כפול לא מביא פסוק).

בבלי להיפך - לרבי מאיר מביא את הפסוק "בארץ כנען", ולרבי חנינא בן גמליאל לא מביא פסוק.

בבלי סא. • פ"ג ה"ג [לה].

תלייה בזמן אינה צריכה תנאי כפול

הכל מודין שאם אמר לאחר שירדו גשמים (שאינו תנאי אלא תלייה בזמן) מקודשת ואם לאו אינה מקודשת (אע"פ שלא כפל את תנאו).
בבלי לא הובא.

בבלי סא. • פ"ג ה"ג [לה].

צריך תנאי כפול רק בעריות

בכל אתר אית לר"מ ממשמע לאו את שומע הין, והכא (בתנאי כפול) לית ליה? אמר רבי מתניה: חומר (חומרא) הוא בעריות (פני משה: תנאי שאינו כפול מועיל בכל שאר הדינים. קרבן העדה: תנאי שאינו כפול בממונות - המעשה קיים גם אם לא יתקיים התנאי, בעריות - לחומרא, באסור שאינו ערוה - התנאי מועיל. ותוס' (גיטין עה. ד"ה לאפוקי) גרסו בירושלמי כאן "בכל אתר לית ליה וכו").
בבלי לא הובא, ובפשטות רבי מאיר מצריך תנאי כפול בכל הדינים. והרמב"ם (אישות פ"ו ה"ד) כתב בשם מקצת גאונים אחרונים שצריך לכפול את התנאי רק בקידושין וגיטין אך לא בממונות (והרמב"ם עצמו חלק עליהם)²³.

בבלי סב. • פ"ג ה"ד [לה].

אמר לעדים שמקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה

המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת וכו' הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו. מקודשת אפילו בעדים (קרבן העדה: אפילו אם יש עדים שאמר בפניהם "על מנת שהיא כהנת" מקודשת, כי לא פירש בשעת הקידושין. אמנם הפני משה פירש באופן האופן אחר).
בבלי לא הובא.

בבלי סב. • פ"ג ה"ד [לה].

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים

המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוייה וכו' הרי זו מקודשת וכו' (משום שהם דברים שבלב). רבי לעזר אומר: מקודשת אפילו בעדים (קידושין גמורים), רבי שמואל בשם רבי זעירא: מקודשת לחומרין (לחומרא, מספק).
בבלי נ. ועוד מקומות לכו"ע דברים שבלב אינם דברים. אמנם רצה להביא ממשנה זו ראייה שדברים שבלב אינם דברים, ודחה "דילמא לחומרא"²⁴.

פ"ג ה"ד [לו].

מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א ה"ה [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ה [לז].

בת יום אחד מתקדשת

בת יומה מתקדשת בכסף (ובשטר), בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה.
בבלי לא מפורש שבת יום אחד מתקדשת בכסף, אמנם במשנה בניה (מד:): כתוב שבת שלוש שנים מתקדשת בביאה, ומשמע שבכסף מתקדשת גם בפחות משלוש שנים.

²³ בבבלי פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ובירושלמי דין זה אינו פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יז.

²⁴ מצאנו בעוד מקום שלבבלי דברים שבלב אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ח.

צריך לפרש את המשנה באופן אחד
 אמר רבי יוחנן לרבי ינאי ואית מתניתא אמרה כן (לפרש משנה בתרי טעמי, דהיינו את הרישא באופן אחד ואת הסיפא באופן אחר)? אמר ליה: ולינאי עליבא את שאיל מילה בקידושין (השיב לו דרך ענווה)? חזר רבי ינאי ופטר מתניתא על מנת שירצה אבא וכו' (פירש את המשנה בחד טעמא).
בבלי רבי ינאי פירש בתרי טעמי, לא הקשו עליו והוא לא חזר בו.

מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי
 אחת משדותי מכרתי ואיני יודע למי מכרתי, בא אחד ואמר אני לקחתיה - לא הכל ממנו (אינו נאמן).
בבלי לא הובא.

קידושין שאין מסורין לביאה
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שהמקדש בעד אחד מקודשת
 רב אמר המקדש בעד אחד לא עשה כלום. התיב רב ששת: והא מתניתא פליגא, קידשתני והוא אומר לא קידשתין הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו (ולא תירץ קושיא זו, ומשמע שסובר שבאמת מקודשת).
בבלי תירץ על קושיא זו²⁵.

איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו
 מר עוקבא בשם שמואל אמר תלת: המקדש בלא שידוכין לוקה, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה, והמבזה שליח בית דין לוקה.
בבלי קידושין יב: במקום "הבא על ארוסתו בבית חמיו" כתב "המקדש בביאה" (והרמב"ם אישות פ"י ה"א פסק כירושלמי שהבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו), כמו כן הבבלי הביא עוד כמה איסורים שלוקה עליהם.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאין קידושין תופסים בעריות
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ה [נז.], ועיין מה שכתבנו שם.

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו ביבמות פ"א ה"א [ב.].

לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים
 כשירין הוזהרו על הפסולות ופסולות על הכשירין, אבל לא כשירות על הפסולין ולא פסולין על הכשירות (וביבמות פ"ט ה"א [נא.] הגירסא שונה).

²⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי עג. נקט רק "לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים".

מחלוקת האם יתכן שממזר ישא כשרה
 אמר רבי אבהו: מהו ממזר - מום זר (שכאשר נושא כשרה המום נשאר עד סוף הדורות). ופליג
 על ההוא דאמר רבי יודה בר פזי: אלהים מושיב יחידים ביתה - אפילו ממזר בסוף
 העולם וממזרת בסוף העולם הקב"ה מביאן ומזווגן זה בזה (ואם כן לא יתכן שממזר ישא
 כשרה).

בבלי בכמה מקומות פשוט שיתכן שממזר ישא כשרה, ואין דעה שחולקת על כך.

הקב"ה הורג ממזרים
 הירושלמי כאן הובא (עם בתוספת) גם ביבמות פ"ח ה"ג [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שמל ולא טבל ולהיפך
 תני: גר שמל ולא טבל, טבל ולא מל - הכל הולך אחר המילה, דברי רבי אליעזר. רבי
 יהושע אומר אף הטבילה מעכבת.
בבלי יבמות מו. הגירסא: גר שמל ולא טבל - רבי אליעזר אומר הרי זה גר, טבל ולא
 מל - רבי יהושע אומר הרי זה גר, וחכמים אומרים טבל ולא מל, מל ולא טבל - אין גר
 עד שימול ויטבול.

ממזר מותר בשפחה לכתחילה
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): ממזר מותר לו לישא שפחה (לכתחילה).
בבלי הסתפק בזה, והסיק גם כן שמותר לכתחילה.

פרק ד – עשרה יוחסין

מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

א"י וביהמ"ק גבוהים – אינו בירושלמי
בבלי הביא שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות,
 ובירושלמי לא הובא²⁶.

השם תרשתא, והתירו לו לשתות יין של גוי
 ולמה נקרא שמו (של נחמיה) התרשתה? שהתירו לו לשתות ביין (של גויים), התרשתא
 ואני הייתי משקה למלך (משום שהיה משקה למלך והיה חייב לשתותו).
בבלי לא הובא.

²⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא מחודש לומר שבמציאות א"י וביהמ"ק גבוהים יותר),
 והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

גם בזמן עזרא תרו"מ היו מדרבנן
 ואני הייתי משקה למלך אשר לא יאכלו מקדשי הקדשים הא בקדשי הגבול יאכלו וכו'
 כמאן דאמר מאיליהן (מדרבנן) קיבלו את המעשרות.
בבלי לא הובא. והגר"א (על הרמב"ם תרומות פ"א הכ"ו) כתב שזה מקורו של הרמב"ם
 שגם בזמן עזרא תרומות ומעשרות היו מדרבנן.

המתגייר לשם סיבות שונות
 המתגייר לשם אהבה וכן איש מפני אשה וכן אשה מפני איש וכן גירי שולחן מלכים וכן
 גירי אריות וכן גירי מרדכי ואסתר, אין מקבלין אותן. רב אמר: הלכה גרים הן ואין
 דוחין אותן כדרך שדוחין את הגרים תחילה, אבל מקבלין אותן וצריכין קירוב פנים
 שמא גיירו לשם.
בבלי יבמות כד: גם כן הובא, אך שם אין את התוספת "שמא גיירו לשם".

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל
 תל חרשא - תני רבי אמי בשם רבי יהושע בן לוי: על שם ויתנם יהושע ביום ההוא
 חוטבי עצים ושואבי מים לעדה וכו'. בעון ארבעה דברים הגשמים נעצרים: בעון עובדי
 עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ופוסקין צדקה ברבים ואינן נותנין וכו'. שלש
 מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל: רחמנין ובווישנין וגומלי חסדים וכו'. אמר דוד:
 הריני מעבירן לפני המזבח וכל מי שהמזבח קולטו הרי הוא שלי וכו'. יהושע ריחקן
 וכו'. ויאמר איש ישראל אל החוי וכי חוי היו (הגבעונים)? אלא שעשו מעשה חיוי (שרימו)
 את ישראל כמו שהנחש רימה את אדם וחווה) וכו'.
בבלי סוגיית הגבעונים לא הובאה כאן אלא ביבמות עח: - עט: ושם ישנם כמה
 שינויים: לא הובא שגשמים נעצרים משום שפיכות דמים אלא רק משום שלוש
 העבירות האחרות, הלשון "שלושה סימנים" (ולא "מתנות") באומה זו, ולא העבירן לפני
 המזבח והמזבח קולט לחיים, אלא העבירן לפני הארון והארון קולט למיתה (ובענין זה
 כתב מראה הפנים שיתכן ששניהם אמת). בכתובות כט. רש"י (ד"ה נתינה) סובר שדוד גזר על
 הגבעונים ור"ת סובר שהם אסורים מדאורייתא, ותוס' (ד"ה אלו) הביא ראיה לרש"י
 מהירושלמי כאן.

גדול קידוש השם מחילול השם
 גדול הוא קידוש השם מחילול השם (בדבר שיש בו קידוש השם וחילול השם, לא דוחים את
 מצוות קידוש השם משום חילול השם).
בבלי לא הובא.

מעלת המתגייר לשם שמים
 מה אם אילו (הגבעונים) שלא נתגיירו לשם שמים (אלא כדי שלא יהרגו) ראו היאך תבע
 הקב"ה את דמן, המתגייר לשם שמיים על אחת כמה וכמה.
בבלי לא הובא.

נתינים אינם עבדים
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בכתובות פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ד ה"א [מג.]]

מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכו"ע

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ע:

בא לידיו מעשה ולימור הלכה – נאמן רק לאחרים

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

המקור לשחיטת עוף

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

השם המפורש היה משתכח מהציבור

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

מעשים על הסתרת שם המפורש

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

[פ"ד ה"א [מג.]]

הקב"ה הורג ממזרים

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ג [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא. • פ"ד ה"א [מג.]

לעתיד לבוא הקב"ה יטהר פסולים רק משבט לוי

אף לעתיד לבוא אין הקב"ה נזקק (לטהר את הפסולים) אלא לשבט לוי.

בבבלי הלשון: שבטו של לוי מטהר תחילה, אך משמע שמטהר גם את שאר השבטים.

בבלי ע: • פ"ד ה"א [מג.]

עבדים נטמעו בכהנים גדולים

חמשת אלפים עבדים היו לפשחור בן אימר וכולם נשתקעו בכהונה גדולה, הן הן עזי פנים שבכהונה.

בבבלי הלשון "כולם נטמעו בכהונה", ולא "בכהונה גדולה".

בבלי עג.

לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג: • פ"ד ה"ב [מד.]

מקור מפסוק שמיילדת נאמנת

שלשה הן שהן נאמנות על אתר: חיה ושיירה (אסופי) והמטהרת חברותיה. חיה - ותקח המיילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה.

בבבלי לא הובא לכך מקור מפסוק.

[פ"ד ה"ג [מד.]]

מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ב [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עה.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ז ה"א [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם
 רבי מאיר אומר: בודק עד ארבע אימהות ומשיא, וחכמים אומרים: בודק לעולם (אפילו לא יצא שם פסול על המשפחה. פירוש אחר: עד שמגיע לאותן נשים שהיו בזמן שהתערבו בפסולים).
בבלי דעת חכמים להיפך, שמקילים יותר מרבי מאיר וסוברים שכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות, ואין צריך לבדוק כלל.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה
 הירושלמי כאן הובא (לגבי מעשה אחר) גם בברכות פ"ב ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שמחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן
 לויים וישראלים מוסיפין עליה עוד אחת. ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהנים? אמר רבי יוסי בי רבי בון: אחת זו ואחת זו קנסו חכמים בהן כדי שיהא אדם דבק בשבטו ובמשפחתו.
בבלי סברא זו של קנס²⁷ לא הובאה²⁸.

מקורות שהשוטרים מיוחסים, זכות היחוס
 כתיב שום תשים עליך מלך. אין לי אלא מלך, מניין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינין ומכין ברצועה מניין, תלמוד לומר מקרב אחיך תשים עליך מלך, כל שתמניהו עליך לא יהא אלא מן הברורין שבאחיך. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כתיב והתתייחסם בצבא במלחמה - זכות יחסיהם עומדת להם במלחמה.
בבלי הביא לך מקורות אחרים, והדרשה אינה "מהברורים שבאחיך" אלא "מקרב אחיך".

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ב [מח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
 הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הלשון "זיהום כהונה"
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ה [נו.], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם מבטל שליחותו בדברים
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ד ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

²⁸ מצאנו בעוד מקום בירושלמי את סברא זו - שקנסו כדי שאדם ידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כט.

חזקה שהם בניה

בבלי עט: • פ"ד ה"ט [מז].

הרי היא זו ואילו בניה, אינו צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים וכו' - חזקה אין אשה שותקת על בני חבירתה (לומר שהם בניה).

בבבלי מבאר שמדובר שהבנים כרוכים אחריה, ולכן נאמנת שהם בניה, ולא משום חזקה.

מקור שהורגים על החזקות

בבלי פ. • פ"ד ה"י [מז].

ומניין שהורגין על החזקות? רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון אמר: כתיב ומכה אביו ואמו מות יומת, וכי דבר בריא הוא שזה הוא אביו, והלא חזקה היא שהוא אביו ואת אמר הורגין, אף הכא הורגין.

בבבלי לא מביא לכך מקור, אך בחולין יא: מביא את מקור זה לרובא דליתא קמן ודוחה זאת²⁹ (בית מאיר אה"ע יט כתב שחזקה זו היא מדין רובא דליתא קמן (וא"כ הירושלמי כאן הוא כה"א בבבלי שם), אמנם יש חולקים על כך).

צריך ראיה גם על הבנים הקטנים שהם בני האשה

בבלי פ. • פ"ד ה"א [מז].

הביא ראיה על (הבנים) הגדולים (שהם בניה) - יביא ראיה (גם) על הקטנים.

בבבלי סובר שמביא ראיה על הגדולים ואין להביא ראיה על הקטנים. והמפרשים (שיירי קרבן, מראה הפנים, יפה עיניים) תלו את מחלוקת התלמודים הזו במחלוקתם לעיל (ה"ט [מז]). שלירושלמי יש חזקה שהם בניה ולבבלי הם כרוכים אחריה.

הכשר שבגויים הרוג

בבלי פב. • פ"ד ה"א [מח].

רוב ממזירין פקחין, רוב עבדים נאים (פני משה וקרובן העדה הגיהו: גאים), רוב בני אבות (מיוחסים) בווישנים וכו'. תני רבי שמעון בן יוחי: הכשר שבגויים הרוג, הטוב שבנחשים רצץ את מוחו, הכשירה שבנשים בעלת כשפים.

בבבלי כל זה לא הובא.

אברהם קיים עירובי תבשילין – אינו בירושלמי

פ"ד ה"ב [מח].

וכן אתה מוצא באבינו אברהם ששימר את התורה עד שלא באת לעולם.

בבבלי יומא כח: הוסיף שקיים אפילו עירובי תבשילין³⁰.

דברים שצריך שיהיו בעיר

פ"ד ה"ב [מח].

אסור לדור בעיר שאין בה לא רופא ולא מרחץ ולא בית דין מכין וחובשין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף אסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא של ירק.

בבבלי סנהדרין יז: הוסיף עליהם גם: קופה של צדקה, בית כנסת, בית הכיסא, אומן, לבלר ומלמד תינוקות.

²⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא מחודש לומר שאברהם קיים תקנה שניתקנה ע"י חז"ל), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא אכל
עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראת עינו ולא אכל, רבי לעזר חשש להדא שמועתא ומצמית ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא (מקבץ פרוטות לקנות מהן מכל דבר המתחדש פעם בשנה).
בבלי לא הובא.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד
בבלי כ. • השמטות ד"ה בתוספות
פעמים אין לו אלא כר אחד, אם שוכב עליו בעצמו אינו מקיים כי טוב לו עמך, ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מדת סדום. נמצא שעל כרחו צריך למסור לעבדו, והיינו אדון לעצמו.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה כל) הביאו את הירושלמי.

אביו של שמואל בא ע"י שם
השמטות ד"ה פ"ד
אבוא דשמואל הלך למדינת הים ובא ע"י שם ושימש והוליד את שמואל.
בבלי לא הובא, ותוס' (קידושין עג. ד"ה מאי) הביאו את הירושלמי.

מסכת בבא קמא

פרק א – ארבעה אבות

מזלו של אדם – אינו בירושלמי

בבלי ב:

עין מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לב:].

שור ומבעה

בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]

השור - זה הקרן וכו'. המבעה - כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה, זה הרגל דכתיב משלחי רגל השור והחמור וכתוב הסר מסוכתו והיה לבער זה השן וכו' (מבעה כולל גם שן וגם רגל).

בבבלי נחלקו אמוראים: לרב - שור כולל את קרן שן ורגל, ומבעה הוא אדם, ולשמואל - שור הוא רגל ומבעה הוא שן.

מועד לאדם אינו מועד לבהמה

פ"א ה"א [א:]

עד כדון בתם (עד כאן למדנו קרן של תם מקרן של בהמה), במועד מניין (שנלמד מקרן של בהמה ולא מאדם מועד)? או נודע כי שור נגח הוא וגו' (הפני משה (וכן במראה הפנים) הוכיח מכאן שמועד לאדם אינו מועד לבהמה, ולכן לא לומדים שור מועד מאדם מועד).

בבבלי לז. היא מחלוקת אמוראים אם מועד לאדם הוא מועד לבהמה.

כ"ד אבות נזיקין – אינו בירושלמי

בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]

אנן תנינן ארבעה אבות נזיקין, ותני רבי חייה שלש עשר: נזק צער ריפוי וכו'.

בבבלי רבי חייא סובר כ"ד אבות ורבי אושעיא סובר י"ג, ובירושלמי אין דעה שיש כ"ד אבות.

נגיפה היא אב

בבלי ב: • פ"א ה"א [ב:]

נגיפה נגיחה עיקר הן, ואת עביד לון (אותן) תולדות?

בבבלי סובר שנגיפה היא תולדה.

מחלוקת בצרורות ברשות הרבים

בבלי ג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"א [ז], ועיין מה שכתבנו שם.

המזיק בכרמלית

פ"א ה"א [ב:]

והמזיק בכרמלית (שדינה כרשות היחיד) משלם נזק שלם.

בבבלי לא הוזכרה כרמלית, אלא רק בדיני שבת (שבת ו). בקעה הוזכרה לקמן יד.

בהמה שהולכת ועוקרת עשבים

פ"א ה"א [ב:]

היתה מהלכת ומעקרת עשבים בגופה ובקרנה מהו - שינוי הוא (או) דרכה לכן (האם הוא שינוי והוא קרן, או שדרכה בכך והוא רגל)? (ונשאר בספק).

בבבלי לא הובא.

התנא מאריך שלא לצורך

פ"א ה"א [ג:]

ולמה תניינתה הכא (למה התנא האריך ב"לא הרי")? דאית ליה מילין סגין (התנא מאריך כדי להגדיל תורה ולהאדירה).

בבלי לא הובא. אך תוס' (ב. ד"ה ולא) הקשו אותה קושיא ותירצו אותו תירוע, ולא הזכירו את הירושלמי.

נזקי בור באדם וקרקע

פ"א ה"א [ג:]

וכתיב בבור והמת יהיה לו, תני רבי ישמעאל: יצאו קרקעות שאינן מיטלטלין, יצא אדם שאין לו הנייה (הנאה) במותו.

בבלי לא דן כלל בנזקי בור בקרקע, ורש"י (י. ד"ה דש בנירו) כתב בפירוש שלא שייך בבור היזק קרקע (ואכן מראה הפנים דן כיצד שייך בכלל נזקי בור בקרקע, והביא שגם הרשב"א דן בזה). נזקי בור באדם ממועטים לבבלי מ"שור ולא אדם" (לקמן נג:), אך הירושלמי (לקמן פ"ה ה"ז [כו.], ועיין מה שכתבנו שם) דורש "שור ולא כלים", ולכן אדם ממעט מ"והמת".

מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס

פ"א ה"א [ג:]

והאש מלמדת על כוליה (כל נזקי גופו) שהוא חייב על האונסין.

בבלי כו: לומד זאת מפצע תחת פצע, לחייב על האונס כרצון.

נזקים שנלמדים משני אבות – אינם בירושלמי

בבלי ו. • פ"א ה"א [ג:]

בבלי ריבה מ"הצד השווה שבהן" נזקים שנלמדים משני אבות - אבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו, בור המתגלגל, פותקין ביבותיהן וכותל ואילן שנפלו לרשות הרבים. ובירושלמי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק

בבלי ו:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם שהזיק הקדש פטור

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

חמישה שישבו על ספסל ונשבר

בבלי י:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ה [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורות שפחת נבילה דניזק

בבלי י: • פ"א ה"א [ג:]

וכשהזיק חב המזיק כו' - אמר רבי חנינה: מכה בהמה ישלמה שלם פחתה, בר פדייה אמר: אם טרף יטרף יביאהו עד מקום הטריפה לא ישלם. אמר רבי נסא: צורכה להדא דרבי חנינה וצורכה להדא דבר פדייה (צריכותא:): אילו איתאמרת דרבי חנינה ולא איתאמרת דבר פדייה הייתי אומר להכשר נזקיה לא ישלם כלום לנזקי גופה ישלם

פחתה, הוי צורך הוא שיאמר דבר פדייה. או אילו איתאמרת דבר פדייה ולא איתאמרת דרבי חנינה הייתי אומר להכשר נזקיה ישלם פחתה לניזקי גופה ישלם את הכל, הוי צורך שיאמר דרבי חנינה וצורך שיאמר דרבי פדייה.

בבלי הביא גם פסוק שלישי - והמת יהיה לו. וחילק שהפסוק "והמת" מלמד על פחת נבילה והפסוק "אם טרף" מלמד על טורח נבילה.

לא גרס "כשהזיק חב המזיק"
 ורשות הניזק והמזיק בתשלומין.
בבלי במשנה גרס: ורשות הניזק והמזיק, כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ.

מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין
 שמירת נזקין כשמירת קניין (כשם שמעשה קניין מועיל לקניין כך הוא מועיל להתחייב בשמירת נזיקין).
בבלי לא הובא.

שיעור בור להזיק
 כמה שיעורין וכו' ולהזיק כל שהוא, סומכוס אומר: לעומקו שלשה לאורכו ורחבו ארבעה, רבי לעזר הקפר אומר: במלואו של נופל.
בבלי לא כתב מהו שיעור בור להזיק. ים של שלמה (פ"ה סי' כד) כתב ששיעורו שלושה טפחים, והובא במראה הפנים כאן.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שותפין חייבים בנזקין בחצר
 הירושלמי דן בזה בנדריים פ"ה ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בחצר שאינה של שניהם
 אית תניי תני חצר של שותפין חייבת (בשן ורגל) וחצר שאינה לשניהן פטורה, אית תניי תני אפילו חצר שאינה לשניהם חייבת.
בבלי לכר"ע היא חייבת.

קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור נשים בנזיקין
 ונשים בכלל הנזק וכו' - תני רבי ישמעאל: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.
בבלי הביא את מקור זה והוסיף עוד מקורות: איש או אשה כי יעשו מכל חטאת, והמית איש או אשה. וביאר את הצריכותא, ש"ואלה המשפטים" הוא לדיני ממונות,

"מכל חטאת" לדיני עונשין, "והמית" לדיני מיתה. ומהירושלמי משמע שלומד את כל הדינים הללו מאותו פסוק.

בבלי טז.

אשה פסולה לדון

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז. • פ"א ה"ה [ו:]

יש שעה שצבוע קשה כארי

תני רבי מאיר אומר אף הצבוע. אמר רבי יוסי בי רבי אבין: לא אמר רבי מאיר אלא בצבוע זכר, שיש לו שעה שהוא קשה כארי.
בבבלי מובאים דברי רבי מאיר, אך לא דברי רבי יוסי בר אבין.

בבלי טז.

שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כיצד הרגל

בבלי יז. • פ"ב ה"א [ז.]

מקור דין צרורות – אינו בירושלמי

ואין דרכה להתז צרורות וכו'.

בבבלי הביא שמקור הדין שצרורות הם חצי נזק הוא הלכה למשה מסיני, והירושלמי לא הביא מה מקורו.

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ז.]

מחלוקת בצרורות ברשות הרבים

אם היה מונח ברשות הרבים (התזת הצרורות) הואיל וזה מונח ברשות וזו מהלכת ברשות פטור וכו', רבי לעזר אומר: כל דבר שהוא חוץ לגופה (צרורות) לא חלקו בו חכמים בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים לחצי כופר (ומשלם חצי כופר גם ברשות הרבים).
בבבלי סבר שרבי יוחנן מחייב, ודחה שגם הוא פוטר. וכן בדף ג: פשוט שפטור.

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ז:]

מחלוקת האם יש העדאה לצרורות

מהו שתקבל העדאה בדבר שהוא חוץ לגופה (לצרורות)? רבי זעירא אמר מקבלת, רבי אילא אמר אינה מקבלת.

בבבלי היא בעיא של רבא אם יש העדאה לצרורות, ולא איפשיטא. רש"י (ד"ה אלא וד"ה אלא הא) הביא שני פירושים: שהספק בצרורות כדרכם, ושהספק בשינוי בצרורות.

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ח.]

התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י

רבי ירמיה בעי וכו': היתה טבלה מונחת ברשות הרבים דרסה עליה והתיזה והלכה ונשתברה ברשות היחיד - אחר מי את מהלך, אחר דריסתה או אחר שבירתה? אין תימר (אם תאמר) אדריסתה פטור, אשבירתה חייב (ונשאר בספק).

בבבלי הובאה שאלה דומה, ששאל רבי ירמיה מרבי זירא לגבי מבעטת ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד, והשיב לו שפטור, ולאחר מכן חזר בו ואמר שחייב. וחילקו גליון הש"ס על הירושלמי ומראה הפנים, שבשאלה בבבלי הדבר הניזק היה ברשות היחיד, ובירושלמי הטבלה עצמה נזרקה מרשות הרבים לרשות היחיד.

תקע בכלים ושברן

נפח (תרנגול תקע בקול) בכלים ושברן - משלם נזק שלם.
בבלי תלה זאת במחלוקת סומכוס וחכמים.

בבלי יח: • פ"ב ה"ב [ט].

גירסא הפוכה במחלוקת בבהמה שאכלה כסות ברה"ר

כיצד השן מועדת לוכל (לאכול) את הראוי לה, הבהמה מועדת לוכל פירות או ירקות, אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק, במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלם מה שנהנית. ריש לקיש אמר על הראשונה הושבה (ה"ברשות הרבים פטורה" של המשנה הוא רק על הרישא - שאכלה פירות וירקות), רבי יוחנן אמר על כולה הושבה (גם על הסיפא - שאכלה כסות וכלים). מחלפה שיטתיה דריש לקיש תמן אמר ריש לקיש וכו' (ומתקן).

בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר על הרישא וריש לקיש אמר על הסיפא. ולבבלי לא קשה קושיית הירושלמי ש"מחלפה שיטתיה דריש לקיש"¹. אמנם גליון הש"ס על הירושלמי הפך את גירסת הירושלמי והגיה כבבלי.

בבלי כא.

שאייה יוכת שער – אינו בירושלמי

עיינ מה שכתבנו בבבא מציעא פ"ה ה"ב [כ].

בבלי כא. • פ"ב ה"ד [ט].

החזירה ראשה ואכלה חייב

רב אמר עקמה צוארה ואכלה משלם מה שהזיקה.
בבלי גם כן רב מחייב, אך הוסיף ששמואל חולק ופטר.

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

אית תניי תניי שקפצו (פני משה: אבל אם נפלו - הוא תחילתו בפשיעה וסופו באונס ופטור) אית תניי תניי שנפלו (פני משה: וחייב אע"פ שתחילתו בפשיעה וסופו באונס). אמר רבי יוחנן: כיני מתניתא (פירוש המשנה הוא) שקפצו, נפלו לא בדא (אך לא מדובר כשקפצו).
בבלי כאן (ובעוד מקומות) נחלקו בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס, ובירושלמי לא דן בזה בפירוש. והאחרונים נחלקו בדעת הירושלמי האם תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור או חייב (נועם ירושלמי: חייב. שערי ירושלים: פטור. הביאם ודן בזה יפה עיניים בבא קמא נו.), ולפני משה כאן גם לירושלמי היא מחלוקת².

בבלי כב. • פ"ב ה"ה [י].

מחלוקת אם אישו רק משום חיציו או משום ממונו

ריש לקיש אמר במצית את האור על כל שיבולת ושיבולת (אישו משום ממונו), רבי יוחנן אמר נעשה כזורק את החץ ממקום למקום (אישו משום חיציו).

¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

² לפי הפני משה, שגם בירושלמי נחלקו בזה, אלא שהירושלמי לא נוקט בפירוש את הלשון "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" אלא "שקפצו" ו"שנפלו", הוא כדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

בבבלי גם כן הובאה מחלוקתם, ולמסקנתו הדעה שאישו משום חיצו סוברת שהיא גם משום ממונו³.

[פ"ב ה"ו [יא]:]

שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי כו. • פ"ב ה"ח [יא]:]

היה ישן ובא חבירו וישן אצלו

מתניתא בשהיו שניהם ישינים, אבל אם היה אחד מהן ישן ובא חבירו לישן אצלו - זה שבא לישן אצלו הוא המועד (ולכן אם יזיק חייב, ואם חבירו יזיקו פטור).
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד. ד"ה כיון) הביאו את הירושלמי.

[בבלי כו:]

מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – המניח

[פ"ג ה"א [יב]:]

אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק

ראה אמת המים שוטפת ובאה לתוך שדהו - עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותו למקום אחר, משנכנסו אין רשאי לפנותו למקום אחר. אהן כריסו ארגירא (פקיד הממונה לגבות מס) - עד דלא ייתי אהן כריסו ארגירא שרי מימר פלן עביד עיבידתי פלן עביד עיבידתי (פלוני עושה מלאכות ומשתכר הרבה, וכך יפטור עצמו מלשלם את המס), מן דייתי אהן כריסו ארגירא אסור. הדין אכסניי פרכא (רומאים שבאו לגבות מס) - עד דלא ייתון רומאי שרי מיחשדוניה (מותר לשחדם, וכך יפטור עצמו ויתרבה המס על שאר אנשי העיר), מן דייתון רומאי אסיר.

בבבלי לא הובא חילוק זה. הדין שאסור להציל עצמו בממון חבירו הובא בבבא קמא קיז:

[בבלי כז:]

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי כז:]

שיעורי בושת על מיני מכות

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ו [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי כז:]

אל תגנוב את שלך מהגנוב

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי כח.]

אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ג [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י
הניח אבנו ברשות הרבים ובאת הרוח והפריחתה לרשות היחיד ובא אחר ונתקל בה מהו שיהא חייב בנזקו? הניח אבנו ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה והתיזה לרשות היחיד ובא אחר ונתקל בה מהו שיהא חייב בנזקו? (ונשאר בספק על שתי הבעיות).
בבלי בעיות אלה לא הובאו.

יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר
מודין חכמים לרבי יודן במניח אבנו ומשואו (משאו) ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בהן פטור, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.
בבלי לא הובא כלל, גם לא לקמן פא. בסוגיית תנאי יהושע.

המצניע את הקוץ בכותל חייב
המצניע את הקוץ ואת הזכוכית לתוך כותלו של חבירו ובא בעל הכותל וסתרו והוזק בהן אחר חייב (המצניע).
בבלי חילק שהמצניע חייב דווקא בכותל רעוע.

החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ה ה"ו [כה], ועיין מה שכתבנו שם.

קניין הפיכה וגרירה
המטלטלין ניקנין בהפיכה, אלא המטלטלין מהו שיקנו בגרירה? אמר רבי בון בר חייה: נראין דברים בעמודין ובעורות קשין (נקנים בגרירה משום שהם כבדים ואין דרכן להגביה), אבל בעורות רכין לא קנה עד שיגביה.
בבלי כתב "כשהפכה", אך לא מפורש קניין זה. ותוס' (ד"ה אלא) כתב שרק כאן נקנה בהפיכה (משום שהוא הפקר, או משום שהוא בכליו, או משום שהוא בידו).⁴

קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר
בן סורר ומורה מהו שיהא חייב בתשלומי כפל בגניבה הראשונה, או מאחר שהוא בהתריית מיתה יהא פטור (שהרי בן סורר ומורה חייב מיתה רק אם גנב קודם גניבה ראשונה והתחייב מלקות)?
בבלי לא הובא.

יו"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב שתיים או אחת
מניין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת ושגג ועשה מלאכה מניין שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו, תלמוד לומר שבת היא יום הכיפורים הוא, דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: אין חייב אלא אחת.
בבלי חולין קא: הדעות הן: רבי יוסי הגלילי מחייב שתיים ורבי עקיבא מחייב אחת.⁵

⁴ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.
⁵ מעין זה, בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"י ה"ה [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ח [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"ד [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

קדימה במרחץ ובבית הכיסא
הנכנס למרחץ נותן כבוד ליוצא (משום שהיוצא עיף מהרחיצה), והיוצא מבית הכסא נותן כבוד לנכנס (משום שאסור להשהות נקביו).
בבלי לא הובא.

חמישה שישבו על ספסל ונשבר
חמשה שישבו על ספסל אחד ובא אחר וישב בו ונשבר (שאותו אדם היה כבד ביותר) - הוא משלם על ידי כולן (הוא חייב והשאר פטורים), ואם מחמת כולן נשבר (שכולם גרמו להיזק) - כולן חייבין.
בבלי י: גם כן הביא זאת, והוסיף להקשות מדוע האחרון חייב, והעמיד שלא ישב על הספסל כלל אלא רק סמך עליו, ונשבר מיד כשהוא סמך⁶.

יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה
הוא יוסי הבבלי, הוא יוסי בן יהודה, הוא יוסי קטנתה.
בבלי פסחים קיג: הגירסא היא: הוא יוסף איש הוצל, הוא יוסף הבבלי, הוא איסי בן גור אריה, הוא איסי בן יהודה, הוא איסי בן גמליאל, הוא איסי בן מהללאל, ומה שמו איסי בן עקביה שמו.

קטונתא – תמציתן של צדיקים וחסידים
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם בסוטה פ"ט ה"טז [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד הזורק אבן אינו מזיד
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ג [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בפועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו
נכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה הבקעת והזיקתו חייב, ואם מת אינו גולה. והתני רבי חייה פטור! לא פליגי, מה דמר (שאמר) רבי יוסי בשראהו, ומה דמר רבי חייה בשלא ראהו. אם בשלא ראהו כיון שאמר לו היכנס חייב, והתני רבי חייה פטור! כיון שאמר לו הכנס צריך לשמור עצמו. ואית דבעי מימר כיון שאמר לו היכנס נעשית כחצר השותפין.

⁶ דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי האריך בזה, אך לא הביא בזה מחלוקת, ולא חילק אם ראהו או לא, ותוס' (ד"ה זה וד"ה חייב) דן בזה והביא את הירושלמי. כמו כן הבבלי לא הביא שאמר לא "היכנס" אלא שאמר לו "אין" (כן).

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"ד [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

סומכוס מודה בברי וברי
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – שור שנגח ד' וה'

מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטילו לכיס חולקים בשווה
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא קל) גם בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטילו לכיס ונגנבו – חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות
שלושה שהטילו לכיס ונגנבו כך הן חולקין (ע"פ המעות את מה שנשאר לאחר הגניבה). והתני באילו אבנים ונגנבו מחצה לזה ומחצה לזה! אמר רבי שמי: סלעים גסות הן (ואי אפשר לבוללן) ולית ידע אי מן הדין נסב אי מן הדין נסב - מספק מחצה לזה ומחצה לזה. אבל (מעות הן כמו) אבנים דקות הן ואיפשר לבולל לצאת ידי כולן - כל אחד ואחד נוטל לפי כיסו.
בבבלי לא הובא.

מועד לאדם אינו מועד לבהמה
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מועד לגוי הוא מועד לישראל
מכיון שהרג אדם אחד אינו מועד? (בתמיה, שהרי דינו כמועד וסוקלים אותו לאחר הנגיחה הראשונה). רב אמר בשהרג שלשה גוים (ובהמשך הביא תירוצים נוספים).
בבבלי גם כן תירץ כך, אך דחה שמועד לגויים אינו מועד לישראל⁷.

⁷ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד
 שאם יצא ביום הראשון ונגח שוורים, בשיני (בשני) ונגח כלבים, בשלישי ונגח חזירים -
 על ידי שלשה מנין לשלשה ימים מהו שיעשה שור מועד? (ונשאר בספק).
בבבלי פשוט שנעשה מועד לכל.

השור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים מכובדים
 הוינן סברין מימר מאי טעמא דרבי יודה (שמועד לשבתות אינו מועד לחול), מכיון דו (שהוא,
 השור) חמי לון לבישין נקיין עוד הוא משנה דעתיה (רואה אותם לבושים במלבושים נקיים
 ומכובדים ואינו רגיל בזה ואינו מכירם משתגע ונוגח).
בבבלי לא הובאה סברת רבי יהודה, אך תוס' (ד"ה הרי) הביאו את הירושלמי.

אדם שהזיק הקדש פטור
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טענות הגויים נגד התורה, חילול השם
 מעשה ששילח המלכות שני איסרטיטות (פקידים) ללמוד תורה מרבן גמליאל ולמדו
 ממנו מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות. ובסוף אמרו לו: כל תורתכם נאה ומשובחת
 חוץ משני דברים הללו, שאתם אומרים בת ישראל לא תילד לנכרית אבל נכרית
 מיילדת לבת ישראל, בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה לבת
 ישראל ברשותה, גזילו של ישראל אסור ושל נכרי מותר. באותה שעה גזר רבן גמליאל
 על גזילות נכרי שיהא אסור מפני חילול השם. (עוד מטענות האיסרטיטות נגד התורה): שור
 של ישראל שנגח לשור של נכרי פטור כו'. בדבר הזה אין אנו מודיעין למלכות. אפילו
 כן לא מטון לסולמיה דצור עד דשכחון כולן (ששכחו את כל טענותיהם).
בבבלי טענו רק על שור של ישראל שנגח שור של כנעני. איסור גזל נכרי אינו בבבלי
 כאן, אך לקמן (ק"ג:) מובא שבמקום חילול השם אפילו אבידתו אסורה. כמו כן בבבלי
 לא מוזכר ששכחו את טענותיהם.

ל' מצוות שיקבלו בני נח
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שאין מעמידים אפוטרופוס ליתומים
 אמר רבי יוחנן: בתחילה אין ממנין אפוטרופין על מנת לחוב להן אלא לזכות להן, ואם
 חבו חבו. רבי יוסי בן חנינה אמר: בין בתחילה בין בסוף אין ממנין אפוטרופין על
 היתומין לא לזכות ולא לחובה. מתניתא פליגא על דרבי יוסי בן חנינה - מעמידין להן
 אפוטרופין ומעידין להן בפני אפוטרופין! אמר ליה: שנייא היא בשור שלא יצא ויזיק
 (משום תקנת העולם).
בבבלי לא הובאה הדעה שאין מעמידים אפוטרופוס כלל.

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"י [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מ.

בבלי מא.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מא:

עד אחר לא מחייב שבועה על קנס

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"ד [כ.].

סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ד [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מב: • פ"ד ה"ה [כב.].

מחלוקת האם משלם את שווי העבד

ובעל השור נקי - נקי מדמי עבד וכו'. רבי חיה בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") ורבי שמואל בר רב יצחק, חד אמר: לא תהא תוספת יתירה על העיקר (ופטור גם משווי העבד), וחרנה (והאחר) אמר: משלם לו כל נזקו (אע"פ שפטור מהשלושים, את שווי העבד כן משלם).

בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ותוס' (ד"ה נקי) הביאו מדעתם את שני הפירושים הללו, ולא הזכירו את הירושלמי.

פ"ד ה"ו [כב.].

אין הולכים בממוזן אחר הרוב לכו"ע

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"ה ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"ח [כב.].

מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות

שור שהיה יוצא ליסקל ונמצאו עידיו זוממין, רבי יוחנן אמר: כל הקודם בו זכה (משום שהוא הפקר), ריש לקיש אמר: ייאוש (ובסנהדרין פ"ו ה"ב [כז:] הגירסא: הפקר טעות הוא) טעות הוא (ואינו הפקר). וכן עבד היוצא ליהרג ונמצאו עידיו זוממין, רבי יוחנן אמר: זכה עצמו (קנה את עצמו מההפקר), ריש לקיש אמר: ייאוש טעות הוא (ואינו הפקר).

בבבלי כריתות כד. מובאת רק דעת רבי יוחנן, והלשון היא "הפקר" ולא "יאוש".

בבלי מדה: • פ"ד ה"ט [כג.].

האם שמירת השור כשומר חנם או כשומר שכר

דברי רבי מאיר שמירת נזקין כשמירת שומר חנם, דברי רבי יודן שמירת נזקין כשומר שכר.

בבבלי הלשון היא "שמירה פחותה" ו"שמירה מעולה"⁸.

בבלי מדה:

האם שמירה פחותה פוטרת בשור

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – שור שנגח את הפרה

בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג.].

האם המשנה "שור שנגח את הפרה" כסומכוס

וכי כל הפרות מפילות וכו'.

⁸ קשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים (שמירת נזקין לדיני שומרים). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי הביא שהמשנה רק כסומכוס שאמר ממון המוטל בספק חולקין, והירושלמי לא הזכיר זאת (ובדומה לזה בירושלמי בבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:]: המשנה לא כסומכוס, ולבבלי שם ק. היא כן כסומכוס, ועיין מה שכתבנו שם).

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]

זאת אומרת שלא הילכו במידת הדין בממון אחר הרוב, אלא במיעוט. **בבבלי** היא מחלוקת רב ושמואל לגבי המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן. אמנם גם בירושלמי (בבא קמא פ"ד ה"ו [כב:]). מובאת מחלוקת זאת של רב ושמואל, אך לא מפורש שטעמו של רב הוא שהולכים בממון אחר הרוב. ואכן היפה עיניים (בבא קמא כז: ד"ה קמ"ל) כתב שלירושלמי לכו"ע אין הולכים בממון אחר הרוב, וטעמו של רב הוא משום שגם אם מכרו לשחיטה - אין דרך לשוחטו מיד. וכן בירושלמי כתובות (פ"ב ה"א [ט:]), ועיין מה שכתבנו שם) הוכיח ממשנה שאין הולכים בממון אחר הרוב ("זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב"), ומשמע שהוא לכו"ע, והבבלי שם (טז:). גם כן הביא ראיה זו ודחאה⁹ (יתכן שקשור לכך שלדעת הבבלי (כאן) דין המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מסברא, ולכן שייך שרוב יוציא ממנו, אך לירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ח [יז:]), ועיין מה שכתבנו שם) נלמד מפסוק, ולכן גם רוב לא יוציא ממנו). אך מראה הפנים כאן כתב שגם לירושלמי נחלקו רב ושמואל האם הולכים בממון אחר הרוב, והסוגיא כאן היא רק לשמואל.

המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק בבלי מו:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ח [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד" בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
משלם חצי נזק מן הפרה, ובעל הוולדות עולה לבעל הפרה רביע (מדובר שהפרה והוולד של שני בני אדם, ולכן בעל הפרה משלם לבעל השור (הניזק) חצי נזק ובעל הוולד משלם לבעל הפרה רביע). **בבבלי** היא מחלוקת אמוראים, לאביי הפרה והוולד של שני בני אדם, וחצי נזק הוא אחד מארבעה ורביע נזק הוא אחד משמונה. ולרבא הם של אדם אחד, ואם איתא לפרה משלם ממנה חצי נזק, ואם ליתא לפרה משלם מהוולד רביע. והירושלמי חולק על שתי הדעות הללו.

פרה שנגחקה, אחד בעלים על רגלה ואחד על השאר בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
כך אני אומר (פרה ששניים שותפין בה) רגלה של אדם א' כולה (וכל שאר הפרה) של אדם א' (ונגחה) - זה נותן מחצה וזה נותן מחצה? (בתמיהה, הרי פשוט שבעל הרגל משלם פחות, ומדוע בעל הוולד צריך לשלם כמו בעל הפרה). **בבבלי** לא הקשה זאת, אך תוס' (ד"ה ורביע) הקשה זאת ולא הביא את הירושלמי.

האם השור שנגח את הפרה הוא מועד בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
במועד היא מתניתא (המפרשים הקשו על זה שהרי פשט המשנה הוא בתם. הפני משה הגיה "בעומד", וגליון הש"ס על הירושלמי יישב את הגירסא "במועד"). **בבבלי** פשוט שמדובר בתם.

⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פ"ה ה"ב [כד].

קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה
הקרן פטורה בחצר שאינה של שניהם.
בבלי לעיל יד. חייבת.

מחלוקת רבי וחכמים בהתחייבות לשמור – רק בחצר
בבלי מז: • פ"ה ה"ד [כד].
הכל מודין בבית שהוא אומר לו הכנס ואני משמרו (כשאמר לו "היכנס לבית" התכוון להתחייב בשמירתו). הכל מודין בשדה שאומר לו הכניסהו ושומרהו (ואינני מתחייב בשמירתו). מה פליגין בחצר - רבי אומר חצר כשדה, וחכמים אומרים חצר כבית.
בבלי לא חילק בין בית שדה וחצר, ובפשטות בשלושתם נחלקו.

פ"ה ה"ד [כד].

בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה
הירושלמי כאן הובא גם בבא קמא פ"ו ה"ג [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד].

פ"ה ה"ה [כד].

האומר שפחה ולדנית אני מוכר לך
האומר לחבירו שפחה וולדנית אני מוכר לך - בניה משביחין אותה (יכול למכור לו מבכרת, שגם היא משובחת), רבן שמעון בן גמליאל אומר: קוטיזמי היא זו (לא ימכור לו מבכרת, משום שהיא מסוכנת למות).
בבלי לא הובא.

בבלי מט. • פ"ה ה"ה [כד].

אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור
רבי עוקבא שאל: בא על אמו, בא על אחותו - אף הוא בעל הריון הוא (וזוכה בדמי ולדות)? תלמוד לומר בעל, את שראוי ליקרות בעל, יצאו אילו שאינן ראויין להיות בעל.
בבלי לא הובא.

פ"ה ה"ה [כד].

חבל בשן ועין של שפחה
עוברין אין יוצאין בשן ועין של אימן.
בבלי לא הובא.

בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה].

דעה שצריך פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה
כתיב כי יפתח איש בור וכי יכרה איש בור - אחד בור לנזקין ואחד בור למיתה, אמר רבי יצחק: אחד בור של מיתה ואחר בור לנזקין שניהן ממקרא אחד נתרבו.
בבלי משמע שאין בזה מחלוקת, ושניהם נלמדו מפסוק אחד (שבבבלי דורש את הכפילות של כי יפתח וכי יכרה לדרשות אחרות), ותוס' (ג. סוף ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה].

החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב
תיפתר כרבי יוסי בי רבי יהודה דאמר שלשה דברים (יפה עיניים הגיה: טפחים) שהן סמוכין לרשות כרשות (החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב).
בבלי גם כן הביא את דברי רבי יוסי ברה"י יהודה, אך הוסיף שתנא קמא פוטר. וחילק אם הוא חופר לאושין.

האומר הקב"ה ותרן

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ג ה"ח [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נ.

תל ברשות הרבים

בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה.].

רבי מנא בעי מהו שיעשה את העומק כגובה (האם דינו של תל ברשות הרבים כדין בור)? (ונשאר בספק).

בבבלי היא מחלוקת רב ושמואל, האם בור שחייבה עליו תורה רק להבלו או גם לחבטו.

גובה הסקילה חמש קומות

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר בעלות בשותפין וברירה

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

נותנים לבעל הבור שהות לכרות ארזים מהלבנון

פ"ה ה"ז [כה.].

נותנין לו שהות לכרות ארזים מן הלבנון (לכסות את בורו), אית בה לחומרא אית בה לקולא - פעמים שסמוכין ללבנון (ונותנים לו זמן מועט) פעמים שרחוקין ללבנון. **בבבלי** לא הובא.

קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח

בבלי נב.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כיסוי הראוי לבור

בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה.].

כיסהו כראוי - עד היכן כיסהו? ייבא כ"י דתנינן (כמו שלמדנו) תמן כדי שתהא עגלה מהלכת טעונה אבנים.

בבבלי לא הובא מהו שיעור כראוי, אך דן בכיסוי הראוי לשורים ולגמלים.

נפל לבור מקול הכרייה

בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה.].

לתוכו (נפל לתוך הבור) - בין שלפניו בין שלאחריו פטור, חוצה לו - לפניו פטור לאחריו חייב (פני משה השאיר את גירסת הספרים, אך רידב"ז הפך את הגירסא: לתוכו בין שלפניו בין שלאחריו חייב, חוצה לו לפניו חייב לאחריו פטור).

בבבלי רב מחלק שלפניו חייב ולאחריו פטור ושניהם בתוך הבור, ושמואל מחלק שבתוכו חייב ובחוץ פטור.

דרשה "שור ולא כלים"

בבלי נג: • פ"ה ה"ז [כו.].

ונפל שמה שור או חמור - "שור" ולא שור בכליו, "חמור" ולא חמור בכליו.

בבבלי הדרשה "שור ולא אדם, חמור ולא כלים" (ועיין מה שכתבנו לעיל פ"א ה"א [ג.]. שהירושלמי ממעט אדם מ"המה").

נזקי בור באדם וקרקע

בבלי נג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ג], ועיין מה שכתבנו שם.

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש

בבלי נד.

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ה [כח], ועיין מה שכתבנו שם.

אווז ואווז הים הם כלאיים

בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו].

שמואל אמר: אווז ים עם אווז יישוב כלאים זה בזה. אמר רבי יוסי: מתניתא לא אמרה כן, אלא שור עם שור בר חמור עם חמור בר כלאים זה בזה (פני משה וגליון הש"ס על הירושלמי דנו באריכות מהי קושיית רבי יוסי על שמואל). ריש לקיש אמר: משנה שלימה שנה רבי וכן חיה ועוף כיוצא בהן (פני משה וגליון הש"ס על הירושלמי פירשו שריש לקיש מתרץ את שמואל, אך הרידב"ז פירש שריש לקיש הוא מימרא נפרדת, ושמואל נדחה).

בבבלי אמר שמואל שאווז ואווז הבר הם כלאיים זה בזה, ולא הקשו עליו.**פרק ו – הכונס****האם שמירה פחותה פוטרת בשור**

בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו].

ריש לקיש אמר: במחלוקת (משנתינו שפטור בשמירה פחותה היא רק לרבי יהודה שפוטור במועד), רבי לעזר אמר: דברי הכל היא (אפילו לרבי מאיר). ואית דאמרי: דרבי ליעזר בן יעקב היא דאמר בין כך ובין כך (גם תם וגם מועד) פטור (בשמירה פחותה).

בבבלי הביא את שתי הדעות הראשונות, אך לא הביא את הדעה השלישית שהמשנה כראב"י.**גרמא – אינו בירושלמי, הלשון "אין השמים מוחלים"**

בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו].

תני רבי יהושע אומר: ארבעה אין חייבים לשלם מן הדין ואין השמים מוחלין להן עד שישלמו וכו'.

בבבלי הובאה אותה ברייתא, ופירש רש"י (ד"ה פטור מדיני אדם) שהטעם שפטור הוא שגרמא בנזקין פטור, וכן מפורש לקמן ס. (וכן משמע בבבא בתרא כב:). ומוכח כאן שגם הירושלמי סובר שפטור, אמנם בירושלמי המושג "גרמא בנזקין" לא הובא כלל¹⁰. כמו כן בבבלי הלשון: פטורים מדיני אדם וחייבים בדיני שמים.

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

בבלי נו.

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ברועה שמסר לרועה

בבלי נו: • פ"ז ה"ב [כו].

תני: רועה שמסר צאנו לרועה הראשון חייב והשני פטור, רב וריש לקיש תריהון אמרי: מכיון שמסרה לבן דעת פטור (הראשון).

¹⁰ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

בבבלי יש רק את הדעה שמותר לרועה למסור לברזיליה, ולמסור לאדם אחר אסור מדין שומר שמסר לשומר. ובבבא מציעא לו. נחלקו בדין שומר שמסר לשומר.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה
גדישין בשדה ככלים בבית (למה רבי מודה שלא צריך לקבל עליו בפירוש לשמור)? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר בההיא דאית ליה מסגר (גדיש שיש בו מנעול, וסבר שבהמתו לא יתכנס לשם).
בבבלי תירץ שמדובר בשומר הגרנות, שכאשר אמר לו להיכנס סבר שישמור עליו.

גחלת ושלחבת של הפקר
חזקיה אמר בשמסר לו גחלת אבל מסר לו שלחבת חייב, אמר רבי יוחנן היא גחלת היא שלחבת (בשניהם פטור). וקשיא על דעתיה דחזקיה, אילו מי שראה גחלתו של חבירו מגלגלת והולכת ואין כולה אותה (אינו מכבה אותה), שמא אינו פטור (ואם כן בגחלת פשיטא שפטור, ובשלחבת מדוע חייב)? אמרי: תיפתר בשמסר לו גחלת הפקר אי נמי שלחבת הפקר ולית שמע מינה כלום (בגחלת של אחר באמת בעל הגחלת חייב, אך מדובר בשל הפקר ולכן המוסר חייב).

בבבלי מובאת מחלוקתם של חזקיה ורבי יוחנן, אך לא הקשו קושיא זו, ואין חילוק בין הפקר לשל אדם אחר.

חילוק בין רוח מצויה לשאינה מצויה
תמן אמרי ברוח של אונסין (רוח שאינה מצויה) היא מתניתא (המשנה), אבל ברוח שהעולם מתנהג בו (רוח מצויה) חייב. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרי: אפילו רוח שהעולם מתנהג בו פטור, שפעמים בא (הרוח) פעמים לא בא.
בבבלי לא הובא.

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש
מה קוצים מיוחדין שדרכן לידלק, אף אין לי אלא דברים שדרכן לידלק, תלמוד לומר גדיש. אי מה גדיש מיוחד שתלוש מן הקרקע, אף אין לי אלא דבר שתלוש מן הקרקע, תלמוד לומר קמה. או מה אילו ואילו מיוחדין שדרכן לידלק, אף אין לי אלא דבר שדרכו לידלק, ליחכה נירו סיפספה אבניו מניין? תלמוד לומר או השדה. ויאמר קוצים קמה שדה ואל יאמר גדיש! על דעתיה דרבי יודן ניחא דאמר משלם כל מה שבתוכו (מהמילה גדיש לומדים שמשלם גם על טמון), ועל דעתיה דרבנין (רבנן) דאמר אינו משלם אלא

גדיש חטים וגדיש שעורים - לאי זה דבר נאמר שדה ולאי זה דבר נאמר גדיש? (ונשאר בקושיא).

בבבלי הצריכותא (לקוצים גדיש כמה ושדה) שונה: קוצים - משום ששיכח בהם אש, גדיש - משום שהוא הפסד מרובה וכו' (ותוס') (ד"ה לרבות) הביא את הירושלמי. כמו כן בבבלי רבי יהודה לא צריך פסוק לחייב טמון, אלא חכמים צריכים את הפסוק "קמה" לפטור טמון (שמסבירא לולי הפסוק היה חייב). ובבבלי לא נשאר בקושיא על חכמים, ובכלל בבבלי נד. הסיק שיש רק שתי מילים בתורה שנשארו עליהן בקושיא - חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה (ותוס') שם (ד"ה חמור) הזכיר גם את המילה "גם" לבית הלל).

אגדות על מלאך המוות – אינן בירושלמי
בבבלי הביא אגדות על מלאך המוות - מתי מהלך באמצע הדרך ומתי בצידה, הוא מפקיד את כליו בבית הכנסת, כלבים בוכים הם סימן שהוא בא לעיר וכלבים שוחקים הם סימן שאלוהים בא לעיר. ובירושלמי לא הובאו¹¹.

דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ה [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה
 מחלפה שיטת רבי יודן (רבי יהודה), תמן (בדיני שכחה) הוא אומר פרט לטמון והכא (באש) הוא אמר לרבות הטמון וכו'. מחלפה שיטת רבנין (רבנן), תמן אמרין לרבות טמון וכא (וכאן) אמרין פרט לתמון! (ומתוך שיש חילוק בלשונות הפסוקים).
בבבלי אין את הקושיות והתירוצים הללו.

נשבע ונוטל בפיקדון טמון
 חד בר נש אפקד גבי חבריה חד שק צריך (שק סגור) ואירעו אונס, אהן (השומר) אמר סיגין הוה מלא (דברים זולים), ואהן (המפקיד) הוה אמר מטקסין הוה מלא (בגדי משי יקרים) - הרי זה נשבע ונוטל.
בבבלי לא הובא, והרי"ף דן במעשה זה.

טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה
 רבי יוחנן בעי: מהו שיטענו לו דבר שאין ראויין לו (האם המפקיד יכול לטעון שהפקיד אצל השומר חפץ יקר כשאינו רגיל בחפצים כאלה)? נישמעניה מן הדא (שהיא מחלוקת רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי חייא): דאריסיה דבר זיזא (כך שמו) אפקד (הפקיד) גבי חד בר נש ליטרא דהב (זהב). מית בר זיזא ומית אריסיה דבר זיזא. אתא עובדא קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי (לדון האם הזהב היה שייך לבר זיזא או לאריס שלו). אמר: מאן הוא דלא ידע דכל מאי דאית לאריסיה דבר זיזא לבר זיזא אינון? (בתמיה, שפשוט שהזהב היה של בר זיזא, שלאריס אין דברים יקרים כאלה), יתייבהון לבנוי (לבניו) דבר זיזא. הוון לבר זיזא בנין ברברין ובנין דקיקין (בנים גדולים וקטנים). אמר (רבי ישמעאל ברבי יוסי): יסבון ברבריא פלגא, וכד רבו דקיקא - יסבון פלגא (יקחו הגדולים את חלקם, וכאשר יגדלו הקטנים יקבלו גם הם את חלקם). דמך (מת) רבי

¹¹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

ישמעאל בי רבי יוסי. אתא עובדא קומי (לפני) רבי חייה, אמר: אין (אם) מן הדא לית שמע מינה כלום (הסברא שלאריס אין חפצים יקרים אינה נכונה), יתייהבון לבנוי דאריסא. אמר ליה מריה דפיקדונא (השומר): כבר יהבית פלגא (לבניו הגדולים של בר זיזא). אמר ליה (רבי חייה): מה שנתתה - על פי בית דין נתתה (וישאר בידם), ומה שאתה נותן - על פי בית דין אתה נותן (לבני האריס). מהו דיימרון בנוי דאריסיה דבר זיזא לבנוי דבר זיזא יבון לון מה דנסתון (שהרי ע"פ רבי חייה הזהב מגיע לנו)? יכלין מימר לון מה שנעשה על פי בית דין נעשה. מהו דיימרון דקיקייא לרברבייא (בניו הקטנים של בר זיזא לבניו הגדולים) ניפלוג עימכון? יכלין מימר לון: מציאה מצאנו, אמר רבי יצחק: לית בין רברבייא לדקיקייא אלא כמי שניתן להן מתנה (חצי הזהב ישאר אצל הבנים הגדולים, שהם יכולים לומר שהוא כמציאה שמצאו וכמתנה שקיבלו).

בבבלי שאל שאלה דומה לגבי ניזק שטוען שהיה בבירה כסא דכספא, והשיב שאם אינו רגיל בחפצים כאלה אינו נאמן לטוען שהיו שם. והמעשה בבר זיזא לא הובא בבבלי.

האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה" בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל:]
תני רבי יודן: בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות, וחכמים אומרים: בין כך ובין כך חייב, כגון אילו שהן עושין סוכות בפיתחי חנויותיהם בחג מפני שהוא רשות ובא אחר והוזק בהן חייב (רשב"א: בסוכות אפילו ר"י מודה שחייב. מראה הפנים: משמע שהוא רק לחכמים, אך ר"י פוטר גם בסוכות).
בבבלי לא מפורשת דעת חכמים, ולא דן בסוכות¹² (לשון "רשות מצוה" הובאה גם בבבלי ל).

נר חנוכה למעלה מעשרה – אינו בירושלמי בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל:]
תני רבי יודן: בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות.
בבבלי רצה להוכיח מכאן שמצוה להניח את נר חנוכה בתוך עשרה טפחים, ודחה שאין מכאן ראייה. ובירושלמי לא דן בנר חנוכה.

פרק ז – מרובה

דרשות על פסוקי טוען טענת גנב בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:]
מניין? תיתי ליה מאם המצא תמצא וגו'.
בבבלי האריך מאוד בדרשות על הפסוקים הללו, ובדף סג: הביא מחלוקת ברייתות האם שני הפסוקים דנים בטוען טענת גנב, או שאחד בטוען טענת גנב ואחד בגנב עצמו. והפני משה ביאר שדעת הירושלמי ששני הפסוקים בטוען טענת גנב.

מיעוט עבדים בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:]
יצאו עבדים שאין להן בהן אלא תשמיש (הרידב"ז וגליון הש"ס על הירושלמי: הכוונה לעבדים עבריים, שהרי עבדים כנענים ממועטים ממילא כי הוקשו לקרקעות).
בבבלי הלשון: יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות.

¹² בירושלמי מצאנו בכמה סוגיות שרבי יהודה מיקל בדיני ממונות משום צורך (רשות) מצוה, ובבבלי מצאנו זאת רק לגבי נר חנוכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ב.

שטרות אין גופן ממון

יצאו שטרות שאין לך בהן אלא ראייה.

בבלי הלשון: יצאו שטרות שאין גופן ממון, וכן במקומות רבים. והפני משה פירש שזו גם כוונת הירושלמי¹³.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד:].

בבלי סה.

מקור לדין יאוש

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"א [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סו.

מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ה [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סו.

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום ישוב א"י

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סו:

שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ז ה"ב [לא:].

קלוטה כמי שהונחה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ע:

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

עד זומם נפסל למפרע

בבלי עב: • פ"ז ה"ג [לא:].

עד זומם אין נפסל בבית דין (מזמן שדנו אותו) אלא מעצמו נפסל (מזמן שהעיד נפסל למפרע).
בבלי היא מחלוקת: אביי סובר למפרע הוא נפסל ורבה סובר מכאן ולהבא, והלכה כאביי.

בבלי עב:

עד זומם הוא חידוש

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"י [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג:

שיעור כדי דיבור

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עו. • פ"ז ה"ד [לב:]

גנב והקדיש ואח"כ טבח – כרבי שמעון

מאן תניתה (גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל)? רבי שמעון אומר (שאומר) קדשים שחייב באחריותן משלם תשלומי ארבעה וחמשה ושאין חייב באחריותן פטור.

¹³ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (יש בהן ראייה) במקום לשון שלילת בבלי (אין גופן ממון). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבבלי גם כן הקשה ותירץ כך, אך דחה שמדסיפא רבי שמעון רישא לאו רבי שמעון, ותירץ אחרת¹⁴.

המקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח פ"ז ה"ד [לג]:
המקדיש אינו כמוכר (להתחייב בארבעה וחמישה), ודכוותה הפודה אינו כלוקח (להתחייב במעשרות. לפירוש הפני משה דין זה נשאר גם למסקנה, אך לפירוש גליון הש"ס הוא נדחה).
בבבלי לא הובא.

מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו – האם משלם ד' וה' בבלי עה: • פ"ז ה"ה [לג]:
רבי אומר: חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו - משלם תשלומי ד' וה', חוץ מדבר שאין הנשמה תלוי בו - פטור.
בבבלי דעת רבי להיפך, חוץ מדבר המעכב בשחיטה (שאם ניטל הימנה נעשית נבילה) - אינו משלם ד' וה', חוץ מדבר שאינו מעכב בשחיטה - משלם. הפני משה הפך את גירסת הירושלמי. אך הרשב"א כאן הביא שגירסת התוספתא כגירסת הירושלמי, וכתב שאינו יודע לפרש את גירסא זו. וכן עמודי אור (על הירושלמי) הביא שדה יהושע שהשאיר את גירסת הירושלמי.

שומרים חייבים רק כשעשו קניין בבלי עט:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שגנב חמור מגזלן ושור חמור משה-אינו בירושלמי בבלי עט: • פ"ז ה"ו [לג]:
בבבלי הביא כאן טעמים מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מבגזלן (השווה כבוד עבד לכבוד קונו), ומפני מה החמירה בשור יותר מאשר בשה (שביטלו ממלאכתו, ומפני כבוד הבריות).

דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה בבלי עט:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מדבר הקרוב לארץ ישראל בבלי עט: • פ"ז ה"ז [לג]:
כגון מהיר (שם מדבר הקרוב לארץ ישראל) שהיא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל.
בבבלי לא הובא.

קניית בתים מגוי בשבת בבלי פ:
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ד [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון בבלי פ:
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר בבלי פא:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מקור אחר למצוות השבת גופו

בבלי פא:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט

בבלי פב.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא

בבלי פב.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי

בבלי פב.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עשרה דברים שנאמרו בירושלים

בבלי פב: • פ"ז ה"ז [לג:]

אין מגדלין תרנגולין בירושלם.

בבבלי האריך בסוגיית עשרה דברים שנאמרו בירושלים. הירושלמי לא הביאם, אלא דן כאן רק בתרנגולים, בסוטה (פ"ט ה"א [מ.]) דן בעגלה ערופה, ובערלה (פ"א ה"ב [ג.]) דן בנגעים.

מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות

בבלי פב:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית

בבלי פג.

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – החובל**קטע את ידו פעמיים**

בבלי פה: • פ"ח ה"א [לד.]

רבי ירמיה בעי: קטע ידו וחזר וקטע ידו ממעלן (במקום יותר גבוה מהקטיעה הקודמת) - מהו שיתן לו צער של שעה ראשונה? (ונשאר בספק).

בבבלי לא הובא, אך הסתפק בשאלה דומה בקטע ידו שיבר רגלו סימא עינו וחרשו - האם צריך לשלם צער ובושת על כל אחד מהם.

הו"א שעין תחת עין ממש היתה רק במזיד

בבלי פג-פד. • פ"ח ה"א [לד.]

כתיב עין תחת עין שן תחת שן, ובמקום אחר הוא אומר לא תחוס עינך - אחד שוגג ואחד מזיד. יאמר שוגג ואל יאמר מזיד! שאילו נאמר שוגג ולא נאמר מזיד הייתי אומר שוגג ישלם ממון מזיד לא ישלם כלום (אלא עין תחת עין ממש), הוי צורך לומר שוגג וצורך לומר מזיד.

בבבלי ההו"א שעין תחת עין ממש היא גם בשוגג וגם במזיד, ולא חילק ביניהם. והאריך בכמה וכמה דרשות להוכיח שאינו עין תחת עין ממש אלא ממון.

כיצד שמיין דמי צער

בבלי פה. • פ"ח ה"א [לד:]:

חמיי (רואים) בר נש ואמרין ליה כמה את בעי מיסב ויאיבך אהן צערא (כמה ממון אתה רוצה לקבל בעד הצער הזה)? ומה דהוא אמר יהבין ליה.

בבבלי פירש ששמיין כמה אדם רוצה ליתן לקטוע לו ידו המוכתב למלכות בין סיף לסם.

ניתן רשות לרופא לרפא – אינו בירושלמי

בבלי פה.

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ד [סו:].

משלם לחולה את המאכלים היקרים שהוא צריך, חייל רומי

פ"ח ה"א [לד:]:

נותנין נכאי מזון. מהו נכאי מזון? בקדמיתא הוינא אכיל טלופחין וירק, וכדון לית בי מיכל אלא ביעין ותרנגולין (כשהייתי בריא אכלתי מאכלים זולים וכעת אני צריך לאכול מאכלים יקרים) וכו'. אהן רומיי כד מיבאש לא נפיק לקרבא עד דייכול מה דחסר יומין ביומין (כמו חייל רומי חולה שכאשר מבריא אינו חוזר לקרב עד שישלים לאכול את מה שחסר לאכול בימי חוליו).

בבבלי לא הובא.

אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה

פ"ח ה"ג [לה:]:

תני: ושלחה ידה ולא אשת שליח בית דין, תניי חורין תני (ברייטא אחרת): ושלחה ידה לרבות אשת שליח בית דין. מאן דמר (דאמר) ושלחה ידה ולא אשת שליח בית דין - בשהכהו (שליח בית דין) ברשות (בית דין, והלך הוא והכה את השליח, ולכן אשת השליח פטורה), מאן דמר לרבות אשת שליח בית דין - בשהכהו שלא ברשות (ולכן היא כאשת כל אדם). תני: לא אשת שנים (שני אנשים רבו, ובאה אשת האחד ושלחה ידה וכו', ואח"כ באה אשת השני ושלחה ידה וכו' - השנייה פטורה משום שהיא לא התחילה בזה).

בבבלי כח. דרש רק ושלחה ידה פרט לשליח בית דין, לא דן על אשת השליח ולא חילק אם הוא ברשות בית דין. וכן לא דרש פרט לאשת שניים.

קוטע יד עבד של חבירו

פ"ח ה"ד [לה:]:

הקוטע ידי עבד חבירו - רבו נוטל (מהמזיק) נזקו צערו ריפיו שבתו בושתו (ובכתובות פ"ה ה"ה [לה:]: הגירסא שונה קצת).

בבבלי גיטין יב: רבו נוטל רק שבתו ורפואתו.

שיעורי בושת על מיני מכות

פ"ח ה"ו [לו:]:

לבעיטה אחת, לרכובה (שבעטו בארכובתו של הבעוט) שלש, לסקלונקית (מין מכה) חמש עשרה.

בבבלי כז: הגירסא: לרכובה שלוש, לבעיטה חמש, לסנוקרת שלוש עשרה.

המבייש תלמיד חכם

בבלי פו. • פ"ח ה"ו [לו:]:

המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו משלם. חד בר נש איקפד (בייש את) לרבי יודה בר חנינה, אתא עובדא קומי (לפני) ריש לקיש וקנסיה ליטרא דדהב. **בבבלי** דן בזה שהכל לפי המתבייש, אך לא דן בתלמיד חכם.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש מחלוקת בקניין פירות בקניין הגוף
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"א [לב.], ועיין מה שכתבנו שם.

רקק על בגדיו – חייב בושת
בבלי צא. • פ"ח ה"ו [לו:]
עד היכן הגיע בו הרוק? עד גופו עד כליו (אפילו אם הגיע על בגדיו חייב בושת).
בבבלי סובר חייב רק כשהגיע על גופו.

מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם – אינם בירושלמי
בבבלי האריך ב"מנא הא מילתא דאמרי אינשי" - מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם.

אין מחילה למוציא שם רע
פ"ח ה"ז [לו:]
הדא דתימר (זה שצריך למחול נאמר במקרה) שלא הוציא לו שם רע, אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית.
בבבלי יומא פז. דן בכך שמצוה למחול, ולא הזכיר מה הדין במוציא שם רע.
והירושלמי הובא ברמ"א (א"ח סי' תרו סעיף א).

פרק ט – הגוזל עצים

גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת
בבלי צג. • פ"ט ה"א [לז:]
גזל פרה מעוברת וילדה וכו' משלם דמי פרה מעוברת לילד.
בבבלי גירסת המשנה: פרה העומדת לילד.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם מפרישים פאה מעיסה – אינה בירושלמי
בבלי צד: • פ"ט ה"א [לז:]
הביא כאן מחלוקת רבי ישמעאל וחכמים האם אפשר להפריש פאה מעיסה, ובירושלמי מחלוקת זו לא הובאה כלל.

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י
בבלי צה.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בגניבה משלם על חמץ שעבר עליו הפסח
בבלי צו: • פ"ט ה"א [לח:]
כל גזילה שהיא קיימת בעיניה ולא נישתנית מברייתה (אלא נאסרה בהנאה, כגון חמץ שעבר עליו הפסח) אומר לו הרי שלך לפניך, והגנב לעולם משלם כשעת הגניבה.

בבבלי לא חילק בין גזילה לגניבה, ובשתיהן אומר לו הרי שלך לפניך.

בבלי צו: • פ"ט ה"ב [לח:]

חילוקים מתי הגזלן אומר לו "הרי שלך לפניך"

גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה משלם כשעת הגזילה וכו' - רב הונא אמר: בשגזל עגל ונעשה שור, אבל גזל שור והזקין אומר לו הרי שלך לפניך. שמואל אמר: אפילו גזל עגל ונעשה שור אומר לו הרי שלך לפניך (פני משה: רב הונא סובר ש"כשעת הגזילה" הוא רק להחמיר על הגזלן כשהכחשה ולא להקל עליו כשהשמינה, ודברי שמואל הם בתימה, שעל כורחך הוא גם להקל עליו כשהשמינה. יפה עיניים: "כשעת הגזילה" הוא כשהשינוי אינו מדרך הטבע, אך כשהזקין מדרך הטבע אומר לו הרי שלך לפניך).

בבבלי לא הובא.

בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח:]

גירסא שונה במחלוקת בפירוש גזל מטבע ונסדק

רב הונא אמר (פירוש "מטבע ונסדק" שבמשנה הוא) בשפסלתו מלכות, שמואל אמר בשנסדק ודאי.

בבבלי הדעות הן: רב הונא אמר נסדק ממש, ורב יהודה אמר שפסלתו מלכות¹⁵.

בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח:]

נשבע על החמץ קודם הפסח

נשבע לו קודם הפסח (שאינו חייב לו את החמץ, ואחר הפסח הודה) - אחר הפסח משלם לו חמץ יפה (משום שחייב לו ממון מזמן השבועה).

בבבלי ובפוסקים לא הובא. מראה הפנים כתב שאין חולק על דין זה ולא הביאו אותו רק משום שהוא פשוט. אך ציון ירושלים כתב שהרי"ף לא פסק כך, וכן דן בזה המשנה למלך (גזילה ואבידה פ"ג ה"ה, והביא את הירושלמי ואת הרי"ף), והעיר על זה גם גליון הש"ס על הירושלמי.

בבלי צח.

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"ו [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צח: • פ"ט ה"ד [לח:]

אומן קונה בשבח כלי לכו"ע

נתן לאומן לתקן וקילקלו חייבין לשלם וכו' - והוא שקבע בו מסמר האחרון כדי לזכות לכליו (וכך האומן קנה מדין אומן קונה בשבח כלי).

בבבלי היא דעת רבי יוסי, אך מסיק שאומן לא קונה בשבח כלי¹⁶, וכן בבבא מציעא קיב. כתב שלא קונה. ובקידושין מח: היא עדיין מחלוקת. ובירושלמי פשוט שכן קונה.

פ"ט ה"ה [מ.]

שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן

שאינן שומין ערכין מן המטלטלין דבר תורה אלא מדבריהן.

בבבלי לא הובא.

¹⁵ דומה למה שמצאנו בכמה מקומות שאותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי קב.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קד.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל

הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פט"ו ה"ט [פא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קו.-קח.

סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ג [מב:-מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קו.

נתחייב שבועה בבי"ד ונשבע לשקר חוץ לבי"ד

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ג [מג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קז.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא.].

פרק י – הגוזל ומאכיל

בבלי קיא: • פ"י ה"א [מב:]

מחלוקת בדבר שיש לו אחריות

איזהו דבר שיש לו אחריות? רבי יונתן אומר: בשהניח לפניהן קרקע, ריש לקיש אמר: בשהניח לפניהן גוף הגזילה.

בבבלי מסיק שהיא גוף הגזילה (פרה וחמור).

בבלי קטו. • פ"י ה"א [מב:]

גזל טלית ומכר לאחר – ממזי מוציאים

גזל טלית ונתנה לאחר - רבי לעזר בשם רבי חייה אמר מוציאים (הנגזל) מראשון ולא משיני (מהגזלן ולא מהקונה), רבי יוחנן אמר בשם רבי ינאי מוציאים אף מן השני (רצה מזה גובה, רצה מזה גובה).

בבבלי המחלוקת היא אם מוציאים מהראשון או רק מהשני (ולא "אף מהשני"), והאריך בכמה דעות באיזו סברא נחלקו.

פ"י ה"א [מג.]

גנבים שאחד מהם עשה תשובה

הגנבים שבאו במחתרת ועשו תשובה - חייבין להחזיר, עשה אחד מהן תשובה - חייב להחזיר את שלו (את חלקו), ואם היה מוציא ונותן להן (הוא זה שגנב את כל הרכוש וחילק לשאר הגנבים) - הוא משלם על ידי כולן (אינו יוצא ידי חובה עד שיגבה משאר הגנבים או שישלם במקומם).

בבבלי לא הובא.

בבלי קיג.

אסור לדון בערב שבת

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קיג:

אמוראים שהחזירו אבידות לגויים

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"ה [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חילול השם

בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

טענות הגויים נגד התורה, חילול השם

בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

בבלי קיג:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ג ה"ד [י:].

הטעם שהמכיר את כליו ביד אחר ישבע

בבלי קיד: • פ"י ה"ג [מג:]

בדין הוא שלא ישבע (המכיר את כליו ביד אחר), ולמה אמרו ישבע שלא יהו בעלי בתים נטפלין לגנבים.
בבבלי לא הובא.

חביות של מים ודבש במדבר

פ"י ה"ד [מג:]

שנים במדבר, ביד זה חבית מים וביד זה חבית דבש, נסדק חבית מים - תניי (תנאי) בית דין הוא שישפוך זה דבשו ויציל את מימיו, שהמים מחייה במדבר ולא הדבש.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש

פ"י ה"ה [מג:]

שטף נהר חמורו והיה צווח ואומר לא נתייאשתי - ריש לקיש אמר: כל זמן שצווח לא נתייאש, רבי יוחנן אמר: חזקה מייאש הוא.
בבבלי לא הובא.

כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה

בבלי קטז:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ו ה"ד [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נטלוח מסיקין מחמת הגזלן – קנסא

בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד.]

והלא אמרו אין הקרקע נגזלת, ולמה אמרו חייב להעמיד לו שדה? קנס קנסוהו.
בבבלי הסתפק אם הוא דינא או קנסא, והסיק שהוא דינא¹⁷.

שילם עבור חובו של חברו – מתי יכול לתובעו

בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להציל עצמו בממון חברו לאחר שבא ההיזק

בבלי קיז:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"א [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

בבלי קיח. • פ"י ה"ז [מד.]

הוצאתי מן הכיס ונתתי לך, והוא אומר איני יודע - רב הונא אמר אומרין לו את לית ידע אהן ידע (אתה אינך יודע אך המלווה יודע, וחייב, שברי ושמא ברי עדיף).

¹⁷ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

בבבלי היא מחלוקת אמוראים האם ברי ושמא ברי עדיף או שפטור (וכן הירושלמי בבא מציעא (פ"י ה"א [לה:])) הוכיח ממשנה שברי עדיף, ולשונו "זאת אומרת ששולטת היד מצד אחד" (דהיינו שהטוען ברי הוא זה ששולט), ומשמע שהוא לכו"ע, והבבלי שם קטז: הביא ראיה זו ודחאה¹⁸. וכן יפה עיניים (כאן וכתובות יב:) הביא נועם ירושלמי שפירש כך בירושלמי, שלכו"ע ברי עדיף, אך חלק עליו וכתב שגם לירושלמי היא מחלוקת. וכן בשבועות (פ"ד ה"ה [כא:])) "קיצצתה נטיעתי והוא אומר איני יודע חייב", וקרבן העדה פירשו כפשוטו שברי ושמא ברי עדיף, אך הפני משה פירש ששם יש עדים לטובת הניזק.

הגוזל את חברו כאילו נטל נשמתו – אינו בירושלמי בבלי קיט. • פ"י ה"ט [מד:]
בבבלי הביא שכל הגוזל את חברו שווה פרוטה כאילו נטל נשמתו ממנו. ובירושלמי לא הובא.

מעשה בכובס שתפר בגד מצמר אחד בבלי קיט. • פ"י ה"י [מד:]
אבא הושעיה איש טרייא הוה קצר (כובס), והוה עבד ליה חדא איסטודבין (בגד) מן חד עמר דלא יהוון ברייתא אמרין מדידן לבש (תפר לעצמו בגד מצמר אחד בלבד, שלא יחשדו בו הבריות שגנב חוטים מבגדיהם).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בשיעור מלוא מחט בבלי קיט. • פ"י ה"א [מד:]
החייט ששייר מן החוט (שיעור) כדי לתפור בו וכו' חייב להחזיר וכו'. תני רבי חייה: (כדי לתפור בו - שיעורו הוא אורך של) מלא מחט, דבי רבי חייה פתרון לה כפליים כמלוא מחט (מלוא מחט וחון למחט כמלוא מחט).
בבבלי הסתפק בשיעור זה והסיק שהוא כפליים כמלוא מחט.

¹⁸ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מסכת בבא מציעא

פרק א – שניים אוחזין

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

תני אדם שאמר לחבירו תן לי מנה שאתה חייב לי וכו' (פותח מיד בסוגיית הודאת עדים כהודאת פיו).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה באריכות (זה אומר אני מצאתיה, כולה שלי)¹.

סומכוס מודה בברי וברי

בבלי ב:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

תני אדם שאמר לחבירו תן לי מנה שאתה חייב לי, אמר לו לא היו דברים מעולם, הלך והביא עדים שחייב לו חמשים זוז. רבי חייה רבה אמר: הודיית עדים כהודיית פיו וישבע על השאר (כדין מודה במקצת), רבי יוחנן אמר: אין הודיית עדים כהודיית פיו שישבע על השאר.

בבלי הובאה רק דעת רבי חייא.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי

בבלי ג.

עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא:].

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מלווה ולווה שתפוסים בשטר

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

משיכת בהמה לקנות את המשווי שעליה

בבלי ט:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

בבלי ט:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מקור מפסוק לקניין ד' אמות

בבלי י. • פ"א ה"ד [ב:]

ריש לקיש אמר אבא כהן ברדליה: אדם זכה במציאה בתוך ד' אמות שלו, רבי יוחנן אמר: והוא שתפול לתוך ידו וכו'. התיבון (הקשו על רבי יוחנן) והכתיב ואני בעוניי הכינותי וגו', והיכי? אם בנתונין בתוך ידו - עשיר הוא, אי בשאינן נתונין לתוך ידו - יש אדם

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

מקדיש דבר שאינו שלו? הוי אומר בנתונין בתוך ד' אמות שלו (ומוכח שארבע אמות קונות. בירושלמי כאן משמע שהיא רק ראייה לדעת ריש לקיש, אך בפאה פ"ד ה"ב [כא.] וגיטין פ"ח ה"ג [מה:] במקום "התיבון" גרס "מה טעמא", שזהו מקורו של ריש לקיש שארבע אמות קונות).
בבלי גם כן הובאה מחלוקתם, אך מפורש שלריש לקיש היא תקנת חכמים שארבע אמות קונות.

קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה, דשב"ל
 בבלי י: • פ"א ה"ד [ג:]
 האומר יזכה לי ביתי במציאה שנפלה (שתיפול) לתוכה - לא אמר כלום (שבזמן שאמר עדיין לא היתה שם ולא באה לעולם). יצא שם למציאתו (שכבר נפלה לביתו בזמן שאמר זאת) - דבריו קיימין.
בבלי לא הובא.

האם מציאת פועל לבעל הבית
 בבלי י: • פ"א ה"ה [ד:]
 דתני רבי הושעיה: השוכר את הפועל לעשות בכל מלאכה מציאתו לבעל הבית. אמר ריש לקיש: אדם שיש בו רשות לחזור בו תהא מציאתו לרבו? (בתמיה, שכיוון שהפועל יכול לחזור בו בחצי היום לא זוכה את מציאתו לבעל הבית).
בבלי גם כן הקשה כך ותירץ שכל זמן שלא חזר בו ידו כיד בעל הבית.

דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות
 בבלי י: • פ"א ה"ה [ד:]
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ב [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני
 בבלי יב: • פ"א ה"ה [ד:]
 מה בין עבדו ושפחתו העברים לעבדו ושפחתו הכנענים? אמר רבי יוחנן: עבדו ושפחתו העברים הואיל ואינו רשאי לשנותו ממלאכתו מציאתו לעצמו, עבדו ושפחתו הכנענים הואיל ורשאי לשנותן ממלאכתן מציאתן לרבן.
בבלי לא הובא הטעם לחילוק ביניהם.

הטעם שמציאת אשה לבעלה
 בבלי יב: • פ"א ה"ה [ד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ו ה"א [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.

המגרש את אשתו חייב במזונותיה עד שיתן לה כתובה
 פ"א ה"ה [ד:]
 אדם שגרש את אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה.
בבלי לא הובא. הרמב"ם לא הביא זאת, והרי"ף (ו.) כתב שהבבלי חולק על זה ופוסק במזונותיה (הובא במראה הפנים), וכן מהשו"ע (אה"ע סי' צג סעיף ב) משמע שחולק על הירושלמי (וכן דייק ממנו הח"מ שם). אך הטור (אה"ע סי' תחילת צג) הביא את הירושלמי.

מוכר מה שתעלה מצורתו, דשב"ל
 בבלי טז.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מצא גט ועימו כתובה קרועה – יחזיר לאשה
 מצא גיטין וכתובות (גט ועימו כתובה קרועה) הרי זה יחזיר (לאשה) - וכתובה לא היא חזקה? (בתמיה, זהו הטעם שיחזיר לאשה, שהכתובה הקרועה היא חזקה והוכחה שהבעל כבר נתן את הגט לאשה ושילם את הכתובה ולכן קרע אותה).
בבלי לא הובא.

לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדלות דייני ארץ ישראל
 אשלי (גדולי) דיינין שבגליות, (הם) גזלי (קטני) דיינין שבארץ ישראל.
בבלי לא הובא.²

שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף
 נכתבה אונו (שטר הלוואה) באחד בניסן, ניתן הכסף בעשרה בניסן, צריכין לכתוב (בשטר) "אף על פי שכתבנו כתב באחד בניסן כן נגמר (סיכמו ביניהם) שיתן הכסף בעשרה בניסן".
בבלי לא הובא.

פרק ב – אלו מציאות

מקור לדין יאוש
 מניין לייאוש בעלין מן התורה? רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק: כן תעשה לחמורו וגו' - את שאבוד לו ומצוי לך את חייב להכריז, ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך (אבודה ממנו ומכל אדם, כגון שטפה נהר) אין את חייב להכריז, יצא ייאוש בעלים שאבוד ממנו ומכל אדם.
בבלי לא הובא מקור לייאוש, אמנם למד מפסוק זה למעט שטפה נהר (כב:), אך לא למד משטפה נהר לייאוש. רש"י (בבא קמא סו. ד"ה מוצא) כתב גם בדעת הבבלי כירושלמי, שיאוש נלמד משטפה נהר, אך תוס' (שם ד"ה מוצא) חלקו עליו וכתבו שמקור יאוש הוא מ"שמלה - מה שמלה שיש לה סימנים ויש לה תובעים" (בבא מציעא כז:).

מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"ה [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

² הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

מקום הוי סימן, סימן העשוי לידרס הוי סימן
 אלומות בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד חייב להכריז.
בבבלי נחלקו האם מקום הוי סימן והאם סימן העשוי לידרס הוי סימן, ובירושלמי
 לא הובאו מחלוקות אלו בפירוש. ומראה הפנים ויפה עיניים הוכיחו מהירושלמי כאן
 שסובר שמקום הוי סימן וסימן העשוי לידרס הוי סימן.

מעשה שלא קיבל את האבידה משום שהמוצא היה עני
 פ"ב ה"ג [ז].
 שמעון בר ווה (כך שמו, כמו "אבא") הוה מהלך חורי (אחרי) רבי לעזר, נפל מיניה (מרבי לעזר)
 דינר, אושטיה ליה שמעון בר ווה. אמר ליה (רבי לעזר): כבר נתייאשתי מיניה. אמרי: לא
 איתכוון רבי לעזר אלא לזכוייה לרבי שמעון בר ווה, בגין דהוה אינש מסכן (באמת לא
 התייאש ממנה, ואמר לו זאת רק משום ששמעון בר ווה היה עני).
בבבלי לא הובא.

הטעם שאם נטל ספק הינוח לא יחזיר
 בבלי כה: • פ"ב ה"ד [ז].
 רבי בא (אבא) בר זבדא אשכח חמר מכסי בחפיסה ונסתיה (מצא יין בתוך נוד של עור ולקחו).
 אזל שאל לרב, אמר ליה: לא עבדת טבות (לא עשית טוב שלקחתו, שהוא ספק הינוח). אמר
 ליה: חזריה (צריך להחזירו כעת)? אמר ליה: לא, דנימר אתא מריה בעי ליה ולא אשכחיה
 ואיתייאש מיניה (כעת אל תחזירו, שמא בעליו חזר לחפשו ולא מצאו ולא יחפשו כאן שוב).
בבבלי גם כן הובא הדין שספק הינוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר, אך לא פירש את
 הטעם. ותוס' (ד"ה ואם) הביאו את הירושלמי והוכיחו ממנו שאם נטל במקום ולא לקחו
 לביתו כן יחזיר, כי בזה לא שייך החשש שבעליו בא לחפשו כאן ולא מצאו.

מצא אבידה על גבי הפתח, פסים – פצימין
 בבלי כו: • פ"ב ה"ד [ז].
 מצא בין פסים לפסים (כלשון הבבלי "פצימין", מעין קורות שעל גבי הפתח) - מן האגף (מקום
 שהדלת מוגפת עליו) ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ.
בבבלי לא הובא.

מצא אבידה על הכיסא של שולחני
 בבלי כו: • פ"ב ה"ה [ח].
 על גבי כסא (של השולחני) - שלו, על גבי תיבה - שלו.
בבבלי לא הובא.

אמוראים שהחזירו אבידות לגויים
 פ"ב ה"ה [ח].
 אמר לון (שמעון בן שטח): איזל חזר (החזירו את האבידה לגוי) וכו'. אפילו כמאן דמר (דאמר)
 גזילו של גוי אסור, כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שאבידתו מותרת! (ענה שמעון בן
 שטח:) מה אתון סברין, שמעון בן שטח ברברון (רודף ממון) הוה? בעי הוה שמעון בן שטח
 משמיה בריך אלהון דיהודאי (ע"י שהחזיר את האבידה ברכו הגויים את אלקי היהודים). (מעשה
 נוסף:) רבי שמואל בר סוסרטיי סלק לרומי, אובדת מלכתא דילניה דידה (אבדה אבידה
 למלכה) ואשכחיה וכו' (והשיבה למלכה לאחר שלושים יום). אמרה ליה: ולמה לא חזרתיניה גו
 שלשים יומין (בתוך שלושים יום)? אמר לה: דלא תימרין בגין דחלתיך עבדית (מפחד ממך),
 אלא בגין דחלתייה דרחמנא. אמרה ליה: בריך אלהון דיהודאי (והובאו שם עוד מעשים על
 אמוראים שהשיבו אבידות לגויים, וע"י כך בירכו הגויים את אלקי היהודים).

בבבלי סנהדרין עו: מפורש שאסור להשיב אבידה לכותי, והמחזיר אבידה לכותי עליו הכתוב אומר "לא יאבה ה' סלוח לו", וכן בבבא קמא קיג: כתוב שאבידת גוי במקום שאין חילול השם מותרת לכ"ע³.

משפט בין שניים שלא רצו את האבידה, אלכסנדר ומלך הודו [פ"ב ה"ה [ח]]. אלכסנדרוס מקדון סליק גבי מלכא קציין (מלך הודו), חמא ליה (ראה שיש לו) דהב סגין כסף סגין (הרבה כסף וזהב). אמר ליה: לא דהבך ולא כסף אנא צריך, לא אתית אלא מיחמי פרוכסין (נימוסים) דידכון, היך אתון יהבין היך אתון דיינין (כיצד אתם דנים). עד דו עסוק עימיה אתא בר נש חד דאין (דן) עם חבריה דזבן חדא חלקה וחספתה (חלקת שדה עם אשפה) ואשכחון בה סימא (אוצר) דדינרי. אהן דזבן הוה מר (הקונה אמר): קיקילתא (אשפה) זבנית, סימא לא זבנית. אהן דזבין הוה מר (המוכר אמר): קיקילתא וכל דאית בה זבנית (וגם את האוצר). עד דאינון עסיקין דין עם דין אמר מלכא לחד מינייהו: אית לך בר דכר (בן זכר)? אמר ליה: אין (כן). אמר לחבריה: אית לך ברת נוקבה? אמר ליה: אין. אמר לון: אסבון (השיאו) דין לדין, וסימא יהוי לתרויהון. שרי גחין (אלכסנדר צחק). אמר ליה (מלך הודו): למה את גחין? לא דנית טבאות (לא דנתי טוב)? אמר ליה: אילו הוה הדין דינא גבכון היך הויתון דנין? אמר ליה (השיב אלכסנדר): קטלין דין ודין וסימא עלת למלכא. אמר ליה: כל הכי אתון רחמין דהב סוגי (כל כך אתם אוהבים זהב)? עבד ליה אריסטון (סעודה), אפיק קומוי (לפניו) קופד דדהב (זהב בצורת בשר) תרנוגלין דדהב. אמר ליה: דהב אנא אכיל? אמר ליה: תיפח רוחיה דההוא גברא, דהב לית אתון אכלין, ולמה אתון רחמין דהב סוגין? אמר ליה (מלך הודו לאלכסנדר): דנחא (זורחת) עליכון שמשא? אמר ליה: אין (כן). נחית עליכון מיטרא? אמר ליה: אין. אמר ליה: דילמא אית גביכון בעיר דקיק (בהמה דקה)? אמר ליה: אין. תיפח רוחיה דההוא גברא, לית אתון חין אלא בזכות בעירא דקיקא (אך לולי הבהמות אין לכם זכות לחיות), דכתיב אדם ובהמה תושיע ה'. **בבבלי** לא הובא.

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש בבלי כז. הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ה [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

משחרב המקדש היו מכריזין על אבידה ג' ימים בבלי כח: • פ"ב ה"ו [ח]. בראשונה היו מכריזין שלשה רגלים וכו', משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין שלשה ימים, מן הסכנה ואילך התקינו שיהא מודיע לקרוביו ולשכניו ודייו. **בבבלי** משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ולא הזכיר את שיעור הזמן לזה.

הלשון "אבן הטועים" בבלי כח: הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"ט [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ולהשיב את אבידתם), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

שני הסברים לרמאי באבירה

בבלי כח: • פ"ב ה"ז [ח:]

אי זהו רמאי? עבד גרמיה מחזר (מחזיר) מציאן ועבד חדא רבה וטבא (הרבה חסד), היך הוא עביד רבה וטבא חמי ליה בירייתא מחזר מציאן ומפקידין גביה (הבריות סומכות עליו ומפקידות אצלו), והוא נסיב כולא ואזיל ליה. ואית דמרין (ויש אומרים): אזיל לכנישתא ושמע סימנין, ואזל לכנישתא חורי (אחר) ואמר סימנא ונסב ליה. **בבלי** לא מפורש מהו רמאי, אך בפשטות משמע כהסבר השני בירושלמי.

תלמיד חכם אין צריך סימן

בבלי כג: • פ"ב ה"ח [ח:]

תלמידי חכמים אין צריך ליתן סימן (אלא די בטביעות עין). **בבלי** מאריך בזה יותר, שמשביים לתלמיד חכם בטביעות עין אם יודעים שהוא משנה בדברים רק במסכת פוריא ואושפיזא.

מעשה שגנבו את סנדליו בבית הכנסת

פ"ב ה"ח [ט:]

יהודה ברבי עאל לכנישתא (נכנס לבית הכנסת) שבק סנדלוי ואזלין (השאיר את סנדליו בכניסה, ונגנבו). אמר: אילו לא אזלית לכנישתא לא אזלון סנדליי (פני משה: ללמדנו שלא לסמוך על אלו שהולכים לבית הכנסת, שיש מהם צבועים ורמאים). **בבלי** לא הובא. ציון ירושלים ביאר שמנהגם היה שהיו מניחים את מנעליהם מחוץ לבית הכנסת ונועלים שם מנעלים המיוחדים לבית הכנסת. והביא מהמ"א (או"ח סי' צא סעיף ה) מנהג שלא להיכנס לבית הכנסת במנעלים.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר

בבלי כט:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי

בבלי ל:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ד ה"ד [יד:].

מצוה לטעון לשונא יותר מלאוהב – אינו בירושלמי

בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]

פירק וטען פירק וטען וכו'.

בבלי הביא שאוהב לפרוק ושונא לטעון - מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו, ואינו בירושלמי.

עשה דוחה ל"ת בהשבת אבירה, כולכם חייבין בכבודי

בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]

בכל אתר את מר (אתה אומר) מצות עשה קודמת למצות לא תעשה, וכא (וכאן) את אמר אין מצות עשה קודמת למצות לא תעשה (מדוע העשה של כיבוד אב לא ידחה את הלאו של לא תוכל להתעלם)? שנייא היא שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום. **בבלי** מקשה להיפך, מדוע צריך פסוק לכך שלא ישמע לאביו אלא ישיב את האבירה, והרי עשה של כיבוד אב לא דוחה את העשה והלא תעשה של השבת אבירה. כמו כן בבלי מביא את הפסוק "איש אימו ואביו תיראו" שכולכם חייבין בכבודי, ובירושלמי הוא מסברא.

אבירת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו – מי קודם

בבלי לג:

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר רבו – שפתח לו תחילה

בבלי לג: • פ"ב ה"א [ט:]
 אי זהו רבו שלימדו חכמה? כל שפתח לו תחילה, דברי רבי מאיר. רבי יודן אומר: כל שרוב תלמודו ממנו. רבי יוסי אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו.
בבבלי לשון רבי מאיר היא "רבו שלמדו חכמה", ולא מדגיש שפתח לו תחילה.

משנה ותלמוד – מה עדיף, עריכת המשנה

בבלי לג:
 הירושלמי דן בזה בשבת פט"ז ה"א [עט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – המפקיד

דיני שומרים באריכות

בבלי לג:
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א-ה"ד [לט:-מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו

בבלי לג:
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק ששומר שמשלם קונה את הכפל

בבלי לג: • פ"ג ה"א [י:]
 מנן תיתי ליה (מנלן שאם השומר שילם ולא רצה להישבע ונמצא הגנב משלם לשומר)? אם המצא תמצא בידו הגניבה, וכי אין אנו יודעין שאם ימצא הגנב ישלם שנים, ומה תלמוד לומר שנים ישלם, אם אינו עניין לו תניהו עניין לשלפניו.
בבבלי מקורו מסברא, ודן בסברא לזה.

שואל שאמר הריני משלם קונה את הכפל

בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
 לא סוף דבר שילם (השומר), אלא מכיון שקיבל עליו לשלם כמי ששילם (ואם ימצא הגנב ישלם כפל לשומר).
בבבלי גם כן הובא, וחילק שבשואל שקיבל עליו לשלם לא קונה את הכפל, והירושלמי לא חילק בזה.

התוספתא נקראת "משניות גדולות"

בבלי לד:
 הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה

בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ח ה"ד [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר

בבלי לו:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

בבלי לו:
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל

פ"ג ה"ג [יא:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פט"ו ה"ט [פא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה
 היא גזילה (גזל מאחד משניים ואינו יודע ממנו) היא בעילה (קידש אחת משתיים) היא מלווה (לווה מאחד משניים - בכולם נחלקו רבי עקיבא ורבי טרפון), הכל מודין בפיקדון (אביו של אחד הפקיד אצלו ואינו יודע - לכו"ע משלם לשניהם, דהוה ליה למידק).
בבלי כאן חילק בין גזל לפיקדון, המשנה ביבמות (ק"ח:) דימתה בין גזל לבעילה, ומלווה לא הוזכר כלל.

טעמו של רשב"ג שימכור פירות אבודים
 אם אומר את אבודין הן אל יגע בהן - אף הוא ממציא להן (יש חשש שיגרום להם שיבואו לידי ריקבון).
בבלי לא פירש מה טעמו.

מעמידים אפטרופוס גם ליתומים גדולים
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ד [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

העכברים רשעים
 תמן (בבבלי) אמרין (תשובתם של חכמים לרבי יוחנן בן נורי): אילין עכברייא רשיעיא, כד חמיין פירי סגין קריין לחביריהון ואכלין עמהון (כשהם רואים הרבה פירות הם קוראים גם לחבריהם שיאכלו).
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה וכו') הביאו את הירושלמי הזה.

אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בתענית פ"א ה"ב [ד:].

שלח יד בפקדון ויש עדים – לכ"ע משלם כשעת התביעה
 אמר רב הושעיה: בשאין עדים (בשולח יד בפיקדון, סוברים חכמים שמשלם כשעת הגזילה), אבל אם יש עדים - כל עמא מודוויי על הדא דרבי עקיבא (כולי עלמא מודים לר"ע שמשלם כשעת התביעה).
בבלי רב יהודה אומר להיפך, שכאשר יש עדים אפילו ר"ע מודה שמשלם כשעת הגזילה, ורבי אושעיא אומר שר"ע חולק גם כשיש עדים.

שומר שנטל רביעית ונשברה החבית משלם את כולה
 (שומר שנטל מהחבית רביעית ואח"כ) נשברה או החמיצה נותן דמי כולה.
בבלי בנשברה משלם רק רביעית, כלשון המשנה, ובהחמיצה משלם את כולה. והיפה עיניים הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס כמו הבבלי.

פרק ד – הזהב

מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב
 ברת רבי חייה רובה (הגדול) אוזפת לרב דינרין, אתת שאלת לאבוה (כיצד לגבות ממנו), אמר לה: שקילי מיניה דינרין טבין ותקילין. מברת רבי חייה ילפין (אולי שם התיר לה

מטעם אחר? אמר רבי אידי: אוף (אף) אבה (אבא, כך שמו) אבוי דשמואל בעא קומי (לפני) רבי: מהו ללוות דינרין בדינרין? אמר ליה: מותר. אמר רבי יעקב בר אחא: אוף רבי יוחנן וריש לקיש תריהון מרין (אמרו): מותר ללוות דינרין בדינרין.
בבבלי סובר שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב, והקשה על זה מהמעשה בביתו של רבי חייא, תירץ ששם התיר לה משום שלרב היו דינרים והוא כהלווני עד שיבוא בני.

משקל "קרט"
בבלי מד: • פ"ד ה"א [יד].
מותר ללוות (ולהחזיר) דינרין בדינרין, קרט (משקל, מלשון קורט) בקרט שרי.
בבבלי לא הובא.

הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום"
פ"ד ה"א [יד].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ו [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דור המבול היו גוזלים פחות משווה פרוטה
פ"ד ה"ב [טו].
ומה היה חמסן (של דור המבול)? הוה בר נש נפיק טעין קופה מליאה תורמוסין, והיו מתכוונין ונוטלין פחות משווה פרוטה, דבר שאינו יוצא בדיינין. אמר רבי חייה בר ווה (כך שמו, כמו "אבא"): רבה רבה (גזירה שווה) כמעשי אילו כך מעשי אילו (דור המבול ואנשי סדום).
בבבלי לא הובא.

יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו
בבלי מח: • פ"ד ה"ב [טו].
הבון מגלא גו שקיה (יתנו מגל לתוך שוקי רגליו ויכריתם) דההוא גברא, מי שפרע מאנשי דור המבול עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.
בבבלי לא הובאה לשון זו (שיחתכו רגליו) על מי שפרע.

הנותן טבעת בעירבון לא קנה בה את המקח
פ"ד ה"ב [טו].
טבעת אין בה משום עירבון (הנותן זהוב בעירבון לקנות את המקח - קנה, כי הוא כמו מטבע, שיכול המוכר להחליפו באחר כשמחזיר לו את העירבון. אך הנותן טבעת - לא קנה, שהמוכר לא יכול להחזיר לו טבעת אחרת במקומה, וא"כ נתנה רק לסימן ולא קנה בה את המקח).
בבבלי לא הובא.

האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו
בבלי מט: • פ"ד ה"ב [טו].
רבי יעקב בר זבדי רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור בו - חוזר (והפני משה הגיה והוסיף ע"פ הירושלמי שביעית (פ"י ה"ד [ל:]): "ההן לאו צדק והן צדק") (דהיינו: והרי עבר על "הין צדק יהיה לך"), אמר: בשעה שאמר צריך לומר בדעת גמורה (התכוון לתת לו), מבתר כן (לאחר מכן) אין (אם) חזר ביה - לא חזר ביה (אין איסור לחזור בו).
בבבלי היא מחלוקת האם יש בדברים משום מחוסרי אמנה, ולא הסביר את הפסוק "הן שלך צדק". וכן חילק בין מתנה מרובה שיכול לחזור למתנה מועטת שלא יכול.

המחלוקת האם מעות קונות מדאורייתא
בבלי מו: • פ"ד ה"ב [טו].
אמר ליה: מדבר תורה מעות קונין, ולמה אמרו אין קונין שלא יאמר לו נשרפו חטיק בעלייה וכו'. רבי שמעון בן לקיש אמר: או קנה מיד עמיתך - מיד עמיתך את צריך

משיכה אין את צריך משיכה מיד הגוי (פני משה: ומכאן לומד ריש לקיש שמשיכה קונה מדאורייתא). על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש (שסובר שמעות לא קונות מדבר תורה) לאי זה דבר מוסרין אותו למי שפרע וכו'?

בבלי מפורש שלרבי יוחנן משיכה היא רק מדרבנן (ומדאורייתא מעות קונות) ולריש לקיש היא מדאורייתא (ומעות לא קונות אפילו מדאורייתא). בירושלמי לא מפורש שנחלקו גם במשיכה, אלא רק במעות - האם מדאורייתא הם קונות ורק חכמים ביטלו את קניין זה, או שגם מדאורייתא לא קונות. לפי זה יתכן שלירושלמי לכו"ע משיכה קונה מדאורייתא, וריש לקיש מביא את הפסוק "או קנה מיד עמיתך" רק ללמד שמשיכה קונה ומעות לא⁴. אמנם הפני משה פירש שגם לירושלמי נחלקו האם משיכה קונה מדאורייתא, כדלעיל.

המוכר על מנת שאין אונאה, הלשון "במנת"
 רב אמר: כל הנושא ונותן במנת (על מנת) שאין לו אונאה - יש לו אונאה.
בבלי הביא גם את דעת שמואל שסובר שאין לו אונאה.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
 הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמים של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש אונאה לפרוטות
 האונאה פרוטה. והאונאה פרוטה? אלא הונאה עצמה מהו?
בבלי היא מחלוקת אמוראים האם יש אונאה לפרוטות.

בי"ד לא דנים פחות משווה פרוטה
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"א [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו
 מכר לו שוה חמשה בששה, לא הספיק לישא וליתן עד שהוקיר משבע - רבי יעקב בר אידי רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כשם שבטל מקח מאצל זה כך בטל מזה (שניהם יכולים לחזור בהם).

בבלי בבא בתרא פג: כתב שכיוון שמתחילה הלוקח הוא זה שנתאנה, רק הוא יכול לחזור בו, ובפשטות היא מחלוקת התלמודים. אך מראה הפנים האריך ליישב שלא נחלקו בזה.

מקור נוסף לגינתה וחצירה
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"א [מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע

בבלי נז.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם שומר חנינם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל

בבלי נח.

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות

בבלי נט:

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב

בבלי נט:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי מחלל מעשר שני על מטבע יפה

[פ"ד ה"ה [יז]:]

לצורפה בירושלם (מחלל בירושלים מעות מעשר) - מצרפה ביפה (סלע יפה), בא לחללה בגבולין - מחללה ברעה (מותר גם בסלע רע).
בבבלי לא הובא.

נשארה מחלוקת אם פרוטה במע"ש בקרן או בחומש

בבלי נג: • פ"ד ה"ה [יז]:]

יעקב בר זבדי רבי יוחנן בשם רבי סימון: כל מעשר שני שאין בקרנו שוה פרוטה אין מוסיף חומש, רבי יוחנן בשם רבי ינאי: כל מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה אין מוסיף חומש.

בבבלי גם כן נחלקו בזה, והסיק שצריך פרוטה בחומשו. ובירושלמי נשארה בזה מחלוקת.

אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם

בבלי ס: • פ"ד ה"ז [יח]:]

רבי אבדומא מלחא הוה מפתר סרדוותיה (מייפה את הבשר שהיה מוכר) וכו'. רבי זירא הוה עסק בהדא כיתנא (היה מוכר פשתן), אתא גבי רבי אבהו, אמר ליה: מה אנא משפרה עיבידייתה (האם מותר לי לייפותו)? אמר ליה: איזיל עביד מה דאת ידע (יפה אותו כפי שאתה יודע). רבי אבהו הוה עסיק באילין לסוטיא (רדידי נשים), אתא שאל לרבי יוסי בן חנינה, אמר ליה: מנן באילין לסוטיא? אמר ליה: איזיל עביד מה דאת ידע. רבה שקר טהר (צבע אמבטי כדי שתראה יפה). ופירש הפני משה שבכל אלה מותר לייפותם משום שהסחורה חדשה).
בבבלי חילק שמותר לייפות סחורה חדשה, אך לא הובאו מעשים כאלו.

פרק ה – איזהו נשך

היקש בין נשך לתרבות

בבלי סא. • פ"ה ה"א [יט.]:]

אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל, נשך באוכל וריבית בכסף מניין? תלמוד לומר אל תקח מאתו נשך ותרבית - הקיש נשך לתרבות ותרבות לנשך, מה נשך כסף אף תרבות כסף, מה תרבות אוכל אף נשך אוכל.

בבבלי היקש זה לא הובא, ואת דינים אלו למד מ"נשך אוכל" ו"נשך כסף - אם אינו עניין לנשך כסף תנהו עניין לריבית כסף".

שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן מחלוקת בשניים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים, שבן פטורא דרש שימותו שניהם, עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עימך - חיך קודמים. ובירושלמי מקרה זה לא הובא.

מותר לקנות חוב בזול
 פ"ה ה"א [יט].
 יש דברים שהן רבית ומותרין, כיצד? לוקח (קונה) אדם שטרות חברו בפחות (משווי השטר, משום שמשלם למלווה עכשיו) ומלוותו (מלווה על פה) של חברו בפחות ואינו חושש משום רבית.
בבבלי לא הובא. והובא ברמב"ם (מלווה ולווה פ"ה ה"ד) ובשו"ע (י"ד סי' קעג סעיף ד).

שאייה יוכת שער – אינו בירושלמי
 פ"ה ה"ב [כ].
 בייתא עם דיירא דאיר (בית מתקיים יותר כאשר יש בו דיורים).
בבבלי בבא קמא כא. גם כן הובא, אך הוסיף עוד טעם שהבית חרב משום שאייה יוכת שער (רש"י פירש שהוא שם שד או שפירושו מזיקין), וטעם זה אינו בירושלמי, לא כאן ולא בסוגיית זה נהנה וזה לא חסר (בבא קמא פ"ב ה"ד [ט:]).⁵

עשה עסקה עם חברו והתבטל
 פ"ה ה"ג [כ].
 הנותן מעות לחברו ליקח בהן פירות למחצית שכר ואמר לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומת וכו', המבטל כס חברו (לווה ממנו למחצית שכר והתבטל ולא הרוויח) אין לו עליו אלא תרעומת, המבטל שדה חברו (קיבל ממנו שדה והובירה) חייב לשפות לו (לשלם לו, שבזה הרווח מצוי), המבטל ספינת חברו וחנות חברו מהו? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
 פ"ה ה"ג [כא].
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מפריז על חנות וספינה
 בבלי סט: • פ"ה ה"ד [כב].
 רבי יוחנן אמר: מפני שהשדה מצויה להתברך, ריש לקיש אמר: נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר. מה ביניהן? חנות וספינה - מאן דמר (דאמר) מפני שהשדה מצויה להתברך מפרין (מפריז) על חנות וספינה, מאן דמר נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר חנות וספינה אין מפרין.
בבבלי לכו"ע אין מפריז על חנות וספינה.

פירוש גר צדק ותושב
 בבלי עא. • פ"ה ה"ה [כב].
 רבי אומר: תושב (מראה הפנים הגיה: גר צדק, כגירסת הבבלי) האמור בעבד עברי איני יודע מה טיבו, גר צדק (פני משה הגיה: תושב, כגירסת הבבלי) האמור בריבית איני יודע מה טיבו.
בבבלי גם כן הובא ויישב קושיא זו.

⁵ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

גוי שלווה והתגייר, שמא יעשה גר שקר
 גוי שלווה מישראל ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה - גובה הקרן והריבית, משנתגייר - גובה הקרן ולא הריבית. בר קפרא אמר: גובה את הקרן ואת הריבית. אמר רבי יעקב בר אחא: טעמא דבר קפרא, מכיון שאת מבריחו מן הריבית אף הוא נעשה גר שקר (יתגייר רק כדי להיפטר מהריבית).
בבבלי הטעם הוא כדי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה.

על איזה שער פוסקים
 מהו לפסוק בשער של סירקי (סוחרים הבאים באקראי, ואינו שער קבוע)? רבי יוחנן אמר פוסקין, ריש לקיש אמר אין פוסקין.
בבבלי רבי יוחנן דן על איזה שער פוסקים, אך אין בזה מחלוקת.

מחלוקת בכמה מעשים פוסק
 רב אמר: מחוסר מעשה אחד פוסק, מחוסר כמה מעשים אינו פוסק. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: אפילו מחוסר כמה מעשים פוסק.
בבבלי רב אמר מחוסר שתיים פוסק שלוש אינו פוסק, ושמואל אמר בידי אדם תמיד פוסק, בידי שמים תמיד אינו פוסק.

דעה שמוותר להלוות חיטים לשתיים ושלוש שבתות
 לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטים ואני נותן לך לגורן, הא עד שתיים שלש שבתות מותר (מראה הפנים: כי לא קבע זמן. יפה עיניים: כי אין הדרך להתייקר בזמן קצר כזה), והלל אוסר. שמואל אמר: הלכה כהלל.
בבבלי לא הובאה כלל הדעה ששתיים ושלוש שבתות מותר.

עושין התורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא מעליא
 יותר ממה שכופרין (מלוי בריבית) בעיקר, כופרין שעושין התורה פלסטרן ואת משה טיפש, ואומר (המלווה בריבית, כביכול) אילו היה יודע משה שכך היינו מרויחין (מהריבית) לא היה כותבו (את האיסור בתורה).
בבבלי גם כן הובא, אך בלשון סגי נהור - "שמשמים משה רבינו חכם ותורתו אמת", בלישנא מעליא, והירושלמי לא חשש לזה.

פרק ו – השוכר את האומנין

השכר שמקבלים פועלים שלא מצאו תבואה
 במה דברים אמורים שלא הלכו החמרים, אבל הלכו ולא מצאו תבואה פועלין לנכש ומצאו שדהו זלחה (רטובה) - נותן להן שכר הליכה וחזירה.
בבבלי הלשון: נותן להם שכרן משלם, ולא ביאר אם נותן להם גם את שכר הליכה וחזרה.

בבלי עו: • פ"ו ה"א [כה].

רבי חייא שילם לפועלים לפני משורת הדין

רבי חייא רובה (הגדול) אגר חמרין למיתא (להביא) ליה כיתן (פשתן), הלכו ומצאוה לחה. אמר לון רב: פוק והב לון אגרן משלם ואמר להון: לא דאנא חייב מיתן לכון אגריכון אלא אנא חייא מסרית לכון (לא שאני חייב לכם אלא שוויתרתי לכם לפני משורת הדין). **בבלי** לא היה מעשה ממש, אלא שרב אמר בשם רבי חייא שאילו היה קורה מעשה כזה היה משלם להם רק כפועל בטל, ויש אומרים שאמר שלא היה משלם להם כלל.

בבלי עז: • פ"ו ה"ב [כה].

פועל יכול לחזור בו

רב אמר: כי לי בני ישראל עבדים - אין ישראל קונין זה את זה. אמר רבי יוחנן: עבד עברי היא מתניתא (לא מדובר בפועל אלא בקבלן, שדינו כעבד עברי). על דעתיה דרב בין פועל בין בעל הבית יכול לחזור בו, על דעתיה דרבי יוחנן פועל יכול לחזור בו ולא בעל הבית.

בבלי רב אמר שפועל יכול לחזור בו, ולפירוש הראשון הוא מחלק בין שכירות לקבלנות.

בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו].

שכר חמור לבקעה והוליכו בהר

ניחא בהר והוליכה בבקעה, בבקעה והוליכה בהר (הרי בהר שולטת הרוח, והחמור מתעייף פחות)? רבי שמעון בן יקים אמר בשמחה מחמת אויר, רבי דוסית בן ינאי אמר שהכיסה נחש, רבי יוחנן אמר רבי מאיר היא דאמר כל המשנה על דעת בעל הבית נקרא גזלן. **בבלי** הביא גם כן את שלושת התירושים הללו והוסיף תירוץ רביעי שמתה מחמת אובצנא (עייפות), ויכול לומר לו שעייפות הבקעה גרמה שתמות.

בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו].

שכר חמור ונלקח לאנגריא

אית תניי תני אנגריא כמיתה (וחייב להעמיד לו חמור אחר), ואית תניי תני אומר לו הרי שלך לפניך. מאן דתני אנגריא כמיתה - באותו שיכול לפשר (להתפשר עם המלכות שלא יקחו את החמור), מאן דמר (דאמר) אומר לו הרי שלך לפניך - באותו שאין יכול לפשר. **בבלי** דן באנגריא, אך לא חילק אם יכול לפשר.

בבלי פ: • פ"ו ה"ד [כו].

הנפח במשא החמור קשה – אינו בירושלמי

השוכר את החמור להביא חיטין והביא שעורין תבואה והביא תבן חייב. **בבלי** בגירסת המשנה הוסיף גם: מפני שהנפח קשה כמשאוי, להביא לתך חיטין והביא לתך שעורין פטור, ואם מוסיף על משאו חייב.

פ"ו ה"ד [כו].

כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה

שיירה (ההולכת במדבר) שנפל עליה גייס וכו' שלחו לפניו תייר (שמראה להם את הדרך, ומשלמים לו על כך) מחשבין לפי נפשות (כי טעות במדבר היא סכנת נפשות) וכו'. ספינה שעמד עליה נחשול והיקל ממשואה (השליכו מהמשא לים) מחשבין לפי משאוי ולפי ממון ולא לפי נפשות.

בבלי בבא קמא קטז: לגבי שיירה עם תייר הלשון היא "מחשבין אף לפי נפשות". לגבי ספינה הלשון היא "מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי ממון", ובעניין ספינה הפני משה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס כמו בבבלי, אך היפה עיניים (בבא קמא שם) השאיר את גירסת הירושלמי.

מוכסים שמחלו לשותפין
השותפין שמחלו להן מוכסין - מחלו לאמצע (יתחלקו בזה), ואם אמרו לשם פלוני מחלנו - מה שמחלו מחלו לו.
בבלי לא הובא.

ריבית באומן
הדא אנטיכריסים (פני משה: כשאמר האומן טול את שלך והבא מעות. רא"פ ויפה עיניים: כשאמר שמור לי ואשמור לך מחר) רבית הוא.
בבלי לא הובא.

שמיירה לאחר ימי שאלתה
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ב [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – השוכר את הפועלים

מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות
זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה (מנהג המקום שלא להשכים ולהעריב מבטל את תנאו).
אמר רבי אמי: כל המוציא מחבירו עליו ראייה חוץ מזו (שעל פי המנהג יכול להוציא ממון).
בבלי לא הובא.

תנאי בית דין שהשכמה של פועל והערבה של בעה"ב
מקום שאין מנהג, יהודה בן בוני רבי אמי רב יהודה: תנאי (תנאי) בית דין הוא שתהא השכמה של פועלין (שאינם צריכים להקדים קודם זריחת החמה) והערבה של בעל הבית (צריכים להחשיך אצלו).
בבלי גם כן הביא דין זה, אך לא כתב שהוא תנאי בית דין.

הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא – אינו בירושלמי
בבלי האריך כאן במעשים על רבי אלעזר ברבי שמעון, תפיסת גנבים, תנאים ואמוראים שהיו שמנים מאוד, יופיים של אדם הראשון יעקב אבינו וכמה אמוראים, יופיו של רבי יוחנן⁶ וכוחו של ריש לקיש, מעשים על רבי ועוד. וכן הביא אגדה שהקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא⁷. ובירושלמי כל אלו לא הובאו.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי
עין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

⁶ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁷ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

שלושה הניחו כתרן

בבלי פה.

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ו ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ייסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ

בבלי פה.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה – אינו בירושלמי

בבלי פה.

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"א [לו:].

המקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום

בבלי פו. • פ"ז ה"א [כח].

על דעתיה דרבי יוחנן בן מתיה (שאע"פ שהוא מנהג המקום צריך להתנות עימם), אדם שהלך לקדש אשה ממקום אחר צריך להתנות עמה ולומר לה על מנת דתעבדי כן וכן ותאכלי כן וכן? (בתמיה, והרי פשוט שהולכים ע"פ מנהג המקום שדרים בו).
בבבלי לא הובא.

הכנסת האורחים של אברהם – אינה בירושלמי

בבלי פו. • פ"ז ה"א [כח].

בבבלי האריך כאן באגדתא על אברהם אבינו שהכניס את מלאכי השרת, ופירש שהם מיכאל גבריאל ורפאל. כל זה לא הובא בירושלמי, ושמו של המלאך רפאל לא הוזכר בירושלמי כלל⁸.

הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם

בבלי צא.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פועל אוכל רק בגמר מלאכה

בבלי צא. • פ"ז ה"ג [כח].

וכולן לא אמרו (שהפועל אוכל) אלא בשעת גמר מלאכה.
בבבלי גירסת המשנה היא: "אלא בשעת מלאכה".

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

בבלי צג.

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

שומר שהתנה שייפטר ושינה מדרעת הבעלים – חייב

בבלי צד.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ה [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

בבלי צד. • פ"ז ה"ז [כט].

כל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאי ממון תנאו קיים, תנאי שאינו של ממון תנאו בטל. כיצד? אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה - הרי זו מקודשת, שאם מתי לא תהא זקוקה לייבום - הרי זו מגורשת ותנאו בטל.
בבבלי כתב שעונה היא תנאי שבגופו ורק שאר וכסות הם תנאי שבממון. אמנם בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב [י:]) הביא גם כן את הברייתא הזו, והקשה שהרי עונה היא תנאי שבגוף, ותיירץ שבאמת עונה היא תנאי שבגוף, אלא שמדובר בקטנה שמוחלת על

⁸ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

העונה, ואם כן דעתו כבבלי. ופירש מראה הפנים (כאן) שגם הירושלמי כאן סובר כך, וסמך על הירושלמי בקידושין. המשנה למלך (אישות פ"ו ה"י) הביא שרוב הפוסקים (כגון רש"י כאן ד"ה בדבר שבממון) סוברים שעונה היא תנאי שבגוף, אך ר"ת סובר שהיא תנאי שבממון, כירושלמי כאן. וא"כ ר"ת סובר שהירושלמי כאן חולק על הירושלמי בקידושין (וכן לשון הירושלמי כתובות פ"ה ה"ח [לז:]: הגע עצמך שהתנה עמה לא שאר ולא כסות ולא עונה הרי אינו חייב לה כלום)⁹. בנוסף לכל זה, הבבלי מביא שגם בדבר שבממון היא מחלוקת תנאים, ובירושלמי פשוט שתנאו קיים.

גם שומר חנים וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

על מנת שלא תפרחי באוויר
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – השואל את הפרה

דיני שומרים באריכות
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א-ה"ד [לט--מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמירה לאחר ימי שאלתה
פ"ח ה"ב [ל:].
לילה שבנתיים מהו (שהסתיים זמן השאלה והפרות עדיין אצל השואל)? אית מרין (יש אומרים) דרך הפרות ללון על בעליהן (והיה צריך להשיבן לבעלים), וזו על ידי ששוכרה אצלו לא לנה כשאלה היא אצלה והוא חייב. ואית מרין אין דרך הפרות ללון על בעליהן, וזו כשכורה אצלו פטור.
בבבלי פא. דן בזה וסובר שלאחר ימי שאלתה פטור.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
בבלי צו.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע
בבלי צו.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים שונים של שאלה בבעלים, שליח בשאלה בבעלים
בבלי צט. • פ"ח ה"ג [ל:].
(בתוך זמן השאלה הראשונה אמר המשאיל לשואל) השאיליני פרתך לאחר עשר ימים (לאחר שתגמר השאלה הראשונה), אמר ליה: סבה מן כבר מתה (אשאיל לך אותה), שהיא כבר זקנה וכאילו

⁹ יתכן שקשור בכך שדרך הבבלי לחלק בין הממונות (שאר וכסות) לאיסורים (עונה), והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

מתה) - משיעבוד האחרונים מתה (אינה שאלה בבעלים, ואע"פ שהסכימו על השאלה השניה בתוך ימי השאלה הראשונה, כיוון שהשאלה השניה עצמה התחילה לאחר סיום הראשונה). השאילני פרתך ואני נשאל לך (מראה הפנים: ואשאל לך את כליו) וכו', שאלה מן הכייר או מן הסנטר או מן האיקומנוס (פועליו של המשאל) ומתה - כמי שהבעלים עמו (כל אלו נחשבים לשאלה בבעלים). **בבלי** כל הדינים הללו לא הובאו. השאילני ואשאל לך כללי היא מחלוקת ראשונים (הובאה במראה הפנים), וכן בשאלה מפועליו של המשאל נחלקו הפוסקים האם אומרים בזה שלוחו של אדם כמותו (גם מחלוקת זו הובאה במראה הפנים).

המשנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה בברי וברי בבלי ק. • פ"ח ה"ד [ל:]
אמר רבי יוחנן: זו (הסיפא) להוציא מידי סומכוס שאמר כל הספיקות יחלוקו. אמר רבי לא (אילעא): תיפתר בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי (ובברי וברי סומכוס מודה). רבי יוסי בעי: אם בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי על דא אמר רבי יוחנן להוציא מדברי סומכוס? (רבי יוחנן לא היה אומר זאת, אלא ע"כ פשוט לרבי יוחנן שמדובר בשמא, כמו שהרישא מדברת בשמא).

בבלי כתב שהמשנה כסומכוס. כמו כן היא מחלוקת האם אמר סומכוס אפילו בברי וברי (ובדומה לזה בבבא קמא בבבלי מה. מפורש שהמשנה כסומכוס ובירושלמי שם פ"ה ה"א [כג.]) לא הובא, ועיין מה שכתבנו שם).

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

על המשכיר לעשות מקום מזוזה בבלי קא: • פ"ח ה"ז [לא:]
מזוזה (מקום מזוזה) מעשה ידי אומן (ועל המשכיר לעשותו).
בבלי סובר שמקום מזוזה לאו מעשה אומן הוא, ועל השוכר לעשותו.

תפוס לשון אחרון בבלי קא: • פ"ח ה"ח [לא:]
ביטל לשון אחרון את הראשון.
בבלי הלשון: תפוס לשון אחרון.

המשכיר יכול למכור את הבית פ"ח ה"ט [לא:]
המשכיר בית לחבירו וביקש (המשכיר) למכרו, אמר רבי אמי: לא (השכיר) על דעת שזה (המשכיר) ימות ברעב (ולכן אם המשכיר זקוק לממון הוא יכול למכור את הבית לאחר). רבי זירא ורבי הילא תריהון מרין (אמרו): מכל מקום קני לו (לקונה), אלא דו אמר ליה (שאמר המשכיר לקונה) שיבקה דשרי עד דימלא אנקלוסין ידיה (השאר את השוכר בבית עד שימלא זמן השכירות).
בבלי לא הובא.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קג.
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ט ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – המקבל שדה מחבירו

עובדי קרקע שנוטלים שכרן מהאמצע

בבלי קה: • פ"ט ה"א [לב].

החופר (סביבות השדה) והכחיל (מודד קרקעות) והסנטר (עבד הממונה להגיד תחומי השדות) שומרי העיר והאיכונים (פקיד הממונה על צרכי העיר) נוטלים שכרן מן האמצע (המקבל את השדה יתן לפי חלקו). הבייר (חופר בורות) והבלן והספר - בזמן שבאין מכח האריס (שהמנהג הוא שהאריס משלם להם) נוטלים מכח האריס, מכח בעל הבית נוטלים מכח בעל הבית, אין משנין על מנהג המדינה. **בבלי** לא הובא.

חבר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן

בבלי קד: • פ"ט ה"ב [לב].

אמר רבי יצחק: בשיבש כל המעיין (בעל הבית מנכה לו מחירתו), ברם אין (אם) הוה עמיק תרתין קומין, ואת עביד שלשה קומין עמיק (המעיין היה עמוק שתי קומות ואפשר להעמיקו עוד לשלוש קומות ואז ישארו בו מים) - יכלין מימר ליה: לעי ביה והוא סגי (יכול בעל הבית לומר לו להעמיקו, ולא מנכה לו מחירתו). נקצץ האילן - אמר רבי יצחק: בשנקצץ כל האילן, אבל אם נשתייר בו ממטע עשרה לבית סאה יכיל מימר ליה: בקדמיתא הוו דחשין ולא הוו עבדין סגין ברם כדון הינון דלילין ועבדין סגין (קודם היו צפופים ולא היו מוציאים הרבה פירות, ועכשיו שנקצצו מקצתם יוציאו יותר פירות).

בבלי לא הובא. הרא"ש הטור והרמ"א (ח"מ סי' שכא סעיף ב) הביאו את הירושלמי אך הרי"ף והרמב"ם השמיטוהו. דן בזה מראה הפנים.

עשה עסקה עם חבירו והתבטל

פ"ט ה"ג [לב].

הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ה ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל

בבלי קה:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חבר שדה ונשדפה

בבלי קה: • פ"ט ה"ה [לב].

המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו וכו' - בשנשדפה כל אותה הרוח (פני משה: נשדפו כל השדות הסובבות אותה. יפה עיניים: נשדפה רוח אחת).

בבלי רב יהודה אמר שנשדף רוב הבקעה ועולא אמר שנשדפו כל הרוחות שסובבות אותה.

המקבל שדה מחבירו – מי חייב בתרומות ומעשרות

פ"ט ה"ו [לג].

המקבל שדה מישראל תורם ונותן לו (המקבל תורם תרומה, ובעל השדה מעשר את שאר המעשרות). רבי מאיר אומר: מעשר ונותן לו (המקבל גם תורם וגם מעשר). רבי יהודה אומר: אם נתן לו מאותה השדה ומאותו המין - תורם ונותן לו, משדה אחרת וממין אחר - מעשר ונותן לו. וחכמים אומרים: אם מאותו שדה נתן לו - בין מאותו המין ובין ממין אחר תורם ונותן לו, אם משדה אחרת נתן לו - בין מאותו המין בין ממין אחר מעשר ונותן לו (כך הגיה הפני משה).

בבלי לא הובא.

האם המקבל שדה לזורעה קטנית יכול לזורעה תבואה בבלי קו: • פ"ט ה"ז [לג.]
המקבל שדה מחבירו לזורעה וכו' קטנית לא יזרענה תבואה, תבואה יזרענה קטנית.
בבבלי גירסת המשנה הפוכה: קטנית יזרענה תבואה, תבואה לא יזרענה קטנית.
והרי"ף והרמב"ם גרסו כגירסת הירושלמי.

מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך לזורעה פעם שלישית בבלי קו: • פ"ט ה"ט [לד.]
המקבל שדה מחבירו זרעה שנה אחת ולא צימיחה - כופין אותו לזורעה שנייה, שנייה
ולא צימיחה - אין כופין אותו לזורעה שלישית. אמר ריש לקיש: הדא דתימר (זה נאמר)
בשדה שאינה בדוקה (שמעולם לא זרעו בה), אבל בשדה שהיא בדוקה (שכבר זרעו בה פעם
וצמחה) כופין אותו וזורעה שלישית.
בבבלי הביא מחלוקת רבי ורשב"ג לעניין חזקות, ותולה בזה האם צריך לזרוע גם
בפעם השלישית. כמו כן בבבלי ריש לקיש לא חילק אם היא בדוקה, אלא חילק שמה
שלא זורעה שוב הוא דווקא בצמחה ואכלה חגב, אך אם לא צמחה כלל זורעה שוב
ושוב.

בבבלי שכיחה עין רעה בבלי קו:
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"ג [עה:], ועיין מה שכתבנו שם.

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי בבלי קו:
עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:].

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי קח.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קיא. • פ"ט ה"א [לד:]
השכיר בזמנו נשבע ונוטל (עבר זמנו אינו נשבע ונוטל) - ריש לקיש אמר: בשאמר לו (בעל
הבית) נתתי (בזמן, אז בעל הבית נאמן והשכיר לא נשבע ונוטל), אבל אם אמר לו אתן למחר אם
אמר לו (למחר) נתתי - אינו נאמן (שמסתבר שהיה טרוד וסבר שנתן לו ולא נתן). רבי יוסי בן
חנינה אומר: ואפילו למחר אם אמר לו נתתי נאמן.
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ומשמע שתמיד נאמן.

אומן קונה בשבח כלי בבלי קיב.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ט ה"ד [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית פ"ט ה"ב [לה:]
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי יהודה דריש טעמא דקרא בבלי קטו. • פ"ט ה"ג [לה:]
אלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשכנין אותה וכו' דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר:
ענייה אין ממשכנין אותה כל עיקר, עשירה ממשכנין אותה וכו'.

בבבלי רבי יהודה אומר שאין ממשכנים עשירה ורבי שמעון אומר שממשכנים אותה. ומקשה על כך למימרא דרבי שמעון דריש טעמא דקרא ורבי יהודה לא דריש וכו'. ולגירסת הירושלמי לא קשה כלל.

בבלי קטז: • פ"ט ה"ג [לה:]:

החובל מספריים או צמד פרות

החובל זוג של ספרין (מספריים, והן עשויות משני חלקים שכל אחד מהם הוא כלי בפני עצמו, ומשתמשים בשניהם ביחד) - עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, חבל אחד מהן - אינו עובר על אחד מהן. הממשכן צמד פרות - עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, מישכן אחד מהם - אינו עובר אלא על אחד מהן בלבד. **בבבלי** חבל זוג של ספרים וצמד פרות - חייב שתיים, זה בפני עצמו וזה בפני עצמו - חייב אחד.

פרק י – הבית והעלייה

בבלי קטז: • פ"י ה"א [לה:]:

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קטז: • פ"י ה"ב [לו:]:

נפחתה העליה במקום התנור

נפחת מקום התנור (של בעל העליה) - יורד (בעל העליה) למטה, (נפחת) מקום הכירה - יורד למטה. **בבבלי** רב אומר שיורד למטה דווקא כשנפחתה רובה, ושמאל אומר בנפחתו ארבעה טפחים.

בבלי קיז: • פ"י ה"ג [לו:]:

בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל העליה לבנות מעקה

מהו שיאמר לו (בעל הבית לבעל העליה) גופינו (בנה מעקה לעליה)? נישמענה מהדא: היתה חורבתו סמוכה לחורבת חבירו עמד הלה ובנאה בלא רשותו הרי זה מחשב יציאותיו כשער שבנה ויתן לו את כל יציאותיו. הדא אמרה שאינו אומר לו גופינו מן הצד, כשם שאינו אומר לו גופינו מן הצד כך אין אומר לו גופינו מלמעלן. **בבבלי** לא הובאו דינים אלו.

בבלי קיח: • פ"י ה"ד [לו:]:

כופין על מי שנפל חלקו לבנותו

שמענו (במשנה) שאין כופין (על מי שנפל חלקו לבנותו שוב), והתני רבי חייה כופין! נימר ולא פליגי, מאן דמר (דאמר) כופין - שהוא שם (שעומד לפני בית דין ואפשר לכפותו), ומאן דמר אין כופין - בשאין עומד שם. **בבבלי** לא הובא.

בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לו:]:

מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד

פורק אדם זבלו בפתח חצירו ברשות הרבים לפנותו מיד אבל לשהותו אסור, בא אחד והוזק הרי זה חייב. רבי יודה אומר: בשעת הזבלים פורק אדם זבלו בפתח חצירו וכו'. **בבבלי** כאן ובבבא קמא ל. הובאה רק דעת רבי יהודה.

הניח את האבן בדימוס ונפלה – כולם פטורים
 עלתה וישבה (הניח את האבן) בדימוס ונפלה - פטור (כולם פטורים).
בבלי אם היא קבלנות כולם חייבים ואם היא שכירות האחרון חייב.

שתי גינות זו ע"ג זו – יחלוקן את הירק
 מה יעשו (להלכה בשתי גינות זו על גב זו)? אפרים בשם ריש לקיש אמר יחלוקן (משום שספק כמי ההלכה).
בבלי אמר אפרים בשם ריש לקיש שהלכה כרבי שמעון.

השיעור שבעל הגינה העליונה יכול ליטול את הירק
 דבית רבי ינאי אמרי: עד עשרה טפחים (זהו השיעור לרבי שמעון שיכול העליון לפשוט את ידו ליטול את הירק), רבי יוחנן אמר בשם רבי ינאי: ובלבד שלא יואנס (שיוכל לפשוט את ידו בקלות).
בבלי אמרי דבי רבי ינאי רק שלא יאנס, ולא הזכיר את שיעור עשרה טפחים.

מסכת בבא בתרא

פרק א – השותפין

פשוט שהיזק ראייה שמיה היזק

בבלי ב.ג. • פ"א ה"א [א.]

ברם הכא בששניהן רוצין (לחלוק את החצר בפלוגתא, וכיון שחלקו יכול האחד לכופ את חברו לבנות כותל משום היזק ראייה) וכו'.

בבבלי היא מחלוקת האם מחיצה היא פלוגתא והיזק ראייה שמיה היזק, או שהיא גודא והיזק ראייה לא שמיה היזק. ובירושלמי פשוט שהיא פלוגתא ושמיה היזק (דן בזה מראה הפנים).

מחלוקת מה חמור יותר – גג או חצר

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

אמר רבי יוחנן: כופין בחצירות ואין כופין בגגות. רבי נסה סבר מימר בחצר שהיא למעלה מן הגג (אין כופין), אבל גג שהוא למעלה מן החצר – כופין. רבי יוחנן סבר מימר בחצר שהיא למעלה מן הגג – כופין, אבל גג שהוא למעלה מן החצר – אין כופין. **בבבלי** לא הובא.

בגינה אפילו נהגו שלא לגדור – כופין אותו

בבלי ד. • פ"א ה"ב [א:]

בגינה, בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שנהגו שלא לגדור – כופין. **בבבלי** במקום שלא נהגו לגדור פשוט שתמיד לא כופין אותו, ורק בסתם גינה כופין אותו.

גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית מסוג אחר

בבלי ד. • פ"א ה"ג [א:]

רב חונה (הונא) אמר: ובלבד בשעה שבנה עכשיו (מה שאם עמד המקיף וגדר את הרוח הרביעית מגלגלים עליו את הכל הוא דווקא כשגדר אותה כמו שגדר את השלוש הראשונות), דאין (שאם) הוה בני דכיפין (בניין כיפין של אבנים שהם חזקים) – בני לה דכיפין, ברם הכא הוה בני דכיפין ובנתיא בליבנין – גבי ליה כיפין (אם גדר את השלוש מכיפין ואת הרביעית בלבנים שהן חלשות, יגבה ממנו את מחיר הכיפין)? (בתמיה, ודאי שגיבה רק מחיר של לבנים. כל זה הוא לגירסתנו. אך הרמב"ן גרס אחרת, והובא במראה הפנים, ולגרסתו אם המקיף גדר שלוש רוחות בלבנים והניקף גדר את הרביעית בכיפין מחייבים אותו לשלם על שלוש הרוחות במחיר של כיפין).

בבבלי רב הונא אמר שמחייבים אותו לפי מה שגדר וחייא בר רב אמר לפי דמי קנים בזול, ולא דן כשגדר את שלוש הרוחות בסוג אחד ואת הרוח הרביעית בסוג אחר.

אחים שחלקו – יש להם דרך לבו"ע, והאם הם כמוכרים

בבלי ז:

הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ד ה"ח [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' יום בעיר לקופה

בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב.]

שהה שם (בעיר) שלשים יום – הרי הוא כאנשי העיר לקופה.

בבבלי הוא שלושים יום לתמחוי ושלושה חודשים לקופה.

חיטי הפסח

בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב:]

שנים עשר חדש וכו' לחיטי הפסח בין לישא (לאחר שישב בעיר י"ב חודש הוא חייב לשלם עם שאר בני העיר לצורך חיטי פסח לעניים) בין ליתן (לאחר שישב בעיר י"ב חודש הוא זכאי לקבל מבני העיר חיטי הפסח, אם הוא עני).

בבבלי לא הובא דין חיטי הפסח כלל, והובא ברמ"א (או"ח סי' תכט סעיף א).

מצוה שמתן שכרה בצידה אין בי"ד נענשים עליה

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שפרחה רוחו וחזר – אינו בירושלמי

בבלי ז:

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ג ה"ח [כד:].

כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא

בבלי יא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ט [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם ד' אמות הן קניין או רק שימוש לשעה

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ב:]

אמר רבי יוחנן: ארבע אמות שאמרו, לא שהן לו לקניין אלא שיהא מעמיד בהמתו לשעה ופורק חבילתו. רבי יונתן מקשי: כלום אמרו ארבע אמות אלא שיהא מעמיד בהמתו ופורק חבילתו לשעה? (בתמיה, בוודאי הן קניין ממש).
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו.

לול של תרנגולים יש לו ד' אמות בחצר

בבלי יא: • פ"א ה"ה [ב:]

דבי רבי ינאי אמרי: אף בית התרנגולין יש להן ארבע אמות.

בבבלי אמר רבי ינאי שלול של תרנגולים אין לו ארבע אמות, כי אין פה את הטעם של פירוק משאו, שהתרנגול מטפס ועולה מטפס ויורד.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

בבלי יב.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גוד או אגוד – אינו בירושלמי

בבלי יג. • פ"א ה"ה [ג:]

וכתבי הקודש אע"פ ששניהן רוצין לא יחלוקו וכו'.

בבבלי הביא כאן מחלוקת האם אומרים דינא דגוד או אגוד, ובירושלמי לא הובא.

האם תהילים קדוש יותר מדברי הימים

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ג:]

אמר רבי הושעיה: כגון תילים (תהילים) ודברי הימים (אין חולקין זה כנגד זה. פני משה: משום שאינו כבוד לעשות חליפין, א"נ משום שקדושת תהילים חמורה יותר, שברוח הקודש נאמרה. עמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הקשה שלכאורה גם דברי הימים נאמר ברוח הקודש, ודן בזה), אבל תילין בתלין (כגון ספר ראשון בספר שני) חולקין. אמר רבי עוקבה: אפילו תילים בתילים אין חולקין, שמתוך שאין חולקין אילו באין וקורין באילו ואילו באין וקורין באילו.

בבבלי לא הובא.

אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

עושים עמוד לספר בסופו
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

גודל הלוחות
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות רבות מתי היה איוב
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה.], ועיין מה שכתבנו שם.

איוב היה וייסורין לא היו
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם איוב היה ישראל או גוי
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה.], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על השטן ואיוב – אינן בירושלמי
בבלי האריך כאן במעשי השטן ואיוב: דברי השטן "לא מצאתי כעבדך אברהם", כביכול השטן הסית את הקב"ה¹, השטן יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, קשה צערו של השטן, הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המוות. ובירושלמי כל אלו לא הובאו².

אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

² הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

פרק ב – לא יחפור

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

ברישא גורסים "וסד בסיד"

כיני מתניתא (ברישא של המשנה גורסים) וסד בסיד, אם סד בסיד כל שהוא אם לא סד בסיד שלשה טפחים - מהדא (והגירסא "אר" שייכת לסיפא) מרחיקין הגפת והזבל והמלח והסיד והסלעים מכותל חבירו שלשה טפחים או סד בסיד.
בבבלי הסתפק לגבי הרישא האם הוא "וסד בסיד" או "או סד בסיד".

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת

הכא (בהרחקת נזיקין מהכותל) את מר (אומר) מפני שהסלעים מרתיחין, וכא (בהטמנה בשבת) את מר אין מרתיחין? אמר רבי יוסי: כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין, אלא מפני שעושין עפר תוחח ומלקין את ארצות הכותל.
בבבלי הקשה אותה הקושיא ותירץ כמה תירוצים, וכל התירוצים שם סוברים להיפך, שסלעים כן מרתיחים.

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

מותר להטיל מים על כותל אם יש לו צער גדול

רבי יוחנן נפק מכנישתא ושפך מים לוחרי תרעא (הטיל מימיו אחורי השער), ולא ידעין אי משום דהוה צונם (סלע, שאינו מזיק) ואין משום דהוה ביה צער ולא הוה יכיל מסובר (שהיה מצטער ולא היה יכול להתאפק).
בבבלי הובא ההיתר להטיל מים על סלע, אך לא ההיתר במקרה של צער.

בבלי כ: • פ"ב ה"א [ד:]

האם עובי הכותל עולה מהמניין של ג' טפחים

ואת התנור שלשה מן הכיליא שהן ארבעה מן השפה - רבי יודן בן פזי אמר מן השפה החיצונה ולפנים (אין עובי הכותל עולה מן המניין), ורבנן אמרי מן השפה הפנימית ולחוץ (עובי הכותל עולה מן המניין).
בבבלי לא דן בזה.

בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

לא מוחים בנחתום שלא הרחיק מאוצרו של חבירו

רבי אבדומי אחי רבי יוסי הוה חד חליטר (נחתום) שרי תחותיה (גר תחתיו). עבר רבי אחא ולא מחא (בנחתום שצריך להרחיק מאוצרו של חבירו). אמר (רבי אבדומי): רבנן עברין ולא מחוי (ולא מוחים)? וכו'.
בבבלי לא הובא המעשה. ומראה הפנים ביאר שהטעם שרבי אחא לא מחה הוא שסובר שהדין הוא רק שצריך להרחיק, אך אם לא הרחיק א"א למחות בו.

בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

רפת שקדמה לאוצרו של חבירו – לא יכול למחות בו

אם קדמה הרפת או חנות לאוצר - אין יכול למחות.
בבבלי הלשון: אם היתה רפת קודמת לאוצר - מותר. ומהירושלמי משמע קצת שרק למחות א"א, אך עדיין הוא אסור.

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [ה:]

האם בעל האוצר יכול למחות בבעל הרפת החדש

תני: לשכינן יכול לחזור בו (כשהרפת קדמה לאוצר, שאז בעל האוצר לא יכול למחות, ובעל הרפת השכיר את הרפת אח"כ לשכן אחר - יכול בעל האוצר למחות בשכן החדש), משקיבל עליו (אך אם בעל

האוצר קיבל עליו את השכן החדש) - אינו יכול לחזור בו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף משקיבל עליו יכול לחזור בו.

בבבלי הביא ברייתא זו אך פירש אותה בעניין אחר לגמרי, שנחלקו אם אדם יכול לאסור על שכינו לרדת לאומנותו.

בבלי כב: • פ"ב ה"ג [ה.]

דימוי בין הרחקת נזיקין לקידושי אשה

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף משקיבל עליו (שמחל על ההיזק) יכול לחזור בו וכו'. אתייה דרבן שמעון בן גמליאל כרבי מאיר, דתנינן תמן: ועל כולן אמר רבי מאיר אף על פי שהתנה עמה (שתינשא לו אע"פ שיש בו מום) יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו אני יכולה.

בבבלי לא הובא.³

בבלי כא.

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא. • פ"ב ה"ג [ה.]

היו מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים וסימנים

אילין דמלפין טלייא (מלמדים את התינוקות תורה) ואילין דעבדין מסוגין (מלמדים את התינוקות ציונים וסימנים להבין רמזים וחשבונות וכיוצא בהם) וכו'.

בבבלי לא הובא.

בבלי כב: • פ"ב ה"ד [ה:]

כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חברו

דבי רבי ינאי אמרי (לתרץ כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חברו): בבאין ליישב עיר בתחילה היא מתניתא (עיר חדשה), אמר רבי לא (אילעא): בכותל אטום היא מתניתא (על גבי עמודים, שלא מעכב את הדושה כי עוברים בין העמודים), אמר רבי יוסי: בכותל סודמין היא מתניתא (שהכותל שסמך היה מודבק לכותל חברו בצד אחד כמין גאם).

בבבלי גם כן הקשה זאת, ולא הביא את שלושת התירוצים הללו אלא שני תירוצים אחרים.

בבלי כב: • פ"ב ה"ה [ו.]

מרחיקים את הסולם רק כשהוא לימין

הדא דתימר (זה שמרחיקים את הסולם מהשובך נאמר רק) לימין, אבל לשמאל זוקף מיד (רידב"ז: ימין פירושו עיקר הכניסה לחצר ושמאל הוא חצר מן הצד. מראה הפנים: ימין הוא שהנמייה יכולה להיכנס מיד, ושמאל הוא דבר שאינו מזומן).

בבבלי לא הובא.

בבלי כב:

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"ו [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב:

גרמא – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בבבא קמא פ"ו ה"א [כז:].

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב – אינה בירושלמי
 ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה וכו'.
בבלי האריך כאן בסוגיית רוב וקרוב, האם הולכים אחר הרוב. ובירושלמי לא הובאה כלל.

טעם הרחקת האילן מהעיר – צל או נוי
 משם שעומד ומאפיל או משם שניאו רע (שאינו נוי לעיר)? מה מפקה מביניהון (נפק"מ) - היה עומד בתוך שלו, אין תימר (אם תאמר) משם שעומד ומאפיל בתוך שלו מותר, ואין תימר משם שניאו רע אפילו בתוך שלו אסור.
בבלי פשוט שהוא משום נוי העיר.

מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח – אינם בירושלמי
 כלל רוח הוא עושה ומרחיק חוץ מן המערבה מפני שהיא תדירה (מראה הפנים ויפה עיניים הוכיחו שבירושלמי פירוש "תדירה" הוא תדירה ברוחות).
בבלי פירש תדירה ברוחות, דחה זאת והסיק שתדירה בשכינה, שהשכינה במערב⁴. והאריך לדון האם השכינה במערב או בכל מקום, ובירושלמי לא דן בזה כלל⁵. כמו כן בבלי הביא שהמלאך בן נץ מעמיד את הרוח הדרומית, ובירושלמי לא הובא⁶.

ללכת ממערב למוכי שחין
 רבי מנא הוה מהלך עם מוכי שחין, אמר ליה אביי: לא תהלוך ממדינחיה (ממזרחו) אלא ממערביה (ממערבו, משום רוח מערבית).
בבלי לא הובא.

כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו
 כשם שזה מרחיק זה מזה כך זה מרחיק זה מזה (הכרישין והבצלים מזיקים אלו את אלו).
בבלי חרדל ודבורים מזיקים אלו את אלו, אך בכרישין פשוט שרק הם מזיקים את הבצלים ולא להיפך.

טעמם של רבי יוסי וחכמים משום תיקון העולם
 רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: טעמון דרבנין (טעמם של חכמים שמרחיקים את האילן מן הבור) מפני שיישוב העולם בבורות. שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") אמר בשם רבי יוחנן: כך משיב רבי יוסי לחכמים - כמה דאית לכון יישוב העולם בבורות, אוף (אף) אנא אית לי יישוב העולם באילנות.
בבלי לא הובא.

⁴ במקומות רבים בבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
⁵ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.
⁶ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

פרק ג – חזקת הבתים

מקור לחזקת ג' שנים

בבלי כח. – כט. • פ"ג ה"א [ז:]
מניין לחזקות? אמר רבי יוחנן שמענו מהולכי אושא: משור המועד למדו (שלאחר שלוש נגיחות יוצא מחזקת תם ונעשה מועד). אמר רבי יוסי: מאן אית ליה שור המועד לג' ימים (שצריך שלוש נגיחות בשלושה ימים נפרדים ולא באותו יום) - לא רבי יודה? דתנינן תמן רבי יודה אומר לא אמרו שלשה שנים אלא כדי שיהא באיספמיה ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבוא שנה! (ולרבי יהודה קשה, שלשיתו לא צריך ללמוד משור המועד אלא נלמד מסברא. ונשאר בקושיא).

בבבלי הביא את הולכי אושא, דחה, והסיק שהוא סברא שאדם נזהר בשטרו שלוש שנים.

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה

פ"ג ה"א [ח:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם

פ"ג ה"א [ח:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה

בבלי לה.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שמיילדת נאמנת

פ"ג ה"א [ט:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בשלוש שנות הרעב של אליהו

בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]

כשם שחלוקין כאן (רבי ישמעאל, רבי עקיבא וחכמים בהגדרת שלוש שנים האם הן שנים שלמות וכו') כך חלוקין בשני בשני אליהו.
בבבלי לא הובא⁷.

מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה

בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]

שני ערלה ביניהון (נחלקו כשאכל מהשדה בשני ערלה האם היא חזקה).
בבבלי לגירסתנו פשוט שאינה חזקה, ותוס' גרסו שפשוט שהיא כן חזקה.

עיקר חזקה הוא הכנסת פירות

בבלי נד. • פ"ג ה"ג [ט:]

רב אמר: עיקר חזקה הכנסת פירות. לא מודה רב במנכש ובמעדר (שהיא חזקה)? מודה רב במנכש ומעדר. מהו דאמר רב עיקר חזקה הכנסת פירות? אלא שאם ראו אותו חורש וקוצר ומעמר ודש ובורר ולא ראוהו מכניס פירות - אינה חזקה, אלא הכנסת פירות.

בבבלי לא הובא, אך מפורש שצריך להחזיק כדמחזקי אינשי.

⁷ קשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

עיקר החליצה הוא התרת המנעל

פ"ג ה"ג [ט:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"א [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש חזקה לאומנים

בבלי מב. • פ"ג ה"ה [י.]

השותפין והאריסין והאפיטרופין אין להם חזקה.

בבבלי בגירסת המשנה הוסיף גם "האומנין". ורשב"ם (ד"ה שותפין) הביא שרבינו גרשום לא גרס "האומנין".

חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר שנתגרשה

בבלי מז. • פ"ג ה"ה [י:]

אין לאיש חזקה בנכסי אשתו בחיי אשתו, אבל אחר מיתתה יש לו חזקה.

בבבלי הוסיף שגם בחייה לאחר שנתגרשה יש לו חזקה.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי

בבלי מה:

עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

אשה לא יכולה לומר איני ניוזנת ואיני עושה

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש מחלוקת בקניין פירות בקניין הגוף

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"א [לב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בנעל וגדר במקום שאינו ראוי לך

בבלי נג. • פ"ג ה"ה [י:]

רב אמר: בפוחת מעשרה או מוסיף על עשרה (דווקא אז יש לו דין גדר ופרץ וקנה), שמואל אמר: אפילו פרץ מקום שאינו ראוי לפרוץ וגדר מקום שאינו ראוי לגדור הרי זה חזקה. **בבבלי** מהגמרא ומדברי שמואל משמע שצריך שיגדור ויפרוץ דווקא מקום שראוי לכך, ורב לא הובא.

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

בבלי נד:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ג ה"ד [י:].

עד זומם נפסל למפרע

פ"ג ה"ו [יא.]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בבבא קמא פ"ז ה"ג [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י

בבלי נז:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד בנות ישראל לכבס בחצר

בבלי נז:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האגדות על רבי בנאה שציין מערות – אינן בירושלמי
בבבלי הביא כאן אגדות על רבי בנאה שהיה מציין מערות ודיבר עם אברהם אבינו, יופיים⁸ של שכינה⁹ אדם הראשון וחווה, מת שאחז בזקנו של מכשף¹⁰ ועוד. ובירושלמי לא הובאו.

לאיזה עניין מועילה חזקת מרזב
 המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה וכו' - ריש לקיש אמר: להאריך ולהרחיב בו (לזה אין לו חזקה, אבל יש לו חזקה שבעל החצר לא יכול לעוקרו), רבי יוחנן אמר: לכל אותה הרוח (לזה אין לו חזקה, שיכול בעל החצר לשנותו מרוח אחת לרוח אחרת, אבל יש לו חזקה שבעל החצר לא יכול לעוקרו).
בבבלי הובאו שני פירושים דומים לאלו, והוסיף גם פירוש שלישי.

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:].

פרק ד – המוכר את הבית

המוכר שדה עם שני גבולות וחצי
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ד ה"ד [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחרא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחר לזה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חלק מהים ששייך לעיר
 חולק (חלק) בים ובנהר - אית תניי תניי מכורין, ואית תניי תניי אינן מכורין. אמר רב חסדא: מאן דמר (דאמר) מכורין - את שהן בתחומה (של העיר), ומאן דמר אינן מכורין - את שאינן בתחומה.
בבבלי חילק אחרת, שאם פתיחתו לצד העיר נמכר עימה, ואם פתיחתו לחוץ אינו נמכר עימה.

האם מלבנות של חלונות נמכרות עם הבית
 רב יודן בר רבי ישמעאל שאל: היו שם מלבנין (חתיכות עץ) מחולקות לחלונות? (האם נמכרים עם הבית. ונשאר בספק).

⁸ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁹ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

¹⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

בבבלי גם כן הסתפק בזה, אך משמע שהסתפק דווקא במלבנות שמחבורות לכותל, והירושלמי לא חילק האם מחבורות.

בבלי סט. • פ"ד ה"ח [יד:]

ערוגה שאינה נמכרת עם השדה

יש שם ערוגה שהיא ששה על ששה ויש לה שם בפני עצמה - אינה מכורה.
בבבלי לא הזכיר שישה על שישה, אלא אם יש ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה אינה נמכרת עימה.

בבלי עב: • פ"ד ה"ח [יד:]

הקונה סדן שקמה ושני אילנות – מחלוקת אם קנה קרקע

הקונה סדן שקמה (עם עוד שני אילנות) בתוך של חבירו - מחלוקת רבי ישמעאל בר רבי יוסי ורבנן (רבנן), רבי ישמעאל בי רבי יוסי אומר קנה קרקע ורבנן אמרין לא קנה.
בבבלי כתב שהמקדיש חרוב המורכב או סדן השקמה עם עוד שני אילנות בתוך של חבירו - הקדיש גם את הקרקע.

בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד:]

מכר לו אילנות וזית

מכר לו כל האילן וזית שבמקום פלוני - כל זיתים שיש שם מכורין? (האם מכך שפירש את זית פלוני ממעט ששאר הזיתים לא מכורים, או שכולם מכורים ופירש את זית פלוני משום חשיבותו. ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

בבלי עא. • פ"ד ה"ח [יד:]

מחלוקת בטעם החילוק בין מוכר לנותן

מה בין מוכר ומה בין נותן מתנה? רבי בא (אבא) בר טבליי בשם רב: שכן דרך הנותן מתנה להיות נותן בעין יפה, רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כן דרך הלקוחות להיות מדקדקין (הלוקח אינו מתבייש לדקדק למוכר "זה תמכור לי", אך המקבל מתבייש).
בבבלי גם כן שאל מה החילוק, ותירץ זה היה לו לפרש וזה לא היה לו לפרש. הרשב"ם (ד"ה זה היה לו לפרש) ביאר שדרך הנותן לתת בעין יפה, ואם לא רוצה לתת היה לו לפרש (כדעה הראשונה בירושלמי). ור"ח (המובא ברשב"ם שם) ביאר שהקונה אינו מתבייש מהמוכר, ולכן היה לו לפרש למוכר "זה תמכור לי" (כדעה השנייה בירושלמי).

בבלי סה. • פ"ד ה"ח [טו:]

אחים שחלקו – יש להם דרך לכו"ע, והאם הם כמוכרים

האחין שחלקו יש להן דרך זה על גבי זה (יש לכל אחד זכות לקבל דרך מתוך חלק חבירו).
בבבלי היא מחלוקת אמוראים אם יש להם דרך. בבבלי פשוט שדין אחים שחלקו כדין מוכרים זה לזה, הנועם ירושלמי הבין שירושלמי סובר שהם כנותנים זה לזה, והיפה עיניים (כאן, והביא גם את הנועם ירושלמי) יישב שגם לירושלמי הם כמוכרים.

פרק ה – המוכר את הספינה

אגדות רבה בר בר חנה והורמיז – אינן בירושלמי בבלי עג. – עה. • פ"ה ה"א [טז:]
בבלי האריך באגדות רבה בר בר חנה, על בעלי חיים גדולים מאוד וניסים נפלאים¹¹
 ואגדות על העתיד לבוא¹², ובין השאר הזכיר גם את השד הורמיז בר לילתא¹³.
 ובירושלמי כל זה לא הובא (הורמיז הוזכר גם בסנהדרין לט., ובירושלמי אינו בשום מקום).

שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל בבלי עד:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספינה נקנית במשיכה לכו"ע בבלי עה:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שומשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם בבלי עה:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון פ"ה ה"א [טז:]
 תנאים שהתנה יהושע (בן נון עם ישראל בכניסתם לארץ) - רבי לוי בן ביריי בשם רבי יהושע
 בן לוי: ארבעה.
בבלי בבא קמא פ: עשרה תנאים התנה יהושע בן נון.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה פ"ה ה"א [טז:]
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"ט [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבונה עיר נותנים לו ארבע דרכים, דרך מעיר לעיר פ"ה ה"א [טז:]
 רבי שמואל בשם רבי יונתן: הרוצה לבנות עיר בתחילה נותנין לו ארבעה דרכים
 לארבע רוחות העולם. רבי חנינה בעי קומי (לפני) רבי מנא: מה מארבע אמות עד
 שמנה, או משמנה עד שש עשרה? אמר לו: משמנה ועד שש עשרה, כדי שיהא קרון
 הולך וקרן בא (זה כנגד זה).
בבלי ק. כתב שדרך מעיר לעיר היא שמונה אמות.

עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי פ:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (כגון דברים שלא מדך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק
 "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹² הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף נח.

¹³ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף מז.

ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד

בבלי פב. • פ"ה ה"ב [יז].

דבי רבי ינאי אמרי: הרואה את הצל זהו שורש, הרואה את החמה זהו גזע. רבי חמא בר עוקבה בשם רבי יוסי: העולה משרשיו ומגזעו (יחד) זהו שורש (אע"פ שהוא רואה את החמה, אם עיקר גידולו מהשורש יש לו דין של שורש), מגזעו ולא משרשיו זהו אילן. **בבבלי** לא דן בעולה משורשיו ומגזעו יחד.

הקונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו

בבלי פב: • פ"ה ה"ב [יז].

אמר רבי יוחנן: הקונה שלשה אילנות קנה קרקע שביניהן ותחתיהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו. אמר רבי לעזר: ודרך אין לו, ומלוא אורה וסלו יש לו חוצה לו? (בתמיה). ונשאר בקושיא).

בבבלי גם כן הביא את דברי רבי יוחנן ואת הקושיא הזו, והסיק שיש לו אורה וסלו.

מכר חצי ראש – האם מכר חצי רגליים

בבלי פג: • פ"ה ה"ג [יז].

רבי יצחק שאל (בבהמה דקה, שהמוכר את הראש מכר את הרגליים): מכר חצי הראש - מכר חצי הרגלים? מכר חצי קנה - מכר חצי כבד? נישמענה מהדא וכו' (הפני משה פירש שלמסקנה מכר, ועמודי ירושלים תנינא (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא פירושים שלמסקנה לא מכר). **בבבלי** לא הובא.

לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו

בבלי פג:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

בבלי פד.

עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].

לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה

בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].

תני רבי יודה אומר: לילי שבת עם חשיכה פטור מפני שהוא רשות (רשות מצוה - צורך השבת). וחכמים אומרים: בין כך ובין כך חייב. **בבבלי** דן האם רבי יהודה ארישא קאי ולקולא (שבערב שבת כולם פטורים מלהטיף שלוש טיפות) או אסיפא קאי ולחומרא (שכל מה שחנווני פטור מלהטיף הוא רק בערב שבת), והסיק שלחומרא. ומראה הפנים הוכיח מהירושלמי כאן שסובר שהוא לקולא, שמוכח שמה שרבי יהודה פוטר חכמים מחייבים (ולירושלמי רבי יהודה לשיטתו כבבא קמא ל. שפוטר בנר חנוכה מפני שהוא רשות מצוה, אך לבבלי אין בסוגייתנו טעם של רשות מצוה¹⁴).

חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד

בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].

מאי טעמא (חנווני פטור מלהטיף שלוש טיפות)? אמר רבי יודן: אם שכיר הוא בא בשכרו (שהוא שכיר יום וטרוד).

בבבלי לא דן בטעם לזה.

¹⁴ בירושלמי מצאנו בכמה סוגיות שרבי יהודה מיקל בדיני ממונות משום צורך (רשות) מצוה, ובבבלי מצאנו זאת רק לגבי נר חנוכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ב.

מצוה שמתן שכרה בצידה אין בי"ד נענשים עליה פ"ה ה"ה [יח:]
 כל מצוה שמתן שכרה בצידה אין בית דין מוזהרין עליה וכו' כל מצוה שמתן שכרה בצידה אין בית דין נענשין עליה.
בבבלי חולין קי: הלשון היא רק: "אין בית דין מוזהרין עליה". וריצב"א בתוס' (בבא בתרא ח: ד"ה אכפיה) הוכיח מהירושלמי כאן שרק לא נענשים עליה. אמנם בתוס' שם יש עוד כמה תירוצים, ומשמע שחולקים עליו.

פרק ו – המוכר פירות

אין הולכים בממוזן אחר הרוב לכו"ע
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

קנה פירות ומעורב בהם מין אחר בבבלי צג: • פ"ו ה"א [יח:]
 הכא ובלבד טנופת (מה שהקונה פירות מקבל עליו רובע הוא טינופת), ברם תמן מין (פני משה: מין אחר לא מקבל כלל. יפה עיניי: מין אחר מקבל אפילו יותר מרובע).
בבבלי סובר שקטנית מקבל, ועפרורית לא מקבל כלל.

מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים בבבלי צג:
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ג [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשון מכירת יין יפה יין גרוע וחומץ בבבלי צה: • פ"ו ה"א [יח:]
 מאה חביות אני מוכר לך - חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו מקום (יין שכולו יפה), מאה חביות יין אני מוכר לך - חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו חנות (יין הנמכר בחנות), מאה חביות אילו אני מוכר לך - אפילו חומץ הגיעו.
בבבלי החילוק הוא שאם אמר לו "מרתף של יין" - יין יפה, "מרתף זה של יין" - יין הנמכר בחנות, "מרתף זה" - אפילו חומץ. והפני משה והיפה עיניי הגיהו גם בירושלמי כגירסת הבבלי, שברישא אמר "יין" ובמציעתא אמר "חביות יין אלו".

בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ בבבלי צו: • פ"ו ה"א [יט:]
 בדק חבית להיות מפריש עליה והולך - עד שלשה ימים ודאי, מיכן והילך ספק. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי (מפרש את הברייתא): שלשה ימים הראשונים ודאי יין, האחרונים חומץ, אמצעיים ספק. אמר רבי אבהו: אני שמעתי ממנו (כך), מה מעבד (אבל מה אעשה) ומר (שאמר) רבי יוחנן עד שלשה ימים ודאי (יין) מיכן והילך ספק.
בבבלי הביא שתי דעות אלו, והוסיף דעה שלישית ששלושה ימים האחרונים ודאי חומץ, ולפניהם ספק.

כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית בבבלי צט: • פ"ו ה"ב [יט:]
 אמר רבי תנחומא: מסורת אגדה היא שאין מקום דביר (פני משה: כרובים) עולה מן המניין, אמר רבי לוי: ולא מקום ארון עולה מן המניין.
בבבלי כאן הגירסא "מקום ארון וכרובים אינו מן המידה", אך במגילה י: ויומא כא. הגירסא היא "מקום ארון אינו מן המידה", ולא הוזכרו כרובים. וכן בהמשך הגמרא כאן

הביא ראייה שהכרובים אינם מן המידה, ודחה אותה. בבבלי יש דעה שמחלקת שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, ובזמן שאין עושים רצונו פניהם לבית, ואינו בירושלמי¹⁵.

בבלי צט. • פ"ו ה"ב [יט:]

האם הארון היה באמצע קודש הקודשים

ארון עומד באמצע וחולק הבית עשר אמות לכל רוח.
בבבלי הלשון היא: ארון שעשה משה עשר אמות לכל רוח. ולא כתב "עומד באמצע".
 והרשב"ם (ד"ה ארון) פירש שהארון עומד באמצע רק בין צפון לדרום, אך הוא במערב, וממזרחו יש עשרים אמה עד הדביר. ומראה הפנים דייק מלשון הירושלמי "עומד באמצע" שהוא באמצע גם בין מזרח למערב.

בבלי ק.

דרך מעיר לעיר

הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קא: • פ"ו ה"ד [כ].

צורת כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף

כיצד עושה (היכן חופר את שני הקברים שמוסיף רבי שמעון)? בונה מלפנים כבחוץ (בקרן זוית).
 ואין העוברות (שני הכוכים שמצידי קרן הזווית) נוגעות בו? אינו עבר בני חדא מלעיל וחדא מלרע (את הכוכים שבקרן זוית חופר נמוך יותר משאר הכוכים).
בבבלי גם הקשה ותירץ כך, אך הביא תירוצ נוסף ששני הכוכים הללו הם קברים של נפלים והם קצרים יותר ולכן אינם מזיקים כל כך לכוכים שמצידיהם.

בבלי קב:

מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ט ה"ג [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – בית כור

בבלי קג. • פ"ז ה"א [כז:]

טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם לא מפוזרים

דמר (דאמר) רבי יסא בשם רבי יוחנן: ובלבד במיעוט השדה ובמובלעין בה (מה שטרשים פחות מעשרה טפחים נמכרים עם השדה הוא כשהם נמצאים במיעוט השדה ולא מפוזרים ברובה).
בבבלי רב עוקבא בר חמא אמר ובלבד שמובלעים בחמישה קבין (וכל שכן ביותר), ורבי יוחנן אמר שדווקא כשמובלעים ברוב השדה. ולשתי הדעות הסברא הפוכה מהירושלמי, שלבבלי ככל שמפוזרים יותר יש דווקא יותר סברא שנמכרים עימה.

בבלי קג: • פ"ז ה"א [כז:]

ספיקות בצורת הטרשים שנמכרים עם השדה

היה עשוי (צורת הטרשים בשדה) כמין מקלות (פני משה: דרך עקלתון. יפה עיניים: כשורה) נמדד עמה אי לא? וכו'. היה עשוי כמין טבליות של שייש (כחצובה, דהיינו בצורת משולש) נמדד עמה אי לא? (ונשאר בספק).

¹⁵ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

בבבלי הסתפק בצורת שיר (מעגל), שורה, איצטדינין (צורת קרני שור) ודרך עקלתון. ספק לגבי כחצובה לא הובא בסוגיא זו.

בבלי קו. • פ"ז ה"ג [כא:].

מכר שדה במצרי – שתות כיותר משתות

בסימניו ובמצריו - פחת משתות הגיעו, עד שתות ינכה. רבי הונא אמר: השתות עצמו מנכה (שתות כיותר משתות).

בבבלי רב הונא אמר להיפך, ששתות כפחות משתות, ורב יהודה אמר שתות כיותר משתות.

פ"ז ה"ד [כא:].

המוכר שדה עם שני גבולות וחצי

האומר לחבירו חצי שדי אני מוכר לך, ופלוני מקיפך, ופלוני מקיפך, וחצי פלוני מקיפך (צד מזרח, צד דרום וחצי צד מערב) - רב הונא ורב יהודה ורבי ירמיה, חד אמר נותן לו כמין פנדור (רצועה של מזרח דרום וחצי מערב), וחד אמר נותן לו כמין מטלית (החצי הדרומי של כל השדה), וחד אמר נותן לו כמין פסיקיא (חתיכות חתיכות).
בבבלי לא הובא. אמנם יש סוגיא קצת דומה לגבי מיצר אחד ארוך ואחד קצר בדף סב.

פרק ח – יש נוחלין

בבלי קח:

ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בקידושין פ"א ה"ב [ט].

בבלי קטו:

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קי: • פ"ח ה"א [כא:].

הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן

חכמי גוים אומרים: בן ובת שוין כאחת, דאינון דרשי ובן אין לו - הא אם יש לו שניהן שוין. התיבון (הקשו ודחו את דבריהם): והכתיב ואם אין לו בת, הא אם יש לו שניהן שוין? ואתון מודין דליתי בר, אף הכא ליתי בר.

בבבלי אינם דברי חכמי הגויים, אלא רק הקשה מדוע לא נדרוש כך, ותירץ על כך תירוצי אחר. ובשבת קטו: מובא שכתוב בספר של הגויים (ולא בתורה) שבן ובת יורשים יחד.

בבלי קטו: • פ"ח ה"א [כא:].

דחו מסברא את דברי הצדוקים בירושה

הצדוקין אומרים בת הבן והבת שניהן שוין, דאינון דרשי מה בת בנו הבאה מכח בני יורשתני בתי הבאה מכוחי אינו דין שתירשני. אמרו להן: לא אם אמרתם בבת הבן שאינה באה אלא מכח האחים תאמרו בבת שאינה באה אלא מכח הזקן.
בבבלי דחו את דבריהם מהפסוק "אלה בני שעיר החור", ולא מסברא.

בן יורש את אימו מקל וחומר

עד כדון בת (יורשת בנכסי האם), בן - מה אם הבת שהורעתה כוחה בניכסי האב ייפיתה כוחה בניכסי האם, בן שייפיתה כוחו בניכסי האב אינו דין שנייפה כוחו בניכסי האם. נמצאת הבת למידה מן הכתוב והבן מקל וחומר.

בבבלי הקשה על כך לשיטת רבנן (שחולקים על רבי זכריה בן הקצב), שנאמר דיו לבא מן הדין להיות כנידון והבן לא יקדום לבת. ותירץ שיש היקש. ובירושלמי לא הובא.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי

בבבלי הובא כאן ששלושה שנכנסו לבקר את החולה רצו עושים דין, ופירש הרשב"ם שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

הארץ נתחלקה לעומדים בערבות מואב

רבי יוחנן אמר: לבאי הארץ נתחלקה הארץ וכו'. רבי יהושע בן קרחה אומר: ליוצאי מצרים ולעומדים בערבות מואב (באי הארץ) נתחלקה הארץ וכו'.

בבבלי גם כן הובאה מחלוקת זו, אך לא השתמש בלשון "העומדים בערבות מואב" אלא רק "באי הארץ", וגם הירושלמי השתמש בלשון "באי הארץ" בדעת רבי יוחנן.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי

עין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.]. בבלי קיה:

בתחילה יש בתורה ספיקות עד שיגע בה

כל מקום שנאמר מורשה לשון דיהא (ספק). התיבון: והכתיב מורשה קהילת יעקב! אמרי: לית דיהא סוגין מיניה, מן דו לעי הוא משכח כולה (גם זו לשון ספק, שכאשר לומד תורה בתחילה יש בה הרבה קושיות וספיקות, עד שיגע הרבה ומוצא ישוב לכולן). **בבבלי** לא הובא.

הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב – אינו בירושלמי

בבלי קבא. עיין מה שכתבנו בתענית פ"ד ה"ז [כו.].

הגורל בחלוקת ארץ ישראל

בבלי קבב. הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

עשיו נמסר בידי יוסף – אינו בירושלמי

בבבלי הביא כאן שאין זרעו של עשיו נמסר אלא בידי יוסף. ובירושלמי לא הובא כלל.

האיסור להשוות את הבכור לאחים הוא רק לכתחילה

רבי לא (אילעא) השווה את הבכורה לאחין (לא נתן לבכור חלק בכורה). אמר לון רבי חגי: ולא קרייא (פסוק) היא לא יוכל לבכר? אמר רבי לעזר: העבודה שיכול אלא שאינו רשא

¹⁶ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי לא סובר את הסברא שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כה.

(אם השווה את הבכור - מועיל ודבריו קיימים, אלא שאסור לכתחילה. וציון ירושלים דן בזה האם זו מצוות עשה, וכתב שרבי אילעא סובר שאינה מצוות עשה. וכן דן בזה מדין כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי מהני. ומראה הפנים כתב שאפשר שהאיסור לבכר הוא רק מידת חסידות).
בבלי לא הובא.

היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו פ"ח ה"ה [כד:]
וילין דכתבין אין מיתת דלא בנין כל דלה יחזור לאביה (אלה שכותבים בשטר קודם הנישואים: "אם תמות האשה בלי בנים יחזרו כל נכסיה לבית אביה ולא יירשנה בעלה") - **תנאי ממון** הוא ותנאו קיים (ובדומה לזה עיין לקמן ה"ח [כו:]).
בבלי מקרה זה לא הובא.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי קד:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון בבלי קב:
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ה ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נאמנות על בנו ועבדו בבלי קכז: • פ"ח ה"ז [כה:]
היה עומד בצד המוכס ואמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא - נאמן. עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא - אינו נאמן, אית תני תניי נאמן. אמר רבי מנא: כגון אילין נפתאי דמשעבדין בבניהון יתיר (באותו מקום משעבדים את בניהם ולכן קרא לו עבדי אע"פ שהוא בנו).
בבלי כשעמד בצד המוכס ואמר עבדי וחזר ואמר בני - פשוט שלא נאמן. כמו כן בבלי הסברא שקורא לבנו עבד כי משמשו כעבד נאמרה בבבלי רק כשאינו בצד המוכס. ומראה הפנים כתב שנראה שדברי הירושלמי "אית תני תניי נאמן" ודברי רבי מנא הם עניין חדש, ולא בצד המוכס, ואם כן הוא כדברי הבבלי.

שיעור כדי דיבור בבלי קכט:
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד בבלי קל:
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזירתי על כל בעלי לשונות, דיאתימון פ"ח ה"ח [כו:]
רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף הכותב דיאתימון (צוואה) בלעז הרי זו כמתנה. רבי חנין בשם רבי יהושע בן לוי: חזירתי על כל בעלי לשונות לידע מהו דיאתימון, ולא אמר לי אדם דבר.
בבלי לא הובא. ומראה הפנים מוכיח מכאן שאפשר לכתוב צוואה בכל לשון.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל בבלי קלד.
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף בבלי קלד.
הירושלמי דן בזה בנדרים השמטות ד"ה סוף, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

ברי ושמוא – ברי עדיף לכו"ע

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ז [מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קלה:

נכסי לך ואחרריך לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני
האומר "ינתנו נכסיי לפלוני, מת פלוני לפלוני, מת פלוני לפלוני" הראשון ראשון קודם. מת השני בחיי ראשון - הראשון אוכל פירות ואם מת יחזיר ליורשי הנותן (ולא לשלישי, כי השלישי יכול לזכות רק מהשני, וכאן השני מת). מת השלישי בחיי שיני (ואח"כ מת השני) - הראשון אוכל פירות ואם מת יחזיר ליורשי הנותן. מת השני והשלישי בחיי ראשון - הראשון אוכל פירות וקונה קרקע, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לו אלא אכילת פירות בלבד.

בבבלי נחלקו רבי ורשב"ג על מקרה דומה אבל מחלוקתם שונה: כאשר ירד הראשון ומכר ואכל - האם השני מוציא מיד הלוקחות.

היו כאלה שהתנו שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו ולהיפך
ואילין דכתבין (בכתובה) אין סנת (אם ישנא הבעל את אשתו וימרוד בה ישלם לה כך וכך) אין סנות (אם תשנא האשה את בעלה ותמרוד בו תשלם לו כך וכך) - תנאי ממון הוא וקיימנוה רבנן (ומועיל. ובדומה לזה עיין לעיל ה"ה [כד:]).
בבבלי מקרה זה לא הובא.

פרק ט – מי שמת

בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים וצרכי נישואין
כינוי מתניתא (פירוש המשנה): הבנות יזונו (הבנות מקבלות רק מזונות, ולא מלבושים וצרכי נישואין).

בבבלי לא הובא. הרשב"ם (ד"ה והבנות) כתב שמקבלות גם פרנסת נישואין, ותוס' (ד"ה והבנות) חלקו עליו וכתבו כירושלמי.

נכסים מרובים הם מזונות לי"ב חודש לכו"ע
רב ירמיה בשם רב: והוא (גדר נכסים מרובים) שיהא שם לאילו (לבנים ולבנות) מזונות שנים עשר חדש.
בבבלי היא מחלוקת האם נכסים מרובים הם מזונות לי"ב חודש או מזונות עד שיבגרו הבנות.

מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדרי מתנת שכיב מרע
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קמא.

בבלי קמ.

ביטלה צרת נקבה שמחת זכר

האומר: המבשריני אם ילדה אשתי זכר יטול מאתים וכו' אם נקיבה מנה, ילדה וכו' זכר ונקיבה אין לו אלא מנה. אמר רבי מנא: ביטלה צרת נקיבה שמחת זכר.
בבבלי דן במבשריני במה נפטר רחמה של אשתי, ולא הביא שביטלה צרת נקבה וכו'.

האם יאוש מועיל ברשות המתייאש

בבלי קמב.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המזכה לעובר

בבלי קמב:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר "ינתנו נכסי לבני" – האם גם לבנותיו

בבלי קמג:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

היתומים אומרים "ראו מה הניח אבא" בפני בי"ד

בבלי קמג: • פ"ט ה"ג [כח].
ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן - וכו' אם אמרו בבית דין (היתומים צריכים לומר זאת דווקא בבית דין).
בבבלי לא פירש בפני מי הם צריכים לומר זאת. רשב"ם (ד"ה ואם) כתב שהוא גם בפני עדים או בפני הציבור. ותוס' (ד"ה בתוספתא) הביאו מהתוספתא כדברי הירושלמי.

המשיא אשה לבנו זכה בבית

בבלי קמד. • פ"ט ה"ג [כח].
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכתא בלא טעמא – אינו בירושלמי

בבלי קמד. • פ"ט ה"ג [כח].
המשיא את בנו בבית זכה בבית.
בבבלי הוסיף שהוא הלכתא בלא טעמא, והוסיף עוד הלכות בלא טעם - מעמד שלושותן והכותב נכסיו לאשתו.

סתם אחים הם שותפין למשך שלושה דורות

פ"ט ה"ג [כח].
סתם אחין - שותפין (בתפוסת הבית) עד שלשה דורות (מזמן מיתת האב).
בבבלי לא הובא. ומראה הפנים הביא מבראשית רבה שלומד זאת מ"אם תשקור לי ולניני ולנכדי".

אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, אסור לגלות ליחיד דינו

פ"ט ה"ד [כח].
קריבתיא דרבי שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") הוות חששה עיינה (והיא היתה אלמנה). אתת גבי רבי יוחנן, אמר לה: קציץ הוא אהין אסייך (הרופא שלך קצץ את מחיר הרפואה)? אין (אם) קציץ - מן פרניך (מכספך), אין לא קציץ - בעליך יהיב לך (מכסף יורשי בעלך). ולא כן תנינא אל תעש עצמך כעורכי הדיינים? ומדרבי חגיי בשם רבי יהושע בן לוי אסור לגלות ליחיד דינו? אמר: ידע הוה רבי יוחנן דהיא איתא כשירה, בגין כן גלי לה וכו'. הדא דתימר (זה נאמר) בהוא דלית דיניה עימיה (פני משה: אסור לומר לו שאם היה כך - היה הדין כך), ברם בהוא דאית דיניה עימיה אמר ליה מילתא (מותר לומר לו שלדברך הדין עמך).

בבבלי כתובות נב: רבי יוחנן יעץ ליתומים שיקצבו לה רפואה, נגד האלמנה. וביאר שיעץ משום "מבשרך אל תתעלם", ובסוף התחרט משום שאדם חשוב שאני. הלשון "אסור לגלות ליחיד דינו" והחילוק מתי מותר - לא הובאו בבבלי.

המעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית פ"ט ה"ה [כט].
 רבי פירא אוקר (שלח) לרבי יהודה נשייא (הנשיא) תרין פוגלין (צנונות) בין ריש שתא לצומא (בין ראש השנה ליום כיפור). והוה פקי (מוצאי) שמיטתא, והוה אית בון טעונא דגמלא (משא גמל, שהיו מרובים מאוד). אמר ליה רבי: לית אינון אסירין? לאו ספחין אינון? אמר ליה: בפקי שמיטתא איזדרעון. באותה שעה התיר רבי ליקח ירק מוצאי שביעית מיד (שראה ששכיח שיש במוצאי שביעית גידולים שנזרעו אחר השביעית).
בבבלי לא הובא (הירושלמי דן עוד בעניין היתרו של רבי בנדרים פ"ו ה"ח [כב]), ועיין מה שכתבנו שם.

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה בבלי קמו:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא], ועיין מה שכתבנו שם.

אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו בבלי קמו:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב], ועיין מה שכתבנו שם.

מטלטלין אינם שויר בדבריו שכיב מרע בבלי קמו: • פ"ט ה"ו [כט].
 שייר מטלטלין לא עשה כלום.
בבבלי כתב שהם כן שויר.

לר"א בני רוכל זרעו כורכום בכרם בבלי קנו: • פ"ט ה"ז [ל].
 עילא היה רוצה (רבי אליעזר) לקללן (את בני רוכל) שהן זורעין כורכמין בכרם (וחכמים אומרים שלא קיימו כורכום אלא קוצים, וסוברים שקוצים בכרם אינם כלאיים).
בבבלי לכו"ע קיימו קוצים ולא כורכום, אלא שרבי אליעזר סובר שקוצים בכרם הם כלאיים וחכמים סוברים שלא.

גורס "חכמים" במקום "רבי אליעזר" בבלי קנו: • פ"ט ה"ח [ל].
 וחכמים אומרים בשבת דבריו קיימין.
בבבלי גירסת המשנה "רבי אליעזר" במקום "חכמים".

פרק י – גט פשוט

מקור מפסוק לגט מקושר בבלי קס: • פ"י ה"א [ל].
 ומניין לגט המקושר וכו'? ואקח את ספר המקנה ואת החתום - זה המקושר וכו'.

בבבלי הביא פסוק זה עם פסוקים נוספים, ודחה שגט מקושר הוא מדרבנן כדי שהכהנים לא יגרשו את נשותיהם, והפסוק הוא רק אסמכתא¹⁷.

המרחק בין הכתב לחתימות העדים
 הרחיק את העדים מן הכתב מקום שני שיטין פסול, פחות מיכן כשר וכו'. כמה יהו העדים רחוקים מן הכתב? כדי שיהו מקרים עמו דברי רבי, רבי שמעון בן אלעזר אומר מלא שיטה, רבי דוסתא בן יהודה אומר מלא חתימת יד העדים.
בבבלי הביא רק את הדעה ששני שיטים פסול ושיטה אחת כשר. תוס' (ע"ב ד"ה פחות) הביא את הדעות הנוספות מהתוספתא.

שטר שחלק מעדיו פסולים
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור הרווח שבין הגט לחתימות
 באי זה כתב משערין אותו (את שתי השיטות שבין גוף הגט לחתימות העדים)? רבי יסא בשם רבי שובתי: מלא חתימת ידי העדים. חזקיה אמר: ובלבד לקולא, שאם היה חותם ידי העדים דק והכתב גס - הולכין אחר הגס, חותם ידי העדים גס והכתב דק - הולכין אחר הדק.
בבבלי גם כן הביא שמשערין ע"פ חתימת יד העדים, אך לא חילק ומשמע שהוא בין לקולא ובין לחומרא.

שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר שחזרו בהם
 כל מה שאת יכול לתלות במחק - תלה. מהו כל מה שאת יכול לתלות במחק תלה? רבי יסא קוצירה חתניה דרבי יוסה בשם רבי יוסה: סמפון (תנאי) כתוב מלעיל וסימפון מחיק מלרע, אני אומר גמרו לעשותן קידושין גמורין בגין דלא מיצר ביניה גט מחקהו (בתחילת שטר הקידושין היה תנאי ובסופו כתבו שוב את התנאי ומחקהו - אנו תולים שחזרו בהם מהתנאי ולכן מחקהו).
בבבלי לא הובא.

עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ד [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שטר שכתוב בו חנן ונני
 ממעל כתוב חנן ומלמטן נני מהו? (ונשאר בספק).
בבבלי דן בחנן וחנני (וכן דן בזה גם הירושלמי כאן), אך לא בחנן ונני.

אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ח [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי קסח.

מי משלם את שכר הסופר

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ב [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קסח:

גט שנקרע – חילוקים מתי נקרע וע"י מי

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קסח: • פ"י ה"ה [לב]:

מי שאבד שטר – כותבים לו חדש

האומר אבד שטר - בית דין עושין לו קיום (כותבים לו שטר חדש במקומו).

בבבלי מחלק שהוא רק בשטרי מקח וממכר, אך בשטרי הלוואות לא כותבים שטר חדש.

בבלי קעג. • פ"י ה"ז [לג.]:

האומר שטר אחד פרוע

לא דומה אימת שטר גדול לאימת שטר קטן (ולכן אם אמר "שטר אחד פרוע" מסתבר שפרע את הגדול).

בבבלי לא הביא את סברא זו, אלא (לעניין האומר לחבירו שטר לך בידי פרוע) את הסברא יד בעל השטר על התחתונה, ופירש רש"י (ד"ה ומשני) שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

בבלי קעג: • פ"י ה"ח [לג.]:

מתי המלווה יכול לפרוע מהערב

המלווה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, אם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב וכו' - בשיש נכסים ללווה, אבל אין נכסים ללווה יפרע מן הערב. ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה - יפרע מן הערב ואפילו יש נכסים ללווה.

בבבלי הביא את המימרא "בשיש נכסים ללווה" על הסיפא, שהדין שהמשנה אמרה "אם אמר על מנת וכו' יפרע מן הערב" הוא דווקא כשאין נכסים ללווה.

בבלי קעד. • פ"י ה"ח [לג.]:

הטעם שהלכה כרשב"ג בכל מקום

תמן מרין (בבבלי אמרו): בכל מקום הלכה כרשב"ג חוץ מערב וצידן וראייה אחרונה וכו'. ולמה אמרו בכל מקום הלכה כרשב"ג? שהלכות קצובות היה אומר מפי בית דינו. **בבבלי** לא הובא טעם זה.

בבלי קעה:

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קעו.

מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ה ה"ד [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"י ה"י [לג.]:

דעה ששטר מוקדם כשר ורק א"א לגבות בו למפרע

רב הונא אמר: הקדמה פסולה והשטר כשר (שטר חוב מוקדם לא פסול לגמרי ואפשר לגבות בו מהזמן שבו כתבו אותו, אלא שא"א לגבות בו למפרע מהזמן המוקדם שכתבו בו. ובשביעית פ"י ה"ג [ל.]). ריש לקיש סובר כדברי רב הונא כאן ורבי יוחנן חולק על כך וסובר שפסול לגמרי וא"א לגבות בו כלל). **בבבלי** לא הובא.

מסכת סנהדרין

פרק א – דיני ממונות בשלושה

סדר המסכתות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

עין מה שכתבנו במכות פ"א ה"א [א.].

דיני חובות בשלושה דיינים

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

גזילות וחובות בשלושה.

בבבלי במשנה הגירסא "גזילות וחבלות".

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

מן תיתי ליה? והיו אלה לכם לחקת משפט - הייתי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה וכו' (פותח מיד בדיני עדות).

בבבלי פותח בענייני לשון המשנה (גזילות וחבלות).¹

המחלוקות באם למקרא ולמסורת – אינן בירושלמי

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

רבי אומר: בשנים הכתוב מדבר, אתה אומר בשנים או אינו אלא באחד, כשהוא אומר אשר ירשיען אלהים אין כתיב כאן, אלא אשר ירשיעון (מלא, עם וא"ו) אלהים.

בבבלי הוסיף שחכמים הולכים לפי הכתיב, והאריך כאן בכל המחלוקות של אם למקרא או למסורת. ובירושלמי לא הוזכרה כלל מחלוקת זו בפירוש.²

טעמים של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות

בבלי ד.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"א ה"א [ג.], ועין מה שכתבנו שם.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות

פ"א ה"א [א.]

קודם לארבעים שנה עד שלא חרב הבית ניטלו דיני נפשות, ובימי שמעון בן שטח (קרוב העדה הגיה: רבי שמעון בר יוחאי, וביאר בשיירי קרבן שהרי שמעון בן שטח היה זמן רב קודם החורבן, ועדיין לא בטלו אז דיני ממונות) ניטלו דיני ממונות.

בבבלי שבת טו. הובא רק שבארבעים שנה קודם חורבן הבית בטלו דיני נפשות, אך לא הובא לגבי דיני ממונות.

הקב"ה לא דן יחידי

פ"א ה"א [א.]

אל תהי דן יחידי שאין דן יחיד אלא אחד. אמר רבי יהודה בן פזי: אף הקב"ה אין דן יחידי, שנאמר וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אילו מטין לכף זכות

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

ואילו מטין לכף חובה. אף על פי שאין דן יחידי חותם יחידי וכו'. לעולם אין הקב"ה עושה בעולמו דבר עד שנמלך בבית דין שלמעלה.
בבלי לא הובא.

בית דינו של ה'

פ"א ה"א [ב.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת

פ"א ה"א [ב.]

מהו חותמו של הקדוש ברוך הוא? רבי ביבי בשם רבי ראובן: אמת. מהו אמת? אמר רבי בון: שהוא אלהים חיים ומלך עולם (שהוא ראשי תיבות אלקים מלך תמיד). אמר ריש לקיש (טעם נוסף שחותמו של הקב"ה אמת): אל"ף רישיה דאלפא ביתא, מ"ם באמצעיתה, תי"ו בסופה, לומר אני ה' ראשון - שלא קיבלתי מאחר, ומבלעדי אין אלהים - שאין לי שותף, ואת אחרונים אני הוא - שאיני עתיד למוסרה לאחר (היה הווה ויהיה).
בבלי סד. (ועוד מקומות) גם כן כתב שחותמו של הקב"ה אמת, אך לא פירש את הטעמים לזה.

החשוד על נטילת שכר – פסול לדון

פ"א ה"א [ב.]

הנוטל שכרו לדון דיניו בטילין - כיני מתניתא (פירוש המשנה): החשוד ליטול שכרו ודן (אפילו שאיננו יודעים בבירור שנטל שכר אלא רק שנחשד על כך).
בבלי בכורות כט. לא ביאר זאת על המשנה שם, ובפשטות הוא רק כשודעים שנטל.

מחלוקת בדיון טועה בדבר משנה

בבלי ו.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג.], ועיין מה שכתבנו שם.

ישב לפני הדיין וראה זכות לעני – לא ישתוק

בבלי ו. • פ"א ה"א [ב.]

הרי שהיה יושב אצל הדיין וראה זכות לעני וחובה לעשיר, מניין שלא ישתוק, שנאמר לא תגורו מפני איש - אל תכניס דברך מפני איש.
בבלי הלשון היא "תלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות וכו' לא תגורו", ובשבועות (לא). הובאה אותה מימרא ושם במקום הפסוק "לא תגורו" הביא את הפסוק "מדבר שקר תרחק".

דעה שר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה

בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]

רבי מנא אמר: בנערה מאורסה פליגי (רבי מאיר וחכמים) וכו', אבל במוציא שם רע כל עמא מודו (כולי עמא מודים) מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע. אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון וכו': במוציא שם רע פליגי וכו' אבל בנערה מאורסה כל עמא מודו מקום שנסקלת שם מפסדת כתובתה.
בבלי פשוט שנחלקו במוציא שם רע.

שור הנסקל כולו ממון

בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]

שור הנסקל כולו ממון הוא (ובדין היה שיידון בשלושה כשאר דיני ממונות), וגזירת הכתוב הוא שייסקל (בעשרים ושלושה, ולכן גם על התשלום צריך לדון בעשרים ושלושה).
בבלי לא הובא.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד:].

קידוש החודש בעשרה
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

במעשה עם שמואל הקטן – לא עיברו באותו היום
 בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
 מעשה ברבן גמליאל שאמר יקרוני (קיראו לפני) שבעה זקנים לעלייה, ונכנסו שמנה. אמר: מי הוא שנכנס שלא ברשות? עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר: אני עליתי שלא ברשות, הלכה נצרכה לי ונכנסתי לשאול עליה. אמר לו רבן גמליאל: ומה אלדד ומידד שכל ישראל יודעים שאילו הן שנים אמרתי שאתה אחד מהן (שאתה חשוב כאחד מהן וראוי לעבר שנים איתך). ואפילו כן לא עיברו בההוא יומא (משום שהיה שם אחד שנכנס שלא ברשות), ואפליגנה במילי דאורייתא (הפליגו בדברי תורה) ועברוה ביומא דבתרא.
בבבלי גם כן הובא מעשה זה, אך לא כתב שלא עיברו באותו היום. ור"ח הביא את הירושלמי.

הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש – אינו בירושלמי
 בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
 אמר (רבן גמליאל): מי הוא שנכנס שלא ברשות? עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר: אני עליתי שלא ברשות וכו'.
בבבלי גם כן הובא מעשה זה, והוסיף שבאמת לא שמואל הקטן נכנס שלא ברשות אלא אדם אחר, ושמואל הקטן הודה כדי לביישו. וכן הביא עוד כמה וכמה מעשים דומים ברבי חייא, רבי מאיר ושכניה בן יחיאל שהודו כדי שלא לבייש אחרים. והירושלמי לא הביא זאת.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ג ה"א [טו:].

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי
 הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ב ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה
 בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
 בשעה שרואין בית דין שלמעלן בית דין שלמטן שמקדשין אותו (את החודש), גם הם מקדשין אותו.
בבבלי ראש השנה ח: כתב מעין זה, שבית דין של מעלה דנים בראש השנה רק לאחר שבית דין של מטה קידשו את החודש.

מתו בעין הרע
 בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
 מעשה בעשרים וארבע קריות (קרינות) של בית רבי שנכנסו לעבר שנה בלוד, ונכנסה בהן עין רע ומתו כולם בפרק אחד (לגבי פירוש המושג "עין הרע" בירושלמי עיין מה שכתבנו בסוטה פ"ג ה"ד [טז:]).
בבבלי לא הובא.

האם לשנה מעוברת מוסיפים כ"ט או ל' יום
 אין מעברין לשנה (החודש שמוסיפים) לא פחות מחדש ולא יותר על חדש.
בבלי כתב שאפשר לעבר חודש (דהיינו כ"ט יום) ואפשר ל' יום. ובירושלמי משמע שרק כ"ט יום. ומראה הפנים כתב שאפשר שכוונת הירושלמי "לא יותר על חודש" היא ל' יום, וא"כ הוא כבבלי.

עיבור שנה מפני הטומאה
 אין מעברין מפני הטומאה (כגון שרוב הציבור טמא, ורוצים לעבר את השנה כדי שיספיקו להיטהר קודם הפסח), רבי יוסי אומר: מעברין.
בבלי למסקנה לכ"ע לכתחילה לא מעברים מפני הטומאה, והמחלוקת היא רק כשעיברו, האם מעוברת בדיעבד. כמו כן בבבלי במקום "רבי יוסי" הגירסא היא "רבי יהודה" (ולכן אף הקשה על כך סתירה בדברי רבי יהודה).

רבי התיר להביא ירק מחו"ל
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

גולגולתו של ארוונה היבוסי נמצאה תחת המזבח
 הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
 הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

יושבי ארץ ישראל חביבים יותר
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בית דין משפיעים על הבתולים
 בת שלש שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו (לעבר את השנה או החודש) - הבתולין חוזרין (שאחר העיבור ממילא אינה בת שלוש שנים), ואם לאו - אין הבתולין חוזרין.
בבלי לא הובא³.

סוגיית עיבור השנה
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כב.-כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ט ה"ט [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ שיטת הירושלמי כאן, שבית דין משנים את המציאות, דומה לשיטתו שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

מתי הציץ מרצה

בבלי יב:

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

תיקנו שלא יסמכו ללא הנשיא

בבלי יג. • פ"א ה"ב [ו].

בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידיו, כגון רבן יוחנן בן זכאי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע, ורבי יהושע את רבי עקיבה, ורבי עקיבא את רבי מאיר ואת רבי שמעון וכו'. חזרו וחלקו כבוד לבית הזה (בית הנשיא), אמרו: בית דין שמינה שלא לדעת הנשיא אין מינויו מינוי.

בבבלי לא הובא, והרמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"ה) הביא זאת.

נוסח גט חליצה

פ"א ה"ב [ו].

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח גט מיאון

פ"א ה"ב [ו].

בראשונה היו כותבין שטרי מיאונים: במעמד פלוני ופלוני מיאנה פלנית בת פלוני בפלוני בר פלוני בפנינו, לא רעינא ביה לא שוייהנא ליה לא צבינא (איני רוצה) להיתנסבא ליה (להינשא לו).

בבבלי יבמות קז: הביא זאת והוסיף שכיוון שראו שהנוסח ארוך ויבואו להחליף עם גיטי גירושין קיצרו את הנוסח ל"מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא"⁴.

המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן – ריבוי אחר ריבוי

בבלי טו.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ההגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת

בבלי טו. • פ"א ה"ב [ז].

אגנטוס הגמון שאל לרבי יוחנן בן זכאי: השור יסקל וגם בעליו יומת (מדוע להרוג את הבעלים)? אמר ליה: שותף ליסטים כליסטים. וכשיצא אמרו לו תלמידיו: רבי, לזה דחיתה בקנה, לנו מה את משיב? אמר להן: כתיב השור יסקל וגם בעליו יומת - כמיתת הבעלים כן מיתת השור, הקיש מיתת בעלים למיתת השור, מה מיתת בעלים בדרישה וחקירה בעשרים ושלשה אף מיתת השור בדרישה וחקירה בעשרים ושלשה. **בבבלי** הובאה אותה דרשה "כמיתת בעלים כך מיתת השור", אך לא הובא המעשה בהגמון והלשון "לזה דחיתה בקנה לנו מה את משיב"⁵.

גודלה של עיר הנידחת

בבלי טו:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ו [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלשה

בבלי טז.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות

רבי יהודה אומר: בתחילה ויעל דוד בדבר גד - זה מלך ונביא, ויחל שלמה לבנות את בית ה' אלהי ישראל בהר המוריה אשר נראה לו - אלו אורים ותומים, לדוד אביהו - זה סנהדרין, שאל אביך ויגדך זקיניך ויאמרו לך - השיר, וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה - תודות, ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלכות לימין מעל החומה לשער האשפות - אמר רבי שמואל בר יודן: מה כתיב מהלכות, לא תהלכות, אלא בניטלות על ידי אחר (הפסוק נקט "תהלכות" ולא "מהלכות" משום שהן ניטלות ע"י אחר, ולשון "מהלכות" משמע שהן מהלכות בעצמן). רב הונא בר חייה בשם רב מייתי לה דבר תורה (מפסוקים בתורה ולא בכתובים): ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת כל כליו וכן תעשו - כן תעשו לדורות, משה - זה מלך ונביא, אהרן - אלו אורים ותומים, אספה לי שבעים איש מזקני ישראל - זה סנהדרין, שאל אביך ויגדך וגו' - השיר, וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה - תודות, ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלכות לימין מעל לחומה לשער האשפות - אמר רבי שמואל בר יודן: מה כתיב מהלכות, לא תהלכות, אלא בניטלות על ידי אחר.

בבבלי לא האריך בכל זה כלל, אלא רק הביא שהמקור לכך שכדי להוסיף על העיר והעזרות צריך סנהדרין של שבעים ואחד הוא מהפסוק "ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו".

בבלי ב. • פ"א ה"ד [ח].

מקור לעשרה מ"בני ישראל"

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ד [ח].

בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה

סנהדרין של שבעים ואחד היתה יושבת בלשכת הגזית, ושני בתי דינין של שלשה שלשה היו יושבין אחד בחיל ואחד בהר הבית, ובתי דינין של שלשה ועשרים היו יושבין בכל עיירות ארץ ישראל.

בבבלי פח: הגירסא: ושני בתי דינין של עשרים ושלושה (במקום "שלושה שלושה") אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה. וכן גירסת התוספתא (חגיגה פ"ב ה"ד וסנהדרין פ"א ה"א) "שני בתי דין של שלושה". אך קרבן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "של עשרים ושלושה", וכן היפה עיניים כתב שאולי היא טעות סופר בירושלמי.

פ"א ה"ד [ח].

בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית יושבה בבימ"ד

סנהדרין שבלשכת הגזית וכו' ובשבתות ובימים טובים היו יושבין בבית המדרש שבהר הבית.

בבבלי פח: כתוב שבשבתות וימים טובים ישבו בחיל. והרמב"ם (סנהדרין פ"ג ה"א) כתב בירושלמי.

בבלי יז. • פ"א ה"ד [ח].

מחלוקות וניסים בקלפיות של הלויים והזקנים, "פיטקין"

דבר תקנה עשה משה, בשעה שאמר לו הקב"ה פקוד כל בכור זכר בבני ישראל, אמר: אי זה מקבל עליו ליתן חמשת שקלים לגולגולת? מה עשה, נטל שניים ועשרים אלף פיטקין וכתב עליהן בן לוי ורע"ג וכתב עליהן חמשת שקלים והטילן לקלפי אמר להן בואו וטלו פיטקיכם, כל מי שעלה בידו בן לוי היה אומר לו כבר פדאך בן לוי וכל מי שהיה עולה בידו חמשת שקלים היה אומר לו מה אעשה לך מן השמים הוא. רבי יהודה

ורבי נחמיה מתיב תנייא לחברייא (הקשה אחד מהם לחבירו): אילו כתבתני לוי סילקת! אלא כך עשה: נטל שנים ועשרים אלף פיטקין וכתב לוי ורע"ג וכתב עליהן לוי ומאתים ושבעים ושלושה כתב עליהן חמשת שקלים והטילן לקלפי, אמר להן בואו וטלו פיטקיכם, כל מי שעלה בידו לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי, וכל שעלה בידו חמשת שקלים היה אומר לו מה אעשה ומן השמיים הוא. מתיב תנייא לחברייא: הגע עצמך שעלו כולם לוי (בקלפי של פדיון הלוויים)! אמר ליה: מעשה נס היה ומסורגין עלו וכו'. כיוצא בו ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, אמר משה: אם אטול ששה מכל שבט הרי שבעים ושנים עשרה מששה ושנים מחמשה אי זה שבט מקבל עליו להיות פגום? מה עשה, נטל שבעים פיטקין וכתב עליהן זקן ושנים חלק והטילן לקלפי אמר להן בואו וטלו פיטקיכם, כל שעלה בידו זקן היה אומר לו מינוך מן השמים וכל מי שעלה בידו חלק היה אומר לו ומה אעשה ומן השמים הוא. רבי יודה ורבי נחמיה מתיב תנייא לחברייא: אילו כתבתני זקן סלקת! אלא כך עשה: נטל שבעים ושנים פיטקין וכתב עליהן זקן ושנים חלקין והטילן לקלפי, אמר להן בואו וטלו פיטקיכם, מי שעלה בידו זקן אמר לו כבר מינוך מן השמים ומי שעלה בידו חלק היה אומר לו ומה אעשה ומן השמים הוא. מתיב תנייא לחברייא: הגע עצמך שעלו כולם זקן (בקלפי של שבעים הזקנים)! אמר ליה מעשה ניסין היה ומסורגין עלו.

בבלי הובאו שתי הסוגיות הללו בכמה שינויים: אין בזה מחלוקת תנאים אלא פשוט שעל שבעים כתב "זקן" ועל שניים "חלק", וכן לעניין הלוויים, לא הובא שהיה מעשה ניסים, והלשון אינה "פיטקין" אלא "פיתקין".

בבלי יז:

דברים שצריך שיהיו בעיר

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"ב [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כהן גדול

בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי

כהן גדול דן ודנין אותו וכו'.

בבלי הביא כאן את הכלל "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים", ובירושלמי לא הובא כלל. אך השיירי קרבן כתב שגם הירושלמי סובר כלל זה.

בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]

הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה

אין מלך יושב בסנהדרין ולא מלך וכהן גדול יושבין בעיבור - רבי חנינה ורבי מנא חד אמר: אין מלך יושב בסנהדרין - מפני החשד, ולא בעיבור - מפני החשד (משום אפסניא - שמחלק ממון לחילותיו כך וכך לשנה ונח לו שכל השנים יהיו מעוברות), ולא מלך וכהן גדול יושבין בעיבור - שאין כבוד המלך (וכהן גדול כבודו כמלך) לישב בשבעה (שהיא חבורה קטנה).

בבלי הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין הוא משום "לא תענה על ריב", מלך לא יושב בעיבור משום אפסניא (כדעת הירושלמי) וכהן גדול לא יושב בעיבור משום צינה (שאינו רוצה שתתעבר השנה משום הקור בעבודתו ביום הכיפורים).

פ"ב ה"א [ט:]

דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלשה

דיני ממונות שלו (של כהן גדול) בעשרים ושלשה.

בבבלי טז. פשוט שהם בשלושה.

כהן גדול שחטא

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]

כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו.
בבבלי לא הובא.

חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]

וריש לקיש אמר: נשיא שחטא מלקין אותו בבית דין של שלשה, מה מחזרין ליה (האם מחזירים אותו)? אמר רבי חגי: משה, אין מחזרין ליה די קטל לון (חוששים שאם יחזירוהו וישאר נשיא - יהרוג את אלו שהלקוהו). שמע רבי יודן נשייא (רבי יהודה נשיאה) וכעס, שלח גנתון למיתפוס לריש לקיש טרפון (לתפוס את ריש לקיש שאמר שמלקין אותו). ערק לדא מוגדלא (שם מקום), ואית דמרינ (ויש אומרים) להדא כפר חיטיא וכו'. אמר ליה (רבי יהודה נשיאה לריש לקיש): ומה חמית מימר הא מילתא (מדוע אמרת זאת)? אמר לון: מה אתון סברין מה דחיל מינכון הוינא מנע אולפניה דרחמנא (וכי סברתם שאפחד מכם ואמנע מללמד תורה)?

בבבלי לא הובא.⁶

הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים

פ"ב ה"א [י.]

כד (כאשר) אתא רחמנא למיפרוק ית ישראל (ממצרים) לא שלח לא שליח ולא מלאך אלא הוא בעצמו, דכתיב ועברתי בארץ מצרים - הוא וכל דרגון דידה (הוא וכל מרכבתו).
בבבלי לא הובא. ומעין זה בנוסח הגדה של פסח.

עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא

בבלי יט.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בית עלמא – בית קברות

בבלי יט.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שכח"ג יוצא אחר נושאי המיטה

בבלי יט. • פ"ב ה"א [י.]

ומן המקדש לא יצא - עמהן אין יוצא, יוצא הוא אחריהן (זה המקור לדברי המשנה שכהן גדול שמת לו מת לא יוצא יחד עם נושאי המיטה).
בבבלי לא הביא לכך מקור מפסוק.

חילוק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני

בבלי יט. • פ"ב ה"ב [י:]

תני: ההספד וכל העסוקין בהספד מפסיקין לקרית שמע ולא לתפילה, מעשה היה והפסיקו רבותינו לקרית שמע ולתפילה. והתנינן אם יכולין להתחיל ולגמור (עד שיגיעו לשורה - יקראו שמע, ואם לאו - לא יתחילו. ומוכח שלא מפסיקים בהספד לקריאת שמע)! מתניתא ביום ראשון (ובהספד שלו לא מפסיקים לקריאת שמע), מה דתני ביום שני (ובו מפסיקים).
בבבלי לא חילק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני.

⁶ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (ולכן יש חשש שהנשיא יהרוג), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה

פ"ב ה"ב [יא.]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בברכות פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מלך דן

בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא.]

(המלך) לא דן? והכתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ואת מר (אומר) הכן (כך)? (ונשאר בקושיא).

בבבלי גם כן הקשה מפסוק זה וחילק שרק מלכי ישראל לא דנים אך מלכי בית דוד כן דנים.

מלך וציבור נידונים בכל יום

פ"ב ה"ג [יא.]

המלך וציבור נידונים לפניו בכל יום, שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו.

בבבלי ראש השנה טז. יש ארבע דעות מתי אדם נידון, ודעת רבי יוסי שאדם נידון בכל יום, אך לא הזכיר מתי נידונים "מלך וציבור". אך הזכיר גם שמלך נכנס לדין קודם לציבור.

גם באגדות יש חידושים

פ"ב ה"ג [יא.]

רבי לוי הוה עבר פרשתא (למד פרשה), והוה רבי זעירא מפקד לחברייא: עלון ושמעון קליה דרבי לוי דרש, דלית איפשר ליה דהוא מפקא פרשתא דלא ריבון (הקשיבו לדרשותיו של רבי לוי, שבוודאי יש בהם חידוש). עאל (נכנס אחד התלמידים) ומר לון: לא (ואמר להם שאין בדבריו חידוש). ושמע רבי זעירא ומר (ואמר): אוף באגדתיה אית ריבון (גם באגדות יש חידושים).

בבבלי לא הובא.

טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה

בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יב.]

אית תניי תני הנשים מהלכות תחילה והאנשים אחריהם, ואית תניי תני אנשים תחילה והנשים אחריהם. מאן דמר (דאמר) הנשים תחילה - שהן גרמו מיתה לעולם, מאן דמר האנשים תחילה - מפני כבוד בנות ישראל שלא יהו מביטין בנשים. **בבבלי** הביא את שני המנהגים אך לא ביאר מה טעמו של כל מנהג⁷.

דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות

פ"ב ה"ד [יב.]

אין לך אדם בישראל שביזה עצמו על (לכבוד) המצות יותר מדוד (כשרקד לפני הארון). **בבבלי** לא הובא, אך בברכות ד. כתב שדוד ביזה עצמו לפני מלכים ועסק בשפיר ושליא.

דוד עסק בניסוח מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק

פ"ב ה"ה [יב:]

ושתי שדות היו אחת שעורים ואחת עדשים, פשיטא ליה לאביד וליתן דמים דילמא פשיטא ליה לאביד שלא ליתן דמים (דוד הסתפק האם לאחר שהוא מאבד את השדות מפני פיקוח נפש הוא צריך לשלם דמים לבעליהם), אי זה מהן יאבד ואי זה מהן יתן דמים (והסתפק איזו שדה לאבד ולשלם לבעליה) - של עדשים ושל שעורין - אלא של עדשים מאכל אדם ושל שעורין

⁷ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מאכל בהמה (ועדיף לאבד של שעורין), של עדשים אינה חייבת בחלה ושל שעורין חייבת בחלה, עדשים אין עומר בא ממנה שעורים עומר בא ממנה (ועדיף לאבד של עדשים) וכו'. כתיב ויתאו דוד ויאמר מי ישקיני מים מבור בית לחם וגו' - רבי חייה בר בא (אבא) אמר הלכה נצרכה לו (ההלכות דלעיל על איבוד השדה) וכו'. בר קפרא אמר: חג היה וניסוך מים היה והיתר במה היה וכו'. רבי הונא בשם רבי יוסי: הילכות שבויים נצרכה לו (אם מותר להחיות שבויים משבע עממין במלחמת רשות). רבי שמעון בר רבי אומר: בניין בית המקדש נתאווה (לדעת את מקומו).

בבלי בבא קמא ס: הדעות הן שהסתפק בדין טמון באש, או האם מותר להציל עצמו בממון חברו (ופירשו התוס' (ד"ה מהו) שהספק האם חייב לשלם, וזה כירושלמי כאן), או האם מותר לגזול לצורך בהמתו על מנת לשלם.

עונשה של מיכל

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ד [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

החילוק בין אשה לפילגש

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יב:]

אמר שלמה: שלשה דברים ששחקה עליהן מידת הדין חיללתים: לא ירבה לו נשים - וכתוב והמלך שלמה אהב נשים נכריות וכו', לא ירבה לו סוסים - וכתוב ויהי לשלמה ארבעים אלף אורוות סוסים למרכב ושנים עשר אלף פרשים וכו', וכסף וזהב לא ירבה לו מאד - וכתוב ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים. **בבלי** הובא שנכשל רק בנשים ובסוסים.

אגדות בגנות גירושין – אינן בירושלמי

בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג:].

בבלי הביא כמה קשין גירושין, שהתירו לדוד לייחד נשים ולא לגרש. וכן שהמגרש אשתו הראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות. והירושלמי לא הביא זאת.

מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג:].

והמלך שלמה אהב נשים נכריות, רבי שמעון בן יוחי אמר: אהב ממש לזנות וכו', רבי יוסי אומר: למושכן לדברי תורה ולקרבת תחת כנפי השכינה וכו'. **בבלי** לא הובא, אך בשבת נו: כתב שכל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה.

מדוע לא גנבו את אבני הכסף בימי שלמה

פ"ב ה"ו [יג:].

ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים - ולא היו נגנבות (אבני הכסף)? אמר רבי יוסי בן חנינה: אבני עשר אמות ושמונה אמות (ומרוב גודלן לא יכלו לגנובן), תני רבי שמעון בן יוחי: אפילו משקלות שהיו בימי שלמה לא היו של כסף אלא של זהב, ומה טעם? אין כסף נחשב בימי שלמה (ולכן לא חששו שיגנבו, שלא נחשבו יקרות). **בבלי** לא הובא.

המעשה ששלמה ירד ממלכותו

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]

באותה שעה ירד מלאך ונדמה כדמות שלמה והעמידו מכסאו וישב תחתיו, והיה (שלמה) מחזר על בתי כניסיות ובתי מדרשות ואומר אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם. והווי מרין (אומרים) ליה: מלכא יתיב על בסילון דידיה (כיסא כבודו), ותימר אני קהלת? והווי מכין אותו בקנה, ומביאין לפניו קערת גריסים (מאכל פשוט). באותה שעה אמר: וזה היה חלקי - אית דמרין (יש אומרים) חוטרא, ואית דמרין קניא, אית דמרין קושרתיה (קערתו).

בבבלי גיטין סח. מאריך במעשה זה, ששלמה חיפש את השמיר, ושר הים מסר את השמיר לתרגולא ברא, וממנו לקח בניהו את השמיר, ולכן תרגולא ברא חנק את עצמו, ואשמדאי הוא זה שישב תחת שלמה⁸. בירושלמי "אשמדאי מלכא דשידי" ושר הים לא הוזכרו כלל⁹, וכן בבבלי לא כתב שהיו מכים אותו ומאכילים אותו גריסים.

יו"ד שנטל הקב"ה משרי

פ"ב ה"ו [יג.]

רבי הונא בשם רבי אחא: יו"ד שנטל הקב"ה מאמנו שרה ניתן חציו (ה"א, שהיא חציו של יו"ד בגימטריא) על שרה וחציו על אברהם. תני רבי הושעיה: עלה יו"ד ונשתטח לפני הקב"ה ואמר: רבון העולמים עקרתני מן הצדקת הזאת (שרה). אמר לו הקב"ה: צא לך, לשעבר היית נתון בשם נקיבה ובסוף תיבה, חייך שאני נותן בשם זכר ובראש תיבה, הדא הוא דכתיב ויקרא משה להושע בן נון יהושע (שהיו"ד ניתנה ליהושע). **בבבלי** לא הובא.

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו

בבלי כא:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

והגית בו יומם ולילה

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]

והרי דברים קל וחומר, ומה אם מלך ישראל שהיה עסוק בצרכי ישראל נאמר בו וקרא בו כל ימי חייו, ההדיוט על אחת כמה וכמה. כיוצא בו נאמר ביהושע והגית בו יומם ולילה, והלא דברים ק"ו ומה אם יהושע שעוסק בצרכי ישראל נאמר בו והגית בו יומם ולילה, הדיוט לא כל שכן. **בבבלי** לא הובא.

כתב אשורי ולשון עברי

בבלי כא:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

נשיא צריך ללבוש בגדים נאים

בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג.]

רבי חנינה סלק גבי רבי יודן נשייא (רבי יהודה נשיאה), נפק לגביה לבוש אותנתיא (לבוש פשוט, כמו של פשתן), אמר ליה: חזור ולבוש לגין (בגד חשוב של צמר) דידך משום מלך ביופיו תחזינה עיניך.

⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

⁹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבבלי לא הובא.

מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה – כדי שילמדו, דינה ולא פ"ב ה"ו [יג:]
 תירגם יוסי מעוני בכנישתא בטיבריה: שמעו זאת הכהנים - למה לית אתון לעין באורייתא, לא יהבית לכון כ"ד מתנתא (שהקב"ה נתן מתנות לכהנים כדי שיוכלו לעסוק בתורה)? אמרו ליה (הכהנים): לא יהבין לן כלום (הישראלים לא נותנים לנו את המתנות). והקשיבו בית ישראל - למה לית אתון יהבין כ"ד מתנתא (לכהנים) דפקידית יתכון בסיני? אמרו ליה: מלכא נסיב כולא (המלך לוקח את המתנות מאיתנו). ובית המלך האזינו כי לכם המשפט - לכם אמרתי "זוה משפט הכהנים" (הקב"ה אמר לכם שתשגיחו שיתנו לכהנים את המתנות, ואתם בעצמכם גוזלים אותן), עתיד אני לישיב עמהן בדין ולפסקן ולאבדן מן העולם. שמע רבי יודן נשייא (הנשיא) וכעס (שהבין שמוכיח אותו שהוא כבית המלך). דחל וערק (יוסי מעוני פחד וברח). סלקון רבי יוחנן וריש לקיש לפייס ליה (לפייס את רבי יהודה נשיאה), אמרו ליה: רבי, גברא רבא הוא. אמר ליה: איפשר כל מאן דנא שאיל ליה הוא מגיב לי (כל מה שאשאל אותו הוא ידע להשיב)? אמרו ליה: אין (כן). אמר ליה: מהו דין (זה) דכתיב כי זנתה אמם - וכי שרה אמינו זונה הייתה? אמר ליה (יוסי מעוני): כבת כן אמה, כאמה בתה, כדור כן הנשיא, כנשיא כן הדור, כמזבח כהניו. כהנא אמר כן - כגנתה כן גננה (כמו הגינה כך הגנן). אמר ליה: לא טב דקליל לי דלא באפוי חד זמן, אלא באפיי תלתא זימנין (לא די שביזה אותי שלא בפני כשדרש נגד בית המלך, אלא עכשיו ביזה אותי גם בפני שלוש פעמים כשאמר "כדור כן הנשיא וכו'"). אמר ליה: מהו דין דכתיב הנה כל המושל עליך ימשול לאמר כאמה בתה - וכי אימינו לאה זונה הייתה, דכתיב ותצא דינה? אמר ליה: לפום דכתיב ותצא לאה לקראתו פשטין יציאה מציאה (שגם לאה היתה יצאנית ולכן דינה היתה כמותה).
בבבלי לא הובא כל מעשה זה, וכן הכלל "כדור כן הנשיא" והדרשה על דינה ולא. אך בכתובות סג. כתוב כעובדי (כמעשי) אימה כך עובדי ברתא.

פרק ג – זה בורר

בעל דין שמינה דיין לא יכול לחזור בו ולפוסלו פ"ג ה"ב [יד:]
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): זה פוסל דיינו של זה, הא דיינו לא (יש לדייק מהמשנה שכל אחד יכול לפסול רק את הדיין שמינה חברו, אבל את הדיין שהוא עצמו מינה לא יכול לחזור בו ולפוסלו. ומראה הפנים הוסיף שמה שאינו יכול לחזור בו הוא רק לאחר שטען את טענותיו בפניו).
בבבלי לא הובא.

המרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל פ"ג ה"ב [יד:]
 זה אומר בטיבריא וזה אומר בציפורי, באינן דהוון יתיבין בחדא משכנא (במקום שבו טבריא לציפורי), מן הכא להכא (לטבריא) ז' מילין, מן הכא להכא (לציפורי) ט' מילין.
בבבלי לא הובא. ציון ירושלים הגיה "מן הכא להכא ט' מילין, מן הכא להכא ט' מילין", והוכיח מכאן שהמרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל. והביא ר"י מיגאש שכתב שטבריא וציפורי הן בתחום אחד, ומשמע שאין ביניהן י"ח מיל.

גם גזלן דאורייתא צריך הכרזה פ"ג כו: • פ"ג ה"ג [יד:]
 פסול (גזלן שפסול לעדות) - צריך ליפסל בבית דין (אינו נפסל לעדות עד שיכריזו עליו בבית דין).

בבבלי כתב שגזלן דרבנן (כגון המשחק בקוביא) צריך הכרזה בשביל לפוסלו, אך גזלן דאורייתא (החוטף ממש מחבירו) לא צריך הכרזה. ושיירי קרבן הוכיח שדברי הירושלמי שצריך הכרזה הם גם בגזלן דאורייתא.

האומר נאמן עלי אבא – מתי יכול לחזור בו
 בבלי כד: • פ"ג ה"ד [יד]:
 אמר לו נאמן עלי אבא, נאמן עלי אביך, נאמנין עלי שלשה רועי בקר - רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, וחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו וכו'. שמואל אמר: (מחלוקת רבי מאיר וחכמים היא רק) בשלא נטל (הדיין) מזה ונתן לזה (דהיינו קודם גמר דין), אבל נטל מזה ונתן לזה - [אינו] יכול הוא לחזור בו (לכ"ע). רבי יוחנן וריש לקיש אמרי: אפילו נטל מזה ונתן לזה יכול הוא לחזור בו (לרבי מאיר).
בבבלי סובר שמחלוקת רבי מאיר וחכמים רק לאחר גמר דין, אבל קודם גמר דין לכ"ע יכול לחזור בו. וזה לא כשתי הדעות שבירושלמי.

עבדים פסולים לדון ולהעיד
 בבלי כד: • פ"ג ה"ה [טו]:
 אילו הן הפסולין (לדון ולהעיד): המשחק בקוביא והמלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרים שביעית ועבדים.
בבבלי במשנה שלפנינו לא גרס "ועבדים", וכן תוס' (ד"ה ואלו) כתבו שלא גורסים זאת.

דעה שסוחרים שביעית צריכים להיבדק שתי שביעיות
 בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו]:
 ולעולם אין מקבלין אותן (סוחרים שביעית ששבו בתשובה) עד שתגיע שביעית אחרת ויבדק ויחזור בו חזרה גמורה. תני רבי יוסי אומר שתי שביעיות.
בבבלי לא הובאה הדעה שצריך שתי שביעיות.

האם רועי בהמה גסה כשרים לדון ולהעיד
 בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו]:
 ובלבד ברועין בהמה דקה (הרועים שפסולים לדון ולהעיד הם רק רועי בהמה דקה).
בבבלי גם כן הביא זאת, והסיק שרועים פסולים גם בבהמה גסה, ומגדלי בהמה פסולים רק בבהמה דקה. מראה הפנים פירש בירושלמי שכוונתו רק למגדלי בהמה, אך רועים פסולים גם בבהמה גסה, ואם כן הוא כבבלי, אך מהיפה עיניים משמע שפירש את הירושלמי כפשוטו והיא מחלוקת תלמודים.

לרבי יוסי עד זומם בדיני ממונות פסול רק לאותה עדות
 בבלי כז: • פ"ג ה"ה [טו]:
 עד זומם פסול מכל עדיות שבתורה, דברי רבי מאיר. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים בזמן שנמצא זומם בעדות נפשות, אבל אם נמצא זומם בעדות ממון - אין פסול אלא מאותה עדות בלבד.
בבבלי דעת רבי יוסי היא שעד זומם בעדות ממון כשר לדיני נפשות. ומלשון הירושלמי משמע שכשר אפילו לדיני ממונות ופסול רק לאותה עדות. אמנם הפני משה פירש בירושלמי כבבלי, שפסול לכל דיני ממונות.

פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה
 פ"ג ה"ה [טז]:
 פפוס ולוליינוס אחיו שנתנו להן מים בכלי זכוכית צבועה (פני משה: ששם עבודה זרה בתוכה) ולא קיבלו מהן (והסכימו ליהרג על כך).

בבלי לא הובא. ובתענית יח: כתוב שלוליינוס ופפוס נהרגו, ולא מפורש מדוע. ורש"י (שם ד"ה בלודקיא, וכן בבבא בתרא י: ד"ה הרוגי) פירש שהוא משום שבת המלך נהרגה והעלילו על ישראל שהרגה.

גויים לא מצווים על קידוש השם

פ"ג ה"ה [טז].

רבי אבינא בעא רבי אמי (מרבי אמי): גוים מהו שיהו מצווין על קידוש השם? אמר ליה: ונקדשתי בתוך בני ישראל - ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוים מצווין על קידוש השם. רבי ניסי בשם רבי לעזר שמע לה מהדא: לדבר הזה יסלח ה' לעבדך וגו' - ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוים מצווין על קידוש השם.

בבלי עד: גם כן שאל זאת ונשאר בספק, וניסה להוכיח מהפסוק "לדבר הזה", כהוכחת הירושלמי, ודחאו¹⁰. ותוס' שם (ד"ה בן) הביאו את הפסוק "ונקדשתי" ודחו גם את מקור זה.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

פ"ג ה"ה [טז].

רבי בא (אבא) בר זמינא היה מחיט גבי חד בר נש (היה תופר בגדים לגוי) ברומי, אייתי ליה (הגוי) בשר נבילה, אמר ליה: אכול! אמר ליה: לי נא אכיל (אין אני אוכל). אמר ליה: אכול, דלא כן (שאם לא) אנא קטיל לך! אמר ליה: אין (אם) בעית מיקטול - קטול, דלי נא אכיל (שאין אני אוכל) בשר נבילה. אמר ליה: מאן מודע לך דאילו אכלתה הוינא קטלין לך, או יהודי יהודי, או ארמאי ארמאי (מהיכן ידעת שכוונתי היתה להיפך, שדווקא אם היית אוכל את הנבלה הייתי הורג אותך, משום שיהודי צריך להתנהג כיהודי וארמאי כארמאי). אמר רבי מנא: אילו הוה רבי בא (אבא) בר זמינא שמע מיליהון דרבנן מיזל הוה בהדא טייב (אם היה יודע את ההלכה שיעבור ואל יהרג - היה נהרג).

בבלי לא הובא מעשה זה¹¹. תוס' (עבודה זרה כז: ד"ה יכול) הביאו את הירושלמי והוכיחו מרבי בא בר זמינא שגם בשאר עבירות (כגון נבלה) מותר להחמיר על עצמו וליהרג, אך מראה הפנים (כאן) הוכיח מרבי מנא להיפך, כשיטת הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"ד) שאסור להחמיר על עצמו וליהרג, שהרי אמר שאילו רבי בא בר זמינא היה יודע את ההלכה היה עובר ואוכל את הנבלה.

תשובת חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר

פ"ג ה"ה [טז].

כד הזה נבוא (נבוכדנצר - נוטריקון: כד ריק ונביחה) - ההוא גברא וההן כלבא שניהן שוין (כך ענו חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר, שרק לעניין מס הוא מלך, אך לעבירות הוא ככלב). **בבלי** לא הובא.

ערות של שלישי בראשון

בבלי כח. • פ"ג ה"ו [יז].

דור שלישי מהו שיהא מותר באשת ראשון (להעיד עליה)? משה מהו שיהא מותר באשת פינחס? ריש לקיש אמר: מקבלין דור שני (בראשון) ודור שלישי (בראשון) מדוחק (דווקא בשעת הדחק), רבי יוחנן אמר: אפילו מריוח (אפילו שלא בשעת הדחק).

¹⁰ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹¹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

בבבלי לא הובא. תוס' (ד"ה רב) הביאו את הירושלמי והוכיחו מכאן ששלישי בראשון פסול, ומראה הפנים הביא שנחלקו הראשונים האם פסול מדאורייתא, פסול מדרבנן, או שכשר.

שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי המשתה
 רבי טבליי (אמר בשם) רבי אבינא בשם רב: בשבעת ימי המשתה שנו (בימים אלו שושבין נחשב לאוהבו ופסול להעיד עליו).
בבבלי היא מחלוקת, רב סובר שפסול כל שבעת ימי המשתה, כדבריו בירושלמי, ורבא סובר שפסול רק ביום הראשון לנישואין.

התובע פותח ראשון
 והתובע פותח בדבריו ראשון, שנאמר מי בעל דברים יגש אליכם.
בבבלי בבא קמא מו: הלשון "אין נזקקין אלא לתובע תחילה", ונלמד מאותו פסוק, אך רש"י (שם ד"ה שאין) פירש את הבבלי באופן אחר.

המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק
 ומניין שהמוציא מחבירו עליו הראיה? רבי קריספא בשם רבי חנניה בן גמליאל: יגש אליכם - יגש ראיותיו.
בבבלי בבא קמא מו: גם כן דרש זאת ודחה שנלמד מסברא¹². שיירי קרבן כתב שגם לירושלמי לא צריך את הפסוק לסתם המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא לברי ושמא, שהטוען ברי צריך להביא ראיה בשביל להוציא מהטוען שמא (אמנם יש אומרים שלירושלמי בבא קמא פ"י ה"ז [מד.], ועיין מה שכתבנו שם) ברי ושמא חייב לכו"ע, וא"כ הברי לא צריך להביא ראיה).

אשה פסולה לדון
 שאין האשה דנה.
בבבלי דין זה לא נזכר כלל. ותוס' (בבא קמא טו. ד"ה אשר) האריכו האם אשה כשרה לדון. וכן ציון ירושלים (כאן) דן בזה.

מתי צריכים הנידונים לעמוד
 הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פסול קורבה בדיינים
 שלא יהו העדים קרובין של דיינין וכו', שלא יהו הדיינין קרובין זה לזה וכו'.
בבבלי לא הובא. והובא להלכה בשו"ע (ח"מ סי' לג סעיף יז לגבי עדים שקרובים לדיינים) וברמ"א (ח"מ סי' ז סעיף ט לגבי דיינים שקרובים זה לזה).

אסור להוציא ספרים מארץ ישראל לחו"ל
 ספרים שזכת בהן ארץ ישראל אין מוציאים אותן (אל חוצה לארץ (משום שזכתה בהם ארץ ישראל). רבי ניסי בשם רבי לעזר: אם כתב (בתחילה) על מנת להוציא (אותם) - מוציא (ומראה הפנים ביאר שהכוונה לכל הספרים ולא רק לספר תורה).

¹² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי לא הובא¹³.

בבלי ל:

עדים מוכחשים בעדות על הארנק

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לא: • פ"ג ה"י [כ].

מחלוקת מה כותב הדיין שרוב הדיינים חולקים עליו

אמר רבי יוחנן: כופין את המחייב שיכתוב זכאי (כאשר רוב הדיינים מזכים). רבי שמעון בן לקיש אמר: המחייב כותב חייב והמזכה כותב זכאי.

בבבלי לא הובא.

בבלי לא: • פ"ג ה"ב [כ].

מחלוקת מתי יכול להביא ראיה אחרונה

תלתא אמורין (אמוראים), חד אמר: כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין, וחד אמר: הביא בתוך שלשים סותר לאחר שלשים אינו סותר, וחד אמר: לעולם אין סותר עד שיביא ראיה שלא היה יודע בה כל עיקר.

בבבלי לא הובא.

בבלי לא:

המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – אחד דיני ממונות

בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].

שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב לזה"

בשביל לחוס על ממון ישראל אמרו היאך אתה יודע שזה חייב לזה (אפילו שאלה זו ששואלים את העד היא רק בשביל לחוס על ממון של ישראל, ולא מעיקר הדין).

בבבלי גם כן הובא שדיני ממונות אין צריכים דרישה וחקירה, אך לא דן בשאלה "היאך אתה יודע שזה חייב לזה".

פ"ד ה"א [כא].

תלמיד שידע לטהר את השרץ

כל שאינו יודע לדון את השרץ לטהרו ולטמאו מאה פעמים אין יכול לפתוח בזכות. תלמיד וותיק היה [לרבי מאיר] והיה מטהר את השרץ ומטמאו מאה פעמים. אמרין: ההוא תלמידא לא הוה ידע מורייה (להורות). אמר רבי יעקב בר דסאי: ההוא תלמידא קטוע מטורא דסיני הוה (לא קיבל חלקו בתורה).

בבבלי עירובין יג: הובאו שני מעשים: סומכוס תלמידו של רבי מאיר היה אומר על כל דבר מ"ח טעמים, ותלמיד ותיק היה ביבנה שידע לטהר את השרץ בק"נ טעמים. אך בבבלי לא גינה תלמיד זה, ואדרבה משמע שזו היתה מעלה לחריפותו, כתוס' שם (ד"ה שיודע). כמו כן הבבלי לא כתב שצריך לדעת לטהר את השרץ כדי לפתוח בזכות, אלא רק סיפר על תלמיד שידע לעשות זאת.

¹³ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

הסימנים של חתונה וברית לא בטלו
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ה [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לב:

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לג:

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ח ה"א [כב:].
בבלי לד:

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
אילו ניתנה התורה חתוכה (ולא היו צדדים לפסוק לכאן ולכאן) לא היתה לרגל עמידה (לא היה קיום לעולם) וכו'. אמר לפנינו (משה): רבונו של עולם הודיעני היאך היא ההלכה. אמר לו: אחרי רבים להטות וכו' כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור מיניין ודגל"ו.
בבבלי לא הובא, אך בראש השנה (כא:) כתוב שחמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד.
בבלי לה:

הבערה ללא יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לה:

אסור לדון בערב שבת
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא קל) גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לו:

הדיין צריך לבאר את טעמו ולא לומר "הריני אומר כמותם"
לא תענה (על ריב) - אפילו אחר מאה (שאפילו מאה דיינים כבר אמרו את דעתם והוא רוצה לומר כמותם, לא יאמר "הריני אומר כמו אל" אלא צריך שיבאר את דעתו וטעמו בפירוש).
בבבלי לא הובא. והרמב"ם (סנהדרין פ"י ה"א) פסק כך.

מחלוקת האם גם בדיני גויים מתחילים מן הצד
איתפלגון רבי יוחנן וריש לקיש, חד אמר דינינו כדיניהן, וחד אמר אין דינינו כדיניהן (נחלקו האם גם בדיני גויים מתחילים בדיני נפשות מן הצד, שזו סברא, או שזו רק גזירת הכתוב בדיני ישראל).
בבבלי לא הובא.

דיני יוחסין כדיני נפשות
אף בפסול משפחה (לפסול אדם ליוחסין) מתחילין מן הצד (שהוא כדיני נפשות).
בבבלי לא הובא.

הלכה כמיקל ביין נסך
אין מדקדקין ביין נסך (להחמיר בו, אלא מקילים בו, שהלכה כמיקל ביין נסך. אמנם בהערה בשולי קרבן העדה כאן הביא דעה שהיא טעות בגירסא, וצריך לגרוס "ב"ג", ופירושו לגבי קטן בן י"ג שנה שאין מדקדקין אם הביא שתי שעורות. כמו כן בספר מחקרים בדרכי התלמוד פרק ז דן בזה וכתב שאין כוונת הירושלמי ליין נסך אלא ראשי תיבות לסימן לחילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות).

בבבלי לא הובא.**רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת**

בבלי לו.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני דינים

בבלי לו: • פ"ד ה"ז [כג.]

כמה איננו (החילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות)? אנו תנינן תשע, תני רבי חייה: חד עשר. הי דיני תרתי אחרנייתא (אלו הן השתיים האחרות)? הסריס וכל מי שלא ראה לו בנים כשר לדון דיני ממונות ולא דיני נפשות.

בבבלי מונה זקן וסריס ומי שאין לו בנים כדין אחד.**מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות**

בבלי לו:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ה [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד

בבלי לו: • פ"ד ה"ז [כג.]

ואין דנין שני דיני נפשות ביום אחד - אמר רבי אבין: ואפילו נואף (שמיתתו בחנק) ונואפת (פני משה: נואפת בת כהן, שמיתתה בשריפה, שהן מיתות שונות. יפה עיניים: נואפת בת ישראל, שמיתתה בחנק, והן אותה מיתה).

בבבלי כתב שרק בשתי מיתות לא דנים ביום אחד, אך במיתה אחת דנים. ואם כן לפני משה הירושלמי בבבלי, וליפה עיניים היא מחלוקת התלמודים, שלירושלמי לא דנים ביום אחד אפילו מיתה אחת.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי

בבלי לו:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא

בבלי לו: • פ"ד ה"ט [כג:]

שכל המאבד נפש אחת מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא.

בבבלי במשנה הלשון: כל המאבד נפש אחת מישראל, וכל המקיים נפש אחת מישראל¹⁴.

האם אדם הראשון נברא יחידי גם לצורך הרשעים

בבלי לו: • פ"ד ה"ט [כג:]

לפיכך נברא אדם (הראשון) יחידי בעולם וכו' - שלא יהו הצדיקים אומרים אנו בני צדיק (ואיננו צריכים להתרחק מהעבירה, שאבינו היה צדיק וממילא גם אנו) ואתם בני רשעים (פני משה: ורק אתם צריכים להתרחק מהעבירה. קרבן העדה: ואין לכם תוחלת כי לא תועיל, וממילא הרשעים יתיאשו מהתשובה).

בבבלי הלשון היא: שלא יהו הצדיקים אומרים "אנו בני צדיק" (כמו בירושלמי) ורשעים אומרים "אנו בני רשע" (ואין לנו תוחלת בתשובה כי לא תועיל). לפירוש קרבן העדה הירושלמי דומה לבבלי, אך לפירוש הפני משה היא מחלוקת התלמודים שלירושלמי

¹⁴ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

האדם נברא יחידי רק לצורך התנהגות הצדיקים ולבבלי הוא גם לצורך התנהגות הרשעים.

בני האדם שונים במראה דעת וקול
 שלשה דברים שינה הקדוש ברוך הוא בבני אדם: מראה פנים ודעת וקול. מראה ודעת מפני הגזלנין, וקול מפני הערוה.
בבלי כתב שבקול ובמראה משום ערוה, ובדעת מפני הגזלנים והחמסנים.

אגדות על בריאת האדם – אינן בירושלמי
בבלי האריך כאן באגדות על בריאת אדם הראשון: מה עשה בכל שעה ושעה (הוצבר עפרו וכו'), בשעה שביקש הקב"ה לבוראו אמרו מלאכי השרת מה אנוש כי תזכרנו ושרפם הקב"ה¹⁵, הוא היה מסוף העולם ועד סופו ומן הארץ ועד הרקיע¹⁶, הקב"ה הראה לו דור דור ודורשיו. ובירושלמי לא הובאו כלל.

תשובות המינים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"א [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיסאותיו של הקב"ה – אינם בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בחגיגה פ"ב ה"א [ט.].

מיטטרון – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בעבודה זרה פ"א ה"א [א:].

הורמיז – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ה ה"א [טו:].

הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים
 שאף מפלת הרשעים אינה שמחה לפני המקום.
בבלי מחלק שהקב"ה עצמו לא שש במפלתן, אבל אחרים (את עם ישראל) כן משיש.

יופיין של אבישג ושרה – אינו בירושלמי
בבלי דן כאן ביופיין של אבישג ושרה, ובירושלמי לא הוזכר¹⁷.

¹⁵ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

¹⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש לומר כך על גודלו של אדם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹⁷ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

פרק ה – היו בודקין

מתי שואלים את העד באיזה יובל

בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד.]

ולא תנינן (ששואלים את העד) באי זה יובל, שאין הדבר מצוי (לטעות באיזה יובל היה). אשכח תני רבי שמעון בן יוחי אומר אף (שואלים אותו) באי זה יובל, וקיימונה שהוא דעאל ובהוא דנפק (גם לרשב"י שואלים זאת רק בסוף יובל אחד ובתחילת יובל אחר, שאז יש להסתפק באיזה יובל היה המעשה).

בבלי גם כן הובאה המחלוקת אם שואלים אותו באיזה יובל, אך לא העמיד זאת דווקא בסוף יובל אחד ובתחילתו של אחר.

המקור לשבע חקירות

בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד.]

מניין לשבע חקירות? תנא שמואל הזקן קומי (לפני) רבי אחא: ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון. אמר ליה: לא תהא קרא ואזיל (כקורא והולך את כל הפסוק ודורש כל מילה שבו, שאם כן תדרוש גם מהמשך הפסוק), אלא ודרשת וחקרת ושאלת היטב, והוגד לך ושמעת ושאלת היטב, היטב היטב לגזירה שוה - ליתן כל אחת ואחת שמועה שאלה דרישה וחקירה.

בבלי לא הביא את הה"א שדורשים רק פסוק אחד, כמו כן לבבלי לומדים זאת משלושה פסוקים, שמוסיף גם את הפסוק ודרשו השופטים היטב.¹⁸

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו קין

פ"ה ה"א [כד.]

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בסנהדרין פ"ט ה"א [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה

בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד:]

היו מתרין בו ושותק, מתרין בו ומרכין בראשו, אע"פ שאמר יודע אני - פטור, עד שיאמר על מנת כן אני עושה.

בבלי עב: דין זה הובא רק לגבי רודף. והרמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ב) פסק כך בכל התראה, כירושלמי.

ריב"ז ברק עדים על אדם שליקט תאנים בשבת

בבלי מא. • פ"ה ה"ב [כד:]

(אלו הבדיקות ששאל רבן יוחנן בן זכאי את העדים:) במה לקטן (האדם שליקט תאנים בשבת)? בעוקציהן לקטן. במה אכלן? בגלעיניהן.

בבלי גם כן סבר שבדיקות אלו היו לגבי אדם שליקט תאנים בשבת, אך דחה זאת והסיק שהאדם הרג את חבריו תחת התאנה, וא"כ הבדיקות אינן בגופה של עדות.¹⁹

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה

פ"ה ה"ב [כה.]

הירושלמי כאן הובא (בהיפוך גירסא) גם בנזיר פ"ג ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁸ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

¹⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

עדים מוכחשים בעדות על הארנק

זה (עד אחד) אומר מן הכיס מנה, וזה אומר מן הצרור מנה - הכחיש עדות בתוך עדות (עדותם מוכחשת ופסולה).

בבלי ל: כתב שעד אחד אומר ארנקי שחורה ועד אחד אומר ארנקי לבנה (שדומה למקרה בירושלמי כאן) - אינה הכחשה בדיני ממונות.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון

שנייא היא לדיני נפשות שכתב צדק תרדוף (שמצוה על הבית דין להפך בזכותו של הנידון).

בבלי סט. (ועוד מקומות) המקור לזה הוא "ושפטו העדה והצילו העדה".

צריך לדעת את זמן המולד לפני מוסף, קידוש החודש ע"פ הראייה פ"ה ד"ג [כה:] ואמר רבי יסא: כגון אנא דמן יומי (מימי) לא צלית מוספא מן דלא ידע אימת ירחא (לא התפללתי מוסף של ראש חודש אם לא ידעתי מתי המולד).

בבלי לא הובא. ציון ירושלים הביא שמכאן ראייה למנהג להודיע את זמן המולד. ושיירי קרבן הוכיח מכאן שרבי יסא היה בזמן שקידשו את החודש ע"פ הראייה.

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"א ה"ד [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי

בבלי מא: עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד.].

עד מתי מברך ברכת הלבנה

בבלי מא: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה עדים שלימדו זכות על הנידון - את מי מעלים

אחד מן העדים שאמר יש לי ללמד עליו זכות, ובא חבירו וסייעו, ובא חבירו וסייעו - את מי ממנין (להעלות ולהשיב אותו בין הדיינים): לראשון, לשיני, לשיניהן (לראשון או לשני או לשיניהם יחד)?

בבלי לא הובאה שאלה זו.

פרק ו - נגמר הדין

מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז

בשעריך (מקום הסקילה של עובד עבודה זרה) - רבי אומר: בשעריך בשער שנמצאו בו (שעבד בו עבודה זרה) וכו', ורבנן אמרי: בשעריך - בשער שנידון בו. **בבלי** כתובות מה: פשוט שהוא שער שעבד בו.

האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות

בבלי מב: הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ד [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ברין יאוש והפקר בטעות

פ"ו ה"ב [כז:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא קמא פ"ד ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הריגת ישו ותלמידיו – אינה בירושלמי

בבלי מג. • פ"ו ה"ב [כז:]

בבבלי בהשמטות הצנזורה מביא כאן את המעשה על ישו שנתלה בערב פסח על שכישי' והסית והדיח את ישראל, ועל חמשת תלמידיו שנהרגו. ובירושלמי מעשה זה לא הובא כלל (ועיין מה שכתבנו ביבמות פט"ז ה"ו [פד.] לגבי בן סטרא).

בן סטרא הסית ונסקל

בבלי מג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

עכן מעל בארבעה חרמים

בבלי מג. • פ"ו ה"ג [כח:]

בארבעה חרמים מעל: בחרם כנעני מלך ערד, בחרם סיחון ועוג, בחרם מדין, בחרם יריחו.

בבבלי נחלקו אם מעל בשלושה חרמים או בחמישה. והבבלי לא פירט מהם, ורש"י (ד"ה שניים) הביא רק את חרם הכנעני מלך ערד, וכתב שהשאר לא נתפרסמו. והיפה עיניים פירש שהחמישה בבבלי הן אותם הארבעה שבירושלמי, אלא שהבבלי מונה את חרם סיחון ועוג כשניים נפרדים.

מעשה באדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות

בבלי מד. • פ"ו ה"ג [כח:]

מעשה באחד שהיה יוצא ליהרג, אמרו לו: אמור תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי. אמר: תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי חוץ מן עון זה, אם עשיתיו אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי (שאני יודע שלא עשיתיו והם עדי שקר). וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם (דמעות), אמרו: להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף, אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים.

בבבלי גם כן הביא מעשה זה, והוסיף שאי אפשר להחזיר את הדין אפילו אם העדים חזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם. כמו כן בבבלי לא הביא שזלגו עיניהם של חכמים דמעות.

מעשים בעדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה

בבלי מד. • פ"ו ה"ג [כח:]

שמעון בן שטח היו ידיו חמומות (שנאוהו על שתלה מכשפות), אתא סיעת ליצנין (שקרנים) אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה (נעיד עליו עדות שקר) וניקטליניה, אסהידו עלוי ונגמר דינו ליהרג (וכן מובאים שם עוד מעשים על עדי שקר שבגללם הוציאו להריגה). **בבבלי** לא הובאו מעשים אלה²⁰, ורש"י (סוף ד"ה דבעיא) הביא את המעשה שהעידו עדות שקר על בנו של שמעון בן שטח.

גובה הסקילה חמש קומות

בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:]

וכמלוא קומתו של נופל - הרי חמשה (קומות).

²⁰ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

בבלי הלשון: וקומה שלו הרי כאן שלוש (קומות). קרבן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "הרי כאן שלושה". אמנם מראה הפנים קיים את גירסת הירושלמי וביאר שאינה מחלוקת.

סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו
 בבלי מד: • פ"ו ה"ה [כח:]
 הכא את מר (אומר) וכמלוא קומת הנופל הרי חמשה, ובבור של נזקין את מר עד עשרה טפחים (ואם כן מספיקים עשרה טפחים)! לא דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת (בסקילה הוא יודע שמפילים אותו וצריך גובה רב יותר).
בבלי תירץ ברור לו מיתה יפה, שימות מהר.

לפעמים דוחפים את הנסקל פעמיים
 בבלי מד: • פ"ו ה"ה [כח:]
 ומניין שטעון דחייה (שצריך לדחוף את הנסקל)? שנאמר ירה ירה. ומניין שטעון שתי דחיות (שאם נהפך על ליבו שדוחפו והופכו על מותניו)? תלמוד לומר ירה.
בבלי לא מוזכרות שתי דחיות, אלא רק סקילה ודחייה.

תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו
 פ"ו ה"ו [כח:]
 (קטע זה לא נמצא בדפוס הירושלמי שלפנינו, לא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) ואף לא בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי), אלא נמצא בגניזה ונדפס עם הירושלמי כת"י לידן:)
 יהודה בן טביי הוון בני ירושלים בעיין ממניתיה נשיא ולא קבל עליו (רצו למנותו לנשיא ולא רצה), ערק ואזל ליה לאלכסנדריה. והוון בני ירושלים כותבין: מירושלם הגדולה לאלכסנדריאה הקטנה, עד מתי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת עגומה בביתי. פרש מייתי ליה גו אסרטה. אמר: דכירה מרתה דבייתה דיאות קבלתן וחסידה הוות (זכורני שבעלת הבית קיבלה אותנו יפה והיתה נאה). אמר ליה חד מן תלמידוי (אחד מתלמידיו): חדא עיינא הוות שוורה (אחת מעיניה מכוערת, שחשב שכוונתו שהיא עצמה היתה נאה). אמר ליה: אית גבך תרתיי (שתי עבירות) - חדה דאסתכלת בה וחדה דחשדתי דאיסתכלית בה. מה אמרית יאה בריואה? (בתמיה, וכי התכוונתי שהיא עצמה היתה נאה), לא אמרית ואלא יאה בעובדה (התכוונתי שמעשיה נאים). ואקפד עליה ומית.

בבלי סוטה מז. הובא מעשה דומה בישו הנוצרי (המילים "ישו הנוצרי" צונזרו בדפוסים שלפנינו), וגם הוא פתח במה ששלחו מירושלים לאלכסנדריא, אך יש בו כמה שינויים: אינו יהודה בן טבאי אלא רבי יהושע בן פרחיה (שחי בדור שלפניו, ויש מכך נפק"מ באיזה דור חי אותו ישו), נידה את התלמיד ולא רצה לקבלו חזרה, ואותו תלמיד עבד עבודה זרה, כישף והסית והדיח את ישראל. ולא הובא שמת (אמנם בקטע זה של הירושלמי לא מפורש שמדובר בישו, אך המעשה דומה למעשה בבלי, ומסתבר שהטעם שצונזר הוא שהבינו שמדובר בישו. ואפשר שגם נוסח זה שבגניזה מצונזר, ובנוסח המקורי אולי היה מפורש שמדובר בישו).

המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות
 בבלי מד: • פ"ו ה"ו [כח:]
 תרין תלמידין הוו באשקלון, אכלין כחדא ושתין כחדא ולעיין באורייתא כחדא. מית חד מינון (מהם) ולא אתגמל חסד (לא נקבר כראוי). מית בר מעיין מוכס (שהיה רשע) ובטילת כל מדינתא מיגמליניה חסד. שרי ההוא תלמידא בכי ואמר: ווי דילמא לית לשונאי ישראל כלום (שמא אין שכר לצדיקים). איתחמי ליה בחילמיה ואמר: לא תיבזי בני מריך, דין (הרשע) עבד חד זכו (מצוה) ואזל בה, ודין (הצדיק) עבד חד חובה (עבירה) ואזל בה. ומה

חובה עבד? חס דלא עבד חובה מן יומיו (מימיו), אלא זימנא חדא הקדים תפילין של ראש לתפילין של יד. ומה זכו עבד בר מעיין מוכס? חס ליה דלא עבד זכו מן יומיו, אלא זימנא חדא עבד אריסטון לבולבוטיא ולא אתון (עשה סעודה ולא הגיעו האוכלים) אמר ייתון מסכיני (עניים) ויכלוניה דלא ליקלקל. ואית דמרין (ויש אומרים) הוה סגי באורחא והוה תחות שיחיה חד עגול (דבילה) ונפל ונסתיה חד מסכן ולא מר (אמר) ליה מידי (לא מחה בו) בגין דלא מסמקא אפוי (לא לביישו). וחמא (וראה) ההוא תלמידא גו גנין גו פרדיסין גו מבויעין דמא (גן עדן), וחמא לבר מעיין מוכס קיים על גיף נהרא בעי ממטי מיא ולא מטי (רוצה לשותות ולא מצליח, שמתייסר בגיהנם). וחמא למרים בת עלי בצלים תלייא בחיטי ביזיא (תלויה בגיהנם בדדיה) ואית דמרין תירעת גיהנם קביעה גו אודנה (שער הגיהנם קבוע באודנה). אמר לון: עד אימת כדין (עד מתי ימשיך עונשך)? אמר ליה: עד דייתי שמעון בן שטח נסבין לה מן גו אודנה ויהבין לה גו אודניה. אמר לון: ומה הוא סורחניה (העבירה שלו)? אמר ליה: דנדר על נפשיה ואמר אי איתעביד נשייא (אם אהיה נשיא) קטלי לכל חרשייא (מכשפות), והיידן עביד ליה נשיא ולא קטלון, אלא תומנין נשים במערת אשקלון מחבלין עלמא, זיל ומר ליה. אמר לון: גברא רבא הוא, ולית הוא מהימנתי (לא יאמין לי). אמר ליה: עינוון הוא סגי ומהימנתיך, ואין (ואם) לית מהימנתיך אפיק עיניך ויבה גוא ידך. אפיק עיניה ויהב גו ידיה אמרון חזרת ואשתוות לחבירתה. אזל ומר ליה בעא מיעבד סימינה קומוי (רצה לעשות לו סימן) אמר ליה: לית את צריך, אנא ידע דת (שאתה) גברא חסידא, אף על פי כן בליבי חשבית בפומי לא אמרית. והוה יום סגריר נטל תמנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיין ונסב עמון תמנין קידרין חדתין, אמר לון: כד נא (כשאני) צפר (תוקע) לבשון מניכון, וכד נא צפר תינינות עולו. כיון דעאל למערת אשקלון אמר אוים אוים פתחון לי, מן דידכון אנא (גם אני מכשף כמותכן). כיון דכנס חדא אמרה מה דאמרה ומייתי פיתא (ע"י כישוף הביאה פת) וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי תבשילא וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי חמרא. אמרין ליה: מה אי בך עבד (איזה כישוף אתה יודע לעשות)? אמר לון: אי בי עביד נא צפר תרי זימנין ומעייל להכא תומנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיים חדי ומחדי לכון. אמרין ליה: לון נן בעיין. כיון דצפר לבשו מנין נקיים כיון דצפר תיניינו עלו כולהו כהדא. רמז לון כל חד מינכון יטול חדא ויטלטלינה מארעא ולא מצלח מה דו עבדה, והוה אמר לההיא דאיתת פיתא: אייתי פיתא! ולא מייתא, והוה אמר: אייתי לצליבא (תלה אותה). אייתי תבשילא! ולא מתייא, והוה אמר: אייתי לצליבה. אייתי חמר! ולא מתייא, והוה אמר: אייתי לצליבא! כן עבד לכולהו. היינו דתנינן שמונים נשים תלה שמעון בן שטח באשקלון.

בבבלי הזכיר בקיצור: מעשה דבעיא מיכסא²¹, ורש"י (ד"ה דבעיא) הביאו באריכות.

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל

פ"ו ה"ז [כט-כט:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"א [מב-מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדול קידוש השם מחילול השם

פ"ו ה"ז [כט:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"א [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

²¹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מברכים ברכת אבליים בביהכ"נ
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ח [סג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקבורה וליקוט העצמות
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

ברור לו מיתה קלה שבקלות
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ז [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקבורה וליקוט העצמות
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית דין
בבלי מו. • פ"ו ה"י [ל.]
מה אם רשות שלמטן שיש בה כזב ושקר וגניבות דעת ומשוא פנים ומקח שוחד, והיום עודנו ומחר איננו, נאמר בה הקרובין באין ושואלין שלום הדדינן והעדים לומר שאין בלבינו עליכם כלום שדין אמת דנתם, רשות של מעלן שאין בה לא כזב ולא שקר ולא גניבות דעת ולא משוא פנים ולא מקח שוחד והוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה שחייבים אנו לקבל עלינו מידת הדין.
בבבלי לא הובא.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הזורק כלי לד' אמות של מת – אסור בהנאה
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ו [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

יואב פירנס את ישראל
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ו [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – ארבע מיתות

מלך ישראל הורג רק בסייף
ולרשות (מלך ישראל שדן אדם למיתה) לא ניתן אלא דין הרג (סייף) בלבד.
בבבלי לא הובא. והרמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"ב) פסק כירושלמי.

פ"ז ה"א [ל.]

מחלוקת ממה עשויה הפתילה במיתת שריפה
 רבי קריספא בשם רבי יוחנן: בפתילה של בעץ (פני משה: בדיל. שיירי קרבן: אבצא) היא מתניתא. מהו בפתילה של בעץ? רבנין (רבנן) דקיסרין אמרין: אבר (עופרת) וקסטיטריון (פני משה: בדיל. קרבן העדה: זפת) מעורבין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיא כמאן דמר (דאמר) מדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו, ברם כמאן דמר יורדת לתוך מיעיו וחומרת את בני מיעיו - בפתילה של נפט היא מתניתא.
בבבלי פשוט שהיא פתילה של אבר (עופרת).

ברור לו מיתה קלה שבקלות
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו], ועיין מה שכתבנו שם.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"א [א], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר
 דלית אורחא דגברא רבא מהלך עם בר נש פחות מתלתין שנין (פחות מבן שלושים).
בבבלי לא הובא.

ערירים – לא מולידים או שקוברים את בניהם
 כל אתר דתימר (שאתה אומר) ערירים יהיו הווין בלא וולד, וכל אתר דתימר ערירים ימותו קוברין את בניהן.
בבבלי יבמות נה. דורש שבשני המקרים גם לא מולידים וגם קוברים את בניהם. אך הפני משה פירש שגם כוונת הירושלמי כאן כבבלי שם.

השמור ופן הם לא תעשה
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מז], ועיין מה שכתבנו שם.

נטע וזמר בשבת חייב שתיים
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מח], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה
 אמר רבי זעירה: הדא אמרה למדין מגזירה שווה אפילו מופנה מצד אחד. אמר ליה רבי יודן: לית דא פשיטא על דרבי עקיבה, דרבי עקיבה אמר גזירה שווה אע"פ שאינה מופנה (הרי לשיטת רבי עקיבא לומדים אפילו מגזירה שווה שאינה מופנה כלל. כך פירשו כאן קרבן העדה ופני משה ורידב"ז, וכן פירש קרבן העדה יומא פ"ח ה"ג [מ]. אך פני משה יומא שם פירש שגם לרבי עקיבא לומדים מגזירה שווה רק אם היא מופנה לפחות מצד אחד).
בבבלי נידה כב: לכו"ע אין למדין מגזירה שווה שאינה מופנה.

שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים
 שוכב את הבהמה ונשכב הימינה - בין על דעתיה דרבי עקיבה בין על דעתיה דרבי ישמעאל חייב שתיים.

בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה]:

בבבלי נחלקו בזה אמוראים: רבי אבהו תולה זאת במחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל האם חייב אחת או שתיים, ואבוי סובר שלכ"ע חייב רק אחת.

במשכב זכור הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה]:
 תני: הזכור לא עשו בו את הקטון כגדול וכו'. אמר רבי לעזר (מפרש את הבריייתא): לעולם אינו מתחייב עליה (על השכיבה) עד שתהא בת (פני משה ושיירי קרבן: שיהא הנשכב בן) שלש שנים ויום אחד.
בבבלי היא מחלוקת: לשמואל הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים ויום אחד, כירושלמי, ולרב בן תשע שנים ויום אחד, ומסיק כרב.

סוקלים בהמה רק אם יש גם תקלה וגם קלון בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לו]:
 רבי בא (אבא) בר ממל בעי: הגע עצמך שבא עליה (על הבהמה) שוגג, הרי היא נסקלת על ידיו (יש קלון, שיאמרו שהבהמה נסקלה משום שפלוני רבע אותה) והוא פטור (ואין תקלה, שהאדם לא נסקל על ידה, שהרי היה שוגג. ומכך סוקלים את הבהמה במקרה זה מוכח שהטעם שנסקלת היא משום קלון). רבי שמעון בעי: הגע עצמך שחרש בה בשבת, הרי הוא נסקל על ידה (יש תקלה, שהאדם נסקל משום חילול שבת) והיא פטורה (שהבהמה לא נהרגת על זה ואם כן אין קלון. ומכך שלא סוקלים את הבהמה מוכח שהטעם הוא קלון). לית לך אלא כהדא דמר (שאמר) רבי שמואל בר רב יצחק כספם וזהבם עשו להם עצבים למען יכרתון וכו' (הבהמה נסקלת רק כשיש גם תקלה וגם קלון).
בבבלי הסתפק אם צריך גם תקלה וגם קלון בשביל לסקול את הבהמה, או שמספיק רק קלון. ונשאר בספק.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נד:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי" בבלי נו.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין השמיטות ד"ה שם רמ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין בבלי סו. • פ"ז ה"ח [לו]:
 אזהרה למגדף מניין אלהים לא תקלל וכו'. אם על הדיינים הוא מזהיר לא כל שכן על הכינויים.
בבבלי לומד את האזהרה מ"אלהים לא תקלל", ולא מק"ו. המפרשים הקשו על הירושלמי שהרי לכ"ע אין מזהירין מן הדין (מכות יז:), ותיצרו על כך כמה תירוצים: מראה הפנים תירץ שיש מקרים שכן מזהירין מן הדין, כמו שכתבו הרמב"ם ומפרשיו. שיירי קרבן תירץ שאפשר שהוא גילוי מילתא בעלמא. יפה עיניי תירץ ע"פ הירושלמי ביבמות (פ"א ה"א [סב:]), ועיין מה שכתבנו שם) שחולק על הבבלי וסובר שבאמת מזהירין מן הדין²². וציון ירושלים נשאר בקושיא.

²² מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"א [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

השומע מהאדם ששומע מהשומע את המגדף – א"צ לקרוע בבלי ס. פ"ז ה"ח [לדן]: שמענו שומע מפי שומע צריך לקרוע, שמעינו שומע מפי שומע ושמע מפי שומע צריך לקרוע? (בתמיה, שהשומע מהאדם ששומע מהשומע לא צריך לקרוע). הביא בבבבלי שהשומע מפי שומע צריך לקרוע, ולא דן האם גם השומע ממנו צריך לקרוע.

בבבלי לא הובא.

²³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש שנחשים ישרתו את האדם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זבח בעל מום לע"ז חייב
זיבח לה (לעבודה זרה) טלה בעל מום חייב.
בבלי עבודה זרה (נא.) גם כן הובא, והוסיף שאם זבח מחוסר אבר פטור. ובירושלמי לא דן במחוסר אבר.

גרסא הפוכה בזבח וקטר בהעלם אחד
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללא יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתעסק בחלבים ועריות חייב
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ו [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה
טבח (ע"י שליח) ולא מכר (כלומר לא נחלקו במכירה, שמכירה היא בוודאי ע"י אחר) - חזקיה אמר
חייב (שטביחה הוקשה למכירה שמועילה ע"י אחר), ורבי יוחנן אמר פטור (שאינן שליח לדבר עבירה).
בבלי בבא קמא עא. (ועוד מקומות) פשוט שבטביחה יש שליח לדבר עבירה משום שהוקשה למכירה או מטעמים אחרים.

מקור אחר לאזהרה לבן סורר
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביטלו את היצר הרע של ע"ז – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביומא פ"ז ה"א [לז:].

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחוואה אינה מעשה
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

סנבטיון
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ה [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בריאית עגל ע"י ספר יצירה – אינה בירושלמי
בבבלי הביא כאן ובדף סז: מעשים על אמוראים שעסקו בספר יצירה ובראו עגל, ובירושלמי מעשים אלה לא הובאו.²⁴

חילוקים בין בעל אוב הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו
 בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט]: מה בין הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו (שני מיני בעלי אוב)? שהנשאל בגולגולת עולה כדרכו (ראשו למעלה ורגליו למטה), ועולה בשבת, וההדיוט מעלה את המלך. והמעלה בזכורו אינו עולה כדרכו (אלא ראשו למטה ורגליו למעלה), ואינו עולה בשבת, ואין ההדיוט מעלה את המלך.
בבבלי לא הביא את החילוק האם ההדיוט מעלה את המלך, אלא רק את שני החילוקים הראשונים.

בעל אוב מקטר לשדים
 שהן מקטירין לשדים (זהו בעל אוב).
בבבלי הביא זאת, דחה שאם כן הוא עבודה זרה, והסיק שמקטר לחבר את השדים לכאן.²⁵

בן סטרא הסית ונסקל
 בירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ז ה"ו [פד], ועיין מה שכתבנו שם.

באיזו מיתה הורגים מכשפה, והמקורות לזה
 בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מ]: אמר רבי לעזר: מכשף בסקילה, מה טעמא דרבי לעזר? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן אם בהמה אם איש לא יחיה, מה לא יחיה שנאמר להלן בסקילה אף כאן בסקילה. מה טעמון דרבנין (רבנן)? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן לא תחיה כל נשמה, מה לא תחיה שנאמר להלן מיתה בחרב אף לא תחיה שנאמר כאן מיתה בחרב. אמר רבי עקיבא: מן הדבר הזה אני מכריעו (כחכמים ולא כרבי לעזר), מוטב שילמד לא תחיה מלא תחיה ואל יוכיח לא יחיה. מה טעמא דרבי יהודה? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן כל שוכב עם בהמה מות יומת, מה מיתת הבהמה בסקילה אף כאן בסקילה.
בבבלי הדעות הפוכות: רבי לעזר בירושלמי הוא רבי עקיבא בבבלי, רבנן ורבי עקיבא בירושלמי הם רבי יוסי הגלילי בבבלי, רבי יהודה בירושלמי דומה לבן עזאי בבבלי, אלא שהבבלי הוסיף שהוא משום סמוכים. כמו כן בבבלי הוסיף גם דעה רביעית - דעת רבי יהודה שחולק על בן עזאי ולא דורש סמוכים אלא דורש כלל ופרט.²⁶

מיתתו של רבי אליעזר
 בירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ז [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁴ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (כגון מעשים שלא מדרך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

²⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

²⁶ מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

מין שקרע את הים ע"י כישוף

בבלי סח. • פ"ז ה"ג [מא:]

אמר ההוא מינייא (מין) מה דאמר ואיתבזע ימא (נבקע הים ע"י כישוף), אמר לון (להם): ולא כן עבד משה רבכון בימא (כך עשה גם משה רבכם בים, ואני כמותו)? אמרין ליה: לית את מודה לן דהליך משה רבן בגויה (משה רבינו גם הלך בתוך הים)? אמר לון: אין (כן). אמרון ליה: והליך בגויה! הלך (המין) בגויה. גזר רבי יהושע על שרה דימא (שרו של ים) ובלעיה. **בבלי** לא הובא.

האם אפשר ליצור בריה ע"י כישוף

בבלי סח. • פ"ז ה"ג [מא:]

אמר רבי יהושע בן חנניה: יכיל אנא נסיב קריין (דלועין) ואבטיחין ועביד לון איילין טבין והידנון עבידין איילין וטבין (לעשות מהם ע"י כישוף איילים וצביים שיולידו). אמר רבי ינאי: מהלך הוינא בהדא איסרטא דציפורי (הרחבה בציפורי) וחזית חד מיניי (מין) נסיב צריר וזרק ליה לרומא (זרק אדמה כלפי מעלה) והוה נחת ומתעביד עגל (ונעשה עגל ע"י כישוף). ולא כן אמר רבי לעזר בשם רבי יוסי בר זימרא אם מתכנסין הן כל באי העולם אינן יכולין לבראות יתוש אחד ולזרוק בו נשמה? נימר (נאמר) לא נסבה הוא מינייא חד צרור וזרקה לרומא ונחת ואיתעביד חד עגל, אלא לסריה קרא וגנב ליה עגל מן בקורתא ואיתי ליה (זו היתה רק אחיזת עיניים שאמר לשלוחו לגנוב עגל ולהביא לו). **בבלי** לא הובא.

פרק ח – בן סורר ומורה

גילו של בן סורר

בבלי סח: • פ"ח ה"א [מא:]

כתיב וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה. מאימתי הוא נעשה איש? משיזיד (מלשון ביטול, כמו נזיד), מאימתי הוא מזיד? משתתפשט הכף (מקום הגבוה שעל הגיד וניכרות בו שתי שערות), משל בשל הזרע מבפנים השחירה הקדירה מבחוץ וכו'. כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא ששה חדשים בלבד. **בבלי** למד את דין שתי שערות מהפסוק "וכי יהיה לאיש בן", ולא הזכיר מקום גבוה שבגיד אלא רק שתי שערות. כמו כן בבבלי ימיו הם שלושה חודשים, והפני משה (וכן במראה הפנים) הגיה שצריך לגרוס גם בירושלמי שלושה חודשים, אך קרבן העדה קיים את גירסת ספרי הירושלמי.

האם הולכים בנפשות אחר הרוב

בבלי סט.

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון

בבלי סט.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה

בבלי סט.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לימוד מהראשונים שהולידו קטנים – אינו בירושלמי

בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]

מאימתי הוא נעשה איש וכו'.

בבבלי האריך כאן בשאלה האם לומדים מדורות הראשונים שהולידו כשהיו קטנים. ובירושלמי (יבמות פ"י ה"ז [נט:]), ועיין מה שכתבנו שם) גם כן הביא שהרן הוליד בקטנותו, אך לא דן בשאלה האם לומדים ממנו.

בבלי סט:

הרן הוליד בן שש

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ז [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]

כל דיני בן סורר הם נגד הסברא

כל אילן מיליין לא מסתברין דלא חילופין (כל דיני בן סורר הם נגד הסברא), תני תדע לך שהוא כן, מי היה בדין שיהא חייב - הבן או הבת? הוי אומר הבת, ופטרה התורה את הבת וחייבה את הבן. מי היה בדין שיהא חייב - קטון או גדול? הוי אומר גדול, פטרה התורה את הגדול וחייבה את הקטן. מי היה בדין שיהא חייב - הגונב משל אחרים או הגונב משל אביו ואמו? הוי אומר הגונב משל אחרים, פטרה התורה הגונב משל אחרים וחייבה הגונב משל אביו ואמו. ללמדך שכולן אינן אלא בגזירת מלך.

בבבלי הביא רק שהיה בדין שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה אלא שהיא גזירת הכתוב.

בבלי ע: • פ"ח ה"ב [מב.]

בסעודת מצוה לא ימשך אחר היין – אינו בירושלמי

אכל בחבורת מצוה, אכל בעיבור החדש, אכל מעשר שני בירושלם - ויסרו אותו ואיננו שומע בקולם, יצא זה שהוא שומע בקול אביו שבשמים.

בבבלי היא סברא, שכיוון שעוסק במצוה לא ימשך אחר היין והבשר.

פ"ח ה"ב [מב.]

לברוח מאנשים חשובים

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ח ה"ב [מב.]

סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שייריה

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ח ה"ג [מב.]

מקור אחר לאזהרה לבן סורר

אזהרה לגניבה הראשונה (של בן סורר) מניין? לא תגנובו. אזהרה לגניבה שנייה מניין? לא תגנובו.

בבבלי סג. מקורה מ"לא תאכלו על הדם".

פ"ח ה"ג [מב.]

אל תגנוב את שלך מהגנב

לא תגנוב את שלך מאחר הגנב (אע"פ שהוא גנב אותו ממך) שלא תראה גונב.

בבבלי בבא קמא כז: הוסיף: אלא שבור את שיניו ואמור לו "שלי אני נוטל".

פ"ח ה"ג [מב.]

דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה

אמר רבי הילא: גנב בפני עדים - גנב, בפני הבעלים - גזלן וכו'. רבי שמואל בר סוסרטא בשם רבי אבהו: עד שייגזלו בפני עשרה בני אדם.

בבבלי בבא קמא עט: אין דעה שהוא רק בפני עשרה.

המקור למלקות בבן סורר

בבלי עא:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג א ה"א [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

[מב:] פ"ח ה"ה [מב:]

מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות

כשם שאת דורש באביו ובאמו (של בן סורר ומורה), כך את דורש בזקני בית דין (דיינים), שנאמר: ויצאו - פרט לחיגרים, ואמרו - פרט לאילמים, ידינו לא שפכו - פרט לגידמים, ועינינו לא ראו - פרט לסומין.

בבלי לו: לומד זאת מ"ונשאו איתך" - בדומים לך, ולא דימה זאת לאביו ואימו של בן סורר ומורה²⁷.

[מב:] בבלי עא: • פ"ח ה"ה [מב:]

מת אחד הדיינים – הבן הסורר לא ייסקל לעולם

מת אחד מן הראשונים (מבית הדין שהבן הסורר נידון בפניהם על הגניבה הראשונה למלקות) - אינו נסקל (כשנידון על הגניבה השניה, שדנים אותו לסקילה) וכו', שלא תאמר יעשה דין שני ראשון (ובית הדין השני יחשבו כבית דין ראשון וידונו אותו לעניין זה שאם יגנוב שוב ימיתוהו), לפום כן (לכן) צרך מתניתה (שכיוון שאחד מהראשונים מת לא יוכלו לסוקלו לעולם).

בבלי לא הובא, ובפשטות כן יוכלו לדון אותו שאם יגנוב שוב ימיתוהו.

[מב:] פ"ח ה"ו [מב:]

אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו

סברין מימר (היתה ה"א שאביו ואימו יכולים למחול לו רק) עד שלא עמד בדיון, אתא מימר לך (לכן מחדש לך) ואפילו עמד בדיון. ובשלא נגמר דינו, אבל אם נגמר דינו - לא בדא (אינם יכולים למחול).

בבלי סוטה כה. גם כן הביא שאביו ואימו יכולים למחול לו, אך לא חילק אם נגמר דינו. והרמב"ם (ממרים פ"ז ה"ח) חילק כירושלמי.

[מג:] בבלי עב. • פ"ח ה"ז [מג:]

סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח את תלמודו

צפה הקב"ה שסוף זה עתיד לגמר ניכסי אביו ואת ניכסי אמו, ויושב לו בפרשת דרכים ומקפח את הבריות והורג את הנפשות וסופו לשכח את תלמודו, ואמרה תורה מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב.

בבלי לא הובא שהורג נפשות ושמשכח את תלמודו ("מבקש לימודו ואינו מוצא" שהובא בבבלי בתחילת הקטע - פירש רש"י שמבקש בשר ויין. והפני משה פירש גם בירושלמי ש"לשכח את תלמודו" פירושו שהוא בשר ויין, והוסיף שיש לפותרו בתלמודו ממש, אלא שלא שייך כ"כ).

[מג:] בבלי עב. • פ"ח ה"ז [מג:]

שינה ויין מועטים טובים לצדיקים

יין ושינה וכו' ולצדיקים רע להן ורע לעולם. אמר רבי אבהו: ובלבד יין עם רוב שינה (רק זה מגונה לצדיקים), אמר רבי יונתן: ישינים הן קימעא (פני משה: ושותים מעט יין) מפני שתהא דעתן מיושבת.

בבלי סתם ששינה ויין רעים לצדיקים, ולא חילק ששינה ויין מועטים טובים.

²⁷ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

שלושה מקראות נאמרו במשל

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ד ה"ד [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עב. • פ"ח ה"ח [מג:]

מחלוקת אם מותר להרוג בא במחתרת שהפנה עורפו

תני רבי חייה: במחתרת אין לו דמים, חוץ למחתרת יש לו דמים (לאחר שהבא במחתרת הפנה עורפו וכבר אינו רודף - אסור להורגו). תני רבי שמעון בן יוחי: אפילו חוץ למחתרת אין לו דמים (ומותר להורגו), לפי שממונו של אדם חביב עליו כנפשו, חמי ליה אזיל בעי מיסב ממוניה מיניה וקאים עלוי וקטליה (ראה שבא לגנוב את ממונו, וקם עליו והרגו). **בבבלי** לא דן במקרה שהפנה עורפו. והרמב"ם (גניבה פ"ט ה"א) פסק שלאחר שהפנה עורפו יש לו דמים ואסור להורגו.

האם מותר להרוג רודף שנעשה נרדף

רודף שנעשה נרדף (ראובן רדף אחר שמעון להורגו והתחזק שמעון והתחיל לרדוף אחר ראובן) - מהו להציל את הרודף בנפשו של נרדף? (האם מותר להרוג את שמעון, שכעת הוא הרודף. ונשאל: בשאלה). **בבבלי** לא הביא שאלה זו.

בבלי עב. • פ"ח ה"ט [מד:]

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה

גדול שנעשה קטון (קטן שהתחזק על הגדול ורדף אחריו) - מהו להציל את הגדול בנפשו של קטן (להרוג את הרודף הקטן)? התיב רבי ירמיה: והתנינן יצא ראשו ורובו אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש (ומדוע לא הורגים את הוולד, והרי הוא רודף)? רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חסדא: שנייא היא תמן שאין את יודע מי הרג את מי (שכשם שהוא רודף אחר האם, כך היא רודפת אחריו. ונשאר בספק). **בבבלי** פשוט שניתן להצילו בנפשו ולהרוג את הקטן. גם הבבלי הביא את הראיה מ"יצא ראשו ורובו", אך בבבלי הדחיה היא שלא הוולד רודף אחרי האם אלא משמיה קא רדפו לה.

בבלי עב. • פ"ח ה"ט [מד:]

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד.].

בבלי עב:

בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עב:

מקור אחר למצוות השבת גופו

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד.

גויים לא מצווים על קידוש השם

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד:

פרק ט – הנשרפין

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין פ"ט ה"א [מה].
ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא, שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו (ולכן יהיה מותר לכל אדם לישא את אחותו), חסד עשיתי עם הראשונים שייבנה העולם מהם, אמרתי עולם חסד יבנה.

בבלי נח: גם כן הביא שקין נשא את אחותו משום עולם חסד יבנה, אך לא הביא שהיתה הו"א שיהיה מותר לכל אדם לישא את אחותו.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו פ"ט ה"א [מו].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב], ועיין מה שכתבנו שם.

ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותת אביו פ"ט ה"א [מו].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב], ועיין מה שכתבנו שם.

אמוראים שהחזירו אבידות לגויים בבלי עו:
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"ה [ח], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו].
כתיב ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת וגו'. או בכלי עץ יד אשר ימות בה הכהו וימת וגו' (ומהמילים "אשר ימות בו" לומדין שבאבן ועץ צריך שיעור כדי להמית). כשהוא בא אצל הברזל אינו אומר לא שימות בו ולא שלא ימות בו (שברזל לא צריך שיעור כדי להמית).
בבלי משמע שהמקור לכך שאבן ועץ צריכים שיעור להמית הוא מהמילה "יד", וכן פירש רש"י (ד"ה לא נאמר יד) שמהמילים "באבן יד" ו"בכלי עץ יד" דורשים שצריך שיעור אחיזה ביד. ושיירי קרבן דן בזה.

כיצד ברזל הורג בכל שהוא בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו].
אצל הברזל אינו אומר לא שימות בו ולא שלא ימות בו, אלא אפילו צינורה קטנה (יכולה להמית) דהיא יכלה מקים גו וושטא ומיקטליגה (לנקוב את הוושט ולהורגו).
בבלי גם כן הביא שברזל ממית בכל שהוא, רש"י (ד"ה שהברזל) פירש שממית ע"י שתוחב לו מחט בוושט או בלב, כירושלמי, אך תוס' (ד"ה שברזל) חלקו עליו וכתבו שממית משום שמיזרף זריף (עושה חבורה או מעלה נפח).

הופך את הגירסא – רגליים לדבר שפטור בבלי עו: • פ"ט ה"ג [מו].
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ט ה"ה [מו], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין בבלי עט: • פ"ט ה"ד [מז].
חזקיה שאל: זרק את האבן והיה בה כדי להמית, המית את זה ושיבר את כליו של זה - בזה חידש הכתוב ובזה לא חידש (האם מה שחידש הכתוב שמיתה פוטרת מממון הוא דווקא כשהמיתה והתשלומים לאותו אדם או גם במיתה לזה ותשלומין לזה)? חזקיה שאל: זרק את האבן ולא היה בה כדי להמית, המית את זה (שלא נתכוון אליו, שפטור על כך ממיתה) ושיבר את

כליו של זה - בזה חידש הכתוב ובזה לא חידש (האם פטור ממון אע"פ שאינו חייב מיתה, שהרי לא התכוון אליו)? אמר רבי שמעון אילין דבית רבי תניין (בית רבי היו שונים): אפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור (מממון).

בבלי פשוט שחזקה עצמו פטור מממון אפילו שהתכוון להרוג את זה והרג את זה.

בבלי עט:

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עט: • פ"ט ה"ה [מח]:

גירסא הפוכה במחלוקת ברוצח שנתערב באחרים

רוצח שנתערב באחרים וכו' - רבי שמעון בן לקיש אמר: ברוצח שלא נגמר דינו ונתערב ברוצח שנגמר דינו היא מתניתא, שמואל אמר: בשור בשוורים היא מתניתא.

בבלי הדעות הפוכות: שמואל אמר ברוצח ורשב"ל אמר בשור²⁸.

בבלי פ.

זה וזה גורם - אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ב ה"א [יב].

בבלי פא: • פ"ט ה"ו [מח]:

באלו מקרים כונסים לכיפה, אינו יכול לקבל התראה

רב אמר: במפנים עדיו היא מתניתא (המשנה שכונסים אותו לכיפה היא בעדות מיוחדת), רבי יוסי בן חנינה אמר: בשאינו יכול לקבל התרייה (פני משה: כשלא היה לעדים פנאי להתרות בו, או שעשה את המעשה מרחוק וכיוצא בזה. קרבן העדה: כגון שהוא אילם ואינו יכול לומר "על מנת כן אני עושה").

בבלי יש שלוש דעות: בעדות מיוחדת, שלא בהתראה (ולא "בשאינו יכול לקבל התראה". ושיירי קרבן דן בחילוק בין הבבלי לירושלמי בזה), וכשהעדים הוכחו בבדיקות.

בבלי פב:

מלאך הדביק את זמרי וכוזבי וסתם את פיהם

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פב: • פ"ט ה"ז [מח]:

רצו לנדות את פינחס

ביקשו לנדותו (את פינחס, על כך שהרג את זמרי) אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם.

בבלי לא הביא שרצו לנדותו, אלא רק שביזו אותו ואמרו עליו "ראיתם זה שפיטם אבי אימו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל".

פרק י (בבבלי פרק יא) - חלק

פ"י ה"א [מח]:

סדר הפרקים

כל ישראל יש להן חלק לעולם הבא וכו'.

²⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבבלי בדפוסינו הוא פרק י"א. ורש"י (מכות ב. ד"ה התם קאי) כתב שמסכת סנהדרין מסתיימת בפרק אלו הן הנחנקין, כסדר הפרקים שבירושלמי. וכן כתב מראה הפנים כאן, שסדר הירושלמי הוא העיקרי. וכן הסדר בדפוס המשוניות הוא כסדר שבירושלמי.

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי בבלי צ:–צב. • פ"י ה"א [מחנ:]
האומר אין תחיית המתים מן התורה וכו'.

בבבלי האריך כאן בהרבה מקורות לכך שתחיית המתים מן התורה, ותשובות לדברי המינין שאומרים אין תחיית המתים מן התורה (וכן בברכות טו: ובפסחים סח. הזכיר זאת בקצרה), ובירושלמי לא דן בזה כלל. כמו כן בבבלי הזכיר כאן "ספרי כותים שהיו אומרים אין תחיית המתים מן התורה", ובירושלמי לא הוזכרו כלל ספרים אלה.

חוטאים נוספים שאין להם חלק לעולם הבא בבלי צ: • פ"י ה"א [מט.]
הוסיפו עליהן הפורק עול והמיפר ברית והמגלה פנים בתורה - אין להן חלק לעולם הבא.

בבבלי לא הביא שאין להם חלק לעולם הבא, ורק בשבועות יג. כתב שלדעת רבי על כל העבירות יום הכיפורים מכפר גם אם לא עשה תשובה, חוץ משלוש עבירות אלו שמכפר רק אם עשה תשובה.

האומר דבר בשם אומרו בבלי צ:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי בבלי צא:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא.].

סוגיית מתים שהחיה יחזקאל – אינה בירושלמי בבלי צב:
בבבלי דן במתים שהחיה יחזקאל, מי היו, במה חטאו, איזו שירה אמרו, האם מתו מיד, והאם היו ממש או שהם רק משל. והירושלמי לא דן בזה כלל.

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי צג:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד-כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי בבלי צד, קיא:
עיין מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לג.].

מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה בבלי צד:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי צו:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "מגלה פנים בתורה" בבלי צט: • פ"י ה"א [מט.]
המגלה פנים בתורה וכו' - זה שהוא עובר על דברי תורה בפרהסיא.

בבבלי לא הביא פירוש זה אלא כמה פירושים אחרים: דורש באגדות של דופי, מבזה תלמיד חכם, מבזה חבירו בפני תלמיד חכם, או האומר "מאי אהנו לן רבנן".

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו פ"י ד"א [מט.]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ט [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

אריכות בענייני המשיח – אינה בירושלמי בבלי צו: צט. • פ"י ה"א [מט.]
בבבלי האריך כאן מאוד בענייני המשיח: הסימנים לדור שכן דוד בא, מה יהיה בדור זה, מתי יבוא, חבלו של משיח, וכן הביא שיש מי שאמר שאין משיח לישראל. ובירושלמי לא הובא²⁹.

העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי בבלי צו. • פ"י ה"א [מט.]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שששת אלפים שנה יהיה העולם הזה ואח"כ יחרב. ובירושלמי לא הובא כלל³⁰ (והמורה נבוכים (חלק שני פרק כט ד"ה והעניין) כתב שגם המימרא שבבבלי היא רק דעת יחיד, או שאינה כפשוטה).

הדין בשמים, זכויות ועבירות פ"י ד"א [מט. – מט:]
ארבעה חלוקי כפרה וכו' (מאריך בסוגיית הדין בשמים).
בבבלי סוגיא זו לא נמצאת כאן אלא במסכת ראש השנה (טו. יח.) ויומא (פה. פז.).

הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים פ"י ד"א [מט.]
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות פ"י ד"א [מט:]
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' צדיקים בעולם בבלי צו:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה בבלי צו:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

שמו של המשיח בבלי צח.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁰ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

מהו אפיקורוס

בבלי ק: • פ"י ה"א [נ:]

האפיקורוס - רבי יוחנן ורבי לעזר, חד אמר: כהן (כמו זה) דאמר "אהן ספרא" (מזלזל בתורה, שקורא לה "הספר הזה"), וחרנה (והאחר) אמר: כהן דאמר "אילין רבנין" (מזלזל בחכמים, שקורא להם "חכמים הללו").

בבלי פשוט שהוא המזלזל בחכמים.

ספרי בן לענה והמירם

בבלי ק: • פ"י ה"א [נ:]

הקורא בספרים החיצוניים. כגון סיפרי בן סירא וסיפרי בן לענה, אבל סיפרי המירם (דברי הדיוטות) וכל ספרים שנכתבו מכאן והילך - הקורא בהן כקורא באיגרת.

בבלי כתב רק שספרים חיצוניים הם ספרי צדוקים וספר בן סירא. וספרי בן לענה ומירם לא הוזכרו בבבלי כלל.

התורה נמסרה ככדור

פ"י ה"א [נ:]

כדבונות - ככדור הזה בין הבנות (שמשחקות בו), מה הכדור הזה מקלטת (הבנות מוסרות אותו) מיד ליד וסופה לנוח ביד אחד, כך משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.

בבלי לא הובא.

טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר

פ"י ה"א [נ:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"ב [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותר להתרפא בדברי תורה

פ"י ה"א [נ:]

והלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך - רב אמר: ובלבד ברוקק, רבי יהושע בן לוי אמר: אפילו אמר נגע צרעת כי תהיה באדם ורוקק, אין לו חלק לעתיד לבוא.

בבלי גם כן הביא שתי מימרות אלו, והוסיף עוד דעה שאסור לקרוא לחולה אפילו את הפסוק ויקרא אל משה, אע"פ שאין בו לא חולי ולא נגע, ולא מזכירו לשם רפואה אלא כדי להינצל בזכות דברי תורה.

פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה

בבלי קא:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל

בבלי קא:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [אד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד

בבלי קא:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג

בבלי קא:

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

השעה שנאמר "הסתר אסתיר" היא הקשה בעולם
 אין לך שעה קשה בעולם מאותה שעה שאמר לו הקב"ה למשה ואנכי הסתר אסתיר
 פני ביום ההוא, מאותה השעה (אעפ"כ) וקויתי לו.
בבבלי לא הובא.

ויסב חזקיהו אל הקיר
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברית כרותה לשפתיים – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במועד קטן פ"ג ה"א [יב:].

המעשה שמנשה הרג את ישעיה
 כד דקם מנשה הוה פרי חורי ישעיה בעי מיקטלוניה (מנשה רץ אחר ישעיה ורצה להורגו),
 והוא ערק מן קדמוי ערק לארזא ובלעיה ארזא חסר ציציתיה דגולתיה (ישעיה ברח ונבלע
 בארז, אך ציציתו נשארה גלויה מחוץ לארז), אתון ואמרין קדמוי (אמרו למנשה שראו היכן ציציתו
 של אלישע), אמר לון: אזלון ונסרון ארזא ונסרו לארזא ואיתחמי דמא נגד (נסרו את הארז
 וראו את דמו שותת).

בבבלי יבמות מט: גם כן הובא מעשה זה, אך לא כתב שם שציציתו נשארה מחוץ
 לארז, אלא שנבלע בארז ונסרוהו ומת.

מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה • בבלי קא: • פ"י ה"ב [נא]:
 וילכדו את מנשה בחחים. מהו בחחים? בכירו מניקא (בין ארזים דקים). אמר רבי לוי:
 מולא (דוד עם נקבים) של נחושת עשו לו ונתנו אותו בתוכה והיו מסיקין תחתיו (אש).
 כיון שראה שצרתו צרה, לא הניח עבודה זרה בעולם שלא הזכירה, כיון שלא הועיל לו
 כלום אמר: זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת "בצר לך
 ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו כי אל
 רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם",
 הרי אני קורא אותו (לקב"ה), אם עונה אותי - מוטב, ואם לאו - הא כל אפיא (הקב"ה
 ולהבדיל העבודה זרה) שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו
 של מנשה לפני הקב"ה, והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקב"ה: רבונו של עולם אדם
 שעבד עבודה זרה והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה? אמר להן: אם איני
 מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקב"ה?
 חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו.

בבבלי הביא רק שאסרו את מנשה בנחושתיים ושהוא חזר בתשובה מתוך הייסורים,
 ולא הביא את דוד הנחושת ושקרא לכל עבודה זרה שבעולם ושניסה את הקב"ה אם

יענה לו³¹. כמו כן בבבלי לא הוזכרו כלל חלונות לתפילה ושהמלאכים יכולים לעכב כן את התפילה.

בבלי קה.

לבן הוא כושן רשעתיים

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ט ה"א [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי קז. • פ"י ה"ב [נב:].

שרו של פעור

מעשה במנחם איש גופתה אריה שהיה מגלגל בחביות ובא אליו שרו של פעור בלילה. **בבבלי** לא הובא שיש שר לעבודה זרה.

[נב:] פ"י ה"ב

מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם

עשה לו הקב"ה (לפינחס, כשהרג את זמרי) ששה ניסים וכו': דרכן לפרוש זה מזה והדביק המלאך זה לזה וכו', סתם המלאך את פיהן ולא היו יכולין לצווח וכו'. **בבבלי** פב: גם כן הובאו ששת הניסים הללו - שלא פרושו זה מזה ושלא צווחו וכו', אך המלאך לא הוזכר בניסים אלו, אלא רק שהגביה את המשקוף (זוה הובא גם בירושלמי כאן) ושהשחית בעם.

בבלי קז.

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

[נב:] פ"י ה"ב

אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום

בשעה שבא דוד לחפור תימליוסים (יסודות) של בית המקדש חפר חמש עשר מאוון (מאות) דאמין (אמה) ולא אשכח תהומא, ובסופא אשכח חד עציץ (של חרס) ובעא מירמיתיה (להרימו). אמר ליה (העציץ לדוד): לית את יכיל (להרימני). אמר ליה: למה? אמר ליה: דנא הכא כביש על תהומא (מתחתי מי התהום). אמר ליה: ומן אימת (וממתי) את הכא? אמר ליה: מן שעתא דשמע רחמנא קליה בסיני אנכי ה' אלהיך, רעדת ארעא ושקועת ואנא יהיב הכא כביש על תהומא. אף על גב כן לא שמע ליה, כיון דרימיה (שהרימו) סליק תהומא ובעא מטפא (להציף) עלמא, והוה אחיתופל קאים תמן אמר: כדון דוד מתחנק (עכשיו יטבע דוד ויחנק) ואנא מליך. אמר דוד: מאן דחכם דידע מקימתיה ולא מקים ליה - ייא סופיה מתחנקא (מי שיודע לעצור את מי התהום ולא עוצרם - יהא סופו שיחנק). אמר (אחיתופל) מה דאמר (שם קדוש) ואוקמיה (עצר את מי התהום).

בבבלי מכות יא. וסוכה נג. הובא מעשה זה בכמה שינויים: לא הוזכר שהיה שם עציץ מזמן מתן תורה, ואחיתופל לא עצר את המים ע"י שם קדוש, אלא שדוד שאל האם מותר לכתוב שם קדוש על חרס ולהשליכו שם, ולאחר שקילל את מי שיודע ולא עונה, אחיתופל פסק שמותר, ודוד עשה כך.

³¹ כשיטת הירושלמי להאריך במעשים שמוזכרים בבבלי בקיצור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו פ"י ה"ב [נב:]
 שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אמר להם: אל תמרדו במלכות בית דוד וכו', ואל
 תשאו ותתנו עם מי שהשעה משחקת לו, ואם היתה העצרת (יום טוב של שבועות) ברורה
 זרעו חטים יפות (משום שהן יצליחו בשנה זו). ולא ידעין אם ברורה בטל ואם ברורה בשרב.
בבבלי בבא בתרא קמז. במקום "אל תשאו ותתנו וכו'" הביא "אל תהיו במחלוקת".
 כמו כן לא שאל שם אם היא ברורה בטל או בשרב.

גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא בבלי קז: • פ"י ה"ב [נב:]
 גיחזי אדם גיבור בתורה היה, אלא שהיו בו שלשה דברים: עין צרה ופרוץ בערוה ולא
 היה מודה בתחיית המתים.
בבבלי לא הובא שחטא בכל חטאים אלו, אלא מוזכר בברכות י: שאחז בדדיה של
 אשה.

אלישע נקרא קדוש פ"י ה"ב [נב:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ד [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כשנמנו על אלו שאין להם חלק לעוה"ב יצאה בת קול בבלי קד: • פ"י ה"ב [נג:]
 בשעה שנמנו ואמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא, יצתה
 בת קול ואמרה המעמך ישלמנה כי מאסת אלא כי אתה תבחר ולא אני ומה ידעת דבר.
 ביקשו לצרף את שלמה עמהן (למנותו בין אלה שאין להם חלק לעולם הבא), בא דוד ונשתטח
 לפניו, ויש אומר (אומרים): אש יצאת מבית קודש הקדשים וליהטה סביבותיהם.
בבבלי לא יצאה בת קול על שלושת המלכים וארבעת ההדיוטות. וכשרצו למנות את
 שלמה באו דמות דיוקנו של דוד, אש מן השמים (ולא מקודש הקודשים) ובת קול.

הלשון "רואין לעתיד לבוא" בבלי קח.-ק: • פ"י ה"ג [נג:]
 דור המבול אין להן חלק לעולם הבא ואינן רואין לעתיד לבוא (וכן אותה הלשון לגבי אנשי
 סדום, דור המדבר, עדת קורח ועשרת השבטים).
בבבלי הלשון היא רק "אין להם חלק לעולם הבא".

נח בתיבה בבלי קח:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו בבלי קי.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [נו:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדתו של יוחנן בן קרח בבלי קי: • פ"י ה"ה [נג:]
 עדתו של יוחנן בן קרח (שלא שמעו לירמיהו והלכו למצרים) אין להן חלק לעולם הבא.
בבבלי לא הזכיר דעה זו.

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים" פ"י ה"ה [נג:]
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ישראל גלו לשלושה מקומות, סנבטיון
 שלש גלויות גלו ישראל: אחת לפני מנהר סנבטיון, ואחד לדפני של אנטוכיא, ואחד
 שירד עליהם הענן וכיסה אותם.
בבלי לא הובא. ובסנהדרין סה: הובא נהר סבטיון ששוקט בשבת.

גודלה של עיר הנידחת
 עיר לא כפר (שלא תהיה קטנה מדאי), עיר לא כרך (שלא תהיה גדולה מדאי) - והיא שתהא
 מחמשה ועד עשרה דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: ממאה ועד רובו של שבט.
בבלי טו: המחלוקת היא האם עיר הנידחת מעשרה ועד מאה, או ממאה ועד רובו
 של שבט.

ספיקות בדיני עיר הנידחת
 שנים שהדיחו את שנים, אותם שנים שהדיחו את שנים מהו ליתן עליהם - תורת
 המדיחין (והם בסקילה, או) תורת הנידחים (והם בסייף, שאינם נחשבים מדיחים כי הדיחו רק שנים
 ולא את רוב העיר)? היו שם גרים ותושבין - מהו שישלימו לרוב? היו שם ביברים (חפירה
 בקרקע) של חיה ושל עופות ושל דגים, עוף שהוא טס למעלה מעשרה - מהו (האם הם
 בכלל שללה והם אבודים)? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובאו ספיקות אלו.

שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת – אינו אובד
 שיער הצדקניות שבתוכה מהו (האם הוא כלבושם ואינו אובד, או כנכסים שאובדים)? נישמענה
 מהדא וכו' (ומסיק שאינו אובד).
בבלי שאל זאת ונשאר בספק. אמנם הבבלי ביאר שהספק הוא בשיער של פאה
 נוכרית, אך בירושלמי נחלקו בזה המפרשים: הפני משה פירש כבבלי שהיא פאה
 נוכרית, ושיירי קרבן פירש שהוא שיער העומד ליגזז, וכמאן דאמר שיער העומד ליגזז
 כגזוז דמי.

מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ד ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בתענית פ"א ה"א [א:].

פרק יא (בבבלי פרק י) – אלו הן הנחנקין

סדר הפרקים
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מח:].

פ"א ה"א [נד:]

אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין
 אזהרה למכה אביו ואמו מניין? ארבעים יכנו לא יוסיף - מה אם מי שהוא מצווה להכות (העובר על לאו, שחייבים להכותו), הרי הוא מצווה שלא להכות (לא להוסיף על שלושים ותשע מלקות), מי שאינו מצווה להכות (אביו ואימו) - אינו דין שיהא מצווה שלא להכות.
בבלי לא הובא. מראה הפנים העיר כאן שלכאורה אין מזהירין מן הדין, וביאר שכאן העונש מפורש בתורה, ובמקרה זה כתב הרמב"ם שכן מזהירין מן הדין. אמנם הירושלמי ביבמות (פ"א ה"א [סב.]), ועיין מה שכתבנו שם) חולק על הבבלי וסובר שבאמת מזהירין מן הדין, ואם כן אין קושיא מעיקרא³².

המכה את אביו ולא חיסר ממנו
 באי זו חבורה - כחבורת שבת (או) כחבורת נזקין? אין תימר (אם תאמר) כחבורת שבת - אפילו לא חיסר, ואין תימר כחבורת נזקין עד שעה שיחסר (כגון שיקטע את ידו)? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא ספק זה.

מקור אחר לאזהרה לבן סורר
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"י [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין
 גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין וכו' - מה טעמא דרבי יהודה? מאחיו אפילו מקצת אחיו. מה טעמון דרבנן? מאחיו עד שיהא כולו אחיו.
בבלי מקורו של רבי יהודה שמ"אחיו" ממעט עבדים ו"בני ישראל" ממעט מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. וחכמים לא ממעטים מ"אחיו" עבדים. והיפה עיניי כתב בדעת רבי יהודה שלירושלמי לומדים מכאן לכל מקום שחצי עבד וחצי בן חורין דינו כבן חורין, ולבבלי היא גזירת הכתוב רק כאן.

זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה מסיני
 כי יפלא ממך דבר וכו' דבר - זו אגדה.
בבלי דרש "דבר - זו הלכה", ולא הביא דרשה לגבי אגדה. מראה הפנים וקרנן העדה פירשו בירושלמי שאין כוונתו לאגדה ממש, אלא להלכה למשה מסיני, שהוגדה בע"פ. אך אגרות ראי"ה (ח"א קג ד"ה והנה, עמוד קכד) פירש בירושלמי "אגדה" ממש³³.

³² מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

³³ לדעה שכוונת הירושלמי לאגדה כפשוטה, אולי קשור לכך שדרכו של הירושלמי להביא טעמים אגדתיים, שהירושלמי מחשיב את האגדה כהלכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

א"י וביהמ"ק גבוהים – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בקידושין פ"ד ה"א [מא:].

העבירות שעליהן חייב זקן ממרא – אינן בירושלמי
בבלי הביא כאן מחלוקת תנאים על אלו עבירות זקן ממרא חייב אם התיר: דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, או דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, או אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים. ובירושלמי לא הובא.

בא לידיו מעשה ולימד הלכה – נאמן רק לאחרים
 היה מלמד הלכה ובא ואחר כך אירע לו בו מעשה - עושין לו מעשה (פוסקים ע"פ דבריו), אם עד שלא עשה לימד (לימד רק לאחר שבא לידיו המעשה) - עושין לאחרים ואין עושין לעצמו (אם נוגע אליו, שהרי הוא נוגע בדבר).
בבלי יבמות עז. (ועוד מקומות) כתב שאם לימד רק לאחר שבא לידיו - אין שומעין לו, ולא חילק בין לעצמו לבין לאחרים.

המחלוקת האם מפרישים פאה מהעיסה – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא קמא פ"ט ה"א [לז:].

בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית יושבה בבימ"ד
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חביבים דברי סופרים מדברי תורה
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"א ה"ב [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך
 נביא וזקן (חכם) למה הן דומין? למלך ששלח שני פלמנטרין (שליחי המלך) שלו למדינה, על אחד מהן כתוב "אם אינו מראה חותם שלי וסמנטירין שלי - אל תאמינו לו" ועל אחד כתוב "אף על פי שאינו מראה חותם שלי וסמנטירין שלי - תאמינו לו", כך בנביא כתיב ונתן אליך אות או מופת, ברם הכא (בזקן) על פי התורה אשר יורוך (גם בלא מופת).
בבלי לא הובא.

המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו
 תלת עשרי שנין עבד עליל קומי רביה דלא צריך ליה (רבי יוחנן היה נכנס לפני רבי הושעיה רבו אע"פ שלא היה צריך לו), רבי שמואל בשם רבי זעורא: אילו לא דייו אלא שהיה מקביל פני רבו, שכל המקביל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה.
בבלי לא הובא, אך בדף קי. השווה רבו לשכינה לכמה עניינים.

מזוזה שהוסיף בה פרשה – פסולה
 היא תפילין היא מזוזה (אם הוסיף פרשה במזוזה - פסולה, כמו בתפילין).

בבבלי סובר שרק תפילין נפסלות אם הוסיף פרשה, אך לא מזוזה. ומראה הפנים דן בזה.

חנניה בן עוזר היה בתחילה נביא אמת בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
 חנניה בן עוזר נביא אמת היה (פני משה וקרובן העדה: בתחילה. יפה עיניים: סבר על עצמו שהוא נביא אמת), אלא שהיה לו קיבוסט (פני משה: צער, ויש מפרשים טעות) והיה שומע מה שירמיה מתנבא בשוק העליון ויורד ומתנבא בשוק התחתון (שכלי המקדש ישובו עוד שנתיים).
בבבלי לא הובא שהיה נביא אמת (בתחילה או שסבר כך).

הקב"ה מנבא לרעה וחוזר בו בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
 אמר ליה (ירמיהו לחנניה בן עוזר): אני מתנבא לרעה ואיני יכול ליתן סימן לדברי, שהקב"ה אומר להביא רעה ומתנחם, ואתה מתנבא לטובה, אתה הוא שאתה צריך ליתן סימן לדברך.
בבבלי לא הובא שהקב"ה מתנבא לרעה וחוזר בו. והרמב"ם (יסודי התורה פ"י ה"ד) הביא זאת.

בי"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים שנה בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
 צא מהן עשרים שנה, שאין בית דין של מעלה עונשין וכורתים (עונש כרת).
בבבלי לא הובא.

יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על ישראל בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
 אמר יונה: יודע אני שהגוים קרובי תשובה הן, והריני הולך ומתנבא עליהם והם עושין תשובה, והקב"ה בא ופורע משונאיהן של ישראל, ומה עלי לעשות - לברוח.
בבבלי לא הובא טעם מדוע ברח.

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקלו בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ב [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא תענה" בבלי פט. • פ"א ה"ו [נו:]
 הכל היה בכלל לא תענה ברעך עד שקר (וגם נביא שמתנבא לעקור דבר מהתורה כלול בלא זה, ויצא מן הכלל הזה לידון במיתה).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם שני נביאים צריכים אות ומופת בבלי פט. • פ"א ה"ו [נו:]
 שני נביאים שנתנבאו כאחת, שני נביאים שנתנבאו בכרך אחד - רבי יצחק ורבי הושעיה, חד אמר: צריך ליתן אות ומופת, וחרנה (והאחר) אמר: אינו צריך ליתן אות ומופת (שמסתבר ששניים לא ישקרו).
בבבלי לא הובא.

אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור בבלי פט:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

השטן קיטרג על אברהם – אינו בירושלמי
בבלי הביא כאן אגדה על "אחר הדברים האלה" שנאמר באברהם אבינו, שיש מפרשים שהוא אחר דבריו של השטן שקיטרג על אברהם שלא הקריב קרבן בשביל בנו, ועוד פירושים. ובירושלמי לא הובא³⁴.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי"
 בבלי נז. • השמטות ד"ה שם רמ"ה
 משום הכי נקיט במתניתין שם יכה יוסי את יוסי משום דאית ביה כ"ו כמנין הוי"ה בגימטריא וסמ"ך סימן (כלומר הסמ"ך שיש ביוסי אינו בחשבון).
בבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה בכל) פירש שהטעם הוא שהמילה "יוסי" היא בגימטריא "אלקים".

³⁴ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

מסכת מכות

פרק א – כיצד העדים

סדר המסכתות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בבבלי מפורש שמסכת מכות לאחר סנהדרין, ובירושלמי היא נמצאת לפניו. הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשנה מביא שיש נוסחאות שמכות היא חלק ממסכת סנהדרין, ודעת עצמו שהן מסכתות נפרדות. לצד שהן אותה מסכת, פשוט שמכות צריכה להיות בסוף סנהדרין.

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

אמר רבי יוסי בן חנינה: הכל היה בכלל לא תענה ברעך עד שקר וכו' (פותח מיד בדיני עדים זוממים).

בבבלי פותח בענייני לשון המשנה (נעשים זוממין)¹.

אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

פ"א ה"א [א.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאין כאשר זמם כשהעידו שהוא בן גרושה

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בר פדייה (פדא) אמר: המחלל לא נתחלל, היאך זה מתחלל? (הטעם שעדים זוממים שהעידו באחד שהוא בן גרושה לא נעשים כבני גרושה תחתיו, הוא מקל וחומר, שהרי הבעל בעילה אסורה שמחלל את זרעו - לא מתחלל בעצמו, ק"ו לעדים זוממים שרק רצו לחלל אותו ולא חיללו). **בבבלי** הביא את דברי בר פדא, דחה אותם, והסיק שמקורו מ"ועשיתם לו כאשר זמם" - לו ולא לזרעו².

עדים זוממים לוקים משום לא תענה

בבלי ב:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדים זוממים על תשלום כתובה

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

ואין משלמין כל הכתובה אבל משלמין הן טובת הניית (הנאת) כתובה - כיצד? אומר כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שמא תמות בחיי בעלה וירשנה בעלה, או שמא ימות בעלה בחייה, וירש הלה את כתובתה, לפי כך (לפי חשבון זה) הוא משלם. **בבבלי** לא פירש שהיא טובת הנאה, והרמב"ם (עדות פכ"א ה"א) פסק כירושלמי שהוא לפי טובת הנאה, ומראה הפנים ושיירי קרבן דנו בזה.

שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא לתבוע

בבלי ג. • פ"א ה"ב [א.]

המלוה את חבירו על מנת שלא לתבועו - שביעית משמטתו (שנחשב "לא יגוש").

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הביא רק שאם הלווה לעשר שנים אין שביעית משמטת, ולא דן במלווה על מנת שלא לתובעו. והרמב"ם (שמיטה ויובל פ"ט ה"ט) פסק כירושלמי.

בבלי ג.

המוכר על מנת שאין אונאה

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ד. • פ"א ה"ג [ג.]

יש צד שחוששים לגמלא פרחא

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את הנפש בלוד, באו אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי, ובאו אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו בעשרה בחדש בציפורי - ההורג אינו נהרג שמא עדים זוממין הן, והעדים אינן נהרגין שמא אמת אמרו (פני משה: הספק הוא האם כיוון ששתי כתות המזימים סותרות זו את זו (האם העדים היו בקיסרי או בציפורי) הן נפסלות והעדויות כשרה, או שכיוון ששתי כתות המזימים מעידות שהעדים לא היו בלוד - העדים זוממים ועדותם פסולה. גליון אפרים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת): הספק הוא האם בגלל "והצילו העדה" מזכים אותו שמא המזימים הלכו בגמלא פרחא (מין גמלים שמהירים כעוף הפרח) מציפורי לקיסרי).

בבבלי לא הביא את ספק זה, ופשוט שלא חוששים לגמלא פרחא.

פ"א ה"ד [ג.]

עד זומם נפסל למפרע

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ג [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ו. • פ"א ה"ז [ד.]

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי

רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: לעולם (אפילו אם אנו יודעים שהוא מזיד) אינו נהרג עד שיהו שני עידיו מתרין בו.

בבבלי במשנה הגירסא היא "רבי יוסי" סתם, ובגמרא הביא את דעת רבי יוסי ברבי יהודה שחולק ואומר שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, וכשיודעים שהוא מזיד (כגון שהוא שונא, או שהוא חבר דהיינו תלמיד חכם) אין צריך התראה. ובירושלמי לא הובאה הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין וכו'.

בבלי ה. • פ"א ה"ז [ד.]

המקור שמזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם"

הפסוק הזה אמור בשתי כיתי עדים (כת זוממים וכת מזימים): כי יקום עד חמש באיש - עד זומם שהוא עונה באיש, לענות בו - לא בעידותו (עדים זוממים צריכים להעיד דווקא בעדים המוזמים עצמם (לומר "עמנו הייתם"), ולא בגופה של עדות (שאם אמרו "זה הדבר לא כך היה" אינם מוזמים אלא מוכחשים)).

בבבלי לא הביא דרשה זו, אלא למד זאת מ"והנה עד שקר העד שקר ענה - עד שתשקר גופה של עדות" או מ"לענות בו סרה - עד שתסרה גופה של עדות". הרמב"ם (עדות פ"ח ה"ב) כתב שאם המזימים אמרו גם "עמנו הייתם" וגם "זה הדבר לא כך היה" אינם מוזמים אלא מוכחשים, והלחם משנה הקשה מה מקורו, ונשאר בקושיא. ומראה הפנים (כאן) ביאר שמקורו הוא הירושלמי כאן.

מחלוקת אם עדים זוממים צריכים התראה
 עדים זוממין מהו שיהו צריכין לקבל התרייה (התראה)? רבי יצחק בר טבלי בשם רבי לעזר: עדים זוממין אינן צריכין לקבל התרייה, אמר רבי אבהו: לא חיישון לון? (האם הם לא חוששים לעצמם? בתמיה, והרי צריך להתרות בהם שאם נתרה אולי יחששו ויחזרו בהם).
בבלי פשוט שאין צריכים התראה, וכן בכתובות לג. דן בזה, והסיק שאין צריכים התראה.

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין עונשים ממה מצינו
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד שכפר – דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ד ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כדי דיבור
 הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – אלו הן הגולין

גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך עליה
 היא (דרך) עלייה - היא (דרך) ירידה (ופירושו המפרשים שהכוונה לירידה שהיא צורך עליה, כדלקמן).
בבלי לדעת רש"י (ד"ה להביא) וכן גירסת הגמרא שלנו, בירידה לצורך עלייה גולה, ולדעת הרמב"ם (רוצח פ"ו ה"ג) אינו גולה. הירושלמי לא הזכיר במפורש "ירידה לצורך עליה", אך פירושו המפרשים שזו כוונת הירושלמי כאן (שפשוט שאין כוונתו שירידה ועליה שוות, שהרי מפורש במשנה החילוק ביניהן), אלא שנחלקו המפרשים בפירושו: לקרבן העדה (ד"ה היא עליה) גולה, ליפה עיניים אינו גולה, ומראה הפנים (ד"ה היא) כתב שאפשר לפרש בירושלמי כשתי השיטות.

המחלוקת בנשמת הברזל לא תלויה באם למקרא ולמסורת
 מה טעמיה דרבי? נאמר כאן נשילה ונאמר להלן כי ישל זיתך, מה נשילה שנאמר להלן נשירה אף כאן נשירה. מה טעמון דרבנין (רבנן)? נאמר כאן נשילה ונאמר להלן ונשל ה' אלהיך את הגוים האל מפניך וגו' מה נשילה שנאמר להלן מכה אף כאן מכה.
בבלי תלה זאת במחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת.³

³ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

כיצד הזורק אבן אינו מזיד

ויש לו רשות לזרוק את האבן לרשות הרבים? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר שהיה כותלו גוהא (וסותר את כותלו).

בבבלי גם כן תירץ כך, אך הקשה על זה "איבעי לי לעיוני" והסיק שסותר את כותלו בלילה לאשפה⁴.

גלות בגר תושב

בבלי ח: • פ"ב ה"ה [ו:]

וגר תושב על ידי גר תושב (גר תושב גולה דווקא אם הרג גר תושב, אך אם הרג ישראל אינו גולה אלא נהרג).

בבבלי במשנה הגירסא היא: "וגר תושב אינו גולה אלא ע"י גר תושב", והגהות הגר"א הגיה שצריך לגרוס בבבלי כמו בירושלמי.

בן ואח – האם נעשים גואלי הדם

בבלי יב. • פ"ב ה"ה [ו:]

תנא רבי שילא בר בינה וכו': מי שהכה את בנו - אין בנו השיני נעשה גואל הדם להמית את אביו, אבל אח שהכה את אחיו - אחיו השיני נעשה גואל הדם להמית את אחיו. תני רבי ליעזר בן יעקב וכו': מי שהכה את בנו - בנו השיני נעשה גואל הדם להמית את אביו, אבל אח שהכה את אחיו - אין אחיו השיני נעשה גואל הדם להמית את אחיו.

בבבלי לא דן באח אלא רק בבן, וחילק שבנו לא נעשה גואל הדם, ובן בנו כן.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע

בבלי ט. • פ"ב ה"ה [ו:]

דתינן תמן רבי יודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע, הא אם ראה פורש וכו' ביושב בבית אפל היא מתניתא, כך אנו אומרים: היושב בבית אפל לא יפרוש את שמע (המשנה שלא יפרוש את שמע היא לא בסומא אלא באדם שנולד בבית אפל (כגון מערה) ולא יצא ממנו, ולכן לא ראה מאורות מימיו).

בבבלי לא הובאה דעה זו, ופשוט שדברי רבי יהודה הם בסומא. ותוס' (מגילה כד. ד"ה מי, בבא קמא פז. ד"ה וכן (השני)) הביאו את הירושלמי.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי

בבלי ט:

עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד].

הפרישו ערי מקלט בינתיים עד שכבשו ערים אחרות

בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ו:]

עד שלא הפרישו שכס בהר אפרים - לא היתה קולטת, הפרישו קרית יערים תחתיה (בינתיים), עד שכיבשו את שכס. עד שלא הפרישו קדש בגליל - לא היתה קולטת, הפרישו גמלה (שם עיר) תחתיה (בינתיים), עד שכיבשו את קדש.

בבבלי לא הובא שהיו ערים שקלטו עד שכבשו ערים אחרות.

מחלוקת אם עושים בערי מקלט בתי בר

בבלי י. • פ"ב ה"ו [ו:]

אין עושין בתוכן לא בית הבד ולא בית הבצירה דברי רבי נחמיה (מהחשש שכך גואל הדם יהיה מצוי שם), וחכמים מתירין.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי מחלוקת רבי נחמיה וחכמים היא האם מוכרים בערי מקלט כלי זיין וכלי מצודה (שהורגים בהם חיות), מהחשש שגואל הדם יקנה אותם שם ויהרוג את הרוצח.

בבלי י.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ו [ז].

יואב פירנס את ישראל

וישלח ביד בניו ויפגע בו וימיתו (את יואב) ויקברוהו בביתו במדבר - וכי מדבר היה ביתו? אלא ללמד שכוון שמת יואב שר צבא ישראל נעשו ישראל כמדבר. אין תימור (אם תאמר שפירושו) שהיה בוז (משלל האויבים) ובונה להן (לישראל) דימוסיות ומרחצאות - שבח, ואין תימור שהיה בוז ומאכיל חכמים ותלמידיהם - שבח שבחים. **בבבלי** סנהדרין מט. פירש "מדבר" - שביתו היה מופקר לעניים להתפרנס ממנו, ושהיה מנוקה מגזל ועריות כמדבר.

בבלי י. • פ"ב ה"ו [ז].

צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר מקלט

רבי ליעזר בן יעקב אומר: מקלט מקלט כתיב בפרשת דרכים כדי שיהא הרוצח רואה את הכתוב והולך. אמר רבי אבון: כמין יד היתה מראה להן את הדרך. **בבבלי** כתוב שהיה כתוב מקלט מקלט, אך לא שהיתה כמין יד.

פ"ב ה"ו [ז].

חוטא מהו עונשו

שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו? אמרה להם: חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה: חוטא מהו עונשו? אמרה להן: הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו? אמר להן: יעשה תשובה ויתכפר לו (בפשטות הכוונה לכל חוטא, אך שיירי קרבן פירש שהכוונה כאן רק לאומר מותר). **בבבלי** לא הובא.

בבלי יא. • פ"ב ה"ו [ז].

קללת חינם מועילה בעת רצון

כתיב כציפור נודד כדרור לעוף כן (איש נודד ממקומו) (פני משה הגיה: קללת חינם לא תבוא) ותימר אכן (ומדוע חוששים שיתפללו על הכהן הגדול שימות, והרי ממילא תפילתם לא תועיל)? תיפתר שהיה עת ועונה (שמא תהיה עת רצון, ובעת רצון מתקיימות גם קללות חינם). כ"י דמר (כמו שאמר) רבי יוסי בן חלפתא: עתים (זמני רצון) הן לתפילה. אמר דוד לפני הקב"ה: רבון העולמים בשעה שאני מתפלל אליך תהא עת רצון. **בבבלי** גם כן הקשה כך, ותירץ שהיא לא קללת חינם, שהכהן הגדול כן אשם, שהיה לו לבקש רחמים על בני דורו. ושיירי קרבן הקשה גם על תירוצו של הירושלמי, שאע"פ שהיא עת רצון איך תתקבל קללת חינם, ודן בזה.

בבלי יא.

אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ז].

מחלוקת כמה ערים יהיו לעתיד לבוא

שלש ערים הפריש משה בעבר הירדן, משבאו לארץ הפרישו עוד שלש, ולעתיד לבוא מפרישין עוד שלש, שנאמר שלש שלש שלש הרי ט'. אבא שאול אומר: שלש שלש שלש

שלוש שלש הרי ט', ועוד הרי שנים עשר. רבי נהוראי אומר: שלש שלש שלש הרי ט', ועוד הרי שנים עשר, על השלש - הרי ט"ו.
בבלי לא הובא.

פ"ב ה"ו [ז]:

חמישה דברים חסרו במקדש שני

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"א [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ו [ז]:

צריך להודיע שאינו יודע שתי מסכתות

היך בר נש דחכם חדא מיכלה (אדם שיודע מסכת אחת) ואזיל לאתר ואינן מייקרין ליה כד הוא חכם תרין מיכלה (מכבדים אותו כאילו יודע שתי מסכתות) - צריך לומר לון חדא מיכלא אנא חכים (צריך לומר להם שהוא יודע רק מסכת אחת).
בבלי לא הובא.

בבלי יא:

האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יב.

קבורה בערי הלוויים

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ז [ח.]:

מקדריין בחבל של חמישים אמה

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

על פרק ג אין ירושלמי

בבלי יג.-כד:

חסרונו של פרק ג במסכת מכות

בדפוסים שלפנינו חסר כל פרק שלישי בירושלמי (כשם שחסרים בשבת פרקים כא-כד ובנידה פרקים ד-י). אמנם בכתבי יד נמצא ירושלמי על פרק זה, ואדרבה, פרק זה ארוך יותר משני הפרקים הראשונים גם יחד. וביארו שהטעם שהשמיטוהו מהוצאות שלפנינו הוא שדרך הסופרים היתה, כידוע, שכאשר סוגיא בירושלמי נכפלת כמה פעמים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות. ובפרק ג במכות כל הפרק כולו הוא מסוגיות שנכפלו כבר במקומות אחרים (ספר הלכות הירושלמי נספח א).

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

בבלי כב: • השמטות ד"ה בריקאנטי

מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות

המלקות צריכה להיות על חוט השדרה עשרה, לימינו עשרה, לשמאלו עשרה, בבטנו תשע.

בבלי במשנה מפורש שמכה אותו שליש מלפניו ושני שליש מלאחריו.

מסכת שבועות

פרק א – שבועות שתיים

סדר המסכתות
בבלי מסכת שבועות לאחר מכות, וכן הסביר כאן מה הטעם לזה. ובירושלמי היא לאחר מסכת בבא בתרא.

פתיחת המסכת
שנים שהן ארבע לחיוב ושנים שהן ארבע לפטור, או ארבע לחיוב וארבע לפטור וכו'? (פותח מיד בדיני חיוב ופטור).
בבלי פותח בענייני סדר המסכתות¹.

הכנסה והוצאה אחת הן
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבת פ"א ה"א א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

דלתות היכל שתיים שהן ארבע
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לאיסור הוצאה והכנסה
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כפרה על שמייעטתי את הירח – אינו בירושלמי
ושעיר עזים חטאת לה' - חטא שאין יודע בו אלא ה' שעיר זה מכפר.
בבלי דרש מפסוק זה עוד דרשה נוספת: אמר הקב"ה שעיר זה (של ראש חודש) יהא כפרה על שמייעטתי את הירח (ומסורת הש"ס על הבבלי הדגיש שאין להבינו כמשמעו ח"ו)².

מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת
העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה בשחרית (וכן נחלקו גם בשאר יו"ט ולא רק בראש השנה) - בית שמאי אומרים מתפלל שמונה (ג' ברכות ראשונות, ג' אחרונות, ושתי ברכות

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

נפרדות לשבת ולי"ט) ובית הלל אומרים שבע (כולל את ברכת שבת וי"ט בברכה אחת), במוסף - בית שמאי אומרים עשר ובית הלל אומרים תשע (אותה מחלוקת, אלא שבמוסף יש עוד שתי ברכות לזכרונות ושופרות. ומלכויות כלולה באותה ברכה עם קדושת י"ט).
בבלי עירובין מ. הביא את מחלוקתם רק במוסף ולא בשחרית.

שעירי ראש השנה – האם הם מדין ראש חודש
בבלי ט. • פ"א ה"ד [ו.]
רבי יוסי בעי: שני שעירי ראש השנה - מחמת ראש חדש באין (או מדין ראש השנה)? וכו' אלא זה זה מחמת ראש חדש (פני משה הגיה: ראש השנה. קרבן העדה גם הביא כגירסת הפני משה, אך קיים גם את גירסת הספרים). אמר רבי אמברי: לית יכיל (אינך יכול לומר כן), דכתיב מלבד עולת החודש וכו' (ומוכח שאחד השעירים הוא מדין ראש חודש ואחד מדין ראש השנה).
בבלי לא הובא.

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין
בבלי י.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו
בבלי יא:
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקום ההזאות במקדש
בבלי יג:
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק עבירה, מזמור לתודה
בבלי יג: • פ"א ה"ה [ו:]
שלשים ושנים שעירים קריבין על הציבור בכל שנה וכו' כיון ששמע משה כן, אמר: מעתה מי שבאת לידו ספק עבירה צריך להביא כל קרבנות הללו? רבי תנחומא בשם ריש לקיש: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה והתודה עליו וגו' (ששעיר המשתלח מכפר על כל ספק עבירה ואין צריך להביא את כל הקרבנות הללו) התחיל ואמר: מזמור לתודה, על שם והתודה עליו.
בבלי לא הובא (וציון ירושלים כאן הביא שהפוסקים נחלקו על מה נתקן מזמור לתודה, ולא הביאו את הירושלמי).

הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים
פ"א ה"ו [ו:]
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בסנהדרין פ"ח ה"ז [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות
פ"א ה"ו [ו:]
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"ב
בבלי יב: • פ"א ה"ו [ז.]
עשה (יום הכיפורים מכפר) - אף על פי שלא עשה תשובה, לא תעשה - רבי שמואל בשם רבי זירא: והוא שעשה תשובה.
בבלי סובר שאין חילוק בין עשה ללא תעשה (לגבי יו"ב כשלא עשה תשובה): לרבי על שניהם הוא מכפר, ולחכמים על שניהם אינו מכפר.

פ"א ה"ו [ז.].

האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ו [ז.].

עולה מכפרת על הרהור

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יג. • פ"א ה"ו [ז.].

האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ז [ח.].

גירסא הפוכה במחלוקת האם הוידוי מעכב בשעיר המשתלח

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ו ה"ב [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – ידיעות הטומאה

פ"ב ה"א [ט.].

מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום

נזיר שניטמא בטומאת קבר התהום - ריש לקיש אמר: אין הנזיר מגלח, ורבי יוחנן אמר: הנזיר מגלח.

בבבלי לא הובאה מחלוקת זו. בנזיר סג: במשנה דן רק במקרה שאחרי שגילח תגלחת טהרה (בסוף הנזירות) נודע לו שנטמא קודם לכן בטומאת התהום (אך בירושלמי כאן מדובר שנודע לו בתוך הנזירות שנטמא). ומראה הפנים כאן כתב שאפשר שדברי ריש לקיש כאן הם דעת רב המנונא בנזיר סד; אך לגבי דעת רבי יוחנן פשוט שלא הובאה בבבלי.

פ"ב ה"א [ט.].

טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא במת

ירד לטבול מטומאה חמורה (כגון מת) ונסמכה לו טומאה קלה (כגון נבילה ושרץ) - עלתה לו טומאה קלה (אע"פ שלא ידע שנטמא בה), ליידיא מילה (לאיזה עניין)? שאם טבל ונכנס למקדש פטור. ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה - לא עלתה לו טומאה חמורה, ליידיא מילה? שאם טבל ונכנס למקדש חייב (שהטבילה לא טיהרה אותו מהטומאה החמורה כיוון שלא ידע שנטמא בה ולא התכוון להיטהר ממנה בטבילתו). הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה - לא (קרוב העדה לפני משה: הטבילה לא הועילה לו). הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה - לא (קרוב העדה: הטבילה לא הועילה לו. פני משה: במקרה זה הטבילה כן הועילה לו).

בבבלי לא הובא שהטבילה תלויה האם הטובל ידע שנטמא, ובפשטות בכל המקרים הללו הטבילה כן תועיל לו. וכן הקשה מראה הפנים שאין שום סברא לחלק בזה בין טומאה חמורה לקלה (ולכן כתב שנראה לפרש את הסוגיא באופן אחר, אך בפני משה ובקרוב העדה פירשו את הסוגיא כמשמעה, וכדלעיל).

פ"ב ה"א [י.].

צירוף העלם טומאה והעלם מקדש

רבי יסי בעי: אכל חצי זית בידיעת קודש והעלם טומאה וכחצי זית בידיעת טומאה והעלם קודש - העלימות מהו שיצטרפו? (האם יתחייב קרבן כמו בכזית שלם? ונשאר בספק). **בבבלי** לא הובא ספק זה לגבי טומאת מקדש, אך בשבת עא. הסתפק בספק דומה לגבי שבת - האם מצטרפים חצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחצי גרוגרת בזדון

שבת ושגגת מלאכות, והסיק שמצטרפים. ומראה הפנים ושיירי קרבן כאן הביאו את הסוגיא בשבת.

מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות
בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י:]
הירושלמי כאן הובא (ביתר אריכות) גם בסנהדרין פ"א ה"ג [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותר להתרפא בדברי תורה
בבלי טו:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביאה במקצת – לא שמה ביאה
בבלי יז: • פ"ב ה"ג [י:]
מיטמא (בפנים) [בחון] (כך הגיהו פני משה וקרובן העדה) עד שיכניס ראשו ורובו (למקדש, אך ביאה במקצת לא שמה ביאה).
בבבלי כאן כתב שלגבי בית המנוגע אפילו אם נכנס כולו חוץ מחוטמו - אינה נחשבת ביאה, וטהור. ובזבחים לב: נחלקו אמוראים האם ביאה במקצת שמה ביאה בטמא שנכנס למקדש (כמו המקרה בסוגייתנו כאן. ותוס' כאן (ד"ה אפילו) דנו בחילוק בין בית המנוגע לטומאת מקדש).

שיעור השתחוואה
בבלי טז: • פ"ב ה"ג [יא.]
שיעור השתחוואה (כדי הילוך) עשר אמות וכו', רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: עד כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו, אבא בר הונא בשם רבי יוחנן: עד כדי שאילת שלום מתלמיד לרב - שלום עליך רבי.
בבבלי השיעור הוא כקריאת הפסוק "וכל בני ישראל וגו'" ונחלקו אם הוא מתחילתו או מאמצעיתו.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
בבלי יז:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות
בבלי יז:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

משמש עם הטהורה ונטמאת
בבלי יז:–יח:
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – שבועות שתיים

איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק
בבלי כ:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד
בבלי כ:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא.

החילוק בין שבועת שווא לשקר

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב. • פ"ג ה"ב [יב:]

מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב. • פ"ג ה"ג [יג:]

נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואבלה

שבועה שלא אוכל פת וכרכה בעלי קנים ועלי גפנים ואכל - אינו חייב אלא אחת, שבועה שלא אוכל פת וחרצנין וזגין וכרכה בחרצנין וזגין - חייב על כל אחת ואחת (הפני משה פירש שברישא החידוש שחייב על הפת אע"פ שכרכה, ובסיפא חייב על כולם כי נשבע גם על החרצנים והזגים. והמשנה למלך (מאכלות אסורות פ"ד ה"ב) גרס שגם ברישא נשבע גם על עלי הקנים והגפנים, וברישא חייב אחת על העלים ופטור על הפת משום שלא נגעה בגרונו, ובסיפא חייב גם על הפת משום שהחרצנים והזגים אינם ראויים לאכילה ולכן אינם חוצצים).

בבבלי לא הובא, ורק לגבי מצה ומרור כתב בפסחים קטו: שאם כרכן בסיב ובלען לא יצא.

פ"ג ה"ד [יד:]

האם חלב בכלל בשר

באומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה וכו' (ואם יאכל חלב יעבור על השבועה). **בבבלי** לא הובא. נחלקו הראשונים האם חלב בכלל בשר, ושיירי קרבן הוכיח מהירושלמי הזה שחלב בכלל בשר, וכן הוכיח שהבבלי לכאורה חולק על זה (והביא גם את מחלוקת הראשונים בזה).

פ"ג ה"ד [יד:]

אין חילוק מלאכות ביום הכיפורים

שאין אבות מלאכות ביום הכיפורים. אילו מי שעשה כולם בהעלם אחד כלום חייב, אלא אחת על כולן (משום שאין בו חילוק מלאכות). אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה (בהעלמות נפרדות) שמא אינו חייב על כל אחת ואחת? (בתמיה, שבזה פשוט שחייב על כל אחת ואחת).

בבבלי לא הובא שאין חילוק מלאכות ביום הכיפורים.

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [יד:]

שבועה שלא אוכל מצה

שבועה שלא אוכל מצה (כל השנה) - אסור לוכל (לאכול) מצה בלילי הפסח, שלא אוכל מצה בלילי הפסח - לוקה ואוכל מצה.

בבבלי לא הובא. והרמב"ם (שבועות פ"ה ה"ח) והשו"ע (אר"ח סי' תפה סעיף א) פסקו כירושלמי.

בבלי כה. • פ"ג ה"ה [טו:]

פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא

רבי בא (אבא) בשם שמואל: שבועה שנתן פלוני ופלוני מנה ונמצא שלא נתן - מאחר שאין בידו לבא (להבא) אין בידו לשעבר (כיוון שאי אפשר להישבע לעתיד שפלוני יתן לפלוני מנה, שהרי אין הדבר בידו של הנשבע, אין בזה גם שבועה על העבר).

בבבלי גם כן הובאה דעת שמואל, אך הביא גם שרב חולק על כך וסובר שיש בזה שבועה לעבר, וחייב.

קטן פטור מאיסור שבועה

בבלי כו. • פ"ג ה"ה [טו:]

לכל אשר יבטא - פרט לקטן, האדם בשבועה - פרט לאנוס, ונעלם ממנו - פרט למזיד.
בבבלי הביא רק את המיעוטים לאנוס ולמזיד, ולא הזכיר מיעוט לקטן. ומראה הפנים
דן מדוע הירושלמי היה צריך לזה מיעוט, והרי קטן ממילא פטור מכל המצוות.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק

בבלי כא. • פ"ג ה"ז [טז:]

שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ואכלה (אכלה רק לאחר שעבר היום ולא באותו היום) -
רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין פטור, לא טעמא דאהן (טעמם שונה): טעמא דרבי
יוחנן משם שאינו ראוי לקבל התרייה (שהתראת ספק לא שמה התראה), טעמא דריש לקיש
משום שהוא בלא תעשה שאין בו מעשה (אך התראת ספק שמה התראה).
בבבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן סובר שהתראת ספק שמה התראה וריש לקיש סובר
שלא שמה התראה. ובבבלי ג: הקשה סתירה בדברי רבי יוחנן, שיש מקום שרבי יוחנן
סובר שלא שאין בו מעשה כן לוקים עליו, ולגירסת הירושלמי אין סתירה כלל³ (אמנם
בירושלמי יבמות פ"א ה"ז [סה.] הגירסא כמו בבבלי: רבי יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק, רבי
שמעון בן לקיש אמר אין מקבלין התרייה על הספק. ועיין מה שכתבנו שם).

התראת ספק בספק שיתברר למפרע

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ז [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו', חיפה

פ"ג ה"ז [טז:]

אבימי אחוי (אחיז) דחיפה אמר: שמשית (למדתי) בנדרין, שמשית בשבועות. בעי חיפה
מיבדקיניה (לבודקו): היו לפניו חמש ככרין ואמר שבועה שאוכל ככר זה, וחזר ואמר
שתיים אילו, וחזר ואמר שלשה אילו וכו' ואכל את הראשונה? אמר ליה: חייב על כל
אחת ואחת. אמר ליה: אינו חייב אלא אחת וכו'. חזר חיפה ובדקיה: היו לפניו חמש
ככרות ואמר שבועה שאוכל חמש ככרים אילו, וחזר ואמר ארבע, וחזר ואמר שלש וכו'
ואכל כולם? אמר ליה: אינו חייב אלא אחת. אמר ליה: חייב על כל אחת ואחת וכו'.
אמר רבי יוסי: מסתברא כאחוי דחיפא (אבימי) באחרייתא (במחלוקת השנייה) וכחיפה
בקדמייתא (הראשונה).

בבבלי הדעות הפוכות: אבימי הוא ששאל את שתי השאלות הללו ועיפא (בירושלמי
בכל המקומות שמו חיפה או חיפא) הוא שענה⁴. כמו כן בבבלי לא הובא שבשאלה השניה
מסתבר כדעת העונה. ובפשטות דעת הבבלי שבשתיהן מסתבר כדעת השואל, וכן
משמע מלשון הבבלי "אישתבשת". וכן הרמב"ם (שבועות פ"ד ה"ג) פסק בשתי השאלות
כדעת השואל.

נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת

פ"ג ה"ח [יז.]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף ע.

⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף ע.

פ"ג ה"ח [יז].

מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ח [יז].

אין מרובע בבריות

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ: • פ"ג ה"ח [יז].

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כז:

האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ט [יח].

מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי

שבועה שאוכל ככר זו, שבועה שלא אוכלנה - הראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שווא, כיצד עושין לו? אומרים לו שיאכל, מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי. שבועה שלא אוכל ככר זו, שבועה שאוכלנה - ראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שווא, כיצד עושין לו? אומרים לו שלא יאכל, מוטב לעבור על שבועת שווא לחוד ולא על שבועת שווא וביטוי.

בבבלי לא הובא. והשו"ע (יר"ד סי' רלח סעיף טז) פסק כירושלמי הזה.

בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח].

שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה

שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר קיים את הראשונה וביטל לשנייה, ריש לקיש אמר ביטל לראשונה ולא קיים לשנייה. שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר ביטל את הראשונה וקיים לשנייה, ריש לקיש אמר ביטל את הראשונה והשנייה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת. שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר קיים את שתיהן, וריש לקיש אמר קיים לראשונה ושנייה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת. שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה - על דעתיה דרבי יוחנן חייב שתים, על דעתיה דריש לקיש אינו חייב אלא אחת, אוף (אף) רבי שמעון בן לקיש מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין.

בבבלי לא הובא.

פ"ג ה"י [יח].

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות

הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"ב [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"י [יח].

לאו שאין בו מעשה

כל לא תעשה שיש בו מעשה לוקה, ושאין בו מעשה אינו לוקה חוץ מן המימר והנשבע ומקלל את חבריו בשם.

בבבלי תמורה ג. גם כן הובא, והוסיף שיש דעה שגם המקדים תרומה לביכורים לוקה.

בבלי כט.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"א [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – שבועת העדות

יושב כשר לעדות

בבלי ל.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה פסולה לדון

פ"ד ה"א [יט.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר שאין אשה מעידה

בבלי ל. • פ"ד ה"א [יט.]

מעתה אין האשה מעידה (- מנלן?), רבי יוסי בי רבי בון רבי הונא בשם רבי יוסי: נאמר כאן שני (בפרשת אלדד ומידד) ונאמר להלן על פי שנים עדים - מה להלן על פי שנים עדים (ולא נשים) אף כאן על פי שנים עדים.

בבבלי לומד בפשטות מ"אנשים" שממעט נשים. והוסיף החתם סופר כאן (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) שגם לירושלמי "איש" ממעט אשה, אך "אנשים" לא ממעט נשים, שכל התורה בלשון זכר נאמרה.

פסול קורבה בדיונים

פ"ד ה"א [יט.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד

בבלי ל.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"י ה"ח [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכות שגלמדות מ"מדבר שקר תרחק" – אינן בירושלמי

בבלי ל.: לא. • פ"ד ה"א [יט.]

(אם אחד מבעלי הדין לבוש כאדם חשוב וחבירו כאדם שפל) אומר לו לבוש כשלוש (שנים) בבגדים (שפלים) או הלבישהו כשאתה לובש (שנים) בבגדים חשובים).

בבבלי לומד מהפסוק "מדבר שקר תרחק" דרשות רבות בענייני דין, תלמיד, תובע ונתבע. ובירושלמי לא הובאו. וכן את דין זה שבעלי הדין צריכים ללבוש בגדים דומים בחשיבותם דורש מהפסוק הנ"ל, והירושלמי לא הביא לכך פסוק אלא לומד זאת מסברא.

מתי צריכים הנידונים לעמוד

בבלי ל.: • פ"ד ה"א [יט.]

אף הנידונים עומדין בשעה שמקבלין עדותן (ובסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.]) הגירסא: שמקבלין דינן).

בבבלי הלשון: בשעת גמר דין בעלי דינים בעמידה.

כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר

בבלי ל.

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח.]

ישב לפני הדיין וראה זכות לעני – לא ישתוק

בבלי לא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כדי דיבור

בבלי לב.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לד. • פ"ד ה"ב [יט:]
 נפש נפש (גזירה שווה בין שבועת העדות לשבועת הפיקדון) - מה להלן מפי עצמו אף כאן מפי עצמו, מה כאן מפי אחרים אף להלן מפי אחרים.
בבלי (כאן ובעוד מקומות) הגזירה שווה היא "תחטא תחטא", ובירושלמי בכמה מקומות היא "נפש נפש".

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות פ"ד ה"ג [כ:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד שכפר – דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה פ"ד ה"ג [כ:]
 היו עשרה (עדים בכת אחת וכפרו בזה אחר זה, שנשבעו שאינם יודעים את העדות, ובאמת הם כן יודעים) - אית תניי תני הראשון חייב וכולן פטורין, אית תניי תני האחרון פטור וכולן חייבין. מאן דמר (דאמר) ראשון חייב וכולן פטורין - כמאן דאמר (ע"פ הגהת פני משה וקרובן העדה): עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ומאן דמר אחרון פטור וכולן חייבין כמאן דמר תתקיים עדות בשאר (שמחלוקת רבי יוסי וחכמים בנמצא אחד מהם קרוב או פסול, האם עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, היא גם כאשר אחד מהכת כפר).
בבלי לא הביא שיש בעד שכפר דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

הלשון "אויים" – או ברבים בבלי לג: • פ"ד ה"ד [כא:]
 נאמר כאן אויים ("אר" ברבים) ונאמר אויים בפקדון וכו'.
בבלי הלשון "אואין".

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע פ"ד ה"ה [כא:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המגילה נגנזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש בבלי לה.
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלו שמות ה' קודש ואלו חול בבלי לה:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אומרים מיגו בממוץ פ"ד ה"ה [כא:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בשבועות פ"ו ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו פ"ד ה"ז [כב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ד ה"ב [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאם עמד בביהכ"נ והשביעם – פטורים בבלי לו. • פ"ד ה"ז-ה"ח [כב:]
 עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם אם יודעין אתם לי עדות שתבואו ותעידוני הרי אילו פטורין וכו'. למה? משום שאינו יודע בהן (מי הם העדים) או משום שאין מתכוין להן (אלא לכולם יחד)? מה נפק מביניהון - משכן שנים שנים (והשביע כל זוג בנפרד), אין תימר (אם תאמר) משום שאינו יודע בהן - יודע בהן? (בתמיהה, שהרי אינו יודע מי הם), הוי

לית טעמא דלא משום שאין מתכוין להן (לטעם שאינו מתכוין להם גם כן לא מתכוין להם) וכו'. הוי לית טעמא אלא משום שאין מתכוין להן.
בבלי לא הובא.

מחלוקת אם הנשבע לשקר לוקה
פ"ד ה"י [כב:]: מהו ללקות (על שבועת שקר)? חברייא אמרי: אין לוקה. אמר לון (להם) רבי יוסי: למה - שהוא לא תעשה שאין בו מעשה? והרי הממיר והנשבע לשקר לאו שאין בו מעשה הוא (וכן לוקה).
בבלי תמורה ג. פשוט שלוקה.

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן
בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב:]: הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה
בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב:]: אין לי אלא אלה שיש עמה שבועה, מניין שאין עמה שבועה כשיש עמה שבועה? תלמוד לומר ושמעה אלה ושמעה קול. לעשות שאין עמה אלה כשיש עמה אלה, הא אלה בלא שבועה - לא (מנלן שמרבה אלה בלא שבועה, אולי ירבה שבועה בלא אלה)! רבי יוסי בשם רבי יוחנן: לא שנייא, היא אלה בלא שבועה היא כשבועה בלא אלה (שתיהן מועילות).
בבלי גירסת רש"י והרש"ל היא: לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה. אך בסוגריים עגולים יש גירסא שמוסיפה גם: לעשות אלה שאין עמה שבועה כאלה שיש עמה שבועה.

פרק ה – שבועת הפיקדון

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות
פ"ה ה"א [כג:]: הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע לשקר לאחד מהשותפין
בבלי לו. • פ"ה ה"א [כג:]: בשבועה - פרט למכחש באחד השותפין (שפטור מקרבן).
בבלי הלשון: לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין.

טעם החילוק בין שבועה נגד עדים לשבועה נגד שטר
בבלי לז: • פ"ה ה"א [כג:]: רבי לא (אילעא) ורבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: לית כאן עדים (הכופר בממון ונשבע לשקר חייב על השבועה אפילו אם יש נגדו עדים) וכו' משום שמצויין לשכח עדותן (וע"י שבועתו היה נפטור מהממון אם העדים היו שוכחים את עדותם. אך הכופר בממון ויש נגדו שטר - פטור, שממילא היה חייב משום השטר).
בבלי טעם החילוק בין שטר לעדים הוא שבשטר יש שיעבוד קרקעות, ואין מביאים קרבן על שיעבוד קרקעות.

דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה
 רבי מאיר דריש גזירה שוה במקום שבאתה וכו' (דון מינה ומינה) ורבנן דרשי גזירה שוה
 כאמור בה וכו' (דון מינה ואוקי באתרא).
בבלי הלשון: דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא⁵.

חיטין וחיטין – האם הן שתי שבועות
 רבי ירמיה בעי: אמר שבועה חיטין וחיטין אין לך בידי מהו (האם היא שבועה אחת או
 שתיים)? נישמענה מן הדא: לא (חיטין) ממקום פלוני ולא (חיטין) ממקום פלוני - חייב.
 אמר רבי יוסי: מקומות הרבה עשו אותן כמינין הרבה (ולכן הן שתי שבועות), אילו מר
 (אמר) לא מאותו המקום ולא מאותו המקום יאות (אז היתה ראייה טובה לבעיה).
בבלי לא הובא מקרה של חיטין וחיטין.

כללים ופרטים בשבועה
 דברי רבי יודן נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות (גם לרבי יהודה לפעמים הם כלל
 ולפעמים הם פרט), היך עבידא (כיצד)? פרוטה חיטין ופרוטה שעורין ופרוטה כוסמין -
 נכללין בקרבן אחד. נפרטין לשלשה קרבנות - פרוטה שליש (פרוטה) חיטין, פרוטה
 שליש שעורין, פרוטה שליש כוסמין.
בבלי גם כן האריך בדיני כללים ופרטים בשבועה ובדעות התנאים בזה, בכמה
 שינויים, ולא הביא מקרה של שליש פרוטה חיטין ושליש פרוטה שעורין ושליש פרוטה
 כוסמין.

מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט
 אפילו כן נכללין ונפרטין, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ושואל אני בשלום פלוני (כתב
 כך בסוף הגט קודם החתימה) - חזקה לכל חתם, שואל אני בשלום פלוני - לא חתם אלא
 בשאילת שלום.
בבלי הובא דין "ושואל" בחתימת הגט בבבא בתרא קעו., אך לא דימה זאת לדיני
 שבועות⁶.

מקור לכך שהנשבע לשקר על כפל וכו' חייב
 אין לי אלא דברים שאינו משלם עליהן את הקרן (שאם נשבע לשקר עליהם - חייב), מניין
 תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה האונס והמפתה והמוציא שם רע (שגם בהם חייב
 משום הקרן שבהם)? תלמוד לומר מכל אשר ישבע עליו לשקר.
בבלי לא הביא לזה פסוק.

האם כל השלושים של עבר הם קנס
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

⁶ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

פ"ה ה"ו [כז:]

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ו [כז:]

מודה בקנס פטור מפילו בדיני שמים
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – שבועת הדיינין

בבלי לח: • פ"ו ה"א [כח:]

טעמים של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"א [כח:]

בי"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה
אם ללמד שאין בית דין נזקקין לפחות משווה פרוטה, כבר כתיב לאשמה בה פרט לפחות מפרוטה.
בבבלי בבא מציעא נה. דן אם נזקקים לפחות משווה פרוטה ומתי, ולא הביא מקורות לזה מפסוקים.

פ"ו ה"א [כח:]

עד אחד לא מחייב שבועה על קנס
כל שנים מחייבין אותו ממון - עד אחד זוקקו לשבועה וכו'. והרי שנים מחייבין אותו קנס (ועד אחד לא מחייב שבועה על זה. ומתקן).
בבבלי לא הובאה קושיא זו. תוס' בבא קמא (מא: ד"ה מודה) כתבו שעד אחד כן מחייב שבועה על קנס, והרשב"א שם (ד"ה אלא, וכן בשיטה מקובצת שם) כתב שמסתבר שאינו מחייב שבועה. וציון ירושלים (כאן) הקשה עליהם שלא הביאו את הירושלמי כאן. ובהערות על הרשב"א שם דן בזה.

פ"ו ה"א [כט:]

אין אומרים מיגו בממון
אין אומר בממון מאחר (מיגו), מאחר דיכיל למימר ליה לא הלוינני ויכיל מימר ליה הלוינני ונתתי לך חציים (פני משה: לא אומרים את מיגו זה משום שהוא מיגו דהעזה. פני משה ומראה הפנים לקמן (פ"ז ה"א [לד:]): הירושלמי שם (שנקט באותה הלשון) הוא בלשון תימה, וכי אין אומרים מיגו בממון. יפה עיניי (בבא בתרא מה.): דברי הירושלמי הם רק במיגו דהעזה ובמיגו להוציא. אור שמח (חובל ומזיק פ"ז ה"ג): לירושלמי לא אומרים מיגו בממון כלל, ואפילו להחזיק (ממון).
בבבלי במקומות רבים פשוט שאומרים מיגו בממון, וכן לגבי מיגו דהעזה, אע"פ שלא אומרים אותו לפטור משבועה, אומרים אותו לפטור מממון (דן בזה קובץ שיעורים בבא בתרא אות כז).

פ"ו ה"ב [כט:]

חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר פסול
המחזיק (חזקת שלוש שנים בקרקע) מחמת אונו (שטען שיש לו שטר מכירה) ונמצאת (השטר) פסולה - אינה חזקה. רבי ירמיה אמר: במחלוקת (מחלוקת תנאים האם היא חזקה), רבי שמואל אמר רבי זירא רבי יעקב בר אחא בשם רבי אבינא: דברי הכל היא (שאינה חזקה).
בבבלי לא הובא.

האם נחלקו גם בטענו חיטים והודה לו בשעורים

פ"ו ה"ד [ל.]

הירושלמי כאן הובא (באריכות יותר ובשינוי גירסא) גם בכתובות פ"ג ה"ד [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע שבועה אחת על כל הטענות

פ"ו ה"ד [ל.]

חד בר נש אזל בעי מידון קמי (לדון לפני) רב, דהוה מטען לחבריה (תובע מחבירו) חיטין שעורין וכוסמין. אמר ליה רב (לנתבע): המתן עד דיגלגל עלך כל דבעי (שיתבע את כל טענותיו) ובסופא תישתבע על כולן (שבועה אחת).

בבלי לא הובא. והרמב"ם (טוען ונטען פ"א ה"ד) והשר"ע (ח"מ סי' פז סעיף כד) פסקו כירושלמי.

למה לא שואלים את התובע מה כוונתו

פ"ו ה"ד [ל:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ד [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי

בבלי מב: • פ"ו ה"ה [לא.]

אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן וכו'.

בבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את הסברא שמפני מה אמרה תורה מודה במקצת ישבע, חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ורצה להודות לו וכו'. ובירושלמי סברא זו לא הובאה כלל.

רק הטוען שקר עובר על איסור שבועה

בבלי לט: • פ"ו ה"ה [לא.]

(שבועת ה' תהיה) בין שניהם - אינה זזה מבין שניהן לעולם: אם המשביע משביע לשקר - סוף לצאת (העונש) עליו, אם הנשבע נשבע לשקר - סוף לצאת עליו. מאי טעמא? הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר וגו'. **בבלי** דורש שגם המשביע וגם הנשבע עוברים באיסור ונקראים רשעים, ומשמע שתמיד שניהם עוברים, גם מי שטענתו אמת.

מלאכי חבלה אין להם ברכיים

פ"ו ה"ה [לא.]

מלאכי חבלה אין להן קפיצין (ברכיים), ומה טעמא? משוט בארץ ומהתהלך בה (הלך ולא היה יכול לשבת, משום שאין להם ברכיים. וכן כתב הירושלמי ברכות פ"א ה"א [ד.] שלמלאכים אין ברכיים, ועיין מה שכתבנו שם). **בבלי** לא הובא.

מחלוקת בחומרת שבועה על אמת

בבלי לט: • פ"ו ה"ה [לא.]

דברים שאין האש שורפן שבועת שוא מכלתן. רבי יונה אמר: על שקר, רבי יוסי אומר: אף על האמת.

בבלי פשוט שהוא רק לגבי שבועת שווא.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו

בבלי לט.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם
 עבר ונשבע (לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם, כגון עבדים שטרות קרקעות והקדשות) - רבי יוחנן אמר: מביא קרבן על השבועה, רבי לעזר אומר: אינו מביא.
בבלי לא הובאה מחלוקת זו.

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו
 המקרע שטרות חברו חוץ מדעתו (שלא בהסכמתו), רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר חייב וחד אמר פטור. מאן דאמר חייב - משום קנס, ומאן דאמר פטור - כסותם פי עידי חברו (שהוא כסותם את פה העד שלא יעיד שחייב לחבירו, שפטור כדין גרמא).
בבלי בבא קמא צח. דן בזה והסיק שהוא תלוי במחלוקת האם דינא דגרמי. והיפה עיניים (בבא קמא לג:) הוכיח מלשון הירושלמי כאן "חייב משום קנס" שדינא דגרמי הוא קנס, וכן סובר הריצב"א בתוס' (בבא בתרא כב: ד"ה זאת) שגרמי הוא קנס, וכתב שכך מוכח בירושלמי. והרמב"ן (קונטרס דינא דגרמי) כתב שאפשר שהירושלמי לא דן דינא דגרמי כלל⁷ ומחייב רק משום קנס⁸, וכן כתב הש"ך (ח"מ סי' כה סוף ס"ק טו) בדעת הירושלמי שהוא רק קנס.

פרק ז – כל הנשבעין

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
 מתנה שומר חנם ושומר שכר להיות כשואל.
בבלי בבא מציעא צד. הגירסא: מתנה שומר שכר להיות כשואל, ותוס' (בבא מציעא נח. ד"ה אמר) גרס מתנה שומר חנם להיות כשואל. וכן בירושלמי בבא מציעא (פ"ה ה"ג [כא:], ושם ה"ה [כב:]) הגירסא היא רק "שומר חנם". ולירושלמי כאן שניהם מתנים, אמנם ציון ירושלים (כאן) כתב שהמילים "שומר שכר" הן טעות סופר, ואם כן רק שומר חנם מתנה. דנו בכל זה מסורת הש"ס וגליון הש"ס על הבבלי בבא מציעא (צד.).

שבועת שכיר כאשר בעל הבית או השכיר מתו
 פשיטא, מת בעל הבית - השכיר נשבע ליורשיו. ואפילו מת השכיר - יורשיו נשבעין ליורשי בעל הבית, כלום תיקנו אלא בשכיר (משום כדי חייו), שמא ביורשיו? (בתמיה, שבהם לא שייך הטעם של כדי חייו, ולכן אינם נשבעים).
בבלי לא הובא.

⁷ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

⁸ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

אין אומרים מיגו בממוץ

פ"ז ה"א [לד:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בשבועות פ"ו ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל

בבלי מה:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ט ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גלגול שבועה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך

בבלי מה: • פ"ז ה"א [לה:]

מגלגלין שבועת תורה על שבועת תורה, שבועת תקנה (דרבנן) על שבועת תקנה, שבועת תורה על שבועת תקנה, שבועת תקנה על שבועת תורה.

בבבלי הסיק שמגלגלים משבועה דרבנן, אך לא דן בגלגול מדאורייתא לדרבנן.

ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את ההיזק

פ"ז ה"ב [לה:]

ראוהו זורק צרורות (לתוך בית חבירו) ונמצאו שם כלים שבורין - נוטל (הניזק) בלא שבועה (שהרי ודאי שמחמת זריקתו נשברו הכלים).

בבבלי לא הובא.

טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה

פ"ז ה"ב [לו:]

הירושלמי כאן הובא גם (עם תוספת) בבבא קמא פ"ו ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא משביעים את הנושא ונותן בחשבון

בבלי מה: • פ"ז ה"ח [לט:]

ואילו נשבעין שלא בטענה: השותפין והאריסין והאפיטרופין והאשה הנושאה ונותנת בתוך הבית - אמר רבי יוסי: הדא אמרה בנושא ונותן שלא בחשבון, אבל בחשבון לא בדא (בזה א"א להשביעם, כי מסתמא דקדקו בחשבון).

בבבלי לא הובא.

שביעית משמטת רק הלוואות

בבלי מט: • פ"ז ה"ח [לט:]

דברים שהן משה ידו (הלוואה) - שביעית משמטת ומשמטת שבועתו, ושאין משה ידו (שומרים ושותפין) - אין שביעית משמטתו לא אותו ולא שבועתו. כל ששביעית משמטתו משמטת שבועתו, וכל שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו.

בבבלי לא הובא.

פרק ח – ארבעה שומרין**דיני שומרים באריכות**

בבלי מט: • פ"ח ה"א-ה"ד [לט:–מד:]

ארבעה שומרין הן.

בבבלי מקצר מאוד בדיני שומרים כאן, ומאריך בהם בבבא מציעא פרק ג ופרק ח.

שומרים חייבים רק כשעשו קניין

פ"ח ה"א [לט:]

ארבעה שומרין הן ואין חייבין אלא דרך קניין.

בבבלי בבא קמא עט. הלשון היא: כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרים, ובירושלמי לא הדגיש שהוא דווקא קניין משיכה.

השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו

[פ"ח ה"א [מ:]]

וגונב מבית האיש - לא מראש גגו (הדין ששומר חנם ששילם ולא נשבע ונמצא הגנב משלם כפל לשומר, הוא רק כשגנב מבית השומר, אך אם גנב מגגו - הבעלים לא הקנה לשומר כפל, שכיוון שלא הכניס את הפיקדון לביתו עדיין לא קנאו לעניין קניית הכפל). אמר רבי לעזר: הדא דתימר (זה נאמר) בגג שאינו מבוצר (שאינו סתום), אבל בגג מבוצר כבית הוא. **בבלי** לא הובא.

לא משביעים את השומר כשאינ לגנב מה לשלם

[פ"ח ה"א [מ:]]

הרי שנמצא הגנב ואין לו לשלם, מהו שיאמר לו (המפקיד לשומר) בוא והשבע לי שלא נתת עיניך בה לגזולה (שאם השומר נתן עיניו בפיקדון - הפיקדון נחשב ברשותו והוא חייב)? נישמענה מהדא ואם לא ימצא הגנב - הא אם נמצא פטור (השומר, ואפילו אם אין לגנב מה לשלם). **בבלי** לא הובא, אך בפשוטות לא יכול להשביעו.

לסטים מזויין הוא גזלן

[פ"ח ה"א [מ:]]

רבי יודן בעי: טענו טענת גנב של אונסין? אמר לו: בא ליסטים מזויין ונטלה מהו שישלם תשלומי כפל של אונסין? אמר רבי יוסי: אין כיני וכו' (מסיק שלסטים מזויין הוא גזלן, ולכן שומר שכר שטען טענת ליסטים מזויין והתברר ששיקר משלם קרן). **בבלי** בבא קמא נז. ובבא מציעא צה. היא מחלוקת האם לסטים מזויין הוא גנב או גזלן.

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

[פ"ח ה"ב [מב:]]

אם בשוגגת בעבירה ובשבועה (כגון שסברה שהבועל הוא בעלה) - אין כאן סוטה (לא נאסרת על בעלה) וכו'. **בבלי** הביא בכתובות נא: (ובעוד מקומות) שסוטה באונס מותרת ובמזיד אסורה, ולא דן בסוטה בשוגג. ציון ירושלים הוכיח מכאן שסוטה שסברה שמותר לזנות - מותרת לבעלה כסוטה בשוגג, והביא מהרי"ק שכתב שאסורה.

סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות

[בבלי מט: • פ"ח ה"ג [מב:]-מוד:]]

טענו טענת אבוד ונשבע לו והודה, בין עד שלא באו העדים בין משבאו העדים משלם קרן וחומש ואשם וכו' (מאריך בדיני תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר). **בבלי** לא דן בזה כאן כלל, אלא האריך בזה בבבא קמא (קו.-קח).⁹

נתחייב שבועה בבי"ד ונשבע לשקר חוץ לבי"ד

[פ"ח ה"ג [מג:]]

הטוען לחבירו טענת גנב (שומר חנם שנשבע שהפיקדון נגנב, והתברר ששיקר) - אינו חייב עד שיכפור בבית דין (אך אם קפץ ונשבע חוץ לבית דין פטור).

⁹ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (ותשלומים על שבועת שקר שייכים יותר למסכת שבועות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

בבלי בבא קמא קו. סובר שפטור אפילו אם נתחייב שבועה בב"ד ורק נשבע חוץ לב"ד, ומראה הפנים דייק מהירושלמי כאן שאם כבר נתחייב שבועה בב"ד חייב, אפילו אם נשבע מחוץ לב"ד.

יש דעה ששומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר – חייב בבלי מט: • פ"ח ה"ד [מד:]
זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו - חייב (שומר שנשבע לשקר ורצה להקל על עצמו, כגון שומר שגר שהפיקדון נגנב ונשבע שנאנס), להחמיר על עצמו - פטור (כגון שנאנס ונשבע שנגנב).
תני (ברייטא החולקת על כך): לא להקל ולא להחמיר - חייב (אפילו אם הפיקדון נגנב ונשבע שאבד, ובמשנה מפורש שפטור בזה).

בבלי לא הביא את הברייטא הזו, אלא פשוט שאם נשבע לא להקל ולא להחמיר פטור, כמפורש במשנה.

מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה פ"ח ה"ד [מד:]
מהו שיאמר לו (לשומר) בוא והשבע לו שלא נתתה עיניך בה לגזולה? מכל מקום אינו משלם? (בתמיה, שהרי כן משלם, ואם כן פשוט שלא שייך להשביעו). מהו דיימר ליה אפילו דאת יהב לי כמה, ידידי אנא בעי גבך (עדיין שייך להסתפק, שיאמר לו המפקיד אפילו שתשלם לי כמה, את שלי אני רוצה. פני משה פירש שנשאר בספק, והיפה עיניים (בבא מציעא לד:)) פירש שלמסקנת הירושלמי כאן לא משביעים אותו).

בבלי בבא מציעא לד: פשוט שמשביעים אותו שאינה ברשותו שמא נתן עיניו בה. ובירושלמי שם (פ"ג ה"א [י:]): אמר משלם אני - חוששין שמא שלח בו יד) גם משמע שפשוט שמשביעים אותו. והיפה עיניים (בבא מציעא שם) דן בסתירה בירושלמי, והביא שיש מפרשים שגם בירושלמי שם הוא ספק.

פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא בבלי מט:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ה [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסכת עבודה זרה

פרק א – לפני אידיהן

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

רבי חמא בר עוקבה שמע כולהון מכא וכו' (פותח מיד בדיני אידיהם של הגויים).

בבלי פותח בלשון המשנה (אידיהן) ומאריך באגדות בענייני גויים¹.

מקור מפסוק לדין שלושה ימים

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

רבי חמא בר עוקבה שמע כולהון מכא (את דיני המשנה למד מכאן): והביאו לבוקר זבחים

לשלושת ימים מעשרותיכם (שדרך עובדי עבודה זרה להקדים בשלושת ימים לפניהם).

בבלי לא הובא פסוק לדינים אלו.

לעתיד הקב"ה יתן לגוים את מצוות סוכה – אינו בירושלמי

בבלי ב.-ג:

בבלי האריך כאן באגדות שלעתיד לבוא באים הגויים לקב"ה ורוצים לקבל שכר על

מעשיהם, והקב"ה דוחה אותם שכל מה שעשו לא עשו אלא לצורך עצמם, ומטיל

עליהם את מצוות סוכה והם מבעטים בה. ובירושלמי לא הובאו².

דיני יום אידם בגלויות

בבלי ז: • פ"א ה"א [א.]

נחום המדי אומר: יום אחד בגלויות אסור (בגולה אסור רק יום אחד, ולא שלושה).

בבלי נחום המדי אומר שאינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן, ולא רק בגלויות.

ושמואל הוא זה שאומר שבגולה אין אסור אלא יום אידם.

ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא ותרנית

פ"א ה"א [א.]

כיון שמלך ירבעם על ישראל התחיל מפתה את ישראל ואומר להן: בואו ונעבוד עבודה

זרה, ע"ז וותרנית היא וכו' (ומתירה איסורים שהתורה אסרה), התורה אמרה ובחור אותו

מכל שבטי ישראל לי לכהן, וע"ז אומרת ויעש כהנים מקצות העם וכו' (ומאריך שם בעוד

דינים רבים שהתורה אסרה וע"ז התירה).

בבלי לא הובא.

ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל

פ"א ה"א [א:]

במוצאי שמיטה (שהוא זמן הקהל) מלך ירבעם על ישראל וכו', אמר אנא מיתבעי מיקרי,

קאים אנא (אעמוד אני לקרוא בתורה) ואינון אמרין מלכא דאתרא קדם (והציבור יאמר

שרחבעם קודם), ואין מיקרי תיניין (ואם אקרא שני אחרי רחבעם) - גנאי הוא לי, ואין לא ניקרי

(ואם לא אקרא כלל) - ביזיון הוא לי, ואין מרפינון - אזלון סלקון אינון שבקון יתי אזלון

לון גבי רחבעם בן שלמה (ואם אניח להם לעלות לירושלים יעזבו אותי וילכו אחר רחבעם), הדא

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וכן אגדות, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

הוא דכתיב אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלם ישוב לב העם הזה אל אדניהם אל רחבעם. מה עשה? עשה שני עגלי זהב (כדי שלא יעלו לרגל להקהל).
בבלי סנהדרין קא: החשש של ירבעם היה מהביזיון שיראו אותו עומד בעזרה ואת רחבעם יושב, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה, ויסברו שהוא עבד של רחבעם, ולכן עשה את העגלים כדי שלא יעלו לירושלים (בירושלמי סוטה פ"ז ה"ז [לג:]: כתוב שגם למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה (ועיין מה שכתבנו שם), ואם כן מבואר מדוע הירושלמי כאן הוכרח לחלוק על הבבלי).

מותר לישא וליתן עם גוי שמכיר בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
 במה דברים אמורים (שאסור לישא וליתן עם גוי ביום אידו) בגוי שאינו מכירו, אבל בגוי המכירו מותר מפני שהוא כמחניף להן (זה שנושא ונותן עימו הוא רק כדי להחניף לו כדי שהגוי לא יעזוב אותו וילך לישא וליתן עם אחר).
בבלי לא הובא חילוק זה, ותוס' (ד"ה אסור) הביאו את הירושלמי.

מעשיו של הקב"ה בכל יום, מיטטרון – אינם בירושלמי בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
בבלי הביא כאן אגדה בעניין מה עושה הקב"ה בכל יום, שעוסק בתורה, דן את העולם, זן את העולם, משחק עם לוותן וכו'. ובירושלמי לא הובא³. כמו כן בבלי הוזכר כאן (ובעוד מקומות) המלאך מיטטרון, ובירושלמי לא הובא בשום מקום⁴.

אין גיהנםם אלא מוציא חמה מנרתיקה – אינו בירושלמי בבלי ג.
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"א [ב:].

אורכם של עונה, עת ורגע בבלי ד.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי בבלי ה.
 עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ו ה"ו [לז:].

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי בבלי ה.
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ט ה"ב [כט:].

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי ז.
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד פ"א ה"א [ב:].
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ז [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁴ הירושלמי אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

שני טעמים לרבי ישמעאל שאוסר גם לאחר יום אידם בבלי ז: • פ"א ה"א [ב.]
 חברייא אמרי: טעמא דרבי ישמעאל משום בריה (סעודה) דמועדא (שסועדים גם יום לאחר יום אידם), אמר רבי בא (אבא): כיון שהוא (הגוי) יודע שאוסר לך לישא וליתן עמו (גם לאחר יום אידם) הוא ממעט בשמחת אידו.
בבלי לא דן מה טעמו של רבי ישמעאל.

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" פ"א ה"א [ב:]
 וביום עשרים וארבעה לחדש השביעי נאספו בני ישראל בצום ובכי ובשקים ואדמה עליהם. ולמה לא אמר בעשרים ושלושה? משום בריה דמועדא (בנו של החג, היום שלאחר י"ט האחרון, שלא צמים בו).
בבלי סוכה מה: נקרא "אסרו חג". ותוס' (ראש השנה יט: ד"ה מימות עזרא) כתבו שבימי עזרא לא נהגו לשמוח באסרו חג. והמפרשים (מראה הפנים וציון ירושלים כאן, ויפה עיניים סוכה מה:) הקשו על התוס' מהירושלמי הזה, שמפורש שכן שמחו באסרו חג גם בימי עזרא.

חישבתי את קביעות השנים בימי עזרא פ"א ה"א [ב:]
 אמר רבי יוחנן בר מדייא: אנא חשב יתה ולא הוה בשובתא (חישבתי לפי חשבון קביעות השנים ובימי עזרא לא חל כ"ג בתשרי בשבת).
בבלי לא הובא. נחלקו הראשונים האם עד ימי רבי הלל קידשו את החודש רק ע"פ הראיה או שחישבו זאת גם ע"פ כללי קביעות השנים (רס"ג, ר"ח, ר' יצחק הישראלי, המפרש לרמב"ם: ע"פ החשבון. רמב"ם, אבן עזרא, ר"י בן ברוך: ע"פ הראייה. דן בזה בספר השמים מספרים עמוד 154), ומהירושלמי כאן מוכח קצת שגם בימי עזרא קידשו את החודש ע"פ כללי הקביעות ולא רק ע"פ הראייה, שאל"כ כיצד חישב למפרע את קביעות השנים בימי עזרא (ויש לדחות).

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו – באל"ף או בעי"ן בבלי ב. • פ"א ה"ב [ב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

האש שהדליק אדם הראשון בבלי ח.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
 ואיתא (המעשה שאדם הראשון דאג כאשר אורך היום התקצר) כמאן דאמר בתשרי נברא העולם, ברם כמאן דאמר בניסן נברא העולם - ידע הוה (כבר הכיר שיש ימים קצרים יותר).
בבלי דחה שהוא לכר"ע, שלא ראה ימים קצרים כל כך.⁵

מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
 רבי יוחנן לא אמר כן (בטעם של יום קלנדא), אלא מלכות מצרים ומלכות רומי היו עושין מלחמה אילו עם אילו, אמרו: עד מתי אנו הורגין בפולמוס זה עם זה? בואו ונתקין שכל מלכות שתאמר לשר צבא שלה פול על חרבך וישמע לה - תתפוס המלכות

⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

תחילה. (שר הצבא) דמצרים לא שמע לון (להם), דרומי הוה תמן חד גבר סב (זקן) והוה שמיה יינובריס, והוו ליה תריסרי בני, אמרו ליה: שמע לן ואנו עושין בניך דוכוסין ואיפרכין ואיסטרטליטין, ושמע לון (ונפל על חרב) בגין כן צווחין ליה: קלנדס יינובריס. **בבלי** לא הובא טעם זה אלא רק הטעם שאדם הראשון דאג שהיום מתקצר.

פ"א ה"ב [ג.]

דיני נשותיהם של עובדי עבודה זרה

חברייא בעו: נשי דפלחין כפלחין? (האם דינם של נשות עובדי עבודה זרה כבעליהן, שאסור לשאת ולתת עמהן בימי אידיהן. ונשאר בספק).

בבלי לא הובא.

בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]

מתי חלים אידיהם של הגויים

קלנדס (קלנדא) - לפני תקופה שמונה ימים, סטרנלייא (סטרנורא) - לאחר תקופה ח' ימים. **בבלי** גרס להיפך, והיפה עיניים כתב שאפשר שגירסת הירושלמי היא טעות סופר וצריך לגרוס בו שקלנדס הוא לאחר התקופה, כמו בבבלי.

בבלי ט.

העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי

עין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מט.].

בבלי יא: • פ"א ה"ב [ג.]

אידיהם של מדי ובבל

שלשה זמנים (ימי אידיהם) בבבל ושלשה זמנים במדי, שלשה זמנים בבבל: מהורי וכנוני וכנוותה, שלשה במדי: נוסרדי ותיריסקי ומהירקנה.

בבלי כתב שאידיהם של הפרסים הם: מוטרדי טוריסקי מוהרנקי ומוהרין (דומים לאידיהם של מדי שבירושלמי), ואידיהם של הבבלים הם: מוהרנקי אקניתיה בחנוני (דומים לשמות שבירושלמי) ועשר באדר.

פ"א ה"ב [ג.]

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו

יום שנתחתן שלמה לפרעה נכה מלך מצרים - ירד מיכאל ונעץ קנה בים והעלה שלעטוט (שירטון) ונעשה חורש גדול וזה הוא כרך גדול שברומי. יום שהעמיד ירבעם שני עגלי זהב - באו רומס ורומילס ובנו שני צריפים ברומי. יום שנסתלק בו אליהו - הועמד מלך ברומי.

בבלי שבת נו: הובא בכמה שינויים: ביום שנשא שלמה את בת פרעה - לגירסת הבבלי המלאך הוא גבריא. ביום שהעמיד ירבעם עגלים - כתוב שנבנה צריף אחד ברומי והוסיף שזהו איטליאה של יוון, ולא הוזכרו רומס ורומילס. והאגדה על יום שנסתלק בו אליהו לא הובאה.

בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.]

יום גינוסיא – מקורו בפרעה

יום גניסיא (יום שנולד בו) של מלכים - ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה. **בבלי** יום גינוסיא אינו יום שנולד בו, אלא יום שמעמידים בו את מלכם, ולא הביא לכך מקור מפסוק.

מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): כל מיתה (של מלך) שיש בה עישון (קטורת) ושריפה - יש בהן עבודה זרה, ושאין בה עישון ושריפה - אין בה עבודה זרה.
בבלי לא הזכיר את עניין העישון, ומשמע שתלוי רק בשריפה, כלשון המשנה.
 והרמב"ם (עבודה זרה פ"ט ה"ג) כתב גם שמקטירים קטורת, כירושלמי.

ספק אם יום תגלחתו הוא בכל שנה
 יום תגלחת זקנו ובלוריתו, יום שעלה בו מן הים, יום שיצא בו מבית האסורים - אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש. מה אותו היום בלבד (רק באותה שנה) או אותו היום בכל שנה? (ומסיק שאסור רק באותו היום).
בבלי במשנה גרס "אותו היום ואותו האיש בלבד", ולא הסתפק בגמרא אם הוא בכל שנה. ומראה הפנים כתב שהא בהא תליא, שכיוון שגרס "בלבד" פשיטא שממעט כל שנה, ואסור רק באותה שנה. כמו כן בבבלי הוסיף את המילה "אבל" לפני יום תגלחת זקנו, שדין ימים אלו שונה מדיני שאר ימי אידיהן, שבשאר ימי אידיהן אסורים גם ימים שלפניהם ולאחריהם, וכאן אסור רק אותו היום.

האם אנטונינוס התגייר
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים
 ובירושלם היה הופך עיבליה דימינא לשמאלא (בירושלים היה מנהג שכאשר פורסים מפה על הפתח כהוגן - האורחים נכנסים, וכאשר מהפכים במפה את הימין לשמאל - האורחים יודעים שנתמלאו המקומות ואינם נכנסים עוד).
בבלי בבא בתרא צג: מנהג זה הובא בשינוי: כאשר המפה פרוסה האורחים נכנסים, נסתלקה המפה - אינם נכנסים.

מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ט [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר שהוא חיי נפש מותר לקנות ביריד
 רבי חיה בר ווו (כך שמו, כמו "אבא") שלח מיזבון ליה סנדל מן ירידה (יריד) דצור, אמר ליה רבי יעקב בר אחא: ואת מלוקחי יריד (של גויים, והרי הוא אסור)? אמר ליה: ואתה לא לקחת קלוסקין (פת, כמו גלוסקא) מימין? אמר ליה: שנייא היא דמר (שאמר) רבי יוחנן לא אסרו דבר שהוא חיי נפש.
בבלי תירץ שלקח מבעל הבית ולא מהתגר, ותוס' (ד"ה רבי) הביאו את הירושלמי הזה.

גירסא הפוכה במחלוקת בחנויות מעוטרות בע"ז, מהנה ע"ז בבלי יב: • פ"א ה"ד [ה].
במה מעוטרות (חנויות מעוטרות שאסורות משום עבודה זרה)? רבי יוחנן אמר: בהדס, רבי שמעון בן לקיש אמר: בשאר כל המינין (ומבאר שרבי אוסר משום תקרובת עבודה זרה, שחוששים שעשו את העיטור תקרובת לע"ז ואח"כ שמו אותו בחנות, וריש לקיש אוסר משום עבודה זרה עצמה, שהתקרובת שייכת לעבודה זרה).

בבבלי הדעות הפוכות: ריש לקיש אוסר רק חנויות שמעוטרות בוורד והדס ורבי יוחנן אוסר גם חנויות שמעוטרות בפירות⁶. כמו כן בבבלי פירש את טעם מחלוקתם באופן אחר, שריש לקיש סובר נהנה מע"ז אסור, מהנה מותר, ורבי יוחנן סובר ששניהם אסורים.

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי יג.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

חבילה היא חמישה מינים בבלי יד: • פ"א ה"ה [ה]:
וכמה היא חבילה? רבי יהודה בן בתירא אומר: חבילה של לבונה אין פחות מחמשה מינין.
בבבלי אמר שאינה פחות משלושה מינים.

דעה שהגויים מקריבים לע"ז מחוסר אבר שנולד כך בבלי יד: • פ"א ה"ה [ה]:
קרייא (הפסוק) אמר שמקריבין חסר לעבודה זרה - וכי תגישון עור לזבוח אין רע, הדא אמרה שמקריבין חסר לעבודה זרה (פני משה: אם נולד מחוסר אבר הגויים כן מקריבים אותו, ורק אם נולד שלם ונקטע אח"כ אינם מקריבים. נועם ירושלמי (הובא ביפה עיניים): כוונת הירושלמי שהגויים מקריבים בעל מום, אך לא מחוסר אבר).
בבבלי לא הובא, ובפשטות משמע שלא מקריבים מחוסר אבר אפילו אם נולד כך, אלא רק בעל מום (כפירוש הנועם ירושלמי).

מדבר הקרוב לארץ ישראל בבלי יז: • פ"א ה"ו [ו].
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שלא מוכרים בהמה לגוי בבלי טו: • פ"א ה"ז [ז].
פעמים שמוכרה לו (הישראל לגוי) לניסיון והוא מחזירה לאחר שלשה ימים (שאינו רוצה לקנותה), ונמצא עובד עבודה בבהמתו של ישראל (בשבת).
בבבלי פירש שהחשש בניסיון הוא שיבוא לנסותה בערב שבת, והיא תלך מחמת קולו של הישראל, והוא איסור מחמר. והיפה עיניים ביאר שהבבלי לא חושש לטעמו של הירושלמי כי סובר שניסיון הוא כשאלה, ושאלה קניא, וא"כ היא נחשבת כבהמתו של הגוי. כמו כן הבבלי הוסיף עוד טעם שחוששים שישכירנה או ישאלנה לגוי.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

קונסים גם מי שעבר על מנהג

כשם שקונסין לו להלכה (לעובר על הלכה, כגון המטיל מום בבכור) כך קונסין לו למנהג (כגון המוכר בהמה לגוי ע"י סרסור).
בבלי לא הובא.

בבלי ז: • פ"א ה"י [ו:]

מכירת סוס לגוי, כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה

בן בתירה מתיר בסוס (למוכרו לגוי) - לא אמר בן בתירה אלא בסוס זכר שהורג בעליו במלחמה (ולכן מותר למוכרו להם). ויש אומרים (אינו חולק אלא מבאר כיצד הורג) שרץ אחר הנקיבות, ויש אומרים שעומד ומשתין. מה ביניהון? סריס - מאן דמר (דאמר) שרץ אחר הנקיבות - אינו רץ, ומאן דמר עומד ומשתין - אף זה עומד ומשתין.
בבלי סובר שבן בתירה לא מחלק בין זכרים לנקבות ומתיר את שניהם. כמו כן בבלי לא הובא כיצד הורג את בעליו, אלא רק הוזכר בפסחים קיג: שיש אומרים שהסוס מבקש להרוג את בעליו במלחמה (ויתכן שזה הטעם שהבבלי לא מחלק בין זכרים לנקבות, שלבבלי הוא רק מבקש להרוג את בעליו, ולא הורגו ממש).

בבלי יז.

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ב [יא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כ. • פ"א ה"ט [ח.]

מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"

ראה אפילו חמור נאה או גמל נאה סוס נאה אומר ברוך שכך לו בריות נאות בעולמו.
בבלי כאן כתב "הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה ברא בעולמו", ובברכות נח: גרס "ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו".

בבלי כ:

אגדות כיצד אדם מת ע"י מלאך המוות - אינן בירושלמי

בבלי הביא כאן: אמרו עליו על מלאך המוות שכולו מלא עיניים. בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו, כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורקה לתוך פיו, ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות. ובירושלמי לא הובא.⁷

בבלי כ:

אל ירהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ד ה"ד [כח.].

בבלי כ:

זריזות מביאה לידי נקיות

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא: • פ"א ה"י [ח:]

אסור להשכיר לגוי שדה שבפרהסיא

שדה שהיא נתונה על גב הדרך (בפרהסיא) אסור להשכירה לגוי, מפני שנקראת על שם ישראל והן חורשין בה בשבתות ובימים טובים.

⁷ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן ומלאך המוות (ומזכיר רק שהשטן מקטר), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבבלי מתיר להשכיר שדה לגויים, כי לא חושדים שהגוי הוא שליח של ישראל, ולא חילק אם היא על גב הדרך.

פרק ב – אין מעמידין

ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם [פ"ב ה"א ט].
וישקלו את שקלי שלשים כסף - אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן. ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן, דמר (דאמר) רבי נחמן בשם רבי מנא: אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם, ומה טעם ואברהם היה יהיה יהי"ה מיניין (בגימטריא) שלשים, פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל, פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל. סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ.

בבבלי חולין צב. כתב שבני נח קבלו שלשים מצוות אך אינם מקיימין אלא שלוש. כמו כן כתב שם שיש ארבעים וחמישה צדיקים בעולם - ל' בארץ ישראל וט"ו בבבל, ולא כתב שסימן יפה כשרובן בארץ ישראל⁸, ושלשים צדיקים נאמר שם רק לגבי צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימים עליהם. ובסוכה מה: וסנהדרין צז: כתוב שיש לא פחות משלושים ושישה צדיקים שמקבלים שכינה בכל יום, ולשון זו - "צדיקים שמקבלים שכינה" - אינה בירושלמי⁹.

הנחש הטיל בחווה זוהמה – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"א [סז].

דמא בן נתניה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ז [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד קיבלו קרבנות מהפלישתים
בבלי כד: • פ"ב ה"א [ט].
והא כתיב ואנשי בית שמש העלו עולה ויזבחו זבחים לה' פרים (ומוכח שאפשר להקריב בהמות שמביאים הגויים)! וכי מסרני פלשתים אנו למידין? (בתמיה, שלא עשו כדון).
בבבלי הביא אותה ראייה, ודחה שזו היתה הוראת שעה לקבל מהם.

מהו ספר הישר
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"י [ח], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים שאין חשש שגוי יהרוג אשה
בבלי כה: • פ"ב ה"א [ט].
ואין האשה בכלל שפיכות דמים (מדוע המשנה צריכה לומר שהטעם שאשה לא תתייחד עם גויים משום עריות, והרי יש את הטעם של שפיכות דמים)? אמר רבי אמי: תיפתר בבריאה (אשה בעלת

⁸ יתכן שקשור לכך שהירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

⁹ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

כח, שאינה מפחדת מהם, אך חוששים שתתפתה לעריות), אמר רבי אבין: ואפילו תימר (מטעם אחר, ואפילו אם אינה בעלת כח) - יכולה אשה להטמין את עצמה ולומר גויה אני (ואין חשש של שפיכות דמים) ואין האיש יכול להטמין עצמו ולומר גוי הוא (שניכרות בו פאות הראש והזקן).

בבלי הקשה אותה קושיא ותירץ שני תירוצים: באשה חשובה שלא יהרגוה, או שאשה כלי זינה עליה - שלא יהרגוה אלא יבואו עליה. בפירוש "אשה חשובה" נחלקו רש"י תוס': רש"י (ד"ה באשה) פירש שהיא קרובה למלכות ותוס' (ד"ה איכא) פירשו שהיא בעלת כח, כירושלמי, והביאו את הירושלמי. מראה הפנים דן כאן באיסור לישראל לומר שהוא גוי.

אסור ללמוד גוי אומנות בבלי כו. • פ"ב ה"א [ט:]
בת ישראל לא תניק בנה של נכרית מפני שנותנה לו חיים. אמר רבי יוסי: הדא אמרה שאסור ללמוד אומנות (מפני שגם לימוד אומנות הוא חיים. ומביא שם מעשה על כך).
בבלי לא הובא (והירושלמי לשיטתו בקידושין (פ"א ה"ז [יט.], ועיין מה שכתבנו שם) שמגדיר את האומנות כחיים - "ובחרת בחיים - זו אומנות"¹⁰).

מקור מפסוק שמותר לתינוק לינוק מנכרית בבלי כו. • פ"ב ה"א [ט:]
נכרית מיניקת בנה של בת ישראל - דכתיב והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך.
בבלי לא הביא לזה פסוק, ותוס' (ד"ה עובדת) הביאו את הירושלמי.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ענייני רפואות באריכות בבלי כח. - כט. • פ"ב ה"ב [י:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"ד [עו.], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו בבלי כח. • פ"ב ה"ב [י:]
אהן צפדונא (מחלת שנייים) סכנתא, רבי יוחנן הוה ליה כן והוה מיתסי קומי דתימטינים בטיבריא בערובתא (בא להתרפא ע"י אשה בערב שבת), נחת לגבה, אמר לה מיצרוך אנא למחר כלום (גם מחר אצטרך רפואה)? אמרה ליה: לא. ואין צרכך (ואם אצטרך, מה אעשה)? סב גרעינין דתומרין, ואית דאמרי דנקלביסין בפלגיהון יקידין, ואור דשערין וצואת קטן נגיבה ושחוק וטפול, ולא תימר קומי בר נש (ואל תגלה את רפואה זו לאף אדם). למחר עאל ודרשה (נכנס ופרסם את הרפואה) בבי מדרשא. שמעת וחנקת גרמה (חנקה עצמה), ואית דאמרין איתגיירת (התגיירה).

בבלי גם כן מובא מעשה זה, אך מוסיף שלא רק שאמרה לו שלא יגלה, אלא השביעה אותו, והוא נשבע בלשון "לאלהא ישראל לא מגלינא", ואח"כ הסביר שכוונתו שלא יגלה לאלקים, אך יגלה לעמו. ולא הביא שחנקה עצמה או התגיירה.

¹⁰ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

לחש לעבודה זרה בשמו של ישו

פ"ב ה"ב [י:]

בר בריה (של רבי יהושע בן לוי) הוה ליה בלע (מורסא שיש בה סכנה), אתא חד ולחש ליה בשמיה דישו בן פנדרא (כך הגירסא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר), ובדפוסים החדשים הושמטו המילים "בשמיה דישו בן פנדרא". בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היו מילים אלו, נמחקו, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה (והבריא). מי נפק (כשיצא הרופא) אמר ליה (ריב"ל): מאי אמרת עליי (מה לחשת עליו)? אמר ליה (הרופא): למילת פלן (לחש פלוני, שהוא לחש לעבודה זרה). אמר (ריב"ל): מה הוה ליה, אילו מית ולא שמע הדא מילתא (היה עדיף שימות ולא ישמע את לחש זה). והוות ליה כן כשגגה שיוצא מלפני השליט (ומת).

בבבלי לא הובא (ועיין לקמן בסמוך עוד על מין בשם ישו).

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה

פ"ב ה"ב [יא.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ט [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא

בבלי כז: • פ"ב ה"ב [יא.]

מעשה באלעזר (ובשבת פ"ד ה"ד [עז:] גרס: רבי אלעזר) בן דמא שנשכו נחש, ובא יעקב איש כפר סמא משם של ישו פנדירא לרפותו (כך הגירסא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר), ובדפוסים החדשים הושמטו המילים "משם של ישו פנדירא". בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היו מילים אלו, נמחקו, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה). אמר לו רבי ישמעאל: אי אתה רשאי בן דמא (שאסור להתרפא ממין). אמר לו: אני אביא ראייה שירפאני (שמותר). לא הספיק להביא ראייה עד שמת. אמר לו רבי ישמעאל: אשריך בן דמא שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצת גדין של חכמים.

בבבלי הובא מעשה זה, אך לא הובא ישו פנדירא (גם לא בכתבי יד ובדפוסים ישנים), אלא רק הוזכר שהיה מין. ובתוספתא (חולין פ"ב ה"ו) הגירסא: משום ישו בן פנטירא, ובדפוס ישן הגירסא ברש"י כאן היא שיעקב איש כפר סכניא הוא מתלמידי ישו הנוצרי. גם בבבלי לעיל יז. הוזכר יעקב איש כפר סכניא, ובבבלי שם בדפוס ונציה ובכתב יד הגירסא "מתלמידי ישו הנוצרי". בן פנדירא הובא בכתב יד בשבת קד:, אך שם לא הוזכר ישו (כל כתבי היד שהבאנו כאן הובאו בספר דקדוקי סופרים). כמו כן בבבלי במקום כפר סמא הוא כפר סכניא.

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוזנית

פ"ב ה"ב [יא.]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור לסורו

פ"ב ה"ב [יא.]

חד גיור הוה ספר והוה איצטרולוגוס (אסטרולוג, חכם בחכמת המזלות) והוה חמי באיצטרולוגיא דידיה דיהודאי שפכין אדמיה ולא הוון אלא אמגירתיה והוה יודאי (ראה שיהודים ישפכו את דמו, והוא לא הבין שהכוונה היתה שהוא יתגייר). אזל בעי מיספרה גביה קטיל ליה (היה הורג כל יהודי שמסתפר אצלו). כמן (כמה) קטל? רבי לעזר בר יוסי אמר: שמונים, רבי יוסי בי רבי בון אמר: שלש מאות. ובסוף נתפללו עליו וחזר לסיאורו (לאחר שהתגייר התפללו עליו שיחזור לסורו כדי שלא יתערב בישראל, כיוון שרצח יהודים).

בבבלי לא הובא.

עגלה ערופה נלמדת ממת

בבלי כט:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ג [יא:]

מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי

איתא חדא דהוות רחמה מצוותא (אוהבת מצוות) ובעלה שנא (שונא) מצוותא. אתא חד מסכן (עני) ויהבת קומוי (לפניו) ואכל. ארגישת בבעלה (שנכנס הביתה) איסליק וטמרתיה בעיליתה (עלה העני והתחבא בעלייה). תבת קומי (ישבה לפני) בעלה ואכל ודמך (נרדם) ליה. אתא חיזא (נחש) ואכל מן קומוי. קם בעלה מן שינתיה ובעא מיכול (לאכול). שרי ההוא דעיליתה מלולי (צעק שנחש אכל מהמאכל) וכו'. ואינו אסור משום ייחוד (והאשה תיאסר מחשש ניאוף)? כי ניאפו ודם בידיהם - מכיון דלא הוה חשיד על דא (שמוכח שלא רצה שישפך דמו של הבעל) לא חשיד על דא (על ניאוף).

בבבלי נדרים צא: מובא המעשה בשינוי, שהוא לא היה עני אלא נואף שנכנס לבית.

פ"ב ה"ג [יב:]

שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים

מעשה בטבח אחד בציפורין (בציפורי) שהיה מאכיל את ישראל נבילות וטריפות. פעם אחת ערב יום הכיפורים עם חשיכה שתה יין הרבה ונשתכר ועלה לראש הגג ונפל ומת. התחילו הכלבים מלקקין בדמו. אתון שאלון לרבי חנינה מהו מיעברתיה מן קומיהון (האם לקחתו מהכלבים). אמר להן: כתיב ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, זה גזל את הכלבים והאכיל את ישראל נבילות וטריפות, ארפון לון (הרפו מהם), מדידהון אינון אכלין.

בבבלי לא הובא.

בבלי לג.

לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לט. • פ"ב ה"ג [יב:]

אסור לשלוח דג ע"י נכרי

רב אמר חב"ת אסור וכו': חתיכת דג שאין בה סימן, בש"ר, י"ן, תכל"ת - אסור בחותם אחד (לשלוח ע"י נכרי).

בבבלי רב כהנא אמר כן, ורב חולק ונקט "חלב" במקום "חתיכת דג".

פ"ב ה"ז [טו.]

פסוקים שאין להם הכרע

היה לו להשיאו בחמש השאות שבתורה (פסוקים שיש בהם מילה שאפשר לצרפה לתחילת הפסוק או לסופו), ואילו הן - שאת ארור מחר משוקדים וקם: הלא אם תיטיב שאת, או: שאת אם לא תיטיב. כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור ארור, או: ארור אפם כי עז. ויאמר משה אל יהושע צא הלחם בעמלק מחר, או: מחר אנכי נצב על ראש הגבעה. ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים, או: משוקדים כפתריה ופרחיה. ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבתיך וקם, או: וקם העם הזה וזנה. רבי נתחומא מוסיף הדא: ובני יעקב באו מן השדה כשמעם, או: כשמעם ויתעצבו האנשים.

בבבלי יומא נב. מביא את חמשת הפסוקים הללו וקורא להם "מקראות שאין להם הכרע", ולא מביא את הפסוק "ובני יעקב". כמו כן בירושלמי כאן הפסוקים מסודרים ע"פ הסדר שבתורה, ובבבלי שם הסדר שונה, ותוס' (שם נב: ד"ה שאת) נשארו בתימה מדוע אינם לפי הסדר שבתורה.

פ"ב ה"ז [טו].

חביבים דברי סופרים מדברי תורה

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"א ה"ב [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ז [טו].

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לה. • פ"ב ה"ז [טו].

לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים

אמר רבי לא: יש דברים (רזי תורה) שמשקין עליהן את הפה (ולא מפרסמים אותם) היך כמה דאת אמר ישיקני מנשיקות פיהו. אמר רבי יצחק: כתיב ואותי צוה ה', אותי ואותי (היה לו לכתבו אותי וכתב ואותי), נאמר לי דברים שנאמר לכם ונאמר לי דברים שנאמר ביני לבין עצמי. רבי שמעון בן חלפותא רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים - כבשים כתיב, הא כיצד בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפנייהן דברי תורה הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רזי תורה. ודא מסייעה למה דתני רבי שמעון בן יוחי: ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם - מה הסימה (אוצר, ודורש זאת מ"תשים") הזאת אינה נגלית לכל ברייה, כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשירין.

בבבלי לא האריך בכל הדרשות הללו, ורק כתב שבמערבא כשגוזרים גזירה לא מגלים את טעמה עד י"ב חודש, כדי שלא יזלזלו בה. בחגיגה יג. הביא את הדרשה "כבשים ללבושך" על מעשה מרכבה. ובאבות דרבי נתן (פ"ב אות ט) בית שמאי אוסרים ללמד תורה לפושעים ובית הלל אומרים ללמד כל אדם.

בבלי לה. • פ"ב ה"ח [טו].

דיני פת גויים

רבי יעקב בר אחא בשם רבי יונתן: פת (גויים) מהלכות של עימעום (גמגום, ששינו את דינה) היא, כך אני אומר (מסתפק במה שינו את דינה): מקום שפת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים אסורה ועימעמו עליה והתירוה, או מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים מותרת ועימעמו עליה ואסורה? אמר רבי מנא: וכי יש עימעום לאיסור? (בתמיה, הרי פשוט שלשון זו היא שהתירו, ולא רצו להתיר בפירוש). ופת לא כתבשילי גוים הוא? כך אנו אומרים מקום שאין תבשילי ישראל מצויין בדין הוא שיהו תבשילי גוים מותרים (מדוע התירו פת גויים והרי לא התירו תבשילי גוים)? אלא כיני מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים אסורה ועימעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש (פת היא חיי נפש, שלא כמו שאר התבשילים). רבנן דקיסרין בשם רבי יעקב בר אחא: כדברי מי שהוא מתיר ובלבד מן הפלטר (גם מי שהתיר פת גויים הוא רק מהנחתום ולא מבעל הבית), ולא עבדין כן (פני משה: לא נוהגים כך, אלא נוהגים להתיר אפילו מבעל הבית. מוהר"א פולדא: לא נוהגים להתיר פת גויים, אלא צריך להחמיר ולאסרה. יפה עיניים: "לא עבדין כן" הוא תנאי להתיר, שפת גויים מותרת רק אם הוא מין פת שנחתומי ישראל לא עושים כמותו).

בבבלי בפשטות פת גויים אסורה, וגם המתירים - מתירים רק כשאין נחתום ישראל, ורק בשדה ולא בעיר. הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ז ה"ב) והשו"ע (יר"ד סי' קיב סעיף ב) כתבו שיש מקומות שמקילים במקום שאין נחתום ישראל ובשדה. והרמ"א (שם) הוסיף שיש מתירים אפילו במקום שיש נחתום ישראל.

בבלי לה. • פ"ב ה"ח [טז].

דניאל אסר את השמן של נכרים

מי אסר את השמן (של נכרים)? רב יהודה אמר: דניאל אסרו.

בבבלי היא מחלוקת: רב אמר שדניאל גזר עליו, ושמואל אמר שאסור מדין פליטה של האיסור שבבבלי הנכרים.

אכילת שמן של גויים, "אכתוב עליך זקן ממרא" בבבלי לו. • פ"ב ה"ח [טז].
רבי ובית דינו התירו בשמן. אמר שמואל אכל, רב לא קביל עליה מיכול (לא אכל). אמר ליה שמואל: אכול, דלא כן אנא כתב עליך זקן ממרא (שאם לא כן אכתוב עליך שאתה זקן ממרא).

בבבלי לא הובא¹¹, ותוס' (סוף ד"ה אשר) הביאו את הירושלמי. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ז הכ"ב) פסק ששמן של גויים מותר, ומי שאוסרו הרי זה עומד בחטא גדול, מפני שממרה ע"פ בית דין שהתירוהו. והנ"כ עליו הביאו את הירושלמי כאן.

יש שעה שמי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים ובשעה שהמים (מי הים) מקלסין את בוראן הן מתמתקין.
בבבלי לא הובא.

המקור לדין ספק טומאה בבבלי לו:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אלו דגים נקראים "חילק" בבבלי לט. • פ"ב ה"ט [יז].
אי זהו החילק (שאסור באכילה ומותר בהנאה)? רב אמר: סולתניתא (מין דגים קטנים שנתערב בהם ממין דג טמא), אמר רבי יוחנן: הוא חילק הוא טרית טרופה (מין דגים קטנים מלוחים שנחתכו ואינם ניכרים).
בבבלי פשוט שחילק הוא סולתנית, ואינו טרית טרופה.

טרית של גויים בבבלי מ. • פ"ב ה"ט [יז].
אי זו הטרית (דגים) שאינה טרופה (ומותרת באכילה)? כל שהראשים והשזרות (שדרות) שלה קיימין.
בבבלי היא מחלוקת האם צריך שיהיו קיימים גם הראש וגם השדרה, או רק אחד מהם, ומלשון הירושלמי משמע שצריך גם את הראש וגם את השדרה.

האוסר את המותר סופו שיתיר את האסור פ"ב ה"ט [יז].
אמר ליה: לא ביש (רע) לי דאמרת על טהור טמא (והבית יוסף העתיק בלשון: דאמרת על מותר שהוא אסור, הובא בציון ירושלים כאן), אלא סופך דאמר על טמא טהור (שהאוסר את המותר - סופו שיתיר את האסור).

בבבלי לא הובא. והש"ך (יר"ד אחרי סי' רמב"קיצור בהנהגת הוראות איסור והיתר" אות ט) פסק שאסור לאסור את המותר¹².

¹¹ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (ולכן שמואל רצה שרב לא יאסור על עצמו את השמן), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

¹² דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

פרק ג – כל הצלמים

אסור להסתכל באיקוניות משום ע"ז

פ"ג ה"א [יח.]

כתב המהלך תחת הצורות או תחת האיקוניות (צורות שבכתלים) אין מסתכלין בהן בשבת. ולא עוד אלא אף בחול אין מסתכלין באיקונות, ומה טעמא? אל תפנו אל האילים - אל תפנה לעובדן, רבי יהודה אומר: אל תפנה לראותן ממש. **בבבלי** שבת קמט. הלשון היא: אל תפנו אל האילים, מאי תלמודא? אל תפנו אל מדעתכם. ומהבבלי שם וכן מרש"י שם משמע שאינו מדיני עבודה זרה. ובירושלמי כאן מפורש שהוא מדין עבודה זרה, וכן הרמב"ם הביאו בהלכות עבודה זרה (פ"ב ה"ב).

כשם שבחיו לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותו

פ"ג ה"א [יח.]

כד דמך (כאשר מת) רבי נחום בר סימאי חפון איקונתא מחצלן (כיסו את הצורות שבכתלים). אמרו: כמה דלה חמותן בחיווי לא יחמינן בדמכותיה (כשם שבחיו הקפיד שלא לראותן כך לא יראה אותן במותו). וחכמין אינן כלום (וכי המתים רואים)? אמר רשב"ל: אין בינינו ולצדיקים (שמתים) אלא דיבור פה בלבד (שהם לא יכולים לדבר, אך את שאר החושים יש להם). **בבבלי** מועד קטן כה: משמע שהצורות נהרסו מעצמן לסימן צער, כשאר המעשים שהובאו שם, וכן בבבלי לא הוזכר שהוא משום שהקפיד לא לראותן בחיו (כמו כן בבבלי שמו רבי מנחם ברבי סימאי). ולמעשה יש נוהגים לכסות תמונות אנשים בבית האבל (פני ברוך סי' י סעיף ד). ובכלל הירושלמי מאריך כאן במעשים על שינויים שנעשו בעולם בזמן שמתו תנאים ואמוראים, והבבלי מאריך בזה במועד קטן שם.

המת שומע את קילוסו

פ"ג ה"א [יח.]

שומע הוא המת קילוסו (מה שמשבחים אותו) כמתוך החלום. **בבבלי** בשבת קנב. כתב שהמת שומע את ההספד. ושם קנב: נחלקו האם המת יודע כל מה שאומרים בפניו עד שיסתם הגולל או עד שיתעכל הבשר.

הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון

פ"ג ה"א [יח.]

רבי אבהו מי דמך (קודם מיתתו) עברון קומוי (הראו לו משמים) "ג נהרין (נהרות) דאפרסמון. אמר לון (להם): כל אילין למאן? אמרו ליה: דידך (בשבילך) וכו'. הקב"ה מראה להן לצדיקים (קודם מיתתם) מתן שכרן בעולם הזה ונפשם שביעה והן ישיגין להן (מתים בשמחה, לאחר שראו את שכרם). (משל) למלך שעשה סעודה וצר כל מיני סעודה במפה (הראה להם תמונות וצורות כל המאכלים שבסעודה), כיון שנכנסו האורחין ראו אותו ונפשם שביעה וישנו להן (שידעו אלו מאכלים יאכלו).

בבבלי לא הובא שהקב"ה מראה לצדיקים את מתן שכרם. "ג נהרות אפרסמון הוזכרו בתענית כה, שהקב"ה הבטיח את שכר זה לרבי אלעזר בן פדת.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכניה" בבבלי, בית גדיא

פ"ג ה"א [יח.]

הירושלמי הובא גם בסוטה פ"ט ה"ז [מז], ועיין מה שכתבנו שם.

אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם ככדור
 כדור - שהעולם עשוי ככדור (לכן צלם שבידו כדור אסור, שמסמל שהוא שולט על העולם). אמר רבי יונה: אלכסנדרוס מקדון כד בעא מיסק לעיל והוה סלק וסלק סלק (עולה ועולה ועולה), עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה.
בבלי לא הביא שהעולם ככדור וכן לא הביא את המעשה באלכסנדר, ופירש שצלם שבידו כדור אסור משום שמסמל ששולט על העולם כמו שמחזיק את הכדור, וכמו שפירש שם גם לגבי ציפור. ותוס' (ד"ה ככדור) הביאו את הירושלמי.

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים
 אינו שליט בים (גם לטעותם של הגויים, עבודה זרה אינה שולטת בים. ובברכות פ"ט ה"א [סג.] דבר זה נאמר על הקיסר, שהוא לא שולט בים), אבל הקב"ה שליט בים וביבשה מציל בים ומציל ביבשה.
בבלי לא הובא.

המוצא שברי צלמים
 המוצא שיברי כלים הרי אילו מותרין.
בבלי במשנה הגירסא: שברי צלמים. ומראה הפנים פירש שגם כוונת הירושלמי לצלמים.

דרקון בצורת שרץ
 המוצא דרקון עשוי כמין רחוש (שיש לו צורת דרקון אך הוא עשוי כמין שרץ הרוחש) - אסורה, רחוש ועליו דרקון (ויכול לחלקו לשניים) - נוטל את הרחוש ומשליך את הדרקון. שמואל אמר: כוס בסיס (טפל) לדרקון - אסור, ודרקון בסיס לכוס - מותר.
בבלי לא הובאו דינים אלו.

מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ג [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דין המשתחוה לביצה ולחלוקי נחל
 השתחוה לבצה - חזקיה אמר: לא אסרה, רבי יוחנן אמר: אסרה. אמר רבי זעירה: בביצה (ממש) פליגין, חברייא אמרין: בחלוקי נחל פליגין (ולא בביצה ממש).
בבלי הסתפק בדין המשתחוה לביצה, ונשאר בספק. ופשוט שהיא ביצה ממש.

הכנענים עבדו על כל הר וגבעה
 מלמד שלא הניחו הכנענים לא הר ולא גבעה שלא עבדו עליו.
בבלי לא הובא¹³.

¹³ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

בית שסמוך לבית ע"ז

בבלי מז: • פ"ג ה"ו [כא:]

מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל אסור לבנותו, כיצד יעשה כונס לתוך שלו ובונה.

בבבלי במשנה הגירסא: כונס לתוך שלו ארבע אמות ובונה.

המשתחוה למערה – לא אסרה

בבלי מז: • פ"ג ה"ו [כג:]

לוי אמר: משתחוה לבית אסרו, למערה לא אסרה. מה בין בית למערה? אמר רבי חנינה בי רבי הלל: בית היה לו שעת תלישה (שהיה תלוש ולבסוף חיברו), מערה לא היתה לה שעת תלישה.

בבבלי הביא שהמשתחוה לבית אסרו, ולא דן במערה.

צל צילה מותר, ומהו גדרו

בבלי מז: • פ"ג ה"א [כד:]

צילה אסור, צל צילה מותר. אי זהו צל צילה ואי זהו צילה? תמן אמרי: כל שאילו תיפול והיא נוגעת בו זהו צילה, וכל שאילו תיפול ואינה נוגעת זהו צל צילה.

בבבלי אוסר צל צילה. כמו כן הבבלי לא ביאר מהו צל צילה, ורש"י (ד"ה לצל צילה) פירש שהוא כשאורך הצל גדול מגובה האילן.

הטעם שריב"ז יושב בצל ההיכל

פ"ג ה"א [כד:]

הרי הקבר אסור בהנאה וצילו מותר! הרי היכל הרי הוא אסור בהנאה ורבן יוחנן בן זכאי יושב ושונה בצילו של היכל! הוי לית טעמא דלא משום שהוא אסור בהנאה (איסור צל אינו מדין איסור ההנאה אלא משום חומרא דעבודה זרה).

בבבלי פסחים כו. תירץ ששאני היכל דלתוכו עשוי, ואין קדושה בחלקו החיצוני. והירושלמי לא תירץ כך (ולכן מראה הפנים כאן ביאר שטיק קושיית הירושלמי היא מצילו של קבר, אך היפה עיניים פסחים כו. דחאו).

מותר לעבוד לפני ע"ז

בבלי מז: • פ"ג ה"א [כד:]

גמליאל זוגא (כך שמו) הוה מיסתמיך ברשב"ל, מטון בהו תבניתא (הגיעו לעבודה זרה), אמר ליה: מהו ניעבור קומי (לפניו)? אמר ליה: עבור קומי וסמי עיניה (אל תחשוש מלעבור לפניו. וכן מביא עוד מעשים דומים).

בבבלי כתב שאדם חשוב צריך לעבור במרוצה דווקא. וציון ירושלים כאן הקשה מדוע הפוסקים לא פסקו כירושלמי הזה, שהרי הוא מעשה רב.

זה וזה גורם – אינו בירושלמי

בבלי מז:

עיינ מה שכתבנו בפסחים פ"ב ה"א [יב].

פרק ד – רבי ישמעאל**אבנים שרחוקות ממרקוליס מותרות**

בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה:]

כמה הן רגלי מרקוליס? רבי בא בשם רבנן דתמן: נ' אמה (אבנים שרחוקות ממרקוליס יותר משיעור זה מותרות אפילו לרבנן).

בבבלי לא הובא.

מנהגים שעלו מבבל לישראל

פ"ד ה"א [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

זבח בעל מום לע"ז חייב

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ט [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים

בבלי נא: • פ"ד ה"ג [כו:]

חליין של עבודה זרה אסור למוכרן, אם היו מעלין שכר למדינה אע"פ שעושין בהן צורך לעבודה זרה - מותר למוכרן (משום שהוא כדין שלה ושל אחרים).
בבלי לא הובא.

דיני ע"ז שהניחוה עובדיה במלחמה, מלחמת דוד ויהושע

בבלי נג: • פ"ד ה"ו [כח:]

(ע"ז שעובדיה הניחוה במלחמה וברחו, לפעמים היא אסורה ולפעמים מותרת): מלחמת יהושע אסורה (כי היתה דעתם של עובדיה לחזור, ולכן לא בטלוה), במלחמת יהושע מותרת (אם לאחר המלחמה יכלו לחזור ולא חזרו - מוכח שבטלוה), מלחמת דוד מותרת (כי איתי הגיתי ביטל אותה), במלחמת דוד אסורה (אם איתי הגיתי לא ביטל אותה, והמלחמה לעולם ועובדיה רוצים לחזור ואינם יכולים - לא בטלה).

בבלי לא הובא, אך רש"י (ד"ה שהניחו) על המשנה "ע"ז שהניחו עובדיה בשעת שלום מותרת" פירש: דאין דעתם לחזור.

ע"ז עתידה לבייש את עובדיה ולכרוע לפני הקב"ה

בבלי נד: • פ"ד ה"ז [כח:]

עתידה עבודה זרה להיות באה ורוקקת בפני עובדיה ומביישתן ובטילה מן העולם וכו', עתידה עבודה זרה להיות באה וכורעת לפני הקב"ה ובטילה מן העולם.
בבלי לא הובא.

קושיות שלכאורה ע"ז מועילה - אינן בירושלמי

בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:]

בבלי הקשה שלכאורה רואים שעבודה זרה מועילה לרפא ולהוריד גשמים, ותיירץ. ובירושלמי לא הובא.

גת שגוי דרך אותה

בבלי נה: • פ"ד ה"ח [כח:]

לוקחין גת בעוטה מן הנכרי (שדרכה גוי) וכו' - והוא שלא העלים ישראל את עיניו ממנו (מהגוי), אבל אם העלים עיניו ממנו לא בדא (בזה לא הותר).
בבלי לא הובא החילוק אם ישראל רואה אותו, ומתיר תמיד.

המקור שלכתחילה אסור לטמא טבל

פ"ד ה"ט [כט:]

(כך גרס הפני משה, וכן הגירסא בחלה פ"ג ה"ב [יז:]): בדין היה שיטמא אדם טבלו דבר תורה (שאין בזה איסור מדאורייתא), דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי - תרומה צריכה שימור (מטומאה), אין הטבל צריך שימור. מה אני מקיים ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן? עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו (מפסוק זה למדו שלכתחילה אסור לטמאו, כדי שהכהן יוכל לאוכלו כשהוא בכהונתו ובימי טהרתו).

בבלי לא הובא המקור לאיסור לטמא טבל לכתחילה. האיסור עצמו מפורש במשנה בחלה (פ"ב מ"ג).

מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בגיטין פ"ה ה"י [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"י [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גוי שנגע ביין שלא בכונה
רבי אבין בשם רבי שמואל: הלכה כרבי שמעון (שמתיר יין כאשר הגוי נפל לבור ולא התכוון לגעת ביין, או שמדד את היין בקנה וכד' שהתכוון לדבר אחר).
בבבלי גם כן הביא אמוראים שפסקו כרבי שמעון, אך הסיק שאין הלכה כמותו¹⁴.

גוי שמוזג צונן ליין – מותר
רבי ירמיה בשם רבי חייה בר בא: זה שמוזג בחמין (גוי שמוזג מים חמים ליין) אסור, בצונן (מים צוננים) מותר (מראה הפנים: משום שלא היה דרכם למוזג בצונן). יבוא עלי שלא עשיתי מימיי (אפילו בצונן).
בבבלי כתב שגוי שמוזג מים ליין אסור משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב (דהיינו שגזרו חכמים משום הרחקת עבירה), ולא חילק בין חמין לצונן.

דיני חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך
לא סוף דבר פתח (הדין שגוי לא חשוד לנסך כשיש פתח לרה"ר משום שחושש שיראוהו), אלא אפילו חלון ויש בה ארבעה על ארבעה על רום עשרה, ובלבד מקורה ובמגופף (שאי אפשר לסותמו).
בבבלי כתב בפשטות שחלון מועיל כרה"ר, ולא פירט את דיני החלון.

פרק ה – השוכר את הפועל

הלכה כמיקל ביין נסך
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ז [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שכר שבירת חבית יין נסך אסור
שכרו לשבר חביות של יין נסך, אפילו כן שכרו אסור.
בבבלי סובר ששכרו מותר.

מה צריך גר תושב לקבל עליו
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הכותים יושבים בשומרון

פ"ה ה"ד [לג:]

רבי שמעון בן לעזר אזל לחדא קרייה דשמריין (עיר בשומרון) וכו', אמר ליה וכו': ושמית סכין בלועך אם בעל נפש אתה, כבר נתקלקלו הכותים (רמז לו הסופר שנתקלקלו הכותים וינם אסור).

בבלי חולין ו. מובא אותו המעשה אך לא כתוב שהם בשומרון.

כמה טעמים לאיסור כותים, ע"ז שטמן יעקב

פ"ה ה"ד [לג:]

רבי ישמעאל בי רבי יוסי אזל להדא ניפוליה (עיר של כותים), אתון כותייא לגביה, אמר לון: אנא מחמי לכון דלית אתון סגדין לאהין טורא אלא לצלמייא דתחותי (אראה לכם שאתם עובדים לצלמים שטמן יעקב והם תחת ההר) דכתיב ויטמון אותם יעקב תחת האשירה אשר עם שכם וכו'. רבי אבהו אסר יינן מפי רבי חייה ורבי אסי ורבי אמי שהיו עולין בהר המלך וראו גוי (כותי) אחד שהיה חשוד על יינן, אתון אמרון ליה קומי (אמרו לרבי אבהו), אמר לון ולא על ידי עילא (עילה זו מספיקה לאסור את יינם). ואית דבעי מימר: חדא ערובת שובא (ערב שבת) לא אישתכח חמרא בכל סמרטיקי (שם עיר), בפוקי שובא (במוצאי שבת) אישתכח מלייא מן מה דאיתון ארמייא וקבלוניה כותייא מינהון (נמצא הרבה יין שהכותים קיבלו מהגויים). ואית דבעי מימר: כד סליק דיקליטינוס מלכא להכא גזר ואמר כל אומייא ינסכון בר מן יודאיי (היהודים), ונסכון כותייא ונאסר יינן. ואית דבעי מימר: כמין יון (דמות יונה) אית להון ומנסכין ליה.

בבלי חולין ו. הובא רק הטעם שמצאו שהם עובדים ליונה, ותוס' (שם ד"ה בראש) הביאו מדרש שהיא העבודה זרה שטמן יעקב, כירושלמי כאן.

האם מדאורייתא צריך מ' סאה למקוה

פ"ה ה"ד [לד:]

ומקוותיה (מקוואות של כותים) טהורין - רבי לעזר בי רבי יוסי: הדא דאתמר (זה נאמר) להאמינן שאינן שאובין (שעל דין זה גם הכותים מקפידים), הא למידת ארבעים (סאה) לא (בזה אינם נאמנים, משום שאינם מודים בדרשות חכמים), דדרשי (הכותים) אך מעיין ובור מקוה מים, מה מעיין מטהר כל שהוא אף מקוה מטהר כל שהוא.

בבלי לא הובא. ציון ירושלים הביא שנחלקו הפוסקים האם מדאורייתא צריך ארבעים סאה או שמדאורייתא די בכלשהו, וכתב שמהירושלמי כאן מוכח שצריך ארבעים סאה מדאורייתא, ורק הכותים דורשים שדי בכלשהו.

מחלוקת האם כותי קיסרי הם כגויים גמורים

פ"ה ה"ד [לד:]

רבי יעקב בר אחא בשם רבי חנינה: כותאי דקיסרין מותר להלוותן בריבית (שעשאו כגויים גמורים). רבי יוסי בעי: מעתה לא נחוש לחלתן, ונן חמיי רבנן חששון (אם כך עיסתם פטורה מחלה כדן גויים, והרי אנו רואים שחכמים כן חוששים לזה. הירושלמי דן בעניין כותים מקיסרי גם בעבודה זרה השמטות ד"ה פ"א, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת)).

בבלי לא הובא, ותוס' (כו: ד"ה אני) הביאו את הירושלמי.

בשעת השמד כל החביות אסורות

בבלי עא. • פ"ה ה"ח [לד:]

בשעת השמד הכל אסור, שאי אפשר שלא היה שם ישראל שלא עבדה על כורחו.

בבלי לא הובא.

ביטול יין במים

בבלי עג. • פ"ה הי"א [לה:]

יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא יין ביין ומים במים כל שהוא יין במים ומים ביין בנותן טעם זה הכלל מין במינו כל שהוא ושלא במינו בנותן טעם - הדא דאתמר (זה נאמר) במקום שאין המים נמכרין במידה (שאינם חשובים, אז יין בטל במים), אבל במקום שהמים נמכרין במידה (שהם חשובים) - כיון ביין הן (ואינו בטל).
בבבלי לא חילק בזה, ומשמע שתמיד יין בטל במים (אם אין בו בנותן טעם), משום שהוא מין בשאינו מינו.

טבל הוא דבר שיש לו מתירין

בבלי עג:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

חמץ כותים לאחר הפסח

פ"ה הי"א [לו:]

מאימתי חמץ כותים מותר לאחר הפסח (ותולים שהחמיצוהו בשאור שלאחר הפסח)? של בעלי בתים שלש שבתות, של אפייה ושל נחתומין - בכרכים אחר שלשה ימים, בכפרים אחר שלשה תנורים.
בבבלי לא הובא.

האם שעיר המשתלח אוסר בכלשהו

בבלי עד. • פ"ה הי"ב [לו:]

אילו אסורין ואוסרין כל שהן: יין נסך ועבודה זרה ועורות לבובין ושור הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע ושיער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה.
בבבלי במשנה גרס גם "ושעיר המשתלח". והגהות הגר"א על הבבלי מחק את מילים אלו, כגרסת הירושלמי.

עגלה ערופה נלמדת ממת

פ"ה הי"ב [לו:]

עגלה ערופה - שם שם (גזירה שווה), מה שם האמור להלן (במת) אסור בהנייה, אף שם האמור כאן (בעגלה ערופה) אסור בהנייה.
בבבלי כט: הלימוד הפוך, לומדים מעגלה ערופה שאסורה בהנאה למת.

אין עונשים ממה מצינו

פ"ה הי"ב [לו:]

וחולין שנשחטו בעזרה - רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל: אמרה תורה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך, מה שלי בשלך אסור, אף שלך בשלי ענוש כרת ולא (לימוד במה מצינו). רבי ישמעאל אמר למידן מקל וחומר ואין עונשין מקל וחומר (מה מצינו)!
בבבלי קידושין נז: גם כן הביא את לימוד זה ודחה אותו מקושיא אחרת. המשנה למלך (נזירות פ"ב ה"ז) חקר האם עונשים ממה מצינו, והציון ירושלים כאן הקשה עליו שמפורש בירושלמי כאן שאין עונשים ממנו. ועמודי ירושלים כאן (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא את הבבלי (קידושין שם) שמשמע שכן עונשים ממנו, והסיק שהיא מחלוקת התלמודים. נועם ירושלמי (יבמות פ"א ה"א) כתב שלרבי ישמעאל כן עונשים ממה מצינו, והיפה עיניים (מכות ה:) הביאו והקשה עליו מהירושלמי כאן (והיפה עיניים שם גם הביא ממראה הפנים נזיר פ"ו ה"א שגם כן כתב שלירושלמי לא עונשים ממה מצינו).

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי עד: • פ"ה הי"ד [לז:]

הלכה כרבי (שחולק על חכמים ומתיר כלי עץ של גויים ע"י ניגוב).

בבבלי לא פסק כמי הלכה. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"א הכ"א) והשו"ע (י"ד סי' קלח סעיף א) פסקו כחכמים. וביאר מראה הפנים שהוא משום ששיטת הבבלי בהרבה מקומות שהלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו (עירובין מו: וש"ג, ורק בבבא בתרא קכד: יש דעה שהלכה כרבי אפילו מחבירו). ולפי זה הירושלמי לשיטתו שכתב (תרומות פ"ג ה"א [טו.]) שהלכה כרבי אפילו מחבירו.

בבלי עו: • פ"ה הט"ו [לז:]

גדרי ליבון – עד שינתזו ניצוצות

והליבון צריך שיהו ניצוצות מנתזין ממנה.

בבבלי כתב שמלבנן עד שתשיר קליפתן. והיפה עיניים כתב שאפשר שהוא אותו שיעור.

בבלי עו: • פ"ה הט"ו [לז:]

סיום המסכת

והליבון צריך שיהו ניצוצות מנתזין ממנה (מסיים בדיני ליבון).

בבבלי מסיים במעשה שישבו לפני שבור מלכא וחתך להם בסכין¹⁵.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

השמטות ד"ה פ"א

כותים שקלקלו – מותר להלוותם בריבית

להלין כותאי דקסרי מותר להלוותן בריבית מפני שקלקלו מעשיהם.

בבבלי לא הובא.

השמטות ד"ה בבכורות

רבי אלעזר בן עזריה היה קרח

רבי אלעזר בן עזריה היה קרח.

בבבלי לא הובא.

¹⁵ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת הוריות

פרק א – הורו בית דין

מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט – ממועט
 פ"א ה"א [א.]
 בכל אתר את מר (אתה אומר) מיעוט אחר מיעוט לרבות, וכא את מר (וכאן אתה אומר) מיעוט אחר מיעוט למעט? אמר רבי מתניה: שנייא היא דכתיב מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט.
בבלי לא הובא.

האומר מותר פטור מקרבן
 בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
 (כך הגיה הפני משה ע"פ הירושלמי תרומות פ"ח ה"א [מ:]:) מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב שהוא חייב מה בין סבור שהוא מותר ונמצא אסור שהוא פטור? וכו'. או הודע אליו חטאתו והביא (ומכאן לומדים שהשב מידיעתו חייב קרבן על שגגתו, אך האומר מותר, שאפילו אם היה יודע לא היה פורש - פטור מקרבן).
בבלי לא הובא, ובשבת סח: נחלקו בזה רש"י ותוס': רש"י (ד"ה פטור) כתב שהיא מחלוקת אמוראים אם פטור מקרבן, ותוס' (ד"ה אבל) כתבו שלכו"ע חייב. וע"פ זה כתב מראה הפנים (כאן) שהירושלמי כאן מתיישב רק לשיטת רש"י.

הורו שכל הגוף פטור
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב.]
 והן שהורו מותר (אז נחשב עקירת כל הגוף), אבל אם הורו פטור (אבל אסור) - לא בדא (לא נחשב עקירת כל הגוף).
בבלי לא הובא.

רוב בי"ד שהורו בטעות – פטורים מקרבן
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב.]
 נכנסו (להורות) מאה - (אינם חייבים) עד שיורו כולן (את הטעות).
בבלי גם כן הביא זאת, דחה, והסיק שחייבים גם אם יורו רק רובם¹.

אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע
 פ"א ה"א [ב.]
 דתני: יכול אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם? תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל - שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל.
בבלי לא דן בזה, אך בספרי (דברים יז כד) נאמר להיפך: אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל. וכן רש"י על התורה (דברים יז יא) הביא את הספרי. ומפרשי הירושלמי דנו בזה (ציון ירושלים, כיכר לאדן, עמודי ירושלים (כיכר לאדן ועמודי ירושלים נדפסו בירושלמי לאחר המסכת)).

¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

המקור שמומר פטור מקרבן

בבלי ב: • פ"א ה"א [ג:]

או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא - יצא משומד (מומר, שגם כשנודע לו שחטא לא שב בתשובה).

בבלי היא מחלוקת האם זהו המקור או "מעם הארץ בעשותה". ולקמן יא. הגמרא הוסיפה שיש נפק"מ בין שני המקורות הללו.

חישוב רוב כאשר חלקם מתו

בבלי ג: • פ"א ה"ב [ג:]

מה רוב (לחזור בהם) - רוב ההוריה (או) רוב המשתייר? היך עבידא (כיצד), נכנסו מאה ומתו מהן עשרה - אין (אם) תאמר רוב ההוריה חמשים ואחד, ואין תאמר רוב המשתייר ארבעים וששה.

בבלי לא הובא.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו

פ"א ה"ב [ג:]

הפריש חטאתו (ולאחר מכן) נתחרש או נשטה (נעשה שוטה) או נשתמד (נעשה מומר) או שהורו בית דין שמותר לאכול חלב - רבי יוחנן אמר נדחית חטאתו, רבן שמעון בן לקיש אמר לא נדחית חטאתו. רבי יוסי בי רבי בון אמר מחלף שמועתא (מחליף את הדעות במחלוקת).

בבלי יא. אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר (ובגדרים לו. הגירסא: ונשתטה) וחזר בו הואיל ונדחה ידחה, כמו הגירסא הראשונה במחלוקתם בירושלמי. ודעת ריש לקיש לא הובאה בבבלי כלל.

הגדרת עם ישראל לדינים שונים

בבלי ג: • פ"א ה"ב [ד:]

רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש: להוריה (לדיני הוריות, האם נחשב שרוב ישראל חטאו) הילכו אחר ישיבת ארץ ישראל (מונים את אלו היושבים בארץ), לטומאה (האם רוב הציבור טמאים, לעניין קרבנות ציבור בטומאה) הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה וכו'. רבי יהושע בן לוי: לראייה (האם רוב הציבור טמאים לעניין מצוות ראייה בעזרה) הילכו מלבוא חמת עד נחל מצרים.

בבלי הביא שלהוראה הולכים אחר רוב יושבי הארץ, אך לא השווה בין דינים שונים לעניין הגדרת עם ישראל².

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה

פ"א ה"ב [ה:]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"ו [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה

בבלי ד: • פ"א ה"ד [ה:]

והתיצבו שם עמך - מה את (משה) לא גר ולא נתין ולא ממזר, אף הן (הדיינים) לא גרים ולא נתינים ולא ממזרים ולא עבדים.

בבלי הביא פסוק זה, הקשה על זה "ואימא עמך לשכינה"³ (ורש"י הביא שני פירושים: שלא יכנסו למקום שכינה, ושיהיו צדיקים גמורים שהקב"ה ישרה שכינה עליהם), והסיק שגלמד מ"ונשאו אתך"⁴.

² דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים

פ"א ה"ו [ו.]

מאן תנא רוב (לעניין טומאת ציבור בקרבן פסח)? רבי מאיר, דתני (לעניין הוריות) רבי מאיר אומר היא מחצית כל השבטים היא מחצית כל שבט ושבט ובלבד רוב (נחשבים רוב ישראל בין אם הם שישה שבטים שלמים ובין אם הם מחצית מכל השבטים, ובתנאי שהם רוב עם ישראל). **בבלי** לא השווה את דיני רוב עם ישראל בין הוריות לטומאה⁵.

יש דעה ששלושה מכל שבט סומכים על הפר

פ"א ה"ח [ז:]

מאן דמר (דאמר) חובת בית דין היא (להביא פר על שאר העבירות ופר ושעיר על ע"ז) - בית דין סומכין, מאן דמר חובת ציבור היא - מי סומך? דתני שלשה מכל שבט ושבט וראש בית דין על גביהן סומכין ידיהן על ראש הפר. **בבלי** לא הובא.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי

בבלי ו:

עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

פרק ב – הורה כהן משיח**מתי הוראת כה"ג מועילה**

בבלי ז. • פ"ב ה"א [ח.]

והוא שיהא (הכהן הגדול) יודע לישא וליתן בהלכה (רק אז נחשבת הוראתו להוראה). **בבלי** הלשון "שיהא מופלא".

ג"ש מעיני מעיני – מע"ז לשאר המצוות

בבלי ח. • פ"ב ה"ד [ט:]

נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני, מה מעיני שנאמר להלן (בעבודה זרה) דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת - אף מעיני שנאמר כאן (בשאר המצוות) דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. **בבלי** גם כן הביא את הג"ש מעיני מעיני, אך דורש אותה להיפך - משאר המצוות (שזדון כרת ושגגתן חטאת) לעבודה זרה.

לא מזים בפנים מדם שעירה של ע"ז

פ"ב ה"ד [י.]

אותו - מיעט קרבנו למצות יחידית (איסור ע"ז) שלא יכנס דמו לפנים (דם שעירה שמביא על ע"ז לא נכנס לאוהל מועד). **בבלי** לא הובא דין זה. ומראה הפנים הקשה על הירושלמי שבמשנה זבחים מז. מפורש שמזים מדם שעירים הנשרפים (שעירי ע"ז) על הפרוכת ועל מזבח הזהב, דהיינו בפנים. וכן הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ה הט"ז) פסק שמזים מהם בפנים, כדין פר העלם.

³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁵ דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

משמש עם הטהורה ונטמאת

פ"ב ה"ה [י:]

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי וכו' מה יעשה? וכו' אמר רבי זעירא: יהא רואה את החרב כילו (כאילו) מחתכת בבשרו וכל עמה. רבי זעירא רבי תנחומא בשם רב חונה: יטוח ראשי אצבעותיו בכותל ויהא מיצן (מתקרר מיצרו).

בבבלי לא דן בסוגיא זו כאן אלא האריך בה בשבועות (יז-יח:). ושם (יח.) כתב שנועץ עשר ציפורניו בקרקע, ולא הזכיר שיהא רואה חרב וכו'.

יוסף ראה גם את דמות רחל

פ"ב ה"ה [י:]

רב חונה בשם רב מתנה: תלה עיניו וראה איקונין (דמות) של אבינו (יעקב), מיד היצן (התקרר מיצרו) וכו'. אמר רבי אבין: אף איקונין של רחל ראה.

בבבלי סוטה לו: הובא שראה רק את דמותו של יעקב.

כה"ג צריך להיות גדול במראה

בבלי ט.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו לכו"ע

בבלי ט: • פ"ב ה"ז [יא.]

שאין כהן גדול חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון וכו' - כיני מתניתא (פירוש המשנה): אלא שאין כהן גדול חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי הכל, והנשיא על שמיעת קול דברי רבי שמעון.

בבבלי השאיר את המשנה כפשוטה, שהדין שכה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו הוא רק לרבי שמעון, אך לחכמים חייב. הרמב"ם (שגגות פ"י ה"ז) פסק שחייב, כבבלי בדעת חכמים, והראב"ד השיג עליו שפטור, כירושלמי.

פרק ג – כהן משיח

כהן גדול שחטא

פ"ג ה"א [יא:]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח

פ"ג ה"א [יא:]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים

פ"ג ה"א [יב.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שחטאו ונתמנו פטורים, גדולה מכפרת

בבלי י: • פ"ג ה"ב [יב.]

חברייא אמרין: טעמא דרבי שמעון (שאם חטאו ונתמנו פטורין מקרבן) משם שהגדולה מכפרת. אמר רבי יוסי (טעם אחר): שאין חטאו וידיעתו שוין.

בבבלי לא הובא.

גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה – אינו בירושלמי

בבלי י:

עיין מה שכתבנו בנזיר פ"ד ה"ג [יז:].

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק קרבנות וידיעות באריכות
אכל שני זיתים ונתוודע לך וכו' (והאריך מאוד בסוגיית חילוק קרבנות - מתי מביא קרבן על כל עבירה ועבירה ומתי מביא קרבן אחד על כמה עבירות).
בבבלי לא דן בזה כאן אלא בכריתות טו.יז., שם גם המשניות עוסקות בזה.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלוקת
פ"ג ה"ב [יב:]
אכל שלשה זיתים וסבור שהן שנים הפריש חטאת (נודע לו על שניים והפריש חטאת ונודע לו על השלישי) - כדברי יוחנן, דרבי יוחנן אמר: נתכפר מקצת החט (החטא) נתכפר כולו, רבי שמעון בן לקיש אמר: נתכפר מקצת החט לא נתכפר כולו (שההפרשה מחלקת, וחייב עוד קרבן על הזית השלישי).
בבבלי שבת עא: הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהפרשה מחלקת וריש לקיש אמר שלא⁶ (במקרה שאכל שני זיתים בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני).

שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה
פ"ג ה"ב [יג:]
היו לפניו שלשה (זיתים של חלב), אכל את הראשון (בשוגג) ולא נתוודע לו שני בהעלימו של ראשון (כך הגיה הפני משה, דהיינו שאכל גם את השני באותו העלם), נתוודע לו על הראשון (נודע לו שהוא היה חלב) ולא נתוודע לו על השני (השני), שלישי בהעלימו של שני, ואחר כך נתוודע לו על כולהם (כולם) - רבי יוחנן אמר: חייב על הראשון ועל השני ופטור על השלישי (שנפטר על השלישי בקרבן של השני כיוון שהיו בהעלם אחד). אמר רבי יוסי: שני לדעתו הדבר תלוי - רצה מתכפר לו על הראשון, רצה מתכפר לו על השלישי (תלוי בדעתו האם לצרף את השני לקרבן של הראשון או של השלישי). חברייא מדמייא לה לארבעה חציי (חצאי) זיתים (שאכל את השני בהעלם של הראשון, נודע לו על הראשון, אכל את השלישי בהעלם של השני, נודע לו על השני וכו') וכו'.

בבבלי שבת עא. זו היתה דעת רבא שאין גרירה, אך אביי חלק עליו ואמר שיש גרירה (כלומר שההעלמות נגדרות זו אחר זו ומצטרפות יחד), ולכן אפילו אם יביא קרבן על הראשון מתכפר על שלושתם. ולמסקנה רבא חזר בו וגם הוא סובר שיש גרירה.

מלך ישראל ומלך יהודה שווים
בבלי יא: • פ"ג ה"ב [טו:]
מלך ישראל ומלך יהודה שניהן שוין, לא זה גדול מזה ולא זה גדול מזה.
בבבלי לא הובא.

בזמן שרוד ברח דינו היה כהדיוט
פ"ג ה"ב [טו:]
כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום, שעורה הוות מתכפר לו כהדיוט (היה מתכפר בשעירה כהדיוט ולא כמלך. מראה הפנים: אפילו בעבירות שעבר כאשר היה מלך).
בבבלי לא הובא.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

סימני ראש השנה – אינם בירושלמי

בבלי יב. • פ"ג ה"ב [טו:]
אין מושחין את המלכים אלא על גבי המעיין (שהוא סימן שתמשך מלכותם כמו שהמעיין נמשך).

בבלי הביא זאת, והוסיף עוד סימנים שונים להצלחה, וכן סימנים של פירות שונים בראש השנה, והירושלמי לא הביאם.⁷

חמישה דברים חסרו במקדש שני

פ"ג ה"ב [טז:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בתענית פ"ב ה"א [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג

פ"ג ה"ב [טז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו

בבלי יב. • פ"ג ה"ב [טז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

צניעותה של קמחית

פ"ג ה"ב [טז:]

שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שימשו בכהונה גדולה. שלחו ואמרו לקמחית: מה מעשים טובים יש בידך? אמרה להן: יבוא עלי אם ראו קורות ביתי שערות ראשי ואימרת חלוקי מימי.

בבלי יומא מז. הוזכרה צניעותה רק בענייני השיער ולא החלוק.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון

פ"ג ה"ב [טז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול

פ"ג ה"ב [יז:]

היה (כהן גדול) עומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה - מה עבד לה: (דינו של הכהן גדול כאילו) שמת ויחזור הרוצח (בשגגה) למקומו, או יעשה (למפרע) כמו שנגמר דינו (של הרוצח) בלא כהן גדול ואל יצא משם (מהעיר מקלט) לעולם? (ונשאר בספק).

בבלי מכות יא: היא מחלוקת אמוראים.

קדימויות בקרבנות נדבת ציבור

בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יז:]

נדבת ציבור ונדבת נשיא - נדבת נשיא קודמת וכו'. נדבת משיח ונדבת ציבור - נדבת משיח קודמת.

בבלי סובר שנדבת ציבור קודמת לנדבת נשיא. דין נדבת משיח ונדבת ציבור לא הובא בבבלי.

בזכות הצדקה מציא אוצר, פרנסת חכמים

פ"ג ה"ד [יז:]

מעשה בי רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה שעלו לחולת אנטוכיא על עסק מגבת חכמים (גבו לצורך פרנסת חכמים) והוה תמן חד (ששמו) אבא יהודה עביד מצוה (עושה מצוות)

⁷ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

בעין טובה. פעם אחת ירד מנכסיו וראה רבותינו ונתייבש מהן (שלא היה לו מה לתת להם צדקה), עלה לו לביתו ופניו חולניות. אמרה לו אשתו: מפני מה פניך חולניות? אמר לה: רבותינו כאן ואיני יודע מה אעשה. אשתו שהיתה צדקת ממנו אמרה לו: נשתיירה לך שדה אחת, לך ומכור חצייה ותן להן. הלך ועשה כן ובא אצל רבותינו ונתן להן ונתפללו עליו רבותינו. אמרו לו: אבא יהודה, הקב"ה ימלא חסרונותיך. עם כשהלכו להם ירד לחרוש בתוך חצי שדהו, עם כשהוא חורש בתוך חצי שדהו שקעה פרתו ונשברה, ירד להעלותה והאיר הקב"ה עיניו ומצא סימא (אוצר), אמר: לטובתי נשברה רגל פרתי. **בבלי** לא הובא.

כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר

בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח.]
כסות אשת חבר קודמת לחיי עם הארץ מפני כבודו של חבר. לא מר (אמר) אלא כסות אשת חבר בחיי חבר, אבל אם היה זה (עם הארץ) להחיות וזה (אשת החבר) לאחר מיתת החבר (לכסות - אותו שלהחיות קודם).

בבלי לא הובא. מהירושלמי כאן משמע שאין צריך לכבד אשת חבר לאחר מיתת החבר, וציון ירושלים כאן הביא שתוס' שבועות (ל: ד"ה והאמר) הסתפקו בזה, והט"ז (י"ד סי' רמב סעיף יד) דייק מהמהר"ם מינץ שחייבים לכבדה גם לאחר מיתתו.

אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם

בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח.]
אבידת אביו שחצי תלמודו ממנו ואבידת אמו גרושה מאביו - מי קודם, אביו הוא שיקדום או עד שיהא כל תלמודו ממנו? (ונשאר בספק). אבידת רבו שחצי תלמודו הימני ואבידת אמו גרושה מאביו - מי קודם, רבו הוא שיקדום או עד שיהא כל תלמודו הימני? (ונשאר בספק).

בבלי בבא מציעא לג. דן בסוגיית אבידת אביו ורבו, אך לא הביא את ספיקות אלו.

גדר רבו - שפתח לו תחילה

פ"ג ה"ד [יח.]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הוא קודם לאימו לפדות מהשבי

בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח.]
הוא ואמו ורבו ואביו עומדים בשבי - הוא קודם לאמו.
בבלי סובר שאימו קודמת לכולם (לו, לרבו לאביו), ופירש רש"י (ד"ה אמו) משום שיש לה יותר זילותא.

הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש

פ"ג ה"ד [יח:]
רבי חנניה הוה מיסתמיך ברבי חייה בר בא (אבא) בציפרין (בציפורי). חמא כל עמא פריי (ראה את כולם רצים לשמוע דרשה). אמר ליה: למה כל עמא פריי? אמר ליה: רבי יוחנן יתיב דריש בבית מדרשא דרבי בנייה (בבית המדרש של רבי בנאה) וכל עמא פריי מי שמעיניה (באו לשומעו). אמר: בריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים (שהראה לי פירותי בחיים, שרבי יוחנן תלמידי דורש).

בבלי לא הובא.

[פ"ג ה"ד [יח]:]

מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים

מעשה בי רבי יהושע שעלה לרומי, אמרו על תינוק אחד ירושלמי שהיה אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו מסודרות לו תלתלים והוא עומד בקלון. והלך רבי יהושע לבדוק, כיון שהגיע לפתחו נענה רבי יהושע ואמר לו: מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ה'. נענה התינוק ואמר לו: זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו. מיד זלגו עיניו (של רבי יהושע) דמעות ואמר מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ שאיני זז מיכן עד שאפדנו, ופדאו בממון הרבה ושלחו לארץ ישראל וקרא עליו הפסוק הזה בני ציון היקרים וגו'.

בבבלי גיטין נח. רבי יהושע שאל "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים", והתינוק ענה "הלא ה' זו חטאנו וכו'". כמו כן הבבלי הוסיף שאותו תינוק הוא רבי ישמעאל בן אלישע.

[בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט]:]

מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא להתגייר

גר (שבא להתגייר) ומשומד (מומר שבא לחזור בו) - משומד קודם מפני מעשה שאירע (פני משה: כמעשה בבבלי סוטה מז. שרבי יהושע בן פרחיה דחה את תלמידו שבא לחזור בו).

בבבלי לא הובא.

[בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט]:]

אל תאמין בעבד

אל תאמין בעבד עד ששה עשר דור.

בבבלי לא הובא.

[פ"ג ה"ה [יט]:]

התוספתא נקראת "משניות גדולות"

איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה וכו'. וכבוד - זה התוספתא (בריייתות שנתווספו ומפורש בהן יותר מהמשנה), ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה - אילו משניות גדולות כגון משנתו של רבי חונה (חייא) משנתו של רבי הושעיה ומשנתו של בר קפרא.

בבבלי חולין קמא. נקראות מתניתא דרבי אושעיא ורבי חייא, ורש"י (בבא מציעא לד. ד"ה לתנאי) קורא להן "תוספתא". וכאן משמע ש"תוספות" (תוספתא) הן כינוי לבריייתות אחרות.

[פ"ג ה"ה [יט]:]

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא

הירושלמי הובא גם בסוטה פ"ט ה"ז [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

[בבלי יד. • פ"ג ה"ה [יט]:]

סיום המסכת

ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. סברין מימר ליפדות ולהחיות ולכסות, הא לשיבה (לשבת בראש ושאר כיבודים) לא, אמר רבי אבון: אף לשיבה, ומה טעמא? יקרה היא מפנינים - ואפילו מזה שהוא נכנס לפני לפנינים.

בבבלי סיים באגדה לגבי האם עדיף חריף ומקשה או מתון ומסיק⁸.

⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נידה

פרק א – שמאי

"ספק ספיקא" נקרא "ספק לספק"
 טומטום ואנדרוגינס שראו דיין שעתן, מה את שמע מינה? אמר רבי יוסי: טומטום
 ואנדרוגינס ספק ומעת לעת ספק, ואין ספק לספק (מקילים בספק ספיקא).
בבלי נקרא "ספק ספיקא"¹.

יש דעה שהרואה דם טהור אסורה
 רבי אמי בשם רב רבי בא בשם רב יהודה: בדקה ומצתה טהור (דם שהוא ממראה טהור) -
 אסורה לביתה עד שיתנגב מעיינה (ומפרש בהמשך שחוששים שמתוך שמתנגלת לדם טהור תראה
 בשעת תשמיש דם טמא), חד רבי טובי אמר בשם רבי אבהו: אסורה לביתה עד מעת לעת.
 אמר רבי יעקב בר אחא: כד סליקית להכא (לארץ ישראל) שמעית מן כל רבנן מותרת
 לביתה מיד (ולא חוששים).
בבלי לא הוזכרה ה"א שאסורה, ובפשטות מותרת (דן בזה מראה הפנים).

רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין, עייתלו
 מעשה בריבה אחת בעייתלו וכו' (ודנו אם מטמאה). וכי יש קדשים בעייתלו (ומה נפק"מ אם
 מטמאה)? אלא בשנעשו לטהרת הקודש. ולא כחולין הן (ועדיין מה נפק"מ אם טמאים)?
 תיפתר שנעשו לטהרת מי חטאת, שמי חטאת חמורין מן הקודש.
בבלי ביאר שהם חולין שנעשו על טהרת הקודש, ולא הקשה על כך. כמו כן בבבלי
 (ט, ויבמות נט:) שם המקום הוא "היתלו".

הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע
 הרואה כתם וכו' ומטמא את בועלה למפרע.
בבלי כאן הביא ברייתא זו שמטמאה את בועלה, אך לא גרס "למפרע". ולקמן טו.
 הוסיף שלרבי מאיר מטמאה אותו למפרע ולחכמים מכאן ולהבא.

הרואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר
 מעת לעת שאמרו - מגעה ברשות הרבים מהו? וכו' הדא אמרה ודאי מגעה ברשות
 הרבים טמא.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה מעת) הביאו את הירושלמי.

¹ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פ.

תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד

[פ"א ה"ב [ב.]]

אחד אומר שמעתי מפי שנים (תנא ששמע הלכה משני תנאים) ושנים אומרים שמענו מפי אחד - ייפה כח האחד ששמע מפני שנים מכח השנים ששמעו מפי אחד.
בבבלי לא הובא².

רבי אליעזר שמותי

בבלי ז:

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:]; ונזיר פ"ו ה"א [לב:]; ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד

בבלי ז:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז:]; ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת משולשת האם מעיין אחד הוא

בבלי יא: • פ"א ה"ג [ב.]]

על דעתיה דרב דהוא אמר מעיין אחד הוא אלא שהתורה טיהרה אותו וכו', על דעתיה דרבי ינאי דו אמר (שאמר) מעיין אחד הוא אלא שהוא (הדם) משתנה וכו', על דעתיה דלוי דהוא אמר שני מעינות הן.
בבבלי מובאות רק דעת רב ודעת לוי.

אשה יולדת גם לרע"ד יום

[פ"א ה"ג [ג.]]

לעולם אין האשה יולדת אלא לרע"א (יום) או לרע"ב או לרע"ג או לרע"ד (וביאר הפני משה שהאפשרות שיוולדת לרע"ד יום הוא משום שסובר שהזרע יכול להיקלט לאחר ארבעה ימים).
בבבלי לח. הובא שיוולדת רק לרע"א, רע"ב או רע"ג.

אורך עיבורה של בהמה וחיה

[פ"א ה"ג [ג.]]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ד ה"א [כז:]; ועיין מה שכתבנו שם.

זמן פרישת התינוק

[פ"א ה"ד [ג.]]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ה ה"ו [לו:]; ועיין מה שכתבנו שם.

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"

[פ"א ה"ד [ג.]]

של בית רבן גמליאל היו קורין לעבדיהן ולשפחותיהן אבא טבי ואמה טביתא.
בבבלי ברכות טז: גם כן הובאו הכינויים אבא ואמא (לעבדי רבן גמליאל) והשם טבי, אך שמה של טביתא לא הוזכר בבבלי כלל. וכן במעשה בשפחתו של רבן גמליאל, בירושלמי (נידה פ"ב ה"א [ו.]) הובא שמה "טביתה" ובבבלי (נידה ו:) הובא אותו המעשה בלי שמה.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה

[פ"א ה"ד [ד.]]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פ"ד ה"י [כח:]; ועיין מה שכתבנו שם.

² הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

תינוקת שראתה והפסיקה וראתה – לא טמאה למפרע בבלי ט: • פ"א ה"ה [ד:]
 רבי יודן בעי: (תינוקת) ראת ראייה ראשונה ושנייה והפסיקה שלש עונות ולא ראת ואחר כך ראת - כווסת ארוכה היא שתטמא מעת לעת (למפרע) או כהפסק עונה היא שתהא דייה שעתה (מכאן ולהבא)? אמר ליה רבי יוסי: מה אם בשעה שעשיתה ככדמין (בשתי הראיות הראשונות, שלא היה ביניהן הפסק) את אמר דייה שעתה, כאן שלא עשיתה ככדמין (לאחר הראיה השלישית, שהיה הפסק לפנייה) לא כל שכן (שאינה מטמאה למפרע).
בבלי כתב שדייה שעתה אפילו במקרה שראתה ג' ראיות והפסיקה ג' עונות ואח"כ ראתה.

מגעה של תינוקת טהור בבלי י: • פ"א ה"ה [ה:]
 רוקה (של תינוקת שלא הוחזקה לראות דמים) טהור, מדרסה טהור, מגעה ברשות הרבים טהור.
בבלי כתב שרוקה ומדרסה וכתמה טהורים, ולא הזכיר את מגעה.

בודקת פעמיים כנגד שינוי היום בבלי יא: • פ"א ה"ו [ה:]
 פעמיים היא צריכה להיות בודקת - אמר רבי יוסי בי רבי בון: כנגד שני פעמים שהיום משתנה על הבריות (יום ולילה).
בבלי לא הובא טעם לזה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי יא:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקיים דברי חכמים נקרא צנוע בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בנדה פ"ב ה"א [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בנדה פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כל היר

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא" פ"ב ד"א [ו:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בנדה פ"א ה"ד [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אריכות בסוגיית הוצאת זרע לבטלה – אינה בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ו:]
בבלי האריך כאן באגדות והלכות בעניין הוצאת שכבת זרע לבטלה, והירושלמי לא האריך בזה.

המקיים דברי חכמים נקרא צנוע פ"ב ה"א [ו:]
 שכל מי שהוא מקיים דברי חכמים נקרא צנוע.

בבלי יב. גם כן הביא זאת, ודחה משום שמי שאינו מקיים דברי חכמים לא די שאינו צנוע אלא שהוא רשע.³

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ו ה"ו [לז:].

אסור להכות על הכרס
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע
הירושלמי דן בזה בנדה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק
כל אשה שאין לה וסת (קבועה) אסורה לביתה עד שעה שתבדוק וכו', תיפתר שבא ומצאה עירה (כשמצאה ערה צריכה לבדוק, אך כשהיא ישנה לא הטריחוהו להקיצה שתבדוק).
בבלי יב. צריכה לבדוק אפילו אם היא ישנה. ושם בע"ב יש דעה שאסורה לבעלה בכלל, וצריך לגרשה.

אסור לאשה לשהות בטומאתה
שאסור לאשה לשהות בטומאתה (מראה הפנים: גם בזמן הזה שאין טהרות).
בבלי ל. הסיק שטבילה בזמנה מצוה, אך תוס' שם (ד"ה ושמע) הביא מחלוקת בזה.

האיסור לזרוק ציפורניים – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו במועד קטן פ"ג ה"א [יב:].

דם נידה ששחור כענב טהור
(דם נידה שצבעו) שחור כעורב, שחור כענב, שחור כזפת - טהור.
בבלי שחור כענב טמא.

כששמע מרבו רק פעמיים צירף אחרים עימו לפסיקה
רבי חנינה הוה שרי בציפורין (נמצא בציפורי) והוון אתאי קומי עובדין (באו לפניו שאלות להלכה) ומפק מן תרתין זימנין, והוון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש שריין תמן ולא הוה מצרף לון עימיה (לא היה מתייעץ איתם). אמרין: חכים הוא ההוא סבא דפרזלוי חריפין (שאינו צריך אותנו). חד זמן צרפון (צירף אותם) עימיה. אמרין: מה חמא רבי משגח עלינן (מדוע צירפת אותנו) יומא דין? אמר לון: ייתי עלי אם לא כל מעשה ומעשה שהייתי מוציא (פוסק), אם לא שמעתי אותו מרבי להלכה (במקרים רבים) כשערות ראשי, ולמעשה שלשה פעמים (על כל שאלה). והן עובדא (ושאלה זו ששאלוני היום) לא אתא קומי (לפני) רבי אלא תרין זימנין, מן בגין כן צריפתכון עמי.

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי לא הובא⁴, והב"י (י"ד סי' רמב סעיף ד אות ג ד"ה גרסינן בפרק) הביא את הירושלמי וכתב שמכאן שלא יורה בדבר שאינו ברור לו עד שיצרף עימו מחכמי העיר.

פרק ג – המפלת

טעם המחלוקת במפלת חתיכה בבלי כא. • פ"ג ה"א [ט.]
המפלת חתיכה - אם יש עימה דם טמאה ואם לאו טהורה, רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך טמאה. (ביאור מחלוקתם:) רבנן אמרין מקור הוא שהוא מגדל חתיכה, רבי יודה אומר דם הוא שהוא קרוש ונעשה חתיכה.
בבבלי הסיק שטעם מחלוקתם הוא שחכמים סוברים אפשר לפתיחת הקבר (הרחם) בלא דם ורבי יהודה חולק.

מפלת קליפה – שרייה מעת לעת בבלי כב: • פ"ג ה"ב [ט:]
המפלת כמין קליפה כמין שיערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל (אותם) למים, אם נמחו טמאה וכו' - וכמה היא שרייתן בפושין מעת לעת.
בבבלי הסתפק אם צריך מעת לעת.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה בבלי כב:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ו [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יולדת ספק זכר ספק נקבה בבלי כב: • פ"ג ה"ב [י.]
כל הן דתנינן תשב לזכר ולנקיבה - ו"ד טמאים וכ"ו טהורין, נותנין עליה חומרי זכר וחומרי נקיבה. הדא דת מר (זה שמחמירים עליה נאמר) לביתה (לאוסרה על בעלה), אבל לטהרות - תשב לנקיבה.
בבבלי לא חילק, ומשמע שגם לטהרות תשב לזכר ולנקבה.

יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם בבלי כג: • פ"ג ה"ב [י.]
רבי חגיג אמר רבי חנניה: חברין דרבנן (חבריהם של רבנן) מקשי לה על דרבי מאיר (שסובר שגם מה שאין בו צורת אדם נחשב ולד), הפילה דמות עורב (ומת אחיו בלא בנים) - עומד בראש הדקל ואומר לו בא וחלוץ או ייבם? (לדעתו שדינו כאדם, בתמיה). אמר ליה רבי מנא: עד דאת מקשי לה על דרבי מאיר קשיתה על דרבנן, דמר (דאמר) רבי יסא בשם רבי יוחנן כולו אדם ופניו בהמה - אינו וולד, כולו בהמה ופניו אדם - וולד הוא, כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא בתורה ואומרים לו בוא לשחטך (שדינו כבהמה, בתמיה)? כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה ואומרים לו בוא וחלוץ או ייבם? (שדינו כאדם, בתמיה).
בבבלי לא הובא.

⁴ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

בבלי כה. • פ"ג ה"ג [י:]

שפיר מרוקם דומה לחגב

אי זהו שפיר מרוקם שאמרו (שהמפלת אותו טמאה), כל שתחילת ברייתו דומה לרשון (מין חגב).

בבלי בגמרותינו הגרסא: איזהו שפיר מרוקם וכו' תחילת ברייתו מראשו.

בבלי כז.

האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

על פרקים ד-י אין ירושלמי

השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ואין ידוע לאיזו מסכת הם שייכים נדפסו בסוף הירושלמי לאחר מסכת נידה

מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם
השמטות ד"ה בכד
אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכה שלי, שהרי אברהם עומד שם במקומי ושומר משמרת. **בבבלי** לא הובא.

בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת זכר למשה
השמטות ד"ה בתשובות
ויתמו ימי בכי אבל משה - ימי בכי אבל תמו, והני ימי החול דקא שריא בהו בכי ואבל, אבל שבת לא תם, דלית בשבת בכי ואבל, ולזכירתו בתי מדרשות בטלין (שאיין לעסוק בתורה בין תפילת מנחה לערבית בשבת, משום שמשה רבינו נפטר באותו זמן). **בבבלי** לא הובא.

השטן נבהל מקול השופר
השמטות ד"ה ברוקח
כד שמע שטן קל שיפורה (שופר) בהיל ולא בהיל (נבהל).
בבבלי ראש השנה טז: כתב שתוקעין ומריעין כשיושבים וכשעומדים כדי לערבב את השטן, ובירושלמי כאן משמע שהתקיעה עצמה מבהילה אותו. ותוס' (שם ד"ה כדי) הביא את הירושלמי הזה.

שיטות הירושלמי והבבלי

מחלוקות שנחלקו בהן הירושלמי והבבלי לשיטתם בכמה מקומות

לירושלמי ולבבלי יש שיטות שונות, דהיינו יש ביניהם כמה מחלוקות יסודיות שמהן נובעות מחלוקות רבות אחרות. וכשם שבלימוד העיון מוכיחים שרשי' ותוס' נחלקו לשיטתם בכמה מקומות, כך ניתן למצוא שהבבלי והירושלמי נחלקו לשיטתם בכמה מקומות. בשיטותיהם של הירושלמי והבבלי דנו "חומת ירושלים" (שנדפס בתחילת הירושלמי), מהר"ץ חיות, המידות לחקר ההלכה (במבוא פ"ט), קונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) ועוד.

גם בספר זה ניתן לראות שמחלוקות רבות של הירושלמי והבבלי נובעות משיטותיהם השונות, ובזה עוסק פרק זה. לכן, יש קשר הדוק בין פרק זה לבין מחלוקות הירושלמי והבבלי שהובאו בתוך הספר, שנובעות משיטותיהם. משום כך, בפרק זה פירטנו את המחלוקות שנובעות משיטותיהם והפננו לעמודים שבהם הובאו בתוך הספר, ומאידך, במחלוקותיהם שבתוך הספר הפננו בהערה שבתחתית העמוד לפרק זה.

נעיר, שחלק מהמקורות שהבאנו אינם ראייה מוחלטת לשיטתם הכללית של הירושלמי והבבלי (במקרים כאלה הדגשנו זאת בהערה שבתחתית העמוד בלשון "יתכן" וכד'), ובכל זאת יש בהם תועלת, וכמו שכתב הרב זווין (לאור ההלכה עמוד שג), וזו לשונו: "בין אותן ההלכות שאביא ישנן גם כאלו, שהקו הזה איננו בולט בהן ביותר, ויש אולי מקום לדון אם זהו באמת יסוד מחלוקתם בהן. לא נמנעתי בכל זאת מלהביא גם אותן. ומשני טעמים: מהצד האחד, אם אין באותן ההלכות כדי יסוד חזק שהקו הזה יתבסס עליו, יש בהן בכל זאת משום סניף וסעד לכך, בחינת 'חזי לאיצטרופי'. ומהצד השני הרי אותן ההלכות שהקו הזה מורגש בהן ביותר מפיצות מצידן אור גם על אלו ההלכות 'הקלושות' מבחינה זו, ומוכיחות לנו שאמנם אותו קו 'קלוש' הוא היסודי שבהן, בחינת 'בא זה ולימד על זה'. אלא שאף אם נסיר אי-אלו הלכות מן החשבון, מספיקות הנשארות כדי לקבוע את הקו האמור בשיטות וכו'." ע"כ.

כמובן שאין למדין מן הכללות, ויתכן שבאחד המקומות הירושלמי או הבבלי יאמר דבר שהוא נגד שיטתו ברוב המקומות. כמו כן באנו רק להדגיש את נטייתם של הירושלמי והבבלי. למשל, כאשר כתבנו שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי - ברור שאין כוונתנו לומר שאין בירושלמי טעמים הלכתיים, אלא כוונתנו שדרכו להביא טעמים אגדתיים יותר מהבבלי. ופשוט שיש עוד מחלוקות רבות של הירושלמי והבבלי שלא נובעות דווקא משיטות אלו.

בעמודים הבאים מסודרות השיטות, ביאור כל שיטה, דוגמא, פירוט המחלוקות התלויות בשיטה זו (יש להעיר שבפרק זה השתמשנו בלשון "מחלוקות" לחלוקים בין הירושלמי לבבלי גם כשאנחנו מחלוקות ממש, כגון לדינים שהובאו בירושלמי והבבלי השמיטם, וכן להבדלי לשון בין התלמודים), ומקומן בתוך הספר. המעיין בכל אחד מהסעיפים הבאים ובמחלוקות התלויות בו שבתוך הספר, יגלה שכל סעיף כזה יכול להיות שיעור בפני עצמו.

את שיטותיהם של הירושלמי והבבלי חילקנו לחמישה חלקים: שיטותיהם בהלכה, באגדה, בדרך הלימוד, בסדר הסוגיות ובלשון.

תוכן השיטות

שיטותיהם בהלכה	שיטותיהם באגדה
(א) ממונות ואיסורים	(לג) טעם אגדתי
(ב) רשות מצוה	(לד) מעשים
(ג) ויום מחלקים	(לה) לימוד התורה
(ד) למפרע	(לו) לימוד אומנות
(ה) כתותי מכתת שיעוריה	(לז) מסירות נפש
(ו) חומרות	(לח) ארץ ישראל
(ז) מכשירי מצוה	(לט) י"ד שנה
(ח) דברים שבלב	(מ) טעויות
(ט) ברכות שבח הודאה ומצוות	(מא) שפיכות דמים
(י) ברכה על צורך	(מב) חסד לגויים
(יא) מעשי קניין בלי סברא	(מג) דרכם של הגויים
(יב) מעשי קניין מחודשים	(מד) ניסים
(יג) קניין משיכה	(מה) תפילה
(יד) לשון הנדר	(מו) סגולות
(טו) הגדה של פסח	(מז) מלאכים ושדים
(טז) מזהירין מן הדין	(מח) מעשי הקב"ה
(יז) תנאי כפול	(מט) שכינה
(יח) קידושין	(נ) ידיעת העתיד
(יט) מחיקת שם	(נא) אגדות מחודשות
(כ) גזירה דרבה	(נב) יופי
(כא) תולדות האש	(נג) היחס לתלמידי חכמים
(כב) עזרת נשים	(נד) דרך ארץ בסעודה
(כג) טלטול בשבת	(נה) אריכות ימים
(כד) כיבוי מתכת	(נו) טעם לאריכות ימים
(כה) עדות של דיינים	(נז) קיום מצוות
(כו) מה נפשך בעריות	(נח) העתיד לבוא
(כז) כתובה	(נט) בושה לחוטאים
(כח) קנס	(ס) מלאך בקודש הקודשים
(כט) ידבק בשבטו	(סא) תקנות הנביאים
(ל) ידות	
(לא) כהן בחו"ל	
(לב) שבת	

שיטותיהם בסדר הסוגיות

- (עג) פתיחת מסכת
- (עד) סיום מסכת
- (עה) מקום הסוגיא

שיטותיהם בלשון

- (עו) חיוב ושלילה
- (עז) מושגים
- (עח) גרמא
- (עט) סגי נהור
- (פ) ספק ספיקא
- (פא) חישובים
- (פב) רבי טרפון

שיטותיהם בדרך הלימוד

- (סב) מסקנה
- (סג) ה"א
- (סד) דימוי סוגיות
- (סה) אם למקרא ולמסורת
- (סו) סמוכים
- (סז) למד מן הלמד
- (סח) ראיות מהמציאות
- (סט) מסורת
- (ע) מחלוקות הפוכות
- (עא) תשובות שלא משיבים
- (עב) דחיות בעלמא

שיטותיהם בהלכה

(א) ממונות ואיסורים - הבבלי מחלק באותו הדין בין הממונות לבין האיסורים, והירושלמי לא מחלק ביניהם.

לדוגמא, חצי עבד וחצי בן חורין, ביום של עצמו מעשי ידיו לעצמו. הבבלי (גיטין מב.) חילק שכל זה רק בממונות, אך לגבי איסורים אסור לו לישא בת חורין גם ביום של עצמו. אך הירושלמי (גיטין פ"ד ה"ה [כג:]) לא חילק, וכתב שביום של עצמו הוא נושא בת חורין¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- הפרת נדרים, מחלוקת האם תלויה במזונות (עמ' 571)
- חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו (עמ' 645)
- מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה (עמ' 656)
- מתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון (עמ' 732)

¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי קולא בדיני ממונות משום צורך מצוה. וכן עיין לקמן בסעיף סד שהירושלמי מדמה יותר סוגיות בנושאים שונים.

(ב) רשות מצוה - לירושלמי רבי יהודה מיקל בכמה דיני ממונות משום צורך מצוה, ובבבלי (בבא קמא ל.) מצאנו את טעם זה רק לגבי נר חנוכה.

לדוגמא, לירושלמי (בבא בתרא פ"ה ה"ד [יז:]) רבי יהודה מיקל שהמוכר יין ושמן בערב שבת פטור מלהטיף שלוש טיפות משום רשות מצוה של צורך השבת. והבבלי חולק על כך.²

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הטפת ג' טיפות, בערב שבת פטור משום רשות מצוה (עמ' 750)
סוכה שהזיקה, האם יש עליה דין "רשות מצוה" (עמ' 707)

(ג) ווים מחלקים - הירושלמי בכמה מקומות תולה דינים שונים במחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר האם ווים מחלקים (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך). והבבלי לא תולה במחלוקתם.

לדוגמא, לגבי האומר "הריני נזיר מחרצנים וזגים" הרי זה נזיר, הירושלמי (נזיר פ"א ה"ב [ב:]) מבאר שרק לרבי יהודה צריך לומר "וזגים" אך לרבי מאיר אפילו אמר "מחרצנים וזגים". והבבלי (נזיר ג:) לא מזכיר זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בזו ובזו תלוי במחלוקת ר"י ור"מ (עמ' 678)
נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים (עמ' 578)
שאלת שלום בגט תלויה האם ווים מחלקים (עמ' 660)
שמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" (עמ' 585)

(ד) למפרע - בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה.

לדוגמא, לגבי קטן שהביא שתי שערות ונעשה בן י"ג, הירושלמי (יבמות פ"י ה"ז [נט:]) הסתפק האם נעשה גדול למפרע או רק מכאן ולהבא, והבבלי (יבמות צו.) גם כן דן בדין זה אך לא הביא את הספק הזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש (עמ' 655)
יין, האם נעשה חומץ למפרע (עמ' 642)
נזיר למפרע (עמ' 588)
קדושה למפרע, האם חלה (עמ' 554)
קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע (עמ' 476)

² ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי קשר בין ממונות לאיסורים.

(ה) כתותי מכתת שיעוריה - סברא זו, שדבר שמצוה לשורפו נחשב שאין לו שיעור, הובאה רק בבבלי ולא בירושלמי.

לדוגמא, הבבלי (עירובין פ:) סובר שא"א לעשות קורה למבוי מאשירה, משום שנחשב שאין לה שיעור. ובירושלמי דין זה לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לולב של ע"ז ושופר של ע"ז - חילוק ביניהם (עמ' 360)

קורה מאשירה (עמ' 297)

(ו) חומרות - הירושלמי מדגיש שאין לאסור את המותר (וכן לקיים דבר שפטור ממנו), והבבלי לא כתב זאת.

לדוגמא, הירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז [ח.]) כותב שכשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור, ובבבלי לא הובא כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוסר את המותר סופו שיתיר את האסור (עמ' 843)

אכילת שמן של גויים (עמ' 843)

אסור לטמא את הטהור (עמ' 439)

דיין מה שאסרה תורה (עמ' 569)

כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי (עמ' 231)

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא (עמ' 196)

פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט (עמ' 199)

(ז) מכשירי מצוה - הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך (דנו בזה ספר יובל לכבוד הגר"ד הלוי סולובייצ'יק כרך שני עמוד תתתצב (והוא כתב שם שלירושלמי מכשירי מצוה הם ממש חלק מהמצוה), וספר תשלום תוספתא למסכת שבת סעיף 11).

לדוגמא, לירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג [ס.]) מברכים על עשיית סוכה אע"פ שהיא רק הכשר מצוה, ולבבלי לא מברכים על כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)

לשמה במזוזה אבני קודש ובגדי כהונה (עמ' 340)

מכשירי מצוה, מחלוקת אם לר"א כולם דוחים את השבת (עמ' 279)

סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה דבר (עמ' 357)

(ח) דברים שבלב - לבבלי אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט.

לדוגמא, לירושלמי (נזיר פ"ח ה"א [לט:]) אפשר לעשות תנאי בלב על נזירות, ולבבלי (נדרים כח.) תנאי בלב לא מועיל בנדרים, משום שדברים שבלב אינם דברים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

יש דעה שספק אם דברים שבלב הם דברים (עמ' 682)
תנאי בלב (עמ' 596)

ט) ברכות שבח הודאה ומצוות - הירושלמי לא מחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. והבבלי כן מחלק ביניהן.

לדוגמא, בבבלי (ברכות לד.) הוזכר חילוק בתפילה בין שלוש הברכות הראשונות (שבח), הברכות האמצעיות (בקשה) ושלוש האחרונות (הודאה). ובירושלמי (ברכות פ"ה ה"ג [מא.]) לא הוזכר כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
ברכת הגשמים, נוסחתה (עמ' 394)
ברכת המצוות, המקור שלה (עמ' 215)
טועה בתפילה, להיכן חוזר (עמ' 214)
טעות בהזכרת גשם וטל (עמ' 393)

י) ברכה על צורך - לירושלמי מברכים גם על צורך, ולבבלי רק על הנאה.

לדוגמא, לבבלי (ברכות לו.) לא מברכים על רפואות, כי אינה הנאה אלא צורך. אך לירושלמי (ברכות פ"ו ה"ח [ג.]) כן מברכים, ואף יש לכך ברכה מיוחדת - ברוך שברא מי רפואות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
מי רפואות, ברכה על כך (עמ' 218)

יא) מעשי קניין בלי סברא - לבבלי מעשי קניין הם ע"פ הסברא, אך לירושלמי בכמה מקומות מעשי קניין מועילים גם כשאינם סברא.

לדוגמא, בשחרור עבד כנעני בכסף, לבבלי (קידושין כב:) פשוט שאת הכסף צריך לתת לאדון, שהרי מסברא העבד משתחרר תמורת הכסף שהאדון מקבל. אך בירושלמי (קידושין פ"א ה"ג [ג.]) יש דעה שהאדון נותן את הכסף לאחרים והעבד משתחרר, אע"פ שבמעשה זה אין סברא³.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חזקה לקניית אשה (עמ' 664)
כסף וביאה יחד לקידושין (עמ' 664)
קצצה, קניין (עמ' 673)

³ ועיין עוד בסעיף הבא לגבי מעשי קניין שנמצאים רק בירושלמי.

רבו של ע"כ נותן לאחר כסף ומשתחרר (עמ' 671)

(יב) מעשי קניין מחודשים - בירושלמי מובאים מעשי קניין שלא הוזכרו בבבלי.

לדוגמא, בירושלמי (קידושין פ"א ה"ה [טז]) מובא קניין קצצה, שבמכירת שדה קרוביו של המוכר מביאים חביות מלאות קליות ואגוזים ושוברים לפני התינוקות. אמנם גם בבבלי (כתובות כח:) נזכרה קצצה, אך רק לגבי הנושא אישה ולא בתור קניין⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הפיכה וגרירה, קניין (עמ' 696)

מסירת משכוכית, דלי ומפתח (עמ' 672)

קצצה, קניין (עמ' 673)

(יג) קניין משיכה - הבבלי כתב שיש מחלוקת האם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ובירושלמי מחלוקת זו לא הוזכרה.

לדוגמא, הירושלמי (קידושין פ"א ה"ד [טו]) הביא פסוק בדעת חכמים לכך שמשיכה קונה, ומשמע שהוא לכו"ע. ובבבלי (בבא מציעא מו:) מפורש שרק לריש לקיש היא דאורייתא ולרבי יוחנן היא דרבנן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מעות קונות מדאורייתא, המחלוקת בזה (עמ' 725)

משיכה בבהמה, מקור לכך (עמ' 672)

משיכה, מדוע הוזכרה במשנה (עמ' 673)

(יד) לשון הנדר - הירושלמי מסביר יותר את הטעם של לשון הנדר, והבבלי סובר שבנדירים הלך רק אחר לשון בני אדם.

לדוגמא, הירושלמי (נדרים פ"ו ה"א [כ.]) מביא מחלוקת האם הלך אחר לשון תורה או לשון בני אדם, ולבבלי (נדרים מט.) לכו"ע הלך אחר לשון בני אדם.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם (עמ' 288)

הלך אחר לשון בני אדם - אינו בירושלמי (עמ' 554)

הלך אחר לשון תורה בנדירים (עמ' 560)

הלך בנדירים אחר לשון בני אדם, קושיא על זה (עמ' 565)

נודר מירק, סברותיהם של ר"ע וחכמים (עמ' 564)

נודר מתירוש, מחלוקת אם אסור ביין (עמ' 564)

ראש השנה לנדירים - ניסן או תשרי (עמ' 566)

שם אביו ושם בנו בנדירים (עמ' 562)

שם אביו קרוי עליו בנדירים (עמ' 564)

⁴ ועיין עוד בסעיף הקודם לגבי קניינים בלי סברא.

(טו) הגדה של פסח - יש בה כמה וכמה שינויי גרסאות בין הבבלי לירושלמי.

לדוגמא, בבלי (פסחים קטז.) ארבעת הבנים הם: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. ובירושלמי (פסחים פ"ה ה"ד [ע:]) במקום "תם" גורס "טיפש".

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גירסא אחרת ב"מה נשתנה" (עמ' 329)

גירסא אחרת בארבעת הבנים (עמ' 329)

גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח (עמ' 329)

גירסא אחרת בלשון ההגדה (עמ' 329)

(טז) מזהירין מן הדין - הירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"א ה"א [סב.]) כתב שמזהירין מהדין אע"פ שאין עונשין הדין, והבבלי (מכות יז:) כתב להיפך, שאפילו למאן דאמר עונשין מן הדין, אין מזהירין מן הדין.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין (עמ' 787)

אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין (עמ' 804)

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין (עמ' 477)

(יז) תנאי כפול - הבבלי סובר, בפשטות, שלרבי מאיר צריך תנאי כפול בכל התורה, ומכלל לאו אי אתה שומע הן. ובירושלמי דין זה אינו פשוט.

לדוגמא, הבבלי (קידושין סא.) הביא בפשטות שלרבי מאיר צריך תנאי כפול, ומכלל לאו אי אתה שומע הן. אך הירושלמי (קידושין פ"ג ה"ג [לה:]) כתב שלרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מכלל לאו אתה שומע הן (עמ' 548)

עריות, רק בהן צריך תנאי כפול (עמ' 682)

(יח) קידושין - הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, כלומר שקידושי כסף שטר וביאה הוקשו זה לזה, אך הירושלמי חולק על כך.

לדוגמא, שני התלמודים הסתפקו האם שטר קידושין צריך להיות לשמה. הבבלי (קידושין ט:) הוסיף שהה"א שאינו צריך לשמה הוא שהוקש לקידושי כסף, והירושלמי (גיטין פ"ג ה"א [טו.]) לא כתב זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום (עמ' 680)

שטר קידושין שלא לשמה (עמ' 640)

(ט) מחיקת שם - בירושלמי מפורש שמותר למחוק שם השם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא.

לדוגמא, גם בבבלי (שבת קד:) וגם בירושלמי (שבת פ"ב ה"ה [ע:]) הובא הדין שהיה צריך לכתוב את השם וטעה והתכוון לכתוב יהודה ושכח להטיל בו דל"ת - אינו קדוש. ובירושלמי מוסיף גם שמותר למוחקו. בשו"ע דין זה לא הובא, ובש"ך (יו"ד סי' רעו סעיף יב) התיר למחוק זאת רק לצורך תיקון.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חילוק המילה "הללויה" (עמ' 362)

מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך (עמ' 609)

שם שלא נכתב בקדושה, מחיקתו (עמ' 271)

(כ) גזירה דרבה - הבבלי מביא את הגזירה שמא יטלטלנו ארבע אמות ברשות הרבים, והירושלמי לא סובר אותה.

לדוגמא, הירושלמי (ראש השנה פ"ד ה"א [יח:]) סובר שמדאורייתא לא תוקעים בראש השנה שחל בשבת, והבבלי (ראש השנה כט:) סובר שמדאורייתא כן תוקעים, אלא מדרבנן אסרו משום גזירה דרבה. ומראה הפנים (מגילה פ"ד ה"ד [כה:] ד"ה לקרות) דן בזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי (עמ' 419)

תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא (עמ' 388)

(כא) תולדות האש - בירושלמי מובאת מחלוקת האם תולדות האש כאש, ולבבלי פשוט שתולדות האש כאש.

לדוגמא, הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה [טז:]) תולה את המחלוקת האם מותר לחמם עשיות של ברזל ולהטילם לצונן במחלוקת האם תולדות האש כאש. ולבבלי (שבת לט.) פשוט שתולדות האור אסורות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אסכלה, המחלוקת בה תלויה בדין תולדות אש (עמ' 321)

תולדות אש, מחלוקת האם הן כאש (עמ' 339)

(כב) עזרת נשים - לירושלמי דין עזרת נשים הוא כדין שאר המקדש, ולבבלי אינו כמקדש.

לדוגמא, הדין שהתירו שבות במקדש - לירושלמי (פסחים פ"ח ה"ג [ס:]) הוא גם בעזרת נשים, ומהבבלי (פסחים סו: ויפה עיניים שם) משמע שלא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מלכי בית דוד, ישיבתם בעזרה (עמ' 622)

שבות בעזרה, האם גזרו (עמ' 323)

(ג) טלטול בשבת - לבבלי לרבי נחמיה אפילו כלי שמלאכתו להיתר אינו ניטל אלא לצורך, ובירושלמי דעה זו איננה (דן בזה היפה עיניים (ביצה לב. ושבת קכד.) והביא לזה כמה ראיות, אמנם הפני משה (שבת פ"ז ה"ד [פג.]) פירש גם בירושלמי שלרבי נחמיה כלי אינו ניטל שלא לצורך).

לדוגמא, לירושלמי (ביצה פ"ד ה"ג [יז.]) פשוט שמסיקים ביו"ט בכלים, ולבבלי (ביצה לב.) לרבי נחמיה אסור משום שכלי אינו ניטל שלא לצורך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חותמות שבכלים, לכ"ע מותר לחתוך (עמ' 274)

כלי שמלאכתו להיתר, האם מותר לטלטלו לרבי נחמיה (עמ' 277)

מסיקים בכלים ביו"ט לכ"ע (עמ' 374)

(ד) כיבוי מתכת - לירושלמי הוא איסור דאורייתא לכבות גחלת של מתכת בשבת, ולבבלי אין בזה איסור דאורייתא (דן בזה גליון הש"ס על הירושלמי יומא פ"ג ה"ה [טז.]).

לדוגמא, לגבי חימום עששיות של ברזל ביום כיפור והטלתם לתוך צונן בשביל טבילת כהן גדול, הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה [טז.]) נוקט שיש בזה איסור דאורייתא, ולבבלי (יומא לד:) רק דרבנן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

כיבוי גחלת של מתכת (עמ' 339)

פסיק רישא, חילוקים בדיניו (עמ' 374)

(ה) עדות של דיינים - הבבלי סובר שלא תהא שמיעה גדולה מראיה, והירושלמי לא הביא זאת.

לדוגמא, בית דין שראו את מולד הלבנה - לבבלי (ראש השנה כה:) אינם צריכים להעיד על כך, שלא תהא שמיעה (מעדים אחרים) גדולה מראיה (שלהם עצמם). אך הירושלמי (ראש השנה פ"ג ה"א [טו.]) סובר שהם כן צריכים להעיד על כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי (עמ' 385, 754)

(ו) מה נפשך בעריות - הירושלמי סובר שלא אומרים סברא זו להתיר עריות, והבבלי לא הביא כלל זה.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ב ה"ב [י.]) רצה לבאר שביאתה או חליצתה של אחת מהנשים פוטרת את צרתה, ממה נפשך: אם מאמר קונה - נפטרה בחליצת חבירתה, ואם מאמר לא קונה - אינה צריכה חליצה כלל. ודחה שלא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות. ובבבלי כל זה לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לא אומרים "מה נפשך" להתיר עריות (עמ' 451, 484)

(ז) כתובה - לדעת חכמים, לירושלמי הכתובה דאורייתא ולבבלי דרבנן.

לדוגמא, במחלוקת רשב"ג וחכמים האם משלם לה ממעות קפוטקיא או ממעות ארץ ישראל, הבבלי (כתובות קי:) ביאר שלדעת חכמים כתובה דרבנן ולרשב"ג דאורייתא, והירושלמי (כתובות פ"ג ה"א [עב.]) ביאר להיפך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

כתובה היא דין דאורייתא (עמ' 488)

מעות קפוטקיא, הסבר המחלוקת הפוך מהבבלי (עמ' 541)

(ח) קנס - בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא.

לדוגמא, האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים - הירושלמי (כתובות פ"ג ה"א [יז.]) כתב על כך שהוא קנס, והבבלי (פסחים לב.) דן בסוגיא זו ולא הביא שהוא קנס.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס (עמ' 505)

דינא דגרמי הוא קנס (עמ' 827)

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות (עמ' 498)

כופר לדעה שהוא כפרה, האם הוא קנס (עמ' 506)

מחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן (עמ' 687)

משוך לא אוכל בתרומה, מחלוקת מדוע (עמ' 469)

נטלוה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא (עמ' 715)

קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת (עמ' 474)

(ט) ידבק בשבטו - הירושלמי מביא שקונסים אדם כדי שידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובא.

לדוגמא, בטעם שכתובת כהנות היא ארבע מאות זוז, הירושלמי (כתובות פ"א ה"ה [י.]) מביא את סברא זו, שקנסו כדי שכהן ישא כהנת וישראל ישא ישראלית. ובבבלי (כתובות יב:) לא הובאה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ישראל, מחמירים ביוחסין שלו יותר מבכהן (עמ' 687)

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות (עמ' 498)

(ל) ידות - הירושלמי מאוד מקצר בדיני ידות והבבלי מאריך בהן.

לדוגמא, הירושלמי (נדרים פ"א ה"א [ב.], נזיר פ"א ה"ב [ב.]) מזכיר דין ידות רק בנדרים שבועות ונזירות, והבבלי (נדרים ה"ז.) דן גם בידות לקידושין, גירושין, פאה, צדקה, הפקר ובית הכיסא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן בירושלמי (עמ' 545)

ידות נדרים ונזירות, הירושלמי לא הביא לכך מקור (עמ' 544)
ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, חילוק זה אינו בירושלמי (עמ' 545)

(לא) כהן בחו"ל - הבבלי דן באיסור יציאה לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר בכהן.

לדוגמא, הבבלי (כתובות קיא.) מספר מעשה באדם שיצא לחו"ל ומת, ואמרו עליו "ברוך המקום שהרגו", והירושלמי (מועד קטן פ"ג ה"א [י.]) מספר מעשה דומה אך מדגיש שהוא היה כהן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חו"ל, אסור לכהן לצאת לשם (עמ' 634)
כהן - לצורך מה מותר לו להיטמא (עמ' 200)
כהן אסור לצאת לחו"ל (עמ' 429)

(לב) שבת - הבבלי מחלק שעד יום שלישי שייך לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שייך לשבת הבאה, והירושלמי לא מחלק כך.

לדוגמא, האומר לאשתו הרי זה גיטך לאחר שבת - הבבלי (גיטין עז.) מחלק שהוא רק עד יום שלישי, והירושלמי (גיטין פ"ז ה"ח [מד.]) לא מחלק כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מבדיל אפילו עד יום חמישי (עמ' 213)
ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת" (עמ' 657)

שיטותיהם באגדה

(לג) טעם אגדתי - במקומות רבים הירושלמי מביא טעם אגדתי (ובפרט בטעמים למספרים), והבבלי מביא טעם אחר או שאינו מביא טעם כלל (ומעין זה כתב בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 14 שהירושלמי מחשיב יותר את האגדה).

לדוגמא, הטעם שלולב היבש פסול - לבבלי (סוכה כט:) משום שאינו הדר, ולירושלמי (סוכה פ"ג ה"א [יב:]) משום "לא המתים יהללו יה".

הטעם לזה מבואר ע"פ אגרות הראי"ה (ח"א קג ד"ה והנה, עמוד קכד) שארץ ישראל היא מקום הנבואה, והנבואה היא היסוד לחכמת האגדה (ושם הגדיר זאת שבירושלמי ההלכות מתאחדות עם האגדות).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אבילות שבעה, המקור לכך (עמ' 433)
אל מלך נאמן (עמ' 236)
ארבע כוסות, טעמן (עמ' 326)
בגדי לבן, הטעם להם (עמ' 350)
ביצה וזרוע בפסח (עמ' 331)

ברכות קריאת שמע, מספרן (עמ' 193)
 זקן ממרא בדבר אגדה (עמ' 804)
 טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה (עמ' 769)
 י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני (עמ' 395)
 כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה (עמ' 350)
 כלים בעזרה, כמה היו והטעם לזה (עמ' 446)
 כתב על הציץ (עמ' 343)
 לולב יבש פסול כי הוא כמת (עמ' 360)
 מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות (עמ' 339)
 מים ומלח, הטעם שאין מערבין בהם (עמ' 287)
 מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך (עמ' 606)
 סמיכת גאולה לתפילה (עמ' 190)
 סנדל המסומר, טעמים למספר המסמרים (עמ' 256)
 עיטוף בברכת המזון (עמ' 222)
 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש (עמ' 330)
 קוברים את השליה לתת עירבון לארץ (עמ' 278)

(לד) מעשים - הירושלמי מספר אותן מעשיות יותר באריכות, והבבלי מקצר בהן (דן בזה קונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, המעשה באלישע בן אבויה, בבבלי (חגיגה טו.) קיצר, אך בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א [ט.]) האריך עוד הרבה, הוסיף שהיה הורג תלמידים ומוציאם מבית המדרש, הסיפור עם מילתו, ועם אימו, ושרבי מאיר אמר שדומה שמתוך תשובה נפטר.

יתכן שהטעם לזה שהבבלי קיצר הוא שהמעשה כבר היה ידוע מהירושלמי (מעין זה כתב בספר "הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי". וכן מעשה בחולדה ובור בבבלי תענית ח. מוזכר רק ברמז, ומוכח שהיו מעשים שהיו ידועים להם, וכן בפסחים קיב: מעשה דרב פפא, ורש"י ורשב"ם האריכו בפרטים שאינם בבבלי שם ובברכות ח:).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך (עמ' 675)
 חיפה על בת אחותו (עמ' 644)
 חכם שלא ענה משום ענווה (עמ' 482)
 טרוגיינוס הרשע (עמ' 366)
 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלוקלו (עמ' 229)
 מילא כתונת שקופה במים וכך נסתמה (עמ' 340)
 מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה (עמ' 800)
 רבי חנינא בן דוסא הוכש (עמ' 212)
 רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש (עמ' 402)
 רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו (עמ' 376)

שמעון בן שטח וינאי (עמ' 220)

שמעון בן שטח תלה מכשפות (עמ' 783)

תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית (עמ' 390)

(לה) לימוד התורה - הירושלמי מחשיב יותר את קיום התורה מאשר את לימודה, והבבלי מחשיב יותר את הלימוד.

לדוגמא, בבבלי (שבת יא.) פשוט שרשב"י לא הפסיק לתפילה (קיום התורה) בזמן שעסק בתורה, אך הירושלמי (ברכות פ"א ה"ב [ח.]) הרבה להקשות על כך כיצד לימוד התורה עדיף מקיומה, שהרי מפסיקין מלימוד תורה לעשות סוכה ולעשות לולב, והרי הלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא, והרי הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם.⁵

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

זריזות מביאה לידי נקיות (עמ' 242)

חטאם של בני עלי מתכפר בתפילה (עמ' 384)

לומד על מנת לעשות (עמ' 241)

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה (עמ' 195)

עוסק בתורה, האם פטור מהסוכה (עמ' 358)

(לו) לימוד אומנות - הירושלמי מחשיב יותר לימוד אומנות.

לדוגמא, הירושלמי (קידושין פ"א ה"ז [יט.]) מביא את הפסוק "ובחרת בחיים - זו אומנות" כמקור לכך שחייב אדם ללמד את בנו אומנות. והבבלי (קידושין כט.) לא הביא לכך פסוק.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אומנות, אסור ללמד גוי (עמ' 839)

אומנות, ללמד מודר הנאה (עמ' 556)

אומנות, מקור ללימודה (עמ' 674)

חכמה יוונית, טעם האיסור (עמ' 630)

ישראל צריכים לאסוף את הדגן (עמ' 402)

(לז) מסירות נפש - הירושלמי מספר על מסירות נפש גם כשפטורים מעיקר הדין, והבבלי לא (דן בזה בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 45).

לדוגמא, בירושלמי (יומא פ"א ה"ד [ח.]) מסופר על אמורא שצם ביום כיפור יומיים ומת, ובבבלי (יומא כא.) אמנם גם כן מסופר שצם יומיים, אך לא שמת.

⁵ גם בסגנונם של התלמודים אנו מוצאים חילוק זה, שהירושלמי מקצר יותר משום שמטרתו היא בעיקר ההלכה למעשה, והבבלי מאריך יותר משום שמחשיב את עצם לימוד התורה. הארכנו בזה בתחילת המבוא לירושלמי (בתחילת הספר).

יש להעיר שבחלק מהמעשים המסירות נפש שבירושלמי היתה נגד הדין, שהיה אסור למסור את הנפש, ולעיתים הירושלמי ומפרשיו העירו על כך (כגון סנהדרין פ"ג ה"ה [טז]), ופני משה ראש השנה פ"א ה"ד [ח: ד"ה תמן].

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אמוראים שצמו תשיעי ועשירי (עמ' 406)
- אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמד (עמ' 255)
- התיר וצם משום שחשש מהיתרו (עמ' 613)
- התענה על בנו שימות (עמ' 280)
- חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה (עמ' 594)
- מכר את בתו בשביל ללמוד תורה (עמ' 663)
- צם יומיים מספק ומת (עמ' 382)
- צמא ביום כיפור (עמ' 348)
- צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא (עמ' 538)
- רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה (עמ' 774)

(לח) ארץ ישראל - הירושלמי מזכיר יותר את חשיבות ישוב ארץ ישראל, בין בהלכה ובין באגדה, והבבלי פחות (אמנם גם בבבלי הוזכר בכמה מקומות, ובעיקר בסוף מסכת כתובות באריכות, אך הירושלמי מביא זאת במקומות רבים נוספים).

לדוגמא, לגבי הבונה בית שחוזר מהמלחמה, הירושלמי (סוטה פ"ח ה"ד [לז.]) סובר שכל זה רק בבונה בית בארץ ישראל, משום שרק בארץ יש מצוה בבנייתו. והבבלי (סוטה מג.) לא חילק בין הארץ לחו"ל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- בית בחו"ל, הבונה אותו לא חוזר מהמלחמה (עמ' 624)
- דייני ארץ ישראל, גדלותם (עמ' 719)
- יהושע בן נון, הטעם שתלו בו את קריאת המגילה (עמ' 408)
- יושבי ארץ ישראל חביבים יותר (עמ' 563)
- ל' צדיקים בעולם (עמ' 838)
- מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל (עמ' 539)
- מעות קפוטקיא (עמ' 541)
- מעלת הקביעות בא"י (עמ' 242)
- ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל לחו"ל (עמ' 775)
- שלוש השבועות - אינן בירושלמי (עמ' 542)

(לט) י"ד שנה - הירושלמי דן בשנים שבני ישראל כבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. לדוגמא, הירושלמי (שבת השמטות ד"ה בסמ"ג) סובר שבשנים אלו עדיין לא הותרו ביפת תואר, והבבלי לא מזכיר זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכות וקללות נאמרו לאחר י"ד שנה (עמ' 620)
 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות (עמ' 626)
 יפת תואר נאסרה בי"ד שנה שכבשו את הארץ (עמ' 281)

(מ) טעויות - הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת.

לדוגמא, על הסתירה בתאריך שהובקעה העיר (תשעה בתמוז או י"ז בתמוז), הבבלי (תענית כח:) חילק בין החורבן הראשון לשני, אך הירושלמי (פ"ד ה"ה [כג.]) תירץ שבאמת הובקעה בי"ז בתמוז, אלא שטעו וסברו שהוא בתשעה בתמוז⁶.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גולגולתו של ארוונה היבסי נמצאה תחת המזבח (עמ' 325)
 טעו בחשבון העיבור (עמ' 563)
 טעו בתאריך שהובקעה העיר (עמ' 404)
 טעות של רבי טרפון (עמ' 334)

(מא) שפיכות דמים - הירושלמי מספר בכמה מקומות שישראלים היו הורגים זה את זה, והבבלי לא.

לדוגמא, הירושלמי (יומא פ"א ה"א [ד.], ה.) מספר על כהנים גדולים שהיו הורגים זה את זה, וכן שיש חשש שהסגן יהרוג את הכהן הגדול. והבבלי לא הביא זאת⁷.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אב שדאג לסכין - לגנאי (עמ' 338)
 אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 חשש שהנשיא יהרוג (עמ' 768)
 כה"ג צדוקי, האם נהרג כשרגמוהו (עמ' 336)
 כהנים הורגים זה את זה (עמ' 333)
 מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו (עמ' 472)
 עדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה (עמ' 782)
 תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל (עמ' 243)

(מב) חסד לגויים - הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים, והבבלי חולק על כך.

לדוגמא, הירושלמי (בבא מציעא פ"ב ה"ה [ח.]) מספר על כמה וכמה אמוראים שהשיבו אבידות לגויים, והבבלי (סנהדרין עו:) סובר שהוא איסור חמור להשיב אבידה לגוי⁸.

⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לא לגבי טעויות אלא לגבי שהיו הורגים זה את זה.

⁷ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי טעויות בכלל.

⁸ ועיין עוד בסעיף הבא שדווקא הירושלמי מרבה לדבר בגנותם של הגויים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אמוראים שהחזירו אבידות לגויים (עמ' 720)
- דיני גר תושב (עמ' 469)
- התרעה בשביעית (עמ' 399)
- לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו (עמ' 478)
- מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל (עמ' 651)
- מקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא (עמ' 778)
- עבדים, מצוה לפרנסם (עמ' 514)
- פורענות של גויים (עמ' 389)

מג) דרכם של הגויים - הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בזה.

לדוגמא, לגבי נינוה ששבו בתשובה, הבבלי (תענית טז.) מדגיש שהיא תשובה שלימה והחזירו אפילו מריש גזול שבנוי בבירה. והירושלמי (תענית פ"ב ה"א [ט.]) סובר שאדרבה, תשובתם היתה רמיות, ולא החזירו מה שבבתים⁹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- גוי קורא תגר, אך ישראל מברך על הרעה (עמ' 391)
- כנענים עבדו ע"ז על כל הר גבעה (עמ' 845)
- כרך של גויים ושל ישראל (עמ' 233)
- תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית (עמ' 390)
- תשובתם של נינוה היתה רמיות (עמ' 397)

מד) ניסים - הירושלמי מתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא.

לדוגמא, האומר לאשתו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ושמעו שמת - בירושלמי (גיטין פ"ז ה"ג [מ:]) יש דעה שאסורה לינשא משום שיתכן ונעשה לו נס והוא חי. והבבלי (גיטין עב:) לא הביא זאת¹⁰.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש (עמ' 655)
- המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו (עמ' 450)
- כה"ג לא ראה קרי (עמ' 335)
- מפרפר - אפשר שנעשה לו נס (עמ' 626)
- נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת (עמ' 490)

⁹ ועיין עוד בסעיף הקודם שדווקא הירושלמי סובר שצריך לעשות חסד עם הגויים.

¹⁰ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא האם תפילה יכולה לשנות את המציאות.

(מה) תפילה - לירושלמי תפילה יכולה לשנות את המציאות, ולבבלי לא.

לדוגמא, לבבלי (ברכות ס.), כידוע, לא יתפלל בזמן העיבור שאשתו תלד זכר, כי היא תפילת שווא. אך לירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג [סו:]) אפשר להתפלל גם בזמן העיבור, עד שתשב על המשבר¹¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בית דין משפיעים על הבתולים (עמ' 764)

גער בירח והוא נעלם (עמ' 384)

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה (עמ' 384)

להתחתן עם פלונית (עמ' 377)

מעוברת, תפילה שתלד זכר (עמ' 232)

(מו) סגולות - דרך הירושלמי למעט בסגולות, והבבלי יותר מאריך בהן (דנו בזה מבוא האגדות (מאת המהר"ץ חיות, נדפס בתחילת העין יעקב) בסופו ד"ה מענין הרפואות, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, הבבלי (שבת צ:) כותב שציפורת הכרמים היא סגולה לזיכרון, ובירושלמי (שבת פ"ט ה"ז [סא:]) לא הובאה סגולה זו¹².

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ דברי הרמב"ן (ויקרא יח כה) שעל חוץ לארץ הקב"ה הפקיד כוכבים, מזלות, מלאכים ושרי האומות, אך בארץ ישראל אינם שולטים משום שהיא נחלת ה' המיוחדת לשמו, וכן כתב בשו"ת עזרת כהן (סי' ז) שארץ ישראל מופקעת משליטת המזלות.

ויש לבאר טעם נוסף ע"פ דברי רב האי גאון (שו"ת עזרת כהן סי' ו הביאו ודן בזה) שעניינים סגוליים וחשש כישופים שייכים בסמוך לביתו של נבוכדנצר, ששם היתה לילית והיה יותר מקום לחשוש לזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי (עמ' 258)

אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי (עמ' 394)

אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי (עמ' 202)

בהמה טהורה וטמאה, האם יש חילוק ביניהן (עמ' 278)

ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי (עמ' 431)

האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי (עמ' 431)

הטבת חלום - אינה בירושלמי (עמ' 212)

זוגות כשפים ושדים - סוגיא זו אינה בירושלמי (עמ' 328)

חש בראשו יעסוק בתורה - אינו בירושלמי (עמ' 292)

מנהגים שעלו מבבל לישראל (עמ' 363)

¹¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם האם סומכים על ניסים.

¹² ובדומה לזה עיין בסעיף הבא, שהירושלמי ממעט לעסוק גם במלאכים ושדים.

מניית ישראל, איסור זה אינו בירושלמי (עמ' 337)
 סימני ליקוי חמה ולבנה (עמ' 360)
 סימני ראש השנה - אינם בירושלמי (עמ' 857)
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי (עמ' 202)
 עין הרע שכיחה בבבל (עמ' 273)
 עין הרע, פירושה (עמ' 611)
 ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון (עמ' 267)
 קריאה בשם של רשע (עמ' 273)
 רפואות בענייני קורדייקוס ועוד (עמ' 655)

מז) מלאכים ושדים - דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (כמו כן הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, ומזכיר רק שהשטן מקטרג), והבבלי **כן מביאם** (דנו בזה מבוא האגדות (מאת המהר"ץ חיות, נדפס בתחילת העין יעקב) בסופו ד"ה מענייני המזיקין, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, בירושלמי (שבת פ"ב ה"ו [יט:]) כתוב שהשטן מצוי לקטרג על מי שישן בבית אפל יחיד, ובבבלי (שבת קנא:) הוסיף שאוחזתו לילית (שם של שידה). וכן מבואר בבבלי (גיטין סח.) שאת הפסוק "שידה ושידות" בבבל תירגמו שדים ממש, ובארץ ישראל תירגמו זאת עגלה¹³.

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ דברי הרמב"ן (ויקרא יח כה) שעל חוץ לארץ הקב"ה הפקיד כוכבים, מזלות, מלאכים ושרי האומות, אך בארץ ישראל אינם שולטים משום שהיא נחלת ה' המיוחדת לשמו.

ויש לבאר טעם נוסף מעין דברי המדבר שור (סוף הדרוש התשיעי) שבארץ ישראל המלאכים היו מוכרחים להשפיע טוב, ולא היה צריך לבקש רחמים שהם יסייעו להמליץ זכות להוריד את השפע שבידם, ולכן בארץ ישראל לא היה צריך שמות פרטיים לכל מלאך לפי עניינו. אך בבבל נמסר בידי המלאכים אם להוריד את הטובה, ולכן צריך שמות פרטיים למלאכים לבקש רחמים שיסייעו להמליץ זכות. וע"פ זה ביאר שם את הטעם ששמות המלאכים עלו עמם מבבל (ראש השנה פ"א ה"ב [ו.]).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי (עמ' 266)
 אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי (עמ' 202)
 אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 ביטלו את היצר הרע של עבודה זרה (עמ' 349)
 בריאת האדם, אגדות על כך - אינן בירושלמי (עמ' 779)
 הורמיז השד - אינו בירושלמי (עמ' 749)
 הכנסת אורחים של אברהם - אינה בירושלמי (עמ' 732)
 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם בירושלמי (עמ' 441)

¹³ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם שהירושלמי ממעט לעסוק גם בענייני סגולות.

יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי (עמ' 233)
 מזלו של אדם - אינו בירושלמי (עמ' 254)
 מידת הדין - אינה בירושלמי (עמ' 254)
 מיטטרון - אינו בירושלמי (עמ' 832)
 מלאך המוות והמיתה, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 837)
 מלאך המוות, אגדות עליו אינן בירושלמי (עמ' 706)
 מלאך שמעמיד את הרוח - אינו בירושלמי (עמ' 744)
 עוזא ועזאל - אינם בירושלמי (עמ' 348)
 רבי יונתן במקום יונתן שידא (עמ' 491)
 רוח ששמו טבוח, ב"ד של מעלה, זוגות ומאדים - אינם בירושלמי (עמ' 278)
 רוחין ושידין ולילין - אינו בירושלמי (עמ' 286)
 שאיה יוכת שער - אינו בירושלמי (עמ' 728)
 שד בשם שיבתא (עמ' 351)
 שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 741)
 שטן לא מקטרג ביר"כ - אינו בירושלמי (עמ' 336)
 שטן מקטרג בשעת סכנה (עמ' 247)
 שטן מרקד - אינו בירושלמי (עמ' 212)
 שטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי (עמ' 807)
 שטן, לערבב אותו ע"י התקיעות - אינו בירושלמי (עמ' 381)
 שלמה ירד ממלכותו (עמ' 771)
 שר העולם - אינו בירושלמי (עמ' 450)
 שר פרס וגבריאל, האגדה עליהם אינה בירושלמי (עמ' 351)
 שר של ברד ושל אש - אינם בירושלמי (עמ' 329)
 תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי (עמ' 290)
 תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל (עמ' 559)

(מח) מעשי הקב"ה - בבבלי מובאות גם אגדות על מה עושה הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה.

לדוגמא, הבבלי (ברכות ו.יז.) מביא שהקב"ה כביכול מתפלל, בא לבית הכנסת ומניח תפילין, ובירושלמי אגדות אלה לא הוזכרו כלל¹⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על ונושנתם - אינן בירושלמי (עמ' 661)
 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף (עמ' 465)
 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה (עמ' 234)
 בריאת אדם וחווה (עמ' 233)
 הקב"ה בוכה, בתי גוואי ובתראי (עמ' 437)

¹⁴ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי שכינה.

הקב"ה מתפלל, בא לביהכ"נ ומניח תפילין (עמ' 190)
 הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא (עמ' 731)
 הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו (עמ' 442)
 כפרה על שמיטתו את הירח - אינו בירושלמי (עמ' 814)
 מאי קעביד הקב"ה (עמ' 634)
 מעשיו של הקב"ה בכל יום (עמ' 832)
 מפתחות של נמסרו לשליח - אינו בירושלמי (עמ' 392)
 סנדלפון קושר כתרים לקונו - אינו בירושלמי (עמ' 441)
 קללות, טעמים שאין מפסיקין בהן בקריאת התורה (עמ' 420)
 רעידת אדמה, טעמים לזה (עמ' 229)
 שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 741)

מט) שכינה - בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה. ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה.

לדוגמא, הבבלי (בבא בתרא כה.) דן האם השכינה במערב או בכל מקום, וכך פירש את הברייתא שרוח מערבית תדירה - שתדירה בשכינה, והירושלמי (בבא בתרא פ"ב ה"ח [ו:]) לא דן כלל היכן השכינה, ופירש שתדירה ברוחות¹⁵.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי (עמ' 556)
 האגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינן בירושלמי (עמ' 747)
 הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי (עמ' 366)
 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה עליו שכינה" בבבלי (עמ' 631)
 המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה (עמ' 853)
 ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם (עמ' 838)
 מקום השכינה - אינו בירושלמי (עמ' 744)
 עשר מסעות נסעה שכינה - אינו בירושלמי (עמ' 388)
 שכינה ורוח הקודש חסרו במקדש שני (עמ' 396)

נ) ידיעת העתיד - הירושלמי מקשה מכך שהקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו.

לדוגמא, הירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג [ז.]) הקשה מדוע הקב"ה ממתין עם חתימת הבינוניים עד יום הכיפורים לראות האם יחזרו בתשובה, והרי הוא יודע כבר בראש השנה אם הם יחזרו בתשובה או לא. והבבלי (ראש השנה טז:) לא הקשה זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא תשפיע על דיני קרבנות (עמ' 354)

¹⁵ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי מעשיו של הקב"ה.

מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה (עמ' 381)

נא) אגדות מחודשות - בבבלי מובאות גם אגדות מחודשות (כגון דברים שאינם מדרך הטבע), אך בירושלמי אין אגדות כאלה (דנו בזה חומת ירושלים (נדפס בתחילת הירושלמי) שער ט, י, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 16).

לדוגמא, בבבלי (בבא בתרא עג-עה.) האריך באגדות רבה בר בר חנה, על בעלי חיים גדולים מאוד וניסים נפלאים, ובירושלמי לא הובאו.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי (עמ' 684)
- אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי (עמ' 688)
- אגדות רבה בר בר חנה - אינו בירושלמי (עמ' 749)
- ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה (עמ' 649)
- בריאת אדם וחיה - אינה בירושלמי (עמ' 233)
- בריאת האדם, אגדות על כך - אינו בירושלמי (עמ' 779)
- בריאת עגל ע"י ספר יצירה - אינה בירושלמי (עמ' 790)
- בריה בלעה את שער ניקנור - אינו בירושלמי (עמ' 342)
- גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי (עמ' 495)
- הקב"ה מתפלל, בא לביהמ"ק ומניח תפילין - אינו בירושלמי (עמ' 190)
- יכול אני לפטור את כל העולם מהדין - אינו בירושלמי (עמ' 293)
- לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה (עמ' 394)
- נחש הטיל בחווה זוחמה - אינו בירושלמי (עמ' 481)
- נחשים שמביאים מרגליות - אינם בירושלמי (עמ' 788)
- קידוש השם של הצפרדעים במצרים (עמ' 321)
- רוחו פרוח וחזר - אינו בירושלמי (עמ' 314)
- רוחות שמדברות זו עם זו - אינו בירושלמי (עמ' 201)
- ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות - אינו בירושלמי (עמ' 525)
- רימה למת כמחט בבשר החי - אינו בירושלמי (עמ' 201)
- שלמה ירד ממלכותו (עמ' 771)

נב) יופי - הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת.

לדוגמא, הבבלי (בבא מציעא פד.) משבח את יופיים של אדם הראשון, יעקב אבינו, רבי אבהו, רב כהנא ורבי יוחנן. ובירושלמי (בבא מציעא פ"ח ה"א כז:) לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינו בירושלמי (עמ' 747)
- ארבע נשים היו יפיפיות - אינו בירושלמי (עמ' 415)
- בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי (עמ' 649)

הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיע - אינו בירושלמי (עמ' 731)
 יופיין של אבישג ושרה - אינו בירושלמי (עמ' 779)
 שבחי יופיו של רבי יוחנן - אינם בירושלמי (עמ' 190)

(נג) היחס לתלמידי חכמים - מפורש בגמרא (סנהדרין כד.) שאמוראי ארץ ישראל נוחים זה לזה, ואמוראי בבל מרורין זה לזה.

לדוגמא, בבבלי בכמה מקומות (יבמות כד: ועוד) מובא הביטוי "אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא", ובירושלמי (יבמות פ"ב ה"י [יד.]) הקשה אותה קושיא על רב אך לא הביא את ביטוי זה, ובכלל ביטוי זה לא הובא בירושלמי בשום מקום.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אהבת התלמיד (עמ' 199)
 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי (עמ' 453)
 הלשון "לייט" - אינה בירושלמי (עמ' 194)
 הלשון "מגדף בה" - אינה בירושלמי (עמ' 257)
 הלשון "מתקיף לה" - אינה בירושלמי (עמ' 204)
 חברייה (עמ' 210)
 מיתתו של רבי אליעזר (עמ' 248)
 תלמיד חכם צריך לנקום - אינו בירושלמי (עמ' 337)
 תפילה לפני ואחרי הלימוד (עמ' 207)

(נד) דרך ארץ בסעודה - הבבלי דן במנהגים אלו, והירושלמי לא דן בזה.

לדוגמא, בבבלי מפורש שצריך לשתות את הכוס לא בפעם אחת ולא בשלוש פעמים אלא בפעמיים (פסחים פו:). ובירושלמי דין זה לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי (עמ' 322, 373, 560)

(נה) אריכות ימים - במצוה שזוכה בה לאריכות ימים, הירושלמי מוסיף "בטובה", והבבלי כותב רק על אריכות הימים.

לדוגמא, לגבי המאריך באחד (בקריאת שמע), הבבלי (ברכות יג:) כותב שמאריכין לו ימיו ושנותיו, והירושלמי (ברכות פ"א ה"ו [י.]) הוסיף "מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה".

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אמן חטופה קטופה ויתומה (עמ' 225)
 טבילה, המחמיר בה מאריכים ימיו (עמ' 204)
 מאריך באחד (עמ' 194)

(נו) טעם לאריכות ימים - הבבלי מביא שטעם אריכות ימים הוא מפני שלא עבר עבירה מסוימת מימיו, ובירושלמי לא הובא.

לדוגמא, הבבלי (מגילה כז:–כח.) מאריך במעשים על תנאים ואמוראים שהאריכו ימים בגלל שלא עברו מימיהם על עבירה מסוימת, ובירושלמי מעשים אלו לא הובאו.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

במה הארכת ימים - אינו בירושלמי (עמ' 419)

זכויותיו של רב אדא בר אהבה (עמ' 401)

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו (עמ' 676)

(נז) קיום מצוות - הבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי כמעט ולא הובא.

לדוגמא, הבבלי (ברכות לה:) מביא שכאשר עושים רצונו של מקום זוכים ל"ואספת דגנך", וכשלא עושים "ולקחתי דגני", ובירושלמי לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ישראל צריכים לאסוף את הדגן (עמ' 402)

כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם - אינו בירושלמי (עמ' 519)

כשעושים רצונו העבודה על שמם - אינו בירושלמי (עמ' 332)

מניית ישראל - אינו בירושלמי (עמ' 337)

סימני ליקוי חמה ולבנה - אינו בירושלמי (עמ' 360)

פני הכרובים לקיר ולבית (עמ' 751)

(נח) העתיד לבוא - הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא, העולם הבא וימות המשיח (וכן בדברים שקודם בריאת העולם), והבבלי כן עוסק בזה.

לדוגמא, הבבלי (סנהדרין צז. ובעוד מקומות) כותב שהעולם הזה יהיה ששת אלפים שנה, ולאחר מכן יחרב. ובירושלמי לא הזכיר זאת כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי (עמ' 215)

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי (עמ' 465)

אריכות בענייני המשיח - אינה בירושלמי (עמ' 798)

גויים יביאו דורון למשיח - אינו בירושלמי (עמ' 329)

גיהינם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה (עמ' 546)

דברים המכוסים מבני אדם - אינו בירושלמי (עמ' 316)

דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו בירושלמי (עמ' 543)

לעתיד לבוא הקב"ה יתן לגויים מצוות סוכה (עמ' 831)

עוה"ב, ימות המשיח והתחייה - אגדות אלו אינן בירושלמי (עמ' 319)

עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי (עמ' 798)

שבעה דברים נבראו קודם העולם (עמ' 315)
תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי (עמ' 442)

(נט) בושא לחוטאים - הירושלמי סובר שלא מפרסמים את החוטאים כדי שלא לביישם, והבבלי לא מזכיר זאת.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ח ה"ג [מט:]) כותב שהממזרים מתים בדבר יחד עם כשרים, כדי שלא לפרסם מי ממזר. והבבלי (יבמות עח:) לא הביא זאת.
המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הקב"ה הורג ממזרים (עמ' 472)
מתיירא מעבירות, לא מפרסמים אותו (עמ' 625)

(ס) מלאך בקודש הקודשים - הירושלמי (יומא פ"א ה"ה [ז:]) מביא שבזמן שהכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים, אסור אפילו למלאך להיות שם. ובבבלי לא הובא עניין זה.
לדוגמא, על המעשה בכהן גדול צדוקי שהוכה ע"י מלאך בקודש הקודשים, הירושלמי הקשה שהרי אסור למלאך להיות שם, והבבלי לא הקשה זאת.
המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי (עמ' 336)
מלאך לא נכנס לקה"ק, אך הקב"ה כן (עמ' 346)

(סא) תקנות הנביאים - הבבלי סובר שהנביאים אינם רשאים לחדש דבר, והירושלמי חולק על כך.

לדוגמא, הירושלמי (מגילה פ"א ה"ט [י:]) סובר שסתימת אותיות מנצפ"ך בסופי תיבות לא היתה בדורות הראשונים, והבבלי (מגילה ג.) מקשה על כך שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק שהיתה כבר מתחילה.

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ אורות התורה (פרק יג אות א) שבארץ ישראל רוח הקודש יכולה להשפיע על ההלכות, ובחוץ לארץ ההלכות נידונות רק ע"פ השכל האנושי.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ה"א ומ"ם לא היו סתומות (עמ' 411)
שיעורים, מחלוקת מה מקורם (עמ' 438)

שיטותיהם בדרך הלימוד

סב) מסקנה - במקומות רבים מאוד מסקנת הירושלמי מובאת בבבלי ושם היא נדחית.

לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סג:]) סובר שמברכים "ברוך שלא עשאני בור", ובבבלי (מנחות מג:) הובאה דעה זו, נדחתה, ולמסקנה מברכים "שלא עשני עבד"¹⁶.

נראה שהטעם לזה הוא שהבבלי נחתם לאחר הירושלמי, ואז דחה את דבריו¹⁷.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אומן קונה בשבח כלי לכו"ע (עמ' 713)
- אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע (עמ' 701)
- אין קידושין תופסים בעריות, המקור לכך (עמ' 475)
- אינו יודע מתי שבת (עמ' 258)
- אישו - רק משום חיציו או משום ממונו (עמ' 694)
- אלמנה מותרת, המקור לכך (עמ' 666)
- בדיקות ששאל ריב"ז את העדים על אדם שליקט תאנים בשבת (עמ' 780)
- בדיקת חמץ שלוש פעמים (עמ' 306)
- בורא מאורי האש או "ברא" (עמ' 223)
- ביאה ביבום, גדרה (עמ' 462)
- בעל אוב מקטר לשדים (עמ' 790)
- ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע (עמ' 715)
- ברכה שלא עשני בור (עמ' 228)
- ברכות אכילה, מקורן מפסוק (עמ' 215)
- גוי שנגע בין שלא בכוונה (עמ' 848)
- גויים לא מצווים על קידוש השם (עמ' 774)
- גט מיאון, נוסחו (עמ' 765)
- גט מקושר, מקור מפסוק (עמ' 758)
- גנב והקדיש ואח"כ טבח - כרבי שמעון (עמ' 708)
- הורגים על החזקות, מקור לכך (עמ' 688)
- הורהנה ונחבשה, חילוק ביניהם (עמ' 501)
- הלך אחר לשון תורה בנדרים (עמ' 560)
- הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ (עמ' 306)
- המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי (עמ' 833)
- המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה (עמ' 853)
- המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין (עמ' 467)
- הסרת טיט מבגדיו בשבת (עמ' 262)

¹⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי ה"א בירושלמי שלא נמצאת בבבלי.

¹⁷ בעניין זמן כתיבתו וחתימתו של הירושלמי הארכנו במבוא לירושלמי פרק ב (בתחילת הספר).

- העברת ד' אמות, מקור האיסור (עמ' 268)
- הריני כזה, מתי היא לשון נזירות (עמ' 578)
- הרן הוליד בן שש (עמ' 476)
- זב נטמא באונס, המקור לכך (עמ' 599)
- זורק אבן, כיצד אינו מזיד (עמ' 811)
- חמישה שישבו על ספסל ונשבר (עמ' 697)
- חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה (עמ' 530)
- חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו (עמ' 645)
- טבול יום הוא מ"ח דבר (עמ' 243)
- טומאת התהום, מקורה מפסוק (עמ' 322)
- טועה בדבר משנה (עמ' 528)
- טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים (עמ' 277)
- יבום גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי אלעזר (עמ' 484)
- יהיו לרצון אמרי פי, היכן אומרים זאת (עמ' 208)
- ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק (עמ' 588)
- כאשר זמם, הטעם שאין אותו כשהעידו שהוא בן גרושה (עמ' 808)
- כלי עם מים תחת הנר - איסורו רק לרבי יוסי (עמ' 251)
- מדאורייתא לא תוקעים בשבת (עמ' 388)
- מודר אני ממך - שניהם אסורים (עמ' 545)
- מודר הנאת מאכל (עמ' 555)
- מוליך פירות שביעית (עמ' 315)
- מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד (עמ' 602)
- מועד לגוי הוא מועד לישראל (עמ' 698)
- מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק (עמ' 775)
- מים אין בהם ממש (עמ' 301)
- ממונה על הפתילות במקדש (עמ' 338)
- מסירת משכוכית, דלי ומפתח (עמ' 672)
- מפקיר - מחלוקת האם יכול לחזור בו (עמ' 557)
- מצה עבה (עמ' 311)
- מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת (עמ' 683)
- מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי (עמ' 744)
- מקיים דברי חכמים נקרא צנוע (עמ' 862)
- משנה לגבי ביעור חמץ - כרבי מאיר (עמ' 308)
- משנה לגבי לימוד בעריות (עמ' 440)
- משנה שלא כתב לה כתובה - רק לרבי מאיר (עמ' 511)
- מתים, האם יודעים מענייני העולם הזה (עמ' 196)
- מתפיס בנדר במה שסמוך בפסוק (עמ' 547)
- מתפללים נעילה בכל התעניות (עמ' 401)

נמנה על שני פסחים (עמ' 323)
 עבדים פטורים מראיה, המקור לכך (עמ' 437)
 עד ודיין בשטר, דעה שמצטרפים (עמ' 661)
 עונשה של מיכל (עמ' 367)
 עשרה טפחים, המקור לזה (עמ' 239)
 פיק"נ דוחה שבת, המקור לכך (עמ' 353)
 קטטה בין בעל לאשה, מהי (עמ' 486)
 קרבנות, היכו אותם ונעשו נבילות (עמ' 629)
 קשירה בשבת היתה במיתרים (עמ' 263)
 רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן (עמ' 852)
 שגגת שבת ושגגת מלאכות, החילוק ביניהן (עמ' 259)
 שורה של בזיכי זהב כולה זהב מחשש שיגנבו (עמ' 318)
 שמחה בסוכות בשבת, במה מקיים (עמ' 364)
 תשמיש קשה לה, פירושו (עמ' 523)

סג) ה"א - בכמה מקומות הירושלמי מביא ה"א, דוחה אותה ומגיע למסקנה, והבבלי מביא מיד את מסקנת הירושלמי בלי ה"א אחרת.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ה ה"ז [לז:]) דן מהי עונתן של תלמידי חכמים, היתה ה"א שהם כספנים, ולמסקנה עונתם מערב שבת לערב שבת, ובבבלי (יבמות סב:) פשוט שעונתם מערב שבת לערב שבת.¹⁸

נראה שהטעם לזה הוא שהבבלי נחתם לאחר הירושלמי, לאחר שכבר נדחתה ה"א זו.¹⁹

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חכמה יוונית, טעם האיסור (עמ' 630)
 מורדת, הטעם שפוחתים לה יותר מלמורד (עמ' 517)
 עונתם של תלמידי חכמים (עמ' 516)
 עוסק בתורה פטור מהסוכה (עמ' 358)
 שבע חקירות, המקור להן (עמ' 780)

סד) דימוי סוגיות - הירושלמי מדמה יותר סוגיות בנושאים שונים, והבבלי ממעט בזה (כמובן שגם הבבלי מדמה כך לפעמים, כגון סוכה יט: "טיט הנרוק יוכיח", אך בירושלמי הוא יותר סכיח. וכן כתב המפענח צפונות (במבוא סוף פרק ד) שהירושלמי מדמה סוגיות שונות יותר מהבבלי).

לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ה א"א [נא:]) מקשר בין המחלוקת האם זימון בשניים או בשלושה למחלוקת האם שניים שדנו דיניהם דין. גם הבבלי דן בזימון בשניים (בבלי מה.) ובשניים שדנו (סנהדרין ג.) אך לא מקשר ביניהם.²⁰

¹⁸ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי מסקנת הירושלמי שנדחתה בבבלי.

¹⁹ בעניין זמן כתיבתו וחתימתו של הירושלמי הארכנו במבוא לירושלמי פרק ב (בתחילת הספר).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד (עמ' 239)
 בעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות, מקור אחר לכך (עמ' 793)
 דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל (עמ' 285)
 דימוי סוגיות שונות (עמ' 219)
 דינים מסופקים שמחמירים בהם (עמ' 299)
 הוצאה וטומאה, דימוי ביניהם (עמ' 256)
 הפסקה בארבע הפרשיות (עמ' 419)
 הרחקת נזיקין, דימוי לקידושי אשה (עמ' 743)
 זימון בשניים או בשלושה תלוי בדיני ממונות (עמ' 219)
 חיבור לטומאה ולא להזייה (עמ' 312)
 כל דין שאתה דן וכו', אמרו זאת לר"י (עמ' 308)
 כתב כל נכסיו לעבדו תלוי בעדות שבטלה מקצתה (עמ' 633)
 לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה (עמ' 658)
 מודר בפניו האם נשאל בפניו תלוי בפירוט החטא ביר"כ (עמ' 559)
 מחיצה תלויה ופי תקרה, דימוי ביניהם (עמ' 298)
 מצה ישנה (עמ' 357)
 נדרים ושכירות בתים, דימוי ביניהם (עמ' 567)
 נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים (עמ' 567)
 נודר מירק - נחלקו גם בממונות, הפקר והקדש (עמ' 564)
 סומא בשמע ובגלות (עמ' 424)
 סיבת גירושין תלוי במחלוקת האם נידה תתקשט (עמ' 662)
 עם ישראל, הגדרות לדינים שונים (עמ' 853)
 קופות בשבת וקופות בשקלים, דימוי ביניהם (עמ' 264)
 קידושי כסף, טעם המחלוקת בשיעורם (עמ' 665)
 קינוי תלוי במחלוקת בגירושין (עמ' 601)
 רוב עם ישראל, הגדרות לדינים שונים (עמ' 854)
 רשויות ואכילת פרס, דימוי ביניהם (עמ' 238)
 שבת ושביעית, מה חמור יותר (עמ' 249)
 שלוש שנות הרעב של אליהו (עמ' 745)
 שמירת השור - כשומר חנם או כשומר שכר (עמ' 700)
 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים (עמ' 247)

²⁰ ובדומה לזה עיין לעיל בסעיף א שהירושלמי מקשר בין דיני ממונות לדיני איסורים.

סה) אם למקרא ולמסורת - בבבלי נחלקו בזה במקומות רבים, אך הירושלמי לא הביא מחלוקת זו.

לדוגמא, לגבי מחלוקת התנאים בפירוש ונשל הברזל מן העץ, הבבלי (מכות ז:) תולה זאת במחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת, והירושלמי (מכות פ"ב ה"ב [ה.]) תולה זאת במחלוקת אחרת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

דפנות סוכה, טעם המחלוקת במניינם (עמ' 357)
 דרשות אל תקרי - אינן בירושלמי (עמ' 189)
 המחלוקות באם למקרא ולמסורת - אינן בירושלמי (עמ' 761)
 מכירת בתו לשפחות אחר שפחות (עמ' 669)
 נשמת הברזל לא תלוי באם למקרא ולמסורת (עמ' 810)

סו) סמוכים - בבבלי נחלקו בזה בכמה מקומות, אך הירושלמי לא הביא לימוד זה כלל.

לדוגמא, בטעמו של רבי יהודה שאדם אסור באנוסת אביו ומפותרת אביו, הבבלי (יבמות יז:) מביא שלומד זאת מסמוכים, ומהירושלמי (יבמות פ"א ה"א [ס.]) משמע שהוא דרשה מפסוק מיותר. אמנם היפה עיניים (יבמות ד.) כתב שגם הירושלמי סובר לימוד סמוכים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אנוסת אביו ומפותרת אביו, המקור לר"י (עמ' 477)
 באיזו מיתה הורגים מכשפה והמקורות לזה (עמ' 790)
 המחלוקת האם דורשים סמוכים - אינה בירושלמי (עמ' 447)

סז) למד מן הלמד - הירושלמי ממעט ללמוד מן הלמד (דהיינו מדין שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), ובבבלי כן עושה זאת (חוץ מלימודים מסוימים בקודשים שגם בבבלי אין למדים מהלמד, כסוגיא בזבחים מט:).

לדוגמא, במקור לכך שבדקים חמץ לאור הנר, הירושלמי (פסחים פ"א ה"א [א.]) הביא רק את הפסוקים "אחפש את ירושלים בנרות" ו"נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", והבבלי (פסחים ז:) הביא שלמדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אלפיים אמה לתחומין, המקור לכך (עמ' 290)
 בדיקת חמץ לאור הנר, מקורות לכך (עמ' 304)
 דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו (עמ' 616)
 דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו (עמ' 468)
 למד מן הלמד בחולין (עמ' 261, 667)
 מלקות בבן סורר, המקור לכך (עמ' 503)

(סח) ראיות מהמציאות - הירושלמי מביא גם ראיות מהמציאות, והבבלי ממעט בראיות כאלו.

לדוגמא, בבבלי (פסחים לה.) הובאה מחלוקת האם אורז ודוחן מחמיצים. בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ד [יז.]) הובאה מחלוקת דומה האם קרמית מחמיצה, אך שם גם הקשו שיבדקו במציאות האם מחמיצה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בדיקת המציאות (עמ' 310)

הוכחה להטמנה משעת הקור (עמ' 253)

לידה בשבת, סומכים על המיידות (עמ' 278)

(סט) מסורת - הירושלמי מדגיש את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת, והבבלי ממעט בזה.

לדוגמא, הירושלמי (נידה פ"ב ה"ז [ט.]) מספר שרבי חנינה היה משתדל לשמוע מרבו כל הלכה לפחות שלוש פעמים, ובבבלי לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

עיוורים, לא לסמוך עליהם (עמ' 240)

רצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה זאת (עמ' 375)

שמועה ממשא עד האמוראים (עמ' 675)

שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים עימו לפסיקה (עמ' 863)

תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד (עמ' 861)

(ע) מחלוקות הפוכות - בכמה מקומות אותה המחלוקת מובאת גם בבבלי וגם בירושלמי, אך הדעות הפוכות (כתבו זאת תוס' (יבמות קיג: ד"ה יצתה) ומראה הפנים (בבא קמא פ"ט ה"ג [לח: ד"ה רב, שבועות פ"ג ה"ז [טז.]) ד"ה שבועה, ובמקומות רבים נוספים).

ויש מכך נפק"מ גדולות: כמי צריך לפסוק ע"פ כללי הפסיקה (למשל, במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, שהכלל הוא שפוסקים כרבי יוחנן, ואם הדעות הפוכות היא נפק"מ להלכה), לברר את שיטתו של התנא או האמורא, וכן האם יש סתירות בשיטתו של האמורא (שבכמה מחלוקות הבבלי מקשה סתירה בדברי האמורא, ולגירסת הירושלמי שהופך את המחלוקת אין סתירה כלל).

לדוגמא, בכינויי נדרים נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, בירושלמי (נדרים פ"א ה"א [א:]) רבי יוחנן סובר שהם לשון חכמים וריש לקיש סובר שהם לשון אומות, ובבבלי (נדרים י.) מובאת אותה מחלוקת אך הדעות הפוכות.

גליון הש"ס על הירושלמי (ברכות פ"ז ה"ג [נה.]) הוסיף שדרך הירושלמי להפוך אפילו משניות. ובספר שם עולם (לרב ראובן מרגליות, פתיחה ו) הוסיף שבמיוחד אנו מוצאים שהירושלמי הופך מחלוקות שגם הבבלי הסתפק מי אמר איזו דעה והסיק "תסתיים". יש להעיר שבגיטין בפרק שני ישנן כמה וכמה מחלוקות של רבי יוחנן וריש לקיש, ובכולן הירושלמי הופך את הדעות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אבל, מתי מניח תפילין (עמ' 432)
 אמר לעשרה כתבו גט (עמ' 637)
 אנדרוגינוס, האם מאכיל בתרומה (עמ' 473)
 בהמה שאכלה כסות ברה"ר (עמ' 694)
 ברכה על יין ושמן (עמ' 223)
 גזל מטבע ונסדק (עמ' 713)
 דמו של פר כשמת הכה"ג (עמ' 343)
 המוציא לחם, נוסח הברכה (עמ' 216)
 הפרשות מחלוקות (עמ' 856)
 השלמת תענית לתינוקות (עמ' 352)
 התראת ספק (עמ' 819)
 וידוי בשעיר המשתלח, האם מעכב (עמ' 347)
 זיבח וקיסר בהעלם אחד (עמ' 258)
 חנויות מעוטרות בעבודה זרה (עמ' 836)
 טומאת גיורת נידה (עמ' 459)
 טלטול בגגות (עמ' 299)
 יו"כ שחל בשבת, האם חייב שתיים או אחת (עמ' 696)
 כזית או כביצה (עמ' 313)
 כינויי נדרים, גדרם (עמ' 577)
 מדירה לעולם (עמ' 522)
 מותר עשירית האיפה (עמ' 295)
 מחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה (עמ' 448)
 מיטב של המזיק או הניזק (עמ' 647)
 מילואים, מה היה מעכב בהם (עמ' 332)
 מלילת כינה בשבת (עמ' 241)
 מקום דירה לעירוב (עמ' 294)
 מת אחד מהשעירים (עמ' 347)
 נדרים - האם טוב לידור (עמ' 546)
 נזיר ממורט (עמ' 593)
 ניסוך מכלי חול (עמ' 365)
 נכסים הידועים לבעל, מהם (עמ' 526)
 סריס, האם נעשה למפרע (עמ' 477)
 פירות, מתי חוששים שהם מקולקלים (עמ' 641)
 פסי חצר (עמ' 283)
 קברות צפופים, מחלוקת ר"ש וחכמים (עמ' 599)
 קורדייקוס, מתי כותבים לו גט (עמ' 655)
 קיטע יוצא בקב (עמ' 257)

רוצח שנתערב באחרים (עמ' 796)

שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו' (עמ' 819)

שלוש תפילות ביום, הטעם לזה (עמ' 205)

תורף וטופס הגט, כמי המשנה (עמ' 639)

תחומין, האם לוקים עליהם (עמ' 289)

תרומת קטן שלא הביא ב"ש (עמ' 484)

עא) תשובות שלא משיבים - הירושלמי סובר שלעיתים לאדם יש תשובות ואעפ"כ הוא אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך.

לדוגמא, הירושלמי (נזיר פ"ה ה"ב [כג.]) שאל מדוע בית הלל לא השיבו לבית שמאי במשנה, ומתרץ שלאדם יש תשובות שאינו משיב אותן. גם הבבלי (נזיר לב.) שאל זאת אך נשאר בשאלה²¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן (עמ' 320, 588)

עב) דחיות בעלמא - בירושלמי ישנו הביטוי: לאלו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב. ואינו בבבלי.

לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סב.]) מביא ששאלו המינים את רבי שמלאי כמה אלוהות בראו את העולם וכו', ולאחר מכן שאלו אותו תלמידיו "לא לו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב?"²²

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת (עמ' 765)

ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים (עמ' 610)

משל לגזירות דרבנן מסריס (עמ' 250)

תשובות המינים (עמ' 226)

שיטותיהם בסדר הסוגיות

עג) פתיחת מסכת - הירושלמי פותח את המסכת מיד בסוגיא הלכתית, ודרך הבבלי במסכתות רבות לפתוח בעניינים אחרים, כגון סדר המסכתות או לשון המשנה.

לדוגמא, פתיחת מסכת יבמות - בבבלי (יבמות ב: - ג:) דן באריכות בלשון המשנה והסדר שלה, אך הירושלמי (יבמות פ"א ה"א [א.]) פותח מיד בסוגיית נאסרה וחזרה והותרה²³.

²¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי דחיות בעלמא.

²² ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי תשובות שלא משיבים.

²³ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי סיום המסכת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- פתיחת מסכת ב"מ (עמ' 717)
- פתיחת מסכת ברכות (עמ' 187)
- פתיחת מסכת יבמות (עמ' 447)
- פתיחת מסכת מכות (עמ' 808)
- פתיחת מסכת נדרים (עמ' 544)
- פתיחת מסכת נזיר (עמ' 577)
- פתיחת מסכת סוטה (עמ' 601)
- פתיחת מסכת סנהדרין (עמ' 761)
- פתיחת מסכת ע"ז (עמ' 831)
- פתיחת מסכת שבועות (עמ' 814)
- פתיחת מסכת תענית (עמ' 392)

(עד) סיום מסכת - הירושלמי מסיים את המסכת בסוגיא הלכתית (אלא אם כן המשנה עצמה מסיימת באגדה, למשל בסוף יומא ותענית), ודרך הבבלי במסכתות רבות לסיים בעניינים אחרים, כגון מעשה או אגדה.

לדוגמא, סיום מסכת חגיגה - בבבלי (חגיגה כז.) מסיים באגדות על תלמידי חכמים ועל פושעי ישראל, אך הירושלמי (חגיגה פ"ג ה"ח [כב:]) מסיים בדיני טומאת כלי המקדש²⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- סיום מסכת גיטין (עמ' 662)
- סיום מסכת הוריות (עמ' 859)
- סיום מסכת חגיגה (עמ' 446)
- סיום מסכת יבמות (עמ' 492)
- סיום מסכת כתובות (עמ' 543)
- סיום מסכת מו"ק (עמ' 435)
- סיום מסכת נדרים (עמ' 576)
- סיום מסכת נזיר (עמ' 600)
- סיום מסכת סוכה (עמ' 368)
- סיום מסכת ע"ז (עמ' 851)
- סיום מסכת פסחים (עמ' 330)

(עה) מקום הסוגיא - בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה, ובבבלי בפעמים רבות הן נמצאות במסכת אחרת.

לדוגמא, ברכת שלא עשני גוי - בירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סג:]) היא מובאת במסכת ברכות, שאלה היא באמת שייכת יותר, ובבבלי היא במסכת מנחות (מג:).

²⁴ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי פתיחת המסכת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
ברכת הלבנה (עמ' 230)
חודש הוא רק כ"ט או ל' יום (עמ' 385)
חורבן ביתר ובר כוזבא באריכות (עמ' 405)
כתב אשורי ולשון עברי (עמ' 411)
נודר מבני העיר ומיושבי העיר (עמ' 559)
פיטום הקטורת, סוגיא זו (עמ' 344)
שלא עשני גוי, בור ואשה (עמ' 228)

שיטותיהם בלשון

(עו) חיוב ושליה - שיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית, והבבלי בלשון שלילית.

לדוגמא, לשון הבבלי (שבת פא.) "דבר שאין האור שולט בו" - לשון שלילה, אך לשון הירושלמי (שבת פ"ח ה"ו [נו:]) היא "דבר שנכנס לאור ויוצא" - לשון חיוב.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

דברים האסורים לקנח משום כשפים (עמ' 265)
דין שאין לפרסמו (עמ' 371)
יד שולטת במקום אין יד סולדת (עמ' 251)
יפריש חומש מנכסיו למצוות (עמ' 510)
כבוד בנות ישראל לכבס בחצר (עמ' 558)
כבוד זקן ששכח תלמודו (עמ' 431)
כלה רוחצת פניה מפני איבה (עמ' 351)
משעה ראשונה או בסוף נותן כסף לייעודים (עמ' 668)
מתפלל צריך להסב פניו לכותל (עמ' 209)
שטרות אין גופן ממון (עמ' 708)
תורה שבע"פ ושבת (עמ' 421)
תינוק שהוא עולה לחדשיו (עמ' 611)

(עז) מושגים - הירושלמי מפרש מושגים באריכות, והבבלי רק קורא להם בשמם.

לדוגמא, את המושג הנקרא בבבלי "לבוד", הירושלמי (שבת פ"א ה"א [ס:ז]) מפרש באריכות: "כל שלשה ושלושה שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן"²⁵.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה (עמ' 824)

²⁵ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי מושגי גרמא.

הלכה כדברי המכריע (עמ' 306)
 טובת הנאה, האם היא ממון (עמ' 574)
 כשרים, האם מזנים (עמ' 498)
 לבוד - כמחיצה (עמ' 269)
 לבוד - כסתום (עמ' 285)
 מפני התקנה, פירוש (עמ' 640)
 פיתו בסלו (עמ' 348)
 צבורים באגב (עמ' 674)
 תחילתו בפשיעה וסופו באונס (עמ' 694)

(עח) גרמא - בבבלי מוזכרים מושגים אלו, והירושלמי לא משתמש בהם (דן בזה בספר תורת ההגיון בהלכה בסיכום אות ד).

לדוגמא, הבבלי (בבא קמא ט.) כותב בפירוש שגרמא בנזקין פטור, אמנם גם הירושלמי (בבא קמא פ"ו ה"א [כז.]) סובר כך, אך הוא לא קורא לזה בשם "גרמא"²⁶.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

איסור לגרום מום לבכור - אינו בירושלמי (עמ' 307)
 גרמא בנזקין - אינו בירושלמי (עמ' 704)
 דינא דגרמי הוא קנס (עמ' 827)
 זה וזה גורם - אינו בירושלמי (עמ' 308)

(עט) סגי נהור - הירושלמי משתמש בלשון זו (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), והבבלי לא.

לדוגמא, את דברי המשנה "מי שלא נתקיימו דבריו", הבבלי (נזיר לב:) פירשם כפשוטם, והירושלמי (נזיר פ"ה ה"ד [כד.]) פירש זאת בלשון סגי נהור - מי שכן נתקיימו דבריו.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אם עומדת הפרה (עמ' 581)
 אשה שדמיה מועטים (עמ' 496)
 מי שנתקיימו דבריו (עמ' 589)

(פ) ספק ספיקא - הבבלי קורא לזה "ספק ספיקא", והירושלמי קורא לזה "שני ספיקות" וכד'.

לדוגמא, בסוגיית בעל שאומר פתח פתוח מצאתי, שיש ספק אם היתה תחתיו או לא, וספק אם ברצון או באונס - הבבלי (כתובות ט.) קורא לזה "ספק ספיקא", והירושלמי (כתובות פ"א ה"א [א:]) קורא לזה "שתי ספיקות".

²⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי שמות מושגים בכלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- ספק ספיקא נקרא "ספק לספק" (עמ' 860)
- ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות" (עמ' 489)
- ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות" (עמ' 493)

פא) חישובים - דרך הירושלמי לפרט חישובים, והבבלי לא מפרטם.

לדוגמא, הבבלי (עירובין כג:) כותב ששטחם של שבעים אמה על שבעים אמה הוא כשטחם של מאה אמה על חמישים אמה, אך לא פירט מהו החישוב. אמנם הירושלמי (עירובין פ"ב ה"ה טז:) האריך להסביר מהו החשבון לזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- ארון הברית, מחלוקת ברוחבו ואורכו (עמ' 623)
- מגרש ושדות, חשבונם (עמ' 616)
- מהלך החמה והלבנה (עמ' 384)
- משמרות, מדוע לא הפחיתום (עמ' 368)
- עיבור השנה, הטעם לזה (עמ' 384)
- עישור מכסים, החשבון (עמ' 520)
- שבעים על שבעים אמה (עמ' 287)

פב) רבי טרפון - בירושלמי רבי טרפון מכונה "אביהן של כל ישראל", ואינו בבבלי.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ד ה"א כט.) מביא ראיה שמותר להערים, מכך ש"וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל לא הערים?"

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- טעות של רבי טרפון (עמ' 334)
- קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן (עמ' 460)

מפתחות

מפתח חידושים בהלכה

הלכות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול 907

מפתח חידושים באגדה

אגדות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול 910

מפתח דינים להלכה

דברי הירושלמי שנפסקו להלכה 912

מפתח כללי התלמוד וההלכה

כללי התלמוד, ההלכה ומידות שהתורה נדרשת בהן שהובאו בירושלמי 914

מפתח תנ"ך

דרשות על פסוקים ועל מעשים שבתנ"ך שהובאו בירושלמי 916

מפתח סדר הדורות ומעשיות

תנאים, אמוראים, דורותיהם ומעשים שסופרו עליהם בירושלמי 919

מפתח לשונות

ענייני לשון, דקדוק וביטויים שהוזכרו בירושלמי 923

מפתח מקומות

שמות ערים וארצות שהוזכרו בירושלמי 925

מפתח חכמות הטבע

ענייני הטבע, רפואות וידיעת הכוכבים שהוזכרו בירושלמי 926

מפתח דינים שאינם בירושלמי

דינים וכללים שהובאו רק בבבלי, והירושלמי השמיטם 928

מפתח כללי

כל הנושאים שהובאו בספר 931

מפתח חידושים בהלכה

הלכות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

דבר האסור, דעה שאפשר להתפס בו	549	אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו	
דברי קבלה, לא לוקים עליהם	453	ללמוד	434
דיינים צריכים להכיר את הנידונים	661	אבל, יש מנהג שרוחץ לאחר הקבורה	433
דינא דגרמי הוא קנס	827	אדם שהזיק הקדש פטור	646
ה"א ומ"ם לא היו סתומות בתחילה	411	אומן קונה בשבח כלי לכו"ע	713
הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, ...		אומר מותר פטור מקרבן	852
אלא לבתי דין בשבת	261	אונס, מחלוקת האם כמאן דעבד	657
הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש	499	אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע	701
היתר נדרים, עיקרו מכאן ולהבא	561	אין חלל מחייבי עשה לכו"ע	471
הפקר בפני עשרה, דעה כזו	557	איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה	370
הרכנת הראש מועילה בעדות החודש	386	איסור הוא שבועה	545
זיקה - אין זיקה	451	אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום	195
זיקה - לכו"ע אין זיקה	451	אמוראים שלא כיוונו בתפילה	198
זריזים מקדימים למצוות - אינו		אסור להכות על הכרס	377
בירושלמי	389	אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על	
חומת בית פאגי - האם היא בתוך		ד'	301
ירושלים	348	אפטרופוס, דעה שאין מעמידים	
חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז	360	ליתומים	699
חלוצה לכהן, האם אסורה מדאורייתא	462	ארבע רשויות לשבת, מה הן	239
חליצה וביאה הן פטור	458	אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני	
חליצה, האם היא קניין או פטור	454	עושה	533
חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן		אשה שלא יולדת - תלוי במנהג המדינה	520
חורין	804	אשם תלוי מביא גם בלי עדים	475
חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום		בא מחוץ לתחום מותר	378
שעבוד לעצמו	645	בודקים חמץ שלוש פעמים, דעה כזו	306
חרש, קידושי ביאה שלו כן מועילים	485	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם	
חרשת שזינתה נאסרת על בעלה	323	ביום ו	383
טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא		בי"ד התירו משום פיק"נ ולא ביטלו את	
במת	816	ההיתר	245
טבל הוא דבר שיש לו מתירין	561	בצק מחמיץ בארבעה מיל	312
טומאה דחוייה בציבור לכו"ע	321	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע	715
טומאה דרבנן, גם היא צריכה הערב		ברכת "על מצוות זקנים"	361
שמש	615	בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה	766
טעמים נוספים לאיסור כותים	849	גזירה שווה שאינה מופנה, דעה שלמדין	
טריפה, מקור אחר לאיסור אכילתה	590	ממנה	786
יאוש והפקר בטעות, מחלוקת בזה	700	גזלן, יש דעה שהוא רק בפני עשרה	792
יאוש, מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש	715	גירושין בגויים	664
יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם	864	גירסא אחרת ב"מה נשתנה"	329

- 428 מלאכה בחוה"מ, טעם איסורה.....
- 679 מלווה, המקדש בו מקודשת לחומרא.....
- 813 מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות.....
- 731 מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות.....
- 629 מעשר, בראשונה היה מתחלק לשלושה.....
- 519 מציאת אשה לבעלה, הטעם לזה.....
- 683 מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת.....
- 302 מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....
- מקור שבי"ט מותרות מלאכות רק
- 371 מלישה ואילך.....
- 298, 249 מראית העין מותר בחדרי חדרים.....
- משכב זכור, הנשכב צריך להיות בן ג'
- 787 שנים.....
- 272 מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר.....
- מתנה על עונה - האם היא תנאי
- 732 שבממון.....
- 401 נעילה מתפללים בכל התעניות.....
- 376 נקישה על הדלת בשבת אסורה.....
- 428 סחורה נגבית מיתומים קטנים.....
- סיבה ומסובב לא יכולים לקרות באותו
- 340 הרגע.....
- 269 סלע שבים, חילוק בין י' ליותר מ'.....
- 409 סעודה בראש חודש.....
- ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו
- 370 מתירין.....
- 307 ספיקא דרבנן, ר"מ מחמיר בו כדאורייתא.....
- 467 ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא.....
- ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל
- 775 לאחר'ל.....
- 413 ספרים, עושים להם עמוד בסופם.....
- 508 עדים זוממים לוקים משום לא תענה.....
- 211 עדיף להתפלל בביתו.....
- עומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון
- 387 לשמוע שופר.....
- 240 עיוורים, לא לסמוך עליהם.....
- 237 עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה.....
- ערב פסח מחצות היום, דעה שאיסור
- 306 חמץ מדרבנן.....
- 369 פירות הנושרים, האם יש את גזירה זו.....
- פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר
- 589 כשהם סמוכים.....
- פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם
- 590 כשהפרט קודם.....
- 650 קטן, מידות בו לגבי גזילו.....
- 447 יבמה לשוק, מחלוקת אם בנה ממזר.....
- ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן
- 545 בירושלמי.....
- ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא
- 354 תשפיע על דיני קרבנות.....
- 818 יו"כ, אין בו חילוק מלאכות.....
- 667 יובל יכול לחול באמצע השמיטה.....
- 387 יובל משמט כספים בסופו.....
- 655 יושב כשר לעדות.....
- כה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה
- 345 ברגלו.....
- כלל ופרט - הכל בכלל.....
- 591 כרמלית, אסור לטלטל ממנה לכרמלית
- אחרת.....
- 269 כשרות, האם הוזהרו להינשא לפסולים.....
- 473 לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק
- מה לברך.....
- 217 לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה.....
- 413 למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו
- בחולין.....
- 667 מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד
- שיתן לה כתובה.....
- 718 מה נפשך, לא אומרים סברא זו להתיר
- עירות.....
- 484, 451 מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים.....
- 507 מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק.....
- 775 מוציא שם רע הוא חידוש.....
- 504 מוציא שם רע, אין לו מחילה.....
- 712 מוקצה, אסור לגעת בו.....
- 252 מזהירין מן הדין.....
- 477 מזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר
- הנזק.....
- 646 מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד
- המלווה.....
- 540 מחילת שטר, מחלוקת בזה.....
- 636 מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך.....
- 609 מחלוקת במצוה הבאה בעבירה.....
- 272 מחלוקת בשיעור תל המתלקט.....
- 282 מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן.....
- 232 מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה
- כשאינו כתוב בצידו.....
- 370 מיגו, אין אומרים בממון.....
- 825 מילים בתורה שאין להן צריכותא,
- הצריכותא בפסוק בדין אש.....
- 705

שומר שמסר לשומר, דעה שמתירה	648	קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה....
לכתחילה.....	673	קידושין בזמן החופה.....
שטר שכתוב בו שמת פלוני, האם		קניין פירות כקניין הגוף, האם יש בזה
סומכים עליו.....	492	מחלוקת.....
שינויי גרסאות בתורה.....	403	קניין קצצה.....
שיעורים, מחלוקת מה מקורם.....	438	קרוב נעשה שליח.....
שלוחו של אדם, דעה שאינו כמותו.....	677	קריאת שמע בלי תפילין, דעה כזו.....
שלושים של עבד, האם הם קנס.....	506	ר"מ סובר שמכלל לאו אתה שומע הן.....
שלישי בתרומה ורביעי בקודש -		ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים.....
מהתורה.....	616	רבו של ע"כ נותן לאחר כסף ומשתחרר.....
שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה		ריבית, מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב.....
דברים.....	368	רשות הרבים, האם ישנה בכלל.....
תובע, שואלים אותו מה כוונתו.....	540	שבועות, אין בהן תנאי.....
תחילתו בפשיעה וסופו באונס, מחלוקת		שבועות, דעה שלא מתירים ומפירים
מה דעת הירושלמי.....	694	אותם.....
תכלת, האם הוא כחול או ירוק.....	191	שבועת שומר שלא נתן עיניו בה, ספק
תנאי כפול, צריך רק בעריות.....	682	אם משביעים אותו.....
תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך....	520	שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או
תנאי, האם מותר קודם שהתקיים.....	659	מדרבנן.....
תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא.....	388	שוחד, דעה שמותר לקחתו לשודא
		דדייני.....
		531

מפתח חידושים באגדה

אגדות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

404	טעו בתאריך שהובקעה העיר.....	אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו
	יודע מסכת אחת, צריך להודיע שאינו	בירושלמי..... 688
813	יודע שתיים.....	אגדות, גם בהן יש חידושים..... 769
387	יום שאדם נולד בו - מזלו גובר.....	אדם נברא ממקום המזבח..... 595
364	יציאת מצרים, לקחו עמהם עבודה זרה.....	אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו
281	ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה.....	בירושלמי..... 501
	ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח	אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר..... 478
405	מבית הספר.....	איסור לימוד אגדה..... 275
610	ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים.....	אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא
350	כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה.....	ישמע..... 852
333	כהנים הורגים זה את זה.....	אם ריק הוא - מכס..... 244
570	כלל גדול בתורה, מחלוקת מהו.....	אם תעזבני יום - יומיים אעזבך..... 235
688	כשר שבגויים הרוג.....	אסתר לא תיבטל..... 410
227	לא להתפלל למלאכים.....	ארון הברית - מחלוקת האם היה אחד
596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרווד רקב.....	או שניים..... 623
840	להתפלל על גר רשע שיחזור לסורו.....	ארון הברית, האם היה באמצע קודש
624	לוחות הברית, גודלם.....	הקודשים..... 752
	לוחות הברית, מחלוקת כיצד היו	את ה' אלוקיך תירא לרבות את התורה..... 234
624	כתובים.....	ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון..... 334
842	ללמד תורה רק בני אדם כשרים.....	בית דין משפיעים על הבתולים..... 764
	לעתיד לבוא הסדר: משיח, גוג ומגוג,	בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ
415	תחיית המתים.....	הרוב..... 676
	מה שעשתה חכמה עטרה, עשתה ענווה	ברכה, לא לגזול אותה מהמאכל..... 217
242	עקב.....	ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו
229	מטרת השקצים.....	לאחר י"ד שנה..... 620
663	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה.....	בתחילה העולם היה ממים ומשלג..... 440
800	מלאכים סתמו את חלונות התפילה.....	גדול קידוש השם מחילול השם..... 685
188	מלאכים, אין להם ברכיים.....	גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה
539	מניחים עפר על ארונות המתים.....	- אינו בירושלמי..... 586
242	מעלת א"י, לשון הקודש וכו'.....	גילוח לכבוד ראש השנה..... 382
651	מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל.....	גירסא אחרת בארבעת הבנים..... 329
552	מרובע בבריות - אינו.....	דין מה שאסרה תורה..... 569
	מתים, האם יקומו בבגדיהם או	דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם 380
537	בתכריכים.....	הקב"ה ברא והתחרט..... 400
	נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא	הקב"ה הורג ממזרים..... 472
410	תיבטל.....	הקב"ה לא דן יחידי..... 761
387	נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים.....	הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... 404
341	ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה.....	חותמו של הקב"ה אמת, הטעמים לכך..... 762

צדיקים, הקב"ה מראה להם שכרם קודם	ניתן רשות לרופא לרפא - אינו
844 מיתתם	233 בירושלמי
641 ציבור, אין כולו עשיר או עני	266 נעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי
403 קברי האבות במערת המכפלה	סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין -
812 קללת חינוס מועילה בעת רצון	792 אינו בירושלמי
406 שבע עבירות עברו בהריגת זכריה	859 עבד, אל תאמין בו
שבתות וימים טובים, מחלוקת מה	עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו
274 מטרתם	798 בירושלמי
619 שיחתן של צדקניות	עושה שלום במרומיו - בכוכבים
429 שיריים, אכילתם	383 ובמלאכים
שלושה ימים הנפש עפה על הגוף	411 ע"ן שבלוחות עמדה בנס
432 וחושבת שתחזור אליו	724 עכברים רשעים
341 שם המפורש היה משתכח מהציבור	617 עשה מאהבה ועשה מיראה
273 שם של רשע, קריאה בו	554 עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם
380 שמות החודשים והמלאכים עלו מבבל	עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא
שעה שמי הים מקלסים לקב"ה	689 אכל
843 וממתקים	241 פה מיוחד לדברי תורה
337 ת"ח צריך לנקום - אינו בירושלמי	552 פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד
777 תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן	פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם
754 תורה, יש בה ספיקות עד שיגע בה	286 בירושלמי
243 תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל	צדוקי, ביתוס, אפיקורוס ומין - כמעט
תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים	190 ואינם בירושלמי
396 גזירות	

מפתח דינים להלכה

דברי הירושלמי שנפסקו להלכה

423	התחילו עשרה ויצאו מקצתם	672	אוור חורבתו, מכירתו
780	התראה, צריך לומר ע"מ כן אני עושה	712	אין מחילה למוציא שם רע
	זבות נידות ויולדות מותרות בדברי	429	אכילת שירים
204	תורה	218	אכל במזרח התאנה ובמערבה
657	זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן	236	אל מלך נאמן
728	חוב בזול, קנייתו	843	אסור לאסור את המותר
237	חזרה על הפרשה קודם הסעודה בשבת	421	ארור המן
740	חיטי הפסח		בא במחותרת שהפנה עורפו, האם מותר
480	חליצה ביד ימין	794	להורגו
281	טעימת תבשילי שבת	301	בדיקת תפילין, זמנה
211	יגע בתלמודו לא במהרה משכח	624	בונה בית בח"ל, אין בזה מצוה
496	ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת	359	בורא נפשות על פחות מכשיעור
205	יריקה לפני התפילה ואחריה	217	בורא נפשות, נוסחתה
487	כדת משה ויהודאי	309	ביטול חמץ, הלשון
330	כוס חמישי בפסח	331	ביצה זורע בפסח
844	כיסוי תמונות בבית האבל		בן סורר, אביו ואימו לא יכולים למחול
420	כתיבת עשרת בני המן	793	לו לאחר שנגמר דינו
227	לא להתפלל למלאכים		ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על
236	להתיז זי"ן של תזכרו	216	ברכה לבטלה
236	למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר	216	ברכה אחרונה על בריה
	לשמה, האם צריך במזוזה אבני קודש	237	ברכת הלבנה במוצאי שבת
340	ובגדי כהונה		ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן
849	מ' סאה למקוה, האם הם דאורייתא	237	לבשר
	מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד	195	ברכת תפילין
718	שיתן לה כתובה		גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה
781	מולד, צריך לדעת את זמנו לפני מוסף	810	לצורך עליה
835	מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז	274	דיבור בשבת, אין להרבות בו
309	מכירת חמץ לגוי	569	דין מה שאסרה תורה
	מלאכה שאצל"ג, דעת ר' יוסי, וכמי	775	דינים קרובים פסולים
246	ההלכה בזה	331	דצ"ך עד"ש באח"ב
314	מנהג איסור מלאכה בראש חודש	412	ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה
208	מקום קבוע לתפילה בבית הכנסת	210	ה' צבאות עמנו וגו'
	מרחיקים מגלילי חמור ותרגומים	213	הבדלה, להסתכל בכוס ובנר
205	אדומים	306	הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ
362	נענוע הלולב ג' פעמים	381	הנוסח "ועל המדינות בו יאמר וכו"
412	נקב בתוך אות בתפילין	210	העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל
	סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה	768	הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים
357	דבר	376	השטת דבר במים אסורה בשבת

262	רקק לרוח חייב.....	428	סחורה נגבית מיתומים קטנים.....
826	שבועה אחת על כל הטענות.....	409	סעודה בראש חודש.....
	שבועת שווא, מוטב לעבור עליה ולא על	393	ספק האם הזכיר גשמים.....
820	שבועת ביטוי.....	808	עדים זוממים על תשלום כתובה.....
	שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא		עדים זוממים צריכים לומר רק "עמנו
808	לתבוע.....	809	הייתם".....
401	שבת, אסור להתענות עד שש שעות.....	281	עונג שבת - בשינה או בתורה.....
	שיעור הפסק בין תפילות סמוכות	407	ערב שבת, למעט בלימוד בו.....
209	ולאחר התפילה.....	193	עשרת הדברות בקריאת שמע.....
352	שיעורים, ממעכים אותם.....	199	פסוק מדבר ועושהו נקרא הדיוט.....
617	שירת הים, צריך לאומרה כל יום.....	330	פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש.....
326	שמחת קטנים ברגל.....	407	פת באפר בערב תשעה באב.....
843	שמן של גויים, אכילתו.....	842	פת גויים, דיניה.....
	שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים	398	צום בערב ראש השנה.....
863	עימו לפסיקה.....	424	קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....
281	שתיית מים במוצאי שבת.....	494	קידושין בזמן החופה.....
293	תחום מדאורייתא י"ב מיל.....		קללות, הטעם שאין מפסיקין בהן
197	תפילה, ישמיע לאוזניו.....	420	בקריאת התורה.....
205	תפילות לומר בשחר במנחה ובערב.....	421	קריאה בתורה, צריך אדם אחר - סרסור.....
346	תפילת כה"ג, נוסחתה.....	189	קריאת שמע, לקוראה שוב ושוב.....
422	תרגום אינו מעכב.....	390	ראש השנה, אסור לישון בו.....
395	תשמיש בשעת צרה.....	208	רחם, הוספתו בתפילה בתשעה באב.....
		429	ריבית בשביל סעודת מצוה.....

מפתח כללי התלמוד וההלכה

כללי התלמוד, ההלכה ומידות שהתורה נדרשת בהן שהובאו בירושלמי

למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו בחולין.....	769	אגדות, גם בהן יש חידושים.....	769
667, 261.....		אוסר את המותר סופו שיתיר את האסור.....	843
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם.....	470	איך דורשים מילה מנוקדת בתורה.....	325
מה נפשך, לא אומרים סברא זו להתיר עריות.....	484, 451	אין למדין מקודם מתן תורה.....	433
מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד.....	439	אין עונשים ממה מצינו.....	850
מזהירין מן הדין.....	787	אל תקרי - אינו בירושלמי.....	189
מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין.....	477	בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות.....	310
מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר.....	459	בריייתות שאין סומכים עליהן.....	284
מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו.....	370	ג"ש שאינה מופנה, דעה שלמדין ממנה.....	786
מחלוקת ואח"כ סתם, כללי הפסיקה.....	398	גורעין ודורשין.....	614
מילים בתורה שאין להן צריכותא, הצריכותא בפסוק בדין אש.....	705	דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו.....	616
מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט.....	852	דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד.....	627
מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות.....	731	דבר שיצא מן הכלל, האם מלמד.....	261
מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי.....	260	דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר.....	386
מצוה מהתורה לשמוע לחכמים.....	451	דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה.....	824
מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד נענשים עליה.....	751	דין שאין יודעים מה מקורו - הוא הלכה למשה מסיני.....	439
מקראות נאמרו במשל.....	508	דין שאין לפרסמו.....	371
משנה שאינה צריכה.....	460	דנים אפשר משאי אפשר, המחלוקת בזה - אינה בירושלמי.....	366
משנה, צריך לפרשה באופן אחד.....	683	דרשה שאינה גמורה, מביאים לה אסמכתאות רבות.....	300
סדר הפסוקים, דינים שאינם ע"פ הסדר.....	622	הלכה כדברי המכריע.....	306
פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.....	199	הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה בספק דרבנן.....	634
פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר כשהם סמוכים.....	589	הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות.....	282
פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם כשהפרט קודם.....	590	הלכה כרבי, האם אפילו מחביריו.....	850
צא וראה היאך הציבור נוהג.....	466	הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה.....	760
קולא, האם היא שבח או גנאי.....	454	הלכה עוקפת את המקרא.....	670
רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת.....	673	השמר ופן הם לא תעשה.....	262
רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא.....	307	יין נסך, הלכה כמיקל בו.....	777
רבי שמעון, לא פוסקים כמותו.....	626	כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי.....	231
רצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה זאת.....	375	כל "באמת" הלכה למשה מסיני.....	267
שמועה ממש עד האמוראים.....	675	כלל ופרט - הכל בכלל.....	591
		כתוב לא בא לנעול אלא לפתוח.....	338

473	 תנא ושייר
691	 תנא מאריך שלא לצורך
	 תנא ששמע משניים ושניים ששמעו
861	 מאחד

	שני כתובים הבאים כאחד, כשהתורה
620	 כוללת אותם הם כן מלמדים
777	 תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
439	 תורה שבכתב ושב"ע"פ - מי הרוב
776	 תלמיד שידע לטהר את השרץ

מפתח תנ"ך

דרשות על פסוקים ועל מעשים שבתנ"ך שהובאו בירושלמי

בית עלי, חטאם מתכפר בתפילה 384	אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את נשותיהם 490
בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו 834	אביה, על איזה חטא נענש 490
ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו לאחר י"ד שנה 620	אבישג ושרה, יופיין - אינו בירושלמי 779
ג' הניחו כתרן וירשו עוה"ב 319	אבני הכסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו אותן 770
גבעונים, אריכות בסוגיא זו 685	אבנר, למה נהרג 604
גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא 802	אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר 234
גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות 803	אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי 688
דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות 769	אברהם, בימיו לא הוצרכה מידת החסד 866
דוד ויהושע, מלחמותיהם 847	אבשלום, אנשיו היו ראשי סנהדרין 605
דוד מת בשבועות 443	אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו בירושלמי 286
דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק 769	אדם הראשון, אגדות על בריאתו - אינן בירושלמי 779
דוד, בזמן שברח דינו כהדיוט 856	אדם הראשון, האש שהדליק 224
דור המבול בעלו שלא לשם בנים 464	אדם הראשון, המעשה בו לדעה שהעולם נברא בתשרי 833
דור המבול היו גוזלים פחות משווה פרוטה 725	אדם הראשון, קברו 595
דור המדבר מתו בתשעה באב 407	אדם נברא ממקום המזבח 595
דינה ולאח 772	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום 801
דלילה ושמשון 517	אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו 802
דניאל אסר את השמן של נכרים 842	איוב היה וייסורין לא היו 618
דרשות על המגילה - אינן בירושלמי 414	איוב, דעות רבות מתי היה 617
ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה 412	איוב, האם היה ישראל או גוי 618
ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו' 210	אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית 392
הסתר אסתיר, השעה שנאמר פסוק זה היא הקשה בעולם 800	אליהו היה מקטני הנביאים 292
הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל 227	אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור 414
הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה 404	אליהו קיבל פני רבו 292
הרן הוליד בן שש 476	אלישע נקרא קדוש 452
ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירוש 481	ארוונה היבوسی, גולגולתו נמצאה תחת המזבח 325
ויסב חזקיהו אל הקיר 209	
זכרונות שבתורה, כולן לטובה 609	
זכריה, עברו בהריגתו שבע עבירות 406	
זמרי וכזבי, מלאך הדביק אותם וסתם את פיהם 801	
חזקיהו - האם דאג לטהרה 562	

403	מגילת יוחסין.....	405	חטא המרגלים.....
367	מיכל, עונשה.....		חכם עיניו בראשו - שיודע מה יהיה
387	מלחמת עמלק.....	625	בסופו.....
800	מנשה הרג את ישעיה.....	342	חלוקת ארץ ישראל בגורל.....
	מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו	237	חנה, מקור לתפילת י"ח.....
800	לו את חלונות התפילה.....	806	חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת.....
393	מצרים, הסיבות שנאלצו משם.....		חנניה מישאל ועזריה, תשובתם
318	משה במצרים, קולו.....	774	לנבוכדנצר.....
332	משה ואהרן בימי המילואים.....	404	טעו בתאריך שהובקעה העיר.....
458	משה ויהושע.....	812	יואב פירנס את ישראל.....
	משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק	802	יוחנן בן קרח ועדתו.....
815	עבירה.....		יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על
227	משה, כיצד ברח מפרעה.....	806	ישראל.....
	משה, לזכרו בטלים מתורה בין מנחה	855	יוסף ראה גם את דמות רחל.....
866	לערביית בשבת.....		יוסף, עין הרע לא שולטת בזרעו - אינו
508	משל, ג' מקראות נאמרו במשל.....	202	בירושלמי.....
336	משלי ותהילים מעוררים.....	398	ים סוף, היו בו ארבע כיתות.....
195	משפט וצדקה של דוד.....	833	ימי עזרא, האם נהגו בהם אסרו חג.....
	מתים שהחיה יחזקאל, סוגיא זו אינה	849	יעקב טמן ע"ז.....
797	בירושלמי.....	257	יצאו ממצרים עם כלי זיין.....
	מתן תורה, האגדות על כך אינן	364	יצאת מצרים, לקחו עמהם עבודה זרה.....
266	בירושלמי.....		ירבעם עשה את העגלים כי חשש
629	נביאים הראשונים, מי הם.....	831	שרחבעם יקרא בהקהל.....
	נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא		ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא
410	תיבטל.....	831	ותרגנית.....
304	נח בתיבה.....	588	ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק.....
	נחש הטיל בחווה זוהמה - אינו	281	ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה.....
481	בירושלמי.....		ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח
397	נינוה, תשובתם היתה רמיות.....	405	מבית הספר.....
415	נשים שהיו ייפיות.....	616	ישראל ראו את המצרים מתים.....
196	נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא.....	471	יתרא התגייר ונשא את אביגיל.....
605	ספר הישר, מהו.....		כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב
	עובד אדום, במשפחתו ילדו שני בנים	229	בתשובה וחזר לקלקולו.....
459	בכל חודש.....	244	כיבוש יריחו בשבת.....
685	עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן.....		כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה -
	עזרא, האם בימיו מעשר היה	255	אינו בירושלמי.....
466	מדאורייתא.....	611	לאה התכוונה להעמיד שבטים.....
833	עזרא, קביעות השנים בימיו.....	596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רב.....
782	עכן מעל בארבעה חרמים.....	624	לוחות הברית, גודלם.....
315	עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן.....	624	לוחות הברית, כיצד היו כתובים.....
397	עקידת יצחק, זכותה.....		לימוד מהראשונים שהולידו קטנים -
754	עשיו נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי.....	791	אינו בירושלמי.....
796	פינחס, רצו לנדותו.....	410	מגדל בבל.....
		409	מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני.....

שואל ועלתה לו דוד ולא עלתה לו - אינו	פלישתים היו יראים משמשון גם לאחר
337 בירושלמי	604 מותו
367 שואל, צניעותו	838 פלישתים, כיצד קיבלו מהם קרבנות
741 שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי	552 פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד
807 שטן קיטרק על אברהם - אינו בירושלמי	841 פסוקים שאין להם הכרע
403 שינויי גרסאות בתורה	פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר
745 שלוש שנות הרעב של אליהו	628 חלק
770 שלמה הרבה נשים, מדוע	597 פסח גלגל בימי יהושע, מתי מלו
771 שלמה ירד ממלכותו	525 פרעה לקה בראתן
770 שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף	834 פרעה, הוא המקור ליום גינוסיה
292 שמואל קיבל פני רבו	405 צלם בהיכל - של מי היה
413 שמות ה' - אלו קודש ואלו חול	403 קברי האבות במערת המכפלה
604 שמשון היה חגור - אינו בירושלמי	795 קין נשא את אחותו
604 שמשון, שכר העין השנייה	766 קלפיות של הלוויים והזקנים
771 שרי, יר"ד שהקב"ה נטל ממנה	673 קניינים שהיו קונים בהם בעבר
740 תהילים, האם קדוש יותר מדברי הימים	788 רבשקה, דעה שהיה גוי
684 תרשאת, פירוש שמו	232 רחל התפללה על דינה
	570 שואל היה מאכיל ת"ח ומכבדם

מפתח סדר הדורות ומעשיות

תנאים, אמוראים, דורותיהם ומעשים שסופרו עליהם בירושלמי

גליל, ריב"ז קילל את יושביו	276	אביו של סומכוס	194
גמליאל זוגא	245	אביו של שמואל בא ע"י שם	689
גנבו את סנדליו בבית הכנסת	722	אדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות	782
גער בירח והוא נעלם	384	אידיהם של מדי ובבל	834
דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו		אימו של רבי יהושע לקחתו לבית	
לע"ז	675	הכנסת	450
האכיל את אביו וירש גיהינם	675	איש קודש הקדשים	414
הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש	858	אלישע בן אבויה	442
הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על		אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם	
כך	446	ככדור	845
הטעה את המלכות בחישוב שטח		אמוראים שהחזירו אבידות לגויים	720
הטרקלין	616	אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם	727
הילני המלכה, בניה היו ת"ח	356	אמוראים שצמו תשיעי ועשירי	406
הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה	760	אנטונינוס, האם התגייר	414
הלל עלה מבבל, הטעם לזה	319	אשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ	603
הלל, תלמידיו	559	אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל	
המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו	450	שילמד	255
הספד על תלמיד חכם	199	בבא בן בוטא קילל את בית שמאי	372
הסתרת שם המפורש	341	בהמות שנשכו	400
הקריב תמיד בארבע שעות	206	בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת	
הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על		חכמים	857
הרוח	441	בית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל	
הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב -		הדורות	342
אינו בירושלמי	407	בית הלל, הטעם שהלכה כמותם	359
השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את		בן זומא, כיצד ידע שיעור ביאה	602
רבי אליעזר	320	בן מביא יין	316
חוני המעגל, גם סבו ישן שבעים שנה	400	בן סטרא הסית ונסקל	491
חורבן הבית ולידת המשיח	198	בנו של רבי עקיבא	513
חייל רומי, מאכלו לאחר שחלה והבריא	711	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה	
חיפה - עיפא	819	בחור"ל	501
חיפה על בת אחותו	644	בקעה בקעה המלאי דינרי זהב	231
חכם שלא ענה משום ענווה	482	בר כוזבא וחורבן ביתר	405
חכמים שיצאו מבתיהם ללמוד, מעשים		בתו וכלתו של נקדימון	518
אלו אינם בירושלמי	516	בתי כנסת ובתי ספר שהיו בירושלים	417
חנניה עיבר שנים בחור"ל ורבי שלח לו		ג' הניחו כתרן וירשו עוה"ב	319
שיפסיק	563	גדלות דורו של רבי יוסי	654
חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה	594	גילו של ראב"ע	194
טבי העבד היה מניח תפילין	301	גירסא "רבי יהודא"	253

מירד ציפורי.....	489	טיטס - קריאה בשם של רשע.....	273
משואות לא בטלו בטבריה.....	383	טעמים נוספים לאיסור כותים.....	849
משואות, מי ביטל אותן.....	383	טענות הגויים נגד התורה.....	699
משפט בין שניים שלא רצו את האבידה,		טרוגיינוס הרשע.....	366
אלכסנדר מוקדון ומלך הודו.....	721	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה.....	199
מתו שלושת בניה מהמילה.....	465	יהושע בן גמלא הערים להוציא קול	
נגזז ספר החכמה ופסקה הבינה.....	631	שמרתא מקודשת לו.....	464
נדר תענית עד שיסיים לימודו.....	566	יונתן בן עוזיאל וריב"ז.....	559
נחשים גדולים.....	552	יונתן בן עוזיאל, אביו הדירו מנכסיו.....	560
נס חנוכה - אינו בירושלמי.....	245	יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה.....	697
נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה היו.....	629	יוסף חפני ושמעון אפרתי.....	536
נשיא צריך ללבוש בגדים נאים.....	771	ישו ותלמידיו, הריגתם אינה בירושלמי.....	782
סימנים של חתונה וברית לא בטלו.....	498	ישו, לחש לעבודה זרה בשמו.....	840
סיקריקון - ג' הגזירות אינן בירושלמי.....	649	כבוד גרושתו, מעשה על כך.....	534
ספר יוחסין נקרא ספר אגדה.....	317	כה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון	
ספרי בן לענה והמירם.....	799	הצדיק.....	346
סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב.....	541	כובס שתפר בגד מצמר אחד.....	716
עבדים נטמעו בכהנים גדולים.....	686	כותי קיסרי, מחלוקת אם הם כגויים	
עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף.....	576	גמורים.....	849
עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן.....	685	כותים יושבים בשומרון.....	849
עני כנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו		כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות.....	628
מגילוי.....	841	כל חכם שלחו לחכם אחר.....	551
עני שחסר מאתיים זוז.....	611	לא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה.....	602
עקילס.....	361	לא קיבל את האבידה משום שהמוצא	
עקילס אתא נסיא.....	417	היה עני.....	720
עקילס הגר הוא אונקלוס.....	411	לווה כסף עם תפילין.....	195
עשיר שהתגאה וירד מנכסיו.....	570	לימוד תורה והחזקת הלומדים.....	438
פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה.....	773	מגילת יוחסין.....	403
פרש בגדו על הגדיש.....	557	מין בשם ישו.....	840
צדוקי, ביתוס, אפיקורוס ומין - כמעט		מין שקרע את הים ע"י כישוף.....	791
ואינם בירושלמי.....	190	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה.....	663
צדקה, מעשה בעניינה.....	316	מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד	
ציפור הוא שם של אשה.....	647	תורה.....	433
צם יומיים מספק ומת.....	382	מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים	
צמא ביום כיפור.....	348	וסימנים.....	743
צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא.....	538	מעשה שבאמצעו שינו את הפסק.....	706
קבורת רבי.....	536	מעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק	
קטונתא - תמצית של צדיקים וחסידים.....	631	במוצאי שביעית.....	758
קיבל פני רבו ר"ג שנה, אע"פ שלא היה		מעשים שהודו במה שלא עשו כדי לא	
צריך לו.....	805	לבייש - אינם בירושלמי.....	763
קידוש החודש ע"פ הראייה בזמנו של ר'		מעשים, אריכות בהם (שיטות הירושלמי	
יסא.....	781	והבבלי.).....	879
קמחית, צניעותה.....	857	מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על	
קראו איכה בשבת ונענשו.....	275	חרבו.....	833

רבי שמעון, לא פוסקים כמותו	626	ראו את איילת השחר בבקעת ארבל	188
רבי, האם הוא תלמידו של רשב"א	372	רב אדא בר אבהו, זכויותיו	401
רבן יוחנן בן זכאי ויונתן בן עוזיאל	559	רב כהנא מבית עלי	384
רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה	774	רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר	
רומי, בנייתה ע"י רומס ורומילס	834	אבא	519
רוצח שהתגיייר והתפללו עליו שיחזור		רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד	
לסורו	840	שגדלה	483
ריש לקיש ברח	768	רבי אליעזר שמותי	593, 359
רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו		רבי אליעזר, מיתתו	248
לקריאת שמע	241	רבי אלעזר בן עזריה היה קרח	851
רשב"י, בימיו לא היתה קשת	231	רבי אלעזר בן פרטא	535
שאלו את רבי עקיבא בבית האסורין	481	רבי זעירא צם שלוש מאות צומות	398
שאלו על צרת הבת	450	רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו	538
שוחט שהאכיל טריפות	841	רבי חייא שילם לפועלים לפנים משורת	
שוקד הוא כינוי לשמואל	507	הדין	730
שלח משלוח מנות מועט	409	רבי חנינא בן דוסא הוכש	212
שמאי - שמי	560	רבי חנינא בן דוסא, סיפורי הניסים שלו	
שמואל הקטן, במעשה איתו - לא עיברו		אינם בירושלמי	401
את השנה באותו היום	763	רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס	
שמואל הקטן, למה נקרא כך	630	לשבת בראש	402
שמועה ממשא עד האמוראים	675	רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו	675
שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים		רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים	460
עימו לפסיקה	863	רבי טרפון, טעות שלו	334
שמעון בן שטח וינאי	220	רבי טרפון, כינויו (שיטות הירושלמי	
שמעון בן שטח תלה מכשפות	783	והבבלי)	903
שמעון בן שטח, בימיו בטלו דיני ממונות ...	761	רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי	629
שעת מיתתו, אמר שיצאו מהבית ולא		רבי יהודה הנשיא, התירו לכהנים	
יטמאו	584	להיטמא בשבילו	201
שפחתו של רבן גמליאל נקראת		רבי יהושע מצא תינוק בבית האסורים	859
"טביתא"	861	רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה	
תבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי	636	אותו	839
תודוס פירנס תלמידי חכמים	321	רבי יוחנן, שבחי יופיו - אינם בירושלמי	190
תוכחה לנשיא, מעשה בזה	772	רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו	376
תוספתא נקראת "משניות גדולות"	859	רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה	
תינוק שהתפלל ונענה	228	מלמדו	431
תינוק שזכר את המיילדת	515	רבי מאיר כתב מגילה בעל פה	422
תינוקות למדו בבית המדרש	413	רבי מאיר, רצו לנדותו	430
תלמיד שגמל חסד וננוף	313	רבי עקיבא בכה בשבת	236
תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה		רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו	
למעשה בישו	783	להריגה	234
תלמיד שידע לטהר את השרץ	776	רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה, המעשה	
תלמיד ששאל על תפילת ערבית	206	שגרם לו זאת	595
תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל	243	רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית	399
		רבי שמעון בן חלפתא מעין תינה	403

תנאי שהבעל לא יירש את אשתו, היו	תנאי שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו,
754 שהתנו כך	756 ולהיפך
430 תנורו של עכנאי	

מפתח לשונות

ענייני לשון, דקדוק וביטויים שהוזכרו בירושלמי

טבל - תבלין 593	אב מלמד את בנו לשון הקודש 363
יד שולטת - אין יד סולדת 251	אבן הטועים 400
יום כיפור נקרא "צומא רבה" 382	אויים - או ברבים 822
כאור - מכוער 523	אותיות ותנועות 236
כבוד הרבים - כבוד הבריות 202	אחין שותפין 294
כתב אשורי ולשון עברי 411	אין השמים מוחלים 704
לא נגע בה חליצה 456	אינו כעושה מעשה - היזק שאינו ניכר 648
לייט, לשון זו אינה בירושלמי 194	איפופי הוא כינוי לאלקים 573
לישנא מעליא, תורה פלסטר ומשה	אמינא כי ניים ושכיב - אינו בירושלמי 453
טיפש 729	אני והוא הושיעה נא - באל"ף 364
לשון זכר ולשון נקבה בנזירות 580	אניצי פשתן 565
לשונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי) 160	ארמית, מעלת לשון זו 619
לשונות נאים 411	בחרב זו אני הורגו 472
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה	ביאה לרשות הבעל 571
תורה כלשון בני אדם 470	בית הצביעה - בית הצביטה 445
מגדף בה, לשון זו אינה בירושלמי 257	בית עלמא - בית קברות 426
מוחו של תינוק רופף 300	במנת - על מנת 726
מורה מלשון יראה 600	בני - האם כולל גם את בנותיו 540
מושגים, פירושם באריכות (שיטות	בשר, האם כולל ועופות 564
הירושלמי והבבלי) 901	גט - ע"ש אבן שמגרשת חברותיה 663
מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין	גט פירושו גירושין 663
כלום 674	גירסא "רבי יהודא" 253
מלוח לשעה נקרא מלוח 550	דברים בגב, דברים בגו 538
מלוכלך בתורה 419	דיברה תורה בכל לשון 383
מלכות - מלקות 592	דיוקים בנוסח הגט 660
מסוללות - מסלדות 658	דכמה - דוגמא 430
מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן 291	הגייה בתפילה, האותיות ח"ת וה"א 197
מקצת אשתו - ארוסה ושומרת יבם 613	הותרה הרצועה 621
משעה ראשונה או בסוף נותן כסף	ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירושו 481
לייעודים 668	זה לא עבר על פתחה של תורה 260
משקל "קרט" 725	זיהום כהונה 475
מתקיף לה, לשון זו אינה בירושלמי 204	חביבך - דודך 394
נהוראי הוא גם שם של אישה 201	חבילה היא חמישה מינים 836
נווה - נאה 577	חברייא 210
נקדנין 221	חיוב ושלילה (שיטות הירושלמי והבבלי) 901
נשבר קל וחומר 463	חזרתה על כל בעלי לשונות, דיאתמון 755
סבורא - אמורא 250	חילוק בין "אם מת" ל"אם לא עמדת" 656
סבורה - בעל סברא 681	חילוק המילה "הללויה" 362

452	קוצץ בן קוצץ	902	סגי נהור (שיטות הירושלמי והבבלי)
802	רואין לעתיד לבוא	581	סגי נהור, אם עומדת הפרה
366	רוח הקודש במקום "שכינה"	496	סגי נהור, אשה שדמיה מועטים
	רוח הקודש במקום "שתשרה עליו	589	סגי נהור, מי שנתקיימו דבריו
631	שכינה"	860	ספק ספיקא נקרא "ספק לספק"
241	שזרה - שדרה	489	ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות"
500	שטר פסים	493	ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות"
	שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן	472	סריס חמה, פירוש המילה
380	מבבל	578	עוף טמא - האם נקרא ציפור
575	שמים ביני לבינך, פירוש	611	עין הרע, פירוש
450	תדמור - תדמוד	650	עיצומין - אסמכתא
612	תולה ואינה ניכרת	565	עניצי פשתן
547	תילי תילים - תלתלים	399	ענו, יש לו חמישה שמות
564	תירוש, האם הוא יין	766	פיטקין - פיתקין
371	תלמיד חכם	240	פירוש המילה כרמלית
519	תקשיטים	720	פסים - פצימין
361	תרגם עקילס	292	צובה
		297	קולי חומרין

מפתח מקומות

שמות ערים וארצות שהוזכרו בירושלמי

מצאנו גם בעניין זה חילוקים בין התלמודים, ודנו בזה המפרשים (כגון יפה עיניים יבמות כה:)

מגוג מדי ויוון - מי הם..... 410	א"י (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 881
מדבר הקרוב לארץ ישראל..... 709	א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי..... 684
מודיעית - מודיעין..... 445	אנשי גליל חסו על כבודם ולא על.....
מנהגים שעלו מבבל לישראל..... 363	ממונם..... 512
נהר השילוח..... 437	אסייא - עסיא..... 422
סוסיתה..... 339	אשקלון, האם היא מארץ ישראל..... 466
עייתלו - היתלו..... 860	בית גדיא - בית גוריא..... 631
עין תינה..... 403	בית לחם, היו שתי ערים בשם זה..... 408
עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל..... 634	בית שן - בית שאן..... 524
עכו, האם היא מארץ ישראל..... 657	בית שריי, האם הוא בית שערים..... 432
ערבות מואב, הארץ נתחלקה להם..... 754	ביתר..... 405
ערי מקלט שהפרישו בינתיים עד שכבשו.....	גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות,
ערים אחרות..... 811	סנבטיון..... 803
ציפורין - ציפורי..... 235	גליל, ריב"ז קילל את יושביו..... 276
קברו של אדם הראשון..... 595	חומת בית פאגי - האם היא בתוך.....
קיסרי, מחלוקת אם הכותים שם הם.....	ירושלים..... 348
כגויים גמורים..... 849	חירייה..... 408
קיסרין שבקפודקיא..... 453	חמץ, מקום שכך שמו..... 478
קרדוים ותדמוריים, מקבלים מהם גרים.....	טבריא וציפורי, המרחק ביניהן י"ח מיל..... 772
לכו"ע..... 450	ירדן והר גריזים, ק"כ מיל ביניהם..... 620
שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל..... 539	כפר סמא - כפר סכניא..... 840
שומרון, כותים יושבים בה..... 849	כפר סמיי - כפר סיסאי..... 634
תדמור - תרמוד..... 450	מגדל צבעייה, אברהם נטע שם עצי.....
	שיטים למשכן..... 315

מפתח חכמות הטבע

ענייני הטבע, רפואות וידיעת הכוכבים שהוזכרו בירושלמי

744	כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו.....	663	אבן שמגרשת חברותיה.....
596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רב.....	458	אורך עיבוריהן של בהמה וחיה.....
300	מוחו של תינוק רופס.....	427	אישות היא חולדה.....
744	מוכי שחין, ללכת ממערב להם.....	861	אשה יולדת גם לרע"ד יום.....
384	מזלות ברקיע.....	457	אשה מעוברת וחוזרת ומתעברת.....
615	מספר האברים.....	496	אשה שדמיה מועטים.....
292	מקום החמה בזמני התקופות.....		אשה, האם מתעברת משני בני אדם
552	מרובע בבריות - אינו.....	458	כאחת.....
552	נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים.....	353	בדיקה אם האדם חי.....
	נפל שאין בו כזית בשר - ודאי שלא	642	בודקים את היין ע"י הקשה על החבית.....
595	נתקשרו אבריו.....	462	ביאה מן הצד.....
304	נר מאיר בלילה יותר מביום.....	187	בין השמשות תלוי בלבנה.....
	סומכים על המיילדות בהלכות לידה	470	בעל ביצה אחת.....
278	בשבת.....	795	ברזל הורג בכל שהוא, כיצד.....
	סוס, מחלוקת כיצד הורג את בעליו	497	בתולה פחות משלוש שנים.....
837	במלחמה.....	495	בתולים שנשרו ע"י מדרגות.....
188	עובי הרקיע.....	491	גופה שנשתמרה ל"ז יום ע"י צינה.....
845	עולם כדור.....	809	גמלא פרחא, יש צד חשושים לו.....
384	עיבור שנה, הטעם לזה.....		דורות הראשונים הריחו את הקרקע -
724	עכברים רשעים.....	265	אינו בירושלמי.....
525	עשרים וארבעה מיני ארזים.....		דם טומאה וטהרה בניה, מחלוקת האם
471	פצוע דכא וכרות שפכה, החילוק ביניהם.....	861	הוא מעיין אחד.....
223	פרד, סימניו.....	253	הוכחה להטמנה משעת הקור.....
267	ציפורת הכרמים.....	476	הרן הוליד בן שש.....
833	קביעות השנים בימי עזרא.....	344	זהב, כיצד מזקקים אותו.....
	קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים	339	זמן זריחתה של איילת השחר.....
654	פיקח.....	385	זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי.....
449	קטנה שעיברה.....	224	חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי.....
	ראיות מהמציאות (שיטות הירושלמי	352	חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק.....
897	והבבלי).....		חישוב תקופות ומזלות, מצוה זו אינה
320	רימון, החילוק בינו לשאר העצים.....	263	בירושלמי.....
555	ריפוי, לא זוכה להתרפא מכל אדם.....		חישובים, פירוט בהם (שיטות הירושלמי
	שור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים	903	והבבלי).....
699	מכובדים.....	384	חלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה.....
241	שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים.....	325	טבלה של רפואות.....
266	שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים.....	272	כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת.....
229	שמואל היה בקי בכוכבים.....	210	כוכבים, מספרם - אינו בירושלמי.....
693	שעה שצבוע קשה כארי.....	623	כלי המלחמה.....

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש 245

שקצים, מטרתם 229

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה 385

מפתח דינים שאינם בירושלמי

דינים וכללים שהובאו רק בבבלי, והירושלמי השמיטם

684	א"י וביהמ"ק גבוהים	171	בריה בלעה את שער ניקנור
574	אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה	431	ברית כרותה לשפתיים
258	אבן תקומה ולחשים	348	ברכת כה"ג "על ירושלים"
688	אברהם קיים עירובי תבשילין	664	ג"ש קיחה קיחה
267	אגד יד, חילוק של ג' טפחים	586	גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה
770	אגדות בגנות גירושין		גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים
556	אגדות על ביקור חולים	495	וארץ
319	אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה	740	גוד או אגוד
747	אגדות על רבי בנאה שציין מערות	716	גוזל את חברו כאילו נטל נשמתו
215	אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח	452	גזירה ביאה ראשונה אטו שניה
286	אדם הוליד רוחין ושידין ולילין	419	גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת
225	אותיות שנבראו בהן שמים וארץ	546	גיהינם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה
220	אי בעי מפקר לנכסיה	643	גילוי דעתא בגיטא
486	אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה	709	גנב חמור מגזלן, שור חמור משה
465	אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף	307	גרימת מום לבכור, איסור זה
	אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי	704	גרמא בנזקין
394	מהעין	316	דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה
501	אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים	337	דוד ולא עלתה לו שאלו ועלתה לו
342	אין מלכות נוגעת בחברתה	543	דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח
509	אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה	265	דורות הראשונים הריחו את הקרקע
202	אל יפתח אדם פיו לשטן	553	דינא דמלכותא דינא
189	אל תקרי	560, 373, 322	דרך ארץ בסעודה
302	אלמלא ניתנה תורה	414	דרשות על המגילה
320	אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ	261	הבערה ללא יצאת
761	אם למקרא ולמסורת, המחלוקת בזה	763	הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש
453	אמינא כי ניים ושכיב	862	הוצאת זרע לבטלה, אריכות בזה
254	אמרה מידת הדין לפני הקב"ה	749	הורמיז השד
415	ארבע נשים היו יפיפיות	212	הטבת חלום
569	ארבעה חשובים כמת	732	הכנסת אורחים של אברהם
649	ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה	554	הלך אחר לשון בני אדם
448	אשת אח הוקשה לשאר העריות	757	הלכתא בלא טעמא
444	בגדי קודש מדרס לחטאת	437	הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי
349	ביטלו את היצר הרע של עבודה זרה	731	הקב"ה נחלק על מתיבתא דקיעא
278	בית דין של מעלה, זוגות, מאדים ורוח	442	הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו
419	במה הארכת ימים	407	הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב
649	בני ציון היו יפים מאוד		התראה לא ניתנה אלא להבחין בין שוגג
779	בריאת האדם, אגדות על כך	809	למיד
790	בריאת עגל ע"י ספר יצירה	661	ונושנתם, אגדות על כך

מזלו של אדם	254	זה וזה גורם	308
מחלוקת האם דנים אפשר משאי אפשר	366	זוגות כשפים ושדים, סוגיא זו	328
מיטטרון	832	זמן חידוש שלבנה	385
מיתה ע"י מלאך המוות, אגדות על כך	837	זקן ממרא, העבירות שעליהן חייב	805
מלאך המוות, אגדות עליו	706	זריזים מקדימים למצוות	389
מלאכי החבלה עוזא ועזאל	348	זריקת ציפורניים, איסור זה	431
מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי	260	חכמים שיצאו מבתיהם ללמוד, מעשים	
מניית ישראל, איסור זה	337	אלו	516
מעשה שפרחה רוחו וחזר	314	חש בראשו יעסוק בתורה	292
מעשיו של הקב"ה בכל יום	832	חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה	441
מצוה לחשב תקופות ומזלות	263	י' קבים ירדו לעולם וכו'	679
מצרים כוש ורומי יביאו דורון למשיח	329	ידות לגיטין קידושין פאה וכו'	545
מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח ...	744	ידות נדרים ונזירות, מקורן	544
מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם	712	ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, החילוק	
משיח, אריכות בענייניו	798	בניהן	545
מתים שהחיה יחזקאל	797	יופיו של רבי יוחנן	190
מתן תורה, האגדות על כך	266	יכול אני לפטור את כל העולם מהדין	293
מתקיף לה, לשון זו	204	יצר הרע דומה לזבוב	233
נזקים שנלמדים משני אבות	691	ישו ותלמידיו, הריגתם	782
נחש הטיל בחווה זוהמה	481	כ"ד אבות נזיקין	690
נחשים שמביאים מרגליות	788	כוכבים, מספרם	210
נידוי בחלום	546	כותבי גט, חילוק אם הבעל מנה את	
ניתן רשות לרופא לרפא	233	כולם	654
נס חנוכה	245	כח דהיתרא עדיף	231
נעלבים ואינם עולבים	266	כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש	643
נפח במשא החמור קשה	730	כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה	255
נר חנוכה למעלה מעשרה	707	כל הנודרת על דעת בעלה נודרת	571
סימני ליקוי חמה ולבנה	360	כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה	371
סימני ראש השנה	857	כל פניות לא יהו אלא לימין	335
סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא	401	כל שיעורי חכמים כך הוא	380
סיקריקון, ג' הגזירות	649	כפרה על שמיעטתי את הירח	814
סמוכים, המחלוקת האם דורשים אותם	447	כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם ...	519
סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין	792	כשעושים רצונו העבודה נקראת על	
ע"ז, קושיות שלכאורה היא מועילה	847	שם	332
עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה	798	לא תהא שמיעה גדולה מראיה	754, 385
עין הרע לא שולטת ביוסף	202	לייט, לשון זו	194
ערבוב השטן ע"י התקיעות	381	לימוד מהראשונים שהולידו קטנים	791
עשיו נמסר בידי יוסף	754	לעתיד לבוא הקב"ה יתן לגויים מצוות	
עשר מסעות נסעה שכינה	388	סוכה	831
עתידה תורה שתשתכח מישראל,		מאי קעביד הקב"ה	634
המחלוקת בזה	280	מגדף בה, לשון זו	257
פאה, המחלוקת האם מפרישים אותה		מדבר שקר תרחק, הלכות דיינים	
מעיסה	712	שנלמדות מפסוק זה	821
		מודה במקצת, הסברא שנשבע	826

722	שונא, מצוה לטעון לו יותר מלאוהב.....	פירכא "כלום יש יבום אלא במקום שאין
741	שטן ואיוב, אגדות על כך.....	בן"..... 669
336	שטן לא מקטרג ב"כ.....	פרנס צריך קופה של שרצים..... 337
212	שטן מרקד.....	פתחיהם של גיהינם וגן עדן..... 286
807	שטן קיטרג על אברהם.....	צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט
305	שלוחי מצוה אינן ניזוקין.....	ואינם בירושלמי..... 190
542	שלוש השבועות.....	צידיק הדין..... 202
392	שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח.....	צדירות, מקור הדין..... 693
604	שמשון היה חיגר.....	קורה מאשירה וכתותי מיכתת שיעוריה..... 297
328	שני התבשילים בליל הסדר.....	קידוש השם של הצפרדעים..... 321
265	שני חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים....	קשוט עצמך ואח"כ אחרים..... 767
728	שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד.....	ר"ה, הטעם שלא אומרים בו הלל..... 390
450	שר העולם.....	רוב וקרוב הלך אחר הרוב..... 744
351	שר פרס וגבריאלי, האגדה עליהם.....	רוחות שמדברות זו עם זו..... 201
329	שר של ברד ושל אש.....	ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות..... 525
337	ת"ח צריך לנקום.....	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון..... 225
290	תחומין למעלה מעשרה.....	רפואות בענייני קורדיקוס ועוד..... 655
	תקיעה ורדיית הפת הם חכמה ואינה	שאיה יוכת שער..... 728
388	מלאכה.....	שבעה דברים נבראו קודם העולם..... 315
442	תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם.....	שד בשם שיבתא..... 351
		שולחנו של אדם מכפר עליו..... 446

מפתח כללי

כל הנושאים שהובאו בספר

א. המפתח הכללי מציין לכותרות שהובאו בספר, והוא נועד לסייע בחיפוש ע"פ הנושא, כגון: אחין שותפין, מנהג מבטל הלכה, תפוס לשון אחרון.

ב. על מנת להקל את החיפוש, המפתח מסודר ע"פ הנושא ולא ע"פ פרטיו, לדוגמא: בספר עצמו נמצאת הכותרת "מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקר"ע", אך במפתח נמצא הערך "שוא"ת וקר"ע, מה עדיף". לכן יש לזכור שהכותרת בתוך הספר אינה זהה לציון שבמפתח.

ג. כמו כן הערכים במפתח מופיעים ללא אותיות נוספות, למשל: "שטן מקטרג" ולא "השטן מקטרג".

ד. כאשר דין קשור לכמה נושאים, הוא הובא במפתח בכל אחד מהם, למשל: גם "תנאי בשבועות" וגם "שבועות, תנאי בהן".

ה. המפתח מפנה גם לנושאים שנידונו בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי". במקרים אלו לאחר שם הנושא מצוין בסוגריים: שיטות הירושלמי והבבלי. כמו כן המפתח מפנה גם לנושאים שנידונו בפרק "מבוא לירושלמי". במקרים אלו לאחר שם הנושא מצוין בסוגריים: מבוא לירושלמי.

338.....	אב שדאג לסכין - לגנאי.....
	אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה -
574.....	אינו בירושלמי.....
176.....	אבדות מהירושלמי (מבוא לירושלמי).....
304.....	אבוקה, ספק אם בודק חמץ לאורה.....
	אבות והוריות, הירושלמי עליהן (מבוא
166.....	לירושלמי).....
259.....	אבות מלאכה, מקור להם.....
	אבות נזיקין, נזקים שנלמדים משני
691.....	אבות - אינם בירושלמי.....
720.....	אבידה שנמצאה על גבי הפתח.....
720.....	אבידה שנמצאה על הכיסא של שולחני.....
	אבידה, לא קיבל אותה משום שהמוצא
720.....	היה עני.....
	אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו -
858.....	מי קודם.....
	אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את
490.....	נשותיהם.....

א

881	א"י (שיטות הירושלמי והבבלי).....
684	א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי.....
	א"י מתרווחת כשיושבים עליה - אינו
649	בירושלמי.....
754	א"י נתחלקה לעומדים בערבות מואב.....
538	א"י, אגדות בשבחה.....
719	א"י, גדלות דייניה.....
538	א"י, גלגול מחילות בתחיית המתים.....
563	א"י, יושביה חביבים.....
242	א"י, לשון הקודש וכו' - מעלתן.....
429	א"י, קניית בתים מגוי בשבת.....
629	אב בית דין ונשיא, מאיזו תקופה היו.....
536	אב חייב בכסות בנותיו.....
263	אב מלאכה, דברים רחוקים וקרובים.....
363	אב מלמד את בנו לשון הקודש.....

אגדה והלכה למשה מסיני, זקן ממרא	490	אביה, על איזה חטא נענש.....
804..... בה	858	אביו שחצי תלמודו ממנו.....
275..... אגדה, אסור ללומדה	689	אביו של שמואל בא ע"י שם.....
אגדה, טעם אגדתי (שיטות הירושלמי	200	אבילות.....
והבבלי).....	433	אבילות בפנינו מקבר לקבר.....
878..... אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי	433	אבילות בשבת, מקור מפסוק לדין זה.....
770..... אגדות בשבחה של ארץ ישראל		אבילות כאשר מוליכים מת ממקום
538..... אגדות מחודשות (שיטות הירושלמי	432	למקום.....
והבבלי).....	432	אבילות על מי שלא נמצאה גופתו.....
888..... אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי	433	אבילות שבעה, המקור.....
266..... אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה	779	אבישג ושרה, יופיין - אינו בירושלמי.....
- אינן בירושלמי.....	651	אבל גוי, מנחמים אותו.....
319..... אגדות רבה בר בר חנה - אינן בירושלמי		אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו
749..... אגדות, גם בהן יש חידושים	434	ללמוד.....
769..... אגרות, אין שולחין אפילו ביום חמישי	433	אבל, יש מנהג שרוחץ אחר הקבורה.....
244..... אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד	432	אבל, מתי מניח תפילין.....
689..... אדיר המלוכה, אמר כך במקום "האל		אבילות..... עיין: אבילות
הקדוש".....	423	אבלים מן המניין.....
389..... אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר	324	אבלים, מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ.....
786..... אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו	400	אבן הטועים.....
286..... בירושלמי		אבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית,
אדם הראשון נברא יחיד, האם גם	795	המקור לזה.....
לצורך הרשעים.....	696	אבן שהניח ברה"ר והזיקה ברה"י.....
778..... אדם הראשון, אגדות על בריאתו - אינן	258	אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי.....
בירושלמי.....		אבן, הניחה בדימוס ונפלה - כולם
224..... אדם הראשון, האש שהדליק.....	738	פטורים.....
אדם הראשון, המעשה בו הוא לדעה		אבני הכסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו
שהעולם נברא בתשרי.....	770	אותן.....
595..... אדם הראשון, קברו.....		אבני קודש בגדי כהונה ומזוזה, האם
233..... אדם וחווה, בריאתם - אינה בירושלמי	340	צריכים לשמה.....
691..... אדם חייב על נזק באונס, מקור אחר לכך.....	846	אבנים שרחוקות ממקוליס מותרות.....
795..... אדם ישא את אחותו כקין, ה"א כזו.....	604	אבנר, למה נהרג.....
642..... אדם מבטל שליחותו בדברים.....	594	אבר מת מצוה.....
595..... אדם נברא ממקום המזבח.....		אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג
אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר	234	את יצה"ר.....
קרוביו.....		אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו
521..... אדם שהזיק הקדש פטור.....	688	בירושלמי.....
646..... אדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות	866	אברהם, בימיו לא הוצרכה מידת החסד.....
782..... אדם שכל חכם שלחו לחכם אחר.....		אברהם, השטן קיטר עליו - אינו
551..... אדם שניזוק בבור.....	807	בירושלמי.....
691..... אדם, שחיטתו.....	605	אבשלום, אנשיו היו ראשי סנהדרין.....
864..... אדמדם וירקרק.....	674	אגב, צבורים.....
362..... אדר שני, כותב בו ת"ו.....		אגד יד, חילוק של ג' טפחים - אינו
568..... אהבה ויראה.....	267	בירושלמי.....

אונאה, לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר	
המקח והמוכר חוזר בו.....	726
אונס - תחילתה ברצון וסופה באונס	
ולהיפך.....	614
אונס בנזקי גופו, מקור אחר שחייב עליו.....	691
אונס מטמא בזב, המקור לזה.....	599
אונס נידה, מחלוקת אם משלם קנס.....	505
אונס שגירש כופין אותו להחזיר.....	506
אונס שפחה פטור מקנס.....	503
אונס, מחלוקת האם כמאן דעבד.....	657
אונקלוס.....	411
אוסר את המותר סופו שיתיר את	
האסור.....	843
אוסר נכסיו על אחרים ולהיפך.....	549
אורג כל שהוא חייב.....	271
אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות	
יחד.....	350
אורים ותומים, היה חקוק עליהם "שבטי	
ישראל".....	350
אורים ותומים, כיצד היו משיבים.....	350
אורך עיבוריהן של בהמה וחיה.....	458
אות, נקב בתוכה בתפילין.....	412
אותי עזבו ותורתי שמרו.....	438
אותיות במגילת סוטה, בכמה מתחייב.....	607
אותיות ותנועות.....	236
אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - אינו	
בירושלמי.....	225
אזהרה לבן סורר, מקור אחר.....	792
אזהרה למגדף.....	787
אזהרה למכה אביו.....	804
אזהרה מן הדין.....	787
אזכרה שלא נכתבה בקדושה, מחיקתה.....	271
אזכרות שאין בהם צורך, מחיקתן.....	609
אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם	
חייבים.....	270
אחד שחיפה על בת אחותו.....	644
אחד שמתפיס בשניים ושניים	
שמתפיסים באחד.....	585
אחותו, היתה ה"א שמותר לישא אותה.....	795
אחותי אמרה לי.....	252
אחים שחלקו - יש להם דרך לכו"ע,	
והאם הם כמוכרים.....	748
אחים שחלקו ואח"כ יבם.....	673

אהבת התלמיד.....	199
אהבת ממון, ביהמ"ק השני חרב משום	
כך.....	334
אוב, חילוקים בין הנשאל בגולגולת	
למעלה בזכורו.....	790
אוב, מקטר לשדים.....	790
אוהל בדבר שאינו קבוע.....	285
אוז ואוז הים הם כלאיים.....	704
אוויר בית המדרש אסור בשימוש.....	418
אוויר חורבתו, מכירתו.....	672
אוויר מחיצות כממשן.....	239
אויים - או ברבים.....	822
אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון	
בני אדם.....	288
אוכל לשוורים הוא הפסק לכו"ע.....	216
אוכל מצה בערב פסח.....	326
אוכל מצה גזולה וקורע בשבת, החילוק	
ביניהם.....	271
אוכל תרומה טמאה משלם חולין	
טהורים משום קנס.....	505
אוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב	
בתשלומין.....	310
אומדות בדין, מקור האיסור.....	404
אומולוגיא, ספר שכותבים בו שטרות.....	530
אומות וישראל.....	199
אומן קונה בשבח כלי לכו"ע.....	713
אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין.....	650
אומן, ריבית בו.....	731
אומנות, אסור ללמד גוי.....	839
אומנות, לימודה (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	880
אומנות, ללמד מודר הנאה.....	556
אומנות, מקור ללימודה.....	674
אומנים, האם יש להם חזקה.....	746
אומר "פת תורה", לשון נדר.....	565
אומר דבר בשם אומרו.....	194
אומר הקב"ה ותן.....	374
אומר כתורות לחמי תודה.....	550
אומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו ...	725
אומר מותר פטור מקרבן.....	852
אומר שטר אחד פרוע.....	760
אומרת "תנהו לעני" מקודשת.....	678
אונאה לפרוטות.....	726

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף -	אחים, מסתמא הם שותפין למשך
465..... אינו בירושלמי	שלושה דורות 757
אין האשה עושה שליח משליח בעלה -	אחין שותפין..... 294
652..... משום ביזיון	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את
אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי	התהום..... 801
394..... מהעין - אינו בירושלמי	אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי
701..... אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע	שהשעה משחקת לו 802
אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו	אחרונים, לעיתים דבריהם מפורשים
501..... בירושלמי	בירושלמי (מבוא לירושלמי)..... 172
478..... אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר	אחרי רבים להטות 430
704..... אין השמים מוחלים	אי בעי מפקד לנכסיה - אינו בירושלמי 220
451..... אין זיקה לכו"ע	איבה, כלה רוחצת פניה משום כך..... 351
471..... אין חלל מחייבי עשה לכו"ע	איגרות, אין שולחין אפילו ביום חמישי 244
622..... אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד	אידיהם של הגויים, מתי חלים 834
אין כינויים לערכין חרמין תמורות	אידיהם של מדי ובבל 834
544..... והקדשות	אידיהן - באל"ף או בעי"ן 291
אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל,	איוב היה וייסורין לא היו 618
375..... מחלוקת בזה	איוב והשטן, אגדות על כך אינן
778..... אין לו בנים וסריס נמנים כשני דינים	בירושלמי..... 741
569..... אין לו בנים חשוב כמת - אינו בירושלמי	איוב, דעות רבות מתי היה 617
433..... אין למדין מקודם מתן תורה	איוב, האם היה ישראל או גוי..... 618
326..... אין מביאים קודשים לבית הפסול	איילוניות, נשואיהן..... 646
349..... אין מדלגין בתורה, הטעם לזה	איילוניות ממאנת ושניה, מחלוקת אם
אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים	יש להן תוספת כתובה 523
416..... ויהודיים	איילוניות, נישואיה..... 625
787..... אין מזהירין מן הדין	איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה 339
אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו	איך דורשים מילה מנוקדת בתורה 325
342..... בירושלמי	איכה, קריאתה בשבת..... 275
549..... אין נשבעין לעבור על המצוה	אילו משמרים שבת אחת נגאלים 393
אין עולה מכפרת ואין י"כ מכפר,	אילם וחרש ממועטים מ"למען ילמדון" 436
354..... האומר זאת	אילם שנשתק וחזר לדיבור, האם יכול
477..... אין עונשין מן הדין	להפר את הנדר 572
641..... אין ציבור שכולו עשיר או עני	אילנות וזית במכירה 748
386..... אין קטיגור מעשה סניגור	אילנות יוציאו פירות במהרה לעתיד
אין קידושין תופסים בעריות, המקור	לבוא 394
475..... לכך	אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ 450
560..... אין קל וחומר בנדרים	אימו, הוא קודם לה לפדות מהשבי 858
300..... אין רשות הרבים מקורה	אימו, מחלוקת אם גר חייב על קללתה 478
245..... אין שורפין קודשים ביו"ט, המקור לכך	אימת נדרים, לכן נמנעו מלהשביעה 644
529..... אין שלום בתוך ביתו לעולם	אין אדם מבטל שליחותו בדברים 643
505..... אין שליח לדבר עבירה, המקור לזה	אין אומרים מיגו בממון 825
702..... אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור	אין איסור חע"א בנבילה ושקץ 369
258..... אינו יודע מתי שבת	אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה - אינו
648..... אינו כעושה מעשה - היזק שאינו ניכר	בירושלמי..... 486

אלהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן
הצרפית. 392.....
אלהו הקריב בשעת האיסור ע"פ
הדיבור. 414.....
אלהו לא בא בשבת וי"ט. 312.....
אלהו קיבל פני רבו. 292.....
אלהו, כשנסתלק הועמד מלך ברומי. 834.....
אלישע בן אבויה. 442.....
אלישע בעל כנפיים. 196.....
אלישע נקרא קדוש. 452.....
אלכסון בארבע אמות. 290.....
אלכסנדיא, כמה זהב היה בה. 366.....
אלכסנדר ומלך הודו. 721.....
אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם
ככדור. 845.....
אלמלא ניתנה תורה - אינו בירושלמי. 302.....
אלמלא תורה לא נתיימו שמים וארץ -
אינו בירושלמי. 320.....
אלמנה מותרת, המקור לזה. 666.....
אלמנה שובבית. 611.....
אלמנה שלא תבעה את מזונותיה. 533.....
אלמנה, בניה, פועלים, בת - האם עולים
עימו. 515.....
אלפיים אמה לתחומין, המקור לכך. 290.....
אם כן אין נדרים, האם פותחים בגולד. 568.....
אם למקרא ולמסורת (שיטות הירושלמי
והבבלי). 896.....
אם למקרא ולמסורת לא קשור לנשמת
הברזל. 810.....
אם למקרא ולמסורת, המחלוקת בזה -
אינן בירושלמי. 761.....
אם מתי ואם לא עמדתי, החילוק
ביניהם. 656.....
אם עומדת הפרה, משנה זו בלשון סגי
נהור. 581.....
אם ריק הוא - מכס. 244.....
אם תעזבני יום - יומיים אעזבך. 235.....
אמה עבריה יוצאת בנישואין. 670.....
אמוראי בבבל, האם ראו את הירושלמי
(מבוא לירושלמי). 168.....
אמוראים אחרונים, בתקופתם בטלו
השיבות בארץ ישראל (מבוא
לירושלמי). 169.....
אמוראים שהחזירו אבידות לגויים. 720.....

איני משמשך, מחלוקת בזה. 549.....
איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן
האיסור. 558.....
איני ניזונת ואיני עושה - לא יכולה לומר. 533.....
איסור נבילה לא חל על איסור שקץ. 369.....
איסורי הנאה שכתב עליהם גט. 665.....
איסורים וממונות (שיטות הירושלמי
והבבלי). 869.....
איסורים שלוקים עליהם. 683.....
איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או
ספק. 545.....
איפופי הוא כינוי לאלקים. 573.....
איקוניות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז. 844.....
אירוסין בערב שבת. 377.....
איש ושתי נשים כפלגא ופלגא. 488.....
איש מזיר את בנו. 586.....
איש נסקל ערום ולא אשה - מסברא. 612.....
איש קודש הקדשים. 414.....
אשה. עיין: אשה. 694.....
אישו - רק משום חיציו או משום ממונו. 427.....
אישות היא חולדה. 221.....
אכילת דגן, האם חייבים בשביל להצטרף
לימון. 818.....
אכילת מאכל שכרוך בעלי קנים. 647.....
אכילת פירות, הטעם שלא מוציאים
משועבדים. 238.....
אכילת פרס ורשויות, דימוי ביניהם. 467.....
אכילת תרומה, אם שייך שאדם יפסול
בתרומה ולא יאכיל. 218.....
אכל במזרח התאנה ובמערבה. 222.....
אכל יושב - מיסב ומבדך. 219.....
אכלו בנפרד ונתערבו. 843.....
אכתוב עליך "זקן ממרא". 509.....
אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה -
אינו בירושלמי. 202.....
אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו
בירושלמי. 236.....
אל מלך נאמן. 536.....
אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת. 757.....
אל תעש עצמך כעורכי הדיינים. 533.....
אל תקברוני מנכסי, דעה שנקבר
מהצדקה. 189.....
אל תקרי - אינו בירושלמי. 823.....
אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה.

- 422..... אסיא - עסיא
אסכלא, המחלוקת בה תלויה בדין
321..... תולדות אש
650..... אסמכתא - עיצומין
אסמכתא, אומן שמלמד תינוקות זוכה
650..... בה
300..... אסמכתאות רבות לדרשה שאינה גמורה
833..... אסרו חג בימי עזרא, האם נהגו בו
833..... אסרו חג נקרא "בריה דמועדא"
410..... אסתר לא תיבטל
648..... אפוטרופוס לעולם ואפוטרופוס לשעה
אפוטרופוס שמיניה האב ישבע, סברא
648..... לזה
אפוטרופוס, דעה שאין מעמידים
699..... ליתומים
אפוטרופוס, מעמידים גם ליתומים
648..... גדולים
625..... אפילו רב בן רב יוצא למלחמה
799..... אפיקורוס, מהו
אפיקורוס, צדוקי, ביתוסי ומין - כמעט
190..... ואינם בירושלמי
844..... אפרסמון, נהרות - שחר לצדיקים
אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת,
454..... המחלוקת בזה
522..... אצבעו בין שיניה
ארבע אמות בחצר, קניין או רק שימוש
740..... לשעה
846..... ארבע אמות, בית שסמוך לבית ע"ז
ארבע אמות, דעה שקטנה קונה לא קונה
653..... בהן אלא בחצר
290..... ארבע אמות, מהותם
717..... ארבע אמות, ראייה מפסוק שקונות
420..... ארבע הפרשיות, סדרן
327..... ארבע כוסות ביין של שביעית
326..... ארבע כוסות, טעמן
592..... ארבע כוסות, נזיר לא שותה
327..... ארבע כוסות, שתאן בבת אחת
398..... ארבע כיתות היו על ים סוף
411..... ארבע לשונות נאים
ארבע נשים היו יפיות - אינו
415..... בירושלמי
419..... ארבע פרשיות, הפסקה בהן
239..... ארבע רשויות לשבת, מה הן
282..... ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם
- 727..... אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם
195..... אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום
198..... אמוראים שלא כיוונו בתפילה
406..... אמוראים שצמו תשיעי ועשירי
453..... אמרנא כי ניים ושכיב - אינו בירושלמי
213..... אמירת "על קן ציפור", טעמים לאיסורו
282..... אמלתרא היא כלונסאות
282..... אמלתרא למבוי רחב מעשר
214..... אמן אחר ברכת עצמו
225..... אמן אחר גוי
225..... אמן חטופה קטופה ויתומה
203..... אמן של האל הקדוש ושומע תפילה
אמר "אדיר המלוכה" במקום האל
הקדוש
389..... אמר "אל תקברוני מנכסי", דעה שנקבר
533..... מהצדקה
אמר לעשרה כתבו גט, גירסא הפוכה
637..... במחלוקת
533..... אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני
אמרה מידת הדין לפני הקב"ה - אינו
254..... בירושלמי
426..... אמת המים במועד, תיקונה
אמת המים שרחבה פחות מד' אינה
298..... כרמלית
אמת, הטעמים לכך שזהו חותמו של
הקב"ה
762..... אנגריא, שחר חמור ולקחוהו
730..... אנדרוגינוס נימול בשבת לר"י, המקור
280..... אנדרוגינוס שקידש או נתקדש
473..... אנדרוגינוס, האם מאכיל בתרומה
473..... אנוסה ומפותה, כתובת בנין דכרין ומזון
הבנות
506..... אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
456..... אנוסת אביו ומפותת אביו, המקור לר"י
477..... אנוסת אביו ומפותת אביו, ר"י פוטר
מעונש
478..... אנוסת ומפותת חבירו לכה"ג
464..... אנטונינוס, האם התגייר, ומילתו
414..... אני והוא הושיעה נא - באל"ף
364..... אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי
252..... אנשי גליל חסו על כבודם ולא על
ממונם
512..... אנשים חשובים, בריחה מהם
429..... אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם
395.....

אריכות ימים, טעמה (שיטות הירושלמי
 890.....(והבבלי).
 אריס וקבלן, כתיבת שטרותיהם במועד..... 432
 ארמית, מעלת לשון זו..... 619
 ארץ ישראל..... עיין: א"י
 אש - רק משום חיציו או משום ממנו..... 694
 אש אינה מתחדשת..... 223
 אש שהדליק אדם הראשון..... 224
 אש, הצריכותא בפסוק זה..... 705
 אש, תולדותיה (שיטות הירושלמי
 875.....(והבבלי).
 אשה בברכת המזון..... 203
 אשה יולדת גם לרע"ד יום..... 861
 אשה לא חייבת להניק את בן חבירו..... 514
 אשה לא חייבת להניק תאומים..... 514
 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני
 עושה..... 533
 אשה לא מעידה, המקור לכך..... 821
 אשה מעוברת וחוזרת ומתעברת..... 457
 אשה נקנית בביאה, המקור לכך..... 664
 אשה פסולה לדון..... 775
 אשה פרושה..... 611
 אשה רוצה לעלות לארץ והבעל לא,
 ולהיפך..... 542
 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק
 כשהיא ערה..... 863
 אשה שאינה הוגנת, כשמקדשה ומגרשה
 עושים קצצה..... 502
 אשה שאמרה שבעלה מת על מיטתו -
 אינה נאמנת..... 486
 אשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ..... 603
 אשה שדמיה מועטים..... 496
 אשה שוגגת והבועל מזיד, או להיפך..... 615
 אשה שיש לה בנים, נשיאתה..... 427
 אשה שלא יולדת - תלוי במנהג המדינה..... 520
 אשה ששברה את כלי בעלה, תיקנו
 שפטורה..... 529
 אשה, אי אפשר להקנות לה..... 586
 אשה, האם נאמנת ע"י מיגו לומר
 שבעלה מת במלחמה..... 486
 אשה, הסבה בליל הסדר..... 326
 אשם מצורע, תיכף לסמיכה שחיטה..... 372
 אשם נזיר מעכב..... 597
 אשם תלוי בספק שאפשר לבררו..... 457

ארבעה וחמישה כשמכרו חוץ מדבר
 שהנשמה תלויה בו..... 709
 ארבעה וחמישה, הטעם ששור חמור
 משה אינו בירושלמי..... 709
 ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי..... 569
 ארבעה על ארבעה, אסור לטלטל גם
 כשלא נח עליהם..... 301
 ארבעים יום של הר סיני, כנגדם י"ג
 תעניות..... 395
 ארבעים סאה למקוה, האם הם
 דאורייתא..... 849
 ארבעת הבנים, גירסא אחרת..... 329
 ארבעת הנדרים, האם צריכים שאלה
 לחכם..... 551
 ארדבליס לא היה במקדש..... 367
 ארוונה היבוס, גולגולתו נמצאה תחת
 המזבח..... 325
 ארון אינן מן המידה..... 751
 ארון הברית - מחלוקת האם היה אחד
 או שניים..... 623
 ארון הברית, האם היה באמצע קודש
 הקודשים..... 752
 ארון הברית, לא היו בתוכו עמודים..... 624
 ארון הברית, מחלוקת ברוחבו ואורכו..... 623
 ארון היה מכון את הרוחות..... 292
 ארון של אבן ועץ, ליקוט עצמות
 בהעברתו..... 427
 ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם
 שנתארסה..... 570
 ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה
 מזונות..... 511
 ארוסה אוכלת בתרומה, מקור לזה..... 513
 ארוסה במוציא שם רע..... 508
 ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת
 אשתו"..... 613
 ארוסה שנפלו לה נכסים..... 526
 ארוסתו, הבא עליה - לוקה..... 683
 ארוסתו, הטעם שביהודה התירו
 להתייחד עימה..... 497
 ארוה המן..... 421
 ארזים, עשרים וארבעה מינים..... 525
 אריות שנפל לתוך בורם - אין מעידים
 שמת..... 490
 אריכות ימים (שיטות הירושלמי והבבלי).... 889

640.....ב' יוסף בן שמעון בעיר
 289.....ב' ימים טובים של גלויות, עונש הגלות
 574.....ב' כיכרות ונדר מאחת מהן
 584.....ב' כיתי עדים
 ב' כתובים, כשהתורה כוללת אותם הם
 620.....כן מלמדים
 ב' מהלכים בדרך עם קיתון אחד - אינו
 728.....בירושלמי
 ב' מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב
 247.....אחת או שתיים
 806.....ב' נביאים, האם צריכים אות ומופת
 488.....ב' נשים ואיש כפלגא ופלגא
 531.....ב' נשים שאחת נתגרשה
 493, 489.....ב' ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא
 627.....ב' עיירות, הרוג שנמצא ביניהן
 283.....ב' קורות למבוי, כמה יהיה ביניהן
 350.....ב' שאלות יחד ששאלו לאורים ותומים
 ב' שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת רבי
 267.....שמעון
 ב' שורות על כל המרתף - פירושים
 305.....אחרים
 530.....ב' שטרי חוב - האם גובים את שניהם
 585.....ב' שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס בב' ¹
 467.....ב' שערות בספק - כמי שהביא
 280.....ב' תינוקות למול - נוסח אחר במשנה
 450.....ב"ה וב"ש לא נכשלו
 516.....ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה
 ב"ק ב"מ וב"ב, הירושלמי עליהן (מבוא
 166.....לירושלמי)
 בא במחתרת שהפנה עורפו, מחלוקת
 794.....אם מותר להורגו
 בא לידיו מעשה ולימד הלכה - נאמן רק
 805.....לאחרים
 378.....בא מחוץ לתחום מותר
 683.....בא על ארוסתו - לוקה
 בא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם
 485.....תלוי
 503.....בא על שפחה פטור מקנס
 286.....באו או יבשו מים בשבת בפסי ביראות
 267.....באמת הוא הלכה למשה מסיני
 372.....בבא בן בוטא קילל את בית שמאי
 834.....בבל ומדי, אידיהם
 364.....בבל, שיעבודה
 273.....בבל, שכיחה בה עין רעה

475.....אשם תלוי מביא גם בלי עדים
 אשם תלוי, הבא על אשת חרש ושוטה
 485.....פטור ממנו
 189.....אשמורות, כמה ביום ובלילה
 466.....אשקלון, האם היא מארץ ישראל
 221.....אשר נתן שבתות למנוחה
 אשת אח הוקשה לשאר העריות - אינו
 448.....בירושלמי
 829.....אשת איש בשוגג מותרת לבעלה
 אשת איש, מדוע לא נמנית בחמש
 659.....עשרה עריות
 אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני
 501.....ועדים מכחישים אותה
 449.....אשת בן אחי, מותר לישא אותה
 858.....אשת חבר, כבודה לאחר מיתת החבר
 אשת חרש ושוטה, הבא עליה פטור
 485.....מאשם תלוי
 אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתפה -
 496.....אין לה כתובה
 אשת יפת תואר נאסרה ב"ד שנה
 281.....שכבשו את הארץ
 614.....אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים
 אשת כהן ששתתה, ה"א שאסורה
 613.....לבעלה
 אשת ר"ע מכרה את שעה בשביל
 255.....שילמד
 אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני
 711.....ששלחה ידה
 474.....אשתו הפסולה מדרבנן, האם מיטמא לה
 254.....אשתו נקראת פרתו
 234.....את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה
 361.....אתרוג הבא מארץ כוש כשר

ב

283.....ב' בתים בב' צידי רשות הרבים
 738.....ב' גינות זו ע"ג זו - יחלוקו את הירק
 ב' גינות זו ע"ג זו, השיעור שהעליון יכול
 738.....ליטול את הירק
 ב' התבשילים בליל הסדר - אינם
 328.....בירושלמי
 ב' חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים
 265.....אינו בירושלמי
 312.....ב' חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם

בהמה, שוכב ונשכב עימה - חייב שתיים.....786
 בהמות שנשכו.....400
 בהמתם וחיי אחרים - אחרים קודמים.....573
 בוגרת ומוכת עץ - מה חמור יותר.....463
 בוגרת, דינה.....494
 בודקים את היין ע"י הקשה על החבית.....642
 בודקים חמץ שלוש פעמים, דעה כזו.....306
 בודקת פעמיים כנגד שינוי היום.....862
 בונה בית בחו"ל לא חוזר מהמלחמה.....624
 בונה ירושלים, נוסח הברכה.....389
 בונה עיר נותנים לו ארבע דרכים.....749
 בועל נידה אינו כנידה.....324
 בור אריות שנפל לתוכו - אין מעידים
 שמת.....490
 בור ברה"י הסמוכה לרה"ר.....702
 בור להזיק, שיעורו.....692
 בור לנזיקין ולמיתה.....702
 בור, ברכה שלא עשני כמותו.....228
 בור, נזקיו באדם וקרקע.....691
 בור, נפל לתוכו מקול הכרייה.....703
 בור, שיעור כיסוי הראוי לו.....703
 בורא מאורי האש או "ברא".....223
 בורא מיני מעדנים.....217
 בורא נפשות על פחות מכשיעור.....359
 בורא נפשות, נוסחתה.....217
 בושה לומר "לא שמעתי" ולומר "שמעתי
 ושכחתי".....439
 בושה לחוטאים (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....891
 בושת ברקק על בגדיו.....712
 בושת על מיני מכות.....711
 בזו ובזו תלוי במחלוקת ר"י ור"מ.....678
 בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת
 חכמים.....857
 בחרב זו אני הורגו.....472
 בטל הגורם בטל הדבר.....448
 בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת
 זכר למשה.....866
 בטן, אסור להכות בה.....377
 ב"ד חשודים בממונות, ולא בעריות.....453
 ב"ד לא דנים על פחות משוה פרוטה.....825
 ב"ד משפיעים על הבתולים.....764
 ב"ד שהורו שאשת איש מותרת.....475

בבלי וירושלמי - כמי פוסקים (מבוא
 לירושלמי).....178
 בבלי וירושלמי, האם לנסות להשוות
 ביניהם (מבוא לירושלמי).....180
 בבלי, האם מחברי הירושלמי ראו אותו
 (מבוא לירושלמי).....165
 בגדי כה"ג, על מה מכפרים.....350
 בגדי כהונה אבני קודש ומזוזה, האם
 צריכים לשמה.....340
 בגדי לבן, הטעם להם.....350
 בגדי קודש מדרס לחטאת - אינו
 בירושלמי.....444
 בגדיו, רקק עליהם - חייב בושת.....712
 בגדים מכובדים בשבת, לכן השור נוגח
 אז.....699
 בד, רקימה עליו נחשבת כתיבה.....644
 בדיקות ששאל ריב"ז את העדים על
 אדם שליטת תאנים בשבת.....780
 בדיקת המציאות.....310
 בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית
 מדרש.....305
 בדיקת חמץ לאור הנר, מקורות לכך.....304
 בדיקת חמץ שלוש פעמים, יש דעה כזו.....306
 בדיקת חמץ, מקור מפסוק.....304
 בדיקת שוטה ע"י שאלות.....655
 בדיקת תפילין שנמצאו.....301
 בדיקת תפילין, זמנה.....301
 בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ.....751
 בהמה גסה, האם רועיה כשרים לדון
 ולהעיד.....773
 בהמה וחיה, אורך עיבוריהן.....458
 בהמה טהורה וטמאה, האם יש חילוק
 ביניהן.....278
 בהמה טמאה, כתיבת מגילת סוטה על
 עורה.....607
 בהמה שאכלה כסות ברה"ר, גירסא
 הפוכה במחלוקת בזה.....694
 בהמה שהולכת ועוקרת עשבים.....690
 בהמה, הטעם שלא מוכרים אותה לגוי.....836
 בהמה, טעם איסור רכיבה עליה ביו"ט.....375
 בהמה, יבום וחליצה בה.....864
 בהמה, משיכתה לקנות את המשאוי
 שעליה.....671
 בהמה, משיכתה לקנות את ולדותיה.....671

ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו	בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של
349.....בירושלמי	234.....מעלה
418.....בימה ולוחות שבבית הכנסת, קדושתם	247.....בי"ד של מעלה
187.....בין השמשות וצאת הכוכבים	בי"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים
187.....בין השמשות תלוי בלבנה	806.....שנה
בינוניים, הקב"ה יודע האם יחזרו	בי"ד של מעלה נפרעים ממנו
381.....בתשובה	629.....וממשפחתו
309.....ביעור חמץ, ברכתו	בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של
331.....ביצה וזרוע בפסח	763.....מטה
845.....ביצה וחלוקי נחל שהשתחוה להם	בי"ד שרובם הורו בטעות - פטורים
470.....ביצוי יבשו, פצוה דכא	852.....מקרבן
654.....ביקור חולים	633.....בי"ד, כותבים בו את הגט
ביקור חולים, אגדות עליו - אינן	בי"ד, נתחייב בו שבועה ונשבע לשקר
556.....בירושלמי	829.....חוץ לבי"ד
311.....בישול פסח, דיניו הם רק לרבי מאיר	ביאה אחת פוטרת את כל הצרות,
251.....בישול, שיעורו ביד שולטת ונכווית	459.....המקור לכך
262.....בישל בחמי טבריה	462.....ביאה ביבום, גדריה
בית אבטינס ובית גרמו הם הכשרים	817.....ביאה במקצת - לא שמה ביאה
342.....שבכל הדורות	447.....ביאה דרך סדין
בית אפל, מי שנולד וחי בו לא פורס על	497.....ביאה כדרכה לבהמה פוסלת לכה"ג
811.....שמע	664.....ביאה לקניית שפחה
בית בחר"ל, הבונה אותו לא חוזר	571.....ביאה לרשות הבעל, לשון זו
624.....מהמלחמה	462.....ביאה מן הצד
631.....בית גדיא - בית גוריא	664.....ביאה, המקור שאשה נקנית בה
בית דין.....עין: בי"ד	602.....ביאה, כיצד בן זומא ידע את שיעורה
233.....בית דינו של ה'	591.....ביאור טעם המשנה הראשונה
בית הכיסא - מחלוקת האם מותר	ביאת מעוברת וחליצת מעוברת לא
250.....לשאול בו הלכות	מועילות
204.....בית הכיסא, הרהור בדברי תורה בו	456.....ביאת פסול פוסלת אשה מתרומה,
423.....בית הכיסא, עזרא תיקן שנשים ידברו בו	614.....המקור לכך
697.....בית הכיסא, קדימה בו	621.....ביבנה הותרה הרצועה
722.....בית הכנסת, גנבו בו את סנדליו	334.....ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון
324.....בית הכנסת, מברכים בו ברכת אבליים	684.....ביהמ"ק וא"י גבוהים - אינו בירושלמי
208.....בית הכנסת, מקום קבוע לתפילה בתוכו	766.....ביהמ"ק, בתי הדין שבו היו של שלושה
359.....בית הלל, הטעם שהלכה כמותם	ביזיון דבעל, אין האשה עושה שליח
בית המקדש.....עין: ביהמ"ק	652.....משליח בעלה
509.....בית הסקילה, האם היה חוץ לג' מחנות	521.....ביטול ברוב בצמר בכור
445.....בית הצביטה, מהו	642.....ביטול גט בפני שניים
365.....בית השואבה, שואבים בו רוח הקודש	309.....ביטול חמץ, הלשון
737.....בית ועליה, א"א לתובעו לבנות מעקה	850.....ביטול יין במים
בית ועליה, כופין על מי שנפל חלקו	ביטול תורה גורם להצלחת מלכות
737.....לבנותו	387.....הרשעה
בית כנסת ובית מדרש, בדיקת חמץ	757.....ביטלה צרת נקבה שמחת זכר
305.....ואכילה בהם	

792.....בן סורר, כל דיניו נגד הסברא
 792.....בן סורר, מקור אחר לאזהרתו
 בן סורר, סופו להרוג נפשות ולשכח את
 תלמודו 793
 696.....בן סורר, קלב"מ בגניבה הראשונה
 491.....בן סטרא הסית ונסקל
 679.....בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי
 416.....בן עיר לא מוציא בן כרך במגילה
 840.....בן פנדירא, מין בשם ישו
 587.....בן שנוזר יכול למחות בכל לשון
 בן תשע, מחלוקת האם חליצתו כגט
 בגדול 477
 בני"י עיין: ישראל
 755.....בנו ועבדו, נאמנותו עליהם
 558.....בנות ישראל, כבודן לכבס בחצר
 בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים
 756.....וצרכי נישואין
 531.....בנות, כתובה, קבורה ומלווה - מי קודם
 בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה
 501.....בחר"ל
 540.....בני - האם כולל גם את בנותיו
 בני בבל ובני א"י, מחלוקתם בתשובת
 הכהנים לחגי 615
 בני בבל ובני א"י, מחלוקתם האם הלכה
 כר"ע 615
 בני בנים, מחלוקת האם הן כבנים
 510.....בני האדם דומים לחולדה
 272.....בני האדם שונים במראה דעת וקול
 779.....בני הכפרים, מי קורא להם מגילה
 416.....בני העיר, נודר מהם
 559.....בני ישראל עיין: ישראל
 424.....בני ישראל, המקור לעשרה אנשים
 בני נח עיין: גויים
 649.....בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי
 758.....בני רוכל זרעו כורכום בכרם לר"א
 510.....בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו
 בניו, אדם רוצה בטובתם יותר משאר
 קרוביו 521
 בניין אב, אין עונשים ממנו 850
 בנינים אינם כסימנים 483
 בנינים קטנים, צריך ראייה גם עליהם שהם
 בני האשה 688
 בנימין היה חצוי על אבני האפוד - בן
 ימין 621

408.....בית לחם, היו שתי ערים בשם זה
 527.....בית ספר
 384.....בית עלי, חטאם מתכפר בתפילה
 426.....בית עלמא - בית קברות
 348.....בית פאגי, האם היא בתוך ירושלים
 426.....בית קברות - בית עלמא
 196.....בית קברות, איסור עשיית צרכיו בו
 231.....בית קברות, ברכתו
 372.....בית שמאי, בבא בן בוטא קיללם
 524.....בית שן
 846.....בית שסמוך לבית ע"ז
 432.....בית שריי
 518.....ביתו וכלתו של נקדימון
 630.....ביתו, מותר ללמדה יוונית
 ביתוס, צדוק, אפיקורוס ומין - כמעט
 ואינם בירושלמי 190
 ביתר, הרוגיה ניתנו לקבורה בט"ו באב -
 אינו בירושלמי 407
 ביתר, חורבנה 405
 בכור, האיסור להשוותו לאחרים הוא רק
 לכתחילה 754
 בכיה בשבת 236
 בכיה, פסוקים שרבי היה בוכה בהם 440
 בל תאחר - לאחר שעברו שלושה רגלים
 עובר בכל רגל 379
 במה הארכת ימים - אינו בירושלמי 419
 במה, אליהו הקריב בשעת איסור במות
 ע"פ הדיבור 414
 במים, ביטול יין בהם 850
 במנת - על מנת 726
 בן דוד אינו בא עד שיכלו נשמות שבגוף
 - אינו בירושלמי 465
 בן הבן, אין לו יעוד 669
 בן ואח - האם נעשים גואלי הדם 811
 בן זומא, כיצד ידע שיעור ביאה 602
 בן יורש את אימו מקל וחומר 754
 בן לענה, ספרו 799
 בן מביא יין 316
 בן סורר לא יסקל לעולם אם מת אחד
 מהדיינים 793
 בן סורר, אביו ואימו לא יכולים למחול
 לו אחר שנגמר דינו 793
 בן סורר, גילו 791
 בן סורר, המקור למלקות 503

בפני נכתב ובפני נחתם, נתן לה ולא	בעילה גזל ומלווה שלא זוכר ממי,
633.....אמר	724.....מחלוקת ר"ע ור"ט
634.....בפני נכתב, הלכה כמקל בדיניו	790.....בעל אוב מקטר לשדים
632.....בפני נכתב, טעמו	בעל אוב, חילוקים בין הנשאל בגולגולת
312.....בצק מחמיץ בארבעה מיל	790.....למעלה בזכורו
309.....בצק שייחדו לישיבה - מה דעת חכמים	בעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסי
730.....בקעה והר, שכר חמור להוליכו בהם	509.....אשתו
405.....בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות	603.....בעל אמר לאשתו לירוק על ר"מ
446.....ברגל כולם חברים, המקור לכך	470.....בעל ביצה אחת
217.....ברוך שברא את החפץ הזה	בעל דין שמינה דין לא יכול לחזור בו
218.....ברוך שברא מי רפואות	772.....ולפוסלו
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על	בעל האוצר, האם יכול למחות בבעל
216.....ברכה לבטלה	742.....הרפת החדש
604.....ברור לו מיתה קלה שבקלות	בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך
795.....ברזל הורג בכל שהוא, כיצד	509.....למזונותיך
715.....ברי ושמא - ברי עדיף לכר"ע	527.....בעל חוב מאוחר שקדם וגבה
233.....בריתא אדם וחווה - אינה בירושלמי	בעל חוב שלא עמד בדין - לא גובים
בריתא האדם, אגדות על כך - אינן	530.....שלא בפניו
779.....בירושלמי	בעל חוב, דעה שמדאורייתא דינו
833.....בריתא העולם בתשרי	647.....בבינונית
בריתא עגל ע"י ספר יצירה - אינה	632.....בעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול
790.....בירושלמי	789.....בעל מום, זבחו לע"ז - חייב
בריה בלעה את שער ניקנור - אינו	570.....בעל מת, האם האב יכול להפר
342.....בירושלמי	203.....בעל קרי, שני טעמים לטבילתו
833.....בריה דמועדא הוא אסרו חג	בעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא,
216.....בריה, ברכה אחרונה עליה	542.....ולהיפך
837.....בריות נאות, הברכה עליהן	585.....בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר
429.....בריחה מאנשים חשובים	בעל, האם מיטמא לאשתו הפסולה
284.....ברייתות שאין סומכים עליהן	474.....מדרבנן
289.....ברירה בבהמה ובחבית של שותפין	בעל, היו שהתנו שאם ימרוד ישלם
557.....ברירה בשותפין	756.....לאשתו
498.....ברית וחתונה - סימניהם לא בטלו	755.....בעל, היו שהתנו שלא יירש את אשתו
431.....ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי	בעל, חילוק אם מנה את כל כותבי הגט -
216.....ברכה אחרונה על בריה	654.....אינו בירושלמי
211.....ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים	277.....בעלי חיים, טלטול מאכליהם
ברכה לבטלה, אמירת ברוך שם כבוד	755.....בעלי לשונות, חזרתו על כולם
216.....מלכותו	793.....בעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות
397.....ברכה לרבו שתישמע תפילתו	334.....בעלי מומין, האם תוקעים בחצוצרות
ברכה מצויה רק בדבר הסמוי מהעין -	486.....בעלי מת על מיטתו - אינה נאמנת
394.....אינו בירושלמי	765.....בעלי של השור יומת, מדוע
391.....ברכה על הרעה	בפ"נ ובפ"נ ואני הוא עד שני - נעשה
223.....ברכה על יין ושמן	636.....נוגע בעדות
ברכה על לולב וחנוכה היא "על מצוות	633.....בפני נכתב ביום ולשמה
361.....זקנים"	

ברכת התורה, לכן אבדה הארץ - אינו	ברכה על נהר פרת..... 226
בירושלמי..... 574	ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה
ברכת חונן הדעת בשבת..... 213	תפילין וציצית..... 231
ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה	ברכה על פת טהורה קודמת..... 217
בירושלמי..... 348	ברכה על צורך (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 872
ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים..... 215	ברכה שלאחר המגילה, נוסחתה..... 422
ברכת כהנים, אסור להסתכל בכהנים..... 425	ברכה, לא לגזול אותה מהמאכל..... 217
ברכת כהנים, המקרא צריך להיות	ברכה, על אלו פרשיות..... 420
ישראל..... 650	ברכות אכילה, מקורן מפסוק..... 215
ברכת כהנים, הציבור אומר בה פסוקים..... 188	ברכות בהרהור..... 203
ברכת מוסף של ראש חודש, נוסחתה..... 230	ברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת,
ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים..... 231	מחלוקת מה מספרם..... 814
ברכת מעין שבע פוטרת מקידוש..... 328	ברכות המילה..... 232
ברכת על הארץ ועל מעדניה..... 217	ברכות התורה..... 193
ברכת על התורה של כה"ג, נוסחתה..... 349	ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו
ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה..... 228	לאחר י"ד שנה..... 620
ברכת שמן אפרסמון..... 218	ברכות קריאת שמע, מספרן..... 193
ברכת תפילין..... 195	ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה..... 197
בשורה על מיתת רבי..... 537	ברכות שבח הודאה ומצוות (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 872
בשמים, ברכתם ביר"ט שבמוצ"ש..... 237	ברכות, נוסחתן..... 226
בשעת השמד כל החביות אסורות..... 849	ברכת "על הדלקת נר חנוכה"..... 361
בשר של מת, ציונו..... 426	ברכת "שכך לו בריות נאות בעולמו"..... 837
בשר, האם הנודר ממנו מותר בעופות..... 564	ברכת אבלים, מברכים בביהכ"נ..... 324
בשתי גניבות נמכר ונשנה..... 612	ברכת בורא מיני מעדנים..... 217
בת אשתו, כיצד מתחייב לזון אותה..... 535	ברכת ביעור חמץ..... 309
בת גדולה, מתי מוותרת על עישור	ברכת ה', השומע מהאדם ששמע
נכסים..... 511	מהשומע את המגדף - א"צ לקרוע..... 788
בת יום אחד מתקדשת..... 682	ברכת האל הקדוש, נוסחתה..... 389
בת ישראל אוכלת תרומה, הטעם לזה..... 648	ברכת הגדה של פסח, גירסא אחרת בה..... 329
בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת	ברכת הגשמים, נוסחתה..... 394
כהן..... 474	ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים..... 231
בת לוי נפסלת ממעשר, הטעם לזה..... 475	ברכת הלבנה במוצאי שבת..... 237
בת מלך שואלת מבת כה"ג..... 407	ברכת הלבנה, עד מתי מברך..... 230
בת קול יצאה כשנמנו על אלו שאין להם	ברכת המזון - להסב..... 222
חלק לעוה"ב..... 802	ברכת המזון באשה..... 203
בת קול שהלכה כבית הלל..... 451	ברכת המזון, עיטוף בה..... 222
בת שהתחייב לזון וחלתה, האם חייב	ברכת המצוות, המקור שלה..... 215
לשלם מזונותיה..... 536	ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר..... 237
בת שהתחייב לזון ומתה, האם חייב	ברכת הרואה את הקברות..... 231
לשלם מזונותיה..... 536	ברכת הרקיע בטהרתו..... 230
בת, אביה חייב בכסותה..... 536	
בתו וכלתו של נקדימון..... 518	
בתו, מותר ללמדה יוונית..... 630	
בתולה בשבת, בעילתה..... 198	

ג"ש, דבר הנלמד ממנה - האם חוזר	
ומלמד בק"ו	468
גאולה לתפילה, סמיכתם	190
גאולה, אריכות בענייני המשיח - אינה	
בירושלמי	798
גאולה, האם תלויה בתשובה	393
גאולת ישראל קמעה קמעה	188
גאולת מצרים, הסיבות שנגאלו	393
גאונים, האם הכירו את הירושלמי	
(מבוא לירושלמי)	169
גבאי גוי	651
גביה שלא בפניו בבעל חוב שלא עמד	
בדין	530
גבעונים, אריכות בסוגיא זו	685
גג וחצר, מה חמור יותר להזיק ראייה	739
גגות, דעות הפוכות האם מטלטלים בהם	299
גדול השלום שהוקש לפסח ומילה	313
גדול למפרע - קטן שהביא שתי שערות	
וגדל	476
גדול קידוש השם מחילול השם	685
גדולה מכפרת	855
גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה	
- אינו בירושלמי	586
גדולה, מתי מוותרת על עישור נכסים	511
גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים	
וארץ - אינו בירושלמי	495
גדיש שיש בו מנעול, רבי מודה בזה	705
גדלות דורו של רבי יוסי	654
גדלות דייני ארץ ישראל	719
גדר בעלות בשותפין	557
גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית	
מסוג אחר	739
גדר ונעל במקום שאינו ראוי לך,	
מחלוקת בזה	746
גדר חופה	510
גדר מבושל - שלוק או צלוי	560
גדר קטן וקטנה	497
גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים	654
גהנם וגן עדן, פתחיהם - אינם	
בירושלמי	286
גהנם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה -	
אינו בירושלמי	546
גואל הדם בבן ואח	811

בתולה פחות משלוש שנים	497
בתולה ציימנית	611
בתולים שנשרו ע"י מדרגות	495
בתי בד, האם עושים אותם בערי מקלט	811
בתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי	437
בתי דין בשבת	261
בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה	766
בתי כנסיות מותרים לתלמידי חכמים	419
בתי כנסת ובתי ספר בירושלים	417
בתי מדרש, הקב"ה מצוי גם בהם	211
בתי משתאות, הטעם שבתחילה היה	
מותר לשיר בהם	629
בתי משתאות, השגחה עליהם	495

ג

ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ	316
ג' אילנות, האם הקונה אותם יש לו	
כמלוא אורה וסלו	750
ג' בני אדם - חטאת שנודעה לרבים	649
ג' דברים צריכים לשמה	606
ג' דעות בהאכלת האשה בתרומה	
ובחולין	513
ג' הניחו כתנן וירשו עוה"ב	319
ג' השבועות - אינן בירושלמי	542
ג' חודשי המתנה באנוסה	456
ג' ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת	
שתחזור אליו	432
ג' ימים קודם אידיהן, מקור מפסוק	831
ג' לשונות הן	343
ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג	
כשרגמוהו	336
ג' סימנים בישראל	685
ג' פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים	381
ג' שנות הרעב של אליהו	745
ג' שנות חזקה מחמת שטר, והשטר פסול	825
ג' שנים, הנשכב במשכב זכור	787
ג' שערות, נזיר סותר על גילוחן	592
ג' תפילות ביום, הטעם לזה	205
ג"ש לה לה	203
ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות	854
ג"ש קיחה קיחה - אינה בירושלמי	664
ג"ש שאינה מופנה, דעה שלמדין ממנה	786
ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי	668

גויים, לעתיד לבוא הקב"ה יתן להם	
מצוות סוכה - אינו בירושלמי	831
גויים, פורענות שלהם	389
גולגולת נמצאה תחת המזבח	325
גוף וראש, ספיקות אם הם של אותו	
האדם	627
גופה שלא נמצאה, אבילות עליו	432
גופה שנשמרה י"ז יום ע"י צינה	491
גורל בחלוקת ארץ ישראל	342
גורלות ביר"כ היו חקוקים ולא כתובים	342
גורלות ביר"כ שנתערבו	343
גורעין ודורשין	614
גזילה, לא לגזול מהמאכל את ברכתו	217
גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה	
בירושלמי	452
גזירה דרבה (שיטות הירושלמי והבבלי)	875
גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה	
בירושלמי	419
גזירה שווה	ע"י: ג"ש
גזל במצודות, חילוק בין מדרבנן	
ומדאורייתא	651
גזל בעילה ומלווה שלא זוכר ממנו	
מחלוקת ר"ע ור"ט	724
גזל טלית ומכר לאחר - ממי מוציאים	714
גזל מטבע ונסדק, גירסא שונה	
במחלוקת זו	713
גזל מכלבים	841
גזל עצים במלחמה	285
גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת	
מצוה	285
גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת	712
גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל	
גמור	296
גזל, אפשר לקדש אשה בגזל זידה	679
גזלן דאורייתא צריך הכרזה	772
גזלן, יש דעה שהוא רק בפני עשרה	792
גזלן, מתי אומר "הרי שלך לפניך"	713
גזע ושורש, ענף העולה מהם	750
גחזי היה גדול בתורה והיה חוטא	802
גחלת ושלחבת של הפקר	705
גחלת ושלחבת, חילוקים ביניהם	378
גחלת של מתכת, כיבויה	339
גחלת, אין מועלים בה	378
גט - ע"ש אבן שמגרשת חברותיה	663

גובאי וגשמים, מתריעים גם לאחר י"ג	
תעניות	396
גובה הסוכה, מקור הדין	356
גוג והעולם הבא	487
גוג ומגוג, משיח, תחיית המתים	415
גוד או אגוד - אינו בירושלמי	740
גודלו של גן עדן	188
גודלת כוחלת ופוקסת בשבת	268
גוזל את חבריו כאילו נטל נשמתו - אינו	
בירושלמי	716
גוזל תרומה מאבי אימו, מחלוקת בזה	310
גוי גבאי, גוי אבל	651
גוי וישראל שחבשוהו	324
גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל	468
גוי לא מבטל רשות בעירוב, הטעם	294
גוי מזיר וניזור	598
גוי קורא תגר, אך ישראל מברך על	
הרעה	391
גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו	309
גוי שלוה והתגייר, שמא יעשה גר שקר	729
גוי שמוזג צונן ליין - מותר	848
גוי שנגע ביין שלא בכוונה	848
גוי שקילל, קריעה על כך	788
גוי, אסור ללמדו אומנות	839
גוי, הטעם שלא מוכרים לו בהמה	836
גוי, חצר ודקה בשבילו	295
גוי, לא שואלים בשלומם	651
גוי, לשכור ממנו בפחות משווה פרוטה	294
גוי, מחלוקת אם יש לו יחוס	452
גוי, מקרים שאין חשש שיהרוג אשה	838
גוי, עונים אחריו אמן	225
גוי, קניית בתים ממנו בשבת	429
גויים אומרים שבת יורשת עם הבן	753
גויים אין להם נזירות, המקור לזה	598
גויים יביאו דורון למשיח - אינו	
בירושלמי	329
גויים יקבלו ל' מצוות	838
גויים לא מצווים על קידוש השם	774
גויים, גירושין בהם	664
גויים, דרכם (שיטות הירושלמי והבבלי)	883
גויים, השבת אבידה להם	720
גויים, טענותיהם נגד התורה	699
גויים, לגמול עימם חסד (שיטות	
הירושלמי והבבלי)	882

- גט אשתי גט בתה - אינו גט 652
- גט בידה וחוט בידו, מקור אחר לדין זה 634
- גט בקניין מסירה 639
- גט ומאמר ביבמה, גדריהם 461
- גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או
רק לאחר "ב חודש" 655
- גט ועימו כתובה קרועה שנמצאו - יחזיר
לאשה 719
- גט חליצה, הנוסח שלו 482
- גט ישן, לא תינשא לכתחילה 658
- גט לקורדייקוס, גירסא הפוכה במחלוקת
מתי כותבים אותו 655
- גט מחובר לקרקע, המקור למעטו 639
- גט מיאון, נוסחו 765
- גט מקושר, מקור מפסוק 758
- גט על איסורי הנאה 665
- גט פירושו גירושין 663
- גט פסול, בעל לא חשוד לכותבו במזיד 632
- גט שאבד, שיעור לאלתר 640
- גט שחרור במפקיר עבדו 644
- גט שיכול להזדיין, מתי נחלקו ר"א
וחכמים 639
- גט שלי בין שיטה לשיטה 638
- גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי 638
- גט, דיוקים בו 660
- גט, כותבים אותו בבית דין 633
- גיד הנשה, האם הוא בימין או בשמאל 479
- גיהנם וגן עדן, פתחיהם - אינם
בירושלמי 286
- גיהנם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה -
אינו בירושלמי 546
- גירות נידה, גירסא הפוכה במחלוקת
בטומאתה 459
- גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא 802
- גילו של ראב"ע 194
- גילוח בתער לנזיר 582
- גילוח לכבוד ראש השנה 382
- גילוח שערה אחת בנזיר 592
- גילוי דעתא בגיטא - אינו בירושלמי 643
- גילח ונשאר כשיעור 591
- גימטריא - "המאררים" כנגד מספר
האברים 615
- גינה העליונה, השיעור שיכול ליטול את
הירק 738
- גינה, אפילו נהגו שלא לגדור - כופין
אותו 739
- גינוסיא, מקורו בפרעה 834
- גינתה וחצירה, מקור לכך 657
- גירושין בגויים 664
- גירושין לאחר ל' יום 680
- גירושין, כופין רק פסולים 662
- גירסאות "מוזרות" ו"מוצרות" 618
- גירסאות בתורה 403
- גירסאות המשנה (מבוא לירושלמי) 162
- גירעון כסף בעבד עברי, מקור אחר לכך 668
- גירעון כסף, מחשבים חודשים 668
- גלגול מחילות לא"י בתחיית המתים 538
- גלגול שבועה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך 828
- גלויות, דיני יום אידם בהן 831
- גלות בגר תושב 811
- גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה
לצורך עליה 810
- גלות וגאולה, מקום השכינה בהם 364
- גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות 803
- גלות, עונשה 289
- גליל, ריב"ז קילל את יושביו 276
- גללי חמור ותרנגולים אדומים, מרחיקים
מהם 205
- גמלא פרחא, יש צד שחוששים לו 809
- גמליאל זוגא 245
- גמר דין, אביו ואימו של בן סורר לא
יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו 793
- גמר דין, מתי צריכים הנידונים לעמוד 821
- גמר מלאכה, פועל אוכל בו 732
- גן עדן וגיהנם, פתחיהם - אינם
בירושלמי 286
- גן עדן, גודלו 188
- גן עדן, עשיו ייכנס לשם והקב"ה יוציאם 554
- גנב והקדיש ואח"כ טבח - כרבי שמעון 708
- גנב חמור מגזלן, הטעם לזה אינו
בירושלמי 709
- גנב שאין לו מה לשלם, לא משיביעים
את השומר 829
- גנבו את סנדליו בבית הכנסת 722
- גנבים שאחד מהם עשה תשובה 714
- גנות גירושין - אינו בירושלמי 770
- גניבה מגג, השומר לא קונה כפל 829
- גניבה, אל תגנוב את שלך מהגנב 792

גרעון כסף בעבד עברי, מקור אחר לכך.....	668
גרעון כסף, מחשבים חודשים.....	668
גשמים וגובאי, מתריעים גם לאחר י"ג	
תעניות.....	396
גשמים לבורות, מתי מתריעים עליהם.....	399
גשמים, הטעמים שיורדים מלמעלה	
ושנעצרים.....	399
גשרים המפולשים, האם צריך מחיצה.....	300
גת שגוי דרך אותה.....	847

ד

ד' אמות בחצר, קניין או רק שימוש	
לשעה.....	740
ד' אמות, בית שסמוך לבית ע"ז.....	846
ד' אמות, דעה שקטנה קונה לא קונה	
בהן אלא בחצר.....	653
ד' אמות, מהותם.....	290
ד' אמות, ראייה מפסוק שקונות.....	717
ד' דוקרנים שסיכך על גביהם.....	282
ד' הבנים, גירסא אחרת.....	329
ד' הנדרים, האם צריכים שאלה לחכם.....	551
ד' הפרשיות, סדרן.....	420
ד' וה' כשמכרו חוץ מדבר שהנשמה	
תלויה בו.....	709
ד' וה', הטעם ששור חמור משה אינו	
בירושלמי.....	709
ד' חשובים כמת - אינו בירושלמי.....	569
ד' כוסות ביין של שביעית.....	327
ד' כוסות, טעמן.....	326
ד' כוסות, נזיר לא שותה.....	592
ד' כוסות, שתאן בבת אחת.....	327
ד' כיתות היו על ים סוף.....	398
ד' לשונות נאים.....	411
ד' נשים היו יפיפיות - אינו בירושלמי.....	415
ד' על ד', אסור לטלטל גם כשלא נח	
עליהם.....	301
ד' פרשיות, הפסקה בהן.....	419
ד' רשויות לשבת, מה הן.....	239
דבר האסור, דעה שאפשר להתפס בו.....	549
דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו.....	616
דבר הנדור ודבר האסור.....	549
דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד	
בק"ו.....	468

גניבת חמץ שעבר עליו הפסח.....	712
גניזה תחת ציר ההיכל.....	609
גער בירח והוא נעלם.....	384
גפן של זהב.....	344
גר לובי כגר מצרי.....	253
גר נתין וממזר פסולים להוראה, המקור	
לכך.....	853
גר צדק ותושב, מה פירושם.....	728
גר שבא להתגייר ומומר שבא לחזור בו -	
מי קודם.....	859
גר שטובל בשבת, האם קונה שביתה.....	291
גר שמל ולא טבל ולהיפך.....	684
גר שנשא אחותו מהאב.....	478
גר שנתגייר האם נאמן למפרע.....	299
גר שקר, חשש.....	729
גר תושב, גלות בו.....	811
גר תושב, דיניו.....	469
גר תושב, מה צריך לקבל עליו.....	468
גר, מחלוקת האם חייב על קללת אימו.....	478
גרוגרת היא כינוי כינויים.....	580
גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי אלעזר.....	484
גרושה שהחזירה, יבומה - הגירסא היא	
רבי אלעזר.....	484
גרושין בגויים.....	664
גרושין לאחר ל' יום.....	680
גרושין, כופין רק פסולים.....	662
גרושתו לא תדור בשכונתו.....	659
גרושתו, כבודה.....	534
גריזים והירדן, ק"כ מיל ביניהם.....	620
גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח.....	324
גרים קרדוים ותדמוריים, מקבלים	
אותם לכו"ע.....	450
גרים, הקב"ה מדבקם בישראל.....	199
גרימת מום לבכור, איסור זה אינו	
בירושלמי.....	307
גריפה וקטימה - האם לגמרי.....	249
גרירה.....	856
גרירה, קניין.....	696
גרמא (שיטות הירושלמי והבבלי).....	902
גרמא בנזקין - אינו בירושלמי.....	704
גרמי הוא קנס.....	827
גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות".....	618
גרסאות בתורה.....	403
גרסאות המשנה (מבוא לירושלמי).....	162

- דבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי, 585
- נזירות בו 585
- דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל 285
- דבר שבקדושה, צריך לעמוד בו 237
- דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד 627
- דבר שטיבולו במשקה, נטילת יד אחת 218
- דבר שיצא מן הכלל, האם מלמד 261
- דבר שיש בו אובדן מועט 428
- דבר שיש לו אחריות 714
- דבר שיש לו מתירין בנדרים 561
- דבר שיש לו מתירין, בטבל 561
- דבר שיש לו מתירין, ספיקא דרבנן מותר בו 370
- דבר של תורה, להתפלל ולהיפטר מחבירו 210
- דבר שלא בא לעולם 672
- דבר שלא בא לעולם - מוכר מה שתעלה מצודתו 514
- דברי הימים, האם קדוש יותר מתהילים 740
- דברי חכמים, המקיימים נקרא צנוע 862
- דברי סופרים חביבים מדברי תורה 192
- דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים 847
- דברי קבלה, לא לוקים עליהם 453
- דברי שכיב מרע מועילים דווקא אם פירש איזו שדה 533
- דברי תורה לנשים 610
- דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר 386
- דברי תורה, האם מותר להתרפא בהם 799
- דברים בגב, לשון זו 538
- דברים האסורים לקנח משום כשפים 265
- דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה - אינו בירושלמי 316
- דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה 263
- דברים שבלב 596
- דברים שבלב (שיטות הירושלמי והבבלי) 871
- דברים שבלב, יש דעה שספק האם הם דברים 682
- דברים שדרךן להאכל 561
- דברים שנכתבים לאדם על פנקסו 440
- דברים שצריך שיהיו בעיר 688
- דג קטן, גדרו 561
- דג, אסור לשלחו ע"י נכרי 841
- דגים - טרית של גוים 843
- דגים שנקראים חילק, מחלוקת מהם 843
- דגן, האם חייבים לאוכלו בשביל להצטרף לזימון 221
- דדים באיש 525
- דוגמא - דכמה, לשון זו 430
- דוגמא לכתיבה ביוונית בשבת 270
- דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות 769
- דוד המלך, משפט וצדקה שלו 195
- דוד הרג את יצה"ר, אך אברהם הפך את יצה"ר לטוב 234
- דוד ויהושע, מלחמותיהם 847
- דוד מת בשבועות 443
- דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק 769
- דוד, בזמן שברח דינו היה כהדיט 856
- דוד, יום מותו 372
- דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה 824
- דופן ולחי - האם דיניהם שווים 284
- דור המבול בעלו שלא לשם בנים 464
- דור המבול היו גוזלים פחות משהו פרוטה 725
- דור המדבר מתו בתשעה באב 407
- דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו בירושלמי 543
- דורו של רבי יוסי 654
- דורות הראשונים הריחו את הקרקע - אינו בירושלמי 265
- דורות שונים, לימוד הירושלמי בהם (מבוא לירושלמי) 168
- דחיות בעלמא (שיטות הירושלמי והבבלי) 899
- דיאתימון 755
- דיבור בשבת, אין להרבות בו 274
- דיבורי והילוכי - דבר שאין בו ממש, נזירות בו 585
- דיברה תורה בכל לשון 383
- דיברה תורה כלשון בני אדם 470
- דיומד בחיצת הקנים קנה פחות מג' 286
- דיומדין בלי בור, מה דינם 286
- דין מה שאסרה תורה 569
- דין צריך לבאר את טעמו ולא לומר "הריני אומר כמותם" 777

דיני חובות בשלושה דינים.....761
 דיני ממונות בטלו בימי שמעון בן שטח.....761
 דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה.....767
 דיני נפשות, האם דנים שני דינים של
 אותה מיתה ביום אחד.....778
 דינים מסופקים שמחמירים בהם.....299
 דינר בדינר מותר ללוות.....724
 דינר זהב, מותר ללוות בדינר זהב.....724
 דכמה - דוגמא, לשון זו.....430
 דלא אדריה מן חיותיה - אינה בירושלמי.....556
 דלי, קניין ע"י מסירתו.....672
 דלילה ושמשון.....517
 דלת שיש לה ציר מותר לפותחה בשבת.....302
 דלתות היכל שתיים שהן ארבע.....238
 דלתות שנתפרקו בשבת, יש יותר סברא
 לאסור.....277
 דם טהור, יש דעה שהרואה אותו אסורה.....860
 דם טומאה וטהרה בניה, מחלוקת האם
 הוא מעיין אחד.....861
 דם נידה ששחור כענב טהור.....863
 דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב.....344
 דם שעירה של ע"ז - לא מזים בפנים.....854
 דם שרץ - האם מטמא.....264
 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו
 לע"ז.....675
 דמאי, ברכה עליו.....220
 דמו של פר כשמת הכה"ג.....343
 דמי ולדות מביאת איסור.....702
 דמים וערכין, כינויים.....580
 דניאל אסר את השמן של נכרים.....842
 דניאל, הצלתו.....227
 דנים אפשר משאי אפשר, המחלוקת בזה
 אינה בירושלמי.....366
 דעותיהם של האנשים שונות זה מזה.....228
 דפוס הירושלמי (מבוא לירושלמי).....173
 דפנות סוכה, טעם המחלוקת במניינים.....357
 דצ"ך עד"ש באח"ב.....331
 דרבנן, ר"מ מחמיר בו כדאורייתא.....307
 דרך ארץ בסעודה (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....889
 דרך בקשה, פירשו.....575
 דרך הרבים שמפסיקה רחבה.....559
 דרך מעיר לעיר.....749
 דרך רשות הרבים, כיצד מערבין אותה.....283

דיין שרוב הדיינים חולקים עליו, מה
 כותב.....776
 דיין, ישב לפניו וראה זכות לעני - לא
 ישתוק.....762
 דיין, לאחר שבעל הדין מינה אותו לא
 יכול לחזור בו ולפסלו.....772
 דייני ארץ ישראל, גדלותם.....719
 דיינים צריכים להכיר את הנידונים.....661
 דיינים קרובים פסולים.....775
 דיינים, הלכותיהם שנלמדות מ"מדבר
 שקר תרחק" - אינן בירושלמי.....821
 דיינים, עדותם (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....876
 דינול בתורה.....349
 דימוי בין דיני הוצאה לדיני טומאה.....256
 דימוי בין שבת לגיטין.....638
 דימוי סוגיות (שיטות הירושלמי והבבלי)....894
 דימוי סוגיות שונות.....219
 דין באומדות, מקור האיסור.....404
 דין בעוה"ז ובעוה"ב.....676
 דין בערב שבת אסור.....377
 דין בר"ה ביום ובליילה.....381
 דין בר"ה לישראל ולגויים.....381
 דין בשמים, זכויות ועבירות.....798
 דין ודברים אין לי עימך, האם מועיל
 לומר זאת.....527
 דין וחשבון על כל מה שלא אכל.....689
 דין וחתימה בר"ה ובי"כ, כמה דעות בזה.....380
 דין מתוח על כל משפחת המת.....434
 דין שאין יודעים מהו מקורו - הוא הלכה
 למשה מסיני.....439
 דין שאין לפרסמו.....371
 דין, אביו ואימו של בן סורר לא יכולים
 למחול לו אחר שנגמר דינו.....793
 דין, אסור לגלותו.....757
 דין, מלך וציבור נידונים בכל יום.....769
 דין, מתי צריכים הנידונים לעמוד.....821
 דינא דגרמי הוא קנס.....827
 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי.....553
 דינה ולא.....772
 דינה, רחל התפללה עליה.....232
 דינור, המרכבה, חשמל, סנדלפון - אינם
 בירושלמי.....441
 דיני גויים, האם מתחילים מן הצד.....777

הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש 858
הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש -
אינו בירושלמי 763
הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו 535
הוכחה להטמנה משעת הקור 253
הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם 500
הולך גט אשתי גט בתה - אינו גט 652
הולך לאו כזכי 635
הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש 499
הולכת ספר תורה אל מי שיגדול בתורה 349
הוספה על העיר והעזרות, מקורות לזה 766
הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור 599
הוצאה ביד שמאל 267
הוצאה והכנסה, מקור האיסור 238
הוצאה וטומאה, דימוי ביניהם 256
הוצאות שונות של הירושלמי (מבוא
לירושלמי) 174
הוצאת זרע לבטלה, אריכות בזה - אינה
בירושלמי 862
הוציא תבן לגדי 263
הוציאו את רבי עקיבא להריגה 234
הוראת כה"ג, מתי מועילה 854
הורג בלא מתכוון, האם פטור מתשלומין 795
הורגים על החזקות, מקור לכך 688
הורהנה ונחבשה, חילוק ביניהם 501
הורו שכל הגוף פטור 852
הוריות ואבות, הירושלמי עליהן (מבוא
לירושלמי) 166
הוריות, הירושלמי על מסכת זו (מבוא
לירושלמי) 168
הורמז השד - אינו בירושלמי 749
הושטה, גם היא אב מלאכה 263
הושיט ראשו לכלי ותקע בו ושבדו 694
הזאות במקדש ביו"כ, מקומן 346
הזאת דם שעירה של ע"ז - לא בפנים 854
הזכרת גשם וטל, טעות בהם 393
הזכרת גשם, הטעם שמתחילים במוסף 392
הזכרת גשמים בסוכות, טעמו של רבי
אליעזר 392
הזמה, צריכים להעיד "עמנו הייתם" 809
החזירה ראשה ואכלה חייב 694
החזירה הגנבים - האם נזיר למפרע 588
החזקת ישראל בשביעית 651
החזקת לומדי תורה 620, 438

דרכי שלום - הטעם לעירובי חצירות 297
דרקון בצורת שרץ 845
דרשה "שור ולא כלים" 703
דרשה לשבחה של תמר 603
דרשה שאינה גמורה, מביאים לה
אסמכתאות רבות 300
דרשו את לשון הכתובה 487
דשב"ל בקניין חצר 718
דשב"ל בתנאי בנזירות 581

ה

ה' זרעונים בערוגה, המקור לכך 265
ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה 412
ה' מינים היא חבילה 836
ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו' 210
ה"א לא היתה סתומה בתחילה 411
האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך 675
האכלת האשה בתרומה ובחולין, ג' דעות
בזה 513
האל הקדוש ושומע תפילה, עניית אמן
אחריהם 203
האל הקדוש, אמר "אדיר המלוכה"
במקומו 389
האל הקדוש, נוסח ברכה זו 389
הבדלה וקידוש כשאיין יין 328
הבדלה עד יום חמישי 213
הבדלה, להסתכל בכוס ובנר 213
הבערה יצאת ללמד על בתי דין בשבת 261
הבערה שלא לצורך ביום טוב 378
הגבהת התורה, מקור לכך מפסוק 620
הגדה של פסח (שיטות הירושלמי
והבבלי) 874
הגדה של פסח, גירסא אחרת בה 329
הגייה בתפילה 197
הגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת 765
הדיוט, פטור מדבר ועושהו 199
הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל 522
הדפסות הירושלמי (מבוא לירושלמי) 173
ה"א (שיטות הירושלמי והבבלי) 894
ה"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה
בביאה 664
ה"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד 664
הוא קודם לאימו לפדות מהשבי 858

היקש של אשת אח לשאר העריות -	249
אינו בירושלמי.....	474
הישר, מהו ספר זה.....	החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס.....
היתלו - עייתלו.....	הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על
היתר מצטרף לאיסור, מחלוקת בזה.....	כך.....
היתר משום פיק"נ שלא ביטלוהו.....	הטבת חלום - אינה בירושלמי.....
היתר נדרים, עיקרו מכאן ולהבא.....	הטוב והמטיב על כלים חדשים.....
הכאה על הכרס.....	הטילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים
הכחשת עדים בעדות על הארנק.....	גדולים לאבנים קטנות.....
הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות	הטילו לכיס חולקים בשווה.....
בו.....	הטלת מים על כותל, מותר אם יש לו
הכניס אוכל לפיו ולא בידך.....	צער גדול.....
הכניס עפר לגינתו - אסור לכתחילה	הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר
לכסות בו.....	אחר.....
הכניסה לו שני כלים.....	הטמנה בצונן.....
הכנסה והוצאה אחת הן.....	הטמנה בשבת והרחקה מהכותל.....
הכנסה והוצאה, מקור האיסור.....	הטמנה, הוכחה משעת הקור.....
הכנסת האורחים של אברהם - אינה	הטמנה, טעם האיסור.....
בירושלמי.....	הטמנת חמין ביר"ט, מחלוקת ב"ה וב"ש.....
הכנסת פירות היא עיקר החזקה.....	הטעה את המלכות בחישוב שטח
הכרזת אבידה משחרב המקדש - ג' ימים.....	הטרקלין.....
הכרעים, תרגום וטעמים, מקורם.....	הטעה לשבח בתנאי בקידושין, בן עיר
הכשר מצוה - עשיית סוכה לולב מזוזה	ונמצא בן כרך.....
תפילין וציצית.....	הטפת ג' טיפות, בע"ש פטור משום
הלבשת הכהנים בימי המילואים.....	רשות מצוה.....
הלוואה לצורך עניים.....	הטפת ג' טיפות, חנווני פטור משום
הלוואה ע"מ שלא לתבוע, שביעית	שהוא טרוד.....
משמטת.....	הטפת נקודות דיו לכתיבה.....
הלוואה שהשטר נכתב קודם נתינת	היה ישן ובא חבירו וישן אצלו.....
הכסף.....	היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה.....
הלוואה, מותר ללוות דינר זהב בדינר	היו להן נשים ונתגרשו.....
זהב.....	היזק ראייה, מה חמור יותר - גג או חצר.....
הלוואת חיטים לשתיים ושלוש שבתות.....	היזק ראייה, פשוט ששמה היזק.....
הלוויה - נשים או גברים תחילה.....	היזק שאינו ניכר - אינו כעושה מעשה.....
הלך אחר לשון בני אדם - אינו	הילוכי ודיבורי - דבר שאין בו ממש,
בירושלמי.....	נזירות בו.....
הלך אחר לשון תורה בנדרים.....	הילך, רבי ורבי נתן נחלקו גם בזה.....
הלך בנדרים אחר לשון בני אדם - קושיא	הילני המלכה, בניה היו ת"ח.....
על זה.....	היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא.....
הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין	היפר הבעל ולא האב, ולהיפך.....
לכו"ע.....	היפר והקים לזמן מסוים.....
הלך לשבות בעיר אחרת לגבי עירובין.....	היפר נדר לאשתו, גם נדרו מופר.....
הלכה כדברי המכריע.....	היקם נדרים, האם אפשר להישאל עליו.....
הלכה כמיקל בדיני פנאי נכתב.....	היקף חלון.....
	היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת.....

548.....	הסבר לנדר בלשון "כאימרא"	777	הלכה כמיקל בין נסך
509.....	הספד לפי מנהג המדינה	282	הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות
199.....	הספד על תלמיד חכם	660	הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי
	הספד של יום ראשון ושל יום שני,	850	הלכה כרבי, האם אפילו מחביריו
768.....	חילוק ביניהם	306	הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ
262.....	הסרת טיט מבגדיו בשבת	760	הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה
	הסתר אסתיר, השעה שנאמר פסוק זה		הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא
800.....	היא הקשה בעולם	528	לאחר מיתה
341.....	הסתרת שם המפורש		הלכה למשה מסיני בדין שאין יודעים
268.....	העברת ד' אמות, מקור האיסור	439	מה מקורו
816.....	העלם טומאה והעלם מקדש, צירופם		הלכה למשה מסיני ואגדה, זקן ממרא
428.....	העם קטפו כרם במועד	804	בה
670.....	הענקה, לאלו עבדים	201	הלכה לפני המת
497.....	העראה בזכר ובבהמה	670	הלכה עוקפת את המקרא
463.....	העראה, המחלוקת בגדרה		הלכות במרחץ ובבית הכיסא - מחלוקת
615.....	הערב שמש, צריך גם בטומאה דרבנן	250	האם מותר
464.....	הערמה להוציא קול שמקודשת לו	757	הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי
696.....	הפיכה, קניין		הלל בשחרית, מדוע אין בו חשש
452.....	הפסק בשניות לעריות	390	מהשונאים
419.....	הפסקה בארבע הפרשיות	319	הלל עלה מבבל, הטעם לזה
705.....	הפקד בגחלת ושלחבת		הלל, הטעם שלא אומרים אותו בר"ה -
310.....	הפקד בחמץ	390	אינו בירושלמי
557.....	הפקד בפני עשרה, דעה כזו	576	הלל, עוף שהיה פורח על גביו היה נשרף
700.....	הפקד ויאוש בטעות, מחלוקת בזה	559	הלל, תלמידיו
	הפרה - מי מיפר בקידושי מאה, יעוד,		המאוררים בגימטריא כנגד מספר
571.....	חרש, שוטה, גרושי ספק	615	האברים
573.....	הפרה והתרה בשבועות	216	המוציא לחם, נוסח הברכה
575.....	הפרה וקיום מקצת, ד' דעות	799	המרים, ספרו
	הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם	450	המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו
853.....	נדחתה חטאתו		המתנת ג' חודשים כשהלך בעלה למדינת
	הפרשות מחלקות, הדעות הפוכות	467	הים
856.....	מבבבלי	467	המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין
	הפרת נדרים - היפר הבעל ולא האב,	696	הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י
571.....	ולהיפך	319	הניחו כתרן וירשו עוה"ב
573.....	הפרת נדרים כשיגרשנה	339	הנץ החמה, איילת השחר ועלות השחר
	הפרת נדרים לעתיד, חכמים השיבו על		הנץ, הקורא שמע לפנייה ולאחריה - אינו
572.....	הק"ו הזה	191	בירושלמי
571.....	הפרת נדרים לשומרת יבם	191	הנץ, קריאת שמע אחריו
570.....	הפרת נדרים שנדרה קודם שנתארסה	515	הנקה, זמן פרישת התינוק
677.....	הפרת נדרים, האם יש בה שליחות		הנקה, מקור מפסוק שמותר לתינוק
	הפרת נדרים, מחלוקת האם תלויה	839	לינוק מנכרית
571.....	במזונות	326	הסבה לאשה בליל הסדר
227.....	הצלת יונה, חנניה מישאל ועזריה, דניאל	218	הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון
		547	הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא"

הר סיני, כנגדו י"ג תעניות..... 395
הר סיני, נסעו ממנו כתינוק הבורח
מבית הספר..... 405
הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס..... 622
הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על
הרוח..... 441
הרדולים לא היה במקדש..... 367
הרהור בברכות..... 203
הרהור בדברי תורה בבית הכיסא..... 204
הרהור, עולה מכפרת עליו..... 354
הרוג שנמצא בין שתי עיירות..... 627
הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב -
אינו בירושלמי..... 407
הרחקה מהכותל והטמנה בשבת..... 742
הרחקת האילן מהעיר, משום צל או נוי..... 744
הרחקת נזיקין, דימוי לקידושי אשה..... 743
הרי את לעצמך - ספק האם מגורשת..... 660
הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה
לשיטה..... 638
הרי זה גיטך ע"מ שתתניהו לי..... 638
הרי עלי וחזר בו ואמר הרי זו..... 410
הרי שלך לפניך, מתי הגזלן אומר זאת..... 713
הריגה, המקור שאבן ועץ צריכים שיעור
כדי להמית..... 795
הריגה, חשש שנשיא יהרוג..... 768
הריגת זכריה, שבע עבירות עברו בה..... 406
הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר
שבע שנים..... 241
הריון, האם אשה מתעברת משני בני
אדם כאחד..... 458
הריני כזה, מתי היא לשון נזירות..... 578
הריני נזיר מאה שנה..... 580
הרכנת הראש מועילה בעדות החודש..... 386
הרן הוליד בן שש..... 476
השבת אבידה לגויים..... 720
השבת גופו, מקור אחר למצוה זו..... 490
השהיה והחזרה - במה המשנה דנה..... 249
השוואה בין התלמודים, האם לנסות
לעשות זאת (מבוא לירושלמי)..... 180
השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי..... 356
השטת דבר במים אסורה בשבת..... 376
השכמה של פועל והערבה של בעה"ב..... 731
השלמת תענית לתינוקות..... 352

הצלת עצמו בממון חבירו, אסור לאחר
שבא ההיזק..... 695
הקב"ה בוכה - אינו בירושלמי..... 437
הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים..... 768
הקב"ה ברא והתחרט..... 400
הקב"ה הורג ממזרים..... 472
הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו
בתשובה..... 381
הקב"ה לא דן יחידי..... 761
הקב"ה לא מביא תקלה לצדיקים - אינו
בירושלמי..... 501
הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים..... 779
הקב"ה מנבא לרעה וחוזר בו..... 806
הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש..... 211
הקב"ה מתפלל ומניח תפילין - אינו
בירושלמי..... 190
הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא -
אינו בירושלמי..... 731
הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשנה..... 404
הקב"ה נראה כבחור וזקן - אינו
בירושלמי..... 442
הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב..... 227
הקב"ה, מעשיו (שיטות הירושלמי
והבבלי)..... 886
הקדש בטעות לבית שמאי..... 587
הקדש ביום טוב, כיצד מותר להקדיש..... 323
הקדש וקידושין לאחר ל' יום..... 680
הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה'
הארץ ומלואה..... 674
הקדש, מחמירים בו כפליים מבהדיוט..... 535
הקדש, מספיק להוסיף כל שהוא כדי
לפדותו..... 527
הקהל, הטעם שאינו בשבת..... 409
הקהל, הפרשות שהמלך קורא בו..... 622
הקהל, ירבעם עשה את העגלים כי חשש
שרחבעם יקרא..... 831
הקיפו אחד או ארבעה..... 541
הקם נדרים, האם אפשר להישאל עליו..... 572
הקמת נדרים בטעות אינה הקמה..... 575
הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע..... 458
הקפת כל הראש ומלמעלה למטה..... 597
הקשה על החבית לבדיקת היין..... 642
הר גריזים והירדן, ק"כ מיל ביניהם..... 620
הר ובקעה, שכר חמור להוליכו בהם..... 730

ו

ו' העריות ביבום, חומרתן	449
ו' עינויים ביו"כ	351
ו' שעות אחר המולד הירח לא נראה	385
ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירושו	481
ודאי ולא ספק - כי ישבו אחים יחדיו	489
והגית בו יומם ולילה	771
ויום מחלקים (שיטות הירושלמי והבבלי)	870
וידוי ביו"כ, נוסחתו	355
וידוי בשעיר המשתלח, גירסא הפוכה במחלוקת האם מעכב	347
וידוי, אדם שיצא להירג ולא רצה להתוודות	782
ויסב חזקיהו אל הקיר	209
ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י	558
וכל משרת - נזיר לוקה עליה	591
ולד ואם רודפים זה אחר זה	794
ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש	449
ולדות, משיכת הבהמה בשביל לקנותם	671
ונושנתם, אגדות על כך אינן בירושלמי	661
וסד בסידי, כך גורסים ברישא	742
וסת, אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק כשהיא ערה	863
ועל המדינות בו יאמר וכו'	381
ושלחה ידה - אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני	711
ושמחתם, מחלוקת האם הוא בלולב או בשלמים	362
ותיקין	191

ז

ז' דברים נבראו קודם העולם - אינו בירושלמי	315
ז' חקירות, המקור להן	780
ז' ימי המשתה, שושבין פסול להעיד בהם	775
ז' ימים סובבים את ארץ ישראל	539
ז' מיני פרושין	233
זב נטמא באונס, המקור לזה	599
זב פרוש, דעה שמותר לו לאכול עם זב ע"ה	242

השמטות הירושלמי שאבדו (מבוא לירושלמי)	176
השמטות הצנזורה מהירושלמי (מבוא לירושלמי)	177
השמעת קול - נקישה על הדלת בשבת	376
השמור ופן הם לא תעשה	262
השתחוואה אינה מעשה	590
השתחוואה באבות ובמודים, מקור לכך	236
השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוא	590
השתחוואה לביצה ולחלוקי נחל	845
השתחוואה למערה - לא אסרה	846
התגאה וירד מנכסיו	570
התחייבות לשמור, מחלוקת רבי וחכמים היא רק בחצר	702
התחילו עשרה ויצאו מקצתם	423
התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י	693
התיר וצם משום שחשש מהיתרו	613
התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו	250
התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית	255
התירו לנחמיה לשתות יין של גוי	684
התנדבות עצים למערכה	404
התנה שאין עליה כל נדר	524
התענה על בנו שימות	280
התפסה - האם כל אחד מתפס בחבירו או בראשון	585
התראה אחת לכמה עבירות	592
התראה לא ניתנה אלא להבחין, דעה זו אינה בירושלמי	809
התראה, אינו יכול לקבל התראה	796
התראה, צריך לומר ע"מ כן אני עושה	780
התראת ספק בספק שיתברר למפרע	479
התראת ספק, גירסא הפוכה במחלוקת	819
התרה והפרה בשבועות	573
התרעה בשביעית	399
התרעה על הגשמים לבורות, זמנה	399
התרת המנעל היא עיקר החליצה	480
התרת נדרים בלי טלית	573
התרת נדרים ע"י מתרגם	572
התרת נדרים, האם צריך לשבת	572

זכין, תן שטר לעבדי 635
 זכר ונקבה בלשון נזירות 580
 זכר משמח ונקבה מעציבה 757
 זכרונות שבתורה, כולן לטובה 609
 זכרותו ונרתיקו של קרן הפרה, לכתובת
 גט 639
 זכריה, שבע עבירות עברו בהריגתו 406
 זכרים, מחלוקת האם גם הם חשודים
 לקלקל את העגונה 488
 זמן בגיטין, גירסא הפוכה במחלוקת זו 637
 זמן המולד, צריך לדעת לפני מוסף 781
 זמן הנדר וזמן האיסור 558
 זמן הקרבת פסח, טעמים של רבי
 ישמעאל ורבי עקיבא 317
 זמן חיבורו של הירושלמי (מבוא
 לירושלמי) 164
 זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי 385
 זמן קרבן התמיד 317
 זמן קריאת שמע עד שלוש שעות
 בדיעבד 192
 זמר ונטע בשבת חייב שתיים 262
 זמרי וכזבי, מלאך הדביק אותם וסתם
 את פיהם 801
 זנות בקטנה 323
 זנות, האם כשרים מזנים 498
 זקן באשה 525
 זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה
 מסיני 804
 זקן ממרא, העבירות שעליהן חייב - אינן
 בירושלמי 805
 זקן ממרא, כך אכתוב עליך 843
 זקן שיורד לפני התיבה בתעניות, דיניו 397
 זקן ששכח תלמודו, כבודו 431
 זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות 495
 זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים 247
 זרוע וביצה בפסח 331
 זרוע, חיתוכה מן האיל בקרבן נזיר 593
 זריזות מביאה לידי נקיות 242
 זריזים מקדימים למצוות - אינו
 בירושלמי 389
 זריקת ציפורניים, איסור זה אינו
 בירושלמי 431
 זרעים בערוגה הם בד' משולשים 266

זבות נידות ויולדות מותרות בדברי
 תורה 204
 זבח בעל מום לע"ז חייב 789
 זבל, מותר להוציאו לרה"ר ע"מ לפנותו
 מיד 737
 זה גיטך ע"מ שתתניחו לי 638
 זה וזה גורם - אינו בירושלמי 308
 זה לא עבר על פתחה של תורה 260
 זהב, כיצד מזקקים אותו 344
 זוגות - נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה
 היו 629
 זוגות, בית דין של מעלה, מאדים ורוח -
 אינם בירושלמי 278
 זוגות, בית דין של מעלה, מאדים ורוח -
 אינם בירושלמי 278
 זוגות, כשפים ושדים - סוגיא זו אינה
 בירושלמי 328
 זוהר נגד הירושלמי, פוסקים כירושלמי
 (מבוא לירושלמי) 181
 זומם נפסל למפרע 708
 זוממים, המזימים צריכים להעיד "עמנו
 הייתם" 809
 זורק אבן, כיצד אינו מזיד 811
 זורק כלי לר' אמות של מת - אסור
 בהנאה 340
 זיבח וקיסר בהעלם אחד, גירסא הפוכה 258
 זיהום כהונה 475
 זי"ן של תזכרו 236
 זיכרונות שבתורה, כולן לטובה 609
 זימון בשניים או בשלושה - תלוי בדיני
 ממונות 219
 זימון, האם חייבים לאכול דגן 221
 זימון, ענייה כאשר לא אכל 224
 זיקה - אין זיקה 451
 זיקה, לכו"ע אין זיקה 451
 זכאי בביתא - בכסף שהבעל משלם לו 509
 זכה לראות את תלמידו דורש 858
 זכויות ועבירות 798
 זכויות לבנה 365
 זכות אבות 339
 זכות היחוס 687
 זכות עקידת יצחק 397
 זכות תולה לסוטה 609
 זכייה, האם יש לחרש 678

זרעים, הירושלמי על סדר זה (מבוא

לירושלמי)..... 167
 זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן 657

ח

חביבים דברי סופרים מדברי תורה 192
 חביבך - דודך 394
 חביות של מים ודבש במדבר 715
 חבית הערבה, מברכים עליה 364
 חבילה 357
 חבילה היא חמישה מינים..... 836
 חבירו, להפיטר ממנו מתוך דבר של
 תורה..... 210
 חבירות למים 445
 חבית יין נסך, שכר שבירתה - אסור 848
 חבית יין שבדקה ובסוף מצאה חומץ 751
 חבית שניקבה ופקקה בסנדל 445
 חבית, אין משתתפין בה שמא ישתה
 אותה 296
 חבל בשן ועין של שפחה 702
 חבל מצרי משום מעשה מצרים 604
 חבל של חמישים אמה, מקדרין בו 293
 חבר, כבוד אשתו לאחר מותו 858
 חברבר הכיש את רבי חנינא בן דוסא 212
 חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי 224
 חברון מזכירה זכות אבות..... 339
 חבריאי, לשון זו..... 210
 חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל 324
 חגי ותשובת הכהנים 615
 חגיגה אינה בשבת, מקור לכך 409
 חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן..... 308
 חר"ל, אסור לכהן לצאת לשם 634, 429
 חר"ל, היתר לצאת לשם 200
 חר"ל, לכהן (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 878
 חר"ל, עיבור שנים שם 563
 חר"ל, רבי התיר להביא משם ירק 562
 חוב בזול, קנייתו 728
 חובו של חבירו ששילם עבורו - מתי
 יכול לתובעו..... 540
 חובות, דיניהם בשלושה דינים 761
 חובל מספריים או צמד פרות 737
 חודש הוא רק כ"ט או ל' יום 385
 חודשים, שמותיהם עלו מבבל 380

חוה, הנחש הטיל בה זוהמה - אינו

בירושלמי..... 481
 חוזרים צריכים להביא ראיה..... 625
 חוטא מהו עונשו..... 812
 חוטאים נוספים שאין להם חלק לעוה"ב..... 797
 חוטאים, בושה להם (שיטות הירושלמי
 והבבלי)..... 891
 חול המועד, דיניו קשים 429
 חול המועד, טעם איסור מלאכה בו 428
 חולב, מגבן ומחבץ בשבת..... 263
 חולדה נקראת אישות..... 427
 חולדה, בני אדם דומים לה 272
 חולה - פסוק, ספר ותפילין בשבילו..... 302
 חולה ומסוכן, גדריהם 654
 חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק..... 352
 חולה, משלם לו את המאכלים היקרים
 שהוא צריך 711
 חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין..... 860
 חומץ, האם יין נעשה חומץ למפרע..... 642
 חומרא לעצמו וקולא לאחרים..... 191
 חומרות (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 871
 חומרות, אסור לטמא את הטהור 439
 חומרי בית הלל 526, 369
 חומרי חיים וחומרי מתים 641
 חומש - פרוטה במעשר שני בקרן או
 בחומש..... 727
 חומש מנכסיו למצוות..... 510
 חומש, אסור לסיים את כתיבתו בסוף
 דף..... 412
 חומת בית פאגי - האם היא בתוך
 ירושלים..... 348
 חוני המעגל, גם סבו ישן שבעים שנה 400
 חונן הדעת בשבת..... 213
 חוסם פרת חבירו לוקה ומשלם..... 505
 חופה, גדרה 510
 חופה, קידושין בזמן החופה..... 494
 חופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב 702
 חוץ לארץ..... עיין: חר"ל
 חוקק על העור - נחשב כתב..... 638
 חורבן בהמ"ק, חשבו שיהיה רחוק..... 588
 חורבן ביתר ובר כוזבא באריכות 405
 חורבן הבית ולידת המשיח 198
 חוששים למיתה 656
 חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג..... 334

חיטי הפסח 740
 חיטין וחיטין - האם הן שתי שבועות 824
 חיי נפש מותר לקנות ביריד 835
 חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור
 ממון 505
 חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית
 דין 785
 חייל רומי, מאכלו לאחר שחלה והבריא 711
 חיים, כיצד בודקים אם האדם חי 353
 חילול השם 699
 חילול השם, שבת, מילה, ע"ז - מה חמור
 יותר 554
 חילול מעשר שני, מתי על מטבע יפה 727
 חילוק המילה "הללויה" 362
 חילוק מלאכות, אינו ב"כ 818
 חילוק קרבנות וידיעות באריכות 856
 חילק, מחלוקת מהם דגים אלו 843
 חיפה - עיפא 819
 חיפה על בת אחותו 644
 חיצת הקנים קנה פחות מג' -
 מועילה כדיומד 286
 חירייה, מקום זה 408
 חירש שהוא קטן 436
 חישוב רוב כאשר חלקם מתו 853
 חישוב תקופות ומזלות, מצוה זו אינה
 בירושלמי 263
 חישובים (שיטות הירושלמי והבבלי) 903
 חכם אינו צריך מופת, אך נביא צריך 805
 חכם עיניו בראשו - שידוע מה יהיה
 בסופו 625
 חכמה או שנים - מי גדול 416
 חכמה יוונית - התירו לבית רבי 255
 חכמה יוונית, טעם האיסור 630
 חכמה, ענווה חשובה ממנה 242
 חכמים במקום "רבי אליעזר" 758
 חכמים הקלו בשחרור 645
 חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי
 חלוקה 558
 חכמים שיצאו מבתייהם ללמוד, מעשים
 אלו אינם בירושלמי 516
 חכמים, המקיים את דבריהם נקרא צנוע 862
 חכר שדה ונשדפה 735
 חכר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן 735
 חלב וקום, מחלוקת רבי יוסי וחכמים 561

חותמו של הקב"ה אמת, הטעמים לכך 762
 חותמות שבכלים, לכר"ע מותר לחותכם 274
 חזירים בעיר, פטורים ממזוזה 237
 חזן שיורד לפני התיבה בתעניות, דיניו 397
 חזקה באכילת ערלה, מחלוקת בזה 745
 חזקה בספק דרבנן, האם מקילים בו 634
 חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת
 ורואה דם 465
 חזקה לאומנים 746
 חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר
 שנתגרשה 746
 חזקה לקניית אשה 664
 חזקה שהם בניה 688
 חזקה, עיקרה הוא הכנסת פירות 745
 חזקות, האם צריך לזרוע שדה פעם
 שלישית 736
 חזקה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון
 פטור מתשלומין 795
 חזקיהו - מחלוקת האם דאג לטהרה 562
 חזקיהו סב אל הקיר 209
 חזקת ג' שנים, המקור לכך 745
 חזקת חי בזקן 640
 חזקת מרוב, לאיזה עניין מועילה 747
 חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר
 פסול 825
 חזרה על הפרשה קודם הסעודה בשבת 237
 חזרה על טעות בקריאה 424
 חטא המרגלים 405
 חטאו ונתמנו פטורים, הטעם 855
 חטאת שהפריש ונשתמד, מחלוקת האם
 נדחתה חטאתו 853
 חטאת שנודעה לרבים - לשלושה 649
 חטף סלע מידה וקידשה בו 678
 חיבור הירושלמי (מבוא לירושלמי) 163
 חיבור לטומאה ולא להזייה 312
 חיבר שתי תקיעות שופר 386
 חיבת אשה לבעלה, מעשים אלה 515
 חיה ובהמה, אורז עיבוריהן 458
 חיה נאמנת, מקור לכך מפסוק 686
 חיה, מדין זה האמינו לפונדקית 492
 חיוב ושלילה (שיטות הירושלמי והבבלי) 901
 חיוב ממון לחייבי מלקות שוגגים 504
 חיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות 644
 חזרתו על כל בעלי לשונות 755

384..... חמה ולבנה, מהלכן
 חמה, הקב"ה יוציאה מנרתיקה לעתיד
 546..... לבוא - אינו בירושלמי
 חמור ותרנגולים אדומים, מרחיקים
 205..... מגלגלים
 262..... חמי טבריה - בשבת ובפסח
 250..... חמי טבריה הותרו כשראו שנתגדדו
 265..... חמישה זרעונים בערוגה, המקור לכך
 836..... חמישה מינים היא חבילה
 חמישים דיוורן לתחומין צריכים להיות
 293..... ישראלים
 850..... חמץ כותים לאחר הפסח
 חמץ מותר בהנאה, דעה זו אינה
 309..... בירושלמי
 309..... חמץ קודם זמנו ביעורו בכל דבר לר"י
 309..... חמץ שגוי הפקיד אצל ישראל ולא ביערו
 310..... חמץ שהפקירו אינו עובר עליו
 712..... חמץ שעבר עליו הפסח, הגונבו משלם
 237..... חנה, מקור לתפילת "ח
 750..... חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד
 חנויות מעוטרות בע"ז, גירסא הפוכה
 836..... במחלוקת זו
 361..... חנוכה - ברכתה "על מצוות זקנים"
 245..... חנוכה, הנס אינו בירושלמי
 254..... חנונות, פירוש
 622..... חנופה, עונשה
 חנות וספינה, מחלוקת אם מפרזים
 728..... עליהם
 חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק
 530..... כשגובה כתובה
 806..... חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת
 227..... חנניה מישאל ועזריה, הצלתם
 חנניה מישאל ועזריה, תשובתם
 774..... לנבוכדנצר
 חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו
 563..... שיפסיק
 882..... חסד לגויים (שיטות הירושלמי והבבלי)
 512..... חסו על כבודם ולא על ממונם
 610..... חסיד שוטה
 211..... חסידים, ברכה בתורתם ובמלאכתם
 235..... חסידים, מגילת חסידים
 813..... חסרונות הירושלמי - מכות פרק ג
 423..... חפית נידה שטבילה במוצאי י"ט
 312..... חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם

818..... חלב, האם הוא בכלל בשר
 212..... חלום רע, תפילה עליו
 212..... חלום, הטבתו - אינה בירושלמי
 546..... חלום, נידוי בו - אינו בירושלמי
 295..... חלון שבין שני בתים לעניין עירוב
 848..... חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך
 295..... חלון שהיקפו תשעים ושישה טפחים
 384..... חלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה
 חלונות תפילה, המלאכים סתמו אותם
 800..... למנשה המלך
 חלונות, האם המלבנות שלהם נמכרות
 747..... עם הבית
 חלוצה וצרותיה, גירסא הפוכה
 448..... במחלוקת ר"י ור"ל
 462..... חלוצה לכהן, האם אסורה מדאורייתא
 845..... חלוקי נחל וביצה שהשתחוו להם
 342..... חלוקת ארץ ישראל בגורל
 חלוקת הארץ היתה לעומדים בערבות
 754..... מואב
 חלוקת שותפות בגוד או אגוד - אינה
 740..... בירושלמי
 480..... חליצה בגרים, מחלוקת האם מועילה
 480..... חליצה ביד ימין
 480..... חליצה במנעל או בסנדל
 458..... חליצה וביאה הן פטור
 482..... חליצה מוטעת, המחלוקת מהי
 454..... חליצה, האם היא קניין או פטור
 483..... חליצה, מחלוקת אם היא שבח או גנאי
 480..... חליצה, עיקרה הוא התרת המנעל
 480..... חליצה, קשירת המנעל
 חליצות פסולות, אלו מהן פסולות על
 481..... האחים
 חליצת בן ט', מחלוקת האם היא כגט
 477..... בגדול
 חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא
 456..... מועילות
 471..... חלל אינו מחייבי עשה לכר"ע
 480..... חלץ הוא והתירה היא ולהיפך
 797..... חלק לעוה"ב, חוטאים שאין להם חלק
 747..... חלק מהים ששייך לעיר
 חלקים שונים מהירושלמי (מבוא
 166..... לירושלמי)
 חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם
 536..... מזונותיה

485.....חרש, הבא על אשתו פטור מאשם תלוי
 485.....חרש, קידושי ביאה שלו כן מועילים
 323.....חרשת שזינתה נאסרת על בעלה
 496.....חרשת, האם יש לה קנס
 חש בראשו יעסוק בתורה - אינו
 292.....בירושלמי
 616.....חשבון המגרש והשדות
 563.....חשבון העיבור
 532.....חשבון חלוקת שלוש כתובות
 287.....חשבון שבעים על שבעים אמה
 520.....חשבון של עישור נכסים
 חשד לקלקל את העגונה, האם גם
 488.....בזכרים
 762.....חשוד על נטילת שכר - פסול לדון
 חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את
 489.....צרתה
 222.....חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים
 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם
 441.....בירושלמי
 566.....חשש שיעבור על הנדר למפרע
 498.....חתונה וברית - סימניהם לא בטלו
 377.....חתונה עם פלונית, תפילה על כך
 841.....חתיכת דג, אסור לשלחה ע"י נכרי
 759.....חתימות העדים
 165.....חתימת הירושלמי (מבוא לירושלמי)
 594.....חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה

ט

407.....ט' באב, מתו בו מתי מדבר
 575.....ט' המקרים בנדרים הם שניים
 ט"ו באב, הרוגי ביתר ניתנו בו לקבורה -
 407.....אינו בירושלמי
 243.....טבול יום הוא מ"ח דבר
 301.....טבי העבד היה מניח תפילין
 טביחה, מחלוקת אם יש בה שליח לדבר
 789.....עבירה
 טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא
 816.....במת
 204.....טבילה, המחמיר בה מאריכים ימיו
 203.....טבילת בעל קרי, שני טעמים לה
 861.....טביתא, שפחתו של רבן גמליאל
 593.....טבל - תבלין
 561.....טבל הוא דבר שיש לו מתירין

347.....חצוצרות צריכות להיות שוות
 334.....חצוצרות, האם בעלי מומין תוקעים בהן
 חצות היום של ערב פסח, דעה שאיסור
 306.....חמץ מדרבנן
 701.....חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד, פירושו
 חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן
 804.....חורין
 645.....חצי עבד וחצי בן חורין, כיצד נעשה
 חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום
 645.....שעובד לעצמו
 חצי קרבנות נזיר, וקרבנות חצי נזיר -
 582.....הירושלמי לא מחלק ביניהם
 חצי תלמודו ממנו ואבית אימו - מי
 858.....קודם
 חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים
 636.....כשר
 253.....חציצה בטבילה של שיר
 255.....חציצה בשערות
 283.....חצירות ובתים במבוי, מספרם
 296.....חצר גדולה וקטנה שנפרצו
 739.....חצר וגג, מה חמור יותר להיזק ראה
 295.....חצר ודקה לגוי
 692.....חצר שאינה של שניהם בניזקין
 חצר שאינה של שניהם ורה"ר, יש דעה
 672.....שמשיכה קונה בהם
 653.....חצר של שליח, האם יכול לקבל בה גט
 256.....חצר, במה מותר לצאת אליה בשבת
 חצר, דעה שקטנה קונה בה ולא בארבע
 653.....אמות
 חצר, לקנות בה דבר שעדיין לא נפל
 718.....לתוכה
 חקירות בעדים, עד אז העדים יכולים
 500.....לחזור בהם
 חקירות עדות, מתי שואלים את העד
 780.....באיזה יובל
 780.....חקירות, המקור שהן שבע
 307.....חרב כחל לא נאמר על כלי שטף
 550.....חרם עכן
 782.....חרמים שעכן מעל בהם
 436.....חרש ואילם ממועטים מ"למען ילמדון"
 496.....חרש וחרשת, ירושה בנישואיהם
 462.....חרש ושוטה, יבום שלהם
 496.....חרש שנתפקח - אין לאשתו כתובה
 678.....חרש, האם יש לו שליחות וזכייה

טומאת ספרים..... 607	טבל, אסור לטמא לכתחילה - המקור
טומטום לא אוכל בקודשים, המקור לכך..... 468	לכך..... 847
טועה בדבר משנה, מחלוקת בזה..... 528	טבלה של פרשת סוטה, יצאו ממנה
טועה בתפילה, להיכן חוזר..... 214	ניצוצות..... 341
טוען טענת גנב, דרשות על פסוקים אלו..... 707	טבלה של רפואות..... 325
טופס ותורף בגט, כמי המשנה..... 639	טבעת בעירבון - לא קנה בה את המקח..... 725
טורח סעודה, מחלוקת אם יש את טעם זה..... 494	טבריא וציפורי, המרחק ביניהן י"ח מיל..... 772
טחינה עם מי שעושה בטומאה, מתי מותר..... 651	טבריה, לא בטלו בה המשואות..... 383
טיט על בגדיו בשבת, הסרתו..... 262	טהור, אסור לטמא אותו..... 439
טיטס - קריאה בשם של רשע..... 273	טהורה ששתתה מי סוטה..... 612
טיפול נשים ותכשיטי נשים..... 311	טובת בניו, אדם רוצה יותר משאר קרוביו..... 521
טל, מחלוקת האם נעצר..... 392	טובת הנאה, האם היא ממון..... 574
טלטול בגנות, דעות הפוכות בזה..... 299	טובת הנאה, תנאי עליה..... 555
טלטול בשבת (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 876	טוויית תכלת לציצית במועד..... 431
טלטול בשעת הסכנה..... 299	טומאה בספק..... 601
טלטול כשלא נח על ד' על ד'..... 301	טומאה דחוייה בציבור לכ"ע..... 321
טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים..... 277	טומאה דרבנן, גם היא צריכה הערב שמש..... 615
טלטול פירות מגג לגג שווה..... 375	טומאה והוצאה, דימוי ביניהם..... 256
טמון באש ובשכחה, ריבוי ומיעוט בהם..... 706	טומאה וטהרה, אריכות בסוגיא זו..... 307
טמון באש, ר"י צריך פסוק לחיבו..... 705	טומאה למת מצוה..... 594
טעה והשמיט את השם בספר תורה..... 412	טומאה, אסור לטמא את הטהור..... 439
טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו..... 314	טומאה, אסור לטמא טבל לכתחילה - המקור לכך..... 847
טעו בחשבון העיבור..... 563	טומאה, מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה..... 651
טעו בתאריך שהובקעה העיר..... 404	טומאה, עיבור שנה בגללה..... 764
טעויות (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 882	טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו וייסדוה..... 243
טעויות בספר תורה, מתי ייגנז..... 275	טומאת גיורת נידה, גירסא הפוכה במחלוקת זו..... 459
טעות בהזכרת גשם וטל..... 393	טומאת התהום, מחלוקת בנזיר שנטמא בה..... 816
טעות של רבי טרפון..... 334	טומאת התהום, מקורה מפסוק..... 322
טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית..... 567	טומאת ידיים, האם הציץ מרצה..... 337
טעימת תבשילי שבת..... 281	טומאת מקדש וקדשיו, כה"ג פטור עליה לכ"ע..... 855
טעינה, מצוה לשונא יותר מלאוהב - אינו בירושלמי..... 722	טומאת מקדש, ביאה במקצת - לא שמה ביאה..... 817
טעם אגדתי (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 878	טומאת מת, טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא בה..... 816
טעם כעיקר, מחלוקת בזה..... 590	טומאת מתכת..... 527
טעמא דקרא, רבי יהודה דריש..... 736	טומאת נבילה בעגלה ערופה..... 627
טעמים, הכרעים ותרגום, מקורם..... 422	
טענה, שיעורה..... 665	
טענו חייטים והודה לו בשעורים..... 540	
טענות הגויים נגד התורה..... 699	

יבם לאחר שחלקו את הנכסים..... 673
 יבמה הולכת למקומו של היבם, המקור
 לכך..... 482
 יבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת
 בחליצה, המקור לכך..... 461
 יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין..... 461
 יבמה לשוק, מחלוקת האם בנה ממזר..... 447
 יברכך טובים, טעם האיסור לומר זאת..... 425
 יבש המעיין ונקצץ האילן בשדה שחכר..... 735
 יבשו או באו מים בשבת בפסי ביראות..... 286
 יבשו ביציו, פצוץ דכא..... 470
 יגע בתלמודו לא במהרה משכח..... 211
 יד ימין בחליצה..... 480
 יד עבד כיד רבו רק לרבי מאיר..... 671
 יד שולטת ונכונית, שיעור ביטול..... 251
 ידבק בשבטו (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 877
 ידו של אדם יכולה להיות כרמלית..... 239
 ידות (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 877
 ידות אוכלים, כתיבת גט עליהן..... 639
 ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן
 בירושלמי..... 545
 ידות נדרים ונזירות, הירושלמי לא הביא
 לכך מקור..... 544
 ידיו יפות, אם הכירו בו לא יכולים
 למחות בו..... 324
 ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, חילוק זה
 אינו בירושלמי..... 545
 ידיעת העתיד (שיטות הירושלמי
 והבבלי)..... 887
 ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא
 תשפיע על דיני קרבנות..... 354
 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... 199
 יהושע בן גמלא הערים להוציא קול
 שמרתא מקודשת לו..... 464
 יהושע בן נון, הטעם שתלו בו את
 קריאת המגילה..... 408
 יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר..... 696
 יהושע ודוד, מלחמותיהם..... 847
 יהושע כיבד את משה..... 458
 יהי רצון על חלום רע..... 212
 יהיו לרצון אמרי פי, היכן אומרים זאת..... 208
 יו"ד שנטל הקב"ה משרי..... 771
 יו"ט האחרון של סוכות, כבודו..... 364
 יו"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים..... 237

טענת גנב, דרשות על פסוקים אלו..... 707
 טרוגיינוס הרשע..... 366
 טריפה, מקור אחר לאיסור אכילתה..... 590
 טרית טרופה, הנודר ממנה..... 561
 טרית של גויים..... 843
 טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם
 לא מפוזרים..... 752
 טרשים שנמכרים עם השדה, ספק
 בצורתם..... 752

י

י' אנשים, מקורם מ"בני ישראל"..... 424
 י' בני המן, כתיבתם..... 420
 י' דברים נאמרו בירושלים..... 710
 י' הדברות בקריאת שמע..... 193
 י' טפחים, המקור לזה..... 239
 י' מסעות נסעה שכנה - אינו בירושלמי..... 388
 י' נזירים..... 589
 י' נטיות, ערבה וניסוך המים - מקורם..... 363
 י' קבים ירדו לעולם וכו' - אינו
 בירושלמי..... 679
 י"ב מיל - שיעור התחום..... 293
 י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני..... 395
 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק
 מהמצוות..... 626
 י"ד שנה כבשו את הארץ..... 281
 י"ד שנה שכבשו וחילקו (שיטות
 הירושלמי והבבלי)..... 881
 יאוש ברשות המתיאש, האם מועיל..... 457
 יאוש והפקר בטעות, מחלוקת בזה..... 700
 יאוש, מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש..... 715
 יאוש, מקורו..... 719
 יאותו - באל"ף או בע"ן..... 291
 יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע..... 852
 יבום אחד פוטר את כל הצרות, המקור
 לכך..... 459
 יבום גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי
 אלעזר ביבומה..... 484
 יבום גרושה שהחזירה - הגירסא היא
 רבי אליעזר..... 484
 יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם..... 864
 יבום של חרש ושוטה..... 462
 יבם לא יורש פי שניים, המקור לכך..... 458

יום אידם, שני טעמים לרבי ישמעאל	י"ט שבמוצ"ש, הבדלה בו
833..... שאוסר גם לאחריו	י"ט שחל בשבת, מחלוקת במספר
834..... יום גינוסיה מקורו בפרעה	הברכות בתפילה
769..... יום הדין, מלך וציבור נידונים בכל יום	י"ט, מותרות בו מלאכות רק מלישה
יום הולדת של פרעה, הוא המקור ליום	ואילך
834..... גינוסיה	י"ט, מלאכה בו היא רק לא תעשה
יום הכיפורים	י"כ נקרא "צומא רבה"
493..... יום הנישואין, טעמו	י"כ שבמוצ"ש, מחלוקת האם מבדילים
333..... יום ולילה במילואים	י"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב
444..... יום טבוח, של מי העורות של הקרבנות	שתיים או אחת
יום טוב	י"כ, אין בו חילוק מלאכות
..... עיין: י"ט	י"כ, האם מכפר לרבי בלא תשובה
יום כיפור	י"כ, חילוק בין עשה ללאו
..... עיין: י"כ	י"כ, מחלוקת האם לפרוט את החטא
יום מותו של דוד	י"כ, שטן לא מקטרג בו - אינו
372..... יום קבורתו של רבי התאריך	בירושלמי
537..... יום שאדם נולד בו - מזלו גובר, מלחמת	י"כ, שישה עינויים
עמלק	יואב פירס את ישראל
387..... יום שהתאריך ביום קבורת רבי	יובל יכול לחול באמצע השמיטה
537..... יום תגלחתו, ספק אם הוא בכל שנה	יובל משמט כספים בסופו
835..... יונה בן אמיטי, מהיכן ומתי היה	יובל, מתי שואלים את העד באיזה יובל
366..... יונה חשש שישבו בתשובה ויקטרגו על	יודע מסכת אחת, צריך להודיע שאינו
806..... ישראל	יודע שתיים
227..... יונה, הצלתו	יוון מגוג ומדי - מי הם
559..... יונתן בן עוזיאל וריב"ז	יוונית - התירו לבית רבי
560..... יונתן בן עוזיאל, אביו הדירו מנכסיו	יוונית, הטעמים שהתירו לכתוב בה ספר
491..... יונתן שידא	תורה
יוסי בן יהודה הוא יוסף הבבלי	יוונית, כתיבה בשבת
697..... יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה	יוונית, מותר ללמד את בתו
697..... יוסף חפני ושמעון אפרתי	יוחנן בן קרח ועדתו
536..... יוסף ראה גם את דמות רחל	יוחסין - כדיני נפשות
855..... יופי (שיטות הירושלמי והבבלי)	יוחסין ותרומה בהמתנת ג' חודשים
888..... יופיו של רבי יוחנן - אינו בירושלמי	יוחסין שעלו מבבל, מחלוקת כמה הם
190..... יופיין של אבישג ושרה - אינו בירושלמי	יוחסין, דעה שהנושא אשה צריך
779..... יוצא מביתו קודם הפסח ודעתו לחזור	לבדוקם לעולם
305..... אין צריך לבדוק	יוחסין, מגילה
649..... יורד לחורבת חבירו ובנאה שלא ברשות	יולדות זבות ונידות מותרות בדברי
529..... יורשים, האם קונים ברה"ר ובסימטא	תורה
655..... יושב כשר לעדות	יולדת ספק זכר ספק נקבה
563..... יושבי א"י חביבים יותר	יולדת, עושים לה מדורה גם בימות
559..... יושבי העיר, נודר מהם	החמה
יחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו	יום אידם בגלויות
676..... יחוד עם ארוסתו, הטעם למנהג ביהודה	יום אידם, מותר לישא ויתן עם גוי
497..... יחוד עם אשתו לאחר שנשבתה, מעשה	שמכיר
602..... בזה	
602..... יחוד, מוסרים לבעל שני ת"ח משום כך	

יפת תואר נאסרה ב"ד שנה שכבשו את	הארץ.....	281
יצאה בת קול שהלכה כבית הלל.....	יצאת מצרים, הקב"ה בעצמו גאל את	451
ישראל.....	יציאת מצרים, יצאו עם כלי זין.....	768
יציאת מצרים, לקחו עמהם עבודה זרה.....	יצירת בריה ע"י כישוף.....	257
יצר הרע - אברהם הפכו לטוב ודוד הרגו.....	יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי.....	364
יצר הרע של ע"ז, ביטלוהו - אינו	בירושלמי.....	791
יצר הרע, כאילו עובד ע"ז.....	יראה ואהבה.....	234
ירבעם עשה את העגלים כי חשש	שרחבעם יקרא בהקהל.....	233
ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא	ותרנית.....	349
ירבעם, כשהעמיד עגלי זהב נבנתה רומי.....	ירבעם, שרהעמיד עגלי זהב נבנתה רומי.....	569
ירדן והר גריזים, ק"כ מיל ביניהם.....	ירושא בנשואי חרש ובנישואי חרשת.....	617
ירושא בנשואי חרש ובנישואי חרשת.....	ירושלים, ברכת כה"ג עליה אינה	831
ירושלים, ברכת כה"ג עליה אינה	בירושלמי.....	831
ירושלים, מהיכן מודדים להר הבית	בעליה לרגל.....	834
ירושלים, נהגו שהופכים את המפה	כשאין מקום לאורחים.....	620
ירושלים, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלים, עשרה דברים נאמרו בה.....	496
ירושלים, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי ובבלי, פסיקה במחלוקותיהם	348
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	(מבוא לירושלמי).....	437
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, דפוסיו (מבוא לירושלמי).....	835
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, חיבורו (מבוא לירושלמי).....	710
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, חלקים שונים ממנו (מבוא	178
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	173
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	163
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	166
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	168
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	172
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	175
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	159
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	754
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	755
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא	814

יחוד, שיעוריו הם לאחר התרת הסינר.....	יחוס לגוי, מחלוקת בזה.....	602
יחוס של שוטרים, זכות היחוס.....	יחיד, אסור לגלות לו את דינו.....	452
יחיד, אסור לגלות לו את דינו.....	יחיתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו.....	687
יחיתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו.....	יין בחזקתו עד מ' יום, דעה כזו.....	757
יין בחזקתו עד מ' יום, דעה כזו.....	יין במים, ביטולו.....	725
יין במים, ביטולו.....	יין ושינה מועטים טובים לצדיקים.....	642
יין ושינה מועטים טובים לצדיקים.....	יין ושמן, ברכה עליהם.....	850
יין ושמן, ברכה עליהם.....	יין יפה יין גרוע וחומץ, לשון מכירתם.....	793
יין יפה יין גרוע וחומץ, לשון מכירתם.....	יין נסך, הלכה כמיקל בו.....	223
יין נסך, הלכה כמיקל בו.....	יין נסך, שכר שבירת חביתו - אסור.....	751
יין נסך, שכר שבירת חביתו - אסור.....	יין קונדיטון, אשקהו למי שיענה.....	777
יין קונדיטון, אשקהו למי שיענה.....	יין שגוי נגע בו שלא בכונה.....	848
יין שגוי נגע בו שלא בכונה.....	יין, האם כלול בתירוש.....	669
יין, האם כלול בתירוש.....	יין, האם נעשה חומץ למפרע.....	848
יין, האם נעשה חומץ למפרע.....	יין, נותנים לעשירות.....	564
יין, נותנים לעשירות.....	יכה יוסי את יוסי, טעם לשון זו.....	642
יכה יוסי את יוסי, טעם לשון זו.....	יכול אני לפטור את כל העולם מהדין -	518
יכול אני לפטור את כל העולם מהדין -	אינו בירושלמי.....	807
יכול אני לפטור את כל העולם מהדין -	יכול להדירה ממזונות רק לדעה	293
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	שמזונות דרבנן.....	521
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ים סוף, היו בו ארבע כיתות.....	398
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ים, חלקו שייך לעיר.....	747
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימות המשיח, אגדות עליהם אינן	319
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	בירושלמי.....	332
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימי המילואים.....	332
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימי המילואים, סדר הלבשת הכהנים.....	539
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימים שסובבים את ארץ ישראל.....	338
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימין או לשמאל בפייס במקדש.....	547
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימין זו שבועה.....	480
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ימין, יד ימין בחליצה.....	839
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יניקה, מקור מפסוק שמותר לתינוק	540
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	לינוק מנכרית.....	537
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	ינתנו נכסי לבני - האם גם לבנותיו.....	774
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ.....	508
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעבור ואל יהרג.....	669
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעוד במוציא שם רע.....	669
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעוד לבן הבן.....	669
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעוד לבנו קטן ושלא לדעת, מחלוקת	516
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	בזה.....	849
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעקב ועשיו הם המקור לחיובי עונה.....	510
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יעקב טמן ע"ז.....	
יכול להדירה ממזונות רק לדעה	יפריש אדם חומש מנכסיו למצוות.....	

יתומים אומרים "ראו מה הניח אבא"	
בפני ב"ד	757
יתומים קטנים, סחורה נגבית מהם	428
יתרא התגייר ונשא את אביגיל	471

כ

כ' שנה, ב"ד של מעלה לא עונשים עד	
אז	806
כ"ד אבות נזיקין - אינו בירושלמי	690
כ"ד חומרי בית הלל	369
כ"ט יום וחצי ותשצ"ג חלקים - אינו	
בירושלמי	385
כאור - מכוור	523
כאימרא, לשון נדר	548
כאשר אב פסק בלי בתו - חכמים מודים	
לאדמון	541
כאשר זמם, הטעם שאין אותו כשהעידו	
שהוא בן גרושה	808
כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת	272
כבוד אביו, טעם המחלוקת	568
כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר	858
כבוד בנות ישראל לכבס בחצר	558
כבוד גרושתו ומעשה על כך	534
כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב	674
כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא	202
כבוד זקן ששכח תלמודו	431
כבוד יר"ט האחרון של סוכות	364
כבוד רבו	568
כביסה, בנות ישראל מכבסות בחצר	558
כביצה או כזית - דעות הפוכות	313
כבש במזבח, גובהו ואורכו	296
כבשו את הארץ י"ד שנה	281
כבשן שנפל לתוכו - אין מעידים שמת	490
כדור, תורה נמסרה כמותו	799
כדי דיבור, שיעורו	435
כדי חלוקה בחצר	558
כדי לתפור בו מלוא מחט, מחלוקת	
בשיעור זה	716
כדעת מי המשנה "כנדרי רשעים"	547
כדת משה ויהודאי	487
כה"ג בכלל כהן הדיוט	594
כה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו	345

ירידה לצורך עליה - האם רוצח בשגגה	
גולה	810
ירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם,	
הטעמים לזה	399
יריחו, דחיה ללימוד ממנה שעיבורה של	
עיר כעיר	565
יריחו, כיבושה	244
יריקה לפני התפילה ואחריה	205
ירק מחו"ל, רבי התיר להביאו	562
ירקרק ואדמדם	362
יש בחצר כדי חלוקה	558
ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא	
ישתוק	762
ישו - בן סטרא הסית ונסקל	491
ישו ותלמידיו, הריגתם - אינה בירושלמי	782
ישו, לחש לעבודה זרה בשמו	840
ישו, מין בשם זה	840
ישו, תלמיד שהביט בבעלת הבית,	
בדומה למעשה בישו	783
ישוב א"י, קניית בתים מגוי בשבת	429
ישור הרגליים בתפילה	188
ישיבה או עמידה בהתרת נדרים	572
ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג	330
ישיבה בצד מתפלל	236
ישמיע לאוזניו את התפילה	197
ישעיה, מנשה הרגו	800
ישענו על הפתחים, גירסא כזו	540
ישראל גלו לשלושה מקומות	803
ישראל וגויים, דינם בר"ה	381
ישראל והאומות	199
ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק	588
ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה	281
ישראל מברך על הרעה, אך גוי קורא	
תגר	391
ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח	
מבית הספר	405
ישראל צריכים לאסוף את הדגן	402
ישראל ראו את המצרים מתים	616
ישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים	685
ישראל, מחמירים ביוחסין שלו יותר	
מבכה	687
ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים	610
יתום גדול, גוים ממנו מעידית	647
יתום ואלמנה, לשחד גויים בשבילים	243

608..... כהן שנוגע באשה
 223..... כהן, איסור להשתמש בו
 634..... כהן, אסור לו לצאת לחו"ל
 כהן, מקילים ביוחסין שלו יותר
 687..... מבישראל
 686..... כהנים גדולים, עבדים נטמאו בהם
 כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים
 333..... גדולים היו בבית שני
 כהנים, אסור להסתכל בהם בשעה
 425..... שמברכים
 כהנים, התירו להם להיטמא לרבי יהודה
 201..... הנשיא
 332..... כהנים, סדר הלבשתם בימי המילואים
 כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם
 498..... תגבה ארבע מאות
 716..... כובס שתפר בגד מצמר אחד
 כוונה בתקיעת שופר לעומד אחורי
 387..... ביהכ"נ
 848..... כוונה, גוי שנגע ביין שלא בכוונה
 268..... כוחלת גודלת ופוקסת בשבת
 265..... כוחלת עין אחת, הטעמים לזה
 383..... כוכבים ומלאכים - עושה שלום במרומיו
 210..... כוכבים, מספרם - אינו בירושלמי
 752..... כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף
 722..... כולכם חייבין בכבודי
 679..... כוס זה ומה שבתוכו
 330..... כוס חמישי בפסח
 264..... כוסות, שיעורן
 662..... כופין לגרש רק פסולים
 737..... כופין על מי שנפל חלקו לבנותו
 506..... כופר לדעה שהוא כפרה, האם הוא קנס
 כופת שאור שייחדה לישיבה - מה דעת
 309..... חכמים
 758..... כורכום, בני רוכל זרעו זאת בכרם לר"א
 598..... כושן רשעתיים
 510..... כתוב נכסיו לבניו
 637..... כתוב סיקרא על גבי דיו חייב לכר"ע
 270..... כתוב על דבר שאינו של קיימא פטור
 כתובי גט, חילוק אם הבעל מנה את
 654..... כולם - אינו בירושלמי
 658..... כתובים זמן למלכות מפני הסכנה
 340..... כותונת שקופה, מילא אותה במים
 220..... כותי כגוי או כישראל

כה"ג ונזיר, במשנה בירושלמי לא מפורש
 593..... שנטמאים למת מצוה
 כה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה
 345..... ברגלו
 כה"ג יוצא אחר נושאי המיטה, מקור
 768..... מפסוק
 כה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים, כמה
 350..... טעמים לכך
 כה"ג לא ראה קרי
 335..... כה"ג מותר לקדש בביאה
 464..... כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי
 334..... כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה
 350..... כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו
 לכר"ע
 855..... כה"ג צדוקי, שלושה מעשים, והאם נהרג
 כשרגמוהו
 336..... כה"ג צריך להיות גדול במראה
 335..... כה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון
 הצדיק
 346..... כה"ג שחטא
 768..... כה"ג שנודע שפסול, האם רוצח בשגגה
 משתחרר
 857..... כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
 334..... כה"ג, דינו באנוסת ומפותת חבירו
 464..... כה"ג, דיני ממונות שלו בעשרים
 ושלושה
 767..... כה"ג, היכן הלך כשנכנס לקה"ק
 345..... כה"ג, מחלוקת אם מתלבש בכליו בכל
 יום
 335..... כה"ג, מתי הוראתו מועילה
 854..... כה"ג, תפילתו
 346..... כהן - לצורך מה מותר לו להיטמא
 200..... כהן אסור לצאת לחו"ל
 429..... כהן בחר"ל (שיטות הירושלמי והבבלי)
 878..... כהן גדול
 עיין: כה"ג
 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב
 229..... בתשובה וחזר לקלקולו
 כהן צדוקי, מלאך נכנס אז לקה"ק
 336..... כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן
 650..... כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן
 619..... כהן שיש מומין בידי ובפניו, ולא הובא
 ברגליו
 425..... כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה
 אחד
 201.....

כיסוי תפילין מפני הגשמים.....	301	כותי קיסרי, מחלוקת אם הם כגויים	
כיפה, באלו מקרים כונסים אליה.....	796	גמורים.....	849
כירה, החזרה כשתלאן.....	249	כותים חשודים על ממון ולא על עריות.....	634
כירה, החילוק בין תוכה לעל גבה.....	249	כותים יושבים בשומרון.....	849
כל "באמת" הלכה למשה מסיני.....	267	כותים שקלקלו - מותר להלוותם	
כל דין שאתה דן וכו', אמרו זאת לר"י.....	308	בריבית.....	851
כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו		כותים, הטעם לפסולם.....	635
בירושלמי.....	643	כותים, חמצם לאחר הפסח.....	850
כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה -		כותים, כמה טעמים לאיסורם.....	849
אינו בירושלמי.....	255	כותל של רה"י דינו כרה"י.....	296
כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים.....	235	כותל, האם עובי עולה מהמניין של ג'	
כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות.....	628	טפחים להרחקת נזיקין.....	742
כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבן.....	580	כותל, כיצד הראשון סמך את כותלו	
כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם		לכותל חבירו.....	743
מלא.....	778	כותל, מותר להטיל עליו מים אם יש לו	
כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו		צער גדול.....	742
בירושלמי.....	571	כותנות, כמה לכל כהן.....	340
כל העוונות נזכרים לה.....	608	כזבי וזמרי, מלאך הדביק אותם וסתם	
כל השומע מבן בנו.....	674	את פיהם.....	801
כל התורה ניתנה למשה מסיני.....	422	כזית או כביצה - גירסא הפוכה.....	313
כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה -		כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי.....	231
אינו בירושלמי.....	371	כי ישבו אחים יחדיו - ודאי ולא ספק.....	489
כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו		כיבוד אב ואם - כולכם חייבין בכבודי.....	722
בירושלמי.....	335	כיבוי גחלת של מתכת.....	339
כל שאינו עולה ליבום אינו עולה		כיבוי מתכת (שיטות הירושלמי והבבלי).....	876
לחליצה.....	457	כיבוס לאחר תשעה באב.....	406
כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו		כיבוש יריחו בשבת.....	244
בירושלמי.....	380	כיכר זה עלי כאמא.....	549
כלאיים, אווז ואווז הים.....	704	כיכרות שנדר מאחת מהן.....	574
כלאיים, שליחתם במועד.....	371	כינה, גירסא הפוכה במחלוקת במלילתה	
כלב שוטה וחברבר הורגים בוודאי.....	224	בשבת.....	241
כלב שוטה, רוח רעה.....	353	כינוי לאלקים - איפופי.....	573
כלבים, גזל מהם.....	841	כינוי כינויים, הלשון "גרוגרת".....	580
כלה רוחצת מפני איבה.....	351	כינוי כינויים, מחלוקת מהם.....	578
כלוי אני ממך.....	545	כינוי נדרים שבועות חרמים ונזירות,	
כלום יש יבום אלא במקום שאין בו,		מקורות מפסוקים.....	544
פירכא זו אינה בירושלמי.....	669	כינוי נדרים, גירסא הפוכה במחלוקת	
כלי זיין.....	257	בגדרם.....	577
כלי מפוחם.....	605	כינוי נזירות, למה התכוון כשאמרם.....	577
כלי עם מים תחת הנר - איסורו רק לרבי		כינוי ערכין ודמים.....	580
יוסי.....	251	כינויים לנזיר שמשון.....	579
כלי ראשון ושני, טעם החילוק ביניהם.....	251	כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות.....	544
כלי שזרקו לד' אמות של מת - אסור		כיסאותיו של הקב"ה - אינם בירושלמי.....	442
בהנאה.....	340	כיסוי הראוי לבור, שיעורו.....	703

- 565.....כפר ועיר, חילוק ביניהם
 840.....כפר סמא - כפר סכניא
 634.....כפר סמיי - כפר סיסאי
 כפרה מתחלקת בין תשובה יום
 354.....הכיפורים וייסורים
 כפרה על שמיעטתי את הירח - אינו
 814.....בירושלמי
 751.....כרובים וארון אינן מן המידה
 471.....כרות שפכה ופצוע דכא, החילוק ביניהם
 471.....כרות שפכה, עטרה עליונה ותחתונה
 744.....כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו
 233.....כרך של גויים ושל ישראל
 כרכום של מלכות אחרת, לא חוששים
 502.....שבעלו
 כרם וקברות צפופים, מחלוקת ר"ש
 599.....וחכמים
 כרמלית, אסור לטלטל ממנה לכרמלית
 269.....אחרת
 690.....כרמלית, המזיק בה
 240.....כרמלית, פירוש המילה
 377.....כרס, אסור להכות בה
 כרשינים, אין שפין אותם בשבת, הטעם
 280.....לזה
 505.....כרת, האם חייב גם מלקות
 692.....כשהזיק חב המזיק, לא גרס זאת
 228.....כשם שאין פרצופיהן דומין וכו'
 כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם
 519.....- אינו בירושלמי
 כשעושים רצונו העבודה נקראת על
 332.....שם - אינו בירושלמי
 265.....כשפים, דברים האסורים לקנח
 כשפים, זוגות ושדים - סוגיא זו אינה
 328.....בירושלמי
 493.....כשפים, זמן הנישואין
 688.....כשר שבגויים הרוג
 473.....כשרות, האם הוזהרו להינשא לפסולים
 683.....כשרות, לא הוזהרו להינשא לפסולים
 498.....כשרים, האם מזנים
 271.....כתב אות בחול ואות בשבת
 411.....כתב אשורי ולשון עברי
 כתב היד של הירושלמי (מבוא
 173.....לירושלמי)
 633.....כתב כל נכסיו לעבדו
 637.....כתב ע"י הטפת נקודות דיו
 307.....כלי שטף, לא נאמר עליהם חרב כחלל
 311.....כלי של חמץ
 267.....כלי שמיטלטל אינו כרמלית
 כלי שמלאכתו להיתר, האם מותר
 277.....לטלטלו לרבי נחמיה
 340.....כלי שרת - סיבה ומסובב
 375.....כלי, האם ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
 446.....כלים בעזרה, כמה היו והטעם לזה
 371.....כלים עם כלאיים, שליחתם במועד
 570.....כלל גדול בתורה, מחלוקת מהו
 591.....כלל ופרט - הכל בכלל
 590.....כלל ופרט מרבה עלים ולולבים בנזיר
 561.....כללים בדברים שדרךן להאכל
 565.....כללים בדברים שדרךן להתכסות
 824.....כללים ופרטים בשבועה
 כללים ופרטים בשבועות ובחתימת הגט,
 824.....דימוי ביניהם
 518.....כלתו ובתו של נקדימון
 189.....כמה אשמורות ביום ובלילה
 333.....כמה כהנים גדולים היו בבית שני
 594.....כמה מקורות לטומאה למת מצוה
 333.....כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן
 716.....כמלוא מחט, מחלוקת בשיעור זה
 547.....כנדרי רשעים - כדעת מי המשנה
 211.....כניסה לבית הכנסת שתי דלתות
 כניסה לחופה, נשים שהוחלפו בה -
 474.....נחשב כאונס
 כנעני.....עיין: גוי
 845.....כנענים עבדו ע"ז על כל הר וגבעה
 כסאו של אביו, דמא בן נתינה עשאו
 675.....לע"ז
 536.....כסות, אב חייב בכסות בנותיו
 770.....כסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו אותו
 664.....כסף ובביאה יחד לקידושין
 671.....כסף שחרור בע"כ
 כסף שטר וחזקה, המקורות שקרקע
 671.....נקנית בהם
 591.....כעין תער, תגלחת כזו לא סותרת נזירות
 כף ב"ר"כ, הכה"ג זורקה באוויר או
 345.....תופסה ברגלו
 344.....כף של יו"כ היא כלי חול
 434.....כפיית המיטה, טעמים נוספים
 כפירה של עד - דינה כעדות שבטלה
 822.....מקצתה בטלה כולה

838.....	ל' צדיקים בעולם	270.....	כתב על דבר שאינו של קיימא פטור
506.....	ל' של עבד, האם הם קנס	343.....	כתב על הציץ
259.....	ל"ט מלאכות, מקור להן	637.....	כתב שאינו נראה
260.....	ל"ט תולדות לכל אב, מכה בפטיש	609.....	כתבי הקודש שאין בהם צורך, מחיקתם
383.....	לא אד"ו ראש כשקידשו ע"פ הראיה	338.....	כתוב לא בא לנעול אלא לפתוח
	לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק	877.....	כתובה (שיטות הירושלמי והבבלי)
217.....	מה לברך	488.....	כתובה היא דין דאורייתא
398.....	לא חטאתי, הקב"ה דן את מי שאומר כך	473.....	כתובה לשניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך
241.....	לא יפלה כליו בשבת שמא יהרוג כינה		כתובה קרועה עם גט שנמצאו - יחזיר
456.....	לא נגע בה חליצה	719.....	לאשה
	לא ניתנה התראה אלא להבחין, דעה זו		כתובה, הוספת תנאי שאם ימרוד בה
809.....	אינה בירושלמי	518.....	ישלם לה
548.....	לא קרבן לא אוכל לך	808.....	כתובה, עדים זוממים עליה
439.....	לא שמעתי, הבושה לומר זאת	531.....	כתובה, קבורה, מלווה ובנות - מי קודם
	לא תגורו - ישב לפני הדיין וראה זכות	487.....	כתובה, תנאים שדרשו את לשונה
762.....	לעני - לא ישתוק		כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה
	לא תהא שמיעה גדולה מראה - אינו	506.....	ומפותה
754, 385.....	בירושלמי		כתובת בנין דכרין, האם המוחלת
	לא תיקום - משל ליד שהכתה את	512.....	כתובתה מחלה גם עליה
569.....	חברתה	507.....	כתובתה לאביה, הטעם לזה
646.....	לא תסגיר, עבד שברח מח"ל לארץ	507.....	כתובתה לעצמה, הטעם לזה
	לא תענה, המתנבא לעקור דבר מהתורה	340.....	כתונת שקופה, מילא אותה במים
806.....	כלול בו	297.....	כתותי מיכתת שיעוריה - אינו בירושלמי
508.....	לא תענה, עדים זוממים לוקים עליו		כתותי מכתת שיעוריה (שיטות
315.....	לא תתגודדו בפורים ב"ד וט"ו	871.....	הירושלמי והבבלי)
588.....	לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן	644.....	כתובה ע"י רקימה על בד
611.....	לאה התכוונה להעמיד שבטים	163.....	כתובת הירושלמי (מבוא לירושלמי)
772.....	לאה ודינה	212.....	כתובת השם, הפסקה בו
815.....	לאו ועשה, חילוק ביניהם בכפרת יו"כ	607.....	כתובת מגילת סוטה
820.....	לאו שאין בו מעשה		כתובת מגילת סוטה על עור בהמה
	לאחר ל' יום בקידושי כסף, שטר	607.....	טמאה
680.....	וגירושין	420.....	כתובת עשרת בני המן
596.....	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרווד רקב	432.....	כתובת שטרי אריס וקבלן במועד
640.....	לאלתר במציאת גט שאבד, שיעורו		כתם, הרואה אותו מטמאה את בועלה
269.....	לבד - כמחיצה	860.....	למפרע
285.....	לבד - כסתום	340.....	כתנות, כמה לכל כהן
598.....	לבן הוא כושן רשעתיים		כתף שנושא משא של ד' קבין, האם יכול
384.....	לבנה וחמה, מהלכן	198.....	להתפלל
187.....	לבנה, בין השמשות תלוי בה	550.....	כתרומת לחמי תודה, לשון נדר
230.....	לבנה, זמן ברכתה		
198.....	לבעול בתולה בשבת		
311.....	לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ		
377.....	לדון בערב שבת	739.....	ל' יום בעיר לקופה
674.....	לה' הארץ ומלואה	838.....	ל' מצוות שיקבלו בני נח

286.....	לילין ורוחין ושידין - אינם בירושלמי	203	לה לה, גזירה שווה
275.....	לימוד אגדה, איסור על כך	434	להוט אחר התורה, אבל
	לימוד אומנות (שיטות הירושלמי	191	להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים
880.....	והבבלי).	211	להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות.
556.....	לימוד אומנות למודר הנאה	227	להיתלות בקב"ה
674.....	לימוד אומנות, מקור לכך	249	להקל כשהשכנות לא ידעו
367.....	לימוד בימי שמחת בית השואבה	377	להתחתן עם פלונית, תפילה על כך
407.....	לימוד בערב שבת, למעט בו	205	להתפלל בקול או בלחש
	לימוד התורה (שיטות הירושלמי		לודים, לא פודים את מי שמכר עצמו
880.....	והבבלי).	646	להם
	לימוד מהראשונים שהולידו קטנים -	633	לווה ומלווה שתפוסים בשטר
791.....	אינו בירושלמי	624	לוחות הברית, גודלם
438.....	לימוד תורה והחזקת הלומדים	624	לוחות הברית, כיצד היו כתובים
433.....	לימוד תורה מועיל נגד מלאך המוות	418	לוחות ובימה שבבית הכנסת, קדושתם
842.....	לימוד תורה, רק לבני אדם כשרים	411	לוחות, הע"ן שבהם עמדה בנס
566.....	לימוד, נדר תענית עד שיסיימו	404	לוחות, הקב"ה ניסה לחוטפם ממשה
	לינה ושינה, האם פוסלות ידיים ורגליים	740	לול של תרגולים יש לו ד' אמות בחצר
337.....	במקדש	361	לולב - ברכתו "על מצוות זקנים"
427.....	ליקוט העצמות והקבורה	360	לולב יבש פסול כי הוא כמת
	ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן		לולב של ע"ז ושופר של ע"ז - חילוק
427.....	ועץ	360	בניהם
	ליקוי חמה ולבנה, סימניהם - אינו		לולב, עליו צריכים להיות טפח חוץ
360.....	בירושלמי	361	מהשדרה
	ליקט תאנים בשבת, ריב"ז בדק על כך	362	לולב, צריך לנענעו ג' פעמים
780.....	עדים	773	לוליינוס ופפוס נהרגו על מצוה קלה
729.....	לישנא מעליא	241	לומד על מנת לעשות
	לכתחילה ודיעבד, האיסור להשוות בכור	620	לומדי תורה, החזקתם
754.....	לאחים	196	לועג לרש, איסור זה
842.....	ללמד תורה רק בני אדם כשרים	505	לוקה ומשלם בחוסס פרת חבירו
574.....	למד במערה שלושה ימים	505	לוקה, האם גם במקום כרת
616.....	למד בק"ו אינו מלמד בק"ו		לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח
	למד מן הלמד (שיטות הירושלמי	726	והמוכר חוזר בו
896.....	והבבלי).		לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות
	למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו	510	רעה
667, 261.....	בחולין	284	לחי ודופן - האם דיניהם שווים
436.....	למען ילמדון ממעט גם חרש וגם אילם	840	לחש לעבודה זרה בשמו של ישו
870.....	למפרע (שיטות הירושלמי והבבלי)	204	ליבו רואה את הערווה
	למפרע, האם תנאי מותר קודם	851	ליבון - עד שינתזו ניצוצות
659.....	שהתקיים	278	לידה בשבת, סומכים על המיילדות
658.....	לנה עימו בפונדקי	198	לידת המשיח והחורבן
829.....	לסטים מזויין הוא גזלן	459	לידת שני בנים בכל חודש
	לעיתיד לבוא אילנות יוציאו פירות		ליידן, כתב היד של הירושלמי (מבוא
394.....	במהרה	173	לירושלמי)
		194	לייט, לשון זו אינה בירושלמי

מאורות, מי שנולד וחי בבית אפל לא	
פורס על שמע.....	811
מאחר לתפילה בציבור.....	203
מאי קעביד הקב"ה - אינו בירושלמי.....	634
מאין באת ולאן אתה הולך.....	606
מאמר וגט ביבמה, גדריהם.....	461
מאמר קונה, מקור לכך מפסוק.....	461
מאמר שלא לדעתה, האם קונה.....	462
מאריך באחד.....	194
מאתיים ארבעים ושמונה אברים,	
בגימטריא "המאורים".....	615
מאתיים בכתובה - באיזה מטבע הם.....	496
מבוי שאורכו כרוחבו.....	294
מבוי שנפרץ מצידו ומראשו.....	283
מבוי, אסור לצאת אליו בקלתה.....	523
מבול, שנה זו אינה ממניין חיי נח.....	379
מבושל - שלוק או צלוי.....	560
מבטלין וחוזרין ומבטלין עירוב.....	294
מביא כדי יין על כתיפו בי"ט.....	374
מבייש תלמיד חכם.....	711
מבנה הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	159
מבעה (באבות נזיקין).....	690
מברך עובר לעשייתו - מחלוקת בזה.....	232
מגבן, מחבץ וחולב בשבת.....	263
מגדל בבל.....	410
מגדף בה, לשון זו אינה בירושלמי.....	257
מגדף, אזהרתו.....	787
מגדף, השומע מהאדם ששמע מהשומע	
את המגדף - א"צ לקרוע.....	788
מגוג מדי ויוון - מי הם.....	410
מגילה - מקור למסכת זו מפסוק.....	417
מגילה ניתנה להידרש.....	408
מגילה, קריאתה לפני קטנים.....	417
מגילת אסתר לא תיבטל.....	410
מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני.....	409
מגילת אסתר, הדרשות עליה אינן	
בירושלמי.....	414
מגילת חסידים.....	235
מגילת יוחסין.....	403
מגילת סוטה נגזרת תחת ציר ההיכל.....	609
מגילת סוטה, האם מטמאה את הידיים.....	607
מגילת סוטה, כמה ממנה תימחק תימחק	
ויערערה.....	609
מגלה פנים בתורה, פירושו.....	797

לעתיד לבוא הסדר: משיח, גוג ומגוג,	
תחיית המתים.....	415
לפנים משורת הדין, רבי חייא שילם	
לפועלים.....	730
לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר	
לצאת לחו"ל.....	200
לקנות חוב בזול.....	728
לשבת לפני ואחרי התפילה.....	211
לשון ארמית, מעלתה.....	619
לשון הכתובה, תנאים שדרשוהו.....	487
לשון הקודש, אב מלמד את בנו.....	363
לשון הקודש, מעלתה.....	242
לשון הקודש, קריאת המגילה.....	619
לשון זכר ונקבה בנזירות.....	580
לשון עברי.....	411
לשון תורה ולשון בני אדם.....	288
לשון תורה, הלך אחריה בנדרים.....	560
לשונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	160
לשונו של הירושלמי, הטעמים לקושי	
בה (מבוא לירושלמי).....	161
לשונות נאים.....	411
לשונות ריבוין או כפולין, האם דיברה	
תורה כבני אדם.....	470
לשונות של שעיר מצורע ופרה.....	343
לשכת הגזית, בשבת הסנהדרין שבה	
ישבה בבימ"ד.....	766
לשכת כה"ג פטורה ממזוזה, מקור לכך	
מפסוק.....	333
לשמה בשטר קידושין.....	640
לשמה, ג' דברים צריכים זאת.....	606
לשמה, האם צריך במזוזה אבני קודש	
ובגדי כהונה.....	340
לשמוע לחכמים.....	451

מ

מ' יום של הר סיני, כנגדם י"ג תעניות.....	395
מ' סאה למקוה, האם הם דאורייתא.....	849
מ"ט פנים לכאן ולכאן בתורה.....	777
מ"ם לא היתה סתומה בתחילה.....	411
מאדים, בית דין של מעלה, זוגות ורוח -	
אינם בירושלמי.....	278
מאה מצוות ביום.....	235
מאור עיניו של אדם.....	405

מודים מודים וקן ציפור מותר לומר	587	מגלח על נזירות אביו
213.....ביחיד	862	מגעה של תינוקת טהור
445.....מודיעית - מודיעין		מגרש את אשתו - האם נחשב כאילו
545.....מודר אני ממך - שניהם אסורים	608	מחל על קינוי
559.....מודר בפניו נשאל בפניו		מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד
556.....מודר הנאה בשביעית, מחלוקת	718	שיתן לה כתובה
555.....מודר הנאת מאכל	659	מגרש את אשתו, לא תדור בשכונתו
353.....מוות, כיצד בודקים אם האדם חי	616	מגרש ושדות, חשבונם
300.....מוחו של תינוק רופס	656	מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה
מוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת	240	מדבר הוא רשות הרבים
512.....בנין דכרין	709	מדבר הקרוב לארץ ישראל
744.....מוכי שחין, ללכת ממערב להם		מדבר שקר תרחק, הלכות שנלמדות
731.....מוכסים שמחלו לשותפין	821	מפסוק זה - אינן בירושלמי
748.....מוכר ונותן, טעם החילוק	498	מדברת פירושו נבעלת
מוכר מה שתעלה מצודתו - דבר שלא	834	מדי ובבל, אידיהם
514.....בא לעולם	410	מדי מגוג ויוון - מי הם
726.....מוכר על מנת שאין אונאה	522	מדיר אותה רק מפרי אחד
753.....מוכר שדה עם שני גבולות וחצי	558	מדיר אחד מהשוק - לא כופין למכור
463.....מוכת עץ ובוגרת - מה חמור יותר		מדיר את אשתו ימתין ל' יום שמא ימצא
781.....מולד, צריך לדעת את זמנו לפני מוסף	522	פתח
385.....מולד, שש שעות אחריו הירח לא נראה	521	מדיר מתשמיש ומדיר מהנאה
315.....מוליך פירות שביעית - ר"י מיקל		מדיר, האם נחלקו במשנה רק בכהנת או
מום לבכור ע"י גרמא, איסור זה אינו	522	גם בישראלית
307.....בירושלמי	522	מדירה לעולם, דעות הפוכות מבבלי
מומים, מחלקות האם פוסלים בפסח		מדרש רבה נגד הירושלמי, כמי פוסקים
325.....מצרים	181	(מבוא לירושלמי)
853.....מומר פטור מקרבן, המקור לזה		מדרש תנחומא נגד הירושלמי, פוסקים
מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא	181	כירושלמי (מבוא לירושלמי)
859.....להתגייר	850	מה מצנינו, אין עונשים ממנו
230.....מוסף של ראש חודש, נוסח ברכתו		מה נפשך בעריות (שיטות הירושלמי
602.....מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד	876	והבבלי)
699.....מועד - שור שנגח ג' מינים		מה נפשך, לא אומרים סברא זו להתיר
690.....מועד לאדם אינו מועד לבהמה	484, 451	עריות
698.....מועד לגוי הוא מועד לישראל	329	מה נשתנה, גירסא אחרת בו
646.....מועד, אסור לעבד לישא בו אשה		מה שעשתה חכמה עטרה, עשתה ענווה
297.....מועטין ומרובין לעירוב, הגדרתם	242	עקב
845.....מוצא שברי צלמים		מה שתעלה מצודתו - דבר שלא בא
281.....מוצאי שבת, איסור שתיית מים בו	514	לעולם
237.....מוצאי שבת, ברכת הלבנה	239	מהלך כעומד
מוצאי שבת, ספק אם כל השבוע נקרא	239	מהלך, מחלוקת בן עזאי וחכמים
657.....כך	836	מהנה עבודה זרה
775.....מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק		מודה במקצת נשבע, הסברא לזה אינה
מוציא פסח, מחלוקת אם מתחייב	826	בירושלמי
322.....כשמוציאו או כשאוכלו	507	מודה בקנס פטור אפילו דיני שמים

מזונות האלמנה, ספק אם היתומים	מוציא שם רע במיועדת שומרת יבם
שילמו לה..... 533	וארוסה..... 508
מזונות לארוסה שהארוס בעל אותה..... 511	מוציא שם רע הוא חידוש..... 504
מזונות לבת אשתו, כיצד מתחייב..... 535	מוציא שם רע שלא כדרכה חייב..... 507, 506
מזונות, שתי הנשים שוות..... 531	מוציא שם רע, אין לו מחילה..... 712
מזונותיה אשתו, חייב בהן עד שיתן לה	מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל..... 541
כתובה..... 718	מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד..... 408
מזונותיו של אדם קצובים מר"ה - אינו	מוקצה - בראשונה היה מותר..... 277
בירושלמי..... 371	מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר..... 369
מזיגת צונן ליין - מותר בגוי..... 848	מוקצה, אסור לגעת בו..... 252
מזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם"..... 809	מורד ומורדת, היו שהתנו שישלמו זה
מזיק בכרמלית..... 690	לזה..... 756
מזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר	מורדת, הטעם שפוחתים לה יותר
הנזק..... 646	מלמורד..... 517
מזיקין, להבריחם בקריאת שמע..... 189	מורה מלשון יראה, שהשערה מפחדת
מזיר את בנו..... 586	ממנו..... 600
מזיר וניזור..... 598	מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד..... 439
מזכה לעובר..... 457	מוריש שחייב, האם נחשב שיש מותר
מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות..... 339	דינר..... 531
מזל גובר ביום שאדם נולד בו..... 387	מושגים (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 901
מזלו של אדם - אינו בירושלמי..... 254	מותו של דוד..... 372
מזלות ברקיע..... 384	מותר בלאות אלמנה שלה..... 532
מזמור לתודה, על מה נתקן..... 815	מותר דינר כשמוריש חייב..... 531
מחאת בן שנוזר - בכל לשון..... 587	מותר עשירית האיפה, גירסא הפוכה
מחבץ, מגבן וחולב בשבת..... 263	במחלוקת..... 295
מחברו של הירושלמי (מבוא לירושלמי)..... 164	מותר קרבנות נזיר..... 586
מחברי הירושלמי, האם ראו את הבבלי	מזבח פגום..... 365
(מבוא לירושלמי)..... 165	מזבח, האדם נברא ממקומו..... 595
מחובר כתלוש, האם ר"מ לשיטתו..... 526	מזהירין מן הדין..... 804, 787
מחובר לקרקע בגט, המקור למעטו..... 639	מזהירין מן הדין (שיטות הירושלמי
מחולות ביום כיפור..... 500	והבבלי)..... 874
מחוסר אבר שנולד כך, דעה שהגויים	מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין..... 477
מקריבים אותו לע"ז..... 836	מזוזה אבני קודש ובגדי כהונה, האם
מחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה..... 460	צריכים לשמה..... 340
מחיאת כף באחורי היד..... 376	מזוזה בעיר שיש בה חזירים..... 237
מחיה המתים, המתעורר מברך..... 207	מזוזה ללשכת כה"ג, מקור מפסוק
מחילה למוציא שם רע..... 712	לפוטרה..... 333
מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד	מזוזה שהוסיף בה פרשה - פסולה..... 805
המלווה..... 540	מזוזה, דיניה..... 425
מחילה, אביו ואימו של בן סורר לא	מזוזות ביציאת מצרים..... 326
יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו..... 793	מזון הבנות, האם גם לעניין זה האשה
מחילת שטר..... 636	נאמנת שבעלה מת..... 487
מחילת שטר, מחלוקת בזה..... 636	מזונות האלמנה, אלמנה שלא תבעה
מחיצה בדבר שאינו קבוע..... 285	אותם..... 533

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה.....	298
מחיצה תלויה ופי תקרה, דימוי ביניהם.....	298
מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך.....	609
מחיקת שם (שיטות הירושלמי והבבלי).....	875
מחיקת שם שלא נכתב בקדושה.....	271
מחלוקות בבלי וירושלמי (מבוא לירושלמי).....	178
מחלוקות הפוכות (שיטות הירושלמי והבבלי).....	897
מחלוקת במציאות.....	310
מחלוקת ואח"כ סתם, כללי הפסיקה.....	398
מחמר בטבילה - מאריכים ימיו.....	204
מחמרים בהקדש כפליים מבהדיוט.....	535
מחמת האונס הוא כשפים.....	493
מטבע ונסדק, גירסא שונה במחלוקת זו.....	713
מטטרון - אינו בירושלמי.....	832
מטלטלין אינם שויר בדברי שכיב מרע.....	758
מטרת השקצים בעולם.....	229
מי גדול - חכמה או שנים.....	416
מי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים.....	843
מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש, שוטה, גרושי ספק.....	571
מי סוטה, האם יש בהן קדושה.....	609
מי פירות מחמיצים.....	311
מי רפואות, ברכה על כך.....	218
מי שאין לו בנים חשוב כמת - אינו בירושלמי.....	569
מי שהיו לו שני תינוקות למול - נוסח אחר במשנה.....	280
מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו.....	676
מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון.....	669
מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום.....	674
מי שנתקיימו דבריו - בלשון סגי נהור.....	589
מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו.....	472
מי שענה בברכות התענית.....	398
מי שפרע, יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו.....	725
מי שריחו רע פטור מראיה.....	437
מיאון - "תלך אמא ותינשא לך".....	483
מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה.....	483
מיאון, נוסח הגט.....	765
מיגו שבעלה מת במלחמה.....	486
מיגו, אין אומרים בממון.....	825
מידה טובה מרובה ממידת פורענות.....	604
מידת הדין - אינה בירושלמי.....	254
מידת הדין, חייבים לקבל אותה.....	785
מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם.....	866
מיועדת במוציא שם רע.....	508
מיטב של המזיק או הנזק - גירסא הפוכה במחלוקת.....	647
מיטטרון - אינו בירושלמי.....	832
מיילדות, סומכים עליהן בלידה בשבת.....	278
מיילדת נאמנת, מקור לכך מפסוק.....	686
מיכל, עונשה.....	367
מילה בפסח גלגל בימי יהושע.....	597
מילה ופסח - מי קודם.....	313
מילה מנוקדת בתורה.....	325
מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר.....	386
מילה, שבת, ע"ז, חילול השם - מה חמור יותר.....	554
מילואים, אם לומדים מקרבנות או מבראשית.....	333
מילואים, מה היה מעכב בהם.....	332
מילים בתורה שאין להן צריכותא, הצריכותא בפסוק בדין אש.....	705
מילתו של אנטונינוס.....	414
מים אחרונים, חשיבותם.....	222
מים אין בהם ממש.....	301
מים ומלח, הטעם שאין מערבין בהם.....	287
מים עליונים ותחתונים.....	395
מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך.....	606
מים צוננים, גוי שמזגם ליין - מותר.....	848
מים ראשונים ומים אחרונים.....	222
מים שמותר לרחוץ בהם בשבת, ואם מתכוון לרפואה.....	273
מים, בתחילה העולם היה מהם.....	440
מין בשם ישו.....	840
מין שקרע את הים ע"י כישוף.....	791
מין, אפיקורוס, צדוקי ובייתוס - כמעט ואינם בירושלמי.....	190
מינים, תשובותיהם.....	226
מינקת אסורה להינשא אפילו אם מת התינוק.....	613

מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את	מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט..... 852
פיהם..... 801	מיעוט בלימוד בערב שבת..... 407
מלאך המוות והמיתה על ידו, אגדות על	מיעוט עבדים..... 707
כך אינן בירושלמי..... 837	מיתה ותשלומין, האם ההורג בלא
מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד	מתכוון פטור מתשלומין..... 795
תורה..... 433	מיתה ע"י מלאך המוות, אגדות על כך
מלאך המוות, אגדות עליו אינן	אינן בירושלמי..... 837
בירושלמי..... 706	מיתה קלה שבקלות..... 604
מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן	מיתה של מלכים שמקטירים בה היא
צדוקי..... 336	ע"ז..... 835
מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, הקב"ה	מיתה, האם דנים שני דינים של אותה
כן..... 346	מיתה ביום אחד..... 778
מלאך שמעמיד את הרוח - אינו	מיתה עובדי העגל..... 610
בירושלמי..... 744	מיתה של רבי אליעזר..... 248
מלאכה בחול המועד, טעם איסורה..... 428	מיתה של צדיקים..... 332
מלאכה ביר"ט היא רק לא תעשה..... 370	מכה את אביו ולא חיסר ממנו..... 804
מלאכה בערב פסח אחר חצות, איסור	מכה בפטיש..... 260
מפסוק..... 314	מכות פרושים..... 611
מלאכה בפורים..... 416	מכות וסנהדרין - סדר המסכתות..... 808
מלאכה בראש חודש..... 314	מכות פרק ג, חסרונן..... 813
מלאכה לא פוסלת במצורע..... 606	מכיר את חבירו בפניו ולא בשמו..... 643
מלאכה שאצל"ג, דעת ר' יוסי, וכמי	מכיר את כליו ביד אחר ישבע..... 715
ההלכה בזה..... 246	מכירת אוויר חורבתו..... 672
מלאכה, דברים רחוקים וקרובים..... 263	מכירת בתו לשפחות אחר שפחות..... 669
מלאכות נוספות שאשה חייבת..... 514	מכירת חמץ לגוי..... 309
מלאכות שבת באריכות..... 262	מכלל לאו אתה שומע הן..... 548
מלאכות שבת, מקור להן..... 259	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה..... 663
מלאכות שחייב משום קוצר..... 260	מכר חצי ראש - האם מכר חצי רגליים..... 750
מלאכי החבלה עוזא ועזאל - אינם	מכר לו אילנות וזית..... 748
בירושלמי..... 348	מכר עצמו ללודים - לא פודים אותו..... 646
מלאכי חבלה אין להם ברכיים..... 826	מכרה את שערך בשביל שבעלה ילמד..... 255
מלאכים וכוכבים - עושה שלום במרומיו..... 383	מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו -
מלאכים ושדים (שיטות הירושלמי	האם משלם ד' וה'..... 709
והבבלי)..... 885	מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי..... 683
מלאכים סתמו את חלונות התפילה	מכשירי מצוה (שיטות הירושלמי
למנשה..... 800	והבבלי)..... 871
מלאכים, אין להם ברכיים..... 188	מכשירי מצוה, מחלוקת אם לר"א כולם
מלאכים, לא להתפלל אליהם..... 227	דוחים את השבת..... 279
מלאכים, שמותיהם עלו מבבל..... 380	מכשפה, באיזו מיתה הורגים אותה
מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה..... 382	והמקורות לזה..... 790
מלבושים מכובדים בשבת, לכן השור	מכשפות, שמעון בן שטח תלאם..... 783
נוגח אז..... 699	מלא תרוד, שיעורו..... 596
מלביש ערומים, הברכה..... 231	מלאך בקודש הקודשים (שיטות
	הירושלמי והבבלי)..... 891

622.....	מלכי בית דוד, ישיבתם בעזרה
	מלכי האומות, יש דעה שגם להם מונים
379.....	מניסן
201.....	מלכים, מצוה לראותם
835.....	מלכים, קטורת במיתתם היא ע"ז
	מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים
743.....	וסימנים
318.....	מלך עוף לאחר חצות של י"ד בניסן
813.....	מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות
592.....	מלקות - מלקות
503.....	מלקות בבן סורר, המקור לכך
505.....	מלקות בחייבי כרת
504.....	מלקות וקרנן יחד, אפשר לחייבם
823.....	מלקות על שבועת שקר, מחלוקת
453.....	מלקות, אין מדברי קבלה
483.....	ממאנת גם לאחר שילדה
	ממאנת שניה ואילונית, מחלוקת אם
523.....	יש להן תוספת כתובה
531.....	ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה
586.....	ממון של אשה, מניין יש לה
338.....	ממונה על הפתילות במקדש
	ממונות ואיסורים (שיטות הירושלמי
869.....	והבבלי)
	ממונות, ב"ד חשודים בהם, אך לא
453.....	בעריות
684.....	ממזר מותר בשפחה לכתחילה
447.....	ממזר מיבמה לשוק, מחלוקת בזה
	ממזר נתין וגר פסולים להוראה, המקור
853.....	לכך
488.....	ממזר קמי שמיא
452.....	ממזר, האם יוצא בו ידי חובת פ"ו
684.....	ממזר, האם יתכן שישא כשרה
	ממזר, פלוני, רועה וכו' - שאלות אלו
347.....	אין בירושלמי
472.....	ממזרים, הקב"ה הורגם
352.....	ממעכים את השיעור
	מנא הא מילתא דאמרי אינשי - אינם
712.....	בירושלמי
374.....	מנה כנגד מנה, אסור לשוקלו ב"ט
	מנהג בירושלים שהופכים את המפה
835.....	כשאין מקום לאורחים
520.....	מנהג המדינה באשה שלא יולדת
509.....	מנהג המדינה בהספדים
732.....	מנהג המקום במקדש אשה

	מלבנות של חלונות, האם נמכרות עם
747.....	הבית
716.....	מלוא מחט, מחלוקת בשיעור זה
	מלווה גזל ובעילה שלא זוכר ממ, מחלוקת ר"ע ור"ט
724.....	מלווה ולווה שתפוסים בשטר
633.....	מלווה ע"מ שלא לתבוע, שביעית
808.....	משמטת
679.....	מלווה, המקדש בו מקודשת לחומרא
760.....	מלווה, מתי יכול לפרוע מהערב
531.....	מלווה, קבורה, כתובה ובנות - מי קודם
550.....	מלווה לשעה נקרא מלווה
419.....	מלוכלך בתורה
287.....	מלח ומים, הטעם שאין מערבין בהם
285.....	מלחמה, גזל עצים בה
	מלחמה, היציאה אליה אינה ע"פ סדר
622.....	הפסוקים
	מלחמה, הקב"ה מסייע לישראל נגד
623.....	הגויים
486.....	מלחמה, עד אחד נאמן בה
847.....	מלחמת דוד ויהושע
387.....	מלחמת עמלק
244.....	מלחמת רשות בשבת
	מלחמת רשות ומלחמת מצוה, גזל עצים
285.....	בהן
625.....	מלחמת רשות ומצוה, מחלוקת בגדריהם
	מלילת כינה בשבת, גירסא הפוכה
241.....	במחלוקת
280.....	מלים אנדרוגינוס בשבת לר"י, המקור
721.....	מלך הודו ואלכסנדר
769.....	מלך וציבור נידונים בכל יום
785.....	מלך ישראל הורג רק בסיף
856.....	מלך ישראל ומלך יהודה שווים
	מלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה,
767.....	הטעם לזה
856.....	מלך שבורח דינו כהדיוט
769.....	מלך, האם דן
599.....	מלך, קברו לא מתפנה
389.....	מלכויות וזכרונות ושופרות - כנגד מה
592.....	מלכות - מלקות
387.....	מלכות הרשעה מצליחה ע"י ביטול תורה
	מלכות לא נוגעת בחברתה - אינו
342.....	בירושלמי
658.....	מלכות, כותבים את זמנה

מסכת שנסקל.....	491	מנהג יהודה שיתייחד עם ארוסתו, טעמו....	497
מסכת הוריות, הירושלמי עליה (מבוא		מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות.....	731
לירושלמי).....	168	מנהג, קונסים את העובר עליו.....	837
מסכת מגילה - מקור לה מפסוק.....	417	מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם	
מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב), הירושלמי		בירושלמי.....	560, 373, 322
עליה (מבוא לירושלמי).....	166	מנהגים בסדר הברכות בראש השנה.....	389
מסכת שקלים, הירושלמי עליה (מבוא		מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש.....	314
לירושלמי).....	167	מנהגים שנשים או גברים תחילה	
מסכתות אבות והוריות, הירושלמי		בהלוויה.....	769
עליה (מבוא לירושלמי).....	166	מנהגים שעלו מבבל לישראל.....	363
מספר האברים, בגימטריא "המאריים".....	615	מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו,	
מספר הברכות בתפילה, קושיא על זה.....	207	מלכויות.....	379
מספריים, החובלם.....	737	מנודה הוא גם לשון נדר, מקור לכך	
מסקנה (שיטות הירושלמי והבבלי).....	892	מפסוק.....	546
מעבד ומשרטט הם אותו אב מלאכה.....	263	מנורות בבית השואבה, כמה ספלים היו	
מעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב.....	267	בהם.....	367
מעברין - באל"ף או בע"ן.....	291	מנחת סוטה שנשמאה - האם נשרפת או	
מעוברות ומניקות, דינם בתעניות.....	395	נפדית.....	612
מעוברת ועדיין היא בתולה.....	497	מנחת סוטה, האם מגיש את המנחה או	
מעוברת חבירו ומינקת חבירו.....	613	את הכלי.....	608
מעוברת חוזרת ומתעברת.....	457	מנחת סוטה, חכמים מודים לר"ש	
מעוברת, תפילה שתלד זכר.....	232	בדיעבד.....	608
מעות חיטים.....	740	מניח תפילין בלילה עובר בעשה.....	300
מעות קונות מדאורייתא, המחלוקת בזה.....	725	מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל.....	539
מעות קפוטקיא, הסבר המחלוקת הפוך		מניין, התחילו עשרה ויצאו מקצתם.....	423
מהבבלי.....	541	מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי.....	260
מעין אחד הוא בניה, מחלוקת		מניית ישראל, איסור זה - אינו	
משולשת בזה.....	861	בירושלמי.....	337
מעין המאורע, מקומו בתפילה.....	208	מניקות ומעוברות, דינם בתעניות.....	395
מעין שבע פוטרת מקידוש.....	328	מנלן שפצו עזא הוא בביצים.....	470
מעני מעיני - ג"ש מע"ז לשאר המצוות.....	854	מנסך במשנה הוא מערב.....	648
מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה		מנעל וסנדל, במה מהם חולצים.....	480
חדשה.....	390	מנעלי, גנבו אותם בבית הכנסת.....	722
מעלות בקודש, י"ג או י"ב.....	445	מנשה הרג את ישעיה.....	800
מעלת המתגייר לשם שמים.....	685	מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו	
מעקה, בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל		את חלונות התפילה.....	800
העליה לבנותו.....	737	מסוללות - מסלדות.....	658
מערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא		מסורת (שיטות הירושלמי והבבלי).....	897
עירב".....	372	מסיח לפי תומו, מדוע האמינו לפונדקית.....	492
מערבין בדבר שהוא שבות.....	288	מסייעים בבית הגרנות.....	574
מעה שהשתחוה לה - לא אסרה.....	846	מסיקים בכלים ביר"ט לכו"ע.....	374
מעה, מי שנולד וחי בה לא פורס על		מסירות נפש (שיטות הירושלמי והבבלי).....	880
שמע.....	811	מסירות נפש של בית דין.....	244
		מסירת משכוכית, דלי ומפתח.....	672

מפקיר עבדו צריך גט שחרור 644
מפריש משל עצמו על החוב 641
מפרפר - אפשר שנעשה לו נס 626
מפרשי הירושלמי (מבוא לירושלמי) 172
מפתה שפחה פטור מקנס 503
מפתח, קניין ע"י מסירתו 672
מפתחות שלא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי 392
מצא אבידה על גבי הפתח 720
מצא אבידה על הכיסא של שולחני 720
מצא גט ועימו כתובה קרועה - יחזיר לאשה 719
מצבת אחת עשו כמה צבתות 303
מצה בערב פסח 326
מצה ישנה 357
מצה מתובלת 311
מצה עבה 311
מצודות, חילוק בין גזל מדרבנן ומדאורייתא 651
מצוה הבאה בעבירה 360, 272
מצוה להפך בזכות הנידון, מקור אחר לזה 781
מצוה לראות מלכים 201
מצוה מהתורה לשמוע לחכמים 451
מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד נענשים עליה 751
מצוות, יפריש להן חומש מנכסיו 510
מצוות, קיומן (שיטות הירושלמי והבבלי) 890
מצורע חשוב כמת - אינו בירושלמי 569
מצורע נזיר, שערו 597
מצורע, מלאכה לא פוסלת בו 606
מציאה, אומן שמלמד תינוקות זוכה בה 650
מציאות, בדיקתה 310
מציאות, ראיות ממנה (שיטות הירושלמי והבבלי) 897
מציאת אשה לבעלה, הטעם לזה 519
מציאת האשה לבעלה או לעצמה 519
מציאת עבד עברי ועבד כנעני, החילוק ביניהן 718
מציאת פועל, האם היא לבעל הבית 718
מצניע את הקץ בכותל חייב 696
מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו 833

מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק 609
מעת המכפלה, סדר קברי האבות 403
מעשה ותלמוד, מה גדול 313
מעשה מצרים 604
מעשה מרכבה, התורה דומה לאש ושלג 441
מעשה צדיקים גדולים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי 495
מעשה קודם לתנאי 681
מעשה קניין בנכס כאשר סבור שהוא שלו 529
מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין 692
מעשה שבאמצעו שינו את הפסק 706
מעשי בת אשתו לעצמה 536
מעשי הקב"ה (שיטות הירושלמי והבבלי) ... 886
מעשי ידיה של קטנה שנישאת שלא לדעת אביה, למי שייכים 678
מעשי ידיה, משייר לעצמו ומגרשה 656
מעשי פריצות של האשה 523
מעשיו של הקב"ה בכל יום - אינם בירושלמי 832
מעשים (שיטות הירושלמי והבבלי) 879
מעשים, בכמה פוסק 729
מעשר אני, בקונם שאהנה לבריות 574
מעשר בימי עזרא, האם היה מדאורייתא 466
מעשר שני - פרוטה בקרן או בחומש 727
מעשר שני טמא, ספק אם לוקה על אכילתו 615
מעשר שני, מתי מחללו על מטבע יפה 727
מעשר, בראשונה היה מתחלק לשלושה 629
מעת לעת, שרייה במפלת קליפה 864
מפה, נהגו בירושלמי שהופכים אותה כשאינן מקום לאורחים 835
מפותה ואנוסה, כתובת בנין דכרין ומזון הבנות 506
מפותת ואנוסת חבירו לכה"ג 464
מפלת חתיכה, טעם המחלוקת 864
מפלת קליפה - שרייה מעת לעת 864
מפלת שפיר מרוקם - דומה לחגב 865
מפלתן של רשעים, הקב"ה לא שמח בה 779
מפני התקנה, פירושו 640
מפקיר - מחלוקת האם יכול לחזור בו 557
מפקיר לזמן, מחלוקת בזה 557

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת.....208	מצרים כוש ורומי יביאו דורון למשיח -
מקום שבתי דין קבועים בכל יום 494	אינו בירושלמי 329
מקום ששמו "חמק".....478	מצרים, הסיבות שנגאלו משם 393
מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם	מצרים, הקב"ה בעצמו גאל את ישראל
- אינם בירושלמי 712	משם 768
מקח טעות בקרקע 534	מצרים, לא לשוב אליה 366
מקיים דברי חכמים נקרא צנוע 862	מקביל פני רבו כמקבל פני שכינה,
מקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא.....778	ואע"פ שלא צריך לו 805
מקיף וניקף, גדר ג' רוחות מסוג אחד	מקבל פני רבו כאילו מקבל פני השכינה.....292
ואת הרביעיית מסוג אחר.....739	מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך
מקלו של רבי מאיר היה מלמדו.....431	לזורעה פעם שלישית.....736
מקמץ הוא מקמץ צואה.....525	מקבל שדה לזורעה קטנית, האם יכול
מקפה של גריסים אינה ממחרת	לזורעה תבואה.....736
להתקלקל.....360	מקבל שדה מחבירו - מי חייב בתרומות
מקצת אשתו - ארוסה ושומרת יבם 613	ומעשרות.....735
מקצת היום ככולו הוא דיעבד.....583	מקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח.....709
מקרא את הכהנים צריך להיות ישראל.....650	מקדיש את עבדו - לא יצא לחירות.....514
מקרא, המקור שמותר לקבל עליו שכר.....556	מקדרים בהרים בתחומין היא מחלוקת.....293
מקראות שאין להם הכרע.....841	מקדרין בחבל של חמישים אמה.....293
מקראות שנאמרו במשל.....508	מקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום.....732
מקרה שמתירים בנפל לים.....491	מקדש במלווה מקודשת לחומרא.....679
מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי	מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת.....683
מתים.....641	מקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת,
מקרעים לעדים נייר חלק.....638	עושים קצצה.....502
מראה - התירו לבית רבי.....255	מקדש פסולה - כסף קידושה שלה.....535
מראה דעת וקול, שונים בהם.....779	מקדש ראשון ושני, הירושלמי לא מחלק
מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט.....653	בניהם לעניין עולי רגלים.....394
מראית העין מותר בחדרי חדרים.....298, 249	מקדש שני, דברים שחסרו בו.....396
מרגלים, חטאם.....405	מקדש, לא היה בו הרדולים.....367
מרד ציפורי.....489	מקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה.....682
מרבין ומועטין לעירוב, הגדרתם.....297	מקווה, האם מ' סאה הם דאורייתא.....849
מרובע בבריות - אינו.....552	מקום דירה לעירוב, דעות הפוכות בזה.....294
מרזב, לאיזה עניין מועילה חזקתו.....747	מקום הוי סימן.....720
מרחיקים את הסולם מהשובך רק	מקום החמה בזמני התקופות, הארון
כשהוא לימין.....743	היה מכוון את הרוחות.....292
מרחץ - מחלוקת האם מותר לשאול בו	מקום המחיצה, האם נחלקו בה ר"א
הלכות.....250	וחכמים.....299
מרחץ, קדימה בו.....697	מקום הסוגיא (שיטות הירושלמי
מרחצת לו רגליו, הטעם לזה.....515	והבבלי).....900
מרחק בין הכתב לחתימות העדים.....759	מקום השכינה בגלות ובגאולה.....364
מריש, אין משיבים אותו משום ישוב	מקום חיבורו של הירושלמי (מבוא
א"י.....649	לירושלמי).....163
מרכבה, חשמל, סנדלפון, דינור - אינם	מקום נתינת הגט, מראה מקום הוא לו.....653
בירושלמי.....441	מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....302

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה 671
 משך שתי תקיעות שופר כאחת 386
 משכב זכור, הנשכב צריך להיות בן ג' שנים 787
 משכוכית, קניין ע"י מסירתה 672
 משכיר חייב לעשות מקום מזוזה 734
 משכיר יכול למכור את הבית 734
 משכן מספריים או צמד פרות 737
 משכן, האם נחשב לעולם או לשעה 292
 משכן, כמה פעמים העמידוהו ופירקוהו 333
 משל לגזירות דרבנן מסרים 250
 משל, ג' מקראות שנאמרו במשל 508
 משלי ותהילים מעוררים 336
 משלם ולוקה בחוסם פרת חבירו 505
 משמר כהונה, קשה לפני המקום לעוקרו 368
 משמרות, מדוע לא הפחיתום 368
 משמש עם הטהורה ונטמאת 855
 משנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה
 בברי וברי 734
 משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת המשנה 275
 משנה לגבי ביעור חמץ - רבי מאיר 308
 משנה לגבי לימוד בעריות - רק לרבי עקיבא שהפסוק מיותר 440
 משנה שאינה צריכה 460
 משנה שלא כתב לה כתובה - רק רבי מאיר 511
 משנה, גרסאותיה (מבוא לירושלמי) 162
 משנה, צריך לפרשה באופן אחד 683
 משניות גדולות 859
 משניות, חלוקתן בירושלמי (מבוא לירושלמי) 162
 משעה ראשונה או בסוף נותן כסף ליעודים 668
 משפט בין שניים שלא רצו את האבידה 721
 משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה 195
 משקוף ושתי המזוזות 326
 משקל "קרט" 725
 משרבו המגדפים פסקו לקרוע 788
 משרה בפירות שביעית 573
 משרטט ומעבד הם אותו אב מלאכה 263
 משרטט על העור - נחשב כתב 638
 משרת - נזיר לוקה עליה 591

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה 517
 מרקוליס, אבנים שרחקות ממנו מותרות 846
 משא ומתן עם גוי שמכיר - מותר 832
 משא של ד' קבין, האם הנושא אותו יכול להתפלל 198
 משביע את הסוטה ואח"כ כותב או להיפך 606
 משביע עובר ולא המושבע 568
 משביעו רעב נאמר גם על אשה 517
 משביעים אותו על דעתנו 551
 משה במצרים, קולו 318
 משה ואהרן בימי המילואים 332
 משה טיפש ותורה פלסטר, לישנא מעליא 729
 משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק עבירה 815
 משה תיקן ימי משתה וימי אבל 495
 משה, כיצד ברח מפרעה 227
 משה, לזכרו בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת 866
 משה, ניתנה לו בסיני מגילת אסתר 409
 משואות לא בטלו בטבריה 383
 משואות, מי ביטל אותן 383
 משוך לא אוכל בתרומה, מדוע 469
 משיא אשה לבנו זכה בבית 512
 משיח, אריכות בענייניו - אינה בירושלמי 798
 משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים 415
 משיח, מצרים כוש ורומי יביאו לו דורון - אינו בירושלמי 329
 משיח, שמו 198
 משיכה (שיטות הירושלמי והבבלי) 873
 משיכה בבהמה, מקור לכך 672
 משיכה ומעות - המחלוקת מה קונה מדאורייתא 725
 משיכה, יש דעה שקונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם 672
 משיכה, מדוע הוזכרה במשנה 673
 משיכה, ספינה נקנית בה לכו"ע 533
 משיכת בהמה בשבת עושה חריץ בקרקע ... 253
 משיכת בהמה לקנות את המשאוי שעליה 671

מתנה על עונה - האם היא תנאי	
שבממון	732
מתנות כהונה - כדי שילמדו	772
מתנת קטן לא מועילה	650
מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם	
פירש איזו שדה	533
מתנת שכיב מרע, גדריה	457
מתעברת משני בני אדם כאחת	458
מתעורר מברך מחיה המתים	207
מתעסק בחלבים ועריות חייב	270
מתפס נדר במה שסמוך בפסוק	547
מתפלל צריך להסב פניו לכותל	209
מתפלל, מותר לו לשבת בצד מתפלל	
אחר	236
מתקף לה, לשון זו אינה בירושלמי	204
מתרגם, התרת נדרים בעזרתו	572

נ

נא, לשון נזירות	577
נאמן עלי אבא, האומר זאת - מתי יכול	
לחזור בו	773
נאמנות על בנו ועבדו	755
נאמנות של נשים	339
נבואה לרעה, הקב"ה חוזר בו	806
נבוכדנצר שחיק עצמות	421
נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך	805
נביא, חנניה בן עוזר היה בתחילה נביא	
אמת	806
נביא, קברו לא מתפנה	599
נביאים הראשונים, מי הם	629
נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא	
תיבטל	410
נביאים, תקנותיהם (שיטות הירושלמי	
והבבלי)	891
נבילה, איסורה לא חל על איסור שקץ	369
נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג	497
נבעלת ורואה דם, חזקתה בפעמיים או	
בשלוש	465
נגח ג' מינים, האם נעשה מועד	699
נגיעה באשה	608
נגיעה במקצה אסורה	252
נגיפה היא אב	690
נגזז ספר החכמה	631

משתאות, הטעם שבתחילה היה מותר	
לשיר בהם	629
משתחוה לביצה ולחלוקי נחל	845
משתחוה למערה - לא אסרה	846
מת אחד מהשעירים, איזה שעיר קרב	347
מת הבעל, האם האב יכול להפר	570
מת מצוה אינו מצוי	598
מת מצוה, אבר	594
מת מצוה, במשנה בירושלמי לא מפורש	
שנטמאים לו	593
מת מצוה, מקורות לטומאה	594
מת מרגיש את הרימה - אינו בירושלמי	201
מת שומע את קילוסו	844
מת, הזורק כלי לד' אמותיו - אסור	
בהנאה	340
מת, הלכה לפניו	201
מת, עגלה ערופה נלמדת ממנו	850
מתגייר לשם סיבות שונות	685
מתגייר לשם שמים, מעלתו	685
מתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה	658
מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם	
מזונותיה	536
מתו בעין הרע	763
מתו לפניו, לא אוכל כל צרכו	200
מתו שלושת בניה מהמילה	465
מתוך שהותרה לצורך - מחלוקת	
אמוראים	369
מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש,	
ומתי לא מועילה	400
מתיירא מעבירות, לא מפרסמים אותו	625
מתים שהחיה יחזקאל, סוגיא זו אינה	
בירושלמי	797
מתים, האם יודעים מענייני העוה	196
מתים, האם יקומו בבגדיהם או	
בתכריכים	537
מתכבד בקלון חבריו	443
מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר	272
מתכת, כיבויה (שיטות הירושלמי	
והבבלי)	876
מתן שכר לעוה"ב, הקב"ה מראה אותו	
לצדיקים קודם מיתתם	844
מתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא	
תענה"	806

נוסח הירושלמי, שיבושיו (מבוא)	נגעים בספק	599
לירושלמי).....	נדבת ציבור, קדימויות בקרבנותיהם	857
175.....	נדר הוא דשיל"מ	561
נוסח התפילה, לא לשנות ממנו	נדר הוא כשיש בו ממש, המקור לכך	548
393.....	נדר שהיפר לאשתו, מופר גם לו	585
נוסחאות הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	נדר של רבים ונדר ברבים	559
175.....	נדר שנה לאחר שהתעברה	567
נושא איילונית לא חוזר	נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת	
625.....	אחת	552
נושא אשה, יש דעה שצריך לבדוק את	נדר תענית עד שיסיים לימודו	566
היוחסין לעולם	נדר, אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש	
687.....	צריכים היתר	551
נושא את אחות אשתו - הטעם שאשתו	נדר, לשון נזירות לא מועילה במקומו	581
מותרת	נדר, לשונו (שיטות הירושלמי והבבלי)	873
476.....	נדרים הקדש, קונם מועיל להם	547
נושא ונותן בחשבון, לא משביעים אותו	נדרים - האם טוב לידור	546
828.....	נדרים ושכירות בתים, דימוי ביניהם	567
נושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו	נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים	567
613.....	נדרים, הלך בהם אחר לשון בני אדם -	
נושא משא של ד' קבין, האם יכול	קושיא על זה	565
להתפלל	נדרים, הלך בהם אחר לשון תורה	560
198.....	נהוראי הוא גם שם של אישה	201
נושאי המיטה, מקור מפסוק לכך שכה"ג	נהנה ומהנה עבודה זרה	836
יוצא אחריהם	נהר פרת, ברכה עליו	226
768.....	נהרות אפרסמון - שכר לצדיקים	844
נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל	נוגע בעדות - בפ"נ ובפ"נ ואני הוא עד	
202.....	שני	636
נותן ומוכר, טעם החילוק	נודר בתורה ובכתוב בה	548
748.....	נודר הנאה מבית אחותו - היא דעת ר"י	568
נותן טעם, שיעור האיסור בתערובת	נודר כאילו בנה במה לע"ז	569
593.....	נודר מבני העיר ומיושבי העיר	559
נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה	נודר מבשר, האם מותר בעופות	564
518.....	נודר מירק - נחלקו גם בממונות, הפקר	
נותנים כלי תחת הנר לניצוצות, הטעם	והקדש	564
לזה	נודר מירק, סברותיהם של ר"ע וחכמים	564
251.....	נודר מכיכר מערבין בו	288
נותנים לבעל הבור שהות לכרות ארזים	נודר מתירוש, מחלוקת אם מותר ביין	564
מהלבנון	נודר על דבר אסור, מחלוקת גדולה בזה	578
703.....	נוה יפה בודק, מקור לכך	541
נותנים לבת השניה רק אם השיאו את	נוה, לשון נזירות	577
הראשונה	נוכרי	עיי' גוי
520.....	נולד בנדרים, דברים שהם כנולד	569
נותר טמא משום היסח הדעת	נולד בפתח, דעה שרבי אליעזר חזר בו	569
330.....	נוסח גט חליצה	482
נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב), הירושלמי על		
מסכת זו (מבוא לירושלמי).....		
166.....		
נזיקין בחצר שאינה של שניהם		
692.....		
נזיקין בנשים, המקור לכך		
692.....		
נזיקין, לא משלם מקרקע שירש לאחר		
הנזק		
646.....		
נזיר וכה"ג, במשנה בירושלמי לא מפורש		
שנטמאים למת מצוה		
593.....		
נזיר לא יפריש קרבנותיו לפני שנדר		
נזירות		
582.....		
נזיר לא שותה ד' כוסות		
592.....		
נזיר למפרע		
588.....		
נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים		
578.....		
נזיר ממורט, גירסא הפוכה במחלוקת		
593.....		
נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום		
579.....		
נזיר מצורע, אלו ימים עולים לו		
596.....		
נזיר מצורע, שערו		
597.....		
נזיר סותר שבעה, המקור לזה		
583.....		

נטילת ידיים, שומרים אוכלים במקומם	נזיר פעמיים ונשאל על אחת - בטלה
בלעדיה..... 222	השנייה..... 583
נטילת לולב, צריך לנענעו ג' פעמים..... 362	נזיר צריך לגלח את כולו, מקור לכך..... 591
נטילת שכר, החשוד על כך פסול לדון..... 762	נזיר שגילח בתער - האם סותר הכל..... 582
נטלוה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא..... 715	נזיר שמשון, כינויו..... 579
נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא..... 321	נזיר שנטמא בטומאת התהום, מחלוקת
נטע וזמר בשבת חייב שתיים..... 262	בזה..... 816
נידה חלה ונר - הטעם שניתנו לאשה..... 248	נזיר שנשבע לשתות יין, מחלוקת אם
נידה, אסורה לשהות בטומאתה..... 863	ישתה..... 592
נידה, מחלוקת אם האונס אותה משלם	נזיר ששהה בבית הקברות, מחלוקת
קנס..... 505	כמה לוקה..... 583
נידוי בחלום - אינו בירושלמי..... 546	נזיר, מותר קרבנותיו..... 586
נידוי לכבוד עצמו לא מועיל..... 431	נזירות אין בגויים, המקור לזה..... 598
נידוי, עבירות שצריכות נידוי..... 430	נזירות בלשון זכר ונקבה..... 580
נידוי, רצו לנדות את פינחס..... 796	נזירות שמשון לא מפורשת בתורה..... 579
נידונים, מתי צריכים לעמוד..... 821	נזירות, לשון זו לא מועילה במקום נדר..... 581
נידות זבות ויולדות מותרות בדברי	נזירות ונזירות בנו, האם מצטרפות..... 584
תורה..... 204	נזירים שונים - מי עדיף שיטמא..... 595
ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את	נזכר שכבר התפלל, מחלוקת בזה..... 208
ההיזק..... 828	נזק אדם באונס, מקור אחר שחייב עליו..... 691
נייר שיכול להזדיין, מתי נחלקו ר"א	נזקי בור באדם וקרקע..... 691
וחכמים..... 639	נזקים שנלמדים משני אבות - אינם
נייר של הגט שלי בין שיטה לשיטה..... 638	בירושלמי..... 691
נינוה, תשובתם היתה רמיות..... 397	נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה
ניסוך המים, עשר נטיעות וערבה -	ליין ותגלחת..... 583
מקורם..... 363	נזר ונשאל לחכם..... 588
ניסוך מכלי חול, גירסא הפוכה	נח בתיבה..... 304
במחלוקת..... 365	נח, שנת המבול לא עולה למניינו..... 379
ניסיון בבהמה, האם נחשב ששייכת	נחבשה והורהנה, חילוק ביניהם..... 501
לקונה..... 836	נחמיה, התירו לו לשתות יין של גוי..... 684
ניסים (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 883	נחש הטיל בחווה זוהמה - אינו
ניסים של רבי חנינא בן דוסא - אינם	בירושלמי..... 481
בירושלמי..... 401	נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים..... 387
ניסים, האיסור לנסות את ה'..... 335	נחשדו להתיר אשה היו להן נשים
ניסים, שירה עליהם..... 617	ונתגרשו..... 454
ניסן או תשרי - ראש השנה לנדרים..... 566	נחשים אינם מרובעים..... 552
ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... 385	נחשים גדולים, מעשים עליהם..... 552
ניסן, יש דעה שמונים ממנו גם למלכי	נחשים שמביאים מרגליות - אינם
האומות..... 379	בירושלמי..... 788
ניענעו הלולב ג' פעמים..... 362	נחתום שלא הרחיק מאוצרו של חברו,
ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה..... 341	לא מוחים בו..... 742
ניצוצות, נותנים כלי תחת הנר לקבלם..... 251	נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה..... 218
ניקבה חבית ופקקה בסנדל..... 445	נטילת ידיים לחולין, טעמה..... 444
	נטילת ידיים לסעודה..... 223

נפל שאין בו כזית בשר - ודאי שלא	
נתקשרו אבריו	595
נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה	526
נפרעים מהעבודה זרה	440
נפש נפש, גזירה שווה משבועת הפיקדון	
לשבועת העדות	822
נפש עפה על הגוף	432
נפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו	432
נפשות, האם דנים שני דינים של אותה מיתה ביום אחד	778
נפשות, האם הולכים בהן אחר הרוב	499
נקב בתוך אות בתפילין	412
נקבה מעציבה וזכר משמח	757
נקדמון, בתו וכלתו	518
נקדנין הוא לשון גנאי	221
נקודות דיו, כתיבה בהם	637
נקישה על הדלת בשבת אסורה	376
נקצץ האילן ויבש המעיין בשדה שחכר	735
נר בהבדלה, משיכיר בין הציפורן לבשר	237
נר חנוכה למעלה מעשרה - אינו בירושלמי	707
נר מאיר בלילה יותר מביום	304
נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי	284
נתיקו וזכרותו של קרן הפרה, לכתובת גט	639
נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה	483
נשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר	279
נשבע ונוטל בניזק, גם כשלא ראו את ההיזק	828
נשבע ונוטל בפיקדון טמון	706
נשבע לשקר לאחד מהשותפין	823
נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם	827
נשבע לשקר על כפל וכו', המקור שחייב	824
נשבע לשקר, מחלוקת אם לוקה	823
נשבע לשתות יין ונדר בנזיר, מחלוקת אם ישתה	592
נשבע על החמץ קודם הפסח	713
נשבע שבועה אחת על כל הטענות	826
נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה	818
נשבעין להרגין ולחמרין ולמוכסין	553
נשבר קל וחומר	463

נישאת שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה	678
נישואי חרש ונישואי חרשת, ירושה בהם	496
נישואין במועד, טעם האיסור	427
נישואין בשבת, אסור משום קניין	493
ניתן רשות לרופא לרפא - אינו בירושלמי	233
נכנס לכרך של גויים ושל ישראל	233
נכנסה לחופה ולא נבעלה, האם ממאנת	483
נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני	756
נכסים הידועים לבעל, מהם - גירסא הפוכה במחלוקת זו	526
נכסים מרובים הם מזונות ל"ב חודש לכ"ע	756
נכרי	ע"י: גוי
נמכר לפחות משש	668
נמנה על שני פסחים	323
נמנעו מלהשביעה, טעם לזה	644
נס חנוכה - אינו בירושלמי	245
נס לשבט	225
נס של אדם יחידי, ברכה עליו	225
נס שנעשה לאדם שמפרפר	626
נעילה מתפללים בכל התעניות	401
נעילה, התפילה	206
נעל וגדר במקום שאינו ראוי לך, מחלוקת בזה	746
נעליים ואינם עולבים - אינו בירושלמי	266
נעליו, גנבו אותם בבית הכנסת	722
נענוע הלולב ג' פעמים	362
נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה הרצועה	621
נערה לא יכולה להשיא את עצמה	653
נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב, היכן סוקלים אותה	509
נערה מאורסה, ר"מ וחכמים נחלקו בה	762
נפח במשא החמור קשה - אינו בירושלמי	730
נפילת אפיים	399
נפל הבית עליו ועל אימו	467
נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת	490
נפל לבור מקול הכרייה	703
נפל לים, היתר עגונה	491

סבוראים, האם הכירו את הירושלמי	834	נשותיהם של עובדי עבודה זרה, דינם	834
169.....(מבוא לירושלמי)	629	נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה היו	629
681.....סבורה - בעל סברא	771	נשיא צריך ללבוש בגדים נאים	771
487.....סברא לשעת הקציר	768	נשיא, חשש שיהרוג	768
884.....סגולות (שיטות הירושלמי והבבלי)	427	נשיאת אשה במועד, טעמי האיסור	427
902.....סגי נהור (שיטות הירושלמי והבבלי)	427	נשיאת אשה שיש לה בנים	427
589.....סגי נהור, לשון הפוכה	402	נשיאת כפיים אינה בלא תפילה	402
334.....סגן יהרוג את הכה"ג		נשיאת כפיים, כהן שלא נושא עובר רק	
159.....סגנונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי)	201	בעשה אחד	201
447.....סדין, ביאה דרכו	769	נשים או גברים תחילה בהלוויה	769
סדן שקמה ושני אילנות שקנאם -	436	נשים בהקהל באות לא רק לשמוע	436
748.....מחלוקת אם קנה קרקע	692	נשים בנזיקין, המקור לכך	692
420.....סדר ארבע הפרשיות	658	נשים המסוללות	658
389.....סדר הברכות בראש השנה	326	נשים וקטנים, שמחתם ברגל	326
222.....סדר ההבדלה ב"ט שבמוצ"ש	339	נשים נאמנות	339
808.....סדר המסכתות - מכות וסנהדרין	203	נשים עבדים וקטנים, פסוקים לדיניהם	203
601.....סדר המסכתות - מסכת סוטה	305	נשים עצלניות ואינן בודקות יפה	305
814.....סדר המסכתות - מסכת שבועות	619	נשים צדקניות, שיחתן	619
796.....סדר הפרקים י' ו"א במסכת סנהדרין		נשים שהוחלפו בכניסה לחופה - נחשב	
סדר זרעים, הירושלמי עליו (מבוא	474	כאונס	474
167.....לירושלמי)	415	נשים שהיו יפיפיות - אינו בירושלמי	415
סדר קודשים, הירושלמי עליו (מבוא	196	נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא	196
166.....לירושלמי)	454	נשים שנעשות צרות ז"ז, דעת ר"ש	454
סוגיא, מקומה (שיטות הירושלמי	727	נשך ותרבית, היקש ביניהם	727
והבבלי)		נשטם הברזל לא תלוי באם למקרא	
900.....סוגיות כפולות (מבוא לירושלמי)	810	ולמסורת	810
163.....סוגיות, דימוין (שיטות הירושלמי	491	נשתמרה גופתו י"ז יום ע"י צינה	491
והבבלי)		נשתתק וחזר לדיבור, האם יכול להפר	
894.....סוגיית טומאה וטהרה באריכות	572	את הנדר	572
307.....סוגיית עיבור השנה		נתגרשתי במקום פלוני ועדים מכחישים	
562.....סודות התורה, לא מפרסמים אותם	501	אותה	501
842.....סוחרי שביעית צריכים להיבדק שתי	656	נתייחדה עימו - חוששים לקידושי כסף	656
773.....שביעיות		נתין ממזר וגר פסולים להוראה, המקור	
601.....סוטה - סדר המסכתות	853	לכך	853
614.....סוטה אסורה לבועל, מקור נוסף לזה	503	נתינים אינם עבדים	503
829.....סוטה בשוגג מותרת לבעלה	216	נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכר"ע	216
608.....סוטה גידמת כן שותה	216	נתן אוכל לפיו ולא בירך	216
608.....סוטה, בסומא		נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו	
סוטה, האם פרשתה כתובה בראשי	521	עניות	521
תביבות			
341.....סוטה, מדוע מבזים אותה מספק			
603.....סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה			
357.....דבר			
		ס	
	400	סבו של חוני המעגל	400
	250	סבורא - אמורא	250

851.....	סיום מסכת ע"ז.....
330.....	סיום מסכת פסחים.....
351.....	סיכה שאינה של תענוג.....
282.....	סיכך על גבי ארבעה דוקרנים.....
529.....	סימטא ורה"ר, האם קונים בהם.....
720.....	סימן העשוי לידרס הוא סימן.....
	סימן שהיה לבי"ד של מילה מסוימת.....
386.....	שהעדים צריכים לומר.....
857.....	סימני ראש השנה - אינם בירושלמי.....
	סימנים - מקום הוא סימן, סימן העשוי.....
720.....	לידרס הוא סימן.....
	סימנים נוספים לזמן איסור חמץ - שני.....
306.....	נרות, שני סדינים.....
498.....	סימנים של חתונה וברית לא בטלו.....
681.....	סימפון - שטר קידושין עם תנאי.....
637.....	סיקרא על גבי דיו חייב לכר"ע.....
649.....	סיקריקון, ג' הגזירות אינן בירושלמי.....
214.....	סירוב לעבור לפני התיבה.....
358.....	סכך פסול פוסל בארבע אמות.....
269.....	סלע שבים, חילוק בין י' ליותר מי'.....
	סלעים גדולים ואבנים קטנות, כשהטילו.....
698.....	לכיס ונגנבו.....
896.....	סמוכים (שיטות הירושלמי והבבלי).....
	סמוכים, המחלוקת האם דורשים אותם.....
447.....	- אינה בירושלמי.....
529.....	סמטא ורה"ר, האם קונים בהם.....
765.....	סמיכה ללא הנשיא.....
	סמיכה, יש דעה שג' מכל שבט סומכים.....
854.....	על הפר.....
190.....	סמיכת גאולה לתפילה.....
803.....	סנבטיון, ישראל גלו לשם.....
256.....	סנדל המסומר, טעם איסורו.....
	סנדל המסומר, טעמים למספר.....
256.....	המסמרים.....
480.....	סנדל ומנעל, במה מהם חולצים.....
256.....	סנדל לחול וסנדל לשבת.....
722.....	סנדליו, גנבו אותם בבית הכנסת.....
	סנדלפון, דינור, המרכבה, חשמל - אינם.....
441.....	בירושלמי.....
808.....	סנהדרין ומכות - סדר המסכתות.....
	סנהדרין שבלשכת הגזית ישבה בשבת.....
766.....	בבימ"ד.....
409.....	סעודה בראש חודש.....
237.....	סעודה בשבת, חזרה על הפרשה לפניה.....

	סוכה שהזיקה, האם יש לה דין "רשות.....
707.....	מצוה".....
	סוכה, לעתיד לבוא הקב"ה יתנה לגויים.....
831.....	- אינו בירושלמי.....
392.....	סוכות, הזכרת גשמים בה.....
	סולם לעירובין צריך להיות משוך.....
295.....	מהכותל ד' טפחים.....
	סולם לעירובין, עמודיו משלימים לד'.....
295.....	טפחים.....
424.....	סומא בשמע ובגלות.....
569.....	סומא חשוב כמת - אינו בירושלמי.....
608.....	סומא, דין סוטה.....
734.....	סומכוס מודה בברי וברי.....
194.....	סומכוס, אביו.....
	סומכוס, האם המשנה "שור שנגח את.....
700.....	הפרה" סוברת כמותו.....
837.....	סוס זכר, מכירתו לגוי.....
	סוס, מחלוקת כיצד הורג את בעליו.....
837.....	במלחמה.....
339.....	סוסיתא.....
	סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח.....
793.....	את תלמודו.....
	סופר, מי משלם את שכרו - הבעל או.....
643.....	האשה.....
783.....	סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו.....
638.....	סורט על העור - נחשב כתב.....
638.....	סורטים לעדים נייר חלק.....
428.....	סחורה נגבית מיתומים קטנים.....
	סיבה ומסובב לא יכולים לקרות באותו.....
340.....	הרגע.....
	סיבת גירושין, תלוי במחלוקת האם.....
662.....	נידה תתקשט.....
	סיד במועד, מחלוקת אמוראים מתי.....
427.....	נחלקו זה.....
900.....	סיום מסכת (שיטות הירושלמי והבבלי).....
662.....	סיום מסכת גיטין.....
859.....	סיום מסכת הוריות.....
446.....	סיום מסכת חגיגה.....
492.....	סיום מסכת יבמות.....
543.....	סיום מסכת כתובות.....
435.....	סיום מסכת מו"ק.....
576.....	סיום מסכת נדרים.....
600.....	סיום מסכת נזיר.....
368.....	סיום מסכת סוכה.....

ספק שאפשר לבררו, האם חייב אשם	סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין -
תלוי..... 457	אינו בירושלמי 792
ספר אגדה, כך נקרא ספר יוחסין 317	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת
ספר החכמה נגנז 631	שייריה 429
ספר הישר, מהו 605	ספינה וחנות, מחלוקת אם מפריזים
ספר יוחסין נקרא ספר אגדה 317	עליהם 728
ספר יצירה, בריאת עגל - אינה	ספינה ושיירה, כיצד מתחלקים בממון 730
בירושלמי 790	ספינה נקנית במשיכה לכ"ע 533
ספר שכותבים בו שטרות 530	ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו
ספר תורה שטעה והשמיט את השם 412	מתירין 370
ספר תורה, הולכתו אל גדול בתורה 349	ספיקא דרבנן, ר"מ מחמיר בו
ספר תורה, הטעמים שהתירו לכותבו	כדאורייתא 307
ביוונית 410	ספיקות בכתובת מגילת סוטה 607
ספר תורה, כמה טעויות יהיו בו כדי	ספיקות מי מיפר בקידושי מאה, יעוד,
שייגנז 275	חרש, שוטה, גרושי ספק 571
ספרי בן לענה והמירם 799	ספיקות שמחמירים בהם בדינים שונים 299
ספרים שחולקים על הירושלמי, כמי	ספלים שהיו בראש כל מנורה בבית
פוסקים (מבוא לירושלמי) 181	השואבה 367
ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל	ספסל שישבו עליו חמישה ונשבר 697
לח"ל 775	ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא 467
ספרים, עושים להם עמוד בסופם 413	ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או
סקילה לבהמה, רק אם יש גם תקלה וגם	תלייה 440
קלון 787	ספק גירושין 455
סקילה מגובה רב כי הוא נופל מדעתו 783	ספק דרבנן חזקה, האם מקילים בו 634
סקילה, איש נסקל ערום ולא אשה -	ספק האם הזכיר גשמים 393
מסברא 612	ספק הינוח, הטעם שאם נטלו לא יחזיר 720
סקילה, גובהה חמש קומות 782	ספק זכר ספק נקבה, יולדת 864
סקילה, לפעמים דוחפים את הנסקל	ספק טומאה, מקור הדין 601
פעמיים 783	ספק לספק, כך נקרא ספק ספיקא 860
סרחה ולבסוף בגרה 508	ספק מה לברך 217
סריס אדם וסריס חמה, האם המשנה	ספק נגיעים, מקורות להם 599
כ"ע או כחכמים 473	ספק סוטה, מדוע מבזים אותה 603
סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני	ספק ספיקא (שיטות הירושלמי והבבלי) 902
דינים 778	ספק ספיקא נקרא "ספק לספק" 860
סריס חמה, פירוש המילה 472	ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות" 489
סריס, האם נעשה למפרע 477	ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות" 493
סריס, משל לגזירות דרבנן 250	ספק עבירה, מי שלא עבר עליו מקבל
סת"ס, דינו באריכות 412	שכר 676
סתירה, שיעוריה הם לאחר התרת	ספק עבירה, משה שאל מה יעשה אדם
הסינר 602	שעשה זאת 815
סתם ואח"כ מחלוקת, כללי הפסיקה 398	ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם
סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים 459	תצא 455
סתם נזירות שלושים יום, שישה	ספק קרא שמע 187
מקורות לכך 579	

עבדים פטורים מראיה, המקור לכך 437
 עבדים פסולים לדון ולהעיד 773
 עבדים קטנים ונשים, פסוקים לדיניהם 203
 עבדים שלא עושים כדי אכילתן 526
 עבדים, מיעוטם 707
 עבדים, מצוה לפרנסם 514
 עבודה זרה עיין: ע"ז
 עבודת כוכבים עיין: ע"ז
 עבירה לשמה גדולה כמצוה שלא לשמה
 - אינו בירושלמי 586
 עבירה, השומר את עצמו ג' פעמים
 ממנה - הקב"ה משמרו 676
 עבירות צעירות נידוי 430
 עבר ועתיד, פשוט שחייב על שבועה גם
 אם ליתא בלהבא 818
 עברת ג' נהרות וטעית 472, 258
 עגונה שאמרה שבעלה מת על מיטתו -
 אינה נאמנת 486
 עגלה אינה נגררת אפילו על כלים 373
 עגלה ערופה בהרוג שנמצא בין שתי
 עיירות 627
 עגלה ערופה נלמדת ממת 850
 עגלה ערופה, אם הגוף והראש של אותה
 האדם 627
 עגלה ערופה, אם הפסוק נאמר על
 ההורג או הנהרג 628
 עגלה ערופה, האם טהורה או טמאה
 כנבילה 627
 עגלה ערופה, האם ערי מקלט מביאות 627
 עגלה ערופה, מקור לכך שהורגים את
 הרוצח גם לאחר העריפה 628
 עגלה ערופה, קוברים את ההרוג לפני
 המדידה 626
 עגלה ערופה, רק אם יש עדים שראו את
 הנהרג 626
 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס 825
 עד אחד נאמן בזמן מלחמה 486
 עד אחד נאמן לקידוש החודש 383
 עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים 500
 עד היכן הגיעו המים בירדן 621
 עד ודיין בשטר, דעה שמצטרפים 661
 עד זומם בדיני ממונות פסול רק לאותה
 עדות 773
 עד זומם הוא חידוש 502

סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב 541
 סתם תרומה וחרם 550

ע

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם
 של הגויים 845
 ע"ז היא ותרנית 831
 ע"ז עתידה לבייש את עובדיה 847
 ע"ז שהניחה עובדיה במלחמה 847
 ע"ז שטמן יעקב 849
 ע"ז, ביטלו את היצר הרע שלה - אינו
 בירושלמי 349
 ע"ז, ה"א שיתחייב רק אם עבד את כל
 העבודות זרות שבעולם 788
 ע"ז, השתחוואה אסורה משום שעובדים
 כך לגבוה 590
 ע"ז, זבח לה בעל מום - חייב 789
 ע"ז, לקחו עמהם ביציאת מצרים 364
 ע"ז, מהנה אותה 836
 ע"ז, מותר לעבור לפנייה 846
 ע"ז, קושיות שלכאורה היא מועילה -
 אינן בירושלמי 847
 ע"ז, שבת, מילה, חילול השם - מה חמור
 יותר 554
 עבד כהן מותר בשפחה 670
 עבד עברי ועבד כנעני, טעם החילוק בין
 מציאותיהם 718
 עבד עברי לא נגאל בשוה כסף 667
 עבד עולה למניין הקרואים 502
 עבד שברח מחו"ל לארץ - מותר להחזירו ... 646
 עבד שהיה מניח תפילין 301
 עבד שהפקירו צריך גט שחרור 644
 עבד שנשא בת חורין 645
 עבד שקנה עבדים ומת 466
 עבד תושב 293
 עבד, אל תאמין בו 859
 עבד, אסור לו לישא אשה במועד 646
 עבד, היכן רוצעים אותו 670
 עבד, לדעת חכמים מותר לשחררו 478
 עבדו ובנו, נאמנותו עליהם 755
 עבדים - כקרקע, כמטלטלין, או לא
 כשניהם 671
 עבדים נטמעו בכהנים גדולים 686

- 610..... עובדי העגל, מיתתם
 735..... עובדי קרקע שנוטלים שכרן מהאמצע
 עובי הכותל, האם עולה מהמניין של ג'
 742..... טפחים להרחקת נזיקין
 188..... עובי הרקיע
 232..... עובר לעשייתן - מחלוקת בזה
 348..... עוזא ועזאל - אינם בירושלמי
 354..... עולה מכפרת על הרהור
 552..... עולי מצרים, נדר שעברו בדרך בבת אחת
 עולי רגלים, הירושלמי לא מחלק בין
 394..... מקדש ראשון לשני
 487..... עולם הבא וגוג
 319..... עולם הבא, אגדות עליו אינן בירושלמי
 676..... עולם הזה ועולם הבא, הדין בהם
 עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו
 798..... בירושלמי
 443..... עולם נברא באות ב"ת
 441..... עולם עומד על הרוח
 845..... עולם צורתו ככדור
 440..... עולם, בתחילה היה ממים ומשלג
 עומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון
 387..... לשמוע שופר
 281..... עונג שבת - בשינה או בתורה
 732..... עונה - האם היא תנאי שבממון
 189..... עונה עת ורגע, אורכם
 516..... עונה, חיוביה נלמדים מיעקב ועשיו
 289..... עונש הגלות
 עונש, אין הקב"ה עונש אלא אם כן
 478..... הזהיר
 367..... עונשה של מיכל
 812..... עונשו של חוטא, מהו
 574..... עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות
 516..... עונתם של תלמידי חכמים
 200..... עוסק במת
 210..... עוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל
 358..... עוסק בתורה, האם פטור מהסוכה
 עוף הפורח, שמע ממנו ולא יודעים מי
 618..... המקור
 578..... עוף טמא - האם נקרא ציפור
 576..... עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף
 564..... עופות, האם הנודר מבשר מותר בהם
 607..... עור בהמה טמאה, לכתובת מגילת סוטה
 עור השרצים לעניין איסור טומאה
 272..... ואכילה
 708..... עד זומם נפסל למפרע
 עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה
 822..... בטלה כולה
 821..... עדות אשה
 503..... עדות קטן שגדל, נאמן רק כשמעיד מיד
 633..... עדות שבטלה מקצתה
 עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה בעד
 822..... שכפר
 618..... עדות שבטלה מקצתה בסתירה
 עדות של דיינים (שיטות הירושלמי
 והבבלי)
 876.....
 774..... עדות של שלישי בראשון
 386..... עדות, האם הרכנת הראש מועילה
 655..... עדות, יושב כשר
 821..... עדות, מתי צריכים הנידונים לעמוד
 780..... עדות, מתי שואלים את העד באיזה יובל
 660..... עדי מסירה כרתי להלכה
 782..... עדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה
 עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית
 584..... שמאי
 עדים בשליחות יד בפיקדון - לכ"ע
 724..... משלם כשעת התביעה
 508..... עדים זוממים לוקים משום לא תענה
 808..... עדים זוממים על תשלום כתובה
 עדים זוממים שהוא בן גרושה, הטעם
 808..... שאין כאשר זמם
 810..... עדים זוממים, האם צריכים התראה
 עדים זוממים, המזימים צריכים להעיד
 809..... "עמנו הייתם"
 500..... עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו
 781..... עדים מוכחשים בעדות על הארנק
 661..... עדים עבריים ויוונים בגט
 עדים שלימדו זכות על הנידון - את מי
 781..... מעלים
 עדים שמעידים על מקצת הטענה,
 מחלוקת בזה
 717.....
 עדים, אמר להם שמקדשה ע"מ שהיא
 682..... כהנת ונמצא שאינה
 עדשה, שרץ מטמא בה משום שזו
 595..... תחילת ברייתו
 עובד אדום, במשפחתו ילדו שני בנים
 בכל חודש
 459..... עובד כוכבים
 עיין: גוי
 781..... עובד ע"ז, מחלוקת היכן סוקלים אותו

עין של זהב..... 570
 עין תחת עין ממש, ההר"א היתה רק
 במזיד..... 710
 עינויים ביר"כ - שישה..... 351
 עיסה, המחלוקת האם מפרישים ממנה
 פאה - אינה בירושלמי..... 712
 עיפא - חיפה..... 819
 עיצומין - אסמכתא..... 650
 עיר הנידחת, גודלה..... 803
 עיר הנידחת, ספיקות בדיניה..... 803
 עיר הנידחת, שיער נשים צדקניות - אינו
 אובד..... 803
 עיר וכפר, חילוק ביניהם..... 565
 עיר ועזרות, מקורות לדיני ההוספה
 עליהן..... 766
 עיר חדשה - חמישים דיורין לתחומין
 צריכים להיות ישראלים..... 293
 עיר חדשה וישנה, גדריהן..... 293
 עיר מקלט, צורת יד היתה מראה את
 הדרך..... 812
 עיר על שפת הנחל, מהיכן מודדים את
 תחומה..... 292
 עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה..... 237
 עיר שכבשוה כרכום של מלכות אחרת,
 לא חוששים שבעלו..... 502
 עיר שכולה כהנים, ברכת כהנים בה..... 215
 עיר של גויים ושל ישראל..... 541
 עיר, דברים שצריך שיהיו בה..... 688
 עיר, הבונה אותה נותנים לו ארבע
 דרכים..... 749
 עירבוב השטן ע"י התקיעות - אינו
 בירושלמי..... 381
 עירבון לארץ בקבורת השליה..... 278
 עירבון של טבעת - לא קנה בו את
 המקח..... 725
 עירוב בכיכר נדור..... 288
 עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות..... 288
 עירוב תבשילין, המערב צריך לומר "עלי
 ועל מי שלא עירב"..... 372
 עירוב תבשילין, כמי ההלכה..... 372
 עירובי חצרות, טעמם..... 297
 עירובי תחומין, צריך לזכות את העירוב..... 297
 עישור נכסים, החשבון..... 520

עור נבילות וטריפות, הטעם שכותבים
 עליו תפילין..... 412
 עור צבי, א"י מתרווחת כשיושבים עליה
 - אינו בירושלמי..... 649
 עור שיש עליו בשר..... 371
 עורלה, מחלוקת אם יש חזקה באכילתה 745
 עורפים רק אם יש עדים שראו את
 הנהרג..... 626
 עושה שלום במרומי - בכוכבים
 ובמלאכים..... 383
 עזרא תיקן את קריאת התורה בשני
 וחמישי..... 423
 עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא..... 423
 עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן..... 685
 עזרת נשים (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 875
 עזרת נשים, ישיבה בה..... 622
 עטרה עליונה ותחתונה, חילוק ביניהן..... 471
 עטרה, רוב גובהה או רוב גגה..... 470
 ע"ן שבלוחות עמדה בנס..... 411
 עיבור השנה..... 562
 עיבור השנה, הטעם לזה..... 384
 עיבור שנה בחר"ל..... 501
 עיבור שנה מפני הטומאה..... 764
 עיבור שנה, במעשה עם שמואל הקטן -
 לא עיברו באותו היום..... 763
 עיבור שנה, האם מוסיפים כ"ט או ל'
 יום..... 764
 עיבור שנים בחר"ל..... 563
 עיבורה של עיר כעיר, דחיה ללימוד זה..... 565
 עיבוריהן של בהמה וחיה..... 458
 עיברה ועדיין היא בתולה..... 497
 עיברו שנה ואח"כ נדר לשנה..... 567
 עידית של יתום גדול, גובים ממנה..... 647
 עיוורים, לא לסמוך עליהם..... 240
 עיטוף בברכת המזון..... 222
 עיין שנייה של שמשון..... 604
 עייתלו - היתלו..... 860
 עיכוב נישואין מחמת הבעל - מעלה לה
 מזונות..... 513
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו
 בירושלמי..... 202
 עין הרע, מתו בה..... 763
 עין הרע, פירושה..... 611
 עין רעה שכיחה בבבל..... 273

עני נכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו
 מגילוי 841
 עני שחסר מאתיים זוז 611
 עני שסחר בפירות שביעית 399
 עניות, אין ציבור שכולו עשיר או עני 641
 עניים, האם לוויים לצורכם 520
 עניצי פשתן 565
 ענו, יש לו חמישה שמות 399
 ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד 750
 עסוקים באותו עניין 652
 עסיא - אסייא 422
 עפר על ארונות המתים 539
 עץ ואבן צריכים שיעור כדי להמית,
 המקור לזה 795
 עץ חיים 188
 עץ יחידי - רוב היקפו, מה פירושו 244
 עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן 315
 עצים למערכה 404
 עצים, לגזלם במלחמה 285
 עציץ כשהשורש כנגד הנקב 268
 עצם שאין עליו בשר כלל, האם מותר
 לשוברה בפסח 322
 עקדת יצחק, זכותה 397
 עקוד ורגול - פירושו 254
 עקידת יצחק, זכותה 397
 עקילס אתא נסייא 417
 עקילס הגר הוא אונקלוס 411
 עקילס, תרגם 361
 עקירת עשבים ע"י בהמה 690
 עקריבים, אין מעידים שמת 491
 עקרה נפקדת בסוטה 609
 ערב פסח לאחר חצות, איסור מלאכה
 מפסוק 314
 ערב פסח מחצות היום, דעה שאיסור
 חמץ מדרבנן 306
 ערב פסח, שלוש אומניות עושין מלאכה 316
 ערב ראש השנה שבת וסוכות, צום בהם 398
 ערב שבת פטור מלהטיף משום רשות
 מצוה 750
 ערב שבת, אסור לדון בה 377
 ערב שבת, למעט בלימוד בו 407
 ערב תשעה באב, פת באפר 407
 ערב, מתי המלווה יכול לפרוע ממנו 760
 ערבה, מברכים על חביטתה 364

עישור נכסים, מתי בת גולה מוותרת
 עליו 511
 עכבה מהאיש ועכבה מהאשה, מה הן 484
 עכברים רשעים 724
 עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל 634
 עכו"ם - עבודת כוכבים עיין: ע"ז
 עכו"ם - עובד כוכבים עיין: גוי
 עכו, האם היא מארץ ישראל 657
 עכן מעל בארבעה חרמים 782
 על איזה שער פוסקים 729
 על הארץ ועל מעדניה 217
 על הדלקת נר חנוכה 361
 על מה מכפרים בגדי כה"ג 350
 על מנת - במנת 726
 על מנת שאין אונאה 726
 על מנת שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם
 זו טעות לגנאי 679
 על מנת שלא תפרחי באוויר 581
 על מנת שתביעלי לפלוני - האם התנאי
 מותר קודם שהתקיים 659
 על מצוות זקנים, ברכה על לולב וחנוכה 361
 על קן ציפור, טעמים לאיסור אמירתו 213
 על שלושה דברים העולם עומד 403
 עלות השחר, איילת השחר והנץ החמה 339
 עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ
 מהשדרה 361
 עליה לתורה, הטעם שאין מפסיקין
 בקללות 420
 עליה שנפחתה במקום התנור 737
 עלייה לרגל, נשים שמקיימות עשה
 שהזמן גרמא 196
 עלים ולולבים בנזיר, איסורם נלמד
 מכלל ופרט 590
 עם הארץ שנעשה חבר, האם נאמן
 למפרע 299
 עם ישראל, הגדרות לדינים שונים 853
 עמד בביה"ל והשביעם - הטעם
 שפטורים 822
 עמידה או ישיבה בהתרת נדרים 572
 עמידה בכל דבר שבקדושה 237
 עמנו הייתם, המזימים צריכים להעיד כך 809
 ענווה חשובה יותר מחכמה 242
 ענווה, חכם לא ענה משום כך 482

עשיר שהתגאה וירד מנכסיו.....	570
עשירות, אין ציבור שכולו עשיר או עני.....	641
עשירות, נותנים להן יין.....	518
עשירות האפה - מותרה, גירסא הפוכה	
במחלוקת.....	295
עשר מסעות נסעה שכינה - אינו	
בירושלמי.....	388
עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים -	
מקורם.....	363
עשרה אנשים, מקורם מ"בני ישראל".....	424
עשרה דברים נאמרו בירושלים.....	710
עשרה טפחים, המקור לזה.....	239
עשרה נזירים.....	589
עשרה קבים ירדו לעולם וכו' - אינו	
בירושלמי.....	679
עשרה שהתחילו ויצאו מקצתם.....	423
עשרים וארבעה אבות נזיקין - אינו	
בירושלמי.....	690
עשרים וארבעה מיני ארזים.....	525
עשרים שנה, ב"ד של מעלה לא עונשים	
עד אז.....	806
עשרת בני המן, כתיבתם.....	420
עשרת הדברות בקריאת שמע.....	193
עת רגע ועונה, אורכם.....	189
עת רצון, קללת חנם מועילה בה.....	812
עתידי ועבר, פשוט שחייב על שבועה גם	
אם ליתא בלהבא.....	818
עתידי לבוא (שיטות הירושלמי והבבלי).....	890
עתידי ליתן דין וחשבון על כל מה שלא	
אכל.....	689
עתידי, ידיעתו (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	887
עתידיה בת קול לומר "מי שפעל עם אל	
יבוא ויטול שכר".....	258
עתידיה תורה שתשתכח מישראל,	
המחלוקת בזה אינה בירושלמי.....	280

פ

פאה, המחלוקת האם מפרישים אותה	
מעיסה - אינה בירושלמי.....	712
פדיון הקדש, מספיק להוסיף כל שהוא.....	527
פדיון קרקעות בתשעה וכהן, מקורו	
מריבוי אחר ריבוי.....	424

ערבה, ניסוך המים ועשר נטיעות -	
מקורם.....	363
ערבוב השטן ע"י התקיעות - אינו	
בירושלמי.....	381
ערבות מואב, הארץ נתחלקה להם.....	754
ערבית מבעוד יום.....	206
ערוגה שאינה נמכרת עם השדה.....	748
ערוגה, הזרעים הם בד' משולשים.....	266
ערוגה, המקור שזרעים בה ה' זרעונים.....	265
ערוך הוא עונש על יצירת הפרד.....	223
ערוך הכיש את רבי חנינא בן דוסא.....	212
ערווה, ליבו רואה אותה.....	204
ערי הלוויים, קבורה בהן.....	293
ערי מקלט, האם מביאות עגלה ערופה.....	627
ערי מקלט, האם עושים בהן בתי בד.....	811
ערי מקלט, הפרישו ערים בינתיים עד	
שכבשו ערים אחרות.....	811
ערי מקלט, כמה יהיו לעתיד לבוא.....	812
עירות, סברת "מה נפשך" (שיטות	
הירושלמי והבבלי).....	876
עירות, רק בהן צריך תנאי כפול.....	682
עריכת הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	165
עריכת המשנה.....	275
עריפת העגלה ברוב שניים.....	628
ערידים - לא מולידים או שקוברים את	
בניהם.....	786
ערכין ודמים, כינויים.....	580
ערכין של מטלטלין.....	713
ערל - לא נחשב לפני יום שמיני.....	470
ערלה, מחלוקת אם יש חזקה באכילתה.....	745
עשבים לא ממעטים בסוכה.....	356
עשבים, עקירתם ע"י בהמה.....	690
עשה דוחה לא תעשה בהשבת אבידה.....	722
עשה דוחה לא תעשה, כשאינו בצידו.....	370
עשה ולא, חילוק ביניהם בכפרת יו"כ.....	815
עשה מאהבה ועשה מיראה.....	617
עשה עסקה עם חבריו והתבטל.....	728
עשה שהזמן גרמא, נשים שמקיימות	
זאת.....	196
עשוי יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם.....	554
עשוי נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי.....	754
עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית,	
ברכה עליה.....	231
עשיית צרכיו בבית קברות.....	196

- 241 פה מיוחד לדברי תורה.....
- 709 פודה אינו כלוקח.....
- פונדקית, לא האמינו לה מדין מסל"ת
- 492 אלא מדין חיה.....
- 732 פועל אוכל רק בגמר מלאכה.....
- 730 פועל יכול לחזור בו.....
- 697 פועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו.....
- 718 פועל, האם מציאתו לבעל הבית.....
- שומקבלים.....
- 515 פועלים, האם עולים עימו.....
- פועלים, רבי חייא שילם להם לפנים
- 730 משורת הדין.....
- 268 פוקסת גודלת וכוחלת בשבת.....
- 416 פורים אסור בעשיית מלאכה.....
- 315 פורים ב"ד וט"ו, לא תתגודדו.....
- 389 פורענות של גויים.....
- פוחחים בנולד - פירוש "אם כן אין
- 568 נדרים".....
- 368 פז"ר קש"ב, רק לארבעה דברים.....
- 359 פחות מכשיעור, ברכת בורא נפשות עליו.....
- פחות משווה פרוטה, ב"ד לא דנים על
- 825 זה.....
- פחות משווה פרוטה, דור המבול היו
- 725 גוזלים.....
- פחות משווה פרוטה, האוכל תרומה
- 310 חייב בתשלומין.....
- 294 פחות משווה פרוטה, לשכור מגוי.....
- 691 פחת נבילה דניזק, המקורות לזה.....
- 285 פטור במחנה הוא גם בחזירתן.....
- 200 פטור העוסק במת.....
- 268 פטור ומותר בשבת.....
- 199 פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.....
- 298 פי תקרה ומחיצה תלויה, דימוי ביניהם.....
- 344 פיטום הקטורת, סוגיא זו.....
- 766 פיטקין - פיתקין.....
- 338 פייס במקדש - כיוונו לימין או לשמאל.....
- 513 פילגש ואשה, החילוק ביניהם.....
- 433 פינוי מקבר לקבר.....
- 598 פינוי קברות.....
- פינוס, מלאך הדביק את זמרי וכזבי
- 801 וסתם את פיהם.....
- 796 פינוס, רצו לנדותו.....
- 706 פיקדון טמון, נשבע ונוטל.....
- 706 פיקדון, טען שהפקיד חפצים יקרים.....
- 353 פיקו"נ דוחה שבת, המקור לכך.....
- פיקוח נפש, ב"ד התירו ולא ביטלו את
- 245 ההיתר.....
- 499 פיקוח נפש, הולכים אחר הרוב.....
- 559 פירוט החטא ביום כיפור.....
- 172 פירושי הירושלמי (מבוא לירושלמי).....
- פירושי הירושלמי, קשיים מסוימים בהם
- 173 (מבוא לירושלמי).....
- פירות אבודים, המקור שהשומרים
- 724 ימכרם.....
- פירות האשה קנויים לבעל כדי שישגיח
- 509 על נכסיה.....
- 369 פירות הנושרים, האם יש את גזירה זו.....
- 344 פירות מגפן של זהב.....
- 573 פירות שביעית, משרה בהם.....
- 290 פירות שיצאו חוץ למקומן בשבת.....
- 751 פירות שקנה ומעורב בהם מין אחר.....
- פירות, גירסא הפוכה במחלוקת מתי
- 641 חוששים שהם מקולקלים.....
- פירכא "אין יבום כשיש בן" - אינה
- 669 בירושלמי.....
- 727 פירקוס סחורה.....
- 348 פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור.....
- 323 פיתוי קטנה - מותרת לבעלה.....
- 766 פיתקין - פיטקין.....
- 633 פלגינן דיבורא.....
- פלוגי, רועה, ממזר וכו' - שאלות אלו
- 347 אינן בירושלמי.....
- 573 פלונס, התרת נדרים בו.....
- 838 פלישתים, כיצד קיבלו מהם קרבנות.....
- פלשתים היו יראים משמשון גם לאחר
- 604 מותו.....
- 840 פנדירא, מין בשם ישו.....
- פנחס, מלאך הדביק את זמרי וכזבי
- 801 וסתם את פיהם.....
- 796 פנחס, רצו לנדותו.....
- 751 פני הכרובים לקיר ולבית.....
- 209 פניו צריכים להיות לכותל בתפילה.....
- 335 פניות לימין - אינו בירושלמי.....
- 643 פנים, הכרה על פיהם.....
- 440 פנקסו של אדם, מה נכתב בו.....
- 777 פסול משפחה - כדיני נפשות.....
- 775 פסול קורבה בדיינים.....

פרוכת, מחלוקת האם היתה גם בעלייה 345
 פרושים, מכוות פרושים 611
 פרושין, שבעה מינים להם 233
 פרח רוחו וחזר - אינו בירושלמי 314
 פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר
 כשהם סמוכים 589
 פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם
 כשהפרט קודם 590
 פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא 535
 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש 330
 פריעה וציצין המעכבין, מקור הדין 469
 פריצות של אשה 523
 פרישת תינוק מהנקה 515
 פרנס צריך קופה של שרצים - אינו
 בירושלמי 337
 פרנסת תלמידי חכמים 321
 פרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש 557
 פרעה לקה בראתן 525
 פרעה, כיצד משה ברח ממנו 227
 פרצה בחצר גדולה וקטנה 296
 פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה 228
 פרק ג במסכת מכות, חסרונו 813
 פרשיות, על אלו מברכין 420
 פרשת סוטה וכו' נאמרים בכל לשון
 דווקא אם מבין 619
 פרשת סוטה, האם כתובה בראשי תיבות 341
 פרתו של ראב"ע היתה אשתו או שכנתו 254
 פת באפר בערב תשעה באב 407
 פת גויים, דיניה 842
 פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם
 לאחריה 218
 פת טהורה, ברכתה קודמת 217
 פת תורה, לשון נדר 565
 פתח בית אב, אם אין לנערה המאורסה 509
 פתח בנוולד, דעה שרבי אלעזר חזר בו 569
 פתח פתוח אם קידשה בחופה 494
 פתח, מצא אבידה על גביו 720
 פתחה של תורה 260
 פתחיהם של גיהנם וגן עדן - אינם
 בירושלמי 286
 פתיחת מסכת (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 899
 פתיחת מסכת ב"מ 717
 פתיחת מסכת ברכות 187

פסולים, לעתיד לבוא הקב"ה יטהרם רק
 משבט לוי 686
 פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה 702
 פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה 302
 פסוקים לדיני נשים עבדים וקטנים 203
 פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד 552
 פסוקים שאין להם הכרע 841
 פסוקים שמתחלקים לשלושה וכו' א אמר
 חלק 628
 פסוקים שרבי היה בוכה בהם 440
 פסח בחמי טבריה 262
 פסח לגלג בימי יהושע, מתי מלו 597
 פסח ומילה - מי קודם 313
 פסח מצרים, מחלוקת אם פוסלים בו
 מומים 325
 פסי ביראות, באו או יבשו מים בשבת 286
 פסי חצר, דעות הפוכות במחלוקת זו 283
 פסים - פצימין 720
 פסיק רישא, חילוקים בדיניו 374
 פסיקה - כבבלי או כירושלמי (מבוא
 לירושלמי) 178
 פסיקה כירושלמי, מתי עושים כך (מבוא
 לירושלמי) 178
 פסל מיכה, לקחו עמהם ביציאת מצרים 364
 פסק שהשתנה באמצע המעשה 706
 פסקה הבינה 631
 פפוס בן יהודה או יהודה בן פפוס 199
 פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה 773
 פצוע דכא ביבשו ביציו 470
 פצוע דכא בידי שמים 471
 פצוע דכא וזכרות שפכה, החילוק ביניהם 471
 פצוע דכא, האם מותר בממזרת 471
 פצוע דכא, מנלן שהוא בביצים 470
 פצימין - פסים 720
 פקדון טמון, נשבע ונוטל 706
 פקדון, טען שהפקיד חפצים יקרים 706
 פר, יש דעה שג' מכל שבט סומכים עליו 854
 פרד, סימניו 223
 פרד, ערוד הוא עונש על יצירתו 223
 פרה שנגחה, אחד בעלים על רגלה ואחד
 על השאר 701
 פרו ורבו בבן ממזר 452
 פרוטה במעשר שני - בקרן או בחומש 727
 פרוכות, חשש שישרפו 345

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות,	398
שלוש מאות צומות.....	848
צונן, גוי שמזגו ליין - מותר	844
צורות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז	844
צורות, כשם שבחיו לא הביט בהן כך	844
במותו כיסו אותן.....	210
צורכי ציבור, האם העוסק בהם יתפלל	426
צורכי רבים, כמה וכמה דברים כאלה	297
צורת הפתח מועילה גם במים	812
צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר	769
מקלט.....	641
ציבור ומלך נידונים בכל יום	202
ציבור, אין כולו עשיר או עני	202
צידוק הדין - אינו בירושלמי	202
ציון מערות, האגדות על רבי בנאה -	202
אינן בירושלמי	426
ציון קברים לבשר של מת.....	426
ציון קברים על אבנים	743
ציונים וסימנים ללמד התינוקות	491
צינה צומתת את הגופה	647
ציפור הוא שם של אשה	772
ציפורי וטבריא, המרחק ביניהן י"ח מיל	235
ציפורין - ציפורי	431
ציפורניים, האיסור לזרוקן אינו	237
בירושלמי	267
ציפורניים, הכרתם בהבדלה	337
ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון	343
ציץ, האם מרצה על טומאת ידיים	335
ציץ, הכתב עליו	469
ציץ, מתי מרצה	431
ציצין המעכבין, מקור הדין	609
ציצית, טוויית תכלת במועד	816
ציר ההיכל	846
צירוף העלם טומאה והעלם מקדש	846
צל ההיכל, הטעם שריב"ז ישב בו	490
צל צילה מותר, ומהו גדרו	560
צלוב, אין מעידים שמת, שמא פדאוהו	405
צלוי, גדר מבושל	846
צלם בהיכל - של מי היה	845
צלם של ע"ז, מותר לעבור לפניו	566
צלמים, המוצא את שבריהם	382
צם ושכח ואכל	348
צם יומיים מספק ומת	348
צמא ביום כיפור	348

פתיחת מסכת יבמות	447
פתיחת מסכת מכות	808
פתיחת מסכת נדרים	544
פתיחת מסכת נזיר	577
פתיחת מסכת סוטה	601
פתיחת מסכת סנהדרין	761
פתיחת מסכת ע"ז	831
פתיחת מסכת שבועות	814
פתיחת מסכת תענית	392
פתילה במיתת שריפה, מחלוקת ממה	786
עשויה	338
פתילות במקדש, ממונה עליהם	338
פתילות ושמיים, הטעמים שאין	245
מדליקים בהם	245

צ

צא וראה היאך הציבור נוהג	466
צאי מעשי ידיך למזונותיך	509
צאת הכוכבים	187
צבוע קשה כארי	693
צבורים באגב	674
צבי שישן פותח עין אחד	272
צבת, עשו ממנה כמה צבתות	303
צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט	190
ואינם בירושלמי	336
צדוקי, כשהוא כהן מלאך נכנס לקה"ק	446
צדוקים לגלגו על הטבלת המנורה	753
צדוקים, דחו מסברא את דבריהם	501
בירושה	381
צדיקים אין הקב"ה מביא להם תקלה -	844
אינו בירושלמי	520
צדיקים רשעים ובינוניים	316
צדיקים, הקב"ה מראה להם את שכרם	619
קודם מיתתם	205
צדקה, האם לווים לצורך העניים	292
צדקה, מעשה בעניינה	536
צדקניות, שיחתן	715
צואת חמור ותרנגולים אדומים,	434
מרחיקים מהם	434
צובה, לשון זו	434
צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו	434
צווח שאינו מתייאש, מחלוקת בזה	434
צום ביום שמת בו תלמיד חכם	434

קברים שרבי שמעון מוסיף.....	752
קד קידה ונעשה צולע.....	193
קדושה למפרע, האם חלה.....	554
קדושתו של הרחוב.....	417
קדימה במרחץ ובבית הכיסא.....	697
קדימויות בקרבנות נדבת ציבור.....	857
קדשים, הירושלמי על סדר זה (מבוא לירושלמי).....	166
ק"ע ושוא"ת, מה עדיף.....	302
קוברים את ההרוג לפני המדידה.....	626
קוברים את השליה לתת עירבון לארץ.....	278
קודם זמנו ביעורו בכל דבר לר"י.....	309
קודש הקודשים של מעלה ושל מטה.....	209
קודש הקודשים, האם הארון היה באמצעו.....	752
קודש הקודשים, מלאך בו (שיטות הירושלמי והבבלי).....	891
קודש, הטעם שחמור מתרומה.....	444
קודשים, הירושלמי על סדר זה (מבוא לירושלמי).....	166
קוטע יד עבד של חבירו.....	711
קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים.....	662
קולא לאחרים וחומרא לעצמו.....	191
קולא, האם היא שבח או גנאי.....	454
קולו של משה במצרים.....	318
קולי בית שמאי וחומרי בית הלל.....	526
קולי חומרין.....	297
קומא דחלבא, מחלוקת רבי יוסי וחכמים.....	561
קומי - התירו לבית רבי.....	255
קומץ, האם אפשר להקריבו בשני כלים.....	445
קונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו.....	750
קונם איני משמשך, מחלוקת בזה.....	549
קונם מועיל גם לנדרי הקדש.....	547
קונם שאהנה לבריות - האם יכולה ליהנות ממעשר עני.....	574
קונסים גם מי שעבר על מנהג.....	837
קופה - ל' יום בעיר.....	739
קופות בשבת וקופות בשקלים, דימיו ביניהן.....	264
קוצץ בן קוצץ.....	452
קורא בלעז ממגילה אשורית.....	415
קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....	424
קורא עומד, הטעם לזה.....	421

צמד פרות, החובלם.....	737
צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא.....	538
צמו תשיעי ועשירי.....	406
צמר בכור, האם בטל ברוב.....	521
צנוע, המקיים את דברי חכמים נקרא כך.....	862
צנזורה לירושלמי (מבוא לירושלמי).....	177
צניעותה של קמחית.....	857
צניעותו של שאול.....	367
צער, כיצד שמין את דמיו.....	711
צר צורה בכלי בשבת.....	262
צרה, תשמיש בשעה כזו.....	395
צורות ברשות הרבים.....	693
צורות, מחלוקת אם יש בהן העדאה.....	693
צורות, מקור הדין אינו בירושלמי.....	693
צרכי רבים, כמה וכמה דברים כאלה.....	426
צרכיו, עשייתם בבית קברות.....	196
צרעת פרחא בכולו בימי ההסגר.....	410
צרת גרושתו שהחזיר.....	484
צרת הבת, נישואיה.....	449
צרת סוטה, טעם האיסור.....	475
צרת ערווה שלא במקום יבום.....	449

ק

ק"ו מבן לאח.....	669
קבורה בערי הלוויים.....	293
קבורה בתכריכים לבנים.....	537
קבורה וליקוט העצמות.....	427
קבורה עם מקל.....	537
קבורה, האומר "אל תקברוני מנכסי" - דעה שנקבר מהצדקה.....	533
קבורה, יש מנהג שהאבל רוחץ אחריה.....	433
קבורה, כיצד יקומו המתים.....	537
קבורה, כתובה, מלווה ובנות - מי קודם.....	531
קביעות השנים בימי עזרא, חשבונה.....	833
קבלן ואריס, כתיבת שטרותיהם במועד.....	432
קבלת פני השכינה - המקבל פני רבו.....	292
קבר, פיגויו.....	598
קברו של אדם הראשון.....	595
קברות וכרם צפופים, מחלוקת ר"ש וחכמים.....	599
קברות, ברכתם.....	231
קברי האבות במערת המכפלה.....	403
קברי מלך ונביא לא מתפנים.....	599

קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא התראה..... 508	קורא קודם ואחר הנץ - אינו בירושלמי..... 191
קטנה שאין לה דעת, האם מקבלת את גיטה..... 653	קורא, ברכתו..... 217
קטנה שזינתה מותרת לבעלה..... 323	קורבן..... עיין: קרבן
קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה..... 648	קורבנות..... עיין: קרבנות
קטנה שנישאת שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה..... 678	קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח..... 654
קטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה, האם ממאנת..... 483	קורדייקוס, גירסא הפוכה במחלוקת מתי כותבים לו גט..... 655
קטנה שעברה..... 449	קורה - רוב היקפה, מה פירושו..... 244
קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן..... 678	קורה מאשריה וכתותי מיכתת שיעוריה - אינו בירושלמי..... 297
קטנה, דעה קונה בחצר ולא בארבע אמות..... 653	קורע בשבת ואוכל מצה גזולה, החילוק ביניהם..... 271
קטנים ונשים, שמחתם ברגל..... 326	קורע על העור - נחשב כתב..... 638
קטנים נשים ועבדים, פסוקים לדיניהם..... 203	קורעים לעדים נייר חלק..... 638
קטנים, לקרות לפנייהם את המגילה..... 417	קורת העירוב, שיעוריה להקל או להחמיר..... 282
קטע את ידו פעמיים..... 710	קושיא נוספת על בית הלל..... 487
קטעים מהירושלמי שאבדו (מבוא לירושלמי)..... 176	קושיא על מספר הברכות בתפילה..... 207
קידוש החודש בעשרה..... 423	קטגוריא בת"ח בדור שבן דוד בא - אינו בירושלמי..... 543
קידוש החודש מועיל אפילו בעדים זוממים..... 385	קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים..... 631
קידוש החודש ע"פ הראייה..... 781	קטורת במיתה של מלכים היא ע"ז..... 835
קידוש השם גדול מחילול השם..... 685	קטורת מעשרת..... 338
קידוש השם של הצפרדעים..... 321	קטורת, סוגית פיתום הקטורת..... 344
קידוש השם, גויים לא מצווים עליו..... 774	קטטה בין בעל לאשה, מחלוקת מהי..... 486
קידוש והבדלה כשאר יין..... 328	קטימה וגריפה - האם לגמרי..... 249
קידוש לבנה, עד מתי מברך..... 230	קטיפת כרם במועד..... 428
קידוש, פריסת מפה על הלחם..... 330	קטן וקטנה, גדריהם..... 497
קידושי אשה, דימוי להרחקת נזיקין..... 743	קטן פטור מאיסור שבועה..... 819
קידושי חרש בביאה כן מועילים..... 485	קטן רודף..... 794
קידושי כסף, טעם המחלוקת בשיעורם..... 665	קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד..... 503
קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום..... 680	קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע..... 476
קידושי מאה תופסים..... 455	קטן שהוא חירש..... 436
קידושי פסולה - כסף קידושיה שלה..... 535	קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא נטמאה..... 502
קידושי תנאי, מחלוקת אם יוצאת בלי גט..... 524	קטן שלא הביא ב"ש, גירסא הפוכה במחלוקת זו..... 484
קידושין (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 874	קטן, דעה שצריך לדעת בטיב ברכה..... 220
קידושין בגזל דידה מועילים..... 679	קטן, מחלוקת האם יש בו יעוד..... 669
קידושין בזמן החופה..... 494	קטן, מידות בו לגבי גזילו..... 650
קידושין בעבירה פוסלים בתרומה, המקור לכך..... 463	קטן, מתנתו לא מועילה..... 650
קידושין והקדש לאחר ל' יום..... 680	קטנה אין קנס לר"מ, המקור לכך..... 506

קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין 692
 קניין מסירה בגט 639
 קניין משיכה (שיטות הירושלמי והבבלי) 873
 קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח 672
 קניין פירות כקניין הגוף, האם יש בזה מחלוקת 681
 קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר 673
 קניינים בלי סברא (שיטות הירושלמי והבבלי) 872
 קניינים מחודשים (שיטות הירושלמי והבבלי) 873
 קניינים שהיו קונים בהם בעבר 673
 קניית בתים מגוי בשבת 429
 קנס (שיטות הירושלמי והבבלי) 877
 קנס אין לקטנה לר"מ, המקור לכך 506
 קנס בפסולים, מקור אחר לכך 503
 קנס, כופר לדעה שהוא כפרה 506
 קנס, עד אחד לא מחייב שבועה עליו 825
 קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת 474
 קפודקיא 453
 קציצתן, האם זוהי עשייתן 357
 קצצה - קניין 673
 קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת 502
 קראו איכה בשבת ונענשו 275
 קרבן התמיד בארבע שעות 206
 קרבן התמיד, זמנו 317
 קרבן ומלקות יחד, אפשר לחייבם 504
 קרבן על אדם שעתיד ליזור 581
 קרבן על נזירות שעוד לא נדר 581
 קרבן, אומר מותר פטור ממנו 852
 קרבן, המקור לזה שמומר פטור ממנו 853
 קרבנות חצי נזיר, וחצי קרבנות נזיר - הירושלמי לא מחלק ביניהם 582
 קרבנות מהפלישתים, כיצד קיבלום 838
 קרבנות נדבת ציבור, קדימויות בהן 857
 קרבנות נזיר טהור, שמעון הצדיק לא אכל מהם 547
 קרבנות נזיר, מותרם 586
 קרבנות, היכו אותם ונעשו נבילה 629
 קרבנות, לא יפרישם לפני שנדר נזירות 582
 קרוב נעשה שליח 653
 קרוב שהוא קטן נאמן שאשה לא נטמאה 502

קידושין שאין מסורין לביאה 679
 קידש אשה בסלע שחטף מידה 678
 קידש אשה ואינו יודע מי היא, מחלוקת בזה 259
 קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה ומת 680
 קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן 460
 קידשה בחופה, אין טענת פתח פתוח לאוסרה 494
 קידשה בתנאי וכנסה סתם 524
 קידשה סתם וכנסה סתם 524
 קיום והפרת מקצת, ד' דעות 575
 קיום מצוות (שיטות הירושלמי והבבלי) 890
 קיום נדרים בטעות אינו קיום 575
 קיום נדרים, האם אפשר להישאל עליו 572
 קיטע יוצא בקב, גירסא הפוכה במחלוקת בזה 257
 קין נשא את אחותו 795
 קיני צריך להיות באימה 601
 קיני, המחלוקת בו תלויה במחלוקת בגירושין 601
 קיסרין שבקפודקיא 453
 קיפוף וריקוד, גדריהם 376
 קל וחומר בנדרים 560
 קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר 696
 קלוטה כמי שהונחה 239
 קללות, הטעם שאין מפסיקין בהן בקריאת התורה 420
 קללת אימו, מחלוקת אם גר חייב עליה 478
 קללת חנם מועילה בעת רצון 812
 קלפיות של הלויים והזקנים, היו בהן מחלוקות וניסים 766
 קלטה, אסור לצאת בה למבוי 523
 קמחא דפסחא 740
 קמחית, צניעותה 857
 קמיע מומחה אסור לבהמה 254
 קן ציפור ומודים מודים מותר לומר ביחיד 213
 קנה פירות ומעורב בהם מין אחר 751
 קנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו 587
 קניין ברה"ר ובסימטא 529
 קניין ד' אמות, ראייה מפסוק 717
 קניין הפיכה וגרירה 696
 קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה 718

קשת לא היתה בימי רשב"י 231

ר

ר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה 762
 ראב"י וחכמים נחלקו גם ביש בה כדי
 חלוקה 558
 ראייה אחרונה, מחלוקת מתי יכול
 להביאה 776
 ראייה לר"י מהמעשה ברבי טרפון
 בתחומין 291
 ראיות מהמציאות (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 897
 ראיית בכור 373
 ראיית פנים בעזרה, כולם חייבים 436
 ראיתי טומאה שנזוקה ביניכם - אינו
 בירושלמי 596
 ראש השנה חל גם ביום ו כשקידשו ע"פ
 הראיה 383
 ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי 566
 ראש השנה, אסור להתענות בו 400
 ראש השנה, אסור לישון בו 390
 ראש השנה, האם שעיריו הם מדין ראש
 חודש 815
 ראש השנה, הטעם שלא אומרים בו הלל
 - אינו בירושלמי 390
 ראש וגוף, ספיקות אם הם של אותו
 האדם 627
 ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים 404
 ראש חודש, נוסח ברכת מוסף 230
 ראש חודש, שעיר כפרה על שמיטת
 את הירח - אינו בירושלמי 814
 ראשה פרוע במחולות שביום כיפור 500
 ראשונים, אלו מהם הכירו את הירושלמי
 (מבוא לירושלמי) 170
 ראשי תיבות בפרשת סוטה 341
 ראתן, פרעה לקה בה 525
 רב אדא בר אהבה, זכויותיו 401
 רב בן רב יוצא למלחמה 625
 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת 673
 רב כהנא מבית עלי 384
 רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב 541
 רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר
 אבא 519

קרחת וזקן באשה, דדים באיש 525
 קרי, כה"ג לא ראה 335
 קריאה בשם של רשע 273
 קריאה בתורה, צריך אדם אחר - סרסור 421
 קריאה למפרע 197
 קריאת התורה בשני וחמישי 423
 קריאת התורה של כה"ג נקראת שירי
 עבודה 349
 קריאת התורה, הטעם שאין מפסיקין
 בקללות 420
 קריאת שמע אחרי הנץ 191
 קריאת שמע בבית הכנסת 187
 קריאת שמע בלי תפילין, דעה כזו 195
 קריאת שמע ותפילה 240
 קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין 189
 קריאת שמע, אל מלך נאמן 236
 קריאת שמע, זמנה עד שלוש שעות
 בדיעבד 192
 קריאת שמע, לקוראה שוב ושוב 189
 קריאת שמע, ספק אם קרא 187
 קריאת שמע, רשב"י לא הפסיק לה
 מלימודו 241
 קריעה על גוי שקילל 788
 קריעה, השומע מהאדם ששמע מהשומע
 את המגדף - א"צ לקרוע 788
 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה 702
 קרן הפרה לכתובת גט, חילוק בין זכרותו
 לנרתיקו 639
 קרן וחומש על שבועת שקר, אריכות
 בסוגיא זו 829
 קרפף שיש בו סאתיים בדיק, האם
 מטלטלים בו 287
 קרצוף בהמה אסור שמה יתלוש 373
 קרקע נקנית בכסף שטר וחזקה,
 המקורות לכך 671
 קרקע שניזוקה בבור 691
 קרקעות, פדיונם בתשעה וכהן - מקורו
 מריבוי אחר ריבוי 424
 קרש, יש דעה שהוא תחש 245
 קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה 368
 קשט עצמן ואח"כ אחרים - אינו
 בירושלמי 767
 קשירה במשכן היתה במיתרים 263
 קשירת המנעל לחליצה 480

רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו..... 376	רב, האם תלמיד שואל בשלומו 194
רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה	רבו שחצי תלמודו ממנו 858
מלמדו..... 431	רבו של ע"כ נותן לאחר כסף לשחררו 671
רבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסייא..... 422	רבו, גדרו 723
רבי מאיר, רצו לנדתו 430	רבו, קבלת פניו..... 292
רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו	רבו, שימושו בישיבה ובעמידה 268
להריגה 234	רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד
רבי עקיבא היה אשכולות..... 628	שגדלה 483
רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה 595	רבי אליעזר שמותי 593, 359
רבי עקיבא למד תורה ע"י שאשתו מכרה	רבי אליעזר, מיתתו 248
את שעה 255	רבי אלעאי לא מצא חבר, על אלו דינים 287
רבי עקיבא שאל את רבי אליעזר..... 320	רבי אלעזר בן עזריה היה קרח 851
רבי עקיבא, שאלוהו בבית האסורין..... 481	רבי אלעזר בן עזריה, גילו 194
רבי ראה את עורפו של רבי מאיר..... 376	רבי אלעזר בן פרטא 535
רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית..... 399	רבי אלעזר שעדי מסירה כרתי, הלכה
רבי שמעון בן חלפתא מעין תינה 403	כמותו 660
רבי שמעון, לא פוסקים כמותו 626	רבי בנאה שציין מערות, האגדות על כך
רבי, האם הוא תלמידו של רשב"א 372	- אינן בירושלמי..... 747
רבי, האם הלכה כמותו אפילו מחביריו..... 850	רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב
רבים שנדרו..... 559	הונא 537
רביעית, שיעורה 328	רבי התיר להביא ירק מחו"ל 562
רבן יוחנן בן זכאי ויונתן בן עוזיאל..... 559	רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית..... 758
רבנן סבוראי, האם הכירו את הירושלמי	רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה 567
(מבוא לירושלמי)..... 169	רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו 538
רבשקה, דעה שהיה גוי 788	רבי חנינא בן דוסא הוכש 212
רגליים לדבר..... 599	רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס
רגע עונה ועת, אורכם 189	לשבת בראש 402
רדיית הפת ותקיעה הם חכמה - אינו	רבי טרפון (שיטות הירושלמי והבבלי) 903
בירושלמי..... 388	רבי טרפון אביהן של ישראל, טעותו 334
רואה את הכותל כגמום..... 269	רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו 675
רואה דם טהור, יש דעה שאסורה..... 860	רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי
רואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר..... 860	להאכילן..... 460
רואה כתם מטמאה את בועלה למפרע..... 860	רבי יהודא..... 253
רואין לעתיד לבוא..... 802	רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי..... 629
רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן 852	רבי יהודה דריש טעמא דקרא 736
רוב בניין ומניין, נזיר לא מגלח עליהם..... 596	רבי יהודה הנשיא, התירו לכהנים
רוב בנפשות, האם הולכים אחריו 499	להיטמא בשבילו 201
רוב גובהה או רוב גגה של עטרה..... 470	רבי יהושע מצא תינוק בבית האסורים 859
רוב היקפה של קורה, מה פירושו 244	רבי יוחנן חיבר את הירושלמי (מבוא
רוב הנכנסים לעזרה, כיצד משערים	לירושלמי)..... 164
אותם 322	רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה
רוב וקרוב הלך אחר הרוב - אינה	אותו 839
בירושלמי..... 744	רבי יוחנן, שבחי יופיו - אינם בירושלמי 190
רוב זבים נדחים לפסח שני..... 325	רבי יונתן במקום יונתן שידא 491

רוצח שנתערב באחרים, גירסא הפוכה	853
במחלוקת.....	854
רוצח, מקור לכך שהורגים אותו גם	214
לאחר העריפה.....	787
רזי תורה, לא מפרסמים אותם.....	794
רחבה שדרך הרבים מפסקתה.....	794
רחוב, קדושתו.....	759
רחיצה באבל, מנהג שרוחץ לאחר	229
הקבורה.....	396
רחל התפללה על דינה.....	366
רחל, יוסף ראה גם את דמותה.....	רוח הקודש, לשון זו במקום "שכינה"
רחם, הוספתו בתפילה בתשעה באב.....	רוח הקודש, לשון זו במקום "שתשרה
רחמנים ביישנים וגומלי חסדים.....	עליו שכינה" בבבלי.....
ריב"ז ישב בצל ההיכל, הטעם לזה.....	רוח הקודש, שואבים אותה בבית
ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות - אינו	השואבה.....
בירושלמי.....	רוח מצויה ושאינה מצויה.....
ריבוי אחר ריבוי - המקור לפדון קרקעות	רוח רעה.....
בתשעה וכהן.....	רוח ששמו טבוח, ב"ד של מעלה, זוגות
ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה.....	ומאדים - אינם בירושלמי.....
ריבית באומן.....	רוחו פרחו וחזר - אינו בירושלמי.....
ריבית בשביל סעודת מצוה.....	רוחות שמדברות זו עם זו - אינו
ריבית לכותים שקלקלו.....	בירושלמי.....
ריבית, הלוואת חיטים לשתיים ושלוש	רוחין ושידין ולילין - אינם בירושלמי.....
שבתות.....	רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה.....
ריבית, מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב.....	רומי ומצרים נלחמו עד שהשר נפל על
ריבית, מחלוקת אם מפריזים על חנות	חרבו.....
וספינה.....	רומי נבנתה בחתונת שלמה, עגלי ירבעם
ריח ערווה.....	והסתלקות אליהו.....
ריחיים, תיקונם במועד.....	רועה שמסר לרועה.....
רימה למת כמחט בבשר החי - אינו	רועה, פלוני, ממזר וכו' - שאלות אלו
בירושלמי.....	אינן בירושלמי.....
רימון, החילוק בינו לשאר העצים	רועי בהמה גסה, האם כשרים לדון
בצלית הפסח.....	ולהעיד.....
ריפוי, לא זוכה להתרפא מכל אדם.....	רופא מסתפק והחולה רוצה להתענות.....
ריצוי ציץ על טומאת ידיים.....	רופא, ניתן לו רשות לרפא - אינו
ריקוד וקיפוף, גדריהם.....	בירושלמי.....
ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו	רוצה אדם בטובת בניו יותר משאר
בירושלמי.....	קרוביו.....
רכיבה על בהמה ביו"ט, טעם האיסור.....	רוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך
רמ"ח אברים, בגימטריא "המאריים".....	עליה.....
רמאי באבידה, שני הסברים.....	רוצח בשגגה, האם משתחרר כאשר נודע
רמב"ם, שיטתו לפסוק כירושלמי (מבוא	שהכה"ג פסול.....
ליירושלמי).....	רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור
רמיזה בזמן התפילה.....	לסורו.....

רשע ערום..... 610
רשעים, הקב"ה לא שמח במפלתן..... 779

ש

ש"ץ שטעה בשלוש ברכות..... 214
שאלו היה מאכיל ת"ח ומכבדם..... 570
שאלו ועלתה לו דוד ולא עלתה לו - אינו
בירושלמי..... 337
שאלו, צניעותו..... 367
שאינה יוכת שער - אינו בירושלמי..... 728
שאיילת גשמים, נדרים תלויים בה..... 567
שאיילת שלום בגט תלויה האם ווים
מחלקים..... 660
שאיילת שלום של תלמיד לרב..... 194
שאלה בבעלים, מקרים שונים..... 733
שאלה בשלום גוי..... 651
שאלה למי שעבר על נזירותו..... 588
שאלה על הקם נדרים..... 572
שאלה ראשונה ששאל רבי עקיבא את
רבי אליעזר..... 320
שאלו על צרת הבת..... 450
שאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' - אינן
בירושלמי..... 347
שאלת גשם, טעות בה..... 393
שבועה אחת על כל הטענות..... 826
שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא
כמפורש בתורה..... 550
שבועה לעבור על המצוה..... 549
שבועה לשקר לאחד מהשותפין..... 823
שבועה נגד עדים ושבועה נגד שטר,
טעם החילוק ביניהן..... 823
שבועה על אמת, מחלוקת בחומרתה..... 826
שבועה שלא אוכל ג' ימים..... 549
שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים,
שלושה וכו'..... 819
שבועה שלא אוכל מצה..... 818
שבועה שנתחייב בב"ד ונשבע לשקר
חוץ לב"ד..... 829
שבועה, האם חלה על שבועה לעבר
ולעתיד..... 545
שבועה, עד אחד לא מחייב אותה על
קנס..... 825

רעידת אדמה, טעמים לה..... 229
רפואה בדברי תורה, האם מותרת..... 799
רפואה וזיכרון..... 267
רפואה ע"י מין בשם ישו..... 840
רפואה, ניתן רשות לרופא לרפא - אינו
בירושלמי..... 233
רפואה, רבי יוחנן לא נשבע לאשה
שריפאה אותו..... 839
רפואות בענייני קורדייקוס ועוד - אינן
בירושלמי..... 655
רפת שקדמה לאוצרו של חבירו - לא
יכול למחות בו..... 742
רצו לנדות את רבי מאיר..... 430
רציחה, המקור שאבן ועץ צריכים שיעור
כדי להמית..... 795
רציחה, חשש שנשיא יהרוג..... 768
רציחה, היכן..... 670
רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ
שידעה זאת..... 375
רקב, אדם נעשה לאחר ק"כ שנה..... 596
רקמה על בד נחשבת כתיבה..... 644
רקיע, ברכתו..... 230
רקיע, עוביו..... 188
רקיקה לפני התפילה ואחריה..... 205
רקק לרוח חייב..... 262
רקק על בגדיו - חייב בושת..... 712
רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו
לקריאת שמע..... 241
רשב"י, בימיו לא היתה קשת..... 231
רשויות ואכילת פרס, דימוי ביניהם..... 238
רשויות לשבת, מה הן..... 239
רשות הרבים וחצר שאינה של שניהם,
יש דעה שמשכיכה קונה בהם..... 672
רשות הרבים וסימטא, האם קונים בהם..... 529
רשות הרבים מקורה..... 300
רשות הרבים, האם ישנה בכלל..... 298
רשות הרבים, הרואה בה דם מטמאה
למפרע..... 860
רשות הרבים, כיצד מערבין אותה..... 283
רשות הרבים, מחלוקת בצורות בהם..... 693
רשות הרבים, שני בתים בשני צידה..... 283
רשות מצוה (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 870
רשות מצוה, בערב שבת פטור מלהטיף..... 750
רשות מצוה, האם גם בסוכה שהזיקה..... 707

שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא	שבועה, פשוט שחייב עליה גם אם ליתא
לתבוע..... 808	בלהבא..... 818
שביעית משמטת רק הלוואות..... 828	שבועה, קטן פטור..... 819
שביעית, ד' כוסות..... 327	שבועה, רבי יוחנן לא נשבע לאשה
שביעית, מחלוקת במודר בה הנאה..... 556	שריפאה אותו..... 839
שביעית, משרה בפירותיה..... 573	שבועה, רק הטוען שקר עובר על
שביתת כלים, מקורות למחלוקת..... 244	האיסור..... 826
שבע חקירות, המקור להן..... 780	שבועות - סדר המסכתות..... 814
שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו	שבועות הבאי..... 553
בירושלמי..... 315	שבועות זירוזין מותרות..... 553
שבעה ימים סובבים את ארץ ישראל..... 539	שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה..... 820
שבעה מיני פרושין..... 233	שבועות שגגות אסורות..... 553
שבעים על שבעים אמה..... 287	שבועות, האם כולן באלה ובאמן ואמן..... 607
שבעת ימי המשתה, שושבין פסול להעיד	שבועות, יש דעה שלא מתירים ומפירים.... 573
בהם..... 775	שבועות, תנאי בהם..... 551
שברה האשה את כלי בעלה, תיקנו	שבועת האשה רק כשגובה כתובה..... 530
שפטורה..... 529	שבועת הפיקדון ושבועת העדות, גזירה
שברי כלי חרס, כלי מפוחם..... 605	שוה "נפש נפש"..... 822
שברי צלמים, המוצא אותם..... 845	שבועת מודה במקצת, הסברא לזה אינה
שבת - לא תוקעים בה מדאורייתא..... 388	בירושלמי..... 826
שבת (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 878	שבועת שווא ושבועת שקר, החילוק
שבת אחת, אילו משמרים נגאלים..... 393	ביניהם..... 552
שבת ביר"כ, מחלוקת אם חייב שתיים או	שבועת שווא, מוטב לעבור עליה ולא על
אחת..... 696	שבועת ביטוי..... 820
שבת בעיר אחרת, לגבי עירובין..... 297	שבועת שומר שלא נתן עיניו בה, ספק
שבת ויר"ט יחד, מחלוקת במספר	אם משביעים אותו..... 830
הברכות בתפילה..... 814	שבועת שומרים לא להקל ולא להחמיר,
שבת ושביעית, מה חמור יותר..... 249	יש דעה שחייב..... 830
שבת של אסרו חג דינה כרגל שע"ה	שבועת שכיר כאשר בעל הבית או
נאמנים..... 446	השכיר מתו..... 827
שבת, אינו יודע מתי היא..... 258	שבועת שקר על דברים שאין נשבעים
שבת, אסור להתענות עד שש שעות..... 401	עליהם..... 827
שבת, בכיה בה..... 236	שבועת שקר על כפל וכו', המקור שחייב.... 824
שבת, השור נוגח אז כי לבושים בבגדים	שבועת שקר, אריכות בסוגיית תשלומי
מכובדים..... 699	קרן וחומש..... 829
שבת, מחלוקת אם ניתנה במרה או	שבועת שקר, מחלוקת אם לוקה..... 823
באלוש..... 371	שבות בעזרה, האם גזרו..... 323
שבת, מילה, ע"ז, חילול השם - מה חמור	שבות, מערבין בה לכו"ע..... 288
יותר..... 554	שבת לוי, לעתיד לבוא הקב"ה יטהר את
שבת, מקור מפסוק לכך שאין בה	פסוליהם..... 686
אבילות..... 433	שבת, נס בשבילו..... 225
שבת, פיקול"נ דוחה אותה - המקור לכך..... 353	שבתו, ידבק בו (שיטות הירושלמי
שבתות וימים טובים, מחלוקת מה	והבבלי)..... 877
מטרתם..... 274	שביעית ושבית, מה חמור יותר..... 249

- שוטרים צריכים להיות מיוחסים 687
 שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים 786
 שוכרים בית לאלמנה 512
 שולח יד בפקדון ויש עדים - לכ"ע
 משלם כשעת התביעה 724
 שולחן לחם הפנים שניטמא, הטבלתו 446
 שולחנו של אדם מכפר עליו - אינו
 בירושלמי 446
 שולחני, אבידה שנמצאה על הכיסא שלו 720
 שומע כקורא 421
 שומע ליצרו כאילו עובד ע"ז 569
 שומע מהאדם ששמע מהשומע את
 המגדף - א"צ לקרוע 788
 שומע תפילה והאל הקדוש, עניית אמן
 אחריהם 203
 שומר את עצמו ג' פעמים מעבירה
 הקב"ה משמרו 676
 שומר חינוס ושומר שכר, שניהם מתנים
 להיות כשואל 827
 שומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו 829
 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת
 הבעלים - חייב 529
 שומר שמסר לשומר, דעה שמתירה
 לכתחילה 673
 שומר שמשלם קונה את הכפל, מקור
 לכך 723
 שומר שנטל רביעית ונשברה החבית
 משלם את כולה 724
 שומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר, ...
 יש דעה שחייב 830
 שומר, הטעם שימכור פירות אבודים 724
 שומר, לא משביעים אותו כשאין לגנב
 מה לשלם 829
 שומר, ספק האם משביעים אותו שלא
 נתן עיניו בה 830
 שומרון, יושבים בה כותים 849
 שומרי ממון, יש דעה שחייבים בסוכה 359
 שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת
 ידיים 222
 שומרים חייבים רק כשעשו קניין 828
 שומרים, דיניהם באריכות 828
 שומרת יבם במוציא שם רע 508
 שומרת יבם שמתה מותר באימה 451
 שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן 713
 שגג גם בשבת וגם במלאכות 259
 שגגת קרבן שמה שגגה 504
 שגגת שבת ושגגת מלאכות, החילוק
 ביניהן 259
 שד בשם שיבתא - אינו בירושלמי 351
 שדה אחד מכרתי ואיני יודע למי 683
 שדה במצרי מוכר לו - שתות כיותר
 משתות 753
 שדה שבפרהסיא, אסור להשכירה לגוי 837
 שדה שחכר ונשדפה 735
 שדה של אשה 526
 שדה שלא צמחה, האם צריך לזורעה
 פעם שלישית 736
 שדה, טרשים נמכרים עימו דווקא כשהם
 לא מפוזרים 752
 שדים ומלאכים (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 885
 שדים, בעל אוב מקטר להם 790
 שדים, זוגות וכשפים - סוגיא זו אינה
 בירושלמי 328
 שדרה - שזרה 241
 שהחינו - מדאורייתא או מדרבנן 331
 שהיה בבית הקברות, בנזיר 583
 שוא"ת וקו"ע, מה עדיף 302
 שואל הלכות ואגדות צריך לעמוד 572
 שואל שאמר הריני משלם קונה את
 הכפל 723
 שואל, גם שומר חינוס וגם שומר שכר
 מתנים להיות כמותו 827
 שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב
 לזה" 776
 שווא ושקר בשבועות, החילוק ביניהם 552
 שווא כסף, עבד עברי לא נגאל בו 667
 שוחד לגויים לצורך יתום ואלמנה 243
 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת
 שוחד לזה 531
 שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים 841
 שוטה וחרש, יבום שלהם 462
 שוטה לא מתגרשת - מדאורייתא או
 מדרבנן 486
 שוטה מאבד מה שנותנים לו 654
 שוטה פטור מראייה, המקור לכך 436
 שוטה שנתפקח - אין לאשתו כתובה 496
 שוטה, הבא על אשתו פטור מאשם תלוי 485

שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי.....	741	שונא, מצוה לטעון לו יותר מלאוהב -	
שטן לא מקטרג ביו"כ - אינו בירושלמי.....	336	אינו בירושלמי.....	722
שטן מקטרג בשעת סכנה.....	247	שופר מבהיל את השטן.....	866
שטן מרקד - אינו בירושלמי.....	212	שופר של ע"ז ולולב של ע"ז - חילוק	
שטן נבהל מקול השופר.....	866	ביניהם.....	360
שטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי.....	807	שופר של פרה, אין קטיגור מעשה סניגור ...	386
שטן, לערבב אותו ע"י התקיעות - אינו		שופר, העומד אחורי ביהכ"נ חזקה	
בירושלמי.....	381	שכיוון לשומעו.....	387
שטר אמנה ופסים, מותר לחתום עליו.....	500	שוקד הוא כינוי לשמואל.....	507
שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף.....	719	שור הנסקל כולו ממון.....	762
שטר ומחמתו חזקת שלוש שנים,		שור ולא כלים.....	703
והשטר פסול.....	825	שור ומבעה.....	690
שטר חוב, מחילה עליו כשהשטר ביד		שור חמור משה, הטעם לזה אינו	
המלווה.....	540	בירושלמי.....	709
שטר מוקדם, דעה שכשר ורק א"א		שור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים	
לגבות בו למפרע.....	760	מכובדים.....	699
שטר קידושין ומכירה, מי כותבו.....	667	שור שנגח את הפרה, האם הוא מועד.....	701
שטר קידושין עם תנאי, נוסחו.....	681	שור שנגח את הפרה, האם משנה זו	
שטר קידושין שלא לשמה.....	640	כסומכוס.....	700
שטר שאבד - כותבים לו חדש.....	760	שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד.....	699
שטר שחלק מעדיו פסולים.....	635	שור, האם שמירה פחותה פוטרת בו.....	704
שטר שחרור, נוסחו.....	660	שור, הפרישו לנזירותו ומת.....	586
שטר שיכול להזדיין, מתי נחלקו ר"א		שורה של בזיכי זהב כולה זהב מחשש	
וחכמים.....	639	שיגנבו.....	318
שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר		שורט על העור - נחשב כתב.....	638
שחזרו בהם.....	759	שורטים לעדים נייר חלק.....	638
שטר שכתבו בו חנן ונני.....	759	שורף עצמות פסח חייב.....	322
שטר שכתבו בו שפלוני מת, האם		שורף שטרותיו של חבירו.....	827
סומכים עליו.....	492	שורש וגזע, ענף העולה מהם.....	750
שטר שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י		שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי	
מי.....	638	המשתה.....	775
שטר שתופסים בו המלווה והלווה.....	633	שותפים, באחים.....	294
שטרו של עבד עברי, מי כותבו.....	670	שותפין בפרה, אחד בעלים על רגלה	
שטרות אין גופן ממון.....	708	ואחד על השאר.....	701
שטרי אריס וקבלן, כתיבתם במועד.....	432	שותפין חייבים בנזקין בחצר.....	558
שיבושי הירושלמי מול שיבושי הבבלי		שותפין, גדר הבעלות.....	557
(מבוא לירושלמי).....	177	שותפין, מוכסים שמחלו להם.....	731
שיבושי נוסח הירושלמי (מבוא		שותפין, נשבע לשקר לאחד מהם.....	823
לירושלמי).....	175	שזרה - שדרה.....	241
שיבושים בירושלמי מתוך דמיון לבבלי		שחולה פטור מראיה, המקור לכך.....	437
(מבוא לירושלמי).....	176	שחיטה לאדם.....	864
שיבתא, שם שד - אינו בירושלמי.....	351	שחיטת עוף, המקור לכך.....	587
שידין ולילין ורוחין - אינם בירושלמי.....	286	שחיק עצמות, כינוי לנבוכדנצר.....	421
שיחרור עבד, לדעת חכמים מותר.....	478	שחרור עבד, לדעת חכמים מותר.....	478

420.....	שירות שבתורה, כתיבתן	619	שיחתן של צדקניות
429.....	שיריים, אכילתם		שייר בגט אבא ואביך מגורשת, הטעם
617.....	שירת הים, צריך לאומרה כל יום	660	לזה
.....	שישה מקורות לכך שסתם נזירות	730	שיירה וספינה, כיצד מתחלקים בממון
579.....	שלושים יום	333	שילה, מדוע חרבה
351.....	שישה עינויים ביר"כ		שילם עבור חובו של חבריו - מתי יכול
266.....	שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים	540	לתובעו
.....	שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות	223	שימוש בכהן
221.....	למנוחה"	268	שימוש רבו בישיבה ובעמידה
566.....	שכח ואכל בתענית	390	שינה בראש השנה אסורה
431.....	שכח תלמודו, כבודו	793	שינה ויין מועטים טובים לצדיקים
706.....	שכחה וטמון באש, ריבוי ומיעוט בהם		שינה ולונה, האם פוסלות ידיים ורגליים
211.....	שכחה, היגע בתלמודו	337	במקדש
758.....	שכיב מרע, מטלטלין אינם שויר	241	שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים
.....	שכיב מרע, מתנתו מועילה דווקא אם	258	שינוי השם והמקום גורם
533.....	פירש איזו שדה		שינוי מילים בתורה, לא היו מקפידים
887.....	שכינה (שיטות הירושלמי והבבלי)	413	עליו
366.....	שכינה ורוח הקודש	706	שינוי פסק באמצע המעשה
396.....	שכינה ורוח הקודש חסרו במקדש שני	403	שינויי גרסאות בתורה
.....	שכינה נסעה עשר מסעות - אינו	364	שיעבוד בבל
388.....	בירושלמי	692	שיעור בור להזיק
631.....	שכינה, השראתה ורוח הקודש		שיעור ביטול כשאין היד שולטת וכשידו
744.....	שכינה, מקומה - אינו בירושלמי	251	נכוית
668.....	שכיר שכיר, הג'ש רק בין ישראל לגוי		שיעור הפסק בין תפילות סמוכות
736.....	שכיר שעבר זמנו, מתי לא נשבע ונוטל	209	ולאחר התפילה
567.....	שכירות בתים ונדרים, דימוי ביניהם	817	שיעור השתחוואה
294.....	שכירות מגוי בפחות משווה פרוטה	357	שיעור חבילה
837.....	שכך לו בריות נאות בעולמו	283	שיעור לבד, המחלוקת בו
556.....	שכר בטלה מותר	285	שיעור מחנה, מחלוקת בו
.....	שכר הסופר, מי משלמו - הבעל או	328	שיעור של רביעית
643.....	האשה		שיעור, ברכת בורא נפשות על פחות
.....	שכר העיין השנייה של שמשון לעולם	359	ממנו
604.....	הבא	602	שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר
730.....	שכר חמור ונלקח לאנגריא	282	שיעורי קורת העירוב להקל או להחמיר
730.....	שכר חמור לבקעה והוליכו בהר	264	שיעורים של דברים רכים וקשים
.....	שכר לעוה"ב וימות המשיח, אגדות על	438	שיעורים, מחלוקת מה מקורם
215.....	כך אינן בירושלמי	352	שיעורים, ממעכים אותם
.....	שכר לעוה"ב, הקב"ה מראה אותו	264	שיעורן של כוסות
844.....	לצדיקים קודם מיתתם		שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת -
556.....	שכר מקרא, מקור ההיתר	803	אינו אובד
676.....	שכר על כך שלא עבר ספק עבירה		שיר בבתי משתאות, הטעם שבתחילה
848.....	שכר שבירת חבית יין נסך אסור	629	היה מותר
228.....	שלא עשני גוי, בור ואשה	405	שירה בלא נסכים, מחלוקת בזה
440.....	שלג, בתחילה העולם היה ממנו	617	שירה על ניסים

שלחה ידה - אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני.....	711	שלחה וגחלת, חילוקים ביניהם.....	378
שליה, קוברים אותה כדי לתת עירבון לארץ.....	278	שלוחו של אדם, דעה שאינו כמותו.....	677
שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל.....	489	שלוחי מצוה אינן ניזוקין - אינו בירושלמי.....	305
שליח בשאלה בבעלים.....	733	שלום בית.....	529
שליח יכול להיות קרוב.....	653	שלום, גדולתו.....	313
שליח לא נעשה עד בקידושי כסף.....	677	שלוך, גדר מבושל.....	560
שליח לביטול הגט, האם יכול לעשות שליח.....	643	שלוש אומניות עושין מלאכה בע"פ.....	316
שליח לדבר עבירה, המקור לזה.....	505	שלוש דעות בהאכלת האשה בתרומה ובחולין.....	513
שליח לדבר עבירה, מחלוקת אם ישנו בטביחה.....	789	שלוש השבועות - אינן בירושלמי.....	542
שליח נעשה עד, מחלוקת ב"ש וב"ה.....	677	שלוש לשונות הן.....	343
שליח עושה שליח בקידושין.....	641	שלוש מאות צומות, רבי זעירא צם.....	398
שליח ציבור שיוּרד לפני התיבה בתעניות, דיניו.....	397	שלוש עשרה תעניות כנגד מ' יום של הר סיני.....	395
שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה.....	643	שלוש פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים.....	381
שליח, האם יכול לקבל גט בחצרו.....	653	שלוש שנות הרעב של אליהו.....	745
שליחות בתמורה והפרת נדרים.....	677	שלוש שנות חזקה מחמת שטר, והשטר פסול.....	825
שליחות יד, שומר שנטל רביעית ונשברה החבית משלם את כולה.....	724	שלוש שנים, הנשכב במשכב זכור.....	787
שליחות, ביטולה בדברים.....	642	שלוש שערות, נזיר סותר על גילוחן.....	592
שליחות, האם יש לחרש.....	678	שלוש תפילות ביום, הטעם לזה.....	205
שליחות, מקורה.....	677	שלושה אילנות, האם הקונה אותם יש לו כמלוא אורה וסלו.....	750
שלישי בראשון, לעדות.....	774	שלושה בני אדם - חטאת שנודעה לרבים.....	649
שלישי בתרומה מהתורה.....	616	שלושה דברים צריכים לשמה.....	606
שלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה.....	532	שלושה הניחו כתרן וירשו עוה"ב.....	319
שלמה הרבה נשים, מדוע.....	770	שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה.....	856
שלמה ירד ממלכותו.....	771	שלושה חודשי המתנה באנוסה.....	456
שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף.....	770	שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו.....	432
שלמה, בחתונתו נבנתה רומי.....	834	שלושה ימים קודם אידיהן, מקור מפסוק ...	831
שם אביו ושם בנו בנדרים.....	562	שלושה מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו.....	336
שם אביו קרוי עליו בנדרים.....	564	שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי.....	392
שם המפורש היה משתכח מהציבור.....	341	שלושה סימנים בישראל.....	685
שם המפורש, הסתרתו.....	341	שלושה יום בעיר לקופה.....	739
שם השם בברכות.....	226	שלושים מצוות שיקבלו בני נח.....	838
שם השם שנשמת מספר תורה.....	412	שלושים צדיקים בעולם.....	838
שם שלא נכתב בקדושה, מחיקתו.....	271	שלושים של עבד, האם הם קנס.....	506
שם, מחיקתו (שיטות הירושלמי והבבלי).....	875	שלח משלוח מנות מועט.....	409
שםא מת ושםא ימות, האם חוששים לזה.....	641		

שמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" - האם	560	שמאי - שמי
צריך וויס.....	585	שמאל, הוצאה בה
שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי	198	שמו של המשיח
המקור.....	229	שמואל היה בקי בכוכבים
שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים	763	שמואל הקטן, במעשה איתו - לא עיברו
עימו לפסיקה.....	630	את השנה באותו היום
שמע, אל מלך נאמן.....	292	שמואל הקטן, למה נקרא כך
שמעון אפרתי ויוסף חפני.....	440	שמואל קיבל פני רבו
שמעון בן שטח וינאי.....	675	שמואל רבן של נביאים
שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר	759	שמועה ממשע עד האמוראים
וטומאת מתכת.....	413	שמות בשטר, חנן ונני
שמעון בן שטח תלה מכשפות.....	380	שמות ה' - אלו קודש ואלו חול
שמעון בן שטח, בימיו בטלו דיני ממונות.....	609	שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן
שמעון הצדיק הוא הכה"ג שהאריך	387	מבבל
בתפילתו.....	593, 359	שמות הקודש שאין בהם צורך, מחיקתם
שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות	364	שמות, מקורו של רבי מאיר לדורשם
נזיר טהור.....	367	שמותי
שמעתי ושכחתי, הבושה לומר זאת.....	362	שמחה בסוכות בשבת, במה מקיים
שמשון היה חיגר - אינו בירושלמי.....	828	שמחת בית השואבה, האם התפללו
שמשון ודלילה.....	667	ולמדו
שמשון, הפלישתים היו יראים ממנו גם	319	שמחת יום טוב
לאחר מותו.....	362	שמחת לולב ושמחת שלמים
שמשון, עינו השנייה.....	326	שמחת נשים וקטנים ברגל
שן ועין של שפחה.....	828	שמיטה משמטת רק הלוואות
שן תותבת מעץ.....	667	שמיטה, יובל יכול לחול באמצעה
שנה מעוברת, האם מוסיפים לה כ"ט או	808	שמיטת כספים בהלוואה ע"מ שלא
ל' יום.....	575	לתבוע
שני בתים בשני צידי רשות הרבים.....	704	שמים ביני לביןך, פירוש
שני התבשילים בליל הסדר - אינם	368	שמים, אינם מוחלים
בירושלמי.....	733	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה
שני חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים	704	דברים
אינו בירושלמי.....	700	שמירה לאחר ימי שאלתה
שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר	692	שמירה פחותה, האם פוטר בשור
ביניהם.....	218	שמירת השור - כשומר חינום או כשומר
שני יוסף בן שמעון בעיר.....	223	שכר
שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות.....	843	שמירת נזיקין, מתחייב ע"י מעשה קניין
שני כיכרות ונדר מאחד מהן.....	842	שמן אפרסמון, ברכתו
שני כתובים, כשהתורה כוללת אותם	245	שמן ויין, ברכה עליהם
הם כן מלמדים.....	195	שמן של גוים, אכילתו
שני נביאים, האם צריכים אות ומופת.....		שמן של נכרים, דניאל אסרו
שני ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא.....		שמנים ופתילות, הטעמים שאין
שני שטרי חוב - האם גוברים את שניהם.....		מדליקים בהם
שני תינוקות למול - נוסח אחר במשנה.....		שמע בלי תפילין, דעה כזו

שפופרת של רבן גמליאל.....	291	שניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך - האם יש	
שפחה ולדנית אני מוכר לך.....	702	לה כתובה.....	473
שפחה חרופה, במה קונה את עצמה.....	666	שניה ממאנת ואיילונית, מחלוקת אם	
שפחה, הבא עליה פטור מקנס.....	503	יש להן תוספת כתובה.....	523
שפחה, עבד כהן מותר בה.....	670	שניות לעריות, לאלו מהן יש הפסק.....	452
שפחות אחר שפחות במכירת בתו.....	669	שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד -	
שפחתו של רבן גמליאל נקראת		אינו בירושלמי.....	728
"טביתא".....	861	שניים שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת	
שפיכות דמים (שיטות הירושלמי		רבי שמעון.....	267
והבבלי).....	882	שניים שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס	
שפיכות דמים, מקרים שאין חשש שגוי		בשניים.....	585
יהרוג אשה.....	838	שנים או חכמה - מי גדול.....	416
שפיכת הדם בבת אחת.....	318	שנת המבול אינה ממניין חיי נח.....	379
שפיר מרוקם דומה לחגב.....	865	שעה הקשה בעולם - השעה שנאמר	
שפך דיו על כתב שאינו נראה.....	637	"הסתור אסתיר".....	800
שפת הנחל, מהיכן מודדים תחומי עיר		שעה משחקת לו, אחיתופל ציווה לבניו	
שלידו.....	292	לא לסחור עימו.....	802
שקילה ביו"ט מנה כנגד מנה.....	374	שעה שמי הים מקלסים לקב"ה	
שקילת בשר בכור, טעם איסורה.....	428	ומתמתקים.....	843
שקלים, הירושלמי על מסכת זו (מבוא		שעה שנאמר "הסתור אסתיר" היא	
לירושלמי).....	167	הקשה בעולם.....	800
שקצים, מטרותם.....	229	שעה שצבוע קשה כארי.....	693
שר העולם - אינו בירושלמי.....	450	שעיר המשתלח, גירסא הפוכה	
שר פרס וגבריאל, האגדה עליהם אינה		במחלוקת האם הוויזוי מעכב.....	347
בירושלמי.....	351	שעיר המשתלח, האם אוסר בכלשהו.....	850
שר של ברד ושל אש - אינם בירושלמי.....	329	שעיר לעזאזל שברח, האם מטמא בגדים.....	347
שרה ואבישג, יופיין - אינו בירושלמי.....	779	שעיר מעכב את הפר ביו"כ.....	343
שרו של פעור.....	801	שעיר של יו"כ מת, איזה שעיר קרב.....	347
שרטוט בכתיבת פסוקים.....	418	שעירה של ע"ז - לא מזים מדמה בפנים.....	854
שרי, יו"ד שהקב"ה נטל ממנה.....	771	שעירי ראש השנה - האם הם מדין ראש	
שרייה מעת לעת במפלת קליפה.....	864	חודש.....	815
שריפת התורה.....	405	שער ניקנור נבלע ע"י בריה - אינו	
שרפוני ותנו שדה לפלוני.....	533	בירושלמי.....	342
שרץ - האם דמו מטמא.....	264	שערה אחת בנזיר, גילוחה.....	592
שרץ מטמא בכעדה משום שזו תחילת		שערה מפחדת מהתער.....	600
בריותו.....	595	שערו של נזיר מצורע.....	597
שש העריות ביבוס, חומרתן.....	449	שערות, חציצה בהן.....	255
שש עשרה חטאות.....	456	שעת הקציר, הסברא לכך.....	487
שש שעות אחר המולד הירח לא נראה.....	385	שעת מיתתו, אמר שיצאו מהבית ולא	
ששת אלפים שנה יהיה העולם הזה -		יטמאו.....	584
אינו בירושלמי.....	798	שעת סכנה, השטן מקטרג.....	247
שתה סתם - מחלוקת ר"מ ור"י.....	598	שעת צרה, תשמיש בה.....	395
שתוקי לכהונה.....	479	שפופרת ביצה שמנטפת, ספק בטעם	
שתוקי, האם הוא כשר לכהונה.....	499	האיסור להדליק בה.....	246

תולדות אש, מחלוקת האם הן כאש..... 339
 תולדות האש (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 875
 תולדות חמה, מחלוקת בהם..... 250
 תולה ואינה ניכרת, לשון זו..... 612
 תולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב..... 268
 תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית..... 539
 תוספת כתובה, הטעם שקונה אותה..... 512
 תוספת כתובה, כיצד מתחייב אותה..... 512
 תוספת כתובה, מתי קונה אותה..... 513
 תוספתא נגד הירושלמי, כמי פוסקים
 (מבוא לירושלמי)..... 181
 תוספתא נקראת "משניות גדולות"..... 859
 תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף..... 425
 תורגמן בסוטה..... 619
 תורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה..... 441
 תורה חסירה..... 418
 תורה מועילה נגד מלאך המוות..... 433
 תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן..... 777
 תורה נמסרה ככדור..... 799
 תורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא
 מעליא..... 729
 תורה שבכתב ושבע"פ - מי הרוב ומי
 חביבה יותר..... 439
 תורה שבע"פ ושבכתב..... 421
 תורה, ביטולה בין מנחה לערבית בשבת
 לזכר משה..... 866
 תורה, ביטולה גורם להצלחת מלכות
 הרשעה..... 387
 תורה, האם מותר להתרפא בה..... 799
 תורה, הטעמים שהתירו לכותבה ביוונית..... 410
 תורה, יש בה ספיקות עד שיגע בה..... 754
 תורה, לימודה (שיטות הירושלמי
 והבבלי)..... 880
 תורה, ללמודה רק בני אדם כשרים..... 842
 תורף וטופס בגט, כמי המשנה..... 639
 תושב וגר צדק, מה פירושם..... 728
 תזכרו, להתיז ז"ן..... 236
 תחום המציאה כרגלי המוצא..... 378
 תחום מדאורייתא "ב מיל"..... 293
 תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי..... 290
 תחומין מדאורייתא..... 248
 תחומין, דעה שלוקים עליהם..... 289
 תחומין, המקור לאלפיים אמה..... 290
 תחיית המתים..... 537

שתות כיותר משתות כשמכר לו שדה
 במצרי..... 753
 שתי גינות זו ע"ג זו - יחלוק את הירק..... 738
 שתי גינות זו ע"ג זו, השיעור שהעליון
 יכול ליטול את הירק..... 738
 שתי כיכרות ונדר מאחת מהן..... 574
 שתי כיתי עדים..... 584
 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב
 אחת או שתיים..... 247
 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא..... 488
 שתי נשים שאחת נתגרשה..... 531
 שתי ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא..... 493
 שתי עיירות, הרוג שנמצא ביניהן..... 627
 שתי קורות למבוי, כמה יהיה ביניהן..... 283
 שתי שאלות יחד ששאלו לאורים
 ותומים..... 350
 שתי שורות על כל המרתף - פירושים
 אחרים..... 305
 שתי שערות בספק - כמי שהביא..... 467
 שתייה בכלל אכילה, מקורות לכך..... 352
 שתיית מים במוצאי שבת..... 281

ת

תאומים, אשה לא חייבת להניקם..... 514
 תאריך שהובקעה העיר..... 404
 תבלין - טבל..... 593
 תבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי..... 636
 תבשילי שבת, טעימתם..... 281
 תגלחת אחת על שתי נזירות..... 583
 תגלחת כעין תער לא סותרת נזירות..... 591
 תגלחת נזיר, מקור לכך שצריך לגלח את
 כולו..... 591
 תדמור - תרמוד..... 450
 תהילים ומשלי מעוררים..... 336
 תהילים, האם קדוש יותר מדברי הימים..... 740
 תובע פותח ראשון..... 775
 תובע, למה לא שואלים אותו מה כוונתו..... 540
 תודוס פירנס תלמידי חכמים..... 321
 תוך כדי דיבור, שיעורו..... 435
 תוכחה לנשיא, מעשה בזה..... 772
 תולדה, דברים רחוקים וקרובים מאב
 מלאכה..... 263
 תולדות אש..... 321

תכשיטי נשים וטיפולי נשים.....	311
תכשיטים, טעם איסור הוצאתם בשבת.....	255
תל ברשות הרבים בנזיקין.....	703
תל המתלקט, מחלוקת בשיעורו.....	282
תלייה בזמן אינה צריכה תנאי כפול.....	682
תלך אמא ותינשא לו - לשון מיאון.....	483
תלמוד בבלי..... עיין: בבלי	
תלמוד ומעשה, מה גדול.....	313
תלמוד ירושלמי..... עיין: ירושלמי	
תלמוד תורה, אשתו תלמדו.....	513
תלמוד, מורים ממנו הלכה למעשה.....	439
תלמיד ורבו נחשבים לדעה אחת.....	673
תלמיד חכם אין צריך סימן באבידה.....	722
תלמיד חכם צריך לנקום - אינו	
בירושלמי.....	337
תלמיד חכם שיועד מסכת אחת יודיע	
שאינו יודע שתיים.....	813
תלמיד חכם שפרש מהתורה.....	438
תלמיד חכם, בושתו.....	711
תלמיד חכם, הספד עליו.....	199
תלמיד חכם, לשון זו.....	371
תלמיד שגמל חסד.....	313
תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה	
למעשה בישו.....	783
תלמיד שידע לטהר את השרץ.....	776
תלמיד ששאל על תפילת ערבית.....	206
תלמיד, אהבתו.....	199
תלמיד, האם שואל בשלום רבו.....	194
תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל.....	243
תלמידי חכמים, היחס אליהם (שיטות	
הירושלמי והבבלי).....	889
תלמידי חכמים, עונתם.....	516
תלמידי חכמים, קטגוריא עליהם בדור	
שבן דוד בא - אינו בירושלמי.....	543
תלתלים.....	547
תמונות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז.....	844
תמורה, האם יש בה שליחות.....	677
תמות נפשי עם פלישתים.....	488
תמיד הזקן בחזקת חי.....	640
תמיד של שחר, האם בדיעבד אפשר	
להקריב לפניו.....	337
תמידים שהותרו, מחלוקת כיצד פודים	
אותם.....	345
תמר, דרשה לשבחה.....	603

תחיית המתים מן התורה, המקורות לזה	
- אינם בירושלמי.....	797
תחיית המתים, אגדות על זה אינן	
בירושלמי.....	319
תחיית המתים, גלגול מחילות לא"י.....	538
תחיית המתים, משיח, גוג ומגוג.....	415
תחילת היום, האם ככולו.....	582
תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך.....	614
תחילתו בפשיעה וסופו באונס, מחלוקת	
מה דעת הירושלמי.....	694
תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש.....	245
תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים	
ראשונים.....	190
תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע.....	372
תילי תילים - תלתלים.....	547
תינוק הבורח מבית הספר, נסיעה מהר	
סיני.....	405
תינוק זכר את המיילדת.....	515
תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה	
שזכר את המיילדת.....	515
תינוק שהוא עולה לחדשיו.....	611
תינוק שהתפלל ונענה.....	228
תינוק שרבי יהושע מצא בבית האסורים....	859
תינוק, מקור מפסוק שמותר לו לינוק	
מנכרית.....	839
תינוקות למדו בבית המדרש לבד.....	413
תינוקות, האם משלימים תענית.....	352
תינוקות שמושלכת באשפה.....	499
תינוקות שראתה והפסיקה וראתה - לא	
טמאה למפרע.....	862
תינוקת, מגעה טהור.....	862
תיקון העולם בבורות ואילנות.....	744
תיקון מנעלים במועד, טעם המחלוקת.....	316
תיקון ריחיים במועד.....	428
תירוצים על הסתירה בסתם תרומה	
וחרם.....	550
תירוש, האם יין כלול בו.....	564
תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או	
ירוק.....	191
תכלת, טווייתו לציצית במועד.....	431
תכף לנטילת ידיים ברכה - במים	
ראשונים.....	190
תכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע.....	372
תכריכים, קבורה בהם.....	537

236.....	תנועות ואותיות.....	635	תן שטר לעבדי אינו מדין זכין.....
428.....	תנור חדש, בנייתו במועד.....		תנא דבי חזקיה, האם ההורג בלא
430.....	תנורו של עכנאי.....	795	מתכוון פטור מתשלומין.....
	תנחומא נגד הירושלמי, פוסקים	473	תנא ושייר.....
181.....	כירושלמי (מבוא לירושלמי).....	691	תנא מאריך שלא לצורך.....
255.....	תספורת קומי - התירו לבית רבי.....		תנא ששמע משניים ושניים ששמעו
235.....	תעזבני יום - יומיים אעזבך.....	861	מאחד.....
395.....	תעניות יחידים על הגשמים, מספרן.....	323	תנאי בית דין שהמעות שבידו חולין.....
400.....	תענית בראש השנה אסורה.....		תנאי בית דין שהשכמה של פועל
401.....	תענית בשבת עד שש שעות אסור.....	731	והערבה של בעה"ב.....
566.....	תענית עד שיסיים לימודו.....	518	תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה.....
566.....	תענית, שכח ואכל בה.....	596	תנאי בלב.....
593.....	תערובת בנותן טעם.....	726	תנאי במכירה שאין אונאה.....
	תעשה ולא מן העשוי - האם קציצתן	551	תנאי בשבועות.....
357.....	זוהי עשייתן.....	681	תנאי בשטר קידושין, נוסחו.....
734.....	תפוס לשון אחרון.....		תנאי בשטר שכתבוהו ומחקוהו -
	תפילה - מתי מועילה, מתי מועילה	759	מסתבר שחזרו בהם.....
400.....	ונענש, ומתי לא מועילה.....	696	תנאי יהושע שיניחו אבניהם ברה"ר.....
884.....	תפילה (שיטות הירושלמי והבבלי).....	874	תנאי כפול (שיטות הירושלמי והבבלי).....
207.....	תפילה אחר התפילה.....	581	תנאי כפול בנזירות.....
211.....	תפילה בביתו, עדיפות לזה.....	682	תנאי כפול בתלייה בזמן.....
367.....	תפילה בימי שמחת בית השואבה.....	682	תנאי כפול צריך רק בעריות.....
619.....	תפילה בכל לשון.....		תנאי כפול, מקור מפסוק שאין צריך
812.....	תפילה בעת רצון.....	681	תנאי כפול.....
203.....	תפילה בצבור, המאחר אותה.....	374	תנאי ליטול עצים מהסוכה ב"ט.....
205.....	תפילה בקול או בלחש.....	551	תנאי מועיל אם זכורו בשעת הנדר.....
377.....	תפילה להתחתן עם פלונית.....		תנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו
227.....	תפילה למלאכים אסורה.....	581	כפול.....
207.....	תפילה לפני ואחרי הלימוד.....	581	תנאי על דשב"ל.....
210.....	תפילה מתוך דבר של תורה.....	555	תנאי על טובת הנאה.....
232.....	תפילה על מעוברת שתלד זכר.....	681	תנאי קודם למעשה.....
	תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים		תנאי שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו
396.....	גזירות.....	756	ולחיפך.....
	תפילה קצרה, מוסיף ברכות ראשונות	755	תנאי שהבעל לא יירש את אשתו.....
208.....	ואחרונות.....	520	תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך.....
800.....	תפילה, חלונות תפילה.....		תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה
197.....	תפילה, ישמע לאוזניו.....	513	בבנו של ר"ע.....
393.....	תפילה, לא לשנות מהנוסח.....	680	תנאי תלוי בזמן הקידושין.....
209.....	תפילה, צריך להסב פניו לכותל.....	659	תנאי, האם מותר קודם שהתקיים.....
336.....	תפילה, רמיזה בה.....		תנאי, שומר שהתנה שייפטר ושינה
209.....	תפילה, שיעור הפסק אחריה.....	529	מדעת הבעלים - חייב.....
205.....	תפילות לומר בשחר במנחה ובערב.....	607	תנאים בסוטה, מחלוקת האם מעכבים.....
209.....	תפילות סמוכות, שיעור ההפסק ביניהן.....	487	תנאים שדרשו את לשון הכתובה.....
432.....	תפילין בחול המועד.....	749	תנאים שהתנה יהושע בן נון.....

513.....	תרומה וחולין, ג' דעות בהאכלת האשה	300	תפילין בלילה
467.....	תרומה ויוחסין בהמתנת ג' חודשים		תפילין חדשות לא יכניס בשבת שמא הן
	תרומה טמאה, האוכלה משלם חולין	301	פסולות
505.....	טהורים משום קנס	301	תפילין שנמצאו, בדיקתם
	תרומה נפסלת בהיסח הדעת		תפילין, הטעם שנכתבים על עור טריפות
307.....	מדאורייתא	412	ונבילות
	תרומה פחות משווה פרוטה, האוכלה	301	תפילין, כיסויים מפני הגשמים
310.....	חייב בתשלומין	195	תפילין, לא הניחו אותם כל יום
	תרומה של קטן שלא הביא ב"ש, גירסא	195	תפילין, לווה עימם כסף
484.....	הפוכה במחלוקת זו	195	תפילין, מדוע לא מחזיקים בהם
	תרומה, אם שייך שאדם יפסול בתרומה	412	תפילין, נקב בתוך אות
467.....	ולא יאכיל		תפילין, נשים שמקיימות עשה שהזמן
	תרומה, ביאת פסול פוסלת אשה	196	גרמא
614.....	מאכילתה	208	תפילת "רחם" בתשעה באב
444.....	תרומה, הטעם שקודש חמור ממנה	237	תפילת י"ח, מקורה מתפילת חנה
450.....	תרמוד - תדמור		תפילת י"ט שחל בשבת, מחלוקת
	תרנגולים אדומים וחמור, מרחיקים	814	במספר הברכות
205.....	מגליהם	346	תפילת כהן גדול
684.....	תרשתא, התירו לו לשתות יין של גוי	206	תפילת נעילה
684.....	תרשתא, פירוש שמו	206	תפילת ערבית מבעוד יום
393.....	תשובה, האם גאולה תלויה בה	428	תפירה במועד
	תשובה, האם לרבי י"כ מכפר בלא	416	תפירות המגילה
354.....	תשובה		תקופות ומזלות, המצוה לחשבם אינה
226.....	תשובות המינים	263	בירושלמי
588, 320.....	תשובות שאדם לא משיב	388	תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא
	תשובות שלא משיבים (שיטות)		תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו
899.....	הירושלמי והבבלי	388	בירושלמי
397.....	תשובתם של נינוה היתה רמיות		תקיעות מיושב ומעומד לערבב את
	תשלומי ד' וה' כשמכרו חוץ מדבר	381	השטן - אינו בירושלמי
709.....	שהנשמה תלויה בו	386	תקיעות שופר, משך שתיים כאחת
	תשלומי ד' וה', הטעם ששור חמור משה	390	תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית
709.....	אינו בירושלמי	787	תקלה וקלון בסקילה לבהמה
531.....	תשלומי מזונות, שתי הנשים שוות	454	תקנה שצרות יחלצו
	תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר,		תקנות הנביאים (שיטות הירושלמי
829.....	אריכות בסוגיא זו	891	והבבלי)
700.....	תשלומי שווי העבד	694	תקע בכלים ושברן
	תשלומין וסקילה, מחלוקת האם הם דין	519	תקשיטים
508.....	אחד	510	תרבות רעה, לזון את הבנות לשם כך
395.....	תשמיש בשעת צרה	727	תרבות ונשך, היקש ביניהם
855.....	תשמיש עם הטהורה ונטמאת	422	תרגום אינו מעכב
523.....	תשמיש קשה לה, פירוש	422	תרגום, טעמים והכרעים, מקורם
521.....	תשמיש, מדיד ממנו	361	תרגם עקילס
	תשמישי המת, הזורק כלי לד' אמותיו -	735	תר"מ במקבל שדה מחבירו
340.....	אסור בהנאה	685	תר"מ היו מדרבנן גם בזמן עזרא

575.....תשעת המקרים בנדרים הם שניים
 566.....תשרי או ניסן - ראש השנה לנדרים
 תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם -
 442.....אינם בירושלמי

תשע מאות שבעים וארבעה דורות קודם
 442 שנברא העולם - אינם בירושלמי
 406 תשעה באב, כיבוס לאחריו
 407 תשעה באב, מתו בו מתי מדבר

